

Universitatea
din **MISKOLC**

Universitatea
„**NICOLAE TITULESCU**”
din București

Universitatea
„**ANGEL KANCHEV**”
din Ruse

CONFERINȚA STUDENȚEASCĂ ANUALĂ

„CONSTANT”

2020

Universitatea „Nicolae Titulescu”

București, **08-09 mai 2020**, ediția a X-a

COMITETUL ȘTIINȚIFIC INTERNAȚIONAL

Prof. univ. dr. **Ion Neagu**, Universitatea „Nicolae Titulescu” din București; prof. univ. dr. **Viorel Cornescu**, Universitatea „Nicolae Titulescu” din București; prof. univ. dr. **Erika Róth**, Universitatea din Miskolc, Ungaria; prof. univ. dr. **Gabriel Boroi**, Universitatea „Nicolae Titulescu” din București; prof. univ. dr. **Damaschin Mircea**, Universitatea „Nicolae Titulescu” din București; prof. univ. dr. **Gorgenyi Iona**, Universitatea din Miskolc, Ungaria; prof. univ. dr. **László Majtényi**, Universitatea din Miskolc, Ungaria; prof. univ. dr. **Miklós Szabó**, Universitatea din Miskolc, Ungaria; prof. univ. dr. **Diana Antonova**, Universitatea „Angel Kanchev” din Ruse; prof. univ. dr. **Juliana Popova**, Universitatea „Angel Kanchev” din Ruse; prof. univ. dr. **Vasile Dobrinoiu**, Universitatea „Nicolae Titulescu” din București; prof. univ. dr. **Mihai-Adrian Hotca**, Universitatea „Nicolae Titulescu” din București; prof. univ. dr. **Nicolae Popa**, Universitatea „Nicolae Titulescu” din București; prof. univ. dr. **Viorel Roș**, Universitatea „Nicolae Titulescu” din București; prof. univ. dr. **Raluca Miga Besteliu**, Universitatea „Nicolae Titulescu” din București; prof. univ. dr. **Augustin Fuerea**, Universitatea „Nicolae Titulescu” din București; prof. univ. dr. **Corneliu Bârsan**, Universitatea „Nicolae Titulescu” din București; prof. univ. dr. **Valentina Vasile**, Universitatea „Nicolae Titulescu” din București; prof. univ. dr. **Elena Nedelcu**, Universitatea „Nicolae Titulescu” din București; conf. univ. dr. **Eva Erdos**, Universitatea din Miskolc, Ungaria; conf. univ. dr. **Zoltan Varga**, Universitatea din Miskolc, Ungaria; conf. univ. dr. **Zoltán Angyal**, Universitatea din Miskolc, Ungaria; conf. univ. dr. **Kremena Rayanova**, Universitatea „Angel Kanchev” din Ruse; conf. univ. dr. **Krasimir Dimitrov**, Universitatea „Angel Kanchev” din Ruse; conf. univ. dr. **Bogdan Micu**, Universitatea „Nicolae Titulescu” din București; conf. univ. dr. **Gorunescu Mirela**, Universitatea „Nicolae Titulescu” din București; conf. univ. dr. **Roxana Mariana Popescu**, Universitatea „Nicolae Titulescu” din București; conf. univ. dr. **Marta Claudia Cliza**, Universitatea „Nicolae Titulescu” din București; conf. univ. dr. **Vasile Nemeș**, Universitatea „Nicolae Titulescu” din București; conf. univ. dr. **Maria-Zenovia Grigore**, Universitatea „Nicolae Titulescu” din București; conf. univ. dr. **Mădălina Rădoi**, Universitatea „Nicolae Titulescu” din București; dr. adjunct. **Réka Pusztahelyi**, Universitatea din Miskolc, Ungaria; dr. adjunct. **György Marinkás**, Universitatea din Miskolc, Ungaria; lect. univ. dr. **Szilágyi János Ede**, Universitatea din Miskolc, Ungaria; lect. univ. dr. **Adrienn Nagy**, Universitatea din Miskolc, Ungaria; lect. univ. dr. **Tímea Barzó**, Universitatea din Miskolc, Ungaria; lect. univ. dr. **József Gula**, Universitatea din Miskolc, Ungaria; dr. adjunct. **György Kenderes**, Universitatea din Miskolc, Ungaria; lect. univ. dr. **Pârvu Adriana** Facultatea de Științe Economice și Drept, Universitatea de Stat din Pitești; lect. univ. **Duminiță Ramona** Facultatea de Științe Economice și Drept, Universitatea de Stat din Pitești; lect. univ. lect. univ. dr. **Mircea Constantin Sinescu**, Universitatea „Nicolae Titulescu” din București; lect. univ. dr. **Elena Emilia Ștefan**, Universitatea „Nicolae Titulescu” din București; lect. univ. dr.

Rodica Aida Popa, Universitatea „Nicolae Titulescu” din București; lect. univ. dr. **Alina Mihaela Conea**, Universitatea „Nicolae Titulescu” din București; lect. univ. dr. **Dan Alexandru Sitaru**, Universitatea „Nicolae Titulescu” din București; lect. univ. dr. **Andrei Muraru**, Universitatea „Nicolae Titulescu” din București; lect. univ. dr. **Cornelia Beatrice Gabriela Ene-Dinu**, Universitatea „Nicolae Titulescu” din București; lect. univ. dr. **Constantin Nedelcu**, Universitatea „Nicolae Titulescu” din București; lect. univ. dr. **Anca Gheorghe**, Universitatea „Nicolae Titulescu” din București; lect. univ. dr. **Paul Bută**, Universitatea „Nicolae Titulescu” din București; lect. univ. dr. **Mariana Gurău**, Universitatea „Nicolae Titulescu” din București; lect. univ. dr. **Mihaela Iliescu**, Universitatea „Nicolae Titulescu” din București; lect. univ. dr. **Nicoleta Panait**, Universitatea „Nicolae Titulescu” din București; lect. univ. dr. **Andreea Stroe**, Universitatea „Nicolae Titulescu” din București; lect. univ. dr. **Cristina Matei**, Universitatea „Nicolae Titulescu” din București; lect. univ. dr. **Liviu Radu**, Universitatea „Nicolae Titulescu” din București; lect. univ. dr. **Dan Velicu**, Universitatea „Nicolae Titulescu” din București; asist. univ. dr. **Andrei-Viorel Iugan**, Universitatea „Nicolae Titulescu” din București; asist. univ. dr. **Vanya Panteleeva**, Universitatea „Angel Kanchev” din Ruse; asist. univ. dr. **Anastas Georgiev**, Universitatea „Angel Kanchev” din Ruse; asist. univ. dr. **Maria Radeva**, Universitatea „Angel Kanchev” din Ruse; asist. univ. dr. **Edit Sápi**, Universitatea din Miskolc, Ungaria; asist. univ. dr. **Panyi Béla**, Universitatea din Miskolc, Ungaria; asist. univ. dr. **Nadia Stoica Cantemir**, Universitatea „Nicolae Titulescu” din București; asist. univ. dr. **Valentina Bărbățeanu**, Universitatea „Nicolae Titulescu” din București; asist. univ. dr. **Cristian-Răzvan Cercel**, Universitatea „Nicolae Titulescu” din București; asist. univ. dr. **Sandra Sophie-Elise Olanescu**;

COMITETUL DE ORGANIZARE

prof. univ. dr. **Ion Neagu**;
prof. univ. dr. **Viorel Cornescu**;
prof. univ. dr. **Mircea Damaschin**;
prof. univ. dr. **Gabriel Boroi**;
prof. univ. dr. **Erika Róth** (Universitatea din Miskolc, Ungaria);
conf. univ. dr. **Zoltán Varga** (Universitatea din Miskolc, Ungaria);
prof. univ. dr. **Diana Antonova** (Universitatea „Angel Kanchev” din Ruse, Bulgaria);
asist. univ. dr. **Vanya Panteleeva**, (Universitatea „Angel Kanchev” din Ruse)
asist. univ. dr. **Carla Alexandra Anghelescu**;
lect. univ. dr. **Nicoleta Panait**;
președinte ASUNT **Cristina Doagă**;
ing. IT **George Pretor**;
analist IT **Eduard Vechler**;
analist IT **Sebastian Nistor**

ACORDUL DE RECUNOAȘTERE A VINOVĂȚIEI

Marian ANTOHI*
Mihai-Alexandru MERIȘESCU

Abstract

Lucrarea abordează o instituție cu caracter de noutate în legislația națională în sensul că acordul de recunoaștere a vinovăției a fost introdus în sistemul nostru de drept odată cu intrarea în vigoare a Noului Cod de Procedură Penală la data de 01.02.2014. Avantajul conferit de introducerea acestei proceduri constă în principal în celeritatea procedurii, diminuarea costurilor cât și simplificarea activității din cursul urmăririi penale. Studiul nostru realizează și o retrospectivă de drept comparat în materie. Vor fi expuse condițiile în care se încheie un acord de recunoaștere a vinovăției, cine poate încheia o astfel de înțelegere, persoanele abilitate să avizeze această înțelegere precum și soluțiile pe care instanța le poate pronunța în situațiile în care inculpații înțeleg să se prevaleze de aceste dispoziții legale. Totodată, va fi analizată și Hotărârea pronunțată de Curtea Europeană a Drepturilor Omului în cauza Natsvlashvili și Togonidze împotriva Georgiei. De asemenea, va fi analizată instituția acordului de recunoaștere a vinovăției prin raportare la procedura simplificată pentru a înțelege asemănările și deosebirile între aceste două instituții juridice. Vom avea în vedere și practica judiciară relevantă precum și intervențiile Înaltei Curți de Casație și Justiție și ale Curții Constituționale, ce s-au pronunțat în repetate rânduri cu privire la acordul de recunoaștere a vinovăției. În concluzie, această instituție juridică își demonstrează pe deplin utilitatea prin aceea că accelerează actul de justiție, sancționarea persoanelor care comit infracțiuni se realizează la costuri minime iar probatoriul administrat în faza de urmărire penală conturează, fără niciun dubiu, vinovăția inculpatului.

Cuvinte cheie: *pedeapsă, acord de recunoaștere a vinovăției, acord de recunoaștere a învinuirii, proces echitabil, control de constituționalitate.*

1. Introducere.

Lucrarea abordează o instituție juridică cu caracter de noutate în legislația penală națională, plecând de la teza că procesul penal este asemănător unui joc în care există niște reguli obligatorii pentru prinderea și condamnarea unui infractor, care trebuie să treacă printr-un proces drept și corect pentru a se evita astfel erorile și ororile judiciare. Astfel,

---

* Student, Facultatea de Drept, Universitatea "Nicolae Titulescu" din București; (e-mail: antohy_89@yahoo.co.uk). Student, Facultatea de Drept, Universitatea "Nicolae Titulescu" din București; (e-mail: merisescum@gmail.com). Acest studiu a fost elaborat sub coordonarea Asist. univ. dr. Andrei-Viorel Iugan (andyiugan@yahoo.com).

dreptatea poate să se înfaptuiască mult mai ușor, evitându-se dezamăgirile și gândurile inculpatului cum că a fost nedreptățit.

Importanța lucrării abordate se fundamentează pe ideea că aplicarea pedepsei, pentru savârșirea unei infracțiuni este răspunsul pe care societatea îl dă în raport cu paguba produsă. Caracterul represiv al pedepsei este un mesaj pentru întreaga societate în contracararea fenomenelor antisociale, respectiv a criminalității, urmărindu-se în concret corijarea conduitei infracționale. Concret, scopul declarat îl reprezintă restabilirea ordinii juridice în societate realizată de către stat prin prepușii săi prin raportare asupra laturii de pedepsire sau represiune, și cea de prevenție. În acest sens, este deosebit de relevantă afirmația unor autori care susțin că “pedeapsa se aplică nu pentru a ispăși un rău făcut – crima – ci pentru a împiedica alte rele, alte crime în viitor”¹.

În sistemul judiciar în materie penală din România, pedepsele constituie unul din cei trei piloni existenți care funcționează alături de infracțiuni și răspunderea penală. Pe cale de consecință, atât sancțiunile penale cât și aplicarea acestora sunt guvernate de principiile de bază ale procesului penal, precum legalitatea, individualizarea sancțiunilor penale, personalitatea sancțiunilor penale.

Noul Cod de Procedură Penală, intrat în vigoare la data de 1 februarie 2014, a adus unele modificări în conținutul principiilor fundamentale ale procesului penal. Aceste modificări sunt în concordanță cu influența deosebită pe care a avut-o Curtea Europeană a Drepturilor Omului, care analizând diferite sisteme de drept aparținând statelor semnatare ale convenției a pronunțat hotărâri obligatorii care au necesitat adoptarea unor concepte specifice unui sistem procesual sau ale celuilalt.

Modalitatea prin care lucrarea își atinge obiectivele se realizează prin prezentarea modalităților prin care statul poate încheia înțelegeri cu infractorul, hotărând forme de răspundere penală reciproc avantajoase. Prin această manieră de aplicare a unei pedepse, statul urmărește obținerea unui rezultat satisfăcător pentru societate la un cost minim. Raportându-ne la ideologia acestui sistem putem înțelege rațiunea introducerii unor instituții noi de către Noul Cod de Procedură Penală, cum ar fi: *acordul de recunoaștere a vinovăției sau recunoașterea învinuirii*.

Stadiul cunoașterii acestei materii se concretizează prin studiul individual al numeroaselor lucrări existente în materia recunoașterii instituției supuse studiului, prin lecturarea hotărârilor pronunțate de Înalta Curte de Casație și Justiție cu trimitere la această instituție și prin însușirea jurisprudenței Curții Constituționale a României care a suspus în repetate rânduri controlului de constituționalitate dispozițiile în această materie.

Instituția acordului de recunoaștere a vinovăției a fost adoptată în legislația noastră într-un mod asemănător celui din alte sisteme procesuale penale continentale. Dispozițiile referitoare la acordul de recunoaștere a vinovăției sunt reglementate de articolul 478 și următoarele N.C.P.P.

2. Conținutul propriu-zis al lucrării.

2.1. Elemente de drept comparat. Doctrina existentă în materie subliniază ideea că instituția recunoașterii vinovăției și încheierea acordului nu trebuie înțeleasă ca traducere literală a reglementării unor instituții juridice asemănătoare, implementate în politica penală a altor state.

- a. Caracteristicile recunoașterii vinovăției în Franța

---

¹ Oancea I. Probleme de Criminologie. - București, 1994, p.206.

Franța recunoaște încheierea unei convenții între părți, partea acuzării și partea apărării. Sediul materiei îl reprezintă Legea 204/2004, adoptată ca urmare a exploziei criminalității care a avut o creștere înspăimântătoare. Această lege a avut un obiectiv foarte clar, respectiv accelerarea investigării cauzelor penale și accelerarea procedurii în fața primei instanțe de judecată, în situația în care inculpații se prevalează de dreptul de a pleda vinovat în schimbul obținerii unei reduceri a pedepsei aplicate.

Procedura penală franceză prevede că, odată ce inculpatul s-a prevalat de această procedură specială, procurorul poate propune o pedeapsă redusă, iar în situația în care inculpatul o acceptă, dosarul va fi trimis instanței de judecată competente a se pronunța cu privire la pedeapsă.

b. Caracteristicile recunoașterii vinovăției în Italia

Italia este una din țările europene care a reglementat în politica penală internă soluționarea raportului juridic procesual penal prin acordul de recunoaștere a vinovăției. Sunt consacrate două astfel de proceduri simplificate ce au la bază consimțământul părților.

Această modificare a fost și o consecință a faptului că Italia a fost condamnată de către Curtea Europeană a Drepturilor Omului de la Strasbourg pentru încălcarea articolului 6 al Convenției Europene pentru Apărarea Drepturilor Omului și Libertăților Fundamentale, principalul motiv constituindu-l nerespectarea termenului rezonabil de soluționare a cauzelor penale.

Așadar, scurtarea procedurilor penale a reprezentat o necesitate pentru autoritățile judiciare din Italia care au reglementat dispoziții speciale simplificate în acest sens. Prevalându-se de aceste norme, în această situație, inculpatul este de acord să renunțe la prezumția de nevinovăție².

c. Caracteristicile recunoașterii vinovăției în Marea Britanie

Atipicul procesului penal britanic este dat de faptul că aici lipsește faza de urmărire penală. Procesul penal debutează direct în faza de judecată. Cu toate acestea, reducerea pedepsei este una dintre prerogativele instanței de judecată. Chiar dacă regulile de bază ale aplicării pedepsei presupun că pedeapsa poate fi redusă cu o treime dacă inculpatul și-a recunoscut vinovăția în primul stadiu al procedurilor penale. Dacă recunoașterea vinovăției a survenit după primul stadiu al procedurilor, reducerea pedepsei va fi de o treime, iar scăderea urmează să fie aplicată progresiv, până la o zecime, dacă recunoașterea a fost făcută în prima zi a procesului penal.

d. Caracteristicile recunoașterii vinovăției în Statele Unite ale Americii.

Statistic, în aproape 90% din cauzele penale, inculpații pledează vinovat, negociind potrivit împrejurărilor sentința ce urmează să se pronunțe, prin intermediul avocaților lor cu procurorul. Potrivit contextului, atributul instanței, înainte de a se pronunța cu privire la pedeapsa redusă, este să verifice dacă consimțământul inculpatului a fost liber exprimat sau a fost viciat. Această procedură prezintă avantajul de a permite degrevarea sistemului de justiție în materie penală care supra-aglomerează anual centrele de detenție. Procedura simplificată se intitulează „*plea bargaining*” și se finalizează în faza de urmărire penală, fără vreo dezbateri judiciare în instanța de judecată. Singura intervenție a instanței constă în exercitarea funcției de aplicare a pedepsei.

---

² A se vedea G. Lozzi La legittimita costituzionale del patteggiamento, in Rivista italiana di diritto e procedura penale, 1990, p. 1600-1603. A se vedea in acest sens, Decizia Curtii de Casatie referitoare la dispozitiile art. 444 C. proc. Pen. Italian: Cass. Sez I, 3 – C.c din 3 aprilie 1991; S. Buzzelli, in Cassazione penale, Giuffre Editore, 1992, p. 113 *apud* M. Pascu, T. Manea, *Acordul de recunoastere a vinovatiei*, ed Universul Juridic, p.124

Precizăm că *“plea bargaining”* constituie o procedură foarte avantajoasă pentru persoanele acuzate de săvârșirea unei infracțiuni, întrucât în virtutea recunoașterii acestea sunt gratificate cu reduceri semnificative ale pedepsei.

3. Acordul de recunoaștere a vinovăției în România.

- i) Sediul materiei:

Acordul de recunoaștere a vinovăției este reglementat în Capitolul I din Titlul 4 al Părții speciale a Codului de Procedură Penală, în dispozițiile cuprinse de către art. 478-488.

- ii) Titularii:

Prin dispozițiile incidente în materie cuprinse de art. 478 alin.3 N.C.P.P, rezultă faptul că titularii exclusivi ai acordului de recunoaștere a vinovăției sunt procurorul și inculpatul.

De subliniat, raportat la norma mai sus menționată ar fi faptul că textul nu distinge cu privire la calitatea inculpatului în sensul că acordul de recunoaștere a vinovăției poate fi încheiat atât de inculpatul persoană fizică, cât și de inculpatul persoană juridică prin reprezentant legal. De asemenea, o deosebită importanță o reprezintă faptul că acest prerogativ este recunoscut atât inculpaților majori, cât și inculpaților minori cu încuviințarea reprezentantului legal (dacă minorul dobândește capacitate de exercițiu, nu mai e necesară această încuviințare), în conformitate cu dispozițiile art. 478 alin. 6 N.C.P.P, astfel cum a fost modificat conform art.II pct. 118 din OUG nr. 18/2016

O componentă exponențială în derularea acestei proceduri o constituie procurorul ierarhic superior procurorului de caz, care însă nu poate fi considerat titular al acestei proceduri, acordând eficiență juridică principiului independenței, magistratul procuror de caz este singurul în măsură să aprecieze asupra oportunității încheierii unui astfel de acord cu negocierea condițiilor preexistente. Totuși, procurorul ierarhic superior poate bloca desfășurarea acestei proceduri. De asemenea, limitele încheierii acordului de recunoaștere a vinovăției se stabilesc prin avizul prealabil și scris al procurorului ierarhic superior. În situația în care s-a pus în mișcare acțiunea penală față de mai mulți inculpați, există posibilitatea încheierii unui acord de recunoaștere a vinovăției distinct cu fiecare dintre aceștia, fără a fi afectată prezumția de nevinovăție a celorlalți inculpați ce nu au încheiat un acord.

Suspectul nu este considerat titular al procedurii, întrucât față de acesta nu este pusă în mișcare acțiunea penală, aceasta reprezentând condiție obligatorie pentru demararea procedurii.

Persoana vătămată și partea civilă nu au niciun rol în încheierea acordului de recunoaștere a vinovăției, întrucât legiuitorul nu condiționează oportunitatea încheierii unui acord cu consultarea celor mai sus menționați.

- iii) Condiții:

Există o serie de condiții care trebuie îndeplinite pentru a putea fi încheiat acordul de recunoaștere a vinovăției. Textul de lege, ne arată prin prisma dispoziției art. 480 alin. 1 acordul de recunoaștere a vinovăției nu se poate încheia în cazul oricărei infracțiuni, sfera fiind una limitată, respectiv cazul infracțiunilor pentru care legea prevede pedeapsa amenzii sau a închisorii de cel mult 15 ani. Din interpretarea acestei norme rezultă că organele judiciare determină, în baza art.187 Cod Penal, cuantumul pedepsei aplicabile. Sunt avute în vedere pedepsele prevăzute de lege pentru fapta consumată, fără a se lua în considerare cauzele de reducere sau de majorare a pedepsei.

O altă condiție impusă de legiuitor în această materie este aceea de punere în mișcare a acțiunii penale față de inculpat, iar probatoriul administrat în cursul urmăririi penale să releve suficiente date cu privire la existența faptei și cu privire la vinovăția inculpatului. Prin această dispoziție se urmărește ca instituția acordului de recunoaștere a vinovăției să concorde cu principiul aflării adevărului real și cu prezumția de nevinovăție, pentru a se înlătura dincolo de orice îndoială rezonabilă dubiul cu privire la săvârșirea faptei de către inculpat. În situația în care nu se dovedește în urma probatoriului administrat vinovăția inculpatului, instanța va respinge acordul de recunoaștere a vinovăției, chiar dacă inculpatul a recunoscut săvârșirea faptei. O interpretare contrară legislației în materie ar acredita ideea că într-o astfel de procedură Ministerul Public poate obține o soluție de condamnare în absența probelor. În doctrină, se vorbește despre atribuirea acestui drept și suspectului, urmând ca acordul să se încheie după punerea în mișcare a acțiunii penale.

Inculpatul trebuie să fie o persoană cu capacitate penală, indiferent dacă este o persoană fizică sau persoană juridică.

O altă garanție prevăzută de legiuitor este obligativitatea asigurării asistenței juridice în derularea acestei proceduri, respectiv de la momentul inițierii acordului de recunoaștere și până la momentul semnării inclusiv. Cel care asigură apărarea inculpatului trebuie să fie dobândit calitatea de avocat în condițiile Legii nr. 51/1995 pentru organizarea și exercitarea profesiei de avocat. Nerespectarea acestei dispoziții atrage după sine nulitatea absolută, pe cale de consecință, aceasta putând fi invocată până la rămânerea definitivă a hotărârii.

În același timp, inculpatul trebuie să recunoască expres comiterea faptei și să accepte încadrarea juridică reținută în sarcina sa și pentru care a fost pusă în mișcare acțiunea penală. Dacă în urma negocierilor, procurorul de caz și inculpatul ajung la o înțelegere cu privire la felul și cunatumul pedepsei, precum și forma de executare a acesteia, respectiv felul măsurii educative ori, după caz, soluția de renunțare la aplicarea pedepsei sau de amânare a aplicării pedepsei și există avizul prealabil al procurorului ierarhic superior prin care s-au stabilit limitele în care urmează a fi încheiat acordul, va fi sesizată instanța căreia îi va reveni competența să judece. Important de observat este faptul că legiuitorul a conturat contextul în care dispozițiile devin aplicabile, stabilind că acordul se poate încheia în cursul urmăririi penale și numai după punerea în mișcare a acțiunii penale. Este foarte important de observat că **spre deosebire de procedura simplificată, în această procedură inculpatul nu poate solicita schimbarea încadrării juridice.**

De asemenea, avizul procurorului ierarhic superior se impune în două momente, respectiv înainte de începerea negocierilor și după încheierea acordului.

Având în vedere că punerea în mișcare a acțiunii penale este o condiție esențială și coroborând dispozițiile prezentului alineat cu dispozițiile art. 7 alin. (1) din Codul de procedură penală, putem observa o primă caracteristică a acordului de recunoaștere a vinovăției – cu toate că în substanța sa, această procedură specială presupune o negociere între părți, nu se poate negocia **vinovăția inculpatului și existența faptei**. În ipoteza în care procurorul de caz refuză să încheie un acord de recunoaștere a vinovăției, acest aspect poate fi contestat la procurorul ierarhic superior, contestația vizând exclusiv motive de legalitate, nicidecum motive de oportunitate.

S-a urmărit aplicarea acestor dispoziții inculpaților care cooperează cu organele judiciare. Acest mecanism este o formă simplificată a judecății care se constituie doar pe baza probelor administrate în faza de urmărire penală. Instanța, cu ocazia verificării acordului, nu poate îngreuna sau atenua pedeapsa stabilită, altfel de cum a fost prevăzută în negocierea purtată între procuror și inculpat. Pentru această categorie de inculpați, se

prevede în mod expres reducerea cu o treime a limitelor de pedeapsă prevăzute de lege în cazul pedepsei închisorii și reducerea cu o pătrime a limitelor de pedeapsă prevăzute de lege în cazul pedepsei amenzii. Această dispoziție se aplică și față de inculpații minori, ea fiind avută în vedere la alegerea măsurii educative privative de libertate, aplicându-se astfel o limitare a perioadelor pe care se dispun aceste măsuri cu o treime.

Un alt aspect foarte important în derularea acestei proceduri este acela că actul de sesizare a instanței nu mai este rechizitoriul, ci acordul de recunoaștere a vinovăției care va fi înaintat instanței împreună cu dosarul de urmărire penală. Astfel, procesul penal nu parcurge procedura de cameră preliminară, procurorul sesizând instanța competentă pentru a judeca în fond cauza.

În situația în care se încheie acordul numai cu privire la unele dintre fapte, sau numai cu privire la unii dintre inculpați, pentru celelalte fapte sau inculpați se dispune separat sesizarea instanței și trimiterea în judecată. După cum se poate remarca, legiuitorul îi conferă inculpatului dreptul de a apela la această procedură specială, chiar dacă nu a recunoscut săvârșirea tuturor infracțiunilor reținute în sarcina sa. Această aptitudine a inculpatului este una deplin justificată, întrucât în practică există numeroase situații în care inculpații nu se fac vinovați de săvârșirea tuturor infracțiunilor reținute în sarcina lor de către procuror.

Astfel, în forma actuală, inculpatul beneficiază de reducerea cu 1/3 a limitelor pedepsei prevăzute de lege în cazul pedepsei cu închisoarea și cu 1/4 în cazul pedepsei amenzii. În ceea ce privește minorii, în momentul alegerii măsurii educative se va ține cont de aceste limite, iar în cazul măsurii educative privative de libertate, limitele acestea se vor reduce cu 1/3.

Instanța nu va putea modifica situația inculpatului, iar în situația constatării vreunui dintre cazurile prevăzute de art. 16 N.C.P.P, nu va putea pronunța achitarea sau încetarea procesului penal, ci va respinge acordul de recunoaștere a vinovăției. Dacă instanța, în procedura acordului de recunoaștere a vinovăției constată neregularități ale acordului, va dispune acoperirea acestora în cel mult cinci zile conform art. 482 N.C.P.P coroborat cu dispozițiile art. 484 N.C.P.P, acesta fiind un termen de recomandare³.

Procedura în fața instanței poate fi contradictorie, în cursul acestei proceduri pot fi invocate nulități intervenite în cursul urmăririi penale, se poate invoca nelegalitatea obținerii unor probe, instanța pronunțându-se prin dispozitiv asupra excluderii sau nu a probei. După caz, procedura în material acordului de recunoaștere a vinovăției poate fi și necontradictorie. Ascultarea inculpatului privește aspecte legate de valabilitatea consimțământului. La termenul fixat, se citează inculpatul, celelalte părți și persoana vătămată, instanța pronunțându-se cu privire la acordul de recunoaștere a vinovăției prin sentință, în ședință publică, după ascultarea părților prezente.

- iv) Efecte:

Soluțiile instanței pot fi de admitere a acordului de recunoaștere a vinovăției sau de respingere a acestuia. În situația primei ipoteze, instanța poate dispune doar o soluție de condamnare, de renunțare la aplicarea pedepsei, amânare a aplicării pedepsei sau de aplicare a unei măsuri educative, fără însă a avea posibilitatea de a modifica în vreun fel pedeapsa stabilită în acordul de recunoaștere a vinovăției în sensul că nu va putea agrava, nici atenua situația inculpatului.⁴

³ M. Udriou, Procedura penală, Partea specială. Noul Cod de procedura penală, Ed. C.H. Beck, București 2014, p.480

⁴ Ion Neagu, Mircea Damaschin, Andrei Viorel Iugan, Drept Procesual Penal. Partea Specială, Mapă de seminar, ed. Universul Juridic, 2019, p.297

Instanța va respinge acordul de recunoaștere a vinovăției și trimite dosarul procurorului în vederea continuării urmăririi penale în cazul în care nu sunt întrunite condițiile cerute de lege, precum și în situația în care instanța apreciază că soluția prin care s-a ajuns la un acord între procuror și inculpat este nelegală sau dacă apreciază că aceasta este nejustificat de blândă raportat la gravitatea infracțiunii. Dacă instanța de judecată validează acordul de recunoaștere a vinovăției și între părți s-a încheiat o tranzacție sau acord de mediere cu privire la acțiunea civilă, instanța ia act de aceasta prin sentință. În situația în care instanța de judecată admite acordul de recunoaștere a vinovăției, însă între părți nu s-a încheiat tranzacție sau acord de mediere cu privire la acțiunea civilă, instanța lasă nesoluționată acțiunea civilă. În această ipoteză, hotărârea prin care s-a admis acordul de recunoaștere a vinovăției **nu are autoritate de lucru judecat asupra întinderii prejudiciului în fața instanței civile, per a contrario, această hotărâre are autoritate de lucru judecat în fața instanței civile cu privire la existența faptei, a persoanei care a savârșit-o și la vinovăția acesteia.**

Hotărârea pronunțată, după ce rămâne definitivă, se bucură de autoritate de lucru judecat. Hotărârea primei instanțe poate fi supusă apelului în termen de 10 zile de la comunicare. Instanța de Apel are la dispoziție trei ipoteze de lucru, după cum urmează:

1. Respinge apelul, menținând hotărârea atacată dacă apelul este tardiv sau inadmisibil ori nefondat.
2. Admite apelul, desființează hotărârea atacată și pronunță o nouă hotărâre, făcând aplicare dispozițiilor art. 485 și art. 486.
3. Admite apelul, desființează sentința și admite acordul de recunoaștere a vinovăției sau admite apelul și trimite cauza spre rejudecare la prima instanță în cazurile prevăzute la art. 421 N.C.P.P.

Hotărârea instanței prin care a fost soluționat acordul de recunoaștere a vinovăției poate fi atacată și prin revizuire sau contestație în anulare, însă împotriva acestei hotărâri nu poate fi formulate cerere de redeschidere a procesului penal în cazul judecării în lipsă a persoanei vătămate.

Paralelă între acordul de recunoaștere a vinovăției și procedura în cazul recunoașterii învinuirii.

O primă distincție a celor două instituții juridice o reprezintă sediul materiei, procedura de recunoaștere a vinovăției fiind circumscrisă reglementării articolelor cuprinse în Titlul IV-Proceduri Speciale, art. 478-488 N.C.P.P, iar situația procedurii în cazul recunoașterii învinuirii este reglementată de Capitolul II- Judecată în Primă Instanță, Secțiunea I- Desfășurarea Judecării Cauzelor, art. 374 și următoarele N.C.P.P.

Cea mai importantă diferențiere din punctul nostru de vedere este aceea că, în cazul acordului de recunoaștere a vinovăției, inculpatul cunoaște exact quantumul pedepsei, cât și modalitatea de executare. În cazul procedurii simplificate nu există nicio garanție în acest sens, întrucât limitele de pedeapsă se reduc cu o treime, însă, judecătorul este cel ce stabilește pedeapsa și modalitatea de executare.

O diferență majoră există și cu privire la momentul procesual la care pot fi declanșate și derulate cele două proceduri speciale. Dacă acordul de recunoaștere a vinovăției se poate încheia exclusiv în faza de urmărire penală, recunoașterea învinuirii produce efecte doar dacă are loc în fața instanței de judecată, indiferent dacă inculpatul și-a manifestat intenția de a-și recunoaște faptele imputate și în faza de urmărire penală.

Actul prin care se constată procedură reglementată de art. 374 și următoarele N.C.P.P este declarația luată inculpatului în faza judecării, iar în cazul procedurii reglementate la art. 478 și următoarele N.C.P.P, actul de recunoaștere îl reprezintă chiar acordul, de unde rezultă că în cea din urmă situație nu se parcurge procedura filtru.

Condițiile de admisibilitate sunt diferite pentru cele două proceduri în parte, sub aspectul cauzelor penale în care se poate face aplicarea procedurilor simplificate, legiuitorul limitează posibilitatea încheierii acordului la infracțiuni pentru care legea prevede pedeapsa amenzii sau a închisorii de cel mult 15 ani, pe când în cazul recunoașterii învinuirii, aceasta poate opera în toate situațiile, mai puțin în cele pentru care s-a prevăzut exclusiv sau alternativ pedeapsa detențiunii pe viață.

Atât acordul de recunoaștere a vinovăției, cât și rechizitoriul, ca acte de sesizare a instanței specifice celor două proceduri, sunt verificate sub aspectul legalității și temeiniciei de către procuror, respectiv prim-procurorul Parchetului în cazul rechizitoriului și procurorul ierarhic superior în cazul acordului de recunoaștere.

În cazul procedurii simplificate, inculpatul recunoaște în totalitate faptele reținute în sarcina sa, iar în cazul acordului de recunoaștere a vinovăției, inculpatul are posibilitatea să încheie acordul doar pentru unele dintre fapte, pentru celelalte sesizarea instanței făcându-se separat.

Jurisprudența Înaltei Curți de Casație și Justiție - Completul pentru Soluționarea Recursurilor în Interesul Legii și Completul pentru Dezlegarea unor Chestiuni de Drept precum și a Curții Constituționale în materie

În practica judiciară au existat numeroase probleme ridicate de introducerea instituției acordului de recunoaștere a vinovăției. Una din problemele frecvent întâlnite în jurisprudența națională a fost aceea a posibilității inculpatului de a reveni asupra manifestării sale de voință ulterior încheierii acordului de recunoaștere a vinovăției. Cu titlu de exemplu expunem situația existent în dosarul penal nr. 131/P/2013 din 17 iunie 2017 aflat pe rolul Parchetului de pe lângă Tribunalul Giurgiu care a sesizat Tribunalul Giurgiu cu acordul de recunoaștere a vinovăției pentru un număr de 20 de inculpați pentru săvârșirea mai multor infracțiuni. Cu această ocazie, fiind ascultat și inculpatul D.I., a declarat în prezența apărătorului ales că recunoaște comiterea faptelor și încadrarea juridică pentru care a fost pusă în mișcare acțiunea penală, fiind încheiat un acord de recunoaștere a vinovăției la manifestarea de voință a inculpatului. Ulterior, în cursul fazei de judecată, inculpatul și-a schimbat atitudinea procesuală, solicitând a nu se ține cont de acordul de recunoaștere a vinovăției încheiat anterior, motivând că manifestarea de voință exprimată la momentul încheierii acordului a fost rezultatul exercitării unor violențe. Instanța de judecată a respins apărărilor formulate de inculpat, având în vedere că acesta și-a exprimat consimțământul irevocabil în prezența apărătorului ales, ba mai mult inițiativa încheierii acordului i-a aparținut. Totodată, din probele administrate au rezultat suficiente date cu privire la existența faptelor pentru care s-a pus în mișcare acțiunea penală și cu privire la vinovăția inculpatului.⁵

O altă problemă ridicată în practica judiciară este aceea în care instanța de judecată poate să intervină asupra individualizării pedepsei cu privire la procurorul și inculpatul care au ajuns la un acord cu consecințe directe asupra reducerii pedepsei. Această problemă a făcut obiectul unei solicitări a Curții de Apel București către Înalta Curte de Casație și Justiție pentru dezlegarea acestei chestiuni de drept. Solicitarea viza pe de o parte dezlegarea de principiu a posibilității judecătorului sesizat cu acordul de recunoaștere a vinovăției de a proceda la reindividualizarea pedepsei stabilite prin acord. S-a arătat că este de esența funcției judiciare posibilitatea instanței de judecată de a analiza sancțiunea și din perspectiva temeiniciei. Se mai arată că, excluzând judecătorul de la posibilitatea unei proprii analize se transferă practic obligația instanței de judecată de a stabili pedeapsa către procuror, ceea ce e similar cu înlăturarea judecătorului de la realizarea justiției.

⁵ Andrei-Viorel Iugan, Acordul de recunoaștere a vinovăției, Ed. Universul Juridic, 2015, p.200-209

Contra-argumentul principal al celor mai sus menționate este acela că instanța de judecată are posibilitatea în cursul urmăririi penale, ca în baza probelor administrate să revină asupra pedepsei la care s-a ajuns prin acord. Totodată, din ansamblul reglementărilor incidente în materie rezultă că vinovăția inculpatului și individualizarea pedepsei se stabilesc în același stadiu procesual: la momentul încheierii acordului de către procuror și inculpat.

Înalta Curte de Casație și Justiție a lămurit situația în sensul că a statuat că prevederile legale sunt destul de clare și prin prisma Deciziei Curții Constituționale nr. 350 din 11.05.2017 prin care a fost respinsă excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor privind acordul de recunoaștere a vinovăției, considerentele deciziei arătând că scopul încheierii acordului de recunoaștere a vinovăției este soluționarea cauzelor penale într-un mod reciproc avantajos, atât pentru inculpat, cât și pentru stat, motiv pentru care sesizarea formulată de Curtea de Apel București a fost respinsă ca inadmisibilă.

Prin Decizia nr. 5 din 20.03.2017, completul competent să judece Recursul în Interesul Legii al Înaltei Curți de Casație și Justiție a fost sesizat de către Procurorul General de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție care a solicitat să se stabilească un mod unitar de aplicare și interpretare a dispozițiilor art. 485 alin.1 lit. b) N.C.P.P privind respingerea acordului de recunoaștere a vinovăției în ipoteza în care consimțământul pentru încheierea unui acord, valabil exprimat de către inculpat în faza de urmărire penală este retras în fața instanței de judecată. În asemenea situații s-au conturat 2 orientări: o orientare minoritară în cadrul căreia instanțele de judecată au respins acordul încheiat, motivat că consimțământul exprimat la momentul încheierii acordului nu are caracter absolut, iar manifestarea de voință trebuie verificată și în fața instanței de judecată. Orientarea majoritară susține că acordul de recunoaștere valabil încheiat în cursul urmăririi penale nu poate fi respins ca urmare a retragerii consimțământului. Ca atare, demersul instanței, de verificare a consimțământului inculpatului trebuie raportat la momentul încheierii acordului.

Din aceste considerente, Înalta Curte de Casație și Justiție a stabilit că retragerea de către inculpat în fața instanței de judecată, a consimțământului valabil exprimat în cursul urmăririi penale, în condițiile art. 482 lit. g) N.C.P.P, nu constituie temei pentru respingerea acordului de recunoaștere a vinovăției.

Jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului în materie

Curtea Europeană a Drepturilor Omului, având pendinte cererea nr.9043/2005, cauza NATSVLISHVILI ȘI TOGONIDZE împotriva GEORGIEI prin care reclamantul a sesizat încălcarea Articolului 6 § 1 din Convenție, și a Articolului 2 din Protocolul numărul 7 la Convenție arătând că procedura de negociere în vederea obținerii unui acord, în forma prevăzută de legislația internă la momentul faptelor și aplicată în cazul său, a fost abuzivă și neechitabilă. În continuare, reclamantul a susținut că i-a fost încălcat dreptul de a fi prezumat nevinovat și că statul i-a încălcat dreptul la un recurs individual, contrar articolului 34 din Convenție.

Premisele cauzei arată că reclamantul, fost primar al orașului Kutaisi, al doilea oraș ca mărime din Georgia era acționar, alături de soția sa, al unei uzine auto, deținând totodată și funcția de președinte de supraveghere a fabricii. În cursul anului 2004, reclamantul a fost pus sub acuzare pentru reducerea ilegală a capitalului fabricii, precum și de efectuarea unor vânzări fictive, transferuri și radieri, precum și de cheltuirea veniturilor fără a avea în vedere interesele societății, fapta constituind infracțiunea de “abuz de autoritate prin delapidarea și deturnarea bunurilor altora” prevăzută și pedepsită de art. 182 Codul Penal. Interogat pentru prima dată în calitate de suspect la 17.03.2004, reclamantul, asistat de avocatul său, și-a susținut nevinovăția și și-a exercitat dreptul la tăcere.

Având în vedere acuzația gravă, instanța a decis să-l plaseze pe reclamant în detenție, timp de 3 luni. La data de 09.09.2004 reclamantul a depus o declarație scrisă în fața procurorului, solicitându-i să încheie un “acord negociat de recunoaștere a vinovăției”, procedură care a fost introdusă în sistemul judiciar georgian în februarie 2004. În cuprinsul solicitării sale, reclamantul a menționat că, deși se consideră nevinovat își arată disponibilitatea încheierii unui acord și reparația prejudiciului cauzat statului.

Procurorul de caz a menționat că, în pofida faptului că reclamantul a fost acuzat de o infracțiune deosebit de gravă, pasibilă de închisoare de la 6 la 12 ani, era totuși posibil, având în vedere reparația integrală a prejudiciului, să propună reclamantului un acord. Pe cale de consecință, procurorul s-a angajat să propună instanței de judecată condamnarea reclamantului fără o analiză a fondului cauzei, solicitând o pedeapsă redusă sub forma unei amenzi în cuantum de 14.000 Euro. Se arată că înscrisul conținând textul acordului a fost semnat în mod corespunzător atât de procuror, cât și de reclamant și de cei doi avocați, decizia reclamantului nefiind rezultatul vreunei constrângeri, presiuni sau unei promisiuni nejustificate, de orice fel. În aceeași zi, 09.09.2004, procurorul a depus acest înscris la judecătoria din Kutaisi.

Instanța, în urma cercetării judecătorești, a ajuns la concluzia că acordul a fost încheiat în conformitate cu legea și că reclamantul a semnat acest înscris în deplină cunoștință de cauză, motiv pentru care a admis acordul și l-a condamnat pe reclamant la plata unei amenzi în cuantum de 14.700 Euro.

La data de 25.03.2005 au fost aduse modificări semnificative Codului de Procedură Penală din Georgia, art. 679 – 6 oferea posibilitatea unui recurs împotriva unei hotărâri de declarare a acordului ca fiind nul și neavenit, modificare ce ar fi dat posibilitatea reclamantului să formuleze împotriva admiterii acordului, o cale de atac la instanța superioară, în termen de 15 zile de la pronunțarea hotărârii. Modificarea în cauză nu specifică dacă o cale de atac putea fi introdusă, pentru motivele menționate mai sus, împotriva hotărârilor pronunțate anterior de 25.03.2005.

Guvernul Georgiei arată că reclamantul a fost reprezentat de un avocat calificat, și-a dat consimțământul înainte de inițierea negocierilor cu procurorul și a furnizat acceptarea necesară, în scris, contrasemnata de avocatul său, a termenilor acordului încheiat. Guvernul s-a referit la faptul că nu doar reclamantul era îndreptățit să respingă acordul în timpul examinării în fața instanței, ci chiar judecătorul a fost investit cu evaluarea validității acuzațiilor, numai acesta fiind abilitat să împiedice acordul. Se mai arată că acordul a fost încheiat ca urmare a solicitării făcute de către reclamant procurorului. În replică, reclamantul a susținut că soluționarea procesului penal împotriva sa prin încheierea acordului negociat a constituit o încălcare flagrantă a art. 6 § 1 din Convenție, și a art.2 din Protocolul nr.7 la Convenție, având în vedere că acuzațiile împotriva sa au fost stabilite în lipsa unui proces echitabil și fără posibilitatea exercitării unei căi de atac. Reclamantul își fundamentează apărările arătând că singura oportunitate reală pentru el de a evita o pedeapsă lungă cu închisoarea a fost încheierea unui acord negociat. De asemenea, reclamantul s-a plâns de faptul că modelul de acord negociat georgian a dat drepturi și privilegii nelimitate Parchetului, această deficiență legislativă fiind în opinia sa discriminatorie. Reclamantul s-a plâns și de faptul că instanța din Kutaisi a admis acordul într-o singură zi, fiind imposibil, în mod obiectiv, să studieze dosarul cauzei într-o perioadă atât de scurtă de timp. Reclamantul consideră că instanța nu a efectuat propria sa anchetă judiciară și arată că el niciodată nu a pledat nevinovat pentru infracțiunile de care a fost acuzat.

Curtea, având în vedere argumentele de mai sus, reține că acordul negociat reprezintă un instrument de success în soluționarea rapidă a cauzelor penale. Mai arată că

în această situație decizia reclamantului de a încheia acordul i-a aparținut în totalitate, acestuia i-au fost explicate consecințele juridice ale înscrisului și decizia de acceptare nu a fost rezultatul unor acte de violență sau a unor false promisiuni. Documentul a fost semnat apoi de procuror, de reclamant, cât și de avocatul său.

Curtea consideră că este normal ca domeniul de aplicare al exercitării dreptului la o cale de atac să fie mai limitat cu privire la o condamnare în baza unui acord negociat, care reprezintă în fapt o renunțare la dreptul la examinarea cauzei pe fond, de cât este cazul unui proces penal obișnuit. Curtea este de părere că, prin acceptarea acordului negociat, reclamantul, odată cu renunțarea la dreptul său la un proces obișnuit, a renunțat și la dreptul său la o cale de atac obișnuită.

Pentru aceste motive, Curtea a hotărât că nu a avut loc o încălcare a art. 6§ 1 din Convenție și a art.2 din Protocolul nr.7 la Convenție, întrucât acceptarea reclamantului a acordului negociat a condus implicit la renunțarea drepturilor sale la o examinare obișnuită a cauzei sale pe fond și la o cale de atac obișnuită, fiind fără îndoială o decizie conștientă și voluntară.

4. Concluzii

Instituția acordului de recunoaștere a vinovăției a fost transpusă în legislația noastră într-un mod asemănător celui din alte sisteme procesual penale continentale. Procedura specială a acordului de recunoaștere a vinovăției este o formă abreviată a judecății care prezintă și astăzi un grad de noutate ridicat, aceasta fiind adoptată în anul 2014, odată cu noul Cod de procedură penală.

Din interpretarea dispozițiilor art. 309 N.C.P.P., reiese că prin intermediul acestei instituții juridice, justiția penală nu se negociază, cu atât mai mult nu există o negociere asupra vinei sau a existenței faptei. Prin cerința imperativă a textului de lege, pentru existența calității de inculpat, reiese că suntem în faza de probe, nu în cea de indicii. Negocierea prezintă în această situație caracteristicile unui sistem logic, și pe cale jurisprudențială se ține cont în afara prevederilor legale de persoana inculpatului, modul de comitere a infracțiunii, circumstanțele personale ale inculpatului, gravitatea infracțiunii, circumstanțele familiale ale infractorului, tipul de infracțiune și pedeapsa aplicată în mod constant în legătură cu acea infracțiune.

Demersul nostru și-a propus să pună în lumină principalele aspecte ce țin de instituția juridică a acordului de recunoaștere a vinovăției și să cerceteze dacă dezideratul acordului de recunoaștere a vinovăției este reprezentat de reducerea substanțială a resurselor economice și umane folosite de stat în încercarea de tragere la răspundere a persoanelor care au săvârșit fapte prevăzute de legea penală. Prin intermediul studiului de caz efectuat în cauză, am dorit să cercetăm dacă și acest obiectiv a fost realizat. Astfel, după cum am putut observa, procedura judiciară se desfășoară cu celeritate, iar cheltuielile ocazionate de întreaga procedură sunt net inferioare celei din procedura obișnuită, situație în care cheltuielile judiciare se ridică la ordinul miilor de lei. Așadar, consider că acest obiectiv al acordului de recunoaștere a vinovăției a fost atins.

Această instituție juridică își demonstrează utilitatea prin aceea că accelerează actul de justiție, sancționarea persoanelor care comit infracțiuni se realizează la costuri minime, iar probatoriul administrat în faza de urmărire penală conturează fără niciun dubiu vinovăția inculpatului.

Cu toate acestea, nu trebuie neglijată nici atitudinea magistratului procuror care trebuie să acționeze echilibrat și responsabil în sensul că, ca reprezentant al Ministerului Public, trebuie să negocieze aplicarea unor pedepse proporționale cu infracțiunile

săvârșite. Per a contrario, nu ar fi rezonabil ca Ministerul Public să negocieze aplicarea unor pedepse mult mai aspre ca practica existentă la acel moment, îndepărtându-se astfel de actul de justiție. Este important, de asemenea, să se păstreze întotdeauna un echilibru constant între dorința de accelerare a procedurilor și scopul aflării adevărului.

Subliniem faptul că legea nu conferă posibilitatea suspectului de a încheia un acord de recunoaștere a vinovăției, acest prerogativ aparținând strict inculpatului, aspect ce se justifică prin prisma faptului că în sistemul nostru procesual, această instituție a fost adaptată principiului aflării adevărului. Este important să înțelegem că legea nu obligă inculpatul la inițiativa încheierii unui acord de recunoaștere a vinovăției în nicio situație, indiferent de calitatea și cantitatea probelor existente, de gravitatea acuzațiilor aduse, de locul sau timpul săvârșirii infracțiunilor. Acest lucru înseamnă că inculpatul devine propriul său judecător și se află în poziția legală de a recurge sau nu la negocierea și încheierea acordului, putând opta fără niciun fel de repercusiuni, să nu dea eficiență acestei instituții juridice.

Ar prezenta utilitate practică, ca în această materie, să fie redactate mai multe lucrări de specialitate cu aplicabilitate recentă și, pe această cale, încurajăm autorii să continue cercetările în materia acordului de recunoaștere a vinovăției, rezultatul eforturilor lor putând fi de un real folos persoanelor interesate de modul în care este reglementată această instituție, precum și de diversele soluții pronunțate de instanțele de judecată.

Făcând aplicarea principiului simetriei în drept, putem constata că uzarea inculpatului de acest drept nu-i conferă acestuia niciun fel de garanție până la momentul consfințirii acordului de către hotărârea penală definitivă.

Referințe

- Iugan A.V., *Acordul de recunoaștere a vinovăției*, Editura Universul Juridic, București, 2015.
- Neagu I., Damaschin M., Iugan A.V., *Drept Procesual Penal. Partea Specială, Mapă de seminar*, editura Universul Juridic, 2019
- Pascu M., Teodor M., *Acordul de recunoaștere a vinovăției*, Editura Universul Juridic, București, 2015
- Bârsan M.M., Cardîș M.M., *Acordul de recunoaștere a vinovăției*, Editura Hamangiu, București, 2015
- Volonciu N., *Codul de Procedură Penală comentat*, Editura Ch. Beck, București, 2014
- Udroi M., *Procedura Penală, Partea Specială*, Editura Ch. Beck, București, 2014
- Oancea I., *Probleme de Criminologie*, Editura ALL, București, 1994
- Graur M.C., *Considerații asupra procedurii abreviate în cazul recunoașterii învinuirii*, Revista Universul Juridic, nr.2, București, 2016
- Convenția Europeană a Drepturilor Omului
- Codul Penal
- Codul de Procedură Penală
- Curtea Europeană a Drepturilor Omului, Cererea nr. 9043/2005, Cauza NATSVLISHVILI și TOGONIDZE împotriva Georgiei
- Înalta Curte de Casație și Justiție, Decizia nr.5/20.03.2017 privind Recursul în Interesul Legii

EXPERTIZA GENETICĂ JUDICIARĂ

Ștefan Alberto LUPU*
Cristina Florentina STÎNGĂ

Abstract

În împrejurările în care orice domeniu de activitate umană este profund afectat de dezvoltarea fără precedent a științelor, dreptul, ca fenomen de suprastructură, nu poate rămâne indiferent, în afara acestei realități. Adevărul nu poate fi stabilit decât prin dovezi și de aici și concluzia că numai pe baza probelor furnizate prin efectuarea expertizei genetice și cu ajutorul organelor judiciare se poate deosebi adevărul de eroare, adoptând soluții doar după ce a fost stabilită întocmai realitatea faptelor. Scopul pe care îl urmărim este acela de a creiona importanța unei expertize ADN în procesul penal și consecințele pe care le poate avea într-o astfel de problemă. Expertiza genetică, parte integrantă din expertizele judiciare, are un rol deosebit de important pentru lămurirea împrejurărilor de fapt ale cauzei, iar prin metodele de cercetare proprii, ordinea și condițiile de aplicare reglementate de codul de procedură penală au ca țel stabilirea unor fapte probante în cadrul activității judiciare.

Cuvinte cheie: *expertiză, ADN, probă, expert, urme, investigare*

1. Introducere

Lucrarea de față își propune să creeze o imagine de ansamblu despre ceea ce presupune expertiza genetică în cadrul unui proces penal, care este valoarea sa probantă și importanța sa în cercetarea fenomenului infracțional. Plecând de la faptul că procesul penal are ca scop constatarea la timp și în mod complet a faptelor ce constituie infracțiuni, astfel ca orice persoană care a săvârșit o infracțiune să fie pedepsită potrivit vinovăției sale și nicio persoană nevinovată să nu fie trasă la răspundere penală, ajungem la concluzia că expertiza genetică este unul din mijloacele care conferă ajutorul cel mai important organelor judiciare în descoperirea unor infracțiuni cu autor necunoscut¹.

Procedeele folosite, complexitatea procedului probator și mijloacele moderne utilizate pot duce la un rezultat corect care poate elucida unele probleme apărute în practica judiciară. De asemenea, vor fi avute în vedere aspecte practice, soluții ale instanțelor, opinii doctrinare și contradicții, vor fi expuse aspecte tehnice și va fi creionată evoluția unei astfel de probe atât în legislația națională cât și la nivel european.

---

*Student, Facultatea de Drept, Universitatea "Nicolae Titulescu" din București (e-mail: stefan.lupu98@yahoo.com). Student, Facultatea de Drept, Universitatea "Nicolae Titulescu" din București (e-mail: st_cristina.florentina@yahoo.com). Acest studiu a fost elaborat sub coordonarea prof. univ. Mircea Damaschin (e-mail: mirceadamaschin@univnt.ro).

¹ Ion Neagu, Mircea Damaschin, *Tratat de procedură penală. Partea generală, ediția a II-a*, Editura Universul Juridic, București, 2015, p. 11-12.

Studiul are ca punct de plecare controversele apărute în practica judiciară referitoare la caracterul probant al acestei expertize, dacă este sau nu un mijloc real de probă, concret și apt să facă lumină într-o cauză penală. Totul pleacă și de la problemele actuale ale societății unde nivelul de criminalitate a început să crească din ce în ce mai mult, autorii apelând la diverse metode pentru a săvârși anumite infracțiuni și punând în aplicare diverse planuri conform mobilului și scopului care au stat la baza activității ilicite.

Prin intermediul mass-media au fost aduse în fața publicului diverse probleme cu privire la această expertiză dar și contradicții asupra instituțiilor care se ocupă de efectuarea unor astfel de expertize. Dorim să expunem câteva aspecte practice, analize și să cercetăm domeniul geneticii.

Cercetarea va avea ca și bază reglementarea actuală a expertizei în dispozițiile Codului de procedură penală cu aplicare pe expertiza ADN, vom evidenția tipurile de expertize asupra urmelor biologice și cum sunt ele aduse în fața instanțelor de judecată. Foarte importantă va fi și parcurgerea procedurii de obținere a unor astfel de probe, cum sunt obținute și cât timp pot fi descoperite.

Tema studiului vine atât din dorința de a cunoaște mijloacele probatorii în cadrul unui proces penal, rolul și valoarea lor cât și din pasiunea pentru domeniul dreptului penal și procesual penal, al medicinei legale și al criminalisticii.

Plecând de la faptul că și raportul de expertiză este supus principiului liberei aprecieri a probelor, având aceeași valoare probantă ca orice alt mijloc de probă, concluziile unui astfel de raport pot fi reținute la stabilirea situației de fapt dintr-o cauză penală sau înlăturate motivat de către organele judiciare.

Tot ceea ce se cere a fi lămurit poate să facă obiectul unei expertize, chiar și a unei expertize AND, rolul cel mai important fiind al expertului care trebuie să aducă în fața organelor judiciare un rezultat concret ce poate duce la rezolvarea unei cauze penale. Cauzele care se pliază pe o astfel de expertiză sunt numeroase și cu caracter de noutate, de aceea putem spune că domeniul expertizei genetice evoluează iar instituțiile însărcinate cu astfel de cazuri trebuie să se adapteze fiecărui caz, încercând să aducă un procent destul de mare pentru a forma o opinie în fața instanțelor judecătorești.

2. Considerații istorice

Cunoscută drept " *amprenta ADN*" expertiza genetică judiciară reprezintă un procedeu probatoriu de dată recentă, nu doar în România, ci și la nivel mondial. Astfel primele aplicații practice de determinare a identității anumitor persoane, în baza stabilirii profilului ADN, a avut loc în Anglia, în anii 80. Primul caz în care profilul genetic a fost folosit ca probatoriu a fost cazul *Regina vs Pitchfork*.

Totul începea în toamna anului 1986, când laboratoarele de cercetare au început să realizeze progrese în ceea ce privește domeniul expertizelor și medicinei legale. Conștienți de progresele laboratorului de cercetare al Universității locale, polițiștii din Leicester l-au chemat în ajutor pe profesorul Alec Jeffreys pentru a investiga ceea ce ei considerau a fi replica unei crime anterioare nesoluționate încă.

Din speță reiese faptul că, într-o dimineață de august a aceluiași an, a fost găsit cadavrul unei fetei de 15 ani de către investigatori, care au remarcat faptul că o crimă asemănătoare se petrecuse cu trei ani în urmă. Problema care se punea era dacă aceeași persoană săvârșise sau nu ambele crime. Probele de spermă recuperate de la cadavrul fetei au fost trimise spre analiză.

Testele au fost concludente: profilurile ADN din ambele mostre erau absolut identice, demonstrând cu certitudine că teoria poliției era corectă. La scurt timp, în speța a

fost arestat și acuzat de săvârșirea celor două crime un tânăr de 17 ani, care a recunoscut că el este autorul omorului din august, poliția fiind convinsă că a reușit să soluționeze cazul. Cu timpul, însă, au apărut îndoieli cu mărturisirea acestuia, așa că o probă din sângele băiatului a fost prelevată și trimisă pentru a efectua o analiză comparativă cu profilul ADN rezultat din proba de spermă provenind de la autor. În urma cercetărilor s-a dovedit că profilul ADN al suspectului nu coincidea cu cel provenit de la scena infracțiunii așa că, în ciuda recunoașterii faptelor, poliția a fost nevoită să elimine suspectul.

În ceea ce privește acest caz au fost formulate foarte multe ipoteze, printre ele regăsindu-se și aceea că un localnic ar putea fi autorul. Astfel că, în ianuarie 1987 s-a decis testarea în masă a tuturor bărbaților, cu vârste cuprinse între 16 și 34 de ani din cele trei sate din împrejurimi. Aceștia au fost rugați să pună la dispoziție o mostră de sânge pentru a stabili amprenta genetică. În total au fost adunate aproximativ 5500 de mostre, cu excepția a două persoane care nu au dat probe de sânge, una din motive reale, cealaltă fiind chiar autorul crimei. Conștient că această tehnologie îi va demonstra vinovăția, autorul, un brutar de 27 de ani, care în trecut fusese condamnat de mai multe ori pentru ultraj contra bunelor moravuri a încercat să evite testarea convingând un coleg mai credul, să dea o probă de sânge în locul lui².

Autorul ar fi rămas nedescoperit dacă un alt coleg nu ar fi auzit din întâmplare o conversație. Poliția a fost informată imediat iar brutarul a fost arestat, recunoscând în final fapta, el devenind primul ucigaș din lume condamnat datorită puterii doveditoare a amprentei genetice. De atunci amprentele genetice au revoluționat întreaga identificare medico-judiciară și au avut o evoluție continuă.

3. Rolul și importanța expertizei criminalistice în procesul penal

Rolul expertizei criminalistice este de a completa probatoriul cu date și clarificări tehnico-științifice prin care organul judiciar poate să facă încadrarea corectă a faptelor și poate să ia hotărâri în privința vinovăției sau nevinovăției unor persoane. Expertiza este realizată de specialiști care joacă un rol important în elucidarea faptelor pentru a preîntâmpina apariția unor erori judiciare.

Specialistul numit pentru a face o expertiză sau chiar o constatare științifică nu se subordonează organului de urmărire penală, deoarece atribuțiile sale sunt limitate prin actul de numire în care sunt trecute problemele la care i se cere să răspundă și materialul pe care-l poate consulta.

Expertiza este importantă deoarece contribuie la aflarea adevărului, cu privire la existența sau inexistența infracțiunii, la persoana care a săvârșit-o, precum și la alte împrejurări necesare pentru corecta soluționare a cauzei. Elemente de probă îndoielnice ori simple indicii pot, prin efectuarea expertizei, să fie reținute ca probe temeinice sau înlăturate ca fiind, fără valoare.

Pentru a dispune efectuarea unei expertize criminalistice trebuie îndeplinite următoarele două condiții: a) existența unor fapte sau împrejurări ale cauzei care, pentru a sta la baza convingerii organelor judiciare, impun necesitatea unor precizări, clarificări; b) lămurirea semnificației acestora necesită cunoștințe de specialitate dintr-un domeniu sau altul de activitate.

În vederea dispunerii efectuării expertizelor criminalistice, organele de urmărire penală sau instanțele de judecată trebuie să ia unele măsuri de pregătire: a) aprecierea

---

² Văduva Nicolae, Controverse privind valoarea probantă a expertizei amprentelor genetice, Revista Dreptul nr. 2/2005, p. 155-164.

necesității și utilității dispunerii expertizelor; b) formularea întrebărilor; c) punerea la dispoziția expertului a materialelor necesare examinării; d) alegerea instituției abilitate sau a experților ce urmează să efectueze expertiza.

Specialistul merge cu identificarea până la nivelul unui obiect sau individ, nu rămâne la nivelul generic al grupului de obiecte, categorie de indivizi ș.a.m.d., în funcție de măsura în care mijloacele de examinare și metodologia de care se dispune la un moment dat permit o identificare individuală. Identificarea nu trebuie privită rigid, „ea fiind un proces dinamic, asemeni înseși obiectelor și ființelor pe care le examinează, în continuă schimbare și rămânând totuși ele însele”³.

Rezultatele cercetărilor întreprinse de către specialist (expert, medic legist etc.) iau forma unui raport de constatare sau de expertiză, având formulate la final anumite concluzii.

4. Cadrul juridic de efectuare a expertizelor

Expertiza genetică judiciară se efectuează în cadrul instituțiilor medico-legale, al unei instituții ori unul laborator de specialitate sau al oricărei alte instituții de specialitate certificate și acreditate în acest tip de analize. De exemplu, laboratoarele de expertiză genetică funcționează în cadrul Institutului Național de Medicină Legală, Institutul de Criminalistică al IGPR⁴.

Expertiza genetică este utilizată pentru obținerea de probe în special cu privire la aflarea adevărului în cauze privind infracțiuni contra vieții, infracțiunii contra integrității corporale sau sănătății, infracțiunii contra libertății și integrității sexuale.

Potrivit art. 191 din Codul de procedură penală acest tip de expertiză se poate dispune de către organul de urmărire penală, prin ordonanță, în cursul urmăririi penale, sau de instanță, prin încheiere în cursul judecății.

În ceea ce privește obiectul expertizei genetice judiciare, trebuie să precizăm faptul că îl reprezintă stabilirea identității unei anumite persoane, prin analiza profilului ADN, înțeles ca fiind totalitatea acelor caracteristici structurale ale materialului genetic care permit identificarea persoanei. Pentru acestea sunt efectuate investigații genetice asupra probelor biologice recoltate de la persoane, de la fața locului ori din alte locuri sau de pe anumite obiecte. Constituie asemenea probe biologice țesuturile (sânge, fecale, urină, fire de păr, os, lichid amniotic) pete (de sânge, spermă, salivă), urme de contact depuse pe obiecte, pe mucuri de țigară, gumă de mestecat etc.

În desfășurarea expertizei genetice, există anumite etape care trebuie parcurse pentru a se ajunge la un rezultat corect și anume: a) prelevarea și conservarea probelor biologice; b) analiza de laborator; c) interpretarea rezultatelor și formularea concluziilor; d) raportarea profilurilor ADN către baza de date⁵.

Probele biologice recoltate cu ocazia examinării corporale pot fi folosite numai la identificarea profilului genetic judiciar. Potrivit dispozițiilor art. 191 din Codul de procedură penală, profilul genetic judiciar obținut cu ocazia examinării corporale poate fi folosit și în altă cauză penală, dacă servește la aflarea adevărului.

Rezultatele activității de expertiză genetică judiciară sunt consemnate în cuprinsul unui raport de expertiză.

³ Stancu Emilia, *Criminalistica* vol. 1 – Ed. Științifică, București, 1962, p. 146.

⁴ Neagu Ion, Damaschin Mircea, *op. cit.*, p. 581.

⁵ Cristescu Doru Ioan, *Reglementarea constatărilor și expertizelor medico-legale*, Revista Dreptul nr. 2/2002, p.17.

În desfășurarea activității de medicină legală, instituțiile de medicină legală colaborează cu organele de urmărire penală și cu instanțele judecătorești, în vederea stabilirii lucrărilor de pregătire și a altor măsuri necesare pentru ca expertizele, constatările sau alte lucrări medico-legale să fie efectuate în bune condiții și în mod operativ.

Constatările și expertizele medico-legale constau în: a) examinări și cercetări privind cadavre umane sau părți din acestea; b) examinări și cercetări privind produse biologice și cadaverice; c) examinări și cercetări privind persoane în viață; d) evaluarea unor lucrări medicale și medico-legale în legătură cu activitatea medico-legală, precum și suplimente de expertiză

Complexitatea efectuării expertizelor necesită existența unui cadru juridic bine definit deoarece importanța lor este majoră: a) presupune o activitate de investigație desfășurată de specialiști; b) finalitatea activităților constă în furnizarea de probe în vederea soluționării cauzelor penale; c) obiectul lor trebuie fixat de organele judiciare; d) presupune o examinare amănunțită a elementelor analizate; e) dispunerea lor se face de către organele judiciare.

Înainte de efectuarea expertizelor, se realizează cercetări la fața locului care au ca scop și recoltarea de probe ce urmează a fi supuse analizelor de laborator. Codul de procedură penală vine cu o serie de reglementări pentru efectuarea acestor cercetări: cercetarea la fața locului se dispune tot de instanța de judecată sau organele de urmărire penală atunci când se consideră necesar pentru clarificarea unor împrejurări / fapte sau când există suspiciuni asupra decesului unei persoane.

5. Valoarea probantă a expertizei amprentelor genetice

Conform doctrinei⁶, „*amprenta genetică*” este denumirea generică a unei multitudini de analize complexe ce utilizează diferitele tehnici ale biologiei moleculare pentru a determina dimensiunea fragmentelor discontinue de ADN, hipervariabile, care conțin secvențe țintă, în scopul identificării persoanelor de la care provin.

Metodele genetice au o arie foarte mare de aplicabilitate, având în vedere că fiecare celulă este purtătoare de acid nucleic; deci, practic, orice probă biologică ce conține celule nucleare poate fi analizată și comparată cu probe ridicate de la persoana suspectă. Datorită faptului că introducerea acestor metode noi de identificare generează avantaje legate de cantitatea redusă de probă necesară, multe țări europene au abandonat alte metode, oferind caracter exclusiv celor genetice.

Cum a apărut o astfel de expertiză în România? În România, primul laborator de identificări genetice a fost pus în funcțiune la sediul Universității de Medicină și Farmacie din Craiova, expertizele fiind efectuate de specialiști ai universității împreună cu medici legiști din cadrul Institutului de Medicină Legală Craiova⁷. Astfel, începând cu data de 15 august 2000 cele două instituții au putut efectua, la cererea instanțelor de judecată, a organelor judiciare și a persoanelor interesate, contra cost, potrivit prevederilor legale în vigoare, toată gama de investigații asupra ADN-ului uman, utilizate pentru stabilirea filiației, identificării pe bază de fragmente de țesuturi și organe ori alte produse biologice ce conțin ADN.

⁶ Văduva Nicolae, Controverse privind valoarea probantă a expertizei amprentelor genetice, Revista Dreptul nr. 2/2005 p. 155.

⁷ Văduva Nicolae, op. cit. p. 156-157.

În prezent, astfel de expertize pot fi efectuate și la Institutul Național de Medicină-Legală „prof. dr. Mina Minovici” din București, precum și la Institutul de Criminalistică al Inspectoratului General al Poliției Române.

6. Avantajele și dezavantajele expertizei genetice judiciare

Doctrina este clară în ceea ce privește analiza avantajelor și a dezavantajelor acestui tip de expertiză, enunțând cu claritate o serie de lucruri care au ca obiectiv scoaterea în evidență a importanței expertizei genetice judiciare.

Printre avantajele acestei analize se numără: faptul că identifică caracteristici ale individului, și nu ale unor grupuri largi de persoane ca în cazul altor metode de identificare (de pildă, în cazul grupelor sanguine), caracteristicile individului nu își pierd personalitatea în cadrul amestecurilor (avem în vedere, spre exemplu, amestecurile de sânge sau secreții), putându-se descoperi contribuția făptuitorului sau a victimei, necesarul de probă este foarte mic, se exprimă de asemenea posibilitatea stocării analizelor în memoria calculatorului care duce la obținerea unor serii de date ce pot fi utilizate prin suprapunerea cu amprentele genetice ale unor făptuitori descoperiți ulterior, se impune totodată și scoaterea din cauză rapid și definitiv, a suspectilor nevinovați.

Cele mai importante însă, după părerea noastră sunt faptul că avem o mai bună administrare a justiției și că va crește încrederea sporită a publicului în sistemul justiției și diminuarea criminalității.⁸

Există, totodată și o serie de dezavantaje ale acestei metode printre care putem enumera: gradul de specializare și experiența tehnicienilor, admisibilitatea probei ar putea fi contestată, persoana vinovată și victima ar putea avea în profilul ADN o porțiune cu benzi identice datorită faptului că au un autor comun, calitatea analizelor, aparatura utilizată, reactivii specifici și gradul de pregătire a tehnicienilor dar și costurile ridicate ale determinărilor.

Important de cunoscut este și faptul că în anumite situații, condițiile aseptice foarte drastice impun luarea de precauții extreme în manipularea probelor biologice iar metodele genetice utilizează simultan fragmente de acizi nucleici și reactivi de multiplicare, existând posibilitatea intercontaminării probelor sau contaminarea lor de către personal, în cazul în care nu sunt respectate măsurile de securitate (cum ar fi gradul aseptice, gradul de sterilizare a încăperii, reactivelor, ustensilelor și accesoriilor).

În ceea ce privește controversa asupra valorii probante a expertizei amprentei genetice a apărut odată cu primele utilizări ale amprentelor genetice în medicina-legală și în criminalistică. Se remarcă în doctrina de specialitate că legea procesual penală nu admite o ierarhizare a probelor și a mijloacelor de probă.

Ca atare, atât constatările medico-legale, cât și expertizele medico-legale au o valoare probantă egală cu a celorlalte mijloace de probă, urmând a fi apreciate în contextul întregului probatoriu administrat în cauză.

Din punct de vedere practic, în opinia unor autori⁹ expertiza- efectuată cu respectarea strictă a dispozițiilor legale și a regulilor de tactică criminalistică rămâne un mijloc de probă cu o valoare probatorie deosebită. De ce ? Deoarece având în vedere anumite criterii specifice, expertiza conduce la descifrarea urmelor sau a valorii probante a unor obiecte, o astfel de operație fiind făcută de persoane ce au cunoștințe de specialitate

⁸ Văduva Nicolae, Valoarea probantă a expertizei amprentelor genetice, Revista de Drept Penal nr. 4/2004, p.130-131

⁹ Cristescu Doru Ioan, *op. cit.*, p. 43.

și au posibilitatea de a folosi cele mai avansate metode și procedee tehnice, inclusiv o aparatură modernă. Bineînțeles că rezultatele unei astfel de expertize trebuie coroborate cu celelalte mijloace de probă administrate în cauză.

7. Analiza ADN – mijloc de probă valoros al justiției

Un prim exemplu prin intermediul căruia prezentăm importanța deosebită a amprentării ADN se situează cu 28 de ani în urmă când, o instanță de judecată din România s-a pronunțat într-un caz de infracțiune de viol urmat de moartea victimei, condamându-l pe suspectul Ilie Marcel Țundrea la 25 de ani de închisoare, cu toate că, potrivit opiniei multor juriști, probatoriul administrat în cauză nu conținea elementele concludente care să justifice această sentință.

Inculpatul își susținea în mod constant nevinovăția, și din 1999, an în care Laboratorul de Genetică al Institutului de Medicină Legală din București și-a început activitatea, a înaintat numeroase petiții, prin care solicită efectuarea unei expertize ADN. Solicitățile i-au fost sistematic respinse, motivul invocat de autorități fiind lipsa de încredere în valoarea probantă a analizei ADN.¹⁰ În 2003 s-a admis revizuirea deciziei penale. Iar rezultatele expertizei ADN pe probele puse la dispoziție de organele de anchetă au exclus posibilitatea ca inculpatul Ilie Marcel Țundrea să fi fost implicat în comiterea infracțiunii de viol. Instanța investită cu cererea de revizuire a admis rejudecarea și a anulat decizia penală de condamnare, admitând achitarea inculpatului. Parchetul a declarat însă apel, invocând inconsistența datelor furnizate de I.N.M.L.

În opinia procurorilor, în perioada lungă de timp dintre colectarea și procesarea probelor, acestea s-ar fi contaminat, iar ADN-ul ar fi suferit modificări degradative care i-ar fi abolit potențialul informativ. Ambele susțineri fiind nefondate fiindcă imaginile depuse la dosar de experții de la I.N.M.L. constând în electroferogramele obținute din materiile biologice supuse analizei, exclud posibilitatea oricăror speculații referitoare atât la contaminarea, cât și la degradarea probelor ADN.

Însă, odată cu sfârșitul anilor 1980 au început să apară și primele controverse privind validitatea testului ADN. Multitudinea de succese raportate de genotipare nu au reușit să-i convingă pe magistrați că testul genetic reprezintă un mijloc irefragabil de probă și să-l considere ca fiind o procedură capabilă să revoluționeze sistemul juridic. Dăm ca exemplu în acest sens eșecul procuraturii din Oklahoma de a obține condamnarea pentru omor a unui suspect de pe al cărui furtun de grădină se prelevaseră probe ADN care corespundeau cu cele ale victimei.

Evenimentul care a venit să completeze rezervele și – mai mult decât atât – să justifice refuzul unora dintre judecători de a admite testul ADN a fost reprezentat de o hotărâre a Curții Supreme din New York care a contestat validitatea rezultatelor expertizei ADN în cauză – devenită celebră – *People vs. Castro*.

În 1987, firma britanică Cellmark Diagnostics și-a deschis o sucursală în Germantown, Maryland. Această firmă făcea parte din gigantica corporație Imperial Chemical Industries, cea care a introdus în Statele Unite tehnologia lui Jeffreys, pe care a încredințat-o companiei Lifecodes. Aceasta era o firmă privată care a întreprins investigațiile ADN care au condus la condamnarea lui Tommy Lee Andrews (un bărbat din Orlando Florida care a fost acuzat pentru viol; cazul acestuia fiind celebru pentru că a fost primul în care dovezile au fost bazate în mare parte pe expertiza genetică) prin aceasta

¹⁰ Ștefănescu Dragoș, Sporea Delia, *Analiza ADN – Mijloc de probă valoros al justiției*, Revista Dreptul nr. 4/2005, p. 208.

dobândindu-și un binemeritat renume. Timp de 2 ani, Lifecodes a beneficiat de exclusivitate, fiind solicitată de toate tribunalele ce aveau de rezolvat cauze în care analiza ADN putea fi relevantă. Tot pe baza rezultatelor testelor ADN efectuate de Lifecodes s-a întemeiat și prima sentință de condamnare la moarte, pronunțată de Curtea Supremă a Statului Virginia împotriva unui violator și asasin în serie – Timothy Wilson Spencer.

Totuși, credibilitatea analizelor efectuate de Lifecodes a fost afectată de executarea neglijentă a unei expertize. În februarie 1987, Vilma Ponce și fiica ei Natasha au fost găsite în apartamentul concubinului Vilmei ucise cu nenumărate lovituri de cuțit. Joseph Castro, un vecin al victimelor a fost acuzat de dublă crimă deoarece de pe ceasul său a fost prelevată o urmă de sânge din care, potrivit raportului întocmit de Lifecodes, s-a extras un ADN asemănător cu cel al victimei. Avocații apărării au constatat anumite neregularități în raport, motiv pentru care au solicitat o contraexpertiză care le-a fost acceptată.¹¹

Experții au semnalat erori de interpretare incompatibile cu acceptarea expertizei. Una dintre gravele scăpări ale tehnicienilor de la Lifecodes a fost aceea că au omis să stabilească sexul persoanei de la care provenea sângele prelevat de pe ceasul suspectului, precum nealinierea benzilor (Lifecodes recunoscând că amplasarea benzilor a fost stabilită la un sistem de măsură informatizat, care să asigure cât de cât acuratețe și obiectivitate); de asemenea, li s-a reproșat și felul în care s-a calculat probabilitatea concordanței dintre profilurilor ADN.

Ca urmare a diverselor discrepante semnalate de experți, tribunalul respinge concluziile Companiei Lifecodes, reținând doar că sângele de pe ceas nu provenea de la suspect, fără a lua în considerare afirmația că genotipurile ar fi aparținut victimelor. Deși s-a dovedit a fi o victorie pentru apărare în competiție cu tehnologia ADN, aceasta s-a dovedit a fi iluzorie pentru că înainte de sfârșitul anului, Jose Castro a mărturisit că a fost autorul celor două crime, a recunoscut că sângele de pe ceas provine de la Vilma Ponce și a pledat vinovat, primind o pedeapsă mai mică decât în cazul în care proba ADN ar fi fost admisă.

Începând din anul 1992, majoritatea laboratoarelor au abandonat metoda concepută de Alec Jeffreys, care era și costisitoare și consumatoare de timp, și au adoptat tehnologia cunoscută sub numele ”reacția polimerizării în lanț”, mult mai fiabilă și mai rapidă. Această tehnică permite amplificarea selectivă, de milioane de ori, a unor segmente de ADN¹².

Toată evoluția aceasta spectaculoasă a tehnologiilor de analiză ADN, precum și contribuția lor la rezolvarea unor cauze penale dintre cele mai complexe, au generat o stare de entuziasm, pe care mass-media l-a exprimat creând sintagmele ”analiza ADN-regina probelor”, ”ADN- arma infailibilă a criminalisticii”, ”ADN – proba absolută”. Astfel de laude aduse acestei probe pot aduce atât urmări bune, cât și mai puțin bune, dat fiind potențialul lor de a acționa ca mesaje subliminale ce pot influența instanțele de judecată, în sensul preluării nediscriminate a concluziilor, uneori insuficiente ale expertizelor ADN.

Ca orice procedeu nou adoptat, acesta se perfecționează în timp, iar optimizarea metodologiilor biologice moleculare s-a făcut în timp, fapt care este de natură să sporească considerabil credibilitatea expertizelor.

Totuși, trebuie să luăm în considerare că erorile asociate activității umane vor rămâne întotdeauna prezente, una dintre cele mai importante fiind generată chiar de calitățile de excepție ale tehnicii de amplificare ADN, și anume extrema ei sensibilitate. Astfel un rezultat ADN se poate compromite foarte ușor atunci când, din cauza transferului

¹¹ Ștefănescu Dragoș, Sporea Delia, *op. cit.*, p. 210.

¹² *Ibidem*.

neadecvat, materialul biologic prezumat a proveni de la făptuitor este contaminat cu ADN aparținând altor persoane, neimplicate în săvârșirea actului infracțional.

Astfel, fidelitatea este determinată în mod decisiv și de rigoarea și atenția cu care se efectuează colectarea indicțiilor materiale, precum și a transportului acestora, mediul în care sunt ținute ș.a.m.d.

8. Aspecte practice prin care rezultate fals pozitive au discreditat ADN

Așa cum am mai precizat, frecvența erorilor umane în măsură să pună sub semnul îndoielii rezultatele expertizelor ADN este în continuă scădere, fapt ce se datorează atât perfecționării pregătirii profesionale a tuturor categoriilor de personal angajat în realizarea testului ADN, cât și sporirii exigențelor.

Totuși, au fost înregistrate și o serie de cazuri cutremurătoare, în care sentințe de o gravitate extremă au fost pronunțate de magistrați care și-au însușit concluziile – dubitabile – ale unor expertize ADN care prezentau rezultate fals pozitive.

Un prim exemplu datează din februarie 2000, când ziarele britanice au publicat o informație care anunța achitarea unui bărbat de 49 de ani, acuzat că ar fi comis o spargere la o locuință situată la peste 300 de km de domiciliul său. Inculpatul pe nume Raymond Easton suferea de boala Parkinson și nu se putea deplasa singur și în plus, dispunea de un alibi confirmat de mai mulți martori. Cu toate acestea, poliția a fost categorică: ADN-ul găsit la locul faptei corespundea cu cel al inculpatului. Cerându-se o contraexpertiză prin care s-au investigat un număr mai mare de segmente ADN, l-a exclus în cele din urmă pe Easton ca fiind autorul faptei.

Un al doilea exemplu datează din 2003, când poliția britanică l-a acuzat pe barmanul Peter Hamkin de un omor comis în Italia, deși o multitudinea de clienți au declarat că la data crimei Hamkin se afla în localul său din Anglia. Tot printr-o contraexpertiză s-a demonstrat că primul rezultat fusese unul fals pozitiv¹³.

Un alt caz de rezultat fals pozitiv este citat de Wiliam Thompson și se referă la amestecarea accidentală a eșantioanelor de către un tehnician de la un laborator din Philadelphia, soldată cu emiterea unui raport care îl desemna pe inculpat ca fiind contributor la ceea ce analistul a numit ”pete seminale” de pe îmbrăcămintea victimei. Același raport susținea că profilul inculpatului era partea a unei mixturi identificate pe tamponul vaginal. Laboratorul reevaluând probele ulterior, a specificat că așa-zisele ”pete seminale” erau, de fapt, pete de sânge al cărui ADN corespundea cu cel al victimei. Iar suspectul a fost exclus ca potențial contributor la mixtura vaginală, iar acuzația retrasă.

9. Particularitățile cercetării la fața locului a urmelor biologice din perspectiva efectuării expertizelor genetice judiciare

Procesul de investigare, documentare și examinare a locului infracțiunii, din punctul de vedere al valorificării urmelor sau microurmelor biologice prin metode de analiză genetică, se bazează pe o serie de reguli de care va depinde caitatea informațiilor aduse de aceste tipuri de investigații.

Investigatorul trebuie să înceapă cercetarea încet și metodic pentru a reuși să identifice și să colecteze urmele și microurmele prezente în scena infracțiunii. Decizii

---

¹³ Ștefănescu Dragoș, Sporea Delia, Analiza ADN – Mijloc de probă valoros al justiției, Revista Dreptul nr. 4/2005, p. 215.

rapide trebuie luate doar în cazul în care sunt identificate urme în pericol a fi distruse sau compromise.

Înainte de intrarea în scena faptei este bine ca investigatorul să fi obținut deja cât mai multe informații despre scopul cercetării și valoarea tipului de urme care pot fi prezente. Aceste informații sunt bazate pe starea împrejurilor, date despre victimă și autor, precum și alte informații de la anchetatorii care au intrat deja în contact cu locul faptei și au ca scop prevenirea distrugerii sau compromiterii oricăror urme.

Investigatorul trebuie să dea un sens logic cercetării pentru descoperirea urmelor și să utilizeze resursele cognitive dobândite pentru a face corelații logice între tipurile de urmă și zonele țintă unde acestea pot exista. Criminalistul trebuie să documenteze și să înregistreze orice aspect sesizat pe parcursul procesului de investigare a scenei infracțiunii, începând cu observarea și finalizând cu recoltarea probelor. Acest lucru este necesar pentru a putea reobserva de câte ori este necesar locul faptei în condițiile de dinaintea înrării, ridicării urmelor sau modificării acestuia.

Aspectele legate de riscul privind contaminarea accidentală a probelor biologice de către echipa care efectuează cercetarea la fața locului trebuie abordată cu maxim de profesionalism pe baza dispozițiilor și ghidurilor în vigoare care trebuie aplicate și respectate cu strictețe. De modul în care organul judiciar descoperă și ridică de la fața locului urmele biologice depinde nu numai reușita expertizei biocriminalistice, dar mai ales clarificarea unor probleme esențiale referitoare la fapta penală.

Capacitatea de a efectua analize succesive de ADN din dovezile biologice de la locul faptei depinde foarte mult de tipul de material biologic și de felul în care au fost conservate. Astfel, tehnica folosită pentru a recolta asemenea dovezi, cantitatea și tipul materialului biologic care trebuie recoltat, modalitatea prin care materialul trebuie împachetat și modul de conservare a acestuia reprezintă punctele sensibile ale programului medico-legal de testare a ADN-ului.

10. Tipuri de expertiză

10.1. Expertiza urmelor de sânge

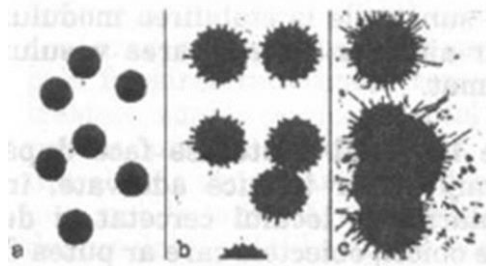
Urmele de sânge, prin frecvența cu care sunt întâlnite în câmpul infracțional, ca și prin posibilitățile de identificare pe care le oferă, inclusiv furnizarea de indicii necesare clarificării împrejurărilor privind locul, timpul, mijloacele și modul de săvârșire a faptei, dețin o pondere particulară în cadrul investigării criminalistice.

Urmele de sânge la fața locului se pot forma:

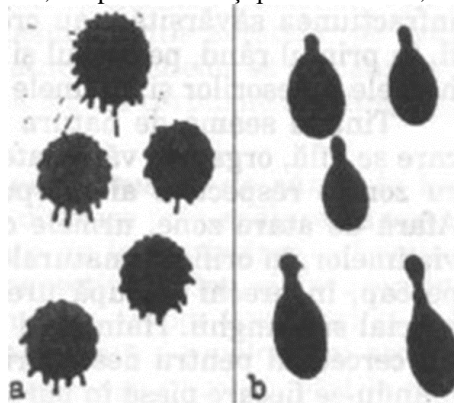
- pe corpul și îmbrăcămintea victimei și agresorului, prin prelingere, stropire, țâșnire, contact direct, picurare;
- pe obiectele vulnerante și pe cele aflate asupra sau în jurul persoanei care sângerează (victimă sau agresor), prin picurare, țâșnire, prelingere, prin căderi, târâri;
- în locul unde a fost descoperită victima, prin contact direct, prelingere, îmbibare, difuzare, țâșnire, stropire, extinderea eventualelor bălți de sânge.¹⁴

---

¹⁴ Constantin Radu, Drăghici Pompil, Ioniță Mircea, *Expertizele, mijloc de probă în procesul penal*, Editura Tehnică, București, 2000, p. 196.

Figura 1 Aspectul picăturilor de sânge căzute sub un unghi drept de la înălțimi diferite: a – până la 25 cm; b – peste 25 cm și până la 150 cm; c – peste 150 cm.

Figura 2 Aspectul picăturilor de sânge căzute pe obiectul primitor sub un unghi ascuțit: a – 60-75°; b – 25-35°.

Pata de sânge cu o formă alungită, asemănătoare cu cea a unui semn de exclamare, provine de la o persoană în mers. Partea ascuțită este în direcția deplasării. De asemenea se poate stabili dacă sângele provine din artere sau vene după forma, dispunerea și cantitatea stropilor. Dacă hemoragia este de origine venoasă, se formează lacuri, iar dacă sursa este arterială, sângele este proiectat în jet, la înălțime și la distanțe mari.

Dărele de sânge stabilesc direcția în care a fost deplasat cadavru, după cum prezența unor multitudini de urme, împrăștiate de o suprafață mare, poate indica nu numai că victima s-a zbatut sau s-a luptat cu agresorul, ci și faptul că autorul infracțiunii este purtător sigur al urmelor de sânge. Dacă la fața locului se găsesc urme de sânge aparținând a două grupe diferite, dintre care una a victimei, sunt șanse mari ca unele dintre ele să fie ale autorului și atunci se poate stabili grupa de sânge a acestuia.

În privința ridicării urmelor de sânge, dacă petele sunt uscate, ele se pot răzui împreună cu o porțiune din suport. Dacă se prezintă sub forma unor bălți, se pot absorbi cu pipeta sau cu hârtia de filtru. Urmele dispuse pe suprafețe ce nu se pot răzui sau așchia, se solubilizează și se ridică pe o hârtie de filtru, însă vor trebui examinate cu maximă urgență. Urmele formate pe zăpadă se ridică prin introducerea sub aceasta a unei hârtii de filtru. Crengile, frunzele, în general vegetația, se taie. Pământul, nisipul, ce conțin asemenea urme, se ridică cu totul.

Când urmele de sânge conțin și alte categorii de urme biologice cum sunt, de exemplu, fire de păr, resturi de țesut etc., acestora trebuie să li se asigure integritatea. Ambalarea îmbrăcăminte sau obiectelor purtătoare de pete de sânge se face în saci de

hârtie. Nu se ambalează obiectele purtătoare de urme de sânge în stare udă și, mai ales, în material plastic. Obiectele ude sunt lăsate să se usuce și apoi se ambalează separat, timpul de depozitare trebuie să fie, pe cât posibil, cât mai scurt.

Coletul conținând urmele de sânge trebuie să fie însoțit de mențiuni privind data și locul ridicării urmei, care au fost mijloacele folosite în descoperirea lor, persoana care le-a ridicat. Obținerea metodelor pentru comparație. Se realizează prin prelevarea de la victimă (în viață sau decedată), de la suspect ori de la făptuitor, după procedura pe care specialiștii o cunosc. Expertiza urmelor de sânge – încadrată în categoria mai largă a expertizei biocriminalistice, așa cum este denumită în lucrări de specialitate criminalistică mai recente, sau expertiza medico-legală a produselor biologice, potrivit denumirii din lucrările de medicină legală – este destinată să ofere clarificări la întrebările adresate de organele judiciare¹⁵.

10.2. Expertiza urmelor de salivă

Prin urmă de salivă se înțelege lichidul de secreție a glandelor salivare depus pe diferite suporturi, în procesul săvârșirii unei infracțiuni sau în legătură cu aceasta. Expertiza urmelor de salivă servește la clarificarea unor aspecte relativ asemănătoare urmelor de sânge. În prezent, pe baza examenelor genetice este perfect posibilă identificarea persoanei, în practică fiind semnalate cazuri de stabilire a identității după saliva prelevată de pe țigaretă.

Formarea urmelor de salivă are loc în momentul contactului buzelor, dinților sau limbii cu diverse obiecte (tacâmuri, scobitori, șervete, țigări, batiste etc.), printr-o salivăție exagerată sau prin eliminare (scuipare).

Ridicarea și transformarea urmelor presupuse a fi de salivă se efectuează ca și la urmele de sânge. Iar obținerea metodelor de comparație se realizează prin recoltarea de la persoana suspectă a unor cantități de sânge, salivă, precum și 2-3 mucuri de țigaretă fumate (dacă este fumătoare) în prezența organului de urmărire penală¹⁶.

Expertiza urmelor de salivă servește la clarificarea unor aspecte relativ asemănătoare urmelor de sânge.

10.3. Expertiza urmelor de spermă

Urmele seminale fac parte din categoria acelor urme biologice întâlnite în diverse împrejurări. De regulă, prezența lor este caracteristică săvârșirii de infracțiuni de un grad de pericolozitate deosebit cum sunt: omorul și infracțiunile privitoare la viața sexuală (violul, raportul sexual cu o minoră, seducția, relațiile sexuale între persoane de același sex, perversiunea și corupția sexuală, incestul).

Formarea urmelor de spermă are loc prin depunerea pe diverse suporturi a lichidului spermatic ejaculat, în momentul unui contact sexual, al masturbării sau ca o consecință a unor tulburări neuro-psihiice. În stare uscată, așa cum sunt găsite în multe dintre cazuri, urmele seminale prezintă un contur neregulat, o culoare gri-albicioasă și sunt aspre la pipăit, dacă se formează pe suporturi absorbante, de tipul țesuturilor din fibre naturale. La suporturile mai puțin absorbante, cum sunt cele din țesături sintetice, urmele au un aspect de crustă solzoasă și lucioasă.

Ridicarea urmelor seminale necesită precauție deosebită pentru păstrarea intactă a petei și implicit a spermatozoizilor, principalul element asupra căruia se îndreaptă

---

15 Informații publice și disponibile online la adresa de internet: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/294-303.pdf, accesat la data de 21.12.2019.

16 Informații publice și disponibile online la adresa de internet: <http://www.infospecialconsulting.ro/urmele-rezultate-din-procesul-fiziologic-al-organismului/>, accesat la data de 8.01.2020.

examinarea. Pentru aceasta, se ridică întreg obiectul purtător de urme sau se taie porțiunea cuprinzând pata, fără a se îndoi.

Urmele dispuse pe o suprafață tare (dușumea, parchet) nu se răzuie, ci se decupează. În cazul picăturilor aflate pe păr, acestea se recoltează prin tăierea firelor, iar de pe piele recoltarea se face prin umezirea cu apă distilată a petei și transferarea pe o hârtie de filtru. Această ultimă operație se efectuează de un cadru de specialitate, în condiții de laborator.

Aceleași precauții se au în vedere și la ambalarea obiectelor purtătoare de urme seminale, transportul lor trebuind să se facă în stare uscată, la adăpost de căldură și de lumina soarelui. Măsurile mai sus-menționate se explică și prin aceea că, datorită rezultatelor unor cercetări relativ recente, s-a ajuns la concluzia că stabilirea calității de secretor și determinarea antigenelor din sistemul A, B, O este mai sigură în cazul urmelor de spermă, în comparație cu urmele vechi de sânge, noile metode permițând stabilirea grupei sanguine în pete de lichid spermatic cu o vechime de peste un an.¹⁷

10.4. Expertiza urmelor de natură piloasă (firul de păr)

Recoltarea firelor de păr de la persoane suspecte, în vederea obținerii modelelor de comparație, necesită și ea respectarea anumitor reguli. În primul rând, recoltarea se poate face prin smulgere, pieptănare sau tăiere, deși acest ultim procedeu lipsește firul de păr de o parte importantă: rădăcina. Specialiștii recomandă să se facă recoltarea numai prin smulgere.¹⁸

Sfârșitul firului de păr, poate fi: rotund, datorită creșterii sale firești într-un timp mai îndelungat; tăiat perpendicular sau oblic; rupt; fibros – când poate fi bifurcat, trifurcat sau se prezintă în mai multe fibre foarte subțiri, de multe ori ca rezultat al ondulării prin ardere, când are aspectul unei pensule.

Figura 3 Aspecte ale sfârșitului firului de păr :

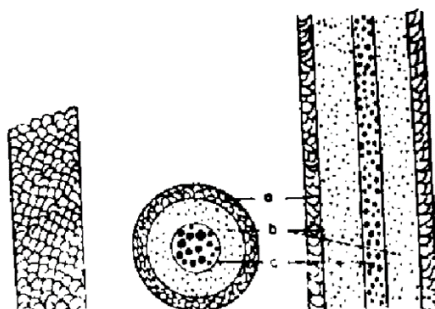
a: rotund b: tăiat c: rupt d: fibros

Secțiunea transversală, în cazul firelor de păr de pe cap, este rotundă sau ovoidă; la firele din barbă, secțiunea este de regulă, ovală, triunghiulară sau dreptunghiulară; la cele din axilă este, de asemenea, ovoidă, însă acestea totdeauna au neregularități marginale; firele din regiunea pubiană au mai frecvent secțiunea de formă triunghiulară rotunjită sau sub aspectul boabei de fasole.

¹⁷ Constantin Radu, Drăghici Pompil, Ioniță Mircea, *op. cit.*, p. 199.

¹⁸ *Ibidem*.

Figura 4 Aspectul exterior și interior al firului de păr :
 A – învelișul exterior (cuticula), sub formă de solzișori;
 B – secțiunea transversală a firului de păr ;
 C – secțiunea longitudinală a firului de păr;
 (a – cuticula ; b – cortexul; c – canalul medular)

Descoperirea firelor de păr nu impune folosirea de metode sau mijloace tehnico-științifice specifice deoarece sunt destul de ușor vizibile cu ochiul liber. Totuși, pentru facilitarea descoperirii este necesar să se recurgă la lupe și la surse de lumină ceva mai puternice. Se cercetează atât îmbrăcămintea, lenjeria și corpul persoanei, cât și alte suprafețe, inclusiv obiectele de igienă personală.

Firele vor fi ambalate separat, în funcție de regiunea din care au fost recoltate. Pentru părul de pe cap este bine să se facă recoltări din mai multe părți (creștet, ceafă, frunte, tâmpile), cel mai indicat procedeu fiind acela de a se împărți suprafața capului în mai multe zone (de regulă, opt), numerotate în sensul acelor de ceasornic, începând din partea dreaptă a frunții.

10.5. Expertiza urmelor de natură osteologică

Aceasta reprezintă expertiza oaselor și cartilagiilor sau a resturilor din ele, a căror prezență la fața locului este datorată săvârșirii unei infracțiuni. În categoria urmelor osteologice se includ scheletul în întregul lui, oase dispartate sau fragmentate de os și cartilagiile a căror descoperire, examinare și interpretare medico-legală și antropologico-judiciară se realizează în scopul furnizării de date ce interesează organele judiciare.

Urmele de natură osteologică se caută utilizându-se metode pretabile la specificul condițiilor de mediu: în pământ, în apă, în zone mlăștinoase, în conținutul latrinelor, pe sol, în diferite recipiente, în pivnițe și fântâni, pe diverse instrumente, în instalații sanitare etc. În raport cu natura suportului, se procedează la căutarea de resturi osoase prin: săpare, vidanjarea latrinelor, sub frunzișul căzut din copaci, printre ramurile arbuștilor etc.¹⁹

10.6. Expertiza urmelor ale altor țesuturi moi

Este vorba aici despre expertiza urmelor altor țesuturi moi, în care se includ țesuturile și organele de natură umană descoperite la fața locului și care au legătură cu săvârșirea unei fapte penale. Urmele altor țesuturi se formează ca o consecință a expunerii corpului uman la diverse acte de violență sau factori distructivi.

Cu excepția prezenței organului în întregime, cum ar fi un glob ocular, un rinichi etc. – la care în mod normal există o formă specifică structurii și funcției sale – în celelalte

¹⁹ Jora Cristian, *Expertiza medico-legala în procesul penal*, Editura Lumina Lex, București, 2003, p. 134.

cazuri forma diferă. Cu cât procesele distructive sunt mai avansate, cu atât se creează imposibilitatea existenței unei anumite forme stabile²⁰.

10.7. Expertiza urmelor de miros

Pentru descoperirea urmei de miros se pornește, de regulă, de la alte urme găsite în locul săvârșirii faptei penale, alături de care se presupune că există în mod necesar și mirosul persoanei ce le-a creat (urme de picioare, de încălțăminte, de mâini etc.). Pentru căutarea și descoperirea urmei de miros, cel mai eficace mijloc folosit s-a dovedit a fi câinele de urmărire. Spre deosebire de om, un câine poate selecta o urmă de miros din alte 200, explicația constând în aceea că el dispune de un număr de celule olfactive de peste 30 de ori mai mare²¹.

Pe lângă câinele de urmărire, în cercetarea urmelor olfactive se apelează și la metode tehnice, constând din ridicarea urmelor de miros de la fața locului, de pe obiecte corp delict, de pe îmbrăcămintea pierdută de infractor, prin aspirarea cu dispozitive speciale și conservarea în flacoane ermetice, dezodorizate în prealabil.

Pentru obținerea modelelor de comparație, se folosesc recipiente speciale (cu închidere ermetică) în care se iau probe de miros de la persoanele suspecte, de la victime sau de la altele ce au legătură cu săvârșirea faptei penale (suportul modelului fiind atât corpul persoanei, cât și obiectele ei de îmbrăcăminte sau încălțăminte). Expertiza biocriminalistică care se efectuează constă din examinarea comparativă a urmelor de miros în litigiu cu modelele de comparație prelevate de la persoanele sau obiectele suspecte, pe baza unei analize gazocromatografice sau spectrografia de masă.

11. Aspecte relevante privind Sistemul Național de Date Genetice Judiciare

Plecând de la principiul că expertiza genetică judiciară furnizează date cu caracter personal, care sunt protejate conform legii, chiar dacă se folosesc în cauze penale, trebuie să menționăm că prin Legea nr. 76/2008²² s-a organizat Sistemul Național de Date Genetice Judiciare (S.N.D.G.J.).

Acest sistem presupune de fapt, o bază de date în care se verifică și se compară profiluri genetice și date cu caracter personal, în scopul de a exclude persoanele din cercul de suspecți și de a identifica autorii anumitor categorii de infracțiuni, pentru stabilirea identității victimelor catastrofelor naturale, ale accidentelor în masă și ale actelor de terorism dar și pentru a se realiza schimbul de informații cu celelalte state, a combaterii criminalității transfrontaliere și a identificării participanților la comiterea anumitor categorii de infracțiuni.²³

Așa cum am menționat mai sus, legea prevede o serie de infracțiuni pentru care pot fi prelevate probe biologice în vederea introducerii profilurilor genetice în S.N.D.G.J. cum ar fi omorul, uciderea din culpă, lipsirea de libertate în mod ilegal, traficul de persoane și traficul de minori, violul, actul sexual cu un minor, infracțiunile de genocid, contra umanității și de război, actele de terorism precum și infracțiunile la regimul armelor și munițiilor.

²⁰ Constantin Radu, Drăghici Pompil, Ioniță Mircea, *op. cit.*, p. 202.

²¹ Ibidem.

²² Legea nr. 76/2008 privind organizarea și funcționarea Sistemului Național de Date Genetice Judiciare publicată în M. Of. nr. 289 din 14 aprilie 2008.

²³ Micu Bogdan, Slăvoiu Radu, *Procedură penală: curs pentru admiterea în magistratură și avocatură. Teste-grilă-Ed. a 4-a*, Editura Hamangiu, București, 2019, p. 183

Beneficiarii acestor date sunt organele de urmărire penală și instanțele judecătorești, Serviciul Român de Informații precum și autoritățile judiciare ale altor state, pe bază de reciprocitate sau în temeiul unor acorduri internaționale la care România este parte.

În cazul în care judecătorul de drepturi și libertăți, instanțele de judecată și organele de urmărire penală dispun prelevarea unor astfel de probe, au obligația de a-i informa pe suspecți că acestea vor fi utilizate pentru obținerea și stocarea în S.N.D.G.J. a profilului genetic. Excepția face însă cazul inculpaților minori sancționați prin aplicarea unor măsuri educative, caz în care instanța de judecată nu poate dispune prelevarea probelor biologice pentru obținerea și stocarea în S.N.D.G.J.²⁴

În cazul în care într-o cauză s-a dispus clasarea sau renunțarea la urmărirea penală, ori după caz achitarea sau încetarea procesului penal, există posibilitatea ștergerii datelor din S.N.D.G.J. care se efectuează în baza ordonanței emise de procuror ori, după caz, în baza hotărârii judecătorești, dacă în cuprinsul acesteia există mențiuni exprese cu privire la măsura ștergerii. Astfel, dispozitivul ordonanței procurorului ori, după caz, al hotărârii judecătorești se comunică administratorului S.N.D.G.J., toate acestea făcându-se în conformitate cu standardele Uniunii Europene.

12. Practică judiciară în materia expertizei ADN

Expertiza genetică a întâmpinat anumite probleme practice, atât în ceea ce privește modul de efectuare și posibilitatea de a dovedi adevărul în cauză cât și omisiunea organelor judiciare de a recurge la administrarea unei astfel de probe, care ar fi conturat adevărul judiciar. Am ales să propunem ca și suport de studiu, cazuri care au ca obiect al discuției subiectul expertizei, atât la nivel de jurisprudență a instanțelor naționale cât și la nivelul Curții Europene a Drepturilor Omului.

În practica instanțelor naționale, într-o speță aflată pe rolul Înaltei Curții de Casație și Justiție²⁵ s-a pus problema nerespectării prevederilor legale, astfel că la finalizarea primei expertize (care nu a pus în evidență existența profilului genetic al inculpatului pe coada securii- corp delict), securea a fost restituită într-un colet sigilat cu sigiliul Institutului de Criminalistică. Coletul a fost desigilat de către organele de poliție. Ulterior, securea a fost retrimisă spre expertizare într-un colet pe care s-a aplicat sigiliul poliției. În aceste condiții, proba care a fost în mod repetat ambalată și dezmembrată putea să fie contaminată, chiar accidental, astfel că noua expertiză ADN, care, contrar celei anterioare, a constatat prezența urmelor biologice ale inculpatului pe coada securii nu constituie o probă convingătoare, care să folosească drept temei pentru pronunțarea unei soluții de condamnare a acestuia (Î.C.C.J., s. pen., dec. nr. 1646/14.05.2014, conform www.scj.ro).

13. Concluzii

Așadar, observăm că multitudinea descoperirilor și progreselor realizate au dat naștere unui factor imens de progrese, fapt care nu înseamnă că expertiza genetică judiciară nu ar putea fi îmbunătățită în continuare. Cel mai important aspect cu privire la progresele realizate sunt date întocmai de extinderea fundamentală și neîntreruptă a cercetărilor.

---

²⁴ Î.C.C.J., Completul competent să judece recursul în interesul legii, Decizia nr. 5/2016, publicată în M. Of. nr. 493 din 1 iulie 2016.

²⁵ Neagu Ion, Damaschin Mircea, Iugan Andrei, *Codul de procedură penală adnotat*, Editura Universul Juridic, București, 2018, p. 341.

De asemenea trebuie să susținem cu tărie faptul că ambele domenii, științele criminalistice și legea sunt chemate să aducă în lumină adevărul judiciar. După cum evidențiat și în studiul de față, admiterea cu succes a mijloacelor de probă provenite din urme biologice de natură umană pe parcursul procedurilor penale sunt direct afectate de nivelul eficacității colectării și exploatării probelor pe parcursul etapei premergătoare cercetării judecătorești.

Totul depinde în mare măsură și de comunicare și cooperarea cu succes a anchetatorilor, laboratoarelor criminalistice și medico-legale, precum și a Ministerului Public pentru că este absolut necesară îmbunătățirea constatată a calității, validității și acurateții mijloacelor de probă în așa fel încât sistemul de înfăptuire al justiției să sporească în orice fel scopul acestuia, anume de a afla adevărul și a trage la răspundere pe cei vinovați.

Expertiza genetică judiciară va reprezenta întotdeauna o temă de actualitate, pentru că urmele biologice de natură umană reprezintă o ramură frecvent utilizată în cercetarea criminalistică. Iar realitățile cotidiene ne demonstrează faptul că majoritatea faptelor de natură penale lasă în urmă dovezi materiale ale celor petrecute dar, uneori insuficienta pregătire în domeniu a celor ce investighează locul săvârșirii faptelor de natură penală, nerespectarea procedurilor sau pur și simplu neatenția duce la producerea unor erori judiciare grave cu consecințe ireversibile atât pentru persoana implicată cât și pentru societate.

Referințe

- Constantin Radu, Drăghici Pompil, Ioniță Mircea, Expertizele – mijloc de probă în procesul penal, Editura Tehnică, București, 2000
- Cristescu Doru Ioan, Reglementarea constatărilor și expertizelor medico-legale, Revista Dreptul nr. 2/2002
- Jora Cristian, Expertiza medico-legală în procesul penal, Editura Lumina Lex, București, 2003
- Micu Bogdan, Slăvoiu Radu, Procedură penală: curs pentru admiterea în magistratură și avocatură, Editura Hamangiu, București, 2019
- Neagu Ion, Damaschin Mircea, Iugan Andrei, Codul de procedură penală adnotat, Editura Universul Juridic, București, 2018
- Neagu Ion, Damaschin Mircea, Tratat de procedura penală. Partea generală, ediția a II-a, Editura Universul Juridic, București, 2015
- Stancu Emilian, Criminalistica vol. 1, Editura Științifică, București, 1962
- Ștefănescu Dragoș, Sporea Delia, Analiza ADN – mijloc de probă valoros al justiției, Revista Dreptul nr. 4/2005
- Văduvă Nicolae, Controverse privind valoarea probantă a expertizei amprentelor genetice, Revista de Drept Penal nr. 4/2004
- Văduva Nicolae, Valoarea probantă a expertizei amprentelor genetice, Revista de Drept Penal nr. 4/2004
- https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/294-303.pdf , accesat la data de 21. 12. 2019
- <http://www.infospecialconsulting.ro/urmele-rezultate-din-procesul-fiziologic-al-organismului/> , accesat la data de 8.01.2020
- Codul de procedură penală
- Legea nr. 76/2008 privind organizarea și funcționarea Sistemului Național de Date Genetice Judiciare, publicată în Monitorul Oficial nr. 289 din 14 aprilie 2008

- Înalta Curte de Casație și Justiție, Decizia nr. 5 din 16 mai 2016 privind interpretarea și aplicarea unitară a dispozițiilor art. 7 alin. (1) din Legea nr. 76/2008 privind organizarea și funcționarea Sistemului Național de Date Genetice Judiciare, în ipoteza inculpaților minori sancționați prin aplicarea unor măsuri educative conform noului Cod penal, publicată în Monitorul Oficial nr. 493 din 1 iulie 2016

PREZUMȚIA DE NEVINOVĂȚIE

Maria-Cristina PAVELESCU*

Abstract

Lucrarea de față își propune să analizeze conceptul de prezumție de nevinovăție, prin prisma cu care aceasta a fost văzută de-a lungul timpului, cu exemple colectate din jurisprudența națională și internațională, tocmai pentru a puncta viziunea ei din perioada contemporană. Presumția de nevinovăție, pentru a fi mai clar înțeleasă, este prezentată într-o lumină antitetice între opinia care susține că este un drept procedural și cea care statuează că este un drept material, școala pozitivistă vorbind chiar despre o prezumție de vinovăție, cu instituirea unor măsuri ante delictum.

De asemenea, lucrarea tratează care sunt consecințele aplicării prezumției de nevinovăție, dar și domeniile incidente. Se face referire la articolele din Codul de procedură penală prin care legiuitorul a dorit instituirea și punerea în aplicare a acesteia. Se face o paralelă între protejarea valorilor societății și protejarea drepturilor individului, cu scopul de a reliefa poziționarea prezumției în cadrul societății.

Deși încă neconturată în deplină concordanță cu scopul urmărit de legiuitorul european în legislația română, date fiind prevederile Directivei (UE) 2016/343 ale Parlamentului European și ale Consiliului din 9 martie 2016 privind consolidarea anumitor aspecte ale prezumției de nevinovăție și a dreptului de a fi prezent la proces în cadrul procedurilor penale [denumită, în continuare, Directiva (UE) 2016/343], prezumția de nevinovăție își găsește tot mai des locul în România, fiind inserată constant în cadrul procesual.

Cuvinte-cheie: *presumția de nevinovăție, drept material, drept procedural, jurisprudență, principii de drept procesual penal.*

1. Introducere:

„Orice persoană este considerată nevinovată până la stabilirea vinovăției sale printr-o hotărâre penală definitivă” – hotărâre care, desigur, trebuie să fie pronunțată de către o instanță de judecată imparțială și independentă, pe baza unui probatoriu complex, administrat (*onus probandi*) exclusiv în scopul aflării adevărului și al justei soluționări a cauzei. Acesta este principiul pe care actuala reglementare procesual penală [art. 4 alin. (1) C. pr. pen.] îl instituie prin raportare la prezumția de nevinovăție, ca o aplicare peste

---

* Student, Facultatea de Drept, Universitatea “Nicolae Titulescu” din București; (e-mail: pavelescu.mc@yahoo.com). Acest studiu a fost elaborat sub coordonarea prof. univ. Nadia Cantemir (e-mail: av.nadiacantemir@yahoo.com)

timp a principiului *nemo praesumitur malus nisi probetur* („nimeni nu este presupus vinovat, decât dacă este dovedit”).

Importanța prezumției de nevinovăție rezultă indubitabil din aplicațiile practice ale acesteia. Obiectivele prezentei lucrări sunt de a contura, pe de o parte, însemnătatea prezumției de nevinovăție, iar pe de altă parte de a creiona modalitățile prin care aceasta a fost percepută de-a lungul timpului, cu exemple din jurisprudența națională și cea internațională. De asemenea, lucrarea își propune să evidențieze și modul în care aceasta rezultă, ca urmare a coroborării diverselor articole legislative. Drept urmare, sunt schițate și consecințele aplicării prezumției de nevinovăție în sistemul continental și în sistemele adversiale. Se consideră, în general, că prezumția de nevinovăție are natura unei garanții procesuale acordate persoanelor urmărite penal sau judecate, iar lucrarea de față tratează inclusiv acest aspect, ilustrând acest fapt prin exemple concrete și hotărâri date de diverse instanțe.

Ca și răspuns pentru obiectivele asumate, am adus în ajutor pasaje din legislația română și din cea europeană, precum și spețe care ajută la o mai bună înțelegere a scopului lucrării.

În ceea ce privește stadiul de cunoaștere a prezumției de nevinovăție, se poate afirma că aceasta este mai dezvoltată în legislația europeană și internațională decât este momentan în țara noastră. Prin referire la evoluția acesteia, se are în vedere atât stadiul teoretic, cât și cel practic. Totuși, nu ne putem opune în a susține că dezvoltarea practică a prezumției de nevinovăție în România este în plină ascensiune, având la bază practicile și jurisprudența europeană, precum și Directiva (UE) 2016/343.

2. Drept material. Drept procedural

Într-o opinie, se consideră că prezumția de nevinovăție este *un drept material al omului*, deoarece privește orice individ al societății și este opozabil *erga omnes*, nu doar organelor judiciare¹. Într-o altă opinie, se arată că atât formularea din art. 23 din Constituția României, cât și cea din Codul de procedură penală se referă la o hotărâre penală, ceea ce înseamnă că prezumția de nevinovăție operează numai în cazul în care o persoană este învinuită de săvârșirea unei infracțiuni, fiind excluse alte situații². Deși această opinie restrânge domeniul de aplicare a prezumției de nevinovăție doar la cauzele penale și la existența unei învinuiri formale, ea afirmă *caracterul ei procedural*. S-a arătat, în doctrină, că suntem în prezența unui *drept procedural*, iar faptul că generează efecte și cu privire la persoane care nu sunt participante în procesul penal sau că este incidentă chiar anterior începerii formale a procesului penal nu poate fi interpretat ca impunând concluzia naturii materiale a dreptului la prezumția de nevinovăție, ci prezintă mai degrabă expresia încercării de a garanta plenitudinea efectivității acestui drept fundamental, în deplina conștiință că lezarea sa, deși predominant procesuală, poate uneori să izvorască din cu totul altă parte³. Această din urmă opinie, privind caracterul procedural al prezumției de nevinovăție, a fost adoptată în mod repetat și de Curtea Constituțională a României în diferite decizii⁴.

¹ S.M. TEODOROIU, I. TEODOROIU, Prezumția de nevinovăție și constituționalitatea unor norme procesuale în Dreptul nr. 5/1995, p.4, apud V. PUȘCAȘU, Prezumția de nevinovăție, Ed. Universul Juridic, București, 2010, p. 35.

² GR. GR. THEODORU, op. cit., p. 94

³ V. PUȘCAȘU, op. cit., p. 36.

⁴ C.C.R., dec. nr. 249/1997 și nr. 250/1997 (M. Of. Nr. 332 din 27 noiembrie 1997), dec. nr. 1051/2008 (M. Of. Nr. 767 din 14 noiembrie 2008).

Astfel, Curtea Constituțională a decis că, în caz de scoatere de sub urmărire penală ori de încetare a procesului penal, persoana cercetată este lipsită de prezumția de nevinovăție pentru simplul motiv că nu s-a emis un act de inculpare, este neîntemeiată, deoarece în aceste situații nu mai poate fi pus în discuție existența prezumției, câtă vreme s-a dispus în mod cert cu privire la nevinovăție⁵. Decizia își păstrează valabilitatea și în raport de dispozițiile corespondente din noul Cod de procedură penală.

Au mai fost și alți autori de drept penal, aparținători ai școlii pozitivistice, care au criticat vehement prezumția de nevinovăție, susținând că ar trebui instituită o prezumție de vinovăție pentru infractorii catalogați ca fiind „înnăscuți” sau „din obișnuință”, astfel încât să poată fi luate împotriva lor anumite măsuri de apărare socială chiar *ante delictum*⁶.

3. Funcționalitate. Jurisprudență

3.1. Funcționalitatea

Funcționalitatea prezumției de nevinovăție este mult mai largă decât aspectele faptice legate de probațiune, manifestându-se cel puțin în câteva direcții principale⁷:

- a. Prezumția de nevinovăție garantează protecția persoanelor în procesul penal împotriva arbitrariului în stabilirea și tragerea la răspundere penală. Principiul nu trebuie considerat ca o atestare a poziției morale a unei persoane, întrucât ar fi lipsit de temei și uneori chiar opus realității ca o normă juridică să confere onestitate ireproșabilă cuiva. Ceea ce dreptul poate acorda este garanția juridică prin care se asigură că nimeni nu va fi tras la răspundere penală și sancționat discreționar, iar atunci când este învinuit de săvârșirea unei infracțiuni, se va urma o procedură judiciară prin care să se stabilească vinovăția lui;
- b. Prezumția de nevinovăție stă la baza tuturor garanțiilor procesuale legate de protecția persoanei în procesul penal. În raporturile juridice procesual penale, trebuie să se acorde protecție juridică suspectului sau inculpatului, în așa fel încât acesta să nu fie pus în inferioritate nici față de organele judiciare, nici față de părți. Cel implicat în cauză nu beneficiază de o asemenea platformă decât în măsura în care este considerat de lege ca nevinovat până la stabilirea vinovăției;
- c. Prezumția de nevinovăție este strâns legată de aflarea adevărului și dovedirea corectă a împrejurărilor de fapt ale cauzei, în așa fel încât vinovăția să fie stabilită cu certitudine. Problema are deosebită importanță teoretică și numeroase implicații practice, cel puțin în legătură cu administrarea și aprecierea probelor.

Prezumția de nevinovăție nu trebuie să se opună unei represiuni drepte și riguroase. Un corolar al tezei ca nicio persoană nevinovată să nu fie pedepsită atrage orientarea că nimeni nu trebuie să scape rigorilor legii penale dacă se face vinovat de încălcarea acesteia.

Codul, prezumând o persoană nevinovată cât timp vinovăția sa nu a fost dovedită, nu a înțeles să acorde o primă încurajare celor care încalcă legalitatea și nici să ducă la concluzia că această presupunere ar putea fi menținută împotriva unei situații pe deplin dovedite în condițiile legii.

Cu tot principiul prezumției de nevinovăție, spiritul de dreptate și justiție, impune și opinia publică cum că, odată vinovăția stabilită, sancțiunile să fie aplicate cu toată fermitatea și severitatea, în raport cu gravitatea infracțiunilor săvârșite.

⁵ Dec. nr. 225 din 15 martie 2012, M. Of. nr. 284 din 27 aprilie 2012.

⁶ GR. GR. THEODORU, op. cit., p. 93.

⁷ DORU PAVEL, Considerații asupra prezumției de nevinovăție, R.R.D. nr. 1071978, p. 9-14.

3.2. Jurisprudență

Din **jurisprudența C.E.D.O.**, prezumția de nevinovăție, discutată în contextul aprecierii caracterului echitabil al unei proceduri (art. 6 din Convenție), comportă discuții pe următoarele aspecte:

- **Durata aplicării prezumției** – de la primele acte procedurale într-o cauză penală și până la condamnarea definitivă, principiul nemaiplicându-se în faza de executare a sancțiunii penale. De asemenea, prezumția este aplicabilă și în cazurile în care, fiind pronunțată achitarea sau întreruperea procedurilor penale în orice formă, persoana respectivă face obiectul altor proceduri, de exemplu cele privind suportarea cheltuielilor de judecată, despăgubirea victimelor, proceduri disciplinare subsecvente.
- **Sarcina probei** – care **incumbă** organelor de urmărire penală, acestea fiind obligate să informeze corespunzător persoana acuzată cu privire la acuzația ce i se aduce și să îi permită organizarea necesară apărării. Aspectul comportă nuanțări în cazul în care, deși constată nevinovăția în cadrul procesului penal, este atrasă răspunderea civilă pentru fapta ilicită comisă, urmându-se regulile specifice procesului civil.
- **Aplicarea prezumțiilor, de fapt și de drept** – dreptul de a fi prezumat nevinovat nu este unul absolut, sistemul Convenției permițând aplicarea prezumțiilor de fapt și de drept, care trebuie aplicate în limite rezonabile prin raportare la miza procesului pentru persoana acuzată și la drepturile apărării, fiind necesară o proporționalitate între mijlocul folosit și scopul urmărit.
- Valoarea declarațiilor publice, atât cele formulate de organele judiciare, cât și cele formulate de alte autorități, în cadrul procedurilor penale și în afara acestora – se are în vedere neafectarea caracterului echitabil prin formularea de declarații legate de procedurile penale aflate în curs de desfășurare sau față de o soluție de achitare. În ceea ce privește prezentarea unui caz în presă sau existența unei campanii mediatice puternice în cazuri de interes maxim, ceea ce contează, în esență, este modalitatea prezentării cazului și dacă acesta a fost de natură să afecțeze imparțialitatea magistraților.
- **Obligarea prezentării de informații organelor judiciare** – această componentă este strâns legată de dreptul de a nu se autoacuză.

Curtea a reținut că prezumția de nevinovăție operează și în legătură cu alte cauze, nu numai cu cele în care se decide asupra vinovăției unei persoane⁸. Ca urmare, o încălcare a prezumției de nevinovăție poate să provină nu numai din partea unui judecător sau a unui tribunal, ci și din partea autorităților publice; în această cauză se poate reține că afirmațiile în discuție reprezintă o încălcare a prevederilor art. 6 parag. 2 din Convenție. Autoritățile de poliție au obligația să informeze publicul asupra anchetelor penale în curs, însă este absolut necesar ca aceasta să se facă discret și cu rezerva pe care o impune respectarea prezumției de nevinovăție. În speță, organele superioare de poliție au afirmat în public, fără nicio rezervă, că Ribemont este unul dintre instigatorii la asasinat, declarație de natură să determine publicul să creadă că această situație este adevărată, să influențeze asupra aprecierii faptelor de către judecătorii competenți⁹. Curtea recunoaște că art. 6 parag. 2 nu poate împiedica autoritățile în ceea ce privește art. 10 din Convenție, să informeze publicul

⁸ Adolf c. Austriei, hot. din 26 martie 1982, Lutz și alții c. Germaniei.

⁹ C.E.D.O., hot. din 10 februarie 1995, în C1, pp. 801-802.

cu privire la anchetele penale în curs, ci necesită ca ele să facă acest lucru cu toată discreția și rezerva pe care o impune respectarea prezumției de nevinovăție.

De asemenea, Curtea arată că înscrierea unei acuzații în cazierul judiciar nu are legătură cu fondul acuzației în chestiune, ci indică doar că o procedură judiciară este în curs împotriva persoanei în cauză¹⁰. În măsura în care aceste înscrieri sunt susceptibile de a ridica o problemă în baza art. 8 din Convenție, Curtea amintește că unele neplăceri în derularea normală a vieții private sunt inerte în timpul urmăririi penale în desfășurare. Totuși, acest aspect trebuie luat în calcul la examinarea încălcării art. 6 parag. 1 din Convenție și, dacă este cazul, în estimarea prejudiciilor morale estimate de către persoanele în cauză¹¹. În orice caz, Curtea observă că reclamantii nu au făcut dovada vreunei incidente oarecare asupra vieții lor private sau profesionale ca urmare a înscrierii în cazier a procedurilor penale în curs. Mai mult, ea observă că aceste înscrieri provizorii nu implică *ex lege* interdicții personale sau profesionale de natură să influențeze posibilitatea reclamantilor de a dezvolta relații cu lumea exterioară¹².

În sfârșit, Curtea estimează că înscrierile litigioase nu pot fi asimilate situației incriminate în cauza Rotaru c. României (hot. din 4 mai 2000), în care autoritățile române strânseseră și păstraseră timp de mai mult de 50 de ani informații despre viața reclamantului, în particular despre studiile sale, despre activitățile sale politice și despre cazierul judiciar. Prin urmare, acest capăt de cerere este în mod vădit nefondat și trebuie respins în conformitate cu art. 35 alin. (3) și (4) din Convenție¹³.

Curtea amintește că principiul prezumției de nevinovăție consacrat în art. 6 parag. 2 din Convenție cere ca niciun reprezentant al statului să nu declare o persoană ca fiind vinovată de o infracțiune mai înainte ca vinovăția sa să fie stabilită de o instanță.

Jurisprudența națională. În urma modificării aduse Noului Cod de procedură penală prin Legea 281/2003, s-au produs o serie de restructurări atât ale procesului penal, cât și în ceea ce privește organele judiciare, care trebuie să răspundă următoarelor cerințe:

- vinovăția se stabilește în cadrul unui proces, cu respectarea garanțiilor procesuale, deoarece simpla învinuire este diferită de stabilirea vinovăției;
- sarcina probei revine organelor judiciare, motiv pentru care interpretarea probelor se face în fiecare etapă a procesului penal, confuziile unui organ judiciar nefiind obligatorii și definitive pentru următoarea fază a procesului;
- la adoptarea unei hotărâri de condamnare, până la rămânerea definitivă a acesteia, inculpatul este considerat nevinovat;
- la adoptarea hotărârii de condamnare definitivă, prezumția de nevinovăție este răsturnată cu efecte *erga omnes*;
- hotărârea de condamnare trebuie să se bazeze pe probe certe de vinovăție, iar în caz de îndoială, ce nu poate fi înlăturată prin probe, trebuie să se pronunțe o soluție de achitare.

Faptul că inculpatul a fost inconsecvent în declarațiile date în fața organelor judiciare este irelevant, întrucât „inculpatul beneficiază de prezumția de nevinovăție și nu este obligat să își dovedească nevinovăția”. De exemplu, inculpatul nu a recunoscut niciodată că a împins-o pe soția lui sau că, în urma loviturii aplicate cu dosul palmei, aceasta ar fi căzut pe plita sobei, astfel cum a reținut procurorul.

¹⁰ Corsi c. Italiei, hot. din 4 iulie 2002.

¹¹ Volf c. Republicii Cehe, hot. din 6 septembrie 2005.

¹² A contrario, Sidabras și Dziautas c. Lituaniei, hot. din 27 iulie 2004.

¹³ C.E.D.O., hot. din 27 iunie 2006, publicată în M. Of. nr. 591 din 28 august 2007.

Că evenimentele s-au derulat în modul prezentat rezultă din declarațiile martorilor, care au relatat: că au asistat la discuția ce a avut loc între cei doi soți, generată de atitudinea victimei, care a refuzat să îi coasă inculpatului o pereche de pantaloni și de faptul că se afla sub influența băuturilor alcoolice; că deși inculpatul a lovit-o cu palma peste față, victima nu s-a dezechilibrat în vreun mod, întrucât stătea pe scaun; că după acest incident inculpatul a plecat într-o cameră alăturată și nu a revenit în camera în care se afla soția sa, până la plecarea celor doi martori din locuință.

Pe parcursul cercetării au fost audiate mai multe persoane ce făceau parte din comunitatea celor doi soți, precum și martora A.C. (mama victimei), care au confirmat starea de ebrietate perpetuă a victimei, fapt care-l afecta pe inculpat și că, în mai multe rânduri, aceasta a fost salvată de la moarte – determinată de consumul de alcool – de către soțul său.

Or, asemenea comportament al inculpatului susține varianta acestuia, în sensul că nu a împins victima pe plita sobei încinse și că numai starea de ebrietate în care aceasta s-a aflat a fost cauza dezechilibrării ei, cu consecința producerii multiplelor arsuri ce au condus la deces.

Susținerea inculpatului că numai starea avansată de ebrietate a victimei a fost cauza dezechilibrării acesteia și a căderii ei peste plita sobei se coroborează cu concluziile actului medico-legal întocmit în cauză.

În ceea ce privește expertiza privind detecția psihologică, care a concluzionat că inculpatul a prezentat modificări ale stresului emoțional caracteristice comportamentului simulat, aceasta nu poate constitui o probă certă, care să formeze convingerea instanței că inculpatul a săvârșit fapta, în condițiile în care nu se coroborează cu nicio altă probă administrată în cauză.

Având în vedere că la pronunțarea unei condamnări, instanța trebuie să-și întemeieze convingerea vinovăției inculpatului pe bază de probe sigure, certe și întrucât în cauză probele de acuzare nu au un caracter cert, nu sunt decisive sau sunt incomplete, lăsând loc unei nesiguranțe în privința vinovăției inculpatului, se impune a se da eficiență regulii potrivit căreia „orice îndoială este în favoarea inculpatului” (*in dubio pro reo*).

Chiar dacă în fapt s-au administrat probe în sprijinul învinuirii, iar alte probe nu se întrevăd ori pur și simplu nu există, și totuși îndoiala persistă în ceea ce privește vinovăția, atunci îndoiala este „echivalentă cu o probă pozitivă de nevinovăție”, și, deci, inculpatul trebuie achitat¹⁴.

Articolul 6 parag. 2 din Convenția europeană a drepturilor omului vorbește despre „orice persoană acuzată”, pe când textul art. 4 alin. (1) CPP se referă la „orice persoană”, fără a indica o calitate a ei în procesul penal. Din acest motiv, și Codul de procedură penală a extins și sfera de acțiune a principiului asupra martorilor, prevăzând în art. 118 dreptul martorului de a nu se acuza, care este un corolar al prezumției de nevinovăție.

În ceea ce privește persoanele cărora le revine obligația de a respecta prezumția de nevinovăție, în primul rând acestea sunt cele care fac parte din autoritățile statului, chiar și cele care nu sunt implicate în ancheta penală. Sunt mai multe cauze în care Curtea Europeană a Drepturilor Omului a statuat că prezumția de nevinovăție poate fi încălcată nu numai de un judecător sau de o instanță, ci și de alte autorități publice¹⁵.

¹⁴ I.C.C.J., s. pen., dec. nr. 3465 din 27 iunie 2007, conform www.scj.ro.

¹⁵ Cauzele Allant de Ribemont c. Franței, Butkevicius c. Lituaniei – C.E.D.O., hot. din 10 februarie 1995, hudoc.echr.coe.int.

4. Consecințe. Domeniul de aplicare

4.1. Consecințe

Dintre **consecințele** prezumției de nevinovăție, Codul de procedură penală a înțeles să consacre în mod explicit capitolul destinat principiilor fundamentale ale procesului penal doar obligația organelor judiciare de a interpreta orice situație îndoielnică în favoarea suspectului sau inculpatului, regulă cunoscută sub numele de *in dubio pro reo*, în art. 4 alin. (2).

Din alte dispoziții ale codului rezultă și alte consecințe ale prezumției de nevinovăție, cum, ar fi:

- incompatibilitatea judecătorului care a luat parte anterior la judecarea cauzei – art. 64 alin. (3);
- regula că în procesul penal sarcina probei aparține în special procurorului sau părții civile – art. 99 alin. (1);
- dreptul suspectului sau inculpatului de a nu contribui la propria acuzare – art. 99 alin. (2) teza a II-a;
- condițiile generale de aplicare a măsurilor preventive – art. 202;
- obligativitatea motivării hotărârilor penale – art. 403;
- consacarea efectului suspensiv al apelului – art. 416 ș.a.

Având în vedere că la pronunțarea unei hotărâri de condamnare, instanța trebuie să își întemeieze convingerea vinovăției inculpatului pe bază de probe certe și întrucât în cauză probele de acuzare au un caracter incert, nu sunt decisive sau sunt incomplete, lăsând loc unei nesiguranțe în privința vinovăției inculpatului, se impune a se da eficiență regulii potrivit căreia „orice dubiu este în favoarea inculpatului” (*in dubio pro reo*). Pentru a înțelege rațiunea și modul de aplicare a principiului *in dubio pro reo*, trebuie făcută o discuție între standardele de apreciere a probelor din cele două mari sisteme procesuale.

În **sistemul continental**, din care face parte și sistemul nostru procesual, s-au adoptat în mod tradițional, în materia probațiunii, principiul liberei aprecieri a probelor și principiul liberei sau intimei convingeri a judecătorului. **Sistemele adversiale**, unde au apărut inițial principiile, au limitat în timp această libertate a judecătorului, impunând diferite standarde de apreciere a probelor. Primul standard de probațiune este cel al preponderenței probelor, care constă în adoptarea soluției care este susținută de probele preponderente și este folosit, de regulă, în procesele civile. Deși inițial în sistemele acuzatoriale nu se făcea distincția între procesele civile și cele penale, ambele fiind guvernate de aceleași reguli, în materie penală nu putea fi adoptat un astfel de standard, deoarece ar fi însemnat să se cântărească probele în acuzare și cele în apărare, adoptându-se în final soluția care este cel mai probabil să fie adevărată. S-a impus astfel, în materie penală, standardul probei dincolo de orice dubiu rezonabil (proof beyond a reasonable doubt), care este mai ridicat decât primul, deoarece pentru condamnare nu este suficient să existe o probabilitate cu privire la vinovăția autorului, ci trebuie ca probele în acest sens să creeze judecătorului o convingere care, deși admite existența unui dubiu, acesta trebuie să se păstreze în limite rezonabile. Dacă dubiul depășește limitele rezonabile, nu se poate dispune o soluție de condamnare a acuzatului.

Se constată o trecere pe care se pare că o face Codul de procedură penală de la principiul intimei convingeri a judecătorului la standardul probei dincolo de orice dubiu rezonabil, prin prevederea din art. 103 alin. (2) teza a II-a, potrivit căreia „Condamnarea se dispune doar atunci când instanța are convingerea că acuzația a fost dovedită dincolo de orice îndoială rezonabilă. Aceasta era necesară, deoarece aplicarea principiului *in dubio pro reo* este strâns legată de un astfel de standard de probațiune. Dubiul la care face referire

principiul este dubiul rezonabil din standardul de probațiune, care împiedică pronunțarea unei hotărâri de condamnare.

În practica judiciară s-a statuat¹⁶ că prezumția de nevinovăție nu este înfrântă atât timp cât în cauză nu există probe care să dovedească cu certitudine că inculpatul a comis faptele pentru care a fost trimis în judecată. S-a reținut că, dacă declarațiile date de inculpat în cursul urmăririi penale nu se coroborează cu alte mijloace de probă, nu pot constitui temei pentru condamnarea acestuia.

Regula *in dubio pro reo* constituie un complement al prezumției de nevinovăție, un principiu instituțional, care reflectă modul în care principiul aflării adevărului se regăsește în materia probațiunii. Ea se explică prin aceea că, în măsura în care dovezile administrate pentru susținerea vinovăției celui acuzat conțin o informație îndoielnică tocmai cu privire la vinovăția făptuitorului în legătură cu fapta imputată, autoritățile judecătorești penale nu își pot forma o convingere care să se constituie într-o certitudine și, de aceea, ele trebuie să se concluzioneze în sensul nevinovăției acuzatului și să îl achite. Înainte de a fi o problemă de drept, regula *in dubio pro reo* este o problemă de fapt. În făptuirea justiției penale cere ca judecătorii să nu se întemeieze, în hotărârile pe care le pronunță, pe probabilitate, ci pe certitudinea dobândită pe bază de probe decisive, complete, sigure, în măsură să reflecte realitatea obiectivă (fapta supusă judecării). Numai așa se formează convingerea, izvorâtă din dovezile administrate în cauză, că realitatea obiectivă, adică fapta supusă judecării, este, fără echivoc, cea pe care o înfățișează realitatea reconstituită cu ajutorul probelor, în scopul cunoașterii. Chiar dacă în fapt s-au administrat probe în scopul învinuirii, iar alte probe nu se întrevăd ori pur și simplu nu există și totuși îndoiala persistă în ceea ce privește vinovăția, atunci îndoiala, „echivalează cu o probă pozitivă de nevinovăție” și deci inculpatul trebuie achitat¹⁷.

Din procesul-verbal de constatare încheiat de lucrătorii de poliție rezultă că atât patrula poliției, cât și locuitorii din blocurile aflate în apropiere au fost atrași de zgomote puternice. În apropierea autoturismului în cauză (dar și în apropierea autoturismului inculpatului, aspect ignorat în mod inexplicabil) au fost identificați cei doi inculpați, unul dintre aceștia având în mână o șurubelniță. Având în vedere că de la fața locului nu au fost ridicate urme, că inculpații nu au recunoscut că au vrut să fure și că singura probă împotriva lor este reprezentată de procesul-verbal de constatare, în lipsa oricăror altor probe care să ateste că inculpații au comis tentativa, și, respectiv, complicitatea la tentativa de furt calificat, singura soluție care se impune este achitarea inculpaților, deoarece nimeni nu poate fi condamnat doar pe simple bănuieli ale unor persoane, chiar dacă acestea au calitatea de lucrător de poliție¹⁸.

5. Domeniul de aplicare – între interesul public și cel individual

Domeniul de aplicare a prezumției de nevinovăție depinde foarte mult de viziunea legislației procesuale penale cu privire la represiunea penală. Dacă se pune accent pe **protejarea valorilor societății**, interesată în reprimarea fenomenului infracțional, domeniul de incidență a prezumției de nevinovăție va fi unul mai restrâns, deoarece interesul societății este considerat mai important. Dacă se pune accent pe **protejarea**

¹⁶ I.C.C.J., s. pen., dec. nr. 1508 din 8 martie 2006, în B.J. Baza de date, apud N. VOLONCIU, AL. VASILIU, Codul de procedură penală comentat. Art. 1-61. Regulile de bază și acțiunile în procesul penal. Competența, Ed. Hamangiu, București, 2007, p. 28.

¹⁷ I.C.C.J., s. pen., dec. nr. 3465/2007, www.legalis.ro.

¹⁸ C. Apel Bacău, s. pen., dec. nr. 615/1997, în C 23, pp. 450-452; T. Mun. București, s. a II-a pen, dec. nr. 393/1990, în C 7, p. 121; T. Mun. București, s. a II-a pen., dec. nr. 1003/1981, în C 3, p. 325.

drepturilor individului în procesul penal, atunci domeniul de aplicare a prezumției de nevinovăție va fi unul mai extins, întrucât interesul societății de a trage la răspundere penală persoanele care au săvârșit infracțiuni trebuie să se realizeze cu respectarea strictă a drepturilor individului. În primul caz, este posibil ca infracțiunile să fie descoperite și sancționate mai eficient, pe când, în al doilea caz, este posibil ca erorile judiciare să fie evitate mai bine. Ca întotdeauna, o cale de mijloc este cea mai potrivită, respectiv o aplicare a prezumției de nevinovăție care să facă posibilă totuși tragerea la răspundere penală a persoanelor care au săvârșit infracțiuni, fără însă a li se încălca drepturile și libertățile fundamentale.

Alin. (2) al art. 4 C. pr. pen., potrivit căruia „după administrarea întregului probatoriu, orice îndoială în formarea convingerii organelor judiciare se interpretează în favoarea suspectului sau inculpatului”, vine să întărească fundamentul și substanța acestui principiu, consolidând însuși dreptul la un proces echitabil. Este evident că actuala reglementare procesual penală trebuie adaptată unor noi realități și nevoi socio-juridice, în corelare directă cu necesitatea îndeplinirii de către România a uneia dintre obligațiile rezultate din calitatea de stat membru al Uniunii Europene, respectiv asigurarea transpunerii corespunzătoare în legislația națională a directivelor europene (avută fiind în vedere și împrejurarea obiectivă că în cazul în care un stat membru nu adoptă măsurile necesare de transpunere în condițiile și termenele prevăzute chiar de textul directivelor, iar prin aceasta încalcă deci obligațiile care îi revin, Comisia Europeană declanșează acțiuni în constatarea neîndeplinirii obligațiilor de comunicare a măsurilor naționale de transpunere, denumite și proceduri de infringement).

Directiva (UE) 2016/343 a Parlamentului European și a Consiliului din 9 martie 2016 privind consolidarea anumitor aspecte ale prezumției de nevinovăție și a dreptului de a fi prezent la proces în cadrul procedurilor penale urmărește „stabilirea unor norme minime comune privind protecția drepturilor procedurale ale persoanelor suspectate și acuzate” (par. 10 din Preambul) și „se aplică persoanelor fizice care sunt suspectate sau acuzate (...) în toate fazele procedurilor penale, din momentul în care o persoană este suspectată sau acuzată de comiterea unei infracțiuni sau a unei presupuse infracțiuni până când hotărârea prin care se stabilește că persoana respectivă a comis infracțiunea în cauză rămâne definitivă” (art. 2 din Directivă)¹⁹.

Transpunând prevederile directivei europene în materie, completarea adusă Legii nr. 135/2010 privind Codul de procedură penală instituie, în mod corect, dreptul autorităților publice cu atribuții în procesul penal de a comunica public informații privind procedurile penale doar atunci când acest lucru este strict necesar, fie din motive legate de ancheta penală (ex.: în vederea străngerii probelor necesare cu privire la existența infracțiunii sau a identificării persoanei care a săvârșit infracțiunea, potrivit directivei europene), fie în interes public (ex.: din motive de siguranță, când este necesară informarea locuitorilor unei zone cu privire la o presupusă infracțiune împotriva mediului sau pentru prevenirea tulburării ordinii publice, potrivit directivei europene).

Mai mult decât atât, tot legiuitorul european este cel care a decis că autoritățile publice nu trebuie să mai folosească, în instanță sau în public, măsuri de constrângere fizică (cătușe pentru mâini sau pentru picioare, boxe de sticlă sau cuști) decât dacă aceste măsuri sunt impuse de circumstanțele particulare de securitate determinate de cauza penală, sunt necesare pentru a împiedica sustragerea persoanei în cauză de la urmărire

¹⁹ Directiva (UE) 2016/343 a Parlamentului European și a Consiliului din 9 martie 2016 privind consolidarea anumitor aspecte ale prezumției de nevinovăție și a dreptului de a fi prezent la proces în cadrul procedurilor penale.

penală sau de la judecată, pentru a împiedica contactul acesteia cu terțe persoane sau pentru a preveni săvârșirea unei noi infracțiuni.

Convenția limitează aplicarea prezumției de nevinovăție la persoanele acuzate, iar termenul de *acuzatie* în materie penală are un sens autonom în jurisprudența Curții, nefiind limitat la formularea unei acuzații formale, așa cum este ea reglementată în dreptul intern. Așadar, „persoana acuzată”, în viziunea Curții Europene, nu înseamnă doar o persoană împotriva căreia s-a pus în mișcare acțiunea penală și nici măcar o persoană față de care s-a început urmărirea penală. Aceasta poate fi orice persoană împotriva căreia organele competente au dispus o măsură care să exprime o măsură de imputare a faptei față de aceasta și să antreneze consecințe importante cu privire la situația ei (**cauza Garcia c. Spaniei**²⁰), cum ar fi percheziția, arestarea, blocarea conturilor bancare, stabilirea domiciliului obligatoriu pe teritoriul unei insule (**cauza Guzzardi c. Italiei**²¹). Cu toate acestea, Curtea nu s-a pronunțat în mod clar cu privire la **momentul** de la care începe să fie aplicabilă prezumția de nevinovăție, existând spețe în care aceasta s-a pronunțat în legătură cu încălcarea prezumției de nevinovăție, deși nu exista riscul ca o persoană să fie acuzată în materie penală. Într-o cauză adusă în fața Curții²² în anul 1996, cele mai importante două ziare din Suedia au publicat o serie de articole prin care îl acuzau pe reclamant că ar fi fost implicat în uciderea fostului prim-ministrul suedez, Olof Palme. Reclamantul a introdus o plângere pentru calomnie, însă aceasta a fost respinsă, pe motiv că zierele erau de bună-credință, iar informațiile publicate de către ei pot fi considerate ca fiind credibile. Reclamantul a invocat faptul că, prin respingerea acțiunii sale, statul suedez i-a adus atingere prezumției de nevinovăție. Curtea a considerat că reclamantul nu a fost acuzat penal în procesul respectiv, astfel încât speța relevă obligația pozitivă a statului de a proteja respectul prezumției de nevinovăție între persoanele private. În opinia Curții, în decizia instanțelor suedeze nu s-a încălcat această prezumție, întrucât achitarea jurnaliștilor nu constituie neapărat o declarație de vinovăție a reclamantului, cât timp decizia de achitare s-a fundamentat, în special, pe faptul că aceștia au publicat anumite informații cu respectarea deontologiei profesionale, ceea ce nu implică constatarea faptului că informațiile sunt false. Cum se poate constata prin această decizie, poziția Curții cu privire la persoanele beneficiare ale prezumției de nevinovăție este foarte apropiată de cea din art. 4 alin. (1) CPP, deoarece nu se limitează la persoanele acuzate într-o cauză penală.

Există, totuși, un domeniu de aplicare a prezumției de nevinovăție unde aceasta este incidentă potrivit jurisprudenței Curții Europene, dar nu este garantată și în dreptul intern. Acesta este domeniul „asimilat” de Curte „acuzatiei în materie penală”, chiar dacă, potrivit dreptului intern, el aparține domeniilor extrapenale. Este vorba, în principal, despre domeniul contravenționalului, al penalităților fiscale, al răspunderii disciplinare în anumite situații etc. Deși, potrivit dreptului intern, aceste domenii nu țin de sfera penalului, nefiindu-le, deci, aplicabile garanțiile oferite de CPP suspectilor sau inculpaților, Curtea a statuat că, ținând cont de natura faptelor și de severitatea sancțiunilor aplicabile, acestea pot fi asimilate unor „acuzații în materie penală” și este obligatorie acordarea tuturor garanțiilor oferite de Convenție persoanelor acuzate de săvârșirea unor infracțiuni, inclusiv a prezumției de nevinovăție. Textul art. 4 alin. (1) CPP, care face referire doar la stabilirea vinovăției printr-o hotărâre penală definitivă, restrânge aplicarea prezumției doar la nivelul penalului. Este necesară o punere în acord a legislației cu exigențele Convenției europene a drepturilor omului, așa cum a fost interpretată în jurisprudența Curții, iar legiuitorul

²⁰ C.E.D.O., hot. din 16 decembrie 1997, hudoc.echr.coe.int.

²¹ C.E.D.O., hot. din 6 noiembrie 1980, hudoc.echr.coe.int.

²² C.E.D.O., cauza White c. Suediei, dec. din 11 ianuarie 2005

Codului de procedură penală nu și-a asumat o asemenea responsabilitate, probabil din cauza faptului că rezolvarea acestei probleme depășește sfera procesului penal. Sunt însă situații când instanțele penale trebuie să țină seamă de acest domeniu autonom al „acuzăției penale”, așa cum este el stabilit în jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului și ar fi fost de preferat ca acesta să fie reglementat corespunzător și în dreptul intern. De pildă, s-a pus problema în practică dacă o persoană amendată contravențional ar mai putea fi trasă la răspundere penală pentru aceeași faptă, în cazul în care ea ar constitui totodată o infracțiune. Răspunsul la această întrebare nu a fost însă lămurit nici în practică, nici în doctrină.

Având în vedere natura procesuală a dreptului la prezumția de nevinovăție, Curtea a stabilit, în jurisprudența sa inițială, că acesta nu este incident atunci când orice activitate cu caracter penal a luat sfârșit în mod definitiv, astfel încât nu se pune problema ca inculpatul să mai fie o persoană acuzată penal. Curtea Europeană a decis într-un caz în care un funcționar public a fost acuzat de luare de mită și abuz în serviciu, însă procesul s-a finalizat fără o decizie pe fond, întrucât a intervenit prescripția răspunderii penale.

De la acest moment, persoana în cauză nu mai poate fi acuzată penal, astfel încât, în viziunea Curții, statul nu mai este obligat să îi respecte prezumția de nevinovăție, în cadrul unei proceduri civile, prin care acesta cerea reintegrarea în funcție²³. Sub acest aspect, viziunea Curții coincide cu cea a legiuitorului român, care garantează prezumția de vinovăție unei persoane doar până la stabilirea vinovăției printr-o hotărâre penală definitivă. Acest principiu procesual nu se extinde, deci, și pe parcursul fazei de executare a pedepsei, chiar dacă și aceasta este una din fazele procesului penal.

Într-o cauză recentă împotriva României²⁴, Curtea a arătat că „protecția prevăzută la art. 6 parag. 2 din Convenție începe chiar înainte de condamnarea acuzatului și se poate prelungi dincolo de încheierea procesului penal, în caz de achitare sau de încetare a procedurilor”.

De asemenea, într-o altă cauză²⁵, Curtea a făcut distincție între procedurile paralele și cele ulterioare, arătând că prezumția de nevinovăție nu se raportează doar la durata procesului penal, ci trebuie recunoscută în cadrul unor proceduri ulterioare, în ipoteza în care procesul penal nu s-a finalizat cu o condamnare, dacă aceste proceduri au legătură cu procesul penal. În acest context, instituind o interdicție pentru orice reprezentant al statului să facă afirmații referitoare la vinovăția unei persoane înainte de existența unei hotărâri definitive de condamnare, prezumția de nevinovăție presupune respectarea aceleiași obligații în cadrul unor proceduri de altă natură, concomitentă sau subsecventă procesului penal (proceduri civile, administrative, disciplinare). În măsura în care vinovăția persoanei nu a putut fi stabilită printr-o hotărâre definitivă de condamnare, aceasta nu poate fi pusă în discuție nici în cazul unei proceduri ulterioare²⁶.

²³ C.E.D.O., cauza Moullet c. Franței, dec. din 13 septembrie 2007, apud. R. CHIRIȚĂ, Dreptul la un proces echitabil, op. cit. p. 292.

²⁴ Cauza Rebegea c. României, hot. din 15 martie 2016.

²⁵ Cauza Kemol Coșcun c. Turciei, hot. din 28 martie 2017.

²⁶ Și în doctrină s-a exprimat aceeași opinie – A. BARBU, G. TUDOR, A. M. ȘINC, Codul de procedură penală adnotat cu jurisprudență națională și europeană, Ed. Hamangiu, București, p. 13, pct. 1: „Durata aplicării prezumției – de la primele acte procedurale într-o cauză penală și până la condamnarea definitivă, principiul nemaiaplicându-se în faza de executare a sancțiunii penale. De asemenea, prezumția este aplicabilă și în cazurile în care, fiind pronunțată achitarea sau întreruperea procedurilor penale în orice formă, persoana respectivă face obiectul altor proceduri, de exemplu, cele privind suportarea cheltuielilor judiciare, despăgubirea victimelor, proceduri disciplinare subsecvente”. Pentru doctrină relevantă în această materie, a se vedea *idem*, p. 14-28.

Se consideră, în general, că prezumția de nevinovăție are natura unei **garanții procesuale** acordate persoanelor urmărite penal sau judecate. Chiar dacă o singură persoană cercetată ar fi fost găsită nevinovată, tot s-ar fi justificat instituirea acestei prezumții pentru toate persoanele care urmează a fi cercetate. Principiul prezumției de nevinovăție păstrează conținutul reglementării anterioare, dar este mai concret.

Elementul de noutate îl reprezintă prevederea *expresă* a principiului *in dubio pro reo*, în alin. (2), o prevedere necesară care impune – de la rangul de normă cu valoare de principiu fundamental – ca **orice îndoială** pe care o are organul judiciar în formarea propriei convingeri, după administrarea tuturor probelor într-o cauză penală, să fie interpretată **în favoarea suspectului sau inculpatului**. Este o garanție a respectării principiului prezumției de nevinovăție, căruia i se subsumează.

O aplicație a acestui principiu o constituie dispozițiile art. 396 alin. (2), care impun ca hotărârea de condamnare să se bazeze pe o convingere care să se situeze dincolo de orice îndoială rezonabilă, tocmai pentru că orice astfel de îndoială se va interpreta în favoarea inculpatului. Examinarea coroborată a celor două texte de lege pune în evidență și faptul că depășirea oricărei îndoieli rezonabile trebuie să aibă ca suport administrarea și examinarea **întregului probator**, respectiv să se întemeieze exclusiv pe probe, examinate în întregime și coroborat.

Practica judiciară, în mod inspirat, a pus în evidență unele aspecte cu valoarea unor puncte de reper, a unor cerințe pe care le impune acest principiu. Punctul de plecare îl constituie faptul că simpla învinuire nu înseamnă și stabilirea vinovăției. Concluziile organului de urmărire penală nu sunt obligatorii în faza de judecată, interpretarea probelor urmând a fi făcută în mod independent de către instanță. Hotărârea de condamnare trebuie să se întemeieze pe probe certe de vinovăție, iar dacă îndoiala nu este înlăturată prin probe, trebuie să se pronunțe o soluție de achitare, pentru că „îndoiala este echivalentă cu o probă pozitivă de nevinovăție”²⁷.

Este de remarcat că formularea din alin. (1), identică cu cea din legea veche, diferă de formularea art. 23 alin. (11) din Constituție²⁸. Considerăm că formularea din legea procesual penală a fost și este mai adecvată, având în vedere că prezumția de nevinovăție poate fi răsturnată nu numai printr-o hotărâre definitivă de condamnare. Astfel, potrivit legii vechi prevăzute de art. 13, dacă nu se constată vreun caz de achitare, instanța de judecată dispunea încetarea procesului penal. De asemenea, în condițiile art. 18, inculpatul poate solicita continuarea procesului penal, instanța de judecată dispunând încetarea procesului penal dacă nu constată vreunul dintre cazurile prevăzute de art. 16 alin. (1) lit. a)-d). Or, în aceste situații, dacă hotărârea rămâne definitivă, instanța de judecată, deși constată vinovăția inculpatului, nu pronunță condamnarea acestuia. De asemenea, față de modalitățile noi de rezolvare a acțiunii penale prevăzute de art. 396 alin. (3) și (4), vinovăția inculpatului nu se constată numai printr-o hotărâre definitivă de condamnare, ci și în cazurile în care s-a pronunțat renunțarea la aplicarea pedepsei sau amânarea aplicării pedepsei²⁹.

²⁷ ICCJ, Secția penală, Decizia nr. 3465/2007, disponibilă pe www.csj.ro.

²⁸ Potrivit textului constituțional, persoana este considerată nevinovată până la rămânerea definitivă a hotărârii de condamnare.

²⁹ Legislație conexasă: art. 23 din Constituția României, art. 6 par. 2 din Convenție și art. 48 din Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene.

6. Concluzii

Principalele direcții ale prezumției de nevinovăție tind spre transpunerea acesteia în practică. Astfel, numai după ce este pe deplin înțeleasă de autoritățile competente și de legiuitor, se creează posibilitatea materializării acesteia, cu scopul de a împiedica prejudicierea imaginii oricărei persoane nevinovate ori tragerea la răspundere penală înainte de pronunțarea unei hotărâri definitive de condamnare. Ca o consecință, ar fi de cuviință ca dispozițiile legale să fie interpretate în deplină concordanță cu prezumția de nevinovăție.

Ad finem, Cristian WINZER³⁰, pentru a prezenta impactul preconizat al acestor rezultate, apreciază oportun și necesar a se introduce în Codul de procedură penală [în vederea transunerii corecte și corespunzătoare a prevederilor Directivei (UE) 2016/343] și dispoziții privitoare la dreptul suspectului sau inculpatului de a păstra tăcerea și de a nu se autoincrimina, ca aspecte importante ale prezumției de nevinovăție rezultante din actul legislative european (drepturi care fundamentează și consolidează dreptul suspectului sau inculpatului, beneficiar al prezumției de nevinovăție, de a nu coopera în cadrul oricărei proceduri penale), respectiv:

- autoritățile competente nu pot obliga suspectul sau inculpatul să furnizeze informații împotriva voinței sale;
- exercitarea acestor drepturi nu poate fi și nu trebuie utilizată împotriva suspectului sau inculpatului și nu trebuie considerată, prin ea însăși, dovada săvârșirii de către persoana în cauză a infracțiunii pentru care este cercetată penal sau judecătorește;
- exercitarea acestor drepturi nu împiedică autoritățile care exercită funcțiile judiciare să strângă și să administreze probe care pot fi obținute în mod legal și care au o existență independentă de voința suspectului sau inculpatului;
- în cazul infracțiunilor pentru care legea prevede pedeapsa închisorii mai mică de 5 ani, urmărirea penală se poate desfășura fără interogarea suspectului sau inculpatului de către autoritățile competente în legătură cu infracțiunea în cauză. În această situație, interogarea poate fi realizată doar la solicitarea expresă scrisă a suspectului sau inculpatului sau în baza acordului său scris liber exprimat;
- analizarea oportunității aplicării dispozițiilor privitoare la instituția nulității relative (în situația actelor sau deciziilor judiciare emenate de la aceste autorități judiciare cu încălcarea dispozițiilor sus-enunțate) sau a stabilirii incidenței unei răspunderi penale (în cazul în care suspectul sau inculpatul este obligat de autorități să furnizeze informații împotriva voinței).

Printre sugestiile privitoare la viitoarele activități de cercetare în legătură cu prezumția de nevinovăție, se numără analiza art. 374 Cod procedură penală, care anihilează procedura cercetării judecătorești și care aduce atingere acestei prezumții, în corelație cu principiul aflării adevărului și cu cel al nemijlocirii. Astfel, există riscul ca o persoană nevinovată să fie trasă la răspundere penală din cauza motivației intrinseci a acesteia de a acoperi adevăratul vinovat și de a-l sustrage de la executarea unei pedepse. O altă sugestie de cercetare în domeniu ar fi colectarea opiniilor procurorilor, judecătorilor, avocaților, organelor de cercetare penală, precum și ale deținuților în

---

³⁰ PREZUMȚIA DE NEVINOVĂȚIE, ÎNTRE INTERESUL PUBLIC ȘI CEL INDIVIDUAL. MODIFICAREA/COMPLETAREA LEGII NR. 135/2010 PRIVIND CODUL DE PROCEDURĂ PENALĂ DIN PERSPECTIVA DIRECTIVEI (UE) 2016/343 PRIVIND CONSOLIDAREA ANUMITOR ASPECTE ALE PREZUMȚIEI DE NEVINOVĂȚIE ȘI A DREPTULUI DE A FI PREZENT LA PROCES ÎN CADRUL PROCEDURILOR PENALE, Revista Universul Juridic nr. 4, aprilie 2019, pp. 96.

legătură cu imaginea reală și modul de aplicare al măsurilor ce consolidează prezumția de nevinovăție din punct de vedere sociologic, prin intermediul sondajelor.

Referințe

- Barbu, Alina și Tudor, Georgiana și Sinc, Alexandra, Mihaela. 2016. *Codul de procedură penală adnotat cu jurisprudență națională și europeană*. Editura Hamangiu, București.
- Neagu, Ion și Damaschin, Mircea și Iugan, Andrei, Viorel. 2018. *Codul de procedură penală: adnotat: include legislație și jurisprudență*. Editura Universul Juridic, București.
- Truichici, Adrian, M. și Neagu, Luiza. 2017. *Drept procesual penal: jurisprudența Curții de Justiție a Uniunii Europene*. Editura Universul Juridic, București.
- 2018. *Drept procesual penal: jurisprudența Curții de Justiție a Uniunii Europene*. Editura Universul Juridic, București.
- Volonciu, Nicolae. 1998. *Tratat de procedură penală. Vol. 1: Partea generală*. Editura Paideia, București.
- Volonciu, Nicolae și Vasiliu, Alexandru și Gheorghe, Radu. 2016. *Noul cod de procedură penală adnotat: analiza comparativă: noutăți, explicații, comentarii*. Ediția a 2-a. Vol. 1: Partea generală. Editura Universul Juridic, București.
- Volonciu, Nicolae și Uzlaș, Andreea, Simona și Moroșanu, Raluca și Voicu, Corina și Văduva, Victor, ș.a. 2017. *Codul de procedură penală: comentat. Ediția a 3-a*. Editura Hamangiu, București.
- Winzer, Cristian. 2019. *Prezumția de nevinovăție, între interesul public și cel individual. Modificarea/completarea Legii nr. 135/2010 privind Codul de procedură penală din perspectiva Directivei (UE) 2016/343 privind consolidarea anumitor aspecte ale prezumției de nevinovăție și a dreptului de a fi prezent la proces în cadrul procedurilor penale*, Revista Universul Juridic, nr. 4 (Aprilie): 89-96.

PROCEDURA REPARĂRII PAGUBEI PRODUSE DE EROAREA JUDICIARĂ ȘI PRIVAREA NELEGALĂ DE LIBERTATE

Noemi CĂDARIU*

Abstract

Scopul acestei lucrări este acela de a reda contextul legislativ românesc în privința procedurii reparării pagubei produse printr-o eroare judiciară ori datorată unei privări nelegale de libertate. Structurat în patru subtitluri, studiul cuprinde atât o definiție legală, cât și interpretarea doctrinară a erorii judiciare și a privării nelegale de libertate, condițiile în care se naște dreptul la o astfel de reparație, felul și întinderea reparației, condițiile exercitării acțiunii în repararea pagubei astfel produse cât și termenul de prescripție al acestei acțiuni.

De asemenea, este abordată sensibil și răspunderea magistratului responsabil pentru producerea faptului generator al unui asemenea drept la reparații.

Lucrarea cuprinde analiza reglementării legale, opinia doctrinei de specialitate cât și exemple atât din jurisprudența națională, cât și opinia Curții Europene a Drepturilor Omului.

Cuvinte cheie: *eroare judiciară, privare nelegală de libertate, repararea pagubei, acțiune în regres a statului, prescripția dreptului de a obține reparații*

1. Introducere

Nimeni și nimic nu este perfect ori fără de greșeală – de la această prezumție plecăm, în general, în viață. Chiar și cunoscând această axiomă pe care cu toții în societatea actuală o acceptăm ca general valabilă, ne vine totuși greu să admitem că ea se poate aplica și... justiției.

Pentru omul de rând, a apela la justiție sau a fi adus în fața justiției reprezintă judecata supremă a acestei lumi, considerată a fi fără de greșeală, corectă și înfăptuită respectând litera și spiritul legii. Îți vine greu a accepta faptul că există posibilitatea să se greșească. Să se producă, voit ori nevoit, o eroare.

Fie că vorbim despre o lacună a legii, o circumstanță greșit interpretată din probatoriu, neșansa de a te afla la locul nepotrivit în momentul nepotrivit ori chiar de o eroare umană, gravitatea unei astfel de greșeli costă. Costă. Iar prețul este libertatea, timpul și viața unui om nevinovat, ori siguranța și confortul psihic al victimei.

Codul de procedură penală vorbește despre *dreptul* conferit persoanei de a cere repararea prejudiciului cauzat de o eroare judiciară ori de privarea nelegală de libertate. Însă, cum mai exact definim acest prejudiciu? Cum îl calificăm? Cum evaluăm în bani

---

* Student, Facultatea de Drept, Universitatea "Nicolae Titulescu" din București; (e-mail: cadariu.noemi@gmail.com). Acest studiu a fost elaborat sub coordonarea prof. univ. Nadia Cantemir (e-mail: av.nadiacantemir@yahoo.com)

ceva irecuperabil și mai prețios decât orice bun: libertatea, timpul? Nu degeaba de-a lungul timpului a fost enunțat principiul potrivit căruia mai bine avem 100 de vinovați liberi, decât un nevinovat condamnat. Nu degeaba trebuie cântărit cu grijă de instanță în propria și instanță morală principiul *in dubio pro reo*.

Justiția e oarbă, însă trebuie întotdeauna înfăptuită pentru oameni, nu împotriva oamenilor. Pedepsele, precum și măsurile preventive privative de libertate nu trebuie, în opinia mea, să fie privite niciodată la modul general, ci întotdeauna individualizat pe fiecare situație în parte. O pedeapsă ori o măsură preventivă privativă de libertate trebuie privită ca *ultima ratio*, dată fiind severitatea acestora. O serie de *de ce-uri* ar fi indispensabile anterior dispunerii acestora: *este necesară privarea de libertate pentru buna desfășurare a procesului penal? Reprezintă inculpatul un risc pentru desfășurarea procesului/anchetei? Reprezintă inculpatul un risc pentru victimă? Există riscul săvârșirii ori pregătirii săvârșirii unei noi infracțiuni dacă inculpatul se află în libertate? Este măsura proporțională cu fapta prezumat săvârșită de către inculpat?*

Atunci când în mâinile noastre se află viața și libertatea unei persoane, fiecare măsură pe care o luăm trebuie să fie analizată și reanalizată până nu mai există nici măcar posibilitatea de a mai găsi o întrebare al cărei răspuns să nu-l fi analizat deja. Da, justiția e oarbă, însă balanța din mâinile zeiței nu este întâmplătoare; ambele părți trebuie să fie analizate și reanalizate până când, indiferent de măsura ce urmează a fi luată, balanța este echilibrată.

Nicio măsură nu trebuie să încline balanța astfel încât luarea ori lipsa luării unei măsuri să îngreuneze nejustificat și inechitabil procedura fie pentru inculpat, fie pentru victimă.

Răspunderea statului pentru prejudiciul cauzat de o eroare judiciară ori o privare nelegală de libertate este o chestiune de interes atât la nivel național care, din punctul meu de vedere, ar necesita o reglementare mult mai amplă decât cele 5 articole ce ne sunt oferite de Codul de Procedură penală, cât și o chestiune de interes internațional, reglementată în Convenția Europeană a Drepturilor Omului și discutată și răsdiscutată de CEDO. O răspundere ca niciuna: o răspundere a Statului pentru un prejudiciu cauzat de o greșeală ce n-ar trebui să existe, un prejudiciu cauzat celui mic de către cel mare, în care își pusese încrederea că ocrotește cu adevărat atât interesele societății, cât și drepturile omului. Există cu adevărat o cuantificare bănească a libertății? A timpului? A acelor ore, zile, săptămâni petrecute departe de cei dragi, cu drepturile încălcate?

Răspunderea statului pentru prejudiciile cauzate de privarea nelegală de libertate ori de o eroare judiciară protejează persoanele cărora le-a fost încălcat dreptul la libertate și siguranță (reglementat în articolul 5 din CEDO și reglementat și intern în art. 9 din Codul de Procedură penală) și categoric nu exclude o eventuală răspundere a statului pentru încălcarea unor alte drepturi fundamentale ale omului, atât timp cât temeiurile sunt diferite iar cel ce trebuie să răspundă este statul, ca o consecință a faptelor “prepușilor” săi.

2. Conținutul propriu-zis al lucrării

2.1. Eroarea judiciară

În ceea ce privește prima latură a acestei răspunderi, anume răspunderea pentru eroarea judiciară, reglementarea acesteia nu ridică foarte mari probleme ori discuții, întrucât situația nu prea lasă loc de interpretare. Primul articol dintre cele 5 care reglementează această procedură specială este dedicat erorii judiciare, explicând în primul articol regula generală potrivit căreia persoana care a fost condamnată definitiv are dreptul la repararea de către stat a pagubei suferite în cazul în care s-a pronunțat o hotărâre

definitivă de achitare, în urma rejudecării cauzei, după anularea sau desființarea hotărârii de condamnare pentru un fapt nou sau recent descoperit care dovedește că s-a produs o eroare judiciară.

Reglementarea pentru această ipoteză este cât se poate de clară și neechivocă. Însă, desigur, ca orice regulă, are și excepțiile și particularitățile ei. Regula generală se aplică prin asemănare și ipotezei redeschiderii procesului penal pentru cel condamnat în lipsă, dacă după rejudecare se pronunță o hotărâre definitivă de achitare. Temeiul juridic al achitării inculpatului este irelevant, potrivit deciziei Curții Constituționale nr. 45/1998.

Ca excepții, avem reglementate următoarele situații în care persoanele astfel condamnate nu vor fi îndreptățite să obțină repararea acestui prejudiciu:

- Dacă prin declarații mincinoase ori în orice alt fel aceste persoane și-au determinat condamnarea, în afara cazurilor în care au fost obligate să procedeze altfel (spre exemplu, în cazul constrângerii morale ori fizice sau sub presiunea șantajului ori a amenințării);
- Dacă nedescoperirea în timp util a faptului care a determinat achitarea este imputabilă în tot sau în parte persoanei ce cere repararea prejudiciului

Răspunderea statului în baza art. 538 Codul de Procedură penală este o răspundere obiectivă, dat fiind faptul că statul va răspunde și atunci când organele judiciare nu au contribuit la provocarea situației generatoare de prejudicii, însă nu va putea fi considerată în totalitate exclusivă date fiind prevederile art. 542 care reglementează acțiunea în regres a statului împotriva celor cărora se datorează eroarea judiciară, însă în anumite condiții.

Așadar, în cazul în care repararea pagubei a fost acordată potrivit procedurii de la art. 541, precum și în situația în care *statul român a fost condamnat de o instanță internațională pentru o eroare judiciară ori o privare nelegală de libertate*, acțiunea în regres a statului va putea fi îndreptată împotriva:

- Persoanei care, cu rea-credință sau din culpă gravă, a provocat situația generatoare de daune
- Instituției la care persoana mai sus menționată este asigurată pentru despăgubiri în cazul de prejudicii provocate în exercițiul profesiei.

Sarcina probei în cadrul acțiunii în regres revine statului, care va trebui să dovedească prin ordonanța procurorului sau prin hotărâre penală definitivă că așa-zisul pârât a produs cu rea-credință sau din culpă gravă profesională eroarea judiciară cauzatoare de prejudicii.

Vechea reglementare prevedea acțiunea în regres ca fiind obligatorie, însă reglementarea actuală a renunțat la această regulă, punându-se în acord și susținând respectarea principiului independenței judecătorului care impune ca acesta să nu poată fi tras la răspundere disciplinară sau civilă numai în situațiile în care își exercită atribuțiile cu rea-credință ori gravă neglijență.

2.2. Privarea nelegală de libertate

Răspunderea statului pentru privarea nelegală de libertate a unui suspect ori inculpat este reglementată de art. 539 din Codul de Procedură penală, care prevede că va avea dreptul la repararea pagubei și persoana care a fost privată nelegal de libertate oricând în cursul procesului penal. Deși la prima vedere ar părea mai simplă reglementarea de la ipoteza privării nelegale de libertate decât cea a erorii judiciare (poate și pentru că e o idee mai scurtă), aceasta a născut controverse atât în doctrină, cât și în practica instanțelor noastre.

Dispozițiile acestui articol vizează numai luarea nelegală a unor măsuri privative de libertate (reținerea, arestul la domiciliu ori arestul preventiv), dar nu și măsurile

restrictive de libertate (precum interdicțiile care restrâng dreptul la libera circulație). Dreptul la repararea pagubei cauzate de o privare nelegală de libertate nu este condiționat de rezultatul procesului penal, reparația putând fi obținută indiferent dacă hotărârea definitivă va fi una de achitare ori de condamnare.

Particularitatea acestei răspunderi și izvorul controverselor pe care le-am menționat mai devreme constă în faptul că acest drept la repararea pagubei astfel pricinuite este întotdeauna condiționat de preexistența stabilirii exprese și explicite a caracterului nelegal al detenției preventive de către organele prevăzute de alin. (2) al art. 539, mai exact:

- Instanța penală prin însăși hotărârea penală de achitare ori prin alte hotărâri din care rezultă neechivoc nelegalitatea măsurii privative de libertate
- Procuror, prin ordonanța care infirmă măsura privativă de libertate
- Instanța civilă investită cu soluționarea pricinii întemeiate pe dispozițiile art. 539, însă numai în ipoteza în care se invocă alte motive decât cele care au făcut obiectul controlului judiciar efectuat de instanța penală

Un detaliu important este faptul că această verificare vizează numai legalitatea măsurii, fiind total irelevantă, din nefericire, temeinicia ori motivele de oportunitate care au stat la baza luării măsurii privative de libertate. În întreaga sa activitate, CtEDO a fost consecventă în opinii, statuând cu fiecare ocazie că nu trebuie verificat “nimic altceva decât **legalitatea** deținerii/arestării”; în același sens, Curtea a statuat într-o altă speță faptul că nu este competentă să se pronunțe asupra temeiniciei duratei unei detenții sau a oricărei alte pedepse aplicate unei persoane, după condamnarea sa de către un tribunal competent.

Doctrina de specialitate a explicat, în perfectă concordanță atât cu legislația, cât și cu jurisprudența constantă a Curții Europene faptul că întotdeauna constatarea nelegalității măsurii privative de libertate trebuie să fie explicită, însăși nașterea dreptului la despăgubiri fiind indisolubil legată de această constatare. Cu alte cuvinte, încheierea pronunțată de judecător trebuie să fie definitivă și să statueze în mod concret și neechivoc faptul că măsura a fost luată, prelungită sau menținută cu încălcarea legii (și, bineînțeles, cu arătarea concretă a prevederilor legale încălcate).

În aceeași idee, Curtea Europeană a evidențiat în cauza *Calmanovici contra României* din 1 iulie 2008 faptul că nu orice încălcare a legii interne referitoare la luarea unor măsuri preventive are ca efect încălcarea automată a art. 5 din CEDO, ci numai în cazul în care ar fi vorba de o încălcare din care reiese arbitrarul organelor judiciare. În această cauză, s-a constatat această încălcare întrucât, în momentul arestării preventive a reclamantului, procurorul nu a expus faptele pentru care considera că menținerea în libertate a inculpatului ar fi fost un pericol pentru ordinea publică, așa cum prevede legea; nerespectarea obligației de a motiva luarea unei măsuri preventive privative de libertate naște prezumția unui arbitrar care atrage încălcarea art. 5 din CEDO, așadar măsura este nelegală.

Așa cum am explicat mai sus, și ordonanța procurorului este un mod prin care se poate declara caracterul nelegal al unei măsuri preventive privative de libertate, într-o singură situație: atunci când măsura privativă de libertate este dispusă ulterior emiterii ordonanței de clasare pentru unul din cazurile prevăzute la art. 16 din Codul de Procedură penală sau în cazul incidenței unei cauze de nepedepsire. Cu alte cuvinte, atunci când nu sunt îndeplinite condițiile necesare efectuării urmăririi penale ori devine incident un motiv de clasare care împiedică legalitatea ori oportunitatea continuării urmăririi penale, orice măsură preventivă privativă de libertate luată ulterior ordonanței ce atestă acest fapt este nelegală, iar nelegalitatea ei va fi probată prin ordonanța de clasare.

Cu titlu de exemplu, doctrina de specialitate ne-a oferit și câteva exemple concrete de situații, astfel:

- Simpla înlocuire a unei măsuri preventive cu alta mai blândă nu înseamnă automat constatarea nelegalității primei măsuri, precum nici revocarea ori încetarea ei de drept nu vor avea acest rezultat;
- Lipsa oricăror probe din care să rezulte suspiciunea rezonabilă că inculpatul a săvârșit o infracțiune configurează un caz categoric de măsură nelegală;
- Depășirea duratei unei arestări, arestare chiar luată inițial cu respectarea legii, este un alt caz de detenție nelegală;
- Luarea măsurii preventive pentru faptele pentru care a intervenit prescripția răspunderii penale ori a executării pedepsei, cât și amnistia ori dezincriminarea faptei reprezintă situații neechivoce de detenție nelegală;
- Lunga detenție preventivă raportată la o gravitate scăzută a faptei poate fi un caz de detenție nelegală;
- Judecata cu încălcarea termenului rezonabil într-o cauză în care asupra inculpatului a fost luată o măsură preventivă privativă de libertate poate reprezenta un caz de detenție nelegală, cu posibilitatea de a obține despăgubiri pe temeiul art. 539 din Codul de Procedură penală.

Deși atât reglementarea internă, cât și jurisprudența constantă a Curții Europene este destul de clară în privința necesității constatării exprese și prelabile a caracterului nelegal al măsurii preventive privative de libertate, totuși hotărârile instanțelor românești tind nu numai să se contrazică una pe alta, dar se contrazic chiar cu ceea ce reglementează legiuitorul român și Curtea Europeană. Pentru o exemplificare concretă a contrazicerilor vădite:

- Prin sentința civilă nr. 56/16.09.2014 a Tribunalului Mehedinți (dosarul nr. 1242/101/2014): “...instanța a reținut că prelabila constatare a nelegalității reținerii sale preventive nu este o cerință a dispozițiilor art. 539 C. Proc. pen., norma permițând acordarea de despăgubiri și persoanelor a căror nevinovăție a fost stabilită la finalizarea procesului penal, după ce au suportat privări de libertate, chiar dacă respectivele măsuri apăreau ca fiind justificate în lumina cercetării penale, efectuate până la data adoptării lor”.
- Total antagonic, sentința civilă nr. 97/27.05.2015 a Curții de Apel Timișoara (dosarul nr. 6241/30/2014): instanța a reținut că dispozițiile art. 539 C. Proc. pen. nu sunt întrunite în cauză, căci prin decizia de achitare a reclamantului pentru săvârșirea infracțiunii de omor, pe temeiul art. 16 lit. c) nu s-a statuat asupra nelegalității reținerii și arestării preventive a reclamantului dispusă în cursul procesului penal pe o perioadă de 283 de zile.

Deși, din punctul meu de vedere, prevederile legale și jurisprudența constantă a CEDO nu lăsa loc de interpretare ori de apreciere a necesității constatării prelabile a nelegalității măsurii preventive privative de libertate, în iulie 2019 a fost tranșată definitiv această discuție de către ICCJ prin decizia nr. 11/2019, unde a statuat că: “pronunțarea unei hotărâri de achitare nu atribuie implicit și un caracter nelegal măsurii preventive privative de libertate dispuse în cauza respectivă. Caracterul nelegal al măsurii preventive dispuse în cauză trebuie stabilit doar de către organele judiciare penale enumerate în dispozițiile art. 539 alin (2) din Codul de procedură penală, prin actele procesuale menționate de acesta.”

Înalta Curte de Casație și Justiție a fost sesizată în vederea pronunțării unei hotărâri prelabile pentru dezlegarea unei chestiuni de drept, anume dacă, în situația în care instanța care a pronunțat hotărârea definitivă de achitare nu s-a pronunțat cu privire la caracterul legal sau nelegal al privării de libertate a inculpatului în cursul procesului penal, se va

putea stabili acest caracter pe calea contestației la executare. În considerentele unui recurs în interesul legii (Decizia nr. 15 din 18 septembrie 2017), instanța supremă a arătat că poate face obiectul unei contestații la executare analiza caracterului nelegal al arestării unei persoane *intervenită ulterior rămânerii definitive a hotărârii de condamnare* (spre exemplu, în ipoteza menținerii în arest a unei persoane față de care s-a dispus suspendarea executării pedepsei). În raport cu natura contestației la executare, prin intermediul acesteia nu se poate solicita instanței competente să se pronunțe asupra legalității măsurilor procesuale privative de libertate dispuse **în cursul procesului penal**.

Răspunderea statului în temeiul art. 539 din Codul de Procedură penală este o răspundere absolut subiectivă, întrucât temeiul răspunderii este indisolubil legat de existența și, neapărat, constatarea expresă a unei măsuri privative de libertate nelegale; în adevăr, o măsură preventivă privativă de libertate declarată nelegală, raportat exclusiv la prevederile legale și, așa cum ne-a învățat CEDO, fără a analiza oportunitatea ori temeinicia ei, este rezultatul arbitrariului, neglijenței, culpei ori relei-credințe a organelor judiciare, “prepușii” Statului Român, pentru acțiunile cărora acesta va fi ținut să răspundă.

Dreptul la regres al statului fundamentat pe art. 539 poate fi exercitat în aceleași condiții ca cel fundamentat pe art. 538, explicațiile de la ipoteza erorii judiciare fiind identic aplicabile.

Sarcina probei în cadrul acțiunii în regres revine statului, care va trebui să dovedească prin ordonanța procurorului sau prin hotărâre penală definitivă că așa-zisul pârât a produs cu rea-credință sau din culpă gravă profesională eroarea judiciară cauzatoare de prejudicii.

2.3. Prescripția dreptului la acțiunea în repararea pagubei cauzate de o eroare judiciară ori de o privare nelegală de libertate

În vremea vechiului Cod de Procedură penală, a fost sesizată Curtea Constituțională cu o excepție de neconstituționalitate privind termenul special de prescripție de 18 luni al dreptului la acțiunea împotriva statului pentru repararea acestei pagube. Autorea excepției a motivat faptul că este încălcat dreptul de proprietate privată, precum și dreptul la un proces echitabil, întrucât reglementarea instituie, pentru acțiunea în repararea de către stat a pagubei suferite, un termen de prescripție mai scurt decât cel general de 3 ani, “aplicabil raporturilor patrimoniale dintre cetățeni, ceea ce face ca statul să fie mai presus de cetățenii săi și, prin urmare, mai presus de lege”.

Avocatul Poporului și Guvernul au apreciat că excepția este neîntemeiată, iar președinții celor două Camere ale Parlamentului nu au comunicat punctele lor de vedere.

Curtea a argumentat că dispozițiile invocate de autoarea excepției nu prevăd imprescriptibilitatea dreptului persoanelor prejudiciate prin condamnarea pe nedrept sau prin privarea ori restrângerea de libertate în mod nelegal, de a porni o acțiune în repararea pagubei, și nici un termen limită în care acest drept poate fi exercitat. Astfel, Curtea a concluzionat că termenul special de prescripție de 18 luni este un termen de prescripție a dreptului la acțiune rezonabil, “care asigură condițiile optime celui prejudiciat pentru a exercita acțiune în justiție în scopul obținerii reparațiilor legale”.

Mă întreb dacă, în condițiile prezente, Curtea și-ar menține opinia și referitor la termenul de 6 luni care este în prezent reglementat de Noul Cod de Procedură penală. Curtea a argumentat în decizie faptul că CEDO a subliniat în jurisprudența sa faptul că dreptul la un proces echitabil nu este un drept absolut și că acesta “poate fi supus la restricții legitime, cum ar fi termenele legale de prescripție sau ordonanțele care impun depunerea unei cauțiuni”.

În condițiile contemporane, putem considera că argumentul subzistă? Care este punctul, momentul din care putem începe să considerăm limitarea ca fiind o îngrădire?

Putem în adevăr să considerăm un termen de 6 luni ca fiind unul echitabil, dată fiind procedura pentru care este instituit? Gravitatea temeiului care îl instituie ar fi putut da naștere unui termen mai lung decât cel general, nicidecum unui termen egal cu *o cincime* din termenul general. Dreptul la un proces echitabil nu este un drept absolut... Consider că acest pseudo-termen de 6 luni, care curge de la data rămânerii definitive a hotărârii instanței de judecată, precum și a ordonanței sau a încheierilor judiciare prin care s-a constatat eroarea judiciară, respectiv privarea nelegală de libertate, dintr-un punct de vedere uman, nu poate fi considerat nici măcar un termen în care să apuci să te dezmeticești și să realizezi ce ți se întâmplă. Ești condamnat pe nedrept, să zicem că ai mai și executat parte din pedeapsă, apoi te vezi dintr-odată liber. Care e primul tău gând? Să-i îmbrățișezi pe cei dragi? Să vezi un apus? Să savurezi o cafea undeva în aer liber? Să dai statul în judecată? Iar eu, în naiitatea mea, mă întrebam la începutul acestui articol doar dacă există un preț al durerii, al timpului, al libertății... pe când acum, mă scald într-o mare de întrebări.

2.4. Felul și întinderea reparației

Codul de Procedură penală ne arată în art. 540 în ce constă reparația efectivă a pagubei suferite în urma unei erori judiciare ori a unei privări nelegale de libertate.

Reparația este una patrimonială, putând avea una dintre următoarele forme:

- Plata unei sume de bani
- Constituirea unei rente viagere
- Obligația ca, pe cheltuiala statului, cel reținut sau arestat nelegal să fie încredințat unui institut de asistență socială și medicală
- Deși la prima vedere, ultima reparație pare a fi una nepatrimonială din punctul de vedere al celui ce primește reparația, consider că nu va putea fi categorisită ca fiind o reparație nepatrimonială.
- În plus, persoanelor care erau încadrate în muncă înainte de privarea de libertate ori de încarcerare (ca urmare a punerii în executare a unei pedepse ori măsuri educative privative de libertate) li se va calcula la vechimea în muncă și timpul cât au fost private de libertate

În mod concret, dacă m-aș putea exprima așa, se prevede că la stabilirea întinderii reparației se va ține seama de:

- Durata privării nelegale de libertate
- Consecințele produse asupra persoanei și asupra familiei celui privat nelegal de libertate (art. 539 CPP)
- Consecințele produse asupra persoanei și familiei celui ce a fost condamnat pe nedrept (art. 538 CPP)

La alegerea felului reparației și la stabilirea întinderii acesteia se va ține seama de situația celui îndreptățit la repararea pagubei și de natura daunei produse, așa cum ni se explică în al treilea alineat al art. 540 CPP. Reformația va fi suportată în toate cazurile, firește, de către stat, evident, sub rezerva dreptului la regres împotriva magistratului care cu rea-credință sau din neglijență a contribuit la faptul generator.

- Ca o precizare finală, cel mai recent document oficial pe care l-am găsit pe acest subiect sensibil referitor la răspunderea magistraților este un răspuns al Ministerului Finanțelor Publice, în care aceștia menționează că până la acel moment (2013), ei nu au fost sesizați de către Consiliul Superior al Magistraturii pentru promovarea unei astfel de acțiuni în regres în vederea recuperării prejudiciului produs statului de erori judiciare ori privări nelegale de libertate. Cu alte cuvinte, condamnările de la CEDO vin, achitățile vin, prejudiciile vin, sumele pe care le datorează statul cresc, dar... surpriză! Vinovați n-avem.

3. Concluzii

Este de datoria indisolubilă și neechivocă a magistratului să caute adevărul, respectiv să înfăptuiască justiția. Este de datoria indiscutabilă a magistratului să fie absolut sigur de ceea ce dispune, pronunță ori decide. Viața unor oameni, libertatea altora, siguranța altora și uneori și liniștea unora se află în mâinile magistratului. Oamenii își pun încrederea în justiție și în cei care o înfăptuiesc, motiv pentru care pe umerii unui magistrat stă poate cea mai grea responsabilitate, aceea de a decide prezentul și viitorul unui om.

Producerea unei erori judiciare este și ar trebui categoric privită ca cel mai negru scenariu al “înfăptuirii” justiției penale, cea mai indezirabilă situație care umbrește onoarea și integritatea justiției și a instituției care o înfăptuiește.

Ai, la final, dreptatea strânsă-n pumn, că doar ai fost achitat... dar golul rămâne. Lipsa rămâne. Absența rămâne. Timpul e dus. Ce instanță poate stabili prețul unei lipse ireparabile?

În încheiere, voi lăsa mai jos un citat care m-a impresionat și mi s-a părut absolut perfect pentru tema articolului, însă nu am reușit să-i identific autorul:

“Purtam cândva dreptatea glonțului în tâmpla stângă. Într-o zi am pierdut și glonțul, și dreptatea. Am plecat să le caut printre oameni; purtam un gol în tâmplă, ce își striga din toți rărunchii întregirea.

Am căutat dreptatea în spatele ușilor de judecată. I-am spus judecătorului cum că mi-a străbătut tâmpla stângă, iar de atunci umblu gol și pustiit. Fără de crez și fără de crezare. Și-apoi, **ce-i mai moral, ce-i mai presus de toate?**

Să mori, purtând dreptatea glonțului în tâmpla stângă...”

Referințe

- Noul Cod de Procedură penală al României
- Legea nr. 281/2003 privind modificarea și completarea Codului de Procedură penală și a unor legi speciale
- Legea nr. 30/1994 privind ratificarea Convenției pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale și a protocoalelor adiționale la această convenție
- Protocolul nr. 7 la Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale
- Noul Cod de procedură penală comentat, în special opiniile profesorului Nicolae Volonciu
- Decizia Curții Constituționale nr. 263 din 23 aprilie 2015
- Decizia nr. 11/2019, hotărâre prealabilă a ICCJ
- Decizia Curții Constituționale nr. 45/1998
- Decizia ICCJ nr. 11/2019
- Recurs în interesul legii, decizia nr. 15 din 18 septembrie 2017

SINUCIDEREA ASISTATĂ ȘI TESTAMENTUL BIOLOGIC

Sebastian-Ionuț COJUHARII*

Abstract

În acest studiu aduc la cunoștință una dintre cele mai controversate practici medicale din ultimele doua decenii, sinuciderea asistată. Un subiect delicat puțin discutat în societate, subiect care ar putea face diferența pentru anumite persoane. Este nevoie de implementarea acestei practici în România? Speța pe care am adus-o în discuție poate clarifica acest lucru, speță din care, fiecare poate să tragă propriile concluzii. Pentru a completa acest ciclu, m-am întrebat dacă există o soluție pentru pacienții care nu mai pot comunica deciziile pe care le i-au legat de propriul tratament, ajungând așa la testamentul biologic, un tip de testament relativ nou care pune în scris sau în format video, tratamentul pacientului. Din punct de vedere legislativ am analizat sinuciderea asistată observând că în România aceasta este interzisă, ba chiar foarte bine reglementată de unele articole din Codul Penal și Codul Deontologic medical, ceea ce confirmă că suntem departe de a adopta curând această practică.

Cuvinte cheie: Sinucidere asistată, speță, România, testament biologic, cod penal, cod deontologic, legislativ, practică, implementare.

1. Eutanasia și sinuciderea asistată

Între eutanasia și sinuciderea asistată medical există o mare corelație. Eutanasia este actul deliberat de a pune capăt vieții unui pacient cu intenția de a curma suferința acestuia, pe când sinuciderea asistată medical reprezintă moartea unui pacient ca urmare directă a "ajutorului" dat de un medic. Indiferent cum s-ar numi, întrebarea este următoarea – este bine să ucizi, chiar cu intenția de a alina suferința?

Eutanasia se poate prezenta prin diferite forme:

- Eutanasia - terminarea activă, intenționată a vieții unui pacient de către un medic care consideră această acțiune în beneficiul pacientului.
- Eutanasia voluntară - eutanasia la cererea sau cel puțin cu consimțământul pacientului.
- Eutanasia involuntară - eutanasia împotriva dorinței unei persoane competente (care își poate exprima voința).
- Eutanasia non-voluntară - eutanasia unui pacient non-competent, precum persoane suferind de demență senilă sau copii mici.
- Eutanasia activă – terminarea intenționată a vieții unui pacient de către un medic care crede că moartea este în beneficiul pacientului.

---

* Sebastian-Ionuț Cojuharii, Facultatea de Drept, Universitatea "Nicolae Titulescu" din București; (e-mail: sebastiancojuharii@gmail.com). Acest studiu a fost elaborat sub coordonarea lect. univ. dr. Ene-Dinu Cornelia (e-mail: cdinu@univnt.ro).

- Eutanasia pasivă - terminarea vieții unui pacient prin omisiune, spre exemplu prin retragerea tratamentului.

Sinuciderea asistată medical (SAM), adică terminarea de către un pacient a propriei vieți, cu ajutorul medicului prezintă o diferență minimă față de eutanasia voluntară.

2. Coma indusă artificial

Coma indusă artificial¹ este o procedura medicală foarte cunoscută în ziua de astăzi. Spre deosebire de coma tradițională, unde pacientul se trezește singur fără ajutorul somniferului redus, pacientul indus într-o coma artificială trebuie să fie într-o stare care îi provoacă o suferință fizică sau psihică de nesuportat. În funcție de analize și examene medicale medicii vor determina când va fi momentul potrivit pentru trezirea acestuia, procedură care se face doar conform calcului anesteziștilor.

Scopul comei induse artificial, numită și coma farmacologică, este acela de a reduce toate activitățile corpului în așa fel încât cu ajutorul medicamentelor, să se refacă. Cu această procedură se evită intrarea în soc a pacientului care simte o durere foarte mare.

2.1. Conflictul între religie și legislație

Tradiția creștină susține ca omul a fost creat de Dumnezeu, și ca viață are sfințenia și inviolabilitatea proprie. Conform Religiei, sinuciderea este un delict moral, ceva ce un om nu ar trebui să considere deoarece puritatea vieții omului consistă în a te naște și a muri atunci când este dat de Dumnezeu. Biserica Catolică, la data de 21 Noiembrie 2006 transmitea populației un mesaj: «*Chi ama la vita si interroga sul suo significato e quindi anche sul senso della morte e di come affrontarla[...]*Ma non cade nel diabolico inganno di pensare di poter disporre della vita fino a chiedere che si possa legittimarne l'interruzione con l'eutanasia, magari mascherandola con un velo di umana pietà»² Tot religia susține că niciun operator sanitar nu ar trebui să fie constrâns sau supus presiunilor pentru a oferi asistență directă sau indirectă unui pacient prin sinucidere asistată atunci când această practică merge împotriva credințelor religioase.

Din punct de vedere legislativ, sinuciderea asistată este legală în state precum Canada, Olanda, Elveția, Luxemburg și 5 state Americane. În România această procedură este ilegală. Conform articolului 190 din Codul Penal „*Uciderea săvârșită la cererea explicită, serioasă, conștientă și repetată a victimei care suferea de o boală incurabilă sau de o infirmitate gravă atestată medical, cauzatoare de suferințe permanente și greu de suportat, se pedepsește cu închisoarea de la unu la 5 ani*”. Și codul deontologic medical în vigoare în România stipulează că sinuciderea asistată și eutanasia sunt inacceptabile. Conform articolului 122, „*Medicul nu va asista sau îndemna la sinucideri sau autovătămări prin sfaturi, recomandări, împrumutarea de instrumente, oferirea de mijloace. Medicul va refuza orice explicație sau ajutor în acest sens.*” Pe lângă pedeapsa cu închisoarea medicului i se va retrage licența de practician.

În cazul comei induse artificial situația este diferită. Aceasta este o procedură pe care doctorii o aplică din ce în ce mai des, iar conform legii, în România au dreptul să o aplice dacă aceștia o consideră necesară în cazul unui pacient. Conform articolului 14 al.1 al Codului deontologic medical³, „*Medicul va solicita și va primi consimțământul numai după ce, în prealabil, persoana respectivă sau cea îndreptățită să își dea acordul cu*

¹ Anestezicele folosite pentru inducerea comei sunt doze controlate de benzodiazepine, fentanyl, morfină, propofol.

² Prin această declarație, Biserica Catolică afirmă că omul, pe parcursul vieții se gândește și la moarte, însă nu atât nu de mult încât să cadă în patima diavolului, să își dorească moartea în mod legitim.

³ Aprobat prin Hotărârea Adunării Generale Naționale a Colegiului Medicilor din România nr. 3/04.11.2016, publicată în Monitorul Oficial, Partea I nr. 981 din 07.12.2016 și intrat în vigoare de la data de 06.01.2017

privire la intervenția medicală a primit informații adecvate în privința scopului și naturii intervenției, precum și în privința consecințelor și a riscurilor previzibile și în general acceptate de societatea medicală. ” Reiese din acest articol faptul că medicul nu are dreptul de a practica o procedură medicală asupra pacientului fără consimțământul acestuia. În situațiile de urgență însă, articolul 15 spune ca „Atunci când, din cauza unei situații de urgență, nu se poate obține consimțământul adecvat, se va putea proceda imediat la orice intervenție indispensabilă din punct de vedere medical în folosul sănătății persoanei vizate”. În cazul persoanele fără capacitate de consimțământ, medicul nu poate interveni fără autorizația unei autorități sau a reprezentantului legal.

2.2. Efectele sinuciderii asistate asupra societății

La prima vedere sinuciderea asistată și eutanasia sunt răspunsul mult așteptat de multe persoane, dar în realitate aceasta are un efect negativ asupra societății. Inițial eutanasia ca și sinuciderea asistată a fost gândită doar pentru grupuri restrânse de persoane cu boli în fază terminală. În Olanda, legea permitea curmarea suferinței insuportabile, dar astăzi se aplică și persoanelor care suferă de depresie, malformații și handicapuri. Pe lângă acest aspect, legalizarea acestor practici vor deveni din ce în ce mai mult un tratament pentru orice problemă, iar în acest fel va submina relația doctor-pacient pe care o avem astăzi în societate. Moartea nu va mai fi tratată, ci devine tratament.

2.3. Fabiano Antoniani

Cazul lui Fabiano Antoniani, cunoscut și sub numele de DJ Fabo, este cel care a adus o schimbare istorică în Italia. Precum majoritatea țărilor europene, sinuciderea asistată era ilegală în Italia și pedepsită cu închisoarea de la 5 la 12 ani. În urma unui grav accident rutier, Fabo a fost diagnosticat cu tetraplegie spastică iar în urma daunelor cerebrale și-a pierdut și vederea. După luni de agonie, împreună cu iubita sa, Fabo îi scrie o scrisoare formală președintelui italian, Sergio Mattarella, unde își cere dreptul la moarte, asta după ce în anul 2006, Piergiorgio Welby⁴ a încercat același lucru, rezultatul fiind inconcluziv în cazul amândurora. Statul italian nu a fost de ajutor, de fiecare dată respingând orice propunerea de lege.

În februarie 2017, Marco Cappato, membru al asociației Coscioni îl ajută pe Dj Fabo să ajungă în Elveția, țară care permite sinuciderea asistată și eutanasia. La data de 27 Februarie 2017, prin intermediul unei substanțe injectabile, Dj Fabo s-a stins din viață. La întoarcere în Italia, Marco Cappato s-a predat autorităților unde a fost pus sub acuzația de Complicitate la sinucidere. La data de 23 Decembrie 2019 acesta a fost declarat nevinovat, justificându-se în acest fel legitimitatea actului. Potrivii sentinței N. 8/19 dată de La Corte D'assise⁵, fapta nu există, deoarece Fabiano Antoniani începuseră demersurile punându-se în contact cu clinica Dignitas din Elveția și consultându-se cu proprii medici pentru a îi elibera certificate medicale ce îi atestau capacitatea de a decide, înainte de a îl contacta pe Marco Cappato.

Judecătorii curții constituționale italiene, au decis că sinuciderea asistată nu este o crimă ce prin urmare nu trebuie pedepsită. Biserica catolică italiană se opune categoric acestei modificări legislative.

⁴ „Purtroppo ciò che mi è rimasto non è più vita, è solo un testardo e insensato accanimento nel mantenere attive delle funzioni biologiche.” În acest scurt enunț, Piergiorgio Welby afirmă că tot ce i-a rămas sunt doar niște funcții biologice ce îl țin în viață.

⁵ Organ jurisdicțional competent să judece cele mai grave infracțiuni. Are origine britanică și au fost folosite în Anglia până la 1972.

2.4. Testamentul biologic italian

În anul 2016 s-a ajuns la introducerea testamentului biologic, care permite, prin voința proprie a pacientului, să fie supus la procedura de eutanasiu sau la alte practici medicale pe care le preferă. Prin definiție, testamentul biologic este un document care conține directive în avans, adică declarații în care o persoană își comunică preferințele cu privire la posibilele tratamente medicale care i se vor administra în cazul în care nu va mai putea lua decizii. În Italia, legea a fost aprobată la data de 14 decembrie 2017. Consimțământul gratuit și informat prevede că fiecare persoană are „dreptul de a-și cunoaște propriile condiții de sănătate și de a fi complet informată, actualizată și să cunoască toate detaliile cu privire la diagnosticul, prognosticul, beneficiile și riscurile examinărilor și tratamentelor diagnostice, alternativele posibile și consecințele refuzului eventual al tratamentului de asistență medicală și a constatării diagnostice sau renunțarea la aceleași”⁶.

Pe baza acestei afirmații, este ușor de înțeles cât de important este dialogul și comunicarea eficientă între medic și pacient. Pentru minori și incapabili - subiecții fără capacitatea de a înțelege și de a dori - consimțământul informat va trebui să fie exprimat de părinți sau tutori întotdeauna, oferind informațiile necesare pacientului și punându-l în condiția de a-și exprima voința. Legea vorbește, de asemenea, despre DAT, dispoziții privind tratamentul în avans: „Orice persoană cu vârsta peste 18 ani care este capabilă să înțeleagă și să dorească, în așteptarea unei posibile incapacități viitoare de a se determina și după ce a obținut informații medicale adecvate cu privire la consecințele alegerilor sale, poate, prin DAT, să își exprime dorințele cu privire la tratamentele de sănătate, precum și consimțământul sau refuzul cu privire la testele diagnostice sau la alegerile terapeutice și la tratamentele individuale de sănătate”⁷. Aceste dispoziții pot fi exprimate în formă scrisă sau orală (un videoclip) și, pentru a fi valide, trebuie să fie întocmite prin faptă publică, prin scriere privată autenticată sau prin scriere privată livrată personal la oficiul registrului municipalității de reședință sau la structuri de sănătate (în regiunile care adoptă metode telematice de gestionare a fișei medicale sau a datelor membrilor Serviciului Național de Sănătate). DAT poate fi reînnoit, modificat sau chiar revocat în orice moment, în cazuri de urgență, chiar și oral, în fața unui medic și cu prezența a doi martori. DAT-ul poate fi comandat și de către un mandatar desemnat printr-un act scris.

3. Concluzii

Sinuciderea asistată este o procedură ce reprezintă încă un subiect sensibil. Foarte multe sunt părerile, multă lume așteaptă implementarea unei legi, iar alții continuă să susțină non necesitatea uneia. Speța pe care am adus-o în discuție scoate la iveală puterea poporului, faptul că o problema nu trebuie ignorată, ci discutată și rezolvată, iar Italia a reușit cu succes. Evoluția medicinei în ultimii 20 de ani a adus cu ea noi posibilități, tratamente și tehnici ce au ca scop principal tratarea bolilor, dar după cum am menționat mai sus, și curmarea suferinței. La nivel European sinuciderea asistată nu este o practică adoptată de toate statele membre, deși mulți cetățeni de diferite naționalități susțin această idee, de a alina suferința oamenilor grav afectați de boli terminale.

Referințe

- Costituzione Italiana

⁶ Atti parlamentari - Senato della Repubblica, Disegno di Legge N.2801 Art.1 aln.(3)

⁷ Atti parlamentari - Senato della Repubblica, Disegno di Legge N.2801 Art.4 aln.(1),(2)

- Constituția României
- www.salute.gov.it
- Cod Penal 2019 Editura Hamangiu, București
- Codul de Deontologie medicala
- <https://www.provitabucuresti.ro/bioetica/eutanasia-sinuciderea-asistata>
- <https://tg24.sky.it/cronaca/2019/09/25/marco-cappato-dj-fabo-sentenza-corte-costituzionale.html>
- <https://dreptmd.wordpress.com/teze-de-an-licenta/capacitatea-juridica-a-persoanei-fizice/>
- <https://www.cmr.ro/new/wp-content/uploads/2017/01/COD-DEONTOLOGIC.pdf>
- <https://perol.ro/sinuciderea-asistata-considerata-legala-de-curtea-constitutionala-a-italiei/>
- <http://www.salute.gov.it/portale/dat/dettaglioContenutiDat.jsp?lingua=italiano&id=4953&area=dat&menu=vuoto>

DREPTUL LA LIBERĂ EXPRIMARE ȘI PREZUMȚIA DE NEVINOVĂȚIE ÎN CADRUL PROCESULUI PENAL

Radu-Mihai URSU*

Abstract

Garanțiile procesuale oferite în cadrul procesului penal în vederea apărării prezumției de nevinovăție se regăsesc adesea în coliziune frontală cu dreptul la liberă exprimare. Acesta din urmă, adesea exercitat de jurnaliști ce dovedesc exces de zel mai mult decât de pregătire profesională, poate aduce prejudicii grave imaginii, onoarei și reputației persoanelor aflate în diferite etape de soluționare a unui conflict juridic de natură penală. Lucrarea de față prezintă câteva dintre instrumentele deja disponibile pentru a asigura apărarea prezumției de nevinovăție pe toată durata procesului penal, instrumente ce țin atât de legislația internă, cât și de normele europene. În egală măsură, teza de față aduce propuneri de lege ferenda în materia libertății presei și a protejării prezumției de nevinovăție în mass-media, prin comparație cu dreptul omolog din mai multe țări occidentale.

Cuvinte-cheie: *prezumție, nevinovăție, liberă exprimare, presă*

1. Introducere

Prezenta lucrare abordează în principal materia dreptului procesual penal, privit însă într-un context mai larg decât cel oferit de normele ce asigură buna desfășurare a procesului penal. Prezumția de nevinovăție reprezintă o piatră de temelie pentru justa soluționare a oricărei cauze penale, punând în sarcina statului efortul de a dovedi existența unei infracțiuni, de a identifica autorul ei și de a stabili că acesta poate și trebuie să răspundă, folosind probe de natură să spulbere orice îndoială rezonabilă asupra oricăruia dintre cele trei aspecte

Într-o societate perfectă, probabil că această lucrare de față nici nu ar fi fost necesară. Privind în jur la peisajul social, în special la cel mediatic, constatăm însă că este la ordinea zilei această practică dăunătoare, ca jurnaliștii să se antepunonțe, nu o dată, asupra vinovăției unui suspect sau inculpat, cu mult înainte ca justiția să ajungă la un verdict în primă instanță.

Nu o dată, aceste pseudo-soluții de stabilire a vinovăției în presă se întemeiază pe declarațiile hazardate sau greșit interpretate ale unor prepuși ai statului, fie că e vorba de procurori, de organele de cercetare penală sau de alte autorități cu relevanță într-un dosar. Societatea televizată din afara sălii de ședință își derulează propriile procese sumare,

---

*Student, Facultatea de Drept, Universitatea "Nicolae Titulescu" din București; (e-mail: radupavelmin@gmail.com). Acest studiu a fost elaborat sub coordonarea prof. univ. Nadia Cantemir (e-mail: av.nadiacantemir@yahoo.com)

finalizate cu „execuții” la fel de pripite, în efigia digitală a persoanei cercetate, urmărite sau judecate într-un dosar penal.

Asemenea verdicte de presă sunt anunțate și circulate la nivel național în dosarele de notorietate cu mult înainte ca respectiva cauză să fie atribuită spre justă soluționare unui complet desemnat în mod aleatoriu. *Volens-nolens*, vor exista magistrați însărcinați cu examinarea unui dosar penal, care vor fi aflat deja din presă detalii scurse „pe surse” și care vor fi auzit, chiar și în mod involuntar, cum un comentator sau altul deja l-a găsit vinovat pe inculpat.

Cum este imposibil în mod obiectiv și realist să le interzici judecătorilor exercitarea unui drept elementar precum este cel la liberă informare, în eventualitatea că peste ceva timp ar putea primi dosarul de la televizor spre judecată, se întrezărește o singură opțiune fezabilă. Aceasta este ca prezumția de nevinovăție să se bucure de o protecție reală și activă, atât din oficiu, cât și la cererea părții interesate.

Protecția despre care vorbim comportă cel puțin trei paliere principale. Cel dintâi implică o mai multă responsabilizare a instituțiilor de presă, o profesionalizare și o aplicare riguroasă a legilor deja existente. Cel de-al doilea vizează apărarea acestei prezumții în fața instanțelor de judecată, prin instrumentele oferite de Codul Civil și de Codul de Procedură Civilă. În sfârșit, lacunele din reglementările actuale necesită în mod manifest o intervenție a legislativului.

Studiind cazuri concrete, am examinat câteva dintre greșelile frecvent comise în practică și am evaluat instrumentele legale disponibile acum pentru protejarea prezumției de nevinovăție. Cum vinovăția sau nevinovăția unei persoane țin, anterior pronunțării unei sentințe definitive, de dreptul la onoare și reputație, teza a identificat acțiuni ce pot asigura protecția în instanță a drepturilor menționate. Am pornit de la dreptul intern și am ajuns la cel al Uniunii Europene, respectiv la resorturi juridice aparținând dreptului internațional public, precum DUDO și CEDO.

O primă constatare pertinentă este că rădăcina tuturor problemelor se găsește în de-reglementarea intempestivă și deloc chibzuită a presei, fapt intervenit în vara anului 2012. Concluziile ce se vor impune la finalul lucrării sunt că legea românească deține resorturi capabile să apere în mod reactiv prezumția de nevinovăție, prin Codul de Procedură Penală, Codul de Procedură Civilă și Codul Civil. Sub aspectul protecției preventive, am constatat însă că există serioase lacune în practică și în legislație. Remediul pentru aceste lacune îl reprezintă propunerile de lege ferenda pe care le-am schițat și care, în opinia noastră, i-ar călăuzi pe jurnaliști către moduri mai prudente și mai chibzuite de a-și exercita profesia.

2. Când prezumția de nevinovăție devine victima liberei exprimări

Pe 6 decembrie 2004, publicul afla de la știri despre un dublu asasinat săvârșit într-o farmacie din Brașov. M.C. și S.D. au fost împușcate în cap în incinta farmaciei Thea. Nici 24 de ore mai târziu, aceleași mijloace de comunicare îl prezentau pe A.D., un bucureștean de 23 de ani, drept autorul faptei.

Arestat preventiv, acesta a fost filmat în cătușe la intrarea în parchet, la instanță și la locul de deținere, jurnaliștii exprimând certitudinea că suspectul se făcea vinovat de omorul calificat reținut în sarcina lui. Aveau ca temei pentru aceste susțineri chiar declarațiile organelor de cercetare penală și ale procurorilor, convergente în concluzia că A.D. era cel responsabil.

Împotriva inculpatului s-a dispus măsura preventivă a arestării, iar judecătorii au prelungit mandatul succesiv până la 10 luni. Etapa judecătii a debutat în 2005 și a durat patru ani, parcurgând toate etapele de fond și de control judiciar – Tribunalul Brașov, Curtea de Apel Brașov și Înalta Curte de Casație și Justiție. Toate instanțele au stabilit, contrar opiniei circulate cvasi-unanim de presă, că inculpatul nu se făcea vinovat¹ de faptele imputate.

A.D. a formulat o acțiune civilă în pretenții, solicitând acordarea sumei de 12,6 milioane de lei cu titlul de despăgubiri morale și materiale. Tribunalul București a admis pretențiile în parte, acordând două milioane de lei cu titlul de daune morale și 150.000 de euro ca daune materiale. În 2013, prin sentință definitivă și irevocabilă, reclamantului i s-au acordat 220.000 de lei² de către Înalta Curte.

Cauza penală în care acesta a fost cercetat a rămas înregistrată pe rolul Parchetului de pe lângă Tribunalul Brașov ca faptă cu autor necunoscut. Chiar și în aceste condiții, familia victimei M.C. continuă să îl acuze public pe fostul inculpat, susținând vinovăția acestuia³.

Soluția dată însă de Înalta Curte a stabilit, în mod definitiv, că nu s-a putut face dovada certă a faptului că inculpatul A.D. este autorul infracțiunilor pentru care a fost trimis în judecată și că ansamblul materialului probator administrat în cauză nu conduce la o concluzie certă privind vinovăția inculpatului. Printre altele, organele de urmărire și cele de cercetare nu au putut descoperi arma crimei, conform relatărilor din presă.

Pe 2 aprilie 2012, Direcția Națională Anticorupție trimitea în judecată⁴ dosarul numit de presă „Portul Constanța”, o lucrare penală amplă, în care au fost formulate acuzații de trafic de influență, dare și luare de mită, evaziune fiscală, contrabandă, fals și uz de fals, constituire de grup infracțional organizat, instigare la abuz în serviciu contra intereselor persoanelor, împotriva unui număr de 39 de inculpați.

Unul dintre aceștia era senatorul M.B. Alături de el, au mai fost puși sub acuzare L. M., fost secretar de stat în MAI, E.B., fost șef al Direcției Domenii Portuare Constanța și L.D., fost șef al Biroului Vamal Constanța Sud Agigea.

Pe durata urmăririi penale, activitate derulată pe parcursul anului anterior, presa deja era în măsură să publice detalii despre presupusele acte de executare reținute în sarcina parlamentarului⁵ și a celorlalți coinculpați, în ciuda caracterului nepublic al acestei etape din cadrul procesului penal. Echipe de televiziune se găseau în mod constant la intrarea în Direcția Națională Anticorupție, ori de câte ori inculpații cu notorietate erau convocați la audieri sau la luarea unor măsuri preventive.

Înalta Curte de Casație și Justiție a dispus, prin decizia penală nr. 177 din 15 iulie 2019, achitarea tuturor celor 39 de inculpați, în temeiul art. 16 alin. (1), lit. a), b) și c), adică la capătul a peste opt ani în care organele mass-media⁶ nu au exprimat nici cea mai mică îndoială față de temeinicia acuzațiilor și de veridicitatea probatoriului prezentat de procurori prin comunicatele de presă. Unele articole care relatau despre decizia de

1 <https://newsbv.ro/2017/12/06/doua-farmaciste-ucise-13-ani-cercetari-autor-necunoscut/>

2 <https://stirileprotv.ro/stiri/actualitate/220-000-de-lei-despagubirea-acordata-unui-tanar-care-a-stat-1-an-la-inchisoare-nevinovat.html>

3 https://adevarul.ro/locale/brasov/justitie-romania-dublul-asasinat-farmacia-thea-nu-si-a-gasit-autorul-sapte-ani-1_50ada0397c42d5a663985696/index.html

4 <http://www.pna.ro/faces/comunicat.xhtml?id=3112>

5 <https://www.gandul.info/stiri/senatorul-pdl-mircea-banias-s-a-prezentat-la-dna-pentru-prelungirea-interdicției-de-a-parasi-tara-acesta-este-cercetat-in-dosarul-privind-afacerile-ilegale-din-portul-constanta-8366097>

6 <https://anticoruptie.hotnews.ro/stiri-anticoruptie-11898754-senatorul-mircea-banias-fost-trimis-judecata-dna.htm?nomobile=>

achitare⁷, de altfel, au reluat pe larg acuzațiile formulate de către procurorii DNA, chiar și după Înalta Curte de Casație și Justiție le găsise a fi netemeinice.

Fără a intra în detalii, putem reaminti situații similare, în care cazuri de notorietate au fost tranșate în mass-media chiar înainte ca dosarele să ajungă în fața unui judecător. Aviatorul A.I. a fost numit de anumite instituții de presă „criminal” sau „asasin”, după ce l-a împușcat mortal cu o armă de vânatoare pe recidivistul B.I., de 27 de ani, în noaptea de 5 spre 6 februarie 2005, după ce acesta intrase prin efracție în domiciliul pilotului.

Procurorul de caz a dispus neînceperea urmăririi penale, o măsură prevăzută în vechiul Cod de Procedură Penală, reținând existența cauzei justificative a legitimei apărări. Dosarul a fost ulterior strămutat la Craiova, ca urmare a unei cereri formulate de sora persoanei decedate, M.B., însă rezoluția inițială a fost menținută. Asta nu a împiedicat presa, în special tabloidele în format print sau TV, să reia și să mențină acuzațiile de omor calificat în forma premeditării, ba chiar să dezvăluie detalii nu întotdeauna de relevanță pentru dosar, din viața privată a familiei inculpatului.

La Oradea, pe 11 februarie 2009, un taximetrist a fost împușcat cu sânge rece, iar nici o zi mai târziu presa anunța, citând surse apropiate anchetei, că făptuitorul este D.N.O., un localnic de 23 de ani. După 13 luni în arest preventiv și șase ani de judecată în fond, apel și recurs, toate cele trei instanțe sesizate cu soluționarea cauzei l-au găsit nevinovat, considerând probele administrate ca nefiind de natură să răstoarne prezumția de nevinovăție. Desigur, presa nu a mai avut răbdare să aștepte soluția instanței.

Cum, de altfel, a procedat și un cunoscut post de televiziune, în data de 18 noiembrie 2019, când a titrat pe ecran „Criminalul a fost prins”, cu referire la identificarea și reținerea unei persoane bănuite de uciderea unui cetățean vietnamez în București, faptă săvârșită cu doar o zi înainte. Și mai multă notorietate are așa-numitul dosar Caracal, unde cele mai multe canale media au stabilit deja vinovăția inculpatului G.D., deși, la data redactării prezentei lucrări, dosarul era încă pe rolul instanței de fond.

3. Parada în cătușe – origini și funcție socială

Defilarea suspectilor prin fața camerelor foto-video are rădăcini adânci în societatea umană și este asemănată cu mitologicul Drum al Crucii, într-un foarte bine întemeiat articol publicat de New York Times⁸. Acolo, autorul remarcă similitudini între această practică actuală și chiar calea pe care scripturile creștine spun că Iisus Hristos a parcurs-o către Golgota, defilând prin fața unei mulțimi înfuriate.

În Europa medievală, condamnații la moarte erau și ei purtați pe străzi către locul de execuție, oferindu-le cetățenilor mândri ocazia de a-i insulta sau de a-i lovi cu legume stricate, pietre și alte asemenea obiecte infamante pe nefericții ce erau duși către moarte. Era în egală măsură un prilej pentru puterea de stat să își demonstreze eficiența în pedepsirea infractorilor și de a exercita funcția preventivă a normei penale. Desigur, în acele vremuri, garanțiile procesuale din epoca noastră abia dacă erau un subiect de discuție pentru avangarda doctrinei științelor juridice.

Odată cu secolul XX și cu progresul tehnologic, defilarea suspectilor a îmbrăcat haine adaptate epocii. Locul mulțimii furioase înarmate cu roșii putrede a fost luat de armata fotografilor, cameramanilor și reporterilor care, printr-o stranie coincidență, pur și

7 https://adevarul.ro/news/eveniment/dosarul-portul-constant-deputatul-mircea-banias-ceilalti-38-inculpati-fost-achitati-definitiv-1_5d2da71b892c0bb0c6827b27/index.html

8 „For Shame. A Brief History of the Perp Walk”, autor Clyde Haberman, New York Times, 2 decembrie 2018, <https://www.nytimes.com/2018/12/02/us/perp-walk.html>

simpliciter reușesc să se afle la locul oportun și în momentul adecvat pentru a surprinde inculpatul mergând în cătușe din punctul A în punctul B.

Desigur, nici măcar cel mai naiv telespectator nu ar crede că atâția jurnaliști sunt pur și simplu norocoși. Chiar și pentru neinițiați este evident faptul că batalioanele de combatanți media au primit o informație de la cineva apropiat anchetei – o formulă pe care, adesea, reporterii o folosesc pentru a transmite informații din dosar, căpătate pe căi extraordinare și nu întotdeauna legale.

Plimbarea demonstrativă – de regulă în cătușe, dar nu neapărat – a căpătat și o latură auxiliară în epoca noastră: pe cea a datelor confidențiale din anchetă, prin a căror difuzare se desăvârșește opera de subminare, în ochii opiniei publice, a prezumției legale de nevinovăție. Tot mai frecvent, începând cu anul 2012, informații detaliate despre elementul material al laturii obiective reținut în cauzele mediatizate au provenit nu de la surse protejate, ca altădată, ci chiar din comunicate oficiale, redactate și transmise de organul judiciar care instrumentează dosarul.

Pentru unii, este un semn de aplicare al principiului transparenței în administrație. Pentru alții, însă, același act înseamnă o antepunere prin intermediul mass-media asupra existenței faptei, a identității făptuitorului sau a formei sale de vinovăție, precum și asupra altor împrejurări ce țin de justa soluționare a cauzei.

Drept este că această practică aduce uneori nesperate beneficii procesului penal, după cum susține autorul articolului menționat *supra*. Conform unui ofițer judiciar din SUA, citat în acel material New York Times, prezentarea la televizor a suspectului îi face pe mulți martori să vină din proprie inițiativă și să se pună la dispoziția organelor de cercetare penală. Cu alte ocazii, în care cei plimbați în lanțuri erau în realitate nevinovați, adevărații făptuitori au decis să se autodenunțe, după ce i-au văzut la televizor, mai susține articolul citat.

În fine, analizând această cutumă a exhibiționismului sau a telejustiției în contrapondere cu o justiție 100% ermetică, fără comunicare cu opinia publică, autorii articolului mai susțin că interesele însuși inculpatului ar putea fi puse în primejdie, în ipoteza în care procesul penal s-ar desfășura fără această formă de publicitate. Și, pe bună dreptate, procesele penale cu ușile închise le sunt specifice regimurilor despotice, totalitare.

Există, într-adevăr, argumente plauzibile în susținerea ideii că protecția drepturilor și garanțiilor procesuale acordate suspectului sau inculpatului, precum și altor părți sau participanți la procesul penal, poate fi parțial realizată, cu titlu de excepție, prin aducerea cazului la cunoștința opiniei publice. Însă, raportat la situația de fapt și la arhitectura sistemului juridic din România, este oportună o circumstanțiere a acestei constatări, de la un caz la altul.

Pentru că, așa cum am demonstrat prin exemplele citate, publicitatea urmăririi penale în România a avut ca efect, de cele mai multe ori, subminarea sau erodarea prezumției de nevinovăție și prejudicierea imaginii persoanei ce are calitatea de suspect sau de inculpat, prin așa-numitul fenomen de telejustiție.

Împărtășim părerea că, în temeiul dreptului la informare pe care îl are publicul, reprezentat de organele și de instituțiile mass-media, în situația începerii unui proces penal într-o cauză ce comportă notorietate sau un grad ridicat de interes, este chiar oportun ca publicul să ia la cunoștință de anumite informații legate de anchetă. Asta, însă, doar în măsura în care acest demers servește unui interes legitim al publicului, dacă este de natură să sporească încrederea cetățenilor în justiție și dacă nu compromite drepturile și garanțiile procesuale ale inculpatului.

Așadar, în opinia noastră, susținută și de dreptul pozitiv în vigoare al Uniunii Europene⁹, dreptul și obligația de a comunica presei date legate de ancheta penală ar trebui să se limiteze la:

- Săvârșirea sau bănuiala rezonabilă a săvârșirii unei fapte prevăzute de legea penală
- Existența sau inexistența unui pericol public derivat din acea (presupusă) faptă
- Existența unui suspect sau a unui inculpat
- Identitatea suspectului sau inculpatului, în cazul dării acestuia în urmărire
- Circumstanțele generale care au condus la dobândirea calității procesuale de suspect sau inculpat
- Măsurile de siguranță dispuse în cauză față de persoana și de bunurile inculpatului
- Efectuarea de acte procedurale în cauză, cu protejarea identității martorilor și a victimelor atunci când se impune
- Soluția dispusă în cauză și considerentele pe care se întemeiază, acestea din urmă după rămânerea definitivă a sentinței penale

Orice act de comunicare ce ar depăși aceste limite justificate de existența unui interes public legitim și firesc într-o societate democratică întemeiată pe transparență ar trebui să cadă, însă, în sfera unei forme de ilicit. Așa cum vom demonstra mai jos, instrumentele legale de care dreptul intern românesc are nevoie pentru a stabili și sancționa acest comportament socialmente dăunător fie nu există, cum e cazul atunci când vorbim de un drept comun al presei, fie se dovedesc insuficiente pentru a oferi o prevenție eficientă, în puținele zone normate din această materie.

4. Legislație incidentă direct și acțiuni în apărarea prezumției de nevinovăție

Prezumția de nevinovăție este prevăzută expres în Convenția Europeană a Drepturilor Omului, la art. 6 alin. (2), fiind organic legată de dreptul fiecăruia la un proces echitabil. Același principiu este stipulat și la art. 11 alin. (1) al Declarației Universale a Drepturilor Omului. România este parte la aceste tratate internaționale – la 14 decembrie 1955, țara noastră a semnat Declarația Universală, iar prin Legea nr. 30 din 18 mai 1994, publicată în Monitorul Oficial nr. 135 din 31 mai 1994, România ratifica și Convenția Europeană.

O altă fundamentare internațională a prezumției de nevinovăție se regăsește în Pactul Internațional privind Drepturile Civile și Politice, la art. 14 alin. (2), convenție la care România este parte în temeiul Decretului nr. 212 din 31 octombrie 1974, publicat în Buletinul Oficial 146 din 20 noiembrie, același an. În aceeași idee, art. 48 alin (1) din Carta

---

⁹ „Obligația de a nu se referi la persoanele suspectate sau acuzate ca fiind vinovate nu ar trebui să împiedice autoritățile publice să publice informații privind procedurile penale în cazul în care acest lucru este strict necesar din motive legate de ancheta penală, cum ar fi în cazul în care materialele video sunt făcute publice și publicului i se solicită să ajute la identificarea autorului presupus infracțiunii, sau în interes public, precum în cazul în care, din motive de siguranță, sunt furnizate informații locuitorilor dintr-o anumită zonă cu privire la o presupusă infracțiune împotriva mediului, sau atunci când organele de urmărire penală sau o altă autoritate competentă furnizează informații obiective cu privire la stadiul procedurilor penale în scopul de a preveni tulburarea ordinii publice. Justificarea prin aceste motive ar trebui limitată la situațiile în care este rezonabilă și pertinentă, ținând seama de toate interesele implicate. În orice caz, modul și contextul în care informațiile sunt difuzate nu ar trebui să creeze impresia că persoana este vinovată înainte de a se fi dovedit vinovăția acesteia conform legii.” - DIRECTIVA (UE) 2016/343 A PARLAMENTULUI EUROPEAN ȘI A CONSILIULUI din 9 martie 2016 privind consolidarea anumitor aspecte ale prezumției de nevinovăție și a dreptului de a fi prezent la proces în cadrul procedurilor penale, al. (18) al preambulului.

Drepturilor Fundamentale a Uniunii Europene consacră prezumția de nevinovăție, pe care o leagă, așa cum reiese din topografia textului normativ, de dreptul elementar la apărare.

În dreptul intern, prezumția de nevinovăție este reglementată cu forță juridică supremă în legea fundamentală, prin art. 23 alin. (11) al Constituției României, republicată. Principiul este reluat și în Codul de Procedură Penală, la art. 4, care la alin. (2) mai adaugă și regula conform căreia orice dubiu rezultat din administrarea probatoriului se va interpreta în favoarea suspectului sau a inculpatului. Din aceeași reglementare mai decurg principii precum sarcina probatoriului, ce îi incumbă acuzării, respectiv dreptul suspectului sau al inculpatului de a tăcea și de a nu contribui la propria incriminare.

O întemeiere la fel de solidă are și dreptul la liberă exprimare. Art. 19 din Declarația Universală a Drepturilor Omului l-a consacrat la nivel de principiu universal încă din 1948, iar Pactul Internațional l-a reconfirmat, prin art. 19 alin. (2), sub rezerva respectării drepturilor și reputației altuia, respectiv a apărării securității naționale, ordinii publice, sănătății sau moralității. Tot aici, restricții suplimentare legate de propaganda pentru război sau de ura rasială au fost prevăzute în cadrul art. 20 din Pact.

Nu în ultimul rând, prezumția de nevinovăție este apărută și prin Directiva 2016/343 a Parlamentului European și a Consiliului din 9 martie 2016 privind consolidarea anumitor aspecte ale prezumției de nevinovăție și a dreptului de a fi prezent la proces în cadrul procedurilor penale. Acest act juridic al Uniunii Europene a avut ca termen-limită de implementare data de 1 aprilie 2018.

După cum este de notorietate, în România au existat dezbateri politice extrem de pasionale în jurul amendamentelor la Codul de Procedură Penală, pentru conformarea legislației naționale cu prevederile Directivei. În cele din urmă, Directiva 2016/343 a rămas neimplementată. Astfel, conform jurisprudenței constante a CJUE¹⁰, acest act normativ este acum de directă aplicare în legislația internă, paralizând aplicarea normativelor naționale care intră în contradicție cu conduita prescrisă în actul juridic al Uniunii.

Din lectura Directivei, constatăm că legislativul european a pus la dispoziția persoanelor acuzate de săvârșirea unor fapte penale o serie de drepturi subiective strâns legate de drepturile și garanțiile procesuale menite să asigure o bună administrare a justiției¹¹. Prin efectul vertical aplicabil în situația aplicării nemijlocite a directivei în dreptul național, prevederile acesteia vor putea fi invocate de particulari împotriva statelor, în procedurile derulate în fața instanțelor naționale și, cum am precizat deja, chiar atunci când norma națională are un conținut diferit sau divergent față de directivă.

---

¹⁰ „Prin urmare, răspunsul la cea dintâi întrebare trebuie să fie că, după expirarea perioadei stabilite pentru implementarea unei directive, un stat membru nu mai poate să aplice normele sale interne – chiar dacă acestea prevăd sancțiuni penale – care nu au fost adaptate în acord cu directiva, împotriva unei persoane care s-a conformat standardelor din directivă.” – Hotărârea prealabilă din 5 April 1979, Tullio Ratti c. Italia, dosarul 148/78, ECLI: ECLI:EU:C:1979:110

¹¹ Directiva 216/343, art. 4

(1) Statele membre iau măsurile necesare pentru a garanta că, atâta vreme cât vinovăția unei persoane suspectate sau acuzate nu a fost dovedită conform legii, declarațiile publice făcute de autoritățile publice și deciziile judiciare, altele decât cele referitoare la vinovăție, nu se referă la persoana respectivă ca fiind vinovată. Prin aceasta nu se aduce atingere actelor de urmărire penală care au drept scop dovedirea vinovăției persoanei suspectate sau acuzate și nici deciziilor preliminare cu caracter procedural care sunt luate de autoritățile judiciare sau de alte autorități competente și care se bazează pe suspiciuni sau probe incriminatoare. 11.3.2016 RO Jurnalul Oficial al Uniunii Europene L 65/7

(2) Statele membre se asigură că sunt disponibile măsuri corespunzătoare în cazul unei încălcări a obligației prevăzute la alineatul (1) din prezentul articol de a nu se referi la persoane suspectate sau acuzate ca și cum ar fi vinovate, în conformitate cu prezenta directivă și, în special, cu articolul 10.”

Merită remarcat că actul normativ european, care acum se aplică direct în fața curților românești, prevede și obligativitatea existenței unor remedii procesuale pentru încălcarea drepturilor protejate¹². Codul Civil și Codul de Procedură Penală aveau, la data intrării în aplicare nemijlocită a directivei, prevederi care deja puteau fi invocate pentru apărarea prezumției de nevinovăție.

Printre acestea, la care ne vom referi pe larg mai jos, putem enumera acțiunile prevăzute la art. 252 și următoarele din Codul Civil, precum și sancțiunile procesuale stipulate în CPC, care pot include excluderea probei, nulitatea actului, recuzarea completului, strămutarea cauzei sau, în situații special reglementate, exercitarea unor căi extraordinare de atac.

Dreptul la liberă exprimare este conexat celui la informare și la opinie, prin art. 11 din Carta Drepturilor Fundamentale a Uniunii Europene. În fine, art. 10 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului, completat de o vastă jurisprudență a Curții Europene a Drepturilor Omului în această materie, solidifică temeiurile acestui principiu fundamental, prin acte ce îi sunt opozabile în mod direct României.

Legislația națională în domeniu pornește tot de la fundamente constituționale. Astfel, dreptul la liberă exprimare este garantat prin art. 30 al Constituției României, fiind în strânsă și directă corelare cu dreptul la informare, consacrat în art. 31. Interdicția cenzurii de orice fel este prevăzută în mod expres la alin. (2), iar prohibiția suprimării unei publicații figurează la alin. (4). Libertatea de exprimare, în ordinea noastră constituțională, poate fi însă restricționată de protejarea demnității, onoarei, vieții particulare și a dreptului la propria imagine.

În fine, alineatul (8) al art. 30 stabilește răspunderea civilă pentru informația sau opera adusă la cunoștința publicului ca fiind în sarcina „editorului sau realizatorului, autorului, organizatorului manifestării artistice, proprietarului mijlocului de comunicare, al postului de radio sau de televiziune, în condițiile legii”. Dar cel mai important aspect din acest articol ni se pare faptul că „delictele de presă se stabilesc prin lege”, așa cum prevede teza finală a acestui articol.

Din această teză finală derivă o sarcină legislativă care de aproape trei decenii nu a fost îndeplinită de legiuitorul primar, și anume să stabilească printr-un act cu putere de lege ce fapte constituie delict de presă. Corelăm această temă nefăcută a legislativului și cu imperativul de la art. 31 alin. (2), și anume că „autoritățile publice sunt obligate, potrivit competențelor ce le revin, să asigure informarea corectă a cetățenilor asupra treburilor publice și asupra problemelor de interes personal”. În aceeași notă, conform alin. (4), „mijloacele de informare în masă sunt obligate să asigure informarea corectă a opiniei publice”.

Este evidentă, deci, voința legiuitorului constituant ca parlamentul să adopte o lege care să servească de drept comun al presei, din interpretarea unitară, teleologică și sistemică a acestor două articole constituționale. În absența unui asemenea instrument legal, faptele antisociale săvârșite prin presă, inclusiv cele care aduc atingere prezumției de nevinovăție, au foarte puține temeiuri legale pentru a fi urmărite și sancționate.

---

¹² Directiva 216/343, articolul 10

(1) Statele membre se asigură că persoanele suspectate și acuzate dispun de o cale de atac eficientă în cazul în care drepturile lor prevăzute în prezenta directivă sunt încălcate.

(2) Fără a aduce atingere normelor și sistemelor naționale privind admisibilitatea probelor, statele membre se asigură că, atunci când se apreciază declarațiile făcute de persoane suspectate sau acuzate sau probele obținute cu încălcarea dreptului acestora de a păstra tăcerea sau de a nu se autoincrimina, dreptul la apărare și caracterul echitabil al procedurilor sunt respectate.

Tot la acest capitol, am dori să subliniem că, în opinia noastră, încălcarea prezumției de nevinovăție prin comunicări efectuate public în mass-media s-ar putea subscrie atingerilor aduse onoarei, iar așa-numita defilare în cătușe ar putea vătăma însuși dreptul la propria imagine.

Libera exprimare mai este garantată, respectiv supusă unor nuanțări în Codul Civil, la art. 70-76, iar mijloacele de apărare a drepturilor nepatrimoniale, inclusiv prin exercitarea abuzivă a dreptului la liberă exprimare, sunt normate la art. 252-258 Cod Civil. Astfel, pentru faptele ilicite săvârșite prin mass-media, cu încălcarea art. 71 CC (dreptul la viață privată), art. 72 (dreptul la demnitate), art. 73 (dreptul la propria imagine) și prin raportare la prevederile art. 74 CC, există remedii procesuale în materie civilă.

Instanța civilă competentă poate dispune, în temeiul art. 253 alin. 1, lit. b) și c), raportat la art. 253 alin. (2), încetarea încălcării și interzicerea ei pe viitor, respectiv constatarea caracterului ilicit al faptei săvârșite, dacă tulburarea pe care a produs-o subsistă. Persoana prejudiciată poate obține despăgubiri în temeiul art. 253 alin. (4), precum și măsuri de natură să restabilească dreptul căruia i s-a adus atingere, de pildă publicarea hotărârii de condamnare, pe cheltuiala pârâtului.

Tot pentru fapte ilicite ce aduc atingere unui drept nepatrimonial, în temeiul art. 255 Cod Civil, persoana lezată poate obține din partea instanței măsuri provizorii, ce includ, în situația faptelor comise prin presă și de natură să provoace prejudicii grave, încetarea provizorie a încălcării. Asta, însă, cu alte condiții suplimentare, precum cea ca măsura interzicerii să nu fie disproporționată față de prejudiciul cauzat. Instanța mai poate dispune interzicerea încălcării sau conservarea probelor, iar art. 258 acordă aceleași instrumente de protecție a drepturilor nepatrimoniale atât persoanelor fizice, cât și celor juridice.

Așadar, considerăm posibilă o acțiune formulată de suspect sau de inculpat, simultan cu derularea procesului penal, pe cale separată la instanța civilă. Această acțiune se poate întemeia pe art. 252-258 Cod Civil, atunci când prezumția de nevinovăție ar fi încălcată prin fapte săvârșite în mijloacele de informare. Conform legilor actualmente în vigoare, această acțiune civilă nu poate fi soluționată în cadrul dosarului unde persoana prejudiciată este cercetată în calitate de suspect sau de inculpat.

În acest sens, antepunerea oricărei persoane, mai ales prin mijloace de comunicare în masă, în legătură cu vinovăția unei persoane care încă nu a suferit o condamnare definitivă, intră, în opinia noastră, în ipoteza art. 72 alin. (2) Cod Civil, care apără dreptul la onoare și reputație. Când avem de-a face cu un membru al completului, cu atât mai mult am avea aplicabile și prevederile art. 64 al. (1) lit. f) a Codului de Procedură Penală, ce reglementează incompatibilitățile judecătorilor, într-un regim ce servește de drept comun pentru aproape toate celelalte incompatibilități în cadrul procesului penal.

Subiectul pasiv al acțiunii civile menționate *supra* ar putea, în teorie, să fie orice persoană fizică sau juridică, inclusiv prepuși ai statului, procurori sau organe de anchetă penală, care afirmă cu certitudine în public vinovăția încă nestabilită prin sentință penală definitivă a inculpatului sau a suspectului. De aceeași protecție ar putea, in extenso, să beneficieze orice persoană, chiar și fără a avea calitatea de participant la procesul penal, întrucât legea nu prevede criterii pentru calificarea procesuală în acțiunile de la art. 252 CC și următoarele.

Această acțiune ar urma să fie formulată, în actuala legislație, pe cale separată, la instanța civilă competentă conform art. 94 – 147 din Codul de Procedură Civilă, în procedura ordonanței președințiale reglementate la art. 997 CPC.

Ca propunere de lege ferenda, am vedea oportună examinarea introducerii în competența organelor judiciare penale ce efectuează acte în cadrul unei proces penal a acestei căi de soluționare a litigiilor ce țin de atingerea dreptului la demnitate și onoare ce derivă din încălcarea prezumției de nevinovăție prin publicarea fără drept de către terți a unor date ce țin de ancheta penală.

Judecătorul competent ar putea să fie, de pildă, cel care are drept de dispoziție în etapa procesului penal în care inculpatul ia cunoștință de atingerea adusă dreptului său la reputație și onoare și în care înțelege să formuleze cererea aceasta. Remarcăm că un temei legal pentru protejarea datelor ce ar putea compromite interesele justiției în cadrul procesului penal se regăsește în art. 285 alin. (2) CPP, care stabilește cu titlu imperativ caracterul nepublic al urmăririi penale.

În corelație cu o propunere de lege ferenda inclusă *infra*, ar fi oportun pentru eficacitatea caracterului nepublic al actelor procesuale ca într-o viitoare normă de drept comun pentru mass-media să fie stipulată interdicția diseminării conținutului oricărui înscris probator sau a oricărei declarații din cadrul procesului penal ce nu au fost încă ridicat în ședință publică de judecată.

Ca temei în dreptul comparat, putem aminti instituția așa-numitului „gagging order” din dreptul anglo-saxon, un instrument juridic ce îi permite instanței penale să interzică divulgarea oricăror date legate de procesul penal. Această interdicție le este opozabilă inclusiv terților, chiar și persoanelor care joacă rolul de informare a opiniei publice.

5. Legislație cu incidență subsidiară și lacunele acesteia

În cadrul procesului penal, o parte considerabilă a atingerilor aduse prezumției de nevinovăție prin mijloacele de informare a cetățenilor are ca etiologie scurgerea de informații cu caracter secret, în special în etapa urmăririi penale. Caracterul acestei faze a procesului penal este strict nepublic, așa cum prevede art. 285 alin. (2) din Codul de Procedură Penală.

În practică, însă, asistăm la o avalanșă de informații care ajung către reprezentanții mass-media – uneori „pe surse”, adică fără a putea atribui informația respectivă, alteori – tot mai adesea – chiar prin comunicate de presă emise de parchete, de DNA, de DIICOT, de IGPR sau de unități subordonate de poliție.

Este greu de crezut că această normă imperativă stipulată expres în Codul de Procedură Penală să fi căzut în desuetudine încă din ziua intrării sale în vigoare. Din contră, considerăm că nerespectarea de către subiecții procesuali și chiar de către părțile în procesul penal a rigorilor art. 285 alin. (2) CPP ar trebui să atragă răspunderea penală a autorilor, în temeiul art. 227 CP, divulgarea secretului profesional, și 304 CP, divulgarea informațiilor secrete de serviciu sau nepublice.

Observăm că, în ipoteza art. 304 alin. (2), subiectul activ nu necesită o calificare, prin urmare urmărirea penală poate fi pornită și acțiunea penală poate fi exercitată, indiferent de calitatea persoanei care, fără drept, diseminează informații cu caracter nepublic.

Se constată din norma de incriminare de la art. 227 alin. (2) că această faptă prevăzută de legea penală este urmărită la plângerea prealabilă a persoanei vătămate. O situație diferită descoperim la art. 304 CP, unde se aplică principiul oficialității urmăririi și acțiunii penale. Rămân, e drept, neclare motivele pentru care acțiunile prevăzute în aceste texte de lege nu au fost exercitate, deși situații de fapt cărora să le fie aplicabile au existat din abundență în practică.

Legislația ce privește domeniul audiovizual poate fi, uneori, aplicabilă în asemenea materii. Avem în vedere aici Legea nr 504 din anul 2002, precum și Decizia nr. 220 a Consiliului Național al Audiovizualului din 24 februarie 2011 privind Codul de reglementare a conținutului audiovizual. Există în Decizia 220, la art. 75 indice 1, alin. (2), lit. b) obligația radiodifuzorilor de a respecta prezumția de nevinovăție, însă strict în situația în care aceștia tratează, într-o emisiune informativă, subiectul unui accident de circulație.

În aceeași decizie, regăsim la art. 38 interdicția adresată strict radiodifuzorilor (decii nu și altor mijloace de informare în masă) de a difuza conținutul convorbirilor telefonice sau pe cel al corespondenței provenite din surse neverificate. Singura excepție este admisă în situația justificării unui interes public, cu respectarea principiului „audiatur et altera pars”.

În fapt, conținutul unor astfel de interceptări realizate prin mijloace de supraveghere tehnică în cadrul procesului penal a fost în mod frecvent prezentat la știri, și chiar dacă uneori interesul public a fost justificat, situațiile în care s-a cerut un punct de vedere al persoanelor vizate au rămas rarissime.

Același principiu „audiatur et altera pars” este prevăzut la art. 40 alin. (2) din Decizia 220, în situația programelor audiovizuale în care se aduc acuzații, de către furnizorul de servicii media, împotriva unor persoane pentru fapte ilegale sau imorale. Din nou, aceste norme le sunt exigibile însă doar radiodifuzorilor, noțiune care înseamnă, conform art. 1 lit. c) al Legii 504 din 2002, „persoana fizică sau juridică având responsabilitatea editorială pentru alcătuirea serviciilor de programe destinate recepționării de către public și care asigură difuzarea acestora direct sau prin intermediul unui terț”. Decizia 220 mai normează și instituția dreptului la replică, inexistentă ca aplicare în orice altă formă de comunicare publică, fiind prevăzută de un act normativ cu caracter special.

Tot în Legea 504 din 2002 regăsim, la art. 3 alin. (2), obligația cu origini constituționale în art. 31 alin. (4) din legea fundamentală, ca radiodifuzorii să asigure informarea obiectivă a publicului, prin prezentarea obiectivă a faptelor și evenimentelor, favorizând astfel libera formare a opiniilor. Protecția surselor sau independența editorială sunt garantate prin Legea 504, iar pentru nerespectarea exigențelor sale normative sunt prevăzute sancțiuni la art. 90 și art. 91. La fel, Decizia 220 are prevăzute sancțiuni aplicabile pentru încălcarea normelor sale în cadrul art. 144 (Titlul IX).

Așadar, atunci când un radiodifuzor încalcă, de pildă, obligația de la art. 40 alin. (2), pronunțându-se înaintea instanței penale asupra vinovăției unui inculpat, persoana poate fi trasă la răspundere contravențională în temeiul Legii 504, doar în situația în care nu a difuzat sau măcar încercat să obțină punctul de vedere al celui acuzat. În aceeași ipoteză, putem vorbi de sancțiuni civile, în temeiul art. 72, art. 253, art. 255, raportate la art. 1349 Cod Civil.

Problemele adevărate încep să apară atunci când încercăm să aplicăm remedii asupra încălcărilor dreptului la onoare, demnitate, imagine și reputație săvârșite în mediul online, prin pagini informative, prin rețelele de socializare și prin publicații tipărite. Aceste ramuri mass-media nu cunosc o reglementare specializată care să le servească de drept comun, așa cum am arătat. Din contră, legiuitorul a găsit oportun să aneantizeze și rămășițele de norme existente, prin abrogarea expresă a unicului act legislativ ce viza întregul sector mass-media, adică Legea 3 din anul 1974.

Ne vom abține să mai facem referire, de această dată, la multiplele coduri deontologice adoptate de diferitele organizații profesionale din mass-media. Caracterul acestor norme este strict opțional, fiindu-le opozabile doar instituțiilor și profesioniștilor

care aderă la aceste coduri în mod explicit, fie prin act unilateral, fie prin încheierea unui contract de muncă în beneficiul unei organizații media care a aderat la un asemenea cod. Nefiind norme exigibile erga omnes, aceste coduri deontologice sunt rareori invocate de persoanele prejudiciate, iar în temeiul lor nu avem cunoștință să se fi aplicat sancțiuni.

Considerăm că s-ar putea admite, în cadrul unei acțiuni civile în pretenții, o cerere care să indice ca faptă delictuală una săvârșită prin încălcarea unei norme deontologice, dar asta numai în situația excepțională în care pârâtul să fi aderat în mod expres la codul etic ce i se opune. Amintim, sub acest aspect, conținutul art. 1349 Cod Civil, temeiul răspunderii civile delictuale, normă care leagă această răspundere de încălcarea legii sau a obiceiului locului.

Sub noțiunea de „obicei al locului” s-ar putea regăsi, într-o interpretare cât se poate de realistă, și normele deontologice, adică obiceiurile locului de muncă unde își desfășoară activitatea jurnalistul. Altfel spus, un reclamant într-o asemenea circumstanță ar avea posibilitatea să demonstreze în fața instanței caracterul de uz profesional sau de uzanță al unui eventual cod deontologic.

Gravitatea consecințelor sociale capătă o altă anvergură atunci când examinăm problemele ridicate de fenomenul „fake news”, acest adevărat cancer al societății digitale din ultimii 10 ani. Site-urile specializate în știri contrafăcute au un impact negativ profund asupra întregii societăți, inclusiv asupra prezumției de nevinovăție din procesul penal.

Tragerea la răspundere a autorilor prejudiciilor în aceste cazuri este o misiune de regulă imposibilă, în lipsa unor date de identificare a editorului sau a societății editoare, a redactorului șef sau a presupușilor jurnaliști. Aceste date, dacă există, sunt cel mai adesea false, iar depistarea făptuitorilor se împotmolește destul de repede.

Conform unui studiu Eurostat din 6 martie 2019¹³, știrile false sunt considerate o amenințare la adresa democrației de către 69% dintre cetățenii români intervievați. Același document mai relevă faptul că 72% dintre respondenți sunt de părere că știrile false sunt foarte frecvent întâlnite. Ceea ce nu a examinat încă nici un studiu de care să avem cunoștință este însă modul legal prin care acest fenomen să fie combătut și descurajat, iar autorii știrilor inventate să fie trași la răspundere pentru prejudiciile cauzate.

6. Drept comparat în materia reglementării presei

Dacă nu ar fi fost abrogată fără a fi înlocuită¹⁴, Legea 3 din 1974 ar fi oferit câteva instrumente încă aplicabile pentru aducerea în fața justiției – civile, de regulă – a autorilor prejudiciilor produse prin trunchierea adevărului, prin divulgarea de informații nepublice din cadrul urmăririi penale sau chiar prin mistificarea grosolană a situației de fapt. Acea lege prevedea – în condiții ușor anacronice, dar lesne adaptabile la situația actuală – obligațiile societății editoare, ierarhia redacției și ordinea angajării răspunderii civile pentru delictele de presă.

De pildă, la art. 18 a Legii 3 din 1974 se prevedea obligația de înregistrare a publicației la Consiliul Culturii și Educației Socialiste, printr-un act „în care se specifică editorul, denumirea, profilul, tirajul, condițiile de apariție și de finanțare, prețul abonamentelor și exemplarului publicației”. Înregistrarea era însă condiționată și de o autorizare prealabilă, una care nu este compatibilă cu principiile constituționale de la art. 30 al legii fundamentale de astăzi.

13 https://ec.europa.eu/romania/news/20190603_eurobarometru_standard_90_opinie_publica_UE_ro

14 Abrogată prin Legea nr. 95 din 4 iulie 2012 privind abrogarea Legii Presei din Republica Socialistă România nr. 3 din 1974

Este de remarcat, însă, că o asemenea obligație de înregistrare a publicației este în vigoare și astăzi în temeiul Legii Presei din Republica Franceză¹⁵, care are un conținut similar la art. 3. Încălcarea acestei prevederi se sancționează cu amendă, iar încălcarea repetată atrage răspunderea penală și poartă o pedeapsă cu închisoarea. Același act normativ francez stipulează, la art. 6, obligația ca publicațiile să aibă un director, ale cărui date de identificare să fie făcute disponibile cititorilor, și care va purta răspunderea pentru delictele săvârșite prin intermediul publicației.

Mai observăm la legea franceză a presei prezența unei obligații pozitive de rectificare a informațiilor inexacte publicate, sub sancțiunea unei amenzi de 3.750 de euro, conform art. 12. Următorul articol stabilește condițiile publicării, în termen de trei zile de la primire, a dreptului la replică, sub aceeași sancțiune contravențională. Capitolul IV al actului normativ francez prevede delictele ce se pot săvârși prin intermediul presei. Este de remarcat aici distincția făcută de legea presei franceze între faptele de natură penală, împărțite în delict și crime, conform tradiției penale din Hexagon, o distincție ce s-a regăsit și în legislația noastră națională, în mod vremelnic, pe durata de aplicare a Codului Penal din 30 octombrie 1864.

Actul normativ francez incriminează și pedepsește ca infracțiuni de presă fapte precum instigarea la comiterea de infracțiuni contra vieții, la furturi sau la distrugere, respectiv apologia infracțiunilor menționate, a crimelor de război, a crimelor contra umanității, a infracțiunii de sclavie, de exploatare sau de trădare prin ajutarea inamicului. Discriminarea pe criterii etnice, naționale, religioase sau de rasă, provocarea la ură și violență contra unei persoane sau a unui grup de persoane pe criterii de sex, orientare sexuală sau a unui handicap sunt și ele fapte incriminate și pedepsite cu închisoare și cu amendă.

Remarcăm la actul normativ francez, de asemenea, incriminarea și pedepsirea la art. 27 cu amendă de până la 45.000 de euro a difuzării de știri false, inventate, falsificate sau atribuite în mod fals, cu rea credință unor terți, dacă prin aceasta se tulbură liniștea publică. Sancțiunea este de 135.000 de euro, în ipoteza că știrile false menționate ar putea afecta moralul sau disciplina trupeii sau ar putea zădărnici eforturile de război ale armatei franceze.

Mergând mai departe, art. 29 – 31 incriminează defăimarea persoanelor private, a instituțiilor statului precum instanțele judecătorești, armata sau aparatul administrativ, respectiv președintele republicii, cabinetul de miniștri și în general orice persoană care exercită autoritatea de stat, vremelnic sau permanent. Defăimarea se pedepsește cu amendă de până la 45.000 de euro, cu posibilitatea aplicării unei pedepse complementare constând în afișarea sau publicarea sentinței de condamnare și în efectuarea unui stagiu de educație civică.

Însă și mai interesantă este prevederea de la art. 38, unde se prevede amendă de 3.750 de euro pentru orice faptă care constă în citarea sau în reproducerea oricăror acte ce țin de procedura penală sau corecțională, înainte ca acele acte să fi fost citite în ședință publică. Aceeași sancțiune se prevede și în cazul publicării oricăror detalii ce țin de cercetarea judecătorească și de procedura deliberării. O asemenea prevedere găsim că ar fi oportun să se regăsească și în dreptul pozitiv al României, ca propunere de lege ferenda.

În egală măsură am vedea oportună o reglementare a ordinii de răspundere editorială, similară cu cea din art. 42 al Legii Presei din Franța. În această ordine, vor fi chemați să răspundă cei care exercită, sub orice denumire, atribuțiile de director al publicației. În lipsa acestora, vor fi ținuti să răspundă autorii, iar în lipsa autorilor, vor

---

15 <https://www.legifrance.gouv.fr/affichTexte.do?cidTexte=LEGITEXT000006070722>

răspunde tipografii. În fine, în absența celor enumerați supra, vor răspunde cei care vând materialele, cei care le distribuie sau cei care le afișează în mod public

Opinia noastră este că această prevedere, cu originea în secolul al XIX-lea, rămâne una dintre cele mai puternice arme de combatere a știrilor false de orice natură, deci și a știrilor false care afectează prezumția de nevinovăție. În condițiile acestei prevederi, răspunderea pentru distribuția sau afișarea articolelor al căror autor este necunoscut, articole găzduite pe o pagină ce nu prezintă elemente de identificare ale persoanei juridice ori a directorului, i-ar aparține celui care, fără să dea dovadă de o minimă diligență, distribuie sau afișează conținutul „fake news” pe propria pagină de socializare.

Luând în considerare, ca propunere de lege ferenda, faptul că această normă ar fi compatibilă cu devoluțiunea răspunderii editoriale stipulate la art. 30 alin. (8) din Constituția României republicată, am putea extinde responsabilitatea pentru difuzarea de știri false și la proprietarul platformei de difuzare. În interpretarea noastră, platforma de socializare, indiferent care ar fi aceasta, se subscrie noțiunii de „mijloc de difuzare” de la alin. (8), iar proprietarul acestui mijloc poate fi ținut să răspundă pentru prejudiciile provocate.

Întorcându-ne la actul normativ care cândva reglementa presa din România, putem vedea că acesta stabilea inclusiv atribuțiile membrilor unei redacții, modul de luare a deciziilor editoriale, respectiv ordinea în care persoanele componente ale redacției erau chemate să răspundă pentru faptele săvârșite în exercitarea profesiei. Actul normativ mai sancționa contravențional fapta de împiedicare a exercitării profesiei de jurnalist, o normă a cărei revenire în dreptul nostru pozitiv ar avea un impact benefic asupra practicii în domeniul informării publice.

Putem formula, de asemenea, și alte propuneri de lege ferenda, inspirate fie din dreptul românesc anterior anului 2012, fie din acte normative în vigoare în alte state ale Uniunii Europene. De pildă, reglementarea modului de acces în profesia de jurnalist, o măsură despre care suntem de părere că nu intră sub nici o formă în conflict cu dreptul prevăzut la art. 30 din Constituție. Odată cu aceste viitoare reglementări, am vedea ca oportună și consacrarea obiecției de conștiință sau a instituției legale ce vizează protecția surselor. Într-o viitoare lege a presei, ar fi, în opinia noastră, binevenită și înființarea prin voința legislativului a unei organizații profesionale care să acorde și să retragă atestatul de jurnalist profesionist și care să emită norme infralegale cu forță obligatorie, precum un cod deontologic unificat sau regulamente specifice fiecărei subramuri a jurnalismului.

7. Concluzii

Peisajul oarecum haotic din materia apărării prezumției de nevinovăție în spațiul comunicării publice solicită imperativ o intervenție la nivelul legiuitorului primar, în sensurile arătate mai sus. Normativele existente în materia protecției onoarei, demnității și reputației sunt adesea ignorate de cei care practică profesii legate de comunicarea publică, dar mai îngrijorător este aspectul necunoașterii și neexercitării mecanismelor juridice – puține, e drept – care pot sancționa derapajele și care pot restabili dreptul atins.

O lege a presei care să servească de drept comun pentru toate ramurile, o procedură de atestare ca profesionist, sancțiuni pentru practicarea jurnalismului de informare în absența unei asemenea atestări (pe model luxemburghez), garanții pentru libertatea și independența exercitării profesiei de jurnalist, strict în interesul public – iată doar câteva imperative pe care legiuitorul primar ar trebui să le aibă în vedere cât mai urgent.

De importanță la fel de mare considerăm că ar fi reglementarea expresă a raporturilor de muncă în mass media, inclusiv prin acordarea garanțiilor de impunitate pentru invocarea obiecției de conștiință de către jurnaliști.

Merită atenție și impunerea unor standarde în jurnalism care să ducă la evitarea conflictului de interese între decidenții editoriali și interesul public pe care aceștia se presupune că îl servesc. Publicarea obligatorie și din oficiu a surselor de finanțare a oricărei publicații, precum și obligația ca directorii acestor instituții, până la nivelul de editor general, să publice declarații de avere și de interese ar responsabiliza și mai mult activitatea în acest domeniu, redându-i și încrederea pierdută în ochii publicului consumator de informații.

Referințe

- Boroi, A., Anghel, S. „Fișe de drept penal pentru admiterea în magistratură și avocatură”, ediția a V-a, revizuită și adăugită, Editura Hamangiu, București, 2019, ISBN 978-606-27-1296-9
- Dima, T., „Drept penal. Partea generală”, ediția a III-a revăzută și adăugită, Editura Hamangiu, București, 2014, ISBN 978-606-678-970-7
- Fuerea, A. „Manualul Uniunii Europene”, ediția a VI-a, Universul Juridic, București, 2016, ISBN: 978-606-673-789-0.
- Fuerea, A., „Dreptul Uniunii Europene”, Universul Juridic, București, 2016, ISBN :978-606-673-843-9
- Micu, B., Slăvoiu, R. „Procedură penală. Curs pentru admiterea în magistratură și avocatură. Teste-grilă”, ediția a IV-a, Editura Hamangiu, București, 2019, ISBN 978-606-27-1379-9
- Pap, A. „Cauze celebre și soluții inedite în materie civilă”, Universul Juridic, București, 2017, ISBN 978-606-39-0098-3
- Constituția României, republicată
- Tratatul privind Uniunea Europeană și Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene 2012/C 326/01
- Carta Drepturilor Fundamentale a Uniunii Europene 2012/C 326/02
- Declarația Universală a Drepturilor Omului
- Convenția Europeană a Drepturilor Omului
- Legea nr. 3/1974
- Legea nr. 286/2009 privind Codul Penal
- Legea nr. 135/2010 privind Codul de Procedură Penală
- Legea nr. 287.2009 privind Codul Civil
- Legea nr. 134/2010 privind Codul de Procedură Civilă
- Legea din 29 iulie 1881 privind libertatea presei din Republica Franceză
- Loi du 20 juillet 1869 sur la *presse* et les délits commis par les divers moyens de publication - Luxembourg
- Loi du 8 juin 2004 sur la liberté d'expression dans les médias. Acte modifié - Luxembourg
- Tullio Ratti c. Italia, dosarul 148/78, ECLI: ECLI:EU:C:1979:110
- Directiva 2016/343 a Parlamentului European și a Consiliului din 9 martie 2016
- adevarul.ro
- cdep.ro
- curia.europa.eu
- ec.europa.eu

- echr.coe.int
- gandul.info
- gov.ro
- legifrance.gouv.fr
- pna.ro
- presse.lu
- stirileprotv.ro
- stiribv.ro

ACORDUL DE RECUNOAȘTERE A VINOVĂȚIEI

Andrada Georgiana DAVID*

Abstract

Acordul de recunoaștere a vinovăției este o instituție de drept procesual penal care a fost introdusă de curând în legislația românească, reprezentând un subiect care a fost puțin abordat în literatura de specialitate, pe alocuri fiind necesare precizări cu privire la condițiile de aplicare ale acestei proceduri.

În situațiile mai jos analizate, se regăsește analiza tuturor dispozițiilor prevăzute de Noul cod de procedură penală care reglementează procedura specială a acordului de recunoaștere a vinovăției, în cadrul articolelor 478 - 488 NCPP.

Prin prezentul articol îmi propun să fac o analiză succintă a acestei instituții de drept referindu-mă cu precădere la aspectele care au generat o abordare diferită în literatura de specialitate precum și pe cele care au făcut obiectul unor decizii ale ÎCCJ.

Consider că existența opiniilor și a practicilor divergente referitoare atât la condițiile încheierii acordului de recunoaștere a vinovăției precum și soluțiile de admitere sau respingere a acordului de către instanța de judecată sunt menite să îngreuneze aplicarea acestei proceduri speciale care vine atât în interesul inculpatului cât și al înfăptuirii justiției într-un termen mai scurt și cu o reducere a efectivelor implicate.

Cuvinte cheie: *acord de recunoaștere a vinovăției, procedură specială, consimțământ, inculpat, reducere a pedepsei.*

1. Introducere

Acordul de recunoaștere a vinovăției reprezintă unul dintre cele două modalități de sesizare ale instanței de judecată în urma efectuării actelor de urmărire penală.

Această procedură specială poate fi aplicată numai dacă din probatoriul administrat în cauză rezultă atât existența infracțiunii cât și vinovăția inculpatului la care se adaugă în mod imperios necesar consimțământul acestuia cu privire la recunoașterea săvârșirii faptelor de care este acuzat precum și încadrarea juridică a acestora.

Pe parcursul lucrării științifice îmi propun să detaliez prevederile legale reglementate cu privire la încheierea acordului de recunoaștere a vinovăției precum și pe cele referitoare la soluțiile instanței de judecată atât în ceea ce privește latura penală, cât și în latura civilă a cauzei.

---

*Student, Facultatea de Drept, Universitatea "Nicolae Titulescu" din București; (e-mail: david.andrada27@gmail.com). Acest studiu a fost elaborat sub coordonarea prof. univ. Nadia Cantemir (e-mail av.nadiacantemir@yahoo.com)

2. Considerații preliminare cu privire la acordul de recunoaștere a vinovăției

Această instituție a fost introdusă din nevoia de a simplifica procedura de judecată și pentru a ajunge la finele procesului într-un termen cât se poate de scurt oferind inculpatului o reducere a limitelor de pedeapsă în cazul semnării acestui acord.

Pentru a putea înțelege mai bine ceea ce reprezintă, mă voi referi la o definiție dată în doctrina potrivit căreia, acordul de recunoaștere a vinovăției constituie actul de sesizare a instanței încheiat între procuror și inculpat în cazul în care inculpatul înțelege să recunoască faptele de care este acuzat și încadrarea juridică a acestora și agreează în cadrul discuțiilor cu procurorul o modalitate de individualizare a tratamentului sancționator¹.

Titularii acordului de recunoaștere a vinovăției sunt inculpatul și procurorul de caz, indiferent cui îi aparține inițiativa încheierii acordului. Inculpatul trebuie să aibă capacitate deplină de exercițiu, per a contrario nu poate fi încheiat un acord de recunoaștere a vinovăției de către un infractor minor fără a avea în prealabil încuviințarea reprezentantului său legal.

În ceea ce privește participarea procurorului de caz la perfectarea acordului de recunoaștere a vinovăției, se înțelege procurorul titular al urmăririi penale care trebuie să fi obținut în prealabil avizul scris al procurorului ierarhic superior vizând limitele acordului de recunoaștere a vinovăției. În cazul în care inițiativa încheierii acordului aparține procurorului, inculpatul nu are obligația de a perfecta acordul. Avizul procurorului ierarhic superior pentru stabilirea limitelor acordului nu este de natura a obliga părțile la semnarea acestuia.

Obiectul acordului de recunoaștere a vinovăției, în lumina Noului cod de procedură penală reprezintă recunoașterea comiterii faptei și acceptarea încadrării juridice pentru care a fost pusă în mișcare acțiunea penală, precum și felul și cunatumul pedepsei, precum și forma de executare a acesteia, respectiv felul măsurii educative, ori după caz, soluția de renunțare la aplicarea pedepsei sau de amânare a aplicării pedepsei.

Asa cum a fost menționat și în doctrina de specialitate, acceptarea încadrării juridice a faptei are în vedere norma de incriminare cât și celelalte aspecte legate de existența circumstanțelor agravante sau atenuante ale pedepsei, a circumstanțelor agravante ori atenuate reale sau personale, legale sau judiciare, așa cum au fost reținute în ordonanța de punere în mișcare a acțiunii penale².

Inculpatul și procurorul trebuie să agreeze atât felul pedepsei principale, cât și a celei accesorii, precum și cuantumul pedepsei prin raportare la limitele speciale de pedeapsă micșorate cu 1/3 pedeapsă fiind prevăzută într-un cuantum determinat, iar în cazul concursului de infracțiuni trebuie să se precizeze pedeapsa pentru fiecare infracțiune în parte, calculul fiind făcut pe baza normelor de drept substanțial cu aplicarea efectelor acordului de recunoaștere a vinovăției.

Condițiile ce trebuie îndeplinite pentru încheierea acordului de recunoaștere a vinovăției sunt în mod expres reglementate în articolul 480 din noul cod de procedură penală care stabilește în cuprinsul primului alineat³ că „acordul de recunoaștere a vinovăției se poate încheia numai cu privire la infracțiunile pentru care legea prevede

¹ Udroiu Mihail, „Procedură penală. Partea specială”, Editura C.H Beck, București 2016, pag. 465.

² Pascu Madalina, Manea Teodora „Acordul de recunoaștere a vinovăției”, Editura Universul Juridic, București 2015, pag. 35.

³ Alin. (1) al art. 480 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. II pct.120 din O.U.G nr. 18/2016.

pedeapsa amenzii sau a închisorii de cel mult 15 ani⁴”. Când aducem în discuție tentativa la o infracțiune pentru care limitele speciale de pedeapsă sunt mai mari de 15 ani în forma consumată, caracterul sancționator al tentativei impunând înjumătățirea limitelor prevăzute de lege, nu se încadrează în limitele stabilite de legiuitor pentru încheierea acordului de recunoaștere a vinovăției. Cu alte cuvinte, chiar dacă tentativa reduce la jumătate tratamentul sancționator pentru infracțiune, limitele prevăzute de lege sunt definite de către articolul 187 din codul penal partea generală ca fiind, cele prevăzute de norma de incriminare fără aplicarea cauzelor de reducere respectiv majorare a pedepsei.

În opinia mea, tentativa la o infracțiune prevăzută de codul penal parte specială, cât și din legi penale cât și nepenale cu caracter penal, în care legiuitorul a specificat în mod expres posibilitatea de a săvârși o formă tentată la aceasta, nu reprezintă o cauză de reducere a pedepsei. În consolidarea opiniei mele aduc în discuție Decizia nr. 6/2014 a Inaltei Curți de Casație și Justiție prin care aceasta se pronunță asupra unui aspect al aplicării legii penale mai favorabile dar mai mult decât atât ne învederează „ ..., în cazul tentativei, limita maximă a pedepsei ce trebuie avută în vedere este maximul prevăzut de lege pentru forma tentată (maximul special al pedepsei prevăzut de lege pentru infracțiunea consumată, redus sau **înlocuit** conform dispozițiilor privind tratamentul sancționator al tentativei)”.

În conformitate cu cele menționate mai sus printr-un raționament logico-juridic și printr-o interpretare sistematică a codului penal și al celui de procedură penală, în coroborare cu Decizia ICCJ menționată anterior, nu putem ajunge la concluzia că tratamentul sancționator al tentativei este o cauză de reducere a pedepsei infracțiunii consumate, ci o formă a infracțiunii meticolos reglementată în articolul 32 și 33 din codul penal parte generală, printr-o modalitate de executare distinctă care nu duce la consumarea infracțiunii cadru.

În ceea ce privește cea de-a doua condiție menționată în articolul 480 alin. (2) făcând referire la activitatea organelor de cercetare penală din cursul urmăririi penale care au obligativitatea de a administra probe atât în favoarea, cât și în defavoarea suspectului sau a inculpatului, din oficiu ori la cerere.

Referitor la această condiție trebuie menționat faptul că „datele suficiente” trebuie să conducă la concluzia că fapta există, că sunt întrunite elementele constitutive ale infracțiunii cât și inexistența vreunui impediment legal atât la punerea în mișcare cât și la exercitarea acțiunii penale, iar nu în ultimul rând existența vinovăției inculpatului.

În cuprinsul aceluiași alineat este menționat faptul că „La încheierea acordului de recunoaștere a vinovăției, asistența juridică este obligatorie”, care reglementează de fapt validitatea negocierilor purtate între procuror și inculpat sub aspectul cunoștințelor juridice pe care avocatul le deține.

Potrivit art. 480 alin.(4) introdus prin O.U.G 18/2016 „, inculpatul beneficiază de o reducere cu o treime a limitelor de pedeapsă prevăzute de lege în cazul pedepsei închisorii și de o reducere cu o pătrime a limitelor de pedeapsă prevăzute de lege în cazul pedepsei amenzii. Pentru inculpații minori se va ține seama de aceste aspecte la alegerea măsurii educative; în cazul măsurilor educative privative de libertate, limitele perioadelor pe care se dispun aceste măsuri, prevăzute de lege, se reduc cu o treime”.

Referitor la forma acordului de recunoaștere a vinovăției este important să fie subliniat faptul că acordul trebuie să fie realizat în scris și să fie semnat de către procuror, inculpat și avocatul acestuia. Totodată pentru a putea fi sesizată instanța de judecată cu

---

⁴ Legea nr. 135/2010 privind Codul de Procedură penală publicată în M. Of. din 15 iulie 2010.

acordul de recunoaștere a vinovăției trebuie să fie supus avizului procurorului ierarhic superior care poate să încuviințeze, să respingă acordul.

Prin prisma articolului 481 alin (2) se menționează faptul că în cazul încheierii unui acord de recunoaștere a vinovăției între procuror și inculpat, acest acord devine însuși actul de sesizare al instanței, nefiind necesar să fie întocmit un rechizitoriu. Procedura specială a acestuia comportă un caracter veritabil de trimitere în judecată, omițând parcurgerea camerei preliminare deoarece în momentul semnării acordului inculpatul și procurorul confirmă legalitatea efectuării actelor de urmărire penală, printre altele, cât și procurorul ierarhic superior emite un al doilea aviz de confirmare a acordului de recunoaștere a vinovăției, analizând atât legalitatea cât și temeinicia acestuia, nu poate încumba obligația de a fi verificat sub aspectul legalității printr-un alt filtru. În opinia mea, care este comună cu cea exprimată în doctrina de specialitate și instanței de judecată îi incumbă obligația analizării legalității administrării probelor întrucât nu se poate consfinți un acord încheiat care are ca și fundament probe administrate în mod nelegal.

Dat fiind faptul că asistența juridică este obligatorie, există mai mult decât o prezumție rezonabilă de bună credință și legalitate. De asemenea, dacă instanța de judecată consideră că acordul este nelegal sau pedeapsa este prea blândă acesta are opțiunea de a îl respinge, urmând ca dosarul să fie restituit procurorului.

Rațiunea legiuitorului cu privire la articolul 483 alin (2) din noul cod procedură penală: „în situația în care se încheie acordul numai cu privire la unele dintre fapte sau numai cu privire la unii dintre inculpați, iar pentru celelalte fapte sau inculpați se dispune trimiterea în judecată, sesizarea instanței se face separat. Procurorul înaintează instanței numai actele de urmărire penală care se referă la faptele și persoanele care au făcut obiectul acordului de recunoaștere a vinovăției” este menită să evidențieze faptul că instituirea acestei proceduri este menită să accelereze rezolvarea procesului penal dat fiind faptul că în urma încheierii acordului de recunoaștere a vinovăției nu mai este parcursă etapa camerei preliminare.

Inculpatul nu poate reveni asupra recunoașterii efectuate în cursul urmăririi penale și implicit în procedura specială a încheierii acordului de recunoaștere a vinovăției, cu excepția situației în care probează existența unor constrângeri, violențe sau presiuni din partea organilor de urmărire penală sau a folosirii de către acestea a altor proceduri nelociale. Prin exprimarea opțiunii de a parcurge procedura specială a acordului, urmată de sesizarea instanței de judecată, inculpatul a decis în mod irevocabil natura procedurii de urmat.

3. Conținutul acordului de recunoaștere a vinovăției

Conținutul acordului de recunoaștere a vinovăției cuprinde elementele descrise în cuprinsul art. 482 noul cod de procedură penală iar în doctrina de specialitate s-a statuat faptul că în funcție de particularitățile cauzei, acordul de recunoaștere a vinovăției mai poate cuprinde și mențiuni cu privire la:

- măsurile preventive dispuse în cauză;
- bunurile care urmează a fi supuse confiscării speciale sau extinse;
- cheltuielile judiciare;
- latura civilă a cauzei (în ipoteza în care inculpatul și partea civilă au încheiat o tranzacție sau un acord de mediere, care sunt anexate acordului)⁵.

---

⁵ Udriou Mihail, *op.cit.*, pag. 478.

Stipularea expresă a elementelor ce trebuie să fie incluse în cuprinsul acordului sunt cele minime și obligatorii pentru a fi încheiat în mod valabil. În cazul în care aceste elemente lipsesc, instanța sesizată dispune acoperirea omisiunilor în cel mult 5 zile de la primirea acestuia înștiințând conducătorul parchetului care a emis acordul. O nouă sesizare a instanței cu un acord incomplet sau defectuos întocmit va fi sancționat cu respingerea acordului de către instanța sesizată.

După încheierea acordului acesta este supus avizului procurorului ierarhic superior care potrivit doctrinei de specialitate este cel care verifică acordul și sub aspectul legalității⁶ lui, și nu doar în ceea ce privește efectele ce se produc în urma încheierii acestuia având în vedere că lipsește etapa camerei preliminare.

În doctrină s-a conturat ideea conform căreia acordul de recunoaștere a vinovăției poate fi infirmat nu doar atunci când acesta a fost încheiat cu nerespectarea dispozițiilor legale, ci și atunci când limitele prevăzute în avizul prealabil au fost încălcate⁷, fapt care reiese din interpretarea articolului 478 alineatul (4) care îi impune procurorului de caz încă de la perfectarea acordului obiectivele asupra cărora trebuie să se agreeze împreună cu inculpatul.

4. Sesizarea instanței și procedura de urmat în cazul acordului de recunoaștere a vinovăției

Potrivit art. 483 alin (1) „după încheierea acordului de recunoaștere a vinovăției, procurorul sesizează instanța căreia i-ar reveni competența să judece cauza în fond și trimite acesteia acordul de recunoaștere a vinovăției, însoțit de dosarul de urmărire penală”, procurorul înaintează instanței numai actele de urmărire penală care se referă la actele și persoanele care au făcut obiectul acordului de recunoaștere a vinovăției⁸.

Sesizarea instanței se poate face prin rechizitoriu așa cum se întâmplă în mod obișnuit, fie prin intermediul procedurii speciale a acordului de recunoaștere a vinovăției, în unele cazuri sesizarea instanței făcându-se prin intermediul ambelor modalități.

În doctrina de specialitate s-a opinat că în principiu nu este posibilă reunirea cauzelor aflate în curs de judecată, dacă unele au ca act de sesizare acordul de recunoaștere a vinovăției, iar altele rechizitoriu, chiar dacă între obiectele acestor cauze există o evidentă legătură⁹. Ca excepție, s-a putut observa că este totuși posibilă reunirea cauzelor în situația în care inculpatul recunoaște săvârșirea tuturor infracțiunilor pentru care este acuzat, însă datorită limitelor de pedeapsă prevăzute de norma de incriminare nu se poate încheia un acord de recunoaștere a vinovăției cu acesta.

După primirea dosarului, urmează repartizarea aleatorie a cauzei, completul de judecată care urmează să se pronunțe va verifica aspectele referitoare la forma acordului. Dacă în urma verificărilor instanța constată lipsa vreunui dintre elementele expres menționate în cuprinsul art. 484 alin (1) din noul cod de procedură penală, se sesizează conducătorul parchetului care a emis acordul prin adresă, în cazul în care omisiunile sunt constatate înainte de primul termen de judecată, fie prin încheiere a instanței în cazul în

⁶ Bârsan Maria Magdalena, Cardîș Maria Magdalena, „Acordul de recunoaștere a vinovăției”, Editura Hamangiu, București 2015, pag.70.

⁷ *Ibidem*, pag.70-71.

⁸ Ion Neagu, Damaschin Mircea, „Tratat de procedură penală partea specială”, Editura Universul Juridic, București 2018, pag. 495.

⁹ Udriou Mihail, *op.cit.*, pag. 479.

care omisiunile sunt constatate din oficiu sau la cererea uneia dintre părți la termenul de judecată stabilit în cauză.

Acoperirea omisiunilor se dispune în termen de cel mult 5 zile de la înștiințarea conducătorului parchetului și urmează a se face de către procurorul de caz care a negociat acordul de recunoaștere a vinovăției. Dacă nu au constat neregularități și totodată au fost acoperite omisiunile în termenul acordat pentru remedierea acestora, instanța poate fixa termenul de judecată va proceda la soluționarea propriu-zisă a cauzei.

La termenul de judecată, instanța se pronunță asupra acordului de recunoaștere a vinovăției prin sentință după ascultarea procurorului, inculpatului și avocatului acestea precum și a celorlalte părți și a persoanei vătămate, dacă sunt prezente.

În ceea ce privește participării în cadrul ședinței de judecată, participarea procurorului este obligatorie în baza regulii generale prevăzute în articolul 363 noul cod de procedură penală, iar cea a inculpatului reiese din cuprinsul articolului 484 noul cod de procedură penală unde se menționează faptul că „instanța se pronunță asupra acordului de recunoaștere a vinovăției după ascultarea inculpatului”, așadar participarea acestuia din urma fiind obligatorie. Referitor participarea altor părți respectiv a persoanei vătămate ascultarea acestora se va desfășura în condițiile și în cazul în care sunt prezente la ședința de judecată.

Participarea persoanei vătămate poate fi justificată prin existența posibilității efective ca acest subiect procesual să aducă obiecțiuni cu privire la acordul de recunoașterea a vinovăției convenit în cursul fazei de urmărire penală de către procuror și inculpat.

Referitor la participarea părții civile și a celei responsabile civilmente în cuprinsul procesului, ea este justificată de faptul că în cazul încheierii unei tranzacții spre exemplu, instanța de judecată îi poate asculta și poate stabili cu certitudine dacă există într-adevăr un acord de voință în ceea ce privește încheierea tranzacției sau a acordului de mediere.

În doctrină s-a statuat faptul că prin „ascultarea inculpatului” a celorlalte părți sau a persoanei vătămate din cuprinsul art. 484 alin. (2) este necesar a se înțelege exact formularea unor concluzii privind la legalitatea și temeinicia acordului de recunoașterea vinovăției fără a fi incidente elemente ale audierii contradictorii¹⁰. Lipsa contradictorialității se datorează faptului că inculpatul cunoaște încă din faza inițierii procedurii acordului de recunoaștere a vinovăției dispozițiile legale incidente în aplicarea sancțiunii corespunzătoare situației lui juridice, nici procurorul, nici inculpatul neputând cere aplicarea altor dispoziții în afara celor stipulate prin acordul de recunoaștere a vinovăției, nefiind vorba deci despre punerea în discuție a unor noi aspecte referitoare la obiectul acordului, este lipsită de interes contradictorialitatea ca principiu obișnuit în fața instanței de judecată.

5. Soluțiile instanței

Potrivit art. 485 alin (1) litera a NCPP:instanța analizând acordul de recunoașterea a vinovăției pronunță soluția cu privire la care s-a ajuns la un acord dacă sunt îndeplinite condițiile prevăzute la art.480-482 NCPP cu privire la toate faptele reținute în sarcina inculpatului care au făcut obiectul acordului.

În primul rând trebuie să fie îndeplinite condițiile încheierii acordului de recunoaștere a vinovăției cu privire la toate faptele reținute în sarcina inculpatului,

---

¹⁰ Ion Neagu, Damaschin Mircea, *op. cit.*, pag. 499.

respectiv că din probele administrate să rezulte suficiente date cu privire la existența faptei pentru care s-a pus în mișcare acțiunea penală și cu privire la vinovăția inculpatului.

Soluția asupra căreia s-a ajuns la un acord să fie legală, atât prin raportare la normele dreptului substanțial precum și la reducerea limitelor de pedeapsă stabilite în procedura specială.

Din interpretarea per a contrario a articolului 485 alin. (1) litera b) noul cod de procedură penală, soluția cu privire la care s-a ajuns la un acord între procuror și inculpat trebuie să nu fie nelegală sau nejustificat de blândă în raport cu gravitatea infracțiunii sau pericolozitatea infractorului.

În cursul soluționării cauzei, în doctrina de specialitate s-a conturat ideea conform căreia la soluționarea cauzei instanța de judecată este ținută de respectarea principiului non reformatio in peius neputând crea pentru inculpat o situație mai grea decât cea asupra căreia s-a ajuns la un acord. Prin urmare, instanța de judecată care a admis acordul de recunoaștere a vinovăției prin care procurorul și inculpatul au convenit asupra soluției renunțării la aplicarea pedepsei, nu poate dispune condamnarea inculpatului sau amânarea aplicării pedepsei deoarece inculpatului i s-ar crea o situație mai grea¹¹.

O altă opinie exprimată în doctrina de specialitate este cea conform căreia funcția de jurisdicție atribuită spre exercitare instanței de judecată ar fi goliță de conținut¹² în ipoteza în care instanța de judecată în baza probatoriului administrat nu ar putea soluționa cauza și prin derogare de la conținutul acordului evident cu respectarea principiului non reformatio in peius, astfel instanța poate da o nouă apreciere a probelor din dosar, chiar dacă admite acordul de recunoaștere al vinovăției, poate soluționa cauza prin pronunțarea unei soluții diferite de cea cuprinsă în acord dacă este mai favorabilă inculpatului.

Ideea abordată mai sus contravine în opinia mea interpretării sistematice a articolului 485 alin (1) litera a) din noul cod de procedură penală în cazul întrunirii condițiilor pentru încheierea acordului de recunoaștere a vinovăției. Soluția pronunțată de instanță trebuie să fie întotdeauna cea care rezultă din acord, instanța neputând să dispună o soluție mai grea, dar nici una mai ușoară decât cea agreată. Astfel instanța de judecată nu poate admite acordul și dispune achitarea inculpatului sau încetarea procesului penal, în aceste cazuri instanța fiind obligată să respingă acordul.

Cu privire la latura civilă a cauzei, aceasta va putea fi rezolvată în situația în care prealabil încheierii acordului de recunoaștere a vinovăției a fost încheiată și o tranzacție sau un acord de mediere între părți. În situația în care există pretenții nerecunoscute de către inculpat, partea civilă va putea exercita acțiune în fața instanței civile dat fiind faptul că legiuitorul nu a prevăzut posibilitatea instanței de a administra probe în cadrul procedurii de soluționare a procedurii speciale a acordului de recunoaștere a vinovăției¹³.

Instanța respinge acordul de recunoaștere a vinovăției și trimite dosarul procurorului pentru continuarea urmăririi penale în următoarele condiții:

- în cazul în care nu este îndeplinită una sau mai multe condiții procedurale prevăzute expres în lege: lipsa încuviințării reprezentantului legal al inculpatului minor; nu a fost pusă în mișcare acțiunea penală; legea prevede pedeapsa închisorii mai mare de 15 ani pentru infracțiunea/infracțiunile săvârșită; procurorul ierarhic superior nu și-a dat avizul cu privire la acordul de recunoaștere a vinovăției; nu sunt întrunite condițiile formale pentru încheierea acordului; probatoriul este nelegal întocmit sau din administrarea acestuia nu

¹¹ *Ibidem*, pag. 501.

¹² *Ibidem*, pag. 503.

¹³ Bârsan Maria Magdalena, Cardîș Maria Magdalena, *op. cit.*, pag.94.

există date suficiente cu privire la existența infracțiunii sau a vinovăției inculpatului.

- acordul încheiat între procuror și inculpat nu respectă dispozițiile legale cu privire la: îndeplinirea condițiilor pentru toate infracțiunile pentru care este acuzat inculpatul; stabilirea unei pedepse rezultate nelegale în cazul concursului de infracțiuni sau nu au fost stabilite pedepsele pentru fiecare dintre infracțiunile concurente; greșita încadrare juridică a faptelor; greșita indicare a legii penale mai favorabile; stabilirea de pedepse/măsuri educative inferioare minimului special; neaplicarea pedepselor complementare în cazurile prevăzute de lege; omisiunea indicării măsurilor de supraveghere sau a obligațiilor stabilite în sarcina inculpatului în cazul suspendării executării pedepsei sub supraveghere; existența unui impediment cu privire la exercitarea acțiunii penale dintre cele prevăzute la art. 16 noul cod de procedură penală.
- soluția cu privire la care s-a ajuns în acordul încheiat între procuror și inculpat este nejustificat de blândă în raport cu gravitatea infracțiunii.

O chestiune apărută în practica judiciară și tranșată în urma Deciziei 5/2017 a Înaltei Curți de Casație și Justiție referitoare la retragerea de către inculpat în fața instanței de judecată, a consimțământului valabil exprimat în cursul urmăririi penale care în mod obiectiv, ghidându-ne strict după prevederile prevăzute în cod în cuprinsul articolului 482 litera g) din noul cod de procedură penală care prevăd în mod expres că declarația făcută în timpul urmăririi penale de către inculpat prin care recunoaște comiterea faptei și acceptă încadrarea juridică pentru care a fost pusă în mișcare acțiunea penală ca o condiție obligatorie ce trebuie îndeplinită pentru încheierea acordului de recunoaștere a vinovăției. Soluția instanței nu va fi una de respingere a acordului deoarece pe deoparte inculpatul nu poate reveni asupra recunoașterii efectuate în cursul urmăririi penale, întrucât consimțământul său, exprimat prin declarația expresă și prin semnătura aplicată în cuprinsul acordului de recunoaștere a vinovăției, face dovada exprimării propriei voințe iar pe de altă parte, retractarea consimțământului ar putea fi posibilă doar în situația în care este susținută de probe certe că acel consimțământ s-a obținut prin încălcarea principiului loialității în administrarea probelor din timpul urmăririi penale.

Dupa cum prevede alin.(2) al articolului 485 din noul cod de procedură penală, instanța poate admite acordul de recunoaștere a vinovăției numai cu privire la unii dintre inculpați, astfel pentru ceilalți inculpați este dispusă respingerea acordului urmând să fie trimisă cauza la procuror pentru efectuarea urmăririi penale. Există posibilitatea încheierii unui nou acord după trimiterea cauzei la parchet în vederea continuării urmăririi penale sau poate emite un rechizitoriu cu privire la același inculpat.

Așa cum este prevăzut expres în lege, în cazul respingerii acordului instanța este obligată să se pronunțe cu privire la măsurile preventive, menținerea măsurilor asiguratorii precum și cu privire la cheltuielile judiciare.

6. Calea de atac

Calea de atac ce se poate exercita în cursul acestei proceduri speciale este cea ordinară a apelului, termenul de apel fiind cel de drept comun, respectiv 10 zile de la comunicare. Titularii apelului sunt procurorul, inculpatul și partea civilă care pot critica hotărârea primei instanțe atât referitor la latura penală cât și la latura civilă a cauzei, iar partea responsabilă civilmente poate critica soluția instanței doar în ceea ce privește latura civilă a cauzei, pe cea penală numai în măsura în care ar influența soluția cu privire la

latura civilă. Pentru inculpat apelul poate fi declarat de către reprezentatul legal, avocat cât și de soțul acestuia, iar pentru ceilalți titulari doar prin reprezentant legal sau avocat.

În doctrina de specialitate a fost statuat faptul că atât interpretul cât și avocatul pot fi titulari ai apelului împotriva sentinței pronunțate de către instanță în ceea ce privește amenzile judiciare aplicate prin sentința precum și în ceea ce privește cheltuielile judiciare și indemnizațiile cuvenite acestora¹⁴.

Apelul mai poate fi declarat de către orice persoană fizică sau juridică ale căror drepturi legitime au fost vătămate prin soluția pronunțată în cauză în măsura în care justifică un interes.

La soluționarea apelului se prevede obligativitatea citării părților și persoanei vătămate, instanța de apel în soluționarea căi de atac pronunțând una dintre următoarele soluții:

1. Respinge apelul menținând hotărârea atacată dacă apelul este tardiv, inadmisibil ori nefondat.
2. Admite apelul, desființează sentința prin care acordul de recunoaștere a fost admis și pronunță o nouă hotărâre.

În urma desființării sentinței, instanța de apel va rejudeca acordului de recunoașterea vinovăției putem să dispună după caz¹⁵:

- respingerea acordului și restituirea cauzei la procuror apreciază că soluția primei instanțe prin care a fost confirmat acordul încheiat între procurori inculpat este nejustificat de blândă;
  - respingerea acordului prin forma statuată prin hotărârea primei instanțe dacă aceasta a nesocotit conținutul acordului intervenit între inculpat și procuror.
  - admite acordul numai cu privire la unii dintre inculpați și respingerea cu privire la alți inculpați;
  - admiterea acordului prin modalitatea stabilită prin sentința primei instanțe dar soluționarea diferita a acțiunii civile .
3. Admite apelul, desființează sentința prin care acordul de recunoaștere a fost respins, admite acordul de recunoaștere a vinovăției, dispozițiile art.485 alin (1) lit. a) și art. 486 din noul cod de procedură penală aplicându-se în mod corespunzător.

7. Concluzii

Prin analiza celor menționate mai sus, concluziile mele, așa cum am arătat la finele fiecărui subiect atins, sunt în sensul de a nu recurge la proceduri anevoioase și de a efectua o urmărire penală completă, coerentă și concludentă.

Din interpretarea logico-juridică a normelor procesual penale și prin raportare la principiile procesului penal și urmăririi penale, ajungem la concluzia că soluțiile urmăririi penale reprezintă, lato sensu, materializarea obiectului acesteia.

Am încercat cu ocazia cercetării și transunerii în prezenta lucrare să îmi expun opinia raportată la studiile existente în materia soluțiilor dispuse de procuror, fără a considera însă că am atins toate discuțiile ce se pot face cu privire la această instituție.

¹⁴ Ion Neagu, Damaschin Mircea, *op.cit.*, pag. 507.

¹⁵ Ion Neagu, Damaschin Mircea,, *Tratat de procedură penală partea specială*''*loc.cit.*

Referințe

- Legea nr. 135/2010 privind Codul de Procedură penală publicată în M. Of. din 15 iulie 2010.
- Legea nr. 288/2009 privind Codul penal publicată în M.Of. nr. 510 din 24 iulie 2009.
- Udrioiu Mihail, „Procedură penală. Partea specială”, Editura C.H Beck, București 2016.
- Pascu Madalina, Manea Teodora „Acordul de recunoaștere a vinovăției”, Editura Universul Juridic, București 2015.
- Bârsan Maria Magdalena, Cardiş Maria Magdalena, „Acordul de recunoaștere a vinovăției”, Editura Hamangiu, București 2015.
- Ion Neagu, Damaschin Mircea, „Tratat de procedură penală partea specială”, Editura Universul Juridic, București 2018.

CRIMINALITATEA ORGANIZATĂ

Marian ANTOHI*
Mihai-Alexandru MERIȘESCU

Abstract

Lucrarea abordează și analizează noțiunea de criminalitate organizată care cuprinde totalitatea actelor infracționale înfăptuite într-o perioadă de timp bine-determinată de către persoane fizice. Crima organizată poate fi percepută ca un produs social pătruns în viața noastră socială și politică, izvorât din tendința diferitelor grupuri de a folosi criminalitatea ca mijloc de mobilitate socială și, chiar, de acaparare a puterii. Sociologii au considerat că anumite zone sau medii încurajează delincvența, devenind terenuri propice pentru structurile crimei organizate. Criminalitatea organizată constituie o problemă socială complexă ale cărei modalități de manifestare, repercusiuni și moduri de soluționare interesează atât factorii instituționalizați de control, cât și opinia publică, ea devenind un fenomen deosebit de grav și periculos ce pune în pericol stabilitatea statelor și, chiar, securitatea și pacea națiunilor. Criminalitatea organizată este sintagma cea mai adecvată pentru ipoteza în care se desemnează fenomenul în general. Așadar, prin criminalitate se înțelege un ansamblu de fapte penale. Această noțiune nu trebuie confundată cu cea de organizație criminală, care se referă la o grupare de infractori, dar nu se referă la activitatea sau activitățile în sine. Criminalitatea organizată este cel mai des întâlnită în materia traficului de droguri, a traficului de persoane, a contrabandei și a terorismului, aspecte ce vor fi analizate în conținutul lucrării. În concluzie, subliniem deosebita importanță a criminologiei, respectiv a criminalității organizate, deoarece crima și criminalul au suscitat întotdeauna interesul, încă de la apariția umanității.

Cuvinte cheie: crimă, criminalitate, crimă organizată, consecințe, mafie.

1. Introducere

Lucrarea își propune să supună analizei criminalitatea organizată care nu mai poate fi privită și nu trebuie privită într-o manieră simplistă, deoarece cuprinde un ansamblu de comportamente umane considerate infracțiuni, incriminate și sancționate ca atare.

Având în vedere că infracțiunea constituie un eveniment, criminalitatea reprezintă un fenomen social, care dezvoltă o anumită tendință, ascendentă sau descendentă, rezultată de regularitatea sau stabilitatea frecvențelor în comiterea infracțiunilor.

---

*Student, Facultatea de Drept, Universitatea "Nicolae Titulescu" din București; (e-mail: antohy_89@yahoo.co.uk). Student, Facultatea de Drept, Universitatea "Nicolae Titulescu" din București; (e-mail: merisescum@gmail.com). Acest studiu a fost elaborat sub coordonarea Lect. univ. dr. Mircea-Constantin Sinescu (mircea.sinescu@sinescu-nazat.ro).

Prezentul studiu este important întrucât conține o analiză amănunțită a conceptului de criminalitate organizată din perspectivă criminologică și pentru o mai bună înțelegere a acestei noțiuni, vor fi aprofundate și explicate terminologiile utilizate în acest domeniu, rezultatul eforturilor noastre putând fi de un real folos persoanelor interesate de modul în care este percepută de către societate criminalitatea organizată precum și de diversele forme de manifestare ale acesteia.

Tematica abordată este cel puțin cunoscută din punct de vedere teoretic, însă prin consultarea lucrărilor de specialitate ne propunem să aprofundăm și să îmbogățim sfera de cunoaștere, întrucât criminalitatea organizată este, în fond, criminalitatea “profesioniștilor” în materie, care își are geneza în diferite asocieri cu caracter infracțional, iar modalitatea prin care lucrarea își va atinge scopurile asumate se concretizează în analizarea amănunțită unor tipologii de grupări infracționale.

Stadiul cunoașterii acestei materii se concretizează prin stabilirea unor măsuri ferme de reducere a criminalității organizate, fiind exponențială identificarea metodelor și mijloacelor utilizate care sunt, de cele mai multe ori, sofisticate și diversificate.

Criminalitatea organizată, afectează ca rezultat final, diverse componente ale vieții sociale sau ale vieții private, în raport de forma sa de manifestare.

2. Conținutul propriu-zis al lucrării.

2.1. Aspecte doctrinare.

Primele referiri la conceptul de “criminalitate organizată” au apărut în Statele Unite ale Americii, în 1896, fiind utilizat de către un profesor de psihologie din Chicago. În opinia autorului, criminalitatea organizată reprezenta un ansamblu compus din mai multe componente, după cum urmează: gangsterismul (liderii bandelor criminale), marele banditism și mafia. Anterior însă, fără a se folosi noțiunea de criminalitate organizată, în Italia au fost încercări de studiere a fenomenului care a căpătat denumirea de **mafie**, după denumirea dată de Giuseppe Rizzotto și Gaetano Mosca în piesa de teatru „*I mafiusidi la Vicaria*” (1863), care au definit mafia ca fiind „*o expresie curentă, folosită pentru a desemna un grup de indivizi drogați și violenți, uniți între ei prin raporturi secrete și de temut, aflați la originea unor acțiuni criminale*”.

Apoi, deputatul italian Leopoldo Franchetti a întocmit unul dintre primele rapoarte cu privire la structura mafiei. El remarcă faptul că mafia „reprezintă o clasă violentă de infractori pregătiți oricând să ucidă”, fiind o adevărată „industrie a violenței”¹.

Odată cu dezvoltarea studiilor din materia crimei organizate, s-a constatat că, atât în limbajul doctrinar, dar și în limbajul uzual, popular, crimă organizată, la nivel conceptual era asimilat cu organizația criminală, sindicat al crimei, cartel criminal sau confederație criminală.

În prezent, pentru lămurirea semnificației conceptuale a termenului de “crimă organizată”, se observă existența unor multitudini de definiții. Unii autori folosesc acest termen pentru a defini un set de relații între organizații ilegale. Din perspectivă sociologică, fenomenul crimei organizate este un sistem social și o lume socială. Acest sistem este rezultatul relațiilor care unesc din același punct de vedere infractorii, politicienii, oamenii legii și diverșii întreprinzători. Un alt curent de opinie,² care privește crima organizată, consideră că aceasta ocupă prin definiție o poziție într-un sistem social, reprezentând în fapt o organizație care a fost concepută în mod rațional pentru a maximiza

¹ J. Dickie, *Cosa Nostra: a history of the Sicilian Mafia*, vol. 2, Ed. Palgrave Macmillan, New York, 2004, p. 59.

² D.R. Cressley, *Theft of the nation: the structure and operations of organized crime in America*, Ed. Harper, New York, 1969.

profiturile prin desfășurarea unor activități infracționale și prin oferirea unor bunuri interzise de lege.

Din perspectivă criminologică, utilizarea acestei sintagme de “crimă organizată”, se face pentru a delimita infractorii profesioniști de cei amatori și pentru a reliefa faptul că o activitate criminală este reprezentată de asociațiile cooperatiste între grupurile de indivizi.³

În special, în prezent, conceptul de crimă organizată are echivalent în noțiunea de întreprindere criminală, înțeleasă ca având activități cu scop lucrativ. O abordare interesantă a fenomenului de crimă organizată se referă la perspectiva de a-l privi ca încorporând următoarele două noțiuni: a) procurarea de bunuri și servicii ilegale și b) organizația criminală, înțeleasă ca o entitate la scară largă, implicată în activități ilegale.

Obiectul de activitate a crimei organizate este concretizat în furnizarea de bunuri și servicii ilegale – jocuri de noroc, împrumut de tipul cămătăriei, droguri și alte forme de vicii – pentru nenumărați clienți. Din aceste considerent, se poate observa că există o legătură directă între activitățile de bază ale crimei organizate și managementul piețelor ilegale. Într-o accepțiune simplă, crima organizată este asimilată ca fiind activitatea unor entităților de afaceri ilegale, ai căror membri sunt legați împreună, din cauza interesului grupului lor și dorinței lor de a profita de activitățile ilegale. În mod asemănător, crima organizată este definită ca o întreprindere non-ideologică în care sunt implicate mai multe persoane în strânsă interacțiune socială; întreprinderea este organizată pe bază ierarhică, cu cel puțin trei niveluri, în scopul de a obține profit și putere prin implicarea în special în activități ilegale, dar și legale.⁴

În toate statele lumii, activitățile criminale au ajuns să constituie o problemă majoră, reprezentând o componentă paralelă a vieții economico sociale, componentă care se dezvoltă mai mult sau mai puțin, mai alert sau mai lent în funcție de factorii geo-politici. Dimensiunea fenomenului criminal poate genera uriașe dezechilibre în plan economic, politic, social, cultural, cu afectarea directă a relațiilor sociale, a activității instituțiilor și autorităților publice.

Criminalitatea a caracterizat societatea umană, încă din cele mai vechi timpuri, ca și colectivitate.

3. Primele mențiuni ale organizației de crimă organizată.

Printre primele mențiuni cunoscute ale organizației de crimă organizată în accepțiunea actuală a termenului, se regăsește în cea din secolul al IX-lea, în Sicilia, perioada în care insula se afla sub dominație arabă, insula fiind ocupată de-a lungul timpului și de greci, cartaginezi, romani, germani, francezi, etc. Cu trecerea timpului, aceste organizații criminale au fost definite cu termenul, specific Siciliei, respectiv cu cel de “*MAFIE*”, care a reușit să se perpetueze în timp, de-a lungul generațiilor, această terminologie fiind preluată și de state precum Statele Unite ale Americii, acest termen consolidându-se. Această formă de manifestare a crimei organizate, era bineînțeles aflată într-o strânsă legătură cu politica și cu justiția, stabilind regulile de guvernare ale societății într-o manieră evidentă de satisfacere a interesului propriu.

În Asia, în Japonia, se cristalizează, în perioada feudală, Yakuza, care este caracteristică și în prezent acestei societăți. În aceeași ordine de idei, În China, membrii “*Triadelor*” chinezești, se constituie ca grupări, având ideologii revoluționar-naționaliste,

³ Gh. Popescu, Cr.-E. Ștefan, Abordarea conceptuală a fenomenului crimei organizate, Revista de investigare a criminalității, nr. 1/2008, p. 133.

⁴H. Abadinsky, Organized Crime, 7th ed., Ed. Wadsworth Thomson Learning, Belmont, CA, 2007, p.6.

însă cu trecerea timpului, acestea s-au perpetuat, dezvoltat și diversificat activitatea. Rusia a cunoscut o pondere impresionantă în materia criminalității organizate, acest val fiind rezultatul prăbușirii blocului comunist și trecerea fostei U.R.S.S. la economia de piață. Grupările de crimă organizată care au rezultat în Rusia au acaparat ușor zone de influență de pe tot mapamondul, precum și toate segmentele criminalității organizate.

Statele Unite Ale Americii au adoptat modelul *“crimei organizate”* de concepție veche, mai precis din Sicilia, Irlanda, precum și din zonele comunității evreiești. Termenul de *“familie mafiotă”* s-a răspândit rapid și astfel s-au constituit organizațiile de tip mafiot, formate din mai multe familii, având o structură ierarhică bine stabilită și cu o conspirativitate absolută în raporturile cu autoritățile. În America Centrală și Latină apare și se dezvoltă *“cartelul”*, această organizație fiind specializată în sfera comercializării drogurilor, în special a cocainei. Se remarcă prin dezvoltarea puternică pe care au cunoscut-o cartelurile mexicane, columbiene, braziliene care ulterior și-au dezvoltat piața de desfacere, intrând în *“parteneriate”* cu grupările mafiotă din America și Europa. În schimbul cocainei comercializate au fost obținute sume colosale de bani, dar și armament care a fost utilizat în conflictele dintre *“carteluri”*, dar și pentru a-și asigura supremația.

În Africa, grupările de *“crimă organizată”* s-au constituit și axat în principal pe traficul cu stupefiante, cele mai renumite grupări de crimă organizată fiind mafia marocană și cea nigeriană.

În Europa, infraționalitatea se caracterizează prin toate tipurile de *“crimă organizată”*, teritoriul european reprezentând dintotdeauna un loc de dispută pentru familiile mafiotă sau pentru grupările de crimă organizată nou apărute. Chiar dacă există o densitate a populației cu diferențe de lege, cultură, obiceiuri, nivel de trai, grupările de *“crimă organizată”* reușit să speculeze și să se integreze în colectivitățile de oameni, reușind să își pună în practică intențiile ilicite.

Este foarte dificil la acest moment de descris adevărata dimensiune a crimei organizate, deoarece, în multe state, crima organizată nu este încadrată ca infracțiune de sine stătătoare. Organizațiile de crimă organizată au împrumutat de la *“Mafie”* modalitățile principale de acțiune, apărându-ți interesele ori de câte ori este necesar, prin cele mai violente metode, îndreptate împotriva politicianilor, funcționarilor publici și, cel mai frav, polițistilor, procurorilor, judecătorilor.⁵

Judecătorul italian Giovanni Falcone arată că *“Mafia constituie o lume logică, rațională și implacabilă decât statul. Mafia este o articulație a puterii, o metamorfoză a puterii, dar și o patologie a puterii. Mafia este un sistem economic global. Mafia se dezvoltă datorită statului, își adaptează comportamentul în funcție de acesta.”*⁶

4. Forme de manifestare a criminalității organizate din SUA în secolul XX

În doctrina criminologică apuseană descrierea organizării criminalității a format obiectul unei dispute a cercetătorilor. Astfel Dinald Cressey, pe baza informațiilor din rapoarte ale poliției de la inframatori și aparate electronice de ascultare, într-o lucrare din 1967 a arătat că criminalitatea organizată se remarcă prin mărimea ei, implicând un lanț de comandă, comparabil cu al unei armate: intensă planificare amenințarea sau folosirea

⁵ P. ALBU, Crima Organizată în perioada de tranziție – o amenințare majoră la adresa securității internaționale, Ed. MIRA, București, 2007, p. 20-21.

⁶ Giovanni, Falcone – judecător italian specializat în judecarea delictelor COSA NOSTRA, asasinat de MAFIE la 23.05.1992.

forței, izolarea conducerii de la vârf și o relativă imunitate la ocupații la niveluri înalte. Concluzionând este o organizare a viciilor de tipul *MAFIEI* sau *COSA NOSTRA*.⁷

O parte a observatorilor au susținut că criminalitatea este corporativ organizată – prin complexe legături, cu structura feudală a autorității ce unește grupurile de indivizi din 24 de familii, apărând ca un cartel în marile orașe din SUA. Fiecare familie avea o componentă care varia de la 20 la 700 de persoane, cu un total de 5.000 membri. În vârful piramidei se afla un director, care furniza conducerea organizațională în scopul maximizării profiturilor, apoi subdirectorul, care conducea activitatea organizației și un consilier. Apoi, în ordine, veneau doi locotenenți, care îndeplineau riul unor supraveghetori tehnici și, în sfârșit, soldații, adică membrii de rând. Organizația descrisă de Cressey era covârșitor siciliană-italiană. Teoria potrivit căreia o singură comisie națională ar conduce toată sau chiar cea mai mare parte a activităților criminale organizate a fost criticată pe considerentul că simplifică concepția despre criminalitatea organizată, susținându-se în esență, existența în SUA a unor modele locale de criminalitate organizată, adică a sute de mici grupări, existente în fiecare stat, ce se angrenează în activitatea criminală organizată.

Dincolo de disputele privind structura organizatorică a grupărilor ce se constituie în categoria criminalității organizate, dispute ce interesează, în cele din urmă, mai mult strategia combaterii criminalității organizate. Experții americani recunosc în unanimitate că, de pe o parte, criminalitatea organizată se manifestă în prezent în SUA ca fenomen specific, legat de furnizarea de servicii ale jocurilor de noroc ilegale, de camătă, de prostituție și de narcotice, iar de pe altă parte, că va cunoaște în viitor o expansiune, mai ales în domeniul narcoticelor. De altfel, scopul final al criminalității organizate este cel al îmbogățirii participanților. Experții au calculat că venitul total al operațiunilor criminalității organizate în SUA era în 1933 de 13 milioane de dolari pe an, în 1950 calculul era de 32 de milioane de dolari pe an, în 1958 s-a apreciat că mărimea crește de patru ori mai repede ca populația, iar în 1968 Institutul de Cercetare al Americii a apreciat venitul în jur de 40 milioane pe an, adică aproximativ 5% din produsul național brut. Criminalitatea a început a fi organizată în SUA încă din zorile secolului XX. Când „*Mafia*”, cârmuită de propriile legi sângeroase, ce sfidau societatea americană, a trecut la aplicarea nemiloaselor ei metode prin intermediul cărora își impuneau din umbră cârmuirea în marile metropole, de-a lungul și de-a latul Statelor Unite. Ea a atins un înalt grad de complexitate pe timpul prohibiției: o epocă când vânzarea alcoolului era prohibită de legislația federală, criminalitatea organizată s-a folosit de ocazia ce i se oferea, de a procura ilegal ceea ce era imposibil de procurat în mod legal. Criminalitatea organizată în SUA nu se reducea doar la sfera șantajelor, adică la acel sistem de extorcări și tributuri pe care bandiții de la oraș îl impun comerțului, ci urcă până la gresiunea împotriva persoanelor și este, adesea, însoțită de corupția unor lucrători din aparatul de poliție, de justiție, de administrație.

Răul nu s-a sfârșit în America odată cu renunțarea la prohibiție, deși în SUA, în mod teoretic, pentru extirparea acestui cancer social există circa patruzeci de mii de organisme publice la cinci niveluri ale administrației de stat, deși îi costă pe contribuabili un miliard de dolari pe an, se pare că pe cât de costisitoare e întreținerea unui atare aparat uriaș, confruntat cu problemele criminalității, pe atât de coruptă și de lipsită de eficacitate este, cu rare excepții, activitatea sa.

⁷ A. DINCU, Bazele Criminologiei, Ed. PROARCADIA, București, 1993, p. 129.

5. Criminalitatea corporațiilor în “gulere albe”

Cercetarea problematicii criminalității corporațiilor ne introduce în economia dominată de concurență și cârmuită de principiul maximalizării profitului, acolo unde se elaborează și se sudează cele mai subtile și mai abile tehnici și procedee frauduloase comerciale, bancare, financiare, etc. Lucrarea lui E. H. Sutherland din 1940, “*White collar criminality*”, pune bazele cercetării criminalității “*gulerelor albe*” și inspiră câteva studii în doctrina criminologică americană.

Notiunea de criminitate în “*gulere albe*” desemnează acele comportamente infracționale care reflect un abuz de încredere în cadrul activităților profesionale, corupția unor persoane care, de obicei, au o situație și o poziție economică bună sau foarte bună, în raport cu standardele de viață din sistemul capitalist. În situația în care conduitele ilicit penale – având atributul de abuz de încredere – sunt comise de administratorii unei corporații în numele corporației și în scopul maximalizării profitului corporației și deci, a administratorilor ei, atare comportamente infracționale intră în sfera conceptului de criminalitate a corporațiilor.

Criminalitatea “*gulerelor albe*” relevă următoarele caracteristici:

- Este efectuată esențialmente în scopul maximalizării profitului și se referă la două forme de comerț, de industrie sau la alte activități profesionale.
- Criminalitatea corporațiilor implică organizare într-o formă oarecare, în sensul unor relații mai mult sau mai puțin strânse între participanți.
- De asemenea, criminalitatea corporațiilor implică abuzul de unele tehnici comerciale, industriale sau profesionale considerate legitime în legislațiile naționale ale statelor capitaliste.
- De cele mai multe ori, persoanele care comit criminalitatea “*gulerelor albe*” se bucură de o poziție social, economică, politică și profesională ridicată. Criminalitatea “*gulerelor albe*” este, într-adevăr, criminalitatea celor puternici sau, oricum a celor ce au strânse legături cu cei puternici.
- De obicei, criminalitatea “*gulerelor albe*” implică corupția.

Trăsăturile menționate ale criminalității “*gulerelor albe*” se regăsesc în cazul conspirației privind fixarea prețurilor în industria electrică, adus în fața justiției, care a constituit cea mai mare acuzație penală în temeiul legislației antitrust din istoria SUA.

29 de corporații și 45 de persoane au primit sancțiuni penale pentru conspirația de a măslui ofertele de echipament electric greu, împărțirea piețelor și participarea la alte aranjamente de fixare a prețurilor. Conspirația pare a fi început prin 1940, data la care industriații din variate fabric de articole electrice se întâlneau frecvent discutând modul în care ar putea convinge Washington-ul să ridice prețurile. Discuțiile s-au îndreptat treptat spre fixarea prețurilor. Prin 1950 erau 19 mici carteliuri ce fixau prețurile și alocau piețele. Conspiratorii elaborau măsuri pentru a-și ascunde activitățile lor și știau cu toții că erau incluși într-o activitate infracțională. Rezultatul sesiunilor de fixare a prețurilor a fost apariția unei mari inflații. Procesul s-a soldat cu constatarea vinovăției corporațiilor acuzate (care participau la General Electric) și al afaceriștilor industriași cărora Curtea Supremă a SUA le-a aplicat amenzi în valoare totală de două bilioane de dolari și pedepse cu închisoarea, Unii dintre conspiratorii condamnați au fost ulterior concediați de General Electric sau de companiile lui, dar alții au fost recompensați. Este o împrejurare care relevă că administrațiile companiilor consider ca implicite în afaceri riscurile criminalității “*în gulere albe*”.

Caracteristicile criminalității “*gulerelor albe*” se regăsesc într-o speță din industria de medicamente a SUA, a cărei versiune prescurtată este următoarea : câțiva specialiști ai

unei companii de medicamente din Midwest au fost condamnați pentru înșelăciune, constând în fabricarea și vânzarea unui medicament nesigur, anticolesterol, susceptibil să producă consecințe înfricoșătoare (cataracte, pierderea părului, dureri ale pielii și altele) și fraudă răspunsurile în rapoartele dacă medicamentul este susceptibil a cauza asemenea consecințe. Soluția a fost condamnarea la o amendă de 60.000 de dolari a cursursalei și de 20.000 de dolari a corporației de medicamente, precum și la diferite pedepse cu supraveghere celor care participaseră la "*conspirația tăcerii*" în industria de medicamente. După condamnare, unii dintre conspiratori au primit un spor substanțial de salariu, lucru explicabil fiindcă după un an de la condamnare, compania și-a mărit profiturile cu 10%, mai mult decât suficient ca să acopere cuantumul amenzii aplicate, care reprezenta, de altminteri, limita maximă posibilă potrivit legislației americane.

6. Criminalitate organizată contemporană

Astfel, un prim exemplu ce urmează analizat îl constituie grupările turcești de criminalitate, în concret **Frăția Arifs**. Turcia, favorizată de poziția sa geografică, făcând legătura între 2 continente are un potențial maxim în privința comiterii de infracțiuni cu caracter transfrontalier, poziția sa fiind un factor favorizant în acest sens. Specificul activității infracționale al grupărilor ce activează în zona aceasta îl reprezintă în principal traficul de persoane dar și de stupefiante. În prezenta analiză vom avea în vedere traficul de droguri. Cel mai frecvent drog traficant pe această rută îl reprezintă heroina (produsă de țări cu renume precum Afghanistan).

Frăția Arifs are centrul de activitate în Sud-Estul Londrei, activând în domeniu din anii 1960, fiind de origine Turco-cipriotă. Organizația, funcționând pe o schemă bine definită, are ca factori de conducere și decizie fiind cei 7 frați ai familiei Arif. Specializarea acestei grupări organizate o constituie traficul de droguri, specific organizațiilor turcești prin prisma faptului că, așa cum am amintit, Turcia reprezintă poarta de pătrundere a stupefiantelor pe piața neagră a Europei, astfel chiar doi dintre cei 7 frați ai acestei organizații (Ben Arifs, supranumit "Ducele" - condamnat la 23 de ani de închisoare pentru trafic de heroină, respectiv 100 de kg; Dogan Arif de asemenea arestat sin aceeași pricină) au fost cindamnați pentru infracțiuni privind traficul de droguri.

Însă, fiind o afacere profitabilă, cu toate că majoritatea findatorilor frăție au fost prinși, aceasta nu a încetat din a exista au a își pierde influența pentru că, o problemă ce trebuie menținută și care rar este privită în acest sens o reprezintă faptul că în momentul confiscării unei cantități de droguri trebuie automată să conducă la ideea că aceasta este oferta, oferta care răspunde la cererea de pe piață, astfel prin prisma faptului că heroina este un drog ce produce dependență de la prima utilizare, cel ce oferă spre vânzare asemenea drog va avea constant clientelă. Astfel privind situația, putem înțelege de ce frăția Arifs nu a dispărut din momentul prinderii conducătorilor acesteia.

Fenomenul infracțional este strâns legat de o serie de factori, factori ce țin inclusiv de evoluția tehnologică. În acest sens nu este de neglijat faptul că, concomitent cu dezvoltarea tehnologiei și criminalul a început să dezvolte interes pentru acest domeniu fără a dura mult până să apară primele fraude informatice. În acest sens, o rezonanță pe plan infracțional în acest domeniu o prezintă grupările organizate din țările Est Europene precum Bulgaria, România sa Vestice precum Italia. Un caz recent îl constituie destrucțurarea unei rețele organizate de fraudă informatică în luna martie a anului 2018 când o rețea mixtă alcătuită din 150 de persoane, preponderent români și italieni, a fost destrucțurată. Cu toate acestea, pentru a se putea realiza acest fapt, a fost nevoie de 2 ani

pentru a identifica întreaga structură, fiind organizată pe paliere, deci piramidală și condusă de către 2 români și 2 italieni, având sediul de activitate în Milano și București.

Pe lângă membri propriu-zisi ai grupării, mai existau și cărăuși de bani („money-mules”) care erau persoane angajate pentru a face ca urmele banilor obținuți de pe seama comiterii infracțiunilor să dispară, fiind de asemenea organizați pe paliere, fiecare palier percepe un comision transmitându-l prin intermediul diferitelor tranzacții bancare sau cu cryptomonede următorului palier, această cascadă menținându-se până la livrarea de către ultimul palier direct în conturile liderilor grupării. Metoda folosită de către aceștia fiind cunoscută sub denumirea de „phishing”, care presupune pe scurt obținerea datelor de contact ale clienților și convingerea acestora ulterior să își introducă datele bancare pe o pagină clonată în prealabil ce infractori. Prejudiciul estimat rezultat prin activitatea acestei organizații fiind de 1.000.000\$. Operațiunea de destructurare a acestei grupări a fost intitulată BRUNO, fiind realizată prin intermediul EUROJUST, colaborând cu autoritățile italiene.

Ca un bonus, o rețea cunoscută în întreaga Europă o constituie „Academia Infractorilor” fiind o rețea extrem de bine organizată, condusă de un singur om, funcționând în schemă piramidală și pe baza unor principii militare. De asemenea, modul de funcționare și recrutare al membrilor constituie o raritate în domeniul grupărilor de acest gen, fiecare inițiat era introdus în „baza de date” a grupării, fiindu-i luate amprentele, sânge, fire de păr, numele familiei, persoanelor apropiate s.a.m.d pentru a împiedica orice încercare de părăsire a rețelei. De asemenea, modul de antrenare și acțiune constituie o noutate la nivelul criminalității organizate din România prin aceea că activau doar în anumite perioade din an, în prealabil având obligatoriu o perioadă de 10 săptămâni de antrenament în case conspirative deținute de organizație. Fiecare infracțiune era comisă în afara granițelor țării, fiecare membru având un rol bine-definit, având de asemenea un modus operandi foarte interesant. Membrii acestei organizații proveneau preponderent din clase sociale defavorizate dar și mijlocii.

O altă structură mafiotă renumită pentru mărimea sa o reprezintă mafia albaneză, ca tipologie a unei grupări de crimă organizată, aceasta păstrează elemente și obiceiuri din perioade trecute precum recrutarea membrilor, în principal acest lucru bazându-se strict pe legături de sânge sau rudenie. Din punct de vedere ierarhic, mafia albaneză este organizată sub formă piramidală, fiecare familie având un șef, fiecare șef având un locotenent, apoi caporali, soldați ș.a.m.d.

Sub aspectul laturii de activitate, mafia albaneză având o deosebită influență în plan intern se ocupă în principal cu trafic de droguri transfrontalier, fiind una dintre cele mai mari exportatoare de cannabis și opiacee. De asemenea, are filiere în numeroase țări, respectivele filiere se ocupă cu desfacerea drogurilor precum și extorcare, trafic de arme și cămătărie. Un exemplu relevant în acest sens îl constituie persoana lui Princ Dobroși, cap al unei grupări organizate ce activa în principal în domeniul traficului de droguri și arme (de altfel, aceste două tipuri de infracțiuni sunt preferate de către mafiile din Balcani, fiind specific acestora). Prin intermediul influenței avute, deși prins și acuzat în 1993 de trafic de heroină în Norvegia, a reușit să evadeze din penitenciar, revenind la activitatea avută înainte, însă întorcându-se în 1999 în spatele gratiilor.

Un alt exemplu relevant în acest domeniu îl constituie mafia rusă, în acest sens luând ca subiect al analizei Solntsevskaya Bratva. Până la analiza propriu-zisă trebuie să se rețină faptul că mafia rusească are o istorie profundă, având o puternică influență asupra clasei politice din Rusia (chiar în anumite situații statul apelând la aceasta). De asemenea, sub aspectul însemnelor distincte, prin raportare la tatuajele folosite, este preferat de aceștia steaua nordului, reprezentând o condamnare pentru o fapta de însemnatate. Acestea

fiind spuse, analizând structura anterior menționată vom observa în primul rând faptul că aceasta are un domeniu de activitate foarte larg, de la trafic cu arme, droguri sau materiale interzise până la cămătărie și distrugeri. Această organizație a fost înființată de către Serghei Mikhailov (recidivist la acel moment, fost chelner) în anii 1980.

Această organizație ecruta membri din rândul persoanelor defavorizate, agresive. Această organizație a luat amploare în anii 1990 datorită importului ilegal de mașini, această organizație activând în continuare pe teritoriul Rusiei (unele voci susținând că ar fi susținută chiar de către Serviciul Federal de Securitate al Rusiei- succesorul KGB-ului).

7. Criminalitatea organizată națională la nivelul anului 2019

Alte grupări, de obicei cele care acționează preponderent la nivel național ori local, prezintă o structură extrem de simplă, în care ierarhia este dată de gradul de înrudire sau de afinitate între membrii, acest tip de organizare fiind asociat termenului de *clan interlop*, care de obicei domină o anumită zonă sau are deja notorietate națională, este vizibil prin acțiuni de intimidare pe care le afișează în mod public cu o activitate scop extrem de diversificată, de la infracțiuni minore până la infracțiuni extrem de grave ca cele contra vieții și patrimoniului ori de corupție.

Ca și în anii precedenți, și în 2019 grupurile criminale organizate prezintă o caracteristică generală comună, respectiv scopul urmărit: banii, obținerea de putere și influență, inclusiv accesarea în păturile înalte ale societății. România a rămas, în principal, o țară de origine pentru victimele traficului de persoane. În aceeași măsură, țările vest-europene au continuat să păstreze statutul de țări de destinație pentru cetățeni români atrași în situații de trafic și exploatare, unde există o cerere crescută pentru forță de muncă ieftină, pentru servicii sexuale, sau unde există contextul oportun pentru tolerarea cerșetoriei. Traficanții folosesc în continuare cu maxim succes metoda de recrutare *lover boy*, dar nu au fost abandonate metodele clasice de recrutare, în care victimele acceptă cu ușurință oferte dubioase și riscante de lucru, în diferite industrii, inclusiv cea a prostituției (legalizate ori tolerate în statele de destinație), ajungând apoi ca prin diverse metode și forme de control fie obligate să muncească, să se prostitueze sau să cerșească în folosul traficanților.

Din ce în ce mai mult, recrutarea inițială se realizează în mediul on-line, prin intermediul diverselor site-uri de socializare, victimele având reprezentarea unei imagini total diferite de realitatea existentă dincolo de monitor. Au scăzut semnificativ cazurile de trafic de persoane în vederea exploatarea sexuală comise în condiții de constrângere și violență extremă, tendința fiind aceea de a debuta cu infracțiunea de proxenetism, în care relația dintre subiecți este una colaborativă, cu o oarecare împărțire a câștigurilor obținute, pentru ca ulterior, după o anumită perioadă de timp care să confere încredere și să dea dependență victimei, să intervină cu adevărat exploatarea sexuală a acesteia în folosul exclusiv al traficanțului.

Falsificatorii de monedă manifestă un interes în creștere pentru moneda națională față de cotele înregistrate în anii precedenți, atât sub aspectul tipologiilor de fals, precum și a cantităților produse, bancnota cea mai vizată în procesul contrafacerii fiind cea din cupiura de 100 lei. Pentru moneda euro, în anul 2019 s-au înregistrat creșteri ale plasării de bancnote, cele mai utilizate bancnote contrafăcute fiind cele din cupiura de 20, 50 și 100 euro. Pe teritoriul național au apărut tipologii noi de fals, însă modurile de operare folosite nu au fost moduri particulare, ci deja consacrate și anume, tranzacțiile directe între persoane fizice, care au ca obiect achiziția de bunuri și tranzacțiile de schimb valutar. De asemenea, pe teritoriul național a apărut un tip de fals extrem de periculos, codificat P11,

la bancnota din cupiura de 500 euro. În ceea ce privește dolarul american, în anul 2019, plasările au fost în creștere față de anii anteriori, bancnota uzitată într-o proporție de 98% fiind cea din cupiura de 100 USD.

Criminalitatea informatică este din ce în ce mai întâlnită metoda de strângere a datelor istorice online referitoare la societăți țintă ce pot fi utilizate pentru a crea aparența de legitimitate, intruziunea/compromiterea adresei de poștă electronică, deschiderea unei societăți comerciale în afara țării unde își desfășoară activitatea compania țintă, deschiderea unui cont bancar sau unor conturi bancare cu acte reale sau false în străinătate, pe numele furnizorului sau clientului străin al companiei țintă și generarea unor transferuri bancare prin manipularea segmentului financiar contabil al companiei țintă. O atare activitate infracțională presupune o abordare complexă, pe mai multe componente și paliere, cunoștințele necesare reușitei activității infracționale acoperind mai multe domenii aparținând criminalității informatice, dar și o coordonare eficientă între membrii grupului.

Darknetul rămâne în continuare piața principală unde grupurile de crimă organizată tranzacționează produse sau servicii ilicite și constituie principala provocare la adresa organelor de urmărire penală în investigarea și identificarea membrilor grupului. Principala modalitate de plată folosită pentru operațiunile piețelor dezvoltate în Darknet, criptomoneda, (în special Bitcoin, Ethereum, Monero), este din ce în ce mai exploatată de către infractorii cibernetici, fiind folosită în prezent pentru încasarea răscumpărării în cazurile atacurilor sau atunci când persoane fizice sunt șantajate cu dezvăluirea unor fapte reale sau imaginare compromițătoare la adresa lor.

8. Concluzii.

Lucrarea a vizat și a reușit să atingă mai multe probleme corelativă fenomenului de criminalitate organizată. Lumea contemporană se află într-un proces de schimbare, caracterizat de accelerarea interdependențelor economice, politice și de securitate între state, motiv pentru care este util a se acorda o atenție sporită manifestărilor antisociale care încălcă prevederile normei de drept și atrag intervenția forței coercitive a statului.

Impactul cercetării a avut efectul scontat prin raportarea la analiza doctrinei în materie, prin analiza fenomenului în ansamblu care a reliefat faptul că criminalitatea organizată nu este o împrejurare nou apărută pe scena lumii, ceea ce este nou însă, este ritmul ei actual, mult mai rapid de propagare, pe baza principului “*scopul scuză mijloacele*”.

În mod similar, crima organizată mai poate fi definită ca fiind o întreprindere non-ideologică în care sunt implicate mai multe persoane în strânsă interacțiune socială, organizată pe o structură ierarhică, cu cel puțin 3 niveluri, în scopul de a obține profit și putere prin implicarea în special în activități ilegale, dar și legale..

Ar prezenta utilitate practică, ca în această materie, să fie redactate mai multe lucrări de specialitate cu aplicabilitate recentă și, pe această cale, încurajăm autorii să continue cercetările în materia acestui fenomen, rezultatul eforturilor lor putând fi de un real folos persoanelor interesate de modul în care este sancționată criminalitatea organizată, precum și rolul activ al statelor în prevenția și combaterea criminalității prin structurile specializate.

Referințe

- Dickie J., Cosa Nostra: a history of the Sicilian Mafia, vol. 2, Ed. Palgrave Macmillan, New York, 2004

- Cressey D.R., Theft of the nation: the structure and operations of organized crime in America, Ed. Harper, New York, 1969
- Popescu Gh., Ștefan Cr.-E., Abordarea conceptuală a fenomenului crimei organizate, Revista de investigare a criminalității, nr. 1/2008
- Abadinsky H., Organized Crime, 7th ed., Ed. Wadsworth Thomson Learning, Belmont, CA, 2007, p. 6.
- Albu P., Crima Organizată în perioada de tranziție – o amenințare majoră la adresa securității internaționale, Ed. MIRA, București, 2007
- Dincu A., Bazele Criminologiei, Ed. PROARCADIA, București, 1993

EXPERTIZA MEDICO-LEGALĂ PSIHIATRICĂ

Anamaria Daniela BREDET*

Abstract

Prezenta lucrare are ca obiectiv analiza în detaliu a expertizei medico-legale psihiatrice în procesul penal. Aceasta prezintă un interes deosebit deoarece astfel se poate stabili dacă o persoană este în deplinătatea facultăților mintale, prin urmare, dacă va răspunde pentru faptele sale. Expertiza medico-legală psihiatrică trebuie să stabilească, general vorbind, dacă persoana examinată prezintă sau nu tulburări psihice, să excludă simularea sau disimularea. Să aprecieze capacitatea psihică și cea de discernământ în momentul săvârșirii faptei. Menționăm că, pentru ca prevederile art. 48 Cod Penal să poată fi aplicate, este necesar ca făptuitorul să se fi aflat în incapacitate psihică pe toată durata săvârșirii faptei; dacă în această perioadă de timp el și-a recăpătat capacitatea psihică, dar a continuat săvârșirea faptei, art. 48 C. pen. devine inoperant. Expertul trebuie să recomande măsurile cele mai adecvate astfel încât să se poată realiza reintegrarea socială a individului. Tema aleasă va fi analizată prin prezentarea noțiunii de expertiză medico-legală psihiatrică, cadrul de desfășurare al acesteia și obiectivele ce trebuie atinse. Un punct cheie al lucrării este stabilirea discernământului diminuat, aceasta fiind o temă controversată în rândul juriștilor din ziua de azi. De asemenea, vor fi prezentate studii de caz.

Cuvinte cheie: expertiză medico-legală psihiatrică, discernământ, iresponsabil, simulare/disimulare, cauză de neimputabilitate

1. Introducere

Prezenta lucrare abordează expertiza medico-legală psihiatrică cu accent deosebit pe această expertiză în procesul penal. Vor fi prezentate pe scurt legăturile dintre medicina-legală și ramuri ale dreptului (cum ar fi dreptul muncii, dreptul civil etc.), răspunderea ce îi revine expertului în situația în care raportul de expertiză este întocmit defectuos, situațiile în care este necesară o astfel de expertiză. De asemenea, este foarte importantă legătura dintre discernământ și responsabilitate, acesta fiind un alt subiect abordat în această lucrare. Vor fi amintite obiectivele ce sunt vizate de expertiza medico-legală psihiatrică, dintre acestea amintim: dacă persoana a avut discernământ la momentul comiterii faptei, pericolozitatea socială, recomandările comisiei de psihiatri (internare medicală, obligare la tratament etc.). Pentru a avea o viziune mai clară asupra importanței expertizei medico-

---

*Student, Facultatea de Drept, Universitatea "Nicolae Titulescu" din București (e-mail: mariadaniellab4@gmail.com) Acest studiu a fost elaborat sub coordonarea domnului pr. univ. dr. Mircea Damaschin (e-mail: damaschin.mircea@gmail.com)

legale psihiatrice va fi prezentat un caz din jurisprudența Curții Europene a Drepturilor în care una dintre părți este un cetățean român, iar cea de-a doua parte este statul român.

2. Medicina legală în raport cu ramurile dreptului

Evaluarea medico-legală psihiatrică reprezintă o activitate tehnico-științifică specifică instituției medico-legale ce constă în interpretarea stării psihice a unei persoane la un moment dat, bine definit, cu importanță juridică, pentru a putea oferi justiției o probă obiectivă, referitoare la competența psihică (în spețele civile) sau la discernământul subiectului (în cazurile penale), în vederea stabilirii responsabilității juridice a acesteia. Din normele procesual-penale și civile, dar și din definiția formulată rezultă în mod clar faptul că numai documentul medico-legală întocmit după evaluarea medico-legală psihiatrică reprezintă proba obiectivă și științifică ce permite stabilirea fără echivoc a responsabilității juridice, deși magistratul poate recurge și la alte înscrisuri medicale pentru a-și forma intima convingere.¹

Medicina legală este o știință cu vechi tradiții. Etapele evoluției medicinei legale sunt legate de două aspecte principale și anume:

- dezvoltarea științelor biologice în general și a științelor medicale în special;
- evoluția normelor procedurale care reglementează activitatea de probațiune judiciară.

Astfel, medicina legală, care are drept scop lămurirea unor probleme judiciare cu implicații medicale, devine prin intermediul actelor și expertizelor medico-legale, un sprijin competent acordat activității procesului de administrare a probelor pe baze obiectivștiințifice. Deci, putem spune că medicina legală cuprinde atât cercetarea tuturor problemelor biologice sau medico-chirurgicale ridicate în general de științele juridice și în special de activitatea procesuală, cât și sistematizarea noțiunilor și metodelor necesare rezolvării acestor probleme în folosul justiției. Astfel, medicina legală este strâns legată nu numai de dreptul penal, cât și de dreptul civil, de dreptul familiei și de dreptul muncii.

În dreptul civil, medicina legală contribuie la stabilirea incompetenței psihice în cazurile încheierii actelor de dispoziție, încheierii căsătoriei, cazurile în care este necesară instituirea tutelei sau curatelei, încredințarea minorului, schimbarea sexului, aptitudinii de conducere auto sau de a purta și folosi arme, etc.

În dreptul muncii medicina legală contribuie la stabilirea incapacității de muncă consecutivă traumatismelor produse în procesul muncii, la respectarea condițiilor medicale la angajare, a răspunderii ce revine întreprinderii sau angajatului în producerea accidentului de muncă respectiv și în ultimă instanță la prevenirea acestuia.

Relevante pentru această lucrare sunt relațiile strânse ale medicinei legale cu dreptul penal, deoarece prin stabilirea prejudiciului adus vieții sau sănătății în cazurile de încălcare a unor legi, regulamente sau norme de conviețuire socială, expertiza medico-legală contribuie major la justa încadrare a faptei în textul legii penale. Ea precizează caracterul omisiv sau comisiv, al unor astfel de fapte, timpul scurs, modul și mijloacele de săvârșire a infracțiunii, raportul de cauzalitate dintre acțiune sau inacțiune și efectele acestora, factorii determinanți sau favorizanți în producerea unui efect biologic.

În probarea laturii subiective a infracțiunii, deși stabilirea intenției sau culpei intră în atribuția exclusivă a organului de justiție, expertiza medico-legală contribuie la aceasta prin stabilirea capacității infractorului:

---

¹ Valentin Iftenie, Dan Dermengiu, *Medicină legală*, editia 2 revizuită și adugită, Editura C.H. Beck București 2014, p. 442

- de a cunoaște și urmări consecințele faptei – intenția directă,
- de a prevedea și accepta posibilitatea producerii acestor consecințe – intenția indirectă,
- de a prevedea urmările faptei socotind fără temeii că ele nu se vor produce – ușurința (culpa),
- nu a prevăzut aceste urmări, deși trebuia și putea să le prevadă – neștiința (culpa).

Expertiza contribuie și la stabilirea responsabilității legată de vârstă, iar prin aprecierea gravității leziunilor corporale și a caracteristicilor acestora, la stabilirea în mod indirect, a vinovăției fiecărui agresor, precum și la încadrarea corectă a faptei în textul legii penale.

Nu de puține ori, medicul legist este chemat să arate depășirea efectelor unor violențe datorită stării premorbide a victimei. Studiul motivației unei infracțiuni permite expertului să deducă mobilul actului antisocial, oferind în același timp elemente probatorii pentru aprecierea stării de necesitate, legitima apărare, constrângerea fizică sau morală.²

Prin expertiza medico-legală psihiatrică sunt stabilite legăturile cu problemele răspunderii penale a infractorului, contribuind prin examinarea acestuia la furnizarea unor elemente ce ajută justiția la gradarea pedepsei (elemente de circumstanțiere) sau la stabilirea iresponsabilității prevăzută de art.48 C.P.

Expertiza medico-legală indiferent de natura ei, constituie un mijloc de probă cu caracter științific, supusă regimului valorii probatorii obișnuite (adică nu este o probă cu valoare prestabilită), dar supusă în același timp rigorilor prevăzute de codul penal asupra experților care au efectuat-o în situația în care aspectele enunțate nu corespund realității sau adevărului științific. De obicei, persoanele implicate într-o „cauză medico-legală” tind să-și prezinte exagerat situația medicală în scopul obținerii unei evaluări „mai favorabile”. Medicul legist are obligația de a păstra echidistanța și de a consemna numai faptele medicale obiectivabile, fără a omite însă de a le consemna și pe cele subiective.³

3. Răspunderea expertului

În România, expertiza medico-legală în general, inclusiv cea pediatrică, este instituționalizată, în sensul că aceasta este ordonată pentru a fi efectuată unei instituții medico-legale, urmând ca șeful instituției medico-legale să desemneze medicii care vor efectua expertiza. Din acest moment aceștia devin experți oficiali, iar expertiza devine atribuție de serviciu.

Astfel, răspunderea celor consemnate devine una individuală, iar în cazul îndeplinirii defectuoase a atribuțiilor de serviciu fapta poate fi sancționată penal, în conformitate cu infracțiunile prevăzute de Codul Penal, cum ar fi: neglijența în serviciu, abuzul, falsul și uzul de fals, mărturia mincinoasă, darea și luarea de mită, însușirea de foloase necuvenite, etc. Expertul are obligația de a fi obiectiv și, prin constatările sale, nu trebuie să favorizeze vreuna din părți. Trebuie să reamintim faptul că în cazurile penale sau civile care necesită opinia experților există întotdeauna 2 părți în conflict. Favorizarea uneia dintre părți implică defavorizarea celeilalte.

Cu alte cuvinte, în medicina legală, „ajutorul” dat uneia dintre părți defavorizează în mod automat pe cealaltă, fie că este autorul infracțiunii, fie că este victima lui.

² Valentin Iftenie, Dan Dermengiu, *Medicină legală*, editia 2 revizuită și adugită, Editura C.H. Beck București 2014, p. 442

³ Valentin Iftenie, Dan Dermengiu, *Medicină legală*, editia 2 revizuită și adugită, Editura C.H. Beck București 2014, p. 442

Necesitatea obiectivității expertului devine astfel nu numai o cerință legală, cât și una etică.⁴

4. Cazurile în care este dispusă expertiza medico-legală psihiatrică

Deoarece psihicul uman are unele particularități greu accesibile datorită unor mecanisme de adaptare cum ar fi simularea-disimularea, pentru soluționarea unor spete penale și nu numai, va fi necesară o expertiză medico-legală psihiatrică. Aceasta se dispune în următoarele situații:

1. infracțiuni comise de minori cu vârsta între 14-16 ani în vederea dispunerii unei măsuri educative-privative sau neprivative de libertate (art. 115 Cod Penal în condițiile art. 114 Cod Penal)- art 184 Cod Procedură Penală
2. uciderea sau vătămarea nou-născutului de către mamă imediat după naștere, dar nu mai târziu de 24 de ore (art. 200 Cod Penal)- art. 184 Cod Procedura Penală
3. în cazul agresiunii savarsite de mama asupra fatului în timpul nasterii, fapt ce a determinat împiedicarea instalării vieții extrauterine (moartea fatului) sau o vătămare corporală a acestuia (art. 202 Cod Penal)- art. 184 Cod Procedură Penală
4. atunci când organul de urmărire penală sau instanța de judecată are o îndoielă asupra discernământului suspectului sau inculpatului din motive precum:
  - infracțiunea nu are un mobil
  - infracțiunea a fost savarsită cu deosebire cruzime
  - există indicii ca persoana a suferit de boli ce pot avea repercursiuni asupra psihicului
  - persoana în cauză are un comportament anormal pe perioada reținerii, în sala de judecată etc.
5. pentru a institui, înlocui, menține sau înceta măsuri de siguranță cu caracter medical
  - obligarea la tratament medical în mod provizoriu (art. 109 Cod Penal) conform art. 245-246 Cod Procedura Penală sau ca urmare a punerii în executare a unei hotărâri definitive, conform art. 566 și art. 568 Cod Procedură Penală
  - internarea medicală obligatorie (art. 110 Cod Penal) în mod provizoriu conform art. 247 și 248 Cod Procedura Penală sau ca urmare a punerii în executare a unei hotărâri definitive, conform art. 569 și 571 Cod Procedură Penală.

5. Responsabilitatea juridică și discernământul

Responsabilitatea juridică (penală, civilă, administrativă etc.) una din formele responsabilității sociale (alături de responsabilitatea morală, politică, etc.) definește capacitatea unei persoane de a și a suma în totalitate obligațiile ce îi revin, în urma săvârșirii unui act sau fapt ilicit, prin care se încalcă normele dreptului obiectiv-pozitiv și, în consecință, de a putea fi supusă sancțiunii juridice pentru acțiunile sau în acțiunile sale prohibite, asupra cărora a putut decide în mod liber, având reprezentarea consecințelor social-negative și/sau anti-juridice ale acestora; rezumativ, responsabilitatea juridică semnifică posibilitatea de a aplica o sancțiune juridică, pronunțată conform legii, pentru

⁴ Diana Bulgaru-Iliescu, Gabriela Costea, Alexandra Enache, Liviu Oprea, Valentin Gheorghiu, Vasile Astărăstoac, *Expertiza medico-legală psihiatrică abordare interdisciplinară*, Editura Timpul, Iași 2013, p.567

conduita ilicită juridic a unei persoane. Deci, este responsabil din punct de vedere juridic individul care, având libertatea de acțiune (voință proprie) și fiind capabil să înțeleagă consecințele faptelor sale, procedează contrar normelor legale, aducând atingere valorilor sociale și relațiilor sociale, formate în jurul și datorită acestor valori protejate de lege. Pentru a vorbi despre responsabilitate juridică trebuie să fie îndeplinite următoarele condiții cumulativ:

- să se săvârșească un act sau fapt ilicit ce contravine normelor în vigoare
- să se producă un prejudiciu
- să existe o legătură de cauzalitate între actul ilicit și prejudiciu
- să existe vinovăție în forma cerută de lege pentru ca actul sau faptul ilicit să îi fie imputabil.

Discernământul, criteriul medical al responsabilității penale, reprezintă un atribut al capacității psihice și semnifică aptitudinea unei persoane de a înțelege și a aprecia critic conținutul și consecințele social-juridice negative ale actelor sau faptelor sale, deci de a putea distinge între bine și rău, la un moment dat și raportați strict la o acțiune sau inacțiune prohibita de lege (prin care sunt aduse, altor persoane, prejudicii de natură patrimonială sau personal-nepatrimonială, psihice sau fizice) fiind o sinteză a tuturor funcțiilor psihice exprimate comportamental, la un anumit moment, respectiv la momentul săvârșirii unei fapte penale (exemplu: omor, delapidare, înșelăciune etc.). Discernământul păstrat permite subiectului să-și structureze motivat (și adecvat) activitatea.⁵

Deși este denumit factorul intelectual (formulare care nu are în totalitate corespondent medical) al responsabilității penale (alături de factorul volitiv) discernământului este înțeles în doctrină juridică ca „aptitudinea subiectului de a se orienta în lumea exterioară pe baza unei percepții nealterate a realității”, adică, înainte de toate, capacitate de a înțelege semnificația propriului comportament și de a evalua posibilele consecințe pozitive sau negative, asupra terților” (Fl. Streteanu). În sensul expus, discernământul reflectă exprimarea comportamentală a tuturor funcțiilor psihice (cognitive afective și volitive) în raport cu modul de desfășurare a vieții psihice, având aplicabilitate numai în cazurile penale. Dat fiind faptul că fapta incriminată de norma juridică, ce poate atrage sancțiunea penală, semnifică materializarea unei reacții neadecvate prin care se încarcă ordinea juridică, ce poate surveni în condiții și circumstanțe multiple, discernământul poate fi evaluat calitativ sub forma unor grade (păstrat, scăzut, absent) ce contribuie la stabilirea răspunderii penale și la individualizarea pedepsei.⁶

6. Obiectivele expertizei medico-legale psihiatrice

Obiectivele generale ale unei expertize medico legale psihiatrice efectuate în cazurile penale sunt următoarele:

1. să se stabilească discernământul persoanei examinate în momentul săvârșirii faptei deci la un moment anterior examinării
2. să se stabilească capacitatea psihică la momentul examinării și în consecință dacă persoana respectivă își poate susține propriile interese și implicit dacă poate participa la desfășurarea procesului penal

---

⁵ Valentin Iftenie, Dan Dermengiu, *Medicină legală*, editia 2 revizuită și adugită, Editura C.H. Beck București 2014, p. 442

⁶ Valentin Iftenie, Dan Dermengiu, *Medicină legală*, editia 2 revizuită și adugită, Editura C.H. Beck București 2014, p. 444

3. Să se aprecieze pericolozitatea socială (posibilitatea ca persoana respectivă să mai comită fapte prevăzute de legea penală datorită bolii psihice) în funcție de eventuala patologie psihică decelată și a managementului riscului (risc de recidivă, risc de comportament antisocial cu sau fără violență);
4. Să se decidă asupra oportunității instituirii măsurilor de siguranță cu caracter medical prevăzute de Codul Penal paranteză obligarea la tratament medical articolul 109 sau internarea medicală obligatorie articolul 110)
5. Sa se faca recomandări medicale eventuală însoțite de recomandări de tip criminalistic.⁷

7. Raportul de expertiză medico-legală psihiatrică

Activitatea complexă de investigare psihică a persoanei întreprinsă de comisia interdisciplinară de expertiză se concretizează în întocmirea unui raport de expertiză medico-legală psihiatrică care inspecțiile penale este alcătuită din⁸:

- a. parte introductivă ce conține:
  1. preambulul cu:
    - numele și calitatea membrilor comisiei virgulă
    - documentul în baza căruia este efectuează expertiza (pentru a putea fi luate în considerație acest document trebuie să conțină:antetul unității emitente numărul de înregistrare numărul de dosar data emiterii numele în clar al celui care dispusă expertiza și semnătura acestuia ștampila unității emitente);
    - identitatea persoanei examinate
    - data și locul examinării
    - data întocmirii raportului de expertiză.
  2. 2Istoricul fapte care trebuie să rezulte din:
    - dosarul cauzei (pentru efectuarea expertizei medico legale psihiatrice reiterăm că este necesar ca dosarul complet al cauzei să fie puse la dispoziția comisiei medico-legale);
    - rezoluție sau încheiere prin care a fost dispuse efectuarea expertizei medico-legale psihiatrice -diferite documente medicale (atunci când există se recurge la copia foii de observație din spitalul în care persoana respectivă a fost internată imediat după comiterea faptei);
  3. Examinări de preliminară, și anume menționare a unor documente diverse referitoare la subiectul supuse examinării și care pot contura personalitatea acestuia, modul de comportament, diferite boli etc.; astfel de documente sunt:
    - cazierul judiciar
    - ancheta socială
    - documentele medicale întocmite cu diverse prilejuri:fișe de consultații, foi de observație din spital, investigații paraclinice imagistice sau electrofiziologice etc.;
    - raportul medico-legal de autopsie, atunci când consecutiv fapte incriminate săvârșite de subiect sau produs decesul victimei
  4. Obiectivele și motivația solicitării expertizei, obiectivele trebuie să fie menționate în mod distinct, pe puncte, în actul prin care se dispune efectuarea

⁷ Valentin Iftenie, Dan Dermengiu, *Medicină legală*, editia 2 revizuită și adugită, Editura C.H. Beck București 2014, p. 463

⁸ Valentin Iftenie, Dan Dermengiu, *Medicină legală*, editia 2 revizuită și adugită, Editura C.H. Beck București 2014, p. 464

expertizei medico-legale psihiatrice, astfel încât comisia medico-legală sa poata formula răspunsuri concise, la obiect, care să excludă pe cât posibil interpretările ambivalente.⁹

- b. parte descriptivă sau partea de fond, ce face referire la examenul psihiatric propriu zis:¹⁰
- examenul psihiatric se poate efectua în ambulator sau prin internare între o unitate sanitară de profil [(internarea necesară uneori în vederea precizării diagnosticului psihiatric poate fi voluntară (ce presupune obținerea prealabilă a consimțământului scris al persoanei respective cu privire la efectuarea expertizei medico-legale psihiatrice, deci implicit și în legătură cu eventuala internare medicală care s-ar impune, exprimat în prezența unui avocat ales sau din oficiu, în fața organului judiciar, iar în cazul minorului și în prezența reprezentantului legal) sau nevoluntară (hotărâtă de judecător, la propunerea procurorului sesizat de comisia medico-legală psihiatrică de necesitatea internării persoanei în vedere efectuării expertizei, internare pe care aceasta o refuză); internarea nevoluntară poate fi dispusă pe o perioadă de cel mult 30 de zile, existând posibilitatea de a fi prelungită o singură dată pe o durată de cel mult 30 de zile, de asemenea la solicitarea comisiei de expertiză medico legală psihiatrică]:
  - imediat (când fapтуitorul este descoperit), ceea ce oferă organului de urmărire penală indicații asupra modului cum poate fi continuată ancheta, pe de o parte, și, pe de altă parte, conturează un anumit tablou psihic care de cele mai multe ori se modifică în cursul anchetei
  - după un anumit interval de timp de la comiterea faptei.
  - examinarea psihiatrică (ce presupune din partea medicului psihiatru „în primul rând cunoștințe, în al doilea rând artă și întotdeauna judecată”- Achard, citat de C. Gorgos) în cadrul comisiei medico-legale se realizează prin observație și dialog (interviu psihiatric); prin această examinare trebuie evaluate: starea de conștiință, starea emoțională, funcțiile cognitive (atenție, memorie, gândire etc.), funcțiile perceptivе, conduitele instinctuale, voința, comunicarea etc., în vederea conturării personalității subiectului și decelării tulburărilor psihice;
  - examinare psihiatrică trebuie efectuată după studierea dosarului cauzei și obținerea informațiilor necesare, astfel încât să poată fi structurat interviul psihiatric
  - examinare psihiatrică nu trebuie înțeleasă ca o activitate unică irepetabilă, ci seriată, ce se poate repeta la diferite intervale de timp la recomandarea comisiei medico-legale în funcție de natura a tulburărilor psihice ale persoanei examinate.
  - examinare psihiatrică trebuie efectuată cu respectarea normelor examinării Standard și exhaustivă impuse de OMS și Asociația Internațională de Psihiatrie și în consecință nerespectarea acestora poate determina contestarea evaluării medico-legale și implicită a soluției juridice pronunțate.
- c. sinteza datelor obținute cu discuția cazului pe model medical interdisciplinar unde trebuie să se menționeze și riscurile de violență și de recidivă precum și în ce condiții sau prin ce mijloace s-ar putea obține o evoluție favorabilă;
- d. concluziile, în care trebuie:

⁹ Valentin Iftenie, Dan Dermengiu, *Medicină legală*, editia 2 revizuită și adugită, Editura C.H. Beck București 2014, p. 464

¹⁰ Valentin Iftenie, Dan Dermengiu, *Medicină legală*, editia 2 revizuită și adugită, Editura C.H. Beck București 2014, p. 465

- să se formuleze diagnosticul psihiatric; diagnosticul psihiatric este structurat multiaxial (aceste axe evidențiază:
- intensitatea nevrotică sau psihotică a manifestărilor, a simptomatologiei, la momentul examinării;
- tulburarea de personalitate decelată, respectiv intensitatea psihopatică;
- patologia somatică apte de a produce o disfuncție cerebrală
- condițiile socio economice și culturale, vulnerabilitățile, experiențe de expunere la stres).

În psihiatria medico-legală, mai ales în spețele penale, se formulează două diagnostice, și anume unul reconstruit pentru momentul comiterii faptei (deci anterior examinării) și unul pentru momentul efectuării expertizei (ambele trebuie să țină cont de modul de exprimare al episodului psihic - puseu sau remisiune - și de diagnosticul de fond sau, așa cum mai este cunoscut, diagnosticul longitudinal);¹¹

- să se răspundă la întrebările formulate;
- să se propună, atunci când este cazul, instituirea măsurilor de siguranță cu caracter medical, prevăzute de Codul Penal sau, după caz, înlocuirea menținerea sau încetarea acestora.

Discernământul unei persoane, la un moment dat, cu valoare juridică (stabilit așa cum am precizat, în urma efectuării expertizei medico-legale psihiatrice) poate fi cu diferite nuanțări sau grade:

- păstrat-> permite stabilirea responsabilității
- scăzut->permite stabilirea responsabilității, cu circumstanțe atenuante individuale de origine medicală
- absent (abolit) -> permite stabilirea iresponsabilității¹².

Specific expertizei medico-legale psihiatrice în cauzele penale sunt propria descriere a împrejurărilor comiterii faptei (comportament antefaptic, mod de comitere a faptei, comportament post faptic, motiv, motivație, mobil) relațiile cu victima, atitudinea față de faptă și față de victimă, aderența la grupuri infracționale și atitudinea în raport cu situația de lider, atitudinea față de pedeapsă și, când este cazul, raporturile sale din mediul penitenciar cu ceilalți deținuți cu personalul penitenciarului.

8. Cauza Filip împotriva României

Pot exista și situații în care prevederile referitoare la expertiza medico-legală psihiatrică să nu fie respectate, caz în care persoana care consideră ca i-au fost încălcate drepturile să apeleze la Curtea Europeană a Drepturilor Omului. Un asemenea caz este cauza Filip împotriva României.

La data de 15 noiembrie 2002, domnul Filip Marin a sesizat Curtea Europeană a Drepturilor Omului cu o plângere în care a invocat încălcarea de către România a articolelor 3 și 5 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului, care prevăd interzicerea torturii și a tratamentelor inumane sau degradante, respectiv dreptul la libertate și la siguranță.

În fapt, la data de 15 octombrie 2001, Parchetul de pe lângă Judecătoria Sectorului 6 București a dispus începerea urmăririi penale împotriva reclamantului pentru săvârșirea infracțiunii de ultraj, întrucât în cursul ședinței de judecată din data de 13 martie 2001, în

¹¹ Valentin Iftenie, Dan Dermengiu, *Medicină legală*, editia 2 revizuită și adugită, Editura C.H. Beck București 2014, p. 466

¹² Valentin Iftenie, Dan Dermengiu, *Medicină legală*, editia 2 revizuită și adugită, Editura C.H. Beck București 2014, p. 466

dosarul format ca urmare a plângerii introduse de reclamant împotriva fostei soții și a fiului lor, domnul Filip i-a acuzat pe judecător și pe procurorul de ședință de comiterea infracțiunii de favorizare a infractorului „având drept scopuciderea sa de către inculpați”.

La 8 noiembrie 2002, în virtutea articolului 114 din Codul penal și a articolelor 117, 162 și 435 din Codul de procedură penală, Parchetul a dispus internarea medicală provizorie pe durată nedeterminată a reclamantului în spitalul „Dr. Alexandru Obregia”, în vederea efectuării unei expertize medico-legale pentru a se stabili existența discernământului.

La 2 decembrie 2002, reclamantul a introdus la Judecătoria Sectorului 6 o cerere de încetare a măsurii internării, cerere pe care instanța a transmis-o prin adresă la Parchet, apreciind că, în virtutea articolului 435 din Codul de procedură penală, acestuia îi revine competența de soluționare.¹³

Diagnosticul domnului Filip, întocmit la 72 de ore de la internare, a fost acela de tulburare paranoidă. Raportul de expertiză medico-legală psihiatrică întocmit de către Institutul de Medicină Legală la data de 22 ianuarie 2003 a stabilit că reclamantul prezenta o stare reactivă de tip paranoid. Comisia de expertiză a concluzionat că reclamantul are discernământul mult diminuat și a recomandat aplicarea măsurii de siguranță prevăzută de articolul 113 din Codul penal, și anume obligarea la tratament medical.

La 28 ianuarie 2003, Parchetul a dispus înlocuirea măsurii provizorii a internării cu aceea a obligării la tratament medical. La 29 ianuarie 2003, Parchetul a respins cererea împotriva măsurii internării ca lipsită de obiect.

Articolul 3 a fost invocat deoarece reclamantul consideră că a fost torturat de către personalul spitalului, fiind victima unor măsuri de conțenționare și a unui tratament medical inadecvat pentru boala sa cardio-vasculară.

Articolul 5 alineatul 1 punctul e) a fost invocat întrucât reclamantul apreciază că a fost privat de libertate în mod arbitrar între 8 noiembrie 2002 și 28 ianuarie 2003.

Articolul 5 alineatul 4 a fost invocat deoarece nici o instanță nu a statuat asupra legalității detenției sale, în ciuda cererii sale depuse la data de 2 decembrie 2002, cât și din cauza faptului că lungimea procedurii prin care el a contestat legalitatea internării medicale provizorii nu este compatibilă cu noțiunea de „termen scurt”, inclusă în acest articol.

În ceea ce privește articolul 3 sub aspect material, Curtea a apreciat că acesta nu a fost încălcat.

CEDO a constatat că, astfel cum rezultă din documentele medicale depuse de Guvern, reclamantul a fost examinat de medici de diverse specialități, care i-au prescris acestuia diferite tratamente pentru afecțiunile sale.

Referitor la măsurile de conțenționare, CEDO a observat că reclamantul nu a depus mijloace de probă în susținerea afirmațiilor sale.

Referitor la articolul 3 sub aspect procedural, CEDO a statuat că acesta a fost încălcat, constatând pasivitatea autorităților române în ceea ce privește plângerile penale introduse de reclamant și deci lipsa unei anchete efective și aprofundate.

Referitor la articolul 5 alineatul 1 punctul e), Curtea a apreciat că acest articol a fost încălcat, amintind jurisprudența sa constantă conform căreia privarea de libertate a unei persoane considerată drept alienată mintal nu poate fi conformă cu Convenția dacă a fost decisă fără a se solicita opinia prealabilă a unui medic.

Or, în speță, Parchetul a dispus internarea medicală provizorie pe durată nedeterminată a reclamantului fără a solicita în prealabil o astfel de opinie din partea unui

¹³ http://arhiva.gov.ro/hotararea-cedo-in-cauza-filip-impotriva-romaniei__11a61592.html ultima accesare la 15.04.2020

medic specialist. Curtea a observat că Parchetul a dispus efectuarea unei expertize medico-legale la o lună după momentul internării domnului Filip. Ea a subliniat faptul că raportul comisiei medicale nu a confirmat măsura de siguranță a internării medicale obligatorii, ci a recomandat o măsură de siguranță care nu implica privarea de libertate, și anume obligarea la tratament medical.

CEDO a remarcat, de asemenea, faptul că ordonanța Parchetului nu menționa elementele care au condus la constatarea că starea psihică a reclamantului prezenta un pericol pentru societate, cu toate că aceasta este una din condițiile prevăzute de Codul penal pentru luarea măsurii internării medicale.

În ceea ce privește articolul 5 alineatul 4 sub aspectul lipsei controlului legalității măsurii de internare medicală, CEDO a constatat încălcarea sa.

CEDO a statuat că, deși reclamantul a introdus la Judecătoria Sectorului 6 o cerere de încetare a măsurii internării, această instanță s-a mulțumit cu transmiterea plângerii, prin adresă, la Parchet, în ciuda dispozițiilor Codului de procedură penală, care prevăd că judecătoria este cea competentă pentru soluționarea unei astfel de cereri.

Mai mult, Curtea a apreciat că Parchetul a așteptat înlocuirea măsurii provizorii a internării cu aceea a obligării la tratament medical pentru a putea respinge cererea ca lipsită de obiect, deci fără a o examina pe fond.¹⁴

În ceea ce privește articolul 5 alineatul 4 sub aspectul condiției de soluționare în termen scurt, Curtea a observat că durata procedurii a fost de mai mult de 2 luni și, amintind jurisprudența sa în care a constatat nerespectarea acestei condiții în cauze în care perioada era mult mai mică, de exemplu de 5 săptămâni, a constatat că art. 5 alin. 4 din Convenție a fost încălcat și sub acest aspect.¹⁵

9. Concluzii

Lucrarea a parcurs legăturile expertizei medico-legale cu ramurile dreptului, responsabilitatea expertului față de raportul de expertiză pe care îl întocmește, situațiile în care este necesară expertiza și obiectivele acesteia. De asemenea, a fost prezentată ca jurisprudență cauza din anul 2006 de la Curtea Europeană a Drepturilor Omului "Filip împotriva României".

Concluzionând, expertiza medico-legală psihiatrică este o activitate tehnico-științifică specifică instituției medico-legale. Este un domeniu nu doar fascinant, dar și deosebit de dificil, studiind personalitatea individuală, normalitatea sau anormalitatea psihică. Presupune o responsabilitate enormă deoarece de concluzia expertului depinde atât libertatea unei persoane, cât și siguranța sau viața altor zeci, poate chiar sute de oameni.

Referințe

- http://arhiva.gov.ro/hotararea-cedo-in-cauza-filip-impotriva-romaniei__11a61592.html ultima accesare la 15.04.2020
- Diana Bulgaru-Iliescu, Gabriela Costea, Alexandra Enache, Liviu Oprea, Valentin Gheorghiu, Vasile Astărăstoaie, Expertiza medico-legală psihiatrică abordare interdisciplinară, Editura Timpul, Iași 2013
- Valentin Iftenie, Dan Dermengiu, Medicină legală, editia 2 revizuită și adugită, Editura C.H. Beck București 2014

¹⁴ http://arhiva.gov.ro/hotararea-cedo-in-cauza-filip-impotriva-romaniei__11a61592.html ultima accesare la 15.04.2020

¹⁵ http://arhiva.gov.ro/hotararea-cedo-in-cauza-filip-impotriva-romaniei__11a61592.html ultima accesare la 15.04.2020

IMPORTANȚA CAMEREI PRELIMINARĂ ÎN PROCESUL PENAL. PROCEDURĂ ȘI ASPECTE CONTROVERSATE

Mirel Georgian PETRE*

Abstract

În urma unei propuneri legislative de a elimina camera preliminară din procesul penal, am decis să studiez proprietățile acesteia și să îmi expun opinia asupra importanței sale.

Analizând procedura camerei preliminare și cea a judecării, am constatat că delimitarea acesteia de faza de judecată prin limite clare impuse de codul de procedură penală prezintă o importanță deosebită.

Natura acesteia este de a efectua un control de legalitate complex asupra fazei de urmărire penală pentru a da eficiență actului de inculpare și pentru a putea trimite spre soluționarea unui judecător cauza.

Prin studiul meu, urmăresc delimitarea unor noțiuni care prezintă importanță practică, dar și teoretică, în scopul identificării și deosebirii procedurilor reglementate în noul cod de procedură penală referitoare la instituția camerei preliminare.

Urmăresc a expune procedura, dar și aspectele discutate în contradictoriu în practica de specialitate într-o manieră tehnică și dezvoltată pentru a putea observa clar.

Cuvinte cheie: cameră preliminară, probleme teoretice, procedură, căi de atac

1. Definiția Camerei preliminare așa cum este prevăzută în NCPP prin raportare la obiectul acesteia

Camera preliminară este o fază procesuală, în opinia mea, iar nu o etapă procesuală a fazei de judecată. Plecând de la cel mai simplu raționament, ca poziționare în codul de procedură penală, aceasta se află după „Capitolul VII. Plângerea împotriva măsurilor și actelor de urmărire penală”, dar înainte de „Titlul III. Judecata”, ceea ce ne învederează faptul că este o fază de sine stătătoare, iar nu o etapă înglobată în faza de judecată.

Într-adevăr, judecătorul de cameră preliminară după dezinvestire devine instanță, dar acest lucru nu ne poate conduce la ideea că aceasta fază a procesului penal este parte integrantă a fazei de judecată.

În opinia mea, legiuitorul nu a dorit acest lucru întemeindu-mi opinia pe vechile coduri de procedură penală, în sensul în care în codul de procedură penală din 1968 camera

---

*Student, Facultatea de Drept, Universitatea "Nicolae Titulescu" din București (e-mail: mirel.petre31@gmail.com) Acest studiu a fost elaborat sub coordonarea conf. univ. dr. Nadia Cantemir (e-mail: av.nadiacantemir@yahoo.com).

preliminară nu exista, dar funcțiile acesteia erau reprezentate de instituții prezente în faza judecătii.

Așa cum acesta putea opta pentru a integra instituția camerei preliminare în faza judecătii, putem observa faptul că este complet delimitată prin obiectul său care este distinct față de cel al judecătii, iar analizând dispozițiile articolele 342-347 NCPP putem observa că procedura, soluțiile cât și hotărârile pe care aceasta le are nu duc la o concluzie de diminuare a proprietăților sale, ci la consolidarea ideii de diferențiere.

Ca obiect, camera preliminară reprezintă un control complex asupra fazei de urmărire penală sub aspectul legalității acesteia.

Putem observa că încă din primul articol care definește obiectul acesteia regăsim o particularitate atipică, și anume lipsa analizei temeiniciei acuzației aduse inculpatului, ceea ce ne conduce la întărirea reprezentării faptului că se bazează exclusiv pe aspectele de legalitate ale urmăririi penale.

În articolul 342 NCPP regăsim obiectul camerei preliminare: „ Obiectul procedurii camerei preliminare îl constituie verificarea, după trimiterea în judecată, a competenței și a legalității sesizării instanței, precum și verificarea legalității administrării probelor și a efectuării actelor de către organele de urmărire penală” .

Din acest text putem observa tendința legiuitorului de a supune urmărirea penală unui control sporit deoarece aceasta reprezintă prima fază și cea fără de care nu poate exista un proces penal legal, un filtru complex care oferă posibilitatea reprezentanților Ministerului Public să descopere faptele periculoase îndreptate împotriva societății de natură a pune în pericol valorile acesteia.

Urmărirea penală, printre altele, privește descoperirea faptelor infracționale, analiza acestora și posibilitatea de trimitere spre judecare.

În articolul 342 regăsim o caracteristică („ ..., după trimiterea în judecată,... „) importantă care ne îndrează faptul că în camera preliminară nu putem avea suspect, acțiunea penală trebuie să fie ulterior pusă în mișcare, iar singura modalitate de a ajunge în camera preliminară este rechizitoriul.

2. Delimitarea procedurilor de cameră preliminară și celelalte instituții ale NCPP care vizează intervenția Judecătorului de Cameră Preliminară

În anumite situații, codul de procedură penală impune un anumit control asupra unor instituții ale urmăririi penale (ex: confirmarea renunțării la urmărire penală; plângerea împotriva soluțiilor de netrimitere în judecată) de către un judecător de cameră preliminară.

Dat fiind faptul că legiuitorul nu a subliniat distincția între camera preliminară și acest control al unui judecător de cameră preliminară, în anumite situații se pot genera confuzii.

Plecând de la faptul că obiectul acesteia, așa cum am arătat mai sus, nu prevede analiza temeiniciei soluțiilor, nu putem spune ca ne aflăm în prezența camerei preliminare reglementate de 342-348, ci într-o pseudo cameră preliminară cu proceduri speciale.

Temeiurile procedurilor speciale care vizează judecătorul de cameră preliminară sunt de natură a controla soluțiile dispuse de către procuror (în speță – confirmarea renunțării la urmărire penală) printr-o modalitate nouă ce a fost introdusă prin noul cod de procedură penală după modificare, deoarece este un act de dispoziție al procurorului în vederea renunțării la aplicarea forței coercitive a statului în cazul săvârșirii unei infracțiuni cu grad de pericolozitate redus în parametrii impuși de lege. Deși ordonanța de renunțare

la urmărirea penală este supusă confirmării procurorului ierarhic superior celui ce a dispus această soluție, se impune un control judecătoresc asupra acestuia pentru a evita probleme de natură a pune în pericol integritatea justiției.

Legiuitorul român a decis separarea verificării legalității actelor de urmărire penală de cercetarea judecătorească (așa cum era reglementată în vechiul cod de procedură penală) prin introducerea unei noi instituții distincte ridicată la rang de fază separată a procesului penal pentru a avea o privire amănunțită asupra acesteia în concordanță cu respectarea drepturilor omului în materie procesual penală prin alinierea legislației interne la standardele europene.

Inspirându-se atât din codul procesual penal german, cât și italian, legislativul a conceput o modalitate aparte de verificare asupra fazei de urmărire penală concretizând ideea de siguranță a justiției și materializând lupta statelor împotriva corupției prin soluțiile pe care le are judecătorul de cameră preliminară în procedura obișnuită de a sancționa actele efectuate de către organele de urmărire penală deficitară într-un mod drastic.

Prin procedurile speciale în care regăsim judecătorul de cameră preliminară în afara acesteia, se încearcă o degrevare a instanțelor de judecată prin numirea unui judecător (aleatoriu) de la instanța competentă pentru exercitarea acestei funcții.

Ca o primă deosebire între procedura camerei preliminare și o procedură specială putem observa faptul că soluțiile pe care judecătorul le are în cele două variante sunt diferite.

Spre deosebire de procedura statuată în articolele 342-348 NCPP, în procedura specială a plângerii împotriva ordonanței de clasare (situația în care se poate exercita această cale de atac este clar prevăzută de codul de procedură penală și anume – plângerea se poate înainta judecătorului de cameră preliminară de la instanța competentă să judece cauza în primă instanță în situația în care, în prealabil, s-a formulat plângere la procurorul ierarhic superior celui ce a dispus soluția, iar acesta nu a răspuns într-un termen de 20 de zile sau aceasta a fost respinsă) judecătorul de cameră preliminară are o singură variantă prin care poate dispune începerea judecării, ceea ce atrage cu sine anumite consecințe.

Articolul 341 alineatul 7 punctul 2 litera c NCPP ne aduce la cunoștință faptul că în acest context judecătorul investit cu soluționarea plângerii poate dispune începerea judecării doar pentru faptele și persoanele pentru care s-a pus în prealabil în mișcare acțiunea penală.

Forma atipică a procesului penal (Articolul 341 alineatul 7 punctul 2 litera c) atrage cu sine incompatibilitatea judecătorului de a exercita funcția de instanță deoarece acesta intra în analiza situației de fapt pentru a constata că nu se impune a se menține o soluție de netrimitere în judecată sau neurmărire, ci cea de începere a judecării. După ce se pronunță hotărârea (încheierea) de începere a judecării, textul de lege ne impune eliminarea judecătorului din firul narativ al procesului penal, dosarul ajung prin repartizare aleatorie la instanța de judecată.

Această procedură excede obiectului camerei preliminare, dispozițiile articolului 346 alineatul 7 nu pot fi incidente (adică judecătorul de cameră preliminară nu poate uza de faptul că a dispus începerea judecării prin convertirea sa în instanță de judecată deoarece ar fi eludate dispozițiile speciale de la această procedură - Articolul 341 alineatul 7 punctul 2 litera c) .

Dat fiind faptul că soluția pe care acesta o schimbă este diametral opusă celei inițiale, iar judecătorul a uzat de o procedură similară celei de cameră preliminară, legiuitorul pune la dispoziția procurorului, petentului și intimaților, în termen de 3 zile de la comunicarea încheierii, posibilitatea exercitării căii de atac a contestației.

Admit că într-o manieră firească a fost adoptată această cale de atac pentru a se asigura dublul grad de jurisdicție, iar legiuitorul oferind posibilitatea de a contesta celor menționați mai sus veghează la aflarea adevărului judiciar.

3. Procedura camerei preliminare

Plecând de la obiectul prevăzut în articolul 342, putem sesiza ca primă specificitate faptul că judecătorul, după trimiterea în judecată, analizează competența instanței sub toate aspectele prevăzute în codul de procedură penală, cât și legalitatea sesizării.

Prin analiza competenței înțelegem interpretarea și aplicarea coroborată și unitară a normelor procesual penale referitoare la competența materială, teritorială și după calitatea persoanei.

Prin legalitatea sesizării avem în vedere actul de inculpare (condițiile impuse de lege pentru rechizitoriu) privit ca un ansamblu de condiții cumulativ întrunite pentru a putea da eficiență acestuia.

În alte cuvinte, legalitatea sesizării se referă, printre altele, la competența procurorului, competența parchetului, întocmirea actului de sesizare, condițiile acestuia, calitatea (inculpat) persoanei trimise în judecată.

Teza finală face vorbire despre obiect comportând aspecte directe spre rațiunea legiuitorului pentru care această fază procesuală a fost instituită și fără de care aceasta este lipsită de eficacitate – „... verificarea legalității administrării probelor și a efectuării actelor de către organele de urmărire penală.” – articolul 342 teza finală NCPP.

În coroborare cu dispozițiile articolului 343, unde regăsim un termen procedural de recomandare, sarcina legiuitorului a fost aceea de a aduce un spor de celeritate procedurilor anevoioase, în scopul de a limita nenumărate încercări ale inculpaților de a prelungi durata procesului penal.

Statuat la nivel de principiu, termenul rezonabil al procesului penal este o componentă esențială pentru buna desfășurare a procesului penal. Dacă se ajunge într-o situație delicată cu o durată prelungită, procesul penal este afectat grav în sensul în care descoperirea adevărului judiciar și restabilirea situației anterioare, așa cum regăsim o definiție a acestuia în doctrina de specialitate, sunt îngreunate sau se poate ajunge chiar la situația imposibilității obținerii mijloacelor de probă.

Judecătorul investit pentru această procedură purcede la verificarea legalității administrării probelor prin a analiza temeiurile pe care se fundamentează mijloacele de probă (exemplu: temeiul pe care se bazează încheierea judecătorului de drepturi și libertăți care a dispus percheziția domiciliară) , cât și actele procesuale și procedurale efectuate în cursul urmăririi penale de către organele de urmărire penală (mandatul de percheziție eliberat pe baza hotărârii pronunțate de JDL, procesul-verbal de ridicare a unor înscrisuri în baza percheziției, etc) .

Deși procurorul este primul pion în structura procesului penal (fiind titular al urmăririi penale – prima fază a procesului penal fără de care nu poate exista un proces penal legal), el veghează la strângerea probelor necesare cu privire la existența infracțiunilor. Prin alte cuvinte, procurorul instrumentează dosarul pe baza căruia se va judeca procesul, fiind o responsabilitate copleșitoare.

Camera preliminară încearcă a demonta orice dubiu pe care pe care societatea îl poate avea asupra integrității materialelor de urmărire penală, cât și justa soluționare a cauzei printr-un proces care respectă mai mult decât echitatea, ci și imparțialitatea, supremația ședinței de judecată și legalitatea hotărârii pronunțate.

Măsurile premergătoare ședinței din camera preliminară sunt statuate de articolul 344, evocând în alineatul 1 un alt argument pentru cele menționate mai sus și anume „După sesizarea instanței prin rechizitoriu, dosarul se repartizează aleatoriu judecătorului de cameră preliminară”.

Înțelegem că, dincolo de multitudinea controalelor, exista o repartizare aleatorie care oferă posibilitatea celui trimis în judecată să își formeze apărările în baza principiilor edictate în materia dreptului procesual penal, existând garanții de desfășurare a procedurii în condiții de echitate.

Pentru a aduce la cunoștința participanților, instanța comunica o copie certificată a rechizitoriului, cât și drepturile și obligațiile pe care aceștia le au.

Articolul 344 alineatul 2 teza 1 ne vorbește despre cel asupra căruia este îndreptată forța coercitivă a statului (inculpatul), asigurând inculpatul de furnizarea informațiilor necesare în vederea construirii unei apărări efective (referitor la efectuarea legală a măsurilor și actelor de urmărire penală).

Se pune accentul și pe faptul că, indiferent de calitatea pe care o are în procesul penal, instanța aduce la cunoștință obiectul procedurii în cameră preliminară, dreptul de a avea un apărător ales, dreptul de a formula cereri și excepții, cât și termenul în care aceștia pot aduce la îndeplinire, în funcție de particularitățile cauzei, cele menționate, termenul neputând fi mai scurt de 20 de zile.

În acest sens, ICCJ a pronunțat decizia nr. 14/2018 prin care a decis: „Termenul în care inculpatul, persoana vătămată, și celelalte părți pot formula în scris cereri și excepții cu privire la legalitatea sesizării instanței, legalitatea administrării probelor și a efectuării actelor de către organele de urmărire penală este un termen de recomandare”. Prin aceasta înțelegem că încălcarea termenului nu atrage cu sine o sancțiune.

Obligativitatea asistenței juridice nu este condiționată de camera preliminară, menționându-se în textul de lege că doar în cazurile în care aceasta este obligatorie conform articolului 90 NCPP judecătorul de cameră preliminară ia măsuri.

Un alt aspect important, dacă în termenul de formulare a cererilor acordat de către judecător, participanții înaintează acestuia cererile, se stabilește termenul pentru soluționare cu citarea părților, a persoanei vătămate și a procurorului.

Ca tratament sancționator pentru pasivitatea procesuală, articolul 346 alineatul 1 ne învederează posibilitatea judecătorului de a dispune începerea judecății, dacă nu s-au formulat cereri și excepții sau dacă nu au fost ridicate din oficiu, pe deoparte, pe de altă parte dacă participanții consideră că urmărirea penală este legal efectuată, judecătorul dispune această soluție.

Un aspect nou introdus este reprezentat de faptul că judecătorul poate ridica excepții din oficiu și poate sancționa din oficiu actele de urmărire penală cu nulitate absolută și relativă, ceea ce ne consolidează ideea de imparțialitate și echitate.

Dacă au fost formulate cereri și excepții, judecătorul, în cameră de consiliu, le soluționează și ascultă concluziile părților și ale persoanei vătămate (nefiind obligatorie participarea, se pot judeca în lipsă), precum și ale procurorului, pe baza materialului de urmărire penală.

În doctrina de specialitate au existat opinii care au arătat neconstituționalitatea alineatului 1 al articolului 345 – doar sintagma „ oricărui înscrisuri noi prezentate ” – deoarece limitează judecătorul de cameră preliminară doar la administrarea unor înscrisuri și nu permite acestuia să administreze alte mijloace de probă care, poate, pot beneficia de o „ greutate ” probatorie sporită în dovedirea susținerilor participanților, în acest sens, Curtea Constituțională a arătat că acea sintagmă este neconstituțională prin Decizia CCR

nr. 802/2017, rezultă așadar că pot fi administrate orice mijloace de probă în această procedură.

Înainte de a trece la soluțiile propriu-zise puse la dispoziția judecătorului de cameră preliminară, aş vrea să aduc în discuție alineatul 3 al articolului 345 împreună cu posibilitatea judecătorului de a restitui dosarul de urmărire penală.

În ipoteza constatării unor neregularități ale actului de sesizare, în urma sancționării actelor de urmărire penală sau dacă se exclud probele (una sau mai multe) , judecătorul pune în vedere procurorului să remedieze actul de inculpare în termen de 5 zile de la comunicarea încheierii, și informează judecătorul dacă menține dispoziția de trimitere în judecată sau solicită restituirea cauzei.

Această posibilitate a procurorului de a cere restituirea cauzei se bazează pe faptul că există posibilitatea ca în urma sancționării cu nulitate absolută sau relativă probele (una sau mai multe) , acuzația adusă inculpatului poate fi șubrezită. În eforturile sale de a nu înclina balanța, legiuitorul oferă procurorului opțiunea aceasta pentru a completa urmărirea penală și de a ajunge la o decizie de menținere sau nu a soluției după ce aceasta a fost completată.

Admit că este un avantaj pe care legiuitorul l-a instaurat în favoarea reprezentantului ministerului public, avantaj ce poate avea un deznodământ dur pentru inculpat și care poate fi de natură a modifica situația juridică a acestuia, dar trebuie să luăm în considerare faptul că adevărul primează.

Plecând de la faptul că aflarea adevărului este unul dintre cele mai importante deziderate ale dreptului procesual penal, iar forța coercitivă aplicată inculpatului trebuie să fie una de natură a îndrepta consecințele infracțiunii, dispozițiile avantajoase ale procurorului tind spre o bună și corectă înfăptuire a justiției.

De asemenea, având în vedere faptul că necesitatea asigurării egalității armelor oferă posibilitatea inculpatului de a formula concluzii asupra acestei soluții (de respingere a cererii procurorului prin invocarea faptului că acesta nu a remediat în termen neregularitățile actului de sesizare) , regăsesc această modalitate una echilibrată și susțin că nu i se încalcă drepturile și nici nu oferă un avantaj real uneia dintre părți.

4. Soluțiile judecătorului de cameră preliminară

Baza legală a soluțiilor puse la dispoziția judecătorului de cameră preliminară se află în cuprinsul articolului 346 NCPP. Acesta prevede soluțiile, modul de dispunere, cât și situațiile în care sunt incidente.

Ca primă soluție, judecătorul dispune începerea judecării dacă nu s-au formulat cereri (nici de către participanți, nici din oficiu) și nici nu s-au ridicat excepții, după expirarea termenelor oferite (așa cum am precizat anterior) , în cameră de consiliu fără citare.

Observăm atitudinea legiuitorului în raport cu pasivitatea procesuală prin faptul că obligă judecătorul la dispunerea începerii judecării, neoferindu-i acestuia posibilitatea de a amâna cauza. Celeritatea procedurii este elementul primordial în rațiunea judecătorului, iar acest lucru se deduce din modul de codificare al articolelor din cuprinsul instituției camerei preliminare.

A doua soluție oferită de codul de procedură penală este statuată în alineatul al doilea, alineat care incumbă judecătorului dispunerea începerii judecării în cazul în care a respins cererile și excepțiile formulate în condițiile articolului 344 alineatele 1 și 2.

În baza articolului 346 alineatul 3, regăsim 3 motive pentru care se restituie cauza la parchet:

Rechizitoriul este neregularitar întocmit, iar neregularitatea nu a fost remediată de procuror în termenul prevăzut la articolul 345 alineatul 3, dacă neregularitate atrage imposibilitatea stabilirii obiectului și limitelor judecării;

A exclus toate probele administrate în cursul urmăririi penale

Procurorul solicită restituirea cauzei, în condițiile articolului 345 alineatul 3, ori nu răspunde în termenul prevăzut de aceleași dispoziții.

Textul de lege aduce în discuție anumite situații particulare și obligă judecătorul să dispună asupra lor prin metode stricte.

„ În toate celelalte cazuri în care a constatat neregularități ale actului de sesizare, a exclus una sau mai multe probe administrate ori a sancționat potrivit 280-282 actele de urmărire penală efectuate cu încălcarea legii, judecătorul de cameră preliminară dispune începerea judecării” – articolul 346 alineatul 4.

După dezinvestirea sa ca judecător de cameră preliminară, în condițiile articolului 346 alineatul 7, acesta se convertește în instanță de judecată și procedează la analizarea fondului cauzei.

De asemenea, prin faptul că ne aflăm în prezența aceluiași judecător care a analizat legalitatea efectuării actelor de urmărire penală și a sancționat probele (în primă instanță) , legiuitorul a instaurat prin articolul 346 alineatul 5 aceea că „ probele excluse nu pot fi avute în vedere la judecata în fond a cauzei” .

5. Căi de atac

Calea de atac împotriva încheierii judecătorului de cameră preliminară este contestația.

5.1. Procedura în calea de atac

După comunicarea încheierii prin care s-a dispus soluția (dintre cele prevăzute în articolul 346) , în termen de 3 zile, procurorul, părțile și persoana vătămată pot exercita această cale de atac.

În teza finală, articolul 347 alineatul 1 ne pune în vedere faptul că exercitarea căii de atac poate privi și modul de soluționare a cererilor și excepțiilor.

Contestația este judecată în complet de 2 judecători de la instanța ierarhic superioară care purced conform articolelor 345-346 NCPP. Când instanța sesizată este ICCJ, contestația se judecă de către ICCJ în complet de 2 judecători ai secției penale.

Prezența procurorului este obligatori pe toata durata procedurii, atât în procedura camerei preliminare, cât și în calea de atac.

La finele articolului 347, legiuitorul reglementează faptul că nu se pot ridica alte excepții sau formula alte cereri (în afara celor deja formulate în procedura de cameră preliminară) , excepție făcând cazurile de nulitate absolută.

În procedura specială care reglementează forma atipică a procesului penal (articolul 341 alineatul 7 punctul 2 litera c) , articolul 341 alineatul 9 ne învederează faptul că se poate formula contestație împotriva încheierii judecătorului de începere a judecării, aspect particular, deoarece în celelalte cazuri încheierea este definitivă.

6. Măsurile preventive în camera preliminară

Dat fiind faptul că ne aflăm în fața unui judecător, după terminarea urmăririi penale și înainte de începerea judecării, acesta are posibilitatea, așa cum este și firesc, să utilizeze măsurile preventive împotriva inculpatului.

Articolul 348 statuează în primul articol faptul că judecătorul se pronunță la cere sau din oficiu, cu privire la luarea, menținerea, înlocuirea, revocarea sau încetarea de drept a măsurilor preventive.

7. Căi de atac împotriva măsurilor preventive în camera preliminară

O confuzie care a intervenit în urma studierii unor lucrări de specialitate este aceea că în momentul în care se atacă soluția de începere a judecătii (spre exemplu) , judecătorii de la instanța ierarhic superioară sunt în măsură a se pronunța asupra măsurilor preventive.

Așa cum a reținut însăși Curtea Constituțională, dispozițiile care pun în vedere acest lucru sunt neconstituționale, motiv pentru care, în afara faptului că sunt neconstituționale, aceste dispoziții eludează aplicarea articolului 207 NCPP.

În măsura în care ne aflăm în calea de atac a contestației împotriva încheierii judecătorului de cameră preliminară prin care a dispus începerea judecătii, judecătorul care a pronunțat încheierea ce se atacă rămâne în continuare competent a se pronunța asupra aspectelor legate de măsurile preventive.

O a doua confuzie urmată de o întrebare întemeiată este aceea că încheierea prin care se dispune asupra începerii judecătii poate conține o dispoziție asupra măsurilor preventive (exemplu: se dispune începerea judecătii, iar prin aceeași hotărâre se menține măsura arestului preventiv) .

Deși numite la fel, cele două căi de atac sunt diferite din punct de vedere procedural.

Calea de atac împotriva dispoziției de începere a judecătii este supusă contestației în termen de 3 zile de la comunicarea încheierii.

Calea de atac împotriva încheierii prin care se dispune asupra măsurilor preventive este supusă contestației în termen de 48 de ore de la pronunțare.

Contestația formulată împotriva încheierii de începere a judecătii nu poate fi considerată ca intentată, de asemenea, împotriva dispoziției din cuprinsul dispozitivului prin care se adopta (luarea, menținerea, înlocuirea, revocarea sau încetarea de drept a măsurilor preventive) o măsură preventivă.

Printr-o asemenea coroborare și interpretare a normelor dreptului procesual penal care fac referire la cele două tipuri de contestație, ajungem la o abordare juridică eronată menită să eludeze ambele instituții.

În opinia mea, dacă ne aflăm într-o asemenea situație (încheierea de începere a judecătii conține și o dispoziție asupra unei măsuri preventive) , deși puțin probabil, dispoziția din încheiere care face referire la măsura preventivă se va ataca în termen de 48 de ore de la pronunțare cu contestație, moment în care vor fi aplicabile dispozițiile articolului 205 NCPP. Această contestație nu o sa fie considerată ca întocmită împotriva încheierii în mod integral.

8. Concluzii

Procedura camerei preliminare este de natură a eficientiza firul narativ al procesului penal, de a degreva instanța de judecată în procesul aflării adevărului și de a aduce în aliniamentul european legislația românească.

Importanța sa am arătat-o în repetate rânduri cu ocazia elaborării acestei lucrări, iar în opinia mea, propunerea legislativă de a elimina această instituție nu este una dintre cele mai eficiente concluzii.

Camera preliminară, ca fază a procesului penal, este de natură a aduce în sprijinul justiției o analiză minuțioasă a legalității procesuale, a respectării drepturilor omului și a întăririi caracterului echitabil al justiției.

Consider că nu am atins toate aspectele ce pot fi aduse cu ocazia cercetării și examinării acestei instituții prin expunerea opiniilor mele, ci doar în linii mari subiectele care nu prezintă o problemă evidentă.

Referințe

- Procedura penală. Curs pentru admiterea în magistratură și avocatură. Teste-grilă; ediția a 3-a – BOGDAN MICU, RADU SLĂVOIU, ALINA-GABRIELA PĂUN
- Procedură penală. Parte specială. Ediția 5 – Mihail Udrouiu
- Codul de Procedură Penală. Ediția 2020
- Tratat de Procedură Penală – Partea Specială – Ediția a II-a – Ion Neagu, Mircea Damaschin

PĂRĂSIREA LOCULUI ACCIDENTULUI ORI MODIFICAREA SAU ȘTERGEREA URMELOR ACESTUIA

Marian ANTOHI*
Mihai-Alexandru MERIȘESCU

Abstract

Lucrarea își propune să aprofundeze considerațiile unei infracțiuni prevăzute în Titlul VII - Infracțiuni contra siguranței publice, respectiv dispozițiile art.338 Cod Penal – Părăsirea locului accidentului ori modificarea sau ștergerea urmelor acestuia. Această infracțiune are o particularitate, în sensul că acțiunea de părăsire a locului accidentului devine condamnabilă în anumite situații expres prevăzute de legiuitor. Bineînțeles că nu orice acțiune de părăsire a locului accidentului constituie infracțiune, dispozițiile alineatului 3 cuprinse în art.338 Cod Penal enumeră o serie de cauze speciale de nepedepsire. Studiul nostru analizează prezentul articol și prin raportare la vechea reglementare, respectiv prin OUG. 195/2002 R., dispoziții reglementate de art.89. Raportat la această infracțiune de pericol abstract, sau prezumat, sunt importante intervențiile Înaltei Curți de Casație și Justiție care au avut un impact în practica judiciară. În vechea reglementare a existat Decizia nr.66/2007 pronunțată de Înalta Curte de Casație și Justiție într-un Recurs în Interesul Legii, care a înțeles să uniformizeze practica judiciară de la acel moment, în sensul că părăsirea locului accidentului subzista numai în concurs cu infracțiunea de vătămare corporală din culpă. În noua reglementare, la intrarea în vigoare a Noului Cod Penal, infracțiunile privind regimul circulației pe drumurile publice au fost preluate de noul act normativ, însă și de această dată această infracțiune a generat numeroase contradicții în practica judiciară. Există, pe deoparte, mai multe Decizii pronunțate de către Curtea Constituțională care a constatat că dispozițiile art.338 Cod Penal îndeplinesc cerințele de claritate, accesibilitate și previzibilitate a legii, dar și Decizia nr.5/28.02.2018 pronunțată de către Înalta Curte de Casație și Justiție – Completul pentru Dezlegarea unor Chestiuni de Drept în materie penală, aceasta practic dezincriminând parțial infracțiunea în discuție. Vor fi analizate dispozițiile în materie din legea specială referitoare la noțiunea de accident, precum și obligațiile conducătorilor de vehicule în cazul producerii unor astfel de evenimente.

---

*Student, Facultatea de Drept, Universitatea “Nicolae Titulescu” din București; (e-mail: antohy_89@yahoo.co.uk). Student, Facultatea de Drept, Universitatea “Nicolae Titulescu” din București; (e-mail: merisescum@gmail.com). Acest studiu a fost elaborat sub coordonarea asist. univ. drd. Alin-Nicolescu (alin.nicolescu@univnt.ro).

Cuvinte cheie: *accident de circulație, vătămarea integrității corporale, rănire, drum public, culpă.*

1. Introducere

Lucrarea abordează problematica unei infracțiuni rutiere din legislația penală națională, plecând de la teza că domeniul transportului rutier a cunoscut o puternică dezvoltare și ca o consecință negativă, au apărut și repercursiunile concretizate în accidente de circulație soldate cu victime omenești. Domeniul acestui studiu se raportează atât la legislația națională în vigoare existentă în domeniul circulației pe drumurile publice, cât și la problematica infracțiunii de “părăsirea locului accidentului ori modificarea sau ștergerea urmelor acestuia” infracțiune prin care se lezează valorile sociale contra siguranței pe drumurile publice.

Importanța lucrării abordate se fundamentează pe ideea că o corectă reglementare sub regim penal în această sferă, va avea un pronunțat caracter preventiv, concretizat prin regimul sancționator, atrăgându-se atenția colectivității despre importanța valorilor sociale privitoare la siguranța circulației pe drumurile publice. Studiul propus are ca obiectiv însușirea informațiilor privitoare la accidentele de circulație, în sensul de a înțelege care sunt drepturile și obligațiile conducătorilor de vehicule implicați în astfel de evenimente rutiere și care este comportamentul care ar trebui adoptat pentru a nu încălca legea penală, deoarece raportat la infracțiunea de “părăsirea locului accidentului ori modificarea sau ștergerea urmelor acestuia”, subiect activ poate fi oricare dintre noi.

Modalitatea prin care lucrarea își atinge obiectivele se realizează printr-o analiză amănunțită a infracțiunii de “părăsirea locului accidentului ori modificarea sau ștergerea urmelor acestuia”, atât sub imperiul vechii reglementări, cât și în actuala reglementare, precum și analizând infracțiunea supusă studiului prin raportare la dispozițiile legii speciale, respectiv OUG 195/2002R privind circulația pe drumurile publice, care conține dispoziții exprese cu privire la noțiunile de “accident de circulație”, “drum public” și “vehicul”.

Stadiul cunoașterii acestei materii se concretizează prin analiza și dezbateră jurisprudenței Înaltei Curți de Casație și Justiție - Completul pentru Soluționarea Recursurilor în Interesul Legii și Completul pentru Dezlegarea unor Chestiuni de Drept, în această sferă fiind pronunțate numeroase hotărâri care sunt obligatorii pentru instanțele judecătorești, hotărâri care sunt dezvoltate în cuprinsul lucrării.

Infracțiunea de “părăsirea locului accidentului ori modificarea sau ștergerea urmelor acestuia” este reglementată de dispozițiile articolului 338 Cod Penal, aceasta fiind o infracțiune de pericol, frecvent săvârșită pe teritoriul României, sancționarea acesteia având ca principal scop descurajarea conducătorilor de vehicule care, implicați fiind într-un accident de circulație, părăsesc locul accidentului fără încuviințarea poliției sau procurorului pentru a îngreuna cercetarea și pentru a se exonera de răspunderea penală.

2. Conținutul propriu-zis al lucrării.

Scurt istoric. Infracțiunea de “părăsirea locului accidentului ori modificarea sau ștergerea urmelor acestuia” nu are caracter de noutate în legislația penală, aceasta existând în legislația rutieră, sub alte denumiri marginale, încă din anul 1913, când la data de 11 octombrie, a intrat în vigoare **Regulamentul pentru circulația autovehiculelor**¹, care

---

¹ M. Of. nr. 156 din 1913.

conținea dispoziții privitoare la circulația pe drumurile publice. Acest Regulament prevedea expres în cuprinsul dispozițiilor art. 19 alin. (2) că în cazul în care automobilul ar “izbi persoane sau obiecte”, să oprească și să dea ajutor, “după care să se prezente la cel mai apropiat oficiu de poliție pentru a aduce la cunoștință accidentul.” Această primă variantă legislativă institua astfel obligația șoferilor implicați în evenimente rutiere de a oferi primul ajutor și de a anunța organele de cercetare penală. Nesocotirea acestei dispoziții, atrăgea după sine răspunderea penală.

Ulterior, atunci când România a aderat în anul 1929 la Convenția internațională pentru circulația autovehiculelor², a fost adoptată **Legea nr. 213/1929 privind circulația pe drumurile publice** care prevedea dispoziții mult mai restrictive. Și de această dată în cuprinsul dispozițiilor art. 8 din lege a fost reglementată “**părăsirea locului accidentului**” care stipula expres că “*acela care pricinuind un accident, de pe urma căruia să fi rezultat moartea unei persoane, rănire sau pagubă materială, va fi căutat prin fugă să se sustragă răspunderii vinei sale și îndatoririlor de umanitate*”.

La data de 21 aprilie 1947, a fost publicată în Monitorul Oficial nr. 90, **Legea asupra circulației pe căile publice** care a fost la acea vreme cea mai completă și clară reglementare și care incrimina nerespectarea conduitei pe care trebuiau să o aibă conducătorii auto în timpul circulației pe drumurile publice, sancționând printre altele și “*fuga de la locul accidentului*” (art. 17 alin. 2).

Datorită expansiunii sociale, pentru a răspunde nevoilor societății, în anul 1949 a fost adoptat **Decretul nr. 296**, publicat în Buletinul Oficial nr. 46 din 16 iulie 1949, decret care a abrogat toate dispozițiile anterioare privitoare la circulația pe drumurile publice. Actul conținea dispoziții în sfera infracțională din domeniul circulației publice, sancționând printre altele, în cuprinsul art. 18 “*fuga de la locul accidentului provocat pentru a se sustrage de la pedeapsă*” care nu era tolerată, fiind sancționată cu pedeapsa amenzii cuprinsă între 10.000 și 30.000 lei și închisoare corecțională de la 6 luni la 2 ani.

Odată cu dezvoltarea socială și a creșterii numărului de autovehicule, s-a impus elaborarea unui nou act normativ și pe cale de consecință a intrat în vigoare **Decretul nr. 143** care a fost publicat în Buletinul Oficial nr. 32 din 21 iunie 1952. Decretul incrimina o serie de acțiuni și inacțiuni care constituiau infracțiuni în domeniul rutier, art. 29 fiind cel care prevedea și sancționarea faptei de “*părăsirea prin fugă a locului accidentului de către conducătorul vehiculului în scopul de a se sustrage de la cercetări*”, care se pedepsea cu închisoare corecțională de la 6 luni la 5 ani.

Cu trecerea timpului au fost adoptate și alte acte normative, care au menținut în mare parte infracțiunile la regimul rutier, ulterior a intrat în vigoare și **Decretului nr. 172/1960**, prin art. 28 a înțeles să sancționeze în continuare “*îndepărtarea de la locul accidentului*”.

În anul 1962, intră în vigoare **Decretul nr. 832** prin publicarea în Buletinul Oficial nr. 22 din 9 noiembrie 1962 și care în ceea ce privește infracțiunile rutiere prevedea în cuprinsul dispozițiilor art. 30 incriminarea “*faptei conducătorului de vehicul care a provocat sau participat la producerea unui accident de a se îndepărta de la locul accidentului în scopul de a se sustrage identificării sau stabilirii situației de fapt*”, se sancționa cu pedeapsa închisorii corecționale de la 6 luni la 5 ani.

La data de 22 aprilie 1966, au fost adoptate **Decretul nr. 328 și regulamentul privind aplicarea sa** care au fost publicate în Buletinul Oficial nr. 28 din 31 mai 1966. Privitor la infracțiunile susceptibile de a fi săvârșite în domeniul circulației, decretul incrimina printre altele, în cuprinsul art. 38 “*fapta de a se îndepărta de la locul*

² M. Of. nr. 104 din 1929.

accidentului pentru a se sustrage identificării sau stabilirii situației de fapt”, săvârșita de conducătorul unui vehicul care provocase ori participase la producerea unui accident. Cu caracter de noutate, erau exceptați de la această obligație, conducătorii vehiculelor salvării, pompierilor sau organelor operative din cadrul Ministerului de Interne, când aceștia se aflau în misiune.³

În ceea ce privește legislația rutieră de după anul 1989, actul normativ cu deosebită relevanță îl constituie **O.U.G. nr. 195/2002** privind circulația pe drumurile publice care sancționa în cuprinsul dispozițiilor art. 89 fața de *“părăsirea locului accidentului”* cu pedeapsa închisorii de la 2 la 7 ani.

Elaborarea și adoptarea unui nou Cod penal a însemnat o reformă în materie penală și infracțiunile prevăzute de O.U.G. nr. 195/2002R la regimul circulației au fost transpuse în Codul Penal, acest fapt datorându-se frecvenței cu care sunt comise infracțiunile rutiere, pericolul social sporit pe care acestea îl prezintă, dar și importanța obiectului juridic special. Infracțiunea de *“părăsirea locului accidentului sau de ștergere a urmelor acestuia”*, este prevăzută în prezent de dispozițiile art. 338 Cod Penal.

3. Vechea reglementare a infracțiunii din cuprinsul O.U.G. nr. 195/2002R

Art. 89⁴ din O.U.G. nr. 195/2002R prevedea expres următoarele:

1. Părăsirea locului accidentului de către conducătorul vehiculului sau de către instructorul auto, aflat în procesul de instruire, sau de examinatorul autorității competente, aflat în timpul desfășurării probelor practice ale examenului pentru obținerea permisului de conducere, implicat într-un accident de circulație în urma căruia a rezultat uciderea sau vătămarea integrității corporale ori a sănătății uneia sau mai multor persoane ori dacă accidentul s-a produs ca urmare a unei infracțiuni, fără încuviințarea poliției care efectuează cercetarea locului faptei, se pedepsește cu închisoare de la 2 la 7 ani.
2. Cu pedeapsa prevăzută la alin. (1) se sancționează și fața oricărei persoane de a modifica starea locului sau de a șterge urmele accidentului de circulație din care a rezultat uciderea sau vătămarea integrității corporale ori a sănătății uneia sau mai multor persoane, fără acordul echipei de cercetare la fața locului.
3. Obiectul juridic al infracțiunilor prevăzute de art. 89 din OUG nr. 195/2002 îl constituie valoarea socială constând în siguranța circulației pe drumurile publice și relațiile sociale create în jurul acestei valori pentru a căror ocrotire legiuitorul a instituit în sarcina conducătorului vehiculului sau a instructorului auto, aflat în procesul de instruire, sau a examinatorului autorității competente, aflat în timpul desfășurării probelor practice ale examenului pentru obținerea permisului de conducere, implicați într-un accident de circulație în urma căruia a rezultat uciderea sau vătămarea integrității corporale ori a sănătății uneia sau mai multor persoane ori dacă accidentul s-a produs ca urmare a unei infracțiuni, a obligației de a nu părăsi locul producerii accidentului fără încuviințarea organelor de poliție.

³ A. S. Nicolescu, *Infracțiuni contra siguranței pe drumurile publice*, Editura Hamangiu, București, 2018, p. 46.

⁴ Art. 89 din O.U.G. nr. 195/2002 a fost brogat prin art. 121 pct. 3 din Legea nr. 187/2012, odată cu intrarea în vigoare a Codului penal.

În literatura de specialitate⁵ s-a arătat că infracțiunea de părăsire a locului accidentului are și un obiect juridic adiacent, fiind ocrotite în subsidiar prin incriminarea acestei fapte și relațiile sociale referitoare la înfăptuirea justiției, fiind îngreunată, în cazul săvârșirii acestei infracțiuni, activitatea de aflare a adevărului, precum și relațiile sociale referitoare la acordarea primului ajutor victimelor accidentelor de circulație, opinie la care ne raliem și noi. Fiind o infracțiune de pericol, pentru care nu există un suport material al valorii sociale ocrotite, infracțiunea este lipsită de obiect material.

La o primă lecturare a textului legal, se poate observa că se instituie în sarcina conducătorilor de vehicule o obligație, respectiv aceea de a nu părăsi locul accidentului soldat fie cu *“uciderea” sau “vătămarea integrității corporale sau a sănătății unei persoane”* fie ca *“urmare a săvârșirii unei infracțiuni”*, fără încuviințarea organelor de poliție, în varianta prevăzută de alin. 1.

Varianta prevăzută de alin. 2 a infracțiunii, instituția, de asemenea, o interdicție care consta în aceea că se interzice oricărei persoane acțiunea de a *“modifica starea locului sau de a șterge urmele accidentului de circulație din care a rezultat uciderea sau vătămarea integrității corporale ori a sănătății uneia sau mai multor persoane, fără acordul echipei de cercetare la fața locului”*. Analizând cele două texte legale, se poate concluziona că subiectul activ prevăzută la alin. 1, este calificat, acesta fiind conducătorul unui vehicul, instructorul auto, aflat în procesul de instruire, examinatorul autorității competente, aflat în timpul desfășurării probelor practice ale examenului pentru obținerea permisului de conducere, prin urmare vorbim în cazul acestei infracțiuni despre un subiect activ calificat, legea instituind condiții speciale privind calitatea sa.

Subiectul activ, în varianta prevăzută la alin. 2, poate fi orice persoană care denaturează cercetarea penală prin oricare din acțiunile enumerate expres și limitativ de text.

Participația penală poate fi posibilă în forma instigării sau complicității. Coautoratul nu este posibil în cazul variantei prevăzute de art. 89 alin.1 din OUG nr. 195/2002, imposibilitate ce decurge din calitatea de subiectului activ (conducător de vehicul) care realizează o activitate ce se poate desfășura doar în persona propria (conducerea vehiculului). Dacă doi conducători de autovehicule au provocat un accident de circulație care a avut ca urmare moartea sau vătămarea integrității corporale sau sănătății unei persoane, fiecare va fi autor unic al unei infracțiuni distincte de părăsire a locului accidentului.

Relevante pentru existența situației premisă în cazul acestei infracțiuni sunt doar accidente de circulație în urma cărora s-a produs moartea sau vătămarea integrității corporale sau sănătății uneia sau mai multor persoane sau accidentele produse ca urmare a unei infracțiuni, indiferent de urmările produse, în acest din urmă caz.

În practică judiciară au apărut probleme de interpretare în legătură cu înțelesul sintagmei *“vătămarea integrității corporale sau sănătății uneia sau mai multor persoane”*, produse prin accidentul de circulație, practica judiciară fiind neunitară. La acel moment, existau două curente de opinie, pe de o parte sintagma mai sus menționată se interpreta în concordanță cu prevederile infracțiunii de *“vătămarea corporală din culpă”*, adică se raporta doar la vătămările ce necesitau pentru vindecare îngrijiri medicale cu o durată mai mare de 10 zile, precum și la celelalte urmări prevăzute în art. 182 alin. 2 din Codul penal, iar cel de al doilea curent de opinie considera că fapta devine condamnată,

⁵ A. Hotca, M. Dobrinou, Infracțiuni prevăzute în legi speciale. Comentarii și explicații, Ediția a 2-a, Editura C.H. Beck, București 2010, p. 518.

indiferent de durata îngrijirilor medicale necesare pentru vindecarea leziunilor pricinuite de accidental de circulație.

Înalta Curte de Casație și Justiție în soluționarea unui recurs în interesul legii a statuat că această sintagmă conținută în dispozițiile art. 89 alin. 1 din OUG nr. 195/2002 republicată, se interpretează în sensul că se referă doar la vătămările care necesită pentru vindecare îngrijiri medicale mai mari de 10 zile, precum și la celelalte urmări prevăzute de art. 182 alin. 2 din C.pen. 1968.⁶

Orice vătămări care au produs leziuni ce au necesitat pentru vindecare mai puțin de 10 zile de îngrijiri medicale nu prezintă relevanță pentru existența situației premisă.

Elementul material al infracțiunii prevăzute de art. 89 alin.1 din OUG nr. 195/2002 republicată constă în părăsirea locului accidentului de către conducătorul vehiculului sau de către instructorul auto, aflat în procesul de instruire, sau de examinatorul autorității competente, aflat în timpul desfășurării probelor practice ale examenului pentru obținerea permisului de conducere, implicat într-un accident de circulație în urma căruia a rezultat uciderea sau vătămarea integrității corporale ori a sănătății uneia sau mai multor persoane ori dacă accidentul s-a produs ca urmare a unei infracțiuni, fără încuviințarea poliției care efectuează cercetarea locului faptei.

Urmarea imediată a acestei infracțiuni constă într-o stare de pericol.

Raportul de cauzalitate rezultă ex re din săvârșirea faptei. Fiind vorba despre o infracțiune de pericol, raportul de cauzalitate nu trebuie dovedit, ci se prezumă.

Infracțiunea prevăzută de art. 89 din OUG nr. 195/2002 se comite cu intenție directă sau indirectă, cu precizarea că pentru existența infracțiunii nu este necesară intenția de sustragere de la urmărire, ci de zădărniciere a efectuării unor constatări utile. În cuprinsul normei de incriminare nu sunt prevăzute cerințe speciale referitoare la mobilul sau scopul săvârșirii infracțiunii.

În ceea ce privește formele acestei infracțiuni, deși posibile, actele preparatorii precum și tentativa nu sunt incriminate. Fapta se consumă în momentul în care executarea acțiunilor descrise în *verbum regens* – părăsirea locului accidentului – este finalizată, adică făptuitorul s-a deplasat de la locul producerii accidentului.

Este important de observat că în economia textului art. 89 alin. 2, legiuitorul face vorbire doar despre accidente care au produs anumite urmări, respectiv cele soldate cu uciderea sau vătămarea integrității corporale ori a sănătății uneia sau mai multor persoane, nu și despre accidente produse ca urmare a săvârșirii unei infracțiuni. A include în situația premisă a acestei variante și accidente care au fost produse ca urmare a unei infracțiuni, înseamnă a încălca previzibilitatea normei de incriminare, extinzând sfera de aplicabilitate a normei penale și la situații care nu sunt prevăzute expre în ipoteza normei penale. S-ar încălca în același timp și principiul legalității incriminării, realizându-se o analogie in *malam partem*, neacceptată, în dreptul penal.

Alineatele 3, 4 și 5 ale art. 89 din OUG nr. 195/2002, reglementează trei situații în care caracterul penal al faptei este exclus. Aceste situații au natura juridică a unor cauze justificative întrucât, deși fapta comisă (*părăsirea locului producerii accidentului*) este tipică, adică corespunde modelului de incriminare descris în normă, aceasta nu contravine ordinii de drept, întrucât făptuitorul are o justificare legală în a acționa contrar preceptului normei. Natura juridică a acestor cauze se deduce din exprimarea legiuitorului care folosește sintagma nu constituie infracțiune.

⁶ Înalta Curte de Casație și Justiție, secțiunile unite, dec. nr. 66/2007, publicată în „Monitorul oficial al României”, partea I, nr. 537/16 iulie 2008, partea I.

Întrucât cele trei situații au natura juridică a unor cauze justificative, efectul acestora constă în înlăturarea caracterului infracțional (nejustificat) al faptei, fiind înlăturată, pe cale de consecință și răspunderea penală a făptuitorului. Efectul acestora se va produce *in rem*, cu privire la toți participanții care au contribuit la comiterea faptei.

4. Reglementarea infracțiunii de “părăsirea locului accidentului ori modificarea sau ștergerea urmelor acestuia” în Codul Penal.

Art. 338 Cod Penal prevede expres următoarele :

1. Părăsirea locului accidentului, fără încuviințarea poliției sau a procurorului care efectuează cercetarea locului faptei, de către conducătorul vehiculului sau de către instructorul auto, aflat în procesul de instruire, ori de către examinatorul autorității competente, aflat în timpul desfășurării probelor practice ale examenului pentru obținerea permisului de conducere, implicat într-un accident de circulație, se pedepsește cu închisoarea de la 2 la 7 ani.
2. Cu aceeași pedeapsă se sancționează și fapta oricărei persoane de a modifica starea locului sau de a șterge urmele accidentului de circulație din care a rezultat uciderea sau vătămarea integrității corporale ori a sănătății uneia sau mai multor persoane, fără acordul echipei de cercetare la fața locului.

Examinând textul incriminator, se poate observa că există două variante infracționale, una tip prevăzută de alin. 1 și alta asimilată prevăzută de alin. 2.

Varianta tip presupune părăsirea locului accidentului, fără încuviințarea poliției sau a procurorului care efectuează cercetarea locului faptei, de către conducătorul vehiculului sau de către instructorul auto, aflat în procesul de instruire, ori de către examinatorul autorității competente, aflat în timpul desfășurării probelor practice ale examenului pentru obținerea permisului de conducere, implicat într-un accident de circulație și varianta asimilată constă în fapta de a modifica starea locului sau de a șterge urmele accidentului de circulație din care a rezultat uciderea sau vătămarea integrității corporale ori a sănătății uneia sau mai multor persoane, fără acordul echipei de cercetare.

Pentru o mai bună înțelegere a textului incriminator, se impune analiza mai multor dispoziții legale din legea specială, respectiv O.U.G. nr. 195/2002R, aflate în strânsă legătura cu infracțiunea supusă discuției, deoarece lecturând dispozițiile Codului Penal, remarcăm faptul că nu există nicio definiție legală a sintagmei “*locul accidentului*”.

Astfel, dispozițiile art. 75 din O.U.G. 195/2002R, definesc “*accidentul de circulație*” ca fiind evenimentul care întrunește cumulativ următoarele condiții :

- a. s-a produs pe un drum deschis circulației publice ori și-a avut originea într-un asemenea loc;
- b. a avut ca urmare decesul, rănirea uneia sau a mai multor persoane ori avarierea a cel puțin unui vehicul sau alte pagube materiale;
- c. în eveniment a fost implicat cel puțin un vehicul în mișcare.

De asemenea, în cuprinsul legii speciale sunt delimitate și noțiunile de “*drum public*” și “*vehicul*”, art. 6 statuează că expresiile și termenii anterior menționați au următorul înțeles:

pct.14: “drum public - orice cale de comunicație terestră, cu excepția căilor ferate, special amenajată pentru traficul pietonal sau rutier, deschisă circulației publice; drumurile care sunt închise circulației publice sunt semnalizate la intrare cu inscripții vizibile”;

pct. 35: “vehicul - sistemul mecanic care se deplasează pe drum, cu sau fără mijloace de autopropulsare, utilizat în mod curent pentru transportul de persoane și/sau bunuri ori pentru efectuarea de servicii sau lucrări”.

Condiții preexistente. Obiectul juridic special al infracțiunilor prevăzute de art. 338 CP îl constituie relațiile sociale privitoare la siguranța circulației pe drumurile publice a căror existență și derulare normală presupun incriminarea faptelor de părăsirea locului accidentului de către conducătorul vehiculului sau de către instructorul auto, aflat în procesul de instruire, ori de către examinatorul autorității competente, aflat în timpul desfășurării probelor practice ale examenului pentru obținerea permisului de conducere, implicat într-un accident de circulație, fără încuviințarea procurorului sau poliției care efectuează cercetarea locului faptei.⁷

Această obligație impusă conducătorilor de vehicule de a rămâne la locul accidentului este deplin justificată prin necesitatea stabilirii cauzelor producerii accidentului, a identificării persoanelor vinovate de producerea lui și, pe cale de consecință, a tragerii la răspundere a acestora. Această obligație nu este impusă doar de Codul Penal, legislația rutieră fiind cea care impune, în primul rând, conducătorilor de vehicule conduita de urmat în cazul producerii unor evenimente rutiere, prin dispozițiile Capitolului V, Secțiunea a V-a – Obligații în caz de accident, art. 77, astfel:

1. Conducătorul unui vehicul implicat într-un accident de circulație în urma căruia a rezultat moartea sau vătămarea integrității corporale ori a sănătății unei persoane este obligat să ia măsuri de anunțare imediată a poliției, să nu modifice sau să ștergă urmele accidentului și să nu părăsească locul faptei.
2. Orice persoană care este implicată sau are cunoștință de producerea unui accident de circulație în urma căruia a rezultat moartea sau vătămarea integrității corporale ori a sănătății uneia sau a mai multor persoane, precum și în situația în care în eveniment este implicat un vehicul care transportă mărfuri periculoase este obligată să anunțe de îndată poliția și să apeleze numărul național unic pentru apeluri de urgență 112, existent în rețelele de telefonie din România.
3. Este interzis oricărei persoane să schimbe poziția vehiculului implicat într-un accident de circulație în urma căruia a rezultat moartea sau vătămarea integrității corporale ori a sănătății uneia sau a mai multor persoane, să modifice starea locului sau să ștergă urmele accidentului fără încuviințarea poliției care cercetează accidentul.”

Prin săvârșirea infracțiunii de “*părăsirea locului accidentului sau de ștergere a urmelor acestuia*” sunt lezate și relațiile sociale privitoare la înfăptuirea justiției, deoarece astfel este îngreunată activitatea de aflare a adevărului. O altă observație care se impune a fi făcută este aceea că infracțiunea supusă analizei nu trebuie confundată cu infracțiunea de “*lăsare fără ajutor a unei persoane aflate în dificultate*”, prev. de art. 203 CP, **întrucât specific acestei infracțiuni este subiectul activ care poate fi reprezentat doar de o persoană prin a cărei activitate nu a fost primejduită viața, sănătatea sau integritatea corporală a victimei, în timp ce subiectul activ al infracțiunii prev. de art. 338 este tocmai persoana implicată în accidentul de circulație.**

Obiectul material. Fapta incriminată de art. 338 alin. 1 CP este lipsita de obiect material. Această teză nu este valabilă și pentru fapta prev. de art. 338 alin. 2 CP.

⁷ V. Dobrinou, M.A. Hotca, M.C. Sinescu, I. Pascu, Noul Cod Penal comentat, Partea Specială, Ediția a III-a revăzută și adăugită, Editura Universul Juridic, București 2016, p. 769

Subiectul activ în cazul variantei tip este calificat fiind vorba despre conducătorul vehiculului sau de către instructorul auto, aflat în procesul de instruire, ori de către examinatorul autorității competente, aflat în timpul desfășurării probelor practice ale examenului pentru obținerea permisului de conducere, implicat într-un accident de circulație.

În cazul variantei prevăzute de art. 338 alin. 2 CP, subiectul activ nu este calificat, putând avea această calitate orice persoană care modifică starea locului sau șterge urmele accidentului de circulație, accident în urma căruia a rezultat uciderea sau vătămarea integrității corporale ori a sănătății uneia sau mai multor persoane.

Privitor la participația penală, aceasta este posibilă în toate formele, cu precizarea că în cazul variantei infracționale tipice, coautoratul nu este posibil. De asemenea, având în vedere specificul acestor infracțiuni persoanele juridice nu pot răspunde penal pentru faptele incriminate de art. 338 CP.

Situația premisă. Pentru realizarea conținutului infracțiunii examinate este necesar ca, anterior realizării elementului material, să se fi produs un **accident de circulație** pe drumurile publice sau care și-a avut originea într-un asemenea loc, în care să fi fost implicat subiectul activ și care să fi produs urmările menționate de norma incriminatoare.⁸

Latura obiectivă. În cazul faptei descrise la alin. 1, elementul material constă în părăsirea locului accidentului de către conducătorul vehiculului sau de către instructorul auto, aflat în procesul de instruire, ori de către examinatorul autorității competente, aflat în timpul desfășurării probelor practice ale examenului pentru obținerea permisului de conducere, implicat într-un accident de circulație. Prin acțiunea efectivă de *părăsirea locului accidentului de circulație* se înțelege îndepărtarea sau plecarea persoanei implicate din zona în care s-a produs evenimentul rutier. Din lecturarea textului incriminator, se desprind două cerințe esențiale și anume ca părăsirea locului accidentului să se facă fără încuviințarea poliției sau a procurorului care efectuează cercetarea locului faptei și conducătorul vehiculului să fie implicat în mod direct în producerea accidentului.

Elementul material în cazul variantei asimilate de la alin. 2 constă în acțiunea oricărei persoane de a *modifica sau șterge urmele accidentului de circulație* din care a rezultat uciderea sau vătămarea integrității corporale ori a sănătății uneia sau mai multor persoane. *Modificarea stării locului accidentului de circulație* presupune schimbarea sau transformarea elementelor suprafeței de teren pe care s-a produs accidentul de circulație din care au rezultat urmările expres prevăzute de textul incriminator. *Ștergerea urmelor accidentului de circulație* presupune doar o activitate de eliminare sau înlăturare a semnelor lăsate de evenimentul rutier din care a rezultat uciderea sau vătămarea integrității corporale ori a sănătății uneia sau mai multor persoane. Pentru ca fapta de la alin. 2 să devină condamnată, este necesar ca realizarea elementului material să se facă fără acordul echipei de cercetare la fața locului.

Urmarea imediată în cazul infracțiunilor prevăzute de art. 338 CP constă în crearea unei stări de pericol pentru relațiile sociale privitoare la siguranța circulației pe drumurile publice, relațiile născute ca urmare a existenței obligației de acordare a primului ajutor și a relațiilor privitoare la înfăptuirea justiției.

Raportul de cauzalitate rezultă *ex re* în cazul infracțiunii de la alin. 1. Față de infracțiunea prevăzută la alin. 2, raportul de cauzalitate va trebui dovedit.

Latura subiectivă. Infracțiunile analizate pot fi comise numai cu **intenție**, care poate fi directă sau indirectă.

⁸ C. Turianu, Infracțiunile rutiere, Ed. All Beck, București, 2000, p. 191

Actele de pregătire nu sunt incriminate în această materie. Cu toate că acestea sunt posibile, legiuitorul a considerat că acestea nu prezintă un grad de pericol social suficient de ridicat pentru a impune sancțiunea penală. Această infracțiune se consumă atunci când elementul material este executat în integralitate. Tentativă nu este incriminată de legiuitor, dar este posibilă.

În alin. 3 sunt prevăzute patru cauze de inexistență a infracțiunii de părăsirea locului accidentului, per a contrario acțiunea de părăsire a locului accidentului nu devine condamnabilă în orice situație.

Cu privire la prima cauză justificativă specială, reglementată de art. 338 alin. 3 lit. a) CP, legiuitorul exclude *de plano* de sub incidența legii penale, accidentele de circulație în urma cărora au rezultat doar pagube materiale. Această cauză justificativă specială vine în completarea dispozițiilor O.U.G. 195/2002R, care prin art. 79 alin. 1 lit. b) instituie în sarcina conducătorilor de vehicule implicați în accidente de circulație soldate doar cu pagube materiale, obligația de a se prezenta la unitatea de poliție competentă în termen de 24 de ore de la producerea evenimentului rutier. În situația în care accidentul de circulație a avut ca urmare vătămarea integrității corporale sau a sănătății vreunei persoane, cauza justificativă specială nu își va produce efectul.

Referitor la a doua cauză justificativă specială, din analiza acesteia concluzia care se desprinde este aceea că reprezintă o aplicație particulară a stării de necesitate. În concret sunt exonerati de răspunderea penală, conducătorii de vehicule, implicați în accidente de circulație care transportă victimele la cea mai apropiată unitate sanitară, unde declară datele personale și cele ale vehiculului pe care l-a condus și ulterior se returnează imediat la locul accidentului. Termenul *“imediat”*, nefiind expres reglementat de legiuitor, se apreciază în funcție de circumstanțele concrete ale cauzei.

Cea de a treia cauză justificativă specială dă posibilitatea conducătorilor de vehicule de regim de circulație prioritară care anunță de îndată poliția, să își continue misiunea cu obligația ca la momentul finalizării misiunii, să se prezente la unitatea de poliție competentă, în vederea întocmirii documentelor de constatare. Conform art. 61 din O.U.G. nr. 195/2002R, au regim de circulație prioritară autovehiculele aparținând poliției și pompierilor și autovehiculele aparținând poliției, jandarmeriei, poliției de frontieră, Agenției Naționale de Administrare Fiscală, serviciului de ambulanță sau medicină legală, protecției civile, Ministerului Apărării Naționale, unităților speciale ale Serviciului Român de Informații și ale Serviciului de Protecție și Pază, Administrației Naționale a Penitenciarelor din cadrul Ministerului Justiției, precum și autovehiculele de serviciu ale procurorilor din Ministerul Public, atunci când se deplasează în acțiuni de intervenție sau în misiuni care au caracter de urgență. Pentru a avea prioritatea de trecere, autovehiculele menționate mai sus trebuie să aibă în funcțiune semnalele luminoase și sonore.

Ultima cauză justificativă specială are în vedere acele situații în care victima părăsește locul faptei și conducătorul vehiculului se deplasează la unitatea de poliție competentă pentru a declara evenimentul.

Față de vechea reglementare, se poate observa că în prezent dispozițiile art. 338 CP adaugă și procurorul alături de organele de poliție, în calitate de persoană încuviințată părăsirea locului accidentului. Datorită lipsei sintagmei *“dacă accidentul s-a produs ca urmare a unei infracțiuni”*, elementul material nu se mai regăsește în variantele normative anterioare, și din aceste considerente nu va mai fi sancționat penal conducătorul auto implicat într-un accident de circulație soldat doar cu pagube materiale produs din cauza săvârșirii unei alte infracțiuni (ex. : un accident de circulație produs de un conducător autor aflat sub influența băuturilor alcoolice implicat într-o tamponare, fără victime omenești).

Concluzionând, în doctrină⁹ s-a exprimat opinia că rațiunea incriminării faptei de a părăsi locul accidentului fără încuviințarea poliției sau a procurorului care efectuează cercetarea locului faptei de către conducătorul vehiculului implicat într-un accident de circulație, nu urmărește neapărat să garanteze siguranța circulației pe drumurile publice, „deoarece comportamentul infracțional are loc după ce siguranța circulației a fost în mod efectiv lezată”, ci „ceea ce s-a dorit în principal a fost reprimarea unui comportament susceptibil să afecteze înfăptuirea justiției, prin îngreunarea aflării adevărului, iar în subsidiar - diminuarea consecințelor accidentului de circulație, prin intervenția activă a participantului la respectivul accident de circulație”.

5. Jurisprudența Curții Constituționale a României.

Datorită modificărilor de conținut ale noii reglementări în practică au apărut numeroase probleme de interpretare care au făcut obiectul unor ample dezbateri în spațiul public. Supunem analizei excepția de neconstituționalitate ridicată într-un dosar aflat pe rolul Judecătoria Câmpina – Secția Penală, care a făcut obiectul Dosarului Curții Constituționale nr. 928D/2015.2. Autorul excepției excepției a criticat incriminarea faptei de „părăsire a locului accidentului”, pe motiv că textul de lege în forma actuală nu definește noțiunea de "accident de circulație", pe care o utilizează, ceea ce îl obligă pe destinatarul normei la un efort de interpretare suplimentar, de natură a afecta previzibilitatea și predictibilitatea acestei norme. A precizat faptul că problemă o reprezintă definiția „accidentului de circulație” care ridică probleme, deoarece folosește termenul de "rănire", care nu oferă niciun reper obiectiv în scopul normării conduitei, indicând în acest sens că vechea reglementare s-a dovedit a fi mult mai utilă, analizând prin prisma Deciziei nr. LXVI (66) din 15 octombrie 2007, pronunțată în recurs în interesul legii de Înalta Curte de Casație și Justiție - Secțiunile Unite.

Reprezentantul Ministerului Public a arătat că aceste critici sunt nefondate, deoarece este de notorietate jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului, potrivit căreia legea nu poate fi exhaustivă, neputând norma toate ipotezele pe care realitatea, la un moment dat, le concretizează, astfel că legea respectă cerința de calitate a previzibilității în măsura în care poate fi deslușită cu ajutorul unei jurisprudențe constante în materia respectivă ori cu ajutorul unor specialiști ai dreptului. Ministerului Public a concluzionat arătând că textul de lege criticat și toate normele tehnice și de punere în aplicare, inclusiv cele de publicitate prin rețeaua internet, asigură unei persoane interesate și diligente toate reperele pentru a-și norma conduita.

Curtea, având în vedere actele și lucrările dosarului, a supus analizei semnificația termenului de "rană", atât prin prisma normelor legislației rutiere cât și prin raportare la semantica termenului în limbajul comun. Rațiunea Curții a fost aceea că ar fi greu de admis că o traumă fizică ușoară, fără modificări perceptibile cu propriile simțuri, și, cu atât mai mult, una morală ar putea să ofere autorului actului de conduită interzis de lege aceea previzibilitate de natură a-l pune în situația de a evita tragerea la răspundere penală.

S-a reținut că legiuitorul a înțeles să incrimineze fapta de „părăsire a locului accidentului” în orice situație în care respectivul eveniment rutier a avut ca urmare decesul sau rănirea uneia sau a mai multor persoane, prin "rănire" înțelegându-se orice atingere adusă integrității corporale sau sănătății unei persoane, indiferent de gravitate, pe cale de consecință se s-a avut în vedere că integritatea corporală și sănătatea unei persoane

⁹ S. Bogdan, D. A. Șerban, G. Zlati, Noul Cod penal, Partea specială. Analize, explicații, comentarii. Perspectiva clujeană, Editura Universul juridic, București, 2014, pag.612

implicate într-un accident de circulație pot fi afectate chiar dacă nu apar imediat modificări perceptibile cu ajutorul simțurilor, ci este necesară, în acest sens, examinarea medicală a victimei accidentului și din aceste considerente excepția de neconstituționalitate a fost respinsă ca neîntemeiată prin Decizia nr. 154 din 24 martie 2016, fiind publicată în MONITORUL OFICIAL nr. 450 din 16 iunie 2016.

6. Jurisprudența Înaltei Curți de Casație și Justiție - Completul pentru Dezlegarea unor Chestiuni de Drept

Înalta Curtea de Casație și Justiție, a fost legal sesizată de Curtea de Apel Bacău – Secția Penală să dezlege o chestiune de drept de a cărei lămurire depindea soluționarea cauzei pe fond la acel moment, după cum urmează:

- dacă pentru a fi întrunite elementele constitutive ale infracțiunii de părăsire a locului accidentului prevăzute de art. 338 alin. (1) din Codul penal cu trimitere la dispozițiile art. 75 lit. b) din Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 195/2002 privind circulația pe drumurile publice, republicată, este necesar ca victima accidentului să prezinte leziuni consemnate într-un act medical, cuantificabile (rănirea) într-un număr de zile de îngrijiri medicale sau nu, în orice situație, dacă este necesară existența unui certificat medico-legal;
- ce se înțelege prin termenul de rănire prevăzut de art. 75 lit. b) din Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 195/2002 privind circulația pe drumurile publice, din punct de vedere juridic, având în vedere că Dicționarul explicativ al limbii române definește rana ca fiind o „ruptură internă sau exterioară a țesutului unei ființe vii, sub acțiunea unui agent distrugător; leziune, plagă”.

S-a avut în vedere faptul că noțiunea de „rănire” nu are o definiție juridică. Nu este explicată în Codul penal în titlul X – Înțelesul unor termeni sau expresii în legea penală și nici în cuprinsul Ordonanței de urgență a Guvernului, nr. 195/2002 privind circulația pe drumurile publice, republicată, cu modificările și completările ulterioare. Pe de altă parte, această noțiune nu a dobândit un înțeles juridic, consacrat în doctrină sau prin jurisprudență (problema are caracter de noutate, fiind determinată de modificarea tiparului de incriminare a infracțiunii de părăsirea locului accidentului, prin reglementarea acesteia în art. 338 din Codul penal).

S-au conturat următoarele opinii: într-o primă opinie s-a apreciat că elementele constitutive ale infracțiunii prevăzute de art. 338 alin. (1) din Codul penal subzistă chiar și în condițiile în care leziunile traumatice cauzate au produs numai suferințe fizice în sensul dispozițiilor art. 193 alin. (1) din Codul penal. Gravitatea leziunilor traumatice produse sau afectarea sănătății victimei nu este condiționată, prin voința legiuitorului, de evaluarea prin zile de îngrijiri medicale necesare pentru vindecare, nefiind necesar să existe un certificat medico-legal sau alt act medical, rănirea putând fi probată prin orice mijloace de probă prevăzute de art. 97 alin. (2) din Codul de procedură penală.

Într-o a doua opinie s-a considerat că pentru a fi întrunite elementele constitutive ale infracțiunii prevăzute de art. 338 alin. (1) din Codul penal nu este strict necesar să se obțină un certificat medico-legal, fiind suficient să fie deținut un document de natură medicală, care să ateste acordarea unor îngrijiri medicale (foaie de consultație, fișă de observație etc.).

Într-o a treia opinie s-a menționat că pentru a fi întrunite elementele constitutive ale infracțiunii prevăzute de art. 338 alin. (1) din Codul penal este necesar ca victima accidentului să prezinte leziuni consemnate într-un certificat medico-legal, cuantificabile într-un număr de zile de îngrijiri medicale. Într-o a patra opinie s-a apreciat că pentru a fi

întreprind elementele constitutive ale infracțiunii prevăzute de art. 338 alin. (1) din Codul penal este necesar ca victima accidentului să prezinte un certificat medico-legal, indiferent dacă leziunile traumatice suferite sunt cuantificabile într-un număr de zile de îngrijiri medicale sau nu.

Prin Decizia nr. 5/2018 Înalta Curte de Casație și Justiție “în interpretarea și aplicarea dispozițiilor art. 338 alin. (1) din Codul penal privind infracțiunea de părăsire a locului accidentului, stabilește că **termenul de rănire** prevăzut de art. 75 lit. b) teza a II-a din Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 195/2002 privind circulația pe drumurile publice, republicată, se interpretează în sensul de „**leziuni traumatice sau afectarea sănătății unei persoane, a căror gravitate este evaluată prin zile de îngrijiri medicale (cel puțin o zi) ori printr-una din urmările prevăzute de art. 194 alin. (1) lit. a), c), d) și e) din Codul penal**”.

O altă chestiune controversată care a apărut în practica judiciară a fost aceea a situației în care noțiunea de “rănire” a uneia sau mai multor persoane prevăzută de art. 75 alin. (1) lit. b) din O.U.G. nr. 195/2002 privind circulația pe drumurile publice raportat la art. 338 alin. (3) din Codul penal, are în vedere și autorănirea, când singura persoană rănită este însuși conducătorul singurului autovehicul implicat în accident.

În acest sens, Curtea de Apel Suceava – Secția Penală la data de 18 ianuarie 2019 a dispus sesizarea Înaltei Curți de Casație și Justiție în vederea pronunțării unei hotărâri prealabile pentru dezlegarea de principiu a problemei de drept sus menționate.

Astfel, într-o opinie, s-a apreciat că noțiunea de rănire a uneia sau a mai multor persoane, prevăzută de art. 75 lit. b) din O.U.G. nr. 195/2002 raportat la art. 338 alin. (1) și (3) din Codul penal, nu poate cuprinde și ipoteza autorănirii, când singura persoană rănită este însuși conducătorul singurului vehicul/autovehicul implicat în accident. Se precizează că nu se poate accepta ca autorul și victima accidentului de circulație în sensul legii penale să fie una și aceeași persoană. Dacă legiuitorul ar fi avut în vedere ipoteza că autorul accidentului să fie în același timp și victima propriei acțiuni, pentru identitate de rațiune ar fi prevăzut drept cauză justificativă și posibilitatea conducătorului vehiculului/autovehiculului, el însuși rănit, în lipsa altor mijloace de transport, de a părăsi locul accidentului pentru a se deplasa la cea mai apropiată unitate sanitară în măsură să acorde asistență medicală necesară (dreptul la viață și sănătate fiind protejat în mod egal de lege, indiferent de titular), sub condiția de a se întoarce imediat la locul accidentului.

În cea de-a doua opinie, se apreciază că noțiunea de “rănire” a uneia sau a mai multor persoane prevăzută de art. 75 alin. (1) lit. b) din O.U.G. nr. 195/2002 raportat la art. 338 alin. (1) și (3) din Codul penal cuprinde și ipoteza autorănirii, când singura persoană rănită este însuși conducătorul singurului vehicul/autovehicul implicat în accident. S-a arătat că pentru corecta stabilire a conținutului normei de incriminare trebuie să se țină seama de definiția legală a accidentului de circulație, cuprinsă în art. 75 lit. b) din O.U.G. nr. 195/2002, care face referire la “rănirea uneia sau a mai multor persoane”, fără a distinge în funcție de numărul și calitatea acestor persoane (șoferul/șoferii autovehiculului/autovehiculelor implicat/implicate în accident ori pasagerii acestor autovehicule) așa încât acolo unde legea nu distinge nici interpretul nu trebuie să o facă.

Pe cale de consecință, Înalta Curte de Casație și Justiție prin Decizia nr. 8/2019 a stabilit că rănirea uneia sau mai multor persoane prevăzută de art. 75 lit. b) din O.U.G. nr. 195/2002, cuprinsă în definiția accidentului de circulație, ca situație premisă a infracțiunii de “părăsire a locului accidentului” prevăzută de art. 338 alin. (1) din Codul penal, **nu are în vedere și autorănirea, când singura persoană rănită este însuși conducătorul singurului autovehicul implicat în accident.**

7. Probleme de drept în practica judiciară

Cu ocazia întâlnirii președinților secțiilor penale ale Înaltei Curți de Casație și Justiție și Curților de apel cu procurorii șefi secție urmărire penală de la nivelul Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție, structurilor specializate DNA și DIICOT și al parchetelor de pe lângă curțile de apel București din 18 mai 2018, s-a pus în discuție dacă se poate reține părăsirea locului accidentului, dacă lovirea cu autovehiculul s-a făcut cu intenție?

O primă opinie exprimată a fost în sensul în care în ipoteza dovedirii condițiilor de tipicitate ale ambelor infracțiuni - o infracțiune contra integrității corporale sau sănătății persoanei/o infracțiune contra vieții și părăsirea locului accidentului prevăzută de art. 338 Cod penal, se va putea reține concursul real de infracțiuni. Norma de incriminare prevăzută de art. 338 nu are în vedere comiterea accidentului exclusiv din culpă, ci producerea unui eveniment rutier soldat cu uciderea sau vătămarea corporală a unei/unor persoane, astfel că nu există niciun temei pentru opinia contrară.

O altă opinie a plecat de la definiția data de art. 75 din O.U.G. nr. 195/2002 accidentului de circulație, din care se desprinde că *“părăsirea locului accidentului”* poate fi reținută chiar dacă respectivul accident a fost provocat cu intenție directă sau indirectă.

O astfel de situație a fost supusă judecării de Curtea de Apel Constanța. În fapt, prin actul de sesizare a instanței s-a reținut că inculpatul JS, la data de 15 martie 2015, în jurul orelor 14,00, aflându-se la volanul unui autoturism, a accidentat-o cu intenție pe persoana vătămată MC care, împreună cu alte două persoane, circula ca pieton pe breteaua de legătură dintre __, cauzându-i leziuni traumatiche prin lovire cu și de corpuri dure în circumstanțele unui accident rutier, ce au necesitat 16-18 zile de îngrijiri medicale dacă nu survin complicații, fiind trimis în judecată pentru săvârșirea infracțiunilor de *“tentativa de omor”* și *“părăsirea locului accidentului”* prevăzute de art.32 rap. la art.188 Cod penal și art.338 alin.1 Cod penal.

Astfel, Curtea de Apel Constanța, prin Decizia penală nr. 4/2019 a avut în vedere că termenul ”accident” reprezintă o întâmplare neprevăzută care poate provoca o avarie, rănirea sau moartea cuiva, iar adjectivul ”neprevăzută” este ceva imprevizibil, nebănuit; care se ivește sau se produce pe neașteptate; neașteptat, negândit, fortuit. faptul că legiuitorul, folosind termenul de ”accident”, s-a raportat la un eveniment care survine pe neașteptate, astfel încât fapta inculpatului JS, care cu intenție a lovit persoana vătămată cu autoturismul și care se încadrează în elementele de tipicitate ale infracțiunii de *„tentativă la omor”*, nu poate constitui situația premisă a infracțiunii de *„părăsire a locului accidentului”*.

În atare situație, instanța a reținut că “chiar dacă inculpatul a părăsit locul faptei, iar fapta a fost comisă pe partea carosabilă a unei șosele, fiind implicat un pieton și un autoturism, acest aspect nu poate atrage răspunderea penală a inculpatului pentru infracțiunea de părăsire a locului accidentului, ci doar pentru comiterea infracțiunii de tentativa de omor prin folosirea, ca obiect vulnerant, a unui autoturism.

Prin urmare, soluția care se impune cu privire la infracțiunea de părăsire a locului accidentului reținută în sarcina inculpatului JS prin actul de sesizare este cea de achitare întrucât fapta nu este prevăzută de legea penală, nefiind întrunite cerințele de tipicitate ale infracțiunii.”

8. Concluzii

Infrațiunea de “părăsirea locului accidentului ori modificarea sau ștergerea urmelor acestuia” are o largă răspândire și aplicabilitate, sancționarea acesteia asigurând apărarea relațiilor sociale în legătură cu circulația pe drumurile publice.

Principalele rezultate pe care studiul nostru și le-a propus au fost acelea de a aprofunda studiul acestei infrațiuni prin raportare la modul în care aceasta a fost transpusă în legislația națională, data la care a intrat în vigoare pentru prima oară în politica penală națională, precum și evoluția de conținut și regim sancționator de-a lungul timpului, dar și de a clarifica înțelesul unor termeni reglementați de legislația rutieră.

Infrațiunea de “părăsire a locului accidentului” este o infrațiune de pericol, și nu de rezultat, constând în crearea unei stări de pericol pentru siguranța circulației și îngreunarea activității organelor judiciare în legătură cu constatarea evenimentului rutier.

Rezultatele cercetării au scos în evidență faptul că la intrarea în vigoare a Noului Cod Penal, norma juridică de reglementare a fost parțial lipsită de previzibilitate, fiind necesară intervenția Înaltei Curți de Casație și Justiție – Completul pentru Dezlegarea unor Chestiuni de Drept. Totodată, raportat la aplicabilitatea infrațiunii s-a făcut departajarea dintre infrațiunea de “părăsirea locului accidentului ori modificarea sau ștergerea urmelor acestuia” și infrațiunea de “tentativă de omor”.

Ar prezenta utilitate practică, ca în această materie, să fie redactate mai multe lucrări de specialitate cu aplicabilitate recentă și, pe această cale, încurajăm autorii să continue cercetările în această materie, rezultatul eforturilor lor putând fi de un real folos persoanelor interesate de modul în care este reglementată această infrațiune, precum și de diversele soluții pronunțate de instanțele de judecată.

Concluzionând, cei care nu respectă aceste prevederi legale și părăsesc locul accidentului fără acordul poliției sau al procurorului care efectuează cercetarea sunt pedepsiți, conform legislației în vigoare, cu închisoarea de la doi la șapte ani. De asemenea, aceeași pedeapsă va fi aplicată și celor care modifică sau șterg urmele de la locul faptei, în cazul în care în urma accidentului a rezultat moartea sau rănirea uneia sau a mai multor persoane.

Referințe

- Nicolescu A. S., *Infrațiuni contra siguranței pe drumurile publice*, Editura Hamangiu, București, 2018
- Hotca A., Dobrinou M., *Infrațiuni prevăzute în legi speciale. Comentarii și explicații*, Ediția a 2-a, Editura C.H. Beck, București 2010
- Dobrinou V., Hotca M.A., Sinescu M.C., Pascu I., *Noul Cod Penal comentat, Partea Specială*, Ediția a III-a revăzută și adăugită, Editura Universul Juridic, București
- Turianu C., *Infrațiunile rutiere*, Ed. All Beck, București, 2000
- Bogdan S., Șerban D. A., Zlati G., *Noul Cod penal, Partea specială. Analize, explicații, comentarii. Perspectiva clujeană*, Editura Universul juridic, București, 2014
- *Codul Penal*
- *Ordonanța de Urgență nr. 195/2002 privind circulația pe drumurile publice*
- *Curtea Constituțională a României, Decizia nr. 154 din 24 martie 2016, referitoare la excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 338 alin. (1) din Codul penal* Înalta Curte de Casație și Justiție, Decizia nr. 5/2018 privind Dezlegarea unor chestiuni de drept
- *Înalta Curte de Casație și Justiție, Decizia nr. 8/2019 privind Dezlegarea unor chestiuni de drept*
- *Curtea de Apel Constanța, Decizia penală nr. 3 din 4 ianuarie 2019*

DESIGN-PROTECTION THROUGH THE CASES OF THE CJEU

Zalán TOPLENSZKI*

Abstract

In my study, I would like to briefly describe the legal regulations on the protection of industrial design through the cases of the Court of Justice of the European Union (CJEU). The aim of this legal institution is to protect the aesthetics of the configuration of the product due to the regulation of industrial property. But why is this so important?

Many companies put increasing emphasizes on the market benefits that can be gained by the high quality of their products and their aesthetic packaging. It has been recognized in relation to the protection of industrial designs that the market value of the intellectual capital invested in product development can exceed the results of the technical developments at lower costs. Of course, consumers prefer the creative, ergonomic, and sophisticated products over their unanimous counterparts which has no concept. Because of the manipulative, visual impact of design, it has a serious impact on the purchasing habits of consumers' and it means a significant economic advantage, especially in the 21st century's technological advancement, where the tech-giants put a new electronic device on the market in each month. The effective protection of this market advantage against copying is essential not only at the national level but also at the EU as well. The enhanced protection of industrial design could not only promote the achievement of prominent quality in the Community due to the contribution of individual designers, but also to encourages the innovation and development of new products and investment in their production.

The primary goal of the study is to provide an adequate, normacentric overview of the legal regulation of the protection of industrial design with special regard to the EU case law with paying a particular attention to issues of design-infringement as well.

Keywords: *intellectual, industrial and commercial property- designs, EU case law, design-infringement, protection*

1. Introduction

The writing of this study was inspired by a recent news article that was published by the HVG Hungarian newspaper on 7th March 2020, and reported that OPPO Electronics Corp., a Chinese multinational network and telecommunications equipment manufacturer,

---

*Student, University of Miskolc, Faculty of Law (email: t.zali137@gmail.com), consultant: dr. Edit Sági (jogsapi@uni-miskolc.com) & dr. habil. Zoltán Angyal (jogazoli@uni-miskolc.hu)

copied the designs of competitor Apple Inc.'s smartwatch (Apple Watch). The Chinese engineers copied not only the appearance of the product but also the name (Oppo Watch) and even the presentation!¹ The question that arose in my mind was: what legal instrument is available to protect the appearance of the product? What is the regulation in the European Union? What is the condition for the design protection? Which articles have been interpreted most often by the Court of Justice of the European Union and which decisions are important?

Before the introduction of the EU legislation, Member States' national legislations provided for design protection, which - of course - was confined to the territory of the concerned Member State. As a result, the same design had different protection in each Member State, which inevitably led to disparities in trade between the Member States, and these disparities hindered and distorted competition within the Community. In particular, the number of reports, offices, bodies, procedures, fees, high levels of nationally defined exclusive rights, high administrative costs, are led to the sharing of the internal market and ultimately *impeded the free movement of goods*. These obstacles necessitated to create a Community design protection which could be directly applicable in all Member States where a single report system is applied.²

2. The actual content of the study

2.1. Law of design

The Community design system, similarly to the system of trademarks, has three legal grounds: the Community Design Directive (EC Directive 98/71) and the EC Council Regulation on Community Designs (Regulation EC No 6/2002, henceforward abbreviated as "the Design Regulation") and the regulations issued for the implementation and application of this Regulation. (Regulations (EC) No 2245/2002 and 2246/2002)³

Directive 98/71 EC on the harmonization of Community designs was published in 1998 to approximate and merge the different rules of the Member States. The Directive and the Design Regulation operate in parallel, which means that the former aims to harmonize national legislation, while the latter provides a single EU-wide design protection.⁴

In the following chapters, I would like to present the rules of protection through the case-law of the Court of Justice of the European Union and to share my statistical research about this topic.

2.2. Definitions

Article 3 of the Regulation contains three definitions: product, complex product, and design, which are essential for understanding the subject.

Product means any industrial or handicraft item, including inter alia parts intended to be assembled into a complex product, packaging, get-up, graphic symbols and typographic typefaces, but excluding computer programs; and complex product means a

---

¹ GÉCS DÁNIEL: *Az hagyján, hogy gátlástalanul lemásolták az Apple óráját, de még a bemutatót is* In: hvg.hu 2020. III. 7. [https://hvg.hu/tudomany/20200307_oppo_watch_apple_watch_masolat_okosora (downloaded: 2020. III. 15.)]

² Design Regulation article 4.

³ ALAIN BELTRAN - SOPHIE CHAUVEAU, GABRIEL GALVEZ-BEHAR: *Des Brevets et des Marques*. Fayard, Párizs, 2001, p. 104

⁴ DANA BELDIMAN – CONSTANTIN BLANKE-ROESER: *European Design Law: Considerations Relating to Protection of Spare Parts for Restoring a Complex Product's Original Appearance* In: *IIC - International Review of Intellectual Property and Competition Law*, Volume 46, 2015. p. 915

product which is composed of multiple components which can be replaced permitting disassembly and re-assembly of the product.

Based on the definition of product, design means the appearance of the whole or a part of a product resulting from the features of, in particular, the lines, contours, colours, shape, texture and/or materials of the product itself and/or its ornamentation.

The definition of Community design excludes the use of the designation 'industrial' and thus defines the subject-matter of the protection broadly. The more permissive term of technical outward stems from German law (as opposed to the earlier French or English solutions). The *Geschmacksmustergesetz*, the former German law on design protection, was extremely broad in its scope of protection, and the European concept followed that.⁵ (Additionally we have to emphasize that the economic importance of Germany has played a major role in the decision of the Community to chose the German regulatory model, which is well supported by the number of report models that will be presented in further chapters).

2.3. Requirements for protection

A design shall be protected by a Community design to the extent that it is new and has individual character.⁶

It is also clear from the definition that design protection, has a high level of heterogeneity as opposed to the homogeneous nature of copyright law.⁷

The criterion of novelty is a category of industrial property rights, while the requirement of individuality is an essential condition of copyright protection. Thus, design protection is at the border of industrial property protection and copyright, and its regulatory characteristics influenced by both sides. The copyright approach is also illustrated by the solution of some legal systems to protect the design by copyright rules rather than codifying an independent industrial design or, for example, adapting the term of protection to copyright rules.⁸ This allows the coexistence of the patents. This view is supported by the judgement of the Court of Justice of the European Union in 2011 in *Flos Spa / Semeraro*.⁹ The Article 17 of the Directive 98/71/EC of the European Parliament and of the Council of 13 October 1998 on the legal protection of designs must be interpreted as precluding legislation of a Member State which excludes from copyright protection in that Member State designs which were protected by a design right registered in or in respect of a Member State and which entered the public domain before the date of entry into force of that legislation, although they meet all the requirements to be eligible for copyright protection.

2.4. Novelty

The Article 5 of the Design Regulation defines when a sample is to be considered as new: a design shall be considered as new if no identical design has been made available to the public. Shall be deemed to be identical if their features differ only in immaterial

---

⁵ DR. BEZZEGH TIBOR: A formatervezési minta jogi fogalmának fejlődése. In: Miskolci doktoranduszok jogtudományi tanulmányai, Miskolci Egyetem Deák Ferenc Állam- és Jogtudományi Doktori Iskola kiadványsorozata, Bíbor Kiadó, Miskolc, 2008 p. 36

⁶ Design Regulation article 4.

⁷ LONTAI ENDRE: Jogegységesítés a nemzetközi iparjogvédelem területén. Akadémiai Kiadó, Budapest, 1988 p. 17

⁸ CSÉCSY GYÖRGY: A formatervezési mintaoltalom elvi kérdései, rendszertani sajátosságai. In: *Pro Vita et Scientia - Ünnepi kötet - Jobbágyi Gábor 65. születésnapja alkalmából*. Tattay - Pogácsás - Molnár (szerk.), Szent István Társulat, Budapest, 2012.

⁹ Case No. C-168/09: *Flos SpA v Semeraro Casa e Famiglia SpA*. ECLI:EU:C:2011:29.

details. Here it is necessary to filter out the identity of samples and the quasi identity of samples.¹⁰

The question is, what kind of approach shall be used for novelty: objective (absolute) novelty is a completely patent law approach: "made available to anyone, anywhere in the world". Subjective novelty is when the design is unknown to the creator. Relative novelty is "if it is unknown to the persons upon whom the judgment of the novelty depends."¹¹ In my opinion, the Design Regulation applies the criterion of objective novelty.

A novelty-impairing circumstance is if it has become accessible to anyone after the registration but before the disclosure to the public by publication, by other forms of communication, by exhibition, or in any other way.

It is not a novelty-impairing circumstance if the design is presented to a third party under confidentiality and despite that it becomes public and if the publication was reasonably not possible during normal course of business to the knowledge of the professional circles of the EC. The second case was interpreted by the Court of the European Union in the ruling that was made in the case of GmbH & Co. KG/ Münchener Boulevard Möbel Joseph Duna GmbH.¹² It is possible that an unregistered design may reasonably have become known in the normal course of business to the circles specialised in the sector concerned, operating within the European Union, if images of the design were distributed to traders operating in that sector. But an unregistered design may not reasonably have become known if it was only presented to one other undertaking or it has been presented only in the showrooms of an undertaking outside the European Union.¹³

Also the publication of the design that happens at most 12 months before priority (publication) can not be considered if it's the consequence of an infringement against the applicant or their legal predecessor, or if the applicant or their legal predecessor made the design public a day before the publication (priority), but made the report within 12 months.

In the next chapter, I would like to present a legal case about novelty, and I would like to find the answer: what is the connection between criteria of novelty and the criteria of individuality?

2.4.1. Erich Kastenholtz contra Office for Harmonisation in the Internal Market (Trade Marks and Designs) (hereinafter: OHIM) – Qwatchme A/S¹⁴

2.4.1.1. How did the case get to the Court of Justice of the European Union?

On 28th September 2006, the intervener, Qwatchme A/S, filed an application for registration of a Community design with the OHIM. The design was registered on the very day the application for registration was made. On 25th June 2008, the applicant, Mr. Erich Kastenholtz, lodged with OHIM an application for a declaration of invalidity of the contested design. The grounds invoked in support of the application for a declaration of invalidity were, firstly, that referred to in the Article 25(1)(b) of Regulation No 6/2002, that the contested design did not satisfy the requirements for protection in the Articles 4 and 5 of the Regulation because of its lack of novelty. The applicant claimed, in particular, that the contested design was identical to the design of a dial, protected by the German

¹⁰ ANETTE KUR - THOMAS DREIER: European Intellectual Property Law. Edward Elgar, Cheltenham, UK, 356. o.

¹¹ GÖRÖG JÁNOS: Az ipari mintaoltalom szabályozásának főbb vonásai egyes szocialista és kapitalista államok jogrendszerében In: MIE Közlemények 3/1971 197. o.

¹² Case No. C-479/12: H. Gautzsch Großhandel GmbH & Co. KG v Münchener Boulevard Möbel Joseph Duna GmbH ECLI:EU:C:2014:75

¹³ DR. TATTAY LEVENTE: A közösségi formatervezési minta. In: Európai Jog 2016/4. szám p. 26-27

¹⁴ Case No. T-68/11: Erich Kastenholtz v OHIM - Qwatchme A/S ECLI:EU:T:2013:298.

copyright law, that used the technique of the superposition of coloured discs. Invalidity Division rejected the application for a declaration of invalidity, after that the Third Board of Appeal dismissed the appeal. The applicant claimed that the General Court should annul the contested decision. He submits that, in the contested decision, the Board of Appeal relied essentially on the individual character of the contested design and that its examination of novelty was inadequate. Thus the Board of Appeal did not clearly distinguish those two factors.¹⁵

2.4.1.2. the Judgement of the General Court

The Board of Appeal stated, that novelty and individual character were separate requirements, although they overlapped to some extent. Thus, it was found that if the two designs produced a different overall impression on the informed user, they could not be regarded as being identical for the purposes of assessing the novelty of the later design.¹⁶

So there is a kind of gradualism here:

the Community Design is not new and does not have an individual character	not possible to protect
the Community Design is new and does not have an individual character	not possible to protect
the Community Design is new and has an individual character	possible to protect

In the present case, the designs at issue are not identical within the meaning of the Article 5 of Regulation No 6/2002. As the Board of Appeal stated in paragraph 25 of the contested decision, the earlier designs are characterised by the graded sequence of a wide range of colours, the combination and intensity of which changes with the hour, whereas the contested design has only two uniform shades or colours in the 12 o'clock and in the 6 o'clock positions or four uniform shades in the positions showing the other hours and, therefore, in each case, there is no variation in the intensity of the shades.¹⁷

This decision allows us to determine that the conditions of novelty and individual character overlap to some extent. The second is indeed superior to the first, that is, if the two shapes give a different overall impression to the informed user, then the designs cannot be considered the same.

2.5. Individual character

Individual character is perhaps one of the most controversial (in my opinion most interesting) issues of the regulation. Previously, this kind of copyright approach generally did not characterize the design-protection-concept of Member States. The purpose of the use of individuality in the definition, according to the Green Paper, is to protect not completely new forms, thus allowing - in practice, under the pressure of the fashion designer lobby - to "dust off" the restoration of former designs.

¹⁵ In case T-68/11, paragraph 30.

¹⁶ In case T-68/11, paragraph 36.

¹⁷ In case T-68/11 paragraph 40.

2.5.1. Chanel SAS contra European Union Intellectual Property Office (EUIPO)¹⁸

2.5.1.1. How did the case get to the Court of Justice of the European Union?

First of all I would like to summarize the story in a few words. On 4th December 2013, the applicant, the Chanel SAS, filed an application for a declaration of invalidity in respect of the contested design with the Cancellation Division of EUIPO pursuant to the Article 52 of Regulation No 6/2002. The ground relied on in support of the application was that set out in Article 25(1)(b) of Regulation No 6/2002, read in conjunction with the Articles 4 to 9 of that Regulation. In its statement of grounds of the application for the declaration of invalidity, the applicant submitted that the contested design was not new within the meaning of the Article 5 of Regulation No 6/2002. According to the applicant, the contested design was highly similar and almost identical to its own monogram, which is a registered trade mark in France since 1989.¹⁹

The Cancellation Division found, in essence, regarding to the novelty of the contested design, that the differences between the designs at issue were not immaterial. With regards to the individual character, the Cancellation Division found that the contested design produced an overall different impression on informed users which is difference from that produced by the earlier design. On 10th September 2014, the applicant brought an appeal before the Board of Appeal of EUIPO against the decision of the Cancellation Division. By decision of 18th November 2015, the Third Board of Appeal of EUIPO dismissed the appeal. After that, the applicant claimed that the General Court should annul the contested decision.

2.5.1.2. the Judgement of the General Court

The General court explained that, it is apparent from that provision that the assessment of the individual character of a Community design involves, in essence, a four-stage examination consisting in deciding upon,

- first, the sector to which the products in which the design is intended to be incorporated or to which it is intended to be applied belong;
- secondly, the *informed user* of those products in accordance with their purpose and, with reference to that informed user, the degree of awareness of the prior art and the level of attention in the comparison, direct if possible, of the designs;
- thirdly, *the designer's degree of freedom* in developing his design; and,
- fourthly, the outcome of the comparison of the designs at issue, taking into account the sector in question, the designer's degree of freedom and the overall impressions produced on the informed user by the contested design and by any earlier design which has been made available to the public.²⁰

two questions arise from this method. The first one is, what do we mean by the „informed user” concept, and the second one is, how does the extent of the designer's degree of freedom affect differences considered in design.

From my point of view, one of the most accurate answer to the first question is given by paragraph 25 of the judgment in Case T-526/13 H&M Hennes & Mauritz v OHIM - Yves Saint Laurent: *the informed user is not the well-informed and reasonably observant and circumspect average consumer who normally perceives a design as a whole and does not proceed to analyse its various details, he is also not an expert or specialist capable of observing in detail the minimal differences that may exist between the designs*

¹⁸ Case. No. T-57/16: *Chanel SAS v EUIPO - Li Jing Zhou* ECLI:EU:T:2017:517.

¹⁹ In case T-57/16 paragraph 5. and 6.

²⁰ In case T-57/16 paragraph 27.

*at issue. Thus, the qualifier ‘informed’ suggests that, without being a designer or a technical expert, the user knows the various designs which exist in the sector concerned, possesses a certain degree of knowledge with regard to the features which those designs normally include, and, as a result of his interest in the products concerned, shows a relatively high degree of attention when he uses them*²¹

Simply, an informed user is not an expert but has some knowledge, therefore, (s)he is not a professional, but is able to distinguish the patterns.

The answer to the second question is logical, but more complex as well. The greater the designer’s freedom in developing a design, the less likely it is that minor differences between the designs at issue will be sufficient to have a different overall impression on an informed user. At the same time, the more the designer’s freedom in developing a design is restricted, the more likely it is that minor differences between the designs at issue will be sufficient to produce a different overall impression on an informed user. Consequently, if the designer has a high degree of freedom in developing a design, that reinforces the conclusion that designs that do not have significant differences produce the same overall impression on an informed user.²²

The explanation of the answer is logical: the more freedom the designer has, the less the design requirement is determined by the technical requirements, the more choice he has, the more creativity he has in the process of designing, and doesn’t need to follow shapes, so the more possibilities he has to create a different pattern. It is important, however, that the examination of the degree of the freedom of creativity is a necessary but not sufficient element to determine individuality.

After examining these steps (which I cannot present in the study because of the content limitations), the General Court surprisingly took a completely different opinion when comparing the designs directly, than the Board of Appeal. The Court’s view is the next: there are remarkable similarities between the earlier design and the contested design. The latter may be perceived, to a certain extent, as a creation inspired by the idea of the Chanel monogram, particularly because the choice of the contested design was not in any way determined by any considerations and because its designer did not sufficiently differentiate that design from the Chanel monogram. Consequently, for the purposes of determining whether the designs at issue produce a different overall impression, it must be held that the informed user will perceive those designs as a whole. Even though there are differences between the central parts of the two designs, the fact remains that the overall impression is not different, since the outer parts, which considerably determine the outline and overall impression produced by the designs at issue, are highly similar and almost identical. Furthermore, the central parts, even though there are some differences between them, both consist of similar oval shapes which dissolve into the overall image of the designs. In particular, the central part of the contested design consists of two ellipses which are similar to the single ellipse in the Chanel monogram. Those differences are particularly unlikely to be noticed by the informed user because it is possible to use the contested design with a 90 degree variation in orientation and in various sizes.²³

After this, the General Court annulled the decision of the Third Board of Appeal of the EUIPO.

---

²¹ Also in judgment in case No. T-9/07: *Grupo Promer Mon Graphic, SA v OHIM – PepsiCo, Inc.* cited in paragraph 24 (ECLI:EU:T:2010:96).

²² Also in case No. T-11/08: *Kwang Yang Motor v OHIM – Honda Giken Kogyo* paragraph 33 (ECLI:EU:T:2011:447)

²³ In case T-57/16 paragraph 55.

2.6. Designs dictated by their technical function

According to the Article 8 of the Design Regulation, a community design shall not subsist in features of appearance of a product which are solely dictated by its technical function.

Various theories have emerged for interpretation of this article, for example:

- multiplicité des formes (diversity of forms – French and Belgian method) the method examine if there are multiple possibilities/options to create (it depends on the extent of the degree of freedom of the designer in developing)
- examining the intention of the designer (causality – English method)
- is there any alternative solution with the same function
- inquiry from the perspective of the customers

Of course, this does not mean that designs with a functional exterior should not be protected. The Design Regulation only excludes designs which appearance is purely technical so that products with a particular functional appearance (such as centring pins) can also be protected. In the next chapter, due to the case law, I primarily seek to determine which method is applied by the Court of Justice of the European Union, whether it is contrary to EUIPO jurisprudence and whether there has been a paradigm shifting in the recent years. Secondly, I would like to ascertain whether there is an objective observer of technical function, such as 'informed user' in the case of individuality.

2.6.1. DOCERAM GmbH contra Ceramtec GmbH²⁴

2.6.1.1. Questions of Court of Member State

DOCERAM co. is the proprietor of a number of registered Community designs which protect centring pins for welding in three different geometrical shapes, each of which is produced in six different types. Relying on an infringement of its Community designs, DOCERAM brought an action against CeramTec before the Landgericht Düsseldorf (Regional Court, Düsseldorf, Germany), seeking an order for CeramTec to discontinue the infringement of its intellectual property rights. The latter brought a counterclaim for a declaration of invalidity of the contested designs, maintaining that the features of appearance of the products in question were dictated solely by their technical function.²⁵ The Landgericht Düsseldorf (Regional Court, Düsseldorf) dismissed the claim, after this, DOCERAM appealed against that judgment to the Oberlandesgericht Düsseldorf (Higher Regional Court). The Higher Regional Court decided to stay the proceedings and to refer the following questions to the Court of Justice for a preliminary ruling:

- Are the features of the appearance of a product solely dictated by its technical function, within the meaning of Article 8(1) of [Regulation No 6/2002] which excludes protection, even if the design effect is of no significance for the product design, but the (technical) functionality is the sole factor that dictates the design?
- If the Court answers Question 1 in the affirmative: From which point of view is it to be assessed whether the individual features of the appearance of a product have been chosen solely on the basis of considerations of functionality? Is an “objective observer” required and, if so, how is such an observer to be defined?²⁶

2.6.1.2. Answer to the first question

The protection offered by the regulation is excluded where the features of appearance of the product in question were adopted exclusively in order to permit the

²⁴ Case No. C-395/16 : *DOCERAM GmbH v CeramTec GmbH* ECLI:EU:C:2018:172.

²⁵ In case C-395/16, paragraph 12.

²⁶ In case C-395/16, paragraph 16.

product to fulfil a certain technical function, and thus without any creative contribution on the part of its designer, and the fact that there may exist other shapes which allow the same technical result to be obtained is not in itself crucial in this regard.²⁷ In the light of the Advocate General's Opinion, the Court of Justice concluded that the existence or non-existence of alternative designs is irrelevant and it is necessary to consider whether the technical function of the product was the only factor taken into account by designer. The Court has opposed to the previous jurisprudence and - in my point of view - has introduced a paradigm shifting. Instead of the theory of the diversity of forms (which examines the possibility of multiple forms), it already relies on the theory of the causality (examination of the intention of the creator) in the interpretation of law.

2.6.1.3. Answer to the second question

In that connection, it must be observed that Design Regulation does not provide any clarifications as to whether the relevant features of appearance of a product have been dictated by its technical function.²⁸ An 'objective observer' cannot be the standard. Such an assessment must be made, in particular, having regard to the design at issue, the objective circumstances indicative of the reasons which dictated the choice of features of the appearance of the product concerned, or information on its use. These circumstances, data, and samples must be supported by evidence. In order to determine whether the relevant features of appearance of a product are solely dictated by its technical function, within the meaning of that provision, the national court must take all the objective circumstances relevant to each individual case into account. In that regard, there is no need to base those findings on the perception of an 'objective observer'.

2.7. Statistical data

I completed a statistical analysis and investigated questions with regard to the number of protected designs.. I would like to present the results in the following chapter.

2.7.1. The number of national design-patterns

I investigated the number of design patterns that are handled by the national intellectual property offices in the 27 Member States of the European Union, and I discovered surprising differences. The German office (Deutsches Patent- und Markenamt) is at the top of the echelon with its 1.703.152 design patterns. This means that for every 49 inhabitant of the German Federal Republic there is one design pattern. This survey is a type of indicator of the country's economical strength and stability, because such a high number can only be reached if there are many innovative small- and medium-sized companies, and globally significant, strong companies in the country. It's no surprise that the German theory and practice of law had the biggest influence on the regulations of the Union, which I referred to in this study many times. The second place went to France, its national office (Institut national de la propriété industrielle) registered 772.999 design patterns in March 2020, and the national office of Italy (Ufficio Italiano Brevetti e Marchi) won the third place, with its 527.432 designs. (It is interesting to note that if we add up the French and Italian data, it still doesn't reach the results of Germany). The only other office that had a number above 100.000 is the office of Spain (Oficina Española de Patentes y Marcas). In the Eastern-Middle-Europe the Czech Republic (Úřad průmyslového vlastnictví) is outstanding, with 64.342 patterns. The Romanian office (Oficiul de Stat pentru Invenții și Mărci) had 439.737 design patterns in the investigated time period.

---

²⁷ Opinion of Advocate General Saugmandsgaard ØE in case C-395/16 paragraph 71

²⁸ In case 395/16 paragraph 34.

Regarding Hungary, the number of registered design patterns by the National Office of Intellectual Property was only enough to reach the 19th place. 29

2.7.2. The distribution of the plaintiffs

In this statistical analysis I investigated 72 cases that happened between 2010 and 2019 (15 took place before the Court and 57 in front of the General Court) and regarding the distribution of plaintiffs by place of residence I had similar results to those in the data that I mentioned in the previous chapter. In 32% of the cases the plaintiff had a German place of residence, in these cases the most famous German companies were mentioned, such as BMW, Porsche and Jägermeister, but I found legal entities as well, like in the case of Erich Kastenholtz, which I described in this essay. The second highest number of plaintiffs were from Spain (16%), and on the third place there was France with 10% (for example, CHANEL SAS, that is mentioned in the study has a French place of residence). I discovered a surprising result about Poland, because in 10% of the cases a Polish legal entity occupied the position of the plaintiff.³⁰

2.7.3. The most interpreted articles

I used the previously mentioned 72 cases as a basis to find out which articles of the Design Regulation were referenced the most in the past 10 years. The 25th article of the Design Regulation is on the first place. This describes the details of the reasons for annihilation, and in of this article, paragraph (1) point b) is referenced in the majority of cases. This place of law records when can the design pattern protection can be annihilated: if the pattern doesn't fit the requirements of articles 4-9. Therefore, it is not surprising that the second and the third most referenced laws are the 6th (individual character) 4th article (the conditions of protection). The 5th article (novelty) is often referenced as well, in most cases together with the laws mentioned before. Among many others, these research results motivated me to investigate the conditions of protection out of the many parts of design protection.

3. Conclusion

In my study, I offered a brief survey of requirements for protection, novelty, individuality as well as designs dictated by their technical function by means of cases of the Court of Justice of the European Union.

Also, I did statistical research to see which Member States can be regarded the leaders in the design protection, and which states' solutions were exemplified in the creation of Design Regulation, and which articles were cited most in the proceeding.

Several recent changes have had a significant impact on the EU legal system of intellectual property. The first time, the trademark system has been revised and much major copyright reform has recently been completed.³¹ The area of designs has so far remained relatively intact, even though 18 years have passed since the adoption of Design Regulation. What kind of changes will come shortly? Will Artificial Intelligence radically change EU regulation? In any case, I am certain: interpreting the jurisprudence of the Court, as it is now, will continue to be essential, and it will answer many unsolved questions.

---

²⁹Based on the database of DesignView [(<https://www.tmdn.org/tmdsview-web/welcome>) downloaded: 20/03/2020].

³⁰based on the database of Curia Curia [<http://curia.europa.eu/juris/recherche.jsf?language=hu#> (downloaded: 20/03/2020)]

³¹CARINA GOMMERS: The age of design. In: Journal of Intellectual Property Law & Practice, Volume 15, Issue 2, 2020, p. 75.

References

- ALAIN BELTRAN - SOPHIE CHAUVEAU, GABRIEL GALVEZ-BEHAR: Des Brevets et des Marques. Fayard, Párizs, 2001, p.104
- ANETTE KUR - THOMAS DREIER: European Intellectual Property Law. Edward Elgar, Cheltenham, UK, p. 356
- CARINA GOMMERS: The age of design. In: Journal of Intellectual Property Law & Practice, Volume 15, Issue 2, 2020, p. 75
- CSÉCSY GYÖRGY: A formatervezési mintaoltalom elvi kérdései, rendszertani sajátosságai. In: Pro Vita et Scientia - Ünnepi kötet - Jobbágyi Gábor 65. születésnapja alkalmából. Tattay - Pogácsás – Molnár (szerk.), Szent István Társulat, Budapest, 2012.
- DANA BELDIMAN – CONSTANTIN BLANKE-ROESER: European Design Law: Considerations Relating to Protection of Spare Parts for Restoring a Complex Product's Original Appearance In: IIC - International Review of Intellectual Property and Competition Law, Volume 46, 2015. p. 915
- DR. BEZZEGH TIBOR: A formatervezési minta jogi fogalmának fejlődése. In: Miskolci doktoranduszok jogtudományi tanulmányai, Miskolci Egyetem Deák Ferenc Állam- és Jogtudományi Doktori Iskola kiadványsorozata, Bfbor Kiadó, Miskolc, 2008 p. 36
- GÖRÖG JÁNOS: Az ipari mintaoltalom szabályozásának főbb vonásai egyes szocialista és kapitalista államok jogrendszerében In: MIE Közlemények 3/1971 p. 197
- LONTAI ENDRE: Jogegységesítés a nemzetközi iparjogvédelem területén. Akadémiai Kiadó, Budapest, 1988 p. 17
- DR. TATTAY LEVENTE: A közösségi formatervezési minta. In: Európai Jog 2016/4. szám 26-27. p.
- Council Regulation (EC) No 6/2002 of 12 December 2001 on Community designs
- Commission Regulation (EC) No 2245/2002 of 21 October 2002 implementing Council Regulation (EC) No 6/2002 on Community designs
- Commission Regulation (EC) No 2246/2002 of 16 December 2002 on the fees payable to the Office for Harmonization in the Internal Market (Trade Marks and Designs) in respect of the registration of Community designs
- Directive 98/71/EC Of the European Parliament and of the Council on the legal protection of designs
- Case No. C-395/16 : *DOCERAM GmbH v CeramTec GmbH* ECLI:EU:C:2018:172.
- Case No. C-479/12: *H. Gautzsch Großhandel GmbH & Co. KG v Münchener Boulevard Möbel Joseph Duna GmbH* ECLI:EU:C:2014:75.
- Case No. C-168/09: *Flos SpA v Semeraro Casa e Famiglia SpA*. ECLI:EU:C:2011:29.
- Case. No. T-57/16: *Chanel SAS v EUIPO - Li Jing Zhou* ECLI:EU:T:2017:517.
- Case No. T-68/11: *Erich Kastenholz v OHIM - Qwatchme A/S* ECLI:EU:T:2013:298.
- Case No. T-11/08: *Kwang Yang Motor v OHIM – Honda Giken Kogyo* ECLI:EU:T:2011:447
- Case No. T-9/07: *Grupo Promer Mon Graphic, SA v OHIM – PepsiCo. Inc.* ECLI:EU:T:2010:96.
- Opinion of Advocate General SaugmandsGaard Øe in Case C-395/16 ECLI:EU:C:2017:779.
- https://hvg.hu/tudomany/20200307_oppo_watch_apple_watch_masolat_okosora (downloaded: 05/03/2020)
- based on the database of DesignView [<https://www.tmdn.org/tmdsview-web/welcome>] (downloaded: 20/03/2020)]
- based on the database of Curia [<http://curia.europa.eu/juris/recherche.jsf?language=hu#>] (downloaded: 20/03/2020)]

CONTRACTUL DE FRANCIZĂ

Marian ANTOHI*
Mihai-Alexandru MERIȘESCU

Abstract

Lucrarea abordează reglementarea în materie cu privire la operațiunile de franciză și contractul de franciză. Contractul de franciză este un contract consensual, sinalagmatic, ale cărui obligații se execută în timp, intuitu personae și de adeziune. Caracterul consensual al francizei se exprimă prin faptul că părțile nu trebuie să dea o anumită formă, nici măcar scrisă, contractului pentru ca acesta să fie valabil încheiat. Caracterul intuitu personae al francizei se explică, în ceea ce privește alegerea beneficiarului, prin bonitatea și condițiile manageriale de care dă dovadă acesta. Studiul nostru va analiza și dispozițiile OG. nr.52/1997 care reglementează regimul juridic al francizei. Totodată, se vor analiza cele mai răspândite forme ale francizei, precum și criteriile ce stau la baza acestei clasificări. Nu pot fi neglijate drepturile și obligațiile părților, condițiile de modificare, prelungire și reziliere a acestuia. O particularitate în materia contractului de franciză o reprezintă faptul că legea nu se preocupă de cazurile privind încetarea contractului de franciză. Particularitățile contractului de franciză vor fi reliefate și prin efectuarea unui studiu de caz în jurisprudența existentă în materie. România a devenit o destinație preferată pentru majoritatea francizorilor, beneficiind de un înalt grad de cunoaștere a brand-urilor în rândul populației, precum și datorită statutului de membru al Uniunii Europene. România este unul dintre cele 5 state membre ale Uniunii Europene care a adoptat o lege specială pentru a reglementa franciza. Concluzionând, contractul de franciză asigură o serie de avantaje și dezavantaje pentru francizat și francizor, acest sistem reprezentând un mod rapid și facil pentru a începe o afacere.

Cuvinte cheie: franciză, know-how, clauză de neconcurență, fond de comerț, exclusivitate teritorială

1. Introducere

Lucrarea își propune să aprofundeze studiul noțiunii de franciză, contextul în care aceasta a fost integrată în raporturile dintre profesioniști, caracterele juridice specifice materiei contractului de franciză și impactul pe care franciza l-a avut în sfera comerțului.

---

*Student, Facultatea de Drept, Universitatea "Nicolae Titulescu" din București; (e-mail: antohy_89@yahoo.co.uk). Student, Facultatea de Drept, Universitatea "Nicolae Titulescu" din București; (e-mail: merisescum@gmail.com). Acest studiu a fost elaborat sub coordonarea Lect. univ. dr. Dan-Alexandru Sitaru (dan.alexandru@sitaru.ro).

Denumirea de franciză are corespondent în operațiunea economică cu același nume, rețeaua care comercializează astfel produsele, contractul care leagă părțile din cadrul unei francize. Noțiunea de franciză este una largă, iar înțelesul acesteia este unul complex. Franciza privită dintr-o altă perspectivă reprezintă un sistem eficient de comercializare a produselor, serviciilor, tehnologiilor, bazat pe o colaborare eficientă între agenți economici distincți din punct de vedere juridic și financiar, respectiv francizorul și francizații, în care francizorul le acordă francizaților săi dreptul și le impune obligația de a exploata activitatea în conformitate cu conceptul său. Dezvoltarea acestui concept a fost generată de expansiunea transfrontalieră a comerțului, determinată de noile obiceiuri ale consumatorilor zilelor noastre, din acest motiv considerăm că importanța francizei este una fundamentală atât pe plan mondial cât și pe plan european, aceasta reprezentând în fond o optimizare a operațiunii de vânzare ce aduce beneficii consumatorului.

Prezentul studiu conține o analiză amănunțită a conceptului de franciză și contract de franciză și pentru o mai bună înțelegere ale acestor noțiuni vor fi aprofundate și explicate terminologiile utilizate în acest domeniu, rezultatul eforturilor noastre putând fi de un real folos persoanelor interesate de modul în care este reglementată franciza precum și de diversele aplicații practice ale contractului omonim.

Tematica abordată este cel puțin cunoscută din punct de vedere teoretic, însă prin consultarea lucrărilor de specialitate ne propunem să aprofundăm și să îmbogățim sfera de cunoaștere, întrucât așa cum foarte bine afirma Warren Buffet “Riscul provine din a nu ști ceea ce faci”, iar o astfel de abordare de manifestare întâmplătoare în sfera comercială ar fi de nedorit. Totodată, vom supune analizei o serie de hotărâri judecătorești, pronunțate de jurisdicții din România, aflate în strânsă legătură sau derivate din contractul de franciză.

2. Conținutul propriu-zis al lucrării.

Precizări prealabile. Franciza reprezintă o tehnică modernă de natură contractuală prin care se realizează comercializarea produselor și serviciilor, bazată pe colaborarea dintre comercianți.¹ Atunci când fabricantul unui produs ori prestatorul unui serviciu de succes acordă unui comerciant dreptul de a fabrica produse ori a presta servicii, folosind marca, tehnologia și procedeele aparținând fabricantului, respectiv prestatorului, aceste operațiuni sunt specifice sistemului de comercializare caracteristic francizei. Geneza acestui sistem de comercializare își are originea în Statele Unite ale Americii, contextul apariției fiind unul interesant deoarece acest concept a reprezentat, în fapt, o reacție împotriva legislației antitrust. Datorită succesului pe care l-a cunoscut, franciza a cunoscut o largă dezvoltare și o mare aplicare practică. Cu titlu de exemplu, în lume sunt deja cunoscute mari rețele de franciză, care depășesc granițele unei țări precum McDonald’s, KFC, Starbucks etc.

Făcând parte din familia contractelor de distribuție, în America, franciză este definită într-o modalitate simplistă: “convenție care oferă unei părți dreptul de a distribui, de a vinde, de a furniza bunuri, servicii sau facilități, într-o zonă determinată².”

Principalele avantaje oferite de folosirea francizei constau în faptul că fabricantul produsului, respectiv prestatorul de servicii, este degrevat de operațiunea de comercializare, iar avantajul beneficiarului constă în faptul că, în desfășurarea activității sale comerciale, folosește o marcă de renume care s-a impus deja pe piață.

¹ Cărpenaru Stanciu, D., *Tratat de drept comercial roman*, ediția a-VI-a, Universul Juridic, București, 2019, p.586

² U.S.C 1253 *Transfer of Franchises, trademarks, and trade names, in Patent, Trademark, and Copyright Laws*, 1991 edited by Jeffrey Samuels.

Franciza este un format de business construit pe trei piloni: marca francizorului, know-how-ul francizorului și asistența oferită permanent de către francizor. Prezintă relevanță lipsa oricăruia dintre aceste trei elemente deoarece, în absența oricăruia, contractul nu va fi unul de franciză, ci un alt contract, ori de distribuție, ori de know-how, având reglementări și limitări diferite.

Franciza este reglementată, în țara noastră, prin O.G. nr. 52/1997.

3. Noțiunea și felurile francizei

Franciza este definită de art.1 lit. a) din O.G. nr. 52/1997 ca fiind “un sistem de comercializare bazat pe o colaborare continuă între persoane fizice sau juridice, independente din punct de vedere financiar, prin care o persoană, denumită francizor, acordă unei alte persoane, denumite beneficiar, dreptul de a exploata sau de a dezvolta o afacere, un produs, o tehnologie sau un serviciu.”

Plecând de la definiția anterior menționată, rezultă caracteristicile francizei care presupun că ea reprezintă în primul rând o organizare specifică a activității comerciale, având ca obiect producerea sau comercializarea produselor și prestarea serviciilor. De asemenea, franciza se bazează pe colaborarea continuă între comercianții parteneri, fundamentul colaborării acestora fiind constituit de comunitatea de interese în realizarea scopului activității. Franciza este o tehnică juridică de natură contractuală, cadrul juridic constituindu-l contractul de franciză. Scopul francizei este crearea unei afaceri de succes. Revenind la pilonii francizei, vor fi supuse analizei noțiunile de “**marca francizorului**”, “**know-how-ul francizorului**” și “**asistență comercială oferită de francizor**”.

Marca este orice semn susceptibil de reprezentare grafică ce servește la diferențierea produselor sau a serviciilor unei persoane fizice ori juridice de cele ale alteia. Marca poate fi alcătuită doar din cuvinte, acestea din urmă putând fi substantive comune din fondul comun de cuvinte al unei limbi, ori pot fi nume proprii, chiar denumiri geografice, combinații de cuvinte. Din punct de vedere comercial, marca francizorului este extrem de importantă atât pentru propria sa afacere concretizată prin vânzările făcute în unități proprii, iar mai apoi pentru reușita francizării afacerii sale. Marca este ceea ce alege, de fapt, consumatorul. Un aspect deosebit de important de natură juridică îl constituie obligativitatea înregistrării mărcii francizorului, odată înregistrată, respectiva marcă poate fi utilizată în cadrul rețelei de franciză. Marca francizorului trebuie să fie protejată juridic prin înregistrare la OSIM (Oficiul de Stat pentru Invenții și Mărci), ori pe plan european la EUIPO (Oficiul Uniunii Europene pentru Proprietate Intelectuală) sau internațional la WIPO (Organizația Mondială a Proprietății Intelectuale).

Know-how-ul francizorului: acest termen este preluat din dreptul american, fiind o prescurtare a lui “*know how to do it*”, fiind utilizat și integrat în legislația română³. Din perspectivă juridică, know-how-ul este un element exponențial în materia francizei, deoarece este determinant la deosebirea dintre aceasta și alte contracte asemănătoare. Concret, reprezintă un ansamblu de informații de natură practică, ne brevetate, care sunt rezultate al experienței francizorului și testate de către acesta, transmisibile și capabile să procure acestuia un avantaj concurențial. Plecând de la teza enunțată mai sus, se impune observația că know-how-ul nu este o informație privită singular, acesta reprezintă un ansamblu de informații și, în acest context, o informație, chiar având o importanță covârșitoare în corecta derulare a activității care face obiectul francizei nu prezintă nicio

³ Astfel s-a procedat, de exemplu în limbajul de specialitate francez unde s-a tradus forma abreviată, iar know-how-ul este denumit “*savoir-faire*”.

relevanță câtă vreme este singulară. Caracterele de informații ce constituie know-how-ul au specificitate tehnică, utilitate imediată, acestea trebuie să fie nebrevetate și sunt rezultatul experienței francizorului, fiind testate de către acesta, reprezentând, în fond, însăși “cheia propriului succes în afaceri”. Francizorul trebuie să facă dovada că a transmis know-how-ul său francizaților, în caz contrar, în situația în care se comercializează produse sub o anumită marcă, dar contractul de distribuție nu e însoțit și de un transfer de know-how, rețeaua creată astfel nu va fi una de franciză, ci una de distribuție exclusivă.

Asistența comercială și tehnică oferită de către francizor va exista pe întreaga durată a relațiilor contractuale dintre părți, constituind un element esențial al francizei, care reprezintă totodată și o obligație în sarcina francizorului. Această obligație este stipulată atât în codul deontologic european al francizei, cât și în legislația română în cuprinsul dispozițiilor art. 4 alin. 2 lit. c) O.G. nr. 52/1997, după cum urmează “Francizorul trebuie să îndeplinească următoarele cerințe: c) să asigure francizaților săi o pregătire inițială, precum și asistență comercială și/sau tehnică permanentă, pe toată durata existenței drepturilor contractuale.”

Francizorul trebuie să asiste francizatul, nu să impună acestuia anumite decizii, precum alegerea angajaților. Așadar, aceasta asistență are o funcție strict consultativă, nicidecum una de subordonare.

Felurile francizei sunt în număr de trei, după cum urmează: franciza industrială (de producție), franciza de distribuție, franciza de servicii și franciza principală (master franchise)

Franciza industrială este acea franciză prin intermediul căreia francizatul va fabrica el însuși, în conformitate cu indicațiile oferite de către francizor, anumite produse pe care apoi le va comercializa sub marca francizorului.

Franciza de distribuție cunoaște două modalități, respectiv franciza de distribuție a produselor realizate de însuși francizorul sau franciza de distribuție în care francizorul este doar un distribuitor al produselor realizate de diferiți producători.

Franciza de servicii este cea mai răspândită formă de franciză și reprezintă tehnica prin care francizorul, după ce a creat o metodă sau o tehnică specifică prestării unor servicii, transmite beneficiarului dreptul de întrebuintare a acestor metode și tehnici în exercitarea aceluiași gen de servicii.⁴

Franciza principală (master franchise) este mecanismul prin care francizorul acordă altei persoane, în calitate de subfrancizor, în schimbul unei remunerații directe sau indirecte, dreptul de a exploata o franciză în vederea încheierii de contracte cu terți beneficiari. În aceasă formă a francizei, francizorul inițial, principal, cedează subfrancizorului dreptul de a exploata, de a dezvolta și de a crea și extinde rețeaua de franciză prin încheierea de contracte cu diferiți beneficiari.⁵

4. Noțiunea și caracterele juridice ale contractului de franciză.

Contractul de franciză este acel contract prin care o persoană, denumită francizor, acordă altei persoane, denumită beneficiar, dreptul de a exploata sau de a dezvolta o afacere, un produs, o tehnologie sau un serviciu.⁶ Dintr-o altă perspectivă, contractul de franciză mai poate fi privit și ca un acord prin intermediul căruia francizorul îi acordă francizatului dreptul de a exploata franciza, respectiv conceptul său original. Analizând

⁴ Nemeș Vasile, *Drept Comercial*, ediția a-III-a, Hamangiu, București, 2018, p.388

⁵ Nemeș Vasile, *op.cit.*, 2018, p.389

⁶ Cârpenaru Stanciu, D., *op.cit.*, p.589

definiția legală a contractului de franciză, se pot extrage două concluzii esențiale, respectiv faptul că acest contract se încheie între francizor și beneficiar și, prin încheierea contractului, francizorul acordă beneficiarului dreptul de a exploata sau a dezvolta o afacere, un produs, o tehnologie sau un serviciu.

Este important de precizat că potrivit art. 6 alin. 3 din O.G. nr. 52/1997 se stipulează expres că “dreptul care se transferă obligă francizatul la plata unei redevențe și îl autorizează să utilizeze marca produselor și/sau serviciilor și/sau tehnologiilor, know-how-ul ori o altă experiență deosebită de franciză, precum și orice alte drepturi de proprietate intelectuală sau industrială, după caz, susținut permanent de asistența comercială și/sau tehnică a francizorului, pe toată durata de valabilitate a contractului de franciză.”

Contractul de franciză este un contract sinalagmatic, întrucât generează drepturi și obligații atât în sarcina francizorului, cât și în sarcina beneficiarului. Este un contract esențialmente cu titlu oneros, fiecare dintre părți urmărind realizarea unui folos patrimonial. O altă caracteristică specifică contractului de franciză este aceea că acesta este un contract comutativ, caracterizat de existența și întinderea drepturilor și obligațiilor părților care sunt cunoscute la data încheierii contractului. Contractul de franciză se încheie prin simplul acord al părților și pentru protejarea intereselor acestora, în formă scrisă, de unde rezultă și caracterul consensual al acestuia. Deoarece dreptul dobândit de beneficiar se exercită pe întreaga durată a contractului, iar plata redevenței se face eșalonat, în condițiile și termenele prevăzute în contract, rezultă că ne aflăm în prezența unui contract cu executare succesivă. Deoarece succesul fiecăreia dintre cele două părți ale contractului de franciză, francizor și francizat, va depinde în mare măsură de partenerul său contractual, fiecare va alege să semneze, ori nu, contractul în funcție de calitățile personale ale celuilalt, acestea fiind un indicator al rezultatelor care s-ar putea obține. Este ceea ce se numește în limbaj juridic caracterul *intuitu personae* al contractului.

Astfel, francizorul alege cu atenție sporită francizații în considerarea capacității acestora de a desfășura activitatea care face obiectul francizei. Interesul său nu se limitează la a încasa sumele datorate, ci primează interesul păstrării identității comune și reputației rețelei. Plecând de la caracterul *intuitu personae* al contractului de franciză, vor fi avute în vedere mai multe consecințe care interesează pe ambii parteneri ce sunt în legătură imediată cu executarea contractului: contractul va fi incesibil, adică nu va putea fi transmis fără acordul francizorului. Contractul va înceta în situațiile care determină ca executarea contractului să nu fie făcută de către francizat. Sunt avute în vedere două situații, respectiv decesul și incapacitatea francizatului persoană fizică și încetarea francizatului persoană juridică (cazurile de dizolvare ale societății francizate). Trebuie reținut, deci, că franciza nu poate fi cesionată de francizat fără acordul francizorului, cu precizarea că acest acord va putea fi stipulat în contract încă de la momentul semnării acestuia. Acordul dat în avans se numește clauză de agreement și, doar în prezența unei asemenea clauze, contractul de franciză va putea fi transmis.

5. Conținutul contractului.

Contractul de franciză cuprinde clauzele obișnuite ale oricărui contract, dispozițiile art. 5 din Ordonanță consacră expres principalele clauze ale contractului care trebuie să fie definite fără ambiguitate și clauzele stipulate în cuprinsul contractului de franciză trebuie să reflecte interesele membrilor rețelei de franciză, respectiv obiectul contractului, drepturile și obligațiile părților, condițiile financiare și durata contractului și condițiile de modificare, prelungire și reziliere.

Părțile acestui contract sunt francizorul și beneficiarul, aceste două categorii reprezentând, în fapt, comercianți persoane fizice sau juridice care acționează în mod independent. Francizorul reprezintă partea care atribuie beneficiarului dreptul de a exploata și dezvolta o afacere, un produs, o tehnologie sau un serviciu.

Beneficiarul contractului, francizatul, este, conform legislației române, obligat “să furnizeze francizorului orice informație de natură a facilita cunoașterea și analiza performanțelor și a situației reale financiare pentru a asigura o gestiune eficientă în legătură cu franciza” prin dispozițiile art. 4 alin. 2 lit. b) din O.G. nr. 52/1997 privind regimul juridic al francizei, republicată “Francizorul trebuie să îndeplinească următoarele cerințe: b) să fie titularul drepturilor de proprietate intelectuală și/sau industrială”. În contractul de franciză, va fi prevăzută în concret modalitatea prin care francizorul transmite beneficiarului dreptul de a exploata marfa, know-how-ul ori alte drepturi de proprietate intelectuală sau industrială. Fiind un contract esențialmente cu titlu oneros, în mod obligatoriu, în contract, va fi prevăzută atât redevența inițială cât și redevențele periodice. Redevența inițială constituie o taxă necesară pentru accesul în rețeaua de franciză. Ea trebuie achitată la momentul încheierii contractului. Redevențele periodice sunt acele sume de bani pe care beneficiarul trebuie să le achite la termenele stabilite în contract. Cuantumul acestora se stabilește prin acordul de voință al părților.

Obiectul contractului de franciză trebuie inserat în mod obligatoriu în cuprinsul contractului fiind o clauză obligatorie prin voința legiuitorului. Obiectul contractului are în vedere două componente datorită caracterului sinalagmatic, și constă în primul rând în clauza referitoare la dreptul de exploatare al mărcii, iar pe de altă parte în obligația de plată a prețului. Obiectul francizei se desprinde din dispozițiile art. 1, 5 și 6 din O.G. nr. 52/1997. Conform textelor de lege menționate, obiectul raporturilor de franciză poate fi rezumat la transmiterea dreptului de a exploata ori de a dezvolta o afacere, un produs, o tehnologie sau un serviciu în schimbul plății unei redevențe din partea beneficiarului. Indubitabil, potrivit dreptului pozitiv, operațiunile ce constituie obiect al contractului de franciză reprezintă veritabile fapte de comerț.

Contractul de franciză începe încă din faza precontractuală, fază în care părților li se permite să ia o decizie în sensul unei colaborări.

6. Durata contractului.

Potrivit aceleiași ordonanțe, contractul de franciză trebuie să prevadă în cuprinsul său și durata derulării contractului, cu precizarea că termenul fixat are ca obiectiv amortizarea investiției specifice francizei efectuată de către beneficiar. Această prevedere este justificată și echitabilă deoarece are în vedere să protejeze și interesele francizorului, nu doar ale beneficiarului.

Reglementările francizei nu impun o durată minimă sau maximă a contractului, iar potrivit dispozițiilor art. 9, aceasta va diferi în raport de caracteristicile proprii fiecărei francize. În legătură cu determinarea duratei contractului de franciză, vor fi avute în vedere și dispozițiile art. 6 alin. (1) din ordonanță, potrivit cu care termenul contractului va fi fixat astfel încât să fie apt să permită beneficiarului amortizarea investițiilor specifice francizei.

7. Clauze specifice în contractul de franciză.

Clauza de confidențialitate este o reflexie a loialității specifice francizei cu privire la know-how astfel cum este reglementată de art. 10 din Ordonanță “Francizorul poate să impună o clauză de nonconurență și de confidențialitate, pentru a împiedica înstrăinarea know-how-ului transmis pe durata contractului de exclusivitate” și de această manieră se

consacră dreptul francizorului de a putea impune o clauză de neconcurență și de confidențialitate tocmai pentru a împiedica înstrăinarea know-how-ului. Existența clauzei de confidențialitate este esențială, aceasta vizând exclusiv protejarea know-how-ului împotriva divulgării lui către alte persoane, această interdicție operând pe toată durata derulării contractului, cu mențiunea că aceasta poate subzista pe o perioadă stabilită, chiar și după încetarea contractului de franciză. Caracterul secret al know-how-ului este un garant al originalității acestuia. Chiar în lipsa stipulării unei clauze de confidențialitate în contract, aceasta trebuie să fie întotdeauna subînțeleasă în cadrul francizei. În practica redactării contractelor de franciză, se remarcă tendința de a se insera clauza de confidențialitate, care, în plus, prevede și valoarea prejudiciului produs prin încălcarea obligației de confidențialitate și care este extrem de ridicat. Un exemplu notoriu este cazul celebrului Big Mac, burgerul comercializat de rețeaua McDonald's, a cărui rețetă a fost inventată de către un francizat al rețelei, Jim Delligatti, și care a trebuit să aștepte ani buni, să treacă prin numeroase evaluări și teste până să fie introdus în meniul rețelei, ca mai apoi să devină una din piesele de bază ale meniului marelui lanț⁷. În situația dezvăluirii know-how-ului, francizatii rețelei vor fi prejudiciați și ar fi oportună stipularea în cuprinsul contractului de franciză a unei clauze penale, respectiv a unei sume pe care o va datora francizatul care încalcă obligația de neconcurență și se impune beneficiarului obligația de a nu desfășura activități de comerț similare celor care fac obiectul contractului de franciză. Prin intermediul aceste clauze, francizatul se obligă ca, atât pe durata executării contractului, cât și pe o perioadă determinată după încetarea acestuia să nu exercite activități similare ce ar putea genera concurență cu alți membri ai rețelei. Obligația de neconcurență poate îmbrăca și o formă aparte prin inserearea unei clauze non-afiliere, această stipulație permițând francizatului să își continue activitatea chiar și după expirarea contractului, dar acestuia îi sunt interzise afilierile la rețele concurente ori crearea unei rețele având același obiect de activitate. Justificarea clauzei de neconcurență se raportează la protejarea know-how-ului care nu mai poate fi recuperat ulterior transmiterii sale.

Astfel, conform doctrinei : ”dacă avem de a face cu încălcarea obligațiilor legale și această obligație nu e dublată și de un contract preparatoriu (e.g încălcarea obligației de confidențialitate) răspunderea este una extracontractuală. În schimb, dacă avem de a face cu încălcarea unei obligații contractuale (e.g. încălcarea unui acord de principiu) răspunderea va fi contractuală și subordonată contractului preparatoriu încheiat⁸”.

8. Clauza de exclusivitate.

Poate fi stipulată în cuprinsul contractului de franciză în favoarea beneficiarului, în această situație francizorul nu poate transmite într-o anumită zonă geografică, altor persoane aceleași drepturi pe care le-a transmis beneficiarului. Pentru exercitarea dreptului de exclusivitate, beneficiarul plătește o taxă care se calculează după regulile stabilite de către art. 9 din O.G. nr. 52/1997, unde se apreciază că aceasta putând fi stipulată atât în favoarea beneficiarului (franchisêe-ul), cât și a francizorului. Inserarea unei astfel de clauze are un rol eficient constând în aceea că asigură principiul echilibrului contractual și al prestațiilor la care se obligă părțile.

Exclusivitatea teritorială nu este însă de esența francizei, drept urmare, contractul de franciză va fi valabil, chiar dacă nu sunt stipulate clauze cu privire la o eventuală exclusivitate teritorială. Legislația română nu impune anumite limitări ale ariei

⁷ Mocanu Mihaela, Franciza, francizarea, ghid practic, ediția a-II-a, C.H. Beck, București, 2019, p. 77

⁸ L. Pop, I. Popa, S. Vidu, Curs de drept civil. Obligațiile, Ed. Universul Juridic, București, 2015, pp. 65-66.

exclusivității, doar precizează în cuprinsul dispozițiilor art. 2 alin. 2 din O.G. nr.52/1997 că “Francizorul furnizează viitorului francizat informații care îi permit acestuia să participe, în deplină cunoștință de cauză, la derularea contractului de franciză” și de aici rezultă faptul că francizorul se obligă să furnizeze beneficiarului informații despre aria exclusivității. Chiar și în situația în care exclusivitatea teritorială a fost stipulată în contractul de franciză, francizatul îi e permis să facă vânzări în afara ariei de exclusivitate, atunci când doar răspunde comenzilor adresate de clienți și nu li se adresează direct acestora.

Prin contract, părțile pot prevedea condițiile în care va putea să opereze cesiunea drepturilor decurgând din contract, în special condițiile de desemnare a unui succesor. Se impune a fi făcută precizarea că, privitor la rezilierea contractului, părțile au obligația de a stipula expres împrejurările apte să conducă la rezilierea contractului fără preaviz așa cum se arată în dispozițiile cuprinse de art. 6 alin. 1 din O.G. nr. 52/1997 unde se menționează expres prin altele și acest aspect după cum urmează “Francizorul furnizează viitorului francizat informații care îi permit acestuia să participe, în deplină cunoștință de cauză, la derularea contractului de franciză.

Contractul de franciză va respecta următoarele principii:

-în cadrul clauzelor de reziliere, se vor stabili în mod clar circumstanțele care pot să determine o reziliere fără preaviz.”

Forma contractului de franciză. Având în vedere faptul că Ordonanța nr. 52/1997 privind regimul juridic al francizei nu cuprinde dispoziții referitoare la forma contractului de franciză, singura concluzie care se poate trage este aceea că ne aflăm în prezența unui contract consensual, acesta putând fi încheiat prin simplul acord de voință al părților cu precizarea că, în vederea stabilirii cu exactitate a obligațiilor care le revin, contractul de franciză se încheie în formă scrisă (*ad probationem*).

Încheierea contractului de franciză urmează regulile generale ale încheierii contractelor comerciale. Se impune a fi făcută precizarea că, datorită caracterului intuitu personae a contractului de franciză, Ordonanța nr.52/1997 cuprinde anumite dispoziții privitoare la o fază precontractuală de care trebuie ținut seama la încheierea contractului, individualizat de dispozițiile art. 2 alin. 1 “**Faza precontractuală are ca scop să permită fiecărei părți să-și confirme decizia de a colabora**”. Potrivit textului de lege anterior menționat, faza precontractuală are ca scop promovarea poziției părților prin confirmarea deciziei de colaborare și de încheiere a contractului de franciză. Francizorul, în vederea selecționării beneficiarilor utilizează publicitatea care trebuie în mod obligatoriu să fie lipsită de ambiguitate și să nu conțină informații eronate iar informațiile oferite de acesta trebuie să fie privitoare la experiența dobândită și transferabilă francizorului, redevența inițială, redevențele periodice, etc.

Pe baza informațiilor primite, beneficiarul selecționat va negocia cu francizorul clauzele contractului de franciză, iar contractul în formă scrisă este considerat încheiat prin realizarea acordului de voință asupra tuturor clauzelor contractuale.

9. Efectele contractului de franciză.

Contractul dă naștere de drepturi și obligații în sarcina francizorului și beneficiarului. Părțile trebuie să acționeze cu bună-credință și să depună diligența unui bun profesionist. De remarcat este faptul că ordonanța, deși stabilește obligațiile ce revin părților din contractul de franciză, totuși nu reglementează consecințele nerespectării aceste obligații, motiv pentru care, în absența unor dispoziții legale, răspunderea pentru

nerespectarea obligațiilor din contractul de franciză este cea prevăzută în contract (clauză penală) sau cea reglementată de dreptul comun (art.1082-1086 Cod Civil).

10. Obligațiile francizorului.

Francizorul îi revin anumite obligații prin a căror executare se asigură realizarea dreptului beneficiarului privind exploatarea sau dezvoltarea afacerii, produsului ori serviciului. Această obligație este stipulată expres de art. 6 alin. 3 din O.G. nr. 52/1997 “Dreptul care se transferă obligă francizatul la plata unei redevențe și îl autorizează să utilizeze marca produselor și/sau serviciilor și/sau tehnologiilor, know-how-ul ori o altă experiență deosebită de franciză, precum și orice alte drepturi de proprietate intelectuală sau industrială, după caz, susținut permanent de asistența comercială și/sau tehnică a francizorului, pe toată durata de valabilitate a contractului de franciză”, iar pentru îndeplinirea acesteia, francizorul trebuie să pună la dispoziția beneficiarului documentațiile și informațiile privind marca și/sau know-how-ul privind produsul sau serviciul în cauză (obligația de livrare). Totodată, în temeiul dispozițiilor art. 6 alin. 2 din aceeași Ordonanță „Prin contractul de franciză, francizorul controlează respectarea tuturor elementelor constitutive ale imaginii mărcii. Francizorul se asigură că francizatul, printr-o publicitate adecvată, face cunoscut că este o persoană independentă din punct de vedere financiar în raport cu francizorul sau cu alte persoane”, în sarcina acestuia există obligația de a asigura beneficiarului asistență tehnică și/sau comercială pentru ca beneficiarul să realizeze și să comercializeze produsele sau serviciile la standardul dorit. În cazul în care beneficiarul vinde produse fabricate de francizor, francizorul este obligat să pună la dispoziția beneficiarului cantitatea de produse comandată pentru a asigura stocul necesar. În calitate de titular al mărcii și al know-how-ului privind produsul sau serviciul, francizorul trebuie să asigure publicitatea privind produsul sau serviciul în cauză. Este de subliniat faptul că o parte din aceste cheltuieli sunt suportate și de beneficiar prin plata redevențelor de publicitate.

11. Obligațiile beneficiarului.

Beneficiarului îi revin anumite obligații legate de executarea contractului care constau în obligația de a exploata marca și/sau know-how-ul privind produsul sau serviciul în condițiile stabilite în contract cu scopul protejării prestigiului mărcii. În cazul în care există o încălcare a obligațiilor contractuale, în temeiul dispozițiilor art. 7 din O.G. nr. 52/1997 „Francizorul va notifica în scris francizatului orice încălcare a obligațiilor contractuale și îi va acorda un termen rezonabil de remediere”, situație în care francizorul va face o notificare beneficiarului, cu precizarea unui termen rezonabil de remediere. Beneficiarul are obligația de a păstra secretul informațiilor primite de la francizor, în sarcina acestuia operând interdicția de a divulga terțelor persoane know-how-ul furnizat de francizor. De asemenea, există și o obligație de neconcurență privind pe furnizor în condițiile art. 10 din Ordonanță “Francizorul poate să impună o clauză de nonconcurență și de confidențialitate, pentru a împiedica înstrăinarea know-how-ului transmis pe durata contractului de exclusivitate”, obligație pe care beneficiarul este ținut să o respecte, pe cale de consecință acesta nu poate înstrăina know-how-ul primit de la francizor. Beneficiarul are obligația de a plăti redevențele și de a-l informa pe furnizor asupra desfășurării afacerii pentru a facilita cunoașterea și analiza performanțelor și a situației financiare reale a beneficiarului, asigurându-se astfel o gestionare eficientă în legătură cu franciza. Făcând parte dintr-o rețea de franciză, beneficiarul are obligația de a contribui la menținerea și dezvoltarea rețelei de franciză.

12. Încetarea contractului de franciză.

Legea nu se preocupă de cazurile privind încetarea contractului de franciză, însă în doctrină au fost identificate mai multe cazuri de încetare ale contractului după cum urmează: expirarea termenului pentru care a fost încheiat, încetarea existenței uneia dintre părți, anularea și rezilierea acestuia.

Întrucât contractul de franciză se încheie numai pe perioadă determinată, la expirarea termenului contractul încetează. Ordonanța privind regimul juridic al francizei prevede în cuprinsul dispozițiilor sale obligația francizorului de a-l înștiința pe beneficiar asupra intenției de a nu reînnoi contractul la data expirării sale sau de a nu semna un nou contract. Această înștiințare trebuie făcută cu respectarea unui termen de preaviz “suficient de mare” pentru a nu fi prejudiciate interesele beneficiarului.

Rezilierea contractului, așa cum este reglementată de regulile dreptului comun, se aplică și în materia contractului de franciză. Potrivit art. 6 alin. 1 din O.G. nr.52/1997 “în cadrul clauzelor de reziliere, se vor stabili în mod clar circumstanțele care pot să determine o reziliere fără preaviz”, astfel încât rezilierea poate avea loc fără preaviz în cazurile și condițiile stabilite în contractul de franciză.

Un principiu care guvernează încetarea contractului ca efect al expirării duratei constă în dreptul de preempțiune. Potrivit dispozițiilor art. 8 care stipulează că, la încetarea relațiilor contractuale, relațiile postcontractuale se vor baza pe regulile unei concurențe loiale, francizorul poate să impună o clauză de neconcurență și de confidențialitate, pentru a împiedica înstrăinarea know-how-ului transmis pe durata contractului.

13. Practică judiciară în materie.

Lucrarea a supus analizei mai multe hotărâri pronunțate de jurisdicțiile din România în materia contractului de franciză. Am analizat *hotărârea nr. 422 din 29/11/2018 pronunțată de Curtea de Apel București – Secția a-6-a Civilă*, având ca obiect rezilierea contractului de franciză numărul 3633 din 3/07/2013. În fapt, reclamanta F S.R.L, a solicitat prin cererea de chemare în judecată, înregistrată la data de 30/06/2016, rezilierea contractului de franciză ca urmare a culpei pârâtei RD S.R.L și obligarea acesteia la plata unor sume de bani ce au reprezentat pierderi suferite de reclamantă, prejudicii suferite și cheltuieli ocazionate în vederea soluționării prezentului litigiu. În motivarea cererii, reclamanta a precizat că societatea F a fost înființată în anul 2002, având ca principal obiect de activitate comerțul cu amănuntul al carburanților pentru autovehicule iar, în realizarea obiectului de activitate, a intrat în relații comerciale cu pârâta RD S.R.L, aceasta din urmă fiind principalul furnizor de produse petroliere. La data de 05/03/2013, reclamanta relatează că a primit din partea pârâtei o ofertă comercială prin care i-a fost propusă preluarea în regim de franciză a unor stații mobile de tip expres, care au fost prezentate ca fiind echipamente complet automatizate și pentru a căror exploatare era necesară prezența unui singur operator. Bazându-se pe buna-credință a pârâtei RD S.R.L, reclamanta și-a exprimat acordul și a încheiat contractul de franciză numărul 3633 din 03/07/2013, ocazie cu care a primit în exploatare în regim de franciză un număr de 15 stații expres.

Cu ocazia încheierii contractului de franciză a fost impusă o procedură în cadrul căreia F achiziționa și achita produsele în avans, urmând ca apoi să comercializeze o parte din aceste produse pe credit și contravaloarea produselor achitate pe credit urma să fie facturată și compensată de 3 ori pe lună la un interval de aproximativ 10 zile. Cu toate că reclamanta a făcut eforturi pentru a duce la capăt contractul de franciză, datorită faptului că la aproximativ 2 luni de la semnarea contractului pârâta a dezactivat dispozitivele de

încasare numerar, transformând astfel stațiile din complet automatizate în semi-automatizate, a pricinuit reclamantei o dublare a costurilor salariat per stație.

De asemenea reclamanta a înțeles să invoce și că de la începutul relației contractuale, pârâta a înregistrat întârzieri continue în procedura de livrare a mărfii, aceste întârzieri generând cheltuieli suplimentare.

Pârâta a formulat întâmpinare prin care a solicitat respingerea cererii de chemare în judecată ca neîntemeiată și a solicitat totodată aplicarea unei amenzi judiciare reclamantei.

Instanța de judecată, examinând probele administrate, a constatat faptul că obligațiile părților au fost expres stipulate prin contract la data semnării pentru o perioadă de 3 ani cu posibilitatea prelungirii prin act adițional. S-a avut în vedere faptul că cele două părți aveau experiență în domeniul vânzării de carburanți, motiv pentru care urmează a respinge susținerile reclamantei care a precizat că era de notorietate faptul că stațiile expres operate de RD S.R.L sunt complet automatizate și pot funcționa fără personal uman permanent. În dovedirea acestor afirmații, reclamanta a înțeles să depună articole de presă din anii 2006-2008, articole care, în mod evident, **au un pronunțat caracter publicitar**, nicidecum nu pot conduce la concluzia notorietății faptului că stațiile expres sunt complet automatizate și pot funcționa fără personal uman permanent. Mai mult de atât, din procesele verbale de predare/primire stații rezultă că reclamanta a primit de la pârâtă stații de carburant conform contractului, astfel că nu se poate reține vreo culpă contractuală a intimitei. Cu privire la livrare de carburanți, reclamanta nu a prezentat dovezi concrete din care să rezulte că nu a fost respectată procedura stabilită.

Instanța constată că obligațiile contractuale și legale ale francizorului în ceea ce privește asigurarea know-how-ului administrativ, tehnic și operațional au fost respectate, R neavând obligația de a consilia reclamanta.

Având în vedere aceste considerente, instanța a respins ca neîntemeiată cererea de chemare în judecată, motivând în principal că **rezilierea apare ca o sancțiune a neexecutării culpabile a contractului sinalagmatic** și are la bază neexecutarea imputabilă de către una dintre părți, însă în sarcina pârâtei nu se poate reține această încălcare. În această situație lipsește tocmai elementul esențial, și anume dovedirea încălcării unor obligații contractuale importante de către partea pârâtă. Consecvent, în lipsa reținerii unei fapte culpabile a pârâtei nu se poate admite nici capătul de cerere referitor la acoperirea prejudiciilor invocate de reclamant. În cuprinsul hotărârii se precizează faptul că **siguranța economică a francizatului menționată în contract nu echivalează cu obținerea de profit de către acesta.**

După cum a rezultat din probatoriul administrat în cauză, simulările și planul de afaceri au reprezentat etape premergătoare contractului de franciză, contract ce presupunea colaborarea dintre cele două societăți, independente din punct de vedere financiar și managerial. În atare situație, cererea de chemare în judecată a fost respinsă ca nefondată.

O altă hotărâre judecătorească cu relevanță în materia contractului de franciză o reprezintă *decizia civilă numărul 4455 din 20/12/2019 pronunțată de Tribunalul București, secția a-6-a Civilă*. În fapt, reclamanta TGW SF S.R.L, a înregistrat pe rolul instanței de judecată o cerere de chemare în judecată în contradictoriu cu F S.R.L, solicitând nulitatea contractului de sublicențiere nr.1 din 21/03/2018. Se arată în cuprinsul cererii de chemare în judecată că la data de 21/03/2018, între reclamantă, în calitate de licențiat, și pârâtă, în calitate de licențiator, s-a încheiat contractul de sublicențiere menționat mai sus, având ca obiect achiziționarea de către licențiat a două terenuri de padbol și licențele aferente, licențiatorul acordând dreptul licențiatului de a instala și exploata un număr de 2 terenuri de padbol, pentru practicarea acestui sport de către amatori

și/sau profesioniști. Conform unei stipulații expres prevăzute în contract, acesta a fost încheiat pe o perioadă de 3 ani, începând cu 21/03/2018, iar licențiatul s-a obligat să achite suma totală de 36,000 euro plus TVA, 50% în 2 zile de la data semnării contractului, iar restul când va fi anunțat că s-a terminat executarea terenurilor și că sunt gata de livrare. De asemenea, termenul de livrare al terenului a fost stabilit la 75 de zile de la platat avansului și efectuarea comenzii.

Reclamantul a solicitat, în principal, anularea contractului încheiat între părți și repunerea părților în situația anterioară pentru vicierea consimțământului prin dol și leziune și lipsa obiectului contractului. În motivarea cererii de chemare în judecată, cât și în concluziile scrise depuse la dosar, reclamantul a precizat faptul că natura juridică a contractului de sublicențiere **este, de fapt, un contract special de franciză reglementat prin O.G. nr. 52/1997, privind regimul juridic al francizei.**

Dispozițiile art. 3 din O.G. nr. 52/1997 prevăd că încheierea oricărui contract de franciză presupune o fază precontractuală care are ca scop informarea părții contractante în legătură cu elementele francizei și arată că pârâta nu a respectat aceste dispoziții legale.

Pârâta a apreciat prin întâmpinare că contractul în cauză este unul mixt (vânzare și acordare licență de marcă), așa că nu se poate face vinovată de încălcarea dispozițiilor prevăzute în art. 3 din O.G. nr. 52/1997 și nici pentru vicierea consimțământului, arătând că reclamanta nu a probat utilizarea unor mijloace frauduloase la încheierea contractului.

Instanța de judecată a apreciat că cererea de chemare în judecată este nefondată stabilind din analiza dispozițiilor art. 3 din O.G. nr.52/1997 că acestea **nu instituie o obligație pentru francizor de a furniza aceste informații din proprie inițiativă și fără o solicitare prealabilă din partea francizatului. Astfel, aceste dispoziții sunt instituite în favoarea francizatului care, în lipsa unor informații referitoare la derularea contractului de franciză, are posibilitatea de a le solicita francizorului.**

În cauză, reclamantul nu a invocat însă nefurnizarea de către francizor a documentului de dezvăluire de informații prevăzut de art. 2 alin. 3 din O.G. nr.52/1997 și nu a dovedit vătămarea care i s-a produs prin omisiunea pârâtului de a le furniza datele specifice acestui document, ci a invocat manoperele frauduloase ale pârâtei care l-a indus în eroare cu privire la obiectul contractului

14. Studiu de caz – franciza VODAFONE și franciza MELI MELO

Tema aleasă, ce are ca obiect analiza contractul de franciză, poate fi mai bine explicată prin exemplificarea unor francize în vederea extragerii trăsăturilor esențiale ale unui astfel de contract. În acest sens, ca exemplu, va fi folosită franciza Vodafone, franciză ce ține de grupul Vodafone Group Plc.

În primă fază, franciza Vodafone a intrat pe piața românească în anul 1997, fiind chiar primul operator ce a lansat serviciile 3G în România, în prezent încercând implementarea tehnologiei 5G, iar în momentul de față, existând 90 de unități francizate pe teritoriul României și peste 200 de magazine în întreaga țară. Astfel, din cele expuse anterior reiese că domeniul activității acestei societăți îl constituie furnizarea de servicii de telefonie.

O primă observație în cadrul acestei analize, o constituie faptul că tipul contractului de franciză încheiat în vederea francizării societății Vodafone, este un contract de franciză simplu, contract ce va fi încheiat pe o durată de 3 ani cu posibilitatea înnoirii acestuia pe același termen.

O altă condiție a francizării acestei societăți o constituie prețul sau taxa de intrare în franciză, preț ce variază între 5.000 și 15.000 de euro raportat la potențialul orașului, unde se plănuiește a fi dezvoltată franciza, aspect ce urmează a fi evaluat de către echipa zonală de business management atât în vederea stabilirii unui preț cât și pentru asigurarea asistenței beneficiarului.

Sub aspectul redevențelor, acestea nu sunt percepute de către francizor în vederea francizării afacerii, însă, sub alt aspect, o nouă condiționare se impune prin obligarea beneficiarului la efectuarea unei investiții minime de 10.001 euro (fără a exista vreo condiționare în acest sens în privința contribuției la bugetul de marketing din partea beneficiarului). Cu toate acestea, francizorul recomandă o sumă cuprinsă între 25-30.000 euro, sumă destinată investiției în franciză de către beneficiar, precum și menținerii pe piață. Printre alte recomandări din partea francizorului dorința de a administra o afacere pe termen lung, experiența în vânzări precum și o bună reputație locală.

Sub un alt considerent, respectiv cel al angajamentelor luate de către francizor, prin fișa francizei acesta își asumă asigurarea unei expertize zonale de către o echipă specializată, furnizarea know-how-ului, bunelor practici (aspect ce constituie, de altfel, unul dintre cei 3 piloni de bază ai unui contract de franciză) precum și garantarea constituirii afacerii cu un minimum de investiție.⁹

Un alt exemplu relevant raportat la tema abordată, respectiv contractul de franciză, îl constituie franciza Meli Melo. Ca scurt istoric, această franciză a fost înființată în anul 1998 în România, în prezent având peste 50 de magazine deschise pe teritoriul României, 1 magazin în Chișinău și 2 în Sofia. Sub aspect juridic, franciza în discuție (asemeni ca cea anterior dezvoltată) este una simplă. O primă condiționare a încheierii acestui contract o constituie prețul de francizare în valoare de 5.000€, în plus de această i se mai adaugă și un plafon minim de investiție de 50.001 euro (maximul fiind de 100.000€). Acestor valori li se mai adaugă și costurile de amenajare a magazinului, în funcție de suprafața spațiului și stadiul de preluare, dotare din punct de vedere al mobilierului, precum și echipamente hardware și software. Totodată, acestora li se mai adaugă și plata stocurilor inițiale de marfă și capital circulant de lucru pentru primele luni operaționale. În paralel cu aceste condiționări, francizorul se angajează a asigura o serie de facilități pentru beneficiar (pe lângă asigurarea know-how-ului și a elementelor ce țin de esența contractului de franciză) precum asigurarea asistenței în vederea alegerii amplasării spațiului fizic al francizei (în momentul de față prezentând un deosebit interes pentru această franciză orașele Botoșani, Deva, Oradea, Piatra Neamț), asistență în privința negocierii cu centrele comerciale în care va fi amplasată franciza, asigurarea unor campanii de marketing, expertize, sondaje și statistici asupra clientelei în vederea adaptării produselor pentru cerințele acestora precum și asistența și monitorizare continuă a locațiilor.¹⁰

15. Concluzii.

Lucrarea a vizat și a reușit să atingă principalele elemente componente ale francizei și contractului de franciză prin prezentarea și exemplificarea pilonilor de bază care guvernează această materie. Am avut în vedere și intersecția în care se situează contractul de franciză dintre dreptul comercial și dreptul concurenței și am supus analizei aplicabilitatea francizei pe diferite paliere economice. Doctrina juridică consacră faptul că franciza ar avea apartenență specifică legislației privind protecția liberei concurențe și ca

⁹ Conform <https://www.francize.ro/francize/franciza-vodafone-2/#form-box>

¹⁰ Conform <https://www.francize.ro/francize/franciza-meli-melo/>

este datorită autorității de concurență să restaureze condițiile specifice competiției normale dintre comercianți.

Impactul cercetării a avut efectul scontat prin raportarea la dispozițiile legale existente în materie și prin antiteza cu alte contracte comerciale, clauze precum și cele referitoare la protecția know-how-ului. Este exponențial de reținut faptul că la momentul redactării contractului de franciză se va ține cont și de inserarea în contract a unor clauze generale care au conținut economic, precum condițiile financiare ale contractului, durata pentru care este încheiat contractul. Acestea vor trebui stabilite în așa fel încât să se poată amortiza investiția făcută de francizat.

Totodată, cu ocazia studiului am stabilit și faptul că, datorită caracterului *intuitu personae*, contractul de franciză este incesibil. Înainte de a încheia și a dezvolta o rețea de franciză de succes, viitorul francizor trebuie să se asigure că va avea disponibilități financiare, de timp, mijloacele organizatorice necesare dezvoltării pieței. Francizorul va trebui să facă un studiu de piață în vederea pregătirii expansiunii, a evaluării potențialului pieței. Este recomandat ca viitorul francizor să aleagă o marcă sub care să-i promoveze produsele ori serviciile, pe care să o înregistreze în vederea protejării și să o promoveze pentru a o valorifica.

Ar prezenta utilitate practică, ca în această materie, să fie redactate mai multe lucrări de specialitate cu aplicabilitate recentă și, pe această cale, încurajăm autorii să continue cercetările în materia francizei, rezultatul eforturilor lor putând fi de un real folos persoanelor interesate de modul în care este reglementată franciza, precum și de diversele aplicabilități practice ale contractului omonim, întrucât îmbunătățirea acestei sfere de cunoaștere nu poate fi privită și catalogată ca un simplu act cultural, ea fiind mai degrabă o contribuție majoră la înțelegerea acestui fenomen comercial de largă aplicabilitate: franciza.

Referințe

- Stanciu D. Cârpenaru, *Tratat de drept comercial roman*, ediția a-VI-a, Universul Juridic, București, 2019
- Vasile Nemeș, *Drept Comercial*, ediția a-III-a, Hamangiu, București, 2018
- Mihaela Mocanu, *Franciza, francizarea, ghid practic*, ediția a-II-a, C.H. Beck, București, 2019
- Dragoș-Alexandru Sitaru, *Dreptul Comerțului Internațional*, partea generală, ed. Lumina Lex, București, 2018
- L. Pop, I. Popa, S. Vidu, *Curs de drept civil. Obligațiile*, Ed. Universul Juridic, București, 2015
- U.S.C 1253 Transfer of Franchises, trademarks, and trade names, in Patent, Trademark, and Copyright Laws, 1991 edited by Jeffrey Samuels.
- www.francize.ro
- Codul Civil
- Ordonanța nr. 52/1997 privind regimul juridic al francizei
- Decizia civilă nr. 422 din 29/11/2018 pronunțată de Curtea de Apel București – Secția a-6-a Civilă
- Decizia civilă numărul 4455 din 20/12/2019 pronunțată de Tribunalul București, secția a-6-a Civilă

STUDIU ASUPRA CAZURILOR DE NEDEMNIȚATE SUCCESORALĂ PREVĂZUTE DE NOUL COD CIVIL

Marian ANTOHI*
Mihai-Alexandru MERIȘESCU

Abstract

Lucrarea își propune să trateze noțiunea de nedemnitățe succesorală (instituția nedemnității succesorale), întrucât pentru ca o persoană să poată veni la moștenire nu este suficient să aibă capacitate succesorală și vocație succesorală generală și concretă, fiind necesar să îndeplinească și o condiție negativă, și anume aceea de a nu fi nedemnă de a moșteni să nu fie nedemnă de a moșteni. Prin nedemnitătea succesorală se înțelege decăderea moștenitorului, legal sau testamentar, din dreptul de a culege o moștenire determinată, inclusiv din dreptul de a culege rezerva la care ar fi fost îndrituit din această moștenire, deoarece s-a făcut vinovat de o faptă gravă față de cel care lasă moștenirea sau față de un succesibil al acestuia. Nedemnitătea succesorală se prezintă astfel ca o sancțiune civilă particularizată prin mai multe caracteristici ce vor fi prezentate în conținutul prezentului studiu lucrării. Totodată, vom avea în vedere analiza cazurilor de nedemnitățe așa cum sunt acestea prevăzute în actuala configurație a Noului Cod Civil, însă și prin raportare la Codul Civil de la 1864 care reglementa nedemnitătea succesorală într-un mod necorespunzător. Noul Cod Civil reglementează nedemnitătea de drept și nedemnitătea judiciară. Analiza celor două forme de nedemnitățe va viza și deciziile relevante ale Curții Constituționale, precum și practica instanțelor judecătorești care s-au pronunțat în această materie. În concluzie, demersul nostru va evidențiamportanța instituției nedemnității succesorale, efectele acesteia și poziția instanțelor de judecată raportat la această instituție juridică precum și acesteia implicațiile dreptului penal în această materie.

Cuvinte cheie: *nedemnitățe, succesiune, testament, defunct, infracțiune.*

1. Introducere

Lucrarea de față își propune să analizeze cazurile nedemnității succesorale prin raportare la prevederile Codului Civil, art. 958 și 959 Cod Civil, însă pentru o mai bună înțelegere a acestora, ca metodă analitică se va recurge și la o scurtă incursiune în domeniul

---

*Student, Facultatea de Drept, Universitatea "Nicolae Titulescu" din București; (e-mail: antohy_89@yahoo.co.uk). Student, Facultatea de Drept, Universitatea "Nicolae Titulescu" din București; (e-mail: merisescum@gmail.com). Acest studiu a fost elaborat sub coordonarea Lect. univ. dr. Dan-Alexandru Sitaru (dan.alexandru@sitaru.ro).

dreptului penal pentru clarificarea termenilor menționați în cuprinsul articolelor mai sus amintite.

Prezenta temă își demonstrează importanța nu doar prin faptul că, „Moartea este un fenomen simplu în natură”¹, fenomen simplu însă perpetuu ce produce o serie de efecte juridice cu însemnătate, fiind o temă actuală atât pentru prezent, viitor și trecut, cât și pentru faptul că efectele juridice determinate de producerea acestui eveniment (pe cale naturală sau prin intervenția umană) poate crea o serie de efecte secundare în plan juridic². Expressis verbis, importanța temei abordate își găsește justificare atât prin complexitatea efectelor studiate, cât și pentru actualitatea sa necontestată.

În concret, prezentul studiu are ca prim obiectiv examinarea cazurilor de nedemnitățe succesorală, delimitarea terminologică a sensului unor termeni, termeni ați de a produce confuzii, din cuprinsul textelor legale ce alcătuiesc sediul materiei, respectiv art. 958 și 959 C. civ. În realizarea obiectivelor stabilite, cercetarea se va axa în prima parte pe tratarea din perspectivă doctrinară a problemelor enunțate iar, ulterior, pentru clarificarea unor inadvertențe vor fi analizate textele legale, sediu al materiei, prin raportare la dispozițiile legale în materie penală ce se află în deplină corelație cu această instituție. Pentru un studiu amănunțit în vederea atingerii obiectivelor propuse, în conținutul materialului vor fi incluse și exemple relevante pentru explicitarea situației expuse.

Fiind un eveniment mundan, atât practica judiciară cât și doctrina existentă în materie este foarte vastă, instituția moștenirii și cea a nedemnității succesorale avându-și originile încă din sistemul de drept roman, sistem de drept ale cărui principii ghidează în continuare aceste instituții.

2. Conținutul propriu-zis al lucrării.

Având în vedere cele anterior expuse, pornim prin a analiza evoluția instituției nedemnității succesorale referindu-ne pentru început la dispozițiile art. 655 din Codul Civil de la 1864, articol ce statua:

„Sint nedemni de a succede si prin urmare exclusi de la succesiune:

1. Condamnatul pentru ca a omorit sau a incercat sa omoare pe defunct.

2. Acela care a facut in contra defunctului o acuzatie capital, declarata de judecata calomnioasa.

3. Mostenitorul major care, avind cunostinta de omorul defunctului, nu a denuntat aceasta justitiei.”

Astfel, din analiza conținutului articolului anterior menționat se poate observa, astfel cum s-a constatat și în doctrină, faptul că era impusă condiția existenței unei condamnări prin hotărâre penală definitivă. Acest fapt a condus la condamnarea Românei printr-o *Hotărâre a Curții Europene a Drepturilor Omului din 1 decembrie 2009 în cauza Ș. Velea și F. Mazăre contra României*. În cauza respectivă se reclamă nerespectarea prevederilor art. 8 al Convenției privind respectarea dreptului la viață privată și la familie. În fapt, problema ridicată (și în baza căreia România a fost condamnată) este cea referitoare la practica instanțelor de neconstatare a nedemnității succesorale în situația în care ulterior comiterii infracțiunii de omor asupra unei rude, succesorul se sinucide până

¹ Marin Preda, *Cel mai iubit dintre pământeni*

² Prin efecte secundare ne referim la situația efectelor juridice produse de cauzele de nedemnitățe, cauze ce sunt strâns legate de producerea evenimentului principal, deschiderea unei moștenirii ca rezultat al decesului unei persoane.

la condamnarea definitivă. În consecință, prin adoptarea Noului Cod Civil, această problemă a fost soluționată prin prevederile alin. (4) art. 959 C. Civ. ce statuează următoarele: „*Atunci când condamnarea pentru faptele menționate la alin. (1) lit. a) este împiedicată prin decesul autorului faptei, prin amnistie sau prin prescripția răspunderii penale, nedemnită se poate declara dacă acele fapte au fost constatate printr-o hotărâre judecătorească civilă definitivă. În acest caz, termenul de un an curge de la apariția cauzei de împiedicare a condamnării, dacă aceasta a intervenit după deschiderea moștenirii.*”, precum și prin dispozițiile alin. (2) art. 958 C. Civ.: „*În cazul în care condamnarea pentru faptele menționate la alin. (1) este împiedicată prin decesul autorului faptei, prin amnistie sau prin prescripția răspunderii penale, nedemnită operează dacă acele fapte au fost constatate printr-o hotărâre judecătorească civilă definitivă.*”, rezultând că, în situația anterior enunțată, instanța civilă este competentă să soluționeze cauze în cadrul cărora i se solicită să constate că au fost întrunite toate elementele infracțiunii de omor sau tentativă de omor³, însă condamnarea nu a intervenit datorită decesului autorului.

În cadrul reglementării actuale, în materia instituției nedemnității succesorală se face distincție între nedemnită succesorială de drept (reglementată de art. 958 C. Civ.) și nedemnită succesorială judiciară (reglementată de art. 959 C. Civ.).

Conform art. 958, alin. (1) C. Civ.:

„(1) Este de drept nedemnă de a moșteni:

a) persoana condamnată penal pentru săvârșirea unei infracțiuni cu intenția de a-l ucide pe cel care lasă moștenirea;

b) persoana condamnată penal pentru săvârșirea, înainte de deschiderea moștenirii, a unei infracțiuni cu intenția de a-l ucide pe un alt succesibil care, dacă moștenirea ar fi fost deschisă la data săvârșirii faptei, ar fi înlăturat sau ar fi restrâns vocația la moștenire a făptuitorului.”

Potrivit dispozițiilor art. 958 alin. (1) lit. a), pentru a interveni nedemnită de drept este necesară comiterea unei infracțiuni cu intenție (fie directă, fie indirectă) prin care să rezulte moartea celui care lasă moștenirea, fie moartea altui succesibil care ar fi înlăturat sau ar fi restrâns vocația la moștenire a făptuitorului. *Per a contrario*, orice infracțiune de natura celor menționate în alin. 1 al art. 958, dar săvârșite din culpă nu facilitează operarea nedemnității de drept. Tot în acest sens, nu prezintă importanță pentru ca nedemnită de drept să opereze cazul în care moartea celor prevăzuți la art. 958 s-a produs, sau infracțiunea a rămas la stadiul de tentativă, importantă fiind intenția. Răspunderea va fi antrenată, iar nedemnită de drept va opera chiar și în cazul în care succesibilul nu a acționat în mod direct (având calitatea de instigator), sau care a acționat în calitate de coautor sau complice (chiar și în situația în care cealaltă persoană vinovată nu este rudă cu victima⁴).

Tot în acest cadru, dobândește o deosebită importanță momentul săvârșirii infracțiunilor amintite de textul art. 958 prin raportare la deschiderea succesiunii pentru ipoteza avută în vedere de lit. b) alin. (1), respectiv momentul comiterii faptei să fie situat temporal anterior deschiderii moștenirii, neprezentând relevanță dacă moștenirea deschisă a fost dezbătută sau nu. De asemenea, ipoteza prin care o persoană care comite o singură faptă (înscrisă în cele menționate de art. 958) devine nedemnă față de două persoane este

³ Fr. Deak, R. Popescu, *Tratat de drept succesoral vol. I*, Ediția a-III-a, Ed. Universul Juridic, București, 2013, p.102

⁴ A se vedea D. Negrilă, *Moștenirea în noul Cod Civil, Studii teoretice și practice*, ediția a II-a, Ed. Universul Juridic, București, 2015, p.101

posibil. Bunăoară situația în care X își ucide fratele, Y, pentru a veni în calitate de unic moștenitor față de tatăl acestora, T.⁵ În această situație, pentru X va opera nedemnitățile de drept în temeiul art. 958 lit.b) față de T, iar față de Y va opera aceeași sancțiune, însă în temeiul lit.a) al aceluiași articol.

O condiție esențială pentru a opera nedemnitățile de drept este ca aceasta să nu fi fost înlăturată printr-un act expres (precum actul autentic notarial, menționarea în mod expres în testamentul defunctului). Totuși, ca nedemnitățile să nu opereze în baza acestui mecanism trebuie, așa cum am menționat anterior să fie expres stipulată, precum și condiția temporară ca actul de iertare să fie întocmit ulterior faptei de care se face vorbire în textul art. 958 Cod Civil (valabil doar pentru ipoteza tentativei).

În privința modului de operare al acestei nedemnități, dată fiind natura sa, legală (ce reiese chiar din denumirea sa) aceasta poate fi constatată oricând, în conformitate cu prevederile art.958 alin.3 Cod Civil *“Nedemnitățile de drept poate fi constatată oricând, la cererea oricărei persoane interesate sau din oficiu de către instanța de judecată ori de către notarul public, pe baza hotărârii judecătorești din care rezultă nedemnitățile.”*, constatarea făcându-se pe baza hotărârii judecătorești, indiferent dacă este o sentință civilă sau una penală⁶.

În aceste condiții, nedemnitățile de drept va opera în situația în care există o sentință penală de condamnare a unei persoane vinovate de săvârșirea uneia dintre infracțiunile la care se referă textul art. 958 Cod Civil, astfel simpla punere în vederea instanței investite cu soluționarea succesiunii sau a notarului public a existenței unei asemenea hotărâri va atrage constatarea, *ex officio*, a operării cauzei de nedemnitățile, având ca finalitate înlăturarea moștenitorului nedemn.

În privința termenului în care aceasta poate fi invocată, constatarea nedemnității succesoriale de drept, datorită naturii sale, dar și raportat la pericolozitatea faptelor ce determină această sancțiune, se poate face oricând, de către oricine având interes legitim, în acest sens inclusiv posibilitatea nedemnității însuși nu este exclusă pentru a invoca nedemnitățile. De asemenea, este plauzibilă și ipoteza în care unitatea administrativ-teritorială poate invoca nedemnitățile succesoriale a moștenitorilor, cu condiția ca aceasta să conducă la vacanța succesorală. Creditorii moștenitorului, ai legatarilor sau ai donatarilor pe calea acțiunii oblice pot să invoce nedemnitățile succesoriale a moștenitorilor pentru a mări cota ce ar reveni debitorilor lor.

O deosebită importanță o prezintă alin. 2 al art. 958 datorită motivelor anterior prezentate, reiterând ideea conform căreia, în cazul în care condamnarea penală este împiedicată de decesul autorului faptei, nedemnitățile operează dacă există o sentință civilă definitivă de constatare a existenței faptelor respective, simpla invocare a existenței acesteia provocând operarea nedemnității de drept. Este important de menționat că se poate face constatarea nedemnității și printr-o încheiere întocmită la unul dintre termenele cauzei (chiar și la încheierea finală).

Concluzionând, în cazul nedemnității de drept, pentru ca aceasta să poată opera, există o serie de condiții, și anume: existența unei sentințe civile sau penale de constatare a faptelor prevăzute în art. 958 alin. 1, iar respectiva sentință să fi fost adusă la cunoștința notarului sau instanței investite cu soluționarea cauzei pentru se constata nedemnitățile (chiar și din oficiu putându-se) ca o a doua condiție, iar cea de a treia condiție este una negativă, anume că, efectele nedemnității să nu fi fost înlăturate prin testament sau act

⁵ A se vedea Fr. Deak, R. Popescu, op.cit, p.100

⁶ A se vedea D. Negriță, op.cit., p.101

autentic notarial. Acestor trei condiții li se adaugă încă două condiții speciale reglementate pentru cazul prevăzut de lit. b) alin. (1), respectiv ca faptele să fi fost comise anterior datei propriu-zise a decesului autorului moștenirii iar victima să aibă capacitatea de a-l moșteni pe autorul moștenirii la data producerii faptei.⁷

Nedemnitățile judiciare este prevăzută separat în cuprinsul art. 959 C. Civ., și are în vedere faptul că:

“ (1) Poate fi declarată nedemnă de a moșteni:

a) persoana condamnată penal pentru săvârșirea, cu intenție, împotriva celui care lasă moștenirea a unor fapte grave de violență, fizică sau morală, ori, după caz, a unor fapte care au avut ca urmare moartea victimei;

b) persoana care, cu rea-credință, a ascuns, a alterat, a distrus sau a falsificat testamentul defunctului;

c) persoana care, prin dol sau violență, l-a împiedicat pe cel care lasă moștenirea să întocmească, să modifice sau să revoce testamentul.

(2) Sub sancțiunea decăderii, orice succesibil poate cere instanței judecătorești să declare nedemnitățile în termen de un an de la data deschiderii moștenirii. Introducerea acțiunii constituie un act de acceptare tacită a moștenirii de către succesibilul reclamant.

(3) Dacă hotărârea de condamnare pentru faptele prevăzute la alin. (1) lit. a) se pronunță ulterior datei deschiderii moștenirii, termenul de un an se calculează de la data rămânerii definitive a hotărârii de condamnare.

(4) Atunci când condamnarea pentru faptele menționate la alin. (1) lit. a) este împiedicată prin decesul autorului faptei, prin amnistie sau prin prescripția răspunderii penale, nedemnitățile se poate declara dacă acele fapte au fost constatate printr-o hotărâre judecătorească civilă definitivă. În acest caz, termenul de un an curge de la apariția cauzei de împiedicare a condamnării, dacă aceasta a intervenit după deschiderea moștenirii.

(5) În cazurile prevăzute la alin. (1) lit. b) și c), termenul de un an curge de la data când succesibilul a cunoscut motivul de nedemnitățile, dacă această dată este ulterioară deschiderii moștenirii.

(6) Comuna, orașul sau, după caz, municipiul în a cărui rază teritorială se aflau bunurile la data deschiderii moștenirii poate introduce acțiunea prevăzută la alin. (2), în cazul în care, cu excepția autorului uneia dintre faptele prevăzute la alin. (1), nu mai există alți succesibili. Dispozițiile alin. (2) - (5) se aplică în mod corespunzător.”

Din analiza textului de lege pot fi evidențiate 3 cazuri de nedemnitățile judiciare, respectiv conform alin. (1) lit. a) “persoana condamnată penal pentru săvârșirea, cu intenție, împotriva celui care lasă moștenirea a unor fapte grave de violență, fizică sau morală, ori, după caz, a unor fapte care au avut ca urmare moartea victimei”. Astfel, pentru a putea fi declarată nedemnă în temeiul lit. a), o persoană trebuie să fi săvârșit una din infracțiunile la care se face trimitere din textul aceleiași litere, iar aceasta să fie condamnată printr-o hotărâre penală definitivă. Pe lângă toate acestea, se impune ca, pentru a fixa incident textul de lege amintit, infracțiunea să fi fost săvârșită împotriva celui care lasă moștenirea, ci nu a altei persoane, nefiind relevante relațiile sale cu acestea. Asemeni nedemnităților de drept, în cazul în care condamnarea penală nu mai este posibilă, faptele de natură să atragă nedemnitățile judiciare pot fi constatate printr-o sentință civilă definitivă în temeiul alin. 4 a art. 959 Cod Civil.

Prin raportare la categoria faptelor grave de violență fizică pentru care un succesibil poate fi declarat nedemn, acestea pot fi vătămarea corporală, tortura, relele tratamente

⁷ D.Negrilă, op.cit., p.106

aplicate minorului, tâlhăria, violul, lista nefiind una restrictivă. În categoria faptelor de violență morală se pot include infracțiunile de șantaj, mărturie mincinoasă, inducerea în eroare a organelor judiciare, de asemenea nici această listă nu are caracter restrictiv.

Un al doilea caz de nedemnitate judiciară este prevăzut de lit. b) din cuprinsul art. 959 alin. (1): *“persoana care, cu rea-credință, a ascuns, a alterat, a distrus sau a falsificat testamentul defunctului*. Pentru declararea nedemnității în temeiul acestui text de lege, trebuie îndeplinită condiția ca actul de nimicire, alterare, ascundere sau falsificare a testamentului, să fie săvârșit cu rea-credință. Deși considerată dedoctrină a fi o condiție implicită pentru existența faptelor menționate⁸, pot exista situații când alterarea, ascunderea sau distrugerea testamentului a fost comisă din eroare sau culpă, precum cererea testatorului, caz în care este necesar a se verifica dacă pot interveni prevederile art.1.052 privind revocarea voluntară tacită a testamentului. În ipotezele anterior prezentate, condiția nefiind atinsă, nici cauza de nedemnitate nu va opera. Bunăoară, în doctrină este considerat a fi de bună-credință cel ce recunoaște faptul că este autorul anumitor intervenții când se pune în discuție executarea testamentului, dar sunt observate anumite nereguli.⁹ Pentru determinarea relei-credințe se va avea în vedere atât scopul urmărit de cel ce a săvârșit fapta, precum și circumstanțele în care aceasta s-a produs.

În accepțiunea textului legal, prin ascunderea testamentului se înțelege așezarea sa într-un loc greu de accesat, furtul testamentului¹⁰, aceste fapte având consecințe grave. De asemenea și fapta celor cărora li s-a predat testametul de către defunct spre păstrare, însă după deschiderea moștenirii nu este înmănat celor îndreptățiți constituie, de asemenea, ascunderea testamentului.

Alterarea testamentului constă în fapta de a modifica integral sau partial conținutul acestuia prin diferite metode precum ștergerea unor cuvinte, date, semne, adăugarea de noi cuvinte, semne de punctuație ș.a.m.d precum și deteriorarea totală sau parțială a conținutului testamentului (măzgălituri, folosirea unor agenți externi precum apa) dar și ruperea testamentului.¹¹

Falsificarea testamentului poate consta în modalitatea contrafacerii înscrierii, adică prin reproducerea în mod fraudulos a scrierii unei persoane și atribuindu-i caracter de autenticitate, creând astfel aparența exprimării voinței reale a persoanei la care face referință testamentul. De asemenea, reproducerea poate fi servilă, realizată prin desenarea scrisului original, precum și liberă, atunci când scrisul original este redat după un studiu prealabil (sau din memorie¹²). Desigur că acest, fapt în materie penală, constituie elementul material al infracțiunilor de fals prevăzute la art.320-322 Cod Penal. De asemenea, contrafacerea poate fi realizată și de către un terț, la cererea succesibilului, însă în toate cazurile exemplificate anterior, succsibilul va fi declarat nedemn.

O altă modalitate de falsificare a testamentului o reprezintă contrafacerea subscrierii fie prin imitarea semnăturii testatorului, fie prin aplicarea unei semnături care crează aparență că aparține testatorului.

---

⁸ A se vedea Fr. Deak, R. Popescu, op.cit., p.110 “Faptele menționate la lit.b) trebuie comise cu rea-credință, iar nu din eroare sau la solicitarea celui care lasă moștenirea”. În același sens, D. Negriță, op.cit., p.108.

⁹ Fr. Deak, R. Popescu, op.cit., p. 111

¹⁰ Adică însușirea testamentului pentru a nu putea fi găsit de cei îndreptățiți. A se veda D. Negriță, op.cit., p.110

¹¹ În acest sens, a se face diferența între ruperea testamentului urmată de posibilitatea reconstituirii acestuia ca metodă de alterare, față de ruperea urmată de imposibilitatea reconstituirii testamentului ca metodă de distrugere a sa.

¹² Fr. Deak, R. Popescu, op.cit., p.112

Prin distrugerea testamentului se înțelege anihilarea materială a testamentului, fără posibilitatea reconstituirii. Distrugerea testamentului olograf de către testator implică revocarea tacită a testamentului, de asemenea, cum s-a mai punctat anterior, distrugerea testamentului olograf cunoscută de către testator de către un terț în condițiile art. 1.052 alin. 2 însă testatorul să se fi aflat în măsură să îl reface valorează cu revocare voluntară a testamentului.

Ultimul caz de nedemnitate judiciară este prevăzut de art. 959 alin. (1) lit. c) “persoana care, prin dol sau violență, l-a împiedicat pe cel care lasă moștenirea să întocmească, să modifice sau să revoce testamentul”.

Pentru constatarea nedemnității judiciare prin raportare la acest temei legal, este necesar în primul rând ca persoana să fi folosit manopere dolosive or violența pentru a îl determina pe testator să nu întocmească, să modifice ori să nu revoce un testament¹³. Pentru a prezenta motiv de invocare a nedemnității judiciare, dolul trebuie să provină de la succesibil, sau de la un terț, cu știința succesibilului. În privința violenței, aceasta poate îmbrăca haina violenței fizice, dar și morale, aceasta putând fi îndreptată atât împotriva testatorului, dar și împotriva unei persoane apropiate acestuia însă condiția esențială este ca această violență să îi producă o temere justificată. Și în cazul violenței precum al dolului, aceasta poate porni atât din partea succesibilului, dar și din partea unui terț, însă cu știința sau îndrumările succesibilului. De asemenea, determinant este scopul urmărit de către succesibil, respectiv întocmirea, modificarea sau revocarea testamentului urmărind un interes propriu sau pentru a avantaja un alt succesibil, acest fapt ne reprezentând importanță.

Prin comparație cu nedemnitatea de drept, nedemnitatea judiciară prin prisma modului de operare poate fi constatată doar la cerere, fiind declarată de instanță, ea neputând fi constatată din oficiu de către notarul public (precum în cazul nedemnității de drept), procedura notarială succesorală notarială fiind suspendată până la obținerea unei hotărâri judecătorești definitive de declarare a nedemnității¹⁴, neavând relevanță dacă la baza hotărârii se află o sentință civilă sau penală¹⁵.

Nedemnitatea judiciară, cum am amintit, operează dar la cerere. În acest sens sunt îndreptățite să o invoce următoarele categorii de persoane:

Orice succesibil al defunctului, condiționat totuși la justificarea unui interes legitim în acest sens. De asemenea este important de menționat faptul că introducerea cererii de constatare a nedemnității judiciare de către un moștenitor ce nu acceptase moștenirea valorează drept acceptare tacită a moștenirii (ocupându-se de ea ca și cum ar fi intrat în stăpânire, deci conservând-o).

În cazul succesibililor minori, persoanelor puse sub interdicție și a persoanelor dispărute, conform art. 92 C.Proc.Civ. “Procurorul poate porni orice acțiune civilă, ori de câte ori este necesar pentru apărarea drepturilor și intereselor legitime ale minorilor, ale persoanelor puse sub interdicție și ale dispăruților, precum și în alte cazuri expres prevăzute de lege.” acesta oferă posibilitatea procurorului ca, pentru apărarea drepturilor și a intereselor legitime, să exercite acțiuni cu caracter strict personal ori de câte ori este

---

¹³ În cazul în care se folosesc manopere dolosive sau violența în vederea întocmirii testamentului nu vor fi aplicabile dispozițiile privind nedemnitatea succesorală, ci se va recurge la sancțiunile specifice viciilor de consimțământ.

¹⁴ D. Negrilă, op.cit., p.113

¹⁵ Pentru a lua în considerare o hotărâre pronunțată de instanța civilă, imperios este ca instanța penală să nu fi putut pronunța o hotărâre de condamnare din cauza decesului autorului, intervenției prescripției sau amnistiei pentru cazul prevăzut la art.959 alin.1 lit.a)

nevoie, nefiind prevăzută o interdicție în acest sens, acesta din urmă având calitate procesuală activă pentru intentarea acțiunii în declararea nedemnității.

Conform art. 959 alin. (6) calitate procesuală activă pentru intentarea acțiunii în declararea nedemnității o deține unitatea administrativ-teritorială pe raza căreia se aflau bunurile la momentul deschiderii succesiunii, cu mențiunea că unica condiție necesară pentru validarea acestei ipoteze o constituie inexistența altor succesibili pe lângă făptuitor, deci determinarea vacanței succesoriale.

Nu în ultimul rând, nedemnitățile judiciare pot fi invocate de către nedemn însuși cu condiția ca acesta să justifice un interes legitim, fără a primi aplicare principiul *nemo auditur propriam turpitudinem allegans*, referindu-se strict la efectul îndepărtării sale de la moștenire dat prin lege.

Termenul de 1 an, de introducere a cererii de invocare a nedemnității succesoriale, curge diferit, calculându-se astfel:

- de la data deschiderii succesiunii
- de la momentul când hotărârea judecătorească de condamnare pentru faptele prevăzute de art. 959 alin. 1 lit. a) a rămas definitivă pentru situația în care aceasta a intervenit după deschiderea succesiunii.
- de la data apariției cauzei de împiedicare a condamnării pentru faptele avute în vedere de articolul amintit anterior pentru situația când cauza a apărut ulterior deschiderii moștenirii
- de la momentul când succesibilul a cunoscut motivul de nedemnitate avut în considerare de art. 959 alin. 1 lit. b) și c), dacă acest moment are loc ulterior deschiderii moștenirii.

Ca sancțiune pentru neexercitarea în termen a acțiunii de declarare a nedemnității judiciare o constituie decăderea din acest drept ca sancțiune a pasivității.

Condițiile de operare a nedemnității judiciare sunt două, respectiv să existe o hotărâre judecătorească definitivă de declarare a nedemnității; o a doua condiție o constituie lipsa unui act notarial autentic sau a unei prevederi înscrise în testament prin care nedemnul este iertat, cea din urmă condiție ducând la înlăturarea efectelor nedemnității.

Considerații privind nedemnitatea succesorală de drept privind cazul prevăzut la alin. 1 lit. a) raportat la infracțiunea de ucidere la cererea victimei (Art. 190 Cod Penal)

Infracțiunea de *“ucidere la cererea victimei”*, prevăzută la art. 190 Cod Penal, făcând parte din categoria infracțiunilor contra vieții este o infracțiune ce nu se regăsea în conținutul Codului Penal anterior, însă a fost prevăzută în conținutul Codului Penal din 1936.

S-a preferat incriminarea separată a acestei infracțiuni față de cea de *“omor”* întocmai datorită naturii acesteia, legiuitorul atenuând astfel răspunderea penală pentru cel ce o săvârșește, fapt ce reiese chiar din comparația limitelor pedepsei dintre aceasta și infracțiunea prevăzută la art. 188 din Codul Penal, respectiv *“omorul”*. În acest sens, țări precum Germania au ales, de asemenea, să incrimineze distinct această infracțiune, alte state chiar dezincriminând-o, dar existând și state a căror legislație nu incriminează distinct infracțiunea de *“ucidere la cererea victimei”* față de cea de *“omor”*.

Fiind o infracțiune contra vieții persoanei, comisă cu intenție directă, iar rezultatul fiind decesul victimei, infracțiunea de *“uciderea la cererea victimei”* în ipoteza în care ar fi comisă de către un succesibil (victima fiind cel ce lasă moștenirea) vor fi incidente dispozițiile art. 958 alin. 1 lit. a) privind nedemnitatea succesorală de drept ca rezultat al comiterii unei infracțiuni contra vieții celui ce lasă moștenirea comisă cu intenție direct de

către moștenitor. Cu toate acestea, chiar dacă toate condițiile pentru atragerea nedemnității succesorală sunt atinse, prin raportarea la poziția subiectivă a moștenitorului, o dublă sancționare a acestei fapte, atât prin condamnarea pentru fapta comisă, cât și prin decăderea din dreptul de a veni la moștenire este o soluție foarte severă.

Rațiunea pentru care opinăm în sensul în care cazurile de nedemnitate succesorală ar trebui să excludă săvârșirea infracțiunii de *“ucidere la cererea victimei”* are la bază ca prim argument faptul că prin raportare la modul de incriminare, însăși infracțiunea este un caz special prin care legiuitorul alege să pedepsească mai puțin sever o persoană ce comite această infracțiune prin raportare la condiția victimei, aceasta suferind de o boală gravă, incurabilă sau o infirmitate gravă. De asemenea, nu este de neglijat nici poziția subiectivă a celui ce săvârșește această infracțiune, atitudinea sa fiind una de milă față de victimă, acesta fiind mobilul infracțiunii, fapt ce și face diferența dintre această infracțiune și cea de omucid. Se impune a se face distincția în mod obligatoriu între persoana care înlesnește sinuciderea și cea care comite infracțiunea mai sus amintită.

De asemenea, un alt argument ce vine în susținerea raționamentului mai sus enunțat, îl reprezintă dorința victimei, tocmai prin cererea sa adresată succesibilului în mod expres, repetat, serios și în mod conștient, cerere cauzată pe fondul suferințelor. În plus de acestea, un ultim argument îl constituie faptul că la data intrării în vigoare a Noului Cod Civil, în materie penală se afla în vigoare Vechiul Cod Penal, Cod ce nu prevedea infracțiunea cu pricina, problema aceasta ivindu-se după intrarea în vigoare a Noului Cod Penal. De aici putem desprinde concluzia faptului că legiuitorul a înțeles să sancționeze infracțiunile prevăzute în Vechiul Cod Penal, infracțiunea de față fiind introdusă prin Noul Cod Penal, stfel creându-se o inadverență în acest sens

Pornind de la aceste argumente, putem trage concluzia că succesibilul ce a comis o astfel de infracțiune nu ar trebui sancționat civil, poziția sa civilă fiind total diferită față de alte infracțiuni contra vieții persoanei, însăși infracțiunea fiind o varianta atenuată a infracțiunii de *“omor”* prin raportare la aceleași considerente.

Concluzionând, cu privire la aspectele prezentate anterior opinăm în sensul în care, prin caracterul special al infracțiunii de *“ucidere la cererea victimei”*, caracter explicat anterior ar trebui ca aceasta să fie exceptată de la regula impusă de către art. 958 alin. 1 lit. a), făptuitorul fiind sancționat destul de sever în materie penală, nejustificându-se sancționarea și în materie civilă,

3. Concluzii

Cazurile care conduc la constatarea nedemnității succesorală prezintă o deosebită importanță prin prisma efectelor ce le produc, prin gama largă de cazuri în care pot opera, (deși cazurile sunt expres și limitativ prevăzute), posibilitățile/formele de aplicare/manifestare a acestora sunt mult mai numeroase, prezentând așadar relevanță analizarea acestora.

Prezenta temă a vizat abordarea aprofundată a cazurilor ce conduc la nedemnitatea succesorală, atât cea de drept, cât și cea judiciară. precum și evidențierea acelor probleme din această materie care prezintă dificultate, analiză ce s-a desfășurat atât din perspectivă teoretică, prin prezentarea doctrinară a problematicilor abordate, dar și perspectivă practică, prin exemplificarea unor situații, sau a unor opinii proprii cu privire la anumite chestiuni dezbătute în conținutul lucrării.

Principalele rezultate pe care acest studiu și le-a propus au fost acelea de a aprofunda instituția nedemnității succesorală, prin prisma evoluției sale în timp, în

legislația națională, pornind de la prevederile Codului Civil de la 1864, și continuând cu evoluția sa în actuala reglementare a Codului Civil.

Rezultatele prezentei cercetări au condus totodată, la soluționarea problematicei privind infracțiunea de “ucidere la cererea victimei” ca o cauză de nedemnitare în sensul că prin analiza aspectelor prezentate în lucrare, aceasta din urmă nu ar trebui să constituie cauză de nedemnitare.

De o utilitate deosebită s-ar demonstra o mai amplă dezvoltare a instituției nedemnității, deopotrivă judiciare și de drept, prin raportare la prevederile Noului Cod Penal, precum și soluționarea în mod doctrinar a inadvertențelor apărute ca rezultat al schimbărilor legislative.

Concluzionând, instituția nedemnității operează pentru cazurile prevăzute de articolele 958 și 959 Cod Civil, urmând a se realiza distincția după cum nedemnitarea succesorală invocată este de drept sau judiciară, fiecare necesitând îndeplinirea anumitor condiții pentru a opera.

Referințe

- Fr. Deak, R. Popescu, Tratat de drept succesoral vol. I, Ediția a-III-a, Ed. Universul Juridic, București, 2013
- D. Negrilă, Moștenirea în noul Cod Civil, Studii teoretice și practice, ediția a II-a, Ed. Universul Juridic, București, 2015
- Noul Cod Civil
- Noul Cod Penal
- Hotărârea Curții Europene a Drepturilor Omului din data de 1.12.2009 în cauza Velcea și Mazăre c. României

PARTICULARITĂȚILE MALPRAXISULUI MEDICAL

Victoria SĂNDUȚA*

Abstract

Medicina și dreptul sunt printre primele cele mai vechi științe, înțelegerea legăturii cauzale dintre cele două poate crea dificultăți pentru cetățeanul de rând.

În epoca globalizării, a creșterii serviciilor medicale pe seama diversificării activităților din viața curentă, dar și a îmbătrânirii populației, personalul medical se confruntă permanent cu cazuri de malpraxis medical.

În exercitarea unei profesii cu un grad înalt de risc, probabilitatea erorii este ridicată, însă angajarea răspunderii medicului și a personalului medical, este justificată prin garantarea la nivel de principiu constituțional, a dreptului la sănătate.¹

Între necesitatea de apărare a societății, a pacientului, cu ajutorul răspunderii civile medicale și independența profesionala medicului trebuie să existe un echilibru.

Scopul acestui studiu e de a clarifica particularitățile conceptului de malpraxis medical împreună cu celelalte elemente legale de care este legat. Pentru a-și îndeplini obiectivul, această lucrare urmează să profileze raportul și natura juridică a relației medic-pacient și formele de răspundere a medicului vinovat de malpraxis medical.

Cuvinte cheie: eroare medicală, prejudiciu, răspunderea civilă, personal medical, raport juridic.

1. Introducere

În contextul unei pandemii globale, relația dintre medic și pacient devine, inevitabil, mai strânsă, relație care conduce la nașterea unor drepturi și obligații pentru ambele părți. În lumina evoluției ambelor ramuri, atât a științei juridice cât și celei medicale, este necesară o clarificare a raportului juridic dintre medic și pacient.

Eroare medicală poate îmbrăca forma unui diagnostic greșit, o eroare terapeutică, de supraveghere sau de etică medicală. În consecință, în sarcina medicului se va naște obligația de a repara prejudiciul cauzat sau prin angajarea răspunderii civile medicale.

Conceptul de malpraxis este definit (potrivit art. 642 alin. 1 lit. b) din legea nr.95/2006, ca fiind “eroarea profesională săvârșită în exercitarea actului medical sau

---

* Student, Facultatea de Drept, Universitatea “Nicolae Titulescu” din București; (e-mail:sandutav@gmail.com). Acest studiu a fost elaborat sub coordonarea asist. univ. drd. Cristian-Răzvan Cercel (ccristianrazvan@gmail.com).

¹ Constituția României completată prin Legea de revizuire a Constituției României nr. 429/2003, din Art. 34.

medico-farmaceutic, generatoare de prejudicii asupra pacientului, implicând răspunderea civilă a personalului medical și a furnizorului de produse și servicii medicale”. Malpraxisul este eroarea generatoare de prejudicii. Malpraxisul este de fapt sinonim cu eroarea medicală, cu culpa medicală. Ambii termeni (malpraxis și culpă medicală) cuprind nu doar poziția subiectivă a făptuitorului ci înglobează și fapta ilicită a acestuia.

În Franța o lege din 10 martie 1803 distingea doctorii în medicină pentru care lipsa de responsabilitate era regula, de ofițerii sanitari care erau responsabili. Această inegalitate a dispărut în urma unui proces celebru: Thouret-Noroy contra Guigue. Doctorul lezase artera unui bolnav în timpul unei sângerări, apoi îl abandonase în suferință. Curtea de Casație la 18 iunie 1835 a respins recursul doctorului în medicină Thouret-Noroy împotriva hotărârii primii instanțe care îl condamnase pentru neglijență și incompetență. Începând cu acest caz, responsabilitatea medicală devine principiu.

Totodată, până în 1939, responsabilitatea medicală nu îmbracă decât forma răspunderii civile delictuale.

În cele ce urmează, voi aborda relația medic-pacient, iar ca scop, îmi propun să analizez dacă aceasta este de natură contractuală sau o obligație legală de a oferi servicii medicale. Acest studiu își propune să clarifice caracteristicile erorii medicale precum și formele răspunderii medicale.

2. Natura juridică a relației medic-pacient

Raportul juridic medical, ca orice raport juridic, înglobează cunoscutele elemente structurale: *subiectele, conținutul și obiectul*. Elementele structurale ale raportului juridic medical prezintă particularități în funcție de norma de drept incidentă: *penală, administrativă, civilă*. Raportul juridic civil de drept medical, denumit în continuare raport juridic medical, reprezintă totalitatea relațiilor socio-umane stabilite între subiectele de drept medical ce cad sub incidența legii civile.²

Raportul juridic medical este un raport juridic social, se stabilește între persoane care au o calitate specială și cărora legea le impune o anumită conduită. Deasemenea, acesta este un raport juridic volitiv, care se naște în principiu ca urmare a voinței legiuitorului – concretizată în norma juridică, cât și ca urmare a voinței părților – concretizată în manifestarea consimțământului.

Este tratată natura contractuală, respectiv legală a raportului juridic medic-pacient, denumind acord medical – actul juridic încheiat între medic și pacient. „*Medicul are obligația de a acorda asistență medicală sau îngrijiri de sănătate unei persoane doar dacă a acceptat-o în prealabil ca pacient*”. Aceste dispoziții se regăsesc în art. 652 alin 1 din Legea nr. 95/2006 și constituie fundamentul acordului medical, a convenției care se naște între medic și pacient.

2.1. Drepturile și obligațiile pacienților

Drepturile pacienților sunt reglementate de Legea nr. 46/2003 și Normele de Aplicare aprobate prin Ordinul Ministerului Sănătății Publice nr. 386/2004.

Pacienții au dreptul la îngrijirile medicale de cea mai înaltă calitate de care societatea dispune, în conformitate cu resursele umane, financiare și materiale ale unității. Pacientul are dreptul de a fi respectat ca persoana umană fără nici o discriminare.

Printre drepturile pacientului se numără: dreptul de a primi îngrijiri, dreptul la un pachet de servicii de bază, dreptul la informare al pacientului, de a alege furnizorul de

---

² I. Lulă, *Contribuția la studiul răspunderii civile delictuale*, Ed. Cordial Lex, Cluj Napoca, 1997, p.71.

servicii medicale, dreptul la confidențialitate și la respectarea vieții private, dreptul la o a doua opinie medicală.

Obligațiile pacientului sunt de a informa personalul medical, de a respecta prescripțiile și recomandările medicale și de a plăti contravaloarea serviciului medical prestat.

2.2. Drepturile și obligațiile personalului medical

Medicul are dreptul de a fi informat corect și complet de către pacient cu privire la starea de sănătate a acestuia. Stabilirea unui diagnostic este precedată cu discuții cu pacientul referitor la simptomele bolii și a istoricului acesteia.

Medicul are dreptul la onorariu potrivit prestației sale potrivit art. 160 din Codul de Deontologie Medicală.

Obligațiile personalului medical sunt: obligația de îngrijire, obligația de securitate, de informare, de confidențialitate, de a obține a o a doua opinie medicală, de a respecta viața privată a pacientului și de nediscriminare între pacienți.

2.3. Exercițarea profesiilor medicale

Exercițarea profesiei de medic este reglementată prin titlul XII³ din Legea nr. 95/2006 privind reforma în domeniul sănătății. Profesia de medic obligă persoanele interesate să se înscrie în colegiul medicilor din România. O altă condiție obligatorie pentru exercițarea profesiei de medic este obținerea autorizației de liberă practică.⁴ Colegiul medicilor din România exerciță atribuții profesionale (reglementează iar exercițarea profesiei de medic, elaborează ghiduri și protocoale de practică medicală), atribuții jurisdicționale (în calitate de organ de jurisdicție profesională organizează judecarea abaterilor de la normele de etică și deontologie medicală și de regulile de bună practică profesională), atribuții științifice (formarea profesională a medicilor) atribuții de avizare a funcționării prestatorilor de servicii medicale (avizează înființarea cabinetelor medicale autorizează practica medicală și atribuții de reprezentare a medicilor.

Profesia de medic are la baza exercițării sale independența și libertatea profesională a medicului, precum și dreptul asupra hotărârilor cu caracter medical. În situațiile în care medicul este angajat în baza unui contract individual de muncă încheiat cu angajatorul unității sanitare, se impune discutarea angajării răspunderii civile pentru fapta proprie a prepusului-personal medical și respectiv angajării răspunderii civile a unității sanitare comitente pentru fapta alte persoane. Răspunderea specială medicala unității sanitare apare ca urmare a prejudiciului produs de personalul medical angajat în solidar cu acesta. Spitalul poartă răspundere juridică pentru calitatea actului medical prestat de angajații săi precum și pentru acoperirea prejudiciului cauzat de pacienți de angajații săi. Acoperirea prejudiciului cauzate pacienților de angajații spitalului confirmă ideea de garanție pentru riscul de activitate, termenul de acoperire fiind folosit cu sensul de garantare. Este riscul de activitate pe care unitatea sanitară trebuie să-l suporte ca urmare a propriei sale activități fiind inițiatorul și organizatorul activităților riscante.

³ Titlul XXII din Legea nr. 95/2006 privind reforma în domeniul sănătății: Exercițarea profesiei de medic. Organizarea și funcționarea Colegiului Medicilor din România.

⁴ Ordin nr. 979 din 30 iulie 2004 publicat în M. Of. nr. 724 din 11 august 2004 privind eliberarea autorizației de liberă practică.

3. Forma juridică a răspunderii civile medicale

3.1. Răspunderea civilă medicală

În dreptul civil român răspunderea civilă se întemeiază, în principiu, pe ideea de **culpă**. Există texte de lege cu caracter special, verde care doctrina și jurisprudența admit, existența unor cazuri de răspundere de natură, obiectivă, fără culpă, bazată pe ideea de risc sau de garanție. **Culpa reprezintă fundamentul tradițional al răspunderii civile delictuale deoarece sancționează conduita prin care s-au cauzat prejudicii altor persoane.**

Atât neexecutarea unei obligații contractuale cât și săvârșirea unei fapte ilicite extra contractuale determină angajarea răspunderii civile, în primul caz a răspunderii contractuale iar în ultimul al răspunderii delictuale.⁵

Răspunderea medicului este o răspundere delictuală pentru fapta proprie sau fapta sa culpabilă. Conduita culpabilă a medicului impune încălcarea principalei obligații asumate de către medic, aceea de acordarea îngrijirilor medicale. În scopul obținerii despăgubirilor, pentru neglijența medicului, victima trebuie să dovedească prezența conduitei culpabile a medicului. Medicul are obligația organizării și conducerii activității de acordarea îngrijirilor medicale prin prevenirea și înlăturarea oricărui risc de vătămare corporală pe întreaga durată de desfășurare a actului medical.

Riscul terapeutic este acela care intervine în timpul unui act medical antrenând pentru individ consecințe dramatice, pe care starea sa de sănătate inițială nu permitea să se întrevadă. Riscul terapeutic nu este atestat printr-o acțiune rea și nu este consecința unei erori. Acesta operează cu cauze inexplicabile și necunoscute. Riscul terapeutic poate fi definit ca partea de nesiguranță inerentă oricărei intervenții chirurgicale sau oricărui act medical, chiar cel mai bine realizat, reacțiile imprevizibile ale pacientului sau circumstanțele imparabile care nu pun în cauză tehnica sau competența celor care îngrijesc. Specific actului medical este implicația, în aproape toate situațiile a unui factor aleatoriu, respectiv a posibilității intervenirii unui eveniment obiectiv (fără legătură cu comportamentul profesional al personalului medical) care ar putea agrava starea pacientului, independent de corectitudinea manoperelor medicale efectuate. În măsura în care acest factor nu a putut fi prevăzut și înlăturat, prin raportare la nivelul cunoașterii medicale de la momentul exercitării actului medical, culpa personalului medical va fi înlăturată, iar victima va suporta consecințele prejudiciabile. Este ceea ce în jurisprudența franceză a fost denumit riscul accidental terapeutic, inerent actului medical și care nu poate fi controlat.⁶

În general, orice intervenție chirurgicală este supusă unui anumit risc. Datoria medicului este de a evalua corect și de acceptare discurile utile, altfel spus, de a cântări care este riscul de a realiza operația în balanță cu riscurile neintervenției, deoarece răspunderea va fi angajată numai dacă medicul nu a realizat o operație care se impunea ar fi realizată, sau dacă a realizat o intervenție chirurgicală nejustificată.

Medicul trebuie să acorde îngrijiri conștiincioase, și cu rezerva unor circumstanțe extraordinare, conforme cu datele dobândite ale științei la timpul actual. Pentru a stabili dacă îngrijirile date erau sau nu adaptate patologiei pacientului. Medicul nu este judecat în raport cu cunoștințele relevate și publicate după intervenția sa, și în raport cu acelea la care el avea în mod normal acces și pe care el era obligat să le cunoască, altfel spus, în raport cu metodele folosite în mod obișnuit, într-un caz de acest gen și conforme nivelului de cunoștințe al momentului. Prin expertize se poate verifica conformitatea îngrijirilor cu

⁵ G. Adrian Năsui, *Malpraxisul medical*, ed. II-a, Universul Juridic (2006) p.109.

⁶ Felton, Therapeutic risk-taking: what is it? *Rivista Sperimentale di Freniatria*, 3: 89–104.

datele dobândite ale științei. Un exemplu reprezentativ din practică poate servi când în necroza ischemică a mușchilor gambei a fost provocată o formă rară și nemaîntâlnită a fracturii suferită de victimă și când în cursul tratamentului acest tip de leziune nu era în datele științei, respectiv medicul nu putea pune diagnosticul corect.⁷ Pe de altă parte, în cursul unei celioscopii, plasarea unui trocar a cauzat o plagă a arterei aorte, ce a provocat o gravă hemoragie, acest risc a fost luat în prezența unei neîndemânări medicale care preia răspunderea.

Un aspect important în relația bioetică și responsabilitate medicală se referă la nevoia incriminării abuzurilor medicale. În ceea ce privește încercările terapeutice pe om, acestea nu sunt întotdeauna legitimate de scopuri științifice și deși ajută progresul medical, ele sunt uneori legitimate numai de scopuri terapeutice și de salvare a vieții. Discutarea erorii în practica profesională medicală duce la abordarea noțiunii de risc profesional. Este în afara oricărei discuții faptul că nu există imputabilitate medicală pentru nereușita unor acțiuni profesionale. Responsabilitatea cadrelor medico-sanitare se poate întâlni în orice domeniu de activitate. Ea este mai pregnantă în unele specialități care datorită condițiilor particulare de lucru obligă la maximă previziune. Stările de limită dintre viață și moarte obligă la un diagnostic real de moarte mai ales în epoca transplantelor de organe unice, în scopul de a nu oferi da imaginea puterii absolute de decizie a medicului asupra vieții și a morții. Dar respectul vieții nu trebuie dus până la absurd prin prelungirea agoniei și a vieții vegetative (vieții fără speranță) acest respect trebuind să se substituie respectului calității vieții iar demnitatea omului să se substituie libertății de a dispune „nelimitat” de viață.⁸

Răspunderea întemeiată pe culpa subiectivă reprezintă principiul general al răspunderii civile delictuale dar și al răspunderii civile medicale.

Noțiunea de garanție se apreciază diferit, după cum este vorba despre răspunderea civilă indirecte, pentru fapta altuia, situație în care garanție se aseamănă cu fidejusiunea, fără însă a fi identice.

În ceea ce privește **delimitarea răspunderii civile delictuale și a răspunderii civile contractuale, în cazul raportului juridic medical**, există opinia că ar trebui făcută distincția între raportul juridic din cadrul sistemului privat și sistemului public de sănătate. În sistemul privat de sănătate răspunderea pentru malpraxis este una civilă contractuală, iar în cazul sistemului public răspunderea ar fi una contractuală însă administrativă, contractul de bază căruia se prestează serviciul medical fiind administrativ.⁹

3.2. Formele malpraxisului medical

Doctrina și jurisprudența în dreptul francez clasifică greșeala medicală în două mari domenii: *greșeala împotriva științei medicale și greșeala împotriva conștiinței medicale*.

Deci, eroarea împotriva științei medicale cuprinde erorile de diagnostic, eroarea în alegerea tratamentului, erorile tehnice și erorile de supraveghere. Eroarea împotriva conștiinței medicale cuprinde nerespectare secretul medical, încălcarea datoriei de a informa și de a consilia, refuzul sau necontinuitatea îngrijirilor, privarea de șansă.

În dreptul român nu există o clasificare consacrată a malpraxisului medical, însă există doctrinari care oferă una.¹⁰ Malpraxisul medical se împarte în *culpa de tehnică medicală și culpa de etică medicală*.

⁷ <https://www.legifrance.gouv.fr/affichJuriJudi.do?idTexte=JURITEXT000007015903> accesat la 6 aprilie 2020.

⁸ George J. Annas, *American Bioethics: Crossing Human Rights and Health Law Boundaries*, Oxford University Press.

⁹ I. Vida Simiti, *Natura Juridică a răspunderii civile a medicului*, Revista Dreptul, nr. 8/2010, p. 133.

¹⁰ G. Adrian Năsui, *Malpraxisul medical*, ed. II-a, Universul Juridic (2006) p.122.

Culpa de tehnică medicală cuprinde culpa comisivă, neîndeplinire a obligației de îngrijire, neîndeplinirea obligației de securitate, culpa omisivă, privare de șansă.

Culpa de etică medicală cuprinde culpa comisivă, depășirea competenței profesionale, practica neautorizată, efectuarea actului medical în lipsa consimțământului, nerespectarea confidențialității și a secretului profesional, neîndeplinirea obligației de respectarea vieții private a pacientului, discriminarea pacienților, culpa omisivă, neîndeplinirea obligației de informare, refuzul acordării asistenței medicale, abandonul pacientului.

4. Formele răspunderii civile medicale în dreptul român

În ceea ce privește acordarea îngrijirilor medicale solicitate de către pacient, medicul are independența deciziilor și a căutărilor cu caracter medical. În alte cuvinte, medicul are libertatea de a alege metode de investigație, de diagnosticare și de tratament. Medicul este obligat să utilizeze toate mijloacele disponibile și să depună întreaga sa diligență, în vederea obținerii rezultatului dorit, fără a se obliga sau a garanta obținerea acestui rezultat. Prin urmare obligația de a acorda îngrijiri a medicului este de regulă una de mijloace.

Pentru a angaja răspunderea medicului, victima va trebuie să probeze culpa medicului, a prejudiciului suferit și a legături de cauzalitate care există între greșeală și prejudiciu. Astfel obligația medicului fiind obligație de mijloace, pacientul va trebui probeze că medicul nu a pus în practică toate mijloacele adecvate sau nu a dat dovadă de suficientă prudență și promptitudine. Când obligația este una de rezultat, reclamantul are de probat că obligația nu a fost executată, greșeala fiind dedusă din această neexecutare.

Poate servi ca exemplu a răspunderii pentru neobținerea rezultatului obligația de exactitate a gestului chirurgical.¹¹ În sacina medicilor stomatologi există o obligație de precizie a actului medical, care izvorăște din obligația de securitate. Pe de altă parte, când medicul chirurg a uitat să îndepărteze un ustensil, cum ar fi foarfecele în cursul operației chirurgicale, lipsa acestei prudențe antrenează răspunderea.

Cauze exoneratoare de răspundere

Există unele fapte ilicite cauzatoare de prejudicii sănătății sau integrității corporale a pacientului pentru care, personalul medical este exonerat de răspundere. Vor putea răspunde însă celelalte persoane implicate în actul medical. Îl potrivit art. 643 alin. (2) din legea nr. 95/2006, personalul medical nu este răspunzător pentru daunele și prejudiciile produse în exercitarea profesiunii când acestea se datorează: condițiilor de lucru, dotări insuficiente cu echipament de diagnostic și tratament, infecțiilor nosocomiale, efectelor adverse, complicațiilor și riscurilor în general acceptate ale metodelor de investigații și tratament, vicii lor ascunse ale materialelor sanitare echipamentelor și dispozitivelor medicale substanțelor medicale și sanitare folosite sau când acționează cu bună credință în situații de urgență, cu respectarea competențelor acordate.

În condițiile prevăzute de lege, unitățile sanitare răspund ıtele de lucru improprie și pentru dotare insuficientă cu echipament de diagnostic și tratament, și pentru prejudicii le cauzate de infecțiile nosocomiale.

---

¹¹ <https://www.legifrance.gouv.fr/affichJuriJudi.do?idTexte=JURITEXT000007043538> accesat la 13 aprilie 2020.

Procedura administrativă de stabilirea cazurilor de malpraxis

Legea nr. 95/2006 reglementează procedura de stabilire a cazurilor de răspundere civilă profesională personalul medical și altor persoane din domeniul asistenței medicale. Sarcina stabilirii cazurilor de malpraxis revine Comisiei de monitorizare și competență profesională pentru cazurile de malpraxis.¹²

Ministerul Sănătății Publice aprobă la propunerea Colegiului medicilor în România pentru fiecare județ și municipiul București, o listă națională de experți medicale în fiecare specialitate, care vor fi consultați conform regulamentului de organizare și funcționare a Comisiei. Procedura de stabilirea cazurilor de răspundere civilă profesională este deschisă exclusiv persoanelor prejudiciate sau succesorilor în drepturi ale acestora.

Comisia desemnează, prin tragere la sorti, din lista județeană a experților, un grup de experți, sau un expert, în funcție de complexitatea cazului, care va efectua un raport asupra cazului. Iar apoi Comisia adoptă o decizie asupra cazului, cel târziu la 3 luni de la data sesizării.

Prin implicarea asiguratorului de răspundere civilă al personalului medical acuza de malpraxis se pot soluționa pretențiile de natură civilă amiabil, astfel evitându-se procesul în instanța de judecată. Doar în cazul în care victima nu a fost satisfăcută de decizia Comisiei, va putea formula o acțiune în judecată împotriva medicului sau instituției sanitare. Victima se va putea adresa la instanța competentă în termen de 15 zile de la data comunicării deciziei. Potrivit art. 676 din legea nr.95/2006, instanța competentă de a rezolva litigiul e judecătoria în a cărei circumscripție teritorială a avut loc actul de malpraxis reclamat. Potrivit art. 677 din aceeași lege, actele de malpraxis se prescriu în termen de 3 ani de la producerea prejudiciului, cu excepția faptelor penale.

5. Concluzie

Cazurile de malpraxis pot îmbrăca forma greșelii terapeutice, culpa comisivă, neîndeplinire a obligației de îngrijire, de securitate, culpa omisivă, privare de șansă, precum și altele. Răspunderea civilă medicală a primit o reglementare proprie, odată cu intrarea în vigoare a Legii nr. 95/2006 privind reforma în domeniul sănătății, care consacră un titlu distinct răspunderii civile medicale (Titlul XV-Răspunderea civilă a personalului medical și a furnizorului de produse și servicii medicale, sanitare și farmaceutice)-acest act normativ constituind un adevărat cod al sănătății publice în dreptul românesc. Neîndeplinirea obligațiilor asumate de către medic potrivit art. 644 alin. (1) din Legea 95/2006 va atrage răspunderea civilă contractuală, pe când art. 652 și art.654 din aceeași lege va angaja răspunderea delictuală. Fapta ilicită civilă constă în neîndeplinirea sau îndeplinirea defectuoasă a obligației de îngrijire, sau a unei obligații asumate contractual de către personalul medical.

Legea nr. 95/2006 reglementează procedura administrativă de stabilire a cazurilor de culpă medicală, prin posibilitatea stabilirii de către o comisie de monitorizare a cazurilor de malpraxis medical.

Din păcate, numărul de litigii de malpraxis medical în România a crescut exponențial în ultima perioadă. Această tendință se poate explica prin condițiile precare în spitale, lipsa personalului medical și exodul medicilor din străinătate.¹³ România se clasează printre primele state europene după numărul de infecții intraspitalicești. Legea nr.

¹² Art. 668 alin (1) Legea nr. 95/2006.

¹³ https://ec.europa.eu/health/sites/health/files/state/docs/chp_romania_english.pdf accesat la 10 aprilie 2020.

95/2006 conține multe formulări vage, și se impune reformularea unor texte de lege, pentru a fi mai ușor de interpretat și de înțeles.

Reglementarea erorii medicale este una relativ nouă în dreptul românesc, și numărul lucrărilor academice pe tema malpraxisului este extrem de restrâns comparativ cu alte țări europene, și rămâne o problemă actuală ce necesită o abordare minuțioasă.

Referințe

- Constituția României completată prin Legea de revizuire a Constituției României nr. 429/2003, din Art. 34
- I. Lulă, Contribuții la studiul răspunderii civile delictuale, Ed. Cordial Lex, Cluj Napoca, 1997, p.71
- Titlul XXII din Legea nr. 95/2006 privind reforma în domeniul sănătății: Exercițarea profesiei de medic. Organizarea și funcționarea Colegiului Medicilor din România
- Ordin nr. 979 din 30 iulie 2004 publicat în M. Of. nr. 724 din 11 august 2004 privind eliberarea autorizației de liberă practică
- Felton, Therapeutic risk-taking: what is it? *Rivista Sperimentale di Freniatria*, 3: 89–104.
- George J. Annas, American Bioethics: Crossing Human Rights and Health Law Boundaries, Oxford University Press
- Legea nr. 95/2006 privind reforma în domeniul sănătății intrat în vigoare de la 1 mai 2006
<https://www.legifrance.gouv.fr/affichJuriJudi.do?idTexte=JURITEXT000007043538> accesat la 13 aprilie 2020.
- <https://www.legifrance.gouv.fr/affichJuriJudi.do?idTexte=JURITEXT000007015903> accesat la 6 aprilie 2020.
- https://ec.europa.eu/health/sites/health/files/state/docs/chp_romania_english.pdf accesat la 10 aprilie 2020.

ASPECTE PROCESUALE PRIVIND ACȚIUNEA ÎN REVENDICARE

Diana SOARE*

Abstract

Dreptul de proprietate reprezintă posibilitatea titularului de a dispune, folosi și poseda de un bun în mod legal. Acesta este reglementat atât în Constituția României în art.44 alin.(1), cât și în Legea nr.71/2011. De asemenea, dreptul de proprietate se regăsește și în acte internaționale, cum sunt Declarația universală a drepturilor omului, Convenția europeană a drepturilor omului, Carta fundamentală a Uniunii Europene etc. Lucrarea de față are ca scop prezentarea unei analize sumare cu privire la acțiunea în revendicare, ca modalitate de apărare a dreptului de proprietate. Astfel se vor avea în vedere aspecte ce privesc atât partea teoretică și practică a acestei acțiuni cât și cele de ordin procesual prin care să se realizeze o însușire a noțiunilor. Obiectivele urmărite sunt prezentarea conceptului, cadrul legal în care este prevăzută acțiunea în revendicare și practica în materie.

Cuvinte cheie: drept, proprietate, acțiune, procedura

1. Introducere

Noțiune

Mijloacele de apărare a drepturilor reale principale sunt reprezentate de acțiunile prin care autorul respectivelor drepturi aspiră să înlăture atingerile ce sunt aduse dreptului său.

Aceste modalități/mijloace se pot clasifica în două categorii :

- a. modalități juridice nespecifice de apărare a drepturilor cum ar fi: acțiunea născută din contracte, acțiunea rezultată din îmbogățirea fără justă cauză, acțiunea în nulitatea actelor juridice etc.
- b. modalități juridice specifice de apărare a drepturilor, precum: acțiunea în revendicare, acțiunea confesorie, acțiunea negatorie etc.¹

În reglementarea anterioară, Codul Civil de la 1864, acțiunea în revendicare nu era conturată, neexistând vreo dispoziție care să o precizeze.

Regimul juridic al acțiunii în revendicare a fost determinat atât prin practica judiciară dar și prin doctrină, realizându-se astfel o distincție între bunurile proprietate publică și bunurile proprietate privată.

---

*Student, Facultatea de Drept, Universitatea "Nicolae Titulescu" din București (email: soarediana777@yahoo.com). Acest studiu a fost elaborat sub coordonarea prof. univ. dr. Boroș Gabriel (gboroi@gmail.com).

¹ C.Bîrsan, Drept Civil. Drepturile reale principale în reglementarea noului Cod Civil, ed. a 2-a revizuită și actualizată, Ed. Hamangiu, București, 2015, p. 301

Normativul legal în care este prevăzută acțiunea în revendicare în Noul Cod Civil are în vedere art.563-566, din Cartea a III-a despre bunuri, Titlul II proprietate privată, Secțiunea a 2-a referitoare la apărarea dreptului de proprietate privată. Aceste dispoziții legale se coroborează cu art. 865, 935-938 NCC.

2. Conținutul propriu-zis al lucrării

2.1. Noțiune și caractere generale

Acțiunea în revendicare reprezintă cel mai important mijloc de apărare a dreptului de proprietate prin care reclamantul solicită instanței de judecată să i se recunoască dreptul de proprietate și pe cale de consecință să-l oblige pe pârât la restituirea lucrului.²

Așa cum s-a reținut în doctrină, acțiunea în revendicare reprezintă acțiunea proprietarului neposesor împotriva posesorului neproprietar.³ Mai exact, cel care pretinde că este titularul dreptului de proprietate asupra unui bun individual determinat cu privire la care a pierdut stăpânirea materială reclamă posesia sau chiar stăpânirea materială nelegitimă a altei persoane.⁴

Întrucât reclamantul urmărește să își realizeze dreptul de proprietate, prin restituirea lucrului, rezultă că acțiunea în revendicare este o acțiune în realizare, iar nu o acțiune în constatare sau o acțiune în constituire de drepturi. De altfel, dacă reclamantul se află în stăpânirea bunului, atunci acțiunea în revendicare este inadmisibilă, el având deschisă doar calea acțiunii în constatarea existenței dreptului de proprietate, în măsura în care ar fi îndeplinite condițiile procesuale speciale necesare exercitării acesteia.

Acțiunea în revendicare nu trebuie confundată nici cu alte acțiuni civile, cum ar fi: acțiunea posesorie, acțiunea confesorie, acțiunea negatorie, acțiunea în grănițuire sau în strămutare de hotare, acțiunea în evacuare, petiția de ereditate.⁵

2.2. Condițiile de exercitare ale acțiunii în revendicare

Exercitarea oricărei acțiuni în justiție presupune îndeplinirea anumitor condiții procesuale generale, anume: interesul, pretenția, capacitatea procesuală, calitatea procesuală.⁶

a. Interesul

Interesul acțiunii în justiție este reprezentat de folosul practic urmărit de reclamant, anume, în materia acțiunii în revendicare, recunoașterea dreptului de proprietate și mai ales obținerea unui titlu executoriu pentru restituirea bunului. Dacă proprietarul ar deține un titlu executoriu pentru restituirea lucrului, atunci, în funcție de situația concretă, s-ar putea pune în discuție lipsa de interes în promovarea unei acțiuni în revendicare. Spre exemplu, în cazul în care un contract de locațiune încheiat în formă autentică sau prin înscris sub semnătură privată înregistrat la organul fiscal a încetat prin expirarea termenului, întrucât, potrivit art. 1809 alin. (2) și (3) C.civ., un asemenea contract constituie titlu executoriu în privința obligației de restituire, rezultă că o acțiune în

² G.Boroi, C.A.Angheliescu, Bogdan Nazat, Ioana Nicolae, *Fișe de drept civil*, ed. a 4-a revizuită și adăugită, Ed. Hamangiu, București, 2019, p. 376.

³ G.Boroi, C.A.Angheliescu, B.Nazat, *Curs de drept civil. Drepturile reale principale*, ed. a 2-a revizuită și adăugită, Ed. Hamangiu, București, 2013, p. 127.

⁴ G.Boroi, C.A.Angheliescu, B.Nazat, *Curs de drept civil. Drepturile reale principale*, ed. a 2-a revizuită și adăugită, Ed. Hamangiu, București, 2013, p. 128.

⁵ A se vedea, G.Boroi, C.A.Angheliescu, Bogdan Nazat, Ioana Nicolae, op. cit., p. 377 – 382.

⁶ A se vedea G.Boroi, M. Stancu, *Drept procesual civil*, ed. a 5-a revizuită și adăugită, Ed. Hamangiu, București, 2020, p. 41-57.

revendicare introdusă de proprietar (fostul locatar) împotriva fostului locatar ar trebui respinsă ca lipsită de interes.

b. Pretenția

Pretenția acțiunii în revendicare reprezintă însuși obiectul cererii de chemare în judecată, anume obligarea pârâtului să îi recunoască dreptul de proprietate asupra bunului, precum și să îi restituie bunul respectiv.

c. Capacitatea procesuală

În privința capacității procesuale (de folosință și de exercițiu) nu există în materia acțiunii în revendicare particularități față de dreptul comun.

d. Calitatea procesuală

În cazul acțiunii în revendicare a unui bun proprietate privată, calitatea procesuală activă o are proprietarul, precum și creditorii acestuia (prin acțiunea oblică).

Dacă se revendică un bun proprietate publică, calitatea procesuală activă revine statului sau, după caz, unităților administrativ-teritoriale.

Calitatea procesuală pasivă revine posesorului sau oricărei persoane (detentor, tolerat) care deține bunul în mod nelegitim.

Este necesar că dreptul de proprietate asupra bunului revendicat să nu fi ieșit din patrimoniul reclamantului prin niciunul dintre modurile de dobândire a proprietății. Deci, titularul să fi pierdut numai stăpânirea materială a bunului. În caz contrar, reclamantul a introdus acțiunea fără a avea calitate procesuală activă. Totuși, în funcție de împrejurările concrete ale speței, se va putea invoca, inclusiv pe cale incidentală în cadrul acțiunii în revendicare, nevalabilitatea dobândirii dreptului de proprietate de către terța persoană (prin raportare la dispozițiile legale în vigoare la momentul la care a avut loc dobândirea).⁷

De asemenea, reclamantul trebuie să dovedească un mod de dobândire a dreptului de proprietate, iar în caz de nedovedire se consideră că îi lipsește calitatea procesuală activă.

Acțiunea în revendicarea bunului proprietate comună deținut de o terță persoană poate fi introdusă (și) de către un singur coproprietar. De asemenea, terța persoană poate introduce acțiunea în revendicare și doar împotriva unuia dintre coproprietari. În acest sens, Codul civil prevede următoarele:

- hotărârile judecătorești pronunțate în folosul coproprietății profită tuturor coproprietarilor, însă hotărârile judecătorești potrivnice unui coproprietar (care a fost parte în proces) nu sunt opozabile celorlalți coproprietari [art. 643 alin. (2) C.civ.];
- în cazul în care acțiunea în revendicarea bunului proprietate comună nu este introdusă de toți coproprietarii, pârâtul poate să solicite introducerea în cauză a celorlalți coproprietari în calitate de reclamanți, în termenul și condițiile prevăzute în Codul de procedură civilă pentru chemarea în judecată a altor persoane [art. 643 alin. (3) C.civ.].

Însă, în raporturile dintre coproprietari nu poate fi utilizată acțiunea în revendicare, deoarece titularii au drepturi simultane și concurente asupra bunului pe care îl dețin în coproprietate, niciunul neavând vreun drept exclusiv până la efectuarea partajului.

2.3. Constituirea și competența instanței de judecată

Constituirea instanței se realizează după cum judecata are loc în primă instanță sau într-o cale de atac. În prima instanță se judecă în complet format dintr-un judecător. În ce

⁷ G.Boroi, C.A.Anghelescu, Bogdan Nazat, Ioana Nicolae, *op. cit.*, p. 383.

privește judecarea apelurilor și recursurilor se aplică sistemul colegialității, completul fiind format din 3 judecători pentru ambele căi de atac.

Participarea procurorului la soluționarea acțiunii în revendicare este facultativă, neexistând vreun text de lege care să prevadă obligativitatea concluziilor procurorului.

Competența materială a instanței de judecată se stabilește în funcție de valoarea bunului revendicat. Astfel, dacă această valoare este de până la 200.000 de lei inclusiv, competența de soluționare a acțiunii în revendicare în primă instanță aparține judecătoriei, iar în cazul în care valoarea bunului este mai mare de 200.000 de lei, competența de soluționare a cauzei aparține tribunalului.

Cât privește competența teritorială, trebuie deosebit după cum obiectul acțiunii în revendicare îl reprezintă un bun imobil sau un bun mobil. În cazul revendicării unui imobil, competența teritorială aparține instanței în a cărei rază teritorială se află imobilul (art. 117 C.proc.civ.). În cazul revendicării unui bun mobil, competența teritorială se determină potrivit dispozițiilor de drept comun înscrise în art. 107 C.proc.civ., deci aparține instanței de la domiciliul sau sediul pârâtului.

2.4. Apărarea pârâtului în ce privește pretențiile reclamantului

După cum reclamantul își formulează pretențiile și își precizează mijloacele de probă, tot astfel și pârâtul are dreptul de a-și arata în scris poziția și probele cu care dovedește aceasta susținere.

Astfel, pârâtul are posibilitatea de a se apăra în fapt și în drept printr-o întâmpinare sau printr-o întâmpinare-cerere reconvențională în care își formulează și propriile pretenții, aceasta din urma nefiind obligatorie.

În conținutul întâmpinării, pârâtul poate formula excepții de procedură, precum excepția nulității cererii de chemare în judecată a reclamantului, excepția tardivității, excepția constituirii instanței etc dar și excepții de fond. În ultima categorie se includ :

- excepția prematurității cererii în situația în care reclamantul face dovada ca este proprietar însa raportul juridic prin care reclamantul a transmis pârâtului folosința bunului nu a încetat;
- excepția lipsei calității procesuale active, în situația în care reclamantul nu dovedește un mijloc de dobândire a dreptului de proprietate al bunului în litigiu;
- excepția necompetenței materiale sau teritoriale a instanței de judecată;
- excepția lipsei de interes;
- excepția autorității de lucru judecat;

De asemenea, pârâtul se poate apăra prin întâmpinare, în legatură cu fondul cauzei, fără a invoca excepții.

Având în vedere cele precizate mai sus, prin întâmpinare, se poate considera ca pârâtul se mulțumește doar cu combaterea susținerilor reclamantului, urmărind respingerea sau admiterea în parte a cererii de chemare în judecată.

În ceea ce privește cererea reconvențională, pârâtul își formulează propriile pretenții față de reclamant, în temeiul dispoziției prevăzute la art. 119 alin. (1) C. proc. civ.. Este esențial ca aceste pretenții formulate de pârât să aibă legatură cu cererea de chemare în judecată.

Prin introducerea acestei cereri reconvenționale, pârâtul poate solicita:

- despăgubiri potrivit modalităților prevăzute de lege, respectiv cheltuielile necesare pentru conservarea lucrului potrivit art.566 alin.(3) NCC , cheltuielile necesare producerii și culegerii fructelor sau a produselor conform art. 566 alin. (5) C.civ.; cheltuielile utile în măsura sporului de valoare adus lucrului, socotit în momentul restituirii, în temeiul art. 566 alin. (4) C.civ. etc.;

- recunoasterea unui drept de retenție asupra produselor până la restituirea cheltuielilor făcute pentru producerea și culegerea acestora, cu excepția cazului în care proprietarul furnizează pârâtului o garanție îndestulătoare potrivit art. 566 alin. (6) C.civ.,
- invocarea nulității absolute/relative a titlului de proprietate a celeilalte/celorlalte părți din proces(inclusiv pe cale de excepție);
- pretenții referitoare la apărarea dreptului sau de proprietate prin obligarea celeilalte/celorlalte părți la respectarea acestuia, deci poate formula el însuși acțiune în revendicare;
- grănițuirea proprietăților părților adică stabilirea liniei de hotar;

2.5. Proba acțiunii în revendicare imobiliară

Proba dreptului de proprietate cade în sarcina celui ce se pretinde proprietar al bunului. În cazul posesorului, ca regulă, operează prezumția de proprietate din simpla posesie de fapt a lucrului.

Proba dreptului de proprietate asupra imobilelor înscrise în cartea funciară se va face cu extras din cartea funciară cu condiția finalizării lucrărilor de cadastru și deschiderea cărții funciare din oficiu sau la cerere pentru imobilul respectiv.

În funcție de dovada care se ia în considerare, în cazul acțiunii în revendicare imobiliară se va stabili astfel:

Dacă ambele părți dețin un titlu de proprietate, se va avea în vedere proveniența titlurilor:

- ambele provin de la același autor și niciunul nu și-a înscris titlul , atunci va avea câștig de cauza cel al cărui titlu are dată mai veche;
- ambele provin de a același autor , iar ambii si-au înscris titlurile atunci va avea câștig de cauza ,în principiu , cel care și-a înscris mai întâi titlul;
- cele două titluri provin de la autori diferiți urmează a se compara titlurile, dându-se câștig de cauza autorului având un drept preferabil;

Dacă numai una dintre părți are un titlu, se distinge după cum această parte are calitatea de reclamant sau de pârât.

- dacă are poziția de reclamant , atunci acțiunea în revendicare se va admite;
- dacă pârâtul este cel care are titlu atunci se va respinge că introdusă de o persoană fără calitate procesuală;

Dacă niciuna dintre părți nu are titlu, acțiunea în revendicare se va respinge ca fiind introdusă de o persoană fără calitate procesuală activă.

2.6. Efectele aditerii acțiunii în revendicare

Ca regulă generală, efectele aditerii acțiunii în revendicare sunt aceleași , indiferent dacă bunul revendicat este mobil sau imobil. Aceste efecte au în vedere restituirea bunului, restituirea produselor și a fructelor produse de lucrul revendicat în intervalul de timp în care proprietarul a fost lipsit de stăpânirea lui și suportarea cheltuielilor făcute de către posesorul neproprietar cu privire la bunul revendicat.

În ce privește restituirea lucrului ,acesta se poate face în natură sau prin echivalent.

În situația în care este posibilă restituirea în natură, instanța va admite acțiunea recunoscând în dispozitivul hotărârii dreptul de proprietate asupra bunului revendicat .Acesta este readus în patrimoniu liber de sarcini.

În cazul în care restituirea lucrului în natură nu este posibilă, obligația de restituire va fi înlocuită cu obligația de plata a unei sume de bani cu titlu de despăgubire.

Dacă lucrul a pierit din vina paratului, plata se va face pe fond delictual sau pe temei contractual în cazul în care au existat raporturi contractuale între reclamant și pârât.

Dacă lucrul a pierit fortuit , se va face distincție după cum pârâtul este de bună sau de rea credință . Pârâtul de bună-credință nu poate fi obligat la despăgubiri, riscul fiind suportat de către proprietar. Dacă pârâtul este de rea-credință , el va fi obligat să restituie contravaloarea lucrului, excepție făcând situația în care dovedește că lucrul ar fi pierit și dacă s-ar fi aflat la reclamant.

Dacă lucrul a fost înstrăinat, pârâtul va fi obligat la plata unor despăgubiri.

Dacă lucrul a fost expropriat , pârâtul va restitui doar despăgubirea primită în urmă exproprierii .

Obligarea pârâtului la despăgubiri se va face cu respectarea dispozițiilor procesuale în materie, ceea ce presupune.⁸

- a. fie că reclamantul a formulat o acțiune prin care a solicitat *condamnarea alternativă* (în principal, restituirea lucrului în natură, iar, în subsidiar, obligarea la plata contravalorii lucrului);
- b. fie *modificarea obiectului cererii de chemare în judecată* [art. 204 alin. (1) și (3) C.proc.civ. sau, după caz, art. 204 alin. (2) pct. 3 C.proc.civ.], transformându-se astfel acțiunea în revendicare intentată de reclamant într-o acțiune în despăgubiri;
- c. fie introducerea unei *cereri de revizuire* a hotărârii prin care a fost admisă acțiunea în revendicare [art. 509 alin. (1) pct. 2 C.proc.civ.];
- d. fie *sesizarea instanței de executare* cu o cerere prin care se solicită stabilirea echivalentului valoric al lucrului a cărui predare nu mai este posibilă (art. 892 C.proc.civ.).

La solicitarea reclamantului ,pârâtul de bună-credință sau de rea-credință ,este obligat să restituie produsele sau să plătească echivalentul valoric al acestora.

Cât privește situația restituirii fructelor, aceasta se realizează în funcție de calitatea posesorului de bună-credință sau de rea-credință .Cel de bună-credință va reține în proprietate fructele în intervalul de timp cât a durat bună sa credință.Posesorul de rea-credință este ținut să restituie toate fructele produse de bun sau să plătească echivalentul valoric.

Instanța de judecată poate dispune restituirea fructelor sau plata contravalorii acestora în cazul în care i s-a solicitat de către reclamant acest lucru, iar nu din oficiu.

În ce privește pârâtul, indiferent de calitatea sa , poate solicita restituirea integrală a cheltuielilor necesare pentru conservarea lucrului.Cheltuielile utile se vor restitui numai în măsură în care sporesc valoarea adusă lucrului . De asemenea, el beneficiază de un drept de retenție până la restituirea cheltuielilor, excepție făcând prezența unei garanții îndestulătoare oferită de proprietar.

3. Concluzii

În prezenta lucrare, aspectele procesuale ale acțiunii în revendicare au constituit centrul de greutate al studiului .

Totodată, s-a încercat prezentarea la modul general al acțiunii în revendicare, punctându-se anumite situații pentru înțelegerea modului de apărare a dreptului de proprietate .

⁸ G.Boroi, C.A.Angheliescu, Bogdan Nazat, Ioana Nicolae, *op. cit.*, p. 398

Referințe

- Codul civil
- Legea de punere în aplicare
- C.Bîrsan, *Drept Civil. Drepturile reale principale in reglementarea noului Cod Civil*, ed. a 2-a revizuită și actualizata, Ed. Hamangiu, București, 2015
- G.Boroi, M. Stancu , *Drept procesual civil* , ed. a 5-a revizuită și adăugită , Ed. Hamangiu , București
- G.Boroi, C.A.Angheliescu, Bogdan Nazat, Ioana Nicolae, *Fișe de drept civil*, ed. a 4-a revizuită și adăugită, Ed. Hamangiu, București, 2019
- G.Boroi, C.A.Angheliescu, B.Nazat, *Curs de drept civil. Drepturile reale principale*, ed. a 2-a revizuită și adăugită , Ed. Hamangiu , București , 2013
- https://www.universuljuridic.ro/wp-content/uploads/2016/12/7447_CAbuletin-juris2015.pdf?fbclid=IwAR095tYRq13Aw4npjGBd4aj1bzIUK54GqLhCI2r88Fp2zd6tuNwHRgoFzvM accesat la data 29/03/2020
- https://blog.avocato.ro/cererea-reconventionala/?fbclid=IwAR3N3I2_cbOIxxOZTqDZLJPFmvlbuMDSZGnzNg7gu0uNj_2Xm7JgDL-L7Lc accesat la data 29/03/2020
- <https://dpsca.ro/2013/02/actiunea-in-revendicare-potrivit-dispozitiilor-din-noul-cod-civil/?fbclid=IwAR25Z2j1ITFOlb9QJJf8CzLTzjCAkU1A8zOiqeOL2yN-2MvgKj-83vS5MN8> accesat la data 29/03/2020
- http://revista.universuljuridic.ro/actiunea-civila-conditii-de-exercitare/?fbclid=IwAR3Njwi-hdkhhEPtvlGhRCFpcMPCuBxtB_6rNLvGndhnmvoXsUXP1yfDVY accesat la data 29/03/2020
- https://www.academia.edu/38109055/Teza_Apararea_drept_proprietate?fbclid=IwAR2Dq6UZpqiLEMkiofWgKdwqKF9DTS9AqJHoUTqIiRP0puiqQcFDDeeM_JW8 accesat la data 29/03/2020

INTERMEDIARI FURNIZORI DE SERVICII INFORMAȚIONALE ÎN CONTEXTUL PROTEJĂRII DREPTURILOR DE AUTOR ASUPRA OPERELOR CINEMATOGRAFICE

Maria Anca CHIRICĂ*

Abstract

Studiul are drept scop evidențierea importanței protejării drepturilor de autor asupra operelor cinematografice în mediul online, în lumina reglementărilor naționale în vigoare, dar și a celor europene. Pentru a înțelege problema ridicată de această situație, trebuie coroborate reglementările în materia drepturilor de proprietate intelectuală și în mod special cele ce ocrotesc drepturile de autor, cu actele normative care privesc comerțul electronic, întrucât ne aflăm în sfera încălcării drepturilor de autor asupra operelor cinematografice prin intermediul platformelor online. Importanța respectării acestor drepturi recunoscute de legiuitorul național și de cel european și problemele apărute în contextul ocrotirii acestor drepturi vor fi abordate și din perspectiva jurisprudențială, pentru a putea observa tendințele Curții de Justiție a Uniunii Europene.

Cuvinte cheie: *Opere cinematografice, distribuție neautorizată, drepturi de autor, intermediar, proprietate intelectuală.*

1. Introducere

Studiul vizează operele cinematografice și modul în care acestea sunt protejate prin reglementările privind drepturile de autor și drepturile conexe, dar și prin cele europene în vigoare. Întâi este abordată problema privitoare la terminologia utilizată, deoarece trebuie utilizat un concept care să nu fie nici mai cuprinzător, nici mai îngust decât este necesar. Apoi vor fi analizate dispozițiile prevăzute de către Directiva *E-commerce* și totodată cele cuprinse în Legea nr. 365/2002 privind comerțul electronic. Apoi accentul se va muta spre Legea nr. 8/1996 privind drepturile de autor și drepturile conexe. Aceste dispoziții legale vor fi privite prin prisma vastei jurisprudențe a Curții de Justiție a Uniunii Europene, din care se desprind 5 corolare în această materie. Astfel, vom observa prezența unor cauze care au creionat tendințele Curții în această materie.

2. Noțiuni introductive

Cadrul general în materie este creionat prin Directiva 2000/31/CE, cunoscută și sub denumirea *E-commerce Directive*, care reglementează situația intermediarilor, adică a

---

*Studentă, zi, an IV, grupa 1, Facultatea de Drept, Universitatea "Nicolae Titulescu" din București (e-mail: maria.chirica98@gmail.com). Acest studiu a fost elaborat sub coordonarea conf. univ. dr. Paul Bută (e-mail: paul.but@musat.ro).

societăților informaționale care prestează anumite servicii. Art. 12, 13 și 14 creează cadrul legal pentru trei tipuri de servicii: simpla transmitere (denumită și *mere conduit*), stocarea – caching și stocarea – hosting.

În opinia lui Jaani Riordan, pe baza unei analize tranșante a doctrinei și a jurisprudenței internaționale, trebuie remarcată și problema terminologiei, întrucât nu toți intermediarii sunt furnizori de servicii de internet, iar nu toate societățile informaționale prestatoare de servicii sunt intermediari și cu atât mai mult nu vor fi toate intermediari ce furnizează servicii de internet¹. Astfel, relația dintre societățile informaționale și intermediari este una de la întreg la parte, intermediarii fiind o subcategorie a acestor societăți prestatoare de activități prevăzute de către Directiva *E-Commerce*.

În plus, Comisia Europeană a propus și o subcategorie a platformelor online, însă Janni Riordan arată că inițiativa Comisiei nu conduce la rezultate concludente. Astfel, conform lucrării sale, terminologia utilizată trebuie să mențină un caracter neutru.

3. Directiva comerțului electronic

Pentru o analiză clară a problemei ridicate de intermediari, aceasta trebuie să aibă drept punct de pornire dispozițiile Directivei 2000/31/CE. Astfel, art. 15 prevede interdicția expresă față de statele membre de a monitoriza informațiile transmise sau stocate ori de a întreprinde orice fel de activitate de cercetare cu privire la informații care să denote o activitate ilicită, interdicție care se impune atunci când intermediarii desfășoară o activitate dintre cele prevăzute în art. 12, 13 și 14, adică transmitere, caching ori hosting.² Însă alineatul al doilea creează posibilitatea statelor membre de a institui în sarcina intermediarilor obligația de a informa autoritățile competente despre posibilitatea ca destinatarii serviciilor de informații să desfășoare activități ilicite ori, atunci când acestea sunt solicitate, datele de identificare ale utilizatorilor cu care au încheiat un acord pentru serviciul de hosting. Astfel, Directiva relevă cu claritate excepțiile de la răspundere³, instituite prin articolele 12-14, acestea fiind cunoscute sub denumirile „mere conduit”, „caching” și „hosting”. Se poate observa faptul că derogările amintite, denumite „safe harbours” sunt confirmate și de jurisprudența Curții de Justiție a Uniunii Europene.⁴

În ciuda faptului că directivele europene nu creează în mod direct drepturi sau obligații în sarcina particularilor, cu titlu general, instanțele naționale sunt obligate să țină cont de aceste reglementări în măsura în care nu sunt incompatibile cu dreptul intern. Dacă există conflict între acestea, se va aplica norma de drept național doar până la limita la care contravine dreptului Uniunii Europene. În plus, Directiva 2000/31/CE prevede și obligația, în sarcina statelor membre, de a crea cadrul necesar astfel încât „[...]acțiunile în justiție prevăzute în dreptul intern privind activitățile serviciilor societății informaționale să permită adoptarea rapidă de măsuri, inclusiv măsuri interimare, destinate să ducă la încetarea oricărei încălcări presupuse și să prevină orice altă atingere adusă intereselor respective.”

Întrucât directivele necesită transpunere printr-o lege internă, a fost adoptată Legea nr. 365/2002 privind comerțul electronic. Aceasta prevede că orice persoană interesată

¹ Jaani Riordan, *The Liability of Internet Intermediaries*, Oxford, 2016, p. 27; Cauza *Papasavvas v. O Fileleftheros* (C-291/13).

² Eleonora Rosati, *Copyright and the Court of Justice of the European Union*, Oxford, 2019, p. 154-155.

³ Eleonora Rosati, *Swedish Patent and Market Court of Appeal orders block of The Pirate Bay and Swefilmer*, 2017.

⁴ Cauza *McFadden v Sony* (C-484/14).

poate beneficia de o măsură de protecție, conform art. 16 (3), împotriva furnizorilor de servicii de informații. Prin urmare, furnizorii de servicii vor fi obligați să întrerupă, temporar sau permanent, transmiterea ori stocarea informației furnizate de un destinatar al serviciului, în special prin eliminarea informației sau blocarea accesului la aceasta, accesul la o rețea de comunicații ori prestarea oricărui alt serviciu al societății informaționale, dacă aceste măsuri au fost dispuse de autoritatea competentă.

4. Legea privind drepturile de autor

Cu titlu general, cadrul legal este delimitat de reglementările europene și de cele naționale. Astfel, se impune ca, în primul rând, să evidențiem prerogativele care intră în conținutul drepturilor de autor. Legea nr. 8/1996 privind drepturile de autor și drepturile conexe, în cuprinsul art. 13, prevede că utilizarea operei dă naștere mai multor drepturi patrimoniale în favoarea autorului, distincte și exclusive. Printre acestea se regăsește și dreptul de a interzice comunicarea publică directă sau indirectă a operei, prin orice mijloace, inclusiv prin punerea operei la dispoziția publicului, astfel încât să poată fi accesată în orice loc și în orice moment ales, în mod individual, de către public.

Pentru determinarea noțiunii de comunicare publică, art. 15 definește sfera acesteia, astfel încât aceasta reprezintă orice „comunicare a unei opere, prin mijloace cu fir sau fără fir, realizată prin punerea la dispoziție publicului, inclusiv prin internet sau alte rețele de calculatoare, astfel încât oricare dintre membrii publicului să poată avea acces la această din orice loc sau în orice moment ales în mod individual”. În plus, alineatul al doilea precizează că dreptul de a autoriza sau de a interzice comunicarea publică sau punerea la dispoziția publicului a operelor nu se consideră epuizat prin niciun act de comunicare publică sau de punere la dispoziția publicului.

Legea nr. 8/1996 privind drepturile de autor și drepturile conexe prevede, în cuprinsul art. 139 alin. (1), următoarele: „Titularii drepturilor recunoscute și protejate prin prezenta lege pot solicita instanțelor de judecată sau altor organisme competente, după caz, recunoașterea drepturilor lor și constatarea încălcării acestora și pot pretinde acordarea de despăgubiri pentru repararea prejudiciului cauzat. [...]”. Astfel, observăm că poate fi obligată la încetarea săvârșirii oricărui act sau fapt de contrafacere orice persoană care a fost implicată, inclusiv în calitate de intermediar, în săvârșirea faptelor de contrafacere, dacă serviciile sale au fost folosite în scop ilicit.

Persoanei care a acționat în calitate de intermediar i se poate aplica o sancțiune constând în obligarea acesteia la plata de despăgubiri pecuniare doar dacă aceasta a cunoscut faptul că serviciile sale sunt folosite pentru săvârșirea faptelor ilicite⁵. Așadar, este importantă cunoașterea identității intermediarului prin prisma obligării la plata de despăgubiri bănești. Cu privire la posibilitatea instanței de a dispune obligarea la încetarea actelor sau faptelor de furnizare de servicii având ca finalitate încălcarea drepturilor de autor, nu este necesară cunoașterea identității furnizorului de servicii de internet.

Soluția este conturată de dispozițiile art. 139 alin. (5) care prevede în termeni clari, lipsiți de orice echivoc, că măsurile reglementate în cadrul acestui articol pot fi aplicate și împotriva unui intermediar ale cărui servicii sunt utilizate de către un terț pentru a încălca un drept protejat prin prevederile Legii nr. 8/1996 privind drepturile de autor și drepturile conexe: „*Titularii drepturilor recunoscute și protejate prin prezenta lege pot solicita instanțelor de judecată sau altor organisme competente, după caz, recunoașterea*

---

⁵ Sonia Florea, Proceduri civile în materia drepturilor de proprietate intelectuală, editura Universul Juridic, București, 2013, p. 215-216.

drepturilor lor și constatarea încălcării acestora și pot pretinde acordarea de despăgubiri pentru repararea prejudiciului cauzat. [...]”. Faptul că terții folosesc serviciile intermediarilor care furnizează acces la internet pentru încălcarea drepturilor de autor este confirmat și de jurisprudența Curții de Justiție a Uniunii Europene⁶.

Legea nr. 8/1996 privind drepturile de autor și drepturile conexe prevede în mod expres că transpune Directiva 2004/48. Aceasta din urmă prevede, ca mecanisme de combatere a încălcărilor aduse drepturilor de autor, următoarele măsuri: art. 11 „*Statele membre asigură ca, atunci când se pronunță o hotărâre judecătorească de constatare a încălcării unui drept de proprietate intelectuală, autoritățile judecătorești competente să poată pronunța împotriva contravenientului un ordin judecătoresc prin care interzic continuarea încălcării. Atunci când legislația internă prevede aceasta, nerespectarea unui ordin judecătoresc este posibilă, dacă este cazul, de plata unor daune cominatorii, cu scopul de a-i asigura executarea. Statele membre asigură de asemenea ca titularii drepturilor să poată solicita pronunțarea unui ordin judecătoresc împotriva intermediarilor ale căror servicii sunt utilizate de un terț pentru a încălca un drept de proprietate intelectuală, fără a aduce atingere articolului 8 alineatul (3) din Directiva 2001/29/CE.*”, art. 9 (1): „*Statele membre asigură că autoritățile judecătorești competente să poată, la cererea reclamantului: (a) să pronunțe împotriva presupusului contravenient o ordonanță de urgență cu scopul de a preveni orice încălcare iminentă a unui drept de proprietate intelectuală, de a interzice, cu titlu provizoriu [...]; o ordonanță de urgență poate fi de asemenea pronunțată, în aceleași condiții, împotriva unui intermediar ale cărui servicii sunt utilizate de către un terț pentru a încălca un drept de proprietate intelectuală; ordinele judecătorești împotriva intermediarilor ale căror servicii sunt utilizate de către un terț pentru a aduce atingere unui drept de autor sau unui drept conex sunt reglementate prin Directiva 2001/29/CE*”.

Apreciem că prin interpretarea coroborată a acestor articole cu dispozițiile din Codul de Procedură Civilă, instanțele naționale se pot pronunța prin intermediul mecanismului ordonanței președințiale. Acesta este indispensabil și indisolubil legat de protecția recunoscută de lege drepturilor de autor, în contextul urgenței impuse prin încălcarea acestor drepturi.

În plus, art. 9 din Directiva 2004/48 prevede că în materia drepturilor de autor, se va aplica reglementarea din Directiva 2001/29, iar art. 8 alin. (3) din acest normativ, prevede o măsură similară celei enunțate.

Instanțele naționale au obligația de a interpreta textele legale, care aparțin domeniului dreptului intern, în concordanță cu reglementările europene, având în vedere atât litera cât și spiritul legii. Această obligație a fost consacrată și în jurisprudența diversă a Curții de Justiție a Uniunii Europene⁷.

5. Jurisprudența Curții de Justiție a Uniunii Europene și principiile generale

a. Conceptul de „intermediar”

Așa cum am arătat, Curtea a stabilit în cauzele *Tommy Hilfigher* (C-494/15) și *McFadden* (C-484/14) că noțiunea de „intermediar” este mult prea largă, întrucât aceasta

⁶ Cauza LSG v Tele2 (C-557/07); Cauza UPC v Constantin (C-314/12).

⁷ Cauza *Amia* (C-97/11); Cauza *Dominguez* (C-282/10)

cuprinde orice operator furnizor de servicii care au potențialul de a fi folosite de terți pentru a încălca drepturi de proprietate intelectuală.⁸

b. Limitele hotărârilor judecătorești

O speță care a conturat o parte dintre corolarele necesare rezolvării problemelor ridicate de situația intermediarilor o regăsim în cauza *L'Oreal v Ebay* (C-324/09). Astfel, Curtea de Justiție a Uniunii Europene a fost chemată să clarifice dacă art. 11 din Directiva 2004/48 impune statelor membre obligația de a acorda titularilor drepturilor de proprietate intelectuală posibilitatea de a solicita instanțelor să dispună împotriva unui intermediar (precum operatorul unei piețe online) prin ale cărui servicii s-au încălcat drepturile titularilor respectivi, ordine judecătorești (care pot fi chiar ordonanțe președințianle) prin care să oblige intermediarul la luarea unor măsuri care să prevină încălcarea drepturilor respective pe viitor. Curtea a răspuns afirmativ, arătând că instanțele naționale pot dispune, în temeiul art. 11 nu doar încetarea încălcărilor, ci pot dispune și obligarea la adoptarea unor măsuri cu caracter preventiv. Mai mult, Curtea a statuat faptul că această posibilitate există și în cazul în care statul membru nu a luat măsuri concrete de implementare: „Pe de altă parte, având în vedere împrejurarea, expusă în decizia de trimitere și reluată la punctul 24 din prezenta hotărâre, potrivit căreia articolul 11 a treia teză din Directiva 2004/48 nu a făcut obiectul unor măsuri specifice de transpunere în Regatul Unit, trebuie amintit că instanța de trimitere va fi obligată, în măsura posibilului, să aplice dreptul național în lumina textului, precum și a finalității articolului 11 a trei teză menționat.” Totodată, în aceeași cauză, Curtea de Justiție a Uniunii Europene reia și fixează limitele unei astfel de hotărâri judecătorești: (i) să nu existe o supraveghere activă a tuturor datelor fiecăruia dintre clienți și (ii) să nu constituie o interdicție generală și permanentă.⁹

În plus, Curtea a mai confirmat și tendința minoritară conform căreia instanțele naționale au dreptul, în temeiul art. 11, să ordone intermediarului să ia măsuri, față de terț, nu numai în vederea încetării încălcării drepturilor de proprietate intelectuală, dar și pentru a preveni orice altă încălcare viitoare.¹⁰

c. Conformarea hotărârilor cu diverse acte normative

Curtea a arătat că în analiza problemei ridicate de intermediari și de răspunderea acestora, trebuie avute în vedere mai multe acte normative: Carta Drepturilor Fundamentale a Uniunii Europene, Directiva comerțului electronic și Directiva 2004/48/EC, cunoscută și sub denumirea „The Enforcement Directive” sau Directiva de aplicare.¹¹

Astfel, în cazurile *Scarlet Extended* (C-70/10) și *SABAM* (C-360/10), Curtea a statuat că o analiză corectă a răspunderii intermediarilor trebuie să fie fundamentată și pe Carta Drepturilor Fundamentale a Uniunii Europene. Cu alte cuvinte, în ocrotirea drepturilor de proprietate intelectuală nu pot fi încălcate alte prevederi și drepturi fundamentale. Astfel, în contextul întrebării preliminare adresate Curții prin aceste două cazuri, concluzia Curții de Justiție a Uniunii Europene a introdus ipoteza în temeiul căreia pentru a proteja drepturile de autor, nu se poate încălca libertatea de a desfășura o activitate comercială. Mai mult, nici drepturilor consumatorilor cu privire la protecția datelor cu caracter personal nu li se poate aduce atingere.¹²

⁸ <http://ipkitten.blogspot.com/2018/05/intermediaries-and-ip-5-key-principles.html>

⁹ <http://ipkitten.blogspot.com/2018/05/intermediaries-and-ip-5-key-principles.html>

¹⁰ Ibidem.

¹¹ Ibidem.

¹² Eleonora Rosati, *op. cit.*, p. 158-159.

d. Încetarea atingerilor aduse drepturilor de autor

Cazul *UPC Telekabel Wien* (C-314/12) este un pilon al jurisprudenței în această materie, întrucât prin această cauză Curtea a tranșat problema ridicată de măsurile care pot fi ordonate împotriva intermediarilor prin hotărâri judecătorești. Astfel la întrebarea adresată Curții, aceasta a răspuns afirmativ, în sensul că se pot adopta astfel de hotărâri prin care intermediarul care difuzează pe site-ul său opere cinematografice protejate prin drepturi de autor, fără o licență pentru o astfel de operațiune, să poată fi obligat la încetarea încălcării drepturilor de proprietate intelectuală. Întrucât o astfel de hotărâre presupune o imixtiune în drepturile fundamentale garantate prin Carta Drepturilor Fundamentale a Uniunii Europene, Curtea a apreciat că trebuie găsit un echilibru între măsurile adoptate, proporționalitatea și eficacitatea măsurii din perspectiva consecințelor produse de aceasta.¹³

În plus, Curtea afirmă că o astfel de hotărâre încalcă libertatea operatorilor economici de a desfășura o activitate comercială, astfel cum este prevăzută de art. 16 din Carta Drepturilor Fundamentale a Uniunii Europene, însă nu aduce atingere esenței sale întrucât intermediarii au dreptul de a adoptat măsurile pe care le apreciază eficiente în vederea aplicării hotărârii. Astfel intermediarii au libertatea de a alege modalitățile și mijloacele prin care vor aplica hotărârea, cu condiția ca metodele alese să fie eficiente.¹⁴

Cu alte cuvinte, instanța nu poate obliga intermediarii să folosească anumite mijloace, astfel că singura condiție care trebuie adusă la îndeplinire este ca modalitatea aplicată să ducă la o încetare concretă a încălcării drepturilor de proprietate intelectuală.

e. Răspunderea intermediarilor

În speța *The Pirate Bay* (C-610/15) a fost stabilit faptul că intermediarii sunt responsabili în mod direct pentru încălcarea drepturilor de autor de către terți. *The Pirate Bay* este o platformă *peer-to-peer* prin intermediul căreia utilizatorii pot încărca și descărca opere protejate prin drepturi de proprietate intelectuală, însă în majoritatea cazurilor operațiunile desfășurate implică opere pentru care utilizatorii nu dețin o licență valabilă.¹⁵

6. Concluzii

În contextul actualei jurisprudențe a Curții de Justiție a Uniunii Europene, observăm că intermediarii joacă un rol important în ocrotirea drepturilor de proprietate intelectuală. Prin cauzele prezentate în fața Curții s-au conturat 5 principii cu rol cheie în clarificarea problemei ridicate de răspunderea intermediarilor.

Orice măsură adoptată pentru încetarea încălcării drepturilor de autor de către operatorii economici înfățișați sub denumirea de „intermediari” trebuie privită prin prisma unei multitudini de reglementări, astfel încât acest proces să nu rezulte într-o imixtiune disproporționată cu scopul urmărit.

Curtea de Justiție a Uniunii Europene a creionat situațiile în care este posibilă pronunțarea unei hotărâri, de către instanțele naționale, care să ducă la încetarea atingerilor aduse drepturilor de autor de către intermediarii care pun la dispoziția terților platforme online prin intermediul cărora se pot accesa opere ocrotite de actele normative privitoare la drepturi de proprietate intelectuală. Principiile desprinse din jurisprudența Curții trebuie privite în mod coroborat cu legislația națională și cu cea europeană. Dispozițiile legislației

¹³ *Idem* p. 160-161.

¹⁴ *Ibidem*.

¹⁵ *Ibidem*.

europene și hotărârile Curții creează un cadru maleabil pentru statele membre, astfel încât acestea din urmă să adopte măsurile pe care le apreciază necesare, prin instrumentele de care dispun.

Referințe

- Eleonora Rosati, Copyright and the Court of Justice of the European Union, Oxford, 2019.
- Eleonora Rosati, Swedish Patent and Market Court of Appeal orders block of The Pirate Bay and Swefilmer, 2017.
- Jaani Riordan, The Liability of Internet Intermediaries, Oxford, 2016.
- Sonia Florea, Proceduri civile în materia drepturilor de proprietate intelectuală, editura Universul Juridic, București, 2013.
- <http://ipkitten.blogspot.com/2018/05/intermediaries-and-ip-5-key-principles.html>
- <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/?uri=CELEX%3A32004L0048>
- <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ro/TXT/?uri=CELEX:32000L0031>
- <http://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/37075>
- <http://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/7816>
- <http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=181465&pageIndex=0&doclang=RO&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=2380437>
- <http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=183363&pageIndex=0&doclang=RO&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=2380764>
- <http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=107261&pageIndex=0&doclang=RO&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=2381150>
- <http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=115202&pageIndex=0&doclang=RO&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=2381292>
- <http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=119512&pageIndex=0&doclang=RO&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=2381344>
- <http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=149924&pageIndex=0&doclang=RO&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=2381463>
- <http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=191707&pageIndex=0&doclang=RO&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=2381590>
- <http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=157524&pageIndex=0&doclang=RO&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=2381927>
- <http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=77489&pageIndex=0&doclang=RO&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=2382187>
- <http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=149924&pageIndex=0&doclang=RO&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=2382372>
- <http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=123104&pageIndex=0&doclang=RO&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=2382649>
- <http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=118341&pageIndex=0&doclang=RO&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=2382716>

THE ISSUES OF DATA PROTECTION RELEVANT TO DNA TESTS

Mónika MERCZ*

Abstract

As social creatures, we all wish to have a sense of belonging. We have a deep-seated desire to know where we come from, what kind of ethnic background we have. With today's technological developments we can easily answer these questions as well as predict the probability of certain diseases and connect with family members who we have never met before. But what are the risks of handing out our DNA to foreign companies?

In this essay, I endeavour to examine the level of data protection provided by the largest DNA testing companies. By comparing them to one another I wish to emphasise both the positive and the negative aspects of their privacy statements and find out if our data is indeed safe in their hands. I will draw my own conclusions after carefully inspecting the information available. My goal is to shed light upon the issues related to this phenomenon and introduce it to a wider audience as a complex issue with serious risks and consequences.

Key words: *DNA tests, privacy statement, personal data, data protection*

1. Introduction

Our world has undergone tremendous changes in recent decades. The advancement of technology has opened new doors for humans, so that information on a person's entire genetic background is now available at an affordable price. It is an undeniable benefit of the services of DNA testing companies that we can find out which hereditary diseases we are prone to, that we can meet relatives whose existence we did not know about, and that we may find out more about the perpetrators of crimes, with the help of a DNA sample. In addition, we are able to discover which of our ancestors belonged to a certain ethnic group. Despite the many advantages, there is a very important question that needs to be clarified in order to properly evaluate this phenomenon: What is the level of protection that service companies provide for our personal data?

We need to look at the social impact of DNA tests in the context of data protection, as the resulting data can be passed on to both individuals and the executive branch. Therefore it is vital to place individuals' data under legal protection, which also provides protection to democracy itself. The purpose of data protection is to make the individual

---

* Mercz Mónika, Faculty of Law, University of Miskolc (e-mail: mercz.monika98@gmail.com). This study was developed under the coordination of dr. Panyi Béla

opaque and the state transparent.¹ As a result, information systems to be kept separate cannot be controlled by any branch of power.²

It is essential to define what „personal data” means when examining this issue. A fundamental principle is that within the legal framework, personal data may only be collected for a legitimate purpose, and the controller must respect the purpose of the data and ensure data security.³ These aspects become of paramount importance when handling sensitive data, which is a special type of personal data. As these data have a deeper impact on the personality of the individual concerned, they will be given greater legal protection. Its main groups are data regarding race, genetic data and health, which companies use to work on DNA testing.⁴

Today, many companies deal with family history and ethnicity. This industry is estimated to be worth \$ 45 billion by 2024.⁵ During my research, I examined the privacy policies of three leading DNA testing companies to provide a comprehensive picture of the current state of regulation. I have also conducted research regarding cases that have gone cold but recently been solved with the help of DNA testing.

2. The advantages and disadvantages of DNA testing

2.1. Cases solved using new technology

The case that has had the biggest impact on how the general public views DNA testing and its positive impact on society is the Golden State Killer’s case. Catching the masked gunman who carried out a series of killings, rapes and assaults in the 1970s and '80s has taken forty-two years. The Golden State Killer is believed to be linked to more than a dozen homicides and at least 50 rapes across multiple counties in California. At first the police were unable to recognise the extent of his crimes, as they believed that there were two different perpetrators involved in the criminal activities going on around the area. It was only in 2001 when DNA tests confirmed that the East Area Rapist and the Original Night Stalker were the same offender. In 2018 authorities used a free genealogy and DNA database called GEDMatch to try to track down the killer.⁶ This led investigators to relatives of Joseph James DeAngelo, the suspect who police later also arrested. They then obtained DNA samples that DeAngelo had left in a public place, and confirmed that his DNA matched more than 10 murders across California.⁷ The hearing of the Golden State Killer has started in 2020. This is going to be the biggest and most complex case to go to trial in California history.⁸

However it is not the only case which has been solved using DNA data that would have previously been unobtainable. A 59 year-old man called John D. Miller was arrested on July 15, in connection to the kidnapping, rape and murder of 8-year-old April Tinsley

---

¹ SÁRI – SOMODY: Alapjogok. Alkotmánytan II, 210-214. o

² SZABÓ: Az információs hatalom alkotmányos korlátai, 10. o

³ MAJTÉNYI: Az információs jogok, 592. o.

⁴ SÁRI – SOMODY: Alapjogok. Alkotmánytan II, 138. o.

⁵ <https://news.bloomberglaw.com/pharma-and-life-sciences/dna-testing-you-might-want-to-wait-for-more-legal-protection>

⁶ <https://edition.cnn.com/2019/04/24/us/golden-state-killer-one-year-later/index.html>

⁷ <https://time.com/5256835/how-did-golden-state-killer-genealogy-websites-online-dna-police/>

⁸ <https://eu.usatoday.com/story/news/politics/2020/01/22/golden-state-killer-case-progresses-pretrial-date-set/4543767002/>

in 1988.⁹ He has pled guilty to the kidnapping of April Tinsley and has described in detail how he has taken her to his mobile home in Grabill, where he sexually assaulted, then suffocated her. He could spend up to 80 years behind bars.¹⁰ Over the years, April's killer enjoyed taunting authorities. In 1990 he has scrawled on a barn that he killed her, and would kill again. In 2004, he put threatening notes on girls' bicycles along with other clues that contained his DNA.¹¹ In the end it was this DNA evidence that caused his arrest. In 2015, a Virginia laboratory used a sophisticated computer program to make a new composite sketch of what April Tinsley's killer might look like. Later a DNA profile has been uploaded to a website looking for matches, which proved successful.¹²

The fact that these cases have been sold after decades had had a considerable impact on how people view DNA tests nowadays. Many of us are willing to provide authorities with our DNA sample if it results in a perpetrator facing punishment. Indeed, our genetic data is essential to this good cause. However we must also take into consideration the fact that we are laid bare before anyone in possession of our DNA: the testing companies, authorities who ask them for our DNA and even the government. A sample of our DNA holds the secrets of our ethnical background, health and even our appearance. We can be traced through it and may face discrimination based on these information. If we just think about the situation in China, things may be viewed from a different angle.

In China, people are monitored through cameras and get a social credit score which can grow or be diminished and people might even be blacklisted, all in connection to their relationship with the government. If they do something positive according to the leaders of the country, their social credit score goes up, but should they fail to live up to the standards set for the ideal Chinese individual, they get a lower score.¹³ This is a serious problem if we look at it from the perspective of data protection. The individual is laid bare, while the government is not. Our Western ideals are not being met at all. Unfortunately, if this system works in one country, it could easily be adopted into our homes. My biggest fear is how easy it would be to link this oppressive structure to DNA data. As the companies' data bases keep growing and growing our information is getting less and less protected.

Of course, I do not wish to draw conclusions without having sufficient evidence to back it up. Therefore I have examined the privacy statement of three leading DNA testing companies to see how safe our data really is.

2.2. Privacy statement of DNA testing companies

The first DNA testing company I have looked at is Ancestry. Its website is available in English, and it is said that Ancestry is one of the world's most prominent companies in the field of DNA testing. 23andMe is in a similar league with millions of people handing their DNA sample to them. The third company I would like to discuss is MyHeritage, which is a smaller company. In spite of its prominence on the market, I feel that discussing this privacy statement is essential because the website itself is available in many different languages, including my own mother tongue, Hungarian. Despite this, the privacy statement can only be accessed in English, no other language. This means that anyone

---

⁹ <https://fortwaynesbc.com/2018/12/07/how-dna-evidence-linked-john-d-miller-to-april-tinsley-kidnapping-murder/>

¹⁰ <https://fortwaynesbc.com/2018/12/07/admitted-april-tinsley-killer-pleads-guilty-in-court/>

¹¹ <https://fortwaynesbc.com/2018/12/07/how-dna-evidence-linked-john-d-miller-to-april-tinsley-kidnapping-murder/>

¹² <https://wpta21.com/2018/12/21/man-who-pleaded-guilty-to-30-year-old-cold-case-to-be-sentenced-friday/>

¹³ <https://www.businessinsider.com/china-social-credit-system-punishments-and-rewards-explained-2018-4>

using the services of this company needs to speak English at a higher level to understand what he or she is consenting to. Many people cannot speak foreign languages, or they only understand a bit of English, and as a company trying to provide services worldwide, it should be the responsibility of MyHeritage to make the privacy statement available in every language the website can be found in.

Because all three of the companies work with sensitive data, there are quite a few similarities between them. Their common features are that their seat is in the United States, which – as a third country, not part of the European Union – makes the enforcement of EU law complicated.

Each of the three DNA testing companies state that they may use the personal information of their clients to produce anonymous statistics. They collect data on the devices used to access their websites as well. MyHeritage collects data through Facebook and our Google account, if we give them access to them.

Deleting our account also may not have an effect, as MyHeritage and Ancestry will keep a copy, and with 23andMe, it may take 30 days to delete your data.

In each privacy statement the controller of the data states that the legal basis for processing is the direct consent of the person giving out their data. This person is the owner of the information about themselves. Ancestry and 23andMe also give information about where the client can turn if they feel like their privacy has been violated.

The companies in question may send the received information to third parties. MyHeritage names three cases when this may take place. If they have a legal obligation, if our DNA matches another user's DNA and we are related, or if the owner of the company changes. 23andMe expands this list by stating that they are also handing the data out to service providers and for research purposes. Ancestry may establish an agreement for financial benefit or may work with infrastructure providers.

We also need to take a look at how the protection of children is implemented at the different companies. While Ancestry and 23andMe both provide services to clients above the age of 18, except when a legal guardian consents to the child's DNA being tested, MyHeritage has a completely different approach. This company makes it possible for anyone above the age of 13 to use their services. The issue with this phenomenon is that oftentimes, children around this age cannot fully understand what they are consenting to, as their brain is not fully developed and their maturity has not reached a desired level.

An arrangement has sparked public outrage not long after these companies have become prominent in our society. 23andMe made an arrangement with GSK, a famous pharmaceutical company. GSK will invest 300 million dollars into the company during their four-year collaboration that will focus on research and development of innovative new medicines and potential cures, using human genetics as the basis for discovery.¹⁴ When asked, 23andMe stated that 80 percent of their clients permit this to take place as they have not banned the option of handing out their anonymous data to third parties. Therefore, a great pressure is put upon the users, as they need to possess a certain level of skill using computers for their data to be safe. I do not think that this practice aligns with GDPR or any of the data protection law.

In conclusion, the standard that these companies have to conform to is very low at the moment. The Hungarian National Authority for Data Protection and Freedom of Information has issued a statement about how they view DNA testing and the companies providing this kind of service. This statement contains their position in relation to the topic.

---

¹⁴ <https://www.gsk.com/en-gb/media/press-releases/gsk-and-23andme-sign-agreement-to-leverage-genetic-insights-for-the-development-of-novel-medicines/>

They warn about the possible negative consequences of handing out our DNA sample as they find the protection provided by the companies to be lacking. They maintain that the services are not acceptable because of the lack of adequate information in relation to the handling of samples and the lack of appropriate information on the processing conditions. They also wish for the duration of the processing and the rights of data subjects to be included in more detail in privacy statements.¹⁵

To my mind these concerns are relevant and valid. We have to keep in mind that the data controllers in this case all reside in the United States of America, therefore their standard of privacy is different to our own. What we should do is close the gap and find common ground which satisfies all parties involved. One of the most pressing issues that needs to be addressed is this difference. All companies have clients worldwide, and the highest standards of data protection law should be applied in all cases for maximum security.

2.3. Data protection in Hungary and in the European Union

To see what standard these companies should follow, I would like to mention how the law of the European Union approaches the issue. In this work I am going to touch upon the regulations of Hungarian law as well, as that is my home country.

Hungary has implemented regulations regarding data protection to its constitution, called „Alaptörvény” or Fundamental Law. Article VI. of our Fundamental Law contains paragraphs on the protection of personal data and access to data of public interest. These two regulations can be seen as two sides of the same coin, because they both take the approach that the people of a country should be opaque, their personal lives only revealed if they make the decision to share their data. On the other hand, the state should be as transparent as possible, with individuals monitoring how their taxes are spent, what investments the government has done and overseeing the public affairs of state. An institution dealing with these affairs has also been set up with this regulation coming into force on 1 January 2012, and that is the Hungarian National Authority for Data Protection and Freedom of Information, which I have briefly mentioned before. This institution corrects misuses that have occurred and helps individuals who have become victims of transgressions by carrying out investigations.

Pursuant to the Fundamental Law, Act CXII of 2011 was adopted. This Act provides for the protection, use and storage of data, and elaborates the detailed rules. It is heavily tied to EU law, which is the most important source of data protection.

The General Data Protection Regulation, simply called GDPR is the most important regulation concerning the issue. Also known as Regulation 2016/679 of the European Parliament and of the Council, GDPR deals with transparency and consent for websites. As a supranational source of law, the European Union has influenced the national legal systems of all Member States. Its main purpose is to ensure a uniform level of legal protection of personal data. The main goal is for individuals to understand what they are agreeing to when they give out personal information. It is emphasised that consent needs to be direct and informed. It is this approach that I personally find to be lacking in the privacy statement of MyHeritage, which contains a language barrier. 23andMe stating that they can collect „other data” from the computer used to access their website without specifying what this term means for them is also problematic, as we cannot give informed consent without being given the details.

---

¹⁵ <https://naih.hu/files/2019-03-23-genetikai-adatok.pdf>

2.4. Possible solutions

Beyond the scope of domestic law-making, we see that action by the Union could be most successful in protecting our personal data. In particular, the EU should maintain a ban on the introduction of biometric identifiers, since the introduction of a biometric passport was also in question.¹⁶ The emergence of such systems can lead to discrimination on the basis of our genetic background. We must therefore prevent the development of our identification on the basis of our measurable physical characteristics at European level.¹⁷

The most important goal is for DNA testing companies to formulate their privacy policy clearly and to manage their data in a less obscure manner. We should first and foremost regulate the access of DNA tests to the market by setting conditions they need to fulfill. If we apply it to all companies on a non-discriminatory basis and subject to necessary and proportionate measures, we may require that appropriate information be provided and that a higher level of transparency be provided for access to the EU market. As they already have the data of many EU citizens they can only be withdrawn by those concerned, but if they are to continue working with EU citizens, we can demand proper measures be taken to protect them. It is important that the scope of the GDPR is acknowledged and adhered to. Stricter conditions must be set up, including the exact location of data management and responsibility for the transfer of data. In addition to proper, multilingual, transparent statement of privacy, it is also essential that data is not passed on to third parties.

A number of other practices should therefore appear in the privacy statements. The growth of databases will soon necessitate the emergence of regulation, and the smartest thing would be to have a regulation at EU level regulating the privacy practices of DNA testing companies before the problems become more serious. These steps could potentially facilitate the effective exercise of the right to self-determination and the protection of our two paramount qualities, our health and our ethnic background.

It may also be important from a data protection point of view to set up an authority at EU level to deal with these issues, similar to that of our National Authority for Data Protection and Freedom of Information or the The National Supervisory Authority For Personal Data Processing of Romania.

We need specific legislation to protect our data, and a body to monitor compliance with the implemented regulation. This could be the key to future data protection and to the protection of the fundamental constitutional rights of every citizen.

3. Conclusion

I have chosen this topic because hardly ever does anyone speak of it. It is a very new field of law that needs attention. In a few years the data base of DNA testing companies will become uncontrollable, as it will contain more and more samples. This will result in individuals being easily raced back to others and to one another. We will also know about our health and the health of others. Our ethnic background will no longer be carved deep into us, anyone will be able to read what percent Hungarian, Romanian, Slavic, Celtic or African we are.

This is all an ideal situation for segregation and misuse of information to occur. We may be among the first to address the issue of protection, preventing the disclosure of the

---

¹⁶ Regulation (EC) No 2252/2004 of the European Council

¹⁷ NAGY: A biometrikus azonosság új iránya, 75. o.

genetic background of our citizens and preventing our countries from having a map of racial origin made.

To conclude, I would like to point out that DNA testing in itself opens doors to the human experience that we never would have thought could be possible. It is a possibility, that in a decade, all of our personal data could be in the hands of these companies. On one hand this would make perpetrators getting away with crimes quite impossible. On the other hand this situation is potentially dangerous and we need serious consequences for anyone misusing our data. We cannot predict the future, but legislation needs to keep up with technological developments so that we may keep ourselves safe from harm, while experiencing the wonderful benefits that DNA testing can provide for us.

References

- Majtényi László: Az információs jogok. In: Halmai Gábor – Tóth Gábor Attila (szerk.): Emberi jogok. Osiris, 2003.
- Nagy Klára: A biometrikus azonosítás új iránya, In: Jog – Állam - Politika II. évf. 2010/1. szám - <https://dfk-online.sze.hu/images/JÁP/2010/1/Nagy.pdf> (letöltve: 2020. I. 25.)
- Sári János – Somody Bernadette: Alapjogok. Alkotmánytan II., Osiris Kiadó, Budapest, 2008. A személyes adatok védelme – az információs önrendelkezési jog c. fejezet
- Szabó Máté Dániel: Az információs hatalom alkotmányos korlátai című doktori értekezésének tézisei, Eötvös Loránd Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Doktori Iskola, Budapest, 2011.
- <https://news.bloomberglaw.com/pharma-and-life-sciences/dna-testing-you-might-want-to-wait-for-more-legal-protection>
- <https://edition.cnn.com/2019/04/24/us/golden-state-killer-one-year-later/index.html>
- <https://time.com/5256835/how-did-golden-state-killer-genealogy-websites-online-dna-police/>
- <https://eu.usatoday.com/story/news/politics/2020/01/22/golden-state-killer-case-progresses-pretrial-date-set/4543767002/>
- <https://fortwaynesnbc.com/2018/12/07/how-dna-evidence-linked-john-d-miller-to-april-tinsley-kidnapping-murder/>
- <https://fortwaynesnbc.com/2018/12/07/admitted-april-tinsley-killer-pleads-guilty-in-court/>
- <https://wpta21.com/2018/12/21/man-who-pleaded-guilty-to-30-year-old-cold-case-to-be-sentenced-friday/>
- <https://www.businessinsider.com/china-social-credit-system-punishments-and-rewards-explained-2018-4>
- <https://www.gsk.com/en-gb/media/press-releases/gsk-and-23andme-sign-agreement-to-leverage-genetic-insights-for-the-development-of-novel-medicines/>
- <https://naih.hu/files/2019-03-23-genetikai-adatok.pdf>
- Regulation 2016/679 of the European Parliament and of the Council (GDPR)
- Regulation (EC) No 2252/2004 of the European Council
- Hungarian Fundamental Law
- Act CXII of 2011

DIMENSIUNEA EUROPEANĂ A FUNCȚIEI PUBLICE

Diana SOARE*

Abstract

Funcția publică reprezintă o noțiune fundamentală în dreptul public, cu precădere în dreptul administrativ, având un rol semnificativ în societate grație legăturii pe care o are aceasta cu alte concepte precum autoritatea, organ, activitate administrativă dar și cu alte instituții specifice dreptului administrativ.

Lucrarea de față are ca scop prezentarea atât a dimensiunii naționale cât și europene a funcției publice, analizându-se în paralel aceste viziuni asupra aceluiași element. Astfel, se vor avea în vedere aspecte ce privesc atât partea teoretică ce include noțiunea termenilor și clasificarea lor cât și cea practică concretizată în spețe soluționate de instanțe judecătorești ce au ca subiect principal funcția publică. Obiectivele urmărite sunt prezentarea conceptului, cadrul legal în care este prevăzută și practica judiciară cu soluțiile pronunțate în materia acesteia.

În finalul studiului se vor regăsi concluziile la care am ajuns după conceperea și scrierea subiectului propus.

Cuvinte cheie: funcție publică, Cod administrativ, Tribunalul Funcției Publice Europene, autoritate publică, lege.

1. Introducere

Consider că acest subiect pe care l-am propus este unul actual, cu atât mai mult cu cât în ultimii 10 ani dar nu numai asistăm la un număr cât mai mare al persoanelor care lucrează ca funcționar european la diferite instituții europene.

Așa cum se arată în literatura de specialitate, statutul funcției publice își găsește originile în Spania, în anul 1852, urmat de Luxemburg, în anul 1872 și Danemarca în 1899. În Germania a existat un Cod bavarez al funcției publice încă din anul 1806. În Franța, primul statut a fost adoptat în 1941.¹

La nivel național, funcția publică a fost descoperită în Regulamentele Organice ale Moldovei și Munteniei, urmate de reformele legislative ale lui Al.I.Cuza.² Astfel, se poate observa o dezvoltare treptată a noțiunii funcției publice o dată cu progresul economic, social, juridic și cultural al fiecărei țări.

---

*Student, Facultatea de Drept, Universitatea "Nicolae Titulescu" din București (e-mail: soarediana777@yahoo.com). Acest studiu a fost elaborat sub coordonarea lector univ.dr. Ștefan Elena, e-mail: stefanelena@univnt.ro).

¹ Dana Apostol Tofan, Drept Administrativ. Note de curs, Vol. I, Universitatea "Dunărea de Jos", Facultatea de drept, 2009.

² Jordan Nicola, Drept administrativ, Curs universitar, Sibiu, 2007.

Actul normativ actual în care este prevăzută funcția publică este Codul Administrativ³, Trebuie spus faptul că, prin Codul administrativ s-a abrogat Legea nr.188/1999 privind Statutul funcționarilor publici⁴. Astfel că, în prezenta lucrare, voi avea în vedere aspectele teoretice și practice ale noțiunii de funcție publică.

Obiectivul lucrării mele este de a demonstra faptul că funcția publică nu se regăsește doar în legislația națională ci are și o dimensiune europeană.

2. Conținutul propriu-zis al lucrării

2.1. Noțiunea de funcție publică

Informațiile din prezenta lucrare sunt documentate din cursuri de drept administrativ, din legislație, națională și europeană dar și din surse informatice iar sursele acestor informații se regăsesc la notele de subsol.

Noțiunea de funcție publică se află în strânsă legătură atât cu conceptul de putere, cât și cu ideea administrației publice. Așa cum se arată în doctrina națională: este nevoie de o organizație care să grupeze mai multe persoane care formează personalul organizației respective, să dispună de mijloace materiale și judiciare, care să poată fi folosite în scopurile legii și să aibă o anumită competență și personalitate juridică, care să le permită să acționeze în scopul pentru care au fost create.⁵

Ce este funcția publică?

Funcția publică a fost definită în literatură de specialitate ca un „complex de puteri și de competențe, organizat de lege pentru satisfacerea unui interes general, în vederea ocupării, în chip temporar, de un titular (sau mai mulți), persoană fizică, care, executând puterile în limitele competenței, urmărește realizarea scopului pentru care a fost creată funcțiunea”.⁶ În sensul precizat de autor, caracterele funcției publice sunt următoarele: este instituită într-un mod unilateral de către o autoritate publică; realizează atribuții de stat; se desfășoară continuu; se corelează cu sistemul ierarhizat de funcții⁷.

Conceptul de funcție publică îl regăsim în Franța și în sistemul francofon prin sintagma „fonction publique”, în Regatul Unit prin „civil service”, iar în Germania prin „öffentlicher dienst”.⁸

Legea organică privind funcția publică a fost adoptată în 1999- Legea nr. 188/1999.⁹ Aceasta a fost abrogată de Codul Administrativ și menționa alături de funcționarii publici și pe cei care beneficiază de statut special. Codul Administrativ reglementează în Partea a IV-a – Statutul funcționarilor publici, prevederile aplicabile

³ Ordonanța de urgență a Guvernului nr.57/2019 privind Codul administrativ, publicată în Monitorul Oficial nr. 555 din 5 iulie 2019.

⁴ Legea nr. 188/1999 privind Statutul funcționarilor publici, publicată în M. Of. nr. 600 din 8 decembrie 1999, republicată în M. Of. nr. 365 din 29 mai 2007, cu alte modificări prin Legea nr. 129/2017 privind aprobarea O.U.G. nr. 1/2017 pentru stabilirea unor măsuri în domeniul administrației publice centrale și pentru modificarea și completarea unor acte normative, publicată în M. Of. nr. 422 din 8 iunie 2017 și abrogată de Ordonanța de urgență a Guvernului nr.57/2019 privind Codul administrativ.

⁵ A.Negoita, Drept administrativ și știința dreptului, Ed. Atlas Lex, București, 1993, p. 57.

⁶ Negulescu, P., Tratat de drept administrativ. Principii generale, vol. I, Institutul de Arte Grafice București, 1934, p. 522

⁷ Idem.

⁸ I.Popescu Slaniceanu, Teoria funcției publice, Ed. Evrika, Braila, 1999, p. 112;

⁹ Legea nr.188/1999 privind Statutul funcționarilor publici, republicată în M. Of. nr. 365 din 29 mai 2007.

personalului contractual din administrația publică și evident personalului plătit din fonduri publice.¹⁰

Potrivit legii anterioare, funcția publică reprezintă: “ansamblul atribuțiilor și responsabilităților stabilite în temeiul legii, în scopul realizării prerogativelor de putere public de către administrația publică centrală, administrația publică locală și autoritățile administrative autonome”.¹¹

Codul Administrativ definește funcția publică ca “ansamblul atribuțiilor și responsabilităților, stabilite în temeiul legii, în scopul exercitării prerogativelor de putere publică de către autoritățile și instituțiile publice”.

Cu privire la aceste drepturi și obligații, așa cum reiese din Codul administrativ, enumerăm dreptul la opinie, dreptul de a fi informat, dreptul la asociere sindicală, dreptul la grevă, obligația să își îndeplinească cu profesionalism, imparțialitate și în conformitate cu legea îndatoririle de serviciu și să se abțină de la orice faptă care ar putea aduce prejudicii persoanelor fizice sau juridice ori prestigiului corpului funcționarilor publici, să păstreze secretul de stat, secretul de serviciu, precum și confidențialitatea în legătură cu faptele, informațiile sau documentele de care iau cunoștință în exercitarea funcției publice, obligația de a respecta să respecte întocmai regimul juridic al conflictului de interese și al incompatibilităților etc.

O dată cu aceste atribuții de care funcționarii publici beneficiază în desfășurarea activităților, avem în vedere și *sanctiunile disciplinare care se impun în situația nerespectării îndatoririlor*. Vom avea în vedere, în principal, abaterea disciplinară realizată de funcționarul public și prezentăm comparativ, filosofia legii abrogate și filosofia Codului administrativ referitoare la acest aspect.

Așadar, potrivit art.75 din anterioara Lege nr. 188/1999 privind Statutul funcționarilor publici, se afirma că: “Încălcarea de către funcționarii publici, cu vinovăție, a îndatoririlor de serviciu atrage răspunderea disciplinară, contravențională, civilă sau penală, după caz”. *Subiectul activ*¹² al răspunderii administrativ-disciplinare este autoritatea publică în a cărei competență cade sancționarea ilicitului administrativ, săvârșit de făptuitor, putând fi vorba despre: un organ administrativ (de regulă); un alt organ public (prin excepție); un funcționar public. *Subiectul pasiv*¹³ al răspunderii este autorul fetei ilicite, al abaterii administrativ-disciplinare, putând fi vorba de un subiect colectiv sau unul individual de drept.

Constituie abateri disciplinare, potrivit Codului Administrativ:

- a. întârzierea sistematică în efectuarea lucrărilor;
- b. neglijența repetată în rezolvarea lucrărilor;
- c. absența nemotivată de la serviciu;
- d. nerespectarea programului de lucru;
- e. intervențiile sau stăruințele pentru soluționarea unor cereri în afara cadrului legal;
- f. nerespectarea secretului profesional sau a confidențialității lucrărilor cu acest caracter;

---

¹⁰ E.Stefan, Curs universitar Drept Administrativ Partea I, ed. a III-a revizuita, completata si actualizata, Universul Juridic, p. 223 ;

¹¹ E.Stefan, Curs universitar Drept Administrativ Partea I, ed. a III-a revizuita, completata si actualizata, Universul Juridic, p. 225;

¹² V.Vedinaș, Statutul funcționarilor publici. Legea nr. 188/ 1999. Comentarii, legislație, doctrină și jurisprudență, ediția a II-a, revizuită și adăugită, Ed.Universul Juridic, București, 2016, p. 257.

¹³ Idem.

- g. manifestări care aduc atingere prestigiului autorității sau instituției publice în care funcționarul public își desfășoară activitatea;
- h. desfășurarea în timpul programului de lucru a unor activități cu caracter politic;
- i. refuzul nemotivat de a îndeplini atribuțiile de serviciu;
- j. refuzul nemotivat de a se supune controlului de medicina muncii și expertizelor medicale ca urmare a recomandărilor formulate de medicul de medicina muncii, conform prevederilor legale;
- k. încălcarea prevederilor referitoare la îndatoriri și interdicții stabilite prin lege pentru funcționarii publici, altele decât cele referitoare la conflicte de interese și incompatibilități;
- l. încălcarea prevederilor referitoare la incompatibilități dacă funcționarul public nu acționează pentru încetarea acestora într-un termen de 15 zile calendaristice de la data intervenirii cazului de incompatibilitate;
- m. încălcarea prevederilor referitoare la conflicte de interese;
- n. alte fapte prevăzute ca abateri disciplinare în actele normative din domeniul funcției publice și funcționarilor publici sau aplicabile acestora.

Potrivit literaturii de specialitate, ca să existe o abatere administrativă este necesar ca actul normativ care o prevede și o sancționează să reglementeze: „*obligatia* ce revine unui serviciu al administrației publice, unui funcționar public sau unui particular (persoană fizică sau persoană juridică); *sancțiunea* aplicabilă celui care încalcă - prin acțiune sau inacțiune - obligația ce-i revine din actul normativ respectiv; *funcționarul public competent să constate abaterea și cel competent să aplice sancțiunea; calea de atac și organul competent să o soluționeze*, în cazul în care cel ce a săvârșit abaterea administrativă se consideră nedreptățit de sancțiunea administrativă aplicată¹⁴”.

Procedura cercetării administrativ disciplinare a funcționarilor publici constă în parcurgerea următoarelor etape, așa cum a arătat literatura de specialitate:

- sesizarea Comisiei de disciplină;
- convocarea membrilor Comisiei de disciplină și a persoanelor care urmează să fie -audiate;
- audierea;
- administrarea probelor;
- dezbaterea cazului;
- finalizarea procedurii;
- aplicarea sancțiunii disciplinare;
- contestarea sancțiunii disciplinare¹⁵”.

Sancțiunile disciplinare se aplică în termen de cel mult 1 an de la data sesizării Comisiei de disciplină cu privire la săvârșirea abaterii disciplinare, dar nu mai târziu de 2 ani de la data săvârșirii abaterii disciplinare.

2.2. Funcționarii publici din Uniunea Europeană

În cadrul Uniunii Europene, exista două tipuri de funcționari publici: funcționarii care lucrează la nivelul instituțiilor comunitare și care pot fi desemnați cu titulatura de funcționari europeni și corpul de funcționari care lucrează în administrația proprie a

¹⁴ V. Prisăcaru, *Tratat de drept administrativ român, partea generală*, ed. a III-a revăzută și adăugită de autor, București, Ed. Lumina Lex., p. 694.

¹⁵ Elena Ștefan, op.cit., p.225 și urm.

fiecărui stat.¹⁶ Trebuie precizat faptul că, în fiecare stat membru se reglementează statutul funcționarilor propria luând în calcul sistemul legislativ autohton. În ce privește funcționarii europeni, reglementarea statutului acestora revine instituțiilor comunitare.

“Noțiunea funcției publice europene prezintă două accepțiuni. Într-o primă accepțiune, desemnează atât persoanele investite cu autoritate publică care lucrează pentru o instituție sau un organism european dar și funcționarii care desfășoară activitate în structurile administrației publice pentru fiecare dintre statele membre ale Uniunii Europene. Într-o a doua accepțiune reprezintă persoanele care lucrează pentru instituții și organisme comunitare¹⁷”. Așa cum este și în dreptul național, pentru a dobândi calitatea de funcționar comunitar este necesar existența actului de numire emis de autoritatea competentă.

Potrivit informațiilor publice, “angajații instituțiilor U.E au anumite drepturi și obligații privind acțiunile pe care le întreprind și comportamenul pe care îl adoptă în exercitarea activității lor profesionale iar aceste norme sunt incluse în Statutul funcționarilor Uniunii Europene¹⁸ și în Codul de bună conduită administrativă¹⁹”.

În sensul Statutului, articolul 1a: „este funcționar al UE orice persoană care a fost numită, în condițiile prevăzute de prezentul Statut într-un post permanent al uneia dintre instituțiile Uniunii, printr-un act scris al autorităților împuternicite să facă numiri a instituției în cauză”

Drepturile funcționarului public european sunt reglementate în titlul II din Statut, alături de îndatoririle acestuia. Spre exemplu, în art. 11 din Statut se menționează că, „funcționarul este obligat să își exercite atribuțiile și să se comporte numai ținând seama de interesele Uniunii”. Iar potrivit art. 16- „după încetarea raporturilor de muncă, funcționarul are îndatorirea să respecte obligația de a avea un comportament integru și discret în ceea ce privește acceptarea anumitor funcții sau avantaje”.

În cadrul răspunderii funcționarului public, el va răspunde disciplinar și atunci când, în afara serviciului, comite fapte care afectează statutul sau imaginea publică proprie sau a instituției în care își desfășoară activitatea. Răspunderea disciplinară a funcționarilor europeni este prevăzută în legi speciale, în statut și regulamente de organizare și funcționare.

Două lucruri se impun a fi analizate pentru aprecierea reglementării funcției publice din țările Uniunii Europene:

- a. care sunt categoriile de funcționari ce intră sub incidența statutului,
- b. care este gradul de generalitate a regulilor cuprinse în statut²⁰.

16 Informații publice, disponibile pe pagina de internet, http://www.cse.uaic.ro/_fisiere/Documentare/Suporturi_curs/III_Dreptul_funcției_publice_europene.pdf?fbclid=IwAR3DUryoybTv6xtnFdJdCvQMh-xt-Yaj_Ny5k9v-WhJ_UHBA5m07epjKr5s accesat la 3.04.2020

17 Informații publice, disponibile pe pagina de internet, http://www.cse.uaic.ro/_fisiere/Documentare/Suporturi_curs/III_Dreptul_funcției_publice_europene.pdf?fbclid=IwAR3DUryoybTv6xtnFdJdCvQMh-xt-Yaj_Ny5k9v-WhJ_UHBA5m07epjKr5s accesat la 3.04.2020

18 Informații publice, disponibile pe pagina de internet, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/?uri=CELEX%3A01962R0031-20160101>, cu ultima accesare la data de 07.04.2020.

19 Informații publice, disponibile pe pagina de internet, https://ec.europa.eu/info/about-european-commission/service-standards-and-principles/ethics-and-good-administration/staff-and-ethics_ro, cu ultima accesare la data de 07.04.2020.

20 Antonie Iorgovan - „Tratat de drept administrativ”, vol. I și II, Editura ALLBECK, București, 2002

2.3. Tribunalul Funcției Publice Europene

În analiza subiectului pe care l-am propus, mi s-a părut interesant să prezint și Tribunalul Funcției Publice Europene. Această instituție are o pagină de internet proprie de unde putem să vizualizăm și să obținem o serie întreagă de informații.

Ceea ce prezintă în această secțiune sunt informații publice, iar sursele acestor informații pe care le-am sistematizat aici sunt menționate la notele de subsol.²¹

“Instituirea Tribunalului Funcției Publice la 2 noiembrie 2004 a fost realizată cu scopul de a se soluționa litigiile dintre Uniunea Europeană și agenții săi. Acesta a fost desființat la 1 septembrie 2016. Tribunalul Funcției Publice era compus din șapte judecători pentru un mandat de șase ani care putea fi reînnoit. Judecătorii își alegeau între ei președintele pentru un mandat de trei ani care putea fi reînnoit. Aceștia judecau în camere compuse din trei judecători sau în plen, atunci când dificultatea sau importanța problemelor de drept ridicate justifica această măsură .

Tribunalul Funcției Publice avea competența de a judeca în primă instanță contenciosul funcției publice europene. Litigiile priveau atât probleme referitoare la raporturile de muncă propriu-zise, litigiile privind categorii speciale de personal, cât și regimul de securitate socială. În cursul existenței sale, Tribunalul Funcției Publice a avut un număr total de 14 judecători proveniți din 14 state membre diferite și a pronunțat 1549 hotărâri.

Deciziile pronunțate de Tribunalul Funcției Publice puteau face obiectul unui recurs limitat la probleme de drept, în termen de două luni, în fața Tribunalului Uniunii Europene și, în condiții excepționale, deciziile pronunțate de Tribunal în recurs puteau face, la rândul lor, obiectul unei reexaminări în fața Curții de Justiție”²².

2.4. Studiu de caz

În cele ce urmează voi exemplifica pe scurt, noțiunile teoretice prin două spețe din domeniul funcției publice europene. Sursa informației primei spețe pe care o prezint se regăsește la nota de subsol²³.

“Prin cerere trimisă la grefa tribunalului, F.F. solicită ca decizia Agenției Europene de siguranță a Aviației (AESA) să fie anulată prin rezilierea contractului său de muncă pe durată determinată înainte de data stabilită în contract și prin compensarea daunelor materiale și morale pe care se presupune că le-a suferit.

Printr-o scrisoare judecătorul raportor a invitat părțile la o reuniune informală, care a avut loc iar în urma acesteia, părțile și-au exprimat acordul cu privire la condițiile finale de soluționare litigiu pe cale amiabilă. Acest acord se referă, de asemenea, la costuri. Reclamantul și-a retras recursul său și AESA a fost de acord cu retragerea.

Astfel, în conformitate cu articolul 91 din Regulamentul de procedură al Tribunalului, în cazul în care există un acord între părți cu privire la cheltuieli, se decide în conformitate cu termenii acordului. Prin urmare, costurile vor fi suportate de către părți în conformitate cu termenii acordului lor”²⁴.

²¹ https://curia.europa.eu/jcms/jcms/p1_217428/ro/, cu ultima accesare la data de 07.04.2020.; https://curia.europa.eu/jcms/jcms/T5_5230/ro/ cu ultima accesare la data de 07.04.2020.;

²² Informații publice, disponibile pe pagina de internet, https://curia.europa.eu/jcms/jcms/Jo2_9041/presentation accesat la data 3.04.2020

²³ Informații publice, disponibile pe pagina de internet, <http://curia.europa.eu/juris/liste.jsf?num=F-6/15&language=RO> accesat la data 5.04.2020

²⁴ Informații publice, disponibile pe pagina de internet, <http://curia.europa.eu/juris/liste.jsf?num=F-6/15&language=RO> accesat la data 5.04.2020

Speța a doua este documentată de pe internet și descrierea sursei acesteia se regăsește la nota de subsol²⁵.

“În litigiul de față, petenta a formulat o „cerere de sesizare a Curții Europene de Justiție, în ce privește valabilitatea și interpretarea actelor adoptate de instituțiile comunității considerându-se necesar ca această instanță să stabilească un punct de vedere unitar, preliminar, privind suspendarea acțiunii în anularea deciziei de suspendare a funcționarului public emisă în baza disp.art.94 alin.1 lit.m din Legea 188/1999 republicată.

Se consideră, văzând că în acțiunea introductivă sunt invocate numai temeuri de drept material din legea națională, iar toate elementele litigiului sunt pur interne, că această pretinsă excepție de neconformitate cu dreptul Uniunii Europene a fost doar un mod de a tergiversa soluționarea cauzei. Astfel, tribunalul apreciază că nu se poate reține că aceste reglementări legale interne sunt contrare normelor din CEDO și din statutul funcționarilor publici ai Comunității Europene, deoarece suspendarea raporturilor de serviciu nu presupune automat o prezumție de vinovăție a celui în cauză ci doar o măsură temporară luată avându-se în vedere gravitatea infracțiunilor pentru care funcționarul public este trimis în judecată.

Pentru considerentele reținute va fi respinsă contestația ca neîntemeiată”²⁶.

3. Concluzii

Lucrarea pe care am prezentat-o a analizat, într-o manieră personală funcția publică, subliniind dimensiunea acesteia europeană. Acest lucru s-a putut face prin prezentarea legislației naționale și anume s-a pornit de la faptul că, anterioara Lege nr.188/1999 privind Statutul funcționarului public a fost abrogată de Codul administrativ care a preluat reglementarea funcției publice.

De asemenea, în urma documentării subiectului am identificat informația că, pe plan European există Statutul funcției publice europene.

Nu în ultimul rând, am prezentat câteva informații despre Tribunalul Funcției Publice Europene, subliniind cu atât mai mult îndeplinirea obiectivului pe care l-am fixat al lucrării, de a demonstra dimensiunea europeană a funcției publice.

Referințe

- Antonie Iorgovan - „Tratat de drept administrativ”, vol. I și II, Editura ALLBECK, Bucuresti, 2002.
- I. Nicola, Drept administrativ. Curs universitar, Sibiu, 2007.
- A.Negoita, Drept administrativ și știința dreptului, Ed. Atlas Lex , București, 1993.
- Negulescu, P., Tratat de drept administrativ. Principii generale, vol. I, Institutul de Arte Grafice București, 1934.
- I.Popescu Slăniceanu, Teoria funcției publice, Ed. Evrika, Braila, 1999.
- E.Stefan, Curs universitar Drept Administrativ Partea I, ed. a III-a revizuita, completata si actualizata, Universul Juridic.

²⁵ Informații publice, disponibile pe pagina de internet, https://ec.europa.eu/romania/sites/romania/files/docs/irina_alexe_trimiteri_si_functionari_final_csde_2018.pdf accesat la data 24.03.2020

²⁶ Informații publice, disponibile pe pagina de internet, https://ec.europa.eu/romania/sites/romania/files/docs/irina_alexe_trimiteri_si_functionari_final_csde_2018.pdf accesat la data 24.03.2020

- V.Vedinaș, Statutul funcționarilor publici. Legea nr. 188/ 1999. Comentarii, legislație, doctrină și jurisprudență, ediția a II-a, revăzută și adăugită, Ed.Universul Juridic, București, 2016.
- Dana Apostol Tofan, Drept Administrativ. Note de curs, Vol. I, Universitatea “Dunarea de Jos”, Facultatea de drept, 2009.
- Legea nr. 188/1999 privind Statutul funcționarilor publici, publicată în M. Of. nr. 600 din 8 decembrie 1999, republicată în M. Of. nr. 365 din 29 mai 2007, cu alte modificări prin Legea nr. 129/2017 privind aprobarea O.U.G. nr. 1/2017 pentru stabilirea unor măsuri în domeniul administrației publice centrale și pentru modificarea și completarea unor acte normative, publicată în M. Of. nr. 422 din 8 iunie 2017 și abrogată de Ordonanța de urgență a Guvernului nr.57/ 2019 privind Codul administrativ.
- Ordonanța de urgență a Guvernului nr.57/2019 privind Codul administrativ, publicată în Monitorul Oficial nr. 555 din 5 iulie 2019.
- http://www.cse.uaic.ro/_fisiere/Documentare/Suporturi_curs/III_Dreptul_functiei_publice_europene.pdf?fbclid=IwAR3DUryYbTv6xtnFdJdCvQMh-xt-Yaj_Ny5k9v-WhJ_UHBA5m07epjKr5s, accesat la 3.04.2020
- https://curia.europa.eu/jcms/jcms/Jo2_9041/presentation, accesat la data 3.04.2020
- https://ec.europa.eu/romania/sites/romania/files/docs/irina_alexu_trimiteri_si_functiionari_final_csde_2018.pdf, accesat la data 24.03.2020
- https://ec.europa.eu/info/about-european-commission/service-standards-and-principles/ethics-and-good-administration/staff-and-ethics_ro, cu ultima accesare la data de 07.04.2020.
- <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/?uri=CELEX%3A01962R0031-20160101>, cu ultima accesare la data de 07.04.2020.
- https://ec.europa.eu/info/about-european-commission/service-standards-and-principles/ethics-and-good-administration/staff-and-ethics_ro, cu ultima accesare la data de 07.04.2020.

EGALITATEA DE ȘANSE ÎN MEDIUL UNIVERSITAR

Radu-Mihai URSU*

Abstract

Odată cu intrarea României în Uniunea Europeană, principiile egalității de șanse și nediscriminării s-au materializat în norme coerente, cu aplicare previzibilă, exigibile în concreto, și nu doar existente formal. Carta Drepturilor Fundamentale a Uniunii Europene, la art. 21, consacră interdicția discriminării pe criterii precum sexul, rasa, culoarea, originea etnică sau socială, caracteristicile genetice, religia sau convingerile, opiniile politice sau de altă natură, apartenența la o minoritate națională, naștere, dizabilități, vârstă sau orientare sexuală. Interdicția discriminării operează, ca și în cazul CEDO, în raport cu exercitarea oricărui alt drept prevăzut de Cartă, inclusiv dreptul la instruire la orice nivel. Aceleași principii de egalitate și de nediscriminare se regăsesc în art. 8 al TFUE, versiunea consolidată.

Prezenta lucrare își propune să treacă în revistă aceste resurse juridice, în context european și internațional, totodată luând în discuție noile provocări pe care le aduc în materia nediscriminării fenomene din categoria exploziei social media, accesului rapid la informație, precum și a unor ideologii aflate la confluența avangardei cu radicalismul.

Cuvinte cheie: *Constituție, egalitate de șanse, discriminare, Carta Drepturilor Fundamentale a Uniunii Europene, Legea Educației Naționale nr. 1/2011.*

1. Introducere

Era vara anului 1883, când o adolescentă poloneză de 16 ani, pe numele său Maria, primea o veste complet descurajantă. Universitatea la care voia să se înscrie îi refuzase dosarul, pe motiv că fetele nu puteau fi admise în învățământul superior din acea vreme¹. „Alături de sora ei Bronisława, Maria nu a renunțat la studii și a frecventat o universitate clandestină, unde femeile erau însă binevenite², pentru ca în 1893 și în 1894 Maria să își susțină cu succes două examene de diplomă în fizică, la Universitatea din Paris. În același an 1894, Maria a încercat să obțină un post didactic la Universitatea din Cracovia, dar ușa i-a fost din nou închisă. Nu pentru că îi lipseau calificările, ci pentru că, ați ghicit, era femeie.

---

*Student, Facultatea de Drept, Universitatea "Nicolae Titulescu" din București, (e-mail: taskforcetv@gmail.com). Acest studiu a fost elaborat sub coordonarea lector univ.dr. Elena Ștefan, (e-mail: stefanelena@univnt.ro).

¹ Informații pe larg la adresa <http://www.biologie-schule.de/marie-curie.php>, ultima accesare pe 23 martie 2020

² Quinn, Susan, „Marie Curie: A Life”, Plunkett Lake Press, 16 August 2011.

Pe 26 iunie 1895, tânăra savantă Maria Sklodowska se mărită în Franța și își schimbă numele în Marie Curie. Descoperă două noi elemente chimice, poloniul și radiul, dar atunci când cuplul Curie primește o invitație să-și prezinte reușita la o conferință științifică ținută la Londra, în iunie 1903, cuvântul i se dă numai domnului Pierre Curie. Doamnele nu puteau ține prelegeri despre fizica de avangardă.

În decembrie același an, comitetul pentru decernarea premiului Nobel decide să recompenseze rezultatele științifice obținute sub numele Curie și își anunță intenția să acorde râvnita distincție în domeniul fizicii savanților Pierre Curie și Henri Becquerel, pentru saltul științific uriaș reprezentat de noua disciplină a studiului radioactivității – termen inventat, de altfel, tot de doamna Curie. Comitetul nici măcar nu a luat în calcul faptul că acel progres științific echivalent cu zborul în Cosmos i se datora, în egală măsură, și Mariei Curie³. Abia la intervenția vehementă a lui Pierre, sesizat de un membru al comitetului, doamna Curie devine prima femeie laureată cu premiul Nobel”.

Ulterior, aceeași savantă adoptată de țara unde femeile savante constituiseră, cu două veacuri înainte, subiect de comedie⁴, avea să devină cea dintâi doamnă titular de catedră la Universitatea din Paris, cea dintâi femeie laureată de două ori cu premiul Nobel, singura persoană din lume premiată cu Nobel în două discipline diferite, fizică și chimie, și cea dintâi femeie ce a primit un loc în Panteonul francez pentru merite proprii⁵.

Istoria Mariei Sklodowska Curie seamănă izbitor cu cea a multor femei care au încercat să își clădească o carieră în sferile înalte ale științelor. Mediul academic, deși este prezumat a fi cel mai liberal și mai progresist dintre toate, adesea de-a lungul istoriei a pus piedici dintre cele mai absurde în calea împlinirii unor destine. Un bun exemplu în acest sens este cel al Sarmizei Bilcescu, născută în 1867, ca și Marie Curie. Sarmizia, la final de secol al XIX-lea și la frageda vârstă de 23 de ani, cerea ceva nemaiauzit pentru o femeie: să intre în Baroul Ilfov⁶.

Aceeași domnișoară Bilcescu ce a scandalizat Micul Paris în 1890 răsturnase canoanele cu doar câțiva ani mai devreme chiar în marele Paris, la Sorbona. „Fără femei, știința se face între bărbați!”⁷, exclamase Paul Sunday, profesor la prestigioasa universitate, atunci când în băncile amfiteatrului a zărit-o pe româncă. Pledând pentru dreptul de a studia acolo, Sarmizia Bilcescu ar fi spus: “Într-o țară în care chiar și pe ușile închisorilor stă scris *Libertate, Egalitate, Fraternitate*, nu puteți împiedica o femeie să se instruiască, doar pentru că este femeie”⁸.

Așa se face că, în 1891, Baroul Ilfov marchează o premieră europeană, înscriind-o în rândurile sale pe cea dintâi femeie avocat de pe bătrânul continent, pe Sarmizia Bilcescu, doctor în științe juridice la Sorbona. Prin interpretarea ingenioasă a noii legislații introduse în 1866 și reușind să se debaraseze de reflexele cutumiare moștenite din vechile orânduiri, avocații din capitala tânărului Regat au instituit un precedent ce le făcea onoare.

³ Articol integral pe <https://www.descopera.ro/istorie/18194545-marie-curie-date-biografice-importante>, ultima accesare la 28 martie 2020

⁴ Molière, *Les femmes savantes*, comedie în versuri și în cinci acte, publicată la 11 martie 1672

⁵ Informații disponibile integral pe <https://www.nobelprize.org/prizes/physics/1903/marie-curie/biographical/>, ultima accesare la 28 martie 2020

⁶ Informații disponibile integral pe <https://www.historia.ro/sectiune/portret/articol/povestea-sarmizei-bilcescu-prima-femeie-avocat-din-europa>, ultima accesare la 30 martie 2020.

⁷ Articol disponibil integral pe <https://www.historia.ro/sectiune/portret/articol/povestea-sarmizei-bilcescu-prima-femeie-avocat-din-europa>, ultima accesare la 8 ianuarie 2020

⁸ Articol disponibil integral pe <http://www.unbr.ro/chipuri-si-portrete-din-lumea-avocaturii-romanesti/>, ultima accesare la 8 ianuarie 2020.

Am făcut această incursiune într-o istorie de care ne despart doar patru sau cinci generații pentru a avea un reper asupra saltului făcut, înfruntând adesea ostilitate ireductibilă din partea societății și din chiar din partea propriei familii, de membrii a ceea ce astăzi s-ar numi grupuri sociale vulnerabile. În cei 130 de ani ce au trecut de la admiterea Sarmiziei Bilcescu în avocatură și până în vremurile noastre, comunitatea academică a parcurs pași importanți în modernizare, în sincron cu societatea sau chiar în avangarda ei, fenomen ce a inclus și impunerea egalității de șanse ca principiu fundamental în universitățile moderne. Accesul femeilor la studiile superioare a fost doar primul obstacol. Au urmat studenții aparținând minorităților etnice, religioase sau sexuale, a fost dezvoltat conceptul de egalitate pentru studenții cu dizabilități și s-a născut practica „acțiunii afirmative”, adică a discriminării pozitive.

Tot în acest interval, au fost semnate tratate ce consfințesc egalitatea de drepturi și egalitatea de șanse, au fost promulgate legi care să transpună aceste tratate, universitățile și-au redactat fiecare carta proprie, unde principiile nediscriminării și egalității de șanse sunt consacrate. Un instrumentar juridic mai vast nu a existat niciodată în istoria omenirii, pentru apărarea unei valori ce ține de chintesența democrației, și anume egalitatea – în fața legii, în fața autorităților, în fața angajatorului și, nu în ultimul rând, în mediul academic.

2. Conținutul propriu-zis al lucrării

2.1. Lunga cale de la discriminare la egalitate de șanse

Lumea academică a fost încă din antichitate rezervată bărbaților, iar acesta este un fapt considerat de notorietate, chiar dacă pe alocuri s-au găsit oaze de rațiune. Relativa diversitate de opinii pe această temă reiese, de pildă, comparând abordarea din Politica lui Aristotel cu discuțiile din Republica lui Platon. Atitudinea moderată, chiar echilibrată, a mentorului său, Platon, a fost, la distanță de numai o generație, înlocuită de Aristotel cu o retorică mult mai înverșunată la adresa femeilor. În Republica lui Platon, la cartea a cincea, într-un dialog dintre Socrate și Glaucon, cel dintâi se pronunță că, dacă femeile și bărbații au de îndeplinit aceleași sarcini, ar trebui să și studieze aceleași discipline⁹. Nimic mai firesc, am spune și noi astăzi. Desigur, în acele timpuri, rolurile sociale de gen erau destul de ferm fixate și drastic heteromorf pentru femei și pentru bărbați, iar o posibilă interpretare în cheie misogină ar putea fi dedusă din acea afirmație, interpretată *per a contrario*. Lăsându-i totuși lui Socrate (deci și lui Platon, cel ce îl citează) prezumția de bună credință intactă, observăm doar câteva paragrafe mai jos cum același autor opinează că „femeile și bărbații sunt la fel și au aceleași aptitudini sau aceleași curențe de aptitudini pentru medicină, gimnastică sau război, doar că în măsuri diferite”¹⁰. Mai mult, continuă acesta, nimic nu ar fi mai avantajos pentru stat decât ca femeile să studieze asemenea bărbaților muzica sau gimnastica, pentru că nu ar fi nimic nefiresc sau imposibil în asta¹¹.

O altă poziționare, radical diferită, își asumă Aristotel în Politica, unde relația dintre bărbați și femei este descrisă ca un raport de la superior la inferior și de la guvernant la guvernat. În lucrarea sa, Aristotel citează cu mândrie un vers care afirmă că „tăcerea este

---

⁹ Platon, Republica, cartea a V-a, pag. 57, disponibilă la <http://www.idph.net>, ultima accesare pe 12 octombrie 2019

¹⁰ Platon, ibidem

¹¹ Platon, op. cit., pag. 58

gloria femeii, dar ea nu este la fel cu slava bărbatului”¹². În aceeași lucrare, autorul mai susține că un bărbat ar fi considerat laș, dacă ar avea curajul celei mai îndrăznețe femei¹³. Deloc surprinzătoare această atitudine pentru vremea aceea, când sclavii sau persoanele cu altă cetățenie se puteau aștepta la un tratament în egală măsură de discriminator în Grecia antică nu doar în viața de zi cu zi, ci și în eventualitatea unei tentative, probabil fără sorți de izbândă, de a pătrunde în lumea academică.

Hypathia din Alexandria (cca. 350/370 – 415 e.n.) a fost, în epoca antică târzie, o excepție strălucită pentru lumea științelor, istoria sa reprezentând un model de deschidere către diversitate academică, din păcate unul desincronizat față de mersul de atunci al istoriei¹⁴. Impunerea creștinismului a exilat femeia la statutul de servitudine perpetuă, fără speranțe la o educație formală, conform învățăturilor atribuite apostolului Pavel.

În cea dintâi epistolă a acestuia către corinteni, propovăduitorul și diseminatorul principal al religiei ce a dominat Europa timp de 16 secole este categoric. În biserică, femeia nu are drept de cuvânt, datoria ei fiind să asculte și să se supună, iar dacă voiește a învăța ceva, atunci să își întrebe soțul, acasă¹⁵. Aceași atitudine se regăsește și în epistola întâi a lui Pavel către Timotei, de unde reiese interdicția creștinismului ca femeile să accedă la vreo formă de carieră didactică, fie chiar și numai în domeniul teologiei.

Pavel postulează că femeia trebuie să învețe în liniște, cu toată ascultarea – desigur, acasă, de la soțul ei, pentru că în biserică oricum nu îi este îngăduit să ia cuvântul. Apostolul îi interzice femeii și a-l învăța pe altul, respectiv de a îi porunci bărbatului. Însă, dacă este vreo consolare, femeia se poate mântui prin „naștere de fii, dacă va stăruii cu înțelepciune în credință, în iubire și în sfințenie”¹⁶. Nicidecum printr-o diplomă de licență.

În Țările Române, legiurile medievale au făcut să subziste statutul social inferior al femeii, care nu putea încheia singură acte juridice și care se găsea într-o stare totală de dependență materială și juridică față de tată sau față de soț. Această stare de fapt și de drept are rădăcinile în dreptul cutumiar aplicat în acest areal, timp de secole, mai ales în vremea când izvoarele juridice formale de origine locală deveniseră cvasi-inexistente.

Subordonarea totală a femeii fost consacrată în Pravila lui Vasile Lupu, în Îndreptarea legii, a lui Matei Basarab, în codexul lui Caragea și în Codexul Callimach. Toate aceste reglementări nu doar că au păstrat o stare de servitute moștenită din antichitate, ba chiar au făcut să se nască una nouă: robia romilor, considerați în Evul Mediu românesc drept ființe inferioare, fără drepturi, asemenea sclavilor din perioada Romei antice. În raport cu femeia din Țările Române, până în secolul al XIX-lea, mai putea fi inferior numai robul de etnie romă, cel căruia dreptul medieval românesc îi acorda un statut milimetric superior regimului general al bunurilor.

Din aceste norme cutumiare și din izvoarele formale edictate de domnii pământeni s-au constituit reflexe sociale puternice, care în zonele mai sărmene ale țării încă sunt invocate și azi, drept obicei al pământului, în comunitățile tradiționale, sub formula standard că „Femeia trebuie să”, respectiv „Femeia nu trebuie să”, cu completările circumstanțiate în raport de fiecare caz. În asemenea condiții actuale, este dincolo de orice

¹² Aristotel, *Politica*, vol. 1, în traducerea lui Benjamin Jowett, prefată de Max Lerner, The Modern Library, New York, SUA, pag. 78, lucrare disponibilă online și la <https://oll.libertyfund.org/titles/aristotle-the-politics-vol-1--5>, Jowett1885v1:12, ultima accesare la 8 ianuarie 2020

¹³ Aristotel, op. cit., Jowett1885v1:17

¹⁴ Informații disponibile integral pe <https://www.descopera.ro/cultura/9187491-hypatia-din-alexandria-intai-a-mare-matematiciana-a-lumii-antice>, ultima accesare la 30 martie 2020.

¹⁵ Epistola I către Corinteni, cap. 14, vs. 34-35

¹⁶ Epistola I către Timotei, cap. 2, vs. 11 - 15

îndoială că, în secolul al XIX-lea, la debutul învățământului formal de nivel înalt în Țările Române, atunci când se vorbea despre educație superioară, feciorii de boieri erau unici beneficiari imaginabili. A demonstrat asta cu prisosință generația pașoptistă, progresistă și mânată de idealuri egalitariene, dar din care s-a remarcat o singură femeie, Ana Ipătescu¹⁷. Despre ea, relatările vremii spun că a urmat școli înalte, în ciuda unei opoziții furibunde din partea propriei mame.

Unirea de la 1859 și reformele introduse de domnitorul Al. I. Cuza au deschis, într-adevăr, o nouă epocă. Inovațiile sociale ale lui Cuza au vizat extinderea învățământului primar gratuit și obligatoriu, precum și înființarea celei dintâi instituții de învățământ superior din Principatele Unite, Universitatea de la Iași¹⁸. Progresele acestea au venit însă aproape simultan cu paradoxalele reglementări ale Codului Civil de la 1866, sub imperiul căruia femeile au fost private de capacitatea civilă de exercițiu timp de aproape alte încă șase decenii. În consecință, studiile superioare efectuate de femei cu greu le ameliorau condiția socială, ele neavând acces la toate profesiile pentru care erau calificate¹⁹. De pildă, femeile cu licență în știință juridică nu au putut pleda, neavând drept de vot, iar cadrele didactice femei erau plătite cu salarii mult inferioare față de omologii lor bărbați, pentru aceeași muncă prestată²⁰.

Egalitatea de șanse în mediul academic se manifestă deci modest în tânăra Românie, cu rezultate diferite în funcție de domeniul curricular. Cele dintâi cifre credibile în materia egalității (sau inegalității) de șanse pentru studenți și studente apar abia după Primul Război Mondial. Astfel, la Facultatea de Litere din Bucureștiul anului universitar 1926-1927 erau înmatriculate 2604 de studente, față de numai 2121 de studenți. O situație oarecum similară se întâlnea și la specializarea farmacie, unde erau 402 studente la 265 de studenți. Proporția este însă defavorabilă studentelor la Facultatea de Drept, unde în același an învățau 965 de fete, față de 7082 de băieți²¹. Despre minoritățile naționale, despre studenții romi sau despre alte grupuri considerate azi social-vulnerabile, însă, prezentul studiu nu a descoperit date concludente.

Situația generală în materia egalității de șanse și de tratament avea să mai cunoască însă alte câteva momente de referință. Unul a fost Constituția de la 1923, în care era recunoscut un drept al femeilor la vot – în realitate, totalmente iluzoriu, până la adoptarea Legii pentru reorganizarea administrativă din 3 august 1929 – iar o lege din 20 aprilie 1932 anula parțial incapacitatea juridică de exercițiu a femeii, aceasta putând să stea singură în justiție și să încheie acte juridice fără acordul soțului. Acel drept de vot menționat *supra* se referea, însă, doar la alegerile locale și județene și reprezenta o transpunere a dispozițiilor art. 108 al Constituției din 1923. Ca o amară ironie, în același text fundamental, egalitatea deplină între sexe era consacrată la art. 6, iar principiul nediscriminării și cel al egalității în fața legii erau stipulate la art. 8.

O politică de egalizare demonstrativă a șanselor pentru bărbați, femei și „naționalități conlocuitoare” a fost demarată odată cu instaurarea regimului comunist, între

¹⁷ Ana Ipătescu, născută Ghiuleraș, în București, 1805 - 13 martie 1875, participant marcant la revoluția din 1848

¹⁸ Universitatea „Al. I. Cuza” Iași, întemeiată la 26 octombrie 1860, având în componență Facultatea de Drept, Filosofie și Teologie. Informații complete la <http://www.uaic.ro/despre-uaic/scurt-istoric/>, ultima accesare 8 ianuarie 2020

¹⁹ Ștefania Mihăilescu, Mihaela Miroiu (coord.), Din istoria feminismului românesc: antologie de texte: 1838 – 1929, editura Polirom, Iași, 2002, ISBN: 973-681-012-7, pag 17

²⁰ Ștefania Mihăilescu, *ibidem*

²¹ Ștefania Mihăilescu, *op. cit.*, pag. 350

1947 și 1989, perioadă care, pentru mediul academic și universitar, a coincis cu sporirea semnificativă a populației universitare feminine. Tinerele erau încurajate să urmeze specializări tehnice altădată considerate domenii strict masculine, urmând exemplul din celelalte ramuri ale economiei naționale, unde cel puțin la nivel de propagandă era extrem de mediatizată femeia macaragiu sau femeia pilot de cursă lungă.

Două reforme în educația socialistă aveau să își pună amprenta asupra mediului universitar, cea din 1968 și cea din 1978, an în care Legea educației și învățământului nr. 28, din 21 decembrie, avea să statueze la art. 2, principiul egalității de șanse și al nediscriminării în educație, inclusiv în cea universitară²². De asemenea, caracterul deschis al educației în Republica Socialistă România era consacrat prin art. 9, care stipula că absolventul oricărei forme de învățământ își poate continua studiile la nivelul superior, dacă dorește²³. De asemenea, prin art. 105, le era garantat dreptul persoanelor din grupurile minoritare naționale de a participa în condiții egale la orice formă de învățământ și de a fi repartizate în orice loc de muncă.

2.2. Egalitatea de șanse în ordinea actuală de drept

Următorii pași importanți în materia egalității de șanse, de tratament și a nediscriminării au avut loc odată cu Revoluția din 1989, iar apoi cu ocazia integrării României în Uniunea Europeană. Perioada de tranziție a adus totuși importante modificări legislative, începând cu noua Constituție din anul 1991, care consfințește egalitatea cetățenilor în fața legii și a autorităților publice, fără privilegii și discriminări, prin art. 16 alin. (1).

Dreptul la învățătură și liberul acces la cultură, prevăzute la art. 32 și 33 din Constituția României, republicată, deschid calea către educație la orice nivel, pentru toți cetățenii, permițându-le acestora ca prin procesul educativ să își dezvolte și identitatea etnică, respectiv propria spiritualitate. Libertatea conștiinței și libertatea de exprimare, garantate prin art. 29 și art. 30 din Legea fundamentală, constituie cadrul în care, în mediul academic actual, procesul educativ să se plezie pe valorile individului și să îi asigure acestuia posibilitatea de a-și da glas propriilor idei și propriilor descoperiri, fără teamă de consecințe injuste și represive.

Nu în ultimul rând, art. 26, care consacră dreptul la viață intimă, familială și privată, reprezintă și garanția accesului la educație sub orice formă și de orice nivel, indiferent de orientarea sexuală sau de starea civilă. Prezintă relevanță din perspectiva egalității de șanse în cadrul universităților și art. 50, ce trasează ca obligație a statului elaborarea de politici naționale de egalitate a șanselor pentru persoanele cu dizabilități, pentru integrarea activă a acestora în societate. Prin art. 21, unde este prevăzut accesul liber la justiție, se oferă aptitudinea cetățenilor de a-și apăra în instanță drepturile, libertățile și interesele legitime, inclusiv pe cele relative la un mediu academic caracterizat de egalitatea șanselor și de egalitatea în tratament. Garanții din aceeași categorie oferă art. 51, dreptul la petiție, și art. 52, dreptul persoanei vătămate de o autoritate publică.

Așadar, din perspectivă constituțională, este astăzi de neconceput ca unei persoane să i se refuze înmatricularea la o instituție de învățământ superior, pe motive de sex,

²² Legea nr. 28 din 21 decembrie 1978, art. 2:

Cetățenii Republicii Socialiste România au dreptul la învățătură, fără deosebire de naționalitate, rasă, sex sau religie și fără orice altă îngrădire ce ar putea constitui o discriminare.

Fiecărui cetățean îi este asigurat accesul la toate gradele și formele de învățământ, în raport cu nevoile dezvoltării economice și sociale a țării, precum și de dorința și aptitudinile sale.

²³ Conținutul integral pe http://www.cdep.ro/pls/legis/legis_pck.htm_act_text?id=10480, ultima accesare la 8 ianuarie 2020.

orientare sexuală, etnie, origine geografică sau socială, stare materială, handicap, vârstă, îmbolnăvire cu HIV sau cu o altă maladie greu transmisibilă.

Aderarea României la Convenția Europeană a Drepturilor Omului, la 20 iunie 1994, a furnizat noi garanții, sprijinite de Consiliul Europei, prin Comitetul de Miniștri și prin Curtea Europeană a Drepturilor Omului. Art. 14 din Convenție și art. 1 din Protocolul nr. 12 la Convenție obligă statele membre să asigure exercitarea oricărui drept de către toți cetățenii, fără deosebire de sex, rasă, culoare, limbă, religie, opinii politice sau orice alte opinii, origine națională sau socială, apartenență la o minoritate națională, avere, naștere sau orice altă situație.

Interdicția discriminării, raportată la art. 2 din Primul Protocol la Convenție, cel care prevede dreptul la instruire, ne aduce la concluzia că accesul la educație, inclusiv la educație superioară, va trebui să se deruleze sub semnul egalității de șanse și de tratament. Vedem incidente, în considerarea dreptului la șanse egale și la nediscriminare, și drepturile prevăzute la art. 8 CEDO (dreptul la viață privată), art. 9 CEDO (libertate de gândire, conștiință și religie), art. 10 CEDO (libera exprimare), art. 11 (libera asociere) și art. 12 (dreptul la căsătorie). Exercițarea oricăruia dintre aceste drepturi sau doar a unuia, respectiv opțiunea de a nu îl exercita pe niciunul dintre ele, nu se poate constitui într-un motiv legal pentru a-i refuza unei persoane accesul la educație, inclusiv în mediu academic.

Ca urmare a ratificării de către România a Convenției, din 20 iunie 1994 aceste prevederi fac parte din dreptul nostru intern, chiar dacă aplicarea lor se face cu caracter subsidiar. Ele se alătură și normelor incluse în Declarația Universală a Drepturilor Omului, document la care România a aderat în 14 decembrie 1955 și care din articolele 1 și 2 consacră egalitatea în drepturi a tuturor, respectiv interzicerea discriminării.

2.3. Egalitatea de șanse în dreptul național românesc și în dreptul Uniunii Europene

Principiile europene în această materie vizează cu precădere egalitatea între femei și bărbați, materie aflată în competența Comisiei pentru Drepturile Femeii și Egalitate de Gen²⁴, drepturile persoanelor cu dizabilități, combaterea rasismului și a xenofobiei, respectiv drepturile minorităților sexuale²⁵. Altfel spus, egalitatea de gen presupune în primul rând aceleași șanse și același tratament, în condiții similare, pentru femei și bărbați. Putem cita, în acest sens, și acte normative la nivel comunitar, precum Directiva 2006/54/CE din 5 iulie 2006, și Rezoluția²⁶ Parlamentului European din 24 mai 2012 conținând recomandări adresate Comisiei privind aplicarea principiului remunerării egale a bărbaților și a femeilor pentru muncă egală sau muncă de valoare egală.

De importanță mare în mediul academic se bucură Directiva 2000/78/CE²⁷ a Consiliului din 27 noiembrie 2000, sub reglementarea căreia sunt interzise orice forme de discriminare ce au ca temei religia, convingerile, dizabilitățile, vârsta și orientarea sexuală, respectiv Directiva 2000/43/CE²⁸ a Consiliului din 29 iunie 2000, care transpune principiul nediscriminării pe criterii de rasă sau de origine etnică.

²⁴ Pagina oficială a instituției este <https://eige.europa.eu/>, ultima accesare la 9 ianuarie 2020

²⁵ Informații detaliate disponibile la <https://www.europarl.europa.eu/about-parliament/ro/democracy-and-human-rights/fundamental-rights-in-the-eu/promoting-equal-opportunities>, ultima accesare la 9 ianuarie 2020

²⁶ Publicată în OJ C 264E, 13.9.2013, p. 75, varianta completă disponibilă la <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=OJ:C:2013:264E:FULL>, ultima accesare la 9 ianuarie 2020

²⁷ Publicată în Jurnalul Oficial al Comunităților Europene (JOCE) nr. L303 din 2 decembrie 2000

²⁸ Publicată în Jurnalul Oficial al Comunităților Europene (JOCE) nr. L180 din 19 iulie 2000

Ambele directive au fost transpuse în legislația națională românească prin Ordonanța Guvernului nr. 137²⁹ din anul 2000, de aplicarea acesteia ocupându-se Consiliul Național pentru Combaterea Discriminării, ca jurisdicție facultativă, și instanța de drept comun, conform Codului de Procedură Civilă.

Tot cu efecte în materia egalității de șanse între femei și bărbați se aplică în România Legea nr. 202 din 2002, modificată prin Legea 232 din 2018 și republicată. De asemenea, în cadrul Guvernului României activează Agenția Națională pentru Egalitate de Șanse între Bărbați și Femei³⁰.

2.4. Forme de discriminare și acțiuni în apărarea dreptului la egalitate de șanse

Este important de constatat faptul că instituțiile de învățământ, deci și universitățile, se numără printre destinatarii normelor cuprinse în Ordonanța Guvernului nr. 137 din anul 2000. Așa cum este prevăzut în art. 3, lit. d) din actul normativ, dispozițiile ordonanței se aplică tuturor persoanelor fizice sau juridice, publice sau private, precum și instituțiilor publice, în ceea ce privește sistemul educațional. Secțiunea a III-a din ordonanță este, de altfel, dedicată accesului la educație, în sistem de stat sau privat, de orice grad sau nivel. Art. 11 alin. (1) incriminează contravențional faptele discriminatorii ce constau în interzicerea accesului la educație pe criteriile discriminatorii deja enumerate *supra*. Aceste prevederi se aplică „tuturor fazelor sau etapelor din sistemul educațional, inclusiv la admiterea sau la înscrierea în unitățile de învățământ și la evaluarea ori examinarea cunoștințelor”, în temeiul alin. (2).

O altă contravenție prevăzută sub Secțiunea a III-a constă în solicitarea adresată candidatului sau candidaților (considerați grup de persoane) de a oferi o declarație de apartenență la o anumită minoritate etnică, în considerarea accesului la studii în limba maternă. Excepție de la această prevedere o constituie acea situație de discriminare pozitivă prevăzută în lege, când liceele sau universitățile scot la concurs locuri destinate unei anumite minorități – situație în care necesitatea de a dovedi apartenența la acea etnie devine licită.

Aceste prevederi nu restrâng însă dreptul unității de învățământ de a respinge un candidat care nu întrunește criteriile de performanță academică, atâta timp cât respingerea nu este determinată în realitate de vreun criteriu discriminatoriu. La art. 11, alineatul (5), se mai prevede că unitățile de pregătire a personalului de cult religios au dreptul de a respinge candidații care nu corespund din punct de vedere al statutului confesional, fără a se expune la sancțiuni pentru discriminare.

O ultimă categorie de prevederi la acest capitol se adresează chiar statului, prin autoritățile sale abilitate să autorizeze sau să acrediteze instituții de învățământ. Constituie contravenție, în temeiul art. 11, alin. (6), orice îngădire pe criterii de apartenență la o rasă, naționalitate, etnie, religie, categorie socială sau categorie defavorizată, în procesul de înființare și acreditare a școlilor, liceelor sau universităților.

În temeiul O.G. 137, accesul la educație în condiții de egalitate a șanselor este prevăzut încă de la art. 1, alin. (2), lit. e), subparagraf V, drept care este subordonat categoriei de drepturi economice, sociale și culturale. Actul normativ definește, în art. 2, discriminarea ca fiind „orice deosebire, excludere, restricție sau preferință, pe bază de rasă, naționalitate, etnie, limbă, religie, categorie socială, convingeri, sex, orientare sexuală,

²⁹ Publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 431 din 2 septembrie 2000, modificată, completată și republicată în temeiul Legii 324 din anul 2006

³⁰ Pagina oficială de internet a instituției este <http://anes.gov.ro/>, ultima accesare la 9 ianuarie 2020

vârstă, handicap, boală cronică necontagioasă, infectare HIV, apartenență la o categorie defavorizată, precum și orice alt criteriu care are ca scop sau ca efect restrângerea, înlăturarea recunoașterii, folosinței sau exercitării, în condiții de egalitate”, a drepturilor și libertăților.

Ordonanța definește și ceea ce reprezintă o categorie defavorizată, noțiune sinonimă cu cea de grup vulnerabil. Astfel, în concordanță cu art. 4, această categorie desemnează acele persoane aflate „pe o poziție de inegalitate în raport cu majoritatea cetățenilor datorită diferențelor identitare față de majoritate”, respectiv persoane care „se confruntă cu un comportament de respingere și de marginalizare”.

Persoanele ale căror drepturi, libertăți sau interese legitime au fost vătămate printr-o faptă de discriminare se pot adresa cu o petiție către Consiliul Național pentru Combaterea Discriminării. Aceleași persoane pot formula și o acțiune la instanța de drept comun, solicitând daune în temeiul răspunderii delictuale, restabilirea situației anterioare sau desființarea situației create prin discriminare. Aceste acțiuni pot fi exercitate simultan sau separat, introducerea sau neintroducerea uneia nefiind o condiție pentru formularea celeilalte.

Sub imperiul O.G. nr. 137, faptele de natură discriminatorie sunt sancționabile contravențional, iar practicile discriminatorii întemeiate pe două sau mai multe criterii constituie circumstanțe agravante ce pot fi luate în discuție la individualizarea ameninzi de către organul competent, Consiliul Național pentru Combaterea Discriminării (CNCD).

2.5. Egalitatea de șanse în comunitatea academică

În ceea ce privește egalitatea de șanse în mediul academic și universitar, Legea Educației Naționale nr. 1 din 5 ianuarie 2011 consacră la art. 202 alin. (1) lit. a) principiul nediscriminării directe sau indirecte în activitatea studenților. Accesul cetățenilor la toate formele de educație, cu șanse egale și în condiții nediscriminatorii, este prevăzut în acest act normativ la art. 2 alin. (4), fiind în concordanță și cu principiul incluziunii sociale, menționat la alin. (3) din același articol. La art. 3, lit. a), egalitatea de șanse este subscrisă principiului echității ce guvernează sistemul național de învățământ, textul de lege stipulând că „accesul la învățare se realizează fără discriminare”.

Conform unui alt principiu elementar, cel al autonomiei universitare, fiecare instituție de învățământ superior își adoptă propria Cartă Universitară. Art. 128 alin. (2) reglementează parametrii generali de conținut ai acestei Carte, alin. (3) atribuie competența de adoptare a ei, alin. (4) stipulează obligația de conformare a Cartei cu legislația în vigoare, iar la alin. (5) este prevăzut avizul conform al Ministerului Educației, Cercetării, Tineretului și Sportului în ceea ce privește conținutul Cartei. Astfel, regulamentele adoptate de fiecare universitate în parte vor fi în mod obligatoriu concordante și cu prevederile legale ce vizează egalitatea de șanse și nediscriminarea.

De exemplu, Carta Universitară³¹ adoptată în anul 2011 de Universitatea „Nicolae Titulescu” reglementează aceste materii în trei articole ample, art. 11, art. 36 și art. 55. Cel dintâi articol menționat interzice „orice manifestări discriminatorii pe criterii de vârstă, etnie, sex, origine socială, orientare politică sau religioasă, orientare sexuală sau alte tipuri de discriminare, cu excepția măsurilor afirmative permise de lege”. Alineatul al doilea din acest articol prevede dreptul studenților cu dizabilități fizice de a participa la toate activitățile universității, în condiții de egalitate cu ceilalți.

³¹ Versiunea integrală este disponibilă online și este accesibilă publicului larg la adresa electronică http://www.univnt.ro/regulamente/index.php?dir=Documente_asigurarea_calitatii_Univ_N_Titulescu%2F&do_wload=Carta+Universit%C4%83%C5%A3ii+Nicolae+Titulescu+din+Bucure%C5%9Fti.pdf, ultima accesare la 9 ianuarie 2020

Art. 36 din aceeași Cartă consacră caracterul de egalitate a tuturor studenților în calitate de membri ai comunității academice, iar nediscriminarea figurează prima pe lista principiilor ce guvernează relația dintre universitate și student. La art. 36.2 lit. a), Carta Universității „Nicolae Titulescu” edictează faptul că toți studenții beneficiază de egalitate de tratament și că orice formă de discriminare este interzisă. În fine, aceleași criterii întemeiate pe egalitate de șanse pot fi regăsite la art. 55.2, unde se reglementează ocuparea funcțiilor didactice și a posturilor didactice.

Codul eticii și deontologiei profesionale universitare, după care este ghidată activitatea Universității „Nicolae Titulescu”, reia principiile egalității de șanse și ale nediscriminării. La art. 3, lit. c), se interzice expres discriminarea persoanelor pe criterii extraprofesionale, cum ar fi rasa, religia, etnia, etc, indiferent de formele în care se manifestă. Același Cod etic reia prevederile Legii 1 din 2011 în ceea ce privește conflictul de interese, favoritismul, abuzul de putere sau de încredere, toate aceste fenomene nefaste având potențialul de a submina, printre altele, și egalitatea de șanse.

Lit. g) a aceluiași articol ridică la rang de valori etice cruciale respectul reciproc și toleranța, făcând din intimidare, amenințare sau din atacul la persoană conduite inacceptabile. Hărțuirea, respectiv comportamentul insultător și calomnios nu au ce căuta în comunitatea universitară de la Nicolae Titulescu, mai prevede Codul eticii.

Găsim prevederi similare, deși mult mai restrânse ca volum, și în Carta Universității „Al. I. Cuza” Iași, cea dintâi universitate înființată în România. Regulamentul Intern³² privind drepturile și obligațiile personalului, adoptat în 27 noiembrie 2014 are un întreg capitol, cel de-al III-lea, dedicat respectării principiului nediscriminării și înlăturării oricărei forme de încălcare a demnității. Dreptul la plată egală pentru muncă egală, de pildă, este garantat la art. 17, iar egalitatea de tratament și cea de șanse sunt prevăzute la art. 18. Documentul definește și interzice comportamentele de natură discriminatorie și stabilește caracterul de abatere disciplinară al manifestărilor xenofobe, șovine, agresive, ostile, degradante sau umilitoare.

Tot la Universitatea „Al. I. Cuza” Iași, Regulamentul Serviciilor pentru Studenți³³ prevede că, la acordarea unui loc de cazare, nu pot constitui criterii „vârsta, sexul, religia, rasa, apartenența politică a candidatului sau a familiei acestuia, apartenența la organizații legal constituite ori cu activitate conformă cu legislația română, numărul de ani petrecuți în alte instituții de învățământ, studiile efectuate în străinătate, precum și accesul la burse din alte surse sau alte elemente discriminatorii”.

Nu putem trece mai departe fără a examina și Carta Universității „Babeș-Bolyai” din Cluj-Napoca,³⁴ redactată în 2014. La art. 10, alin. (1), lit. l), regăsim principiul egalității de șanse care trebuie să se reflecte, alături de celelalte principii, în orice activitate a instituției. La art. 12, Carta Universității „Babeș-Bolyai” prevede deschiderea comunității universitare, fără nici o discriminare, tuturor cetățenilor români și străini care dețin abilitățile corespunzătoare. La același articol, alin. (3), se stipulează că membrii comunității universitare își exercită funcțiunile fără discriminare sau presiune.

³² Documentul este disponibil integral la <http://www.uaic.ro/wp-content/uploads/2013/12/1-REG.INTERN-APROBAT-DEC.2014-CU-SEMNATURI.pdf>, ultima accesare la 9 ianuarie 2020

³³ Documentul integral, disponibil la <http://www.uaic.ro/wp-content/uploads/2013/12/Regulamentul-Serviciilor-pentru-Studenti-modificat-27-05-2014.pdf>, ultima accesare la 9 ianuarie 2020

³⁴ Documentul integral, disponibil la https://www.ubbcluj.ro/ro/infoubb/documente_publice/files/Carta_2014.pdf, ultima accesare la 30 martie 2020.

3. Concluzii

Lupta pentru egalitatea de șanse, pentru egalitatea de tratament și pentru eliminarea oricăror forme de discriminare a parcurs o cale lungă și spectaculoasă în ultimii 160 de ani, de când statul român modern a fost întemeiat. Din nefericire, există provocări la aceste capitole și astăzi, provocări asimetrice, reflectând societatea cu toate paradoxurile sale.

În ceea ce privește protecția formală a dreptului la egalitate de tratament, România s-a aliniat standardelor Uniunii Europene și Consiliului Europei, a creat organisme și agenții de stat care să vegheze la aplicarea legilor moderne, în pas cu democrațiile occidentale. Rămân însă în urmă reflexele discriminatorii ale unora dintre cetățenii noștri – reflexe care au originea în epocile dominate de obscurantism trăite de neamul nostru. Însă, ca motor principal al cunoașterii științifice, mediul universitar are sarcina – neoficială – de a conduce prin puterea exemplului propriu România din umbra sa istorie de cultură a intoleranței și discriminării către o epocă unde egalitatea de șanse și egalitatea de tratament să reprezinte standarde de conduită de la care nu se poate deroga.

Referințe

- Fuerea, A. „Manualul Uniunii Europene”, ediția a VI-a, Universul Juridic, București, 2016, ISBN: 978-606-673-789-0.
- Fuerea, A., „Dreptul Uniunii Europene”, Universul Juridic, București, 2016, ISBN :978-606-673-843-9 .
- Ștefan, E. „etică și integritate academică”, Pro Universitaria, București, 2018, ISBN: 978-606-26-0940-5.
- Mihăilescu Ș., Miroiu M.(coord.), Din istoria feminismului românesc: antologie de texte: 1838 – 1929, editura Polirom, Iași, 2002, ISBN: 973-681-012-7,
- Platon, Republica, cartea a V-a, pag. 57, disponibilă la <http://www.idph.net>, ultima accesare pe 12 octombrie 2019
- Aristotel, Politica, vol. 1, în traducerea lui Benjamin Jowett, prefață de Max Lerner, The Modern Library, New York, SUA, pag. 78, lucrare disponibilă online și la
- <https://oll.libertyfund.org/titles/aristotle-the-politics-vol-1--5>, Jowett1885v1:12, ultima accesare la 8 ianuarie 2020
- Quinn, Susan, „Marie Curie: A Life”, Plunkett Lake Press, 16 August 2011, ASIN: B005HRYMZO
- Constituția României, republicată
- Tratatul privind Uniunea Europeană și Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene 2012/C 326/01
- Carta Drepturilor Fundamentale a Uniunii Europene 2012/C 326/02
- Declarația Universală a Drepturilor Omului
- Convenția Europeană a Drepturilor Omului
- Directiva 2000/78/CE
- Directiva 2000/43/CE
- Ordonanța Guvernului nr. 137 din anul 2000
- Legea 202 din anul 2002
- Legea Educației Naționale nr. 1 din anul 2011
- Legea nr. 28 din 21 decembrie 1978
- Constituția României din 1923
- univnt.ro
- uaic.ro

- ubbcluj.ro
- anes.gov.ro
- <http://www.biologie-schule.de/marie-curie.php>
- descopera.ro/istorie/18194545-marie-curie-date-biografice-importante
- www.descopera.ro/cultura/9187491-hypatia-din-alexandria-intaia-mare-matematiciana-a-lumii-antice
- europarl.europa.eu
- fonduri-structurale.ro
- nediscriminare.ro
- nobelprize.org/prizes/physics/1903/marie-curie/biographical/
- adevarul.ro
- mediafax.ro
- digi24.ro
- unbr.ro
- historia.ro
- https://www.ubbcluj.ro/ro/infoubb/documente_publice/files/Carta_2014.pdf.

FORME ALE TERORISMULUI ÎN CONFLICTUL ARMAT

Elena SIMION*
Ana HRISTEA

Abstract

Lucrarea de față își propune să urmărească formele pe care terorismul le-a îmbrățișat de-a lungul secolelor, focalizându-se pe măsurile luate de către state la nivel internațional pentru stoparea actelor teroriste în timpul conflictelor armate. Terorismul este indubitabil un fenomen complex ce se manifesta printr-o diversitate de forme în funcție de anumite criterii, cum ar fi cele religioase sau naționale. Lucrarea pornește de la o prezentare introductivă a primelor forme de terorism prezente în antichitate cum ar fi, Secta Zeloților sau Ordinul Asasinilor, ajungând la noile forme pe care terorismul și le-a însușit în perioada contemporană. Studiul aprofundează influența pe care terorismul a exercitat-o asupra conflictelor armate, având ca model războaiele Ruso-Cecene din perioada 1994-2009. De la început subliniem că în accepțiunea dreptului internațional, conflictul armat este definit ca fiind orice conflict dintre state sau în interiorul acestora ce se caracterizează prin angajarea în acțiune a forțelor armate și o violență deschisă.

Cuvinte cheie: terorism; conflict înarmat; războaiele ruso-cecene; cyberterrorism; protocoalele de la Geneva

1. Introducere

Domeniul pe care tematica lucrării de față și-a propus să îl acopere este acela al terorismului, cu privire specială asupra formelor adoptate de către acesta în conflictul armat. Existent încă din antichitate, terorismul este un fenomen complex ce nu dispune încă de o definiție unanim acceptată, dar despre care se poate afirma că reprezintă o strategie bazată esențialmente pe impactul psihologic. Studiul abordat nu vizează doar terorismul și istoria acestuia, ci se axează pe modul în care acesta este folosit în conflictul armat ca o armă de război utilizată în vederea obținerii rezultatelor scontate. Astfel, de-a lungul timpului, în dreptul conflictelor armate s-au conturat, în vederea combaterii terorismului, două mari categorii de norme. În primul rând, există norme ce reglementează în sens restrictiv metodele și mijloacele de război, iar în al doilea rând, s-au individualizat norme de protecția a persoanelor aflate în puterea adversarului împotriva actelor arbitrare și a violenței. Astfel, prin aceste norme se dorește apărarea civililor care sunt de cele mai

---

*Student, Facultatea de Drept, Universitatea "Nicolae Titulescu" din București; (e-mail: elenamirela.simion@gmail.com). Student, Facultatea de Drept, Universitatea "Nicolae Titulescu" din București; (e-mail: ana.hristea@yahoo.com). Acest studiu a fost elaborat sub coordonarea asist. univ. drd. Olănescu Sandra Sophie-Elise (sandra.olanescu@cliza.ro).

multe ori ținte ale teroriștilor în aceste conflicte, încălcându-se astfel norme fundamentale ale dreptului internațional, considerate a fi crime de război.

Am ales să răspundem la obiectivele asumate făcând mai întâi o introducere în istoria terorismului încă din antichitate, prezentând aspectele incipiente ale acestuia, exemplificate prin Ordinul Asasinilor, dar și Secta Zeloților. În continuare, ne-am concentrat pe o formă des întâlnită a terorismului și anume aceea utilizată în conflictul armat și modalitățile prin care statele au înțeles să o combată, respectiv cele patru convenții de la Geneva din 1949 cu privire la protecția victimelor de război și cele două protocoale adiționale la aceste convenții din anul 1977. Ca studiu de referință am selectat războaiele dintre Rusia și Cecenia ce s-au desfășurat începând cu anul 1999 și au fost finalizate în anul 2009. În finalul lucrării, am ales să prezentăm formele noi ale terorismului cu care perioada contemporană se confruntă și modalitățile de abordare cu privire la combaterea acestora.

De-a lungul timpului, s-au scris lucrări pe tema terorismului și a traiectoriei pe care acesta tinde să o parcurgă din antichitate și până în prezent, lucrări ce au fost citate și în studiul de față, cum ar fi *Istoria Terorismului*. Din Antichitate până la Daesh, lucrare coordonată de Gerard Chaliand și Ardanud Blin, sau *Terorismul internațional*. Reacții ale actorilor regionali și globali scrisă de Gabriel Toma. Adițional, pentru prezentarea și aprofundarea studiului de caz, de foarte mare ajutor a fost lucrarea *Războaiele Ruso-Cecene* scrisă de Mark Galeotti.

2. Privire generală asupra formelor terorismului în perioada antichității

Terorismul este un fenomen social de o complexitate incontestabilă ce se bazează în principal, pe componenta psihologică. Deși, momentul din 11 septembrie a fost unul marcant la nivel mondial pentru ceea ce înseamnă efectele terorismului, nu a fost singurul de acest fel și cu siguranță nu a fost primul, terorismul găsindu-și rădăcini încă din antichitate. Menționat de-a lungul izvoarelor istorice, terorismul este totuși greu de definit întrucât nu poate fi formulată o explicație care să cuprindă reprezentarea exhaustivă a acestui fenomen. Totuși, în decursul anilor, atât doctrinari, cât și statele au încercat să clarifice problema terorismului. Ca un exemplu de definiție este aceea dată de oficialii britanici și anume, pentru legislația noastră, terorismul este folosirea violenței în scopuri politice și include orice întrebuițare a acesteia pentru a provoca teamă în rândul publicului sau al unei părți oarecare a publicului. Violența a apărut pe scena istorică într-un moment în care au apărut și contradicțiile în societate, acestea neputând fi înlăturate fără dispariția unora dintre cei care generau conflictele.

Istoria consemnează ca o primă manifestare a terorismului organizat în Orientul Mijlociu, mai precis în Palestina, în secolul I al erei noastre¹. Zeloții, sau sicarii, după cum îi numea Flavius Iosephus, au reprezentat primele grupuri ce au practicat în mod sistematic teroarea, ca o armă de apărare împotriva romanilor, dar și a evreilor despre care dețineau informații că ar colabora cu aceștia. Majoritatea tinerilor din acea perioadă erau adepți ai sectei Zeloților ce avea ca bază o doctrină asemănătoare cu cea a fariseilor, urmărind respectarea cu strictețe a Torei ce se îmbina cu dorința imensă de libertate. În planul societății în perioada secolului I, Secta Zeloților era privită în mod diferit, astfel autoritățile romane categorisindu-i ca o facțiune criminală, în timp ce indivizii din pătura de jos a

¹ Gerard Chaliand, Arnaud Blin, *Istoria Terorismului. Din Antichitate până la Daesh*, Ed. Polirom, București, 2008, p. 15

societății îi priveau admirativ, oferindu-le sprijin. Zeloții aveau o strategie complexă prin care au ales să combine luptele de gherilă cu impactul psihologic asupra populației. Spre exemplu, cei considerați de sicari inamici, erau aduși în piețele publice unde li se tăia gâtul, acțiuni ce erau menite de a produce un impact asupra populației, caracteristică existentă și-n rândul teroriștilor din perioada contemporană.

Ordinul Asasinilor care a prins rădăcini în Siria și Iran, a dăinuit timp de aproape două secole în Orientul Mijlociu. Aceasta a făcut din folosirea terorii în scopuri psihologice instrumentul său preferat și a luat drept țintă, printre altele, o putere străină creștină, cruciații.² Asasinii au fost cunoscuți și sub numele fida'i, din cuvântul arab ce înseamnă sacrificiu, și au avut tactici regăsite, la fel ca în cazul zeloților, în terorismul contemporan. Hashshashini sunt recunoscuți pentru faptul că înainte să-și omoare inamicii, aceștia petreceau luni întregi sau chiar ani pentru a-i urmări și nu fugeau niciodată pentru a se salva, acceptând de bunăvoie moartea.

Un aspect important în legătură cu Secta Asasinilor este acela că, aceștia nu au folosit niciodată atacurile împotriva civililor, concentrându-se pe liderii religioși, militari și politici care au întreprins acțiuni ostile împotriva comunității Ismailiților. Astfel, metodele celebrului ordin se rezumau doar la apărarea împotriva agresiunilor întreprinse împotriva comunității acestora, neurmărind realizarea altor scopuri ca în cazul grupărilor teroriste contemporane.

Astfel, putem afirma că atât zeloții, cât și membrii sectei asasinilor constituie cele două exemple clasice de organizații teroriste, rezultând după cum am afirmat în cele de mai sus, că terorismul nu este un fenomen recent, deși a evoluat și și-a schimbat forma de-a lungul secolelor.

2.1 Combaterea terorismului prin măsurile luate de către state la nivel internațional

Potrivit dreptului internațional umanitar, războiul și terorismul sunt echivalente violenței, însă există o diferență în ceea ce privește regimul juridic între violența licită și cea ilicită. Astfel, dreptul umanitar internațional admite violența licită, însă interzice violența ilicită.³ Dreptul umanitar internațional reglementează violența ilicită, oferindu-le un statut special persoanelor care participă la război și anume, imunitatea de combatant, recunoscută prin diferite convenții internaționale printre care amintim art. 1 din Convenția a IV-a de la Haga din 1907 cu privire la legile și obiceiurile războiului terestru sau art. 4 din Convenția a III-a de la Geneva din 1949 cu privire la Statutul prizonierilor de război. Astfel, aceștia nu vor răspunde pentru actele lor din timpul serviciului lor militar indiferent dacă acestea sunt cauzatoare de victime, sau de orice alte prejudicii inerente războiului. Gerard Chaliand vorbește despre asemănările dintre terorism și război, afirmând că: „Terorismul nu diferă de celelalte forme de război atunci când ia necombatanți drept ținte. Cu toate acestea, el încalcă sistematic regulile războiului recunoscute pe plan internațional, în mai mare măsură decât celelalte forme de război. Gherila și războiul convențional ignoră adeseori aceste legi, însă terorismul le violează atât refuzând să facă distincție între combatanți și necombatanți, cât și, atunci când este vorba despre terorismul internațional, neținând seama de limitele zonelor de război”.

De-a lungul istoriei războaielor, s-au conturat două categorii importante de norme și anume: normele care reglementează în sens restrictiv mijloacele și metodele de război, iar cea de-a doua se referă la normele de protecție a persoanelor aflate în puterea

² Gerard Chaliand, Arnaud Blin, op.cit, p.20

³ Hans-Peter Gasser, Interdiction des actes de terrorisme dans le droit international humanitaire, 1986, p. 9

adversarului împotriva actelor arbitrare și a violenței. Ceea ce se evidențiază este protecția pe care normele de drept internațional o oferă populației civile, considerând a fi fapte de o gravitate uriașă utilizarea terorismului în orice tip de conflict armat. Astfel, cele patru convenții de la Geneva din 1949 cu privire la protecția victimelor de război și cele două protocoale adiționale la aceste convenții din anul 1977 interzic terorismul în conflictele armate internaționale. Potrivit convenției a IV-a de la Geneva din anul 1949: „Nicio persoană protejată nu poate fi pedepsită pentru o infracțiune pe care nu a comis-o personal. Pedepsele colective și orice măsură de intimidare sau de terorism sunt interzise”.⁴ Analizând protocolul adițional I, se distinge interzicerea utilizării violenței sau amenințării cu violența asupra populației civile, cu scopul de a răspândi teroarea în rândul acesteia „Nici populația civilă ca atare, nici persoanele civile nu vor trebui să facă obiectul atacurilor. Sunt interzise actele sau amenințările cu violențe al căror scop principal este de a răspândi teroarea în rândul populației”.⁵

Dreptul internațional umanitar nu permite practicarea intenționată a terorismului în timpul războaielor. Potrivit articolului 85 din Protocolul adițional I sunt considerate crime de război atacurile teroriste comise contra civililor și care ar antrena moartea sau ar produce grave atingeri integrității psihice și fizice ale acestora.⁶ Civili sunt protejați chiar și atunci când se regăsesc pe teritoriul inamic. Este imperios ca acestora să li se asigure condiții umane în care aceștia pot viețui pe teritoriul străin. O altă convenție ce reglementează de această dată problema bunurilor culturale în caz de conflict armat este cea de la Haga din 15 mai 1954. Conform acestei convenții: „Înaltele Părți contractante se obligă să prevină și să oprească orice act de furt, de jefuire sau însușire nelegală de bunuri culturale, sub orice formă ar fi practicat, precum și orice act de vandalism împotriva bunurilor menționate”.⁷ Cazul conflictelor armate din Iugoslavia ilustrează cum distrugerea patrimoniului culturale al unei țări este folosit ca mijloc psihologic pentru distrugerea identității adversarului.

În dreptul internațional regăsim și norme ce stabilesc soarta persoanelor ce nu mai pot lupta din diferite motive și sunt în puterea părții adverse. Astfel, convențiile I și II de la Geneva stipulează că sunt considerate crime de război uciderea sau exterminarea răniților sau a bolnavilor scoși din luptă ce se regăsesc pe teritoriul adversarilor. Indiferent de statutul pe care aceștia îl poartă, ei trebuie să fie respectați și protejați în oricare dintre împrejurările existente. În afară de normele legiferați în diferite convenții, dreptul internațional cunoaște și anumite cutume de care statele țin cont atunci când se regăsesc într-un conflict armat și care interzic de asemenea, terorismul. Un studiu publicat în anul 2005 de către Comitetul Internațional de Cruce Roșie, dar și practica jurisprudențială a tribunalelor penale internaționale subliniază o creștere a normelor de drept cutumiare ce se aplică în cazul conflictelor internaționale. Menționăm în această categorie de norme cutumiare: actul de a ordona să nu existe supraviețuitori sau folosirea gazelor toxice.

2.2 Războaiele Ruso-Cecene și folosirea terorismului în acest conflict

Un pasaj din scrisoarea deschisă adresată de către gruparea intitulată *Lupii Islamului* către poporul rus în anul 1995 prezintă următoarele: „Un glonț, o bombă sau o rachetă nu ne pot, nu ne vor putea distruge. Lucrurile nu se încheie aici. Mai devreme sau mai târziu ne vom răzbuna pentru ceea ce ne-ați făcut”. Simbolul tradițional al cecenilor,

⁴ Convenția a IV-a de la Geneva, articolul 33, 12 August 1949.

⁵ Protocol I adițional la Convențiile de la Geneva, articolul 51, par.2), August 1949.

⁶ Protocol I adițional la Convențiile de la Geneva, articolul 85, August 1949.

⁷ Convenția de la Haga, articolul 4, 14 Mai 1954.

vizibil în Republica Cecenă pe diferite obiecte și întâlnit inclusiv în numele anumitor grupări cum ar fi, Lupii Islamului, este lupul. Așa cum afirmă și Mark Galeotti, simbolul lupului nu este unul ales la întâmplare, acesta reprezentând fidel natura duală a cecenilor: animale solitare, dar în același timp grupate în haită.⁸ Încă din perioada imperialiștilor ruși, s-a încercat exercitarea controlului și puterii asupra Ceceniei deși aceștia s-au ridicat împotriva guvernării ruse. Speranța de independență a Ceceniei vine odată cu destrămarea imperiului rus, în anul 1917 și preluarea conducerii de către bolșevici. Aceasta însă, s-a dovedit a fi nerealistă, întrucât sovieticii au urmat drumul predecesorilor imperialiști în ceea ce privește politica din Cecenia.⁹ Războaiele dintre Rusia și Cecenia s-au derulat în perioada 1994 până în 2009.

Conflictul dintre Rusia și Cecenia începe imediat după dispariția Uniunii Sovietice în anul 1990, atunci când în Cecenia apare o mișcare de independență cunoscută sub numele de Congresul Național Cecen. În anul 1991, un general din forțele aeriene sovietice, Djohar Dudaev, ales președinte al Republicii Cecenia la data de 29 octombrie declară independența acesteia. Susținut fiind de către *Partidul Căii Islamice*, cunoscut ca ramura cecenă a Fraților Musulmani, îl alege drept comandant militar pe Samil Basaev, un apropiat al lui Osama bin Laden și cu un istoric în Afganistan. Federația Rusă alege să se opună mișcării de independență abordată în Cecenia, aducând o serie de argumente. În primul rând, pentru a avea aspirația la secesiune, Federația Rusă vedea ca o condiție esențială independența entității în timpul existenței Uniunii Sovietice, calitate de care Cecenia nu a dispus. În al doilea rând, Cecenia reprezenta un punct strategic al Federației Ruse cu privire la infrastructura petrolieră, iar independența acesteia ar fi produs daune Rusiei și o pierdere a controlului de țitei din zonă, lucru pe care statul nu l-ar fi putut permite. Primul război cecen începe în anul 1994. Alături de trupele cecene au luptat în conflict, veterani azeri și bosniaci, șeful lor Ibn Khattab fiind cunoscut ca unul dintre oamenii care luptaseră alături de bin Laden, în anul 1987, în celebra bătălie de la *Bârlogul Leului*. În perioada luptelor dintre ceceni și ruși, cuprinsă între anii 1991-1994, în zonă a apărut fenomenul comerțului cu sclavi, ca exemplu prezentându-l pe cel al lui Vladimir Epișin, răpit în 1989 și eliberat în 2002, acesta pretinzând ca are cunoștințe ale mai multor persoane ce au fost răpite în vederea efectuării comerțului cu sclavi în acest interval.

În iunie 1995, lansarea unui raid în Rusia duce la spectaculoasa luare de ostatici de la spitalul din Budionnovsk, din nordul Ceceniei.

Având 3.000 de oameni asediați în Groznîi, fără să aibă timp la dispoziție pentru a-i salva, Boris Elțin, primul președinte al Rusiei post sovietice a fost forțat să negocieze în condițiile impuse de ceceni. În mod oficial, primul război cecen s-a încheiat prin semnarea acordurilor de la Hasaviurt din 31 august 1996. Acordurile stabileau că statutul național al Ceceniei urma să fie decis până la sfârșitul anului 2001.¹⁰ În pofida acordului de pace, activitatea militară a continuat. În septembrie 1999, are loc un eveniment ce declanșează începutul celui de-al doilea război ruso-cecen.

Atentate asupra unor imobile cu blocuri comise pe rând în Buinaksk, Moscova și Volgodosk, unde s-au folosit bombe pe bază de hexogen, au provocat moartea a aproximativ 300 de civili ruși. Deși nerevendicate, aceste acțiuni de natură teroristă au fost

⁸ Mark Galeotti, *Războaiele Ruso-Cecene*, Ed. Corint, București, 2015, p.12

⁹ Mark Galeotti, *op.cit.*, p. 18

¹⁰ M.J. Goldgeier, M. McFaul, *Power and Purpose: USA Policy Towards Russia After the Cold War*, Ed. Brookings Institution, Washington D.C, 2003, p. 23-42

atribuite de Moscova cecenilor, provocând intervenția directă a armatei ruse.¹¹ În prezent, separatiștii luptă în continuare pentru independența Ceceniei punând la cale mai multe atacuri teroriste chiar în Rusia, făcându-l pe Vladimir Putin¹² să asocieze, după atacurile de la 11 septembrie 2001, conflictul cecen cu războiul împotriva terorismului.

Războiul din Cecenia a fost caracterizat de o brutalitate a luptelor ce s-a răsfrâns și asupra populației, din care o mare parte a ales să se refugieze în Georgia. Conflictul dintre Rusia și Cecenia se aseamănă cu cel din Afganistan în ceea ce privește sprijinul pe care lumea musulmană l-a acordat cecenilor prin ONG-urile acestora. Sub umbrela unora dintre ele, cum ar fi Organizația Internațională de Ajutorare Islamică, al-Qaida a oferit suport total forțelor lui Ibn Khattab. Jihadul cecen a luat locul Jihadului afgan.¹³

O altă metodă folosită de către ceceni în lupta împotriva forțelor ruse este aceea a atentatelor sinucigașe, practică îndeoșebă de către femeile cecene, grup cunoscut și sub numele de *Văduvele Negre*. Fenomenul cuprinde anumite caracteristici, dar una dintre cele mai importante fiind existența unei filiere islamiste cecene ce recurge la astfel de acțiuni de ordin terorist. Precizăm că, în cazul Văduvelor Negre, atentatul sinucigaș de tipul celor prezente în cazul islamiștilor se îmbină cu anumite cutume etnice prezente în Cecenia care îi permit femeii, membră cu drepturi depline într-o societate a războinicilor, să îi răzbune pe bărbații din familie.

Conflictul dintre Rusia și Cecenia a dobândit pe parcursul anilor un caracter controversat, din cauza modului în care s-a desfășurat, dar și a abordării pe care ambele tabere au îmbrățișat-o. Războiul început ca o problemă internă s-a internaționalizat în urma încălcărilor drepturilor omului, dar și a normelor dreptului internațional și celui umanitar. De necontestat este faptul că ambele state implicate în conflict au comis atrocități și au încălcat norme direct prevăzute în convențiile de la Geneva, dar și în protocoalele adiționale acesteia.

În timpul desfășurării celui de-al doilea război din Cecenia, tocmai din cauza brutalității cu care forțele ruse acționau pe teritoriul adversarului, neținând cont de civili, existau persoane în Congresul American care cereau excluderea Federației Ruse din G8. În urma acestor presiuni și a insistențelor președintelui Clinton, Vladimir Putin a acceptat prezența unor organisme pe teritoriul Ceceniei ce aveau ca scop monitorizarea războiului prin intermediul unor terți. Printre cele mai severe violări asupra cecenilor au fost acțiuni de ucidere a ostaticilor în timpul primului război din Budjonovsk și Kizlyar, iar în ambele cazuri cei mai mulți ostatici au fost uciși de ruși. În același timp, cecenii și-au expus civilii sub focul armelor ruse și atunci când luptele se țineau direct în orașe, în special în zone locuibile. Exisă dovezi și rapoarte în care se menționează că forțele cecene executau căpetenii ale diferitelor triburi de pe teritoriul Ceceniei dacă aceștia refuzau să coopereze.

Astfel, războiul a afectat atât Cecenia, cât și Rusia. Cecenia a avut nevoie de ani de zile pentru a recrea o societate funcțională, iar pentru cea din urmă, conflictul a afectat dezvoltarea democrației, slăbind forțele democratice guvernamentale, în același timp consolidând-le pe cele ale președintelui. O altă consecință gravă a războiului brutal din Cecenia este apariția Emiratului Islamic al Caucazului. O serie de atentate extrem de sângeroase, cum ar fi cele de la Beslan din anul 2004 care a produs 350 de morți și apoi eliminarea celei mai importante figuri a mișcării, Șamil Basaev (2006) au dus la crearea unui Emirat Islamic al Caucazului. Mulți dintre luptătorii acestuia au ajuns în Siria și/sau

¹¹ Gerard Chaliand, Arnaud Blin, *Istoria Terorismului. Din Antichitate până la Daesh*, Ed. Polirom, București, 2008, p.300

¹² Richard Sakwa, *The Putin Way in Putin Russia's Choice*, Ed. Routledge, New York, 2004, p.171

¹³ Gerard Chaliand, Arnaud Blin, *op.cit.*, p.350

Irak. Bine pregătiți, experimentați, ei servesc deseori la conducerea, organizarea și antrenarea recruților. Este și cazul unor luptători uzbeki, care de multe ori s-au rodat în luptă în Afganistan.¹⁴ Ca o ultimă consecință a acestui conflict de lungă durată, este apariția așa ziselor zone gri, caracterizate prin lipsa unui stat puternic cu reguli constituționale, corupția, menținerea de-a lungul timpului a unor conflicte interne, rolul paralel al unei economii criminale, lipsa unui sistem judiciar competent și deriva aparatului de securitate.¹⁵

2.3 Noile forme ale terorismului după momentul 9/11

După cum menționam în cele de mai sus, terorismul nu are o definiție unanim acceptată, cea mai importantă dintre cauze fiind aceea că este un fenomen social de o complexitate incontestabilă, prezentând caracteristici ce nu pot fi cuprinse într-o singură definiție. Din acest motiv, multe dintre măsurile adoptate după momentul atentatelor de la 11 septembrie de către ONU împotriva acestui flagel, au fost greu de pus în practică. Deși prezent încă din timpul antichității, terorismul s-a dezvoltat și s-a modelat în funcție de realitățile societății, într-un anumit moment istoric. Tehnologia explozibililor a cunoscut o dezvoltare, încă din secolul al XIX-lea, servind astfel cu succes nevoilor teroriștilor. În fața echipamentelor de detecție tot mai sofisticate care se găsesc de acum aproape peste tot, în special în aeroporturi, teroriștii nu au astăzi decât două opțiuni - să învingă autoritățile pe terenul tehnicii sau să revină la niște procedee care sunt atât de simple încât se situează sub pragul detecției moderne. În timp ce autoritățile care au sarcina să ducă lupta antiteroristă se gândesc neconținut la următoarele etape ale cursei înarmărilor, teroriștii încearcă să dezoare măsurile de protecție. În domeniul prevenirii, cu cât o armă este mai simplă, cu atât este mai greu de detectat.¹⁶ Deși încă au succes formele tradiționale de terorism, noile categorii de acțiuni teroriste, care și-au făcut prezența odată cu evoluția tehnologiei includ terorismul biologic, cunoscut ca byoterrorism, chimic, nuclear, radiologic, dar și cyberterrorism-ul. După momentul atentatelor din 9/11, statele au încercat prevenirea terorismului sub diverse modalități, unul dintre exemple elocvente fiind rezoluția 1566 de luptă împotriva terorismului, care se alătură rezoluțiilor 1267/15 octombrie 1999, 1373/28 septembrie 2001, 1540/28 aprilie 2004 adoptate de către Consiliul de Securitate al ONU.

Una dintre noile amenințări apărute la adresa populației civile, drepturilor omului, dar și a securității internaționale este folosirea armelor biologice de către anumite grupări, ce au diferite scopuri. În societatea contemporană, acestea pot fi folosite nu doar ca o ripostă, dar și cu scopul de a implementa spre exemplu, anumite precepte religioase. Bioterorismul utilizează arme cu încărcătură de microorganisme sau toxine cauzatoare de boli grave, ce cauzează moartea în majoritatea dintre cazuri și care ajung în organism prin piele, inhalare sau pe tractul digestiv în scopul de a afecta populația, dar și mediul înconjurător.

Specialiștii definesc arma biologică drept: „un mijloc sau dispozitiv prin care se produce diseminarea unui agent biologic, inclusiv a vectorilor unor agenți biologici (cum ar fi unele specii de insecte), cu efecte vătămătoare sau letale pentru oameni, animale și culturi agricole”.¹⁷ Ca exemplu ilustrativ de folosire a armelor biologice menționăm cazul

¹⁴ *Ibidem*, p. 351

¹⁵ *Ibidem*, p.352

¹⁶ *Ibidem*, p.390

¹⁷ Marin Măciucă, Gheorghe Toma, Dimensiunea militară a securității în condițiile accelerării procesului globalizării, Ed. U.N.Ap., București, 2004

din Sri Lanka¹⁸ atunci când în anul 1986, membrii grupării teroriste Tigrii Eliberării Eelamului Tamil au folosit cianură de potasiu pe care au amestecat-o cu stocurile de ceai în vederea distrugerii și stopării exportului acestui produs.

Epidemiile de ciumă din India, decesele cauzate de Ebola în Africa Centrală sau prezența gripei aviare în Hong Kong au produs bănuieli în rândul autorităților, aceștia luând în calcul posibilitatea unor atacuri bioteroriste, neexistând însă dovezi care să probeze aceste suspiciuni. Încă din anul 2005, pe site-urile controlate de gruparea al-Qaeda găsim instrucțiuni detaliate care ajută la producerea unui mecanism de dispersare a acidului cianic. Astfel, oricine interesat îl poate fabrica întrucât substanțele necesare sunt foarte ușor de procurat (soluție folosită pentru otrava de șobolani și hidrogen), iar rezultatul este letal.

3. Concluzii

În concluzie, terorismul nu este un fenomen nou, existând încă din perioada Antichității. Un flagel de o complexitate indubitabilă, terorismul nu este liniar, îmbrățișând diferite forme în funcție de perioada în care se manifestă și de realitățile sociale existente la un moment dat în istorie. Deși nu există o definiție unanim acceptată de societatea internațională pentru terorism, statele au început să adopte măsuri de combatere, imediat după cel de-al Doilea Război Mondial, atunci când terorismul contemporan a început să prindă rădăcini.

După momentul 11 septembrie 2001, atacurile teroriste ce vizează un număr de victime cât mai mare nu mai reprezintă doar o ipoteză de lucru, cât o realitate cu care societatea internațională se confruntă și față de care trebuie să adopte măsuri inovatoare și eficiente de prevenire și combatere. Deși formele tradiționale de terorism nu au dispărut, grupările care se folosesc de această metodă au dezvoltat noi forme odată cu apariția și dezvoltarea tehnologiei. Ușurința cu care o bombă sau o armă biologică poate fi produsă devine din ce în ce mai periculoasă pentru un securitatea internațională. Luând în considerare tendința de amplificare a violențelor interetnice și religioase, dar și a cazurilor intensificate de încălcare a drepturilor omului în anumite zone „fierbinți” de pe glob, analiștii în domeniu au atenționat asupra accentuării riscului utilizării acestor tipuri de arme în acțiunile teroriste, subliniind caracterul imperativ al stabilirii, în regim de urgență, a unor măsuri vizând neproliferarea.

După cum am menționat anterior, statele au început să adopte măsuri de combatere și prevenire a terorismului, mai ales că acesta începuse să fie folosit de către beligeranți în conflictele armate internaționale, dar și interne. Astfel la Geneva s-a semnat în anul 1949 Convenția cu privire la combaterea terorismului în conflictul armat internațional, urmat de cele două Protocoale adiționale din anul 1977 esențiale în domeniul interzicerii actelor teroriste pe timp de conflict armat. Faptele istorice au dovedit însă că există cazuri în care reglementările normative de la nivel internațional pot fi încălcate. Cazul dat ca un exemplu elocvent la cele afirmate mai sus este cel al războiului dintre Rusia și Cecenia dintre anii 1994 și 2009. Durata îndelungată de timp în care s-a desfășurat conflictul, dar și încălcarea de către ambele state ale multiplelor norme prevăzute în convențiile și protocoale au dus la o destabilizare a statelor, dar și a securității la nivel internațional.

De aceea, pentru a reuși măcar încetinirea terorismului care rămâne o problemă la nivel mondial, statele trebuie să respecte regulile prevăzute în diferite tratate semnate de

---

¹⁸ Serviciul Român de Informații, *Bioterorismul și Armele Biologice în Lume*, A se vedea <https://www.sri.ro/upload/Brosura%20Bioterorism.pdf>, accesat la data de 7 martie 2020

către acestea și a reuși să mențină un cadru cât mai sigur atât pentru ele, cât și pentru populația acestora.

Referințe

- Blin Arnaud, Chaliand Gerard, Istoria Terorismului. Din Antichitate până la Daesh, Ed. Polirom, București, 2008
- Gasser Hans-Peter, Interdiction des actes de terrorism dans le droit international humanitaire, 1986
- Galleoti Mark, Războaiele Ruso-Cecene, Ed. Corint, București, 2015,
- Goldgeier James, McFaul Michael, Power and Purpose: USA Policy Towards Russia After the Cold War, Ed. Brookings Institution, Washington D.C, 2003,
- Măciucă Marin, Toma Gheorghe, Dimensiunea militară a securității în condițiile accelerării procesului globalizării, Ed. U.N.Ap., București
- Sakwa Richard, The Putin Way in Putin Russia's Choice, Ed. Routledge, New York, 2004

ÎNFIINȚAREA PARCHETULUI EUROPEAN

Beatrice-Larisa RUSU*

Abstract

Scopul acestei lucrări este acela de a prezenta înființarea unei noi entități la nivelul Uniunii Europene, și anume Parchetul European. Lucrarea conține motivul pentru care s-a dorit înființarea, structura, competența și nu în ultimul rând, care va fi rolul acestuia. De asemenea, lucrarea va avea în vedere sarcinile membrilor Parchetului European, mandatul acestora, dar și independența instituției.

Cuvinte cheie: *Parchet European, instituție, Uniunea Europeană, tratat, combaterea fraudei împotriva finanțelor UE, procuror-șef european, procurori delegați.*

1. Introducere

Parchetul European (*European Public Prosecutor's Office*, EPPO) este un organism independent al Uniunii Europene care este înființat în baza Tratatului de la Lisabona între 22 din cele 27 de state membre ale Uniunii Europene, utilizând procedura „cooperării consolidate”. Acesta va avea sediul la Luxemburg, alături de Curtea de Justiție a Uniunii Europene (CJUE) și Curtea Europeană de Conturi (ECA).¹

Temeiul juridic și normele cu privire la instituirea Parchetului European figurează la articolul 86 din Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene (TFUE), care prevede că:

“(1) Pentru combaterea infracțiunilor care aduc atingere intereselor financiare ale Uniunii, Consiliul, hotărând prin regulamente în conformitate cu o procedură legislativă specială, poate institui un Parchet European, pornind de la Eurojust. Consiliul hotărăște în unanimitate, după aprobarea Parlamentului European. În cazul în care nu există unanimitate, un grup compus din cel puțin nouă state membre poate solicita ca proiectul de regulament să fie trimis spre examinare Consiliului European. În acest caz, procedura în cadrul Consiliului se suspendă. După dezbateri, în cazul realizării unui consens, Consiliul European, în termen de patru luni de la suspendare, retrimite proiectul Consiliului, spre adoptare. În același termen, în cazul unui dezacord și în cazul în care cel puțin nouă state membre doresc stabilirea unei forme de cooperare consolidată pe baza proiectului de regulament respectiv, acestea informează Parlamentul European, Consiliul și Comisia în consecință. În acest caz, autorizarea de a stabili o formă de cooperare consolidată, menționată la articolul 20 alineatul (2) din Tratatul privind

---

* Student, Facultatea de Drept, Universitatea “Nicolae Titulescu” din București, (rusubeatricelaris@gmail.com); Acest studiu a fost elaborat sub coordonarea prof. univ. dr. Augustin Fuerea (e-mail: augustinfuerea@yahoo.com) și lect. univ. dr. Alina Conea (e-mail: alinaconea@gmail.com).

¹ https://ro.wikipedia.org/wiki/Parchetul_European, accesat la data: 5 decembrie 2019.

Uniunea Europeană și la articolul 329 alineatul (1) din prezentul tratat, se consideră acordată și se aplică dispozițiile privind formele de cooperare consolidată.

(2) Parchetul European are competența de a cerceta, de a urmări și de a trimite în judecată, după caz în colaborare cu Europol, autorii și coautorii infracțiunilor care aduc atingere intereselor financiare ale Uniunii, în conformitate cu normele stabilite în regulamentul prevăzut la alineatul (1). Parchetul European exercită în fața instanțelor competente ale statelor membre acțiunea publică în legătură cu aceste infracțiuni.

(3) Regulamentele prevăzute la alineatul (1) stabilesc statutul Parchetului European, condițiile de exercitare a atribuțiilor acestuia, regulamentul de procedură aplicabil activităților sale, precum și normele care reglementează admisibilitatea probelor și normele aplicabile controlului jurisdicțional al actelor de procedură adoptate în exercitarea atribuțiilor sale.

(4) Consiliul European poate adopta, în același timp sau ulterior, o decizie de modificare a alineatului (1) în scopul extinderii atribuțiilor Parchetului European pentru a include combaterea criminalității grave de dimensiune transfrontalieră și în scopul modificării corespunzătoare a alineatului (2) în ceea ce privește autorii și coautorii infracțiunilor grave care afectează mai multe state membre. Consiliul European hotărăște în unanimitate, după aprobarea Parlamentului European și după consultarea Comisiei.²

2. Conținutul propriu-zis

În începutul conținutului acestei lucrări am în vedere ideea înființării unui Parchet European, care a fost susținută de fostul comisar pentru justiție, libertate și securitate, Franco Frattini, în cadrul planurilor de consolidare a agenției Eurojust. Frattini a declarat, în august 2007, următoarele: sunt "convins că Europa va avea propriul său procuror general, în viitor"³. El a afirmat că un procuror "se poate dovedi util"⁴ în domeniile "în care sunt în joc interese importante europene"⁵, și anume în ceea ce privește combaterea criminalității financiare, a fraudei și a falsului la nivel european.

Președintele Comisiei Europene, de la acea vreme, Jose Manuel Barroso, în discursul său adresat Parlamentului European cu privire la starea Uniunii din septembrie 2012, a anunțat prezentarea unei propuneri de creare a unui Parchet European. În iulie 2013, Comisia Europeană, la inițiativa vicepreședintelui Viviane Reding și a comisarului Algirdas Semeta, a propus un regulament privind înființarea unui Parchet European. Pentru a fi adoptat a fost nevoie de votul în unanimitate al Consiliului și de aprobarea Parlamentului European, iar după mai mult de trei ani de negocieri, Consiliul nu a reușit să ajungă la un acord unanim cu privire la propunere. În această situație, conform tratatelor Uniunii Europene, cooperarea consolidată poate fi întreprinsă de un grup de cel puțin nouă state membre.⁶

În aprilie 2017, 16 state membre au convenit să colaboreze mai strâns pentru a **combate mai bine fraudă împotriva intereselor financiare ale Uniunii Europene**. Ulterior, și alte state au decis să se alăture acestor eforturi pentru a proteja bugetul Uniunii Europene împotriva fraudei: în prezent, sunt **22 de state membre participante** (Austria, Belgia, Bulgaria, Croația, Cipru, Cehia, Estonia, Finlanda, Franța, Germania, Grecia,

² <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/?uri=CELEX:12016E086>, accesat la data: 6 decembrie 2019.

³ https://ro.wikipedia.org/wiki/Parchetul_European, accesat la data: 29 martie 2020.

⁴ Idem.

⁵ Idem.

⁶ https://ro.wikipedia.org/wiki/Parchetul_European, accesat la data: 6 decembrie 2019.

Letonia, Lituania, Luxemburg, Italia, Malta, Portugalia, România, Slovenia, Slovacia, Spania, Țările de Jos). Odată ce va fi funcțional, Parchetul Uniunii Europene va avea competența de a investiga și a urmări penal infracțiuni care afectează bugetul UE, precum: fraudă, corupția, spălarea de bani, fraudă transfrontalieră în materie de TVA.

Când vine vorba despre înființarea acestui organism, trebuie precizat și motivul pentru care s-a dorit înființarea unui Parchet European, acesta fiind următorul: statele membre pierd cel puțin 50 de miliarde EUR în venituri din TVA în fiecare an din cauza fraudei transnaționale. De asemenea, acestea au raportat că aproximativ 638 de milioane EUR din fondurile structurale ale Uniunii Europene au fost utilizate abuziv în 2015. Până acum, numai autoritățile naționale puteau să investigheze astfel de infracțiuni.⁷

Cu toate acestea, jurisdicția lor se oprește la frontierele naționale, lăsând procurorii naționali cu instrumente limitate de combatere a criminalității financiare la scară largă la nivel transfrontalier. În mod similar, organele existente ale Uniunii Europene, cum ar fi Oficiul European de Luptă Antifraudă (OLAF) sau Unitatea Europeană de Cooperare Judiciară (Eurojust), nu sunt în măsură să inițieze investigații sau urmăriri penale în statele membre. Parchetul European va contribui la **depășirea acestor neajunsuri** și la reprimarea infracțiunilor care aduc atingere intereselor financiare ale Uniunii Europene.⁸

De asemenea, rolul Parchetului Uniunii Europene constă în combaterea **fraudei împotriva intereselor financiare ale Uniunii Europene**. Acesta are competența de a investiga și de a urmări penal infracțiuni care aduc atingere intereselor financiare ale Uniunii Europene. Parchetul European va efectua investigații transfrontaliere în **cazuri de fraudă în care sunt implicate fonduri ale Uniunii Europene** de peste 10 000 EUR sau în **cazuri de fraudă în materie de TVA** la nivel transfrontalier care implică daune de peste 10 milioane EUR. Parchetul European va lucra în strânsă colaborare cu **autoritățile naționale de aplicare a legii**. Acesta va colabora îndeaproape și cu alte organisme, precum **Eurojust și Europol**.⁹

Mai mult, Oficiul European de Luptă Antifraudă (OLAF) va deveni un partener apropiat și de încredere al noului Parchet European (EPPO), odată cu modificarea Regulamentului (UE, Euratom) 883/2013, modificare propusă de Comisia Europeană. Aceasta vizează să garanteze faptul că OLAF este dotat corespunzător pentru a coopera îndeaproape cu EPPO, astfel încât să identifice și să investigheze cazurile de fraudă în materia intereselor financiare, din întreaga Uniune Europeană. Astfel, schimbările propuse vor define, cu mai multă precizie, instrumentele de care dispune OLAF pentru a efectua investigații administrative, în vederea sporirii eficacității acestora. Sunt vizate, în special, verificările și inspecțiile, accesul la informații referitoare la conturi bancare, precum și instrumentele menite să combată fraudă în domeniul TVA.¹⁰

Parchetul European are și competență în combaterea terorismului transfrontalier. Acesta va permite combaterea mai eficace a terorismului prin abordarea lacunelor acumulate:

⁷ <http://accentmontreal.com/laura-codruta-kovesi-una-dintre-femeile-lider-ale-uniunii-europene/>, accesat la data: 29 martie 2020.

⁸ <https://www.rfi.ro/special-paris-113670-le-monde-puterea-iesita-din-comun-viitorului-parchet-european>, accesat la data: 29 martie 2020.

⁹ <http://accentmontreal.com/laura-codruta-kovesi-una-dintre-femeile-lider-ale-uniunii-europene/>, accesat la data: 29 martie 2020.

¹⁰ https://ec.europa.eu/romania/news/20180523_oficiu_european_lupta_antifrauda_parteneriat_parchet_europea_n_ro, accesat la data: 9 decembrie 2019.

- coordonarea anchetelor – în prezent, statele membre ale Uniunii Europene au competența de a cerceta și de a urmări penal infracțiunile de terorism, însă competențele lor se termină la frontierele naționale.¹¹ Parchetul European urmează să se ocupe de derularea anchetelor și îndrumarea activității diferitelor autorități ale statelor membre și a agențiilor Uniunii Europene care se ocupă de cazurile de terorism ce afectează mai mult de un stat membru;¹²
- schimbul de informații în timp util – deși s-au realizat progrese semnificative în acest sens și au existat cazuri de cooperare transfrontalieră reușită, uneori schimbul de informații care are loc între statele membre cu privire la cercetarea și urmărirea penală a infracțiunilor de terorism este, în continuare, prea lent. Din această cauză, unii teroriști nu ajung în fața justiției.¹³

Beneficiind de o structură integrată, Parchetul European trebuie să fie în măsură să aibă o imagine de ansamblu asupra activităților teroriștilor în toate statele membre participante. Parchetul ar avea un acces îmbunătățit la informațiile furnizate de statele membre prin intermediul procurorilor europeni care fac parte din colegiul EPPO sau prin intermediul procurorilor europeni delegați.¹⁴ Parchetul European este cel mai în măsură să colecteze informații și să le partajeze cu toate statele Uniunii, inclusiv cu agențiile acestora - Europol și Eurojust - precum și cu statele terțe;¹⁵

- coerența anchetelor derulate în mai multe state membre – actualmente, există riscul potrivit căruia cercetările cu privire la infracțiunile de terorism care afectează mai mult de un stat membru să se deruleze în lipsa unei coordonări între statele respective, ceea ce poate compromite șansele de reușită ale urmăririi penale.¹⁶

Parchetul European trebuie să asigure coordonarea centrală a anchetelor, indiferent de locul în care au fost săvârșite infracțiunile, și, apoi, asigură corelarea mai strânsă între cercetare și urmărirea penală. În plus, datorită Parchetului European consolidat, ca organism care funcționează la nivelul Uniunii, se evită derularea ineficientă, în paralel, a urmăririi penale în cauzele conexe, care pune adesea în pericol succesul acțiunilor de combatere a infracțiunilor de terorism.¹⁷

Având în vedere această chestiune (combaterea terorismului transfrontalier), la 12 septembrie 2018, în discursul său privind starea Uniunii, președintele Jean-Claude **Juncker** a declarat: „*Europeanii au dreptate să aștepte ca Uniunea să le garanteze siguranța. Acesta este motivul pentru care Comisia propune astăzi extinderea atribuțiilor nou-înființatului Parchet European pentru a include combaterea infracțiunilor de terorism. Trebuie să fim în măsură să-i aducem pe teroriști în fața justiției într-o manieră mai coordonată, în întreaga Uniune. Terorismul nu cunoaște granițe. Nu ar trebui să devenim fără voia noastră complici din cauza incapacității noastre de a coopera.*”¹⁸

¹¹https://ec.europa.eu/romania/news/20180912_starea_uniunii_2018_parchet_european_consolidat_combatere_terorism_ro, accesat la data: 29 martie 2020.

¹² Idem.

¹³ Idem.

¹⁴https://ec.europa.eu/romania/news/20180912_starea_uniunii_2018_parchet_european_consolidat_combatere_terorism_ro, accesat la data de: 29 martie 2020.

¹⁵ Idem.

¹⁶ Idem.

¹⁷ Idem.

¹⁸ Idem.

Mai mult, Günther H. Oettinger, comisarul responsabil pentru buget și resursele umane, a declarat: „Protejarea cetățenilor europeni împotriva terorismului este obiectivul principal al unei uniuni a securității în adevăratul sens al cuvântului. Dotarea Parchetului European cu competența de a combate infracțiunile teroriste transfrontaliere ar permite statelor membre să își coordoneze mai bine activitatea în ceea ce privește cercetarea și urmărirea penală a unor astfel de infracțiuni. Acest lucru va permite UE să fie mai eficace în eforturile sale de combatere a terorismului și va oferi o securitate sporită tuturor cetățenilor noștri.”¹⁹

Iar de asemenea, Věra Jourová, comisarul european pentru justiție, consumatori și egalitate de gen, a adăugat: „Odată ce va deveni operațional, noul Parchet European va aduce schimbări radicale în lupta împotriva infracțiunilor financiare legate de bugetul UE și de fraudă în materie de TVA. Depunem eforturi susținute pentru a-l pune pe picioare și a-l face operațional până la sfârșitul anului 2020 și invit toate statele membre să ni se alăture. Astăzi, propunem consolidarea Parchetului European, care ar deveni, astfel, și un instrument puternic în lupta împotriva terorismului în UE.”²⁰

Structura acestui Parchet European este una tipică, descentralizată ²¹, fiind reprezentată pe două niveluri.

Primul nivel este unul strategic și este compus din: un procuror-șef european (care are un mandat de 7 ani, fără a putea fi reînnoit)²², responsabil cu gestionarea EPPO și organizarea activității acestuia, și dintr-un colegiu al procurorilor, responsabil de luarea deciziilor privind chestiunile strategice.

De asemenea, comunicarea privind funcția de procuror-șef european a fost publicată la 19 noiembrie 2018, cu termenul limită de depunere a cererilor la 14 decembrie 2018. În ședința din 1 februarie 2019, Comitetul de selecție a luat decizia și a trimis lista scurtă de trei nume la Parlamentul European și Consiliul UE. A urmat, la 20 februarie 2019 reuniunea COREPER II, unde reprezentanții celor 22 de state membre au votat pentru cei trei candidați.

La 19 septembrie 2019, a fost votată de Consiliul UE, procurorul-șef pentru conducerea Parchetului European cu 17 voturi din 22 de state care participă la Parchetul European, iar la 23 septembrie 2019, echipele de negociere ale Parlamentului și Consiliului au ajuns la un acord, desemnând-o pe Laura Codruța Kövesi drept primul procuror-șef european. Președintele Comisiei pentru libertăți civile a declarat: „Doamna Kövesi este alegerea perfectă pentru funcția de procuror-șef european. Are competențe profesionale desăvârșite. Mai mult, România nu deține pentru moment nici un post cheie la nivel european, iar doamna Kövesi va deveni una dintre femeile-lider ale Uniunii.”²³

La 16 octombrie 2019, ultimul pas pentru numirea Laurei Codruța Kovesi în funcția de procuror-șef european a fost făcut, iar Parlamentul European a confirmat-o oficial pe fosta șefă DNA în funcția de conducere a Parchetului European, decizia fiind luată în Conferința președinților grupurilor politice din Parlament.²⁴

¹⁹https://ec.europa.eu/romania/news/20180912_starea_uniunii_2018_parchet_european_consolidat_combatere_terorism_ro, accesat la data de: 29 martie 2020.

²⁰https://ec.europa.eu/romania/news/20180912_starea_uniunii_2018_parchet_european_consolidat_combatere_terorism_ro, accesat la data: 10 martie 2020.

²¹ <https://blog.avocatoo.ro/parchetul-european-investigarea-fraudelor-impotriva-bugetului-ue/>, accesat la data: 6 decembrie 2019.

²² https://ro.wikipedia.org/wiki/Parchetul_European, accesat la data: 6 decembrie 2019.

²³ <https://www.europarl.europa.eu/news/ro/press-room/20190923IPR61749/laura-codruta-kovesi-va-deveni-procuror-sef-al-parchetului-european>, accesat la data: 29 martie 2020.

²⁴ https://ro.wikipedia.org/wiki/Parchetul_European, accesat la data: 7 decembrie 2019.

*Anna-Maja Henriksson, ministra justiției din partea Președinției finlandeze a Consiliului, a afirmat: "Pentru Consiliu, este o prioritate ca Parchetul European să fie înființat și operațional până în noiembrie 2020. În acest sens, devenise urgentă numirea procurorului-șef european. Fiind prima persoană care ocupă această funcție, dna Kövesi va avea sarcina de a organiza EPPO de la zero. Atribuțiile sale în cei 7 ani de mandat vor consta în special în construirea structurii administrative și operaționale a Parchetului și stabilirea unor bune relații de lucru cu autoritățile judiciare naționale. Consiliul va continua să monitorizeze procesul de organizare a Parchetului, pentru a ne asigura că avem un EPPO eficient și eficace, care să devină piatra de temelie a luptei noastre împotriva fraudei și a corupției care aduc atingere finanțelor Uniunii Europene."*²⁵

Așa cum am menționat, structura Parchetului European este concepută pe două niveluri, iar cel de-al doilea nivel este cel operațional și va cuprinde: procurori europeni delegați, responsabili pentru desfășurarea investigațiilor și urmărilor penale, și camere permanente, care vor monitoriza și direcționa investigațiile și vor lua decizii privind chestiunile operaționale.

În continuare, vom analiza problematica procurorilor europeni delegați și cea a procurorului-șef european, inclusive îndatoririle lor.

Procurorii europeni delegați vor face parte din Parchetul European. Ca regulă generală, aceștia vor fi cei care vor efectua cercetările și vor începe urmărirea penală în propriile state membre, colaborând cu organismele naționale de asigurare a respectării legii și aplicând legislația națională. Acțiunile lor vor fi coordonate de un birou central condus de procurorul-șef european, care va asigura coerența și eficiența procedurilor în toate statele membre participante. Datorită acestei structuri descentralizate, Parchetul European va beneficia de acces direct la expertiza națională, adică la o cunoaștere temeinică a sistemului judiciar național respectiv și a limbii locale, la integrarea în structurile locale ale organelor de urmărire penală, la experiența în materie de instrumentare a dosarelor de către instanțele locale etc.²⁶

Procurorii europeni delegați își vor putea menține, în continuare posturile, de procurori naționali (vor avea un mandat dublu). Totuși, atunci când își vor exercita atribuțiile în cadrul mandatului acordat de Parchetul European, procurorii delegați vor acționa în deplină independență față de organele naționale de urmărire penală din țara lor.²⁷

Procurorul-șef european și procurorii europeni vor fi selectați de către un comitet de selecție. Din acest motiv, Comisia a propus, la 31 iulie 2018, o decizie pentru numirea membrilor comitetului de selecție. Principala sarcină a comitetului de selecție va fi întocmirea unei liste restrânse de candidați pentru postul de procuror-șef european și de evaluare a calificărilor candidaților la procurorii europeni înainte de numirea acestora de către Consiliu. Douăsprezece personae fac parte din acest comitet de selecție.²⁸

Toate aceste persoane trebuie să îndeplinească condiția de a fi foști membri ai Curții de Justiție și ai Curții de Conturi, foști membri naționali ai Eurojust, membri ai instanțelor naționale supreme, procurori de nivel înalt și avocați. În ceea ce privește componența grupului, Comisia a luat în considerare necesitatea echilibrării geografice, a echilibrului

²⁵<https://www.consilium.europa.eu/ro/press/press-releases/2019/10/14/eu-public-prosecutor-s-office-eppo-laura-codruta-kovesi-to-become-the-first-european-chief-prosecutor/>, accesat la data: 11 martie 2020.

²⁶ https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/ro/MEMO_17_1551, accesat la data: 29 martie 2020.

²⁷<https://www.consilium.europa.eu/ro/policies/eppo/#>, accesat la data: 7 decembrie 2019.

²⁸<https://europolitics.ro/bruxelles/tot-ce-trebuie-sa-stii-despre-parchetul-european-zi-decisiva-pentru-laura-codruta-kovesi/>, accesat la data: 29 martie 2020

între femei și bărbați și a reprezentării corespunzătoare a sistemelor juridice ale statelor membre care participă la Parchetul European.²⁹

Cu privire la atribuțiile Parchetului Uniunii Europene, acesta trebuie să își preia sarcinile până la finalul anului **2020**, dat fiind faptul că se preconizează că etapa de instituire va dura doi până la trei ani. De la adoptarea Regulamentului privind EPPO, Comisia a transmis, în mod regulat, **miniștrilor de justiție informări** cu privire la instituirea acestuia. Comisia a început, deja, să lucreze la **o serie de etape** în direcția creării Parchetului, și anume: numirea unui director administrativ interimar, selectarea procurorului-șef european, selectarea procurorilor europeni, întocmirea bugetului.³⁰

Independența Parchetului European este asigurată *în primul rând*, de regulamentul care prevede că personalul Parchetului European acționează în interesul Uniunii în ansamblul său și că **nu solicită și nu acceptă instrucțiuni** de la nicio altă instituție. Astfel se garantează că instituțiile, organele, oficiile sau agențiile Uniunii și statele membre respectă independența Parchetului European și nu încearcă să îl influențeze în exercitarea funcțiilor sale.³¹

În cel de-al doilea rând, Parchetul European este **independent din punct de vedere structural**, deoarece nu este integrat în altă instituție sau serviciu al Uniunii Europene.³²

În al treilea rând, **numirea** procurorului-șef european se face în urma unui apel public la candidaturi, de către Parlamentul European și Consiliu. O comisie formată din foști membri ai Curții de Justiție, membri ai instanțelor supreme naționale, ai parchetelor naționale și/sau avocați reputați, va ajuta la elaborarea unei liste scurte de candidați. Limitarea mandatului la 7 ani garantează că acțiunile procurorului-șef european nu vor fi motivate de dorința de reînnoire a mandatului. Procurorul-șef european poate fi **revocat din funcție** numai printr-o decizie a Curții de Justiție, la cererea Parlamentului European, Consiliului sau Comisiei.³³

În ultimul rând, în ceea ce îi privește pe procurorii delegați naționali desemnați să lucreze pentru Parchetul European, regulamentul prevede că aceștia vor fi total independenți de organele naționale de urmărire penală.³⁴

3. Concluzii

În concluzie, Parchetul European va funcționa ca un birou unic pentru toate statele participante și nu va fi nevoie să se bazeze pe instrumentele tradiționale ale dreptului Uniunii Europene pentru cooperarea între autoritățile judiciare din diferite state membre. Acesta va pune în comun cunoștințele de specialitate și experiența și își va desfășura activitatea ca un organism unic pentru toate statele membre participante.³⁵

Parchetul European va putea să acționeze rapid dincolo de granițele naționale, fără a fi nevoie să recurgă la lungile proceduri de cooperare judiciară. De asemenea, va permite

²⁹Idem.

³⁰<https://europolitics.ro/bruxelles/tot-ce-trebuie-sa-stii-despre-parchetul-european-zi-decisiva-pentru-laura-codruta-kovesi/>, accesat la data: 29 martie 2020.

³¹https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/ro/MEMO_17_1551, accesat la data: 29 martie 2020.

³²Idem.

³³Idem.

³⁴https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/ro/MEMO_18_4767, accesat la data: 8 decembrie 2019.

³⁵https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/ro/MEMO_17_1551, accesat la data: 29 martie 2020.

aplicarea unei politici comune în materie de urmărire penală, punând astfel capăt abordării fragmentate cu care ne confruntăm în prezent.³⁶

Acesta va contribui la reprimarea infracțiunilor care aduc atingere intereselor financiare ale UE și activitatea sa se va concretiza în mai multe urmăriri penale finalizate cu condamnări, dar și într-o recuperare mai eficientă a sumelor fraudate.³⁷

Referințe

- Augustin Fuerea, *Tratatele fundamentale ale Uniunii Europene*, Editura C.H.Beck, București, 2017;
- Regulamentul (UE) 2017/1939 al Consiliului din 12 octombrie 2017 de punere în aplicare a unei forme de cooperare consolidate în ceea ce privește instituirea Parchetului European (EPPO), publicat în JO L283, 31.10.2017;
- https://ro.wikipedia.org/wiki/Parchetul_European;
- <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/?uri=CELEX:12016E086>;
- <https://www.consilium.europa.eu/ro/policies/eppo/#>;
- https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/ro/MEMO_18_4767;
- <https://blog.avocatoo.ro/parchetul-european-investigarea-fraudelor-impotriva-bugetului-ue/>;
- https://ec.europa.eu/romania/news/20180523_oficiu_european_lupta_antifrauda_parteneriat_parchet_european_ro;
- https://ec.europa.eu/romania/news/20180912_starea_uniunii_2018_parchet_european_consolidat_combatere_terrorism_ro;
- <https://www.consilium.europa.eu/ro/press/press-releases/2019/10/14/eu-public-prosecutor-s-office-eppo-laura-codruta-kovesi-to-become-the-first-european-chief-prosecutor/>.

---

³⁶Idem.

³⁷https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/ro/MEMO_18_4767

CLAUZA NAȚIUNII CELEI MAI FAVORIZATE

Ioana PĂCURAR*

Abstract

În următorul articol voi face o scurtă prezentare a relației româno-americane în perioada 1951-1993, caracterizată de diplomația dinamică în legătură cu obținerea de către România a tratamentului MFN. În acest pasaj al istoriei vom observa pe scena internațională două protagoniste antitetice, regina drepturilor și libertăților omului, iar la celălalt capăt avem o țară înrobilită de mentalitatea comunistă specifică Europei de Vest din acea vreme. Cu toate acestea cele două au reușit să încheie numeroase tratate, printre rândurile cărora a existat și cea mai râvnită clauză dintre toate, cea a națiunii celei mai favorizate. Ce a însemnat mai precis acest lucru pentru fiecare dintre personajele noastre, avantajele și dezavantajele ei, precum și niște generalități privind această clauză, le veți descoperi în rândurile ce urmează.

Cuvinte cheie: relație româno-americană, MFN, tratate, clauze

1. Începuturile Clauzei

1.1. Introducere noțiunii de MFN și clasificarea ei

Clauza națiunii celei mai favorizate MFN (most favoured nation), utilizată în diferite forme și cu diferite funcționalități încă din secolele al XII-lea și al XIII-lea, apare în mod constant în tratatele comerciale începând cu a doua jumătate a sec XIX-lea, aplicarea sa înscriindu-se în diferite tendințe și orientări de politică comercială. După cel de-Al Doilea Război Mondial, preocupările în legătură cu clauza au vizat, în special, multilateralizarea ei (funcționarea ei într-un cadru multilateral), preocupare evidențiată de prevederile și cadrul Acordului General pentru Tarife și Comerț.

Avantajele folosirii clauzei între state constau:

1. Stabilirea unor condiții de concurență egală
2. Asigurarea unei mai mari stabilități a comerțului, fiind evitată modificarea subită a condițiilor de concurență
3. Micșorarea importanței problemei probei originii mărfurilor

În mod tradițional, clauza este considerată a fiind stipulația pe care un stat A se angajează față de un stat B să-i acorde tratamentul cel mai favorabil pe care îl va fi acordat sau îl va acorda unui stat terț C.

Subiectele raporturilor juridice ce se stabilesc în acordarea tratamentului MFN sunt:

- a. Statul care acorda acest tratament – statul cedent

---

*Student, Facultatea de Drept, Universitatea “Nicolae Titulescu” din București (e-mail: ioanapacurar00@gmail.com). Acest studiu a fost elaborat sub coordonarea lector univ. Cornelia Ene-Dinu (e-mail: liadinu78@yahoo.fr).

- b. Statul beneficiar al tratamentului
- c. Statul favorizat

Funcționarea clauzei presupune cel puțin două raporturi juridice:

- d. Raportul juridic de bază – stabilit între statul care acordă tratamentul și statul beneficiar
- e. Raportul juridic de referință – stabilit între statul care acordă tratamentul și statul terț

Clauza a fost considerată în doctrina contemporană de drept internațional fie ca o excepție de la regula „pacta tertiis nec nocent nec prosunt”, fie ca „normă în alb”, fie ca pe „o tehnică de adaptare la schimbarea circumstanțelor”, fie ca „o dispoziție convențională relativă”. *Clauza reprezintă un acord care consemnează angajamentul statului concedent de a acorda tratamentul națiunii celei mai favorizate și care dă naștere, în același timp, la dreptul statului beneficiar de a dobândi acest tratament*¹. Clauza tratamentului națiunii celei mai favorizate este opusă clauzei tratamentului național, care presupune că „naționali unei părți contractante vor fi tratați, în privința celor convenite, pe teritoriul celeilalte părți contractante, ca și cum ar fi naționali celei de a doua părți”.

1.2. Clasificare

Principala clasificare:

- a. Condiționată (oneroasă) – presupune că statul beneficiar, care înțelege să i se aplice clauza în favoarea sa, trebuie să furnizeze o prestație echivalentă celei a statului terț. În acest caz, un stat este îndreptățit să pretindă pentru naționali săi cel mai bun tratament acordat de cealaltă parte a unui stat terț numai dacă statul pretendent a acordat același tratament care a fost dat statului terț. Încheierea unei convenții speciale care stipulează conținutul compensației, condiția de aplicare a clauzei este deci necesară.
- b. Necondiționată (gratuită) – există în cazul în care se concediază statului beneficiar tratamentul acordat unui stat, de îndată ce acest tratament este mai avantajos. În virtutea acestei clauze, un stat este îndreptățit să ceară pentru naționali săi cel mai bun tratament și cele mai mari privilegii acordate statului terț pentru cetățenii săi în schimbul unor concesiuni reciproce. Interpretarea necondiționată sau gratuită, susținută mai ales de Marea Britanie, constituie o interpretare pur formală de egalitate stipulată în clauză. Avantajul acordat statului terț se extinde de deplin drept la statul beneficiar, indiferent dacă acest avantaj a fost acordat în mod gratuit sau în schimbul unei compensații (fiind un caz de reciprocitate juridică sau abstractă)

Din punct de vedere al statelor care se obligă să acorde tratamentul, clauza poate fi:

- a. Unilaterală - cuprinde asumarea în mod unilateral a obligației de a acorda tratamentul
- b. Bilaterală - constă în acordarea reciprocă a regimului, ceea ce nu înseamnă acordarea unui tratament identic, aceasta depinzând de propriile politici comerciale

¹ Drept internațional contemporan, Alexandru Bolintineanu, Adrian Năstase, Bogdan Aurescu, editura All Beck, curs universitar, capitolul 10, secțiunea 3, pagina 300

- c. *Multilaterală* – în cazul GATT (The General Agreement on Tariffs and Trade – Acordul General pentru Tarife și Comerț)²

În funcție de domeniile în care se aplică, regăsim:

- a. *Generală* – clauza de acest tip, stabilită de Comitetul Economic al Societății Națiunilor, are două elemente care o constituie: unul pozitiv, reprezentat de obligația de a garanta beneficiarului toate avantajele acordate unui stat terț și altul negativ, interdicția de a acorda unui stat terț un tratament mai avantajos decât beneficiarului. Clauza este, de asemenea, cu caracter general dacă avantajul este limitat la un anumit domeniu și dacă anumite categorii bine definite sunt excluse.
- b. *Specializată* – (determinată sau limitată), în cazul în care precizează, pe cale de enumerare, domeniile sau natura obiectelor cărora se aplică

1.3. Istoricul Clauzei

La începutul secolului al XVII-lea mai multe tratate de natura comercială au incorporat principiul MFN. Tratatul anglo-francez încheiat în anul 1860 de Richard Cobden, de partea Regatului Unit al Marii Britanii, și de Michel Chevalier, reprezentatul Franței: a trasat direcțiile concesiunilor tarifare care a extins MFN la nivel internațional, devenind un model pentru următoarele tratate.

Aceasta modalitate s-a aplicat cu precădere în situațiile care vizează importurile, dar datorită unor situații specifice, principiile tratatului au fost aplicate și altor arii ale contractelor economice internaționale. De exemplu, stabilirea pe teritoriul altei țări a unor întreprinderi de alta „naționalitate”, navigarea pe ape internaționale, drepturi de proprietate intangibile ca patente, modele industriale, copyright, etc.

La începutul secolului al XX-lea, clauza a fost puternic destabilizată de dezvoltarea rapidă a numeroaselor organizații economice la nivel național, cât și la nivel internațional (exemplu: Uniunea Europeană – care reducea numărul îndatoririlor membrilor ei). Cu toate acestea, țările au continuat să acorde *statutul de cea mai favorizată țară* partenerilor de afaceri.

În anul 1998, Guvernul USA a adoptat oficial terminologia de „normal trade relations” (relații de comerț normale) deoarece credea că structura anterioară ar induce societatea americană în eroare, crezând că tratatul se referă la acordarea unor concesiuni speciale țării în speță.

2. Clauza Națiunii celei mai favorizate în România

Pentru România comunistă, tratamentul asemănător clauzei națiunii celei mai favorizate însemna pe de-o parte un drum către emanciparea mult așteptată, dar bineînțeles și un pas în afara ariei de influență sovietică. Din punct de vedere economic și politic aceasta clauză aducea credite cu dobânzi mici, acces la tehnologie avansată, respectarea drepturilor omului și multe alte aspecte care au contribuit la modernizarea României.

În 1930 se încheie un acord comercial româno-american, clauza națiunii celei mai favorizate fiind inclusă, ea având și menirea de a întări relațiile pe termen lung între cele două țări. Deceniul care a urmat a înregistrat o oarecare vigoare a relațiilor economice și comerciale româno-americane, situație curmată de izbucnirea celui de Al Doilea Război Mondial. Intrarea României în sfera sovietică, în perioada postbelică, a readus în prim

---

² A fost negociat ca rezultat al eșecului de negociere a guvernelor de a crea Organizația Internațională a Comerțului; a fost format în 1947 și a durat până în 1994, iar în 1995 a fost înlocuit de Organizația Mondială a Comerțului.

planul relațiilor bilaterale problematica politică și a drepturilor omului. Așa încât, discutarea Trade Agreement Act în Congresul SUA, în 1951, a inclus și eliminarea statutului clauzei națiunii celei mai favorizate pentru importurile din URSS și din orice altă țară dominată sau controlată de guverne comuniste

După terminarea celui de-Al Doilea Război Mondial și până la izbucnirea Războiului Rece, Statele Unite ale Americii au extins sfera de aplicare a clauzei. Statutul MFN al României a avut o traiectorie sinusoidală: a fost suspendat din 1951 până la redobândirea ei în 1975, a fost suspendată din nou în 1988, Congresul american refuzând reoferirea ei doar pe fondul revoluției din '89. Astfel Guvernul american a monitorizat atent evoluțiile politice, economice și sociale în România.

În 1951 Congresul american a cerut președintelui în funcție, Harry S. Truman, să nu ofere MFN Uniunii Sovietice or altor state comuniste (excepția de la regulă fiind Iugoslavia). Schimbarea șefului de stat a adus cu ea și schimbări în rândul preferințelor partenerilor de afaceri. De aceea, odată cu stabilirea lui Nixon în Biroul Oval a crescut interesul pentru relațiile comerciale cu URSS și China. Temându-se de noile tendințe ale Casei Albe, Guvernul american a introdus „Amendamentul Jackson-Vanik ” în 1972 care tempera dorințele președintelui cu privire la relațiile cu două țări comuniste. Astfel, în 1974 acest amendament a fost integrat în legislația americană cu privire la relațiile internaționale cu state socialiste. De fapt, prin acest amendament era interzis președintelui american să ofere statul de MFN unei țări de influență sovietică, acesta putea fi oferit doar în cazul în care se garanta posibilitatea emigrării și respectarea drepturilor omului (din cadrul țărilor comuniste doar România, Ungaria și China au primit acest tratament).

În 27 iunie 1951, Washingtonul a notificat Bucureștiului că SUA nu va mai continua acordul comercial semnat în 20 august 1930. La 1 august, președintele Truman a semnat documentul prin care clauza națiunii celei mai favorizate pentru România urma să fie suspendată la 31 august 1951. În 1959, cu scopul de a readuce pe masa negocierilor tratamentul MFN, Washingtonul a testat comportamentul politic al României, atât pe plan domestic, cât și pe cel internațional, punând accent deosebit pe relațiile româno-sovietice. În 1963, J.F.Kennedy elaborează următoarea strategie politică cu scopul de a penetra blocul sovietic: introducerea acordurilor anuale bilaterale, renegocierea lor era menită „să recompenseze și să pedepsească un regim în acord cu atitudinile și comportamentul politic”. Consiliul Controlului Exportului a sugerat ca România să fie folosită ca test pentru strategia lui JFK. În anul 1964 președintele SUA, L.B. Johnson, aprobă propunerea CCE-ului, clauza națiunii celei mai favorizate revenind în discuție. Primul semnal public, ușor de descifrat de către Occident, a venit în septembrie 1963. România a votat, în cadrul celei de-a XVIII-a Sesiuni a Adunării Generale a ONU, o rezoluție privind denuclearizarea Americii Latine, deși U.R.S.S. și celelalte state socialiste s-au opus. Potrivit relatărilor lui Mircea Malița³, în cadrul ședinței respective a fost un șoc: „*N-am să uit cuvintele: «Romania, please repeat!». «Yes!». Erau nedumeriți. A fost uluitor!*”.

În vara anului 1967, **România a fost singurul stat socialist care a refuzat să rupă relațiile diplomatice cu Israelul** după „Războiul de șase zile”, atrăgându-și atât mânia U.R.S.S.-ului, cât și un boicot comercial din partea țărilor arabe. Peste numai un an, în 21 august 1968, secretarul general al P.C.R., Nicolae Ceaușescu, rostea din balconul Comitetului Central al partidului **o violentă diatribă împotriva invadării Cehoslovaciei de către unități militare ale țărilor membre ale Pactului de la Varșovia**, în frunte cu U.R.S.S. Pentru S.U.A. era limpede: România era altfel și trebuia protejată și încurajată!

³ Diplomat și matematician, a fost ambasadorul României în SUA în perioada 18 martie 1982 – 25 martie 1985

La 21 mai 1969, Kissinger i-a trimis președintelui Nixon recomandările sale privind comerțul extern, sugerând ca președintele să propună o legislație prin care să acorde Executivului atribuții sporite, inclusiv pentru a folosi comerțul drept *quid pro quo* pentru a obține concesiile din partea Moscovei și a Blocului Estic. Nixon s-a opus, dar tema a reapărut cu prilejul vizitei sale la București (începutul lunii august 1969), când autoritățile române au reiterat subiectul clauzei.

Respingerea de către Moscova a acordului comercial americano-sovietic, din 1972, a creat un context mai favorabil dezvoltării relațiilor americano-române, iar discuțiile bilaterale privitoare la clauză puteau fi scoase din cadrul negocierilor comerciale dintre SUA și URSS.

Astfel, Nicolae Ceaușescu a devenit primul lider al unei țări socialiste care a reușit să acapareze atenția americanilor. Imaginația publică a acestuia a avut, fără îndoială, foarte mult de câștigat, atât în plan intern, cât și, mai ales, în plan internațional. Lider al unei țări destul de mici, dar cu o economie în curs de modernizare și cu o diplomatie foarte dinamică, Ceaușescu reușește să treacă în ochii opiniei publice drept o personalitate care avea talentul uimitor de a aduce la un numitor comun liderii plasați pe poziții aparent ireconciliabile. Egiptul și Israelul, China și U.R.S.S., Vietnamul și S.U.A., Coreea de Nord și Coreea de Sud beneficiaseră, cu toatele, de serviciile diplomatice ale României, reușind depășirea unor obstacole ideologice sau/ și de prestigiu aparent insurmontabile. Acesta a pavat atent drumul spre obținerea clauzei, câștigând simpatia americanilor. În aprilie 1974, după aproape două decenii de negocieri reprezentanții României semnează un nou acord comercial cu cei ai Americii care era strașnic păzit de multiple condiții (legate de dreptul la libera circulație, libertatea conștiinței, precum și alte drepturi fundamentale ale omului). În vara anului 1975, după 6 luni în care România a implementat noile cerințe, Congresul american a votat în favoarea acordării statutului MFN României. După doar câteva, președintele Ford a făcut o vizită oficială Bucureștiului, iar împreună cu N. Ceaușescu au transmis un mesaj puternic care consolida noul acord româno-american și tratamentul MFN cu condiția reînnoirii acestuia în fiecare an. Clauza trebuia reînnoită anual de către președintele Statelor Unite, dar fiecare dintre cele două Camere ale Congresului puteau anula hotărârea președintelui prin votarea unei rezoluții de dezaprobare într-o perioadă de 90 de zile de la data când i s-a adus la cunoștință această hotărâre.

„Pe 3 ianuarie 1975 președintele Gerald Ford a semnat un decret comercial care conținea așa-numitul amendament Jackson-Vanik, ce condiționa acordarea clauzei națiunii celei mai favorizate de politica emigrării promovată în țara care solicita clauza. În același an, pe 2 aprilie, între România și SUA a fost semnat un tratat comercial pe trei ani care permitea acordarea reciprocă a clauzei națiunii celei mai favorizate începând din momentul în care România îndeplinea condițiile amendamentului Jackson-Vanik. Diplomaiții români și-au concentrat toate eforturile în direcția obținerii cât mai rapid a acestei clauze. În sprijinul acordării ei a făcut parte inclusiv conducătorul minorității evreiești din România, Moses Rosen. Pe 11 iunie, Ceaușescu s-a aflat pentru câteva ore la Washington, unde s-a întâlnit cu președintele Ford, cu autorii amendamentului în cauză, Henry Jackson și Charles Vanik, și cu reprezentanții organizațiilor evreiești din S.U.A.”⁴

România a fost primul stat din Blocul Estic căruia i s-a acordat statutul clauzei. Analizii explicau la acea vreme că decizia americană se înscria tot în contextul relațiilor Washingtonului cu Moscova. România era percepută ca o țară care încerca să imprime

⁴ Convorbirea președintelui Nicolae Ceaușescu cu președintele Gerald R. Ford, Documentele încheiate, ”Scînteia”, 5 august 1975

atributele independenței în relația cu URSS, iar încurajarea acestei atitudini putea fi dată prin amplificarea relațiilor cu Vestul, în general, și cu SUA, în special. De altfel, după ce Gorbaciov s-a instalat la Kremlin, imaginea României în SUA s-a deteriorat tot mai mult, iar relațiile româno-americane au înregistrat un declin vizibil, în a doua jumătate a anilor '80.

Începând cu 1985, președintele Reagan a început să consolideze strategia de „politică diferențiată”, iar România a fost vizată în acest sens, deoarece era considerată una din țările cu cele mai severe probleme în domeniul drepturilor omului. În ultimul deceniu România s-a bucurat de o mulțime de beneficii datorită obținerii clauzei în '75. Regimul lui Ceaușescu a obținut credibilitatea internațională de care avea nevoie la acel moment. Valoarea acordului bilateral dintre SUA și România a crescut de la 450 milioane de dolari (1976) până la 1,21 bilioane de dolari (1984). Exporturile României către America au crescut exponențial, conform Departamentului de Comerț al SUA, România exporta bunuri în valoare de 460 milioane de dolari, în timp ce importa bunuri americane în valoare de 94,5 milioane de dolari. Însă, mai multe publicații americane au adus în lumina reflectoarelor modurile prin care România încalcă angajamentul pentru protejarea drepturilor omului

Un articol publicat în *New York Times*⁵ devoalează tacticile represive ale regimului Ceaușescu: persecutarea credincioșilor, utilizarea spitalelor psihiatrice pentru interes politic, cenzurarea oricărui tip de publicație, anunțarea planurilor de relocare a vârsnicilor din oraș în mediul rural. Fostul ambasador al SUA, David Funderburk, declară că majoritatea emigranților sunt de fapt infractori, agenți sub acoperire care au ca misiune infiltrarea în adevărata comunitate de emigranți români. Gen. Ion Mihai Pacepa⁶ raporta că Bucureștiul este implicat, în secret, în acte de terorism internațional. Câteva exemple sunt școlile de instruire paramilitară conduse de România, ajutorul politic și material pe care îl oferă România Organizației pentru Eliberarea Palestinei, la care se adaugă și cooperarea secretă dintre Guvernul României și forțele de securitate din Liban.

Condiționarea ajutorului economic și financiar de nivelul de dezvoltare a democrației în țările Europei de Est a fost considerată la mijlocul anilor '80 o formulă strategică eficientă. Prima schimbare radicală după 1975 a atitudinii Congresului SUA față de acordarea clauzei națiunii celei mai favorizate României a avut loc la 1 noiembrie 1985, când senatorii Paul Trible și William Armstrong au introdus în Senatul Congresului SUA rezoluția S.1817 în care, acuzând disprețul față de libertățile religioase și oprimarea minorităților, au solicitat suspendarea temporară, pe termen de șase luni, a statutului privilegiat al României.

În urma dezbaterilor care au avut loc pe marginea rezoluției, Senatul a adoptat prin consens o moțiune, care a condamnat guvernul român pentru represiunea „barbară și respingătoare” la care își supunea propriul popor, și a solicitat ca Statele Unite să adopte un rol activ în respectul drepturilor omului și al libertăților religioase în România. De asemenea, se cerea președintelui SUA ca, „în luarea deciziei”, dacă să mai recomande sau nu prelungirea statutului clauzei pentru România să aibă în vedere situația de drept din România.

La **15 decembrie 1985**, secretarul de stat al SUA, George Shultz, a efectuat o vizită în București. El i-a transmis lui Nicolae Ceaușescu un mesaj scris din partea lui Ronald

⁵ The New York Times, articol de Juliana Geran Pilon „WHY EXCLUDE RUMANIA?”, publicat la 2 noiembrie 1985

⁶ Director adjunct al serviciului de informații externe române și consilier personal al președintelui Ceaușescu până la dezertarea sa în Statele Unite în 1978

Reagan, în care i se atrăgea atenția că România poate pierde clauza națiunii celei mai favorizate, dacă nu întreprinde eforturi serioase de îmbunătățire a situației drepturilor omului. Un punct esențial l-a constituit cererea părții americane privind importul în România și distribuirea Bibliilor și a altor materiale cu caracter religios, precum și atenuarea anumitor măsuri administrative împotriva grupărilor religioase nerecunoscute.

Ceaușescu nu a luat act de avertismentul președintelui Reagan, privitor la posibila deteriorare a relațiile româno-americane, care se aflau oricum într-un impas serios. El a respins criticile părții americane referitoare la situația drepturilor omului și le-a considerat opera unor „grupuri de interese speciale”. Liderul român susținea că drepturile omului în viziunea sa – dreptul la muncă, la o viață liberă și demnă, la participarea directă la viața economică și socială în condiții depline și egale – erau asigurate în România, iar „legarea drepturilor omului de problema emigrării fiind cu totul nepotrivită”.

Accentuarea cultului personalității lui Nicolae Ceaușescu și hotărârea României de a achita rapid datoriile externe au condus la o reducere a exporturilor americane către țara noastră cu aproape două treimi, diminuându-se astfel și sprijinul companiilor americane pentru obținerea clauzei națiunii celei mai favorizate – sprijin indispensabil pentru contracararea opozițiilor, care invocau amendamentul Jackson-Vanik. În audierile din Congres, privind reînnoirea anuală a clauzei pentru România, au fost introduse în discuție chestiunea drepturilor omului, situația minorității maghiare, libertatea religioasă, importul de Biblii pentru cultele neoprotestante, etc.

Însă, la 3 iunie 1986, România anunță că în următoarele săptămâni va permite emigrarea a 1000 de cetățeni. La această decizie se adaugă și eliberarea unor deținuți protestanți. Deși criticat de Congres, președintele Reagan extinde „cu dificultate” beneficiile clauzei pentru încă un an. Acesta declară „Sunt dezamăgit de răspunsul limitat al Guvernului României la numeroasele îngrijorări pe care le-am formulat în privința problemelor legate de drepturile omului și de manifestarea religiei”. Acesta combate argumentele Congresului cu ultima decizie a României privind emigrarea și le aduce în vedere progresul pe care l-am făcut în aceasta privință (în 1981-1982 emigrarea către SUA atingea 2300 de cetățeni, iar în 1984 ajungea chiar la 4500)

Dar devenea tot mai evident că, în politica Statelor Unite, accentul se deplasase de la interesul pentru politica „disidentă” a României în cadrul Organizației Tratatului de la Varșovia la încercarea de a impune regimului comunist de la București acceptarea unui set de drepturi democratice elementare. Ignorarea de către partea română a cererilor Washingtonului a dus la încordarea raporturilor bilaterale. Această schimbare a agendei americane era susținută și de maniera în care liderii politici de la București au primit avertismentele americane. Acum România nu mai putea face nimic pentru a câștiga încă un an. Așa că în februarie 1988 Departamentul de Stat a anunțat că America nu va mai reînnoi clauza MFN, iar cea actuală se va încheia la 3 iulie 1988.

Lupta României pentru eliberarea de sub jugul comunist a luat Congresul American prin surprindere. La momentul celor întâmplate acesta nu se afla în sesiune așa că schimbarea regimului politic, cât și asasinarea șefului de stat i-a bulversat pe americani. Confuzia se manifestă și în declarația Secretarului de Stat, James Baker, care anunță că SUA va susține o eventuală intervenție în România, dacă Moscova va decide în acest sens. Visita lui Baker nu a lămurit prea multe pentru americani. România era cufundată într-o stare de haos național din care nu se știa dacă democrația va reuși să iasă învingătoare, astfel, americani au început să monitorizeze din nou respectarea acordului Jackson-Vanik. În **20 februarie 1990**, în Camera Reprezentanților se introduce o rezoluție prin care se solicita președintelui SUA să trimită o delegație la București, care să monitorizeze desfășurarea alegerilor generale în România. Evenimentele din martie 1990, de la Târgu-

Mureș, rezultatul alegerilor raționale, din mai 1990 și „asaltul” minerilor asupra Bucureștiului, în iunie 1990 au marcat profund relațiile bilaterale româno-americe. Clauza națiunii celei mai favorizate a fost un instrument politic pe care Congresul și Administrația l-au utilizat pentru a încuraja evoluțiile democratice din Europa Central-Răsăriteană. Astfel că, în 1991, numai puține state fost comuniste nu aveau clauza. Printre acestea se numărau Bulgaria și România.

Bucureștiul era îngrijorat și încerca să iasă din stereotipurile de imagine și percepție ale anilor 1988-1990. Și pentru a se justifica un nou început în relațiile româno-americe, Bucureștiul și Washingtonul au propus să se încheie un acord comercial nou, iar negocierile au început în 28 octombrie 1991. Ca atare, patru dintre cei mai puternici senatori - DeConcini, Dodd, Helms și D'Amato – au inițiat o scrisoare de tipul „Dear Colleague” care să fie trimisă și președintelui Bush.

În ziua următoare, senatorul DeConcini a intervenit în Senat cu explicarea acțiunii senatoriale și cu sublinierea opțiunii Congresului ca statutul clauzei să nu fie re acordat României înainte de a fi constatate noi progrese concrete în sfera pluralismului și democrației. În scrisoarea senatorilor americani sunt precizați indicatorii la care se așteptau evoluții pozitive vizibile:

1. alegeri libere și corecte
2. media independentă
3. controlul real al autorității civile asupra armatei, poliției și serviciilor de informații
4. protecția drepturilor omului, cu accent pe drepturile minorităților
5. privatizare

În concluzia intervenției sale, senatorul DeConcini a solicitat ca „restaurarea clauzei națiunii celei mai favorizate pentru România să fie amânată până când se realizează progrese substanțiate pe calea pluralismului democratic -incluzând organizarea la timp a alegerilor libere și corecte – și a economiei de piață“.

Totuși administrația americană a remarcat progresul României printr-un comunicat de presă în care declara: "Progress has occurred in Romania. The situation is by no means perfect, but they have made progress." Primele alegeri libere de la sfârșitul celui de-Al Doilea Război Mondial, existența unor publicații libere, cât și trecerea către o piață economică de tip capitalist și existența pluralismului politic au oferit României o cale către diversitate politică.

Dar, cât timp Washingtonul încă era ezitant la adresa Bucureștiului, ușile Bruxelles-ului începeau să se deschidă. România a început să facă pași spre Uniunea Europeană. Astfel la 3 februarie 1993 acordul de asociere dintre UE și România a fost semnat, iar negocierile au început. La începutul anului 1993 Clinton a fost ales, iar noul Congres avea altă parere despre evoluția României din ultimii ani. Chiar din 6 ianuarie 1993 Frank Woolf, unul dintre cei mai influenți congresmeni, a propus rezoluția cu privire la extinderea MFN României. Președintele Clinton a trimis o scrisoare de recomandare Congresului prin care îi ruga să cerceteze oferirea MFN României. Congresul încă era împărțit, dezbaterile fiind tensionate și îndelungate. Rezoluția 228 a fost introdusă pentru a fi dezbătută în Camera Reprezentanților, fiind aprobată cu două treimi. La 2 nov 1993 legea 103-133 a adoptată, lege care oferea României statutul MFN sub condiția revizuirii anuale.

În 1996 tratamentul MFN a devenit permanent, această decizie a separate, cel puțin la nivel formal, România de celelate țări din estul Europei.

3. Concluzii

În ceea ce privește domeniul de aplicabilitate, este de menționat ca aceasta clauza joacă un rol considerabil în relațiile internaționale. Cu toate că a apărut și este folosită mai ales în domeniul relațiilor comerciale (tarifele vamale), clauza este susceptibilă de o aplicație generală în raporturile internaționale: condiția juridică a străinilor, dreptul de stabilire, accesul la instanțele de judecată, etc. Cât privește semnificația ei, aceasta ne apare ca o clauză de egalitate, fiind urmarită aplicarea ei, în scopul evitării oricărei inegalități sau discriminări.

Această clauză de egalitate s-a generalizat, trecând de la materia vamală la toate stipulațiile de ordin comercial. Curtea Supremă a SUA, în clauza din 1930, a declarat că obiectul general al tratatelor de prietenie și comerț este de a evita o discriminare dăunătoare într-o țară contra cetățenilor celeilalte. Obiectul clauzei fiind stabilirea și menținerea egalității fundamentale fără discriminare între toate țările interesate, jurisprudența internă consideră în genral că aceasta nu poate fi invocată decât dacă obiectul din tratatul pe care-l stipulează este identic cu cel al tratatului în mod special favorabil, al cărui beneficiar este reclamat.

Pentru România obținerea, pierderea și redobândirea tratamentului MFN reprezintă forța care zace adânc ascunsă în inima națiunii noastre. România fiind singura țară din blocul socialist care a trezit interes Statelor Unite ale Americii prin independizarea politicii interne, cât și externe, prin măsurile radicale pe care le-a adoptat pentru intrunirea cerințelor necesare acordării statului de națiune favorizată. Deși, în opinia mea, clauza a fost pierdută din cauza setei de putere a lui Nicolae Ceaușescu, care în cele din urmă a înecat România într-o mare de paranoia și neajunsuri, oscilațiile MFN ne arată perseverența românilor. Momentul redobândirii în 1993 (1996) cred că este unul dintre cele mai glorioase, deși nu este la fel de uimitor ca cel din 1975, pentru că în acele momente de haos se năștea România pe care o cunoștem astăzi. Americanii au fost luați prin surprindere de brusca revoluție și mai ales de finalitatea ei sângeroasă, s-au ținut de-o parte pentru ceva timp, dar într-un final au realizat că tocmai ce se perecuse, apariția democrației în granițele țării noastre avea să dureze.

Referințe

- Drept internațional contemporan, Alexandru Bolintineanu, Adrian Năstase, Bogdan Aurescu, editura All Beck, curs universitar, capitolul 10, secțiunea 3, pagina 300
- Convorbirea președintelui Nicolae Ceaușescu cu președintele Gerald R. Ford, Documentele încheiate, "Scinteia", 5 august 1975
- The New York Times, articol de Juliana Geran Pilon „WHY EXCLUDE RUMANIA?”, publicat la 2 noiembrie 1985
- Britanica.com
- Discursul Președintelui Ronald Reagan din 1983
- <https://www.thehindubusinessline.com/opinion/columns/slate/all-you-wanted-to-know-aboutep/article26501686.ece#>
- Stela Topală, magistrul în drept, și Aurel Băieșu, doctor în drept, "Revista Moldovenească de Drept Internațional și Relații Internaționale", 2006
- <https://www.revistasinteza.ro/romania-si-clauza-americana>
- Globe & Mailing (Toronto, Canada) „Romania risks U.S. censure over abuses”, publicat la 4 decembrie 1985

- The New York Times, articol de Bernard Gwertzman „, RUMANIA TO LET 1,000 EMIGRATE, STATE DEPT. SAYS”, publicat la 3 iunie 1986
- The New York Times, articol de Bernard Gwertzman „, REAGAN EXTENDS LOW TARIFF ON IMPORTS FROM RUMANIA”, publicat la 4 iunie 1986
- The New York Times, articol de David Binder „, U.S. Offers Measure of Approval to Romania”, publicat la 1 aprilie 1992
- Dumbaugh, Kerry (1991), China--US Relations and Most-Favored-Nation Status: Issues and Options for Congress (CRS Report for Congress-91-524 F, July 5, 1991), Washington DC: Congressional Research Service.
- Harrington, Joseph F.; Karns, Eduard; Karns, Scott (1995), "American-Romanian Relations, 1989-1994" in East European Quarterly, no. 2, 207-236.
- James R. Lilley, Wendell L. Willkie, Wendell L. Willkie II, (eds.), Beyond MFN: Trade with China and American Interests, Washington DC: AEI Press, 1994, p.123
- Joseph F. Harrington, Bruce J. Courtney, Tweaking the Nose of the Russians: Fifty Years of American-Romanian Relations, 1940-1950, Boulder: East European Monographs, 1991, p. 222
- Congressional Record, Nov. 7 and Nov. 25, 1991, March 10, 1992.
- Vasile Puscas, Sticks and Carrots--Regranting the Most Favoured Nation Status for Romania, Cluj-Napoca: Eikon, 2006.

DICTATURA

Daniel-Mădălin TĂTULESCU*

Abstract

Studiul de față evidențiază modul cum a fost percepută dictatura din Antichitate până în Epoca Contemporană. De asemenea, face referire și la modul în care anumiți filosofi antici, cum ar fi Platon și Aristotel au perceput dictatura, fiecare prezentând-o într-un mod diferit. Ei își au importanța lor pentru că au influențat gândirea ulterioară despre regimul dictatorial. De asemenea, se prezintă și modul în care autorul rus Feodor Dostoievski schematizează într-un mod aproape "profetic" noțiunea de comunism în operele sale, dând viață ideilor sale prin acțiunile personajelor. Principalele dictaturi care au fost secolul trecut prezente își găsesc și ele caracterizarea prin raportarea la cele mai importante elemente utilizate de către comunism, fascism și nazism. Se subliniază și prezența dictaturilor pe teritoriul României încă din perioada interbelică, dar și contextul social-politic în care acestea au apărut.

Cuvinte cheie: dictatură, Platon, comunism, fascism, nazism.

1. Introducere

Domeniul acoperit este cel al dictaturii, care reprezintă unul dintre cele două regimuri politice care au existat și care încă există în unele zone ale lumii.

Aceasta își găsește importanța în modul în care a fost percepută de-a lungul timpului și felul în care și-a pus amprenta asupra evoluției societății din perioada antică până în prezent. Obiectivul este acela de a prezenta într-un stil cât mai succint felul în care a fost privită dictatura de către cei care au introdus-o, precum și metodele utilizate de către aceștia. De asemenea, se rezumă ideile prezente în anumite scrieri care fac referire la regimul autocratic.

În ceea ce privește stadiul cunoașterii acest domeniu se bucură de un larg interes în prezent, acel lucru întâmplându-se și în trecut. Scriitorii antici precum Platon în "Republica", în "Legile" și Aristotel în "Politica" arată începutul operelor care vorbesc despre acest tip de regim politic. Urmând modelul lor, alți autori precum Marx și Engels trasează liniile directoare ale comunismului care se va concretiza un secol mai târziu. Dostoievski, deși nu este un scriitor care face referire într-un mod clar la comunism, pentru că nu exista în momentul scrierilor sale acest regim, se axează datorită geniului său pe socialism ca primă treaptă a acestuia. Autori contemporani precum Thierry Wolton, Frank McDonough arată modul în care anumite regimuri dictatoriale au prins contur în istoria

---

*Student, Facultatea de Drept, Universitatea "Nicolae Titulescu" din București (e-mail: tatulescutatulescu@yahoo.com. Acest studiu a fost elaborat sub coordonarea lect. univ. dr. Cornelia Ene-Dinu (liadinu78.fr).

lumii. Deși domeniul abundă de scrieri încă prezintă și astăzi un real interes pentru scriitori sau critici

2. Formele dictaturii în Antichitate. Dictatura în concepția lui Platon și Aristotel

În timpul Imperiului Roman, în epoca Republicii, dictatura era o magistratură cu caracter excepțional, deoarece în momente de mare pericol, romanii suspendau toate magistraturile și alegeau pe o perioadă de 6 luni un dictator¹, care exercita întreaga putere în stat. Dacă pericolul nu era îndepărtat, dictatorul putea fi reales pe încă 6 luni².

În toată perioada republicană din istoria Romei au existat 143 de dictatori (imperium magnum sau magistratus extraordinarius). De menționat este faptul că această dictatură romană era ancorată într-o legislație clară *Lex de dictatore creando*³.

Dictatura Romană pe lângă perioada limită de 6 luni mai avea două reguli: *electoratul*, prin care dictatorul era ales de Senat și trebuia să fie consul cel puțin o dată în cariera lui politică și *competența* – prin care conducătorul ales trebuia să probeze competențele necesare pentru a fi numit în post⁴.

Primul care s-a remarcat în Imperiu Roman ca dictator a fost Lucius Cornelius Sulla⁵, care a introdus în Roma cultul personalității. Va fi singurul căruia i se va ridica o statuie ecvestră triumfală din bronz aurit, singurul căruia i se vor consacra jocuri și ritualuri⁶. La sfârșitul Republicii, pe fondul apariției războaielor civile, Caius Iulius Caesar a încercat să introducă regimul autoritar despot⁷, acest lucru a fost dus la îndeplinire acest lucru de către Octavian care s-a proclamat *Imperator Caesar Augustus*, ultima titlatură însemnând sfânt sau demn de venerat⁸.

Este interesant modul în care și-a preluat moștenirea. Acesta s-a aliat cu Marc Antoniu și cu Marcus Aemilius Lepidus pentru a forma dictatură militară cunoscută sub numele de ”Al doilea triumvirat”, care a căzut rapid din cauza unor ambiții ale deținătorilor săi⁹. După această cădere, Octavian a restaurat înfățișarea exterioară a Republicii Romane, prin investirea cu puteri guvernamentale a Senatului, dar în practică a reținut puterea despot¹⁰.

Augustus a deținut o multitudine de puteri garantate pe viață de către Senat, printre care și cele de cenzor și tribun al plebeilor¹¹.

¹ Sarcina dictatorului consta în primul rând în conducerea războiului ”dictator rei gerundae causa”.

² Emil Molcuț, *Drept Privat Roman*, (București: Universul Juridic, 2011), 30.

³ Theophyle, ”Dictaturi sau democrații originale”, în: *Curs de Guvernare*, 25 februarie 2011, 8 noiembrie 2019.

⁴ Theophyle, ”Dictaturi sau”, 8 noiembrie 2019.

⁵ 138 î. Hr.-78 î.Hr.

⁶ <https://www.bzi.ro/marele-dictator-lucius-cornelius-sulla-753359>, 8 ianuarie 2014, 8 noiembrie 2019.

⁷ Nu a putut duce la îndeplinire acest fapt deoarece a fost asasinat.

⁸ E. Molcuț, *Drept Privat*, 33.

⁹ Lepidus este exilat, iar Marc Antoniu se sinucide după înfrângerea sa în bătălia de la Actium.

¹⁰ Corina Gavriș, ”Cum a ajuns Augustus primul împărat roman”, în: *Historia*, 12 februarie 2020.

¹¹ Corina Gavriș, ”Cum a ajuns Augustus”, 12 februarie 2020.

În Orientul antic, dictatura era sinonimă cu regimul despot¹²¹³, care a apărut cel mai adesea în Egipt, Asiria, Persia, Babilonia, China, India. Autoritatea lor reiese din faptul că după moarte majoritatea erau venerați ca niște zei, ba chiar mai mult, în timpul vieții erau încarnarea zeilor¹⁴. Monarhul despot era considerat singurul judecător, măsura legalității oricărui act. Era văzut a fi nimeni altul decât marele preot sau șeful ierarhiei preoțești. De asemenea avea tot dreptul să desfășoare toate ceremoniile religioase legate de ciclul nașterii și fertilității¹⁵.

Textele sapiențiale din Egiptul Antic arată modul în care faraonii¹⁶ preveneau răscoalele și cum mențineau sub puterea lor pe supușii nemulțumiți¹⁷.

În Babilon, despoția a cunoscut o adevărată înflorire în timpul lui Hammurabi, de la care provine un adevărat cod intitulat "Codul lui Hammurabi", în care sunt prezentate pedepsele de-a dreptul brutale în urma săvârșirii unor nelegiuri¹⁸. De aici reiese faptul că teroare era folosită pentru atingerea puterii¹⁹, așa cum evidențiază filosoful german Hannah Arendt în "Originile totalitarismului".

2.1. Dictatura în concepția lui Platon și Aristotel

Ideile lui Platon despre dictatură, dar și despre celelalte regimuri politice sunt exprimate în opera intitulată "Republica", dar și în "Legile" sau alte opere convorbiri.

Dictatura este prezentată de filosoful grec prin două tipuri de regim: oligarhie și tiranie. Oligarhia este rezultatul timocrației²⁰, și pe care o definește ca fiind "cetatea unde magistraturile țin loc de venit, în care cei bogați cârmuiesc, iar săracul nu participă la putere"²¹.

Platon menționează că o cetate oligarhică nu are unitate, bogații și săracii nu au aceeași cetate deși trăiesc în același loc într-un mod paradoxal²².

A doua dictatură este tirania, iar în convorbirea intitulată "Atenianul și Cleinias" portretizează tipul ideal de conducător tiran care ar trebui să fie tânăr, cumpătat, iute la învățătură, dar mai ales norocos²³. Platon afirmă că o bună guvernare derivă dintr-un legislator excelent și dintr-un tiran virtuos, iar atunci când aceste două temeuri se intersectează se formează tipul ideal de stat.

În "Republica" apare un paradox, căci Platon prezintă tirania ca o robie excesivă, în care legea este suspendată, iar voința tiranului devine autoritară pentru toți. Filosoful nu mai spune că tiranul este blând și pozitiv, ci afirmă că lipsa de libertate a cetățenilor este

¹² Termenul provine de la grecescul "despotes" care se traduce prin "maestru". Conceptul despotismului oriental provine de la Herodot. El a descris o situație în care domnitorii nu numai că au închis templele mari și mici, dar au și forțat pe oameni să construiască morminte uriașe pentru ei înșiși.

¹³ Karl Marx îl denumea "mod de producție asiatic".

¹⁴ <https://ro.sodiummedia.com/4221199-features-and-characteristics-of-despotism-ancient-oriental-despotism-despotism-is-...>, 8 noiembrie 2019.

¹⁵ În unele cazuri, conducătorul a creat un cult complet nou, de exemplu cazul din Egipt.

¹⁶ Faraonii erau considerați întru chipări ale adevărului, ordinii și justiției.

¹⁷ https://www.wikiwand.com/ro/Istoria_g%C3%A2ndirii_politice, 12 februarie 2020.

¹⁸ Nicolae Popa, *Teoria generală a dreptului*, (București: C.H. Beck, 2014), 40.

¹⁹ Dragoș Calcan, "Arendt și analiza regimurilor totalitare", în: *Espresso Filosofic*, 02 februarie 2018, 12 februarie 2020.

²⁰ Platon explică timocrația ca fiind dominată de către apărători, iar războiul reprezintă forma dominantă a vieții, deoarece procură glorie.

²¹ Platon, *Republica*, trad. de Andrei Cornea, (București, Enciclopedică, 1986), 355.

²² Viorel Cernica, "Cetățean, conducător și rânduiala politică în Republica lui Platon", în: *Revista Română de Sociologie*, serie nouă, anul XIII, nr. 5-6, București, 2002, 578-89.

²³ Vasile Muscă, Alexander Baumgarten, *Filosofia politică a lui Platon*, (Iași: Polirom, 2016), 49-50.

ascunsă de către conducător prin tot felul de favoruri pe care acesta le dă cetățenilor și prin care îi supune și mai mult fără ca aceștia să își dea seama²⁴. Ordinea este numai aparentă pentru că tiranul domnește în numele propriei voințe, iar sufletul lui fiind plin de lipsuri și nesățul în mod logic și voința sa va fi întunecată²⁵.

Urmașul lui Platon, Aristotel își exprimă concepția despre dictatură în lucrarea ”Politica”. La fel ca și predecesorul său are în vedere două tipuri de dictaturi: oligarhia și tirania.

În cartea a III-a el le definește astfel: ”tirania fiind o conducere monarhică despotică asupra comunității politice; este oligarhie când sunt suverani în regim cei care au averi”²⁶

El își începe cartea a V-a prin prezentarea modurilor în care se pot schimba regimurile politice. În oligarhie se produce o schimbare și pe timp de pace, dar și pe timp de război motivul fiind lipsa de încredere al oligarhului în popor. De asemenea, apar dezbinări în popor și prin modul în care sunt tratați cetățenii în diferite probleme sociale²⁷.

Ele cunosc prefaceri pentru că au comis nedreptăți asupra mulțimii sau pentru că oligarhii și-au risipit averile proprii într-un trai dezordonat, iar ”asemenea oameni râvnesc la răsturnări de situații și fie aspiră la tiranie ei înșiși, fie pregătesc altceva”²⁸. Aristotel dă ca exemple cetatea Siracuză condusă de oligarhul Hipparinos, la Amfipolis pe Cleotimos. De asemenea atrage atenția că o oligarhie bazată pe înțelegere nu este ușor de năruit din interior, arătând cazul din Farsalos, unde cei care conduc o populație numeroasă au raporturi bune cu ei datorită comportamentului pe care îl au²⁹.

Prezintă și modul în care o oligarhie din cauza tulburărilor produse și care îi silesc pe conducători să devină demagogi. Demagogia având două fețe: una față de minorități cum era cazul la Atena sau față de mase, cum era cazul din Larisa, unde ”alegătorii funcțiilor nu aparțin grupării din care sunt selecționați conducătorii, ci funcțiile se ocupă de censuri mari sau de asociații”³⁰.

În opinia lui Aristotel, oligarhia nu-și poate reclama justiția de partea sa. Justiția nu necesită o împărțire egală deoarece nu există egalitate între membrii aceleași societăți³¹

3. Prefigurarea comunismului în opera lui Dostoievski. Comunismul, fascismul și nazismul

Viziunea lui Feodor Dostoievski despre viitorul comunism nu trebuie privit precum ideile, termenii lui Platon sau Aristotel despre dictatură, pentru că aceștia rămân la nivelul abstract, general, fără a avea o personificare. Autorul rus dă viață ideilor sale prin personajele și acțiunile la care aceștia iau parte.

Romanul ”Demonii” este cel care reliefează cel mai bine viziunea ”profetică” a acestuia, el descriind viitorul și nu prezentul. În realitatea rusă a anilor 1860-1870 personajele Stavroghin, Șatov, Șigaliiov, Verhovenski nu existau, aceștia au apărut în secolul următor³² așa cum menționează Berdiaev. Socialismul pe care îl evidențiază

²⁴ V. Cernea, ”Cetățean, conducător”, 588.

²⁵ Platon, *Republica*, 390.

²⁶ Aristotel, *Politica*, trad. de Raluca Grigoriou, (București: Paideia, 2006), 66.

²⁷ Aristotel, *Politica*, 121-28.

²⁸ Aristotel, *Politica*, 126-27.

²⁹ Aristotel, *Politica*, 127.

³⁰ Aristotel, *Politica*, 127.

³¹ Lucian Dâncă, ”Politică și religie la Aristotel”, în: *Ziarul Lumina*, 22 august 2013, 20 februarie 2020.

³² Nikolai Berdiaev, *Filosofia lui Dostoievski*, trad. de Radu Parpauța, (Iași: Institutul European, 1992), 85.

Dostoievski și care este treapta premergătoare comunismului este privit ca fiind ceva apocaliptic, un plămăditor al destinelor umane³³.

Personajul Piotr Verhovenski își dezvăluie planurile celui pe care dorește să îl câștige de partea și să-l transforme în liderul care va conduce Rusia. Îndeplinirea acestui scop se poate realiza prin anumite etape: scăderea nivelului de educație, răspândirea răului ca principiu de gândire, astfel se relatează: ”Vom provoca un haos, răsturnând totul pe dos” sau ”Vom reduce totul la un numitor comun, egalitatea deplină”³⁴. Șigaliiov care a și creat ”șigaliiovismul” din opera lui Dostoievski spune ”Oamenii trebuie să își piardă personalitatea și să se transforme într-o turmă și printr-o supunere nelimitată să atingă o stare de inocență primitivă”³⁵.

Dostoievski a descoperit că necinstea și sentimentalitatea constituie bazele socialismului revoluționar rus³⁶: ”La noi, socialismul s-a împânzit în primul rând pornind de la sentimentalism”³⁷.

Legenda Marelui Inchizitor din ”Frații Karamazov” analizează foarte atent incompatibilitatea dintre libertate și dictatură. Libertatea ca drept fundamental nu se poate împăca cu principalele trăsături ale totalitarismului: manipulare, constrângere, cenzură etc. Astfel, Dostoievski relatează ”Să domesticim o turmă năbădăioasă, vor tremura zgribuliți în fața mâniei noastre, veșnic înrouați de lacrimi să treacă tot atât de ușor la veselie și la râs, cu cântece felurite pe buze, le vom da voie chiar și să păcătuiască, nu vor păstra taină față de noi”³⁸.

Marele Inchizitor întruchipează pe viitorul dictator care dorește supunerea totală a oamenilor, prin care să fie înlocuită libertatea, care este ademenitoare doar la început, apoi devine apăsătoare. Se descoperă configurația demonică a autorității personajului lui Dostoievski care simte bucuria de a supune, de a supraveghea destinele mulțimii³⁹.

”Mesianismul” lui Dostoievski a fost împlinit în prima jumătate a secolului XX, având la bază învățătura lui Marx.

Comunismul a avut la bază așa-numitele ”Miturile ale marxismului”:

- Mitul Rațiunii;
- Mitul Științei;
- Mitul Unității;
- Mitul determinismului⁴⁰ etc;

Marxismul propune o viziune globală asupra istoriei și susține că le oferă oamenilor mijloace de a ieși din istorie. Adoptarea acestei gândiri înseamnă credința ”în bloc”⁴¹.

Marx era de părere că pentru a schimba conștiința oamenilor trebuie să le fie bulversate condițiile materiale. Această speculație a fost dusă la îndeplinire de către

³³ N. Berdiaev, *Filosofia lui*, 96.

³⁴ Feodor Dostoievski, *Demonii*, (București: Litera, 2019), 440-80.

³⁵ Feodor Dostoievski, *Demonii*, 464.

³⁶ N. Berdiaev, *Filosofia lui*, 97.

³⁷ Feodor Dostoievski, *Demonii*, 443.

³⁸ Feodor Dostoievski, *Frații Karamazov*, (Iași: Polirom 2011), 331.

³⁹ Mihail Neamțu, ”Marele Inchizitor despre foame, frică și sclavie”, în: *Contributors.ro*, 14 decembrie 2010, 18 februarie 2020.

⁴⁰ Thierry Wolton, *O istorie a comunismului. Încercare de investigație istorică*, vol. I, trad. de Adina Cobuz, Wilhelm Tauwinkî, Emanoil Marcu, Vlad Russo, Mariana Piroteală, Marieva-Cătălina Ionescu, Georgeta-Anca Ionescu, Elena Ciociu, (București: Humanitas, 2018), 76.

⁴¹ T. Wolton, *O istorie a comunismului*, 78.

urmașii filosofului politic, care au rupt populația de reperate și de rădăcinile sale⁴². Proudhon menționează faptul că ”toate puterile sunt concentrate în mâinile unuia singur sau ale unei oligarhii care trăiește prin aspirarea poporului însuși”⁴³.

Gândirea lui Marx și Engels a fost îmbrățișată de către Lenin și Partidul Social-Democrat al Muncii din Rusia, pe fondul problemelor care îl vizau pe țarul Nicolae al II-lea, considerat slab, speriat de reforme⁴⁴, violent cu disidenții⁴⁵ etc.

Odată cu Lenin își face apariția și dictatura proletariatului. Aceasta avea ca scop nu controlul generalizat, ci exproprierea expropriatorilor, preluarea mijloacelor de producție de la burghezie de către proletariatul ajuns la putere. Preluarea se realiza pas cu pas, prin legiferare progresivă⁴⁶.

Lenin s-a bazat pe instaurarea haosului și a dictaturii, prin distrugerea vechii ordini, prin înființarea sovietelor, gărzilor roșii. Dar, pe de altă parte, el începea să organizeze un tip inedit de putere, partidul-stat, al cărui conducător este el însuși⁴⁷. De asemenea anunța încă de la început schimbările economice prin schimbul produselor industriei prelucrătoare contra cereale și evidența strictă a producției⁴⁸.

În plan politic a epurat funcționarii recalcitranți, dar și pe opozanții, și a promovat adepții necondiționați care vor avea ca efect aducerea în funcții înalte a semianalfabeților din clasele de jos, a oamenilor corupți. În concluzie, servilismul înlocuia competența⁴⁹.

Dictatura proletariatului este strâns legată de lupta de clasă⁵⁰, una este necesară pentru suprimarea celeilalte și pentru ajunge la o societate în care să nu existe clase sociale. Această luptă nu derivă din chestiuni economice, ci este o practică pur politică, fiind stabilită în funcție de interesele partidului-stat⁵¹. ”Lupta de clasă”⁵² sub comunism nu rămâne la stadiul de suprimare a claselor exploatatoare, ea vizează și eradicarea conștiinței de clasă a celor destinați să dispară de pe scena istoriei⁵³.

Această teorie s-a răsfriț și asupra celorlalte țări care au adoptat comunismul în secolul trecut. De exemplu, în China maoistă se stabilește o delimitare precisă între țaran/proprietar funciar, muncitor/capitalist potrivit criteriilor marxiste⁵⁴. În Coreea de Nord sub Kim Ir-Sen se adoptă măsuri asemănătoare, fiind adoptată o lege în 1972, în care

⁴² T. Wolton, O istorie a comunismului, 79.

⁴³ Pierre-Joseph Proudhon, *De la capacite politique des classes ouvrieries* (1865), în *Euvres completes*, Marcel Riviere, 1924, 115, *apud* T. Wolton, *O istorie a comunismului...*, 79.

⁴⁴ Celebru Rasputin a avut de asemenea un rol în ceea ce privește apariția comunismului deoarece acesta influența familia imperială rusă, dar era privit de către popor cu scepticism.

⁴⁵ Adrian Bucureșcu, ”Istoria comunismului”, în: *Epoch Times România*, 25 mai 2013, 12 februarie 2020.

⁴⁶ Alexandru Mamina, ”Dictatura proletariatului – un concept paradoxal”, în: *Revista Polis*, 12 februarie 2020.

⁴⁷ Stephane Courtois, *Lenin. Inventatorul totalitarismului*, trad. de Ana Ciucan Țuțuianu, (Iași: Polirom, 2018), 280.

⁴⁸ S. Courtois, *Lenin*, 281.

⁴⁹ S. Courtois, *Lenin*, 281.

⁵⁰ Potrivit scriitorului francez Thierry Wolton, ”lupta de clasă este cel mai bun furnizor de dușmani indispensabili funcționării comunismului”.

⁵¹ Thierry Wolton, *O istorie mondială a comunismului. Încercare de investigație istorică*, vol. II, trad. de Adina Cobuz, Wilhelm Tauwinkl, Emanoil Marcu, Vlad Russo, Mariana Piroteală, Marieva-Cătălina Ionescu, Georgeta-Anca Ionescu, Elena Ciociu, (București: Humanitas, 2018), 69-70.

⁵² Hannah Arendt care a studia t în profunzime regimurile dictatoriale remarcă că, atât regimul comunist, cât și cel nazist au creat ”adversari obiectivi” sau ”dușmani obiectivi”, a căror ”identitate se schimba în funcție de împrejurările predominante”.

⁵³ T. Wolton, O istorie mondială, 71.

⁵⁴ T. Wolton, O istorie mondială, 74.

se stipulează că ”sămânța dușmanilor de clasă, oricare ar fi ei, trebuie eliminată timp de trei generații”⁵⁵.

Un alt element dictatorial straniu îl reprezintă prezența lagărelor de concentrare⁵⁶ care au condus spre o gravă încălcare a drepturilor omului. Astfel, existau lagăre numite *katorga*, unde se aflau din 1943 așa-numiții ”colaboratori” ai inamicului și *șarașka*, rezerve savanților și inginerilor și a căror muncă era în folosul partidului-stat⁵⁷. Printr-o lege din 1935, în URSS copiii de peste 12 ani au putut fi acuzați de aceleași infracțiuni precum adulții⁵⁸.

În Republica Populară au fost înființate lagărele *Laogai*⁵⁹ care au devenit renumite și pentru duritatea muncilor. Un al doilea tip de lagăr era denumit *Laojiao*⁶⁰, care era rezervat cetățenilor care au făcut greșeli, dar nu au săvârșit infracțiuni⁶¹.

În Coreea de Nord au purtat și poartă în continuare numele de *kwanliso*, iar condamnările sunt pe viață, iar cel mai adesea pedeapsa se răsfrânge și asupra rudelor pentru a ”stârpi sângele necurat”⁶².

Procedura de dezumanizare a deținutului începea imediat după ajungerea în lagăr, iar el trebuie să renunțe la esența sa, la numele, la haine, la suflet. Cei sosiți în lagăr sunt acolo ca să muncească, lucru care li se amintește la orice pas⁶³.

De asemenea, foamea a fost un lucru de mare interes pentru puterea dictatorială comunistă. În materie de ucidere în masă, înfometarea este incontestabil modul cel mai economic de a ucide fără costuri⁶⁴.

La polul opus de comunism s-au format fascismul⁶⁵ și nazismul. Ideologic vorbind, fascismul este o reacție naționalistă și autoritară împotriva slăbirii statului, dar și o revoluție, având ca scop restabilirea ordinii și eliminarea conflictelor din stat⁶⁶. Fascismul exclude separarea puterilor în stat și federalismul, acceptând doar corporatismul în măsura să respecte regula celei mai stricte concentrări⁶⁷.

În perioada interbelică au existat câteva definiții ale fascismului. Astfel, 1934 Radjani Palme Dutt îl definește ca fiind un *răspuns specific al capitalismului în criza pe care o traversează*⁶⁸. Dar cea mai completă definiție este dată de către Gheorghe Dimitrov care spune că *fascismul este o dictatură fățișă, teroristă, a celor mai reacționare, șovine*

⁵⁵ T. Wolton, O istorie mondială, 74.

⁵⁶ Această denumire dispăre din vocabularul oficial în 1930, fiind înlocuită cu sintagma ”lagăre de reabilitare prin muncă”, iar în timpul lui Stalin sunt numite ”colonii” sau ”instituții”.

⁵⁷ T. Wolton, O istorie mondială, 339.

⁵⁸ T. Wolton, O istorie mondială, 339.

⁵⁹ Abrevierea pentru Lao Dong Gai Zao, fiind tradus prin ”reabilitare prin munca penitenciară”.

⁶⁰ Instituită după campania Celor O Sută de Flori din 1957.

⁶¹ T. Wolton, O istorie mondială, 341.

⁶² T. Wolton, O istorie mondială, 341.

⁶³ T. Wolton, O istorie mondială, 342.

⁶⁴ T. Wolton, O istorie mondială, 401-02.

⁶⁵ Cuvântul ”fascism” a desemnat în principal doar fascismul italian, cel al lui Mussolini, fiind apoi punct comun și pentru alte mișcări politice.

⁶⁶ Ionut Marcu, ”Comunism și fascism, experimente totalitare ale secolului XX”, în: Historia.ro, 14 februarie 2020.

⁶⁷ I. Marcu, ”Comunism și fascism”, 14 februarie 2020.

⁶⁸ I. Marcu, „Comunism și fascism”, 14 februarie 2020.

*și imperialiste elemente ale capitalismului financiar, este un nou tip de dictatură, menită să înlocuiască dictatura parlamentarismului și a burgheziei*⁶⁹

Privind filosofic, mussolinismul este o reacție a particularului asupra universalului. Promovează viziunea religioasă asupra organizării sociale, dar această ideologie nu amestecă religiosul cu politicul, ci se consideră pe sine o nouă religie⁷⁰. Omul era privit în raport cu o lege superioară care depășea individul și care îl ridica pe acesta la demnitatea de membru al unei societăți spirituale⁷¹.

Violența și teroarea erau justificate ca fiind metode defensive ei spunând ”A fost necesară violența pentru stăpânirea actelor subversive, a asprelor ciocniri din piețe și de pe străzi, udate cu sânge fascism”⁷².

Nazismul nu trebuie privit ca un fascism pur și simplu și nici măcar o formă extremă a acestei dictaturi. Deși își are izvorul în modelul fascist, el exprimă o nouă viziune despre lume exprimată în Mein Kampf. El își găsește specificitatea în rasism. Cu toate acestea, Mein Kampf nu vorbește niciunde despre anihilarea sau exterminarea⁷³ evreilor⁷⁴.

Violența în nazism este un mijloc, dar și un scop, depășind cu mult violența bolșevismului și fascismului. Cartea de căpătâi glorifică și proslăvește războiul, fără de care victoria rasei superioare nu poate avea loc⁷⁵.

Gestapoul a coordonat mișcarea de slăbire a influenței creștinismului⁷⁶ asupra germanilor. Preoți⁷⁷, călugări au fost arestați, iar organizațiile de tineret catolice au fost închise⁷⁸.

Odată ajunși la putere au publicat pe 14 iulie 1933 ”Legea cu privire la prevenirea procreării urmașilor cu boli ereditare”, care a intrat în vigoare pe 1 ianuarie 1934. Sterilizarea a devenit obligatorie pentru cei care sufereau de schizofrenie, tulburări maniaco-depresive, epilepsie⁷⁹ etc.

De asemenea, nu au scăpat de tortură cei considerați ”declasați” sau cei ”asociali”: evrei, homosexuali, infractori sexuali, șomerii cu state vechi. În 1944 fiind aprobat un proiect de lege intitulat ”Tratamentul celor străini de comunitate”⁸⁰⁸¹.

Deși comunismul, fascismul și nazismul sunt doctrine totalitare diferite, totuși acestea au și anumite dimensiuni în comun cum ar fi:

- Declanșarea unei violențe totale și a unei justificări a acesteia;

⁶⁹ Mihai Chioveanu, Fețele fascismului. Politică, ideologie și scrisul istoric în secolul XX, (București: Universității din București, 2005), 120-21.

⁷⁰ Leonardo Chelu, ”Mussolinismul – O revoluție a sângelui latin”, în: PoliticALL, 27 august 2010, 14 februarie 2020.

⁷¹ Benito Mussolini, Fascismul, trad. de Vintilă Paraschivescu, (București: Ziarul Universul, 1934), 25.

⁷² L. Chelu, ”Mussolinismul”, 14 februarie 2020.

⁷³ Este utilizat termenul de Vernichtung, dar cu privire la Franța, dar într-un sens politic sau militar.

⁷⁴ Claudel Quetel, Totul despre Mein Kampf, trad. de Gina Belabed, (București: Niculescu, 2017), 97.

⁷⁵ C. Quetel, Totul despre, 95.

⁷⁶ În ”Mein Kampf”, Adolf Hitler a criticat bisericile creștine pentru că, în viziunea lui nu au fost capabile să recunoască importanța chestiunii evreiești.

⁷⁷ 25500 de preoți au fost trimiși în lagărul de concentrare Dachau unde au fost torturați, fie executați.

⁷⁸ Frank McDonough, Gestapo: Mit și realitate despre poliția secretă a lui Hitler, trad. de Ondine-Cristina Dascaluța, (București: Trei, 2019), 63.

⁷⁹ F. McDonough, Gestapo: Mit și realitate, 148.

⁸⁰ F. McDonough, Gestapo: Mit și realitate, 146-47.

⁸¹ Proiectul de lege îi definea pe ”asociali” ca fiind indivizi care prin faptul că sunt mereu supărați ating ordinea de drept, prin modul în care își trăiesc viața sunt predispuși să comită infracțiuni dintre cele mai grave etc.

- Existența inamicilor politici care trebuie eliminați;
- Crediința în necesitatea revoluției și a folosirii violenței prin frică sau teroare⁸²;

4. Dictatura în contextul socio-politic românesc

Primul pas spre dictatura regală a fost făcut prin instalarea la 10 februarie a unui guvern de uniune națională care era condus de către patriarhul Miron Cristea⁸³. Apoi au intrat în conflict cu legionarii, dar și cu intelectualii din acea vreme, arestându-i pe Nae Ionescu și pe Mircea Eliade⁸⁴.

Pe 20 februarie Carol al II-lea semna decretul de promulgare a noii Constituții care însemna sfârșitul regimului parlamentar și instaurarea dictaturii⁸⁵. Aceasta concentrează puterea în mâinile regelui, numindu-l "capul statului" (art. 30). În locul votului universal se introduce sistemul colegiilor pe profesii⁸⁶.

Specific pentru acea perioadă, dictatura carlistă instaurează cultul personalității. Județele erau conduse de către un rezident regal care era obligat să aplice cele mai aspre pedepse în cazul zvonuri fără temei⁸⁷.

După abdicarea regelui Carol al II-lea cel care preia puterea este mareșalul Ion Antonescu, care avea să instaureze pe teritoriul României dictatura militară.

Cu acest prilej, Antonescu a lansat un Apel către țară, în care afirma: "Familia regala va fi de acum înainte prin exemplul de moralitate, de sobrietate, de nepărtinire, de modestie, de conștiința civică și de ținută patriotică, simbolul din care se va inspira veșnic familia românească". În aceeași zi, au fost elaborate "principiile generale" date de Ion Antonescu pentru alcătuirea Statutului Casei Regale: "*Trebuie înlăturate cu desăvârșire, din Curtea Regala, politica, imoralitatea, cupiditatea și intriga*", persoanele de la Palat vor fi numite de rege, "cu consimțământul Conducătorului Statului și se vor schimba - în afară de marii demnitari și marea doamna de onoare - din 6 în 6 luni. Curtea Regală trebuie să servească ca pilda de corectitudine, cinste și demnitate"⁸⁸.

După 23 august 1944, comunismul a început să ia amploare în România, de la câteva sute de membri în 1944, la 800.000 în 1947⁸⁹.

Situația trecerii României la comunism poate fi privită ca o monedă de schimb, căci după alianța mareșalului Antonescu cu Germania și după înfrângerea germanilor, acesta se găndea la un armistițiu cu URSS, iar Winston Churchill clarifică situația din Balcani, România ajungea sub puterea rusească, iar Grecia era în sfera englezilor⁹⁰.

⁸² Vlad D. Gafița, Totalitarismul de dreapta: de la naționalizare la fascizare, (Târgoviște: Cetatea de Scaun, 2019), 113.

⁸³ În fapt era condus de către vicepremierul Armand Călinescu, numit "omul de fier".

⁸⁴ https://www.digi24.ro/special/campanii-digi24/centenar-100-de-ani-de-viitor/cum-a-instaurat-regele-carol-al-ii-lea-dictatura-in-romania-926302?_grsc=cookieIsUndef0&_grts=52723272&_grua=2f6a0a42b23284f22b476bca515bee61&_grrn=1, 14 februarie 2020.

⁸⁵ Ștefan Borcea, "Ce a însemnat pentru România dictatura lui Carol al II-lea. Cenzura prin presă, un mod instrument utilizat în mod odios", în: Adevărul.ro, 14 aprilie 2014, 14 februarie 2020.

⁸⁶ Ioan Muraru, Elena Simina Tănăsescu, Drept constituțional și instituții politice, vol. I, (București: C.H. Beck, 2017) 88-89.

⁸⁷ Ș. Borcea, "Ce a însemnat pentru România", 14 februarie 2020.

⁸⁸ Ioan Scurtu, "Dictatura lui Antonescu: cine e recalcitrant e trădător", în: Historia.ro, 13 noiembrie 2019.

⁸⁹ Ioan-Aurel Pop, Istoria României moderne, (București: Ideea Europeană, 2019), 200-01.

⁹⁰ Cosmin Pătrașcu Zamfirache, "Cum s-a instaurat comunismul în România. Misterele ascensiunii unui partid insigifiant, controlat de bolșevici", în: Adevărul.ro, 23 iulie 2016, 20 februarie 2020.

Guvernul comunist a oprit libertatea presei, ”curățat” aparatul de stat de elemente ”burgheze”, a organizat lagăre de deținuți politice, a creat sovromuri⁹¹, instrumente pentru jefuirea și controlarea economică a României de către URSS⁹².

După abdicarea regelui pe 30 decembrie 1947, comuniștii au elaborat propria Constituție, cea din 1948, conform acesteia numele țării era Republica Populară Română⁹³ și se baza aparent după principiul democratic, ca de exemplu: egalitatea tuturor cetățenilor în fața legii, garantarea drepturilor și libertăților cetățenești fundamentale etc.

Această primă constituție comunistă a afirmat juridic trecerea României spre un regim întemeiat pe monopartidism și spre o economie centralizată, fiind temeiul naționalizării în domeniul industrial, minier⁹⁴.

Totuși, unele elemente arată caracterul totalitar: nu se respectă principiul separării puterilor în stat, deși e menționată proprietatea privată ea sa afla în proprietatea statului, instituțiile judecătorești sunt supuse presiunii politice, puterea politică are drepturi nelimitate.

În condițiile amestecului URSS în treburile interne ale statului român, a fost adoptată o nouă constituție în 1952 care nu aducea modificări fundamentale în organizarea politică, dar încălca foarte grav independența statului român^{95,96}.

După moartea la Gheorghe Gheorghiu-Dej și venirea lui Nicolae Ceaușescu la conducerea țării se adoptă o nouă constituție (1965). În aceasta se menționează principiul partidului unic, se introduc limitări ale libertăților cetățenești etc. Prin revizuirea din 1974 i se conferă șefului de stat puteri dictatoriale⁹⁷.

Elaborarea acestor constituții au avut menirea de a dovedi legalitatea regimului comunist în România, chiar și legitimitatea acestuia.

Pe lângă aceste constituții, în timpul lui Nicolae Ceaușescu se înrădăcinează cultul personalității, inspirat din practicile maoiste și staliniste. Impresionat de manifestările triumfaliste și grandioase după vizitele din Coreea de Nord și China, a lansat cunoscutele ”teze din iunie 1971”. El a reușit să întrețină un cult al personalității de o inegalabilă amploare în spațiul european. Apetitul lui Ceaușescu de a se vedea și auzi proslăvit a crescut simultan și direct proporțional cu extinderea puterii sale, ajungând la paroxism în anii 1980⁹⁸.

Pe lângă Constituțiile adoptate și alte lucruri de ordin politic, dictatura comunistă a apelat la măsuri care au avut ca scop distrugerea demnității umane și dehumanizarea lui, așa cum se întâmpla și în URSS și alte țări totalitare.

Astfel, în anii 1950 a avut loc experimentul Pitești, considerat chiar de scriitorul rus Alexander Soljenițin ”cea mai mare mare barbarie a lumii contemporane”, iar istoricul Francois Furet ”una dintre cele mai cumplite experiențe de dehumanizare pe care le-a cunoscut epoca noastră”⁹⁹.

⁹¹ Societăți mixte româno-sovietice.

⁹² I. Pop, *Istoria României*, 202.

⁹³ <https://www.constitutia.ro/constitutiile-din-romania.htm>, 16 noiembrie 2019.

⁹⁴ Legea nr. 119 din 1948 de naționalizare, în ”Monitorul oficial”, nr. 177 din august 1948.

⁹⁵ În capitolul introductiv se specifică ajutorul pe care URSS i l-a acordat României pentru eliberarea de sub ocupația germană.

⁹⁶ Constituția Republicii Populare Române din 1952, publicată în ”Buletinul Oficial”.

⁹⁷ <https://www.constitutia.ro/constitutiile-din-romania.htm>, 16 noiembrie 2019.

⁹⁸ Una dintre cele mai timpurii expresii ale lui cultului lui Ceaușescu a fost un volum masiv intitulat ”Omăgiu”.

⁹⁹ Denis Grigorescu, ”Pe urmele durerii: fosta închisoare Pitești, locul unde tortura a ajuns obiect de studiu”, în: *Adevărul.ro*, 8 iulie 2017, 18 februarie 2020.

Pe lângă faptul că erau supuși unor torturi de neimaginat, deținuții aveau parte de o trezire aparte, prin aruncarea urinei pe față și care ținea locul apei obișnuite, apoi erau siliți să spele podelele ore întregi cu o cârpă (în caz că paznicului i se părea că nu șterge bine cineva podeaua îl lovea cu bocancii)¹⁰⁰.

Dintre modalitățile de tortură utilizate trebuie menționate: privitul ore întregi la becul aprins din tavan, statul pe prici, morișca, urcatul pe pereți¹⁰¹.

5. Concluzii

În concluzie, dictatura rămâne unul dintre regimurile politice care a marcat istoria omenirii încă din Antichitate sub diferite forme. Ea a fost cunoscută în Imperiul Roman sub acest nume, dar și în Orient sub numele de "despotism". Platon și Aristotel prezintă în operele lor modul în care a fost percepută dictatura în Grecia Antică, dând informații valoroase pentru a compara evoluția acesteia între trecut și prezent. Se observă păstrarea liniilor directe ale dictaturii, dar și aprofundarea acestora în secolul XIX de către Karl Marx și extinderea lor în diferite zone ale lumii. Socialismul prezentat de către scriitorul rus Feodor Dostoievski este benefic cercetării deoarece arată modul în care un intelectual premergător instaurării comunismului în țara sa Rusia vede modificările politice preconizate. Personajele sale pot lua ușor locul conducătorilor politici din secolul XX din URSS.

Comunismul, fascismul și nazismul deși sunt ideologii diferite care au marcat istoria din secolul XX și inclusiv secolul actual în unele țări, au multe puncte comune, care izvorăsc din setea de putere și avuție a conducătorului. Metodele utilizate de către acestea au reprezentat un atac asupra drepturilor fundamentale ale omului.

România, ca și celelalte țări estice a "gustat" din regimul dictatorial încă din perioada interbelică prin Carol al II-lea, prin regimul lui Antonescu și culminând cu instaurarea comunismului, care poate fi privită o umbră asupra istoriei țării. Deși prezenta anumite libertăți în constituții acestea nu erau respectate, iar atrocitățile la care erau supuși opoziții arată modul diabolic în care conducătorii cârmuiau țara.

Deși domeniul prezintă multe lucrări de cercetare multitudinea de evenimente și de idei poate atrage atenția spre noi lucrări de specialitate, care aducă altă viziune despre regimul dictatorial.

Referințe

- Vasile Muscă, Alexander Baumgarten, *Filosofia politică a lui Platon*, ed. Polirom, Iași, 2006.
- Berdiaev, Nikolai, *Filosofia lui Dostoievski*, trad. de Radu Parpauța, ed. Institutul European, Iași, 1992.
- Chioveanu, Mihai, *Fetele fascismului. Politică, ideologie și scrisul istoric în secolul XX*, ed. Universității din București, București, 2005.
- Courtois, Stephane, *Lenin. Inventatorul totalitarismului*, trad. de Ana Ciucan Țuțuianu, ed. Polirom, 2019.
- Dostoievski, Feodor, *Demonii*, ed. Litera, București, 2019.
- Dostoievski, Feodor, *Frații Karamazov*, ed. Polirom, Iași, 2011.
- Gafița, D. Vlad *Totalitarismul de dreapta: de la naționalizare la fascizare*, ed. Cetatea de Scaun, Târgoviște, 2019.

¹⁰⁰ Virgil Ierunca, *Fenomenul Pitești* (București: Humanitas, 2018), 107-08.

¹⁰¹ V. Ierunca, *Fenomenul Pitești*, 108-10.

- Ierunca, Virgil, *Fenomenul Pitești* ed. Humanitas, București, 2018.
- McDonough, Frank, *Gestapo: Mit și realitate despre poliția secretă a lui Hitler*, trad. de Ondine-Cristina Dascală, ed. Trei, București, 2019.
- MOLCUȚ, Emil, *Drept Privat Roman*, ed. Universul Juridic, București, 2011.
- Muraru, Ioan, Tănăsescu Elena Simina, *Drept constituțional și instituții politice*, vol. I, ed. C.H. Beck, București, 2016.
- Mussolini, Benito, *Fascismul*, trad. de Vintilă Paraschivescu, ed. Ziarului "Universul", București, 1934.
- POP, Ioan-Aurel, *Istoria României moderne*, ed. Ideea Europeană, București, 2019.
- Popa, Nicolae, *Teoria generală a dreptului*, ed. C.H. Beck, București, 2014.
- Quétel, Claude, *Totul despre Mein Kampf*, trad. de Gina Belabed, ed. Niculescu, 2017.
- Wolton, Thierry, *O istorie a comunismului. Încercare de investigație istorică*, vol. I, trad. de Adina Cobuz, Wilhelm Tauwinki, Emanoil Marcu, Vlad Russo, Mariana Piroteală, Marieva-Cătălina Ionescu, Georgeta-Anca Ionescu, Elena Ciociu, ed. Humanitas, 2018.
- Wolton, Thierry, *O istorie mondială a comunismului. Încercare de investigație istorică*, vol. II, trad. de Adina Cobuz, Wilhelm Tauwinki, Emanoil Marcu, Vlad Russo, Mariana Piroteală, Marieva-Cătălina Ionescu, Georgeta-Anca Ionescu, Elena Ciociu, ed. Humanitas, 2018
- Platon, *Republica*, trad. de Andrei Cornea, ed. Enciclopedică, București, 1986.
- Aristotel, *Politica*, trad. de Raluca Grigoroiu, ed. Paideia, București, 2001.
- Borcea, Ștefan, "Ce a însemnat pentru România dictatura lui Carol al II-lea. Cenzura prin presă, un mod instrument utilizat în mod odios", în: *Adevărul.ro*, 14 aprilie 2014.
- Bucurescu, Adrian, "Istoria comunismului", în: *Epoch Times România*, 25 mai 2013.
- Calcan, Dragoș, "Arendt și analiza regimurilor totalitare", în: *Espresso Filosofic*, 02 februarie 2018.
- Chelu, Leonardo, "Mussolinismul – O revoluție a sângelui latin", în: *PoliticALL*, 27 august 2010.
- Dâncă, Lucian, "Politica și religie la Aristotel", în: *Ziarul Lumina*, 22 august 2013.
- Gavriș, Corina, "Cum a ajuns Augustus primul împărat roman", în: *Historia*.
- Grigorescu, Denis, "Pe urmele durerii: fosta închisoare Pitești, locul unde tortura a ajuns obiect de studiu", în: *Adevărul.ro*, 8 iulie 2017.
- Mamina, Alexandru, "Dictatura proletariatului – un concept paradoxal", în: *Revista Polis*.
- Neamțu, Mihail, "Marele Inchizitor despre foame, frică și sclavie", în: *Contributors.ro*, 14 decembrie 2010.
- Scurtu, Ioan, "Dictatura lui Antonescu: cine e recalitrant e trădător", în: *Historia.ro*.
- THEOPHYLE, "Dictaturi sau democrații originale", în: *Curs de Guvernare*, 25 februarie 2011.
- Viorel Cernica, "Cetățean, conducător și rânduiala politică în Republica lui Platon", în: *Revista Română de Sociologie*, serie nouă, anul XIII, nr. 5-6, București, 2002.

- Cosmin Pătrașcu Zamfirache, ”Cum s-a instaurat comunismul în România. Misterele ascensiunii unui partid insignifiant, controlat de bolșevici”, în: *Adevărul.ro*, 23 iulie 2016.
- Constituția Republicii Populare Române din 1952, publicată în ”Buletinul Oficial”.
- <https://www.bzi.ro/marele-dictator-lucius-cornelius-sulla-753359>.
- <https://ro.sodiummedia.com/4221199-features-and-characteristics-of-despotism-ancient-oriental-despotism-despotism-is-....>
- https://www.wikiwand.com/ro/Istoria_g%C3%A2ndirii_politice.
- https://www.digi24.ro/special/campanii-digi24/centenar-100-de-ani-de-viitor/cum-a-instaurat-regele-carol-al-ii-lea-dictatura-in-romania-926302?__grsc=cookieIsUndef0&__grts=52723272&__grua=2f6a0a42b23284f22b476bca515bee61&__grn=1.

OBIECTIVELE SI VALORILE STABILITE PRIN TRATATUL DE LA LISABONA

Andreea-Cristina DATCU*

Abstract

Prezenta lucrare am conceput-o plecând de la faptul că Uniunea Europeană a dobândit personalitate juridică astfel Uniunea poate semna tratate internaționale în domeniile sale de competență sau poate deveni membră a unor organizații internaționale. Statele membre pot semna doar acorduri internaționale compatibile cu legislația Uniunii Europene.

Prin urmare, lucrarea mea se bazează pe informații din Tratatul de la Lisabona care aduce mai multe elemente de noutate, printre care enunțăm, în special pe cele care fac trimitere la personalitatea juridică a Uniunii Europene.

La finalul lucrării mele se vor regăsi concluziile la care am ajuns în urma documentării subiectului obiectivelor și valorilor Tratatului.

Cuvinte cheie: *Obiective, valori, tratat, Uniunea Europeană*

1. Introducere

Tratatul de la Lisabona a intrat în vigoare în anul 2009. Tratatul a demarat sub forma unui proiect constituțional¹ la sfârșitul anului 2001, urmat în 2002 și 2003 de Convenția europeană care a elaborat Tratatul de instituire a unei Constituții pentru Europa (Tratatul constituțional)². Procesul care a dus la elaborarea Tratatului de la Lisabona este rezultatul negativ a două referendumuri asupra Tratatului constituțional organizate în mai și iunie 2005, în urma cărora Consiliul European a decis să ia o „perioadă de reflecție” de doi ani³. În final, în temeiul declarației de la Berlin din martie 2007, Consiliul European din 21-23 iunie 2007 a adoptat un mandat detaliat pentru o Conferință interguvernamentală (CIG) ulterioară, sub egida Președinției portugheze. CIG și-a încheiat lucrările în octombrie 2007. Tratatul a fost semnat în cadrul Consiliului European de la Lisabona din 13 decembrie 2007 și a fost ratificat de toate statele membre⁴.

---

* Studentă, Universitatea „Nicolae Titulescu” din București, Facultatea de Drept, specializarea Drept european și internațional, grupa 13, email: (datcu.c@yahoo.com). Studiul a fost elaborat sub coordonarea prof. univ. dr. Augustin Fuerea (e-mail: augustinfuerea@yahoo.com) și lect. univ. dr. Alina Conea (e-mail: alinaconea@gmail.com).

¹ Declarația Consiliului European privind viitorul Uniunii Europene sau Declarația de la Laeken.

² <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/ro/sheet/5/tratatul-de-la-lisabona>, accesat la 1 aprilie 2020.

³ Idem.

⁴ Idem.

2. Conținutul propriu-zis

Tratatul de la Lisabona a fost semnat la 13 decembrie 2007 și ratificat de România⁵ în anul 2008, fiind al patrulea stat membru al Uniunii Europene care a încheiat procedura de ratificare parlamentară, după finalizarea acestui proces în Ungaria, Slovenia și Malta⁶. După ratificarea celorlalte state membre, rezultat al voinței comune și a demersurilor conjugate ale actorilor politici, documentul a intrat în vigoare la 1 decembrie 2009, fiind menit să asigure răspunsul Uniunii Europene la noile provocări globale și la problemele care contează cel mai mult pentru cetățeni, aducând Europa mai aproape de aceștia⁷.

Tratatul de la Lisabona aduce mai multe elemente de noutate, printre care enunțăm, în special pe cele care fac trimitere la personalitatea juridică a Uniunii Europene și competențele acesteia. Tratatul de la Lisabona conferă Uniunii Europene personalitate juridică proprie. Prin urmare, Uniunea poate semna tratate internaționale în domeniile sale de competență sau poate deveni membră a unor organizații internaționale. Statele membre pot semna doar acorduri internaționale compatibile cu legislația Uniunii Europene.

Potrivit prevederilor art.1 alin.(4) din acest Tratat, obiectivele acestuia urmăresc⁸:

- formarea unei Uniuni mai democratice și mai transparente;
- crearea unei Uniuni mai eficiente, cu metode de lucru și reguli de vot simplificate, cu instituții moderne pentru o Uniune Europeană cu 27 de membri, capabilă să acționeze mai bine în domenii de prioritate majoră;
- construirea unei Europe a drepturilor, libertăților, solidarității și siguranței, care promovează valorile Uniunii, introduce Carta Drepturilor Fundamentale în dreptul primar european, prevede noi mecanisme de solidaritate și asigură o mai bună protecție a cetățenilor europeni;
- promovarea Europei ca actor pe scena internațională – instrumentele de politică externă de care dispune Europa vor fi regrupate atât în ceea ce privește elaborarea, cât și adoptarea noilor politici;

Din analiza obiectivelor Tratatului, rezultă faptul că, pentru prima oară, Uniunea Europeană și-a stabilit ca obiectiv protecția cetățenilor față de efectele globalizării, iar competitivitatea nu mai reprezintă un obiectiv în sine, ci devine un instrument în strategiile de dezvoltare ale mediului economic.

Uniunea dispune de un cadru instituțional care vizează promovarea valorilor sale, urmărirea obiectivelor sale, susținerea intereselor sale, ale cetățenilor săi și ale statelor membre, precum și asigurarea coerenței, a eficacității și a continuității politicilor și a acțiunilor sale⁹.

Instituțiile Uniunii sunt: Parlamentul European; Consiliul European; Consiliul; Comisia Europeană (denumită în continuare «Comisia»); Curtea de Justiție a Uniunii Europene; Banca Centrală Europeană; Curtea de Conturi.

---

⁵ Prin Legea nr.13/2008 pentru ratificarea Tratatului de la Lisabona de modificare a Tratatului privind Uniunea Europeană și a Tratatului de instituire a Comunității Europene, semnat la Lisabona la 13 decembrie 2007, publicată în M. Of. al României, Partea I, nr. 107 din 12 februarie 2008.

⁶[http://www.prefecturailfov.ro/Afaceri-Europene/tratatul-lisabona/Tratatul%20de%20la%20Lisabona%20\(sinteza%20DAE\).pdf](http://www.prefecturailfov.ro/Afaceri-Europene/tratatul-lisabona/Tratatul%20de%20la%20Lisabona%20(sinteza%20DAE).pdf), accesat la 1 aprilie 2020.

⁷ Idem.

⁸ Potrivit [http://www.prefecturailfov.ro/Afaceri-Europene/tratatul-lisabona/Tratatul%20de%20la%20Lisabona%20\(sinteza%20DAE\).pdf](http://www.prefecturailfov.ro/Afaceri-Europene/tratatul-lisabona/Tratatul%20de%20la%20Lisabona%20(sinteza%20DAE).pdf), accesat la 1 aprilie 2020.

⁹ Iordan Gheorghe Bărbulescu, *Noua Europă: Vol.1.: Identitate și model european*, Editura Polirom, București, 2015.

Tratatul de la Lisabona modifică Tratatul privind Uniunea Europeană și Tratatul de Instituire a Comunității Europene, respectiv Tratatul de Instituire a Comunității Europene a Energiei Atomice. „Aceasta conferă Uniunii cadrul legislativ și instrumentele necesare pentru a face față provocărilor viitoare și pentru a răspunde cerințelor cetățenilor.”¹⁰

De asemenea, asigură cadrul general pentru ca cetățenii europeni să aibă „un cuvânt de spus în domeniul afacerilor europene și pentru ca drepturile lor fundamentale să fie consacrate într-o Carta. Uniunea va fi mai bine pregătită să răspundă așteptărilor în domeniul energiei, schimbărilor climatice, criminalității transfrontaliere și imigrației”¹¹ Tratatul este rezultatul unui proces mai lung al reformei cadru juridic al Uniunii Europene. Printre modificările (respectiv inovațiile), intervenite odată cu intrarea în vigoare a Tratatului de la Lisabona.

Articolul 10 A alin. (3) prevede că: Uniunea respectă principiile și urmărește obiectivele prevăzute la alineatele (1) și (2) în elaborarea și aplicarea acțiunii sale externe în diferitele domenii reglementate în prezentul titlu și în partea a cincea din Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene, precum și a aspectelor externe ale celorlalte politici ale sale.

Uniunea asigură coerența între diferitele domenii ale acțiunii sale externe precum și între acestea și celelalte politici ale sale. Consiliul și Comisia, asistate de Înalțul Reprezentant al Uniunii pentru afaceri externe și politica de securitate, asigură această coerență și cooperează în acest scop.

Tratatul garantează că Uniunea Europeană¹²:

- va oferi cetățenilor un spațiu de libertate, securitate și justiție fără frontiere interne;
- va activa în direcția dezvoltării durabile a Europei pe baza unei creșteri economice echilibrate și a stabilității prețurilor, a unei economii sociale de piață extrem de competitive, vizând ocuparea totală a forței de muncă și progres social, cu un înalt nivel de protecție a mediului;
- va combate excluziunea socială și discriminarea și va promova justiția și protecția socială;
- va promova coeziunea economică, socială și teritorială, precum și solidaritatea între statele membre;
- își va menține angajamentul față de uniunea economică și monetară având euro ca monedă unică;
- va susține și promova valorile Uniunii Europene în întreaga lume și va contribui la asigurarea păcii, securității, dezvoltării durabile a planetei, solidarității și respectului între popoare, comerțului liber și echitabil și eradicării sărăciei;
- va contribui la protejarea drepturilor omului, în special a drepturilor copilului, precum și la respectarea strictă și dezvoltarea dreptului internațional, incluzând respectarea principiilor Cartei Națiunilor Unite.

Acestea fiind principalele obiective, Tratatul de la Lisabona este conceput pentru a pune la dispoziția Uniunii Europene instrumentele necesare realizării acestora.

„Tratatul de la Lisabona aduce în prim-plan obiectivele sociale ale Uniunii Europene. Acesta prevede că, în toate politicile și acțiunile sale, Uniunea să țină cont de promovarea unui înalt nivel de ocupare a forței de muncă. Este recunoscut rolul central al

¹⁰ https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/ro/IP_09_1855, accesat la 1 aprilie 2020.

¹¹ Idem.

¹² Potrivit Costina Ștefănescu, *Conceptul de spațiu de securitate, libertate și justiție*, Annals of the „Constantin Brâncuși” University of Târgu Jiu, Letter and Social Science Series, Supplement 3/2017, pag. 130-131.

serviciilor economice, cum ar fi transportul în comun, telecomunicațiile, serviciile poștale, alimentarea cu gaz și electricitate. Rolul Uniunii Europene în aceste domenii este limitat, statele membre având un mare spațiu de libertate în ceea ce privește furnizarea, exploatarea și organizarea serviciilor astfel încât să răspundă în mod eficient necesităților de pe plan intern. Uniunea se va abține de la orice acțiune care ar aduce atingere rolului statelor membre în furnizarea de servicii de interes general cum ar fi sănătatea, serviciile sociale, forțele de poliție și de securitate, școlile de stat. Remunerarea, dreptul de asociere și normele privind intrarea în grevă rămân probleme interne ale statelor membre”¹³.

„Tratatul de la Lisabona clarifică pentru prima dată competențele Uniunii, distingând trei tipuri de competențe: competența exclusivă, potrivit căreia Uniunea este singura care poate adopta dispoziții legislative, statele membre ocupându-se doar de punerea în aplicare, competența partajată, potrivit căreia statele membre au dreptul de a legifera și de a adopta măsuri obligatorii din punct de vedere juridic în cazul în care Uniunea nu și-a exercitat competența și competența de sprijin, potrivit căreia UE desfășoară acțiuni de sprijin sau de completare a politicilor statelor membre. În prezent, competențele Uniunii pot fi rediate statelor membre în cursul unei revizuirii a tratatului.”¹⁴ Deciziile Uniunii Europene trebuie luate cât mai aproape de cetățeni. În afară de domeniile care intră în sfera sa de competență exclusivă, Uniunea întreprinde o acțiune doar dacă aceasta ar fi mai eficientă decât acțiunea întreprinsă la nivel național, regional sau local. Acest principiu se numește principiul subsidiarității și este reafirmat în Tratatul de la Lisabona. Acest principiu este completat de principiul proporționalității, prin care Uniunea Europeană trebuie să își limiteze acțiunea la ceea ce este necesar pentru realizarea obiectivelor prevăzute în Tratatul de la Lisabona.

„De asemenea, prin utilizarea termenului valori: „Uniunea se întemeiază pe valorile respectării demnității umane, libertății, democrației, egalității, statului de drept” în locul termenului principii (preambulul Tratatului privind Uniunea Europeană), este oferită o viziune mai largă asupra obiectivelor Uniunii, aceasta conturându-se atât din punctul de vedere al nuanțării și al preciziei acestora în raport cu drepturile omului, cât și în context global, în raport cu dreptul internațional. Accentul se mută de pe componenta economică și socială pe valori, pace și bunăstare, reprezentând, astfel, noua viziune asupra construcției europene a statelor membre semnate”¹⁵. „Orientarea spre cetățeni este o constantă a modificărilor introduse de Tratatul de la Lisabona, care dorește să ofere Uniunii legitimitatea democratică, așa cum reiese atât din rolul parlamentelor naționale în Uniune, cât și din rolul sporit al Parlamentului European și din legătura dintre cele două nivele de reprezentare. Astfel, se poate considera că Tratatul de la Lisabona constituie fundamentul noilor dimensiuni europene, de natură să conducă la creșterea semnificativă a eficienței abordării problematicilor de interes pentru toți cetățenii, începând de la dimensiunea social-economică a strategiei Lisabona și continuând cu cele privind mediul și energia, terorismul internațional, crima organizată transfrontalieră, azilul și imigrația, precum și la creșterea influenței Uniunii Europene ca actor internațional major, în contextul globalizării. O dată cu intrarea sa în vigoare, prin elementele de inovație aduse, Tratatul contribuie, într-o măsură semnificativă, la întărirea legitimității democratice a Uniunii și a procesului decizional european, la consolidarea rolului de actor internațional,

¹³ Ghidul dumneavoastră privind Tratatul de la Lisabona, Luxemburg, 2009, pag. 8.

¹⁴[https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/fiches_techniques/2013/010105/04A_FT\(2013\)010105_RO.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/fiches_techniques/2013/010105/04A_FT(2013)010105_RO.pdf), accesat la 1 aprilie 2020.

¹⁵ [http://www.prefecturailfov.ro/Afaceri-Europene/tratatul-lisabona/Tratatul%20de%20la%20Lisabona%20\(sinteza%20DAE\).pdf](http://www.prefecturailfov.ro/Afaceri-Europene/tratatul-lisabona/Tratatul%20de%20la%20Lisabona%20(sinteza%20DAE).pdf), accesat la 1 aprilie 2020.

parlamentele naționale devenind, la rândul lor, actori importanți pentru consolidarea construcției comunitare, iar cetățenilor oferindu-li-se posibilitatea implicării în deciziile care îi privesc”¹⁶.

Articolul 2 alin. (5) prevede ca, „În relațiile sale cu restul comunității internaționale, Uniunea își afirmă și promovează valorile și interesele și contribuie la protecția cetățenilor săi. Aceasta contribuie la pacea, securitatea, dezvoltarea durabilă a planetei, solidaritatea și respectul reciproc între popoare, comerțul liber și echitabil, eliminarea sărăciei și protecția drepturilor omului și, în special, a drepturilor copilului, precum și la respectarea strictă și dezvoltarea dreptului internațional, inclusiv respectarea principiilor Cartei Organizației Națiunilor Unite.”

De-asemena Tratatul de la Lisabona conferă un cadru juridic stabilirii de relații între Uniune și statele vecine. Pentru prima dată în istoria construcției europene, importanța relațiilor de vecinătate ale Uniunii este consacrată la nivel de Tratat. Astfel, potrivit Tratatului, Uniunea dezvoltă relații privilegiate cu țările învecinate, în vederea stabilirii unui spațiu de prosperitate și de bună vecinătate, întemeiat pe valorile Uniunii și caracterizat prin relații strânse și pașnice, bazate pe cooperare¹⁷. Totodată, Politica de vecinătate este instrumentul care asigură cooperarea regională și promovarea valorilor Uniunii în statele vecine acesteia, oferindu-le acestora posibilitatea de a avea acces la o parte din piața unică, determinând o integrare economică progresivă și intensificarea cooperării politice între Uniunea Europeană și aceste state.

3. Concluzie

Așa cum menționam în partea introductivă a lucrării din prevederile Tratatului de la Lisabona, rezultă faptul că, pentru prima oară, Uniunea Europeană și-a stabilit ca obiectiv protecția cetățenilor față de efectele globalizării, iar competitivitatea nu mai reprezintă un obiectiv în sine, ci devine un instrument în strategiile de dezvoltare ale mediului economic. Cu privire la conținut, așa cum am documentat subiectul, am constatat că o serie de competențe: competența exclusivă, potrivit căreia Uniunea este singura care poate adopta dispoziții legislative, statele membre ocupându-se doar de punerea în aplicare, competența partajată, potrivit căreia statele membre au dreptul de a legifera și de a adopta măsuri obligatorii din punct de vedere juridic în cazul în care Uniunea nu și-a exercitat competența și competența de sprijin, potrivit căreia UE desfășoară acțiuni de sprijin sau de completare a politicilor statelor membre.

În același timp, am constatat, cu plăcere că Tratatul de la Lisabona specifică și consolidează valorile și obiectivele care stau la baza Uniunii. Aceste valori sunt menite să servească drept punct de referință pentru cetățenii europeni și să arate ce anume are de oferit Europa partenerilor săi din întreaga lume.

Referințe

- Iordan Gheorghe Bărbulescu, Noua Europă: Vol. 1.: Identitate și model european, Editura Polirom, București, 2015;
- Augustin Fuerea, Manualul Uniunii Europene, ediția a VI-a revizuită și adăugită, Editura Universal Juridic, București, 2016;

¹⁶ Idem.

¹⁷ Articolul 8 alineatul (1) din Tratatul privind Uniunea Europeană.

- Costina Ștefănescu, Conceptul de spațiul de securitate, libertate și justiție, Annals of the „Constantin Brâncuși” University of Târgu Jiu, Letter and Social Science Series, Supplement 3/2017;
- Ghidul dumneavoastră privind Tratatul de la Lisabona, Luxemburg, 2009, pag. 8.
- <http://www.europarl.europa.eu/factsheets/ro/sheet/5/tratatul-de-la-lisabona>
- [http://www.prefecturailfov.ro/Afaceri-Europene/tratatul-lisabona/Tratatul%20de%20la%20Lisabona%20\(sinteza%20DAE\).pdfca](http://www.prefecturailfov.ro/Afaceri-Europene/tratatul-lisabona/Tratatul%20de%20la%20Lisabona%20(sinteza%20DAE).pdfca)
- <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/HTML/?uri=OJ:C:2007:306:FULL&from=RO>
- http://old.presidency.ro/static/Versiunea_consolidata.pdf
- https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/ro/IP_09_1855
- [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/fiches_techniques/2013/010105/04A_FT\(2013\)010105_RO.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/fiches_techniques/2013/010105/04A_FT(2013)010105_RO.pdf)

PROCEDURA PRELIMINARĂ DE URGENȚĂ ȘI PROCEDURA ACCELERATĂ ÎN FAȚA CURȚII DE JUSTIȚIE A UNIUNII EUROPENE

Marilena-Diana PETRE*

Abstract

Studiul conturează modificările pe care Tratatul de la Lisabona le-a instaurat în urma adoptării sale. Deși, proiectul european a fost unul controversat și zbuciumat de două Războaie Mondiale, acesta a reprezentat un moment semnificativ de-a lungul istoriei și oportun de a conferi justiției noi prerogative. Astfel, s-au pus bazele personalității Uniunii Europene prin care procedura de codecizie este extinsă la noi domenii și urmează să fie cunoscută drept „procedura legislativă ordinară”. Atât procedura preliminară de urgență, cât și procedura accelerată câpătă rolul de a eficientiza durata de acordare a hotărârii judecătorești în favoarea părților, acestea concretizându-se într-o mai bună desfășurare a circuitului juridic al Curții și o aplicare uniformă a dreptului Uniunii. Rolul Curții a devenit unul însemnat, iar hotărârile sale au evoluat în literă de lege, demonstrând că dezvoltarea armonioasă și glorioasă din vremea postbelică impunea un nou regim juridic de acordare a deciziei care corespunde cerințelor actuale.

Cuvinte cheie: *tratatul de la Lisabona, Curtea de Justiție a Uniunii Europene, inovație, procedura preliminară de urgență, procedura accelerată*

1. Introducere

Nevoia de cunoaștere, dezvoltare și pace a reprezentat o punte solidă pentru apariția unui nou actor la nivel mondial, și anume Uniunea Europeană, care, din 2011, odată cu adoptarea Tratatului de la Lisabona beneficiază de personalitate juridică. Prin Tratat, Curtea de Justiție este investită cu noi prerogative. În lucrare, principale obiective sunt evidențierea celor mai importante trăsături ale procedurilor preliminară de urgență și a celei accelerate în fața Curții de Justiție a Uniunii Europene, care reprezintă elemente de inovație. Importanța studiului este aceea de a descoperi elementele noi de procedură în fața Curții, necesitatea și utilitatea aplicării lor și de a deveni buni practicieni ai dreptului. Astfel, prin consultarea Regulamentului de procedură în fața Curții, Tratatul privind Uniunea Europeană și Statutul Curții de Justiție, studiul are rolul de a crea o perspectivă despre formularea unei acțiuni, desfășurarea procesului și chiar constituirea de complete de judecată în cadrul Curții de Justiție.

---

* Studentă la Universitatea „Nicolae Titulescu” din București, Facultatea de Drept, specializarea Drept european și internațional, anul II, (e-mail:(did.diana99@yahoo.com)). Studiul a fost realizat sub coordonarea prof. univ. dr. Augustin Fuerea, e-mail:augustin.fuerea@univnt.ro

Mai mult decât atât, studiul cuprinde exemple din Jurisprudența Curții de Justiție a Uniunii Europene, cu privire la procedura accelerată și procedura preliminară de urgență care prezintă necesitatea aplicării legislației europene în vigoare pentru a asigura și respecta drepturile și libertățile fundamentale ale omului.

Tratatul de la Lisabona a fost inițial prevăzut în Declarația Consiliului European privind viitorul Uniunii Europene sau Declarația de la Laeken în 2001, luând naștere 8 ani mai târziu. „Tratatul de la Lisabona nu creează simboluri statale pentru Uniune, cum ar fi un steag sau un imn”.¹ Nu îi conferă nici competențe exclusive suplimentare. Cu toate acestea, noul text modifică modul în care Uniunea își exercită competențele existente și anumite competențe noi (partajate), încurajând participarea și protejarea cetățenilor, creând o nouă ordine instituțională și modificând procesele decizionale pentru mai multă eficacitate și transparență, asigurând astfel un nivel mai ridicat de control parlamentar și de răspundere democratică.² În urma adoptării tratatului de la Lisabona, sistemul jurisdicțional al Uniunii va purta denumirea de Curtea de Justiție a Uniunii Europene, aceasta fiind alcătuită din trei instanțe: Curtea de Justiție, Tribunalul și Tribunalul Funcției Publice. În ceea ce privește crearea de tribunale specializate, Tratatul de la Lisabona prevede că acestea urmează să fie înființate potrivit procedurii legislative ordinare, adică co-decizie luată cu majoritate calificată.

Curtea de Justiție a Uniunii Europene este una dintre cele șapte instituții europene. Autoritate judiciară a Uniunii, aceasta are drept misiune să garanteze respectarea dreptului european asigurând interpretarea și aplicarea uniformă a tratatelor. Instituția contribuie la protecția valorilor Uniunii și lucrează la construcția europeană prin jurisprudența sa.³

Cu privire la domeniile de competență ale Curții de Justiție a Uniunii Europene trebuie avut în vedere faptul că structura pe trei „piloni” a Uniunii Europene, introdusă de Tratatul de la Maastricht din 7 februarie 1992, dispăre. Prin urmare, „competența Curții de Justiție a Uniunii Europene acoperă dreptul Uniunii Europene, cu excepția cazului în care tratatele prevăd altfel” (articolul 19 TUE).⁴ „Curtea de Justiție a Uniunii Europene rămâne un pilon stabil și solid al proiectului european, lucrând neîncetat la păstrarea și consolidarea valorilor fundamentale inerente unei Uniuni de drept, care nu pot face obiectul niciunei forme de concesiuni sau de compromis.”⁵

Având în vedere faptul că prin Tratatul de la Lisabona a fost abrogat articolul 35 TUE, competența Curții de Justiție de a se pronunța cu titlu preliminar în materia cooperării polițienești și judiciare în materie penală (fostul titlu VI din Tratatul UE) devine obligatorie și nu mai este subordonată unei declarații potrivit căreia fiecare stat membru recunoștea competența Curții de Justiție și indica instanțele naționale care o puteau sesiza. Există, însă, dispoziții tranzitorii (protocolul nr. 36, articolul 10) care prevăd că respectiva competență nu va fi deplin aplicabilă decât în termen de cinci ani de la data intrării în vigoare a tratatului.

Pe de altă parte, „prin Tratatul de la Lisabona se abrogă fostul articol 68 TCE cuprins în fostul titlu IV din Tratatul CE privind vizele, dreptul de azil, imigrarea și alte politici referitoare la libera circulație a persoanelor, domeniu care fusese transferat în

¹https://www.europarl.europa.eu/ftu/pdf/ro/FTU_1.1.5.pdf, p.1

²<https://www.europarl.europa.eu/factsheets/ro/sheet/5/tratatul-de-la-lisabona> (accesat la 6 aprilie 2020).

³https://curia.europa.eu/jcms/upload/docs/application/pdf/2019-06/20190650_ra_pan_ro_2019-06-06_09-48-22_637.pdf (accesat la 6 aprilie 2020).

⁴Art.19, Tratatul privind Uniunea Europeană

⁵https://curia.europa.eu/jcms/upload/docs/application/pdf/2019-06/20190650_ra_pan_ro_2019-06-06_09-48-22_637.pdf (accesat la 6 aprilie 2020).

„pilonul” comunitar prin Tratatul de la Amsterdam. Tratatul de la Lisabona consacră această evoluție întrucât prevede integrarea completă a acestor domenii la titlul V din TFUE în care sunt reunite politicile privind controlul la frontiere, dreptul de azil și imigrarea, cooperarea judiciară în materie civilă, cooperarea în materie penală și cooperarea polițienească”⁶.

„Astfel, Tratatul de la Lisabona elimină aceste restricții privind competența Curții de Justiție în materia trimiterilor preliminare, în condițiile în care, anterior, numai instanțele naționale care se pronunțau în ultimă instanță puteau sesiza Curtea, iar Curtea nu se putea pronunța asupra măsurilor de ordine publică luate în cadrul controalelor la frontieră. Prin urmare, Curtea de Justiție dobândește competență generală de la intrarea în vigoare a Tratatului de la Lisabona. Trebuie însă menționat că, în continuare, Curtea nu are competență pentru a examina legalitatea sau proporționalitatea operațiunilor efectuate de poliție ori de alte servicii de aplicare a legii într-un stat membru și nici pentru a se pronunța asupra exercitării responsabilităților care le revin statelor membre în vederea menținerii ordinii publice și a apărării securității interne (articolul 276 TFUE)”⁷.

Carta drepturilor fundamentale, care are forță juridică obligatorie, dobândește aceeași valoare juridică pe care o au și tratatele [articolul 6 alineatul (1) TUE] și, prin urmare, este inclusă în domeniul acoperit de competența generală a Curții de Justiție.

„Există și restricții privind competența Curții în politica externă și de securitate comună (PESC). Deși noțiunea de pilon dispare odată cu Tratatul de la Lisabona, politica externă și de securitate comună (PESC), în temeiul titlului V din Tratatul UE, [articolul 24 alineatul (1) al doilea paragraf TUE] „face [în continuare] obiectul aplicării unor norme și proceduri speciale”. Prin urmare, potrivit aceluiași articol, Curtea de Justiție a Uniunii Europene nu este competentă pentru a controla aceste dispoziții și nici în ceea ce privește actele adoptate în temeiul acestora (articolul 275 primul paragraf TFUE)”⁸.

Articolul 275 TFUE reglementează și o excepție în domeniul competențelor Curții. Astfel, Curtea este competentă pentru a controla respectarea delimitării dintre PESC și celelalte competențe ale Uniunii, întrucât, în temeiul articolului 40 TUE, „punerea în aplicare a PESC nu trebuie să afecteze exercitarea competențelor Uniunii Europene”.

Articolul 40 TUE statuează că, instanța de la Luxemburg este în continuare competentă pentru a soluționa acțiunile în anulare având ca obiect deciziile care prevăd măsuri restrictive împotriva persoanelor fizice sau juridice adoptate de Consiliu, de exemplu, în ceea ce privește înghețarea fondurilor în cadrul luptei împotriva terorismului (articolul 275 al doilea paragraf TFUE).⁹

În condițiile prevăzute la articolul 23a din Statut, precum și la articolele 105-114 din Regulamentul de procedură, o trimitere preliminară poate, în anumite împrejurări, să fie judecată potrivit procedurii accelerate sau potrivit procedurii de urgență. Aplicarea acestor proceduri este decisă de Curte pe baza prezentării de către instanța de trimitere a unei cereri distincte, corespunzător motivate, care stabilește împrejurările, de drept ori de fapt, care justifică aplicarea acestei sau a acestor proceduri sau, cu titlu excepțional, din oficiu, atunci când natura sau împrejurările proprii cauzei par să impună o asemenea măsură.¹⁰

⁶ https://curia.europa.eu/jcms/jcms/P_69328/ro/, (accesat la 6 aprilie 2020).

⁷ Art.276 Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene

⁸ Art.275, Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene

⁹ https://curia.europa.eu/jcms/jcms/P_69328/ro/ (accesat la 6 aprilie 2020).

¹⁰ https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/PDF/?uri=OJ:JOC_2019_380_R_0001 (accesat la 6 aprilie 2020).

2. Aspecte referitoare la procedura în fața curții de justiție prevăzute în statutul curții de justiție

Articolul 20 din Statutul Curții de Justiție a Uniunii Europene prevede că: „procedura în fața Curții de Justiție este alcătuită două faze: o fază scrisă și una orală, indiferent de natura cauzei”. Sintetizând, procedura preliminară prezintă două faze, iar când se face referire la cea de urgență se poate lua în calcul omiterea procedurii scrise.

Procedura scrisă cuprinde comunicarea adresată părților și instituțiilor Uniunii ale căror acte fac obiectul acțiunii în cauză, cereri, memorii, apărări și observații și, eventual, replici, precum și toate actele și documentele ce le susțin sau copiile acestora certificate conform. Comunicările se fac prin grija grefierului, în ordinea și la termenele prevăzute de regulamentul de procedură¹¹.

Procedura orală trebuie să cuprindă audierea de către Curte a agenților, consilierilor și avocaților, a concluziilor avocatului general, precum și, dacă este necesar, audierea martorilor și experților. Cauza poate să fie judecată și fără concluziile avocatului general, în cazul în care Curtea stabilește că respectivul litigiu nu pune o problemă nouă de drept.¹² Cu privire la urgența cauzei, instanța poate lasă la o parte în mod voit concluziile deduse din argumente și constatări ale Ombudsmanului, arătând astfel autoritatea sa superioară de decizie.

Sesizarea Curtea de Justiție se face printr-o cerere adresată grefierului. Cererea trebuie să cuprindă numele și domiciliul reclamantului, calitatea semnatarului, numele părții sau părților împotriva cărora se înaintează cererea, obiectul litigiului, concluziile și o expunere sumară a motivelor invocate.¹³ Această procedură nu este foarte diferită de cea a instanțelor naționale.

Articolul 19 din Statutul Curții de Justiție reglementează instituția reprezentării. Reprezentarea în fața Curții de Justiție a statelor membre, instituțiilor uniunii, statelor părți la Acordul privind Spațiul Economic European, precum și Autoritatea de supraveghere AELS menționată de acest acord se face de către de un agent numit pentru fiecare cauză putând fi asistat de un consilier sau de un avocat. Celelalte părți trebuie să fie reprezentate de un avocat.¹⁴

Articolul 23a din Statutul Curții prevede că „regulamentul de procedură poate prevedea o procedură accelerată, iar pentru trimerile preliminare referitoare la spațiul de libertate, securitate și justiție, o procedură de urgență”.

Primul alineat al articolul 23a din Statutul Curții de Justiție coroborat cu articolul 105 din Regulamentul de procedura al Curtii de Justitie fixează termenul de depunere al memoriilor și al observațiilor scrise. Aceste proceduri pot prevedea un termen mai scurt de 15 zile, stabilit de președinte, prin derogare de la articolul 20 al patrulea paragraf din Statutul Curtii, și anume judecarea cauzei fără concluziile avocatului general. Eventualele memorii sau observații scrise se comunică înainte de sedință. În comparație cu procedura accelerată, procedura de urgență poate prevedea limitarea părților și a celorlalte persoane interesate autorizate să depună memoriile sau observații scrise, și, în cazuri de extremă urgență, omiterea fazei scrise a procedurii.¹⁵

¹¹ Statutul CJUE, https://curia.europa.eu/jcms/upload/docs/application/pdf/2016-08/tra-doc-ro-div-c-0000-2016-201606984-05_00.pdf (accesat la 6 aprilie 2020).

¹² Articolul 20 din Statutul Curții de Justiție al Uniunii Europene

¹³ Articolul 21 din Statutul Curții de Justiție al Uniunii Europene

¹⁴ Articolul 19 din Statutul Curții de Justiție al Uniunii Europene.

¹⁵ Articolul 23a din Statutul Curții de Justiție al Uniunii Europene.

Articolul 24 statuează faptul că, Curtea de Justiție poate cere părților să prezinte toate documentele și să furnizeze toate informațiile pe care le consideră necesare. În caz de refuz, Curtea ia act de aceasta. De asemenea, Curtea poate cere statelor membre și instituțiilor, organelor, oficiilor și agențiilor care nu sunt părți în cauză toate informațiile pe care le consideră necesare pentru soluționarea procesului.¹⁶ Se poate încredința de către Curte și efectuarea unei expertize oricărei persoane, autorități, birou, comisii sau organizații, la alegerea sa.¹⁷

Conform articolului 26 din Statutul Curții, pot fi audiați martori în condiții care se stabilesc prin regulamentul de procedură. În mod excepțional, cu privire la martorii care nu se prezintă, articolul 27 reglementează faptul că, Curtea de Justiție poate aplica sancțiuni pecuniare, în condiții care se stabilesc prin regulamentul de procedură. Martorii și experții pot fi audiați sub jurământ depus potrivit formulei stabilite de regulamentul de procedură sau modalităților prevăzute de legislația internă a martorului sau a expertului. Mai mult decât atât, Curtea de Justiție poate ordona ca un martor sau un expert să fie audiat de autoritatea judiciară de la locul său de domiciliu.¹⁸

Curtea va suporta cheltuielile litigiului, sub rezerva de a le pune, dacă este cazul, în sarcina părților. Deci, încredințarea cheltuielilor către pârâtului sau reclamant reprezintă doar o opțiune, acesta reprezentând un avantaj pentru situația în care una dintre părți se află în stare de insolabilitate.

Ședințele nu sunt secrete, cu excepția cazurilor în care, din motive grave, Curtea de Justiție decide altfel, din oficiu sau la cererea părților. La fiecare ședință se întocmește un proces verbal semnat de președinte și de grefier. Rolul ședințelor se stabilește de președinte. Deliberările Curții de Justiție sunt și rămân confidentiale. Art 32 din Regulamentul de procedura alin. (3) statuează că fiecare judecător care a participat la deliberări își exprima părerea și o motivează.¹⁹

Hotărârile de judecată se semnează atât de președinte, cât și de grefier și se citesc în ședință publică.²⁰

3. Procedura preliminară accelerată

Procedura întrebărilor preliminare se extinde la actele adoptate de organele, de oficiile și de agențiile Uniunii. Curtea „le poate interpreta și poate controla validitatea acestora, la solicitarea instanțelor naționale”, pentru ca acestea din urmă să poată, de exemplu, să verifice conformitatea legislației naționale cu dreptul Uniunii. (articolul 267 TFUE)²¹

Potrivit Regulamentului de procedură al Curții de Justiție, Titlul III, Capitolul 2, „în cazul în care natura cauzei impune examinarea acesteia în termen scurt, la cererea instanței de trimitere sau, cu titlu excepțional, din oficiu, președintele Curții poate, după ascultarea judecătorului raportor și a avocatului general să decidă judecarea trimiterii preliminare potrivit procedurii accelerate” (art. 105). Cu alte cuvinte, Curtea trebuie să hotărască dacă motivele invocate de judecătorul raportor sau de avocatul general sunt întemeiate sau nu pentru a deroga de la o procedură obișnuită.

¹⁶ Articolul 24 din Statutul Curții de Justiție al Uniunii Europene.

¹⁷ Articolul 25 din Statutul Curții de Justiție al Uniunii Europene.

¹⁸ Articolele 26-29 din Statutul Curții de Justiție al Uniunii Europene.

¹⁹ Articolele 31-32 din Statutul Curții de Justiție al Uniunii Europene.

²⁰ Articolele 36-37 din Statutul Curții de Justiție al Uniunii Europene.

²¹ https://curia.europa.eu/jcms/jcms/P_69328/ro/ (accesat la 6 aprilie 2020).

Astfel, alineatul (2) al articolului 105 reglementează faptul că președintele este persoana desemnată în a stabili data imediată a ședinței, dată care se comunică persoanelor interesate odată cu notificarea cererii de decizie preliminară. Data este fixată în funcție de restul programărilor de litigii, gradul de urgență reprezentând un factor esențial, având în vedere fluxul mare de cauze. Cu privire la persoanele interesate, conform articolului 23 din Statutul Curții de Justiție, acestea pot fi părțile, statele membre, Comisia și dacă este cazul, instituția, organul sau oficiul sau agenția Uniunii care a adoptat actul și a cărei validitate sau interpretare este contestată.²²

Articolul 105 al (3) statuează că persoanele interesate pot să depună memoriile sau observații scrise într-un termen de minim 15 zile, stabilit de președinte. Eventualele memoriile sau observații scrise se comunică înainte de ședință. Minimul de 15 zile este calculat pentru ca instanța să poată să ia act de ele și să reflecte asupra lor.

De asemenea, Regulamentul de procedura al Curții de Justiție consemnează în articolul 106 despre transmiterea actelor de procedură. Astfel, memoriile și observațiile se consideră depuse odată cu transmiterea la greșă, prin fax sau prin orice alt mijloc tehnic de comunicare de care dispune Curtea, a unei copii a originalului semnat și a înscrisurilor și mijloacelor materiale de probă invocate în susținerea actului de procedură respectiv. Acestea trebuie să fie însoțite de opisul prevăzut la articolul 57 alineatul (4): „Fiecărui act de procedură i se anexează un dosar care conține înscrisurile și mijloacele materiale de probă invocate în susținerea acestuia și un opis al acestor înscrisuri și mijloace materiale de probă”. Originalul actului și anexele menționate anterior se transmit greșei fără întârziere.²³

Ultimele alineate al articolului 105 din Regulament a consemnat faptul că, „Curtea se pronunță după ascultarea avocatului general”.²⁴ Aceasta reprezintă ultima etapă a procesului decizional, hotărârile fiind obligatorii între părți, iar nimeni nu are drept să stânjenească exercitarea acestor drepturi valorificate în urma litigiului,

4. Procedura preliminară de urgență

Prin Tratatul de la Lisabona se introduce o dispoziție potrivit căreia Curtea de Justiție hotărăște în cel mai scurt termen în cazul în care o chestiune preliminară se invocă într-o cauză pendinte în fața oricărei instanțe judecătorești naționale privind o persoană supusă unei măsuri privative de libertate. Astfel, se face referire chiar în textul tratatului la procedura preliminară de urgență (PPU), care a intrat în vigoare la 1 martie 2008 și se aplică în privința spațiului de libertate, securitate și justiție.²⁵

Regulamentul de procedură al Curții de Justiție reglementează și instituția procedurii preliminare de urgență. Astfel, articolul 107 stabilește domeniul de aplicare al procedurii de urgență. Conform alin. (1): „în urma unei cereri formulate de instanța de trimitere sau, cu titlu excepțional, din oficiu, și anume o trimitere preliminară prin care se adresează una sau mai multe întrebări referitoare la domeniile vizate de titlul V din partea a treia din Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene poate să fie judecată potrivit procedurii de urgență care, asemănător procedurii accelerate derogă de la prevederile unei proceduri obișnuite”.

²² Articolul 23 din Statutul Curții de Justiție al Uniunii Europene

²³ Articolul 106 din Regulamentul de procedură al Uniunii Europene

²⁴ Articolul 105 din Regulamentul de procedură al Uniunii Europene

²⁵ https://curia.europa.eu/jcms/jcms/P_69328/ro/ (accesat la 6 aprilie 2020).

Alineatul 2 al aceluiași articol stabilește că: „instanța de trimitere va expune în trimiterea preliminară împrejurările de drept și de fapt care demonstrează urgența și care justifică aplicarea acestei proceduri derogatorii”. Dacă instanța de trimitere nu a formulat o cerere de aplicare a procedurii de urgență, președintele Curții poate, dacă aplicarea acestei proceduri pare, la prima vedere, necesară, să solicite camerei să examineze necesitatea judecării trimiterii potrivit procedurii menționate.²⁶

Conform articolului 108 decizia de judecare a trimiterii potrivit procedurii de urgență se adoptă de camera desemnată, la propunerea judecătorului raportor și după ascultarea avocatului general. Compunerea camerei se stabilește în conformitate cu articolul 28 alineatul (2): „în ziua atribuirii cauzei judecătorului raportor în cazul în care aplicarea procedurii de urgență se solicită de instanța de trimitere sau, dacă necesitatea aplicării acestei proceduri este examinată la cererea președintelui Curții, în ziua în care este formulată această cerere”. Articolul 28 al (2) statuează că „pentru compunerea camerelor de cinci judecători, după alegerea președinților acestora, se întocmesc liste cuprinzând toți judecătorii care fac parte din camera respectivă, cu excepția președintelui acesteia”.

Atunci când cauza prezintă o legătură de conexitate cu o cauză pendinte atribuită unui judecător raportor care nu face parte din camera desemnată, aceasta din urmă poate să propună președintelui Curții să atribuie cauza acestui judecător raportor. În situația în care cauza este reatribuită acestui judecător raportor, camera de cinci judecători din care face parte acesta va îndeplini, pentru acea cauză, funcția de cameră desemnată. În cazul în care Curtea consideră că mai multe cauze trebuie judecate împreună de același complet de judecată, compunerea acestuia este cea stabilită pentru cauza al cărei raport preliminar a fost examinat primul. (nota subsol ultima propoziție Articolul 29 alineatul (1) se aplică în mod corespunzător).²⁷

Articolul 109 conturează faza scrisă a procedurii de urgență. Astfel, în cazul în care instanța de trimitere a solicitat aplicarea procedurii de urgență sau atunci când președintele a solicitat camerei desemnate să examineze necesitatea judecării trimiterii potrivit acestei proceduri, cererea de decizie preliminară se notifică de îndată, prin grija grefierului, părților din litigiul principal, statului membru de care aparține instanța de trimitere, Comisiei Europene, precum și instituției care a adoptat actul a cărui validitate sau interpretare este pusă în discuție. Cererea de decizie preliminară se comunică în plus persoanelor interesate prevăzute la articolul 23 din Statut, altele decât destinatarii notificării menționate. Este de observat și contribuția adusă de Comisia Europeană în desfășurarea litigiului.

Alineatul (2) consacră faptul că decizia de a judeca sau de a nu judeca trimiterea preliminară potrivit procedurii de urgență se notifică imediat instanței de trimitere, precum și părților, statului membru și instituțiilor. Imediat după efectuarea notificării, aceasta este transmisă și persoanelor interesate. Decizia de judecare a trimiterii potrivit procedurii de urgență stabilește termenul în care acestea din urmă pot depune memoriile sau observații scrise. Decizia poate preciza aspectele de drept la care trebuie să se refere aceste memoriile sau observații scrise și poate stabili întinderea maximă a acestor înscrisuri. Părțile nu pot să deroge de la forma cerută, deoarece ar putea tarage inadmisibilitatea cererii.

Alineatul (3) invocă și o excepție. Astfel: „în cazul în care într-o cerere de decizie preliminară se face referire la o procedură administrativă sau judiciară desfășurată într-un

²⁶ Articolul 107 din Regulamentul de procedură al Uniunii Europene.

²⁷ Articolul 108 din Regulamentul de procedură al Uniunii Europene.

alt stat membru decât cel de care aparține instanța de trimitere, Curtea poate invita acel stat membru să facă orice precizări utile în scris sau în ședința de audiere a pledoariilor”.

În cazul în care o trimitere preliminară se judecă potrivit procedurii de urgență, „cererea de decizie preliminară, precum și memoriile sau observațiile scrise depuse se notifică persoanelor interesate prevăzute la articolul 23 din Statut, altele decât părțile și persoanele interesate prevăzute la articolul 109 alineatul (1)”. Cererea de decizie preliminară se notifică statelor membre în versiunea originală, însoțite de o traducere în limba oficială a statului destinatar. Dacă se considera adecvat, traducerea poate fi înlocuită cu un rezumat, care conține în special obiectul litigiului principal, argumente esențiale ale părților din acest litigiu, o prezentare pe scurt a motivării trimiterii, precum și jurisprudența și prevederile dreptului național și ale dreptului Uniunii invocate.²⁸ Traducerea documentelor este esențială pentru desfășurarea unui proces echitabil, la care iau parte mai mulți actori de origini și naționalități diferite deoarece oferă siguranță, credibilitate și încredere cu privire la litigiu.

În plus, memoriile sau observațiile scrise depuse se notifică părților și celorlalte persoane interesate prevăzute la articolul 109 alineatul (1). Data ședinței se comunică persoanelor interesate prevăzute la articolul 23 din Statutul Curții alături de notificări. În cazuri de urgență deosebită, camera desemnată poate decide să omită faza scrisă a procedurii prevăzută la articolul 109 alineatul (2).²⁹ Omiterea fazei scrise reprezintă o inovație care a reușit să reducă numărul litigiilor considerabil, a reușit să acorde Curții prerogative supreme de a acorda o decizie cu rapiditate, bazată doar pe ascultarea pledoariilor părților. Acest lucru aduce în același timp mai multe dezavantaje pentru părți deoarece apărarea părților ar putea fi incompletă în pledoarii, cerințele reclamanților nu ar putea fi onorate deoarece instanța nu a luat act de ele, precum și apariția unor noi probe în timpul alocat acordării deciziei ar putea reprezenta factori importanți pe care instanța nu îi poate lua în calcul sau nu le poate satisface din oficiu.

În conformitate cu articolul 112 al Regulamentului s-a decis ca „după ascultarea avocatului general, Camera desemnată se pronunță asupra deciziei pe fond”.³⁰

Articolul 113 determină numărul de judecători care pot lua parte la actul decizional. Completul de judecată poate decide să judece cauza în complet format din trei judecători. Astfel, completul de judecată se compune din președintele camerei desemnate, din judecătorul raportor și din primul sau, dacă este cazul, din primii doi judecători desemnați din lista prevăzută la articolul 28 alineatul (2) cu ocazia stabilirii compunerii camerei desemnate, în conformitate cu articolul 108 alineatul (1) din Regulament. Dacă este cazul, „camera desemnată poate solicita Curții trimiterea cauzei unui complet de judecată compus din mai mulți judecători”. Astfel, procedura continuă în fața noului complet de judecată. În alte situații se precede redeschiderea fazei orale a procedurii.³¹

Asemănător procedurii preliminare accelerate, actele de procedură se transmit în conformitate cu articolul 106 din Regulament.³²

Un exemplu din practica judiciară arată cât de importantă este în procedura de urgență caracterul extraordinar al urgenței și respectarea de către cetățeni a legislației. Pentru ca o astfel de cerere să fie admisibilă, instanța de trimitere trebuie să justifice caracterul urgent, indicând riscurile potențiale ale aplicării procedurii obișnuite.

²⁸ Articolul 98 din Regulamentul de procedură al Uniunii Europene.

²⁹ Articolul 110 din Regulamentul de procedură al Uniunii Europene.

³⁰ Articolul 112 din Regulamentul de procedură al Uniunii Europene.

³¹ Articolul 113 din Regulamentul de procedură al Uniunii Europene.

³² Articolul 114 din Regulamentul de procedură al Uniunii Europene.

Neîndeplinirea acestei cerințe duce la inadmisibilitatea cererii și nesatisfacerea pretențiilor reclamantului. „În cauza supusă judecării, C-33/06 având ca obiect o cerere de pronunțare a unei hotărâri preliminare, în temeiul articolului 234 CE, introdusă de Tribunalul Dâmbovița (România), prin decizia din data de 17 ianuarie 2007, primită de către Curte în data de 24 ianuarie 2007, în cauza Ministerul Administrației și Internelor – Direcția generală de pașapoarte București împotriva lui X, președintele Curții emite ordonanța conform căreia: respinge cererea Tribunalului Dâmbovița din data de 17 ianuarie 2007 privind supunerea soluționării cauzei C-33/07 unei proceduri accelerate prevăzute de articolul 104a primul paragraf din Regulamentul de procedură al Curții.

Cererea avea ca obiect pronunțarea unei hotărâri preliminare se referă la interpretarea articolului 18 CE și a articolului 27 din Directiva 2004/38/CE privind dreptul la liberă circulație și ședere pe teritoriul statelor membre pentru cetățenii Uniunii și membrii familiilor acestora.

Această cerere a fost formulată în cadrul unei proceduri civile de urgență introduse la data de 11 ianuarie 2007 de către Ministerul Administrației și Internelor – Direcția generală de pașapoarte București, urmărind obținerea pronunțării unei hotărâri prin care să fie restrânsă exercitarea de către dl X, rezident în România, a dreptului său la liberă circulație în străinătate pentru o perioadă de până la 3 ani. Prin decizia sa de trimitere, Tribunalul Dâmbovița a solicitat Curții să supună soluționarea cererii având ca obiect pronunțarea unei hotărâri preliminare unei proceduri accelerate, în temeiul articolului 104a primul paragraf din Regulamentul de procedură. Din prevederea amintită rezultă că, la cererea instanței naționale, președintele poate decide, în mod excepțional, la propunerea judecătorului raportor și după ascultarea avocatului general, să supună o cerere având ca obiect pronunțarea unei hotărâri preliminare unei proceduri accelerate care derogă de la dispozițiile Regulamentului de procedură, atunci când din circumstanțele invocate reiese că soluționarea întrebării preliminare este de urgență extraordinară.

În sprijinul cererii sale de aplicare a procedurii accelerate, instanța de trimitere invocă faptul că dl X trebuie să fie în măsură să-și exercite dreptul la liberă circulație sau să cunoască, cât mai curând posibil, dacă nu dispune decât de o posibilitate limitată de exercitare a acestui drept. Cu toate acestea, instanța în cauză nu precizează dacă libertatea de circulație a persoanei interesate este restrânsă în prezent. Instanța adaugă faptul că, în conformitate cu legislația națională, trebuie să se pronunțe asupra cererii de restrângere a exercitării dreptului amintit în termen de cinci zile de la înregistrarea cererii introductive, care s-a efectuat la data de 11 ianuarie 2007. Or, simplul interes al dlui X de a cunoaște cât mai repede posibil care este întinderea drepturilor ce rezultă din articolul 18 CE și din articolul 27 din Directiva 2004/38 nu este de natură să determine existența unei urgențe extraordinare, așa cum este aceasta definită la articolul 104a primul paragraf din Regulamentul de procedură.

Caracterul extraordinar al urgenței nu poate reieși nici din simplul fapt că cererea având ca obiect pronunțarea unei hotărâri preliminare a fost introdusă în cadrul unei proceduri de urgență, care prevede că termenul în care instanța națională trebuie să soluționeze cauza este de numai cinci zile, calculat de la data sesizării sale de către autoritatea competentă. Cu atât mai mult, această regulă va fi aplicabilă într-o cauză precum cea din acțiunea principală, în care termenul acordat instanței de trimitere pentru soluționare expirase deja la momentul la care cererea având ca obiect pronunțarea unei hotărâri preliminare a fost înregistrată la grefa Curții.

Reiese astfel că, în prezenta cauză, condițiile prevăzute de articolul 104a primul paragraf din Regulamentul de procedură nu sunt îndeplinite și că, prin urmare, solicitarea

instanței de trimitere privind supunerea soluționării acestei cauze unei proceduri accelerate instituite prin dispoziția amintită nu poate fi admisă”.³³

Un alt exemplu de practică judiciară în materia procedurii preliminară de urgență în fața Curții de Justiție îl reprezintă Hotărârea Curții din 12 decembrie 2019 cu privire la cauza C-627/19 PPU, având ca obiect o cerere de decizie preliminară formulată în temeiul articolului 267 TFUE de rechtbank Amsterdam (Tribunalul din Amsterdam, Țările de Jos), prin decizia din 22 august 2019, primită de Curte la 22 august 2019, în procedura referitoare la executarea unui mandat european de arestare emis împotriva lui ZB.

„Cererea de decizie preliminară privește interpretarea Deciziei-cadru 2002/584/JAI a Consiliului din 13 iunie 2002 privind mandatul european de arestare și procedurile de predare între statele membre (JO 2002, L 190, p. 1, Ediție specială, 19/vol. 6, p. 3), astfel cum a fost modificată prin Decizia-cadru 2009/299/JAI a Consiliului din 26 februarie 2009 (JO 2009, L 81, p. 24) (denumită în continuare „Decizia-cadru 2002/584”).

Această cerere a fost formulată în cadrul executării, în Țările de Jos, a unui mandat european de arestare emis la 24 aprilie 2019 de Procureur des Konings te Brussel (procurorul Regelui din Bruxelles, Belgia), în scopul executării a două pedepse privative de libertate pronunțate împotriva lui ZB.

Acțiunea principală și întrebarea preliminară

La data de 24 aprilie 2019, procurorul Regelui din Bruxelles a emis un mandat european de arestare împotriva lui ZB în scopul executării unei hotărâri pronunțate la 7 februarie 2019 de tribunal de première instance francophone de Bruxelles (Belgia) [Tribunalul de Primă Instanță francofon din Bruxelles], prin care ZB a fost condamnat la pedepse cu închisoarea de 30 de luni și de un an.

La data de 3 mai 2019, ZB a fost arestat în Țările de Jos în temeiul mandatului european de arestare.

În aceeași zi, Openbaar Ministerie (Ministerul Public, Țările de Jos) a sesizat rechtbank Amsterdam (Tribunalul din Amsterdam, Țările de Jos), în temeiul articolului 23 din Overleveringswet (Legea privind predarea) din 29 aprilie 2004, în versiunea aplicabilă cauzei principale, pentru examinarea mandatului european de arestare.

Instanța de trimitere arată, pe de o parte, că din informațiile furnizate de autoritățile belgiene în cadrul procedurii principale reiese că, în Belgia, membrii parchetului participă la administrarea justiției și acționează în mod independent, fără a fi supuși, direct sau indirect, unor ordine sau instrucțiuni individuale din partea puterii executive.

Pe de altă parte, această instanță constată că reglementarea belgiană privind mandatul european de arestare nu prevede posibilitatea de a formula o cale de atac distinctă împotriva deciziei de a emite un astfel de mandat.

Prin urmare, instanța menționată ridică problema dacă condiția care figurează la punctul 75 din Hotărârea din 27 mai 2019, OG și PI (Parchetele din Lübeck și Zwickau) (C-508/18 și C-82/19 PPU, EU:C:2019:456), potrivit căreia decizia de a emite un mandat european de arestare și în special caracterul proporțional al unei astfel de decizii trebuie să poată face obiectul unei căi de atac jurisdicționale care îndeplinește pe deplin cerințele inerente unei protecții jurisdicționale efective, se aplică și în cazul în care mandatul european de arestare urmărește executarea unei pedepse privative de libertate.

Deși instanța de trimitere consideră că cerințele impuse prin Hotărârea din 27 mai 2019, OG și PI (Parchetele din Lübeck și Zwickau) (C-508/18 și C-82/19 PPU, EU:C:2019:456), precum și prin Hotărârea din 27 mai 2019, PF (Procurorul General al

³³https://www.researchgate.net/publication/306109231_Trimiterile_preliminare_ale_instantelor_din_Romania_la_CJUE_Culegere_adnotata_de_jurisprudenta_2007-2013_vol_1_p.7-8 (accesat la 6 aprilie 2020).

Lituaniei) (C-509/18, EU:C:2019:457), trebuie să fie îndeplinite în cazul tuturor mandatelor europene de arestare, indiferent dacă sunt emise pentru efectuarea urmăririi penale sau în scopul executării unei pedepse, inclusiv atunci când se întemeiază pe o hotărâre executorie pronunțată de o instanță, totuși aceasta subliniază că, în speță, autoritatea judiciară emitentă și Ministerul Public neerlandez sunt de altă opinie.

În aceste condiții, Rechtbank Amsterdam (Tribunalul din Amsterdam) a hotărât să suspende judecarea cauzei și să adreseze Curții următoarea întrebare preliminară:

„Dacă un mandat european de arestare vizează executarea unei pedepse privative de libertate aplicate printr-o hotărâre executorie pronunțată de un judecător sau de o instanță, în timp ce mandatul european de arestare este emis de un procuror care participă la administrarea justiției în statul membru emitent și a cărui independență în exercitarea funcțiilor sale inerente emiterii unui mandat european de arestare este garantată, mai este valabilă condiția de a putea exercita împotriva deciziei de emiterie a unui mandat european de arestare și în special împotriva proporționalității unei astfel de decizii o cale de atac jurisdicțională care să satisfacă pe deplin cerințele inerente unei protecții jurisdicționale efective?”

Cu privire la procedura de urgență

La data de 17 septembrie 2019, Camera întâi a Curții a decis, la propunerea judecătoarei raportoare, după ascultarea avocatului general, să soluționeze cauza C-627/19 PPU în procedură preliminară de urgență.

Astfel, după ce a arătat că trimiterea privea interpretarea Deciziei-cadru 2002/584, care face parte din titlul V din partea a treia din Tratatul FUE, referitor la spațiul de libertate, securitate și justiție, și, prin urmare, era susceptibilă, astfel cum solicita instanța de trimitere, să fie soluționată potrivit procedurii preliminare de urgență prevăzute la articolul 23a din Statutul Curții de Justiție a Uniunii Europene și la articolul 107 din Regulamentul de procedură al Curții, Camera întâi a Curții s-a întemeiat pe împrejurarea că ZB era reținut, începând de la 3 mai 2019, în vederea extradării, așteptând o decizie cu privire la executarea mandatului european de arestare emis în privința sa, și că menținerea sa în detenție depindea de soluționarea litigiului principal.

Pentru aceste motive, Curtea (Camera întâi) declară:

Decizia-cadru 2002/584/JAI a Consiliului din 13 iunie 2002 privind mandatul european de arestare și procedurile de predare între statele membre, astfel cum a fost modificată prin Decizia-cadru 2009/299/JAI a Consiliului din 26 februarie 2009, trebuie interpretată în sensul că nu se opune unei legislații a unui stat membru care, în condițiile în care atribuie competența de a emite un mandat european de arestare în scopul executării unei pedepse unei autorități care, deși participă la administrarea justiției acestui stat membru, nu este ea însăși o instanță judecătorească, nu prevede existența unei căi de atac jurisdicționale distincte împotriva deciziei acestei autorități de a emite un astfel de mandat european de arestare.”³⁴

5. Concluzii

În concluzie, instituirea procedurilor jurisdicționale a avut drept scop stoparea exceselor sau a neregularităților și aplicarea uniformă a dreptului. România a susținut activ adoptarea Tratatului de la Lisabona, care include o mulțime de inovații, printre care și cele referitoare la recunoașterea mutuală a deciziilor jurisdicționale, apropierea legislațiilor și

³⁴<http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=221516&pageIndex=0&doclang=ro&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=2840807> (accesat la 6 aprilie 2020).

garantarea accesului la justiție. Procedura accelerată permite Curții să se pronunțe cu rapiditate asupra cauzelor extrem de urgente, reducând termenele la maximum și acordând acestor cauze o prioritate absolută. În schimb, procedura preliminară de urgență permite Curții de Justiție să soluționeze într-un termen considerabil redus întrebările cele mai sensibile referitoare la spațiul de libertate, securitate și justiție (cooperare polițienească și judiciară în materiile civilă și penală, precum și vize, drept de azil, imigrare și alte politici referitoare la libera circulație a persoanelor).

Referințe

- Augustin Fuerea, *Tratatele Uniunii Europene*, Editura C.H.Beck, București, 2017.
- https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/PDF/?uri=OJ:JOC_2019_380_R_0001 p.8-9
- Regulamentul de procedură al Uniunii Europene, Titlul III, Trimiterile preliminare, Capitolul 2 și Capitolul 3
- Statutul Curții de Justiție al Uniunii Europene, PROTOCOLUL (nr. 3) privind Statutul Curții de Justiție a Uniunii Europene TITLUL III PROCEDURA ÎN FAȚA CURȚII DE JUSTIȚIE
- https://curia.europa.eu/jcms/jcms/P_69328/ro/
- https://www.researchgate.net/publication/306109231_Trimiterile_preliminare_a_le_instantelor_din_Romania_la_CJUE_Culegere_adnotata_de_jurisprudenta_2007-2013_vol_1
- <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/ro/sheet/5/tratatul-de-la-lisabona>
- https://curia.europa.eu/jcms/upload/docs/application/pdf/2019-06/20190650_ra_pan_ro_2019-06-06_09-48-22_637.pdf
- <http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=221516&pageIndex=0&doclang=ro&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=2840807>

CARTA DREPTURILOR FUNDAMENTALE A UNIUNII EUROPENE. GENEZĂ ȘI CONȚINUT

Ștefania-Daniela M. LUNGU*

Abstract

Motivul pentru care m-am hotărât să cercetez Carta Fundamentală este acela că îmi doresc să înțeleg mai bine cu ce se ocupă și, mai ales, care sunt drepturile care sunt considerate a fi fundamentale la nivelul Uniunii Europene. Voi arăta modul cum a apărut aceasta Carta și motivul pentru care a fost nevoie de apariția ei la nivelul Uniunii Europene. Pentru aceasta voi face o cercetare amănunțită asupra a trei studii de caz pentru a descoperi răspunsul la întrebările referitoare la apariția Cartei, motivul pentru care a apărut și mai ales care sunt acele drepturi care sunt considerate a fi fundamentale la nivelul Uniunii Europene.

Cuvinte cheie: *Carta, Uniunea Europeană, geneza, conținut, studiu de caz, Tău, Nedescu*

1. Introducere

Carta Drepturilor Fundamentale reprezintă Biblia drepturilor omului la nivelul Uniunii Europene. Până la apariția ei, Comunitățile Europene și, mai târziu, Uniunea Europeană, erau mult mai interesate de aspectele economice. Un moment important pentru apariția Cartei este întâlnirea de la Tampere unde Consiliul European a hotărât asupra grupului de lucru care se va ocupa de crearea Cartei.

Îmi doresc ca prin acest studiu să dezleg misterele legate de geneza Cartei și cuprinsul acesteia. Pentru aceasta mă voi opri asupra a trei cauze cu ajutorul cărora, sper, să găsesc răspunsurile dorite. M-am oprit asupra unei cauze dintre Ministerul Public suedez din Åklagaren, pe de o parte, și domnul Åkerberg Fransson, pe de altă parte, cu privire la urmărirea penală desfășurată împotriva acestuia pentru infracțiuni fiscale în formă agravată și asupra a două cauze cu subiecte din România, și anume Tău și Nedescu.

Pentru a definitiva acest studiu al Cartei m-am documentat în cărțile scrise și de asemenea în jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului și a Curții de Justiție a Uniunii Europene.

Consider că studiul asupra Cartei nu este, încă, finit și voi reveni asupra acestuia în anii ce vor urma.

---

*Universitatea Nicolae Titulescu – București. Facultatea de drept. Specializarea Drept European și Internațional. (petronelacae03918@hotmail.com). Acest studiu a fost elaborat sub coordonarea prof. univ. dr. Augustin Fuerea, e-mail:augustinfuerea@yahoo.com

2. Geneza

2.1. Necesitatea apariției Cartei Drepturilor Fundamentale a Uniunii Europene

Până de curând, nevoia apariției unei Carte a Drepturilor Fundamentale a Uniunii Europene părea a fi doar un aspect considerat de mulți a nu fi necesar.

Comunitățile Europene, și ulterior Uniunea Europeană, s-au concentrat mai mult pe aspectele economice, decât pe respectarea drepturilor fundamentale ale omului.

Drepturile fundamentale ale omului s-au schimbat de la începutul Comunităților Europene. Dacă la semnarea tratatelor de la Roma, prin care s-a format Comunitatea Economică Europeană și Euratomul, nu se făcea referire la drepturile omului, astăzi acestea ocupă o poziție centrală în cadrul ordinii juridice ale Uniunii Europene.

Curtea de Justiție a Uniunii Europene a ridicat drepturile fundamentale la “rang de principii fundamentale ale UE”¹. Curtea de Justiție de la Luxemburg a apelat, mult timp, la convențiile internaționale pentru a rezolva cauze care aveau la bază probleme care țineau de drepturile omului.

2.2. Contextul apariției Cartei Drepturilor Fundamentale a Uniunii Europene

Primul moment important al apariției Cartei, a fost decizia Consiliului European² de la Tampere privind adoptarea Cartei.

În cadrul întâlnirii de la Tampere, Consiliul European a hotărât asupra grupului de lucru care se va ocupa de realizarea Cartei.

În anexa la Concluziile Consiliului European de la Tampere, se găsesc metodele și aranjamentele privind lucrul asupra Cartei.

Astfel, în ceea ce privește componența grupului, conform anexei Concluziilor, aflăm că din partea șefilor de stat sau ale guvernelor statelor membre au fost prezenți 15 membri, din partea Comisiei un reprezentant al Președintelui Comisiei Europene, din partea Parlamentului European 16 membri, iar din partea parlamentelor naționale au fost prezenți 30 de membri, câte doi pentru fiecare parlament național. Membrii grupului puteau fi înlocuiți dacă nu puteau participa la întâlniri.

În ceea ce privește Președintele și Vicepreședintele Grupului de lucru, aflăm că Președintele a fost ales de către grup. Calitatea de Vicepreședinte a revenit unui grup de persoane compus dintr-o persoană din partea Parlamentului European, o persoană din partea parlamentului național și din reprezentantul Președintelui Consiliului European. Membrii care aveau calitatea de vicepreședinte din partea Parlamentului European și din partea parlamentului național, erau aleși de către membrii Parlamentului European, respectiv de către membrii parlamentului național, care făceau parte din grupul de lucru.

Observatorii au fost reprezentați de doi reprezentanți ai Curții de Justiție a Comunităților Europene, aleși de către Curte și doi reprezentanți ai Consiliului Europei, unul dintre aceștia făcând parte din Curtea Europeană a Drepturilor Omului.

Comitetul economic și social, Comitetul Regiunilor și Ombudsman-ul urmau să își expună opiniile. De asemenea, Președintele grupului de lucru trebuia să poarte discuții și cu statele membre care aplicau. Alte grupuri sociale și experți puteau fi invitate să își expună opiniile.

---

¹ Augustin Fuerea, *Manualul Uniunii Europene*, Ediția VI-a, revăzută și adăugită, Editura Universul Juridic, București, 2016, pagina 90

² 15-16 octombrie 1999

În ceea ce privește metodele de lucru, președintele și vicepreședintele urmau să se ocupe de lucrările preparatorii și de propunerile pentru grupul de lucru. Lucrul asupra Cartei a fost, în principiu, transparent și noutăți despre lucru erau oferite publicului.

De asemenea, aflăm că lucrul s-a desfășurat în Bruxelles, alternând între clădirile Parlamentului European și Consiliului.

2.3. Adoptarea și intrarea în vigoare a Cartei

Cu toate că lucrul asupra Cartei a început în anul 1999, abia la începutul lunii octombrie 2000 a fost adoptat Proiectul de Cartă.

Astfel, a debutat lucrul asupra Cartei, activitate care se va întinde pe perioada următorilor 7 ani. Așadar, la data de 12 decembrie 2007, președinții Parlamentului European, Comisiei Europene și Consiliului European “au proclamat și au semnat Carta Europeană a Drepturilor Fundamentale”³.

Cu toate acestea, abia de la 1 decembrie 2009, Carta a intrat în vigoare. Începând cu acest moment, prevederile Cartei au putut fi invocate în fața instanțelor de judecată.

Conform articolului 6, alineatul 1, teza I din Tratatul Uniunii Europene, “Uniunea recunoaște drepturile, libertățile și principiile prevăzute în Carta drepturilor fundamentale ale Uniunii Europene”⁴, ceea ce înseamnă că, începând cu momentul intrării în vigoare, Carta are valoarea juridică a unui tratat.

În teza a III-a a aceluiași articol, se prevede faptul că “drepturile, libertățile și principiile prevăzute în Cartă se interpretează în conformitate cu dispozițiile generale din titlul VII al Cartei”⁵.

La alineatul 3 al aceluiași articol 6, legiuitorul UE dispune că drepturile fundamentale sunt considerate a fi principii generale ale dreptului Uniunii.

3. Conținutul Cartei

Carta este alcătuită dintr-un preambul și VII Titluri principale.

Titlul I, având denumirea marginală *Demnitatea*, este alcătuit din 5 articole. În acest titlu, se discută despre ființa umană și despre dreptul la integritate a persoanei.

Titlul II, intitulat *Libertățile*, este alcătuit din 14 articole. Așa cum spune și denumirea marginală a acestui titlu, sunt avute în vedere libertățile umane. Tot aici se discută și despre protecția datelor cu caracter personal.

Titlul III, *Egalitatea*, cuprinde 7 articole. Acest titlu reglementează egalitatea dintre bărbați și femei și integrarea persoanelor cu handicap.

Titlul IV, denumit *Solidaritatea*, este alcătuit din 12 articole care fac referire la dreptul la “condiții de muncă echitabile și corecte”⁶.

Titlul V, intitulat *Drepturile cetățenilor* cuprinde, în 8 articole, drepturile fundamentale doar pentru cetățenii statelor membre ale Uniunii Europene.

Titlul VI, *Justiția*, este alcătuit din 4 articole referitoare la un proces echitabil și la prezumția de nevinovăție.

Titlul VII, intitulat *Dispoziții generale* reglementează interpretarea și aplicarea Cartei și cuprinde 4 articole. În acest titlu descoperim articole care ne arată procedura de aplicare a Cartei.

³ Augustin Fuerea, Manualul Uniunii Europene, Ediția VI-a, revăzută și adăugită, Editura Universul Juridic, București, 2016, pagina 92.

⁴ Tratatul privind Uniunea Europeană

⁵ Idem

⁶ Carta drepturilor Fundamentale a Uniunii Europene, articolul 31

4. Protocolul nr. 30

Protocolul nr. 30 a fost semnat de Polonia și Regatul Unit din necesitatea unei clarificări a aplicării Cartei în ceea ce privește posibilitatea acesteia de a fi invocată în fața instanțelor din cele două state membre ale UE.

Articolul 6 din Tratatul Uniunii Europene se referă la drepturile, libertățile și principiile prevăzute în Cartă. Articolul 6 va fi regăsit în Cartă ca articolul 52, având marginala *Întinderea și interpretarea drepturilor și principiilor* la care face referire Carta.

Astfel, alineatul 1 face referire la restrângerea drepturilor și libertăților recunoscute prin Cartă. Tot aici se menționează și necesitatea respectării principiului proporționalității prin aceea că pot fi impuse anumite restrângeri dacă acestea sunt necesare și dacă „răspund efectiv obiectivelor de interes general recunoscute de Uniune sau necesității protejării drepturilor și libertăților celorlalți”⁷.

Alineatul 2 face trimitere la drepturi care sunt deja garantate prin Tratatul de instituire a Comunității Europene și recunoscute prin cartă și care se găsesc de acum înainte în tratate.

Alineatul 3 stabilește anumite restrângeri ale Curții Europene ale Drepturilor Omului, astfel încât acestea să nu aducă atingere dreptului Uniunii și a Curții de Justiție a Uniunii Europene.

La alineatul 4 al acestui articol se specifică faptul că, în măsura în care Carta recunoaște drepturi fundamentale, acestea vor fi interpretate conform cu tradițiile constituționale comune ale statelor membre.

Prin aceasta se va înțelege faptul că “drepturile în cauză, conținute în Cartă, trebuie interpretate într-un mod care să ofere un nivel ridicat de protecție, adaptat dreptului Uniunii și în armonie cu tradițiile constituționale comune”⁸.

5. Jurisprudență relevantă

5.1. Cauza C-617/10⁹

Litigiul principal s-a desfășurat între Ministerul Public suedez din Aklagaren, pe de o parte, și domnul Åkerberg Fransson, pe de altă parte, cu privire la urmărirea penală desfășurată împotriva acestuia pentru infracțiuni fiscale în formă agravată.

Domnul Åkerberg Fransson a fost citat la 9 iunie 2009 pentru a se prezenta în fața Tribunalului Districtului Haparanda, în cadrul unei proceduri pentru infracțiuni fiscale în formă agravată. El era învinuit că, în cuprinsul declarațiilor sale fiscale aferente exercițiilor financiare din 2004 și 2005, ar fi furnizat informații inexacte care au expus trezoreria publică unor pierderi ale încasărilor legate de perceperea impozitului pe venit și a taxei pe valoarea adăugată pentru sumele de 319.143 SEK pentru exercițiul financiar 2004, din care 60.000 SEK reprezentând TVA, și de 307.633 SEK pentru exercițiul financiar 2005, din care 87.550 SEK reprezentând TVA. Domnul Åkerberg Fransson era, de asemenea, învinuit și sub aspectul nedeclarării contribuțiilor angajatorului pentru perioadele de referință din octombrie 2004 și din octombrie 2005, ceea ce a expus organismele sociale unor pierderi ale încasărilor pentru sumele de 35.690 SEK și, respectiv, de 35.862 SEK. Potrivit rechizitoriului, infracțiunile trebuiau considerate agravate, pe de o parte, din cauza

⁷ Versiune consolidată a Tratatelor, Carta drepturilor fundamentale, martie 2010

⁸ <https://fra.europa.eu/ro/charterpedia/article/52-intinderea-si-interpretarea-drepturilor-si-principiilor>, ultima dată accesat la 07.12.2019, ora 21.17

⁹ Hotărârea Curții din 26 februarie 2013, *Aklagaren împotriva Hans Akenberg Fransson*, C-617/10, EU:C:2013:105

importanței sumelor în cauză și, pe de altă parte, din cauza faptului că se înscriau în cadrul unei activități infracționale sistematice de mare anvergură.

Tribunalul a hotărât să suspende judecarea cauzei și să adreseze 5 întrebări preliminare:

1. „Potrivit legii suedeze, pentru ca o instanță națională să poată înlătura aplicarea unor dispoziții naționale în legătură cu care se poate presupune că încalcă principiul ne bis in idem prevăzut la articolul 4 din Protocolul nr. 7 la [CEDO] și, prin urmare, se poate presupune că încalcă și articolul 50 din [cartă], este necesar să se regăsească în acest sens un temei clar în CEDO sau în jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului. O astfel de condiție impusă de dreptul național cu privire la înlăturarea aplicării dispozițiilor naționale este compatibilă cu dreptul Uniunii și în special cu principiile sale generale, incluzând supremația și efectul direct al dreptului Uniunii?”
2. Admisibilitatea unei învinuiri pentru săvârșirea unor infracțiuni fiscale intră sub incidența principiului ne bis in idem consacrat prin articolul 4 din Protocolul nr. 7 la CEDO și prin articolul 50 din cartă dacă anterior învinuitului i s-a impus într-o procedură administrativă o anumită sancțiune financiară (taxă suplimentară) pentru săvârșirea aceleiași fapte de fals în declarații?”
3. Răspunsul la întrebarea 2 este influențat de faptul că trebuie să existe o coordonare a acestor sancțiuni astfel încât instanțele ordinare să aibă posibilitatea să reducă pedeapsa aplicată în procesul penal deoarece învinuitului i-a mai fost impusă plata unei taxe suplimentare pentru săvârșirea aceleiași fapte de fals în declarații?”
4. În cadrul domeniului de aplicare al principiului ne bis in idem [...], este permis ca în anumite împrejurări să se aplice sancțiuni suplimentare în proceduri noi cu privire la același comportament care a fost examinat și care a condus la o decizie de impunere a unor sancțiuni împotriva unei persoane. În cazul unui răspuns afirmativ la întrebarea 2, condițiile privind aplicarea mai multor sancțiuni în proceduri distincte în temeiul principiului ne bis in idem sunt îndeplinite dacă în cadrul ultimei proceduri are loc o reexaminare a împrejurărilor cauzei, independentă de procedura anterioară?”
5. Sistemul suedez care presupune impunerea unor taxe suplimentare și examinarea răspunderii pentru infracțiuni fiscale în cadrul unor proceduri distincte este întemeiat pe mai multe motive de interes general [...]. În cazul unui răspuns afirmativ la întrebarea 2, un sistem precum cel suedez este compatibil cu principiul ne bis in idem în cazul în care ar fi posibil să se instituie un sistem care nu ar intra sub incidența principiului ne bis in idem, fără a fi necesar să se abțină nici de la impunerea unor taxe suplimentare, nici de la pronunțarea unei decizii privind răspunderea pentru infracțiuni fiscale prin transferul competenței de impunere a unor taxe suplimentare de la skatteverket și, după caz, de la instanțele administrative la instanțele ordinare, pentru ca taxele suplimentare să fie examinate împreună cu învinuirea de săvârșire a unor infracțiuni fiscale? ”.

Răspunsurile Curții au fost după cum urmează:

Cu privire la prima întrebare Tribunalul Haparanda solicită Curții să stabilească compatibilitatea cu dreptul Uniunii a unei practici judiciare naționale care subordonează obligația instanței naționale de a lăsa neaplicată orice dispoziție contrară unui drept

fundamental garantat de CEDO și de cartă condiției ca această contrarietate să reiasă cu claritate din textele în cauză sau din jurisprudența aferentă.

Analizând articolul 6, alineatul 3 din Tratatul Uniunii Europene cu privire la drepturile fundamentale și articolul 267 din Tratatul privind Funcționarea Uniunii Europene, rezultă că dreptul Uniunii se opune unei practici judiciare care subordonează obligația instanței naționale de a lăsa neaplicată orice dispoziție contrară unui drept fundamental garantat de cartă condiției ca această contrarietate să reiasă cu claritate din textul acestei carte sau din jurisprudența aferentă, din moment ce refuză instanței naționale puterea de a aprecia pe deplin, eventual cu cooperarea Curții, compatibilitatea respectivei dispoziții cu aceeași cartă.

Având în vedere aceste considerații, Curtea răspunde la prima întrebare astfel:

- dreptul Uniunii nu reglementează raporturile dintre CEDO și ordinele juridice ale statelor membre și nu stabilește nici consecințele care trebuie deduse de instanța națională în cazul unui conflict între drepturile garantate de această convenție și o normă de drept național;
- dreptul Uniunii se opune unei practici judiciare care subordonează obligația instanței naționale de a lăsa neaplicată orice dispoziție contrară unui drept fundamental garantat de cartă condiției ca această contrarietate să reiasă cu claritate din textul acestei carte sau din jurisprudența aferentă, din moment ce refuză instanței naționale puterea de a aprecia pe deplin, eventual cu cooperarea Curții, compatibilitatea respectivei dispoziții cu aceeași cartă.

Cu privire la a doua, la a treia și la a patra întrebare

Prin intermediul acestor întrebări Tribunalul cere Curții să stabilească dacă principiul *ne bis in idem* enunțat la articolul 50 din cartă trebuie interpretat în sensul că se opune desfășurării urmăririi penale față de un învinuit sub aspectul unor infracțiuni fiscale, din moment ce acestuia din urmă i-a fost aplicată deja o sancțiune fiscală pentru aceleași fapte de fals în declarații.

Articolul 50 din cartă nu se opune ca un stat membru să impună, pentru aceleași fapte de nerespectare a obligațiilor declarative în domeniul TVA-ului, o combinație de sancțiuni fiscale și penale. Astfel, statele membre dispun de libertatea de alegere a sancțiunilor aplicabile. Acestea pot, așadar, să îmbrace forma unor sancțiuni administrative, a unor sancțiuni penale sau a unei combinații a celor două. Doar atunci când sancțiunea fiscală îmbracă un caracter penal în sensul articolului 50 din cartă și este rămasă definitivă, se opune dispoziția menționată ca pentru aceleași fapte să se desfășoare o urmărire penală împotriva aceleiași persoane.

Rezultă din considerațiile care precedă că trebuie să se răspundă la a doua, la a treia și la a patra întrebare că principiul *ne bis in idem* enunțat la articolul 50 din cartă nu se opune ca un stat membru să impună, pentru aceleași fapte de nerespectare a obligațiilor declarative în domeniul TVA-ului, în mod succesiv, o sancțiune fiscală și o sancțiune penală în măsura în care prima sancțiune nu îmbracă un caracter penal, aspect care trebuie verificat de instanța națională.

Cu privire la a cincea întrebare

Prin intermediul acestei întrebări, se solicită Curții să stabilească compatibilitatea cu principiul *ne bis in idem* garantat prin articolul 50 din cartă a unei legislații naționale care autorizează, în caz de fraudă fiscală, cumulul de sancțiuni fiscale și penale pronunțate de aceeași instanță.

În această privință, trebuie amintit de la bun început că, în cadrul procedurii instituite la articolul 267 TFUE, revine numai instanței naționale sesizate cu soluționarea litigiului și care trebuie să își asume răspunderea pentru hotărârea judecătorească ce

urmează a fi pronunțată competența să aprecieze, în raport cu particularitățile cauzei, atât necesitatea unei decizii preliminare pentru a fi în măsură să pronunțe propria hotărâre, cât și pertinenta întrebărilor pe care le adresează Curții. În consecință, întrucât întrebările adresate au ca obiect interpretarea dreptului Uniunii, Curtea este, în principiu, obligată să se pronunțe.

În speță, din decizia de trimitere reiese că legislația națională la care face referire instanța nu este cea aplicabilă litigiului principal și nu există pentru moment în ordinea juridică suedeză.

Trebuie, așadar, ca a cincea întrebare să fie declarată inadmisibilă, funcția conferită Curții, în cadrul articolului 267 TFUE, fiind de a contribui la administrarea justiției în statele membre, iar nu de a formula opinii consultative asupra unor probleme generale sau ipotetice .

5.2. Cauza Tău împotriva României¹⁰

Domnul Ioan Tău, a sesizat Curtea Europeană a Drepturilor Omului la 12 decembrie 2007, în temeiul art. 34 din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale.

Reclamantul a fost arestat și cercetat în cadrul unor procese penale privind cinci rețele internaționale de trafic de droguri.

Parchetul a explorat posibilitatea de a ajunge la un acord în baza căruia acuzatul urma să dea declarații cu privire la alte persoane implicate în traficul de droguri în schimbul reducerii pedepsei.

Reclamantul Ioan Tău a fost arestat pe o perioadă de 3 zile, arestarea preventivă fiind prelungită succesiv de către Tribunalul București. La data de 4 octombrie 2005, Tribunalul București l-a găsit vinovat pe reclamant pentru complicitate la trafic internațional de droguri, prin facilitarea transportului de droguri, și l-a condamnat la 16 ani de închisoare.

Reclamantul a declarat apel împotriva sentinței, sentință pe care Curtea de Apel București a casat-o la data de 7 iunie 2006 reducând pedeapsa la 8 ani de închisoare pe motiv că acesta fusese complice, nu avea cazier judiciar și avea vârsta mai mare de 60 de ani. Curtea de apel a hotărât că reclamantul nu făcuse decât să sprijine activitățile grupării de traficanti, ajutând la ambalarea drogurilor care trebuiau transportate și depozitându-le la domiciliul său, permițând ulterior colectarea lor de către alți membri ai rețelei.

Reclamantul s-a plâns, în temeiul art. 6 §1 și §3 lit. c) și d) din Convenție, de o serie de încălcări ale garanțiilor unui proces echitabil. În special, s-a plâns de faptul că primele două dați când a fost audiat a fost asistat de un avocat desemnat din oficiu, în pofida faptului că solicitase să fie asistat de un avocat ales.

Articolul 6 din Convenție conține următoarele dispoziții relevante cauzei deduse judecății:

- Orice persoană are dreptul la judecarea în mod echitabil, în mod public și într-un termen rezonabil a cauzei sale, de către o instanță independentă și imparțială, instituită de lege, care va hotărî asupra temeiniciei oricărei acuzații în materie penală îndreptate împotriva sa
- Orice acuzat are, în special, dreptul să se apere el însuși sau să fie asistat de un apărător ales de el și, dacă nu dispune de mijloacele necesare pentru a plăti un apărător, să poată fi asistat în mod gratuit de un avocat din oficiu, atunci când interesele justiției o cer.

¹⁰ Hotărârea din 1 octombrie 2013, cererea nr. 24575/10

Curtea s-a declarat competentă pentru a judeca cauza dedusă.

Pe fondul cauzei, Guvernul a susținut că reprezentarea juridică asigurată de avocatul desemnat din oficiu fusese concretă și eficientă. Reclamantul a susținut că, în primele două rânduri când a fost audiat de procuror, i s-a refuzat asistența din partea avocatului ales, fiindu-i desemnat un avocat din oficiu.

Cu privire la asistența juridică acordată reclamantului în cursul primelor audieri, Curtea reamintește că dreptul oricărei persoane acuzate de o infracțiune de a fi asistată efectiv de un avocat, desemnat din oficiu în caz de necesitate, astfel cum este garantat la art. 6 §3 lit. c), reprezintă una dintre caracteristicile fundamentale ale procesului echitabil. Prezența avocatului constituie o garanție fundamentală împotriva constrângerii și relexelor tratamente aplicate suspectilor de către poliție și contribuie la prevenirea erorilor judiciare și la îndeplinirea scopurilor art. 6, în special egalitatea armelor între acuzat și organele de cercetare sau de urmărire penală.

Respectarea cerințelor unui proces echitabil se examinează de la caz la caz, având în vedere mersul procedurii în ansamblu, nu pe baza examinării izolate a unui anumit aspect sau a unui anumit incident, cu toate că nu este exclus ca un anumit factor să fie atât de decisiv astfel încât să permită stabilirea caracterului echitabil al procesului într-o fază incipientă a procedurii.

Curtea subliniază că faza de urmărire penală poate prezenta o importanță deosebită pentru pregătirea procesului penal, întrucât probele obținute în această fază determină cadrul în care infracțiunea imputată va fi examinată în cursul procesului. De asemenea, subliniază faptul că unei persoane acuzate de o infracțiune ar trebui să i se dea posibilitatea, încă din această fază, să recurgă la un apărător ales.

Prezența cauză are ca obiect o situație în care reclamantul a beneficiat de acces la un avocat încă de la prima sa audiere, însă nu la un avocat ales de el. Curtea observă că nu există nicio probă la dosar care să coroboreze susținerile reclamantului că ar fi cerut să fie asistat de un avocat ales și că cererea sa ar fi fost ignorată și, prin urmare, respinge capătul de cerere al reclamantului potrivit căruia ar fi fost împiedicat să fie reprezentat de un avocat ales la oricare din primele două audieri.

Curtea nu observă nicio neregulă în modul în care reclamantul a fost reprezentat de avocatul desemnat din oficiu în cursul primelor două audieri. Curtea acordă o importanță decisivă faptului că, în acea perioadă, de la reclamant nu s-a obținut nicio mărturie care să poată fi folosită împotriva sa și să fie depusă la dosar.

Curtea a considerat că, în ansamblu, caracterul echitabil al procesului penal îndreptat împotriva reclamantului nu a fost iremediabil prejudiciat de faptul că la primele două audieri acesta a fost asistat de un avocat desemnat din oficiu și ca, în consecință, nu a fost încălcat art. 6 §1 coroborat cu art. 6 §3 lit. c) din Convenție.

Invocând art. 5 §1 din Convenție, reclamantul s-a plâns că a fost privat de libertate în mod nelegal în perioada 3–10 iulie 2007, deși instanța a dispus punerea sa în libertate în data de 3 iulie 2007. Reclamantul a invocat art. 5 §1 din Convenție, ale cărui dispoziții relevante prevăd următoarele:

1. Orice persoană are dreptul la libertate și la siguranță. Nimeni nu poate fi lipsit de libertatea sa, cu excepția următoarelor cazuri și potrivit căilor legale:

a) dacă este deținut legal pe baza condamnării pronunțate de către un tribunal competent.

Guvernul a susținut că reclamantul nu a epuizat căile de atac interne, întrucât nu a folosit căile de atac aflate la dispoziția sa pentru a solicita despăgubiri. Acesta a susținut că jurisprudența internă prevede căi de atac adecvate, efective și suficiente care puteau fi folosite, ca de exemplu acțiunea civilă în despăgubiri. Guvernul a susținut că acele căi de

atac erau disponibile atât în teorie, cât și în practică și i-ar fi fost accesibile reclamantului. Reclamantul a contestat eficacitatea acelor căi de atac în cauza sa, având în vedere că jurisprudența națională arăta că majoritatea plângerilor de acest tip erau respinse ca inadmisibile.

Curtea reamintește că obiectul regulii privind epuizarea căilor de atac interne este să permită autorităților naționale să soluționeze acuzațiile referitoare la încălcarea unui drept prevăzut de Convenție și, dacă este cazul, să acorde reparații înainte ca acele acuzații să fie înaintate Curții.

Cu privire la faptele prezentei cauze, Curtea observă că reclamantul nu a depus plângere la instanțele interne privind privarea sa de libertate în mod nelegal.

Pentru toate aceste motive, Curtea consideră că reclamantul ar fi trebuit să depună la autorități plângere privind privarea sa de libertate în mod nelegal.

Rezultă că acest capăt de cerere trebuie respins în conformitate cu art. 35 §1 și §4 din Convenție pentru neepuizarea căilor de atac interne.

Curtea:

- a declarat admisibile capetele de cerere formulate în temeiul art. 6 din Convenție și inadmisibile celelalte capete de cerere;
- a hotărât că nu au fost încălcate art. 6 §1 și art. 6 §3 lit. c) din Convenție;
- a hotărât că au fost încălcate art. 6 §1 și art. 6 §3 lit. d) din Convenție;
- a hotărât: ca statul pârât trebuie să plătească reclamantului, în termen de trei luni, suma de 2.400 EUR, plus orice sumă ce poate fi datorată cu titlu de impozit, pentru prejudiciul moral, sumă care trebuie convertită în moneda națională a statului pârât la rata de schimb aplicabilă la data plății; că, de la expirarea termenului menționat și până la efectuarea plății, aceste sume trebuie majorate cu o dobândă simplă, la o rată egală cu rata dobânzii facilității de împrumut marginal practică de Banca Centrală Europeană, aplicabilă pe parcursul acestei perioade și majorată cu trei puncte procentuale;
- a respins cererea de acordare a unei reparații echitabile pentru celelalte capete de cerere.

5.3. Cauza Nedescu împotriva României¹¹

Reclamanții, soții Daniela Nedescu și Călin Nedescu, își doreau foarte mult un copil și în anul 2008 au decis să încerce metoda de fertilizare in vitro.

În urma acestei proceduri au rezultat șapte embrioni, dintre care trei au fost inseminați doamnei Nedescu, iar aceasta a dat naștere unui copil. Ceilalți patru embrioni rezultați, au fost crioprezervați în vederea unei noi inseminări a doamnei Nedescu.

În anul 2009, clinica S., cea care acționa ca bancă de material genetic, a fost închisă în urma unor descinderi a DIICOT, iar embrionii au fost ridicați de către aceștia.

La 13 martie 2010, reclamanții au solicitat DIICOT returnarea embrionilor, lucru care a fost aprobat la data de 30 martie 2010, acestora fiindu-le transmis faptul că trebuie să meargă să ridice embrionii direct de la INML însoțiți de către un embriolog și containere speciale.

La 21 iulie 2010, când reclamanții au mers însoțiți fiind de către un embriolog să recupereze embrionii, acestora li s-a cerut să producă transferul în cauză de la ANT. Doamna Daniela Nedescu a încercat să producă alți embrioni, iar la 18 iulie 2010, în urma

¹¹ Hotărârea din 16 ianuarie 2018, cererea nr. 70035/10.

unui examen medical, aceasta a aflat că starea de sănătate nu îi mai permitea să se supună unei alte stimulări ovariene.

La 13 decembrie 2010, reclamanții au aflat că, cu toate că DIICOT transferase embrionii la INML, acest transfer fusese făcut ilegal, deoarece INML nu este bancă de material genetic.

La ședința de judecată din 22 martie 2011, reclamanții au solicitat Curții de Apel să dispună transferul embrionilor de la INML la o clinică privată aleasă de ei, cu sediul în Sibiu, care era autorizată să desfășoare activități de reproducere asistată și să funcționeze ca bancă de material genetic.

Cererea reclamanților a fost respinsă în aceeași zi.

Reclamanții au declarat recurs în fața Înaltei Curți de Casație și Justiție, iar la 20 decembrie 2011, Curtea a admis recursul declarat împotriva hotărârii din 22 martie 2011 și a dispus ca ANT să pună în executare decizia procurorului de restituire a embrionilor, prin autorizarea transferului acestora de la INML la o clinică autorizată sau un spital autorizat, la alegerea reclamanților, din România sau din străinătate.

Dreptul intern relevant în cauză este Legea 95/2006 privind reforma în domeniul sănătății. Alineatele relevante ale art. 148, care se referă în principal la prelevarea și transplantul de țesuturi și celule de la persoane decedate, prevăd următoarele:

„(4) Țesuturile și celulele de origine umană prelevate pot fi utilizate imediat pentru transplant sau pot fi procesate și depozitate în băncile de țesuturi și celule, acreditate sau agreate de ANT.

(5) Transplantul de țesuturi sau celule de origine umană se efectuează numai din băncile acreditate sau agreate de ANT [...]”.

Ordinele ministrului sănătății publice nr. 1225 din 1 iulie 2008 și nr. 1009 din 6 iulie 2010 enumeră o serie de instituții, inclusiv clinica P. din Sibiu, care erau acreditate pentru activitatea de bănci de țesuturi și celule umane și de utilizatori de țesuturi și celule umane, dar nici clinica S., nici INML nu erau incluse în listă.

Dispozițiile relevante din Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene pentru speța în cauză sunt articolul 1 care are marginala *Demnitatea umană* și care spune că „Demnitatea umană este inviolabilă. Aceasta trebuie respectată și protejată.” și articolul 7 care are marginala *Respectarea vieții private și de familie* și care spune că „Orice persoană are dreptul la respectarea vieții private și de familie, a domiciliului și a secretului comunicațiilor.”.

În cererea lor, reclamanții au precizat că își rezervă dreptul de a formula o plângere în temeiul art. 2 din Convenție referitoare la o încălcare a dreptului la viață, dacă embrionii nu vor mai fi viabili din cauza actelor autorităților. Reclamanții nu au formulat ulterior nicio plângere privind încălcarea dreptului la viață în temeiul art. 2 din Convenție, nu au furnizat nicio informație cu privire la viabilitatea embrionilor acestora și nu au prezentat observații suplimentare în această privință.

În consecință, Curtea va analiza cererea numai din punctul de vedere al drepturilor prevăzute la articolul 8 care susține că:

„1. Orice persoană are dreptul la respectarea vieții sale private și de familie, a domiciliului său și a corespondenței sale.

2. Nu este admis amestecul unei autorități publice în exercitarea acestui drept decât în măsura în care acest amestec este prevăzut de lege și dacă constituie o măsură care, într-o societate democratică, este necesară pentru securitatea națională, siguranța publică, bunăstarea economică a țării, apărarea ordinii și prevenirea faptelor penale, protejarea sănătății sau a moralei, ori protejarea drepturilor și libertăților altora.”

Cu toate că Guvernul a susținut de la bun început faptul că nu poate fi ținut răspunzător pentru faptele unor persoane particulare, în speță clinica S., Curtea reține că respectivul capăt de cerere al reclamanților se referă la refuzul diverselor instituții care au avut în custodie embrionii acestora de a le restitui respectivii embrioni, după confiscarea lor, deși restituirea fusese autorizată de către autoritățile judiciare.

Curtea a hotărât, de asemenea, că intenția reală a reclamanților de a deveni părinți, care presupunea că o mare parte a vieții lor se axa pe realizarea planului lor de a deveni părinți, pentru a iubi și crește un copil, era relevantă atât pentru dreptul lor la respectarea deciziei de a deveni părinți, cât și pentru dezvoltarea lor personală prin intermediul rolului de părinți, pe care doreau să și-l asume față de copil; Curtea a concluzionat că faptele cauzei intră sub incidența vieții private a reclamanților.

În prezenta cauză, Curtea consideră că planul comun de a deveni părinți al reclamanților, care doresc să aibă un copil prin metoda reproducerii asistate, cu utilizarea propriilor embrioni, reprezintă un aspect intim al vieții lor private.

Plângerea formulată de reclamanți se referă la refuzul mai multor autorități administrative de a realiza efectiv transferul celorlalți embrioni care au fost creați în clinica S., în ciuda dispozițiilor emise de autoritățile judiciare, care i-a privat de posibilitatea de a avea un alt copil.

Curtea observă, în primul rând, că Guvernul nu a invocat nicio dispoziție legală specifică pentru a-și susține argumentul potrivit căruia ingerința în cauză era prevăzută de lege.

Prin urmare, Curtea va evalua legalitatea ingerinței ținând seama de informațiile de care dispune, în special de raționamentul instanțelor naționale și al altor instituții implicate.

Restituirea embrionilor sau transferul lor la o clinică aleasă de reclamanți au fost permise în mod direct de către autoritățile judiciare: la 30 martie 2010 de către DIICOT, care luase inițial măsura confiscării și, la 20 decembrie 2011, de către Înalta Curte de Casație și Justiție.

Reclamanții au solicitat 50.000 de euro cu titlu de despăgubire pentru prejudiciul moral și suma de 5.580 euro pentru cheltuielile de judecată suportate atât la nivel intern, cât și în cadrul procedurii în fața Curții, dorind ca aceasta să fie plătită direct reprezentantului lor.

Curtea:

1. Declară cererea admisibilă;
2. Hotărăște că a fost încălcat art. 8 din Convenție;
3. Hotărăște:
  - a. că statul pârât trebuie să plătească reclamanților, în solidar, în termen de trei luni de la data rămânerii definitive a hotărârii, în conformitate cu art. 44 § 2 din Convenție, următoarele sume, care trebuie convertite în moneda națională a statului pârât la rata de schimb aplicabilă la data plății: 7.000 euro, plus orice sumă ce poate fi datorată cu titlu de impozit, pentru prejudiciul moral; 4.700 euro, plus orice sumă care poate fi datorată cu titlu de impozit, pentru cheltuieli de judecată, care trebuie plătită reprezentantului reclamanților;
  - b. că, de la expirarea termenului menționat și până la efectuarea plății, această sumă trebuie majorată cu o dobândă simplă, la o rată egală cu rata dobânzii facilității de împrumut marginal practică de Banca Centrală Europeană, aplicabilă pe parcursul acestei perioade și majorată cu trei puncte procentuale;
4. Respinge cererea de acordare a unei reparații echitabile pentru celelalte capete de cerere.

6. Concluzii

Studiul Cartei este unul lung și vast, dar sper că am pus un bun început pentru aceasta.

Am arătat care a fost momentul apariției Cartei și necesitatea pentru care aceasta a apărut.

Prin jurisprudență consider că am reușit să captez atenția și dorința de a urmări următoarele articole despre Carta Drepturilor Fundamentale a Uniunii Europene.

Trebuie să recunosc că am avut o misiune foarte grea în a alege cele trei spete cu ajutorul cărora să demonstrez necesitatea și uzanța Cartei Drepturilor Fundamentale. Bineînțeles, că, așa cum am mai menționat, studiul este lung, iar pentru mine este abia la început.

Drepturile fundamentale sunt drepturi garantate persoanelor care locuiesc în statele membre ale Uniunii Europene și nu numai.

Am speranța că voi continua studiul asupra acestei lucrări, deoarece problema nu este încă lămurită în totalitate.

Referințe

- Augustin Fuerea, Manualul Uniunii Europene, Ediția VI-a, revăzută și adăugită, Editura Universul Juridic, București, 2016, pagina 90
- Augustin Fuerea, Manualul Uniunii Europene, Ediția VI-a, revăzută și adăugită, Editura Universul Juridic, București, 2016, pagina 92
- Tratatul privind Uniunea Europeană
- Carta drepturilor Fundamentale a Uniunii Europene, articolul 31
- <https://www.consilium.europa.eu/media/21059/tampere-european-council-presidency-conclusions.pdf>, ultima oară accesat la 09.11.2019, ora 5.14 PM
- <https://fra.europa.eu/ro/charterpedia/article/52-intinderea-si-interpretarea-drepturilor-si-principiilor>, ultima dată accesat la 07.12.2019, ora 21.17
- <http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=134202&pageIndex=0&doclang=ro&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=6484877>, ultima dată accesat 08.12.2019, ora 00.16.
- <http://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/222438>, ultima dată accesat 20.02.2020
- <http://ier.gov.ro/wp-content/uploads/cedo/Nedescu-impotriva-Romaniei.pdf>, ultima dată accesat la 20.02.2020.

ROLUL JURISPRUDENTEI KADI IN CONTURAREA DREPTURILOR OMULUI

Alexandru Daniel IOSIF*

Abstract

Relația dintre Uniunea Europeană și Organizația Națiunilor Unite din prisma raportului dintre dreptul UE și cel internațional, analizând problema dreptului aplicabil în cazul unui conflict între prevederile Cartei ONU și cele de la nivelul dreptului primar European.

Cuvinte cheie: *Jurisprudență - Hotărâre Curte de Justiție a Uniunii Europene - Caz Kadi - Rezoluție Consiliu de Securitate al ONU – Declarația Universală a Drepturilor Omului - Dreptul Uniunii Europene – Drept Internațional.*

1. Introducere

Drepturile omului, democrația și statul de drept constituie valori esențiale ale Uniunii Europene. La începuturile integrării comunitare, tratatele nu conțineau nicio dispoziție referitoare la protecția drepturilor fundamentale, dat fiind considerentele de ordin economic care au determinat înființarea Comunității Europene, doar dreptul de proprietate figurând în Tratatul de instituire a Comunității Europene. Treptat, sub presiunea jurisdicțiilor naționale, protecția drepturilor fundamentale a devenit o necesitate, fiind pusă sub semnul întrebării supremația dreptului Uniunii în cazul în care acesta nu ar fi respectat drepturile fundamentale garantate la nivel național.¹

Prin hotărârea pronunțată în cauza *Stauder (C-29/69)*, hotărârile *Internationale Handelsgesellschaft (C-11/70)* și *Nold (C-4/73)*, Curtea de Justiție a Uniunii Europene/CJUE a recunoscut importanța drepturilor fundamentale ale omului ca parte integrantă a principiilor generale de drept a căror respectare o asigură Curtea. CJUE a evidențiat faptul că în Comunitate nu pot fi admise măsuri incompatibile cu drepturile fundamentale recunoscute de constituțiile statelor membre. Recunoașterea de către Curte a drepturilor fundamentale ca principii generale ale dreptului Uniunii a reprezentat o etapă de crucială în îmbunătățirea funcționării UE, dar și o ocazie de afirmare a supremației dreptului Uniunii asupra dreptului național.²

Treptat, drepturile fundamentale ale omului au fost consolidate prin adoptarea unor serii de documente, care au facilitat parcurgerea unor etape instituționale. Prima referire

---

* Masterand, Facultatea de Drept, Universitatea “Nicolae Titulescu” din București; (e-mail: alx_iosif@yahoo.com). Acest studiu a fost elaborat sub coordonarea conf. univ. dr. Popescu Roxana (roxana.popescu@univnt.ro).

¹ Camelia-Lilieana Gheorghiu, Unele aspecte privind dreptul de proprietate în jurisprudența curții de justiție a Uniunii Europene, *Revista Universul Juridic* nr. 9, septembrie 2015, p. 31

² Ibidem.

la drepturile fundamentale a fost făcută în Tratatul de la Maastricht.³ O dată cu Tratatul de la Nisa, a fost adoptată și Carta Drepturilor Fundamentale a Uniunii Europene, fără a i se atribui forță juridică. Prin intrarea în vigoare a Tratatului de la Lisabona, UE a recunoscut drepturile, libertățile și principiile înscrise în Cartă și le-a atribuit aceeași valoare juridică ca și tratatelor constitutive.⁴

La nivelul Organizației Națiunilor Unite, drepturile omului în concepția actuală au fost definite prin *Declarația Universală a Drepturilor Omului*, adoptată la 16 decembrie 1948. Declarația nu constituie un tratat internațional care să implice consecințe juridice în cazul încălcării prevederilor sale, fiind concepută ca un „*ideal comun atins pentru toate popoarele și națiunile*”.⁵ Ea trasează orientări și linii directoare și, deși este citată în constituțiile multor țări, în legi interne, nu este considerată un acord ori tratat internațional. Deși nu sunt obligatorii sub aspect juridic prin ele însele, prevederile sale au fost implementate în tratate internaționale elaborate ulterior, în instrumente regionale pentru drepturile omului, în constituții naționale și alte legi. Declarația Universală a Drepturilor Omului are caracter de Drept Internațional Cutumiar.

Declarația a fost primul pas în procesul de formulare a Cartei Internaționale a Drepturilor Omului, care include ca instrumente ale sale, alături de Declarație, Pactul Internațional privind Drepturile Economice, Sociale și Culturale și Pactul Internațional cu privire la Drepturile Civile și Politice adoptate în 1966, și intrate în vigoare în 1976. Cele două tratate constituie acorduri obligatorii, fiind aprobate de către Adunarea Generală, care concretizează în obligații juridice drepturile cuprinse în Declarație și stabilesc organisme care să monitorizeze respectarea de către statele care sunt parte. Unii cercetători susțin că, deoarece țările invocă constant Declarația, de peste 50 de ani, aceasta a devenit obligatorie ca parte a dreptului internațional obișnuit.⁶ În opoziție, în Statele Unite, Curtea Supremă din Sosa (cauza Alvarez-Machain / 2004), a concluzionat că Declarația „nu impune prin forțe proprii obligații în materie de drept internațional.” Și în alte țări, instanțele au ajuns la concluzia că Declarația nu face parte din dreptul intern.⁷

Definirea drepturilor omului în documente ale ONU (Carta Internațională a Drepturilor Omului), iar ulterior ale UE (Carta Drepturilor Fundamentale a Uniunii Europene), și a adus în atenție problema raporturilor dintre dreptul european și cel internațional, raporturi nu suficient de clar definite. Sistemul de drept al UE are la bază dreptul internațional.⁸ Într-o hotărâre din 19 noiembrie 1991, în cauzele *Francovich, Bonifaci și alții* asupra naturii dreptului Uniunii, CJUE l-a definit ca „un drept al securității internaționale, unul al cooperării economice politice, judiciare, precum și un drept al

---

³ „The Union shall respect fundamental rights, as guaranteed by the European Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms signed in Rome on 4 November 1950 and as they result from the constitutional traditions common to the Member States, as general principles of Community law”, în Tratat privind Uniunea Europeană, *OJ C 191*, 29.7.1992, *Titlul I, art. F, alin 2*.

⁴ Camelia-Liliana Gheorghiu, Op.cit, p. 31

⁵ Declarația Universală a Drepturilor Omului din 10.12.1948, preambul, <https://lege5.ro/Gratuit/g42doobx/declaratia-universala-a-drepturilor-omului-din-10121948>

⁶ Hurst Hannum, The UDHR in national and international law, p. 145 <https://cdn2.sph.harvard.edu/wp-content/uploads/sites/13/2014/04/16-Hannum.pdf>

⁷ Eric Posner, The case against human rights, *The Guardian*, <https://www.theguardian.com/news/2014/dec/04/sp-case-against-human-rights>.

⁸ Roxana Maria Popescu, *Introducere în dreptul Uniunii Europene*, Editura Universul Juridic, București, 2011, p. 102

*protecției drepturilor fundamentale ale omului, constituind o ordine juridică proprie, integrată în sistemele de drept ale statelor membre.*⁹

Jurisprudența oferă o serie de perspective elaborate în privința relației dintre dreptul Uniunii și dreptul internațional, cu precădere în modul în care sunt privite normele din dreptul internațional în ordinea juridică unională. Una dintre aceste perspective este dată de jurisprudența *Intertanko* și *Kadi - Al Barakaat*, un adevărat *jurislateur* (cel care produce norme de drept) în materie.¹⁰

2. Cazul KADI

Cazul a apărut în contextul atentatului de la 11 septembrie 2001, care a generat modificări ale statutului indivizilor în normele de drept internațional. Pentru o luptă mai eficientă contra actelor teroriste s-a lărgit aria indivizilor ce pot fi supuși sancțiunilor internaționale. *Rezoluția 1267/1999* a reprezentat (și reprezintă) principalul mod de luptă al ONU contra terorismului. Aceasta numește clar persoanele și entitățile aflate în legătură cu Al-Qaida (în prezent și cu ISIS) cărora le vor fi în mod obligatoriu înghețate conturile bancare și li se vor impune restricții de călătorie. Măsura a generat și controverse, având în vedere posibila neconcordanță cu drepturi ale omului, precum cel la calea de atac eficientă sau cel de proprietate.¹¹

2.1. Cazul Kadi I

În acest context, numele lui *Yassin Abdullah Kadi*, cetățean saudit cu active financiare în Suedia și cu posibile legături cu gruparea teroristă Al-Qaida, a apărut pe lista din *Rezoluția 1267* în 2001. Pentru a-i îngheța activele, Comisia Europeană a transpus prevederile *Rezoluției* în *Regulamentul 881/2002*, fără a informa persoanele în cauză despre motivele care au stat la baza înghețării activelor lor.¹² *Yassin Kadi* și *Fundația Internațională Al Barakaat*, ale căror nume erau incluse pe listă, au contestat în fața *Tribunalului de Primă Instanță* (în prezent instanță a CJUE) *Regulamentul 881/2002*, aprecind că acesta „le-a violat dreptul la o audiere corectă, dreptul de proprietate și dreptul lor la o protecție judiciară eficientă.” Miza deciziei a fost să se stabilească dacă *Rezoluțiile* *Consiliului de Securitate al ONU*, în cazul dat *Regulamentul 881/2002*, pot fi imune controalelor de legalitate în virtutea art. 103 al *Cartei ONU*.¹³

Tribunalul de Primă Instanță/TPI a avut o abordare internaționalistă.¹⁴ A considerat că Uniunea nu este direct obligată de *Carta ONU*, ea nefiind parte la această organizație. Deasemenea, a constatat că, în virtutea aderării la *Comunitatea Europeană*, statele membre i-au transferat obligațiile asumate prin *Cartă*. Ca atare, *Comunitatea* este obligată indirect să respecte *Carta* și nu va putea examina concordanța *Regulamentului* cu dreptul european deoarece ar încălca articolul 103. *TPI* a observat și faptul că poate analiza validitatea actului european din perspectiva normelor *jus cogens* (norme de drept internațional

⁹ Diana Alina Rohnean, *Dreptul Uniunii Europene. Ordine juridica proprie, integrata in sistemele de drept ale statelor membre*, Editura Hamangiu, București, 2011, p. 12.

¹⁰ Beatrice Stoenescu, *Uniunea Europeană: între monism și dualism*, București, 2015, p. 4.

¹¹ Mihai Bădescu, *Raportul Drept European – Drept Internațional: Cazul Kadi*, 19 iunie 2018, <https://blog.avocat.ro/drept-european-cazul-kadi/>

¹² Koen Lenaerts, *The Kadi Saga and the Rule of Law within the EU*, *SMU Law Review*, volume 67, issue 4, article 4, 2014, <https://scholar.smu.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1003&context=smulr>, p. 708.

¹³ *Ibidem*, pp. 708-709.

¹⁴ Koen Lenaerts, *Op. cit.*, p. 709.

deosebit de importante, de la care nu se poate deroga).¹⁵ Aceste norme nu au însă un caracter la fel de specific ca cel al normelor europene, motiv pentru care este dificilă constatarea încălcării lor. Din acest motiv, înghețarea activelor nu reprezintă o încălcare a dreptului de proprietate, având caracter temporar și preventiv. TPI a recunoscut și faptul că solicitanții nu beneficiau de dreptul să fie audiați în fața Comitetului ONU pentru Sancțiuni, precum și lipsa posibilității de a avea o protecție judiciară efectivă, dar a considerat aceasta problemă ca fiind acceptabilă, în sensul *jus cogens*, având în vedere scopurile urmărite de Consiliul de Securitate.¹⁶ În consecință, Tribunalul a respins cererea reclamantilor privind anularea Regulamentului contestat.

În apel, Curtea de Justiție a adoptat o poziție diferită. Ea a statuat faptul că instanțele comunitare trebuie, în conformitate cu competențele cu care sunt investite în temeiul Tratatului CE, să asigure un control, în principiu complet, al legalității actelor comunitare din perspectiva drepturilor fundamentale, care fac parte integrantă din principiile generale ale dreptului comunitar, inclusiv a actelor comunitare care, asemeni regulamentului în litigiu, vizează punerea în aplicare a unor rezoluții adoptate de Consiliul de Securitate în temeiul capitolului VII din Carta Națiunilor Unite. A recunoscut obligația UE de a respecta convențiile internaționale încheiate, dar a statuat că obligațiile internaționale nu pot afecta principiile constituționale ale tratatelor europene.¹⁷ Pe cale de consecință, Curtea de Justiție a anulat Regulamentul 881/2002, considerând că drepturile de apărare ale contestatarilor, în special dreptul de a fi ascultați și cel la cale de atac eficientă nu au fost respectate. Curtea a recunoscut că amenințările la adresa păcii și securității internaționale provocate de actele de terorism pot justifica înghețarea activelor persoanelor identificate de Consiliul de Securitate al ONU ca fiind asociate cu Al-Qaeda, dar Regulamentul nr. 881 / 2002 nu le-a permis petenților să-și prezinte cauza în fața autorităților competente, înghețarea bunurilor lor constituind o restricție nejustificată a dreptului lor de proprietate.¹⁸

Decizie a provocat numeroase reacții la nivelul doctrinei în materia dreptului internațional. Interpretarea dualistă a Curții a atras atât susținători cât și opozanți. Din punctul de vedere al susținătorilor s-au conturat trei perspective diferite asupra deciziei: din perspectivă constituțională¹⁹, din perspectiva dreptului internațional²⁰ și din cea a drepturilor fundamentale. La nivel constituțional, decizia Kadi I a evidențiat faptul că legislația UE este autonomă, iar sistemul judiciar comunitar joacă un rol important în protejarea acestei autonomii.²¹ Curtea de Justiție Europeană se angajează în promovarea și apărarea statului de drept, a drepturilor fundamentale recunoscute ca principii generale ale dreptului comunitar și consacrate prin Carta Drepturilor Fundamentale a UE. Se consideră că atunci când aceste drepturi sunt în joc, dreptul internațional nu mai este

---

¹⁵ Conform art. 53 al Convenției de la Viena cu privire la dreptul tratatelor, încheiată la la 23 mai 1969 (publicată în ediția oficială a Monitorului Oficial „*Tratate Internaționale*”, volumul 4, pag. 53) „*Este nul orice tratat care, în momentul încheierii sale, este în conflict cu o normă imperativă a dreptului internațional general.*” <http://www.parlament.md/LinkClick.aspx?fileticket=4mKw8IxR66Y%3D&tabid=144>, deschis la data de 25.01.2020

¹⁶ Mihai Bădescu, *Op. cit.*

¹⁷ *Ibidem.*

¹⁸ Koen Lenaerts, *Op. cit.*, pp. 710-711.

¹⁹ Marise Cremona, EC Competence, „Smart Sanctions, and the Kadi Case”, 28 Y.B. EUR. L. 559, 588 (2009), apud Koen Lenaerts, *Op. cit.*, p. 711.

²⁰ Poli & Tzanou, supra note 39, at 535, apud Koen Lenaerts, *Op. cit.*, p. 711.

²¹ Enzo Cannizzaro, Security Council Resolutions and EC Fundamental Rights: Some Remarks on the ECJ Decision in the Kadi Case, 28 Y.B. EUR. L. 593, 593-600 (2009), apud Koen Lenaerts, *Op. cit.*, p. 711.

automat integrat în cel al Uniunii. Hotărârea Curții demonstrează faptul că obligațiile internaționale asumate de UE nu sunt absolute, deoarece nu pot să prevaleze asupra principiilor constituționale ale UE. Aplicarea prevederilor legislației internaționale trebuie făcută în deplină conformitatea cu Carta Drepturilor Fundamentale a UE.²²

Decizia nu trebuie văzută ca pe o rupere a legislației europene de dreptul internațional din care se trage, Curtea precizând faptul „*că ia în considerare obligațiile internaționale ale UE în exercitarea puerilor sale de control judiciar, ...că este angajată serios în protejarea drepturilor fundamentale și acordă atenția cuvenită interesului general de a proteja pacea și securitatea internațională.*”²³

O serie de state membre ale Uniunii s-au arătat împotriva deciziei, argumentând că este ignorat principalul rol al Consiliului de Securitate, acela de genera măsurile necesare menținerii păcii internaționale. În opinia acestora, decizia pune statele părți ONU și UE într-o situație imposibilă. Unele poziții exprimate au considerat decizia ca fiind neconformă cu tradiționala fidelitate a CJUE față de dreptul internațional și un pas în sensul unei abordări naționaliste.²⁴

2.2. Cazul Kadi II

După decizia CJUE, Yassin Kadi a primit din partea Comitetului pentru Sancțiuni al Consiliului de Securitate o prezentare a motivelor pentru care fusese inclus pe lista Rezoluției 1267. Numele său a rămas pe listă, dar avea posibilitatea să se apăra. El a solicitat Comisiei Europene publicarea mai multor probe ce au stat la baza sancționării sale. În răspuns, Comisia a constatat că decizia din Kadi I nu o obligă să facă publice dovezile și a adoptat Regulamentul 1190/2008 prin care îl sancționa din nou pe cetățeanul saudit. Regulamentul îndeplinea cerința de acordare a dreptului la cale de atac eficientă.²⁵

Kadi a mers din nou în fața instanțelor europene pentru a cere anularea Regulamentului ce îl sancționa pentru legăturile cu Al-Qaida. În baza deciziei Kadi I, TPI a admis cererea. Considerând decizia excesivă,²⁶ Comisia Europeană, Consiliul UE și Regatul Unit au făcut apel. Ele au contestat în fața Curții și decizia din Kadi I susținând că implementarea măsurilor Consiliului de Securitate nu este o opțiune a statelor.²⁷ CJUE a respins recursurile.²⁸ Nici TPI nu a fost în totalitate de acord cu argumentarea Curții în Kadi I, însă a considerat că pentru a interveni o modificare la nivelul jurisprudenței europene va fi necesară o nouă decizie a Curții.²⁹

Hotărârea CJUE nu a anulat decizia TPI, dar a arătat că verificarea legalității actelor de transpunere a obligațiilor internaționale nu contituie o atingere adusă priorității Consiliului de Securitate. Deși hotărârile Curții nu afectează în sine măsura emisă de ONU, ele pun într-o situație dificilă statele membre în ambele organizații. Acestea sunt forțate să-și încalce obligațiile față de una dintre cele două.³⁰ Curtea a stabilit că este sarcina

²² Koen Lenaerts, *Op. cit.*, p. 712.

²³ *Ibidem*.

²⁴ De Búrca, *The European Court of Justice and the International Legal Order After Kadi*, [2010] 51 *Harvard Int'l LJ*, apud Mihai Bădescu, *Op. cit.*

²⁵ Koen Lenaerts, *Op. cit.*, p. 712.

²⁶ Cauzele conexe C-584/10 P, C-593/10 P și C-595/10 P, Comisia c. Kadi, 2013, apud Mihai Bădescu, *Op. cit.*

²⁷ Mihai Bădescu, *Op. cit.*

²⁸ Koen Lenaerts, *Op. cit.*, p. 712.

²⁹ Cauza T-85/09, Kadi c. Comisiei, par. 115-121, apud Mihai Bădescu, *Op. cit.*

³⁰ Antonios Tzanakopoulos, *Kadi Showdown: Substantive Review of (UN) Sanctions by the ECJ*, Published on July 19, 2013, <https://www.ejiltalk.org/kadi-showdown/>

autorităților europene să verifice baza sancțiunilor aplicate în teritoriul lor. Instanța UE trebuia „să se asigure că decizia, care are o aplicabilitate individuală pentru persoana în cauză, se întemeiază pe o bază factuală suficient de solidă. Aceasta presupune verificarea faptelor invocate în expunerea de motive pe care se bazează decizia menționată, astfel încât controlul jurisdicțional să nu se limiteze la aprecierea verosimilității abstracte a motivelor invocate, ci să privească aspectul dacă respectivele motive - sau cel puțin unul dintre ele, considerat suficient pentru susținerea deciziei în cauză - sunt întemeiate.”³¹

Primele efectele ale cazului Kadi au apărut după decizia din 2008. ONU a considerat valide observațiile CJUE și a înființat, în 2009, în cadrul Office of the Ombudsman and Mediation Service, o poziție de *Ombudsman* specializat pe problemele ce țin de Rezoluția 1267. Sarcina sa este de a colecta probe, a comunica cu cei de pe listă și de a emite recomandări de eliminare de pe listă Comitetului pentru Sancțiuni. Prerogativele sale s-au extins, recomandările sale fiind obligatorii dacă nu sunt respinse prin unanimitate de Comitetului pentru Sancțiuni, în termen de 60 zile. În lipsa consensului, decizia poate fi trimisă la Consiliului de Securitate, care decide, hotărârea sa putând deveni opozabilă și Ombudsmanului. Această procedură limitează mult timpul de rezolvare a situației în eventualitatea unui conflict de norme precum cel din cazul Kadi.³² S-a propus și aplicarea unei metode similare celei privind sancțiunile aplicate de UE. Dacă Uniunea sancționează în mod independent un individ, acesta poate apela la instanțele europene după ce a rămas fără cale de atac la nivel național. În mod similar, ar putea fi tratate sancțiunile ONU. Acestea ar ajunge sub verificare europeană numai după ce a avut loc o interpretare din partea Ombudsmanului.³³

3. Concluzii

Jurisprudența Kadi pune în evidență importanța protejării drepturilor fundamentale ale omului, indiferent de cauză, atât de instituțiile care impun măsurile (ONU; UE), cât și de către instituțiile care judecă cazurile în speță. Decizii precum Kadi I și II dau naștere la o jurisprudență ce își pune amprenta asupra relației dintre UE și ONU. Raportul dintre cele două este în continuă perfecționare, ele având obligația să acționeze pentru găsirea unui echilibru cât mai stabil între aplicarea măsurilor internaționale și respectarea principiilor europene cu valoare constituțională. S-a evidențiat și faptul că între dreptul UE și cel internațional există legături de interdependență, dar și faptul că Uniunea își menține autonomia ca sistem de drept, statuată prin doctrina Curtii, autonomie care împiedică să-i fie afectată structura fundamentală de către dreptul internațional.³⁴ Autonomia nu exclude însă eforturi comune pentru armonizarea sistemelor de drept comunitar și internațional, care să asigure și un climat de pace și securitate, cât și să prevină orice încălcare a drepturilor fundamentale ale omului. Deosebit de importantă este și punerea de acord a măsurilor inițiate de organismele comunitare și cele internaționale cu prevederile tratatelor/legislației în vigoare.

UE și statele membre se bazează pe primatul legii, ceea ce înseamnă că orice act al Comunității trebuie să respecte *Tratatul de instituire a Comunității Europene/TCE*, care

---

³¹ Mihai Bădescu, *Op. cit.*

³² *Ibidem.*

³³ J. Kokott, C. Sobotta; The Kadi Case – Constitutional Core Values and International Law – Finding the Balance?, *European Journal of International Law*, Volume 23, Issue 4, 1 November 2012, p. 1015-1024, apud Mihai Bădescu, *Op. cit.*

³⁴ *Ibidem.*

stabilește procedurile menite să permită CJUE să cerceteze legalitatea măsurilor adoptate. Un acord internațional nu poate altera alocarea puterilor stabilite de Tratat, ca atare nu are efecte nici asupra autonomiei sistemului de drept al Comunității.

Drepturile fundamentale constituie o parte integrată a principiilor generale de drept, a căror respectare este asigurată de Curte. Jurisprudența CJUE arată că respectarea drepturilor fundamentale este o condiție a legalității actelor comunitare și măsurile incompatibile cu aceste drepturi nu sunt acceptate. Examinarea măsurilor prin care se pune în aplicare o rezoluție, nu înseamnă examinarea legalității rezoluției respective. Orice decizie despre compatibilitatea ori incompatibilitatea măsurii cu ordinea de drept al Comunității lasă neatinsă primatul rezoluțiilor în dreptul internațional.

Comunitatea este obligată, în viziunea TCE să ia măsuri pentru implementarea rezoluțiilor Consiliului de Securitate. Carta ONU nu prescrie însă modul prin care rezoluțiile trebuie implementate, deci acestea sunt puse în aplicare în conformitate cu procedurile interne ale statelor membre. În consecință, principiile ce guvernează ordinea de drept internațional a UN, nu exclud ca o instanță să cerceteze legalitate (în cazul de față din punctul de vedere al dreptului comunitar) actelor care implementează asemenea rezoluții.

Jurisprudența Kadi a evidențiat necesitatea de a se stabili dacă autoritatea competentă a UE poate sau nu furniza persoanei supusă sancțiunilor motivele pentru care este acuzată/sancționată, furnizate de Comitetul pentru Sancțiuni. Pune în evidență importanța unei analize atente și imparțiale a motivelor pretins întemeiate în baza cărora s-au făcut acuzațiile, precum și dovezile exculpatoare ale persoanei acuzate. Face evidentă necesitatea asistenței din partea Comitetului pentru Sancțiuni pentru a se furniza informații și dovezi, confidențiale sau nu, care să permit o examinare imparțială. Instanțele UE au obligația să verifice dacă autoritatea competentă a respectat cerințele ce decurg din articolul 296 al TFUE, dacă decizia este bazată pe fapte solide, motiv pentru care se impune furnizarea de către autoritățile UE competente informații și dovezi, confidențiale sau nu, relevante pentru o examinare imparțială.

Referințe

- Tratat privind Uniunea Europeană, OJ C 191, 29.7.1992, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/?uri=CELEX:11992M/TXT>, deschis la data de 22.01.2020
- Declarația Universală a Drepturilor Omului din 10.12.1948, preambul, <https://lege5.ro/Gratuit/g42doobx/declaratia-universala-a-drepturilor-omului-din-10121948>, deschis la data de 22.01.2020
- BĂDESCU Mihai, Raportul Drept European – Drept Internațional: Cazul Kadi, 19 iunie 2018, <https://blog.avocato.ro/drept-european-cazul-kadi/>
- GHEORGHIU Camelia-Lilieana, Unele aspecte privind dreptul de proprietate în jurisprudența curții de justiție a Uniunii Europene, Revista Universul Juridic nr. 9, septembrie 2015, pp. 30-40
- HANNUM Hurst, The UDHR in national and international law, p. 145 <https://cdn2.sph.harvard.edu/wp-content/uploads/sites/13/2014/04/16-Hannum.pdf>, deschis la data de 23.01.2020.
- LENAERTS Koen, The Kadi Saga and the Rule of Law within the EU, SMU Law Review, volume 67, issue 4, article 4, 2014, <https://scholar.smu.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1003&context=smulr>,
- POPESCU Roxana Maria, Introducere în dreptul Uniunii Europene, Editura Universul Juridic, București, 2011

- POSNER Eric, The case against human rights, The Guardian, ISSN 0261-3077, 04.12.2014, <https://www.theguardian.com/news/2014/dec/04/-sp-case-against-human-rights>, deschis la data de 23.01.2020.
- ROHNEAN Diana Alina, Dreptul Uniunii Europene. Ordine juridica proprie, integrata in sistemele de drept ale statelor member, Editura Hamangiu, București, 2011.
- STOIENESCU Beatrice, Uniunea Europeană: între monism și dualism, București, 2015, https://www.academia.edu/33057409/Uniunea_European%C4%83_%C3%Aentre_monism_%C8%99i_dualism_2015_SISTEMUL_NORMATIV_%C8%98I_JURISDIC%C8%9AIA_UNIUNII_EUROPENE, deschis la data de 25.01.2020.
- TZANAKOPOULOS Antonios, Kadi Showdown: Substantive Review of (UN) Sanctions by the ECJ, Published on July 19, 2013, [https://www.ejiltalk.org/kadi-showdown/deschis l data de 28.01.2020](https://www.ejiltalk.org/kadi-showdown/deschis%20la%20data%20de%2028.01.2020).
- <http://iusiuventutis.blogspot.com/2008/09/cjce-hotrrea-din-3-septembrie-2008.html>

POPULȚIILE INDIGENE ȘI TRIBURILE NECONTACTATE CA SUBIECȚI AI DREPTULUI INTERNAȚIONAL PUBLIC

Anca-Gabriela MATEI*

Abstract

Scopul lucrării este acela de a sublinia importanța populației indigene și a triburilor necontactate din punct de vedere cultural, social și antropologic, alături de nevoia reglementării, din punct de vedere juridic, a relațiilor acestora cu statele în care trăiesc. Lucrarea abordează și evidențiază contextul legal în care populațiile indigene și triburile necontactate își desfășoară viața. În cadrul lucrării se vor prezenta situația actuală, starea social-economică și reglementările deja prezente în cadrul dreptului internațional public ce privesc populațiile indigene și triburile necontactate. Se va analiza situația populațiilor indigene și a triburilor necontactate în state, cu precădere Brazilia, ce au acceptat măsurile internaționale de protejare și conservare a acestor subiecți de drept și se vor sublinia problemele apărute în aplicarea acestor norme. Concluziile se vor axa pe impactul pe care normele deja existente le-au avut, necesitatea unei reglementări mai ample și crearea unor structuri rezistente pentru aplicarea legilor.

Cuvinte cheie: *popoare indigene și necontactate, relații cu statul, norme internaționale, dificultăți în aplicare, protecție internațională.*

1. Introducere

Populațiile indigene și triburile necontactate nu s-au bucurat, iar în unele state încă nu se bucură pe deplin, de drepturile fundamentale ale omului comparativ cu restul populației. Legile, valorile, obiceiurile și perspectivele lor sunt adesea erodate¹. Mai mult, triburile necontactate prezintă o situație specială ce a ridicat multe probleme, atât în rândul comunității științifice, cât și în contextul politic, modul de interacțiunea cu acestea fiind încă dezbătut.

Majoritatea opiniilor susțin să se limiteze cât de mult posibil, sau chiar să se elimine contactul cu astfel de popoare, atât din motive medicale, cât și etice, însă, în lipsa unor norme prestabilite nu există o restricție generală. Astfel, se subînțelege nevoia acută de a crea noi instrumente și standarde naționale de implementare a normelor internaționale, ce să recunoască aspirațiile și nevoia acestor popoare de a-și exercita controlul asupra

---

*Student, Facultatea de Drept, Universitatea "Nicolae Titulescu" din București; (e-mail: ancamatei99@yahoo.com). Acest studiu a fost elaborat sub coordonarea asist. univ. drd. Olănescu Sandra Sophie-Elise (sandra.olanescu@cliza.ro).

¹ International Labour Organization, *C169 - Indigenous and Tribal Peoples Convention, 1989 (No. 169)*, https://www.ilo.org/dyn/normlex/en/f?p=NORMLEXPUB:12100:0::NO::P12100_ILO_CODE:C169
Accesat(10.03.2020)

propriilor instituții, a modului de viață și a dezvoltării economice, și de a își menține și dezvolta identitățile, limbile și religiile în cadrul statelor în care trăiesc².

Instrumente și standarde ce își propun, de asemenea, să recunoască și să integreze aportul semnificativ pe care aceste popoare și triburi îl au în alcătuirea diversității culturale și armoniei sociale și ecologice a omenirii³.

Lucrarea își propune să prezinte temeiul legal general stabilit la nivel internațional pentru a proteja popoarele indigene și triburile necontactate, ce odată pus în practică ajută la sporirea conviețuirii pașnice și a buneii relaționări între state și populațiile indigene. Acesta este alcătuit din Declarația Organizației Națiunilor Unite cu privire la Drepturile Popoarelor Indigene și din Convenția Populațiilor Indigene și Tribale susținută de International Labour Organization. Aceste acte internaționale oferă pârghii legale eficiente ce ajută la îmbunătățirea situației popoarelor indigene și triburilor necontactate datorită recunoașterii drepturilor fundamentale ale omului, ce nu vor fi aplicate discriminatoriu față de restul populației și a drepturilor de autodeterminare politică, economică și administrativă. Se vor sublinia, de asemenea, și dificultățile pe care statele le întâmpină privind punerea eficientă în aplicare a normelor internaționale și efectul acestora asupra populației.

Un alt factor vital, pe lângă politicile naționale ale statelor, ce eficientizează aplicarea normelor instituite în Declarațiile și Convențiile internaționale sunt ONG-urile.

2. Situația actuală a populațiilor indigene și a triburilor necontactate

Popoarele indigene, adesea numiți aborigeni, nativi sau primii oameni, sunt comunități care trăiesc în interiorul sau sunt atașate de habitate tradiționale sau de teritorii ancestrale, și care se identifică ca făcând parte dintr-un grup cultural distinct, descendent din grupurile prezente în zonă înainte de crearea statelor moderne⁴. În prezent, populațiile indigene sunt alcătuite din 370 de milioane de oameni, reprezentând 5% din populația planetei. Aceștia se regăsesc în 90 de țări ale lumii și formează 5,000 de grupuri distincte, având o organizare social-politică și economică autonomă, bazată pe cultură și tradiții⁵.

Triburile necontactate sunt populații care trăiesc fără a avea interacțiune cu lumea modernă sau cu vecinii din zonele apropiate. Deși, majoritatea triburilor au avut interacțiune în trecut cu alte triburi, oameni moderni, sau chiar au trăit o perioadă într-un context social amplu, trăiesc în prezent în izolare față de restul societății. Aceștia sunt împărțiți în grupuri care își organizează autonom economia, politica și viața socială, bazându-se pe propria cultură și tradiție. În prezent există peste 100 de astfel de triburi⁶.

Popoarele indigene și necontactate sunt considerate a fi protectorii ecosistemului și a biodiversității zonelor în care trăiesc și o parte indispensabilă a diversității umane. Cultura, tradițiile și limbile oamenilor indigeni și necontactați reprezintă un sistem de valori și perspective unice. Cu toate acestea, popoarele indigene și necontactate au fost nevoite să înfrunte multe obstacole până a ajunge pe scena internațională și să fie cerute

---

²Idem 2

³Idem 2

⁴Idem 2

⁵World Bank, INDIGENOUS PEOPLES, <https://www.worldbank.org/en/topic/indigenouspeoples> Accesat(11.03.2020)

⁶Survival International, LET THEM LIVE, <https://www.survivalinternational.org/uncontactedtribes> Accesat(11.03.2020)

reglementări clare pentru a le putea îmbunătăți relațiile cu statele pe teritoriul cărora trăiesc.

În trecut, indigenii au trebuit să supraviețuiască colonizării, iar triburile necontactate erau puse în pericol prin interacțiunea necontrolată cu oamenii societății moderne, ce conducea adesea la contaminare cu boli pe care populațiile necontactate nu le puteau înfrânge. De asemenea, discriminările și deposedările fără justă cauză ale terenurilor pe care trăiau oamenii indigeni și necontactați erau o practică comună multor state, ce putea conduce la eradicare întregii comunități. În cadrul acestui context social-politic, în care multe dintre aceste popoare trăiau în conflict cu statele din care făceau parte, s-au creat instrumentele necesare pentru o mai bună reglementare. Mai exact Convenția Popoarelor Indigene și Tribale, realizată la inițiativa agenției Organizației Națiunilor Unite, International Labour Organization, pe care au ratificat-o 23 de state și Declarația Națiunilor Unite cu privire la Populațiile Indigene, care a fost semnată de 148 de state.

În prezent, cele două acte reprezintă fundamentul, la nivel internațional, pentru protejarea drepturilor populațiilor indigene și a triburilor necontactate. Acestea susțin nevoia respectării drepturilor fundamentale ale omului, promovează drepturile acestor populații la autodeterminare social, economică și politică și încurajează conlucrarea statelor cu populațiile indigene și necontactate pentru a putea ajunge la o conviețuire pașnică.

2.1. Puterea juridică a Convenției Populației Indigene și Tribale a International Labour Organization din 1989:

International Labour Organization este singura agenție tripartită a Organizației Națiunilor Unite. Acesta a fost înființată în 1919 cu scopul de a stabili standarde de muncă, de a dezvolta politici și de a elabora programe care să promoveze munca demnă a bărbaților și femeilor. Atingerea scopului ILO⁷ este realizată împreună cu guvernul, angajații și lucrătorii care sunt pilonii de susținere ai agenției⁸.

Implicarea International Labour Organization față de popoarele indigene și tribale a început încă din anii 20', când acesta s-a concentrat asupra situației și standardelor de lucru din zonele rurale și s-a observat ca majoritatea muncitorilor sunt indigeni.

În decursul anilor, a urmat un lung șir de acțiuni din partea ILO, ce a venit în sprijinul oamenilor indigeni, atât din punct de vedere al condițiilor de muncă, cât și al nevoilor legate de educație și protejarea pământurilor. Astfel, în 1957 a fost creată Convenția No. 107, predecesoarea Convenției NO.169, care a pus bazele primelor reglementări cu privire la oamenii indigeni, înă avea un efect redus asupra statelor. Ca urmare, în 1986, populațiile indigene au cerut o revizuire și îmbunătățire a Convenției No.107 care să interzică expres politicile de asimilare și discriminare. După doi ani de dezbateri, în cadrul celei de a 76-a sesiune a agenției, a fost votată Convenția No. 169⁹.

Deși, Convenția No. 169 este un success, procedura de ratificare este cel mai important instrument pentru a îi putea conferi putere juridică acesteia. Procedura presupune un proces de comunicare continuă între organele statului care au decis ratificare și cele ale agenției. După acest proces, Convenția intră în vigoare în țară în cauză, mai exact devine obligatorie pentru țara respective, în conformitate cu dreptul internațional. În

⁷ ILO-International Labour Organization

⁸ International Labour Organization, About ILO, <https://www.ilo.org/global/about-the-ilo/lang--en/index.htm> Accesat(10.03.2020)

⁹ International Labour Organization, Promoting the rights and reducing poverty of Indigenous and Tribal Peoples, https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/@ed_norm/@normes/documents/publication/wcms_117356.pdf Accesat(11.03.2020)

prezent 23 de state au ratificat Convenția No. 169 și reprezintă cel mai puternic instrument legislativ pentru populațiile indigene și tribale, la nivel internațional¹⁰.

2.2. Puterea juridică a Declarației Organizației Națiunilor Unite cu privire la Drepturile Popoarelor Indigene din 2007

Declarația a fost concepută pentru a veni în sprijinul populațiilor indigene prin promovarea, în special, a drepturilor fundamentale ale omului și nevoia de autodeterminare a popoarelor indigene. Inițiativa creării Declarației a luat naștere în 1982 și s-a concretizat în 2007, când a fost votată cu o majoritate de 144 de state, 4 voturi împotriva și 11 abțineri. În 2009 cele 4 state care au votat împotriva, mai exact Australia, Canada și Statele Unite au semnat Declarația¹¹.

Spre deosebire de Convenția No. 169, Declarația Organizației Națiunilor Unite cu privire la Drepturile Popoarelor Indigene nu are putere legislativă, fiind mai degrabă un ghid veritabil de bune practici pe care statele ar putea să îl implementeze pentru a putea avea o eficiență cât mai mare.

2.3. Problema actuală pe care o întâmpină popoarele indigene și triburile necontactate

Progresele în materia stabilirii drepturilor internaționale ale oamenilor indigeni și necontactați din ultimii 40 de ani sunt de necontestat. La nivel teoretic unele dintre cele mai mari reușite sunt reglementările cu privire la dreptul de posesie, a acestor popoare, asupra pământurilor tradiționale și la drepturile fundamentale ale omului. Însă, se poate observa, la nivel general, o discontinuitate în practica judiciară a statelor cu privire la implementarea normelor necesare protecției acestor populații.

Problemele ridicate de violență, brutalitate, politici de asimilare, marginalizare, deposedări, relocare, negare a drepturilor asupra pământurilor și conflictele armate sunt situații pe care oamenii indigeni și necontactați le înfruntă aproape în toate colțurile lumii. De aceea, în cadrul Adunării Generale a Națiunilor Unite din 2017 a cărui scop a fost acela de a analiza problemelor pe care le înfruntă popoarele indigene, s-a accentuat nevoia creării unor parteneriate mai puternice, bazate pe încredere, între guverne, populații indigene, Națiunile Unite, societatea civilă, sectorul privat și alți factori decizionali, pentru a putea stabili relații pașnice între state și indigeni. Astfel, în contextul actual al vieții oamenilor indigeni și necontactați, este necesară implicarea activă a statelor, organizațiilor interguvernamentale și a ONG-urilor pentru a putea atinge țintele stabilite de Declarația Organizației Națiunilor Unite cu privire la Dreptul Oamenilor Indigeni și a Convenției NO.169 ILO.

De asemenea, s-au identificat cele două mari disfuncționalități regăsite la nivel național, ce împiedică implementarea corectă a normelor, respectiv: lipsa cunoștințelor cu privire la promovarea drepturilor omului; și dificultatea juridică a statelor de a transpune principiile în practică¹².

---

¹⁰ Idem 2

¹¹ United Nations, United Nations Declaration on the Rights of Indigenous Peoples, <https://www.un.org/development/desa/indigenouspeoples/declaration-on-the-rights-of-indigenous-peoples.html> Accesat(10.03.2020)

¹² United Nations, Indigenous peoples are 'moral compass of humanity,' special UN General Assembly meeting told, <https://un.org.au/2017/04/26/indigenous-peoples-are-moral-compass-of-humanity-special-un-general-assembly-meeting-told/> Accesat(11.03.2020).

2.4. Brazilia

Brazilia este unul dintre statele ce întâmpină dificultăți cu privire la implementarea normelor de protejarea și respectarea a oamenilor indigeni¹³. Acest stat găzduiește pe teritoriul său 305 triburi, cu o populație totală de aproximativ 900,000 de oameni, care reprezintă 0,4% din întreaga populație a Braziliei. Guvernul a recunoscut 690 de teritorii ce aparțin popoarelor indigene, acoperind 13% din teritoriul total al statului. Terenurile popoarelor indigene se află 98% în Amazon¹⁴.

Brazilia are consemnate și recunoscute drepturile populațiilor indigene în Constituția din 1988. Conform acesteia, teritoriile indigenilor sunt recunoscute de stat și trebuie delimitate. De asemenea, legea fundamentală consemnează că pământurile populațiilor indigene sunt intransmisibile și inviolabile, ceea ce ar face imposibilă luarea terenurilor de către stat. Mai mult, populațiile au drept de uzufruct exclusiv asupra bogățiilor terenurilor sale, ceea ce ar trebui să protejeze populațiile indigene de exploatare și companiile interesate de resurse¹⁵. Pentru a întări protecția asupra oamenilor indigeni, Brazilia a devenit parte a Declarației Organizației Națiunilor Unite privind Drepturile Populațiilor Indigene și a ratificat Convenția NO.169 ILO.

Conform acțiunilor teoretice, de adoptare a legilor pe care Brazilia le-a întreprins pentru a conserva populațiile indigene, ambele părți ar trebui să trăiască într-un context pașnic și să fi evoluat relații puternice de colaborare. Însă, atât practica anterioară, cât și cea recentă conturează realitatea dureroasă a situației oamenilor indigeni. Pentru a putea înțelege mai bine relația popoarelor indigene cu statul este necesară expunerea interacțiunilor desfășurate între cele două părți în ultimele decenii. Pentru a fi cât mai relevante, vor fi expuse situații apărute atât înainte ca Brazilia să devină stat ratificat al Convenției 169 ILO și semnatar al Declarației Organizației Națiunilor Unite cu privire la Drepturile Popoarelor Indigene, cât și după.

2.5. Exploatarea pământului fără consimțământul popoarelor indigene

*„ Mulți s-au îmbolnăvit, inclusiv soția mea care a murit ”*¹⁶

În urmă cu 25 de ani, în timp ce mai mulți membri ai tribului Macuxi încercau să-și marcheze cu greu cele 1,6 milioane de hectare de teren indigen, au apărut în zona mineri și crescători de animale care aveau ca scop exploatarea resursele indigene. Exploatarea a adus, pe lângă nesiguranța populației indigene și conflicte, malaria Falciparum. Această tulpină mortală a bolii a ucis mulți oameni indigeni din cauza incapacității sistemului lor imunitar de a putea lupta eficient împotriva bolii.

Deși, indigeni erau supuși unui mare risc atât din punct de vedere medical ,cât și legal, exploatarea a continuat și era susținută de guvernul brazilian, care dorea construirea unui nou municipiu în interiorul zonei indigene.

Cu toate că situația era deja tensionată, la un an după începerea exploatărilor, a fost acceptat decretul 1775, instrument legal prin care, sub pretextul dorinței de a proteja popoarele indigene, a făcut ușor contestabilă marcarea terenurilor ancestrale . Odată cu intrarea în vigoare a decretului, zona în care trăia tribul Macuxi a devenit unul din cele mai mari cazuri de contestare cu privire la terenurile indigene, care s-a finalizat prin înstrăinarea de către președintele acelei perioade a 200,000 de hectare de pământ către

¹³ Definiție acceptată la nivel general ce înglobează atât oamenii indigeni, cât și triburile necontactate.

¹⁴Survival International, Brazilian Indians, <https://www.survivalinternational.org/tribes/brazilian> Accesat (10.03.2020)

¹⁵ CONSTITUTION OF THE FEDERATIVE REPUBLIC OF BRAZIL, <https://www.globalhealthrights.org/wp-content/uploads/2013/09/Brazil-constitution-English.pdf> Accesat(11.03.2020)

¹⁶ The South and Meso American Indian Rights Center (SAIC), <https://saic.nativeweb.org/index.html> Accesat(10.03.2020)

Institutul Național pentru Colonizare și Reformă Agrară. Terenul a fost dat în folosință mai departe unor crescători de animale și au fost solicitate crearea unor enclave de teritorii non-indigene, în mijlocul rezervației pentru a putea exploata aurul din zonă. În urma acestei acțiuni multe persoane indigene s-au îmbolnăvit sau chiar au murit, tribul Macuxi a trebuit să fie martor al distrugerii și înstrăinării terenurilor tradiționale. În perioada în care s-au desfășurat astfel de acțiuni, Brazilia nu semnase încă cele două acte internaționale.

2.6. Schimbări ale perspectivelor internaționale din partea organelor braziliene

„Lupta este departe de a se termina.”¹⁷

În urma unor rapoarte realizate în 2017 de experții în apărare a drepturilor omului, a drepturilor oamenilor indigeni și pe partea de protejare a mediului, s-a constatat că în Brazilia există cel mai mare număr de crime asupra oamenilor care protejează pădurea și pământul indigene din ultimii 15 ani, murind săptămânal un om. Deși, rapoartele subliniază nevoia întăririi structurilor de protejare a oamenilor indigeni, Brazilia a redus mult puterea instrumentelor legale menite să vină în ajutorul acestor popoare.

Cea mai dăunătoare reducere a fost aceea făcută la nivelul finanțării FUNAI¹⁸, principalul organ guvernamental, ce se ocupă cu stabilirea și efectuarea unor politici care să protejeze oamenii indigeni, prin reducerea substanțială a fondurilor necesare. Această acțiune a făcut ca populațiile indigene să fie vulnerabile în raport cu statul și alți subiecți de drept cu privire la terenurile lor. Mai mult, Brazilia a cerut Consiliului să creeze o Comisie de anchetă a cărui raport susține că Declarația Organizației Națiunilor Unite privind Drepturile Popoarelor Indigene atacă suveranitatea națională, și încurajează Guvernul să denunțe Convenția NO.169 ILO. Această direcție legislativă a fost justificată de către stat sub pretextul că cele două acte ajută la manipularea înființării popoarelor indigene pentru a putea extinde pământul deținut de aceștia. În urma acestei acțiuni, capacitatea Braziliei de a avea un progres în ceea ce privește protejarea democratică a oamenilor indigeni a scăzut substanțial și a creat multă nesiguranță în rândul acestor populații.

2.7. Efectele schimbărilor politice

„Dacă nu ne ajută guvernul, trebuie să ne găsim singuri calea de a ne proteja. El (președintele) vrea să ne lase în întuneric, însă noi nu îi vom permite.”¹⁹

Situația era gravă în 2017 și încă existau multe atacuri asupra populațiilor indigene. Însă, amenințarea a crescut odată cu schimbarea politică apărută după alegerile prezidențiale din 2019.

Pe 1 ianuarie 2019 a fost ales noul președinte al Braziliei, fost căpitan al armatei braziliene și candidat al partidului evanghelist. Acesta, împreună cu guvernul au stabilit o agendă și politici ce sunt considerate a fi o amenințare asupra populațiilor indigene. De asemenea, abordările și afirmațiile față de indigeni sunt o parte din exemplele care susțin o strategie politică care poate dăuna acestor populații.

Prima situație ce ridică un grad de îngrijorare față de populațiile indigene este subliniată de revocarea de către președinte a procesului de marcarea a pământurilor oamenilor indigeni. Fapt prin care rapoartele oficiale, ordonanțele declarative și

¹⁷ United Nations, *Indigenous peoples are 'moral compass of humanity,' special UN General Assembly meeting told*, <https://un.org.au/2017/04/26/indigenous-peoples-are-moral-compass-of-humanity-special-un-general-assembly-meeting-told/> Accesat(12.03.2020)

¹⁸ FUNAI-National Indian Foundation (Brazil)

¹⁹ The Guardian, 'He wants to destroy us': Bolsonaro poses gravest threat in decades, Amazon tribes say, <https://www.theguardian.com/world/2019/jul/26/bolsonaro-amazon-tribes-indigenous-brazil-dictatorship> Accesat(12.03.2020)

permisiunile, pe care oamenii indigeni o aveau anterior, pot fi revizuite și revocate, iar pământurile acestora pot fi însușite de către stat sau alte părți interesate mult mai repede.

Cea de-a doua acțiune pe care actuala conducere a luat-o și a creat tensiuni în lumea indigenă este decizia de a dezactiva FUNAI, organismul guvernamental creat pentru a proteja drepturile oamenilor indigeni. Decizia a venit după alocarea unui buget infim pentru anul 2018 ce a condus la imposibilitatea asigurării unor condiții minime pentru a își putea continua activitatea²⁰.

„Un posibil genocid?”²¹

Mulți cetățeni consideră că populațiile indigene nu s-au mai confruntat cu astfel de situație din perioada dictatorială. Experții consideră că populațiile indigene se confruntă cu un posibil, genocid. Această teorie a fost susținută de creșterea semnificativă a atacurilor asupra indigenilor în ultima perioadă. Astfel, conform raportului realizat de Consiliul Misionar Indigen al Braziliei, în anul 2018 erau înregistrate 73 de cazuri de invazii asupra teritoriilor indigene, pe când în 2019 au fost raportate 153, un număr substanțial mai mare. Mai mult, unele dintre declarațiile noului președinte și afilierea acestuia cu partidul evanghelist au alimentat îngrijorarea populației asupra unor posibile acțiuni ce ar putea aduce un impact negativ asupra dezvoltării comunităților indigene, mai ales din punct de vedere religios.

„Acest pământ este pentru toți, nu este numai al meu sau al altor personae indigene. Este al întregii umanități.”²²

Conform unui studiu realizat de Greenspace International 2019 a fost anul cu cel mai ridicat număr de incendii amazoniene, unele fiind vizibile din spațiu. Acestea sunt unele dintre cele mai regretate evenimente la nivel internațional, ce au făcut ca organizațiile neguvernamentale să ia acțiune în a pune presiune pe liderii mondiali să stopeze defrișările și incendiile.

Odată cu incendiile din Amazon biodiversitatea întregii planete a fost afectată, primii care au resimțit aceste efecte au fost populațiile indigene care trăiau adânc în pădure și care au fost nevoite să se mute în puținele zone rămase intacte. Populațiile indigene încercau și încă încearcă să reducă defrișările și incendiile Amazonului, mulți dintre ei ajungând să fie uciși de persoanele implicate în exploatare sau de cei care prezintă un interes economic față de anumite zone. Astfel de evenimente schimbă complet modul de dezvoltare a populațiilor indigene și le pune vădit viața în pericol, fiind unul dintrele cele mai puternice argumente pentru care procesul de creare a unor instrumente eficiente, din punct de vedere legal, trebuie demarat și pus în aplicare cât mai repede.

2.8. Impactul asupra Braziliei

În urma analizării situației, atât înainte să se implementeze actele internaționale, cât și după, se poate observa contextul tensionat în care populațiile indigene trăiesc. Impactul acțiunilor luate de conducerea Braziliei, din punct de vedere legal, dovedesc ineficiența normelor internaționale fără o implementare națională practică corectă. Iar, din punct de vedere social, dovedesc standardele joase de viață a acestor popoare, inexistența

²⁰ International Work Group for Indigenous Affairs. Indigenous peoples in Brazil, <https://www.iwgia.org/en/brazil.html?highlight=WyJib2xzcz5hcm8iLCJib2xzcz5hcm8ncyJd> Accesat(13.03.2020)

²¹ The Guardian, 'Genocide' fears for isolated tribes as ex-missionary named to head Brazil agency, <https://www.theguardian.com/world/2020/feb/05/brazil-indigenous-tribes-missionary-agency-ricardo-lopes-dias-christianity-disease> Accesat(13.03.2020)

²² NowThis News, How Indigenous Tribes Are Threatened by the Amazon Rainforest Fires, <https://www.youtube.com/watch?v=4-IJieq5N0w> Accesat (11.03.2020)

unui consimțământ liber exprimat din partea acestora cu privire la pământurile ce le sunt luate și lipsa posibilității la autodeterminare.

2.9. Importanța organizațiilor neguvernamentale și organizațiilor interguvernamentale internaționale pentru atenuarea situației oamenilor indigeni

Problema găsirii unor instrumente facile de către organele naționale pentru implementarea normelor de drept internațional, ce au ca scop proteja populațiilor indigene, nu se regăsește numai în Brazilia. În momentul actual, majoritatea statelor se confruntă, la un anumit nivel, cu crearea deficitară a unor structuri care să vină în sprijinul populațiilor indigene. Multe țări prezintă, de asemenea, un decalaj între rata de viață a oamenilor indigeni și a celor non-indigeni, din cauza accesului diferit la sectoarele statului.

Această situație este îngrijorătoare și ar trebui să fie una dintre preocupările principale ale liderilor statelor. În acest context legal, organizațiile neguvernamentale și organizațiile interguvernamentale internaționale sunt puncte importante de sprijin pentru comunitățile indigene, existând la nivel mondial o rețea de astfel de organizații care își dedică atenția asupra problemelor pe care popoarele le întâmpină.

Organizațiile neguvernamentale și organizațiile interguvernamentale internaționale sunt cele care documentează și stochează informații în timp real în legătură cu abuzurile pe care populațiile indigene le suferă. Grupul Internațional Pentru Afaceri Indigene (IWIGA) din Copenhaga a avut un rol principal în a documenta viața oamenilor indigeni și, implicit, problemele pe care aceștia le întâmpină în relație cu statele, dezvoltatorii sau restul cetățenilor țării în care trăiau. Această documentație a fost distribuită jurnaliștilor, organizațiile neguvernamentale și organizațiilor interguvernamentale internaționale care se ocupă cu protejarea drepturilor omului, precum ONU și Amnesty International.

Astfel, s-a creat un circuit de susținere, atât național, cât și internațional, ce conlucrează la crearea unui mediu mai sigur pentru aceste popoare prin intermediul presei, a oamenilor din toate statele lumii și prin propunerea unor noi instrumente de sprijin legal

²³

Așadar, organizațiile neguvernamentale și organizațiilor interguvernamentale internaționale sunt cele care deschid conversația despre starea popoarelor indigene, prin publicarea și informarea constantă a populațiilor lumii moderne cu privire la problemele și abuzurile pe care indigenii le suferă. Astfel, se face un prim pas în procesul de crearea a unor norme și standarde de trai pentru populațiile indigene. De asemenea, acțiunile luate de Organizația Națiunilor Unite și agențiile acesteia, atât de creare a unor structuri și organe reprezentative pentru oamenii indigeni, precum Formul Permanent Al Oamenilor Indigeni, cât și inițiativa legislativă concretizată prin Declarația Organizației Națiunilor Unite cu privire la Drepturile Oamenilor Indigeni și Convenția NO.169 ILO, sunt dovada spiritului inclusiv față de aceste popoare la nivel internațional.

2.10. O nouă abordare

Procesul de creare a unor standarde democratice de trai pentru popoarele indigene este unul ce va necesita timp și o atenție sporită din partea statelor, însă aportul internațional pe care îl pot aduce cetățenii reprezintă un factor care ar putea eficientiza desfășurarea sa. Societatea actuală este un factor vital în ancorarea unor valori și direcții internaționale, modul în care oamenii se raportează la problemele mondiale poate decide viitorul acestora. Acțiunile din ultimii ani ale societății contemporane de abordare și

---

²³ Cultural Survival, INTERNATIONAL STRATEGIES FOR THE PROTECTION OF THE HUMAN RIGHTS OF INDIGENOUS PEOPLES, <https://www.culturalsurvival.org/publications/cultural-survival-quarterly/40-4-water-life> Accesat(18.03.2020)

combatere a discriminării, rasismului, inechității sociale și a inegalității de șanse au avut un impact larg și s-a răsfrânt asupra politicilor internaționale și naționale.

Aportul individual al oamenilor interesați de problema oamenilor indigeni poate fi un adevărat ajutor, chit ca este vorba doar despre simpla informare și conștientizare a nivelului și standardelor de trai a oamenilor indigeni, fie ca e vorba de adresarea problemei la un nivel mai înalt, sau chiar implicarea alături de ONG-uri în a putea îmbunătăți activ situația.

Cel mai relevant exemplu în acest sens este anul 2019. În contextul incendiilor din Amazon, întreaga populație a lumii a devenit conștientă de impactul negativ pe care mediul îl va experimenta în viitor. Deschiderea discuției despre încălzirea globală, poluarea și politicile verzi a devenit o mișcare la nivelul fiecărui stat, iar strategiile de combatere a acestor fenomene a devenit cât mai prezentă în politicile naționale și internaționale. Acest fapt, este dovada puterii pe care societatea o are în a influența modul în care se desfășoare contextele politice și sociale și forța pe care o are în a putea crea medii de viață mai bune.

Implicare mai multor cetățeni în atenuarea problemelor pe care oamenii indigeni și necontactați le întâmpină este vitală, iar deschiderea în mod onest a conversației despre condițiile de viață, recunoașterea și încercarea reducerii problemei pe care acestea o ridică poate ajuta la eficientizarea procesului de creare a unor standarde moderne de trai pentru aceste populații, standarde ce să respecte și să aplice drepturile fundamentale ale omului.

3. Concluzii

Lucrarea și-a propus să expună contextul legal general al normelor de drept internațional ce vin în sprijinul oamenilor indigeni și tribali, să sublinieze decalajul între abordarea teoretică și cea practică a statelor, să pună accentul, atât pe cauzele, cât și pe efectele pe care neaplicării legilor le au asupra acestor popoare. De asemenea, lucrarea s-a concentrat pe promovarea necesității creării unor instrumente și structuri de implementare sustenabile a normelor din cadrul legislației naționale de către statele ce au pe teritoriul lor populații indigene și necontactate. Impactul lucrării conturează importanța protejării, atât la nivel național, cât și la nivel internațional, a populațiilor indigene și triburilor necontactate, prin pârguri legale cât mai eficiente.

Referințe

- CONSTITUTION OF THE FEDERATIVE REPUBLIC OF BRAZIL,
- <https://www.globalhealthrights.org/wp-content/uploads/2013/09/Brazil-constitution-English.pdf>
- Cultural Survival , INTERNATIONAL STRATEGIES FOR THE PROTECTION OF THE HUMAN RIGHTS OF INDIGENOUS PEOPLES,
- <https://www.culturalsurvival.org/publications/cultural-survival-quarterly/40-4-water-life>
- International Labour Organization , About the ILO,
- <https://www.ilo.org/global/about-the-ilo/lang--en/index.htm>
- .International Labour Organization,C169 - Indigenous and Tribal Peoples Convention, 1989 (No. 169), https://www.ilo.org/dyn/normlex/en/f?p=NORMLEXPUB:12100:0::NO::P12100_ILO_CODE:C169
- International Labour Organization, Promoting the rights and reducing poverty of Indigenous and Tribal Peoples,

- https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/@ed_norm/@normes/documents/publication/wcms_117356.pdf
- NowThis News, How Indigenous Tribes Are Threatened by the Amazon Rainforest Fires, <https://www.youtube.com/watch?v=4-IJieq5N0w>
- Survival International, Brazilian Indians, ,
- <https://www.survivalinternational.org/tribes/brazilian>
- Survival International, LET THEM LIVE,
- <https://www.survivalinternational.org/uncontactedtribes>
- The Guardian , 'Genocide' fears for isolated tribes as ex-missionary named to head, <https://www.theguardian.com/world/2020/feb/05/brazil-indigenous-tribes-missionary-agency-ricardo-lobes-dias-christianity-disease>
- The Guardian , ' He wants to destroy us': Bolsonaro poses gravest threat in decades, Amazon tribes say,
- <https://www.theguardian.com/world/2019/jul/26/bolsonaro-amazon-tribes-indigenous-brazil-dictatorship>
- The South and Meso American Indian Rights Center (SAIIC),
- <https://saiic.nativeweb.org/index.html>
- United Nations, Indigenous and environmental rights under attack in Brazil, UN rights experts warn,
- <https://www.un.org/sustainabledevelopment/blog/2017/06/indigenous-and-environmental-rights-under-attack-in-brazil-un-rights-experts-warn/>
- United Nations, Indigenous peoples are 'moral compass of humanity,' special UN General Assembly meeting told,
- <https://un.org.au/2017/04/26/indigenouspeoples-are-moral-compass-of-humanity-special-un-general-assembly-meeting-told/>
- United Nations, United Nations Declaration on the Rights of Indigenous Peoples, <https://www.un.org/development/desa/indigenouspeoples/declaration-on-the-rights-of-indigenous-peoples.html>
- World Bank, INDIGENOUS PEOPLES,
- <https://www.worldbank.org/en/topic/indigenouspeoples>

DREPTUL LA O BUNĂ ADMINISTRARE

Oana-Evelina JACĂ*

Abstract

În prezenta lucrare voi prezenta, din punct de vedere teoretic și practic dreptul la o bună administrare, fiind o temă extrem de actuală. Așadar, conceptul cheie al acestui studiu în jurul căruia gravitează întreaga documentare pe care am efectuat-o asupra subiectului este buna administrare.

Obiectivul acestei lucrări este următorul: mi-am propus să analizez care sunt elementele unei bune administrări, care a fost evoluția noțiunii de bună administrare la nivel european și care este importanța codificării normelor privind administrația publică, despre Ombudsmanul European, dar și despre alte subiecte conexe.

Temeiul subiectiv care m-a îndemnat să scriu această lucrare constă în curiozitatea personală pe care am avut-o în a observa evoluția unor concepte deosebit de importante cu privire la dreptul administrativ și năzuința de a-mi exprima o părere finală asupra acestui subiect în urma analizelor pe care le voi efectua, pornind de la constatarea că dreptul la buna administrare este un subiect de maximă actualitate dar care nu este prevăzută expres în Constituția României. Metodele de cercetare pe care le-am utilizat în această lucrare sunt metoda informatică, metoda istorică, metoda deductivă dar și altele și am îmbinat informațiile din legislația națională cu informațiile din dreptul comparat.

Cuvinte cheie: *dreptul la o bună administrare, Ombudsman European, Constituție, codificare, Codul European al Bunei Conduite Administrative.*

1. Introducere

Lucrarea este compusă din mai multe părți și îmbină atât informații teoretice, legislative dar și o parte practică, despre Ombudsmanul European. Dreptul la o bună administrare a făcut obiectul preocupării mai multor autori de specialitate din domeniul dreptului administrativ, printre care menționăm: Ioan Muraru, Avocatul Poporului - instituție de tip ombudsman, Editura All Beck, București, 2004; Emil Bălan, Cristi Iftene, Gabriela Varia, Dragoș Troanță, Marius Văcărelu, Consolidarea capacității administrative în contextul bunei administrări, Comunicare.ro, 2011; Elena Ștefan “*Rolul jucat de Ombudsman în îmbunătățirea activității administrației publice*”, publicat în Revista de Drept Public nr.3/2014, pp.127-135; Elena Ștefan, *Răspunderea juridică. Privire specială asupra răspunderii în dreptul administrativ*, Editura ProUniversitaria, București, 2013,

---

*Studentă, Universitatea “Nicolae Titulescu” din București, Facultatea de Drept, e-mail: evelinajaca@yahoo.com. Acest studiu a fost coordonat de lector univ.dr. Elena Ștefan (e-mail: stefanelena@univnt.ro).

pp. 298-301; Elena Ștefan, “Ombudsman-ul European în lumina Constituției Europene”, *Revista de Drept Public* nr.1 2006, București, pag. 105 și urm. etc.

Așa cum reiese din literatura de specialitate, “buna administrare presupune atât respectarea drepturilor fundamentale ale guvernaților de către guvernanți, într-un stat de drept, cât și buna funcționare a administrației publice ca sistem, cu respectarea unor reguli clare, previzibile, cunoscute atât de către cei care își desfășoară activitatea în administrația publică cât și de către cetățeni și cu stabilirea unor obiective publice care să corespundă dorințelor și nevoilor celor din urmă”¹. Este unanimă opinia potrivit căreia, “Dreptul la o buna administrare trebuie analizat din perspectiva normelor juridice aplicabile la un moment dat într-un sistem de drept și din perspectiva principiilor de eficientizare a activității administrației publice, în scopul utilizării optime a resurselor publice”².

Prezenta lucrare își propune așadar, să sublinieze cât de importantă este buna administrare, pentru cetățeni, să detalieze ce semnifică în practica administrativă dreptul la buna administrare, cum a apărut acest concept și care a fost contribuția Ombudsmanului European la definirea lui și să expună mai pe larg ce evoluție a avut problema codificării a acestui Cod a bunei administrații. Menționez faptul că, la nivelul statelor lumii există instituția Avocatului Poporului iar pe plan European, Ombudsmanul European deși acesta s-a intitulat inițial Mediator European care semnifică, în fapt același lucru, cuvintele fiind sinonime

Importanța lucrării constă așadar în intenția mea de prezenta evoluția conceptului de bună administrare dar și prezentarea documentului intitulat “Codul de Bună Conduită Administrativă” existent la nivelul Uniunii Europene, a prezentării rolului Ombudsmanului European în apărarea drepturilor omului dar și a rețelei Ombudsmanilor europeni. Obiectivul principal al lucrării mele este așadar, acela de a demonstra actualitatea și necesitatea dreptului la o bună administrare pentru cetățeni.

2. Conceptul de buna administrare

2.1. Ce înțelegem printr-o bună administrare?

În Constituția României nu este prevăzut dreptul la o bună administrare însă regăsim dreptul la un trai decent, reglementat în art. 47- “*Nivelul de trai*”. Potrivit alineatului (1) art. 47 Constituție: “*statul este obligat să ia măsuri de dezvoltare economică și de protecție socială, de natură să asigure cetățenilor un nivel de trai decent*” iar potrivit alineatului (2) Constituție: “*cetățenii au dreptul la pensie, la concediu de maternitate plătit, la asistență medicală în unitățile sanitare de stat, la ajutor de șomaj și la alte forme de asigurări sociale publice sau private, prevăzute de lege. Cetățenii au dreptul și la măsuri de asistență socială, potrivit legii*”. De asemenea, în țara noastră legislația recentă cuprinde și Codul administrativ³ dar care nu menționează expres dreptul la o bună administrare similar Codului European al Bunei Conduite Administrative.

---

1 Emil Bălan, Cristi Ifene, Gabriela Varia, Dragoș Troanță, Marius Văcărelu, Consolidarea capacității administrative în contextul bunei administrări, Comunicare.ro, 2011

2 Emil Bălan, Principiile și normativitatea bunei administrări, articol disponibil la site-ul Școlii Naționale de Studii Politice și Administrative, Facultatea de Administrație Publică, București: www.admpubl.snspa.ro/fisiere, cu ultima accesare la data de 16.01.2020

3 Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 57 privind Codul administrativ, publicată în Monitorul Oficial al României nr. 555 din 5 iulie 2019.

Menționez în continuare faptul că, informațiile din prezenta secțiune pe care le prezint mai jos, le-am documentat din mai multe surse, precum: lucrarea⁴ Emil Bălan, Cristi Ifene, Gabriela Varia, Dragoș Troanță, Marius Văcărelu, *Consolidarea capacității administrative în contextul bunei administrări*, Comunicare.ro, 2011 și de pe pagina de internet www.ombudsman.eu.int dar nu numai, informații pe care le prezint în sinteză mai jos.

Așadar, “Comitetul de Miniștri, organismul de decizie al Consiliului Europei, este cel care a oferit pentru prima dată o definiție; în viziunea acestuia, o bună administrare înseamnă asigurarea unei legislații de calitate, coerentă, clară, accesibilă. Astfel, o bună administrare înseamnă și servicii publice de calitate oferite în baza unei evaluări corecte a nevoilor societății. Aceasta reprezintă un aspect al bunei guvernări și nu se reduce doar la reglementări juridice, ci înseamnă și management public performant și eficacitate în activitatea administrației publice, lupta împotriva corupției și recrutarea și formarea unui personal de calitate, responsabilitate și control⁵.”

Prin bună administrare se înțelege, în opinia unui autor “atât respectarea drepturilor fundamentale ale oamenilor, cât și deschidere și transparență în activitatea publică⁶.” După cum ne este relatat și în articolul 41 al Cartei drepturilor fundamentale a Uniunii Europene⁷: “Orice persoană are dreptul de a beneficia, în ce privește problemele sale, de un tratament imparțial, echitabil și într-un termen rezonabil din partea instituțiilor, organelor, oficiilor și agențiilor Uniunii.”

2.2. Conținutul dreptului la o bună administrare

“Acest drept include în principal:

- a. dreptul oricărei persoane de a fi ascultată înainte de luarea oricărei măsuri individuale care ar putea să îi aducă atingere;
- b. dreptul oricărei persoane de acces la dosarul propriu, cu respectarea intereselor legitime legate de confidențialitate și de secretul profesional și comercial;
- c. obligația administrației de a-și motiva deciziile.

Toate aceste concepte reprezintă elementele definiției ale bunei administrări. Conceptul actual poate fi considerat un principiu de drept administrativ care influențează atât structura cât și dezvoltarea sistemului administrativ.

Carta Drepturilor Fundamentale a Uniunii Europene, potrivit literaturii de specialitate, reprezintă un: ”veritabil catalog al drepturilor de care toți cetățenii europeni ar trebui să beneficieze în fața tuturor instituțiilor Uniunii Europene și față de statele membre atunci când acestea din urmă pun în aplicare legislația europeană.”⁸ “De-a lungul timpului, statele europene au luptat pentru a-și adapta administrația publică la exigențele tot mai crescute ale cetățenilor lor, în vederea respectării drepturilor și libertăților fundamentale ale omului și a recunoașterii dreptului la bună administrare nu numai la nivel

---

4Emil Bălan, Cristi Ifene, Gabriela Varia, Dragoș Troanță, Marius Văcărelu, *Consolidarea capacității administrative în contextul bunei administrări*, Comunicare.ro, 2011, pag.283.

5 Idem, pag. 284.

6 Cosmin-Radu Vlaicu, *Birocrație și procedură în administrația publică*, Editura Universul Juridic, București, 2012, pag. 291-292.

7 Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene, informație publică și disponibilă pe pagina de internet <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2010:083:0389:0403:ro:PDF>, cu ultima accesare la data de 20.01.2020.

8 Elena Simina Tănăsescu, *Carta drepturilor fundamentale a UE: avantajele și efectele ei pentru cetățenii europeni*, în *Revista română de drept european*, nr. 4/2010, pag.18.

europene și naționale. Acest lucru nu se poate realiza decât prin garantarea unei funcționări a administrației conform cerințelor statului de drept și prin asigurarea disciplinei interne a administrației, pentru a face posibilă o funcționare cât mai bună a acestora⁹”.

Buna administrare “poate fi apreciată prin prisma rezultatelor pe care activitatea de control le relevă. Important este ca activitatea de control să se realizeze corect, de către persoane cu o aprofundată pregătire în domeniul respectiv, care să aibă și capacitatea de a identifica împreună cu cei controlați măsurile cele mai bune pentru remedierea problemelor și îmbunătățirea rezultatelor activității¹⁰”. Controlul asupra administrației publice permite verificarea măsurii în care activitatea administrativă corespunde normelor fundamentale stabilite de puterea politică și, implicit, luarea măsurilor corespunzătoare pentru îmbunătățirea acestei activități, astfel încât dreptul la bună administrare recunoscut la nivel european să fie realizat¹¹”.

2.3. Buna administrare, principiu al administrației publice

În opinia autorului Ioan Muraru: “În primul rând, autoritățile publice din România sunt obligate să-și desfășoare activitatea astfel încât să asigure respectarea dreptului la bună administrare al tuturor cetățenilor români, iar dreptul la bună administrare să presupună reglementări juridice clare și stabile, un management public performant, stabil și responsabil, control eficient al activității autorităților publice în vederea prevenirii corupției, respectarea drepturilor fundamentale ale oamenilor de către autoritățile publice, respectarea principiilor aplicabile unei administrații publice moderne: legalitatea și transparența activității autorităților publice, egalitatea tuturor persoanelor în fața autorităților publice, imparțialitatea, proporționalitatea și stabilitatea/securitatea acțiunilor autorităților publice, respectarea termenului rezonabil în realizarea activității autorităților publice, respectarea vieții private a oamenilor și aprobarea unor proceduri administrative clare.

În al doilea rând, Avocatul Poporului poate constitui un factor de echilibru între interesele publice pe care autoritățile administrației publice urmăresc să le realizeze și interesele particularilor. Acesta poate să controleze realizarea bunei administrări și poate să promoveze cultura unei bune administrări.”¹²

2.4. Institutul European al Ombudsmanului- I.E.O

Institutul European al Ombudsmanului¹³ ”este o asociație cu caracter științific, independent, nonprofit având ca obiective abordarea în mod științific a problemelor care privesc drepturile omului, protecția drepturilor civile și instituțiile ombudsman la nivel regional, național, european și internațional, implicarea în activitatea de cercetare în acest

---

9 Rodica Narcisa Petrescu, Olivia Petrescu, Actualitatea recursului administrativ în dreptul român. Unele considerații cu privire la o reglementare recentă din dreptul francez, Revista Transilvană de Științe Administrative, nr. 2/2012.

10 Mircea Preda, Drept administrativ. Partea generală, ediția a IV-a, Editura Lumina Lex. București, 2006, pag.236

11 Dana Apostol Tofan, Controlul jurisdicțional asupra administrației publice românești. Analiză comparativă cu alte state europene (I), în Revista Studii de drept românesc, nr. 3/2009, p. 236.

12 Ioan Muraru, Avocatul Poporului-instituție de tip ombudsman, Editura All Beck, București, 2004

13 Informațiile din prezenta secțiune sunt informații publice, disponibile online la adresa de internet https://europa.eu/european-union/about-eu/institutions-bodies/european-ombudsman_ro, cu ultima accesare la data de 20.01.2020.

domeniu și promovarea schimburilor de experiență la nivel național, european și internațional”.

“Principiile acestei asociații sunt caracterul științific unde asociația va face apel la argumente raționale în formularea opiniilor și a avizelor consultative, serviciul public în care asociația va presta activități în beneficiul publicului larg, internaționalismul și autonomia unde asociația își va stabili propriile priorități în programul de activități. (..) Trebuie subliniat faptul că dreptul la bună administrare, drept fundamental al cetățenilor europeni, trebuie să sprijine convingerea tuturor oamenilor¹⁴”.

2.5. Codul European al Bunei Conduite Administrative

În această secțiune vom prezenta din punct de vedere cronologic implicarea Mediatorului European în adoptarea Codului european al bunei conduite¹⁵ iar informațiile sunt publice.

“În acord cu prevederile Cartei Drepturilor Fundamentale a Uniunii Europene, pe care am exemplificat-o în detaliile de mai sus, la data de 6 septembrie 2001, Parlamentul European a adoptat printr-o rezoluție Codul European al Bunei Conduite Administrative, propus de Mediatorul European.

Într-o prima etapă, inițiativa instituirii unui Cod în acest sens i-a aparținut deputatului în Parlamentul European, Roy Perry, în anul 1998. După acest pas, Mediatorul European, a desfășurat o cercetare și a întocmit proiectul Codului pe care l-a prezentat Parlamentului European sub forma unui raport special. Rezoluția Parlamentului European privind ratificarea Codului European al Bunei Conduite Administrative a avut la bază proiectul Mediatorului European, astfel cum acesta a fost amendat cu propunerile deputatului Roy Perry, raportorul Comisiei pentru petiții a Parlamentului European.

Codul se inspiră din legislația diferitelor state membre dar ia în considerare și principiile dreptului administrativ European astfel cum sunt acestea consacrate în hotărârile Curții de Justiție a Comunităților Europene (C.J.C.E) din ultimii 50 de ani. De asemenea, urmărind să elimine unele carente din activitatea funcționarilor publici, care pot duce la încălcarea unor drepturi și libertăți ale cetățenilor, pe de o parte și să afecteze imaginea instituțiilor în care aceștia lucrează, pe de altă parte

Obiectivul Codului European al Bunei Conduite Administrative este acela de a explica detaliat ce semnifică în practica administrativă comunitară dreptul la buna administrare, menționat în Carta, în opoziție cu administrarea defectuoasă.

Noțiunea de **administrare defectuoasă** în conținutul Tratatelor constitutive, astfel trebuie înțeleasă așa cum a fost definită de Mediatorul European după efectuarea unor consultări cu mediatorii naționali ai statelor membre și aprobată de Parlamentul European.

Astfel, în Raportul anual al Ombudsmanului European pentru anul 1997, s-a arătat Conduita administrativă necorespunzătoare se întâlnește atunci când un organism public nu acționează în conformitate cu o regulă sau un principiu care are pentru el forța obligatorie.

Codul European al Bunei Conduite are însă rolul unui instrument procedural de punere efectivă în practică a principiilor de bună administrare, dispozițiile sale complinind

---

14 Ioan Muraru, Avocatul Poporului-instituție de tip ombudsman, Editura All Beck, București, 2004, pag.41-42.

15 Informațiile pe care le prezentăm sunt publice și sunt disponibile la adresa: <https://www.ombudsman.europa.eu/ro/history>. Si <https://www.ombudsman.europa.eu/ro/document/ro/3510cu> ultima accesare la data de 19.03.2020

principalele componente ale dreptului la o buna administrare astfel cum am vazut că sunt stipulate în articolul 41 al Cartei Fundamentale ale Uniunii Europene”.¹⁶

2.6. Problema codificării administrative la nivelul Consiliului Europei

“Majoritatea statelor au procedat la o codificare parțială a unor ramuri ale administrației publice, aceste coduri fiind considerate de unii autori “substitute temporare a unei codificări administrative. În accepțiunea Codului, principiile care asigură o bună administrație sunt: principiul legalității, principiul egalității, principiul imparțialității, principiul proporționalității, principiul securității juridice, principiul luării măsurilor într-un termen rezonabil, principiul participării, principiul respectării vieții private, principiul transparenței.

În plus, codificarea administrativă reprezintă în esență un mijloc de modernizare a dreptului aplicabil administrației publice, de racordare a acestuia la normele comunitare și europene aflate într-o continuă evoluție¹⁷”.

2.7. Ombudsmanul European

În prezent, Ombudsmanul European este o femeie, doamna Emily O'Reilly¹⁸. Aceasta a fost aleasă în anul 2013 în funcție iar pe pagina oficială a instituției găsim o serie de informații care ne interesează.

“În calitate de Ombudsman European, ea investighează cazurile de administrare defectuoasă din cadrul instituțiilor și organismelor Uniunii Europene. În perioada 2003-2013, doamna O'Reilly a fost prima femeie numită în funcția de mediator și comisar pentru informații din Irlanda, în 2007 fiind numită și în funcția de comisar pentru informații de mediu.

În calitate de mediator național, doamnei O'Reilly i s-a acordat în 2008 un doctorat honoris causa în drept de către Universitatea Națională din Irlanda pentru activitatea de promovare a drepturilor omului pe care a desfășurat-o de-a lungul carierei. În 2014, University College Dublin i-a acordat un doctorat honors causa pentru angajamentul de a lungul unui deceniu în calitate de mediator al Irlandei. În calitate, de fostă jurnalistă, autoare și redactor politic, cariera doamnei O'Reilly a avut parte de recunoaștere semnificativă atât la nivel național, cât și internațional¹⁹”.

Autorii de drept administrativ²⁰ au arătat că, “Instituția Ombudsman-ului sau a Mediatorului European a fost înființată prin Tratatul de la Maastricht în 1992, iar rolul său este de a primi reclamații referitoare la acte de administrare deficiente în activitatea instituțiilor sau organismelor comunitare”²¹.

---

16 Emil Bălan, Cristi Ifene, Gabriela Varia, Dragoș Troanță, Marius Văcărelu, Consolidarea capacității administrative în contextul bunei administrări, Comunicare.ro, 2011, pag. 301

17 Emil Bălan, Cristi Ifene, Gabriela Varia, Dragoș Troanță, Marius Văcărelu, Consolidarea capacității administrative în contextul bunei administrări, Comunicare.ro, 2011, pag.294-295.

18 Informații publice, disponibile online la adresa <https://www.ombudsman.europa.eu/ro/emily-oreilly>, cu ultima accesare la data de 26.03.2020

19 Informații publice, disponibile online la adresa : <https://www.ombudsman.europa.eu/ro/curricula-vitae/ro/50733>, cu ultima accesare la data de 26.03.2020.

20 Informațiile prezentate aici, în această secțiune, sunt preluate pe scurt, din lucrarea Elena Ștefan, Ombudsmanul European în lumina Constituției Europene, Revista de Drept Public nr.1 2006, București, pag. 105 și următoarele.

21 Elena Ștefan, Ombudsmanul European în lumina Constituției Europene, Revista de Drept Public nr.1 2006, București, pag. 105.

“Baza legală în cadrul căruia Mediatorul European își desfășoară activitatea este reglementată de art. 195 din TCE22, de statutul Mediatorului²³ precum și de dispozițiile de execuție²⁴ adoptate de Ombudsman în temeiul art. 14 din statut.”

„Dreptul de a se adresa Ombudsman-ului European este un drept prevăzut de Art. I-10 din Constituția Uniunii Europene²⁵, precum și în Art. 43 din Carta Drepturilor Fundamentale.²⁶ Mediatorul European, ales de Parlamentul European²⁷ este împuternicit să primească plângeri. Așa cum reiese și din informațiile publice de pe pagina de internet a Ombudsmanului european, acesta depune eforturi pentru promovarea bunei administrări la nivelul Uniunii Europene²⁸”.

2.8. Rețeaua Europeană a Ombudsmanilor

Pe pagina de internet a Ombudsmanului European²⁹ sunt informații publice și despre Rețeaua Europeană a Ombudsmanilor, informații pe care le prezentăm pe scurt în cele ce urmează.

„Rolul esențial al ombudsmanilor naționali și regionali este să se asigure că cetățenii și rezidenții U.E. își cunosc drepturile și se bucură de ele. Împreună cu Ombudsmanul European, aceștia formează Rețeaua Europeană a Ombudsmanilor.

Rețeaua Europeană a Ombudsmanilor reunește pe bază de voluntariat ombudsmanii naționali și regionali și organismele similare din statele membre ale Uniunii Europene, ombudsmanii naționali din statele candidate și din Islanda și Norvegia, precum și Ombudsmanul European și Comisia pentru petiții a Parlamentului European. În Germania, Comisiile pentru petiții la nivel național și regional au un rol similar cu cel al ombudsmanilor. Acestea fac parte din rețea.

Ombudsmanii naționali și regionali examinează petițiile împotriva autorităților publice ale statelor membre, inclusiv pe cele privind activități din sfera legislației UE. Ombudsmanul European supraveghează activitățile instituțiilor UE, precum Comisia Europeană. Ombudsmanul național sau regional corespunzător este responsabil de examinarea petițiilor împotriva autorităților publice dintr-un stat membru, inclusiv a celor

22 Tratatul stabilind Constituția pentru Europa care a fost semnat la Roma în 29 octombrie 2004 de către șefii de stat și de guvernele statelor membre, Elena Ștefan, Ombudsman-ul European în lumina Constituției Europene, Revista de Drept Public nr.1 2006, București, pag. 105

23 Decizia nr. 94/262 a Parlamentului European referitoare la statutul și condițiile generale de exercitare a funcțiilor Mediatorului JO L 113/1994 adoptată la 9 martie 1994 și modificată prin decizia Parlamentului din 14 martie 2002 (JO L 92 din 9 aprilie 2002) privind abrogarea art 12 și 16, Elena Ștefan, Ombudsman-ul European în lumina Constituției Europene, Revista de Drept Public nr.1 2006, București, pag. 106.

24 Decizia Mediatorului European cu privire la adoptarea dispozițiilor de executare adoptată la 8 iulie 2002 și modificată prin decizia Mediatorului din 5 aprilie 2004., idem.

25 Articolul 1-10 referitor la cetățenia Uniunii Europene prevede, printre alte drepturi pe care le au cetățenii Uniunii, dreptul de a se adresa Ombudsman-ului European, dreptul de a se adresa instituțiilor și organelor consultative ale Uniunii Europene într-una din limbile Constituției și de a primi răspuns în aceeași limbă, potrivit opiniei lucrării Elena Ștefan, Ombudsman-ul European în lumina Constituției Europene, Revista de Drept Public nr.1 2006, București, pag. 105

26 Articolul 43 din Cartă definește dreptul de a se plânge Mediatorului European: „Toți cetățenii și cetățenele Uniunii ori toate persoanele fizice sau juridice rezidente sau având sediul statuar într-un stat membru au dreptul de a sesiza Mediatorul European al Uniunii în caz de proastă administrare în acțiuni ale instituțiilor și organelor comunitare.

27 Articolul 195 al Tratatului stabilind Comunitatea Europeană, Elena Ștefan, Ombudsman-ul European în lumina Constituției Europene, Revista de Drept Public nr.1 2006, București, pag. 105.

28 Informații publice, disponibile online la adresa <https://www.ombudsman.europa.eu/ro/home>, cu ultima accesare la data de 29.03.2020.

29 Informații publice, disponibile online la adresa <https://www.ombudsman.europa.eu/ro/home>, cu ultima accesare la data de 29.03.2020

care privesc probleme din sfera legislației UE. Ombudsmanul European investighează plângerile împotriva instituțiilor și organismelor Uniunii Europene.

Una din cele mai importante activități ale rețelei este răspândirea informației despre legislația și cele mai bune practici UE, pentru a oferi publicului cele mai bune servicii posibile. Ombudsmanii naționali și regionali ai rețelei pot solicita Ombudsmanului European răspunsuri în scris la întrebări despre legislația UE și interpretările acesteia, inclusiv la întrebări care decurg din soluționarea unor cazuri specifice³⁰.

Așa cum se poate observa pe pagina Ombudsmanului European³¹, în contextul pandemiei cu virusul Covid 19 există următorul comunicat pe care îl oferim prin traducere proprie: “Ca răspuns al eforturilor de limitare a răspândirii Covid 19 Instituția Ombudsmanului European a introdus din data de 16 martie telemunca la distanță pentru toți angajații. Măsura aceasta este în conformitate cu măsurile introduse de alte instituții ale Uniunii Europene și de statele membre unde se află cele două birouri ale Ombudsmanului. În conformitate cu măsurile în vigoare, se asigură continuitatea activității astfel încât, nu există nicio perturbare a serviciilor de bază ale Ombudsmanului European în special pentru reclamații dar și pentru aceia care solicită audiență.”

Iată așadar o instituție europeană, Ombudsmanul European, perfect racordată la realitatea socială și la asigurarea protecției vieții cetățenilor, oferind un exemplu de bună administrare.

3. Concluzii

În urma analizei efectuate, accentul a fost pus pe cercetarea intensivă a dreptului la o bună administrare, pe principiile fundamentale ale bunei administrări și pe activitatea desfășurată de Ombudsmanul European.

Am constatat, în urma documentării ample pe care am efectuat-o că, noi, cetățenii europeni, avem la dispoziție mai multe mijloace pe care să le utilizăm atunci când întâmpinăm o problemă de proastă administrare. Și anume, putem uza de petiția pe care să o adresăm Ombudsmanului. Am constatat, de asemenea că, pe plan European există instituția Ombudsmanului deși la nivel național există Avocatul Poporului. În plus, este impresionat website-ul Ombudsmanului european unde ne putem documenta și informa aproape despre orice dorim să știm în legătură cu dreptul la buna administrare. În Constituția României nu este prevăzut dreptul la o bună administrare însă regăsim dreptul la un trai decent iar în România avem adoptat din 2019 Codul administrativ.

În concluzie, apreciez că, indiferent de existența unor acte normative, naționale sau europene, cum este spre exemplu Codul european al bunei conduite, o bună administrare trebuie să înceapă de la statele naționale, de la o bună organizare internă la nivelul autorităților statului, de la legislație clară și de la funcționari bine pregătiți care lucrează în interesul nostru, al cetățenilor.

---

30 Informații publice, disponibile online la adresa <https://www.ombudsman.europa.eu/ro/european-network-of-ombudsmen/about/ro> cu ultima accesare la data de 01.04.2020

31 Informații publice, disponibile online la adresa <https://www.ombudsman.europa.eu/ro/news-documents>, cu ultima accesare la data de 26.03.2020.

Referințe

- Emil Bălan, Principiile și normativitatea bunei administrări, articol disponibil la site-ul Școlii Politice și Administrative, Facultatea de Administrație Publică, București: www.admpubl.snsps.ro/fisiere_2, cu ultima accesare la data de 16.01.2020.
- Ioan Muraru, Avocatul Poporului - instituție de tip ombudsman, Editura All Beck, București, 2004.
- Emil Bălan, Cristi Iftene, Gabriela Varia, Dragoș Troanță, Marius Văcărelu, Consolidarea capacității administrative în contextul bunei administrări, Comunicare.ro, 2011.
- Rodica Narcisa Petrescu, Olivia Petrescu, Actualitatea recursului administrativ în dreptul român. Unele considerații cu privire la o reglementare recentă din dreptul francez, Revista Transilvană de Științe Administrative, nr. 2/2012.
- Mircea Preda, Drept administrativ. Partea generală, ediția a IV-a, Editura Lumina Lex, București, 2006.
- Elena Ștefan “Rolul jucat de Ombudsman în îmbunătățirea activității administrației publice”, publicat în Revista de Drept Public nr.3/2014.
- Elena Ștefan, Răspunderea juridică.Privire specială asupra răspunderii în dreptul administrativ, Editura ProUniversitaria, București, 2013.
- Elena Ștefan, “Ombudsman-ul European în lumina Constituției Europene”, Revista de Drept Public nr.1 /2006, București.
- Elena Simina Tănăsescu, Carta drepturilor fundamentale a UE: avantajele și efectele ei pentru cetățenii europeni, în Revista română de drept european, nr. 4/2010.
- Dana Apostol Tofan, Controlul jurisdicțional asupra administrației publice românești. Analiză comparativă cu alte state europene (I), în Revista Studii de drept românesc, nr. 3/2009.
- Cosmin-Radu Vlaicu, Birocrație și procedură în administrația publică, Editura Universul Juridic, București, 2012.
- Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 57 privind Codul administrativ, publicată în Monitorul Oficial al României nr. 555 din 5 iulie 2019.
- Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene, informație publică
- https://europa.eu/european-union/about-eu/institutions-bodies/european-ombudsman_ro, cu ultima accesare la data de 20.01.2020.
- <http://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocumentAfis/111500>, cu ultima accesare la data de 20.01.2020.
- <https://fra.europa.eu/ro/eu-charter/article/41-dreptul-la-buna-administrare>, cu ultima accesare la data de 01.04.2020.
- <https://www.ombudsman.europa.eu/ro/home>, cu ultima accesare la data de 01.04.2020.

RASPUNDEREA STATELOR IN MATERIA CRIMEI DE GENOCID

Ana-Patricia BUTNARIU, Ioana COJOCARIU,
Radu-Pavel MÎNZICU *

Abstract

Lucrarea de față își propune să urmărească diferitele cauze ale izbucnirii genocidului de-a lungul secolelor și efectele acestora, focalizându-se pe măsurile luate de organizațiile internaționale pentru stoparea producerii crimelor de genocid. Genocidul este o practică împotriva umanității prin care sunt exterminate, în mod intenționat, diferite comunități pe motive etnice, religioase, rasiale sau politice. Deși nu există o definiție universală pentru crima de genocid, acestea reprezintă elementele ei de bază acceptate și preluate de toate lucrările importante care reglementează materia crimei de genocid.

Lucrarea pornește de la o prezentare introductivă a componentelor esențiale ale genocidului și a diferitelor perspective ale organizațiilor asupra acestui subiect. Studiul aprofundează diferite crime ale genocidului care se petrec în mai multe țări și, în paralel, implicarea Organizației Națiunilor Unite și a altor forțe externe, ajutorul oferit de aceste organizații și, de asemenea, repercursiunile și consecințele suferite de state și de particulari în urma condamnărilor pentru comiterea unor crime de genocid. De la început subliniem faptul că în dreptul internațional, crimele de genocid sunt văzute ca încălcări grave ale drepturilor și libertăților fundamentale ale omului, fiind considerate, universal, crime împotriva umanității datorită nivelului lor de ferocitate.

Cuvinte cheie: *genocide, răspunderea statelor, implicația ONU, genocide la nivel mondial, genocide în diferite state, genocide pe considerente etnice și religioase, implicația forțelor externe*

1. Introducere

1.1 Aspecte Generale

Genocidul este un termen folosit pentru a descrie acte de violență împotriva membrilor unui grup pe considerente naționale, etnice, rasiale sau religioase. Termenul a fost folosit prima oară de către juristul polonez Raphael Lemkin, pentru a denumi “practica exterminării națiunilor și a grupurilor etnice”. Astfel, putem defini genocidul ca exterminarea intenționată a unei comunități naționale, etnice, rasiale sau religioase, acest act fiind considerat o crimă împotriva umanității.

Raphael Lemkin a folosit acest termen, în 1944, în lucrarea “Axis rule in occupied Europe”, scopul său fiind să explice crimele regimurilor fasciste împotriva evreilor, slavilor și romilor în al Doilea Război Mondial, a Imperiului Otoman împotriva armenilor

---

* Ana-Patricia Butnariu, Ioana Cojocariu, Radu-Pavel Mînzicu, Facultatea de Drept, Universitatea „Nicolae Titulescu” din București; (e-mail: radupavelmin@gmail.com). Acest studiu a fost elaborat sub coordonarea asist. univ. drd. Sandra Sophie-Elise Olănescu (e-mail: sandra.olanescu@cliza.ro)

în Primul Război Mondial și a asirienilor din Irak în 1933. Termenul genocid își are originile în limba greacă și latină, provenind din cuvântul grecesc “genos”, însemnând specie, gen, și din latinescul “caedere”, însemnând a ucide sau a masacra.

1.2 Genocidul in viziunea Organizației Națiunilor Unite

Organizația Națiunilor Unite, de asemenea, vine cu o definiție a genocidului: „actele comise cu intenția de a distruge, în totalitate sau numai în parte, un grup național, etnic, rasial sau religios, cum ar fi: omorârea membrilor unui grup; atingerea gravă a integrității fizice sau mentale a membrilor unui grup; supunerea intenționată a grupului la condiții de existență care antrenează distrugerea fizică totală sau parțială; măsuri care vizează scăderea natalității în sensul grupului; transferarea forțată a copiilor dintr-un grup într-altul.”¹ Analizând definiția dată de Organizația Națiunilor Unite, putem observa niște elemente în plus față de restul definițiilor, cum ar fi elemente privind natalitatea sau tratamentul copiilor. Pe de altă parte, putem observa o lipsă majoră în această definiție, deoarece nu menționează posibile discriminări legate de apartenența politică, care vor juca un rol important atât în genocidul din Cambodgia, cât și în Holocaust sau în persecuțiile comuniste.

1.3 Genocidul in viziunea Uniunii Europene

La nivelul Uniunii Europene întâlnim, de asemenea, un document ce reglementează, printre altele, și crima de genocid: “Strategia Rețelei UE privind genocidul de combatere a impunității pentru infracțiunea de genocid, crime împotriva umanității și crime de război pe teritoriul Uniunii Europene și al statelor sale membre”. Uniunea Europeană, prin acest document, consideră genocidul, crimele împotriva umanității și crimele de război “atrocități care sfidează imaginația și lezează profund conștiința umană”, considerând că acestea amenință “pacea, securitatea și bunăstarea lumii”². Astfel, cercetarea și urmărirea penală se face de către Curtea Penală Internațională, înființată prin Statutul de la Roma al Curții Penale Internaționale, și de către tribunale ad-hoc înființate pentru anumite situații.

1.4 Caracteristici esențiale ale genocidului

Când vorbim despre genocid, trebuie să constatăm că din toate aceste definiții și, de asemenea, din cauzalitatea oricărui genocid din istorie, putem să sustragem câteva componente esențiale regăsite pretutindeni. Conform sociologului Vakahn Dadrian, acestea sunt: prejudiciile, formarea de imagini negative, catalogarea și stereotipizarea și găsirea unui țap ispășitor colectiv. Mai mult, Dadrian susține că un element esențial pentru ca un genocid să poată avea loc este necesitatea existenței unui grup care să dețină o putere sau o autoritate formală asupra altui grup și un grup minoritar, a cărui eliminare să fie dorită de cei care dețin puterea.

Ernesto Verdeja, un alt sociolog, completează aceste componente cu un detaliu esențial despre natura și cauzele genocidului. Verdeja susține că genocidul ar trebui studiat în cadrul mai larg al violenței politice și exprimă faptul că intenționalitatea făptuitorului este rareori atât de clară precum am fi tentați să credem. Argumentul adus de acesta este susținut printr-un studiu al majorității genocidurilor, care arată că escaladarea și

¹<http://www.cab1864.eu/upload/CONVENTIA%20PENTRU%20PREVENIREA%20SI%20REPRIMAREA%20CRIMEI%20DE%20GENOCID.pdf> accesat la data de 24.02.2020, ora 13:30

² <https://www.legal-tools.org/doc/759f54/pdf/> accesat la data de 24.02.2020, ora 14:00

direcționarea violenței este progresivă. Acest element de progresivitate este întâlnit și în cazul Holocaustului, unde “soluția finală” ia formă în gândurile liderilor naziști prin anul 1942, la multă vreme după ce persecuția evreilor deja începuse.

2. Crimele de genocid și implicația diferitelor forțe externe în rezolvarea problemei

2.1. Genocid la nivel mondial

2.1.1. Înainte de Primul Război Mondial

Încă din primele secole ale umanității putem observa apariția genocidelor. Adam Jones, un scriitor canadian, a studiat faptul că, dacă un grup dominant de oameni are puține în comun cu un grup marginalizat, tendința care apare este aceea de a trata grupul marginalizat ca fiind subuman. Astfel, grupul respectiv va fi considerat o amenințare și va trebui eliminat. Deși nu avem multe detalii despre perioade așa vechi din istoria omenirii, suntem conștienți de faptul că popoare care se considerau a fii dominante considerau celelalte persoane că fiind păgâni, sălbatici, sau chiar animale.

Genocidele pot fi urmărite până în urmă cu 40.000 de ani, spre exemplu, există anumite ipoteze cum că dispariția oamenilor de neanderthal ar fi fost cauzate de un genocid, deși există opinii vaste în privința dispariției lor. De asemenea, genocidul era o pedeapsa folosită pentru pierderea luptei de către partea adeversa, pe vremea când au început să apară primele forme de organizare socială. În secolul 13, armatele mongole conduse de Genghis Khan erau cunoscute pentru faptul că eradicau națiuni întregi, astfel, la sfârșit, acestea omorâseră jumătate din triburile mongole. Avansând pe această cronologie regăsim și masacrul din Haiti, din 1804, condus de primul conducător al unui Haiti independent, Jean-Jacques Dessalines, care a ordonat uciderea tuturor nativilor francezi rămași.

2.1.2. Între Primul și al Doilea Război Mondial

În această perioadă, mai exact în 1915, apare conceptul de crime împotriva umanității în domeniul relațiilor internaționale, când puterile Antantei au trimis Imperiului Otoman, care făcea parte din puterile Centrale, o scrisoare în care au acuzat guvernul de comiterea unei crime împotriva umanității, referindu-se la persecuția de către regim a minorităților sale creștine, adică a armenilor, asirienilor și a grecilor. În urma genocidului armean, fiind o etapă reprezentativă pentru acea perioadă, două treimi dintre armenii care trăiau pe teritoriul de astăzi al Turciei au pierit în urma deportării, foametei și a masacrelor, acest genocid fiind planificat și organizat de partidul de la putere de la momentul respectiv, Comitetul Uniunii și al Progresului, astfel, rezultatul a fost moartea a peste un milion de armeni. Genocidul Asirian și cel Grecesc au fost desfășurate în paralel, rezultând în aceeași soartă și același mod de operare ca cel Armean.

Bineînțeles, două figuri notabile în această perioadă sunt reprezentate de Adolf Hitler și de Joseph Stalin, ambii fiind responsabili pentru moartea a unui număr mare de oameni. Procesul de la Nürnberg a fost și locul de naștere al cuvântului “genocid”, fiind folosit pentru a descrie atrocitățile petrecute în timpul Holocaustului.

2.1.3. După al Doilea Război Mondial

După al Doilea Război Mondial, și de asemenea, după judecarea unuia dintre cele mai mari genocide ale istoriei, tendințele către acest gen de crimă ar fi trebuit să descrească, datorită reglementării riguroase ce s-a implementat și datorită aderării a cât mai multor națiuni la diverse documente care să interzică acest gen de crimă împotriva

umanității. Este important de menționat că la nivel occidental, într-adevăr, această a fost tendința, dar lumea încă se confruntă cu genocidele, două cazuri importante de menționat fiind Cambodgia și Myanmar. În Cambodgia, între un milion jumătate și trei milioane de oameni și-au pierdut viața, iar în Myanmar, masacrele continuă și în ziua de azi, musulmanii de acolo fiind forțați să plece din țara lor, pentru a își salva viețile.

2.2. Genocidul in Sudan

2.2.1. Introducere

Este necesar, ca pentru o înțelegerea mai bună a contextului în care au izbucnit crimele genocidului în acest stat, să existe o scurtă prezentare istorică.

Sudanul este al 16-lea stat ca mărime din lume, fiind unul dintre cele mai mari state din Africa, localizându-se în partea de Nord-Est a continentului. Teritoriul care este astăzi cunoscut sub numele de Sudan, datează încă din antichitate, însă sub denumirea de „Țara Kuș” sau „Nubia”. Istoria Sudanului este în strânsă legătură cu istoria Egiptului. Prin secolul al XIX-lea Egiptul, sub dominația otomană, a cucerit Sudanul, iar în anul 1820 a fost fondat Khartoum (actuala capitală a Sudanului) pe post de tabără militară. Spre sfârșitul sec. al XIX-lea, Sudanul a fost scos de sub dominația egipteană prin ”răscoala Mahdi”, creată de liderul sudanez din acea perioadă, Muhammad Ahmad.

În anul 1898 a avut loc „Criza Fashoda”, între Marea Britanie și Franța, prin care se urmărea ocuparea cât mai multor teritorii din Africa. Din cauza crizelor prin care trecuse al Treilea Imperiu Francez în ultima perioadă, a pierdut din putere și a fost nevoit să se retragă (în 1904 oficial), astfel, Sudanul a devenit un condominiu anglo-egiptean. De facto, însă, a devenit o colonie britanică până la momentul câștigării independenței.

La 1 ianuarie 1956 Sudanul și-a câștigat independența, astfel încât în luna aprilie a aceluiași an, statul Sudan a devenit membru al „Ligii Arabe”, demonstrând astfel apartenența sa la lumea arabă. După alegerile parlamentare din anul 1958, din cauza problemelor din interiorul coaliției, a fost dizolvat Parlamentul, a fost suspendată Constituția și au fost interzise partidele politice. În anii ce au urma (până la începutul secolului al XXI-lea), în Sudan, au existat o serie de conflicte, prin care diferiți conducătorii au încercat să preia controlul în această țară, unii recurgând chiar și la putsch.

În urma loviturii de stat din anul 1989, Omar al-Baschir, împreună cu comandamentul său, a preluat puterea în Sudan. Acesta a fost un politician, revoluționar, dictator și soldat sudanez, care a ocupat funcția de președinte al Sudanului până în anul 2019. Acesta a fost înlăturat din funcție cu ajutorul armatei, în urma numeroaselor proteste ale populației. A fost acuzat de corupție și de asemenea, de crimele produse în timpul mandatului său, în special în Darfur.

În timpul guvernării sale, Omar al-Baschir, a folosit diferite tehnici brutale împotriva Armatei de Eliberare a Poporului Sudanez și a civililor din provinciile din Sudul Africii. În ultimii ani ai mandatului dictatorului, „Criza din Darfur” devenise tot mai violentă, iar crimele ce s-au produs în acea regiune, au fost catalogate drept genocid.

2.2.2. Genocidul din Darfur

Încă din secolele anterioare s-au putut sesiza conflicte în Darfur, dar majoritatea se datorau poziției geografice, a împărțirii terenurilor și resurselor de apă din această regiune.

În ciuda faptului că una dintre cauzele principale ale izbucnirii acestui conflict s-a bazat tot pe motive geografice, genocidul din Darfur este considerat ca reprezentând cele mai mari crime ale sec. al XXI-lea, din cauza numeroaselor crime ce s-au comis împotriva umanității. Totodată, această problemă a fost accentuată și de schimbările drastice de

temperatură, populația fiind tot mai incapabilă să facă față secetei și de asemenea, și foametei.

Unii istorici susțin că o altă cauză a izbucnirii acestei crize au fost „războiul civil din sudul Sudanului, care a fost reluat în 1983, și aventurile militare ale liderului libian Muammar Gaddafi în Ciad, la vest de Darfur.”³

Principalele grupuri de luptă pe „frontul” din Darfur erau pe de o parte, (din partea Guvernului) armata sudaneză și Janjaweed – miliție compusă din triburi arabe - și pe de altă parte, se aflau organizațiile rebele, precum Armata de Eliberare a Sudanului (SLA) și Mișcarea de Justiție și Egalitate („Justice and Equality Movement – JEM). Forțele armate folosite de Guvern erau folosite cu scopul reprimării rebelilor. Acestea dintâi erau conduse de însuși președintele Sudanului, Omar al-Baschir, care a luptat singur contra rebelilor, fără ajutorul altor state.

De tabăra adversă, cele două grupuri erau conduse de Abdul Wahid al Nur și Minni Minawi (conducătorii SLA) și respectiv Khalil Ibrahim (conducătorul JEM), dar spre deosebire de Omar al-Baschir, aceștia erau sprijiniți și de alte state africane membre ale Uniunii Africane.

Din cauza numeroaselor conflicte dintre cele două tabere și a pericolului în care erau puși civilii din acea zonă, aceștia au încercat să se refugieze în zonele dinspre estul Ciadului. În septembrie 2003 se estima că ar fi în jur de 65.000 de refugiați și 500.000 de persoane care aveau nevoie de ajutor umanitar. Pe fondul celor întâmplate, la data de 4 septembrie 2003, Armata de Eliberare a Sudanului (SLA) și Guvernul sudanez ajung la un armistițiu. În urma acestei înțelegeri a fost acceptat ajutorul umanitar de 23 de milioane de dolari, pentru cei 500.000 de civili care se aflau în dificultate. La data de 7 noiembrie a aceluiași an Biroul ONU pentru coordonarea afacerilor umanitare anunța că Darfurul trece prin cea mai grea perioadă din ultimii anii.

În ciuda înțelegerii dintre cele două tabere și a încercării de ajutorare, grupurile armate conduse de Guvern nu a încetat atacurile, iar în luna decembrie a aceluiași an, milițiile Janjaweed au atacat anumite triburi, incendiindu-le și agresând civilii. La puțin timp după aceste întâmplări Guvernul sudanez a restricționat ajutoarele umanitare din partea forțelor externe. Din cauza acestor restricționări ajutarea civililor aflați în dificultate devenise tot mai nefavorabilă, iar în acest context Kofi Annan, secretarul general al ONU a susținut că sunt încălcate drepturile fundamentale ale omului, numărul refugiaților ajungând la 100.000.

Chiar de la începutul anului 2004 s-a început demararea a numeroase discuții cu Guvernul sudanez pentru acceptarea de către acesta a noi ajutoarelor umanitare din partea forțelor externe. Focurile de arme continuă în tot acest timp, Janjaweed desfășura o campanie de purificare etnică a populației africane negre din Darfur. În această perioadă forțele externe pun presiune pe cele două tabere pentru a înceta conflictul armat și de asemenea cer Guvernului sudanez să respecte înțelegerea și să permită accesul ușor pentru ajutor umanitar.

În luna mai 2004 secretarul general al ONU cere conducătorului Sudanului să dezarmeze trupele conduse de el, iar la conferința de presă din luna iunie a aceluiași an acesta declară că va presa Guvernul sudanez dezarmeze miliția și va proteja civilii. Pentru oprirea atacurilor venite din partea Janjaweed Consiliul de Securitate al ONU adoptă o rezoluție prin care se cerea oprirea atacurilor armate prin care sunt puse în primejdie viața multor civili. În ciuda tuturor încercărilor venite din partea forțelor externe de a abolii situația periculoasă la care erau supuși civilii din Darfur, statul sudanez nu a încetat cu

³ <https://www.historia.ro/sectiune/general/articol/razboiul-din-darfur> - accesat la data de 25.03.2020 ora 12:40

atacurile pe care le porneau și nu a oprit crimele care se petreceau zi de zi. Violențele și atacurile asupra taberelor de refugiați au continuat, acestea fiind tot mai dese.

Între 2005 și 2006 conflictele au continuat, dar ONU și marile puteri au încercat în continuare să facă eforturi tot mai mari, pentru a opri conflictele din Darfur. Cele două grupări ale rebelilor din Darfur au anunțat că vor relua negocierile de pace, iar Curtea Penală Internațională a anunțat că va începe investigările pentru aflarea vinovaților crimelor de război din Darfur.

Consiliul de Securitate a convenit în unanimitate să înceapă procesul de pacificare, trimițând trupe în teritoriu. Președintele, Omar al-Baschir, a continuat să se împotrivescă acestor măsuri luate de forțele externe.

Între 2007 și 2009 au fost luate o serie de sancțiuni, care aveau ca scop stoparea crizei. Una dintre sancțiunile aplicate în cazul Sudanului a fost blocarea a 29 de întreprinderi sudaneze și restricționarea tranzacțiilor în dolari între SUA și Sudan. Aceste sancțiuni de natură economică au fost impuse împotriva Sudanului la 30 mai 2007.

La data de 15 iulie 2008 au fost depuse acuzații, din cauza crimelor de război din Darfur, președintelui Sudanului, iar la 4 martie 2009 Curtea Penală Internațională a emis mandatul de arestare pentru acesta.

În anii ce au urmat reprezentanții Mișcării de Justiție și Egalitate împreună cu Guvernul sudanez au început noi negocieri. În ciuda acestei acțiuni, criza din Darfur a continuat. În anul 2011 s-a produs o separare, Sudanul de Sud devenind independent de Sudan.

În continuare numărul refugiaților a crescut, iar încă din anul 2014 se mai semnalează existența anumitor atacuri și crime împotriva civililor.

2.2.3. Implicația Organizației Națiunilor Unite și a altor forțe externe

Atât ONU, cât și marile puteri (ex: SUA) au încercat să oprească genocidul ce se desfășura în Darfur și care lua o amploare tot mai mare în fiecare zi. Încercările lor de a opri forțele armate să atace civilii, care încălcau drepturile fundamentale ale oamenilor, au fost de multe ori înăbușite. Președintele Sudanului, Omar al-Baschir, a fost unul din vinovații principali al acestor crime.

Organizații internaționale precum: ONU (a oferit donații și ajutor umanitar), Fondul Internațional pentru Urgențe ale Copiilor al Națiunilor Unite împreună cu Organizația Mondială a Sănătății au oferit posibilitatea vaccinării copiilor refugiați, Uniunea Africană (care a trimis trupe în teritoriu pentru menținerea păcii și a oferit ajutor umanitar), Uniunea Europeană (aceasta a menținerea acordurilor temporare de pace), Curtea Penală Internațională (a investigat crimele produse și l-a condamnat pe Omar al-Baschir pentru crima de genocid) s-au implicat în acest conflict pentru ajungerea la pace. De asemenea, state precum SUA, Canada, Nigeria, Uganda, Ciad, Rwanda au oferit sprijin, dar atât eforturile acestor state, cât și eforturile organizațiilor internaționale au fost încercate să fie stopate, din cauza sprijinului financiar și militar pe care-l primea regimul sudanez de la state precum: Rusia, China, Iran.

În de la izbucnirea războiului în Darfur au fost accesate fonduri pentru ajutorarea refugiaților, în anul 2004 Programul Alimentar Mondial (PAM) a solicitat 11 milioane de dolari în acest scop. La 3 iunie 2004, în urma unei întâlniri la Geneva, ONU a solicitat 236 milioane de dolari pentru ajutorarea și atenuarea situației dificile a oamenilor din Darfur. La data de 15 octombrie a aceluiași an, situația devenise tot mai dificilă, Organizația Mondială a Sănătății declarând un număr estimativ de 70.000 de oameni morți.

În anul 2006 ONU, prin Organizația pentru Alimentație și Agricultură, dorește să acceseze din nou fonduri (în valoare de 40 de milioane de dolari) de data aceasta pentru a salva terenurile agricole din Sudan.

În 2006 secretarul general al ONU propune trimiterea a 24.000 de soldați în Darfur, pe fondul deciziei Ciadului de a se retrage.

În ciuda tuturor încercărilor forțelor externe de a oprimi crimele petrecute în Darfur și de a ajuta la restabilirea păcii, acestea au continuat și după anul 2014. ONU a estimat moartea a 300.000 de civili, iar un număr de 2-3 milioane de refugiați sudanezi.

2.3. Genocidul în contextul războaielor Iugoslave

2.3.1. Introducere

Pentru o mai bună înțelegere a contextului în care se desfășoară războaiele survenite în urma destrămării statului Iugoslavia trebuie să înțelegem situația complicată prezentă în spațiul geografic balcanic. Regiunea balcanilor a fost din totdeauna o regiune foarte diversificată din punct de vedere etnic și cultural, servind drept graniță între trei mari imperii, Austriac, Rus și Otoman, astfel neputând face o analiză justă fără a menționa influențele venite atât din vestul și estul Europei cât și din orientul apropiat. O mare schimbare a survenit în regiune odată cu apariția curentului naționalist în secolul al XIX-lea, însă ideea de formare a Iugoslaviei provine încă din secolul XVII, atunci când pentru prima oară a fost semănată ideea unui regat unificat al slavilor din sudul Europei, acesta având scopul de a aduna toată populația slavă din zona balcanilor într-un singur stat independent, care ar fi indeajuns de puternic încât să se apere singur împotriva potențialilor dușmani. Oficial, acest stat s-a născut la data de 1 decembrie 1918 atunci când Croația, Slovenia și parte din Bosnia au format o uniune împreună cu Serbia și Muntenegru formând regatul Sarbo-Croat-Sloven redenumit Iugoslavia în anul 1929, astfel fiind înfăptuit visul de uniune statală al slavilor din sud.

2.3.2. Conflict precursor al războaielor Iugoslave

În contextul obținerii a din ce în ce mai multă putere a fascismului la nivel European în țări precum Italia și Germania, problemele au început să apară și pentru tânărul stat Iugoslav. Primele altercații dintre Iugoslavia și viitoarele state membre ale axei a apărut la finele anilor 1930 când, asupra provinciei Croația au fost puse presiuni din partea Italiei și Germaniei, cu scopul ca aceasta să ceară un grad crescut de autonomie sau chiar independența din partea Iugoslaviei. Aceștia au refuzat, iar în anul 1941 odată cu cel de-al doilea război mondial, statul Iugoslav a fost invadat, cucerit și împărțit în mai multe provincii dintre care Croația a acceptat oferta venită din partea Germaniei naziste de a avea un stat independent condus de un regim separatist fascist. Astfel, separatiștii croați au fost îndrumați de germani să comită acte de genocid împotriva sârbilor, acte bazate pe conflicte religioase preexistente între cele două state. De-a lungul războiului cetnicii sau „Armata Iugoslavă din patrie” (grupare paramilitară ce reprezenta cauza roialistă) și partizanii (reprezentanți ai comuniștilor) au luptat împotriva ocupației. Una dintre figurile marcante ale acestei lupte a fost partizanul Iosip Broz Tito care s-a făcut remarcat conducând partizanii la victorie împotriva ocupației germane. Având atât suportul loial al partizanilor cât și pe cel al Uniunii Sovietice, Iosip Broz Tito a menținut exilul regelui, formând Republica Socialista Federală Iugoslavia în 1945, țara fiind organizată drept o federație constituită din 6 republici socialiste: Bosnia și Herțegovina, Croația, Macedonia, Muntenegru, Slovenia și Serbia, aceasta din urmă având în componența ei și cele două state autonome Kosovo și Voivodina, iar capitala statului Iugoslav se afla de asemenea în Serbia la Belgrad.

Din cauza unor neînțelegeri dintre Tito și Stalin, Iugoslavia a devenit o țară socialistă cu un statut aparte, având influențe atât din Europa occidentală democratică, cât și din socialismul țărilor aflate sub cortina de fier din est, astfel beneficiind de ajutor

financiar din partea ambelor părți ale războiului rece, și adoptând o nouă formă mult mai liberală de socialism, formă ce avea să fie cunoscută drept titoism. Datorită regimului său autoritar, dar și a reputației sale de erou de război, Tito a reușit să mențină ordinea socială în Iugoslavia până la moartea sa în 4 mai 1980 moment declanșator al tensiunilor din interiorul statului, tensiuni ce mai târziu vor da naștere conflictelor armate. Astfel, timp de aproximativ o decadă după moartea lui Tito, instituția președinției a fost descentralizată, fiecare stat federal având președintele său, existând și un post simbolic de „președinte al președinției”, menit ca reprezentant al conducătorilor celor 6 republici socialiste. Tensiunile civile din interiorul Iugoslaviei au început să apară odată cu încheierea războiului rece, și întreruperea ajutorului financiar provenit din țările părți ale acestuia, în acest context deficitul financiar a devenit din ce în ce mai pronunțat, facilitând disensiunile etnice din interiorul țării, fapt ce a dus la căutarea unui vinovat pe plan intern.

2.3.3. Începutul războiului și comiterea genocidului

Primele disensiuni interne au apărut în Kosovo unde locuitorii sârbi i-au acuzat pe cei de origine albaneză de faptul că aceștia îi împing forțat afară din țară. Din cauza acestor neliniști, Slobodan Milošević a fost trimis în Kosovo în anul 1987 de către președintele Serbiei Ivan Stambolić pentru a calma revolta deja pornită în interiorul regiunii. Când a ajuns în Kosovo însă acesta a favorizat întru totul partea dizidentă a sârbilor din Kosovo în totală defavoare a locuitorilor albanezi, acaparând astfel simpatia sârbilor autohtoni. În timpul așa zisei revoluții birocratice, Milošević a folosit sprijinul sârbilor pentru a instala guverne loiale în Voivodina, Muntenegru și Kosovo, urmând ca în anul 1989 acesta să devină președintele Serbiei în urma renunțării forțate a președintelui Ivan Stambolić. Tensiunile au continuat să crească în anul 1989 atunci când minerii albanezi indignați de reducerea autonomiei statului Kosovo au intrat în grevă, iar ca răspuns Milošević a trimis în Serbia trupe de poliție federală. Rigoarea acestei acțiuni i-a adus președintelui nenumărate critici, atât din partea Croației, cât și din partea Sloveniei, un ziar sloven comparându-l pe acesta cu un conducător fascist, fapt ce a dus la încercarea de impunere a cenzurii asupra presei slovene, acest act contribuind și mai mult la distanțarea dintre aceste două state și totodată la asocierea statului sârb ca fiind statul agresor. În timpul acestei crize, Milošević a încercat deposedarea președintelui sloven Milan Kucan din funcția prin aducerea în Slovenia din Kosovo a unor susținători sârbi ai regimului Milošević, însă Croația a continuat să susțină partea Sloveniei nelăsându-i pe aceștia să treacă granița cu Croația. Toate aceste escalări au dus în cele din urmă la organizarea celui de-al 14-lea congres menit să reunească toate statele federației și reprezentanți ale acestor 6 state fiind invitați. Tema principală a acestui congres a fost nevoia unei reforme politice în ceea ce privește autonomia, astfel statele fiind nevoite să decidă între a avea mai multă autonomie sau a crea o legătură mai puternică, ducând astfel în mod cert la consolidarea unui stat unitar. Momentul de cotitură al congresului a fost atunci când în urma respingerii tuturor propunerilor delegației slovene de către Milošević, aceștia din urmă au ales să părăsească congresul, președintele sârb luând decizia să continue în lipsa reprezentanților sloveni, fapt care a atras retragerea din congres a Croației, Macedoniei și Bosniei și Herțegovinei. În cadrul alegerilor ce au succedat evenimentelor, pentru prima oară în istoria Iugoslaviei socialiste partidele naționale au reușit să le învingă pe cele comuniste în țări precum Macedonia, Slovenia, Bosnia și Herțegovina și Croația unde președintele Franjo Tuđman a ajuns la conducere susținând că va oferi protecție împotriva regimului lui Milošević. În august 1990, ca urmare a fricilor provocate de câștigul în alegeri a naționaliștilor în Croația, locuitori sârbi din regiunea Knin din Croația au început să se înarmeze și să blocheze mai multe drumuri importante de acces, menținând în cadrul regiunilor controlate faptul că în cazul în care Croația se va rupe de Iugoslavia, aceștia vor

dori să își înființeze propriul stat autonom. Acest lucru a adus un nou val de tensiuni, Croația începând să primească un număr considerabil de arme de la Ungaria, iar Slovenia oragnizând primul referendum de ieșire din cadrul republicii Iugoslave, referendum al cărui răspuns a fost predominant pozitiv. În acest context, armata populară a Iugoslaviei a răspuns prin eliberarea unui decret ce susținea starea de urgență la nivel statal. Astfel, Serbia susținea cauza conform căreia „puteri străine conspiră la distrugerea statului Iugoslav”, pe când Croația afirma că Serbia urmărește doar propria sa expansiune. În data de 25 iunie 1991 în urma tuturor acestor provocări, atât Croația în urma unui referendum, cât și Slovenia, și-au declarat independența începând astfel perioada de colaps a statului Iugoslav.

După toate aceste evenimente, a început așa numitul „război de 10 zile”, conflict în care armata iugoslavă a adunat un număr scăzut de trupe la granița cu Slovenia, astfel forțând Slovenia să recurgă la un răspuns militar prompt pentru păstrarea autonomiei, conflictul fiind terminat după o perioadă de zece zile, armata slovenă reușind să apere cu succes punctele strategice ale statului. Astfel, la îndemnul de la negociere venite din partea Uniunii Europene, cele 3 state beligerante, Croația, Slovenia și Iugoslavia au ajuns la „Acordul de la Brioni” din 7 iulie 1991, acord conform căruia Iugoslavia accepta retragerea trupelor armate de la granița cu Slovenia doar dacă cele două state acceptau amânarea independenței timp de 3 luni. În acest fel, Slovenia a reușit să își obțină independența, însă Croația a fost nevoită să intre într-un război pentru obținerea independenței sale, având deja loc lupte pe teritoriul statului în regiunile în care grupurile de susținători sârbi erau majoritare, acestea având susținerea Iugoslaviei. Prima atrocitate din cadrul acestui conflict a avut loc în contextul bătăliei de la Vukovar, atunci când în urma asediului orașului de către armata populară iugoslavă acesta a suferit pierderi umane și materiale enorme, fiind primul oraș distrus în totalitate de la terminarea celui de-al doilea război mondial.

De departe cele mai multe cazuri de genocid au fost comise în timpul crizei datorată căderii Iugoslaviei, în special în Bosnia și Herțegovina. Aceste crime au avut în primul rând un fundament etnic, populația țării fiind alcătuită din sârbi, croați și bosniaci de religie musulmană. Odată cu aceste evenimente, sârbii din Bosnia și Herțegovina au oragnizat în ianuarie 1992 un referendum pentru crearea unui stat autonom, referendum votat pozitiv, astfel ducând la înființarea republicii Srpska, scopul acesteia fiind de a rămâne într-o uniune cu Serbia și Muntenegru. Odată cu declararea independenței statului Bosnia în luna martie, Republica Federală Socialistă Iugoslavia a luat și ea sfârșit în luna aprilie, în locul ei fiind constituită Republica Federală Iugoslavia, care în fapt mai deținea controlul doar asupra Serbiei și Muntenegrului. În urma acestor schimbări, republica Srpska și-a declarat și ea independența față de Bosnia și Herțegovina, imediat trecând la acțiuni militare prin bombardarea capitalei Sarajevo.

În timpul acestor conflicte dintre forțele bosniece ale noului stat independent, forțele sârbe ale republicii Srpska susținute de Republica Federală Iugoslavă, și cele croate au fost comise majoritatea cazurilor de genocid, conflictul fiind mai degrabă unul ale căror baze au fost cele etnice, dat fiind numărul extrem de mare de civili morți, și cei căzuți victime ale torturii, violurilor, strămutărilor, bombardamentelor, și a multor astfel de tratamente la care au fost supuși de-a lungul conflictului. Una dintre cele mai mari crime s-a produs în orașul Srebrenica, acolo unde peste 30.000 de civili de etnie bosniacă au fost strămutați, iar peste 8000 de bosniaci musulmani bărbați și băieți au fost omorâți de către forțele Srpska.

2.4. Implicația Forțelor Externe

2.4.1. Implicarea Organizației Națiunilor Unite

În urma tuturor acestor atrocități comise de către forțele Srpska de-a lungul campaniei, putem ajunge la realizarea faptului că acest conflict s-a transformat dintr-un război al armatelor într-unul al etniilor, civilii reprezentând ținte ale atacurilor armate și ale agresiunilor, numărul victimelor în rândul acestora depășind cu mult numărul militarilor răniți sau decedați. Acest „spectacol sumbru” al totalului dezinteres față de pierderea vieților omenеști și respectarea drepturilor omului a atras critici considerabile din partea statelor europene, ducând astfel la o implicare directă în regiune a forțelor ONU.

Astfel, atunci când generalul ONU Philippe Morillon a ajuns în Bosnia în mai în anul 1993 în Srebrenica (un teritoriu devenit enclavă deoarece fusese înconjurat de trupele Srpska), acesta a fost implorat de locuitorii orașului să le ofere protecția ONU, angajament luat de către general, ulterior ONU afirmând că va încerca să ajute la reducerea numărului de atacuri produse asupra enclavelor aflate pe teritoriul Bosniei.

În scopul încetării cât mai rapide a conflictului, delegați ai ONU au încercat propunerea mai multor planuri ce aveau ca scop împărțirea cât mai echitabilă a teritoriului, ținându-se cont de considerentele etnice locale fapt ce urmarea evitarea unor viitoare posibile conflicte. Unul dintre aceste eforturi s-a materializat în Planul de Pace Vance-Owen, plan adus la cunoștință conducătorilor tuturor facțiunilor aflate în conflict pe teritoriul Bosniei în ianuarie 1993 de către trimisul special al ONU Cyrus Vance și reprezentantul Consiliului Europei Lord Owen. Împărțirea teritoriului avea să fie făcută în zece regiuni semi-autonome, sârbii din Bosnia pierzând o fracțiune din teritoriul obținut, însă beneficiind de un teritoriu mult mai bine legat din punct de vedere al granițelor. Contrar protestelor lui Milošević, președintele republicii Srpska, Radovan Karadžić a refuzat acest plan. În ciuda acestor eșecuri de a ajunge la un compromis între populația bosniacă și cea sârbă, pacea a putut fi realizată între grupurile separatiste croate și guvernul bosniac atunci când președintele croat Franjo Tudman a ajuns la un compromis cu președintele Bosniei și Herțegovinei Alija Izetbegović.

2.4.2. Implicarea NATO

În ciuda nenumăratelor încercări venite din partea delegaților ONU menite spre a duce la o pacificare cât mai echitabilă a zonei, trupele republicii Srpska au continuat atacurile atât asupra militarilor cât și asupra civililor bosniaci, menținând bombardamentul constant asupra capitalei Sarajevo, fapt ce a dus la un număr și mai crescut de victime în rândul populației civile. Acest lucru a atras după sine reacții extrem de dure la adresa sârbilor atât din partea celorlalte state europene cât și din partea NATO, aceștia din urmă somând militarii sârbi la retragerea tuturor bateriilor de artilerie de pe dealurile ce înconjurau Sarajevo într-o perioadă de maximum zece zile. Considerând ultimatumul NATO că fiind nu mai puțin decât încălcarea a normelor de drept internaționale privind neimplicarea în politicile altor state, președintele Rusiei Boris Nikolaievici Elțin l-a sfătuit pe Karadžić să accepte ultimatumul în schimbul sprijinului trupelor armate rusești în conflict. Karadžić a acceptat această propunere, retrăgând toate bateriile de artilerie ce bombardau Sarajevo, iar în același timp comandantul șef al armatei Republicii Srpska Ratko Mladić a atacat una dintre zonele protejate ONU, forțând organizația să răspundă în forță cu primul atac aerian al acesteia din istorie.

Din cauza răspunsului relativ slab oferit de ONU împotriva atacurilor Srpska, militarii sârbi au continuat să atace zone protejate de organizație, militarii ONU fiind practic neputincioși în față acestor atacuri, fapt ce a dus la capturarea orașului Srebrenica în iulie 1995, fiind comis astfel un alt act de genocid asupra populației musulmane de etnie

bosniacă a oraşului. Pentru a întări poziţia politică a occidentului în regiune, NATO a răspuns tuturor acestor provocări cu un număr mare de atacuri şi bombardamente aeriene, acţiuni ce au produs atât un număr ridicat de pagube materiale cât şi un număr mare de victime în rândul militarilor Srpska. La această acţiune au contribuit şi trupe croate, aceştia reuşind să recucerească o bună parte din teritoriul situat în nordul Bosniei, ducând în acelaşi timp şi la o strămutare masivă a sârbilor din această locaţie. Datorită acestor presiuni şi a ameninţărilor venite din partea lui Milošević în ceea ce priveşte întreruperea susţinerii economice de către Iugoslavia către Srpska în cazul în care aceştia refuză participarea la negocieri, Republica Srpska a aprobat începerea negocierilor.

2.4.3. Începerea negocierilor şi finalul conflictului

După acceptarea negocierilor, liderii părţilor beligerante şi anume preşedintele Republicii Federale Iugoslavia Milošević, preşedintele Croaţiei Franjo Tudman şi preşedintele Bosniei şi Herţegovinei Alija Izetbegović, au fost invitaţi la Ohio pentru ajungerea la un compromis comun, cu scopul încheierii unui tratat de pace care avea să împartă Bosnia în două entităţi diferite, Bosnia şi Herţegovina şi Republica Srpska. Cele mai multe neînţelegeri în timpul negocierilor au survenit pe tema împărţirii capitalei Sarajevo, însă după crunte negocieri Milošević a cedat spunând celebrele cuvinte adresate preşedintelui bosniac Alija Izetbegović „Meriţi Sarajevo, pentru că ai luptat pentru oraş în timp ce acei laşi te omorau din înălţimea dealurilor”, referinţă făcută la adresa bombardamentelor întreprinse de trupele Srpska asupra oraşului Sarajevo. Pacea, denumită şi înţelegerea de la Dayton, a fost semnată la data de 14 decembrie 1995 punându-se astfel capăt conflictului în regiune. Acuzaţi drept criminali de război, Radovan Karadžić şi Ratko Mladić au încercat să fugă, fiind mai târziu prinşi şi condamnaţi de către un tribunal al ONU la închisoare pe viaţă pentru faptele de genocid comise în timpul conflictului împotriva populaţiei civile. În aprilie 2001, Milošević a fost arestat în baza unor acuzaţii de corupţie, însă sub presiunea Statelor Unite ale Americii guvernul Iugoslav s-a văzut obligat să aprobe extrădarea acestuia în custodia Naţiunilor Unite pentru a fi transportat la Tribunalul Internaţional pentru fosta Iugoslaviei. Milošević a decedat la Haga, la 11 martie 2006. În momentul morţii era judecat sub acuzaţia de crime de război comise în anii 1990 în Bosnia şi Herţegovina, Croaţia şi Kosovo. Pe 11 martie 2006 a fost găsit mort în celulă în care era deţinut.

În 2003 Iugoslavia şi-a încetat existenţa drept entitate statală, făcându-se trecerea de la Republica Federală Iugoslavia la Uniunea dintre Serbia şi Muntenegru, uniune ruptă în 2006 atunci când printr-un referendum Muntenegru şi-a declarat independenţa faţă de Serbia, fiind urmat de Kosovo în 2008 independenţa acestui stat fiind puternic însă contestată de Serbia alături de un număr de alte state. În final după pierderea a nenumărate vieţi omeneşti, şi dezbinarea unui stat putem regăsi în toată această istorie gravitatea cu care se poartă un război ce are ca baza criterii etnice, şi nu strict militare, acesta devenind un război învăluit în nenumărate cazuri de genocid cauzate de ura purtată de oameni pentru oameni.

2.5. Genocidul pe considerente etnice

După cum am observat încă din primul capitol, genocidul este o practică împotriva umanităţii prin care sunt exterminate, în mod intenţionat, comunităţi pe motive etnice, religioase, naţionale etc. Sec. al XXI-lea nu a cunoscut atâtea crime împotriva umanităţii, cele petrecute în Sudan, prezentate mai sus, fiind poate cele mai multe şi cele mai marcante. Acest lucru se datorează şi tuturor organizaţiilor internaţionale apărute după cel

de-al Doilea Război Mondial sau după căderea blocului comunist din Europa, care au avut printre scopurile principale apărarea individului.

Mergând înapoi în sec. al XX-lea observăm că această perioadă a fost marcată de o multitudine de astfel de crime împotriva umanității, precum: genocidul împotriva armenilor (1915-1916), Holocaustul, genocidul din Cambodgia, cel din Bosnia sau cel din Rwanda.

Holocaustul a fost cel mai marcant genocid din sec. al XX-lea, atât prin brutalitatea care-l caracterizează, dar și prin numărul mare de victime. Această crimă nu a fost una spontană, ci dimpotrivă una foarte bine coordonată și supravegheată, de către Partidului Nazist, care a controlat toate ramurile birocrăției de stat a Germaniei în procesul de organizare și punere în aplicare a genocidului. Încă de la început, scopul principal urmărit era exterminarea evreilor. Acest proces a fost realizat pe etape. Crimele împotriva umanității au fost comise în toată Europa ocupată de nemți, precum și în teritoriile controlate de aliații acestora. Au existat circa 42.500 de centre pentru concentrarea evreilor și se estimează că la aceste crime împotriva umanității au participat peste 200.000 de oameni.

Încă de la începutul preluării puterii de către Hitler au fost elaborate legi împotriva evreilor, cele mai cunoscute fiind „Legile rasiale de la Nürnberg” (adoptate în Germania nazistă la 15 septembrie 1935). Astfel, s-au construit numeroase lagăre de concentrare.

Această politică anti-evrei a culminat în timpul celui de-al Doilea Război Mondial sub denumirea de „Soluția Finală a problemei evreiești”. În această perioadă, evreii erau transportați cu trenuri de marfă și înghesuți în ghetouri, iar cei care supraviețuiau erau exterminați în camerele de gazare. Rezistența evreiască a fost limitată, iar din această cauză numărul morților este estimat la aproximativ 6 milioane de evrei. Aceste crime și-au găsit sfârșitul odată cu moartea lui Hitler (aprilie 1945).

Vinovații Holocaustului care au putut fi prinși au fost judecați. Dintre numeroasele procese ce au avut loc cel mai important este cel de la Nürnberg, în urma căruia au fost judecați cei mai importanți inculpați. Din cauză că nu exista nicio lege clară scrisă pe baza căreia să fie judecați cei condamnați, acestora le-au fost reținute doar infracțiunile care aveau legătură cu provocarea și cu purtarea războiului. În acest context, a fost nevoie să se alcătuiască „Statutul de la Londra” (5 august 1945). În acest proces au fost judecați 24 de condamnați și opt organizații hitleriste.

Holocaustul a fost un genocid izbucnit pe considerente etnice, dezvoltându-se în esență o ideologie supranațională. Preconțițiile sunt influențate atât de cultură, cât și de factori precum cei politici, sociali sau economici.

2.6. Genocidul pe considerente religioase

Crimele împotriva umanității au existat cu mult înainte ca termenul de genocid să apară. Astfel de crime pe considerente religioase se pot întâlni încă din vremurile timpurii, iar mulți se ascund în spatele unei doctrine religioase pentru a comite crime ascunse împotriva umanității.

Unul dintre genocidele importante desfășurate pe considerente religioase a avut loc în sec. al XVI-lea în urma reformei protestante inițiată de Martin Luther în anul 1517. Acesta a influențat radical, prin învățăturile sale atât istoria Europei, cât și Biserica Catolică (aceasta fiind nevoită, pentru a-și păstra autoritatea, să recurgă ea însăși la o reformă). Astfel, în acest context, în anul 1618 a izbucnit războiul, care la început a fost un conflict religios, dar mai apoi a luat proporții internaționale, implicând multe state din Europa.

Acest război, de 30 de ani, se poate vedea drept un genocid, deoarece pierderile umane au fost uriașe, războaiele, foametea și epidemiile au dus la dispariția aproape în întregime a unor populații din anumite regiuni implicate în războaie (în Sudul Germaniei supraviețuind doar 1/3 din populație). Europa a avut nevoie de mai bine de un secol pentru a se reface în urma pierderilor cauzate de război.

Genocidul armean, ce s-a desfășurat între anii 1915-1916, a avut atât o cauză religioasă, cât și o cauză pe considerente etnice. În această perioadă, armata otomană recurge la execuții în masă îndreptate împotriva populației armenilor. În acest cadru minoritățile de armeni sunt exportate și au loc crime, agresiuni și violuri împotriva lor, aceștia fiind obligați să se convertească la religia islamică. Se estimează că în urma acestui genocid ar fi murit în jur de un milion de armeni.

Un alt genocid care a fost comis pe considerente religioase a fost genocidul împotriva kurzilor. Kurzii reprezintă cel mai numeros grup etnic din lume, care nu dispune de un teritoriu și un stat propriu. În războiul kurdo – iraqian, izbucnit în anul 1974 și încheiat în anul 1975, kurzii a fost înfrânți, iar urmarea acestei înfrângeri a fost „dislocare masivă a acestora din zonele în care erau majoritari.”⁴ Aceste întâmplări au dus la crearea unor stări tensionate între cele două populații, astfel încât, în anul 1983 a pornit o rebeliune kurdă. Represiunea acestei rebeliuni a fost dură, iar ca drept urmare, la sfârșitul anilor 1980 dictatorul Irakului, Saddam Hussein, a început o campanie de ucidere a populației kurde. Această campanie a fost cunoscută sub denumirea de al-Anfal, iar urmările au fost devastatoare, soldându-se cu moartea a 200.000 de kurzi și distrugerea a 5.000 de așezări kurde. Acest eveniment a atras atenția și forțelor externe, deoarece au fost folosite arme chimice împotriva populației.

În toate cele trei cazuri urmările au fost devastatoare, populația atacată a fost obligată să se convertească la religia statului atacator, refuzul fiind soluționat cu moartea.

2.7. Răspunderea statelor în materia crimei de genocid

Când vorbim despre răspunderea statelor în materia crimei de genocid, trebuie să avem în vedere tratatele la care acestea sunt parte și de asemenea, în mâna cui zace competența de a judeca astfel de crime internaționale. Astfel, primul document oficial în care se reglementează crima de genocid este Statutul Tribunalului Militar de la Nürnberg. În decembrie 1948, Organizația Națiunilor Unite adoptă Convenția pentru prevenirea și reprimarea crimei de genocid. Un alt document important este “Strategia Rețelei UE privind genocidul de combatere a impunității pentru infracțiunea de genocid, crime împotriva umanității și crime de război pe teritoriul Uniunii Europene și al statelor sale membre”.

Legat de răspunderea statelor, sunt importante de menționat procesele de la Nürnberg, unde au fost inculpați membrii ai conducerii politice, militare și economice ai Germaniei Naziste. Aceste procese au avut o influență mare asupra dezvoltării legislației penale internaționale. Concluziile proceselor de la Nürnberg au servit la elaborarea unor acte de o deosebită importanță, cum ar fi Convenția privind genocidul, Declarația Universală a Drepturilor Omului, Convenția privind Abolirea Prescrierii Crimelor de Război și Crimelor Împotriva Umanității și Convenția de la Geneva asupra Legilor și Cutumelor de Război.

Urmărirea penală și judecarea cauzelor se face în cadrul Curții Penale Internaționale sau în tribunale ad-hoc, scopul fiind găsirea și pedepsirea celor vinovați de

⁴ <https://www.historia.ro/sectiune/general/articol/kurzii-istoria-celei-mai-numeroase-minoritati-fara-natiune-proprie> - accesat la data de 26.03.2020 ora 10:00

crima de genocid, sau a celor ce au instigat la comiterea acestei crimă împotriva umanității. Astfel, pentru judecarea Bosniei și a Herțegovinei, Curtea Internațională de Justiție a hotărât că Serbia nu este vinovată pentru producerea genocidului, deși putea să depună mai mult efort pentru a-l preveni. În schimb, mai mulți conducători au fost condamnați, cum ar fi Generalul Krstic, care în judecarea de apel a fost găsit nevinovat de genocid, dar vinovat de înlesnirea unui genocid.

Un alt exemplu al unei unui tribunal ad-hoc este Tribunalul Internațional Penal pentru Rwanda, acesta fiind creat de Consiliul de Securitate al Organizației Națiunilor Unite pentru a judeca genocidul petrecut în Rwanda în aprilie și mai 1994, unde au fost ucise aproximativ 800.000 de persoane. Pe la mijlocul anului 2011, 57 de oameni au fost condamnați, iar 8 achitați, aceasta fiind considerată prima condamnare pentru genocid, așa cum este definit în Convenția pentru prevenirea și reprimarea crimei de genocid.

De asemenea, genocidul din Cambodgia a fost judecat într-un tribunal ad-hoc, iar, după o urmărire riguroasă, au condamnat 5 persoane la comiterea crimei de genocid, instigarea sau înlesnirea sa.

Curtea Penală Internațională este o instituție permanentă, față de tribunalele ad-hoc, aceasta putând judeca doar cauze apărute după 1 iulie 2002. Conflictul din Darfur, Sudan, a fost adus în față acestei Curți de către Organizația Națiunilor Unite, în vederea judecării crimei de genocid petrecută acolo, dar, în primă instanță, nu au fost găsite suficiente dovezi pentru a acuza pe cineva de crima de genocid. Ulterior, în aprilie 2007, Curtea Penală Internațională a emis un mandat de arest pentru fostul Ministru de Interne, Ahmad Harun, cât și pentru liderul miliției Janjaweed, Ali Kushayb pentru crime împotriva umanității și crime de război. Pe 14 iulie 2008, Curtea Penală Internațională a mai deus 10 plângeri pentru comiterea de crime de război împotriva fostului președinte sudanez, Omar al-Bashir, dintre care trei capete de acuzare pentru genocid, cinci pentru crime împotriva umanității și două de crimă. Pe 4 martie 2009, Curtea Penală Internațională a emis un mandat de arestare împotriva președintelui Omar al-Bashir, fiind primul mandat emis pentru un șef de stat.

După cum putem observa, materia răspunderii pentru crimele de genocid este complexă, Curțile Internaționale, cât și tribunalele ad-hoc căutând responsabili printre liderii unui stat, fie ei politici, economici sau militari, mai departe căutând pedepsirea acestora, decât aplicarea unei sancțiuni la nivel de stat care ar putea fi considerată prea ușoară pusă în contrast cu numărul de vieți pierdute în urmă unui genocid.

3. Concluzii

Așa cum am precizat încă din introducerea lucrării, genocidul reprezintă crime îndreptate împotriva umanității, având intenția ca prin aceste acte să fie distrus un grup etnic, religios, politic, rasial etc. Ținând cont de crimele de genocid prezentate în capitolele anterioare, putem sesiza că sunt dezvăluite anumite condiții pentru existența unui genocid, precum: existența unui climat de amenințare și de pericol.

La baza acestor masacre, putem spune, că au stat diferite ideologi precum naționalismul sau extremismul religios ori ideologii supranaționale, precum nazismul și fascismul. Există cazuri în care „victimă” nu este reprezentată neapărat de un grup fix de persoane, ci de un grup ce se poate extinde în orice moment. Un exemplu pertinent în acest sens ar putea fi crimele din Cambodgia, unde atacurile nu erau îndreptate numai înspre un singur grup de persoane, ci oricine putea deveni în orice moment „inamicul” statului.

Totodată, un rol important putem sesiza că-l reprezintă forțele externe, statele și organizațiile atât naționale, cât și internaționale care se implică în conflict prin oferirea de

ajutor persoanelor aflate în dificultate sau refugiaților. ONU în prim plan, alături și de alte organizații veghează astfel la menținerea păcii și la respectarea drepturilor fundamentale ale omului.

Concluzionând, putem remarca că astfel de acte violente pot fi greu prevenite sau eliminate în totalitate, deoarece multe dintre aceste crime nu au un plan prestabilit, ci evoluează odată cu situația politică, religioasă etc. în care se dezvoltă. În urma crimelor de genocid urmările au fost unele foarte grave, resimțindu-se mulți ani de către statele care au fost direct implicate, în special din cauza pierderilor umane suferite. Organizațiile internaționale și în special ONU au avut un rol important în unele astfel de crime, implicarea lor directă a protejat într-o mai mare măsură populațiile vizate de astfel de crime, iar în respectivele state s-a instaurat mai repede pacea, cei vinovați fiind în majoritatea cazurilor trași la răspundere.

Prin intermediul organizațiilor naționale și internaționale trebuie promovată cooperarea și pacea între state.

Referințe

- Căderea Iugoslaviei” 1922, autor: Misha Glenny – editura Penguin Books
- „Bosnia – o scurta istorie” 1994, autor: Noel Malcolm –editura NYU press
- „ Un martor la genocid” 1993, autor: Roy Gutman
- „Istoria Iugoslaviei” 2001, autor: Gheorghe Zbucea – editura Corint
- „Moartea Iugoslaviei” – documentar BBC
- „Civilizațiile africane” – autor: Anne Stamm, Editura Corint, București, 2003
- „Istoria Iugoslaviei” – autor: Gheorghe Zbucea, Editura Corint, București, 2001
- „Hitler și nazismul” – autor: Claude David, Editura Corint, București, 2002
- „Masacrul din Darfur. Singur împotriva răului” – autor: Mukesh Kapila, Damien Lewis, Editura Corint, București, 2015
- https://ro.wikipedia.org/wiki/Ratko_Mladi%C4%87 - accesat la data de 23.03.2020, ora 15:23
- https://ro.wikipedia.org/wiki/Alija_Izetbegovi%C4%87 - accesat la data de 23.03.2020, ora 14:10
- <https://www.osce.org/bih/126173> - accesat la data de 24.03.2020, ora 18:27
- https://en.wikipedia.org/wiki/Slobodan_Milo%C5%A1evi%C4%87 - accesat la data de 23.03.2020, ora 15:47
- https://ro.wikipedia.org/wiki/Radovan_Karad%C5%BEi%C4%87 - accesat la data de 23.03.2020, ora 16:11
- <https://www.rferl.org/a/operation-allied-force-before-after/29831978.html> - accesat la data de 24.03.2020, ora 19:21
- <https://www.aph.gov.au/binaries/library/pubs/rp/1995-96/96rp15.pdf> - accesat la data de 24.03.2020, ora 20:24
- <https://ro.wikipedia.org/wiki/Sudan#Istorie> - accesat la data de 23.03.2020 ora 14:00
- <https://www.historia.ro/sectiune/general/articol/razboiul-din-darfur> - accesat la data de 25.03.2020 ora 12:40
- https://de.wikipedia.org/wiki/Geschichte_des_Sudan - accesat la data de 23.03.2020 ora 14:30
- https://de.wikipedia.org/wiki/Darfur-Konflikt#Hintergrund_und_Vorgeschichte accesat la data de 23.03.2020 ora 18:00
- https://ro.wikipedia.org/wiki/Holocaust#Tr%C4%83s%C4%83turi_distinctive - accesat la data de 24.03.2010 ora 12:00

- <https://www.historia.ro/sectiune/general/articol/nazistii-si-islamul-musulmanii-care-au-luptat-pentru-adolf-hitler> - accesat la data de 25.03.2020 ora 14:00
- <https://ro.wikipedia.org/wiki/Genocid> - accesat la data de 24.03.2020 ora 15:20
- <https://www.historia.ro/sectiune/general/articol/cauzele-si-trasaturile-genocidului> - accesat la data de 25.03.2020 ora 11:00
- https://ro.wikipedia.org/wiki/Martin_Luther#Martin_Luther_%C8%99i_reforma - accesat la data de 25.03.2020 ora 17:30
- https://ro.wikipedia.org/wiki/R%C4%83zboiul_de_Treizeci_de_Ani#Cauze_ale_r%C4%83zboiului
- - accesat la data de 25.03.2020 ora 18:00
- https://ro.wikipedia.org/wiki/Adolf_Hitler#Antisemitismul - accesat la data de 25.03.2020 ora 13:00
- <https://www.historia.ro/sectiune/general/articol/kurzii-istoria-celei-mai-numeroase-minoritati-fara-natiune-proprie> - accesat la data de 26.03.2020 ora 10:00
- <http://www.inshr-ew.ro/ro/holocaustul-din-romania/ce-este-genocidul.html> - accesat la data de 23.03.2020 ora 13:00
- <https://www.historia.ro/sectiune/general/articol/cauzele-si-trasaturile-genocidului> - accesat la data de 23.03.2020 ora 14:00
- <https://www.history.com/topics/holocaust/what-is-genocide> - accesat la data de 23.03.2020 ora 15:00.

ȘEFUL DE STAT ÎN ZILELE NOASTRE – PERSONALITĂȚI DISTINCTE

Andreea GRIGORESCU*
Beatrice-Larisa RUSU

Abstract

Șeful de stat reprezintă cea mai importantă persoană din viața politică, preocupată de problemele națiunii, cooperând cu celelalte instituții ale statului pentru a favoriza desfășurarea în condiții normale a autorităților publice, a economiei, a sistemului de apărare al țării, precum și a bunăstării poporului.

Odată cu trecerea îndelungată a timpului, șefii de stat s-au succedat la putere, astfel încât în prezenta lucrare îi vom prezenta pe Alexandru Ioan Cuza, Carol I, Nicolae Ceaușescu, Traian Băsescu și Klaus Iohannis, personalități care au îndeplinit cea mai înaltă demnitate în stat, aceea de șef al statului. Prezentarea lor ne va ajuta să avem o privire de ansamblu asupra regimului politic din timpul guvernării lor raportat la actualul regim politic.

De asemenea, la finalul lucrării vor fi inserate și opiniile noastre, vis-a-vis de schimbările produse odată cu trecerea timpului în viața politică, referitoare la oamenii care sunt la putere și care ne reprezintă atât pe plan național, cât și pe plan internațional, planul internațional fiind din ce în ce mai important o dată cu aderarea noastră la Uniunea Europeană.

Cuvinte cheie: *Președintele României, Constituție, Domn, Rege, Parlament.*

1. Introducere

Șeful de stat reprezintă figura cea mai importantă într-un stat care reprezintă poporul, națiunea, atât pe plan intern, cât și pe plan extern. Importanța acestuia derivă din funcțiile pe care șeful statului le are. Aceste funcții sunt stabilite și definite de către Constituție și menținute aceleași pe timpul unui regim politic. De-a lungul timpului, atât în România, cât și în alte țări au fost mai multe regimuri politice care și-au pus amprenta și pe atribuțiile șefului de stat, căruia i se conferea o putere sporită sau i se reducea din putere.

Pe măsură ce societatea a evoluat, iar relațiile internaționale dintre state sunt într-o continuă evoluție, oamenii care dețin puterea într-un stat au înțeles că pentru a evolua trebuie să acționeze spre binele națiunii în limita puterii oferite prin legi și Constituție. Pentru a înțelege instituția șefului de stat și importanța acesteia, o vom

---

*Student, Facultatea de Drept, Universitatea "Nicolae Titulescu" din București, (andreea.grigorescu08@gmail.com); Student, Facultatea de Drept, Universitatea "Nicolae Titulescu" din București, (rusubeatricelaris@gmail.com); Acest studiu a fost elaborat sub coordonarea lector univ.dr. Ștefan Elena, email (stefanelena@gmail.com)

prezenta pe larg în continuare, raportându-ne la perioada 1800 până în prezent, cu exemple și studii de caz care vor contura această instituție.

Statul se definește ca o modalitate de organizare a puterii politice sub forma puterii de stat, în vederea îndeplinirii voinței deținătorului acestei puteri, adică poporul, indiferent că exercitarea acestei puteri se realizează direct de către popor sau indirect, prin organele sale reprezentative¹. Analizând această definiție, se poate observa că acesta conține o noțiune care face referire la unul dintre elementele statului și anume suveranitatea care este strâns legată de „puterea de stat”. Astfel, pe lângă celelalte două elemente ale statului și anume populația și teritoriul, suveranitatea se poate defini ca fiind „supremația și independența puterii în exprimarea și realizarea voinței guvernantilor ca voință obligatorie pentru întreaga societate.”²

Această putere trebuie atribuită unui reprezentant care astăzi se numește șef de stat.

Din punct de vedere terminologic, de-a lungul timpului „șeful de stat” s-a numit: „rege, domn, împărat, prinț, emir” și ulterior președinte³.

În prezent, în România, șeful statului poartă denumirea de Președinte, forma de guvernământ este republica prezidențială, iar conform art. 1, alin. 4 din Constituția României: „Statul se organizează potrivit principiului separației și echilibrului puterilor – legislativă, executivă și judecătorească – în cadrul democrației constituționale”.

Mergând cu câțiva ani în urmă, dorim să reamintim că fostul șef de stat, Nicolae Ceaușescu, a creat această funcție, de președinte, pentru el urmând ca de atunci, 1990-prezent, să se păstreze denumirea, succesorii lui fiind Ion Iliescu, Emil Constantinescu, Ion Iliescu, Traian Băsescu și astăzi, Klaus Iohannis. Ca și forme de guvernământ regăsim monarhia și republica. Prin formă de guvernământ înțelegem, în general, modul în care sunt constituite și funcționează organele statale prin care se exercită puterea politică într-un stat. Forma de guvernământ este raportată, în principiu, la trăsăturile definitorii ale șefului de stat și la raporturile sale cu puterea legiuitoare.⁴

Monarhia ca formă de guvernământ, se caracterizează prin faptul că monarhul este șeful de stat, deținând puterea politică, fiind ales pe bază ereditară. Această formă de guvernământ este cunoscută ca fiind cea mai veche și cea mai răspândită. „În evoluția monarhiei se pot identifica: monarhia absolută, monarhia limitată, monarhia parlamentară dualistă și monarhia parlamentară contemporană.”⁵

Monarhul este un conducător suprem al unei monarhii - suveran. „Rege”, „crai” sau „împărat”, este titlul unei persoane care conduce printr-o formă de guvernământ o monarhie absolută, o monarhie constituțională sau ca teritoriu conduce un regat sau imperiu. La popoarele slave poartă numele de „țar” sau „cneaz”. De asemenea, „han”, „șah”, „maharajah”, „sultan”, „calif” sau „emir” sunt numele monarhilor la unele popoare asiatice. În Țările Române erau numiți „voievozi”, „domnitori”, conducând un Voievodat sau Principat.⁶

¹ Ioan Muraru, Elena Simina Tănăsescu, *Drept constituțional și instituții politice*, pagina 46, volumul II, ediția 15, editura C.H. Beck, București, 2017

² Ioan Muraru, Elena Simina Tănăsescu, *Drept constituțional și instituții politice*, pagina 62, volumul II, ediția 15, editura C.H. Beck, București, 2017

³ Ioan Muraru, Elena Simina Tănăsescu, *Drept constituțional și instituții politice*, pagina 62, volumul II, ediția 15, editura C.H. Beck, București, 2017

⁴ Ioan Muraru, Elena Simina Tănăsescu, *Drept constituțional și instituții politice*, pagina 62, volumul II, ediția 15, editura C.H. Beck, București, 2017

⁵ Ioan Muraru, Elena Simina Tănăsescu, *Drept constituțional și instituții politice*, pagina 63, volumul II, ediția 15, editura C.H. Beck, București, 2017

⁶ <https://ro.wikipedia.org/wiki/Monarh>, data: 8 martie 2020, ora 18:20

Republica reprezintă forma de guvernământ care dă o oarecare libertate cetățenilor, aceștia alegându-și șeful de stat fie prin vot universal, fie de către parlament. Așadar, există două tipuri de republică: republică parlamentară și republică prezidențială. Șeful de stat din cadrul republicii, fie aceasta parlamentară sau prezidențială este președintele. Acesta este o noțiune cu multiple semnificații, care poate desemna: un șef de stat al unor republici; o persoană care conduce un organ de stat, o instituție, o organizație de stat, o asociație; o persoană care prezidează o adunare, o dezbateră, o comisie etc. Președintele e un lider. Cuvântul președinte provine din latinescul *praesidens*, *prae* - dinainte + *sedere* - ședere. *Praes* cuvânt latin, înseamnă "a șede în frunte".⁷

2. Conținutul propriu-zis al lucrării

În conținutul acestei lucrări vom elabora diverse aspecte despre anumite personalități distincte, precum Alexandru Ioan Cuza, Carol I, Nicolae Ceaușescu, Traian Băsescu și Klaus Iohannis.

2.1. Domnitorul Alexandru Ioan Cuza

În prezentarea informațiilor vom începe cu Alexandru Ioan Cuza, care a fost primul domnitor al Principatelor Unite și al statului național România, informații ale căror surse sunt menționate la notele de subsol.

“Prin alegerea sa ca domn al Moldovei, la 5 ianuarie 1859, și al Țării Românești, la 24 ianuarie 1859, a fost înfăptuită Unirea celor două principate. Acesta era domnul – conducătorul statului, în Țara Românească și în Moldova, în timpul Evului Mediu. Divinitatea reprezenta sursa de legitimitate a instituției domniei, titulatura domnească extinsă cuprinzând adesea formula „prin mila lui Dumnezeu”.

Titulatura domnului cuprindea și titlul de (mare) voievod. Principalele atribute ale domnului erau conducerea aparatului de stat, conducerea armatei, conducerea politicii externe (inclusiv declararea războiului și încheierea păcii, semnarea de tratate), dreptul de a bate monedă. Domnul era de asemenea ultima instanță de judecată. Conform părerii unei părți din specialiști, domnul ar fi avut și dreptul de stăpânire supremă a întregului teritoriu al țării, așa-numitul *dominium eminens*. În secolul al XIX-lea, odată cu unirea celor două principate, șeful statului a dobândit titlul de domnitor”⁸

„Ales domnitor, Cuza a dus o susținută activitate politică și diplomatică pentru recunoașterea Unirii Moldovei și Țării Românești de către Puterea suzerană (Imperiul Otoman) și Puterile Garante și apoi pentru desăvârșirea Unirii Principatelor Române prin înfăptuirea unității constituționale și administrative. Aceasta s-a realizat în ianuarie 1862, când Moldova și Țara Românească au format statul român unitar modern, adoptând oficial numele de România, cu capitala la București, cu o singură adunare și un singur guvern. În anul 1866, o largă coaliție a partidelor vremii, cunoscută sub denumirea de Monstruoasa Coaliție din cauza orientărilor politice diferite ale membrilor săi, l-au forțat pe Alexandru Ioan Cuza să abdice.

În timpul domniei sale, Alexandru Ioan Cuza și colaboratorul său cel mai apropiat, Mihail Kogălniceanu (ministru, apoi prim-ministru al României), inițiază importante reforme interne: secularizarea averilor mănăstirești (1863), reforma agrară (1864), reforma învățământului (1864), reforma justiției (1864), reforma fiscală, care au fixat un cadru modern de dezvoltare al țării. De asemenea, tot în timpul domniei sale a fost conceput codul civil și Codul penal de inspirație franceză, legea pentru obligativitatea

⁷ <https://ro.wikipedia.org/wiki/Pre%C8%99edinte>, data: 8 martie 2020, ora: 18:22

⁸ <https://ro.wikipedia.org/wiki/Domn>, data: 8 martie 2020, ora: 18:34

învățământului primar și au fost înființate primele universități din țară, respectiv cea de la Iași (1860), care azi îi poartă numele, și cea de la București (1864).

Unirea a fost un proces complex, bazat pe identitatea culturală și istorică între cele două țări. Procesul a început în 1848, odată cu realizarea uniunii vamale între Moldova și Țara Românească, în timpul domniilor lui Mihail Sturdza, respectiv Gheorghe Bibescu. Deznodământul războiului Crimeii a creat un context european favorabil realizării unirii. Votul popular favorabil unirii în ambele țări, rezultat în urma unor adunări ad-hoc în 1857 a dus la Convenția de la Paris din 1858, o înțelegere între Marile Puteri, prin care se accepta o uniune formală între cele două țări, cu guverne diferite, însă cu unele instituții comune; principatele trebuiau să se numească Principatele Unite Moldova și Valahia.

La începutul anului următor, Alexandru Ioan Cuza a fost ales domnitor al Moldovei și Țării Românești, aducându-le într-o uniune personală. În 1862, cu ajutorul unioniștilor din cele două țări, Cuza a unificat Parlamentul și Guvernul, realizând unirea politică. Procesul de unificare a continuat și după înlăturarea sa de la putere (1866), atunci când pe tron a fost adus și numit principe, Carol de Hohenzollern-Sigmaringen, constituția adoptată în acel an denumind noul stat România.”⁹

2.2. Regele Carol I al României

Următoarea personalitate distincte este Carol I al României, Principe de Hohenzollern-Sigmaringen care a fost domnitorul, apoi regele României, care a condus Principatele Române și apoi România după abdicarea forțată de o lovitură de stat a lui Alexandru Ioan Cuza. Sursele informațiilor din această secțiune cu privire la Regele Carol I sunt menționate la notele de subsol.

„În aprilie 1866 au avut loc alegeri pentru o nouă Cameră a Deputaților ce urma să fie și Adunare Constituantă, iar noua Adunare și-a început lucrările la 10 mai 1866. Între 14 și 20 aprilie 1866 s-a organizat plebiscitul prin care a fost aprobată alegerea lui Carol ca domn al României. Imediat după sosirea acestuia în țară, parlamentul României a adoptat la 29 iunie 1866 prima Constituție a țării cu votul unanim al celor 91 de deputați din Adunarea Electivă, una dintre cele mai avansate Constituții ale timpului, aceasta fiind inspirată din Constituția Belgiei, care dobândise independența din 1831.

Adoptarea Constituției interne din România a reprezentat un pas înainte pe drumul modernizării principalelor instituții și a adoptării acestora la schimbările europene care au avut loc în prima parte a secolului XIX. Această Constituție era necesară pentru crearea unui cadru instituțional solid și să inaugureze un regim politic de monarhie constituțională, bazat pe principiile fundamentale ale liberalismului.

Constituția din 1866 era liberală, însă nu și democratica, și îi conferă domnului României dreptul de a numi titularii tuturor funcțiilor publice, de a conferi gradele militare, de a comanda armata, de a bate monedă, de a sancționa legile sau de a le refuza semnarea, de a amnistia condamnați sau de a le comuta pedepsele. Aceasta afirma dorința de independență, deoarece numea pentru prima dată, oficial, statul român sub numele de România – art. 1 prevedea ”Principatele Unite Române constituie un singur stat indivizibil sub numele de România.”

Pentru consolidarea prestigiului personal și al țării, pe 9 septembrie 1878 a primit titlul de „Alteță regală”, iar pe 15 martie 1881, Constituția a fost modificată pentru a specifica, printre altele, faptul că din acel moment șeful statului va fi numit rege. Ceremonia de încoronare a lui Carol I a avut loc pe data de 10 mai 1881, denumită ziua Regelui în România, iar ideea de bază a tuturor constituțiilor regale din țară

⁹ https://ro.wikipedia.org/wiki/Alexandru_Ioan_Cuza, data: 8 martie 2020, ora: 18:30

era aceea că regele domnește fără a governa. Domnia îndelungată a lui Carol a ajutat dezvoltarea rapidă a statului român.

În România din perioada de domnie a regelui Carol I, ca și în perioada de domnie a regelui Ferdinand I și cu atât mai mult în perioada de domnie a lui Carol al II-lea, deși formal exista un regim de monarhie constituțională în care se organizau alegeri limitate, nu populația (fie ea și doar aceea selectată pe criterii de clasă prin sistemul votului cenșitar al vremii) alegea cine și cum guvernează țara în ultimă instanță, ci suveranul. Nici măcar introducerea votului universal masculin, în alegerile postbelice din noiembrie 1919, n-au alterat caracterul trucat, formal și nedemocratic al sistemului politic și electoral românesc¹⁰.

2.3. Nicolae Ceaușescu

Nicolae Ceaușescu este următoarea personalitate distinctă, care a avut un rol foarte important în țara noastră. Îl vom prezenta pe acesta ca fiind om politic, secretar general al Partidului Comunist Român, președinte al Consiliului de Stat, președinte al Republicii Socialiste România. Sursele informațiilor din această secțiune cu privire la Nicolae Ceaușescu sunt menționate la notele de subsol.

“Regimul politic al lui Nicolae Ceaușescu s-a caracterizat prin două etape diferite. În primii ani, și-a consolidat puterea în sânul partidului și a continuat linia politică de independență față de Moscova, etapă culminând cu momentul condamnării publice a intervenției trupelor Pactului de la Varșovia în Cehoslovacia. Statele occidentale au profitat de această atitudine în speranța de a diminua influența sovietică în blocul comunist. În aceste condiții, Ceaușescu a jucat un rol vizibil pe scena internațională, iar România a primit masive împrumuturi externe care să finanțeze politica socialistă a regimului. Efectul vizibil în rândul populației a fost o creștere relativă a nivelului de trai. Cea de-a doua etapă coincide cu instaurarea dictaturii național-comuniste și a revoluției culturale caracterizate prin preluarea tuturor pârgurilor în stat, un accentuat cult al personalității și un aparat de stat capabil să reprime orice formă de opoziție”.¹¹

“Instaurarea comunismului în România a început în 1945, odată cu ocupația sovietică. În primii ani de după venirea sa la putere, Ceaușescu a continuat politica de ieșire de sub tutela Moscovei începută de Gheorghiu-Dej înainte de moartea sa. În plan extern, Ceaușescu a inițiat o deschidere față de Occident, intensificând schimburile comerciale, politice, culturale și științifice dintre Republica Socialistă România și statele din Vest.

În 1971, Republica Socialistă România a fost primită în Acordul General pentru Tarife și Comerț, iar în 1972 în Fondul Monetar Internațional, încheind apoi un acord cu Banca Internațională pentru Reconstrucție și Dezvoltare. În 1975, Statele Unite au acordat României Clauza națiunii celei mai favorizate. Toate aceste tratate și înțelegeri au adus o oarecare prosperitate pe plan intern populației, care a beneficiat în același timp de o relativă deschidere și de un dezechet în domeniile cultural, artistic sau științific. Publicații cunoscute din Occident au început să pătrundă în Republica Socialistă România, iar anumitor categorii sociale (scriitori, actori, sportivi etc) le-a fost permis în anumite condiții să călătorească peste hotare. Au existat filme realizate în coproducție cu studiouri din RFG, Franța sau Italia, iar unor companii străine li s-a dat acceptul să investească în Republica Socialistă România, de exemplu Renault la Pitești, Citroën la Craiova¹²

¹⁰ https://ro.wikipedia.org/wiki/Carol_I_al_României#Prima_Constituție_a_României, data: 15 martie 2020, ora: 10:30

¹¹ http://enciclopediaromaniei.ro/wiki/Nicolae_Ceau%C5%9Fescu, data: 15 martie 2020, ora: 11:29

¹² [https://ro.wikipedia.org/wiki/Epoca_de_Aur_\(România\)](https://ro.wikipedia.org/wiki/Epoca_de_Aur_(România)), data: 15 martie 2020, ora: 16:10

„Politica economică a lui Ceaușescu de industrializare și urbanizare forțată s-a dovedit falimentară, în anii '80 România trecând printr-o accentuată criză morală, socială și economică, timp în care majoritatea populației trăia la limita subzistenței. Nicolae Ceaușescu a refuzat orice tentativă de schimbare și nu s-a arătat dispus să accepte reformarea sistemului. Pe fondul eșecului înregistrat de regimurile politice ale blocului răsăritean, o revoltă populară pornită la Timișoara a fost scânteia care a alimentat dorința populației de schimbare, iar Nicolae Ceaușescu a fost îndepărtat de la putere după ample lupte de stradă. A fost condamnat la moarte pentru genocid, subminarea puterii de stat și a economiei naționale, alături de soția sa Elena Ceaușescu, în data de 25 decembrie 1989, la Târgoviște”.¹³

2.4. Traian Băsescu

Traian Băsescu este următoarea personalitate distinctă pe care o s-o prezentăm. Sursele informațiilor din această secțiune despre Traian Băsescu sunt menționate la notele de subsol.

“Acesta este fost ofițer de marină, căpitan de cursă lungă, comandant de nave, președinte al României. A fost primar general al municipiului București din anul 2000 până în 20 decembrie 2004 când a câștigat alegerile și fost ales președinte al României. La alegerile din 2009 a câștigat un al doilea mandat în fruntea statului, încheiat în 2014”¹⁴.

„La alegerile prezidențiale din decembrie 2004, Traian Băsescu a reușit să îl învingă pe Adrian Năstase în al doilea tur de scrutin, după ce în primul s-a clasat de pe a doua poziție. Pe 21 decembrie 2004 a depus jurământul în fața Camerelor Reunite ale Parlamentului României, iar la sfârșitul anului 2004, după alegerile parlamentare, Traian Băsescu l-a numit pe Călin Popescu Țăriceanu prim-ministrul României, după ce a fost constituită majoritatea parlamentară, prin cooptarea Partidului Umanist Român la guvernare.

Pe data de 18 ianuarie 2007 a fost inițiată o acțiune pentru suspendarea președintelui Băsescu, pentru încălcări ale Constituției. În avizul din 5 aprilie 2007, Curtea Constituțională s-a exprimat împotriva suspendării, argumentând că faptele incriminate nu au încălcat Constituția: „Propunerea de suspendare din funcție a domnului Traian Băsescu, Președintele României, inițiată de 182 deputați și senatori, prezentată în ședința comună a Camerei Deputaților și a Senatului la data de 28 februarie 2007 și înaintată Curții Constituționale la 21 martie 2007, se referă la acte și fapte de încălcare a Constituției, săvârșite în exercițiul mandatului, care, însă, prin conținutul și consecințele lor, nu pot fi calificate drept grave, de natură să determine suspendarea din funcție a Președintelui României, în sensul prevederilor art.95 alin.(1) din Constituție.”

Cu toate acestea, în ședința comună din 19 aprilie 2007 Parlamentul a votat pentru suspendarea lui Băsescu, cu 322 voturi pentru, 108 împotriva, și 10 abțineri. Suspendarea a devenit efectivă în 20 aprilie 2007, după ce Curtea Constituțională a luat act de decizia Parlamentului României. Ca urmare a Referendumului din 19 mai 2007 suspendarea Președintelui a încetat, acesta fiind reconfirmat cu un scor de 74,48% cei prezenți la vot (conform rezultatelor oficiale furnizate de Biroul Electoral Central). Prezența la referendumul pentru demiterea președintelului României a fost de 44,45%.

La alegerile prezidențiale din 2009, Traian Băsescu a fost reales președinte al României pentru un nou mandat de 5 ani, iar pe 21 decembrie 2009 a depus jurământul în fața Camerelor Reunite ale Parlamentului României. Așa cum acesta a fost ales președinte încă o dată, împotriva acestuia a fost instituită și a doua suspendare. În contextul scaderii

¹³ http://enciclopediaromaniei.ro/wiki/Nicolae_Ceau%C5%9Fescu, data: 15 martie 2020, ora: 17:15

¹⁴ http://enciclopediaromaniei.ro/wiki/Traian_B%C4%83sescu, data: 15 martie 2020, ora: 12:46

popularității președintelui Băsescu și a partidului din care provine, în vara anului 2012 mai mulți parlamentari trec de partea opoziției și în cele din urmă Parlamentul votează (la 3 iulie 2012) revocarea din funcție a președinților celor două camere (ambii susținători ai lui Traian Băsescu). Astfel devine tot mai clară intenția majorității parlamentare de a iniția procesul de suspendare a sa din funcția de președinte.

La data de 6 iulie 2012 camerele reunite ale Parlamentului României au votat prin vot secret, cu bile, suspendarea președintelui¹⁵Traian Băsescu. Un număr de 256 parlamentari au votat în favoarea suspendării. Un referendum popular prin care populația s-a pronunțat pro sau contra suspendării lui Traian Băsescu a avut loc la data de 29 iulie 2012. Din numărul total al cetățenilor cu drept de vot s-au prezentat 46.24% din români. La data de 21 august 2012 Curtea Constituțională a invalidat referendumul pe motiv că referendumul nu a întrunit cvorumul necesar, iar la data de 28 august 2012 președintele Traian Băsescu s-a întors la Palatul Cotroceni pentru a-și continua mandatul, acesta încheindu-se la data de 21 decembrie 2014.”¹⁶

Așa cum arăta doctrina recentă, în aceeași ordine de idei despre suspendarea Președintelui: “În anul 2012 în România a avut loc a treia tentativă de suspendare a Președintelui țării. Spunem tentativă pentru că nici în cazul domnului Președinte Ion Iliescu (1994), nici în cazul domnului Președinte Traian Băsescu (2007 și 2012) procedura de suspendare nu și-a atins scopul:

- în 1994 procedura de suspendare a fost respinsă de Parlament;
- în anul 2007 în urma referendumului cetățenii au respins demiterea Președintelui;
- în anul 2012, deși participarea la vot a fost numeroasă și cetățenii au votat în procent mai mare demiterea președintelui, Curtea Constituțională: „Confirmă rezultatele referendumului național din data de iulie 2012 comunicate de Biroul Electoral Central și constată că la referendum nu au participat cel puțin jumătate plus unul din numărul persoanelor înscrise în listele electorale permanente, pentru ca referendumul să fie valabil în conformitate cu art. 5 alin. (2) din Legea nr. 3/2000 privind organizarea și desfășurarea referendumului”¹⁷.

2.5. Klaus Iohannis

Ultima personalitate distinctă pe care o s-o prezentăm este actualul președinte al României, Klaus Iohannis.

„ Acesta este un politician român de etnie germană, care din 21 decembrie 2014 ocupă funcția de președinte al României. Iohannis a fost profesor de fizică și inspector școlar înainte de a deveni primar al municipiului Sibiu în anul 2000, funcție în care a fost reales în 2004, 2008 și 2012, de fiecare dată din partea Forumului Democrat al Germanilor din România.

În 2007 Sibiu a fost Capitală Culturală Europeană, lui Iohannis fiindu-i atribuit meritul de fi modernizat infrastructura și pus în valoare potențialul economic și turistic al orașului.”¹⁸

Klaus Iohannis este cel de-al patrulea Președinte al României ales după Decembrie 1989. La 25 de ani de la Revoluție, cetățenii României au ales, prin vot popular, un „altfel”

¹⁵ Pentru mai multe detalii despre suspendarea din funcție, a se vedea lucrarea, Elena Șefan, Drept administrativ Partea I, curs universitar, ediția a -III-a, revizuită, completată și actualizată, Editura Universul Juridic, București, 2019, pp.94-99.

¹⁶ [https://ro.wikipedia.org/wiki/Traian_Băsescu#Președinte al României](https://ro.wikipedia.org/wiki/Traian_B%C3%AAsescu#Pre%C5%9Fedinte_al_Rom%C3%A2niei), data: 15 martie 2020, ora: 12:50

¹⁷ Elena Șefan, Drept administrativ Partea I, curs universitar, ediția a -III-a, revizuită, completată și actualizată, Editura Universul Juridic, București, 2019, pp.99.

¹⁸ [https://ro.wikipedia.org/wiki/Klaus_Iohannis#Președinte al României](https://ro.wikipedia.org/wiki/Klaus_Iohannis#Pre%C5%9Fedinte_al_Rom%C3%A2niei), data: 15 martie 2020, ora: 18:28

de Președinte - fost dascăl și mai apoi primar renumit pentru modul în care a transformat comunitatea în care s-a născut și a trăit. Acesta a câștigat încrederea românilor cu proiectul *România lucrului bine făcut*, iar alegerea sa în funcția de Președinte a fost descrisă de presa internațională drept unul dintre cele mai importante evenimente politice din Europa anulului 2014.

În calitate de Președinte al României, Klaus Iohannis și-a propus să facă din România o țară în care fiecare cetățean să se simtă ca acasă, o casă pe care să o iubească și de care să fie mândru. În viziunea sa, România trebuie să devină puternică, să fie un stat care are grijă de cetățenii săi, prin mijloace legale și diplomatice, oriunde s-ar afla ei, o țară care își apără valorile, interesele, simbolurile, dar și bunurile naționale și resursele naturale. O țară care știe să-și protejeze patrimoniul, domeniile de excelență, care pune prioritate pe educație și sănătate, și un stat care contribuie, alături de partenerii săi, la menținerea securității colective și la promovarea democrației și libertății

Datorită activităților benefice întreprinse în primul mandat, președintele Klaus Iohannis și-a anunțat intenția, pe 23 iunie 2018, de a candida, în cadrul alegerilor prezidențiale din toamna anului 2019, pentru obținerea unui nou mandat, iar la scrutinul electoral din 24 noiembrie 2019 a câștigat alegerile cu 66,09% din totalul voturilor valabil exprimate”¹⁹

2.6. Studiu de caz

În finalul acestei lucrări vă vom prezenta o comparație între doi șefi de stat din țara noastră – două personalități distincte, cu o importanță și un rol aparte, Nicolae Ceaușescu și Traian Băsescu.

De-a lungul timpului, pe măsură ce șefii de stat s-au succedat, diferențele dintre aceștia, precum și asemănările și-au făcut apariția în opere literare, mijloace de comunicare online, ziare etc. Doctrina păstrează ce este esențial pentru ca greșelile din trecut să nu se mai repete, iar aspectele pozitive să fie păstrate.

În *primul rând*, în vremea lui Nicolae Ceaușescu în țara noastră a fost un regim politic totalitar – comunismul, pe când în vremea lui Traian Băsescu a fost un regim politic democratic. De asemenea, ca formă de guvernământ în timpul lui Nicolae Ceaușescu a fost republica, iar în timpul lui Traian Băsescu forma de guvernământ a fost republica semiprezidențială.

Denumirea țării atunci când Nicolae Ceaușescu era la conducere a fost Republica Socialistă România, pe când în timpul lui Traian Băsescu țara avea aceeași denumire ca în prezent – România.

În *al doilea rând*, o dată cu preluarea puterii de către Nicolae Ceaușescu a fost adoptată o nouă Constituție (Constituția comunistă din 1965) ce prevedea că forța conducătoare a întregii societăți era Partidul Comunist Român și că scopul tuturor oamenilor muncii era construirea societății socialiste, iar Marea Adunare Națională reprezenta în continuare, conform articolului 42: ”organul suprem al puterii de stat, unicul organ legiuitor e Republica Socialistă România.”, pe când în timpul lui Traian Băsescu Constituția în vigoare era cea din anul 1991, care a fost adoptată în ședința Adunării Constituante din 21 noiembrie 1991 și a intrat în vigoare în urma aprobării ei prin referendumul național din 8 decembrie 1991, urmând ca în anul 2003 să fie revizuită prin adoptarea Legii de revizuire a Constituției României, aprobată prin referendumul național din 18-19 octombrie 2003, lege intrată în vigoare la data de 29 octombrie 2003, data publicării în Monitorul Oficial al României, având la bază principiile generale de

¹⁹ <https://www.presidency.ro/ro/presedinte/klaus-iohannis>, data: 17 martie 2020, ora: 10:00

organizare a statului, drepturile, libertățile și îndatoririle fundamentale ale cetățenilor și autoritățile publice fundamentale.

În al treilea rând, Nicolae Ceaușescu a ajuns la putere după moartea lui Gheorghe Gheorghiu-Dej, preluând funcția de secretar general al Partidului Muncitoresc Român (numele Partidului Comunist Român la acea vreme), pe când Traian Băsescu a ajuns în funcția de șef de stat prin câștigarea alegerilor prezidențiale din 2004.

În ultimul rând, regimul politic comunist din timpul lui Nicolae Ceaușescu avea la bază următoarele caracteristici: controlul total al statului asupra cetățenilor, puterea era exercitată de partidul unic și conducătorul suprem, propaganda de stat contribuia la îndoctrinarea cetățenilor, era desființat principiul separației puterilor în stat, cultul personalității conducătorului prin care se urmărea venerarea, glorificarea conducătorului prin imnuri, ode, titluri, iar mijloacele folosite erau cele specifice propagandei (ziare, cinematograful, radio, manifestații populare), pe când regimul democratic din timpul lui Traian Băsescu avea la bază următoarele caracteristici: respectarea drepturilor și libertăților cetățenilor, principiul separației puterilor în stat (puterea executivă, legislativă și judecătorească), pluralism politic, vot universal, egal, liber exprimat, secret, direct.

În concluzie, după anul 1989, România a deschis ochii, oamenii au început să evolueze, să vadă noi oportunități și să își schimbe mentalitatea cu care generații la rând crescuseră. Toți și-au dat seama că este rândul oamenilor cu potențial să se afirme și să arate ce nu au putut ani la rând să arate din cauza regimului comunist. Cel mai grav lucru era frica care era inoculată cu grijă de către partizanii regimului, poporul prinzând într-un finl curaj și democrația avea să prindă putere. Considerăm că acest curaj a venit din partea tinerilor. O să atașăm mai jos o mărturie scrisă de o persoană care a trăit acele vremuri de coșmar și care evidențiază foarte bine „puterea curajului.”

A T.: „În 1987 eram pe un câmp de roșii cu diriginta, aveam o dirigintă foarte tânără, de chimie, abia terminase facultatea. Și stăteam toți pe găleți în jurul ei, ne făcusem norma. A venit un brigadier de CAP și a început să urle la noi să ne ridicăm și să trecem la muncă până vin autobuzele. Fata ne-a zis calm să stăm jos. Brigadierul a început să țipe și la ea, iar profesoara i-a răspuns foarte fermă că treaba ei e să predea și a noastră este să învățăm, iar a lui să culegă roșiile de pe câmp. A plecat acela cu coada între picioare, nu mi venea să cred, era prima dată când ne lua cineva apărarea. Și-mi dădeam seama că a fost un act de curaj din partea ei. Aveam 12 ani, ea avea 22.”²⁰

3. Concluzii

Cum frumos se menționa în doctrina contemporană, președintele nu trebuie confundat cu vreuna dintre culorile politice aflate la putere. Acesta trebuie să fie imparțial și să acționeze conform Constituției preocupându-se permanent de problemele națiunii.

Considerăm că cele prezentate mai sus, sunt esențiale de menționat atât timp cât vorbim de un regim democratic și atât timp cât Constituția și celelalte legi sunt respectate. Astfel, societatea va prospera, economia și finanțele publice vor fi stabile, iar celelalte aspecte importante ale societății vor lua direcția corectă.

Referințe

- Constituția României;

²⁰ <https://www.podul.ro/articol/marturii-din-comunism-blestemati-fie-in-veci-cei-ce-si-au-batut-joc-de-noi-si-cei-care-plang-dupa-acele-vremuri-de-cosmar-3867.html>, cu ultima accesare la data de 17 martie 2020, ora: 11:00.

- Ioan Muraru, Elena Simina Tănăsescu, *Drept constituțional și instituții politice*, volumul II, ediția 15, editura C.H. Beck, București, 2017;
- Elena Șefan, *Drept administrativ Partea I*, curs universitar, ediția a -III-a, revizuită, completată și actualizată, Editura Universul Juridic, București, 2019;
- <https://ro.wikipedia.org/wiki/Monarh>, data: 8 martie 2020, ora 18:20;
- <https://ro.wikipedia.org/wiki/Pre%C8%99edinte>, data: 8 martie 2020, ora: 18:22;
- <https://ro.wikipedia.org/wiki/Domn>, data: 8 martie 2020, ora: 18:34;
- https://ro.wikipedia.org/wiki/Alexandru_Ioan_Cuza, data: 8 martie 2020, ora: 18:30;
- https://ro.wikipedia.org/wiki/Carol_I_al_României#Prima_Constituție_a_României, data: 15 martie 2020, ora: 10:30;
- http://enciclopediaromaniei.ro/wiki/Nicolae_Ceau%C5%9Fescu, data: 15 martie 2020, ora: 11:29;
- [https://ro.wikipedia.org/wiki/Epoca_de_Aur_\(România\)](https://ro.wikipedia.org/wiki/Epoca_de_Aur_(România)), data: 15 martie 2020, ora: 16:10;
- http://enciclopediaromaniei.ro/wiki/Nicolae_Ceau%C5%9Fescu, data: 15 martie 2020, ora: 17:15;
- http://enciclopediaromaniei.ro/wiki/Traian_B%C4%83sescu, data: 15 martie 2020, ora: 12:46;
- https://ro.wikipedia.org/wiki/Traian_Bănescu#Președinte_al_României, data: 15 martie 2020, ora: 12:50;
- https://ro.wikipedia.org/wiki/Klaus_Iohannis#Președinte_al_României, data: 15 martie 2020, ora: 18:28;
- <https://www.presidency.ro/ro/presedinte/klaus-iohannis>, data: 17 martie 2020, ora: 10:00;
- <https://www.podul.ro/articol/marturii-din-comunism-blestemati-fie-in-veci-cei-ce-si-au-batut-joc-de-noi-si-cei-care-plang-dupa-acele-vremuri-de-cosmar-3867.html>, data: 17 martie 2020, ora: 11:00.

COOPERAREA JUDICIARĂ ÎN MATERIE CIVILĂ ÎN CADRUL UNIUNII EUROPENE

Oana-Evelina JACA*

Abstract

Această lucrare face referire la cooperarea judiciară în materie civilă între statele membre ale Uniunii Europene și țările terțe. Scopul său este de a oferi o imagine de ansamblu generală a problemelor care sunt de interes, în special pentru relațiile dintre Statele Unite și Europa. În timp ce interesul practic imediat al acestui lucru este evident, aceasta duce și la o comparație interesantă a Uniunii Europene.

Cuvinte cheie: *interoperabilitate, competență judiciară, tratat, convenții internaționale, circulație transfrontalieră*

1. Introducere

Cooperarea judiciară în materie civilă între statele UE are ca scop îmbunătățirea interoperabilității dintre sistemele lor judiciare.

Dacă, după cum a sugerat faimosul Bernard Shaw „America și Anglia sunt două țări împărțite de o limbă comună”, s-ar putea spune, de asemenea, că Statele Unite și Europa sunt două politici complexe „împărțite” de o cultură comună (legală). Ele sunt „împărțite” pe măsură ce se reunesc - prin sensul concurențial dat adesea valorilor comune, prin interesele conflictuale implicate într-o interacțiune la fel de masivă, prin prăpastia generațională a consangunității lor. Dar astfel de „diviziuni” generează inevitabil noi eforturi de a merge mai departe, de a se înțelege reciproc - și de ei înșiși.

2. Conținutul propriu-zis

Cooperarea judiciară în materie civilă vizează stabilirea unei conclucrări strânse între autoritățile statelor membre în vederea eliminării eventualelor obstacole care decurg din incompatibilitățile dintre diferitele sisteme juridice și administrative.¹

Circulația transfrontalieră liberă a bunurilor, serviciilor, capitalurilor și persoanelor înregistrează o creștere constantă. În materia civilă cu implicații transfrontaliere, Uniunea Europeană este în curs de a-și dezvolta cooperarea judiciară prin crearea de punți de legătură între sisteme juridice diferite. Obiectivele sale principale sunt securitatea juridică și un acces ușor și efectiv la justiție, ceea ce implică stabilirea competenței judiciare,

---

* Studentă, Universitatea „Nicolae Titulescu” din București, Facultatea de Drept, specializarea Drept European și Internațional, (e-mail: evelinajaca@yahoo.com) . Studiul a fost elaborat sub coordonarea prof. univ. dr. Augustin Fuerea (e-mail: augustinfuerea@yahoo.com)

¹ Informațiile din prezenta secțiune sunt informații publice, disponibile online la adresa de internet https://e-justice.europa.eu/content_cooperation_in_civil_matters-75-ro.do cu ultima accesare la data de 03.02.2020

indicarea clară a legislației aplicabile, precum și proceduri de recunoaștere și de punere în executare rapide și eficiente.²

2.1. Temeiul juridic

- Articolul 81 din Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene (TFUE); Protocoloale nr. 21 și 22 anexate la tratate.

„În spațiul european de justiție, persoanele nu ar trebui să fie împiedicate sau descurajate să-și exercite drepturile. Incompatibilitatea și complexitatea sistemelor juridice sau administrative din statele membre ale UE nu ar trebui să constituie o piedică. Legislația din acest domeniu complex și sensibil acoperă dreptul civil clasic, care include o gamă cuprinzătoare de segmente, mergând de la dreptul familiei la legislația în materie de vânzare”³, dar și dreptul procedural care, până de curând, constituia o prerogativă exclusivă a statelor membre.⁴

Acțiunea Uniunii Europene în domeniul cooperării judiciare în materie civilă vizează îndeosebi atingerea următoarelor obiective⁵:

- asigurarea unui grad înalt de securitate juridică pentru cetățeni în cadrul relațiilor transfrontaliere ale acestora în materie de drept civil;
- garantarea față de cetățeni a unui acces ușor și efectiv la justiția civilă pentru soluționarea litigiilor transfrontaliere;
- simplificarea instrumentelor de cooperare transfrontalieră dintre instanțele civile naționale;
- sprijinirea formării profesionale a membrilor corpului magistraților și a personalului din justiție.

Fiecare act legislativ în curs de elaborare trebuie transmis parlamentelor naționale (articolul 12 din Tratatul privind Uniunea Europeană - TUE). În plus, parlamentele naționale au dreptul de a formula obiecții în legătură cu Deciziile privind anumite aspecte ale dreptului familiei cu implicații transfrontaliere. Astfel de decizii pot fi adoptate prin procedura legislativă ordinară doar dacă niciun parlament național nu își manifestă opoziția cu privire la acestea (articolul 81 alineatul (3) al treilea paragraf din TFUE)⁶.

Menționez în continuare faptul că, informațiile din prezenta secțiune pe care le prezint mai jos, le-am documentat din lucrarea⁷ Roxana Maria Calin, Dragos-Alin Calin, Alina Ciolofan, Irina Cioponea, Paula-Andrada Cotovanu, Nina-Paraschiva Gogescu, Anamaria Groza, Andrei Iacuba, Sanda Elena Lungu, Lucia Zaharia, Dorina Zeca, Cooperarea judiciara in materie civila si comerciala in Uniunea Europeana – Regulamente adnotate, Editura C.H. BECK, București;

² <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/ro/sheet/154/cooperarea-judiciara-in-materie-civila> cu ultima accesare la data de 03.02.2020

³ https://www.europarl.europa.eu/ftu/pdf/ro/FTU_4.2.5.pdf, accesat la 16 aprilie 2020.

⁴ <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/ro/sheet/154/cooperarea-judiciara-in-materie-civila> cu ultima accesare la data de 03.02.2020

⁵ Potrivit https://www.europarl.europa.eu/ftu/pdf/ro/FTU_4.2.5.pdf, accesat la 16 aprilie 2020.

⁶ Idem.

⁷ Roxana Maria Calin, Dragos-Alin Calin, Alina Ciolofan, Irina Cioponea, Paula-Andrada Cotovanu, Nina-Paraschiva Gogescu, Anamaria Groza, Andrei Iacuba, Sanda Elena Lungu, Lucia Zaharia, Dorina Zeca, Cooperarea judiciara in materie civila si comerciala in Uniunea Europeana – Regulamente adnotate, Editura C.H. BECK, București;

2.2. Evoluția dreptului primar în domeniul cooperării judiciare în materie civilă

„Guvernată inițial de convențiile internaționale, cooperarea judiciară în materie civilă a fost inclusă în Tratatul de la Maastricht ca o „chestiune de interes comun” și ulterior în Tratatul de la Amsterdam (1997), care o plasează la nivel comunitar, asociind-o cu libera circulație a persoanelor”⁸.

Cooperarea judiciară în materie civilă nu figura printre obiectivele Comunității Europene în momentul adoptării tratatului fondator. Totuși, articolul 220 din Tratatul de instituire a Comunității Europene prevedea că statele membre trebuiau să simplifice „formalitățile de care depinde recunoașterea și executarea reciprocă a hotărârilor judiciare, precum și a sentințelor arbitrale”⁹.

„Cooperarea judiciară în materie civilă a fost integrată în mod oficial în sfera de activitate a Uniunii Europene prin Tratatul de la Maastricht, în cadrul pilonului interguvernamental „Justiție și Afaceri Interne”. Tratatul de la Amsterdam a adus cooperarea judiciară în materie civilă în sfera comunitară, transferând-o din Tratatul privind Uniunea Europeană în Tratatul de instituire a Comunității Europene, fără ca aceasta să devină, însă, obiectul metodei comunitare. Tratatul de la Nisa a permis adoptarea unor măsuri ce țin de domeniul cooperării judiciare în materie civilă – cu excepția dreptului familiei – utilizând procedura legislativă de codecizie”¹⁰.

Tratatul de la Lisabona supune procedurii legislative ordinare toate măsurile din domeniul cooperării judiciare în materie civilă. Cu toate acestea, dreptul familiei continuă să facă obiectul unei proceduri legislative speciale: Consiliul hotărăște în unanimitate, după consultarea Parlamentului.

Consiliul European de la Tampere din octombrie 1999 a pus bazele edificării spațiului european de justiție. Constatând punerea în aplicare insuficientă a acestui program, Consiliul European de la Haga, din noiembrie 2004, a lansat un nou plan de acțiune pentru perioada 2005-2010. Programul de la Haga a subliniat necesitatea continuării punerii în aplicare a recunoașterii reciproce și extinderea acesteia la noi domenii, cum ar fi patrimoniul familial, succesiunile și testamentele. El a fost urmat de Programul de la Stockholm, care a reprezentat foaia de parcurs pentru evoluțiile ulterioare din domeniul libertății, securității și justiției în decursul perioadei de cinci ani dintre 2010 și 2014.¹¹

2.3. Principalele acte juridice adoptate

2.3.1. Stabilirea jurisdicției competente; recunoașterea și executarea Deciziilor judiciare și extrajudiciare

Principalul instrument în acest domeniu este Regulamentul (UE) nr. 1215/2012 privind competența judiciară, recunoașterea și executarea hotărârilor în materie civilă și comercială (Regulamentul Bruxelles I). Acesta vizează armonizarea normelor privind conflictul de competență judiciară din statele membre, precum și simplificarea și accelerarea recunoașterii și executării Deciziilor în materie civilă și comercială. Regulamentul Bruxelles I a fost completat cu Regulamentul (CE) nr. 2201/2003 al

⁸ https://e-justice.europa.eu/content_cooperation_in_civil_matters-75-ro.do, accesat la 16 aprilie 2020.

⁹ <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/ro/sheet/154/cooperarea-judiciara-in-materie-civila>, accesat la 16 aprilie 2020.

¹⁰ Idem.

¹¹ Idem.

Consiliului din 27 noiembrie 2003 privind competența judiciară, recunoașterea și executarea hotărârilor judecătorești în materie matrimonială și în materia răspunderii părintești („Regulamentul Bruxelles IIa”).

2.3.2. Armonizarea normelor de reglementare a conflictului de legi

„La nivelul UE au fost adoptate mai multe instrumente vizând aspectele cele mai importante ale dreptului internațional privat (și anume, Regulamentele Bruxelles și Roma). Parlamentul European și Consiliul au adoptat Regulamentul (CE) nr. 593/2008 din 17 iunie 2008 privind legea aplicabilă obligațiilor contractuale („Regulamentul Roma I”). Adoptarea Regulamentului (CE) nr. 864/2007 din 11 iulie 2007 privind legea aplicabilă obligațiilor contractuale („Regulamentul Roma II”). a permis crearea unui ansamblu uniform de norme de reglementare a conflictului de legi privind obligațiile necontractuale în materia civilă și cea comercială. Acesta vizează, astfel, să îmbunătățească siguranța juridică și previzibilitatea rezultatului litigiului”¹².

2.3.3. Facilitarea accesului la justiție

Pentru a îmbunătăți accesul la justiție în litigiile transfrontaliere, Consiliul a adoptat Directiva 2003/8/CE, care stabilește norme minime comune privind asistența juridică în cazul unor astfel de litigii. Obiectivul Directivei este garantarea, în cazul litigiilor transfrontaliere, a unui nivel „corespunzător” de asistență juridică pentru persoanele care nu dispun de resurse suficiente. Pentru ca accesul la justiție al cetățenilor și al întreprinderilor europene să devină mai ușor și mai eficace, Uniunea Europeană a introdus norme de procedură comune în vederea simplificării și accelerării soluționării litigiilor transfrontaliere privind cererile de despăgubire cu valoare redusă și a recuperării transfrontaliere a creanțelor pecuniare necontestate pe întreg teritoriul Uniunii Europene. Este vorba de Regulamentul (CE) nr. 861/2007 de stabilire a unei proceduri europene cu privire la cererile cu valoare redusă și (CE) nr. 1896/2006 de instituire a unei proceduri europene de somație de plată.¹³

2.4. Rolul Parlamentului European

În această secțiune sunt prezentate detalii despre Parlamentul European, cât și despre postul de mediator în materie de răpire parentală internațională a copiilor.

Cu excepția dreptului familiei, în cazul căruia Consiliul acționează cu unanimitate, iar Parlamentul este doar consultat, procedura legislativă ordinară se aplică cooperării judiciare în materie civilă.¹⁴

În iunie 2013, Parlamentul a adoptat o rezoluție privind „Îmbunătățirea accesului la justiție: asistența judiciară acordată în litigiile civile și comerciale transfrontaliere.”

În domeniul competenței, legislației aplicabile, recunoașterii și executării hotărârilor în materia regimurilor de proprietate ale cuplurilor internaționale, care cuprinde atât regimurile de proprietate matrimoniale, cât și consecințele legate de proprietate ale parteneriatelor înregistrate, Parlamentul și-a dat acordul din 2013, însă cele două acte au rămas blocate ani de zile în Consiliu. Prin urmare, 23 de state membre au fost de acord cu privire la cooperarea consolidată (articolul 20 din TUE), cu scopul de a înregistra progrese cu privire la proiectul legislativ. La începutul anului 2016, utilizând procedura de cooperare consolidată, Comisia a prezentat noi propuneri de acte al căror conținut se baza

¹² https://www.europarl.europa.eu/ftu/pdf/ro/FTU_4.2.5.pdf, accesat la 16 aprilie 2020.

¹³ Idem

¹⁴ Augustin Fuerea, DREPTUL UNIUNII EUROPENE – principii, acțiuni, libertăți, Editura Universul Juridic, București, 2016;

pe votul Parlamentului și pe compromisurile obținute anterior. Regulamentul (UE) 2016/1103 al Consiliului de punere în aplicare a unei cooperări consolidate în domeniul competenței, al legii aplicabile și al recunoașterii și executării hotărârilor judecătorești în materia regimurilor matrimoniale a fost adoptat, în final, la 24 iunie 2016.

Postul de mediator al Parlamentului European în materie de răpire parentală internațională a copiilor a fost creat în 1987, cu scopul de a veni în ajutorul copiilor provenind din căsătorii/relații binaționale care cad victimă răpirilor parentale. Funcția, care este întotdeauna deținută de un deputat în Parlamentul European, a fost redenumită „Coordonator al Parlamentului European privind drepturile copiilor” în aprilie 2018, când era deținută de Elisabeth Morin-Chartier¹⁵, ca să oglindească evoluția mandatului acordat acestui post, pentru a include și drepturile copilului.

Anna Maria Corazza Bildt a deținut postul de coordonator al Parlamentului European pentru drepturile copiilor din ianuarie 2019 până la alegerile europene din 2019.¹⁶

3. Concluzii

Am constatat, în urma documentării pe care am efectuat-o că, Uniunea Europeană dezvoltă o cooperare judiciară în materie civilă cu incidență transfrontalieră, întemeiată pe principiul recunoașterii reciproce a deciziilor judiciare și extrajudiciare.

În concluzie, această cooperare include adoptarea unor măsuri de apropiere a actelor cu putere de lege și a normelor administrative ale statelor membre, iar Parlamentul European și Consiliul, hotărând în conformitate cu procedura legislativă ordinară, adoptă măsuri, în special atunci când acestea sunt necesare pentru buna funcționare a pieței interne.

Referințe

- Roxana Maria Calin, Dragos-Alin Calin, Alina Ciolofan, Irina Cioponea, Paula-Andrada Cotovanu, Nina-Paraschiva Gogescu, Anamaria Groza, Andrei Iacuba, Sanda Elena Lungu, Lucia Zaharia, Dorina Zeca, Cooperarea judiciara in materie civila si comerciala in Uniunea Europeana – Regulamente adnotate, Editura C.H. BECK, București;
- Augustin Fuerea, Tratatul fundamentale ale Uniunii Europene, Editura C.H. Beck, București, 2017;
- Augustin Fuerea, DREPTUL UNIUNII EUROPENE- principii, acțiuni, libertăți, Editura Universul Juridic, București, 2016;
- https://e-justice.europa.eu/content_cooperation_in_civil_matters-75-ro.do
- <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/ro/sheet/154/cooperarea-judiciara-in-materie-civila>
- https://www.europarl.europa.eu/meps/ro/38596/ELISABETH_MORIN-CHARTIER/history/8
- https://www.europarl.europa.eu/meps/ro/96674/ANNA+MARIA_CORAZZA+BILDT/history/7

¹⁵ https://www.europarl.europa.eu/meps/ro/38596/ELISABETH_MORIN-CHARTIER/history/8 cu ultima accesare la data de 20.03.2020

¹⁶ https://www.europarl.europa.eu/meps/ro/96674/ANNA+MARIA_CORAZZA+BILDT/history/7 cu ultima accesare la data de 20.03.2020

ISTORIA APARIȚIEI ȘI EVOLUȚIEI DREPTULUI ÎN SOCIETATEA ROMÂNEASCĂ

Nicoleta-Adriana MARCU*

Abstract

Acest proiect urmărește să pună în lumină primele forme de manifestare a conceptului dreptului, începând cu normele cutumiare și ajungând până la organizarea societății românești pe baza unei constituții scrise. Astfel, am încercat să îmbin vasta istorie a neamului românesc cu importanța cunoașterii fenomenelor care au influențat dreptul și care au dus încetul cu încetul la conturarea unui întreg sistem de legi scrise, ce astăzi stă la baza tuturor societăților civilizate.

Mai mult decât atât, ideea proiectului a venit în speranța că va spori tuturor curiozitatea de a cunoaște începuturile formelor de organizare a societății pe baza regulilor specifice, reguli care în timp au devenit adevărate norme cu o mare putere de a se impune în fața oricărei nedreptăți sau încălcări. Aceste norme scrise reprezintă un etalon și au conturat în mintea fiecărei persoane ideea respectării neconținute a acesteia, datorită caracterului injonctiv oferit prin prisma formei scrise a legii.

Cuvinte cheie: istorie, apariție, evoluție.

1. Introducere

Tematica studiului vizează domeniul istoriei statului și dreptului românesc, dar poate să reprezinte și o apropiere de spectrul larg al teoriei generale a dreptului. Prin acest studiu se urmărește conștientizarea importanței urmării firului apariției și dezvoltării dreptului, tocmai pentru a înțelege care sunt mecanismele și factorii care au dus la conturarea unui cadru firesc de aplicare a legilor, acestea din urmă asigurându-și stabilitatea prin forma lor scrisă. Ca obiective ale proiectului, am urmărit să ofer informații utile despre domeniul vizat, acest fapt fiind realizat într-o manieră succintă, astfel încât receptorii să înțeleagă de la bun început ideile transmise. De asemenea, am dorit să punctez cele mai importante aspecte în speranța că vor rămâne întipărite în bagajul de cunoștințe al fiecăruia dintre noi. Totodată, un alt obiectiv este acela de a rememora evenimentele importante din punct de vedere istoric, evenimente ce au avut un mare impact și datorită cărora dreptul s-a concretizat într-o formă definitivă, astăzi stând ca mărturie doctrina.

---

* Studentă, anul 1, Facultatea de Drept, Universitatea „Nicolae Titulescu” din București (e-mail: nicoletadr106219@univnt.ro). Acest studiu a fost elaborat sub coordonarea lect. univ. dr. Cornelia Ene- Dinu (cdinu@univnt.ro)

Cercetarea este bazată pe o incursiune în timp, tocmai pentru a valorifica obiectivele propuse și a oferi o imagine clară asupra informațiilor furnizate. În privința stadiului cunoașterii în materia abordată, cunoștințele deja deținute m-au determinat să cercetez acest subiect și prin acest fapt, cunoștințele specifice au sporit, ajungând să fie cotate cu 80-90 %. Desigur, pentru că acest subiect este foarte vast, este posibil să existe și alte informații încă nevalorificate, însă doresc să precizez că printre scopurile proiectului se numără și acela de a spori cercetarea în această direcție, astfel că studiul nu se oprește aici.

2. Periodizarea istoriei dreptului românesc

A. Perioada statului și dreptului dac. Cuprinde intervalul de la reușita centralizare a lui Burebista (cca.70 î. Hr), până la părăsirea Daciei de către romani (271 sau 274 d. Hr), când nu se mai poate vorbi de un stat dac, nici de o populație dacă, ci de una romanizată ori în curs de romanizare care va constitui nucleul viitorului popor român. În acest interval, dreptul cunoaște două perioade distincte: în etapa de până la 106 d. Hr., ocuparea Daciei în urma celui de-al doilea război romano-dac, există o organizare specifică reconstituibilă din diferite izvoare documentare antice; începând din anul 106 d. Hr., până în anul 271 (274) d. Hr., romanii impun legislația lor proprie pe teritoriul Daciei cucerite, o organizare administrativă specifică lor, modificând în scurt timp structura socială, limba viața economică și juridică a noii provincii.

B. Perioada prefeudală și feudală. Este cea mai lungă din istoria dreptului românesc, cuprinsă între sfârșitul secolului al III-lea d. Hr., și formarea statului național român prin unirea Moldovei cu Țara Românească în 1859, interval inegal și divers din punct de vedere politic, economic, social și legislativ.

În primele secole, până la venirea primelor popoare migratoare pe teritoriul patriei noastre, dintre care o însemnătate deosebită au avut slavii, românismul a dăinuit prin fenomenul altoirii pe vechiul trunchi etnic autohton, daco-getic în stânga, traco-moeso-getic în dreapta Dunării de jos; populația daco-romană a continuat să viețuiască în spațiul nord-dunărean, păstrând legături strânse cu lumea romană, fiind antrenată mai departe în romanizare.¹ După cum elementul social-etnic de baștină n-a fost exterminat de expansiunea și ocupația romană la 102, 106 sau mai târziu – tot așa, (romanizat prin grai și nume) el n-a putut fi evacuat din ordinul lui Domitius Aurelianus în anul 271, nici copleșit de noile valuri dinspre miazănoapte, răsărit și apus, începând din perioada când fosta defensivă romană nu mai putea să țină stavilă puhoiului de triburi în migrație (germanice, sarmatice, carpo-dace libere etc.) la Dunăre, în zona balcanică și apoi în regiunile vestice ale Imperiului, chiar în Italia și la Roma. În Dacia carpatică, iar mai târziu, parțial, în Moesia, Tracia și Dalmația, românismul nu mai avea puternicul scut al forței militare romane; dar spre a se putea menține (...) izolat câteva secole sub raport politic de romanitatea occidentală a Imperiului, el a existat și a rezistat prin propriile energii etnice și biologice, lipsit de protecția forței romane centrale (aflată în decadentă și dezagregare).² Imposibil de presupus un „gol, un vid de populație” așa cum au încercat unii istorici să „demonstreze”. Primul impediment în fața teoriei vidului demografic imediat după retragerea romană din Dacia îl constituie însăși existența limbii române, cu mult mai

¹ Gh. Bonciu, *Istoria dreptului românesc*, Ed. Cartea universitară, 2004, p. 47 *apud* Ion Negru, *Istoria dreptului românesc*, Editura Nagard, Lugoj, 2014.

² I. I. Russu, *Etnogeneza românilor*, Ed. Științifică și Enciclopedică, București, 1981, p. 207-208. *apud* Ion Negru, *Istoria dreptului românesc*, Editura Nagard, Lugoj, 2014.

unitară pe tot teritoriul daco-roman (mai unitară decât celelalte limbi romanice privite în raport cu teritoriul – adică din perspectiva unității interne).

Urmează o etapă pentru care există atestări istorice și corespunde intervalului cuprins între secolele X – XIV (cu aproximație; de pildă, pentru Transilvania această etapă se oprește cu un secol mai devreme), intervalul denumit al monarhiei fărămișării feudale (țări, cnezate, voievodate) de sine stătătoare, dar mici, repede supuse și vasalizate de către năvălitorii acestor secole.³ Din această perioadă se aplică dreptul cutumiar-agrar cunoscut sub denumirea de *ius valahicum* - vechiul drept românesc - recunoscut populației băștinașe chiar de stăpânitorii străini de mai târziu. Până la mijlocul secolului al XIX-lea, respectiv până la Unirea din 1859 a Moldovei cu Țara Românească, deci timp de aproape cinci veacuri, dreptul românesc trece prin două etape (subperioade) caracteristice feudalismului:

- a. monarhia centralizată fără absolutism (sec. XIII- XIV până în sec. XVIII, perioadă în care are loc organizarea statului feudal iar din perspectiva istorică a dreptului ne aflăm în faza conturării dreptului feudal, caracterizat atât prin existența și funcționarea cutumei, cât și prin utilizarea legilor scrise mai cu seamă începând cu secolul al XVII-lea);
- b. a doua subperioadă cuprinde intervalul de la începutul secolului al XVIII-lea până apoximativ în anul 1860, cunoscută drept monarhia centralizată cu absolutism, în care, având ca fundament descompunerea feudalismului și nașterea elementelor capitalismului, dreptul se caracterizează prin adoptarea unor principii și reglementări cu trăsături noi, de modernitate, mai ales în domeniul drepturilor și libertăților cetățenești, al proprietății, al separației puterilor în stat etc.
- c. În acest interval, două momente au marcat prin intensitate, schimbările legislative: mișcarea revoluționară de la 1848 și Unirea din 1859, al doilea moment reprezentând și începutul unei noi perioade în istoria dreptului.

C. Perioada modernă. Cronologic și istoric urmează o altă perioadă cuprinsă în intervalul dintre 1859 (1860 pentru Transilvania) și 23 august 1944. În această perioadă au avut loc pe plan intern evenimente istorice și plicite importante: Unirea Moldovei cu Țara Românească în anul 1859 și unirea de la 1918 a Transilvaniei.

Aici, se observă cel mai bine că istoria dreptului nu se suprapune perfect cu istoria României, întrucât politic, social și economic acești 80 de ani sunt marcați de eterogenitate, schimbări, cataclisme istorice, în timp ce dreptul, cel puțin până în 1938, cunoaște o permanentă tendință spre unitate și stabilitate, mai ales după Marea Unire de la 1918. Această perioadă poate fi segmentată în două etape: între 1859 (1860) și 1 decembrie 1918 – când legislația și organizarea parlamentară diferă din cauza lipsei de unitate națională, și a doua etapă între 1 decembrie 1918 și 10 februarie 1938 (momentul instaurării dictaturii regale), când vizibila democratizare a vieții românești are urmări directe în domeniul dreptului. Până la 23 august 1944 urmează o etapă a dictaturilor de dreapta (dictatura regală și dictatura legionar-antonesciană).

A patra perioadă o constituie intervalul cuprins între 23 august 1944 și 30 decembrie 1947, când se revine la unele reminescențe ale legislației de tip democratic, dar în care, prin activitatea politică de stânga aflată în ascensiune, se face trecerea către dictatura de stânga începând cu instaurarea regimului comunist la 30 decembrie 1947.

A cincea perioadă este cuprinsă între proclamarea Republicii Populare Române și Revoluția din decembrie 1989, interval în care viața juridică a fost dominată de adoptarea unui sistem legislativ restrictiv cu privire la drepturile fundamentale ale omului:

³ D. V. Firoiu, , Istoria statului și dreptului românesc, Ed. Fundației „Chemarea”, Iași, 1993 , p. 11. *apud* Ion Negru, Istoria dreptului românesc, Editura Nagard, Lugoj, 2014.

proprietatea, drepturile și libertățile cetățenești, a permis și a încurajat imixtiunea politicului în domeniul juridic și a generat posibilitatea instituirii totalitarismului comunist și a dictaturii personale a conducătorilor fostului partid comunist.

A șasea – ultima perioadă – din istoria dreptului românesc își are începutul în Revoluția română din decembrie 1989. Modificările sociale profunde din această etapă au determinat abrogarea unor legi (inclusiv a legii fundamentale – Constituția), adoptarea unui nou cadru legislativ a unei noi organizări a instanțelor și a vieții parlamentare. Impactul momentului politic din 1989 a marcat, indiscutabil, și o răsturnare a periodizării istoriei cu care eram obișnuți de decenii: istoria antică – medie – capitalism – socialism – comunism. Ca atare, inclusiv racordarea dreptului la noile condiții istorice e o problemă care trebuie atent studiată, cu implicații dintre cele mai diverse și neașteptate în special în sfera mentalităților.⁴

3. Principalele instituții juridice la geto-daci. Norme cu privire la proprietate, moștenire, familie și procedura de judecată

Sistemul normativ. La început, și o lungă perioadă, regulile impuse populației se bazau pe cutumă ca norme de conduită recunoscute și aplicate de toți membrii comunității. La daci, la fel ca la celelalte popoare din antichitate dreptul era subordonat religiei de unde primește toate regulile necesare.⁵ Regulile vizează proprietatea, fiind strâns legate de reglementarea muncii și a produselor. Au mai existat și s-au diversificat reguli cu privire la succesiune, familie și cele care privesc modul de aplicare a dreptului.

Norme cu privire la proprietate, contracte și obligații. Proprietatea imobiliară era constituită din forme individuale de stăpânire a pământului, însă existența formei obștești de proprietate persistă. În comunitățile sătești, „sătenii posedă sub formă privată, casa și anexele ei teritoriile arabile rămânând însă în proprietatea comunității”.⁶ Teritoriile agricole nehotărnicite erau împărțite, după o cutumă locală, prin rotație anuală, membrilor comunității sătești, în vederea cultivării. Rotația permitea redistribuirea altor însărcinări în slujba colectivității sătești în perioada când individual nu se ocupa de lucrul în agricultură.

Familia și rolul ei. Organizarea familială a evoluat de la structurile bazate pe poligamie către familia monogamă, fără ca aceasta din urmă să existe în exclusivitate⁷. Această evoluție a avut la bază diferențierile și stratificările sociale, care „consolidează poziția economică a șefului de familie”⁸. Horațiu vorbește de fidelitatea soției dace⁹; pe

⁴ Pentru, periodizarea Istoriei dreptului românesc unii autori au în vedere următoarele epoci: dreptul monarhiei dacice de la formarea statului dac centralizat până la cucerirea statului dac de către romani; dualismul juridic în Dacia provincie a Imperiului roman; dreptul feudal; dreptul capitalist; dreptul socialist având două etape: 23 august 1944-30 decembrie 1947 și 30 decembrie 1947- 22 decembrie 1989; dreptul de tranziție de după 22 decembrie 1989. A se vedea Fl. Negoită, *Istoria statului și dreptului românesc*, Ed. Universul Juridic, București, 2013, p. 12. *apud* Ion Negru, *Istoria dreptului românesc*, Editura Nagard, Lugoj, 2014.

⁵ I. H. Crișan, *Spiritualitatea geto-dacilor*, Editura Albatros, București, 1986. *apud* Ion Negru, *Istoria dreptului românesc*, Editura Nagard, Lugoj, 2014.

⁶ Vl. Hanga, *Istoria dreptului românesc*, *Istoria dreptului românesc. Dreptul cutumiar*, Ed. „Chemarea”, Iași, 1993, p. 16. *apud* Ion Negru, *Istoria dreptului românesc*, Editura Nagard, Lugoj, 2014.

⁷ Textele antice vorbesc despre cutumele geto-dace și trace unde apare fără dubii poligamia ca formă de comunitate umană. Pentru detalii a se vedea Vl. Hanga, op. cit., p. 17 cu aparatul bibliografic citat. *apud* Ion Negru, *Istoria dreptului românesc*, Editura Nagard, Lugoj, 2014.

⁸ P. Gogeanu, *Istoria dreptului românesc*, București, 1985, p. 6-7. *apud* Ion Negru, *Istoria dreptului românesc*, Editura Nagard, Lugoj, 2014.

⁹ Horațiu, *Ode*, III, v. v., p. 17-24. *apud* Ion Negru, *Istoria dreptului românesc*, Editura Nagard, Lugoj, 2014.

Columna traiană, după războiul cu romanii, dacul este însoțit de o femeie și de copii săi, și nu de mai multe femei¹⁰.

Căsătoria. La baza familiei a stat căsătoria, documentele arătându-ne că soția se cumpăra, probabil pe un preț simbolic, de la părinții ei, de către bărbat¹¹. Cu toate acestea, autorul latin Horațiu amintește de zestrea femeii la daci¹². Femeia se afla sub autoritatea exclusivă a bărbatului putând fi pedepsită chiar cu moartea în caz de infidelitate. După unele relatări, supunerea femeii față de bărbat era absolută, la moartea bărbatului soția era sacrificată pentru a-l urma pe acesta în mormânt.

Reguli cu privire la pedepse și procedura de judecată. Într-un alt domeniu al dreptului, cel penal, în perioada de evoluție a statului dac are loc cristalizarea cutumelor, menite să sancționeze pe care ar nesocoti structura societății existente. **Pedepse.** Au existat în dreptul geto-dac reguli cu caracter penal și pedepse drastice bazate, în special, pe cutume și religie. Treptat, se trece de la formula răzbunării sângelui, ca formă de justiție privată, atât sub forma ei neproportională cât și proporțională (legea talionului), spre compoziție (unde prejudicial nu mai era răzbunat ci răscumpărat de către delincvent)¹³.

Există elemente de justiție privată sub forma răzbunării sângelui, în caz de rănire, vătămare corporală etc.; după cum sunt atestate forme ale practicării duelului judiciar între împričinați. Textele care ne informează asupra procedurilor, dau ca sigure elemente de justiție privată („duelul judiciar”¹⁴) ceea ce înseamnă că reminescente ale orânduirii gentilice mai persistă¹⁵. Ovidiu în lucrarea sa *Tristia*, afirmă despre geți că „nici nu le pasă de legi, căci puterii se pleacă dreptatea. Spada cea cruntă la ei biruie orice drept”¹⁶. Printe faptele frecvent pedepsite erau: încălcarea interdicțiilor religioase, consumul de vin¹⁷, de carne ori alte mâncăruri interzise de cler. Din versurile poetului Horațiu rezultă fără echivoc pedeapsa cu moartea a soției adulterine. Procedura de judecată, necodificată,

¹⁰ D. V. Firoiu, *Istoria statului și dreptului românesc*, Editura didactică și pedagogică, București, 1976, p. 19. *apud* Ion Negru, *Istoria dreptului românesc*, Editura Nagard, Lugoj, 2014.

¹¹ A existat și în sistemul juridic roman o formă de căsătorie intitulată *coemptio* (prefixul *co-* adăugat cuvântului *emptio* – cumpărare, denotă că suntem în fața unei cumpărări reciproce a soților, deși textele indică mereu femeia subiect al cumpărării) prin care, printr-o monedă, avea loc o vânzare-cumpărare (*venditio-emptio*) fictivă în baza căreia se încheia căsătoria. Pentru detalii cu privire asupra formelor căsătoriei romane a se vedea M. V. Jakotă, *Dreptul roman*, vol. II, Ed. Fundației „Chemarea”, Iași, 1993, p. 239. *apud* Ion Negru, *Istoria dreptului românesc*, Editura Nagard, Lugoj, 2014.

¹² E. Cernea, E. Molcuț, *op. cit.*, p. 16; D. V. Firoiu, *op. cit.*, 1993, p. 27. *apud* Ion Negru, *Istoria dreptului românesc*, Editura Nagard, Lugoj, 2014.

¹³ M. Guțan, *Istoria dreptului românesc*, Ediția a 2-a revăzută și adăugită, Ed. Hamangiu, 2008, p. 13 *apud* Ion Negru, *Istoria dreptului românesc*, Editura Nagard, Lugoj, 2014.

¹⁴ D. V. Firoiu, *Istoria statului și dreptului românesc*, Ed. Fundației „Chemarea”, Iași, 1993, p. 28 *apud* Ion Negru, *Istoria dreptului românesc*, Editura Nagard, Lugoj, 2014.

¹⁵ Mai există unele informații cu privire la instanțele judecătorești. O inscripție din Callatis glăsuiește despre un colegiu al *eisagogilor*, adică cei care „introduceau” procese, în instanță pentru a fi judecate în termen scurt. Anumite atribuții judiciare, mai cu seamă de ordin religios, avea și arhonte rege, iar agoranomi, având ca îndeletnicire supravegherea aprovizionării piețelor, exercitau probabil o jurisdicție asemănătoare cu aceea a edililor curuli la Roma. A se vedea VI. Hanga în *Istoria dreptului românesc*, I, coordonator I. Ceterchi, Edit. Academiei, București, 1980, p. 59 *apud* Ion Negru, *Istoria dreptului românesc*, Editura Nagard, Lugoj, 2014.

¹⁶ Ovidiu, *Tristia*, V, 7, v. v., p. 47-48 *apud* Ion Negru, *Istoria dreptului românesc*, Editura Nagard, Lugoj, 2014.

¹⁷ Regele Burebista cu ajutorul liderului spiritual Deceneu a reușit să impună dacilor măsura tăierii viilor, pe considerente etice și poate medicale (Strabo, VII, 3, 11). *Apud* VI. Hanga, *Istoria dreptului românesc*, vol. I, coordonator I. Ceterchi, *cit. supra*, p. 71 nota 47 *apud* Ion Negru, *Istoria dreptului românesc*, Editura Nagard, Lugoj, 2014.

evident, în scris, este deductibilă. Regele cumula funcția de mare preot și pe cea de judecător suprem.

IUS VALACHICUM. PREMISE

Osmoza între populația băștinașă de origine dacă și coloniștii romani, începută în timpul stăpânirii romane în Dacia, a continuat și în perioada primelor migrațiuni ale popoarelor¹⁸. Acest proces a dus la închegarea poporului romând având ca bază băștinașii care și-au continuat în mod neîntrerupt existența. O primă dovadă o constituie limba română care și-a păstrat din limba latină fondul principal de cuvinte și structura gramaticală.

Începutul formării feudalismului pe teritoriul Daciei cucerite de romani este legat de apariția și funcționarea unui sistem normativ care a preluat elemente atât din vechiul drept cutumiar geto-dac, dar a adăugat acestora, în funcție de necesități, reguli juridice provinciale romane peste care s-au suprapus și unele norme impuse de specificul conviețuirii cu popoarele migratoare. Acest tip de drept este rezultatul unui proces; el n-a fost creat de cineva anume, n-a fost codificat în scris, ci a urmat etapele formării poporului român, îmbogățindu-se mereu în funcție de cerințele și de specificul perioadelor; a fost păstrat tot ce era pozitiv din vechile obiceiuri și s-au preluat norme adaptabile comunităților românești din conviețuirea cu migratorii, mai ales că unii (slavii) au rămas printre băștinași ori s-au așezat în imediata lor vecinătate.

Principalele caracteristici deținute de ius valachicum. Instituția juridică cunoscută sub denumirea de ius valachicum poate fi analizată și din punct de vedere al caracteristicilor pe care le deține. În doctrină, au fost extrase următoarele caracteristici ale lui ius valachicum¹⁹:

- a. raportat la sistemul geografic al ținuturilor, fără nici o rețineră se poate spune că acest drept a fost comun tuturor românilor;
- b. din punct de vedere social, ius valachicum este un drept unitar prin faptul că în trecut nu a existat în sistemul juridic de la noi un alt drept cu caracter țărănesc;
- c. din cele expuse mai sus rezultă că jus valachicum este un drept țărănesc, un drept agrar al tuturor care erau legați de pământ;
- d. este un drept complex pentru că a reușit să reglementeze relații sociale complexe de la nivelul societății;
- e. fără nici o rețineră a fost un drept elastic și receptiv în raport cu nevoile societății de atunci;
- f. originalitatea vechiului drept românesc este dată de modul de viață al strămoșilor noștri organizați în obști vicinale și teritoriale;
- g. jus valachicum își dovedește rezistența și perenitatea prin perpetuarea obiceiurilor care au dăinuit pe toată durata cnezatelor și voievodatelor românești până în epoca modernă.

3.1. Concluzie.

Ius valachicum a însemnat un moment hotărâtor în individualizarea instituțională românească, mai cu seamă în constituirea statelor feudale

¹⁸ L. P. Marcu, op. cit., p. 45 *apud* Ion Negru, Istoria dreptului românesc, Editura Nagard, Lugoj, 2014.

¹⁹ Fl. Negoită, op. cit., p. 64 *apud* Ion Negru, Istoria dreptului românesc, Editura Nagard, Lugoj, 2014.

românești, îngăduind totodată asimilarea creatoare în suprastructura politico-juridică de pe meleagurile noastre a unor elemente de cultură și civilizație din lumea înconjurătoare.

4. Formarea relațiilor de producție capitaliste. Trecerea de la dreptul medieval la dreptul modern

4.1. Epoca fanariotă

Premise istorice. Încercările nereușite de consolidare a independenței a Țării Românești și a Moldovei față de Imperiul Otoman, au determinat un control mai strict al Porții asupra țărilor române²⁰. Acest lucru s-a petrecut în secolul al XVIII-lea prin instaurarea domniilor fanariote²¹.

Domniile au devenit de acum foarte scurte, datorită faptului că numirea avea loc în schimbul unor sume de bani. Monarhia absolută și absolutismul lăsat instaurate în Europa centrală și vestică, au avut în Moldova și Țara Românească aspect specific legate de regimul fanariot care venise la putere.

Instaurarea regimului fanariot. După instaurarea regimului turco-fanariot, sistemul alegerii și confirmării domnilor pământei în Moldova și Țara Românească a fost înlocuit cu cel al numirii de către Poarta Otomană. De atunci a început să se manifeste în Moldova și Țara Românească accentuarea amestecului porții otomane în treburile interne și încercarea de îngăduire a autonomiei, aducând grave prejudicii celor două țări românești.

Regimul fanariot se caracterizează prin întărirea puterii centrale cu sprijinul turcilor. Domnii fanarioti cârmuiau, în general, după modelul turcesc, adică autoritar, desființând dreptul de plângere a boierimii către Poartă, în același timp s-au încercat reforme cu caracter luminst pentru țară²². Ulterior, Moldova și Țara Românească reușesc să-și redobândească unele drepturi politice și economice prin promovarea unei politici de echilibru între Turcia și Rusia.

Etapale domniei fanariote. Epoca fanariotă, a debutat în Moldova în anul 1711, după domnia lui Dimitrie Cantemir, iar în Țara Românească cinci ani mai târziu, începând cu anul 1716 după domnia lui Șerban Cantacuzino. Cei doi domitori au fost ultimi domni pământeni pentru cele două țări românești înainte de instalarea regimului fanariot.

Evolutiv și analitic regimul turco-fanariot a parcurs două faze: o primă fază începe de la instaurare până în anul 1774 iar cea de-a doua fază parcurge perioada anilor 1774 – 1821 până la Revoluția lui Tudor Vladimirescu.

²⁰Politica de consolidare a independenței țărilor române și de înlăturare prin luptă a dominației otomane din secolele anterioare a fost continuată în secolul al XVII-lea pe diferite căi, dar fără rezultate mulțumitoare. De pildă, politica de independență față de Imperiul otoman a domnilor Radu Șerban și Mihnea al III-lea s-a soldat cu eșec, iar domni ca Șerban Cantacuzino, Constantin Brâncoveanu și Dimitrie Cantemir deși au căutat să consolideze și să mențină independența pe cale diplomatică, nici aceasta nu a avut rezultatele scontate. Dovadă fiinduciderea lui Constantin Brâncoveanu și a fiilor săi de către Poarta otomană și pierderea domniei de către Dimitrie Cantemir după eșecul bătăliei cu turcii de la Stănilești pe Prut (iulie 1711), fiind nevoit să trăiască în Rusia la curtea țarului sau pe moșiile acestuia până la sfârșitul vieții *apud* Ion Negru, *Istoria dreptului românesc*, Editura Nagard, Lugoj, 2014.

²¹Fanariotii sau regimul fanariot, înseamnă înlocuirea de către Imperiul otoman a domnilor români cu greci din cartierul Fanar al Constantinopolului. Buni negustori, grecii din Fanar au reușit să strângă averi imense; inteligenți și având o mare înclinare pentru deprinderea limbilor străine, ei au devenit un element util turcilor ca interpreți în relațiile cu străinii, deoarece reprezentanții Imperiului otoman considerau o rușine să cunoască limba unor popoare „necredincioase”. Pentru detalii a se vedea J. C. Drăgan, *Istoria românilor*, p. 152 *apud* Ion Negru, *Istoria dreptului românesc*, Editura Nagard, Lugoj, 2014.

²²L. P. Marcu, *op. cit.*, p. 155 *apud* Ion Negru, *Istoria dreptului românesc*, Editura Nagard, Lugoj, 2014.

4.2. Reformele din prima perioadă a regimului fanariot

Domnul. Neîncrederea turcilor în regimul boieresc explică înlocuirea domnilor pământeni cu domni greci numiți de către Poartă. Aceștia erau de fapt simpli guvernatori cu o dublă misiune: de a menține țările române sub dominația otomană și de a le integra cât mai bine în sistemul economic turcesc, pentru aprovizionarea porții și a armatei cu cele necesare. Domniile erau foarte scurte deoarece numirea avea loc în schimbul unor sume mari de bani. Mai mult, s-a instituit sistemul confirmării domnitorului la câțiva ani după numirea sa confirmare împovărată de o serie de obligații pentru economia Țărilor Române.

Reformele lui Constantin Mavrocordat. Începând cu perioada de domnie a lui Constantin Mavrocordat s-a trecut la o serie de reforme pe plan politic și social, administrativ și fiscal continuate apoi de fiul său Nicolae Mavrocordat. Domnitorii fanarioți hotărâsc tipărirea de manual de legi, ale căror material urma a fi extras din diferite nomocanoane și legi bizantine. Reformele nu sunt decât ecoul ideilor iluministe din Europa de vest care încep să pătrundă și pe teritoriul țărilor române.

Armata. Cunoaște o nouă formă de organizare, în locul vechilor slujbași militari au fost organizate formații de jandarmi rurali, grăniceri, paznici și slujitori de scaun dependenți de ispravnici.

5. Evoluția dreptului în a ii-a fază a regimului fanariot

Premise. Începând cu anul 1774 asistăm la un progres real în direcția legiferării și a tehnicii de reglementare juridică. Noile legiuri au fost desemnate prin expresia „condică”, „codică” sau „cod”, în conformitate cu tradițiile romane preluate și acceptate de majoritatea țărilor europene.

Dintre reformele menite să modernizeze justiția, cele din anul 1775 ale lui Alexandru Ipsilanti sunt semnificative. Acest domnitor desăvârșește modernizarea sistemului judiciar începută de Constantin Mavrocordat. Codificările realizate în această perioadă privesc în special organizarea instanțelor de judecată, procedura de judecată și dreptul civil.

Atenția îndreptată spre procedura de judecată se explică prin anumite implicații ale Tratatului de la Kuciuk-Kainardji (1774). Potrivit Tratatului, Țările Române aveau dreptul să stabilească o serie de relații cu țările europene însă exista temerea că cetățenii altor state vor pretinde să fie judecați în conformitate cu legile țărilor lor, având argumentul principal că procedura de judecată din Țările Române nu se bazează pe norme moderne în domeniu.

Organizarea instanțelor de judecată. Efortul de a crea o procedură de judecată modernă avea o dublă semnificație: mai întâi erau evitate modalitățile de aplicare a regimului capitulațiilor Țărilor Române iar, pe de altă parte, acceptând noua procedură se pune în evidență ideea prin care Țările Române nu fac parte integrantă din Imperiul Otoman. Modernizarea justiției a fost urmărită de Ipsilanti prin încercarea de a o separa de administrație și prin stabilirea procedurii de judecată înființând tribunale județene²³. Același domnitor face o încercare de codificare legislativă în lucrarea *Pravilniceaca condică* cunoscută și sub denumirea *Manualul de legi al lui Ipsilanti*. Lucrarea are ca principalele izvoare: obiceiurile juridice, Basilicalele și *Manualul de legi al lui Mihai Fotino*²⁴.

²³ Guțan, op. cit., p. 141 *apud* Ion Negru, *Istoria dreptului românesc*, Editura Nagard, Lugoj, 2014.

²⁴ M. Bărbulescu, D. Deletant, K. Hitchins, Ș. Papacostea, P. Teodor, *Istoria României*, București, 1998, p. 305 și urm *apud* Ion Negru, *Istoria dreptului românesc*, Editura Nagard, Lugoj, 2014.

Pravilniceasca Condică (Manualul de legi a lui Ipsilanti). Lucrarea apare în Țara Românească în anul 1775 însă a intrat în vigoare în anul 1780 datorită opoziției manifestate de Turcia față de procesul de legiferare. Autorul sau grupul de autori ai lucrării, nu se știe cu certitudine, însă aceasta nu îi scade din valoare fiind un adevărat cod prin care se dă o nouă organizare ierarhică și unitară a instanțelor de judecată bazată pe noi reguli de procedură²⁵. Titlul ei grecesc era Sintagation Nomikon iar în limba română „Mica rânduială juridică” din cauză că redactarea era în două limbi – română și greacă. Din conținutul lucrării reiese că redactorii erau buni cunoscători ai limbii române și grecești din acele vremuri, al obiceiului juridic românesc și al dreptului bizantin. Cu siguranță s-a avut în vedere în redactare și doctrina juridică din central și apusul Europei. Cumulul acestor date l-ar indica drept autor pe Enăchiță Văcărescu întrucât el posedă la vremea respectivă toate cunoștințele în materie. Lucrarea cuprinde mai multe titluri din care primele cinci se referă la organizarea instanțelor de judecată. Conform acestei reglementări instanțele sunt organizate într-un sistem ierarhic, caracterizat printr-o delimitare precisă cu privire la competența diferitelor trepte de jurisdicție.

Prima instanță, „judecătoria după la județ” compusă dintr-un judecător ajutat de logofăt avea competența de a judeca procesele civile dintre țărani, precum și unele pricini penale de mică importanță. Ispravnici aveau dreptul să judece singuri sau împreună cu judecătorul.

„Departamenturile” erau o altă categorie de instanțe cu rolul de a judeca procesele civile sau penale. Procesele civile erau judecate de către două departamente egale în grad, compuse unul din șapte iar celălalt din opt judecători. Întotdeauna procesele penale erau judecate de către „departamentul vinovățiilor”. Instanțele se pronunțau prin hotărâri înscrise în condici.

Compoziția membrilor instanței supreme era formată din boieri „veliți” sub președinția domnitorului. El judeca procese penale și civile de importanță și gravitate sporită fie în primă instanță fie în apel. Anumite procese penale cu importanță deosebită, în Moldova, erau judecate de către departamentul criminalicesc. Pe lângă instanțele menționate au mai existat și instanțe speciale a căror hotărâri puteau fi apelate la departamentul veliților boieri. Pravilnicească condică s-a aplicat până la adoptarea Codului Caragea în anul 1818 însă a fost abrogată abia în anul 1865 cu prilejul intrării în vigoare a Codului civil roman²⁶.

Legiuirea Caragea. Era cunoscută și sub denumirea de Codul Caragea, apărută din porunca domnitorului Ioan Gheorghe Caragea în anul 1818²⁷. Elaborarea legii a fost realizată de logofătul Nestor (mare logofăt al dreptății și profesor de drept la Școala Domnească), ajutat fiind de Atanasie Hristopol. În mare parte este o „pravilă a pământului” cu multe părți originale, mai cu seamă sub raportul tehnicii de redactare²⁸. Legea a intrat în vigoare în anul 1819 și era structurată în șase părți: prima parte – „Pentru obraze”, a doua parte – „Pentru lucruri”, a treia parte – „Pentru tocmeli”, a patra parte – „Pentru daruri și moșteniri”, a cincea parte – „Pentru vini” (sensul de vinovăție) și a șasea parte – „Pentru ale judecăților”.

Observăm din structura lucrării că aici găsim dispoziții de drept civil cu privire la persoane, lucruri (bunuri), contracte, moșteniri, vinovăție și judecată. În același timp se

²⁵Fl. Negoită, op. cit., p. 167 *apud* Ion Negru, Istoria dreptului românesc, Editura Nagard, Lugoj, 2014.

²⁶A se vedea M. Guțan, op. cit., p. 142 *apud* Ion Negru, Istoria dreptului românesc, Editura Nagard, Lugoj, 2014.

²⁷ Legiuirea Caragea, Ediție critică, Ed. Academiei R. P. R., 1955 *apud* Ion Negru, Istoria dreptului românesc, Editura Nagard, Lugoj, 2014.

²⁸Fl. Negoită, op. cit., p. 173 *apud* Ion Negru, Istoria dreptului românesc, Editura Nagard, Lugoj, 2014.

găsesc în lucrare și dispoziții din alte ramuri ale dreptului cum ar fi, de pildă, din dreptul penal, de unde structura sa neunitară. Mai mult, alături de dispozițiile de drept civil lucrarea cuprinde și reguli de drept bisericesc, reactualizând astfel câteva din principiile canonice existente.

Codul Calimach (Condica Țivilă a Moldovei). În anul 1813 Scarlat Calimach domn al Moldovei a convocat o comisie de juriști cărora le-a trasat sarcina să cerceteze vechile izvoare juridice, obiceiul pământului, codurile modern din alte țări și să alcătuiască un Cod civil. La fel ca Pravilniceasca Condică și acest corp de legi a fost publicat în limba română și greacă. În Codul Calimach și în Legiuirea Caragea găsim reglementate amply cele mai uzuale contracte din acele timpuri (vânzare, schimb, închiriere, arendare, depozit, comodat, emfiteoză, mandat, chezășie, zălog, antihreza). În privința cazierului judiciar un început îl găsim în „condica șireților” unde erau trecuți toți cei care au fost anterior condamnați la diferite pedepse. În privința dozării pedepselor Codul Caragea vine cu un progres, stabilind pedepse diferite pentru omor, după cum este vorba de omor cu intenție (cugetat) sau fără intenție, din culpă (necugetat). Sunt încriminate fapte noi, specifice pentru această etapă din care menționăm: abuzurile slujbașilor, traficul de influență, fapte comise în folosirea dovezilor în proces s.a.

Procedura de judecată. Transformări importante au intervenit în domeniul dreptului procesual, determinate mai cu seamă de modernizarea instanțelor de judecată înfăptuită de Alexandru Ipsilanti. În această direcție trebuie menționate: introducerea condicelor de judecată la toate instanțele, formularea în scris a hotărârilor și motivarea lor cu arătarea „capului de pravilă” a textelor de lege pe care se bazează, introducerea reprezentării în justiție prin mandatari sau prin avocați (vechili de judecăți). Apar elemente noi cu privire la organizarea procesului și executarea silită; vânzarea la licitație publică (mezat), falimentul și judecata comercianților de către arbitri s.a.²⁹. Odată cu modernizarea procedurii de judecată, o serie de instituții juridice vechi nu își mai găsesc aplicare (ordariile, zaveasca, jurătorii) sau aplicarea lor trece pe un plan secundar.

REGULAMENȚELE ORGANICE

Prin intermediul Regulamentelor s-a pus în practică Tratatul de la Adrianopol încheiat în 1829 ca urmare a războiului ruso-turc³⁰. După unii autori Regulamentele organice sunt prima constituție românească. Alături de prevederile de importanță deosebită pentru popoarele din Balcani, Tratatul de pace de la Adrianopol conținea Actul osăbit pentru prințipurile Moldova și Țara Românească care dezvoltă articolul V din Tratat și făcea partea integrantă din acesta.

Au fost stipulate în Regulamente dispoziții menite să pună baze noi organizării administrative, judecătorești, financiare și să încurajeze industria; regim de protecție pentru industria națională, prime de încurajare pentru întreprinzători, dreptul proprietarilor de a exploata minele de pe moșiile lor etc. În Regulamente există dispoziții cu privire la modernizarea învățământului, organizarea sanitară, pentru înființarea miliției naționale cu

²⁹Din această perioadă datează reglementări privind instituția arbitrilor (Codul Calimach) iar în Pravilniceasca condică se stipulează regula prin care nimeni să nu mai fie arestat fără poruncă domnească și se introduc reguli cu privire la instituția avocaturii. A se vedea C. Buzdugan, Elemente de istoria statului și dreptului românesc, Ed. Argonaut, Cluj-Napoca, 2006, p. 121 *apud* Ion Negru, Istoria dreptului românesc, Editura Nagard, Lugoj, 2014.

³⁰Tratatul de la Adrianopol stipula: alegerea domnilor pe viață de către divan; retrocedarea cetățitorilor de la Dunăre către Țara Românească (Turnu, Giurgiu și Brăila); desființarea monopolului otoman asupra comerțului Principatelor; Poarta se obligă să recunoască Regulamentele Organice. A se vedea Fl. Negoită, op. cit., p. 181 *apud* Ion Negru, Istoria dreptului românesc, Editura Nagard, Lugoj, 2014.

rolul de a păzi granițele și de a organiza carantinele pe timp de epidemii, de a menține ordinea interioară și a constrânge cetățenii la plata impozitelor.

ROMÂNIA CONTEMPORANĂ

Arestarea mareșalului Ion Antonescu a deschis, pentru o scurtă perioadă, calea către democrația parlamentară. Astfel, așa cum știm cu toții, în perioada 1945-1989 România a trecut prin numeroase schimbări, printre care unele extrem de drastice. Populația României a suferit multe restrângeri în privința drepturilor în perioada dictaturii comuniste, dar cu pași mici, după revoluția din decembrie 1989, poporul a început să-și reia cursul normal al vieții.

Astăzi, România are la bază Constituția adoptată la 21 noiembrie 1991, publicată în Monitorul Oficial nr. 233., Constituție care în comparație cu cea din 1938 și cu cele comuniste, respectă drepturile și libertățile fundamentale ale cetățenilor. Astfel, așa cum este prevăzut în art.1, alin. (3), „România este stat de drept, democratic și social, în care demnitatea omului, drepturile și libertățile cetățenilor, libera dezvoltare a personalității umane, dreptatea și pluralismul politic reprezintă valori supreme, în spiritul tradițiilor democratice ale poporului român și ale idealurilor Revoluției din decembrie 1989, și sunt garantate.”

6. Concluzie

Așadar, tot pentru cunoașterea fenomenului juridic în diferitele perioade ale omenirii, am plecat de la cea mai mică formă de organizare a societății și am expus modul de conducere al acesteia, felul în care erau respectate la acea vreme regulile și în ce măsură, cine le impunea și cum făcea acest lucru. Am relatat de asemenea și care a fost rolul primelor reguli juridice și bineînțeles, care a fost impactul acestora asupra oamenilor grupați în diferite categorii de colectivități, cu diverse concepții. Prin această cercetare am urmărit să ofer informații utile despre apariția și evoluția dreptului, în speranța că odată receptate vor contribui la o mai bună înțelegere a marelui fenomen al dreptului, fenomen care s-a dezvoltat, s-a concretizat în formă scrisă, există și va exista totdeauna într-o societate.

Referințe

- Ion Negru, Istoria dreptului românesc, Editura Nagard, Lugoj, 2014.
- Constituția României, Editura Moroșan.
- D. V. Firoiu, Istoria statului și dreptului românesc, Ed. Fundației „Chemarea”, Iași, 1993, *apud* Ion Negru, Istoria dreptului românesc, Editura Nagard, Lugoj, 2014.
- D. Firoiu, În legătură cu periodizarea istoriei statului și dreptului român, în Revista învățământului superior, IX, nr. 4/1967, *apud* Ion Negru, Istoria dreptului românesc, Editura Nagard, Lugoj, 2014.
- Gh. Bonciu, Istoria dreptului românesc, Ed. Cartea universitară, 2004, *apud* Ion Negru, Istoria dreptului românesc, Editura Nagard, Lugoj, 2014.
- I. I. Russu, Etnogeneza românilor, Ed. Științifică și Enciclopedică, București, 1981, *apud* Ion Negru, Istoria dreptului românesc, Editura Nagard, Lugoj, 2014.
- Fl. Negoită, Istoria statului și dreptului românesc, Ed. Universul Juridic, București, 2013, *apud* Ion Negru, Istoria dreptului românesc, Editura Nagard, Lugoj, 2014.

- I. H. Crișan, *Spiritualitatea geto-dacilor*, Editura Albatros, București, 1986, *apud* Ion Negru, *Istoria dreptului românesc*, Editura Nagard, Lugoj, 2014.
- H. Daicoviciu, *Istoria României*, compendiu, Colectiv (M. Constantinescu s.a.), Editura didactică și pedagogică, București, 1969, *apud* Ion Negru, *Istoria dreptului românesc*, Editura Nagard, Lugoj, 2014.
- E. Cernea, E. Molcuț, *Istoria statului și dreptului românesc*, Edit Press Mihaela SRL, București, 2001, *apud* Ion Negru, *Istoria dreptului românesc*, Editura Nagard, Lugoj, 2014.
- Vl. Hanga, *Istoria dreptului românesc. Dreptul cutumiar*, Ed. „Chemarea”, Iași, 1993, *apud* Ion Negru, *Istoria dreptului românesc*, Editura Nagard, Lugoj, 2014.
- P. Gogeanu, *Istoria dreptului românesc*, București, 1985, *apud* Ion Negru, *Istoria dreptului românesc*, Editura Nagard, Lugoj, 2014.
- Horațiu, *Ode*, III, v. v., *apud* Ion Negru, *Istoria dreptului românesc*, Editura Nagard, Lugoj, 2014.
- M. V. Jakotă, *Dreptul roman*, vol. II, Ed. Fundației „Chemarea”, Iași, 1993, *apud* Ion Negru, *Istoria dreptului românesc*, Editura Nagard, Lugoj, 2014.
- M. V. Dvoracek, *Istoria dreptului românesc*, I, Ed. Fundației „Chemarea”, Iași, 1992, *apud* Ion Negru, *Istoria dreptului românesc*, Editura Nagard, Lugoj, 2014.
- S. G. Longinescu, *Elemente de drept roman. Partea generală*, vol. I, Ed. I. V. SOCEC, București, 1901, *apud* Ion Negru, *Istoria dreptului românesc*, Editura Nagard, Lugoj, 2014.
- N. Stoicescu, *Continuitatea românilor*, Ed. Științifică, București, 1980, *apud* Ion Negru, *Istoria dreptului românesc*, Editura Nagard, Lugoj, 2014.
- P. P. Panaitescu, *Obștea țărănească în Țara Românească și în Moldova. Epoca feudală*, București, 1964, *apud* Ion Negru, *Istoria dreptului românesc*, Editura Nagard, Lugoj, 2014.
- Vl. Hanga, *Istoria generală a statului și dreptului (de la origini la revoluțiile burgheze)*, Manual universitar, Litografia și tipografia învățământului București, 1958, *apud* Ion Negru, *Istoria dreptului românesc*, Editura Nagard, Lugoj, 2014.
- L. P. Marcu, *Caracterul și structura politico-juridică a statului dac centralizat și independent*, în *Revista Română de Drept*, nr. 7/1980, *apud* Ion Negru, *Istoria dreptului românesc*, Editura Nagard, Lugoj, 2014.
- Gh. Bonciu, *Istoria dreptului românesc*, Ed. Cartea universitară, 2004, *apud* Ion Negru, *Istoria dreptului românesc*, Editura Nagard, Lugoj, 2014.
- Șt. Pascu în *Istoria României. Compendiu de M. Constantinescu, C. Daicoviciu, Șt. Pascu*, Edit. Didactică și Pedagogică, București, 1969, *apud* Ion Negru, *Istoria dreptului românesc*, Editura Nagard, Lugoj, 2014.
- L. P. Marcu, *Forme de guvernământ și regimuri politice în țările române în orânduirea feudală*, cit. supra., *apud* Ion Negru, *Istoria dreptului românesc*, Editura Nagard, Lugoj, 2014.
- P. P. Panaitescu, *Introducere la Istoria culturii românești*, București, 1969, *apud* Ion Negru, *Istoria dreptului românesc*, Editura Nagard, Lugoj, 2014.
- L. P. Marcu, *Istoria dreptului românesc*, cit. supra., *apud* Ion Negru, *Istoria dreptului românesc*, Editura Nagard, Lugoj, 2014.
- J. C. Drăgan, *Istoria românilor*, *apud* Ion Negru, *Istoria dreptului românesc*, Editura Nagard, Lugoj, 2014.
- M. Bărbulescu, D. Deletant, K. Hitchins, Ș. Papacostea, P. Teodor, *Istoria României*, București, 1998, *apud* Ion Negru, *Istoria dreptului românesc*, Editura Nagard, Lugoj, 2014.

- C. Buzdugan, Elemente de istoria statului și dreptului românesc, Ed. Argonaut, Cluj-Napoca, 2006, *apud* Ion Negru, Istoria dreptului românesc, Editura Nagard, Lugoj, 2014.
- M. Guțan, Istoria dreptului românesc, Ediția a 2-a revăzută și adăugită, Ed. Hamangiu, 2008, *apud* Ion Negru, Istoria dreptului românesc, Editura Nagard, Lugoj, 2014.

REGIMUL DIPLOMAȚILOR

Theodora-Gabriela MARIN*
Loredana Valentina NĂNĂU

Abstract

Am ales această lucrare din perspectivă subiectivă, deoarece, în timpul cursurilor am observat, împreună cu colega mea, faptul că diplomația nu se diferențiază corect de celelalte domenii în rândul studenților. Astfel, considerăm că este imperios necesar cunoașterea unor aspecte ce diferențiază în principal diplomații de personalul auxiliar al unei ambasade sau al unei autorități publice, alături de faptul că există o serie de norme speciale, conținând de asemenea sancțiuni și beneficii pentru această categorie de muncă.

Totodată, putem afirma faptul, că este un subiect de dezbatere interesant, mai ales în ceea ce privește situația actuală a României, alături de starea critică cu care ne confruntăm în acest moment.

Considerăm că este un befeciu ca, în aceste momente dificile, să luăm parte, moral, la munca pe care o depun diplomații în relațiile internaționale cu alte state, participând atât la negocieri pozitive, cât și negative, în ceea ce privește impredictibilitatea schimbării mediului în care fiecare dintre noi își creează un drum al vieții.

Putem considera această lucrare ca un semn de respect pentru munca acestei categorii de oameni, apreciind totodată și eforturile depuse pentru ca statul nostru să beneficieze de cele mai bune rezolvări la nivel internațional.

Cuvinte-cheie: *diplomație, relații internaționale, evoluție, sistem*

1. Introducere

Această lucrare are la bază analiza politico-juridică a regimului diplomaților în România. Vom prezenta în cele ce urmează câteva definiții referitoare la termenul *diplomație*, câteva accepțiuni ale funcțiilor diplomației, alături de evoluția acesteia în secolul XXI, prin consolidarea relațiilor internaționale.

Problematica relațiilor internaționale este una de actualitate și de mare interes atât pentru istoriografia europeană, cât și pentru cea mondială, având la bază cunoașterea și formarea unor legături între state, chiar dacă discutăm despre legături politice, militare, economice, etc.

---

* Student, Facultatea de Drept, Universitatea „Nicolae Titulescu” din București; (e-mail: theodoragabrielamarin@gmail.com). Student, Facultatea de Drept, Universitatea „Nicolae Titulescu” din București; (e-mail: nanaloredana26@yahoo.com) Acest studiu a fost elaborat sub coord. lect. univ. dr. Sandra Olănescu (e-mail: sandra.olanescu@cliza.ro)

Este bine cunoscut faptul, că oamenii ajung să se urască pentru că nu se cunosc și nu se cunosc pentru că nu comunică. Cunoașterea partenerilor de negociere aduce o bună colaborare și diminuează apariția conflictelor între terți. Astfel, diplomația vine ca o soluție în ceea ce privește modul de comunicare și de stabilire a unor relații între state, ajungând la un beneficiu comun și la prosperitate pentru fiecare stat în parte.

Ca stat membru al NATO, România are cel mai înalt grad de securitate din istoria sa contemporană, având efecte pozitive directe pentru stabilitatea democratică și prosperitatea societății. Astfel, considerăm că trebuie evidențiată participația diplomaților la aceste negocieri, întrucât acestea au adus un beneficiu considerabil statului nostru.

Alături de știință, diplomația reprezintă și o artă. Arta de a fi diplomat reprezintă o calitate excepțională și o capacitate enormă pentru dezvoltarea relațiilor dintre state. Astfel, cunoștințe precum știință și tehnologie, sport, cultură se împărtășesc reciproc.

Unul dintre obiectivele redactării acestei lucrări îl constituie dezvoltarea relațiilor dintre state, atât la nivel bilateral, cât și multilateral. Promovarea valorilor reprezintă consolidarea imaginii unui stat în străinătate.

În ceea ce privește evoluția diplomației, constatăm că pe o perioadă îndelungată de timp, relațiile internaționale s-au bazat pe uzanțe și cutume internaționale, ele păstrând un rol important în domeniu și astăzi.

Așadar, vă invităm să lecturați în continuare conținutul propriu-zis, unde vom detalia aspectele prezentate în această introducere.

2. Conținutul propriu-zis

2.1. Considerații generale despre diplomație

Diplomația există din cele mai vechi perioade, fiind manifestată încă din antichitate. Apariția cuvântului „*diplomație*” este remarcată începând cu secolul al XVII-lea. La origini, diplomația sugera activități de redactare a documentelor oficiale, a diplomelor, având drept scop o recomandare valabilă pentru o viitoare misiune diplomatică.

Termenul „*diplomație*” întrunește mai multe planuri, spre exemplu, pentru a desemna politica externă a unui stat sau poziția sa internațională. Ulterior, acest termen ne duce cu gândul la o activitate în domeniul problemelor importante ale relațiilor statale.¹

Atât oamenii de știință specializați în domeniu, cât și cei care desfășoară această activitate diplomatică au ajuns la concluzia că diplomația trebuie privită în sensul „*de a desemna un organ de stat, o instituție politico-juridică al cărei obiect îl constituie relațiile pe care un stat le are cu un alt stat sau cu alte state, precum și în relațiile existente între un anumit număr de state care fac parte din Organizația Națiunilor Unite sau din organizațiile internaționale și până la cele ale statelor care participă la o alianță.*”² Astfel, din mai multe puncte de vedere, diplomația poate fi privită astăzi ca știință, artă și activitate.

Ca știință, diplomația studiază relațiile politice și juridice ale diferitelor state, cât și interesele care le generează.

Ca activitate, aceasta este desfășurată de specialiști în domeniu, pe baza căreia se emit idei, concepții, principii și norme ce vizează conducerea și desfășurarea relațiilor internaționale.

¹ Constantin Vlad, *Istoria diplomației. Secolul XX*, Editura Cetatea de scaun, 2014

² Părvu Vasile, *Diplomație-protocol-negocieri internaționale*, 2001, pag. 21

Ca artă, este sinonim cu conducerea raporturilor unui stat cu un alt stat sau cu anumite grupuri de state, prin mijloace oficiale. Așadar, sunt cuprinse activități ale Ministerului Afacerilor Externe, ale șefilor de stat și Guvern și a agenților diplomatici.

2.2 Funcțiile diplomației

Este bine cunoscut faptul, că diplomația reprezintă un complex de activități politice și economice. Activitatea diplomatică se definește atât printr-un caracter de durată, cât și printr-un caracter temporar. Această activitate conduce la realizarea unor obiective proprii, alături de realizarea cerințelor politicii externe. În ultimii ani, diplomația parlamentară a jucat un rol important.

Diplomația parlamentară presupune o serie de comisii permanente ale unui stat, ce lucrează cu un alt stat, în calitate de subiecte de drept, dar, în același timp, presupune și o serie de misiuni diplomatice, ce urmăresc soluționarea unor probleme apărute între state sau chiar în unele organizații internaționale.

Convenția de la Viena din 1961, delimitează, prin intermediul art. 3 funcțiile misiunilor diplomatice:

Reprezentarea statului acreditant în stat acreditar;

Ocrotirea intereselor statului acreditant și ale cetățenilor săi în limitele admise de normele dreptului internațional în statul acreditar;

Negocierea cu Guvernul statului acreditar;

Informarea prin toate mijloacele legale privind condițiile și evoluția evenimentelor din statul acreditar și raportarea situațiilor din acesta statului acreditant;

Promovarea relațiilor de prietenie și dezvoltarea relațiilor economice, militare, științifice și culturale dintre statul acreditant și cel acreditar.

Alături de funcțiile prezentate mai sus, regăsim încă o funcție importantă, denumită funcția de reprezentanță a diplomației. Aceasta datează încă din antichitate, dar, concret, există din momentul înființării reprezentanței diplomatice cu caracter permanent.

Reprezentanța generală vizează toate domeniile de activitate ale unui stat în raporturile sale cu alte state și organizații internaționale, misiunile diplomatice având loc prin activitatea șefilor de state, Guvernelor și a Miniștrilor de Externe.

Reprezentanța specifică, însă, vizează doar segmentul relațiilor internaționale.

Amintim aici de o denumire importantă, **deplinele puteri**. Acestea sunt reprezentate de o serie de documente specifice, prin care delegații unui stat ce vor participa la negocieri sau conferințe internaționale sunt împuterniciți de statul din care fac parte. Ambasadorii însă, pot fi împuterniciți printr-o scrisoare de acreditare. Aceste **depline puteri** sunt verificate de o comisie specializată și aprobate în cadrul reuniunii. Neaprobarea lor implică excluderea participației și reprezentarea statului respectiv.

Astfel, s-a ajuns la concluzia că „funcția de reprezentanță presupune un act de împuternicire din partea statului său și are caracter de acțiune oficială și nu particulară.”³

2.3. Apărarea și promovarea intereselor statului

Cea mai importantă parte a unei misiuni diplomatice o reprezintă promovarea intereselor naționale, acestea putând fi îndeplinite prin intermediul negocierilor și a demersurilor efectuate. Negocierile reliefează apărarea intereselor proprii ale unui stat, ca subiect de drept, ținând cont, totodată, de interesele celorlalte state participante la aceste negocieri.

³ Părvu Vasile, *Diplomație-protocol-negocieri internaționale*, 2001, pag. 42

Apărarea unui stat poate consta și în consultarea în domeniul problemelor internaționale, globale sau zonale. Activitatea diplomatică se desfășoară astăzi în mare măsură în materia problemelor internaționale. Astfel, amintim aici Organizația Națiunilor Unite și orice altă organizație internațională ce are ca obiect problemele lumii.

2.4. Relațiile diplomatice

Alături de definițiile cunoscute, amintim următoarele: „Conceptul de relații diplomatice reprezintă conducerea prin intermediul organelor reprezentative, utilizând mijloacele pașnice ale relațiilor externe ale unui subiect de Drept internațional cu oricare alt subiect sau o categorie de raporturi între state de o calitate superioară și de o importanță deosebită, de acele relații interstatale care au o notă distinctivă dată de subiecții, obiectivele și finalitățile pe care le au.”⁴

În general, relațiile diplomatice dispun de un caracter permanent, fiind legate de existența statelor. Nu sunt limitate de timp, neputând fi definite de acesta, fapt pentru care se evită apariția neînțelegerilor între state sau între state și organizații internaționale.⁵

Canalele diplomatice reprezintă cea mai utilă cale de comunicare între state, pe baza relațiilor stabilite de dreptul internațional.

2.5. Stabilirea relațiilor internaționale

Pentru a putea stabili regimul acestor relații, este necesar să se îndeplinească o serie de condiții.

Prima condiție și cea mai importantă este personalitatea juridică a statului, urmată de recunoașterea reciprocă a statelor participante și existența unui acord în acest sens între state. Această calitate definește situația juridică de a apărea ca titular de drepturi și obligații.

A doua condiție este aceea, ca două state sau guverne să se recunoască reciproc, în mod oficial. Această recunoaștere poate avea loc fie anterior, fie simultan cu stabilirea relațiilor diplomatice, deoarece pot exista cazuri în care cele două state se recunosc ca persoane juridice internaționale, fără a stabili relații diplomatice.

A treia condiție este reprezentată de consimțământul mutual, ce trebuie să se regăsească într-un acord de voință între statele respective. Trimiterea de noi misiuni diplomatice se face prin acest tip de consimțământ. Trebuie reținut faptul, că încheierea unui tratat nu înseamnă automat și stabilirea de relații diplomatice.

2.6. Diplomații

Diplomatul este acel funcționar al statului care exercită profesia diplomatică. Această profesie poate fi exercitată într-o Misiune Diplomatică, într-o Misiune Consulară, în fața unui Organism Internațional, în Ministerul Afacerilor Externe de care aparține sau detașat în fața oricărei repartii statale din interiorul țării sale.

Cheia succesului unui diplomat este să domine triada verbelor: a reprezenta, a informa și a negocia.

Sunt atât de multe teme de tratat de către un diplomat pe transcurtul carierei sale încât rezultă practic imposibil a le domina toate. Este de ajuns a se preciza că Programul

⁴ Părvu Vasile, *Diplomație-protocol-negocieri internaționale*, 2001, pag. 57

⁵ Ion Eduard-Andrei, *Managementul diplomației în combaterea terorismului de către state*, Universitatea Valahia din Târgoviște, 2018, pag. 11

Națiunilor Unite pentru Dezvoltare (PNUD) a clasificat la un moment dat mai mult de zece mii de îndatoriri la adresa unei Cancelarii. De aceea, diplomații trebuie să se specializeze numai pe anumite teme. În consecință, pentru a fi siguri de urmărirea fiecărei teme, fiecare Minister de Afaceri Externe trebuie să aibă un specialist pe aceasta și un colaborator, care, cu timpul, se transformă în specialist.

Deși orice persoană poate fi numită de guvernul național al statului pentru a conduce relațiile statului respectiv cu alte state sau organizații internaționale, un număr de state mențin un grup instituționalizat de diplomați de carieră - adică funcționari publici care au o legătură profesională constantă cu ministerul de externe al țării. Termenul de diplomat de carieră este folosit în întreaga lume în opoziție cu persoanele numite politic (adică oameni din orice altă medii profesionale care pot fi, de asemenea, desemnați de un guvern oficial pentru a acționa ca diplomați în străinătate). În timp ce este oficial angajat într-o ambasadă sau într-o delegație într-o țară străină sau acreditat într-o organizație internațională, atât diplomații de carieră, cât și candidații politici se bucură de aceleași imunități diplomatice. Șefii de stat ceremoniali acționează în mod obișnuit ca diplomați în numele națiunii lor, de obicei urmând instrucțiuni din partea șefului lor de guvern.

Alături de diplomații clasici, vorbim despre ambasador, ca trimis oficial, de obicei al unui stat suveran, acreditat pentru asigurarea reprezentativității statului de un alt stat suveran, pe teritoriul său, sau de o organizație recunoscută la nivel internațional.

Art. 1 alin. (2) din Legea nr. 269/17.06.2003 prezintă generalități privind membrii corpului diplomatic, anume: „Membrii Corpului diplomatic și consular sunt, de regulă, diplomați de carieră și au un statut socioprofesional specific, conferit de atribuțiile și răspunderile ce le revin pentru înfăptuirea politicii externe a României, conform prevederilor prezentei legi.”⁶

Totodată, art. 2 al legii mai sus menționate definește cine poate avea calitatea de membru al Corpului diplomatic și consular al României:

- a. ministrul afacerilor externe;
- b. secretarii de stat și subsecretarii de stat din Ministerul Afacerilor Externe;
- c. secretarul general și secretarul general adjunct din Ministerul Afacerilor Externe;
- d. personalul diplomatic și consular care își desfășoară activitatea în administrația centrală a Ministerului Afacerilor Externe, la ambasadele, misiunile permanente pe lângă organizațiile internaționale și oficiile consulare ale României, inclusiv persoanele provenind de la Departamentul de Comerț Exterior și de la alte ministere și instituții, pe perioada trimerii lor în misiune în străinătate cu grade diplomatice sau consulare.

Art. 4 din Legea nr. 269/17.06.2003 definește gradele pe care le pot dobândi membrii corpului diplomatic și consular al României:

- a. gradele diplomatice:
  - ambasador;
  - ministru plenipotențiar;
  - ministru-consilier;
  - consilier diplomatic;
  - secretar I;
  - secretar II;
  - secretar III;
  - atașat diplomatic;
- b. gradele consulare:

---

⁶ Legea nr. 269/17.06.2003, art. 1 alin. (2)

- consul general;
- consul;
- viceconsul;
- agent consular.

Calitatea de membru al Corpului diplomatic se dobândește, în conformitate cu art. 17 al Legii nr. 269/17.06.2003, astfel:

Calitatea de membru al Corpului diplomatic și consular al României poate fi dobândită de persoana care îndeplinește cumulativ următoarele condiții:

- a. are dreptul să ocupe o funcție publică, conform prevederilor Constituției și legilor în vigoare;
- b. se bucură de toate drepturile politice și civile prevăzute în Constituție și în legile în vigoare;
- c. nu face parte din partide politice;
- d. a urmat studii superioare de lungă durată la o instituție de învățământ superior din țară sau din străinătate, absolvite cu diplomă de licență sau echivalentă, recunoscută de Ministerul Educației și Cercetării;
- e. cunoaște cel puțin o limbă străină;
- f. are o stare de sănătate corespunzătoare, atestată pe bază de act medical de specialitate, emis de centrul medical care deservește Ministerul Afacerilor Externe;
- g. a absolvit Academia Diplomatică sau a promovat concursul de admitere în Corpul diplomatic și consular al României, organizat potrivit regulamentului de organizare și desfășurare a concursului de admitere în Ministerul Afacerilor Externe;
- h. nu a fost condamnată pentru săvârșirea unei infracțiuni.⁷

2.7. Acreditarea membrilor misiunilor diplomatice

În această categorie punem în lumină personalul diplomatic, tehnico-administrativ, de serviciu și în serviciul particular.

Sosirea la post a membrilor personalului diplomatic, tehnico-administrativ, de serviciu și în serviciul particular, precum și a membrilor familiilor acestora va fi notificat Ministerului Afacerilor Externe – Direcția Protocol de către respectiva misiune diplomatică.

Notificarea va cuprinde următoarele date: numele și prenumele, gradul diplomatic sau funcția în cadrul misiunii diplomatice, data sosirii în România, membrul misiunii diplomatice pe care îl înlocuiește. În cazul unui post nou înființat, misiunea diplomatică va specifica atribuțiile aferente postului respectiv.⁸

Misiunea diplomatică va notifica Ministerului Afacerilor Externe – Direcția Protocol plecarea definitivă a membrilor personalului diplomatic, tehnico-administrativ, de serviciu și în serviciul particular, precum și a membrilor familiilor acestora. În lipsa unei asemenea notificări procedura de acreditare a înlocuitorului va fi îngreunată.

⁷ Legea nr. 269/17.06.2003, art. 17

⁸ GHID de protocol pentru misiunile diplomatice, oficiile consulare și reprezentanțele organizațiilor internaționale acreditate în România, Direcția protocol, 2010, Secțiunea 2, pag. 9

2.8. Privilegii și imunități

2.8.1. Scutirea de taxe și impozite

Potrivit prevederilor Convenției de la Viena cu privire la relațiile diplomatice, misiunile diplomatice, oficiile consulare, reprezentanțele organizațiilor internaționale acreditate în România, precum și membrii personalului acestora sunt scutiți de orice impozite și taxe naționale, regionale sau comunale, personale sau reale.

În cazul cetățenilor români angajați pe plan local, misiunilor diplomatice, oficiilor consulare și reprezentanțelor organizațiilor internaționale le revine obligația de a înregistra contractele individuale de muncă încheiate cu această categorie de personal la inspectoratele teritoriale de muncă și de a prezenta acestora dovezile din care să rezulte plata salariilor, însoțite de actele ce atestă plata lunară a impozitului aferent salariului și a contribuțiilor către bugetul asigurărilor sociale de stat, bugetul asigurărilor pentru șomaj, bugetul asigurărilor sociale de sănătate și bugetul asigurărilor pentru accidente de muncă și boli profesionale.

2.8.2. Scutirea de taxă pe valoare adăugată (TVA) și accize

Misiunile diplomatice, oficiile consulare, reprezentanțele organizațiilor internaționale acreditate în România, precum și membrii personalului acestora sunt scutiți de la plata taxei pe valoare adăugată și a accizelor pentru bunurile și serviciile achiziționate pe baza exclusivă a reciprocității.

Ministerul Afacerilor Externe – Direcția Protocol emite, în termen de 20 de zile lucrătoare de la data depunerii solicitării, avizul de reciprocitate privind restituirea TVA și a accizelor.⁹

2.8.3. Protecția localurilor misiunilor diplomatice

Potrivit Convenției de la Viena cu privire la relațiile diplomatice, misiunile diplomatice, oficiile consulare, reprezentanțele organizațiilor internaționale acreditate în România sunt înregistrate într-un sistem integrat de monitorizare, pază și protecție, nivelul de asigurare a pazei și protecției obiectivelor diplomatice fiind bazat atât pe principiul reciprocității, cât și pe gradul de risc și amenințare la adresa respectivelor obiective.

2.9. Vizitele în România

2.9.1. Protecția și paza demnitarilor străini aflați în vizită în România

Potrivit reglementărilor legale aflate în vigoare, responsabilitatea asigurării protecției și pazei demnitarilor străini aflați în vizită în România revine Serviciului de Protecție și Pază.

În cazul în care demnitarii sunt însoțiți de proprii ofițeri de protecție, Misiunile Diplomatice au obligația să notifice acest lucru Ministerului Afacerilor Externe – Direcția Protocol cu cel puțin trei zile lucrătoare înainte de sosirea acestora pe teritoriul României, furnizând următoarele date:

- Numele și prenumele ofițerului/ofițerilor
- Data și locul nașterii
- Seria și numărul pașaportului
- Organul emitent

⁹ GHID de protocol pentru misiunile diplomatice, oficiile consulare și reprezentanțele organizațiilor internaționale acreditate în România, Direcția protocol, 2010, Secțiunea 3, pag. 12

- Tipul armamentului, seria, calibrul și numărul de cartușe pentru care se solicită permis de port-armă pe durata misiunii
- Echipamente de radiocomunicație și frecvența solicitată (dacă este cazul)
- Data, ora, cursa și punctul de frontieră de intrare pe teritoriul României
- Data, ora, cursa și punctul de frontieră de părăsire a teritoriului României.

Potrivit normelor legale aflate în vigoare, autoritățile române vor elibera permis de port-armă doar pentru arme de apărare și pază (pistoale sau revolve scurte).

Totodată, Misiunile Diplomatice sunt rugate să notifice grupa sanguină a demnitarului (inclusiv factorul Rh), precum și informații succinte privind recomandări sau restricții alimentare (acolo unde este cazul).

2.9.2. Coloane oficiale¹⁰

Însoțirea cu echipaje de poliție rutieră a coloanelor oficiale se execută în conformitate cu prevederile art. 258 din Regulamentul de aplicare a Ordonanței de Urgență a Guvernului României nr. 195/2002, privind circulația pe drumurile publice, aprobat prin Hotărârea de Guvern nr. 85/2003.

Potrivit textului de lege menționat, se alătură echipajelor de poliție demnitari români sau oficialități străine cu funcții similare acestora, după cum urmează:

a. Președintele României; b. Președintele Senatului; c. Președintele Camerei Deputaților; d. Primul-ministru al Guvernului.

În situații deosebite, care necesită deplasarea în regim de urgență, pot beneficia de însoțirea cu echipaje de poliție și miniștrii din Guvernul României sau omologi din străinătate aflați exclusiv în vizită oficială în România, precum și șefii misiunilor diplomatice, cu ocazia depunerii scrisorilor de acreditare. Asigurarea însoțirii cu echipaje de poliție se face de către instituția care organizează și asigură derularea respectivei vizite oficiale.

3. Concluzii

Din cele prezentate anterior, putem distinge faptul, că existența unor relații internaționale și, implicit, a unor persoane autorizate pentru desfășurarea acestora, reprezintă existența unei stări de pace, prospere și de colaborare în domeniul extrem de vaste. Suntem de părere că o lipsă a relațiilor diplomatice reprezintă un impediment considerabil în încheierea viitoarelor negocieri, în vederea stabilirii relațiilor prin modalități pașnice.

Problema stabilirii relațiilor diplomatice pe cale de pace capătă valențe complexe, iar importanța acesteia crește de la o zi la alta. Astfel, putem ajunge la concluzia că, perfecționarea și stingerea acestei probleme cade în sarcina diplomaților, care trebuie să găsească cele mai bune variante pentru menținerea păcii și pentru prosperitatea acestor relații dintre state.

În încheiere, considerăm că diplomația va purta mereu un rol important în sufletul dezvoltării unui stat, alături de fiecare organ ce îl alcătuiește, deprinzând o importanță deosebită la nivel mondial. Sperăm ca această lucrare să trezească tinerilor, asemenea nouă, un interes pentru dedesubturile vieții frumoase pe care o trăiesc în fiecare zi, sau, pentru problemele care apar în mod neprevăzut și cer asistență morală din partea fiecăruia dintre noi.

¹⁰ GHID de protocol pentru misiunile diplomatice, oficiile consulare și reprezentanțele organizațiilor internaționale acreditate în România, Direcția protocol, 2010, secțiunea 6, pag. 22

Referințe

- Ion Eduard-Andrei, Managementul diplomației în combaterea terorismului de către state, Universitatea Valahia din Târgoviște, 2018, pag. 9-11 (Lucrare de disertație – Prof. Coordonator Pârgaru Ion)
- Pârvu Vasile, Diplomație-protocol-negocieri internaționale, 2001, pag. 21, pag. 57
- Constantin Vlad, Istoria Diplomației. Secolul XX, Editura Cetatea de Scaun, 2014
- Ministerul Afacerilor Interne, GHID DE PROTOCOL pentru misiunile diplomatice, oficiile consulare și reprezentanțele organizațiilor internaționale acreditate în România, Direcția Protocol, 2010
- www.mae.ro/node/1640 , 8 martie 2020
- <http://ier.gov.ro/course/diplomatie-si-protocol/> , 9 martie 2020

CODIFICAREA ADMINISTRATIVĂ

Marcel Daniel CAMEN*

Abstract

Domeniul dreptului administrativ a fost îmbogățit prin adoptarea în cursul anului 2019, mai precis în iulie, a Codului administrativ prin ordonanță de urgență, astfel că, nu numai dreptul civil sau dreptul penal se bucură de codificare ci și dreptul administrativ.

Scopul declarat al acestei lucrări este, tocmai acela de a arăta și de a prezenta codificarea noului cod administrativ, prin analizarea conținutului acestuia. De asemenea, prezenta lucrare va conține și opiniile survenite în urma adoptării Codului administrativ, în speță fiind vorba despre Ordonanța de Urgență a Guvernului numărul 57/2019, opinii care au pus în discuție neconstituționalitatea acestuia, chiar la scurt timp după ce a intrat în vigoare.

Obiectivele lucrării sunt cele de a cunoaște și a înțelege noțiunea de codificare și a cunoaște prevederile codului administrativ curent, lucrarea fiind cu atât mai actuală cu cât este vorba de o modificare legislativă recentă în dreptul administrativ și trebuie cunoscută de toată lumea.

În finalul lucrării mele se regăsesc concluziile la care am ajuns în urma amplului material prezentat.

Cuvinte cheie: *drept administrativ, Codul administrativ, codificare, Curtea Constituțională a României, autoritate publică.*

1. Introducere

Doctrina a arătată că, încă de la căderea regimului comunist și până în zilele noastre, România a suferit numeroase schimbări din punct de vedere legislativ, în ceea ce privește reglementarea sistemului administrației publice, scopul tuturor acestor transformări, fiind tocmai acela de a atinge idealul unui stat democratic¹. Totodată, este important de menționat și faptul că, aceste modificări, au apărut și din necesitatea modernizării sistemului administrației publice, necesitate care a rezultat din evoluția prin care omenirea a trecut de-a lungul timpului, fiind necesar ca anumite concepte, care la ora actuală ar fi fost desuete, să fie adaptate la noile nevoi ale societății de astăzi.

Toate aceste schimbări au îngreunat misiunea legiuitorului de a adopta un cod administrativ care să corespundă schimbărilor și societății de zi cu zi.

---

* Student, Facultatea de Drept (e-mail: camen.dani@yahoo.com). Acest studiu a fost coordonat de către lector univ. dr. Elena Ștefan (e-mail: stefanelena@univnt.ro)
1 Informațiile sunt publice, disponibile pe internet, http://www.euroavocatura.ro/articole/2280/Noul_Codul_Administrativ_al_Romaniei_Ratiune_dispozitii_generale_principiile_dreptului_administrativ_I, cu ultima accesare la data de 03.04.2020.

Cine credea acum 50 de ani că în administrația publică poți trimite online cereri la instituția unde are nevoie cetățeanul?

Domeniul acoperit de această lucrare este cel al dreptului administrativ ca ramură a dreptului public. Într-o societate modernă dreptul administrativ reprezintă un pion principal în buna funcționare, conviețuire și dezvoltare a acesteia. Astfel, se pune în temă importanța bazei acestei ramuri, reprezentată chiar de cod, fără de care nu se poate realiza scopul acesteia.

În cadrul acestui studiu este important să înțelegem atât fenomenul de codificare, cât și importanța de a cunoaște reglementările codului administrativ chiar și pentru noi, ceățenii.

În scopul atingerii obiectivelor de mai sus, cele ce urmează, am propus a aborda atât metoda prezentării noțiunilor de codificare, drept administrativ, cât și de prezentare a codului și a conținutului său, împreună cu opiniile care acuză codul administrativ de anumite probleme sau lacune legislative. Obiectivul lucrării mele este de a demonstra câtă nevoie era de un Cod în dreptul administrativ și cât de actuală este tema.

2. Conținutul propriu zis al lucrării

2.1. Codificarea- elemente generale

Așa cum spune doctrina, codificarea reprezintă o formă superioară de sistematizare care are rolul de a reda într-un singur act toate normele juridice dintr-o singură ramură, pornind de la principiile generale ale sistemului dreptului și ale ramurii, în cadrul unei elaborări: clare, precise, logice și cu caracter practic.²

Încă din antichitate dreptul a fost divizat în două ramuri: dreptul public și dreptul privat. Prin urmare conform definiției lui *Ulpian* dreptul public (*ius publicum*) poate fi conturat ca acea ramură care se ocupă cu organizarea, interesele și funcționarea unui stat, iar în cadrul dreptului privat (*ius privatum*) putem spune că reprezintă ramura care se referă la interesele particularilor.³

Așadar pe baza acestei definiții putem plasa dreptul administrativ ca ramură a dreptului public care are rolul de a reglementa raporturile statului cu particularii. În cadrul dreptului administrativ noțiunea de administrație publică ocupă poziția principală.

2.2. Codificarea dreptului administrativ

Toate informațiile care sunt în această secțiune sunt prezentate de mine într-o manieră proprie și am optat pentru o prezentare generală a structurii Codului administrativ, folosindu-mă de textul acestuia publicat în Monitorul Oficial.

Așadar, actualul cod administrativ a fost adoptat la data de 03.07.2019 prin Ordonanța de Urgență a Guvernului nr. 57/2019 și publicat în Monitorul oficial la data de 05.07.2019⁴.

În cadrul lucrării mele voi analiza, atât obiectul codului administrativ, cât și structura acestuia. Obiectul actualului cod administrativ, după cum rezultă fără putință de tăgadă din chiar prima parte a codului, respectiv titlul I articolul 1: „*Prezentul cod*

2 Nicolae Popa, Teoria generală a dreptului caiet de seminar, ediția 3, editura C.H. Beck, p. 180.

3 Elena Emilia Ștefan, Curs de drept administrativ, partea I, editura Universul Juridic, București, 2019, p. 10.

4 Ordonanța de urgență a Guvernului nr.57/2019 privind Codul administrativ, publicată în Monitorul Oficial nr. 555 din 5 iulie 2019

reglementează cadrul general pentru organizarea și funcționarea autorităților și instituțiilor administrației publice, statutul personalului din cadrul acestora, răspunderea administrativă, serviciile publice, precum și unele reguli specifice privind proprietatea publică și privată a statului și a unităților administrativ-teritoriale.”⁵ Din articolul precizat se deduce cu ușurință faptul că obiectul de reglementare al codului **este buna reglementare a funcționării și organizării autorităților publice.**

În cadrul structurii sale Codul Administrativ cuprinde zece părți ce se împart în titluri, care la rândul lor pot fi divizate în capitole.

Partea I: „Dispoziții generale” (unde se regăsesc trei titluri) reglementează atât, obiectul, cât și principiile funcționării acestuia.

Domeniul de aplicare al codului, potrivit articolului 4, îl reprezintă activitatea, precum și raporturile autorităților și instituțiilor publice cu subiectele de drept public sau privat.

Codul administrativ, prin articolele 2 și 3, stabilește conținutul de administrație publică centrală, cât și cele de administrație publică locală. Astfel că în cadrul administrației publice centrale avem: Guvernul, ministerele, serviciile publice deconcentrate ministerelor sau altor organe centrale, autoritățile administrativ autonome, iar în cadrul administrației publice locale regăsim: consiliile locale, consiliile județene și primării.

În aceeași parte, în cadrul titlului 2 regăsim un singur articol în cuprinsul căruia, conform numelui „definiții generale”, se regăsesc mai multe informații cu referire la anumiți termeni folosiți în acest cod, precum autoritate publică, servicii publice deconcentrate, unități administrativ-teritoriale, servicii publice etc.

Ultimul titlu al acestei părți este denumit „Principiile aplicabile administrației publice” care are rolul să prezinte principiile funcționării acestui cod în cadrul a opt articole. Acestea sunt:

1. Principiul legalității consacrat de articolul 6.
2. Principiul egalității regăsit în conținutul articolului 7.
3. Principiul transparenței în articolul 8 .
4. Principiul egalității, în articolul 9.
5. Un alt principiu îl reprezintă cel al satisfacerii interesului public: „Autoritățile și instituțiile administrației publice, precum și personalul din cadrul acestora au obligația de a urmări satisfacerea interesului public înaintea celui individual sau de grup. Interesul public național este prioritar față de interesul public local.”
6. Principiul imparțialității.
7. Principiul continuității.
8. Iar ultimul principiu este cel al adaptabilității.

Partea II: „Administrația publică centrală” formată la rândul ei din trei titluri, fiecare titlu reglementând câte o autoritate publică⁶.

Titlul I denumit „Guvernul” reglementează prin conținutul a cinci capitole: rolul și funcțiile, organizarea, funcționarea, răspunderea guvernului, dar și exercitarea mandatului ca membru al guvernului. Din primul capitol al acestui titlu reiese că rolul guvernului ca autoritate publică a puterii executive, este acela de a asigura realizarea politicii interne și externe, după acordarea votului de încredere a parlamentului. Pe lângă rolul guvernului avem și funcțiile acestuia enumerate în articolul 15.

⁵ Codul Administrativ adoptat la data de 03.07.2019 prin OUG 57/2019, articolul 1.

⁶ Art. 14-74 Codul administrativ

Capitolul II prezintă organizarea guvernului. Guvernul, potrivit articolului 18, este format din prim-ministru și miniștri, însă pot intra în componența guvernului și: viceprim-miniștri, miniștri de stat, miniștri delegați și numiți miniștri cu însărcinări speciale pe lângă prim-ministru, numiți de către Președintele României pe baza votului de încredere al Parlamentului. Totodată, un alt articol legat de membrii guvernului este articolul 17 care arată faptul că pentru a fi membru al guvernului trebuie să îndeplinești câteva condiții și anume: să ai cetățenie română și domiciliu în țară, ca persoana în cauză să îți poată exercita drepturile electorale și să nu fi suferit condamnări penale, cu excepția situației când a intervenit reabilitarea.

Într-o a doua parte a acestui capitol este prezentat aparatul de lucru al guvernului fiind alcătuit, conform articolului 19, din Secretarul general al Guvernului, cancelaria prim-ministrului, aparatul propriu de lucru al vice-primministrului și departamente, precum și alte structuri organizatorice cu atribuții specifice stabilite prin hotărâre a Guvernului. Acestea sunt explicate în articolele 20-24. Structurile cu caracter consultativ pot fi înființate de către Guvern în scopul consultării.

Capitolul III al titlului II „Funcționarea guvernului” ne arată în cadrul a trei secțiuni modul prin care Guvernul funcționează. Astfel din prima parte a capitolului (articolele 25-27) aflăm faptul că Guvernul prin raporturi de colaborare cu autoritățile administrative autonome, exercită controlul asupra ministerelor, a organelor de specialitate aflate în subordinea sa și a prefecturilor, în condițiile legii, totul în baza realizării rolului său de conducere generală.

O a doua parte a acestui capitol o reprezintă „Rolul și atribuțiile prim-ministrului” regăsite în articolele (28-34). Pentru a fi numit în funcție candidatul propus de către Președintele României are 10 zile pentru realizarea unui Guvern și elaborarea unui plan de guvernare pe care îl prezintă Parlamentului cu scopul primirii votului de încredere din partea acestuia.

Prim-ministrul are rolul de coordonator și conducător al Guvernului și a membrilor acestuia, cu respectarea atribuțiilor pe care aceștia le exercită. În același timp prim-ministrul are calitatea de reprezentat al Guvernului, atât pe plan intern în fața: Președintelui României, Înaltei Curți de Casație și Justiție, Curții Constituționale, Curții de conturi etc., dar și în relațiile internaționale care intră în aria de responsabilitate a Guvernului.

În îndeplinirea atribuțiilor sale prim-ministrul emite acte administrative numite decizii care sunt contrasemnate de către secretarul general al Guvernului. Prim-ministrul este cel care contrasemnează decretele emise de către Președintele României, prezintă sau poate numi un membru al Guvernului care să prezinte politica guvernului în Parlament, poate institui prin decizii comitete, comisii sau consilii interministeriale în scopul rezolvării problemelor operative și poate îndeplini orice alte atribuții prevăzute în Constituția României.

A 3-a parte a acestui capitol ne prezintă modul de desfășurare a ședințelor guvernului. Guvernul se întrunește săptămânal sau ori de câte ori este nevoie în cadrul ședințelor care sunt conduse și convocate de către prim-ministru.

A 4-a și ultima parte a acestui capitol ne vorbește despre actele Guvernului. Guvernul poate emite hotărâri și ordonanțe cu scopul organizării executării legilor. Ordonanțele se emit în temeiul unei legi speciale de abilitare, iar în situații extraordinare Guvernul poate emite ordonanțe de urgență. Tot în cod se precizează că după terminarea mandatului până la depunerea jurământului noului guvern, acesta nu mai poate emite ordonanțe sau ordonanțe de urgență și nu poate iniția proiecte de lege.

Capitolul 4 prezintă modul prin care un membru al Guvernului își exercită mandatul. Începutul acestui capitol se referă la incompatibilitatea funcției de membru al

Guvernului, cazurile de încetare din funcție a membrilor Guvernului cât și vacanța, demisia și revocarea funcției de membru al Guvernului.

Capitolul 5 prezintă răspunderea Guvernului. În acest capitol este reglementat faptul că Guvernul este obligat să respecte atât Constituția, cât și legile țării în exercitarea mandatului. Prin articolul 49 se stabilește faptul că Guvernul poate răspunde politic numai în fața Parlamentului.

Titlul II din această parte vorbește despre „*Administrația publică de specialitate*” prezentat în cadrul a 4 capitole.

Primul capitol prezintă structura și rolul autorităților publice de specialitate formate din ministere aflate în subordinea sau în coordonarea Guvernului. Ministerele sunt cele care reglementează politica guvernamentală în domeniile de interes stabilite de guvern.

Cel de-al 2-lea capitol reglementează conducerea în cadrul ministerelor exercitată de către un ministru, care îl reprezintă în raporturile cu toate celelalte autorități publice, persoane fizice sau juridice din țară sau străinătate, dar și în justiție.

Capitolul al 3-lea prezintă „*organizarea și funcționarea ministerelor*”. Conform codului, ministerele se aprobă de către Parlament prin acordarea votului de încredere. Ministerele funcționează, conform Constituției, numai în subordinea Guvernului. Acest capitol mai stabilește și organizarea ministerelor cât și organizarea activității acestora în străinătate și personalul și colegiul ministerelor.

Capitolul numărul 4 prezintă autoritățile administrativ autonome care reprezintă autorități ale administrației publice centrale a căror activitate este supusă Parlamentului (articolul 69). Aceste autorități se înființează și se desființează prin lege organică. Codul administrativ prezintă în acest capitol concomitent actele, conflictul și statul acestor autorități autonome publice centrale.

•**Partea III:** „*Administrația publică locală*” în cuprinsul căreia se regăsesc șapte titluri, reglementează normele aplicabile autorității publice locale⁷.

Titlul numărul I cuprinde dispoziții generale despre administrația publică locală. Acest titlu cuprinde un singur articol și anume articolul 75 din codului administrativ, care prezintă principiile după care funcționează acest sistem al administrației publice locale. Aceste principii sunt: principiul descentralizării; principiul autonomiei locale; principiul consultării cetățenilor în soluționarea problemelor de interes local deosebit; principiul eligibilității autorităților administrației publice locale; principiul cooperării; principiul responsabilității; principiul constrângerii bugetare.⁸

Titlul II vorbește despre descentralizarea și se împarte în două capitole. Primul capitol prezintă dispozițiile generale ale acestui titlu care conțin principiile și regulile acestui proces. Al doilea capitol prezintă cadrul instituțional al procesului de descentralizare.

Titlul III denumit „*regimul general autonomiei locale*” în componența sa arată în cadrul articolelor 84-94 dispoziții aplicabile autorităților publice locale. Acest titlu cuprinde și raporturile dintre autoritățile publice locale, structurile asociate acestora, bugetul local al unității/subdiviziunii administrativ teritoriale, organizarea și funcționarea asociațiilor de dezvoltare intercomunitară, controlul administrativ și financiar, dar și folosirea limbii minorităților naționale.

Titlul IV prezintă unitățile administrativ-teritoriale. Statul Român, conform codului administrativ articolul 95, este organizat, sub aspect administrativ, în unități administrativ-

7 Art. 75-248 Codul administrativ

8 Articolul 75 din Codul Administrativ.

teritoriale care sunt comunele, județele și orașele. Aceste unități administrativ-teritoriale sunt persoane juridice de drept public, cu capacitate juridică deplină și patrimoniu public.

Acest titlu prezintă comuna și orașul ca unități administrative de bază, municipiul este unitatea administrativ-teritorială declarată prin lege și județele sunt unități administrativ-teritoriale alcătuite din comune, orașe și municipii.

Acest titlu mai reglementează capitala României aceasta fiind București (articolul 97) cât și prevederi legate de lista unităților administrativ-teritoriale (articolul 103), statutul (articolul 104) unităților administrativ-teritoriale și limitele (articolul 102) teritoriale ale unităților administrativ-teritoriale.

Titlul V „*autoritățile publice locale*” spune în esență sa că autonomia locală de la nivelul comunelor, orașelor, județelor este exercitată de către aceste organe.

În primul capitol al acestui titlu putem vedea prevederi care reglementează că la nivelul orașelor, municipiilor și comunelor; autoritățile locale sunt reprezentate, conform codului administrativ, de consiliile locale, și primarii aleși prin vot universal, egal, direct, secret și liber exprimat.

Capitolul 2 în cadrul unui singur articol reglementează competențele autorităților publice locale. Aceste competențe sunt executive, partajate sau delegate, potrivit legii.

Capitolul 3 este dedicat consiliului local. În cadrul celor cinci secțiuni ne este prezentată constituirea, organizarea, funcționarea și dizolvarea acestui tip de autoritate publică locală.

Capitolul 4 prezintă instituția primarului pornind de la modul de alegere și validitatea alegerii în cadrul primei secțiuni, reglementând rolul și atribuțiile în cea de-a 2-a secțiune, iar în secțiunea a 3-a avem reglementări legate de suspendarea și încheierea mandatului primarului.

Administrația publică a municipiului București este consacrată de capitolul 5 urmând ca și capitolele 6 și 7 să prezinte normele din cadrul consiliului județean, cât și președintele și vice-președintele acesteia, iar titlul se încheie cu capitolul legat de actele administrației publice locale.

Titlul VI „*mandatul de ales local*” vorbește în prima fază despre durata mandatului de ales local (primar, consilieri locali sau județeni și președinte al consiliului județean) acesta fiind de 4 ani, cât și despre condițiile speciale de exercitare a mandatului. Titlul prezintă în același timp dispoziții despre suspendarea și încetarea mandatului, drepturilor și obligațiilor aleșilor locali, incompatibilitățile aleșilor locali, cât și răspunderea aleșilor locali.

Ultimul titlu al acestei părți se numește „alte dispoziții aplicabile administrației publice locale”.

Partea IV: „*Prefectul, instituția prefectului și serviciile publice deconcentrate*” având două titluri. Această parte se bifurcă în două titluri⁹.

Titlul I se numește „*Prefectul și Subprefectul*”. Prefectul conform codului administrativ este conducătorul serviciilor publice deconcentrate ale ministerelor și ale celorlalte administrații publice centrale în calitate de reprezentant al Guvernului pe plan local. Prefectul în cadrul îndeplinirii atribuțiilor sale și în cadrul prerogativelor care îi revin potrivit legii este ajutat de către 2 subprefecți. În municipiul București prefectul este ajutat de către 3 subprefecți.

Între autoritățile publice locale și prefecți nu există raporturi de subordonare, ei fiind în raporturi de colaborare. Prefectul poate emite în cadrul scopului îndeplinirii îndatoririlor sale acte cu

---

9 Art. 249-283 Cod administrativ

caracter individual sau normativ, numite ordine. Atât prefectul, cât și subprefectul, răspund administrativ, civil sau penal, în condițiile legii în cadrul exercitării funcției lor.

Titlul 2 „*Serviciile publice deconcentrate*” vorbește în cadrul a două capitole despre înființarea și desființarea acestora, cât și despre atribuțiile lor și conducerea acestor instituții.

Partea V: „Reguli specifice privind proprietatea publică și privată a statului sau a unităților administrativ-teritoriale” fiind formată din 2 titluri.¹⁰

Partea VI: „Statutul funcționarilor publici, prevederi aplicabile personalului contractual din administrația publică și evidența personalului plătit din fonduri publice” formată din 3 titluri.¹¹

Partea VII: „*Răspunderea administrativă*” împărțită în 4 titluri.¹²

Partea VIII: „*Servicii publice*” ce cuprinde 4 titluri.¹³

Partea IX: „Dispoziții tranzitorii și finale”¹⁴.

Partea X: „Modificări și completări aduse altor acte normative”¹⁵.

Astfel, închei prezenta lucrare printr-un studiu de caz despre sesizarea Curții Constituționale de către Avocatul Poporului care a reclamat faptul că nu este constituțional acest Cod administrativ nou adoptat.

2.3. Studiu de caz

În cele ce urmează voi prezenta, pe scurt, problema de neconstituționalitate care a intervenit în legătură cu acest Cod administrativ. Informațiile din această secțiune sunt precizate la notele de subsol și sunt surse informatice.

Nu doresc să comentez absolut deloc decizia Curții constituționale ci, doar să prezint cronologic cum au stat lucrurile.

“La data de 28.08.2019 Avocatul Poporului a atacat, în temeiul dispozițiilor art. 146 litera d) din Constituția României, O.U.G. nr. 57/2019, la Curtea Constituțională, în vederea declarării neconstituționalității codului administrativ¹⁶. Acest atac din partea Avocatului Poporului a venit deoarece domnia sa a considerat că modificarea Codului administrativ prin această Ordonanță de Urgență nu este justificată. Astfel două din cele trei temeiuri invocate de către Avocatul Poporului se referă la modul de adoptare a Codului Administrativ. Al treilea temei este cel în care susține că membrii Guvernului sunt incompatibili.

Din analiza opiniilor celor care susțin neconstituționalitatea Codului Administrativ, rezultă două categorii de probleme ale actului normativ adoptat și anume una de natură extrinsecă și una de natură intrinsecă. Problemele extrinseci se axează pe modul în care a fost adoptat codul administrativ, acesta fiind adoptat de către Guvern prin Ordonanța de Urgență și nu de către Parlament. Un aspect, care vine în susținerea acestor probleme extrinseci rezultă din faptul că O.U.G. nr. 57/2019, nu respectă cerințele delegării legislative prevăzute de articolul 115 alineat 3.

Cu privire la neconstituționalitatea Codului Administrativ fostul președinte al Curții Constituționale, Augustin Zegrean, a explicat cum codul a fost declarat neconstituțional de către Curte, trimis în Parlament de unde ar fi trebuit aprobat, prin lege, tot de către Parlament și nu de către

10 Art. 284-364 Cod

11 Art. 365-562 Cod

12 Art. 563-579 Cod

13 Art. 580- 596 Cod

14 Art. 597-632 Cod

15 Informații prezentate și preluate din Ordonanța de urgență a Guvernului nr.57/2019 privind Codul administrativ, publicată în Monitorul Oficial nr. 555 din 5 iulie 2019.

16 Sursa publică de unde au fost preluate informațiile - articolul publicat de către Andrei-Nicolae Popa la data de 05.11.2019 și pot fi verificate în cadrul paginii de internet <https://www.juridice.ro/660292/de-ce-trebuie-declarat-neconstituțional-codul-administrativ.html> ultima accesare la data de 06.04.2020.

Guvern¹⁷. În viziunea celor care susțin neconstituționalitatea Codului administrativ acesta prezintă și anumite probleme intrinseci în vederea conținutului care intră în conflict cu conținutul Constituției.

La data de 12.02.2020 Curtea Constituțională a respins, cu majoritate de voturi, ca neîntemeiată, excepția de neconstituționalitate invocată de către Avocatul Poporului și a constatat că prevederile O.U.G. 57/2019 (...) sunt constituționale”.

Așadar, în prezent, Codul administrativ a fost declarat constituțional și funcționează, se aplică de aproape un an de zile.

3. Concluzii

În concluzie, având în vedere toate aspectele anterior menționate, consider că, adoptarea la data de 03.07.2019 prin Ordonanța de Urgență a Guvernului nr. 57/2019, publicată în monitorul oficial la data de 05.07.2019, reprezentat o necesitate în contextul evoluției prin care omenirea a trecut de-a lungul timpului, fiind necesar ca anumite concepte, care la ora actuală ar fi fost desuete, să fie adaptate la noile nevoi ale societății de astăzi.

De asemenea, așa cum am arătat în partea introductivă, obiectivul studiului meu a fost de a demonstra câtă nevoie era de codificare în dreptul administrativ, obiectiv pe care consider că l-am îndeplinit prin ampla prezentare a conținutului Codului administrativ.

De asemenea, consider că am îndeplinit și obiectivul de a demonstra actualitatea și importanța temei cel puțin sub aspectul că în dreptul administrativ este singura dată când avem un Cod administrativ deși în dreptul civil există Cod civil ori în dreptul penal unde există Cod penal de mulți ani de zile.

Referințe

- Nicolae Popa, Elena Anghel, Cornelia Ene-Dinu, Laura Spătaru-Negura, Caiet de seminar, Teoria generală a dreptului Ediția 3, editura C.H. Beck, 2017
- Elena Emilia Ștefan, Curs universitar de drept administrativ, partea I, editura Universul Juridic, București, 2019.
- Ordonanța de urgență a Guvernului nr.57/2019 privind Codul administrativ, publicată în Monitorul Oficial nr. 555 din 5 iulie 2019.
- http://www.umk.ro/images/documente/drept/drept_administrativ_1.pdf , cu ultima dată de accesare 07.04.2020.
- http://www.euroavocatura.ro/articole/2280/Noul_Codul_Administrativ_al_Romaniei__Ratiune,_dispozitii_generale,_princiipiile_dreptului_administrativ__I_https://www.juridice.ro/660292/de-ce-trebuie-declarat-neconstituțional-codul-administrativ.html, ultima accesare la data de 03.04.2020.
- http://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocumentAfis/215925#id_prtA2143_ttl, cu ultima accesare la data de 07.04.2020.
- <http://www.ziare.com/social/administratia/fostul-sef-al-ccr-a-analizat-codul-administrativ-a-fost-adoptat-prin-incalcarea-constitutiei-si-e-un-mare-risc-pe-care-psd-il-lasa-mostenire-1568824> , cu ultima accesare la data de 06.04.2020.

---

¹⁷ Aceste informații sunt publice și se regăsesc pe pagina de internet: <http://www.ziare.com/social/administratia/fostul-sef-al-ccr-a-analizat-codul-administrativ-a-fost-adoptat-prin-incalcarea-constitutiei-si-e-un-mare-risc-pe-care-psd-il-lasa-mostenire-1568824> în cadrul articolului publicat de către Irina Olteanu la data de 11.07.2019, cu ultima accesare la data de 06.04.2020.

PROTECȚIA DATELOR CU CARACTER PERSONAL ÎN UNIUNEA EUROPEANĂ

Anca-Teodora HRIȚCU *

Abstract

Scopul acestei lucrări este analiza modificărilor aduse de Uniunea Europeană în domeniul protecției datelor cu caracter personal. Va fi analizată fiecare modificare în parte, punând accentul pe cele mai importante dintre ele. Obiectivul acestei lucrări este de a dezvălui ce s-a schimbat și ce alte schimbări ar putea fi făcute în viitor în domeniul protecției datelor personale.

Cuvinte cheie: *date personale, Uniunea Europeană, consimțământ, responsabilul cu protecția datelor (DPO), prelucrare.*

1. Introducere

Această lucrare urmărește analiza modificărilor aduse protecției datelor cu caracter personal la nivelul Uniunii Europene.

În data de 4 mai 2016 au fost publicate în Jurnalul Oficial al Uniunii Europene două acte normative care compun pachetul legislativ privind protecția datelor cu caracter personal la nivelul Uniunii Europene, și anume: *Regulamentul (UE) 2016/679* privind protecția persoanelor fizice în ceea ce privește prelucrarea datelor cu caracter personal și privind libera circulație a acestor date și de abrogare a Directivei 95/46/CE (Regulamentul general privind protecția datelor - RGPD), care actualizează principiile stabilite de Directiva 95/46/CE care și-a încetat aplicabilitatea și *Directiva (UE) 2016/680* referitoare la protecția datelor personale în cadrul activităților specifice desfășurate de autoritățile de aplicare a legii.

Am ales să analizez această temă, deoarece consider că schimbările intervenite în mai 2016 cu privire la protecția datelor cu caracter personal sunt semnificative, iar cetățenii din statele membre ale Uniunii Europene trebuie să se adapteze schimbărilor, pentru a nu fi sancționați cu amenzi prevăzute de noua legislație în vigoare.

Lucrarea va urmări analiza Regulamentului General privind Protecția Datelor Personale prin modificările aduse cu privire la protecția datelor cu caracter personal și, punând accentul pe noile elemente aduse de acesta. Analiza se va limita la cele mai importante schimbări, cum ar fi: definirea datelor cu caracter personal, consimțământul, principiile și condițiile legate de prelucrarea datelor cu caracter personal, sfera materială și teritorială și transferul de date cu caracter personal în afara UE, principalele elemente de noutate aduse de Regulament, Carta drepturilor fundamentale a UE și RGPD, excepții

---

* Student masterand, Master Drept Internațional și al Uniunii Europene, Facultatea de Drept, Universitatea "Nicolae Titulescu" din București; (e-mail: anca.hritcu@yahoo.com). Acest studiu a fost realizat sub coordonarea lector univ. dr. Alina Mihaela Conea (alina.conea@univnt.ro).

de la prelucrare, drepturile persoanelor vizate, precum și rolul și responsabilitățile responsabilului cu protecția datelor (DPO).

Începând cu 4 mai 2016, când a fost publicat Regulamentul General privind Protecția Datelor Personale în Jurnalul Oficial al Uniunii Europene, au existat numeroase discuții pe această temă și, cel mai important, cu privire la modificările aduse legislației privind protecția datelor cu caracter personal. În literatura de specialitate, există multe teze despre această reglementare, majoritatea bazându-se pe analiza schimbărilor esențiale, asemănător prezentei lucrări.

2. Cadrul general al datelor cu caracter personal. Definiția datelor personale.

Regulamentul (UE) 2016/679 (RGPD) definește expres noțiunile de ”date cu caracter personal” și ”prelucrare”.

„*Date cu caracter personal*”¹ înseamnă orice informații privind o persoană fizică identificată sau identificabilă („persoana vizată”); o persoană fizică identificabilă este o persoană care poate fi identificată, direct sau indirect, în special prin referire la un element de identificare, cum ar fi un nume, un număr de identificare, date de localizare, un identificator online, sau la unul sau mai multe elemente specifice, proprii identității sale fizice, fiziologice, genetice, psihice, economice, culturale sau sociale.

„*Prelucrare*”² înseamnă orice operațiune sau set de operațiuni efectuate asupra datelor cu caracter personal sau asupra seturilor de date cu caracter personal, cu sau fără utilizarea de mijloace automatizate, cum ar fi colectarea, înregistrarea, organizarea, structurarea, stocarea, adaptarea sau modificarea, extragerea, consultarea, utilizarea, divulgarea prin transmitere, diseminarea sau punerea la dispoziție în orice alt mod, alinierea sau combinarea, restricționarea, ștergerea sau distrugerea.

Un aspect important este faptul că datele personale nu se mai limitează la elemente precum CNP, adresă, nume și prenume etc., ci aria este mult mai extinsă în noul regulament, cuprinzând și informații legate de localizarea prin GPS, adrese IP, asigurări, adresa de email de la locul de muncă.

NU sunt date personale (Legea nr. 677/2001³ – abrogată) grilele de salarizare, organigrama, contractele, costurile administrative, numele și prenumele funcționarilor publici în legătură cu activitatea pe care o desfășoară, programele, strategiile, costurile suportate pentru organizarea unor sărbători publice etc.

RGPD nu se aplică în cazul în care datele se referă la o persoană decedată, dacă datele se referă la o persoană juridică sau dacă procesarea datelor este realizată de o persoană care acționează în scopuri aflate în afara activității sale comerciale sau profesionale.

---

¹ Art. 4 pct. 1 Regulamentul (UE) 2016/679 al Parlamentului European și al Consiliului din 27 aprilie 2016 privind protecția persoanelor fizice în ceea ce privește prelucrarea datelor cu caracter personal și privind libera circulație a acestor date și de abrogare a Directivei 95/46/CE (Regulamentul General privind Protecția Datelor)

² Art. 4 pct. 2 RGPD

³ Legea nr. 677 din 21 noiembrie 2001 pentru protecția persoanelor cu privire la prelucrarea datelor cu caracter personal și libera circulație a acestor date.

3. RGPD–Principii și condiții pentru prelucrarea datelor personale.

Datele cu caracter personal sunt⁴ :

a) prelucrate în mod legal, echitabil și transparent față de persoana vizată ("legalitate, echitate și transparență");

b) colectate în scopuri determinate, explicite și legitime și nu sunt prelucrate ulterior într-un mod incompatibil cu aceste scopuri; prelucrarea ulterioară în scopuri de arhivare în interes public, în scopuri de cercetare științifică sau istorică ori în scopuri statistice nu este considerată incompatibilă cu scopurile inițiale, în conformitate cu articolul 89 alineatul (1) ("limitări legate de scop");

c) adecvate, relevante și limitate la ceea ce este necesar în raport cu scopurile în care sunt prelucrate ("reducerea la minimum a datelor");

d) exacte și, în cazul în care este necesar, să fie actualizate; trebuie să se ia toate măsurile necesare pentru a se asigura că datele cu caracter personal care sunt inexacte, având în vedere scopurile pentru care sunt prelucrate, sunt șterse sau rectificate fără întârziere ("exactitate");

e) păstrate într-o formă care permite identificarea persoanelor vizate pe o perioadă care nu depășește perioada necesară îndeplinirii scopurilor în care sunt prelucrate datele; datele cu caracter personal pot fi stocate pe perioade mai lungi în măsura în care acestea vor fi prelucrate exclusiv în scopuri de arhivare în interes public, în scopuri de cercetare științifică sau istorică ori în scopuri statistice, în conformitate cu articolul 89 alineatul (1), sub rezerva punerii în aplicare a măsurilor de ordin tehnic și organizatoric adecvate prevăzute în prezentul regulament în vederea garantării drepturilor și libertăților persoanei vizate ("limitări legate de stocare");

f) prelucrate într-un mod care asigură securitatea adecvată a datelor cu caracter personal, inclusiv protecția împotriva prelucrării neautorizate sau ilegale și împotriva pierderii, a distrugerii sau a deteriorării accidentale, prin luarea de măsuri tehnice sau organizatorice corespunzătoare ("integritate și confidențialitate").

Prelucrarea este legală numai dacă și în măsura în care se aplică cel puțin una dintre următoarele **condiții**⁵ :

a) persoana vizată și-a dat **consimțământul**⁶ pentru prelucrarea datelor sale cu caracter personal pentru unul sau mai multe scopuri specifice;

---

⁴ Art. 5 alin. (1) RGPD.

⁵ Art. 6 RGPD

⁶ Art. 7 RGPD: Condiții privind consimțământul

(1) În cazul în care prelucrarea se bazează pe consimțământ, operatorul trebuie să fie în măsură să demonstreze că persoana vizată și-a dat consimțământul pentru prelucrarea datelor sale cu caracter personal.

(2) În cazul în care consimțământul persoanei vizate este dat în contextul unei declarații scrise care se referă și la alte aspecte, cererea privind consimțământul trebuie să fie prezentată într-o formă care o diferențiază în mod clar de celelalte aspecte, într-o formă inteligibilă și ușor accesibilă, utilizând un limbaj clar și simplu. Nicio parte a respectivei declarații care constituie o încălcare a prezentului regulament nu este obligatorie.

(3) Persoana vizată are dreptul să își retragă în orice moment consimțământul. Retragerea consimțământului nu afectează legalitatea prelucrării efectuate pe baza consimțământului înainte de retragerea acestuia. Înainte de acordarea consimțământului, persoana vizată este informată cu privire la acest lucru. Retragerea consimțământului se face la fel de simplu ca acordarea acestuia.

(4) Atunci când se evaluează dacă consimțământul este dat în mod liber, se ține seama cât mai mult de faptul că, printre altele, executarea unui contract, inclusiv prestarea unui serviciu, este condiționată sau nu de consimțământul cu privire la prelucrarea datelor cu caracter personal care nu este necesară pentru executarea acestui contract.

b) prelucrarea este necesară pentru executarea unui contract la care persoana vizată este parte sau pentru a face demersuri la cererea persoanei vizate înainte de încheierea unui contract;

c) prelucrarea este necesară în vederea îndeplinirii unei obligații legale care îi revine operatorului;

d) prelucrarea este necesară pentru a proteja interesele vitale ale persoanei vizate sau ale altei persoane fizice;

e) prelucrarea este necesară pentru îndeplinirea unei sarcini care servește unui interes public sau care rezultă din exercitarea autorității publice cu care este investit operatorul;

f) prelucrarea este necesară în scopul intereselor legitime urmărite de operator sau de o parte terță, cu excepția cazului în care prevalează interesele sau drepturile și libertățile fundamentale ale persoanei vizate, care necesită protejarea datelor cu caracter personal, în special atunci când persoana vizată este un copil⁷.

4. RGPD–Sfera de aplicare. Transferul datelor personale în afara UE.

Sfera de aplicare materială include Regulamentul (UE) 2016/679 (aplicabil începând cu data de 25 mai 2018), Legea nr. 190/2018 privind măsuri de punere în aplicare a RGPD (nu se poate deroga de la prevederile Regulamentului decât acolo unde Regulamentul permite acest lucru), Legea nr. 102/2005 privind Autoritatea Națională de Supraveghere a Prelucrării Datelor cu Caracter Personal (ANSPDCP), Carta Drepturilor Fundamentale a Uniunii Europene (CDFUE), care consacră dreptul la protecția datelor cu caracter personal).

Regulamentul se aplică prelucrării datelor cu caracter personal, efectuată total sau parțial prin mijloace automatizate, precum și prelucrării prin alte mijloace decât cele automatizate a datelor cu caracter personal care fac parte dintr-un sistem de evidență a datelor sau care sunt destinate să facă parte dintr-un sistem de evidență a datelor⁸.

Regulamentul nu se aplică prelucrării datelor cu caracter personal⁹ în cadrul unei activități care nu intră sub incidența dreptului Uniunii; de către statele membre atunci când desfășoară activități care intră sub incidența capitolului 2 al titlului V din Tratatul UE; de către o persoană fizică în cadrul unei activități exclusiv personale sau domestice; de către autoritățile competente în scopul prevenirii, investigării, depistării sau urmăririi penale a infracțiunilor, sau al executării sancțiunilor penale, inclusiv al protejării împotriva amenințărilor la adresa siguranței publice și al prevenirii acestora.

Sfera de aplicare teritorială se referă la legea nr. 677/2001 abrogată de Regulament, care prevedea anumite reglementări cu privire la protecția datelor cu caracter personal.

În momentul de față avem doar RGPD, care se aplică acelor operatori sau persoane împuternicite care au sediul pe teritoriul unui stat membru, indiferent dacă această prelucrare de date are loc pe teritoriul UE sau nu; operatorilor/persoanelor împuternicite care nu sunt stabiliți în UE, dar care prelucrează date ale unor persoane vizate care se află în UE, iar prelucrarea este legată de oferirea de bunuri sau servicii unor astfel de persoane vizate sau de monitorizarea comportamentului acestor persoane vizate, dacă monitorizarea

⁷Litera (f) nu se aplică în cazul prelucrării efectuate de autorități publice în îndeplinirea atribuțiilor lor.

⁸ Art. 2 alin. (1) RGPD.

⁹ Art. 2 alin. (2) RGPD.

are loc pe teritoriul UE; operatori care nu sunt stabiliți în UE, dar RGPD (dreptul intern) se aplică în temeiul dreptului internațional public.

În ceea ce privește domeniul material, RGPD nu a adus modificări importante față de cadrul juridic anterior. Acesta se referă în continuare la prelucrări de date cu caracter personal efectuate, total sau parțial, prin mijloace manuale sau automatizate, precum și la prelucrări prin alte mijloace decât cele automatizate a datelor cu caracter personal care fac parte dintr-un sistem de evidență a datelor sau care sunt destinate să facă parte dintr-un sistem de evidență a datelor.

Cu privire la domeniul teritorial, RGPD a adus modificări importante. Acesta se aplică pentru prelucrări de date efectuate de: operatori sau persoane împuternicite care au sediul pe teritoriul unui stat membru, operatori sau persoane împuternicite care nu sunt stabiliți în UE, dar care prelucrează date ale unor persoane vizate care se află în UE, iar prelucrarea este legată de oferirea de bunuri sau servicii sau de monitorizarea comportamentului acestor persoane vizate, dacă monitorizarea are loc pe teritoriul UE.

În cauza *Google Spain SL, Google Inc. (CJUE C-131/12)* a fost extinsă aplicabilitatea dreptului la protecția datelor cu privire la aceste societăți care deși nu își au sediul pe teritoriul UE au înființat pe teritoriul unui stat membru al UE o sucursală pentru desfășurarea de activități comerciale în UE. Astfel, Curtea de Justiție a Uniunii Europene (CJUE) a decis că operatorul unui motor de căutare pe internet răspunde pentru prelucrarea pe care o efectuează în ceea ce privește datele cu caracter personal care apar pe pagini web publicate de terți.

Transferul datelor personale în afara UE are la bază principiul general al transferurilor care se referă la verificarea nivelului adecvat de protecție în statul de destinație și garantarea drepturilor persoanelor vizate.

Orice date cu caracter personal care fac obiectul prelucrării sau care urmează a fi prelucrate după ce sunt transferate într-o țară terță sau către o organizație internațională pot fi transferate doar dacă, sub rezerva celorlalte dispoziții ale prezentului regulament, condițiile prevăzute în prezentul capitol sunt respectate de operator și de persoana împuternicită de operator, inclusiv în ceea ce privește transferurile ulterioare de date cu caracter personal din țara terță sau de la organizația internațională către o altă țară terță sau către o altă organizație internațională. Toate dispozițiile din prezentul capitol se aplică pentru a se asigura că nivelul de protecție a persoanelor fizice garantat prin prezentul regulament nu este subminat¹⁰.

Transferul datelor personale are un dublu obiectiv, și anume protejarea datelor personale și asigurarea liberei circulații a acestor date.

Transferul datelor personale în străinătate (în state nemembre) se realizează prin decizii ale Comisiei Europene privind caracterul adecvat al nivelului de protecție asigurat de statul terț; clauze standard de protecție a datelor adoptate de Comisie (pe anumite sectoare de activitate); reguli corporatiste obligatorii în conformitate cu articolul 47 RGPD; alte modalități prevăzute de articolele 46 și 49 RGPD.

5. Principalele elemente de noutate aduse de Regulamentul General privind Protecția Datelor Personale (RGPD).

Prevederile RGPD se completează cu articolele 7 și 8 din Carta Drepturilor Fundamentale a UE (CDFUE). Carta Drepturilor Fundamentale a Uniunii Europene a devenit drept primar al UE cu forță juridică obligatorie, echivalentă cu cea a Tratatelor UE

¹⁰ Art. 44 RGPD.

și reprezintă principala sursă normativă care garantează și protejează drepturile fundamentale la nivelul UE (începând cu 1 decembrie 2009)¹¹.

Noul statut al Cartei este recunoscut pe deplin și de Curtea de Justiție a Uniunii Europene în cauzele *Google Spain* și *Digital Rights Ireland*.

Articolul 8¹² din Cartă este primul act normativ care consacră un drept fundamental distinct privind protecția datelor cu caracter personal. Dreptul la protecția datelor face parte dintr-o categorie nouă de drepturi fundamentale, drepturi apărute ca urmare a unor evoluții științifice și sociale¹³, recunoscute printr-un act normativ de drept primar al UE.

Dreptul la protecția datelor cu caracter personal are aceeași valoare juridică cu tratatele Uniunii Europene, iar caracterul de drept fundamental atrage necesitatea ca toate actele normative ale UE să respecte prevederile stabilite de Cartă.

În timp ce articolul 8 din Cartă constituie drept primar și are un conținut identic cu cel al articolului 16 alin. (1) din Tratatul privind Funcționarea Uniunii Europene¹⁴, Regulamentul reprezintă drept secundar.

6. Relația dintre Carta Drepturilor Fundamentale a Uniunii Europene, RGPD, Regulamentul (CE) 2001/45¹⁵ și Directiva 2016/680¹⁶

Articolul 8 stabilește un drept fundamental de care trebuie să țină seama toate actele adoptate de autoritățile statelor membre și ale UE; în caz contrar, actele pot fi anulate. RGPD se aplică prelucrării datelor cu caracter personal ale unei persoane fizice de către un operator (cadru general). Regulamentul (CE) 2001/45 se aplică prelucrării de date cu caracter personal de către instituțiile, agențiile și oficiile UE (cadru special). Directiva 2016/680 asigură protecția persoanelor fizice în ce privește prelucrarea datelor cu caracter personal în anumite cazuri.

O cauză importantă în domeniul protecției datelor personale, prin care a fost recunoscut statutul Cartei de drept primar al UE este cauza *Digital Rights Ireland (C-293/12)*. În această cauză, Curtea a stabilit că actele adoptate de instituțiile UE trebuie să respecte prevederile Cartei, iar dacă acestea nu sunt respectate, Curtea de Justiție a Uniunii Europene (CJUE) poate dispune anularea actelor. În speță este vorba despre o trimitere preliminară la CJUE, în cadrul căreia Curtea a analizat în ce măsură prevederile directivei și măsurile instituite de instituțiile UE respectă principiul proporționalității. Curtea a constatat o ingerință nepermisă în ce privește protecția datelor cu caracter personal și a

¹¹ Art. 6 alin. (1) Tratatul privind Uniunea Europeană.

¹² Art. 8 din Carta Drepturilor Fundamentale a Uniunii Europene: (1) Orice persoană are dreptul la protecția datelor cu caracter personal care o privesc. (2) Asemenea date trebuie tratate în mod corect, în scopurile precizate și pe baza consimțământului persoanei interesate sau în temeiul unui alt motiv legitim prevăzut de lege. Orice persoană are dreptul de acces la datele colectate care o privesc, precum și dreptul de a obține rectificarea acestora. (3) Respectarea acestor norme se presupune controlului unei autorități independente

¹³ Art. 3, art. 9, art. 37, art. 41 Carta.

¹⁴ Art. 16 din Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene: (1) Orice persoană are dreptul la protecția datelor cu caracter personal care o privesc.

¹⁵ Regulamentul (CE) nr. 45/2001 al Parlamentului European și al Consiliului din 18 decembrie 2000 privind protecția persoanelor fizice cu privire la prelucrarea datelor cu caracter personal de către instituțiile și organele comunitare și privind libera circulație a acestor date.

¹⁶ Directiva (UE) 2016/680 a Parlamentului European și a Consiliului din 27 aprilie 2016 privind protecția persoanelor fizice referitor la prelucrarea datelor cu caracter personal de către autoritățile competente în scopul prevenirii, depistării, investigării sau urmării penale a infracțiunilor sau al executării pedepselor și privind libera circulație a acestor date și de abrogare a Deciziei-cadru 2008/977/JAI a Consiliului.

anulat Directiva 2006/24¹⁷ pe motiv că instituțiile UE au depășit limitele impuse de principiul proporționalității. Directiva nu prevedea norme clare și precise care să stabilească întinderea ingerinței în drepturile fundamentale consacrate la articolele 7 și 8 din Cartă. Directiva avea drept scop prevenirea unor acte de terorism și a unor infracțiuni (scop legitim, dar pentru atingerea aceluși scop era necesară și respectarea principiului proporționalității).

7. RGPD–Excepții de la prelucrare. Legea nr. 190/2018 privind punerea în aplicare a RGPD.

Constituie excepții de la prelucrare (art. 9 – 10 RGPD) datele cu caracter personal care dezvăluie originea rasială sau etnică, opiniile politice, confesiunea religioasă sau convingerile filosofice sau apartenența la sindicate și prelucrarea de date genetice, de date biometrice pentru identificarea unică a unei persoane fizice, de date privind sănătatea sau de date privind viața sexuală sau orientarea sexuală ale unei persoane fizice¹⁸. Prelucrarea datelor sensibile este permisă în cazurile și limitele prevăzute de articolul 9 alin. (2) RGPD.

Datele cu caracter personal menționate la alineatul (1) pot fi prelucrate în scopurile menționate la alineatul (2) litera (h) în cazul în care datele respective sunt prelucrate de către un profesionist supus obligației de păstrare a secretului profesional sau sub responsabilitatea acestuia, în temeiul dreptului Uniunii sau al dreptului intern sau în temeiul normelor stabilite de organisme naționale competente sau de o altă persoană supusă, de asemenea, unei obligații de confidențialitate în temeiul dreptului Uniunii sau al dreptului intern ori al normelor stabilite de organisme naționale competente. Statele membre pot menține sau introduce condiții suplimentare, inclusiv restricții, în ceea ce privește prelucrarea de date genetice, date biometrice sau date privind sănătatea¹⁹. Prelucrarea de date cu caracter personal referitoare la condamnări penale și infracțiuni sau la măsuri de securitate conexe este posibilă numai în anumite condiții²⁰

8. RGPD–Drepturile persoanelor vizate. Dreptul de a fi uitat.

Alineatul 2 al articolului 8 din Cartă recunoaște și dreptul de acces la datele personale procesate și dreptul de a fi uitat²¹.

Persoanele fizice pot cere **ștergerea datelor personale** dacă acestea au fost prelucrate ilegal, fără consimțământul acestora sau dacă datele nu mai sunt necesare scopului în care au fost prelucrate inițial. În cazul **dreptului de a fi uitat**, a fost avută în vedere în special prelucrarea datelor în mediul on-line. Dreptul de a fi uitat nu este unul absolut – vor fi analizate întotdeauna circumstanțele specifice fiecărui caz în parte. Regulamentul permite păstrarea în continuare a datelor cu caracter personal în cazul în care aceasta este necesară pentru respectarea libertății de exprimare și a dreptului la informare, pentru respectarea unei obligații legale, pentru îndeplinirea unei sarcini care

¹⁷ Directiva 2006/24/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 15 martie 2006 privind păstrarea datelor generate sau prelucrate în legătură cu furnizarea serviciilor de comunicații electronice accesibile publicului sau de rețele de comunicații publice și de modificare a Directivei 2002/58/CE.

¹⁸ Art. 9 alin. (1) RGPD.

¹⁹ Art. 9 alin. (4) RGPD.

²⁰ Art. 10 RGPD.

²¹ Art. 8 alin. (2) CDFUE: Asemenea date trebuie tratate în mod corect, în scopurile precizate și pe baza consimțământului persoanei interesate sau în temeiul unui alt motiv legitim prevăzut de lege. Orice persoană are dreptul de acces la datele colectate care o privesc, precum și dreptul de a obține rectificarea acestora.

servește unui interes public sau care rezultă din exercitarea autorității publice cu care este investit operatorul, din motive de interes public în domeniul sănătății publice, în scopuri de arhivare în interes public, în scopuri de cercetare științifică sau istorică ori în scopuri statistice sau pentru constatarea, exercitarea sau apărarea unui drept în instanță.

Un alt drept nou este **dreptul la portabilitatea datelor**, care oferă posibilitatea persoanei fizice de a cere să se transmită datele la un alt operator sau de a primi datele personale care o privesc și pe care le-a furnizat operatorului. Încă un drept nou este **dreptul la restricționarea prelucrării datelor** care presupune dreptul de a obține, în anumite cazuri, din partea operatorului suspendarea prelucrării.

Securitatea prelucrărilor. Privacy by design & Privacy by default²² se referă la măsurile de securitate, respectiv: pseudonimizarea și criptarea, capacitatea de a asigura confidențialitatea, integritatea, disponibilitatea și rezistența continue ale sistemelor și serviciilor de prelucrare, capacitatea de a restabili disponibilitatea datelor cu caracter personal și accesul la acestea în timp util în cazul în care are loc un incident de natură fizică sau tehnică, testarea, evaluarea și aprecierea periodice ale eficacității măsurilor tehnice și organizatorice pentru a garanta securitatea prelucrării.

9. RGPD–Rolul și atribuțiile responsabilului cu protecția datelor personale (DPO).

Un element de noutate pe care acest act normativ european îl aduce în peisajul juridic românesc îl reprezintă instituirea obligativității desemnării la nivelul operatorului sau persoanei împuternicite de operator, în anumite cazuri, a unui responsabil cu protecția datelor (DPO).

Este obligatorie desemnarea unui responsabil cu protecția datelor atunci când prelucrarea este efectuată de o autoritate publică sau un organism public, cu excepția instanțelor care acționează în exercițiul funcției lor jurisdicționale; dacă activitățile principale ale operatorului sau ale persoanei împuternicite de operator constau în operațiuni de prelucrare care necesită o monitorizare periodică și sistematică a persoanelor vizate pe scară largă; dacă activitățile principale ale operatorului sau ale persoanei împuternicite de operator constau în prelucrarea pe scară largă a unor categorii speciale de date sau a unor categorii de date cu caracter personal privind condamnări penale și infracțiuni.

Pentru a se stabili dacă o prelucrare este pe scară largă trebuie ținut cont de 4 criterii, respectiv: numărul persoanelor vizate (un număr exact ori un procent din populația relevantă), volumul datelor și/sau gama de elemente diferite de date în curs de prelucrare,

²² Art. 25 RGPD.

(1) Având în vedere stadiul actual al tehnologiei, costurile implementării, și natura, domeniul de aplicare, contextul și scopurile prelucrării, precum și riscurile cu grade diferite de probabilitate și gravitate pentru drepturile și libertățile persoanelor fizice pe care le prezintă prelucrarea, operatorul, atât în momentul stabilirii mijloacelor de prelucrare, cât și în cel al prelucrării în sine, pune în aplicare măsuri tehnice și organizatorice adecvate, cum ar fi pseudonimizarea, care sunt destinate să pună în aplicare în mod eficient principiile de protecție a datelor, precum reducerea la minimum a datelor, și să integreze garanțiile necesare în cadrul prelucrării, pentru a îndeplini cerințele prezentului regulament și a proteja drepturile persoanelor vizate.

(2) Operatorul pune în aplicare măsuri tehnice și organizatorice adecvate pentru a asigura că, în mod implicit, sunt prelucrate numai date cu caracter personal care sunt necesare pentru fiecare scop specific al prelucrării. Respectiva obligație se aplică volumului de date colectate, gradului de prelucrare a acestora, perioadei lor de stocare și accesibilității lor. În special, astfel de măsuri asigură că, în mod implicit, datele cu caracter personal nu pot fi accesate, fără intervenția persoanei, de un număr nelimitat de persoane.

(3) Un mecanism de certificare aprobat în conformitate cu articolul 42 poate fi utilizat drept element care să demonstreze îndeplinirea cerințelor prevăzute la alineatele (1) și (2) ale prezentului articol.

durata sau permanența activității de prelucrare a datelor, suprafața geografică a activității de prelucrare.

Nu este necesară desemnarea unui responsabil cu protecția datelor atunci când nu se prelucrează pe scară largă date cu caracter personal. Spre exemplu, prelucrarea datelor pacientului de către un cabinet medical individual, prelucrarea datelor personale referitoare la condamnările penale și infracțiuni de către un cabinet individual de avocatură.

Responsabilul cu protecția datelor este desemnat pe baza calităților profesionale și, în special, a cunoștințelor de specialitate în dreptul și practicile din domeniul protecției datelor, precum și pe baza capacității de a îndeplini sarcinile prevăzute la articolul 39²³. Responsabilul cu protecția datelor poate fi angajat al operatorului/persoanei împuternicite de operator sau poate să-și îndeplinească sarcinile pe baza unui contract de prestări servicii²⁴.

În domeniul public, poate fi desemnat pentru mai multe autorități sau instituții publice, luând în considerare structura organizatorică și dimensiunea acestora²⁵.

Operatorul sau persoana împuternicită de operator, în ceea ce privește raporturile cu responsabilul cu protecția datelor, este obligat să publice datele de contact ale responsabilului (adresă poștală, număr de telefon alocat special și/sau o adresă de email alocată special) și să comunice datele de contact ale responsabilului către Autoritatea Națională de Supraveghere a Prelucrării Datelor cu Caracter Personal.

Responsabilului cu protecția datelor îi este permis să aibă și alte funcții. Aceștia îi pot fi încredințate și alte sarcini și atribuții, cu condiția ca acestea să nu dea naștere unor conflicte de interese (de exemplu: nu poate fi director executiv, director operațional, director financiar, șeful serviciului medical, șeful departamentului de marketing, șeful departamentului de resurse umane sau șeful departamentului IT).

Responsabilul pentru protecția datelor nu poate fi demis sau sancționat de operator sau persoana împuternicită de operator pentru îndeplinirea sarcinilor sale. De exemplu, responsabilul nu poate fi demis pentru oferirea unui sfat conform sacinilor sale. Un responsabil cu protecția datelor ar putea fi totuși demis, în mod legal, din alte motive decât cele privind îndeplinirea sarcinilor sale în această calitate. De exemplu, responsabilul poate fi demis în caz de furt, hărțuire ori o abatere gravă similară.

Sarcinile responsabilului cu protecția datelor sunt de a informa și consilia operatorul, sau persoana împuternicită de operator, precum și angajații care se ocupă de prelucrările de date; de a monitoriza respectarea Regulamentului, a altor dispoziții de drept al Uniunii sau de drept intern referitoare la protecția datelor; de a consilia operatorul în ceea ce privește realizarea unei analize de impact asupra protecției datelor și de a monitoriza executarea acesteia; de a coopera cu Autoritatea de Supraveghere și de a reprezenta punctul de contact cu aceasta; de a ține seama în mod corespunzător de riscul asociat operațiunilor de prelucrare, la îndeplinirea sarcinilor sale.

10. Concluzii

Având în vedere toate cele expuse anterior, putem concluziona prin aceea că Regulamentul este o schimbare legislativă majoră la nivelul Uniunii Europene, care a adus multe inovații în ceea ce privește datele cu caracter personal și protecția acestora, cele mai

²³ Art. 37 alin. (5) RGPD.

²⁴ Art. 37 alin. (6) RGPD.

²⁵ Art. 37 alin. (3) RGPD.

importante fiind cele privind domeniul de aplicare teritorial, garantarea unor drepturi noi pentru persoanele vizate, respectiv dreptul de a fi uitat și dreptul la portabilitatea datelor, introducerea obligației de numire a unui responsabil pentru protecția datelor, precum și crearea Autorității Naționale de Supraveghere a Prelucrării Datelor cu Caracter Personal (ANSPDP) și stabilirea unor amenzi destul de mari pentru firmele care prelucrează un număr mare de date cu caracter personal (magazine online, retailerii, asigurători, bănci), dar și pentru companiile care prelucrează categorii speciale de date, cum ar fi datele privitoare la sănătate (clinici, spitale) și cele care transmit date către țări din afara UE (companii de turism, companii aeriene, etc.) care nu se conformează prevederilor Regulamentului.

Referințe

- Directiva (UE) 2016/680 a Parlamentului European și a Consiliului din 27 aprilie 2016 privind protecția persoanelor fizice referitor la prelucrarea datelor cu caracter personal de către autoritățile competente în scopul prevenirii, depistării, investigării sau urmării penale a infracțiunilor sau al executării pedepselor și privind libera circulație a acestor date și de abrogare a Deciziei-cadru 2008/977/JAI a Consiliului, JO L 119, 4.5.2016, p. 89-131.
- Carta Drepturilor Fundamentale a Uniunii Europene.
- Fuerea Augustin, Aplicarea Regulamentului general privind protecția datelor, Dreptul nr. 7/2018, p. 100-116.
- Fuerea Augustin, The Protection of Personal Data – An Essential Component of the Fundamental Human Rights, CKS, 2019, p. 574-579.
- Hotărârea Curții (Marea Cameră) din 13 mai 2014, Google Spain SL și Google Inc. împotriva Agencia Española de Protección de Datos (AEPD) și Mario Costeja González, Cauza C131/12, ECLI:EU:C:2014:317.
- Hotărârea Curții (Marea Cameră) din 8 aprilie 2014, Digital Rights Ireland Ltd împotriva Minister for Communications, Marine and Natural Resources ș.a. și Kärntner Landesregierung ș.a., Cauzele conexe, C-293/12 și C-594/12, ECLI:EU:C:2014:238
- Legea nr. 190/2018 privind măsuri de punere în aplicare a RGPD.
- Legea nr. 102/2005 privind Autoritatea Națională de Supraveghere a Prelucrării Datelor cu Caracter Personal.
- Regulamentul (UE) 2016/679 al Parlamentului European și al Consiliului din 27 aprilie 2016 privind protecția persoanelor fizice în ceea ce privește prelucrarea datelor cu caracter personal și privind libera circulație a acestor date și de abrogare a Directivei 95/46/CE (Regulamentul general privind protecția datelor) (Text cu relevanță pentru SEE), JO L 119, 4.5.2016, p. 1-88.
- Regulamentul (UE) 2018/1725 al Parlamentului European și al Consiliului din 23 octombrie 2018 privind protecția persoanelor fizice în ceea ce privește prelucrarea datelor cu caracter personal de către instituțiile, organele, oficiile și agențiile Uniunii și privind libera circulație a acestor date și de abrogare a Regulamentului (CE) nr. 45/2001 și a Deciziei nr. 1247/2002/CE (Text cu relevanță pentru SEE.), PE/31/2018/REV/1, JO L 295, 21.11.2018, p. 39-98
- Tratatul privind Uniunea Europeană.
- Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene.

REGIMUL JURIDIC AL STRĂINILOR ÎN ROMÂNIA

Gabriela-Roxana CĂMĂRĂSCU*
Mihaela TUDOR

Abstract

Prezentul articol analizează regimul juridic aplicabil străinilor în România. De-a lungul timpului au fost dezvoltate o serie de dispoziții cu privire la situația persoanelor care se găsesc la un moment dat în afara țării de origine. Prima problemă pe care o vom aborda este definiția termenului de străin potrivit dicționarului politic. Această definiție condiționează caracterul de extraneitate al persoanei în funcție de teritoriul pe care se află și în funcție de cetățenia pe care o deține.

În continuarea articolului vom discuta despre drepturile indivizilor așa cum acestea se desprind din „Declarația Adunării Generale a Organizației Națiunilor Unite”. Aceasta prevede o serie de drepturi de care străinii ar trebui să se bucure în mod special pe teritoriile statelor în care se află la un moment dat.

Următoarea problemă analizată se referă la regimurile juridice aplicabile străinilor în general, fiecare stat aplicând aceste regimuri în funcție de legea fundamentală a acestuia. Este vorba de: regimul național, regimul special și regimul clauzei națiunii celei mai favorizate (CNF).

O caracteristică a regimului juridic al străinilor este cea a extrădării și expulzării, acestea fiind instituții esențiale care definesc soarta indivizilor aflați în afara statelor a căror cetățenie o dețin. Având în vedere că acestea prezintă caracteristici diferite, vor fi discutate separat.

Însă, cel mai important subiect al acestui articol se referă la regimul juridic al străinilor în România. Temeiul juridic îl reprezintă Ordonanța de Urgență numărul 194 din anul 2002, republicată în anul 2008. În cadrul acesteia, sunt reglementate drepturile și obligațiile străinilor, dispoziții generale privind intrarea, șederea și ieșirea din țară a indivizilor ce nu dețin cetățenia română.

Desigur că jurisprudența este cea care trebuie pusă în lumină, tocmai de aceea vom prezenta o cauză și anume Ahmed contra României din anul 2003.

Cuvinte cheie: *definiție, extrădare, expulzare, regim, cauză, caracter de extraneitate.*

---

* Student, Facultatea de Drept, Universitatea „Nicolae Titulescu” din București; (email: gabriela.camarascu@yahoo.com). Student, Facultatea de Drept, Universitatea „Nicolae Titulescu” din București; (email: mihaelatudor3049@yahoo.com). Acest studiu a fost realizat sub coordonarea asist. univ. drd. Olănescu Sandra Sophie-Elise (sandra.olanescu@cliza.ro).

1. Introducere

Conform Tratatului de la Montevideo privind drepturile și obligațiile statelor din 1933¹ („Convenția de la Montevideo”) populația unui stat este constituită din totalitatea persoanelor existente la un moment dat pe teritoriul său.

Ca rezultat al principiului suveranității, statul dispune în planul relațiilor interne competența deplină și exclusivă de a stabili regimul juridic al populației sale, al diferitelor categorii de persoane care o alcătuiesc, respectiv: cetățenii proprii, cetățenii străini, refugiații, persoanele migrante etc.

Astfel, nu doar cetățenii proprii sunt supuși jurisdicției statului, ci orice persoană care se află pe teritoriul acestuia, exceptând anumite situații care vizează regimul special acordat anumitor categorii de străini (de pildă imunitățile și privilegiile diplomatice).

2. Noțiunea de „străin”

Potrivit Dicționarului politic „străinul este privit în sensul larg al termenului (cel de persoană fizică), el fiind definit ca: orice individ ce nu posedă naționalitatea statului în care se găsește. Această definiție condiționează caracterul de extraneitate al persoanei în funcție de teritoriul pe care se află, precum și de criteriul cetățeniei pe care o deține respectiva persoană”.

Elementul de extraneitate reprezintă o împrejurare de fapt datorită căreia un raport juridic are legătură cu două sau mai multe sisteme de drept. Elementul de extraneitate nu este un element distinct al raportului juridic alături de subiecte, conținut și obiect, d¹ar intră în componența acestora. De exemplu, obiectul unui contract de vânzare-cumpărare este situat în străinătate, sau una din părțile contractante este de altă naționalitate.

Prezența elementului de extraneitate pune în practică următoarele probleme: determinarea instanței sau a autorității competente să instrumenteze sau să judece cazul, indicarea regulilor de procedură aplicabile, precizarea legii de fond care se va aplica situației juridice, stabilirea efectelor produse de hotărârile autorităților străine.

Art. 5 al Declarației Adunării Generale a O.N.U asupra drepturilor indivizilor care nu sunt cetățeni ai statelor în care trăiesc prevede o serie de drepturi de care străinii ar trebui să se bucure în mod special pe teritoriile statelor în care se află, printre care se numără și următoarele:

- Dreptul la viață și la siguranța persoanei
- Egalitatea în fața instanțelor și altor organe și autorități cu atribuții de administrare a justiției
- Libertatea de opinie, conștiință și religie
- Dreptul de a-și păstra propria limbă, tradiție și cultură, ș.a.

Regimul juridic și statutul juridic al persoanei fizice străine diferă de la stat la stat și este determinat de numeroși factori de ordin politic și economic, de intensitatea și calitatea raporturilor dintre state. Fără îndoială, legăturile dintre state se dezvoltă în condiții inegale, fapt care se datorează nivelului evolutiv al relațiilor de pace, prietenie și colaborare dintre ele. Aceasta a dus la elaborarea de către state a diferitelor tipuri de regimuri juridice acordate străinului și aplicate în funcție de apartenența acestora la unul sau la alt stat.

În privința tratamentului aplicabil străinilor se constată existența mai multor tipuri de regimuri:

---

¹ A se vedea Tratatul de la Montevideo

1. Regimul național – străinilor le sunt acordate aproape aceleași drepturi sociale, economice, culturale și civile ca și propriilor cetățeni, dar, în practică, o echivalare deplină în drepturi nu are loc;
2. Regimul special – statul acordă străinilor anumite drepturi prevăzute de legislația sa sau de convențiile internaționale la care acesta este parte;
3. Regimului clauzei națiunii celei mai favorizate (CNF) – străinului (cetățean al unui alt stat) i se acordă anumite drepturi în volum cel puțin egal cu volumul drepturilor acordate cetățeanului oricărui stat terț.

Extrădarea este actul prin care un stat transefră către autoritățile altui stat, la cererea acestuia din urmă, un străin aflat pe teritoriul său, care este urmărit sau condamnat în statul care solicită extrădarea, pentru infracțiuni de drept comun sau chiar pentru crime internaționale.

Extrădarea se poate realiza în anumite condiții:

1. Extrădarea se poate realiza pe baza unor convenții internaționale sau, în lipsa unor asemenea convenții pe bază de reciprocitate între două state ori în temeiul unor dispoziții din legea internă a statului;
2. Nu se extrădează proprii cetățeni decât dacă există acorduri speciale ale statelor în acest sens;
3. Actul extrădării trebuie să respecte condiția dublei incriminări, adică fapta pentru care este urmărit sau condamnat străinul în statul care solicită extrădarea trebuie să fie incriminată și în statul care acordă extrădarea;
4. Atunci când se acordă extrădarea trebuie să se aibă în vedere respectarea drepturilor fundamentale ale omului către statul care o solicită.

Expulzarea este o măsură cu caracter sancționator care constă în obligarea unui străin de a părăsi teritoriul statului pe care se află, dacă acesta a devenit indezirabil, din motive ce țin de siguranța națională, apărarea ordinii publice, a sistemului economic, etc. Măsura expulzării se dispune prin act administrativ individual.

Există anumite limite impuse expulzării de normele dreptului internațional public:

- expulzarea se aplică doar în baza unei decizii luate în conformitate cu legea – conform articolului 13 din Pactul internațional privind drepturile civile și politice – 1966 și articolul 1 al Protocolului numărul 7 la Convenția europeană a drepturilor omului;
- străinul împotriva căruia se ia măsura expulzării trebuie să aibă posibilitatea de a se apăra și de obține reexaminarea cazului său de către o autoritate competentă – conform articolului 13 din Pactul internațional privind drepturile civile și politice – 1966 și articolul 1 al Protocolului numărul 7 la Convenția europeană a drepturilor omului;
- străinul nu poate fi expulzat într-un stat pe teritoriul căruia persoana sau libertatea sa ar fi amenințate pe motive de rasă, religie, cetățenie sau opinii politice (conform articolului 33 din Convenția de la Geneva privind statutul refugiaților – 1951);
- nu se expulzează proprii cetățeni (conform articolului 3 al Protocolului numărul 4 la Convenția europeană a drepturilor omului);
- sunt interzise expulzările colective (conform articolului 4 al Protocolului numărul 4 la Convenția europeană a drepturilor omului).

În România, regimul juridic al străinilor este reglementat prin O.U.G. numărul 194/2002, republicată în 2008, cu modificările și completările ulterioare.

În categoria străinilor, însă beneficiind de un regim deosebit, intră și apatrizii și persoanele care au dobândit o formă de protecție internațională (refugiații și persoane cu protecție subsidiară).

În Ordonanță există aspecte care le sunt permise și aspecte care le sunt interzise străinilor care se află pe teritoriul României.

Drepturile pe care le au se referă la acordarea de către statul român a protecției de care beneficiază și proprii cetățeni, iar în ceea ce privește șederea, străinii își pot stabili reședința sau domiciliul pe teritoriul României, de asemenea le este garantată și libera circulație.

Articolul 4 reglementează inter alia următoarele obligații:

- respectarea în totalitate a legislației române, iar aici ne referim la Constituție și la celelalte legi
- în condițiile legilor menționate mai sus, aceștia trebuie să se supună activității organelor care exercită puterea de stat
- cetățenii străini trebuie să respecte scopul pentru care și-au exprimat dorința de a intra sau după caz, de a rămâne, pe teritoriul României

În Art. 6 sunt prevăzute condițiile de intrare a străinilor în țară, de exemplu, prezentarea cărții de identitate, pașaportului, vizei dacă este necesar, documente care atestă calitatea de ambasador a altui stat.

Articolul 11 se referă la condițiile de ședere a străinilor în țară făcându-se la referire la perioada prevăzută în permisul de ședere sau în viză, însă în cazul în care aceasta nu este menționată, ei pot rămâne maxim 3 luni pe teritoriul României.

Articolul 14 reglementează dispoziții generale privind ieșirea străinilor din țară condiționată de prezentarea documentului de trecere a frontierei de stat în baza căruia au intrat în țară, însă în lipsa acestuia, ei trebuie să prezinte un document valabil.

Există cazuri de excepție când străinilor le este interzisă ieșirea din țară și anume: în cazul în care acesta este condamnat în cadrul unui proces penal și i se stabilește interzicerea părăsirii teritoriului României, pe lângă o pedeapsă privativă de libertate.

În Cauza Ahmed împotriva României,

Litigiul se referă la un cetățean irakian, pe numele Hamdoon Ahmed Ahmed, care a introdus o acțiune împotriva României la Curtea Europeană a Drepturilor Omului pe motivul încălcării de către aceasta a articolului 5 din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale. Statul român, printr-o hotărâre pronunțată de Curtea de Apel București l-a declarat pe cetățeanul irakian indezirabil, acesta considerând că astfel i s-a încălcat dreptul la libertate și la siguranță.

Hotărârea Curții este întemeiată pe baza unor fapte periculoase săvârșite de Hamdoon Ahmed Ahmed împotriva statului român, în plus acesta a constatat că dreptul cetățeanului de a se afla pe teritoriul României încetase anterior acestui moment.

Statul român dorea expulzarea acestui străin de pe teritoriul său, motiv pentru care a fost plasat într-un centru destinat reținerii sale până la data părăsirii țării.

Inițial, a fost stabilit un interval de timp în care cetățeanul irakian să rămână în respectivul centru, însă această perioadă a fost prelungită printr-o sentință a Curții de Apel București atacată de reclamant pe calea recursului care a fost respins.

La data de 17 martie 2003, reclamantul a contestat Ordonanța din 7 martie 2003 prin care parchetul îl declarase persoană indezirabilă și a dispus să părăsească teritoriul României. El arată că este perfect integrat în societatea românească: locuia în România de 21 de ani, unde venise pentru a studia arhitectura; se căsătorise cu o femeie de naționalitate română (de care divorțase de curând) și era administratorul unei societăți comerciale înregistrate în România. De asemenea, el a arătat că, dacă ar fi fost trimis înapoi în țara sa de origine după studii,

ar fi fost obligat, conform legii irakiene, să efectueze un stagiu militar obligatoriu; or, el se opunea vehement politicii militare a guvernului irakian, în special a președintelui de la acea dată. Reclamantul s-a declarat consternat de concluzia parchetului conform căreia el reprezenta un pericol pentru siguranța națională a României și a solicitat instanței să verifice informațiile ce au stat la baza acestei constatări a parchetului și la baza deciziei prin care era declarat indezirabil, pe care o considera injustă.

Această contestație, menționată mai sus, a fost respinsă de Curtea de Apel București.

În ceea ce privește acțiunea introdusă de reclamant la Curtea Europeană a Drepturilor Omului, aceasta a fost admisă îndeplinind condițiile de admisibilitate prevăzute de articolul 34 din Convenție, în ciuda faptului că statul român a invocat faptul că reclamantul nu a epuizat toate căile de recurs interne. Cererea reclamantului are la bază pretinsa încălcare a articolului 5 alineatul 1 din Convenție.

Hamood Ahmed Ahmed arată că dreptul lui la libertate a fost încălcat în timpul menținerii lui în centrul de tranzit prin prelungirea excesivă a perioadei (mai mult de 6 luni).

De altfel, ordonanța care reglementează regimul juridic al străinilor în România stabilește ca aceștia nu pot fi ținuți în centre speciale mai mult de 6 luni.

Curtea constată că a avut loc încălcarea articolului 5 alineatul 1 din Convenție. De asemenea, observă că reclamantul locuia legal pe teritoriul României și nu reprezenta un pericol pentru siguranța națională a acesteia.

Curtea hotărăște plata unor daune morale de către statul pârât în valoare de 8000 de euro.

3. Concluzii

Regimul juridic al străinilor în România este unul complex, bine conturat, bazat pe reglementări internaționale în cadrul căruia indivizii ce dețin cetățenia altor state, se bucură de protecția conferită de statul român prin intermediul drepturilor, dar în același timp pentru o bună relație cu statul român trebuie să își îndeplinească obligațiile prevăzute în lege.

Considerăm că se impun a fi reținute următoarele propuneri de lege ferenda:

1. Cu privire la modalitatea de expulzare a străinilor, propunem respectarea termenului de plasare în centrul de tranzit fără alte prelungiri, acestea fiind posibile doar în situații excepționale.
2. În ceea ce privește protecția acordată străinilor, statul român ar trebui să reglementeze un nivel mai ridicat al acesteia decât cel actual.

Referințe

- Declarația Adunării Generale a O.N.U.
- O.U.G. NR.194/2002
- https://www.usem.md/uploads/files/Note_de_curs_drept_ciclu_1/040_-_Statutul_juridic_al_strainilor_in_dreptul_international_public.pdf
- https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/Abordarea%20conceptului%20si%20clasificarea%20%20regimurilor%20juridice%20acordate%20cetatenilor%20straini%20si%20apatrizilor%20din%20Republica%20Moldova.pdf
- <https://lege5.ro/gratuit/ge2dcmzgz4/hotararea-definitiva-la-13-octombrie-2010-in-cauza-ahmed-impotriva-romaniei>
- <https://www.legalis.ro/2011/03/09/cedo-cauza-ahmed-c-romania/>
- Sinteze teoretice și exerciții practice de Drept internațional public, ediția 2, Editura C.H.Beck, București 2017

FORME ALE LEGII FUNDAMENTALE ÎN STATELE MUSULMANE

Ana HRISTEA*
Elena SIMION

Abstract

Lucrarea de față își propune să analizeze Legea fundamentală din diferite state și să urmărească relația dintre legea sfântă, considerată fundamentul statelor musulmane, Sharia și preceptele statelor democratice. Istoria contemporană s-a aflat martoră la schimbări pe care lume arabo-musulmană le-a cunoscut și la o ușoară orientare spre modernism și progres.

Deși o lungă perioadă de timp s-a considerat că islamul și democrația sunt termeni antagonici, evoluțiile din ultima perioadă au dovedit că anumite principii democratice pot exista în islamism, regăsindu-se inclusiv în Coran. Lucrarea pornește de la posibilitatea existenței acestei relații dintre islam și democrație, aducând în atenție viziunea asupra drepturilor și libertăților cetățenești în societatea islamică.

Studiul dedică un capitol și comparației dintre două declarații fundamentale pentru statele vizate, și anume Declarația Universală a Drepturilor Omului și Declarația Universală a Drepturilor Omului în Islam. În final, studiul aprofundează relația din legea sfântă, Sharia și Curtea Europeană a Drepturilor Omului precum și evoluția acesteia de-a lungul anilor.

Cuvinte cheie: *lege fundamentală; drepturi și libertăți cetățenești; Curtea Europeană a Drepturilor Omului; Sharia; Declarația Universală a Drepturilor Omului în Islam.*

1. Introducere

Domeniul pe care tematica lucrării de față și-a propus să îl acopere este acela al actelor fundamentale din categorii de state diferite, și anume statele democratice pe de-o parte și lumea arabo-musulmană pe de altă parte. Studiul vizează legea sfântă, Sharia, mergând până la o analiză a relației existente între islamism și democrație. O lungă perioadă de timp, s-a considerat că cele două există în antiteză una față de cealaltă, dar progresul cunoscut de statele musulmane în perioada contemporană, dorința de emancipare și de separare a religiei de stat, dar și existența unui număr din ce în ce mai mare a musulmanilor în Europa arată o încercare de făurire a acestei relații.

---

* Student, Facultatea de Drept, Universitatea "Nicolae Titulescu" din București; (e-mail: ana.hristea@yahoo.com). Student, Facultatea de Drept, Universitatea "Nicolae Titulescu" din București; (e-mail: elenamirela.simion@gmail.com). Acest studiu a fost elaborat sub coordonarea lect. univ. dr. Ștefan Elena Emilia (stefanelena@univnt.ro).

Nu în ultimul rând, studiul se focalizează pe drepturile și libertățile fundamentale existente atât în Constituție, cât și în Declarația Universală a Drepturilor Omului, confruntând-o cu omoloaga acesteia în spațiul islamic, Declarația Universală a Drepturilor Omului în Islam.

Am ales să răspundem la obiectivele asumate făcând mai întâi o introducere în legile islamului și în credințele din spatele acestei societăți orientale, precizând viziunea legii sfinte asupra drepturilor cetățeanului, dar și cum sunt stipulate și în același timp respectate acestea în societatea islamică.

În continuare ne-am concentrat pe Declarația Universală a Drepturilor Omului în Islam și prevederile acesteia, raportând totodată la Declarația Universală a Drepturilor Omului, pe care spațiul islamic nu a acceptat-o, considerând-o în totală opoziție cu legea sfântă, atât cu Sunna, cât și Coranul.

Ca studiu de referință ne-am concentrat pe apostazie și cum este incriminat acesta în state precum Iran, sau Egipt. În finalul lucrării, am ales să prezentăm raportul dintre legea sfântă, Shariah și Curtea Europeană a Drepturilor Omului, în contextul în care există o creștere substanțială a comunităților de musulmani în Europa.

De-a lungul timpului, s-au scris lucrări pe tema relației dintre democrație și islam, lucrări ce au fost citate și în studiul de față, cum ar fi Istoria Filosofiei Islamice, lucrare scrisă de Remus Rus. Adițional, pentru prezentarea și aprofundarea prezentei lucrări de mare ajutor ne-au fost Constituția României, Coranul, dar și prevederile declarațiilor mai sus menționate. În vederea prezentării cât mai detaliate a studiului privind apostazia, dar și a altor exemple utilizate am ales ca referință deciziile pronunțate de către Curtea Europeană a Drepturilor Omului.

2. Conținutul propriu-zis al lucrării

2.1. Islamul și Democrația

Ideologia¹ islamică a fost și este dominată de etnicitate și preceptele Coranului, dar și de *Hadith* și de tot ceea ce înseamnă jurisprudența islamică, *fiqh*. *Hadith* se referă la faptele și relatările profetului Muhammad, iar în sens mai larg cuprinde chiar și mărturisirile urmașilor acestuia. În perioada anilor 1950-1960, lumea arabo-musulmană cunoaște o reorientare spre etnicitate și identitate religioasă, venit ca un refuz la tot ceea ce înseamnă modernism, focalizându-se în special pe refuzul conceptului de Stat. Astfel, statul este înlocuit de *ummah*, adică comunitatea credincioșilor care dobândește valențe universale, toți oamenii având potențial de a deveni membri ai Casei Islamului.

În perioada anilor 80, țările arabe cunosc anumite schimbări care determină o perioadă de destindere și implicit o orientare relativ rezervată, într-adevăr, spre democrație.

Există două păreri², în opoziție, într-adevăr în ceea ce privește relația dintre democrație și islam. Astfel, „o primă opinie este aceea că islamul, prin însuși structura lui este antagonic în raport cu preceptele democratice. Cea de-a doua opinie este aceea conform căreia particularitățile acestuia nu intră în conflict cu democrația, existând

---

¹ Informațiile din prezenta secțiune sunt documentate de noi din sursa: Nadia Anghelescu, Introducere în Islam, Editura Polirom, București, 2014, Capitolele 1-4

² Mihaela Matei, Islamul politic și democrația. Între reformă, interpretare și Jihad, Editura RAO, București, 2011, p.25-30

posibilitatea chiar a unei coexistențe ale celor două”. Exemplificând cele afirmate mai sus, la Cairo, în anul 1990, a fost semnată Declarația Universală a Drepturilor Omului în Islam³. Conform acesteia, drepturile și libertățile fundamentale în Islam sunt parte integrantă a religiei islamice, nimeni neavând dreptul să le încalce cât timp acestea provin din Cartea Sfântă, Coranul, având statutul de porunci divine obligatorii. Deși exista Declarația Universală a Drepturilor Omului, adoptată în anul 1948, aceasta a fost văzută ca fiind în totală discordanță cu ideologia islamică și de aceea, în anul 1990 a luat naștere Declarația Universală a Drepturilor Omului în Islam, concepută în conformitate cu tradiția, *hadith* și cu necesitățile comunității credincioșilor musulmani, *ummah*. Așadar, ideile generale prezente în cele 25 de articole ale Declarației sunt protejarea familiei în contextul social al ummei, egalitatea dintre oameni indiferent de rasă, sex, etnie, limbă sau religie în conformitate cu shariah, și egalitatea în fața justiției, în înțelesul legii sfinte⁴. Shariah este singura sursă a legii, bazată pe Coran și Sunna, adică cartea în care se regăsesc toate spusele profetului Muhammad, și care acoperă toate aspectele întâlnite în societatea musulmană.

2.2. Drepturile și libertățile cetățenești în Islam

Argumentele care stau la baza afirmației că nu există o posibilitate a adaptării islamului la democrație sunt normele prevăzute în legea sfântă, *Shariah*. După cum afirma și Remus Rus în lucrarea sa Istoria filosofiei islamice, consecința întâlnirii dintre lumea islamică și cea occidentală, nu a fost adaptarea celei dintâi, dar reînțoarcerea fermă la autoritatea Coranului⁵. Astfel, unul dintre primii filosofi ai epocii moderne, Jamal al-Din al Afghani este și unul dintre promotorii egalității în drepturi a tuturor oamenilor, indiferent de credința acestora. Ceea ce trebuie remarcat e faptul că majoritatea țărilor musulmane, ca și cele dezvoltate sunt motivate de dorința de modernitate și progres. În ultimele decade, viziunea lor asupra unui viitor mai bun s-a ancorat în viziunea simplă a unui stat central, cu o abordare a reformei de sus în jos. S-a considerat că acest tip de viziune are mai mari șanse de reușită decât democrația, care ar fi oferit un sistem complex, multi-instituțional, ancorat în individualism și în valorile liberale.⁶

Sharia⁷ este legea ce pedepsește delictele coranice. Printre delictele coranice (hudud) amintim: furtul, băutul alcoolului, relații sexuale nelegitime (între persoane necăsătorite), acuzarea pe nedrept de relații sexuale nelegitime. Delictele au o pedeapsă fixă și judecătorul nu poate să intervină prea mult în sentință.

De exemplu, pentru adulter, pedeapsa este lovirea cu pietre până la moarte. În cazul în care se întrețin relații sexuale fără ca partenerii să fie căsătoriți, pedeapsa este de o sută de lovituri de bici. Furtul este pedepsit cu amputarea mâinii drepte. În ceea ce privește crima sau rănirea, dacă este făcută intenționat, moștenitorii victimei au dreptul să se răzbune, cauzând aceleași răni făptașului. Dacă este făcută neintenționat, tribul sau asociații făptașului sunt nevoiți să plătească „prețul sângelui” (diya). Prețul pentru un bărbat musulman este de o sută de cămile, o mie de dinari în aur sau douăsprezece mii de

³ Declarația Universală a Drepturilor Omului în Islam, disponibilă online <http://altera.adatbank.transindex.ro/pdf/4/010Declaratia%20de%20la%20Cairo%20cu%20privire%20la.pdf>, accesat la data de 10 martie 2020

⁴ Declarația de la Cairo cu privire la drepturile omului în Islam, 5 august 1990

⁵ Remus Rus, Istoria filosofiei islamice, Editura Enciclopedică, București, 1994, p. 319

⁶ Raportul Special 93, Islam și Democrație, Institutul de Pace al Statelor Unite, Washington, septembrie 2002, p.3

⁷ Nadia Angheliescu, Introducere în Islam, Editura Polirom, București, 2014, p.60-100

dirhami în argint. Acesta este un preț fix și nu depinde de statutul sau bogăția victimei. Totuși, aici întâlnim discriminarea de gen și de religie. În lege este precizat prețul unui bărbat musulman, implicit prețul unei femei sau al unui non-musulman este mai mic. Iranul este singura țară islamică în care se precizează clar că prețul unei femei este jumătate din prețul unui bărbat.⁸

2.3. Declarația Universală a Drepturilor Omului vs. Declarația Universală a Drepturilor Omului în Islam

Comparând Constituția României cu Declarația Universală a Drepturilor Omului în Islam, constatăm prezența unui articol legat de libertatea religioasă, în ambele.

Astfel, în Constituția României, articolul 29, din capitolul II menționează: „Libertatea gândirii și a opiniilor, precum și libertatea credințelor religioase nu pot fi îngădite sub nicio formă. Nimeni nu poate fi constrâns să adopte o opinie ori să adere la o credință religioasă, contrare convingerilor sale”. Dreptul la libertate religioasă este precizat și în Declarația Universală a Drepturilor Omului în Islam într-un singur articol, fundamentat pe Coran: „Toți oamenii au dreptul la libertate religioasă și la practicarea religiilor lor”.⁹

Însă, contrar articolului, există țări în care realitate este diferită, iar renunțarea la religia musulmană este considerată apostazie, pedeapsa fiind condamnarea la moarte a celui care a săvârșit acest act. Spre exemplu, Arabia Saudită, unde Sharia este legea supremă, iar codul penal nu există, apostazia este considerată o infracțiune extrem de gravă.

În viziunea musulmanilor, există două tipuri de apostazici, ereditari și respectiv, naționali. Primul caz, în care cei ai căror părinți musulmani renunță la religia lor, este considerat inacceptabil, pedeapsa aplicată fiind cea cu moartea, în cazul bărbaților, iar în cazul femeilor, închisoarea pe viață. Dacă cei condamnați acceptă căința sunt absolviți de vină, aceasta fiind singura concesie prin care aceștia pot scăpa de sentință. Iran este un alt exemplu în care apostazia este pedepsită cu condamnarea la moarte. Un caz celebru de condamnare la moarte este cel al scriitorului Salman Rushdie, care a fost condamnat de apostazie în urma unei cărți scrise de acesta.¹⁰

O altă problematică întâlnită în spațiul islamic este cea a statutului și drepturilor femeii. În Declarație au fost dedicate articole care să-i reglementeze acesteia drepturile, dar și obligațiile, astfel: „Femeia este egală cu bărbatul în demnitate umană și are atât drepturi de care să se bucure, cât și datorii de împlinit; ea are propria entitate civilă și independentă financiară și are dreptul de a-și păstra numele și obârșia (...) Soțul este responsabil de susținerea și bunăstarea familiei”.¹¹ Totuși, în realitate progresele juridice nu au stopat nici prezența crimelor de onoare și nici reticența cu privire la emanciparea femeilor în diferite planuri sociale.

Un caz celebru este cel al feministei Nawal Saadawy care a adus mai multe declarații considerate defăimătoare la adresa islamului, cum ar fi portul vălului care din perspectiva acesteia nu este obligatoriu, dar și la adresa pelerinajului, văzut de aceasta o

⁸ Punctul Critic, *Legea islamică și drepturile omului în Orientul Mijlociu*, A se vedea, <https://www.punctulcritic.ro/ioan-alexandru-florea-legea-islamica-si-drepturile-omului-in-orientul-mijlociu.html>, accesat la data de 11 martie 2020

⁹ Coran, 109, verset 6

¹⁰ Mihaela Matei, op.cit, p. 200

¹¹ Articolul 6, Declarația de la Cairo cu privire la drepturile omului în Islam, 5 august 1990

rămășiță a păgânismului. După declarații a fost acționată în justiție, acuzată de apostazie. Apostazia nu a fost recunoscută, dar Nawal Saadawy a fost silită să divorțeze de soțul acesteia.¹²

În ciuda semnării acestei declarații și a dorinței de progres și de modernitate, există state în care democrația și drepturile omului nu sunt deloc respectate. Yemen este un exemplu relevant în ceea ce privește lipsa drepturilor și libertăților cetățenești. Guvernul yemenit și forțele de securitate au folosit în nenumărate rânduri tratamente de tortură îndreptate împotriva populației, dar și acte discriminatorii și de violență împotriva femeilor. De asemenea, este un stat care utilizează cenzura asupra presei.

În Egipt, deși există o Constituție, este aplicată și sharia asupra căreia Frații Musulmani, organizație din care fac parte foarte mulți avocați și judecători, veghează să fie aplicată cât mai riguros. Frăția Musulmană este o organizație politică înființată în anul 1928 în Egipt, având ca scop implementarea legii sfinte, sau „legii lui Allah” peste tot în țară. Dreptul cutumiar este utilizat de musulmani în Egipt, iar șeicii joacă un rol determinant în stingerea unor litigii și de a fi intermediari între fiu și tată, soț și soție, dar și pentru a interveni în reglementarea chestiunilor materiale, cum ar fi, de exemplu, cele referitoare la moșteniri sau la certurile dintre vecini.¹³

În secolul al-XIX-lea a fost introdus în Egipt de către Mehmet Ali și dreptul civil, care avea la bază Codul Napoleonian, ca urmare a unei modernizări administrative și industriale a țării. În anul 1980, articolul 2 din Constituția Egiptului reglementa: „Islamul este religie de stat, araba limba sa oficială și principiile cuprinse în sharia sunt sursa principală a legislației”.¹⁴ Astfel de acțiuni sunt clar în contradicție cu Declarația Universală a Drepturilor Omului (DUDO) care interzice în articolul cinci tortura și pedepsele sau tratamentele crude, inumane, degradante.

2.4. Sharia în raport cu Curtea Europeană a Drepturilor Omului

În trecut CEDO aprecia că Sharia încalcă drepturile fundamentale ale omului și considera că aceasta nu este compatibilă cu democrația și nu accepta aplicarea acesteia în Europa.

În prezent, Curtea apreciază că în anumite limite Sharia este compatibilă cu valorile democratice. Analizând deciziile Curții Europene a Drepturilor Omului referitoare la modul de aplicare a Shariei în spațiul european vom observa modul în care dreptul democratic și cel musulman sunt utilizate și cum sunt gestionate conflictele care se nasc între cele două sisteme. În cauza Refah Partisi și alții contra Turciei din 13 februarie 2003,¹⁵ în decizia sa, CEDO a afirmat că Sharia este incompatibilă cu principiile fundamentale ale democrației și că aceasta încalcă Convenția Europeană a Drepturilor Omului validând astfel desființarea partidului islamist care a câștigat alegerile.

În 2018, în cauza Molla Sali contra Greciei¹⁶, CEDO a soluționat conflictul apărut între normele de drept comun grec și cele din legea sfântă musulmană privind succesiunea.

12 Joseph Confraveux, Alexandra Romano, Egipt. Istorie, Societate, Cultură, Editura Niculescu, București, 2011, p.100

13 Joseph Confraveux, Alexandra Romano, op.cit, p. 148

14 Joseph Confraveux, Alexandra Romano, op.cit, p. 148

15 Refah Partisi și alții contra Turciei - Partid politic de opoziție. Schimbări constituționale - Condiții, A se vedea, <https://jurisprudencedo.com/Refah-Partisi-si-altii-contra-Turciei-Partid-politic-de-opozitie-Schimbari-constitutionale-Conditii.html>, accesat la data de 10 martie 2020

16 Sentința Tribunalului European al Drepturilor Omului în cauza Molla Sali contra Greciei, A se vedea, https://www.iustel.com/v2/revistas/detalle_revista.asp?id_noticia=421144, accesat la data de 9 martie 2020

“Astfel, deși soțul reclamantei încheiase un testament prin care îi lasă moștenire acesteia toate bunurile sale, justiția greacă a considerat că în această cauză se aplica Sharia și nu dreptul comun grec și a anulat testamentul. Conform legii Sharia, moștenirea revenea surorilor defunctului. Prin hotărârea sa, CEDO a decis că Sharia nu se poate impune cetățenilor însă, nu a condamnat aplicarea benevol a acesteia.

Această hotărâre a CEDO a creat un precedent, permițând aplicarea legii musulmane în cadrul comunităților musulmane din țările europene. De asemenea, în această decizie Curtea a stabilit care sunt limitele și condițiile de aplicare a legii musulmane sfinte în Europa: legea se aplică respectându-se voința celor vizați, dar și interesul public general. Cu alte cuvinte cetățenii ce fac parte din această minoritate vor putea alege dacă se spun sau nu Shariei”. Această premisă este controversată întrucât Sharia pedepsește apostazia prin pedeapsa cu moartea. Mai mult decât atât, trebuie luată în calcul o caracteristică importantă a societății musulmane: tradiționalismul. Această caracteristică este de natură să influențeze voința și validitatea consimțământului părților de a li se aplica dreptul musulman.

Deși în cazul României Sharia nu reprezintă o preocupare principală, există state europene în care legea musulmană se aplică așadar alături de dreptul comun al acelei țări. Un exemplu relevant este cel al Marii Britanii care trebuie să rezolve problema conflictelor născute ca urmare a aplicării simultane a celor două sisteme de drept. Este de precizat că în Marea Britanie se află una dintre cele mai mari comunități de musulmani din Europa, formată ca urmare a colonialismului.

Aplicarea dreptului musulman din Marea Britanie se face în tribunalele islamice. Specialiștii¹⁷ apreciază ca exista un număr de peste 85 de astfel de tribunale, însă numai 5 sunt cunoscute oficial. Aceste tribunale soluționează conform normelor religioase conflicte de ordin financiar și familial din cadrul comunităților musulmane. Deciziile acestor tribunale nu sunt recunoscute legal, cu excepția situațiilor în care acestea sunt aprobate de instanțele naționale.

În urma aplicării simultane a celor două sisteme de drept s-au născut și controverse¹⁸. Astfel, se observă discriminarea femeilor prin deciziile date de către tribunalele islamice. În acest context se poate pune următoarea întrebare: aplicarea Sharia în statele europene reprezintă respectarea dreptului cetățeanului la libertate religioasă sau o îngrădire drepturilor cetățenilor- în speță, a femeilor?

În gestionarea și rezolvarea acestui conflict s-a implicat și Consiliul Europei care s-a arătat îngrijorat de situația femeilor musulmane. Consiliul Europei¹⁹ a precizat că deși aplicarea legii Sharia nu este obligatorie, membrii acestei minorități pot fi supuși la presiuni de ordin social pentru a se supune acestei jurisdicții religioase în special în materia divorțurilor și a moștenirilor. Tocmai de aceea, Consiliul a cerut obligarea legală a cuplurilor ce aparțin comunității musulmane din Marea Britanie de a-și înregistra căsătoria la starea civilă.

3. Concluzii

În concluzie, statele democratice și cele din lumea arabo-musulmană au cunoscut diferite forme ale legii fundamentale, adică Sharia, legea sfântă și Constituția. O perioadă îndelungată de timp s-a considerat că nu poate exista o relație între cele două, islamism și

¹⁷ Franco Cardini, Europa și Islamul. Istoria unei neînțelegeri, Editura Polirom, Iași, 2002, p.50-100

¹⁸ Vasile Boari, Religie și democrație în Europa la începutul secolului XXI, Institutul European, 2017, p.150

¹⁹ Vasile Boari, op.cit, p.200

democrație, însă treptat, în urma schimbărilor atât de regim din țările islamice, cât și evoluția societății în general, s-a dovedit că cele două nu sunt la poli opuși.

Secolul XX a schimbat percepția și statutul musulmanilor în Europa, în urma prezenței din ce în ce mai numeroasă a comunităților acestora, din diferite motive, în statele europene. Dorința rămasă utopică, și anume aceea de a extinde *Ummah*, adică Casa Islamului, nu s-a materializat, însă numeroși musulmani trăiesc în zone pentru care Sharia nu are nicio însemnătate, nici în plan politic și nici în plan religios. Astfel tradiția musulmană trebuie să se adapteze într-o Europă în care preceptele religioase regăsite în Coran și în Sunna, sunt doar niște credințe bizare și lipsite de putere, mai ales juridică. Acesta este un motiv pentru care regăsim decizii ale Curții Europene ale Drepturilor Omului în care subiectul principal este Sharia, adică legea sfântă.

Deși întâlnirea dintre occident și orient nu este văzut de mulți ca fiind benefică, totuși dorința de schimbare și de focalizare pe drepturile omului s-a resimțit în lumea arabo-musulmană încă din secolul al-IXI-lea. Odată cu schimbările de regim sau de conducători resimțite de state precum Egipt sau Iran, s-a văzut o dorință de inovație și de abordare a democrației, chiar dacă la un nivel destul de scăzut și în rândul acestora. Accentul pe drepturile și libertățile cetățenești s-a revăzut și la nivelul statelor islamice, ca dovadă având Declarația Universală a Drepturilor Omului în Islam. De precizat este că deși având statutul de state semnate, sunt țări în care realitatea este în totală opoziție cu cele stipulate în articolele acestei declarații, iar ca exemplu relevant, menționat și în prezenta lucrare, este apostazia și incriminarea acesteia cu moartea.

Așadar, lumea musulmană a cunoscut urme ale democrației, mai ales atunci când vine vorba de comunitățile din sfera Europei, acolo unde a fost nevoie de adaptare din partea acestora la legile democratice, însă probabil democrația pură, nu va putea să domine niciodată societatea islamică, unde preceptele, cutumele, dar și credința sunt adânc înrădăcinate în oameni.

Referințe

- Angheliescu Nadia, *Introducere în Islam*, Editura Polirom, București, 2014
- Boari Vasile, *Religie și democrație în Europa la începutul secolului XXI*, Institutul European, 2017
- Cardini Franco, *Europa și Islamul. Istoria unei neînțelegeri*, Editura Polirom, Iași, 2002,
- Constituția României
- Coran, 109, verset 6
- Confraveux Joseph, Romano Alexandra, *Egipt. Istorie, Societate, Cultură*, Editura Niculescu, București, 2011
- *CEDO legalizează Sharia în Europa și supunerea în fața islamului*, A se vedea <https://evz.ro/cedo-legalizeaza-sharia-in-europa-si-supunerea-in-fata-islamului.html>, accesat la data de 5 martie 2020.
- Declarația de la Cairo cu privire la drepturile omului în Islam, 5 august 1990, A se vedea <http://altera.adatbank.transindex.ro/pdf/4/010Declaratia%20de%20la%20Cairo%20cu%20privire%20la.pdf>, accesat la data de 10 martie 2020
- Matei Mihaela, *Islamul politic și democrația. Între reformă, interpretare și Jihad*, Editura RAO, București, 2011
- Rus Remus, *Istoria filosofiei islamice*, Editura Enciclopedică, București, 1994.
- Raportul Special 93, *Islam și Democrație*, Institutul de Pace al Statelor Unite, Washington, septembrie 2002

- Refah Partisi și alții contra Turciei - Partid politic de opoziție. Schimbări constituționale - Condiții, A se vedea, <https://jurisprudencedo.com/Refah-Partisi-si-altii-contra-Turciei-Partid-politic-de-opozitie-Schimbari-constitucionale-Conditii.html>, accesat la data de 10 martie 2020
- Punctul Critic, Legea islamică și drepturile omului în Orientul Mijlociu, A se vedea, <https://www.punctulcritic.ro/ioan-alexandru-florea-legea-islamica-si-drepturile-omului-in-orientul-mijlociu.html>
- Sentința Tribunalului European al Drepturilor Omului în cauza Molla Sali contra Greciei, A se vedea, https://www.iustel.com/v2/revistas/detalle_revista.asp?id_noticia=421144, accesat la data de 9 martie 2020
- 85 de tribunale islamice aplică legea Sharia în Marea Britanie, A se vedea <http://www.ziare.com/international/stiri-externe/85-de-tribunale-islamice-aplica-shari-a-in-marea-britanie-802332>, accesat la data 15 martie 2020

PRINCIPIUL CONSTITUȚIONAL AL EGALITĂȚII ÎN DREPTURI REFLECTAT ÎN JURISPRUDENȚA CURȚII CONSTITUȚIONALE A ROMÂNIEI

Alesia Antonia SORA*

Abstract

Acest articol aduce în prim plan unul dintre cele mai importante principii de drept – principiul egalității, reliefat, pe de o parte, în reglementările internaționale privind egalitatea în drepturi a cetățenilor și nediscriminarea, iar pe de altă parte, desprins din interpretarea dispozițiilor constituționale care statuează cu privire la acesta și reflectat în jurisprudența Curții Constituționale, într-o diversitate de cazuri, care ajută la înțelegerea limitelor întinderii și a sferei de cuprindere a conceptelor acestui principiu fundamental.

Cuvinte cheie: *egalitatea în drepturi, nediscriminare, drepturi fundamentale, control de constituționalitate, jurisprudența Curții Constituționale.*

1. Introducere

Conceptul de egalitate în drepturi este strâns legat de ideea de ființă umană participantă la viața socială, care dobândește, prin actele și acțiunile sale, calitatea de subiect de drept. Din perspectivă juridică, egalitatea are în vedere identitatea de tratament juridic ce trebuie aplicat tuturor persoanelor aflate în situații identice, indiferent de calitățile și specificitățile proprii fiecăreia, care, în lipsa unor reglementări legale, s-ar putea transforma în criterii de discriminare a anumitor persoane în raport cu altele. Prezentul studiu își propune să analizeze felul în care principiul egalității își găsește aplicare în diverse domenii ale vieții sociale, încercând să pună în evidență unele dintre modalitățile juridice prin care se asigură respectarea acestuia. Lucrarea de față este axată pe expunerea unor decizii relevante în această materie ale Curții Constituționale, unica autoritate de control constituțional în România, al cărei rol esențial este acela de a veghea la menținerea supremației Constituției în ansamblul normativ, inclusiv prin verificarea conformității cu Legea fundamentală a legilor și ordonanțelor Guvernului, simple sau de urgență. Deși noțiunea de egalitate a format, de-a lungul vremii, începând chiar din antichitate, obiect de studiu prin prisma diverselor discipline - filosofia, istoria religiilor sau sociologia abordând o varietate de fațete ale acestui fenomen -, știința dreptului rămâne totuși zona care oferă posibilitățile de cercetare cu cea mai realistă șansă de aplicare practică. De aceea, utilitatea oricărui studiu referitor la principiul egalității prin prisma regulilor juridice poate fi demonstrată în orice etapă a dezvoltării umane, domeniul fiind

---

*

Student, Facultatea de Drept, Universitatea "Nicolae Titulescu" din București; (e-mail: alesia.sora@gmail.com). Acest studiu a fost elaborat sub coordonarea asist. univ. dr. Valentina Bărbățeanu (valentina_barbateanu@yahoo.com; valentina.barbateanu@univnt.ro).

susceptibil de o permanentă analiză, mereu îmbogățită pe baza noilor și diverselor împrejurări apărute pe măsură ce viața socială evoluează și se dezvoltă.

Pentru sublinierea importanței acestui principiu fundamental al dreptului, prezentul material este structurat pe 3 paliere: reglementările internaționale privind egalitatea în drepturi a cetățenilor și nediscriminarea; aspecte desprinse din interpretarea dispozițiilor art. 16 din Constituția României care statuează cu privire la acesta, corelat cu art. 4 alin. (2) care determină criteriile nediscriminării, respectiv rasa, naționalitatea, originea etnică, limba, religia, sexul, opinia sau apartenența politică, averea sau originea socială și, în fine, al treilea palier, cel mai consistent, dedicat modului în care acest principiu a fost reflectat în jurisprudența Curții Constituționale.

2. Prezentarea reglementărilor internaționale privind egalitatea în drepturi a cetățenilor și nediscriminarea

La nivel internațional au fost elaborate numeroase documente referitoare la aspecte ce vizează egalitatea în drepturi și nediscriminarea, împrejurare care demonstrează preocuparea deosebită a comunității internaționale pentru protejarea acestor valori cu adânci implicații umane, nu doar la nivel de individ, ci chiar la nivelul unei întregi societăți. Din multitudinea acestor instrumente internaționale, le amintim pe cele mai reprezentative în materie, și anume Directiva privind egalitatea de tratament (2000/78/CE), Directiva privind egalitatea rasială (2000/43/CE), Directiva privind egalitatea de gen privind bunurile și serviciile (2004/113/CE), Directiva privind punerea în aplicare a principiului egalității de șanse și al egalității de tratament între bărbați și femei în materie de încadrare în muncă și de muncă (reformare) (2006/54/CE), ne vom referi, în prezentul material, la dispozițiile cuprinse în *Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene*¹, *Declarația Universală a Drepturilor Omului*², *Convenția Europeană a Drepturilor Omului*³, *Tratatul privind Uniunea Europeană*⁴ și *Tratatul privind Funcționarea Uniunii Europene*⁵.

Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene, în art. 20, intitulat - Egalitatea în fața legii- precizează că: *”Toate persoanele sunt egale în fața legii”*, alături de evocarea criteriilor de nediscriminare, prevăzute în art. 21, și anume: *”(1) Se interzice discriminarea de orice fel, bazată pe motive precum sexul, rasa, culoarea, originea etnică sau socială, caracteristicile genetice, limba, religia sau convingerile, opiniile politice sau de orice altă natură, apartenența la o minoritate națională, averea, nașterea, un handicap, vârsta sau orientarea sexuală. (2) În domeniul de aplicare a tratatelor și fără a aduce atingere dispozițiilor speciale ale acestora, se interzice orice discriminare pe motiv de cetățenie.”* și, de asemenea, în art. 23, intitulat - Egalitatea între femei și bărbați- cu următorul conținut: *”Egalitatea între femei și bărbați trebuie asigurată în toate domeniile,*

1 Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene a intrat în vigoare prin Tratatul de la Lisabona la 1 decembrie 2009. Carta înscrie în legislația Uniunii Europene (UE) o serie de drepturi personale, civile, politice, economice și sociale ale cetățenilor UE și ale rezidenților de pe teritoriul UE și este obligatorie din punct de vedere juridic în toate statele membre UE.

2 Declarația Universală a Drepturilor Omului a fost adoptată de Adunarea Generală a Organizației Națiunilor Unite la 10 decembrie 1948.

3 Convenția Europeană a Drepturilor Omului a fost semnată în 1950 de Consiliul Europei. Toate cele 47 de țări care formează Consiliul Europei participă la convenție. Tratatul de la Lisabona, în vigoare din 1 decembrie 2009, permite UE să adere la CEDO, iar în 2013 a fost finalizat un proiect de acord privind aderarea.

4 Tratatul privind Uniunea Europeană a fost semnat la Maastricht, la 7 februarie 1992 și a intrat în vigoare la 1 noiembrie 1993.

5 Tratatul privind Funcționarea Uniunii Europene a fost semnat la 13 decembrie 2007 și a intrat în vigoare la 1 decembrie 2009.

inclusiv în ceea ce privește încadrarea în muncă, munca și remunerarea. Principiul egalității nu exclude menținerea sau adoptarea de măsuri care să prevadă avantaje specifice în favoarea sexului sub-reprezentat.”

Declarația Universală a Drepturilor Omului menționează, la art. 1: ”Toate ființele umane se nasc libere și egale în demnitate și în drepturi” și completează în art. 2: ”Fiecare om se poate prevala de toate drepturile și libertățile proclamate în prezenta declarație fără niciun fel de deosebire ca, de pildă, deosebirea de rasă, culoare, sex, limba, religie, opinie politică sau orice altă opinie, de origine națională sau socială, avere, naștere sau orice alte împrejurări. În afară de aceasta, nu se va face nicio deosebire după statutul politic, juridic sau internațional al țării sau al teritoriului de care ține o persoană, fie că această țară sau teritoriu sunt independente, sub tutelă, neautonome sau supuse vreunei alte limitări de suveranitate.”

Convenția Europeană a Drepturilor Omului menționează, la art. 14, intitulat - Interzicerea discriminării - următorul principiu: ”Exercitarea drepturilor și libertăților recunoscute de prezenta Convenție trebuie să fie asigurată fără nicio deosebire bazată, în special, pe sex, rasă, culoare, limbă, religie, opinii politice sau orice alte opinii, origine națională sau socială, apartenență la o minoritate națională, avere, naștere sau orice altă situație”.

Tratatul privind Uniunea Europeană prevede, la art. 2: ”Uniunea se întemeiază pe valorile respectării demnității umane, libertății, democrației, egalității, statului de drept, precum și pe respectarea drepturilor omului, inclusiv a drepturilor persoanelor care aparțin minorităților. Aceste valori sunt comune statelor membre într-o societate caracterizată prin pluralism, nediscriminare, toleranță, justiție, solidaritate și egalitate între femei și bărbați.” Articolul 3 alin. (3) prevede că ”Uniunea combate excluziunea socială și discriminările și promovează justiția și protecția sociale, egalitatea între femei și bărbați, solidaritatea între generații și protecția drepturilor copilului.” Articolul 9 din Tratat precizează că, ”în toate activitățile sale, Uniunea respectă principiul egalității cetățenilor săi, care beneficiază de o atenție egală din partea instituțiilor, organelor, oficiilor și agențiilor sale.”

Tratatul privind Funcționarea Uniunii Europene, prevede, la art. 10, că ”În definirea și punerea în aplicare a politicilor și acțiunilor sale, Uniunea caută să combată orice discriminare pe motive de sex, rasă sau origine etnică, religie sau convingeri, handicap, vârstă sau orientare sexuală.”

3. Aspecte desprinse din interpretarea dispozițiilor art. 16 din Constituția României

Art. 16 din Constituția României consacră, la alin.(1), egalitatea cetățenilor în fața legii și a autorităților publice, fără privilegii și fără discriminări, iar alin.(2) prevede că nimeni nu este mai presus de lege.

Într-o opinie doctrinară⁶, egalitatea este un principiu constituțional complex ce se definește atât prin raportare la diferență, cât și prin raportare la discriminare. Egalitatea nu înseamnă uniformitate, pentru că înșiși oamenii nu sunt egali de la natură. S-a afirmat, în doctrină⁷, că egalitatea în drepturi este prin ea însăși o **egalitate de șanse** pe care Constituția o acordă tuturor cetățenilor. Acesta este și sensul alin. (1) din art. 16, care garantează egalitatea în fața legii și autorităților publice, fără privilegii și fără discriminări. Prin conținutul său, alin. (1) se corelează cu art. 4 alin. (2) din Constituție, intitulat -

6 S. Deaconu, *Drept constituțional*, Ediția a 3-a, Editura C.H.Beck, București, 2017, p. 176

7 I. Muraru, E.S.Tănăsescu, *Constituția României pe articole*, Ediția a 2-a, Editura C.H. Beck, 2019, p.137.

Unitatea poporului și egalitatea între cetățeni -, care determină criteriile nediscriminării, acestea fiind rasa, naționalitatea, originea etnică, limba, religia, sexul, opinia, apartenența politică, averea sau originea socială.

Egalitatea poate îmbrăca mai multe forme. În funcție de regimul juridic asigurat unor situații comparabile, egalitatea poate fi strictă sau relativă. Egalitatea strictă sau nediscriminarea absolută, în sensul de echivalență totală a regimului juridic aplicabil unor situații de fapt distincte, se întâlnește mai rar decât egalitatea relativă care exprimă realitatea conform căreia pentru situații sociale care, în mod obiectiv, sunt diferite trebuie asigurate regimuri juridice adaptate specificului fiecăreia dintre ele, adică, în esență, regimuri juridice diferite. Sau, în exprimarea Curții Constituționale din *Decizia nr. 1/1994*⁸: **”principiul egalității în fața legii presupune instituirea unui tratament egal pentru situații care, în funcție de scopul urmărit, nu sunt diferite. De aceea el nu exclude ci, dimpotrivă, presupune soluții diferite pentru situații diferite. În consecință, un tratament diferit nu poate fi doar expresia aprecierii exclusive a legiuitorului, ci trebuie să se justifice rațional, în respectul principiului egalității cetățenilor în fața legii și a autorităților publice”**.

Un alt aspect important vizează sfera de aplicare a principiului egalității, mai precis titularii și beneficiarii egalității. Curtea Constituțională, în *Decizia nr. 102/1995*⁹, arată că **”textul constituțional al art. 16 alin. 1 ar fi aplicabil în cazul persoanelor colective față de care s-a promovat un tratament juridic diferențiat numai dacă astfel regimul juridic diferit s-ar răsfrânge asupra cetățenilor, implicând inegalitatea lor în fața legii și a autorităților publice”**. Altfel spus, principiul constituțional al egalității vizează persoanele fizice, iar pe cele juridice (colective) doar în măsura în care prin inegalitatea lor de tratament juridic sunt afectate drepturi subiective ale unor titulari individuali.

Analizând prevederile constituționale cuprinse în **art. 16, alin. 1 și 2**, deducem că **egalitatea înseamnă**, în primul rând, **oferirea de șanse egale** tuturor cetățenilor. În doctrină¹⁰, s-a afirmat că, prin faptul că nimeni nu este mai presus de lege ne arată că intenția legiuitorului este de a crea un stat de drept în care legea este cea care guvernează și nu voința arbitrară a indivizilor.

În al doilea rând, **egalitatea înseamnă nediscriminare**. În acest fel, art. 16 din Constituția României, care instituie principiul egalității, trebuie interpretat și aplicat în concordanță cu art. 4 alin. (2) din Constituție, care stabilește criteriile după care se realizează această egalitate, conform căruia **„România este patria comună și indivizibilă a tuturor cetățenilor săi, fără deosebire de rasă, de naționalitate, de origine etnică, de limbă, de religie, de sex, de opinie, de apartenență politică, de avere sau de origine socială”**. Egalitatea pur formală poate fi numită și nediscriminare. Din punct de vedere etimologic, nediscriminarea înseamnă interdicția de a face distincție între obiecte, de a stabili între ele o separație, o diferențiere plecând de la trăsăturile lor distinctive. A discrimina înseamnă a separa ierarhizând pe diverse criterii. Discriminare înseamnă orice distincție, excludere, limitare sau preferință bazată pe *rasă, naționalitate, origine etnică, limbă, religie, sex, opinie, apartenență politică, avere sau origine socială*. Rezultatul unei discriminări este reprezentat de suprimarea sau alterarea egalității de tratament.

8 Decizia nr.1 din 8 februarie 1994 privind liberul acces la justiție al persoanelor în apărarea drepturilor, libertăților și intereselor lor legitime, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 69 din 16 martie 1994.

9 Decizia nr. 102 din 31 octombrie 1995 privind pronunțarea asupra recursului declarat de Societatea Comercială "Agapia" - S.R.L. Suceava împotriva Deciziei Curții Constituționale nr. 52 din 23 mai 1995, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 287 din 11 decembrie 1995.

10 S. Deaconu, *Drept constituțional*, op.cit., p. 176-177.

În al treilea rând, Curtea Constituțională a considerat că **egalitatea înseamnă și posibilitatea instituirii unui drept de diferență** pentru situații juridice diferite. Așa se face că, în cazul pensionării bărbaților și al femeilor la vârste diferite, în *Deciziile nr. 107/1995*¹¹ și *nr. 27/1996*¹², Curtea Constituțională a ajuns la concluzia că egalitatea în drepturi înseamnă interzicerea discriminării negative, dar nu și a discriminării pozitive.

Analizând prevederile constituționale cuprinse în **art. 16, alin.3**, cu referire la ocuparea funcțiilor și demnităților publice, civile sau militare, de persoanele care au cetățenia română și domiciliul în țară, în teza a doua a alin. 3, s-a prevăzut *garantarea de către Statul român a egalității de șanse între femei și bărbați pentru ocuparea acestor funcții și demnități*. În doctrină¹³, în interpretarea prezentului alineat, s-a apreciat față de proporția bărbați-femei, că eforturile ce trebuie făcute vor fi în sensul realizării unei prezențe egale ca număr, mai ales în organismele colegiale (parlament, guvern, consilii locale).

În ceea ce privește **alin. 4 al art. 16**, acesta conferă dreptul cetățenilor Uniunii Europene, de a alege și de a fi aleși în autoritățile administrației publice locale, în condițiile legii organice și ale aderării României la Uniunea Europeană. S-a apreciat în doctrină¹⁴, că terminologia utilizată de constituent nu este întâmplătoare: dreptul de vot aparține în exclusivitate cetățenilor români, căci numai aceștia pot participa la exercitarea puterii de stat în România, însă dreptul de a alege autoritățile administrației publice locale, precum și de a participa la competiția electorală pentru locurile din România din cadrul Parlamentului European aparțin și anumitor străini, mai precis acelor cetățeni europeni care îndeplinesc condițiile legii organice, adică au domiciliul sau reședința în România de mai bine de 2 ani și sunt direct interesați și afectați de respectivele autorități publice.

4. Aspecte referitoare la jurisprudența Curții Constituționale

Referitor la principiul egalității, în mod constant, în jurisprudența sa, Curtea a statuat că situațiile în care se află anumite categorii de persoane trebuie să difere în esență pentru a se justifica deosebirea de tratament juridic, iar această deosebire de tratament trebuie să se bazeze pe un criteriu obiectiv și rațional. Această soluție este în concordanță și cu jurisprudența constantă a Curții Europene a Drepturilor Omului, conform căreia orice diferență de tratament făcută de stat între persoane aflate în situații anologice trebuie să își găsească o justificare obiectivă și rezonabilă. În acest sens, în *Decizia nr. 145/2015*¹⁵,

11 Decizia nr. 107 din 1 noiembrie 1995 privind excepția de neconstituționalitate a prevederilor art. 8 alin. (1) din Legea nr. 3/1977, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 85 din 26 aprilie 1996.

12 Decizia nr. 27 din 12 martie 1996 privind pronunțarea asupra recursului împotriva Deciziei Curții Constituționale nr. 107 din 1 noiembrie 1995, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 85 din 26 aprilie 1996.

13 I. Muraru, E.S.Tănăsescu, op.cit., p. 141.

14 Ibidem.

15 Decizia nr. 145 din 12 martie 2015 referitoare la excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 1 alin. (1) și (2), art. 2 alin. (1) și art. 6 din Legea nr. 63/2011 privind încadrarea și salarizarea în anul 2011 a personalului didactic și didactic auxiliar din învățământ, ale art. II - art. 1 alin. (3) și (4) din Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 80/2010 pentru completarea art. 11 din Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 37/2008 privind reglementarea unor măsuri financiare în domeniul bugetar, precum și pentru instituirea altor măsuri financiare în domeniul bugetar, art. 1 alin. (1)-(3) din Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 19/2012 privind aprobarea unor măsuri pentru recuperarea reducerilor salariale, art. 1 din Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 84/2012 privind stabilirea salariilor personalului din sectorul bugetar în anul 2013, prorogarea unor termene din acte normative, precum și unele măsuri fiscal-bugetare, precum și ale art. 1 alin. (3) și (4) și art. 2 alin. (1) lit. a) din Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 103/2013 privind salarizarea personalului plătit din fonduri publice în anul 2014, precum și alte măsuri în domeniul cheltuielilor publice, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 297 din 30 aprilie 2015.

Curtea a reținut că ”ambele categorii de personal între care se realizează comparația de către autorul excepției sunt *cadre didactice din învățământul preuniversitar, care însă se află în situații juridice diferite*, anume personal didactic din învățământul preuniversitar cu o vechime în învățământ până în 6 ani și personal didactic din învățământul preuniversitar cu o vechime de peste 6 ani, astfel că în cauză nu poate fi primită critica privind încălcarea principiului egalității în fața legii, prevăzut de art.16 din Constituție.”

Referitor la **menținerea în serviciu după împlinirea vârstei standard de pensionare pentru anumite categorii de polițiști** la care se referă autorul excepției, în *Decizia nr. 117/2015*¹⁶, Curtea a precizat că ”această posibilitate reprezintă un beneficiu acordat de legiuitor pentru anumite categorii socioprofesionale (de exemplu, militari, polițiști, magistrați, profesori), neexistând un drept al menținerii în serviciu după împlinirea vârstei standard de pensionare. Cu atât mai puțin, acest beneficiu nu reprezintă un drept fundamental. În consecință, Curtea reține că dispozițiile de lege criticate nu instituie un drept, ci doar o vocație, dacă sunt îndeplinite condițiile prevăzute de lege, respectiv cererea persoanei pentru menținerea în activitate și dacă starea de sănătate îi permite rezolvarea în foarte bune condiții a atribuțiilor ce îi revin, cu aprobarea anuală a ministrului administrației și internelor. Prin urmare, Curtea constată că textele de lege supuse controlului de constituționalitate nu contravin art.16 din Constituție, chiar dacă instituie o diferențiere cu privire la menținerea în serviciu după împlinirea vârstei standard de pensionare între cele două categorii de polițiști la care se referă autorul excepției, aceasta are la bază un criteriu obiectiv și rezonabil și se explică prin diferența de grade profesionale dintre cele două categorii.”

În *Decizia nr. 549/2014*¹⁷, referitor la susținerea autorului potrivit căreia dispozițiile Ordonanței de urgență a Guvernului nr.59/2011 ar avea un caracter discriminatoriu, întrucât au ca efect diminuarea cuantumului pensiei, Curtea a reținut că ”principiul păstrării în plată a cuantumului pensiei celui mai favorabil vizează numai pensiile întemeiate pe sistemul contributiv, întrucât numai în acest caz cuantumului pensiei poate fi considerat ca fiind un drept câștigat. Prin urmare, persoanele care au beneficiat de pensii de serviciu și titularii pensiilor în sistemul public de pensii nu se află în situații identice, astfel că tratamentul juridic diferențiat nu are semnificația încălcării principiului constituțional al egalității în drepturi a cetățenilor.”

În ceea ce privește interzicerea ocupării unor funcții de conducere în universitățile de stat, particulare și confesionale, după îndeplinirea vârstei de pensionare, cu excepția mandatelor în exercițiu la data intrării în vigoare a legii, prin *Decizia nr. 2/2011*¹⁸, Curtea a constatat că ”o atare măsură nu este de natură să încalce principiul egalității prevăzut de art.16 din Constituție. În speță, criteriul vârstei are doar natura unei condiții legale pentru exercitarea unei profesii, aplicabilă în mod egal tuturor persoanelor aflate în situații identice, respectiv acelor care se încadrează în ipoteza prevăzută de norma juridică. De

16 *Decizia nr. 117 din 10 martie 2015 referitoare la excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 69 alin. (1) lit. c) și ale art. 691 din Legea nr. 360/2002 privind Statutul polițistului, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 303 din 4 mai 2015.*

17 *Decizia nr. 549 din 15 octombrie 2014 referitoare la excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 59/2011 pentru stabilirea unor măsuri în domeniul pensiilor prevăzute la art. 1 lit. c)-h) din Legea nr. 119/2010 privind stabilirea unor măsuri în domeniul pensiilor, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 908 din 15 decembrie 2014.*

18 *Decizia nr. 2 din 4 ianuarie 2011 referitoare la obiecția de neconstituționalitate privind Legea educației naționale, în ansamblul său, precum și, în special, art. 45 alin. (5), (6), (7) și (9), art. 46 alin. (2), art. 121, art. 125 alin. (1) lit. a), b) și c), art. 125 alin. (2), art. 128 alin. (5), art. 132 alin. (5), art. 212 alin. (3), art. 215 alin. (1), (3) și (4), precum și art. 361 alin. (2) din lege, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 136 din 23 februarie 2011.*

asemenea, Curtea a reținut că dreptul la muncă, alegerea profesiei, a meseriei sau a ocupației, precum și a locului de muncă vizează posibilitatea oricărei persoane de a exercita profesia sau meseria pe care o dorește, în anumite condiții stabilite de legiuitor, și nu vizează obligația statului de a garanta accesul tuturor persoanelor la toate profesiile".

Referitor la **existența unei discriminări cauzate de modificarea în timp a legilor în materia pensionării personalului medical**, Curtea a reținut, prin Decizia nr. 208/2015¹⁹, că "situația diferită în care se află cetățenii în funcție de reglementarea aplicabilă potrivit principiului *tempus regit actum* nu poate fi privită ca o încălcare a dispozițiilor constituționale care consacră egalitatea în fața legii și a autorităților publice, fără privilegii și discriminări. În același timp, Curtea constată că nu constituie o discriminare care să afecteze constituționalitatea textelor respective faptul că, prin aplicarea în timp a unor prevederi legale, anumite persoane pot ajunge în situații defavorabile, apreciate ca atare prin prisma propriilor lor interese subiective."

În Decizia nr. 1.068/2012²⁰, Curtea a constatat că "nu poate reține critica referitoare la pretinsa nesocotire a dispozițiilor art.16 din Constituție, întrucât **angajații din sistemul public și cei din mediul privat nu se află în aceeași situație juridică**. Cei care sunt angajați în raporturi de muncă în mediul bugetar sunt legați, în mod esențial, din punctul de vedere al sursei din care sunt alimentate salariile/indemnizațiile sau soldele, de bugetul public național, de încasările și de cheltuielile din acest buget, dezechilibrarea acestuia putând avea consecințe în ceea ce privește diminuarea cheltuielilor din acest buget. Or, salariile/indemnizațiile/soldele reprezintă astfel de cheltuieli - mai exact, cheltuieli de personal. În schimb, în mediul privat, raporturile de muncă sunt guvernate întotdeauna de contractul individual de muncă încheiat între un angajat și un angajator."

Referitor la dispozițiile legale care prevăd că în unitățile școlare cu predare și în limbile minorităților naționale unul dintre directori va fi obligatoriu din rândul cadrelor didactice din minoritatea respectivă, prin Decizia nr. 2/2011²¹, Curtea a constatat că "nu reprezintă o încălcare a prevederilor art.16 din Constituția României, avându-se însă în vedere faptul că trebuie să fie respectate și criteriile de competență profesională. Aceste dispoziții legale reprezintă opțiunea legiuitorului care a dorit ca în structurile de conducere ale instituțiilor de învățământ respective să fie reprezentate și persoanele aparținând respectivelor minorități naționale, ca o expresie a unei societăți în care se promovează cunoașterea și toleranța reciprocă."

Principiul egalității în drepturi, consacrat de art.16 din Constituție, are în vedere dreptul cetățenilor - deci, al persoanelor fizice - de a fi egali în fața legii și a autorităților publice, fără privilegii și fără discriminări. Prin Decizia nr.35/1996²², Curtea a reținut că "Principiul egalității cetățenilor se aplică și persoanelor juridice, în măsura în care prin

---

19 Decizia nr. 208 din 31 martie 2015 referitoare la excepția de neconstituționalitate a prevederilor Legii nr. 53/2014 pentru aprobarea Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 144/2008 privind exercitarea profesiei de asistent medical generalist, a profesiei de moașă și a profesiei de asistent medical, precum și organizarea și funcționarea Ordinului Asistenților Medicali Generaliști, Moașelor și Asistenților Medicali din România, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 419 din 12 iunie 2015.

20 Decizia nr. 1.068 din 13 decembrie 2012 referitoare la excepția de neconstituționalitate a prevederilor art. 1 alin. (1) din Legea nr. 118/2010 privind unele măsuri necesare în vederea restabilirii echilibrului bugetar, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 73 din 4 februarie 2013.

21 Decizia nr. 2 din 4 ianuarie 2011 referitoare la obiecția de neconstituționalitate privind Legea educației naționale, în ansamblul său, precum și, în special, art. 45 alin. (5), (6), (7) și (9), art. 46 alin. (2), art. 121, art. 125 alin. (1) lit. a), b) și c), art. 125 alin. (2), art. 128 alin. (5), art. 132 alin. (5), art. 212 alin. (3), art. 215 alin. (1), (3) și (4), precum și art. 361 alin. (2) din lege, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 136 din 23 februarie 2011.

22 Decizia nr. 35 din 2 aprilie 1996 privind constituționalitatea unor prevederi ale Legii partidelor politice, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 75 din 11 aprilie 1996.

intermediul acestora cetățenii își exercită un drept constituțional [...]”. Într-o speță, în care autorul excepției a invocat art.16 din Constituție prin prisma faptului *că o persoană juridică este dezavantajată, întrucât ar putea datora daune-interese ca urmare a neexecutării la timp, din varii motive, a unei prevederi esențiale a contractului individual de muncă: plata remunerației*, Curtea a apreciat, în *Decizia nr. 744/2011*²³, că ”art.16 din Constituție nu are incidență în cauză, neurmărindu-se exercitarea de către persoana fizică, prin intermediul persoanei juridice, a unui drept fundamental, ci apărarea unor interese pur economice ale persoanei juridice. Mai mult, în motivarea excepției nici nu se precizează în raport cu care dintre subiecții de drept ar fi dezavantajat/discriminat angajatorul; or, invocarea art.16 din Constituție se face întotdeauna prin arătarea unor situații comparabile de unde ar rezulta discriminarea.”

În finalul acestei lucrări, poate fi ilustrativă redarea unora dintre considerentele din cuprinsul *Deciziei nr. 464/2019*²⁴, în care Curtea Constituțională a reținut, raportat la principiul egalității, că ”acesta se întemeiază pe una dintre valorile supreme ale poporului român, respectiv demnitatea umană, sursa drepturilor și libertăților fundamentale, precum și a garanțiilor asociate acestora. Locul pe care principiul egalității îl ocupă în ansamblul dispozițiilor constituționale îi conferă o importanță particulară. Totodată, principiul egalității caracterizează drepturile și libertățile fundamentale, fiind, în același timp, o garanție a fiecărui drept fundamental în parte. Principiul egalității, în componenta sa de nediscriminare, are un conținut autonom, o existență de sine stătătoare în sensul că impune obligații corespunzătoare în sarcina statului pentru a asigura egalitatea juridică dintre subiecții de drept. Tratatamentul discriminatoriu constă în excluderea directă sau indirectă a unor categorii de persoane de la drepturile, libertățile, vocația, speranța legitimă de care se bucură toți ceilalți aflați în situații similare. Prin urmare, egalitatea nu este o chestiune cantitativă în sensul că se poate aprecia și raporta doar la un set de drepturi și libertăți fundamentale prevăzute în Constituție, ci are și un aspect calitativ, astfel încât poate fi valorizat, în componenta sa privind nediscriminarea, ca fiind un principiu de drept ce promovează egalitatea juridică. Prin urmare, întrucât principiul egalității ține de esența și funcția demnității umane, rezultă că egalitatea este un element caracterizant și intrinsec al demnității umane. În acest sens, Curtea reține că însuși art.1 teza întâi din Declarația Universală a Drepturilor Omului, adoptată sub auspiciile Organizației Națiunilor Unite, prevede că „Toate ființele umane se nasc libere și egale în demnitate și în drepturi”, ceea ce evidențiază componenta de egalitate a demnității umane. Rezultă, așadar, că există o legătură organică între valorile supreme ale statului ce vizează condiția umană a individului înscrise în art.1 alin.(3) din Constituție, principiile inerente drepturilor și libertăților fundamentale, precum și drepturile și libertățile fundamentale expres prevăzute de Constituție.”

5. Concluzii

Lucrarea de față a intenționat să evidențieze importanța principiului egalității în drepturi, debutând cu evocarea cadrului juridic internațional în acest domeniu și continuând cu prezentarea unor decizii pronunțate de Curtea Constituțională a României în soluționarea unor excepții de neconstituționalitate cu privire la texte de lege care puneau

23 Decizia nr. 744 din 2 iunie 2011 referitoare la excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 166 alin. (4) din Legea nr. 53/2003 - Codul muncii, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 590 din 22 august 2011.

24 Decizia nr. 464 din 18 iulie 2019 asupra propunerii legislative de revizuire a Constituției României [Pl-x 331/3.07.2019] publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 646 din 5 august 2019.

probleme din perspectiva compatibilității cu dispozițiile din Legea fundamentală care consacră acest principiu. Având în vedere diversitatea situațiilor ce se pot ivi în practică, luarea în considerare a celor statuate de instanța națională de contencios constituțional poate fi un bun punct de pornire pentru evitarea pe viitor a unor nedorite situații de discriminare, cunoașterea jurisprudenței în materie a Curții Constituționale fiind deosebit de utilă în acest scop. Analiza principiului egalității oferă posibilități nelimitate de studiu, tocmai ca urmare a necesității permanente de respectare a acestuia și de asigurare a unor garanții cât mai puternice pentru transpunerea sa efectivă în viața socială.

Referințe

- I. Muraru, E.S. Tănăsescu, *Constituția României pe articole*, Ediția a 2-a, Editura C.H. Beck, 2019
- S. Deaconu, *Drept constituțional*, Ediția a 3-a, Editura C.H. Beck, București, 2017
- Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene
- Declarația Universală a Drepturilor Omului
- Convenția Europeană a Drepturilor Omului
- Tratatul privind Uniunea Europeană
- Tratatul privind Funcționarea Uniunii Europene
- Decizia nr.1 din 8 februarie 1994 privind liberul acces la justiție al persoanelor în apărarea drepturilor, libertăților și intereselor lor legitime, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 69 din 16 martie 1994.
- Decizia nr. 102 din 31 octombrie 1995 privind pronunțarea asupra recursului declarat de Societatea Comercială "Agapia" - S.R.L. Suceava împotriva Deciziei Curții Constituționale nr. 52 din 23 mai 1995, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 287 din 11 decembrie 1995.
- Decizia nr. 107 din 1 noiembrie 1995 privind excepția de neconstituționalitate a prevederilor art. 8 alin. (1) din Legea nr. 3/1977, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 85 din 26 aprilie 1996.
- Decizia nr. 27 din 12 martie 1996 privind pronunțarea asupra recursului împotriva Deciziei Curții Constituționale nr. 107 din 1 noiembrie 1995, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 85 din 26 aprilie 1996.
- Decizia nr. 145 din 12 martie 2015 referitoare la excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 1 alin. (1) și (2), art. 2 alin. (1) și art. 6 din Legea nr. 63/2011 privind încadrarea și salarizarea în anul 2011 a personalului didactic și didactic auxiliar din învățământ, ale art. II - art. 1 alin. (3) și (4) din Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 80/2010 pentru completarea art. 11 din Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 37/2008 privind reglementarea unor măsuri financiare în domeniul bugetar, precum și pentru instituirea altor măsuri financiare în domeniul bugetar, art. 1 alin. (1)-(3) din Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 19/2012 privind aprobarea unor măsuri pentru recuperarea reducerilor salariale, art. 1 din Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 84/2012 privind stabilirea salariilor personalului din sectorul bugetar în anul 2013, prorogarea unor termene din acte normative, precum și unele măsuri fiscal-bugetare, precum și ale art. 1 alin. (3) și (4) și art. 2 alin. (1) lit. a) din Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 103/2013 privind salarizarea personalului plătit din fonduri publice în anul 2014, precum și alte măsuri în domeniul cheltuielilor publice, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 297 din 30 aprilie 2015.
- Decizia nr. 117 din 10 martie 2015 referitoare la excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 69 alin. (1) lit. c) și ale art. 69 din Legea nr. 360/2002 privind Statutul poliștilor, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 303 din 4 mai 2015.

- Decizia nr. 549 din 15 octombrie 2014 referitoare la excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 59/2011 pentru stabilirea unor măsuri în domeniul pensiilor prevăzute la art. 1 lit. c)-h) din Legea nr. 119/2010 privind stabilirea unor măsuri în domeniul pensiilor, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 908 din 15 decembrie 2014.
- Decizia nr. 2 din 4 ianuarie 2011 referitoare la obiecția de neconstituționalitate privind Legea educației naționale, în ansamblul său, precum și, în special, art. 45 alin. (5), (6), (7) și (9), art. 46 alin. (2), art. 121, art. 125 alin. (1) lit. a), b) și c), art. 125 alin. (2), art. 128 alin. (5), art. 132 alin. (5), art. 212 alin. (3), art. 215 alin. (1), (3) și (4), precum și art. 361 alin. (2) din lege, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 136 din 23 februarie 2011.
- Decizia nr. 208 din 31 martie 2015 referitoare la excepția de neconstituționalitate a prevederilor Legii nr. 53/2014 pentru aprobarea Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 144/2008 privind exercitarea profesiei de asistent medical generalist, a profesiei de moașă și a profesiei de asistent medical, precum și organizarea și funcționarea Ordinului Asistenților Medicali Generaliști, Moașelor și Asistenților Medicali din România, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 419 din 12 iunie 2015.
- Decizia nr. 1068 din 13 decembrie 2012 referitoare la excepția de neconstituționalitate a prevederilor art. 1 alin. (1) din Legea nr. 118/2010 privind unele măsuri necesare în vederea restabilirii echilibrului bugetar, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 73 din 4 februarie 2013.
- Decizia nr. 35 din 2 aprilie 1996 privind constituționalitatea unor prevederi ale Legii partidelor politice, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 75 din 11 aprilie 1996.
- Decizia nr. 744 din 2 iunie 2011 referitoare la excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 166 alin. (4) din Legea nr. 53/2003 - Codul muncii, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 590 din 22 august 2011.
- Decizia nr. 464 din 18 iulie 2019 asupra propunerii legislative de revizuire a Constituției României [Pl-x 331/3.07.2019] publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 646 din 5 august 2019.

DEFRIȘAREA SUB LUPA DREPTULUI

Alina-Mihaela TIRICĂ*

Abstract

Acest studiu analizează problema defrișărilor cu care se confruntă România, din perspectiva normelor legale. Astfel, defrișarea, care a atins cote alarmante în prezent, poate fi observată și ca o încălcare a dreptului fundamental la un mediu sănătos și echilibrat ecologic, deoarece, prin acest fenomen scăpat de sub control, se produce poluarea, sub toate formele sale: a solului, a aerului și a apei, care conduce, în timp, la încălzirea globală, cu toate consecințele care decurg din aceasta, ca de pildă, schimbările climatice. Având în vedere cele de mai sus arătate, studiul pune accentul asupra analizei infracțiunilor silvice reglementate în legea națională, asupra unei statistici ce ne relevă situația îngrijorătoare a fondului forestier, urmând, ca în finalul studiului, să fie realizate câteva propuneri de lege ferenda menite să schimbe acest trist fenomen, precum și prezentarea unor cazuri din jurisprudența națională. Așadar, prin parcurgerea studiului, cititorii vor putea înțelege însemnătatea fenomenului defrișărilor, dar și cum, din perspectiva dreptului, se poate realiza o schimbare în bine a situației de fapt actuale.

Cuvinte-cheie: *defrișarea; dreptul la un mediu sănătos și echilibrat ecologic; infracțiuni silvice; statistică privind defrișările; jurisprudență în materie.*

1. Introducere

Natura, poate cel mai frumos și liniștitor element creat vreodată, reprezintă o sursă de viață, atât privită în sensul de adăpost și casă pentru o mulțime de viețuitoare necuvântătoare, cât și în sensul de a contribui la traiul bun și îndestulător al oamenilor. Însă, în ultima perioadă, aceasta începe să dispară încetul cu încetul, fiind înlocuită de o mulțime de construcții, iar oamenii parcă nici nu observă acest lucru, deoarece nu iau nici o măsură eficientă pentru a o salva, fiind, mai degrabă, ocupați cu cearta pe putere.

Și, de aici, se ajunge la trista concluzie, foarte bine punctată de Vasile Ghica: „Și-a imaginat, oare, natura, că în numai câteva decenii va ajunge zdrențe.” Da, într-adevăr, chiar acest lucru s-a și întâmplat, fiind evident doar cu ochiul liber, fără a fi nevoie de studii de specialitate care să ne mai arate acest lucru. La început, omul s-a folosit rațional de beneficiile oferite de natură, însă, pe parcursul anilor, descoperind că natura îi poate oferi averi inestimabile și intrând într-o eră a tehnologiilor, a început să o exploateze la

---

* Student în anul III, Facultatea de Științe Economice și Drept, Specializarea: Drept, Universitatea din Pitești, (e-mail: alina_mihaela845@yahoo.com). Acest studiu a fost elaborat sub coordonarea lect. univ. Duminică Ramona-Florentina (e-mail: duminica.ramona@gmail.com).

maximum, fără a se mai gândi la consecințele negative pe care le provoacă, în special, pentru generațiile viitoare.

Astfel, pădurile, care reprezintă o parte importantă din natură, au ajuns, în ultima perioadă, să fie grav amenințate din cauza defrișărilor și a degradării, ajungându-se ca aceste amenințări să reprezinte una dintre cele mai mari provocări, în materie de durabilitate, din zilele noastre. Prin urmare, studiul se va concentra asupra subiectului defrișărilor, punându-se accentul asupra următoarelor domenii: dreptul fundamental la mediu, cu referire la defrișări; infracțiuni silvice; statistica defrișărilor; propuneri de lege ferenda; precum și spețe din jurisprudența națională.

Pădurile sunt indispensabile. Ele sunt plămâni noștri și sistemul de menținere a funcțiilor noastre vitale, acoperind 30% din suprafața terestră și găzduind 80% din biodiversitate. Pădurile ne asigură aerul pe care îl respirăm, prin captarea dioxidului de carbon din atmosferă. Pădurile oferă o infrastructură organică vitală pentru unele dintre cele mai dense și mai diverse ecosisteme ale planetei. Acestea oferă mijloace de subzistență și venituri pentru aproximativ 25% din populația lumii, dețin valori culturale, sociale și spirituale și reprezintă o mare parte a terenurilor populate în mod tradițional de populațiile indigene.¹

De asemenea, pădurile constituie o componentă majoră a capitalului natural al României, fiind un factor principal de stabilitate ecologică, având o relevanță reală, atât pe plan economic, cât și pe plan social. Cea mai periculoasă formă de criminalitate silvică are la bază exploatarea excesivă a resurselor naturale, dincolo de posibilitățile reale de regenerare ale ecosistemului. O asemenea exploatare nu se poate face decât în condiții industriale, cu tehnologie corespunzătoare, cu o forță de muncă adecvată și într-un cadru juridic inapt să opună o rezistență reală. Deși efectele defrișărilor ilegale asupra mediului înconjurător și ale ecosistemului sunt incontestabile, modalitățile efective de reprimare ale acestor acțiuni sunt într-o continuă schimbare, care uneori le lipsește de eficacitate.²

Defrișarea este o cauză principală a reducerii biodiversității. Emisiile generate din exploatarea terenurilor și din schimbarea destinației terenurilor, în special ca urmare a defrișărilor, reprezintă a doua cauză principală a schimbărilor climatice, după arderea combustibililor fosili. Acestea reprezintă aproape 12% din toate emisiile de gaze cu efect de seră, iar adoptarea unor măsuri în acest domeniu este importantă pentru combaterea schimbărilor climatice. Defrișările pot avea, de asemenea, un impact devastator asupra mijloacelor de subzistență ale celor mai vulnerabile populații.³

2. Observații privind dreptul la un mediu sănătos și echilibrat ecologic, cu implicații în fenomenul defrișărilor

Calitatea mediului înconjurător este afectată de impactul negativ al unor activități economice, mai ales al proceselor industriale, producerii energiei electrice și tehnice, exploatarea necorespunzătoare a unor resurse naturale, al circulației numărului mare de vehicule, al unei infrastructuri tehnico-edilitare necorelate cu dezvoltarea unor așezări umane, inclusiv de poluarea transfrontalieră, care a sporit în ultimii ani. Impactul negativ

---

¹ Comisia Europeană, „Intensificarea acțiunii UE pentru protejarea și refacerea pădurilor la nivel mondial” în *Comunicare a Comisiei către Parlamentul European, Consiliu, Comitetul Economic și Social European și Comitetul Regiunilor*, (Bruxelles, 23.7.2019): 1.

² Andreea Vernea, „Particularitățile conținutului constitutiv al infracțiunilor silvice în situația subiectului activ persoană juridică”, *Dreptul românesc la 100 de ani de la Marea Unire. Dimensiuni și tendințe*, (2018): 412.

³ Comisia Europeană, „Intensificarea acțiunii UE”: 1.

se manifestă, în principal, asupra poluării aerului, calitatea apei, calitatea solului sau calitatea pădurilor.⁴

Dreptul la un mediu sănătos și echilibrat ecologic este un „drept de solidaritate” între generațiile existente, pe de o parte, și între cele viitoare, pe de alta. Primul tip de solidaritate se exprimă în interesul comun al umanității de a asigura un mediu sănătos și echilibrat ecologic și exprimă interdependența între indivizii aceleiași specii și natura înconjurătoare. Cel de-al doilea, se exprimă mai ales prin conceptul de „drepturi ale generațiilor viitoare”. Deși, în concepția juridică, tradițională, o persoană nu dobândește drepturi decât în momentul nașterii sale, în privința dreptului de a moșteni un mediu de calitate, acesta are o fizionomie proprie. El se manifestă, într-o primă etapă, prin îndatorirea colectivă și individuală a generațiilor prezente de a menține și a ameliora calitatea mediului pe termen lung spre a-l transmite, astfel generațiilor următoare. Din punct de vedere juridic, o importanță deosebită o prezintă, în acest sens, consacrarea obligației de a lua în calcul și conservarea naturii pe termen lung, în mod viabil. Această idee este evidentă în cadrul dezvoltării durabile. Astfel, după ce își stabilește drept obiectiv reglementarea protecției mediului „pe baza principiilor și elementelor strategice care conduc la dezvoltarea durabilă a societății”, O.U.G. nr. 195/2005 definește dezvoltarea durabilă ca fiind „dezvoltarea care corespunde prezentului, fără a compromite posibilitatea generațiilor viitoare de a-și satisface propriile necesități”. De asemenea, utilizarea durabilă a resurselor naturale este prevăzută ca un „element strategic”.⁵

Problema acestor drepturi numite și „de solidaritate” a oamenilor între ei, dar și a generației actuale cu cele viitoare, este că nu au un caracter viguros ca celelalte drepturi, fiind destul de difuze, atât ca aplicabilitate, dar și cât privește conținutul. Problema are legătură, mai degrabă, cu elementul abstract al acestor drepturi, pentru că ele ne condiționează și limitează anumite drepturi și beneficii concrete, prezente (de exemplu exploatarea intensivă a anumitor resurse pentru profit material, dar care, subsidiar, produce poluare) pentru altele posibil mai mari, dar în viitor și nu neapărat ușor vizibile (aceeași exploatare realizată rațional și în anumite limite aduce mai puține beneficii economice concrete pe termen scurt, dar asigură un mediu mai echilibrat și nepoluat).⁶

Dreptul la un mediu sănătos și echilibrat ecologic⁷ a fost introdus printre drepturile fundamentale relativ târziu, respectiv în 2003 prin Legea de revizuire a Constituției, fiind introdus în Titlul II „Drepturile, libertățile și îndatoririle fundamentale”, Capitolul II „Drepturile și libertățile fundamentale”, art. 35 „Dreptul la un mediu sănătos”. Constituționalizarea acestui drept reflectă cerințele aderării la Uniunea Europeană, unde protecția mediului reprezintă una dintre prioritățile politicilor fundamentale ale Uniunii, ale statelor membre și ale societății civile.

Potrivit dispozițiilor constituționale, statul recunoaște dreptul oricărei persoane la un mediu înconjurător sănătos și echilibrat ecologic și asigură cadrul legislativ pentru exercitarea acestui drept. Totodată, persoanele fizice și juridice au îndatorirea de a proteja și a ameliora mediul înconjurător. O particularitate a acestui drept este caracterul său ambivalent, de drept fundamental, dar și de îndatorire a persoanelor fizice și juridice.

⁴ Ioan Muraru (coord.), Tănăsescu Elena Simina (coord.), *Constituția României. Comentariu pe articole* (București: editura C. H. Beck, 2008), 1286.

⁵ Mircea Duțu, *Introducere în dreptul penal al mediului* (București: editura Hamangiu, 2013), 30.

⁶ Adrian Barbu Ilie, *Dreptul mediului* (București: editura C. H. Beck, 2017), 50-51.

⁷ Pentru mai multe detalii privind dreptul la un mediu sănătos și echilibrat ecologic, a se vedea Ramona Duminiță, *Introducere în dreptul mediului* (București: editura Universitară, 2015), 85-87.

Cuprinzând mai puțin de un sfert din suprafața totală a țării, pădurile ocupă un loc important în cadrul economiei naționale. Ele servesc la apărarea terenurilor agricole împotriva secetei, a surpărilor și alunecărilor de terenuri, la ameliorarea și refacerea calităților naturale ale solului, la purificarea aerului, în domeniul balneoclimateric și în dezvoltarea așezărilor omenești, pentru pășunatul animalelor, exercitarea vânătorii, agrement etc. Totodată pădurile constituie o prețioasă materie primă pentru industria de construcții, transporturi și alte ramuri ale economiei naționale. Nu trebuie trecută cu vederea nici importanța ce o prezintă pădurile în reglarea climei și în realizarea unui important rol sanitar și estetic.⁸

Gestionarea durabilă a pădurilor reprezintă administrarea și utilizarea pădurilor astfel încât să își mențină și să își amelioreze biodiversitatea, productivitatea, capacitatea de regenerare, vitalitatea, sănătatea, în așa fel încât să asigure, în prezent și în viitor, capacitatea de a exercita funcțiile multiple ecologice, economice și sociale permanente la nivel local, regional, național și global, fără a crea prejudicii altor ecosisteme.⁹

În conformitate cu art. 1 C. silvic, fondul forestier național este alcătuit din totalitatea pădurilor, a terenurilor destinate împăduririi, a celor care servesc nevoilor de cultură, producție sau administrație silvică, a iazurilor, a albiilor pâraielor, a altor terenuri cu destinație forestieră, inclusiv cele neproductive, cuprinse în amenajamente silvice la data de 1 ianuarie 1990, inclusiv cu modificările de suprafață, conform operațiunilor de intrări-ieșiri efectuate în condițiile legii, constituite, indiferent de forma de proprietate. Toate terenurile incluse în fondul forestier național sunt terenuri cu destinație forestieră.

În accepțiunea Codului silvic, „sunt considerate păduri și sunt incluse în fondul forestier național terenurile cu o suprafață de cel puțin 0,25 ha, acoperite cu arbori; arborii trebuie să atingă o înălțime minimă de 5 m la maturitate în condiții normale de vegetație”. Termenul „pădure” desemnează: a) pădurile cuprinse în amenajamentele silvice la data de 1 ianuarie 1990, inclusiv cu modificările de suprafață, conform operațiunilor de intrări-ieșiri efectuate în condițiile legii; b) perdelele forestiere de protecție; c) terenurile pe care sunt instalate jnepenișurile; d) terenurile acoperite cu pășuni împădurite cu consistența mai mare sau egală cu 0,4, calculată numai pentru suprafața ocupată efectiv de vegetația forestieră; e) plantațiile cu specii forestiere din zonele de protecție a lucrărilor hidrotehnice și de îmbunătățiri funciare realizate pe terenurile proprietate publică a statului, care îndeplinesc condițiile legale pentru a fi considerate păduri.¹⁰

Defrișarea și degradarea pădurilor sunt determinate de mulți factori diferiți. Aproximativ 80% dintre defrișările din întreaga lume sunt cauzate de extinderea terenurilor utilizate pentru agricultură. Expansiunea urbană, dezvoltarea infrastructurii și mineritul sunt, de asemenea, factori care cauzează defrișări. Printre factorii care duc la defrișări se mai numără și lipsa unor politici viabile, guvernanta defectuoasă și lipsa asigurării respectării legii, activitățile ilegale și lipsa investițiilor în gestionarea durabilă a pădurilor. Impactul negativ asupra pădurilor poate apărea și în cazul în care destinația pășunilor sau a terenurilor agricole utilizate anterior pentru piețele de produse alimentare și hrană pentru animale se schimbă, iar pășunile sau terenurile respective încep să fie utilizate pentru producția de combustibili din biomasă. Degradarea pădurilor este mai dificil de cuantificat. Printre factorii direcți ai degradării pădurilor se numără exploatarea

⁸ Ilie, Dreptul mediului, 140.

⁹ Ilie, 143.

¹⁰ Mihai-Adrian Hotca (coord.), *Infrafracțiuni prevăzute în legi speciale. Comentarii și explicații*, ed. a 4-a, rev. și adaug. (București: editura C. H. Beck, 2017), 386.

nedurabilă a resurselor forestiere, de exemplu în scopul utilizării ca energie în gospodării, precum și evenimentele naturale, cum ar fi incendiile și dăunătorii.¹¹

Pentru a evita exploatarea neștiințifică a pădurilor, volumul maxim de lemn care se recoltează ca produse principale într-o unitate de gospodărire nu poate depăși posibilitatea acestora, stabilită prin amenajamentul silvic, pentru perioada de valabilitate a acestuia, iar volumul maxim de lemn care se recoltează anual ca produse principale într-o unitate de gospodărire, nu poate depăși, cu anumite excepții, posibilitatea anuală. Produsele lemnoase ale pădurii și ale vegetației forestiere din afara fondului forestier se recoltează pe bază de autorizație de exploatare, eliberată de ocolul silvic.¹²

3. Scurte considerații privind unele infracțiuni silvice

Se poate afirma că prin infracțiunile pe care le definește și sancțiunile pe care le prevede, dreptul penal al mediului reflectă ceea ce este moral într-o societate la un moment dat, deoarece pe această cale sunt identificate acele acte care reprezintă fapte reprobabile de natură să afecteze sănătatea umană, animală sau vegetală.¹³

Criteriul principal de particularizare a acestui fascicul de infracțiuni silvice îl reprezintă „obiectul juridic multiplu... constând în relațiile sociale menite să protejeze fondul forestier, ca factor esențial în menținerea calității mediului la un nivel optim”. O asemenea precizare pe calea jurisprudenței constituționale este de natură să contribuie la accentuarea dimensiunii ecologice a reglementărilor silvice și afirmarea apartenenței dreptului penal forestier la dreptul penal al mediului. Exploatarea și gestiunea fondului forestier se face prin respectarea regimului silvic (ca sistem unitar de norme tehnice silvice, economice și juridice privind amenajarea, cultura, exploatarea, protecția și paza fondului forestier în scopul asigurării gestionării durabile, dominat de principii conform cărora fondul forestier constituie un bun de interes național, pluralității drepturilor de proprietate în privința sa, gestiunii durabile a pădurilor).¹⁴

Obiectul material este reprezentat de obiectul asupra căruia se răsfrânge fapta interzisă. În funcție de fiecare faptă în parte, acesta poate consta în: suprafețe din fondul forestier național; arbori, puiți sau lăstari din fondul forestier național și din vegetația forestieră situată pe terenuri din afara acestuia; păduri sau suprafețele de pădure în care pășunatul este interzis; arbori doborâți sau ruți de fenomene naturale ori de arbori, puiți sau lăstari care au fost tăiați ori scoși din rădăcini, din păduri, perdele forestiere de protecție; păduri, perdelele forestiere de protecție, vegetație forestieră din terenurile degradate ameliorate prin împăduriri, jnepenișuri și a vegetației forestiere din afara fondului forestier național.¹⁵

Subiectul activ al infracțiunilor silvice poate fi orice persoană fizică sau juridică, dacă acestea îndeplinesc condițiile generale ale responsabilității penale. Subiectul pasiv al acestor infracțiuni este întotdeauna, în principal, statul pentru că el este titularul obligației de garantare a respectării regimului silvic, indiferent de titularul dreptului de proprietate al fondului forestier afectat. În subsidiar, calitatea de subiect pasiv o poate avea și o persoană fizică sau juridică, titular al dreptului de proprietate asupra suprafeței silvice sau bunurilor respective.

¹¹ Comisia europeană, „Intensificarea acțiunii UE”: 3-4.

¹² Ilie, *Dreptul mediului*, 147.

¹³ Ilie, 345.

¹⁴ Duțu, *Introducere în dreptul penal al mediului*, 79.

¹⁵ Hotca (coord.), *Infracțiuni prevăzute în legi speciale*, 389.

În cazul infracțiunilor silvice, elementul material constă, în cele mai multe cazuri, într-o acțiune. În concret poate fi vorba despre: reducerea suprafeței, schimbarea destinației obiectivului, ocuparea fără drept, tăierea, ruperea, distrugerea, degradarea ori scoaterea din rădăcini, pășunatul, furtul etc. În cazul infracțiunii definite de art. 110 C. silvic, elementul material poate consta într-o inacțiune, deoarece legea incriminează o rămânere în pasivitate neconformă cu obligația instituită de art. 30 C. silvic: de reîmpădurire în intervalul a două sezoane de vegetație de la tăiere.¹⁶

Majoritatea infracțiunilor definite de Codul silvic sunt infracțiuni de rezultat. Mai mult decât atât, în cazul unora dintre acestea, faptele săvârșite își mențin semnificația penală numai dacă urmarea imediată constă în producerea unui prejudiciu de o anumită valoare.

Astfel, codul silvic introduce noțiunea de „prejudiciu adus pădurii”, care se evaluează, indiferent de natura juridică a proprietății, potrivit regulilor stabilite de lege, de către personalul silvic împuternicit și se recuperează de ocolul silvic care asigură serviciile silvice sau administrarea pădurii ori, după caz, de autoritatea publică centrală pentru finanțe publice, ca reprezentant al statului român. Sumele reprezentând valoarea prejudiciului care se recuperează se distribuie în conformitate cu prevederile legale în vigoare.¹⁷

Legătura de cauzalitate se va stabili distinct la infracțiunile de pericol și la cele de rezultat. Dacă în ipoteza primei categorii este suficient să se constate că s-a comis elementul material, pentru a se prezuma că s-a produs punerea în pericol a valorii de protejat (urmarea imediată), în cel de-al doilea caz trebuie să se constate în mod concret că faptele ce constituie elementul material sunt cele care au produs rezultatul constatat obiectiv.

Din punct de vedere al laturii subiective a infracțiunilor silvice, sub aspectul formei de vinovăție, infracțiunile contra fondului forestier sunt toate infracțiuni intenționate, deci sunt săvârșite cu intenție, directă și/sau indirectă.

Astfel, fiind toate infracțiuni intenționate, infracțiunile contra fondului forestier pot să îmbrace și forme atipice. Actele de pregătire nu sunt incriminate, chiar dacă sunt posibile. Tentativa este posibilă și unele dintre infracțiuni o și incriminează. Sancțiunile aplicabile sunt diferite de la o infracțiune la alta, reflectând nivelul de pericol atribuit de legiuitor acestor fapte.

Sub aspect procesual, nu există condiții de a căror îndeplinire să depindă punerea în mișcare a acțiunii penale, punerea în mișcare se face din oficiu. Urmărirea penală este de competența organelor poliției, iar judecata în primă instanță cade în sarcina judecătorei. Competența de constatare a faptelor este extinsă, pe lângă organele de urmărire penală și cu privire la personalul silvic din cadrul autorității publice centrale care răspunde de silvicultură și al structurilor teritoriale cu specific silvic, personalul silvic din cadrul Regiei Naționale a Pădurilor - Romsilva și al structurilor sale teritoriale, personalul silvic din cadrul ocoalelor silvice de regim autorizate, ofițerii și subofițerii din cadrul Jandarmeriei Române.¹⁸

Având în vedere importanța deosebită pe care o reprezintă pădurile și elementele adiacente acestora, Codul Silvic cuprinde în Titlul VI. „Răspunderi și sancțiuni”, infracțiunile ce prezintă relevanță în materia mediului, reprezentând un total de șase infracțiuni (art. 106-110). Astfel, în cele ce urmează, accentul va cădea asupra unei

¹⁶ Hotca (coord.), 389.

¹⁷ Duțu, Introducere în dreptul penal al mediului, 80.

¹⁸ Hotca (coord.), Infracțiuni prevăzute în legi speciale, 394.

infracțiuni silvice, și anume: art. 107 - infracțiunea de distrugere de material lemnos din fondul forestier național.

Astfel, infracțiunea supusă analizei este prevăzută de art. 107 C. silvic, „infracțiunea de distrugere de material lemnos din fondul forestier național”, ce constă (alin. 1), sub aspectul variantei de bază și al unor variante agravante, în „tăierea, ruperea, distrugerea, degradarea ori scoaterea din rădăcini, fără drept, de arbori, puiți sau lăstari din fondul forestier național și din vegetația forestieră situată pe terenuri din afara acestuia, indiferent de forma de proprietate.”

Obiectul juridic special al acestei infracțiuni are în vedere protejarea fondului forestier împotriva faptelor de tăiere, rupere, distrugere, degradare sau scoatere din rădăcini, fără drept, de material lemnos.

Obiectul material constă în arbori, puiți sau lăstari care se află în fondul forestier național sau pe terenurile cu vegetație forestieră enumerate de pct. 56 din Anexa la Codul silvic, care face parte integrată din această lege: vegetația forestieră situată pe terenuri din afara fondului forestier național, care nu îndeplinește unul sau mai multe criterii de definire a pădurii.¹⁹

Elementul material al laturii obiective este alternativ, fapta, care este comisivă, putând fi săvârșită prin oricare dintre acțiunile indicate de norma de incriminare: tăierea, ruperea, distrugerea, degradarea ori scoaterea din rădăcini de arbori, puiți sau lăstari din fondul forestier național și din vegetația forestieră din afara acestuia.

Sunt necesare îndeplinirea a trei cerințe esențiale²⁰, pentru ca fapta să constituie infracțiune:

- prima cerință esențială atașată elementului material, impune ca acțiunile anterior menționate să fie efectuate fără drept. Explicarea sintagmei impune stabilirea, în concret, a condițiilor în care se poate proceda la exploatarea masei lemnoase în formele amintite.
- cea de-a doua cerință esențială vizează întreprinderea acțiunilor care constituie elementul material asupra arborilor, puiților sau lăstarilor din fondul forestier național și din vegetația forestieră din afara acestuia.
- cea de-a treia cerință esențială vizează ca prejudiciul produs să fie de cel puțin 5 ori mai mare decât prețul mediu al unui metru cub de masă lemnoasă pe picior la data comiterii faptei. Determinarea valorii prejudiciului se face prin raportare la art. 116 C. silvic, conform căruia prețul mediu al unui metru cub de masă lemnoasă pe picior se stabilește anual, prin hotărâre a Guvernului, la propunerea autorității publice centrale care răspunde de silvicultură.

Urmarea imediată constă, în principal, în cauzarea unei pagube în fondul forestier național, iar secundar producerea unui prejudiciu proprietarului sau deținătorului terenului pe care se află vegetația forestieră. Fiind o infracțiune de rezultat, legătura de cauzalitate trebuie dovedită.

Din punct de vedere al laturii subiective, infracțiunea se comite atât cu intenție directă, cât și cu intenție indirectă, indiferent de modalitate, iar mobilul și scopul nu prezintă importanță pentru încadrarea juridică, putând fi luate în considerare la individualizarea pedepsei.

Actele de pregătire sunt posibile, însă nu sunt incriminate. Tentativa este posibilă și este și incriminată, fapta fiind considerată suficient de gravă. Consumarea imediată a infracțiunii intervine la momentul producerii pagubelor indicate de norma de incriminare,

¹⁹ Hotca (coord.), 400.

²⁰ Vernea, „Particularitățile conținutului constitutiv al infracțiunilor silvice”, 414-415.

pentru un singur act, sau prin cumulare, în termenii unității de infracțiune sau ai unei pluralități în interval de 1 an, având în vedere că este o infracțiune de rezultat.

Fapta, așa cum reiese din dispozițiile art. 107 C. silvic, are și unele variante agravate. Unele dintre ele sunt prevăzute de însuși alin. 1 al art. 107 C. silvic, printr-o tehnică specifică domeniului silvic. Astfel, pentru varianta de bază, nivelul de pericolozitate pentru existența infracțiunii se depășește dacă valoarea prejudiciului produs prin faptă este de cel puțin 5 ori mai mare decât prețul mediu al unui metru cub de masă lemnoasă pe picior, calculată la momentul comiterii faptei sau dacă valoarea este sub acest prag, dar fapta a fost săvârșită de cel puțin 2 ori într-un interval de un an, iar pragul este depășit de valoarea cumulată a prejudiciilor. În schimb, variantele agravate se realizează la depășirea unor valori expres indicate ale prejudiciului produs prin comiterea infracțiunii: de 20 de ori prețul unui metru cub de masă lemnoasă pe picior, iar fapta capătă un plus de gravitate dacă întinderea pagubei este de peste 50 de ori mai mare decât prețul de referință. O altă variantă agravată este realizată când infracțiunea este săvârșită în anumite împrejurări: de o persoană având asupra sa o armă sau o substanță narcotică sau paralizantă, în timpul nopții, în pădurea situată în arii naturale protejate de interes național sau de către personalul silvic.²¹

Conform dispozițiilor cuprinse în Codul silvic, sancțiunile penale aplicabile infracțiunii de distrugere de material lemnos din fondul forestier național, diferă în funcție de valoarea prejudiciului produs, în cazul variantei tip, după cum urmează: cu închisoare de la 6 luni la 3 ani sau cu amendă; cu închisoare de la un an la 5 ani; cu închisoare de la 2 la 7 ani, iar, în ceea ce privește variantele agravate ale acestei infracțiuni, se prevede că limitele speciale ale pedepselor menționate la varianta de bază se majorează cu jumătate.

4. Statistica privind defrișările și despăduririle

În România suprafața acoperită de pădure a scăzut dramatic în secolul al XX-lea, ajungând azi la 29.36%. Astfel, ne aflăm sub media UE de 43% și considerabil sub capacitatea și optimul calculat la 45%. Biodiversitatea este elementul fundamental care conferă importanță pădurilor din România. Încă mai există păduri virgine care adăpostesc floră și faună unice, cea mai mare populație de urși din Europa, specii rare și endemice și carnivore mari, precum râsul sau lupul. Doar 30 de mii de hectare dintr-un total de 130 de mii, din astfel de păduri, sunt astăzi protejate prin lege. Alte peste 300 de mii de hectare de pădure cu un factor important de naturalețe sunt exploatate astăzi industrial, legal sau ilegal.²²

Date statistice referitoare la suprafața și structura fondului forestier, volumul de masă lemnoasă recoltată pe principalele specii și destinații, suprafața parcursă cu tăieri, structura vânzărilor de produse forestiere și suprafețele de păduri regenerate pe specii și categorii de terenuri, sunt, după cum urmează:²³

- Fondul forestier național ocupa, la sfârșitul anului 2018, o suprafață de 6583 mii hectare, care reprezenta 27,6% din suprafața țării. Comparativ cu aceeași dată a anului 2017, suprafața fondului forestier a înregistrat o creștere de aproximativ 0,3%. În anul 2018, suprafața pădurilor a fost de 6418 mii hectare, speciile de

²¹ Hotca (coord.), *Infracțiuni prevăzute în legi speciale*, 401.

²² Greenpeace, „Tăierile ilegale din pădurile României, Raport 2018”: 2.

²³ Institutul Național de Statistică, „Statistica activităților din silvicultură în anul 2018”, (2019): 5-22.

rășinoase acoperind 1917 mii hectare (respectiv 29,9%), iar speciile de foioase 4501 mii hectare (respectiv 70,1%).

- În anul 2018, s-au recoltat 19462 mii m³ (volum brut) de lemn, cu 1146 mii m³ mai mult față de anul 2017. Pe specii forestiere, rășinoasele reprezintă 36,6% din volumul total de masă lemnoasă recoltată, fagul 33,8%, stejarul 10,5%, diverse specii tari (salcâm, paltin, frasin, nuc etc.) 11,3%, și diverse specii moi (tei, salcie, plop etc.) 7,8%. La nivel de județe, cea mai mare cantitate de masă lemnoasă s-a recoltat în județul Suceava (13,2%), urmat de Harghita (6,7%), Neamț (6,4%), Bacău (5,2%) iar cele mai mici cantități s-au recoltat în județele Ialomița și Olt (0,5%), Ilfov și Brăila (0,4%) și Constanța, Galați și Teleorman (0,3%).
- În anul 2018 produsele lemnoase principale au reprezentat 70,8% din volumul total de masă lemnoasă recoltată, produsele lemnoase secundare 20,3% și produsele lemnoase de igienă 8,9%.
- În anul 2018 s-au efectuat lucrări de regenerare a pădurilor pe 27043 hectare. Din totalul suprafețelor supuse procesului de regenerare, 17972 hectare (66,5%) au fost regenerări naturale, cu 676 hectare mai mult decât în anul 2017, în timp ce 9071 hectare (33,5%) au fost reprezentate de regenerări artificiale, cu 1665 hectare mai puțin față de anul precedent. Cele mai mari suprafețe regenerare s-au înregistrat în județele: Suceava (2592 hectare), Cluj (1929 hectare), Neamț (1548 hectare), Caraș-Severin (1515 hectare), Maramureș (1142 hectare), Vrancea (1107 hectare), Harghita (1062 hectare), Bacău (1059 hectare), Vaslui (980 hectare), Argeș (859 hectare), Arad (847 hectare), Bistrița-Năsăud (814 hectare) și Sibiu (800 hectare).

În perioada 2008-2012, estimările oficiale indicau 8,8 milioane m³ exploatați ilegal, pe când în perioada 2013-2018, estimările oficiale indicau 20 milioane m³ exploatați ilegal, adică o creștere semnificativă. Astfel, ultimele date din Inventarul Forestier Național arată că tăierile ilegale au loc într-un ritm fără precedent.

Greenpeace România a solicitat date statistice cu privire la numărul de cazuri de tăieri ilegale identificate, numărul de infracțiuni constatate și investigate, sancțiunile aplicate, volumul de masă lemnoasă tăiat ilegal, valoarea prejudiciilor, apelurile înregistrate la 112 în legătură cu transporturile de material lemnos, precum și situația dosarelor privind infracțiunile silvice.²⁴ Așadar, în cele ce urmează, vor fi expuse datele statistice²⁵ privitoare la domeniul tăierilor ilegale din pădurile statului român și valabile pentru anul 2018, date ce au fost prelucrate în perioada mai-septembrie 2019 de Organizația Non-Guvernamentală Greenpeace România, care a alcătuit un top²⁶ al județelor grav afectate de acest fenomen ilegal:

- La nivelul anului 2018 au fost identificate 11.419 de cazuri de tăieri ilegale, ceea ce reprezintă o medie de 32 de cazuri/zi, în scădere cu 5,8 % față de anul anterior. Cele mai multe cazuri de tăieri ilegale s-au înregistrat în județul Mureș — 1.186 de cazuri, reprezentând 10% din totalul cazurilor, urmat de județele Sălaj cu 1.055 de cazuri, reprezentând 9% și județul Argeș cu 649 de cazuri, însemnând 6% din numărul total de cazuri înregistrate în anul 2018.

²⁴ Greenpeace, „Tăierile ilegale”: 15.

²⁵ Pentru o statistică completă a tăierilor ilegale din pădurile României, a se vedea anexele Raportului întocmit de Greenpeace România, disponibil la: <https://www.greenpeace.org/romania/comunicat-presa/2207/taieri-ilegale-2018-greenpeace/>.

²⁶ Greenpeace, „Tăierile ilegale”: 4-13.

- În ceea ce privește volumul masei lemnoase recoltate ilegal, cele mai mari valori s-au înregistrat în județele Maramureș (99.389,17m³), Bistrița-Năsăud (17.501 m³) și Sibiu (15.954,81 m³). În total, în anul 2018 s-a recoltat ilegal un volum de 206.490,39 m³ de masă lemnoasă, în creștere cu aproape 16% față de anul 2017. 64% din totalul masei lemnoase recoltate ilegal provine din cele 3 județe amintite, și anume Maramureș, Bistrița-Năsăud și Sibiu.
- Cel mai mare volum de masă lemnoasă a fost confiscat în județul Suceava - 8.734,08 m³, urmat de județele Vrancea cu 6.280,81 m³ și Neamț cu 5.847,28 m³, însumat reprezentând aproape 24% din totalul masei lemnoase confiscate în anul 2018, respectiv 87.633,14 m³.
- În anul 2018, la nivel național, au fost aplicate 28.798 de sancțiuni pentru contravenții de natură silvică, cele mai multe fiind aplicate în județele Vrancea — 2.371 sancțiuni, Mureș — 2.348 sancțiuni și Suceava — 1.954 sancțiuni.
- La nivel național, s-au înregistrat 8.633 de infracțiuni de natură silvică, cu 2% mai mult față de anul 2017, cele mai multe fiind în județele Cluj — 587, Maramureș — 524 și Argeș — 509, cele trei județe însumând 8,76% din totalul infracțiunilor silvice constatate.

5. Propuneri de lege ferenda pentru îmbunătățirea situației actuale

Pentru a se putea schimba situația actuală privind starea pădurilor din România, pentru a opri tăierile ilegale de lemn și pentru a putea conserva, așa cum se cuvine, mediul, și implicit pădurile, trebuie să se recurgă la măsuri mult mai drastice, din punct de vedere sancționator și administrativ, precum și la măsuri de ordin educativ. Astfel, în acest caz intervine legea, care trebuie îmbunătățită, în anumite cazuri, ori chiar schimbată, în alte cazuri, sau introduse noi dispoziții, cu rol în completarea lacunelor legislative.

În literatura de specialitate se găsesc numeroase propuneri de lege ferenda în domeniul mediului, care, dacă ar fi puse în aplicare, ar contribui masiv la protecția, conservarea și ameliorarea mediului înconjurător. Așadar, în cele ce urmează, vor fi prezentate câteva propuneri de lege ferenda ce vizează trecerea de la gen la specie, adică de la domeniul general al mediului, la domeniul specific al pădurilor, atât propuneri proprii, cât și din doctrină, care, dacă ar fi implementate cât mai curând, „criminalitatea verde” ar putea fi mult diminuată.

Devine tot mai evident faptul că sporirea efectivității și asigurarea eficienței utilizării măsurilor de drept penal în vederea protecției mediului depinde de formarea continuă a magistraților (judecători și procurori) și a celorlalți participanți la procesul penal. În situația în care, mai ales din cauza numărului deosebit de redus al dosarelor penale în materie, în România nu se poate pune încă problema instituirii unor instanțe sau complete de judecată specializate ori a unor procurori ori secții de parchete specializate pe probleme de mediu, soluția cea mai fezabilă și adecvată rămâne cea a formării continue - în cadrul instituțional existent - a magistraților pe aspecte ale dreptului penal al mediului. Nu lipsită de interes ar fi și prezența problematicii juridico-ecologice și în procesul de pregătire inițială și continuă a avocaților, notarilor și consilierilor juridici.²⁷

Având în vedere cele de mai sus, alături de formarea juriștilor în problematica juridico-ecologică, ar trebui luat în considerare și educarea populației, din punct de vedere ecologico-juridic, introducându-se obligatoriu, în acest sens, la nivelul fiecărei instituții de

²⁷ Duțu, Introducere în dreptul penal al mediului, 252.

învățământ, de la grădiniță până la ciclul universitar, indiferent de specializare, a orelor de ecologie, realizate în așa manieră încât aceste ore să fie adaptate corespunzător pentru fiecare grupă de vârstă. În acest fel, se va sădi în conștiința lor rolul important pe care îl joacă mediul în viața noastră, cu toate componentele sale, dar le vor fi prezentate și consecințele negative care pot apărea din nerespectarea normelor de mediu.

De asemenea, pentru a se intensifica rolul activ al statului în activitatea de informare a populației în problemele de mediu, adică pentru informarea mult mai eficientă a populației, mai trebuie impusă obligația ca persoanele care lucrează în domeniul presei și al televiziunii să aloce obligatoriu un spațiu de informare pentru astfel de probleme, cu informații oficiale preluate de la structurile specializate ale statului român, precum și din cadrul instituțiilor unionale.

Nu putem să nu observăm că viziunea legiuitorului cu privire la infracțiunile de mediu se dorește a fi una sectorială, fără a exista o individualizare a infracțiunilor ecologice față de celelalte infracțiuni. Lipsa acestei viziuni de ansamblu asupra pericolului ecologic, care se corelează cu lipsa unui Cod ecologic și prezența unui număr foarte mare de acte normative cu caracter sectorial, face foarte grea atât respectarea normelor specifice de dreptul mediului, cât și verificarea și, dacă este cazul, sancționarea potențialelor încălcări ale acestora. Adăugând la acest fapt realitatea că „Criminalitatea ecologică se dovedește a fi foarte profitabilă pentru autori, care depozitează ilegal deșeuri periculoase, fac trafic de substanțe toxice interzise, specii rare sau amenințate cu dispariția, și pentru că măsurile luate împotriva lor, la nivel național, regional și internațional, sunt vădit disproportionale cu efectele infracțiunilor — în acest sens, fie multe infracțiuni rămân nedescoperite, fie, prin jocul hârtilor, în procese lungi, costisitoare, sancțiunile sunt ne semnificative, aplicate târziu, sau modice” se conturează un cadru sumbru privind protecția mediului și sancționarea faptelor periculoase pentru acesta. De lege ferenda, considerăm că numai înlocuirea O.U.G. nr. 195/2005 cu un Cod ecologic, coroborată cu o abordare unitară a protecției mediului, care să ofere o viziune coerentă a răspunderii de mediu, va putea oferi siguranța unui viitor în care mediul înconjurător va putea fi protejat de faptele din ce în ce mai complexe și cu caracter din ce în ce mai difuz care îl amenință.²⁸

În privința urmării infracțiunilor, în practică, deși legiuitorul agravează pedepsele pecuniare ori pe cele privative de drepturi sau de libertate, judecătorul le aplică cu o anumită clemență. Pedepsele cu închisoarea sunt foarte rar aplicate. Sancțiunea pecuniară aplicată persoanelor fizice sau persoanelor juridice este îndoielnică, întrucât valoarea amenzii este adesea nesemnificativă pentru cifra de afaceri a întreprinderii. În asemenea cazuri, amenda echivalează practic cu un „permis de poluare”, al cărui cost este luat în calcul în activitatea economică.²⁹

Pentru a se putea opri „mafia lemnului”, de lege ferenda, ar trebui o revizuire a sancțiunilor aplicate în cazul infracțiunilor silvice, în sensul că ar trebui să se renunțe la prevederea aplicării pedepsei amenzii alternativ cu pedeapsa închisorii, în cazul anumitor infracțiuni, cum ar fi: infracțiunea de distrugere de material lemnos din fondul forestier național, infracțiunea de furt de material lemnos, adoptându-se, în schimb, aplicarea pedepsei închisorii, ca pedeapsă principală, ale cărei limite speciale vor fi ridicate, sau chiar o aplicare a dispozițiilor art. 62 C. pen., privitoare la amenda care însoțește pedeapsa amenzii, însoțite de măsuri reparatorii și asigurătorii. Iar în cazul altor infracțiuni silvice, ca de exemplu: infracțiunea de nerespectare a obligației de reîmpădurire, dispozițiile privitoare la sancțiunile aplicate trebuie și ele revizuite, în sensul de a se majora limitele

²⁸ Ilie, *Dreptul mediului*, 351.

²⁹ Duțu, *Introducere în dreptul penal al mediului*, 62-64.

pedepselor și de a fi însoțite obligatoriu de măsuri reparatorii și asigurătorii. În acest fel, prin agravarea pedepselor, este posibilă reprimarea activității infracționale din domeniul silvic.

O altă propunere de lege ferenda o constituie extinderea obligatorie, fără excepții, prin lege, a zonelor protejate și asupra pădurilor virgine, cvasivirgine și seculare, iar pentru a se putea asigura această protecție totală, trebuie ca activitatea de control în teren să fie extinsă și mult mai riguroasă, putându-se institui câte un post de control la fiecare ieșire și intrare în pădurile României, fiecare dotat cu dispozitive tehnice de supraveghere al căror conținut poate fi văzut și de orice persoană interesată, nu doar de autoritățile statului. În acest fel, nu doar se vor crea noi locuri de muncă pentru populație, dar se va asigura și o mai bună protecție a pădurilor.

Chiar dacă se vorbește în mod constant despre reîmpădurirea zonelor grav afectate, refacerea pădurilor degradate și plantarea de noi păduri rămâne și în prezent una dintre cele mai efective soluții pentru salvarea mediului silvic și pentru stoparea defrișărilor. Însă, pentru a avea efectul așteptat, statul trebuie să planifice și să pună în aplicare, în mod corespunzător, aceste măsuri, cu respectarea exactă a principiilor ecologice favorabile biodiversității.

O ultimă propunere de lege ferenda, o propunere foarte drastică, ar fi interzicerea tăierii și exploatării pădurilor, în special pentru lemnul de fabricație, pentru o perioadă de timp destul de mare, spre exemplu, de 10 ani, urmând ca după ridicarea restricției, exploatarea să se realizeze pe porțiuni foarte mici și cu respectarea anumitor reguli ecologice, având în vedere rezervele de lemn recoltat care există în prezent. Singura excepție ar constitui-o tăierile în scop de igienizare, cum ar fi situațiile generate de alunecările de teren, tăierea arborilor putrezi sau afectați de boli, realizate doar de personalul autorizat, pe baza unei analize de specialitate.

6. Jurisprudență în materie

Cauzele de mediu nu constituie pe rolul parchetelor și instanțelor judecătorești românești decât o foarte mică parte din volumul total de activitate. Simpla analiză a statisticii judiciare demonstrează acest fapt. În același timp, caracterul inadecvat al soluțiilor adoptate creează o situație contradictorie care generează „un cerc vicios”, ce trebuie neapărat dezlegat. Ineditul și complexitatea obiectului cauzelor de mediu fac pe mulți magistrați ca în cercetarea și soluționarea lor să recurgă adesea la figurile juridice și procedurile clasice, cunoscute și îndelung exersate în pretoriu, cele mai apropiate de situația dată, evitând astfel aplicarea reglementărilor adecvate, dar inedite adeseori, mai eficiente de drept al mediului propriu-zis. În același context defectuos și în interdependență cu efectele sale, jurisprudența în materie rămâne relativ săracă, nerelevantă, fără semnificațiile sale tradiționale și contribuie într-o măsură redusă la dezvoltarea dreptului mediului.³⁰

Înainte de a face o scurtă prezentare a unor cazuri din jurisprudența națională, trebuie menționat faptul că, în februarie 2020, împotriva României, Comisia Europeană a inițiat o procedură formală de constatare a neîndeplinirii obligațiilor, procedura de infringement, ce urmează o serie de etape prevăzute în tratatele Uniunii Europene, cu privire la protecția pădurilor. Astfel, această procedură a fost activată din cauza tăierilor ilegale de păduri, favorizate de legislația defectuoasă ce nu permite gestionarea și

³⁰ Duțu, 220-221.

verificarea de către autoritățile române a cantităților de lemne tăiate ilegal din pădurile României.

„După anunțul Comisiei Europene (CE), România are la dispoziție o lună pentru a lua măsuri concrete pentru stoparea defrișărilor ilegale. Procedura de infringement presupune sancțiuni financiare severe pentru statele ce nu respectă legislația europeană. Primul pas al procedurii s-a consumat prin notificarea transmisă statului român potrivit căreia are la dispoziție o lună pentru a lua măsuri pe care să le adopte și să le transmită CE. De obicei, termenul este de două luni. În cazul în care statul vizat nu face nimic, CE se adresează Curții de Justiție a Uniunii Europene (CJUE), unde se decide dacă a fost sau nu încălcată legislația comunitară, urmând ca într-o etapă ulterioară să se stabilească și cuantumul unei amenzi zilnice.”³¹

Prezentarea cazurilor din jurisprudența națională va începe cu un caz, ce a format subiectul și unui scurt film³², realizat după un timp de la producerea faptelor de către Organizația Non-Guvernamentală Greenpeace România, prin care se arată cum elevii unei școli generale din Moldova s-au opus timp de două zile tăierilor copacilor din curtea școlii.

„O comuna din Iași a fost defrișată din ordinul primarului, fără nici un aviz. Singurii care s-au opus acestui măcel ecologic au fost elevii și câteva cadre didactice. Deși acțiunea lor a zădărnicit planurile primarului, pentru câteva zile, echipele de tăietori au revenit în week-end, când școala era închisă, și au tăiat toți copacii din curtea școlii și de pe aliniamentul străzii. Nimeni nu știe dacă primarul comunei, cel declarat vinovat de aceste fapte, a avut autorizație la Direcția Silvică sau Agenția de Mediu, dar este de neînțeles această acțiune pe care a făcut-o pe ascuns, când școala era închisă, în contra naturii și chiar a siguranței clădirii în care copiii își desfășoară orele de curs.”³³

Prin Sentința penală nr. 181/06.11.2015 a Judecătoriei Huedin inculpatului L. I. i-a fost aplicată amenda penală de 100 lei pentru săvârșirea infracțiunii silvice, pedeapsa fiind pusă în executare, amendă ce nu a fost achitată de condamnat în termenul prev. de lege, motiv pentru care s-a solicitat înlocuirea amenzii penale cu pedeapsa închisorii potrivit prevederilor art. 63 alin. 1 Cod penal. În cursul soluționării cauzei, condamnatul a făcut dovada achitării amenzii penale prin chitanța depusă din data de 09.02.2016. Față de această situație instanța urmează a constata achitarea de către condamnat a amenzii penale aplicate de 800 lei. În consecință instanța va respinge ca neîntemeiată sesizarea formulată de Judecătorul delegat cu executările penale din cadrul Judecătoriei Huedin, privind înlocuirea amenzii penale de 800 lei aplicată prin Sentința penală nr.181/06.11.2015 a Judecătoriei Huedin inculpatului L. I., constatând achitarea sumei de 800 lei, reprezentând amenda penală, prin chitanță.³⁴

Prin sentința penală nr. 175 din 5 iulie 2018, pronunțată de Judecătoria Horezu, s-a renunțat la aplicarea pedepsei față de inculpatul B. I., sub aspectul săvârșirii infracțiunii de „tăierea fără drept de arbori din fondul forestier național”, prevăzută de art. 107 alin. 1 lit. c din Legea nr. 46/2008, modificată, aplicându-i-se un avertisment.

³¹ Laurențiu Sîrbu, „Comisia Europeană, ultima speranță a codrului românesc. Cine cred activiștii de mediu că ne taie pădurile”, *Adevărul*, 13 februarie 2020. https://adevarul.ro/news/societate/comisia-europeana-ultima-speranta-codrului-romanesc-cred-activistii-mediu-taie-padurile-1_5e457d9d5163ec42710fa382/index.html.

³² Acest filmuleț este disponibil la: <https://www.youtube.com/watch?v=Y5SU2umTubE>.

³³ Radu Seicaru, „Apocalipsa după Mihalache. Dezastru ecologic la Schitu Duca. Copii scoși la protest împotriva defrișărilor”, *Agorapress*, 23 decembrie 2017. <http://www.agorapress.ro/apocalipsa-dupa-mihalache-dezastru-ecologic-la-schitu-duca-copii-scosi-la-protest-impotriva-defrisarilor/>.

³⁴ „Înlocuirea pedepsei amenzii (art. 560 NCPP) Judecătoria HUEDIN”, Rolii, accesat la data de 12 aprilie 2020, <http://www.rolii.ro/hotarari/589eff4de49009283d000a5c>.

În ceea ce o privește pe inculpata G. V., prima instanță a dispus condamnarea la o pedeapsă de 1 an închisoare, pentru săvârșirea infracțiunii de „instigare la tăierea fără drept de arbori din fondul forestier național” (art. 107 alin. 1 lit. c din Legea nr. 46/2008, modificată) și la o pedeapsă de 1 an închisoare, pentru săvârșirea infracțiunii de „sustragere de arbori din fondul forestier național”, prevăzută de art. art. 109 alin. 1 lit. c din Legea nr. 46/2008, modificată. În temeiul art. 38 alin. 1 – art. 39 alin. 1 lit. b Cod penal, s-au contopit pedepsele stabilite prin hotărâre, urmând ca inculpata G. V. să execute o pedeapsă rezultantă de 1 an și 4 luni închisoare.

De asemenea, în sarcina inculpatei G. V. s-a mai dispus: suspendarea executării pedepsei sub supraveghere, fiind stabilit un termen de supraveghere de 2 ani; obligarea la respectarea anumitor măsuri de supraveghere; impunerea ca pe durata termenului de supraveghere să nu părăsească teritoriul României fără acordul instanței și s-a mai prevăzut ca aceasta să presteze o muncă neremunerată în folosul comunității pe o perioadă de 60 de zile lucrătoare, sub coordonarea Serviciului de Probațiune Vâlcea, pe parcursul termenului de supraveghere.

Pentru a pronunța această sentință, instanța de fond a reținut, că la data de 05.09.2015, la indicațiile inculpatei G. V., inculpatul B. I. a tăiat, cu drujba, 3 arbori, specia fag, din fondul forestier, proprietatea persoanei vătămate D. G., iar la data de 07.09.2015, tot la indicațiile inculpatei G. V., inculpatul B. I. a mai tăiat încă un arbore, din același loc. Prejudiciul cauzat depășește de 20,719 ori prețul mediu al unui metru cub de masă lemnoasă pe picior. Pe parcursul urmăririi penale, dar și în fața instanței inculpatul a manifestat o atitudine de recunoaștere și regret a faptei comise, arătând că a fost un eveniment singular în viața sa, astfel că se va reține o atitudine pozitivă a inculpatului față de procesul penal. Inculpata a arătat că avea convingerea că terenul pe care se aflau arborii cu pricina îi aparținea, deși rezultă fără nici un dubiu contrariul, astfel că se va reține o atitudine negativă a inculpatei față de procesul penal.³⁵

Împotriva sentinței, a declarat apel inculpata G. V. Curtea de Apel Pitești, examinând sentința apelată, în raport de criticile formulate, de actele și lucrările dosarului, dar și din oficiu, sub toate aspectele de fapt și de drept, constată că apelul este fondat. Astfel, Curtea va admite apelul declarat de inculpata G. V., împotriva sentinței penale nr. 175/05.07.2018 pronunțată de Judecătoria Horezu. Desființează în parte sentința penală și rejudecând: înlătură obligația prevăzută de art. 93 alin. 2 lit. d Cod penal, respectiv să nu părăsească teritoriul României fără acordul instanței.³⁶

7. Concluzii

Defrișarea reprezintă una dintre principalele cauze ale reducerii biodiversității și a schimbărilor climatice, în condițiile în care pădurea este considerată a fi „plămâni noștri și sistemul de menținere a funcțiilor noastre vitale”, prin captarea dioxidului de carbon din atmosferă, însă aceste păduri oferă și o infrastructură organică vitală pentru unele dintre cele mai dense și mai diverse ecosisteme, oferind, nu în ultimul rând, mijloace de subzistență și venituri pentru populație.

Astfel, defrișarea este una dintre cele mai mari amenințări, în materie de durabilitate a pădurilor și nu numai. Prin raportarea la dreptul la un mediu sănătos și echilibrat ecologic, care este un „drept de solidaritate”, rezultă obligația de a lua în calcul

³⁵ „Infracțiuni la regimul silvic (Legea nr. 46/2008) Curtea de Apel PITEȘTI”, Rolii, accesat la data de 12 aprilie 2020, <http://www.rolii.ro/hotarari/5bc14f33e49009881f000043>.

³⁶ „Infracțiuni la regimul silvic”.

și conservarea naturii pe termen lung, în mod viabil, aplicabilă, implicit, și pădurilor, deoarece, prin gestiunea durabilă se poate diminua sau chiar opri fenomenul defrișărilor.

Potrivit analizelor efectuate, rezultă că suprafața acoperită de pădure a României a scăzut dramatic în ultimul secol, ajungându-se ca în prezent să fie reprezentată doar de o pondere de 29.36%, iar estimările oficiale să ne indice că, în perioada 2013-2018, 20 milioane m³ au fost exploatați ilegal. Astfel, din rapoartele efectuate în anul 2018, rezultă că s-au recoltat 19462 mii m³ de lemn și s-au efectuat lucrări de regenerare a pădurilor pe 27043 hectare, identificându-se 11.419 de cazuri de tăieri ilegale și înregistrându-se 8.633 de infracțiuni de natură silvică.

După cum bine a punctat Ansel Adams, când a spus: „Este îngrozitor că trebuie să ne luptăm cu propriile noastre guvernări pentru a salva mediul”, propunerile de lege ferenda sunt destinate a aduce o schimbare în bine a mediului înconjurător, prin protejarea și conservarea lui, mai ales în condițiile în care aceste propuneri ajung să fie puse, efectiv, în aplicare.

Așadar, pentru a putea opri fenomenul defrișărilor, trebuie să se continue această direcție de protecție a mediului, desfășurată atât de către organizațiile non-guvernamentale, cât și de populație, și mai ales de guvernare, care este singura în putere de lua deciziile potrivite în privința salvării și conservării mediului înconjurător, și implicit al pădurilor. În plus, pentru a avea rezultate și mai generoase, salvarea trebuie să o căutăm chiar în mijlocul naturii, așa cum ne arată Henry David Thoreau: „În natură se află secretul păstrării ecologice a lumii.”

Referințe

- Duminică, Ramona. Introducere în dreptul mediului. București: editura Universitară, 2015;
- Duțu, Mircea. Introducere în dreptul penal al mediului. București: editura Hamangiu, 2013;
- Hotca, Mihai-Adrian (coord.), Gorunescu, Mirela, Neagu, Norel, Sitaru, Alexandru, Pop, Dominic George, Geamănu, Radu-Florin. Infracțiuni prevăzute în legi speciale. Comentarii și explicații. Ediția a 4-a, revizuită și adăugită. București: editura C. H. Beck, 2017;
- Ilie, Adrian Barbu. Dreptul mediului. București: editura C. H. Beck, 2017;
- Muraru, Ioan (coord.), Tănăsescu, Elena Simina (coord.), Apostol Tofan, Dana, Baias, Flavius A., Ciobanu, Viorel Mihai, Cioclei, Valerian, Condor, Ioan, Crișu, Anastasiu, Deaconu, Ștefan, Popescu, Sorin, Selejan-Guțan, Bianca, Tomescu, Milena, Vedinaș, Verginia, Vida, Ioan, Zamșa, Cristina. Constituția României. Comentariu pe articole. București: editura C. H. Beck, 2008.
- Comisia Europeană, „Intensificarea acțiunii UE pentru protejarea și refacerea pădurilor la nivel mondial” în Comunicare a Comisiei către Parlamentul European, Consiliu, Comitetul Economic și Social European și Comitetul Regiunilor, Bruxelles, 23.7.2019, http://www.cdep.ro/afaceri_europene/CE/2019/COM_2019_352_RO_ACTE_f.pdf;
- Greenpeace, „Tăierile ilegale din pădurile României, Raport 2018”, <https://www.greenpeace.org/romania/comunicat-presa/2207/taieri-ilegale-2018-greenpeace/>;
- Institutul Național de Statistică, „Statistica activităților din silvicultură în anul 2018”, 2019, [https://insse.ro/cms/ro/content/statistica-activitat%C4%83%C5%A3ilor-din-silvicultur%C4%83-%C3%AE-n-anul-2018.](https://insse.ro/cms/ro/content/statistica-activitat%C4%83%C5%A3ilor-din-silvicultur%C4%83-%C3%AE-n-anul-2018;);

- Vernea, Andreea. „Particularitățile conținutului constitutiv al infracțiunilor silvice în situația subiectului activ persoană juridică”. *Dreptul românesc la 100 de ani de la Marea Unire. Dimensiuni și tendințe*, București, 20 aprilie 2018: 412-417, <http://www.nos.iem.ro/bitstream/handle/11748/1386/71.Vernea%20Andreea.pdf?sequence=1&isAllowed=y>. <http://www.icj.ro/Volum-2018.pdf>.
- Radu Seicaru, „Apocalipsa după Mihalache. Dezastru ecologic la Schitu Duca. Copii scoși la protest împotriva defrișărilor”, *Agorapress*, 23 decembrie 2017. <http://www.agorapress.ro/apocalipsa-dupa-mihalache-dezastru-ecologic-la-schitu-duca-copii-scosi-la-protest-impotriva-defrisarilor/>;
- Laurențiu Sîrbu, „Comisia Europeană, ultima speranță a codrului românesc. Cine cred activiștii de mediu că ne taie pădurile”, *Adevărul*, 13 februarie 2020. https://adevarul.ro/news/societate/comisia-europeana-ultima-speranta-codrului-romanesc-cred-activistii-mediu-taie-padurile-1_5e457d9d5163ec42710fa382/index.html;
- „Infracțiuni la regimul silvic (Legea nr. 46/2008) Curtea de Apel PITEȘTI”, *Rolii*, accesat la data de 12 aprilie 2020, <http://www.rolii.ro/hotarari/5bc14f33e49009881f000043>;
- „Înlocuirea pedepsei amenzii (art. 560 NCPP) Judecătoria HUEDIN”, *Rolii*, accesat la data de 12 aprilie 2020, <http://www.rolii.ro/hotarari/589eff4de49009283d000a5c>.

VATICANUL – SUBIECT DE DREPT INTERNAȚIONAL

Andrei Bogdan DOBRE*

Abstract

Studiul intitulat Vaticanul – subiect de drept internațional urmărește prezentarea Statului Orașului Vatican atât din perspectiva particularităților și a informațiilor general despre acesta, cât și din cea a subiectului de drept internațional. Astfel, în prezentul studiu au fost incluse numeroase secțiuni care urmăresc realizarea unei imagini de ansamblu asupra Vaticanului, dar și anumite aspecte care vizează expunerea și înțelegerea caracterelor Statului Vatican care îl deosebesc pe acesta de alte subiecte de drept internațional, Vaticanul fiind astfel considerat un subiect de drept internațional atipic. De asemenea, în cadrul prezentării s-a urmărit și prezentarea evoluției statului Vatican, tocmai pentru a se putea crea un cadru care să poată permite cunoașterea actualei structuri a acestuia. Studiul conține numeroase detalii în legătură cu administrarea Statului Orașului Vatican și, implicit, cu instituțiile care au sarcina de a conduce cele trei puteri în stat, executivă, judecătorească și legislativă.

Scopul prezentului studiu este de a oferi o imagine de ansamblu asupra Vaticanului, de această dată nu doar ca o destinație turistică, ci ca un subiect de drept internațional cu numeroase particularități ce urmează a fi analizate.

Cuvinte cheie: *Vatican, subiect de drept internațional, Statul Orașului Vatican, Sfântul Scaun, Papa*

1. Introducere

În cadrul prezentului studiu se urmărește, în principal, prezentarea statului Vatican ca subiect de drept internațional. Astfel, se analizează statul Vatican din punct de vedere general, al particularităților și al caracterelor sale generale, dar și al trăsăturilor individuale care îi oferă caracterul de subiect de drept internațional și acțiunile sale în cadrul societății internaționale.

Importanța problematicii abordate este aceea de a contribui la setarea diferendelor dintre doctrinari în ceea ce privește caracterul de subiect de drept internațional al statului Orașului Vatican, întrucât există numeroase dezbateri pe această temă, fiind astfel o contradicție între cei care susțin statutul de subiect de drept internațional al Vaticanului și doctrinarii care îl dezaproabă. În cadrul acestui studiu, abordarea este aceea de a argumenta apartenența Vaticanului la societatea internațională.

---

* Student, Facultatea de Drept, Universitatea “Nicolae Titulescu” din București; (e-mail: dobreandreibogdan@gmail.com). Acest studiu a fost elaborat sub coordonarea asist. univ, dr. Sandra Olănescu (sandra.olanescu@cliza.ro).

Tema referatului este de actualitate, pe plan internațional trebuie să se stabilească dacă Vaticanul poate sau nu fi considerat subiect de drept internațional, deoarece acest fapt are implicații majore asupra Orașului Vatican, în particular, dar și asupra întregii societăți internaționale, întrucât relațiile diplomatice dintre Vatican și celelalte subiecte de drept internațional pot fi afectate de această incertitudine.

2. Vaticanul – informații generale¹

Orașul Vatican, având denumirea completă Statul Orașului Vatican, este un stat ecleziastic, reprezentând centrul bisericii Romano Catolice, teritoriul său constând într-o enclavă a orașului Roma. Vaticanul este astfel reședința teritorială a Sfântului Scaun, entitate instituțională reprezentată de către Papă și este totodată principala reședință ecleziastică a Bisericii Catolice.

Vaticanul este cel mai mic stat independent al lumii, având o suprafață totală de aproximativ jumătate de kilometru pătrat (0,44km pătrați) și o populație de 832 de persoane.

Din punct de vedere al formei de guvernământ, Vaticanul este considerat a avea o monarhie absolută, unde conducătorul suprem al statului este însuși Papa, însă trebuie menționat faptul că acesta (Papa) este ales prin votul membrilor clerului, fiind astfel și o monarhie electivă.

În prezent, conducătorul bisericii romano-catolice și monarhul statului Vatican este Papa Francisc, cu numele său complet Jorge Mario Bergoglio.

Cele două limbi oficiale ale statului Vatican sunt latina și italiana, prima dintre acestea fiind folosită în toate documentele oficiale emise de către instituțiile statului, dar și în cadrul slujbelor și al întâlnirilor la care iau parte reprezentanții statului.

Capitala statului Vatican este Vatican.

Statul are o densitate de 1877 locuitori/km pătrat.

Din punct de vedere legislativ, instituția Parlamentului este reprezentată de Comisia Pontificală pentru Statul Cetății Vaticanului.

Moneda oficială a statului Vatican este euro.

Vaticanul are și propriul domeniu de internet, acesta fiind reprezentat de terminația .va.

De asemenea, Statul Vatican deține propriile numere de înmatriculare pentru automobilele aparținând cetățenilor statului sau instituțiilor politice. Astfel, plăcuțele de înmatriculare sunt recunoscute prin prefixul CV, în traducere Orașul Vatican, acest prefix fiind atribuit persoanelor fizice și prefixul SCV, în traducere Statul Orașului Vatican, acest din urmă prefix fiind rezervat pentru vehiculele aparținând instituțiilor statului.

Vaticanul are propriul serviciu de telefonie, serviciu poștal, propriul sistem de pază, asigurat de către Gărzile Elvețiene, responsabile cu protecția Papei încă din anul 1506, propriul post radio și un sistem bancar propriu.

Resursele statului, precum combustibilul, apa, electricitatea și gazele sunt importante.

---

¹ Raluca Miga Beșteliu, *Drept Internațional Public*, Volumul I, Ediția 3, Editura C.H. Beck, p.32. A se vedea, în acest sens, și: <https://www.britannica.com/place/Vatican-City>; <https://en.wikipedia.org/wiki/Vatican>; <https://www.youtube.com/watch?v=OPHRlj3hXs&t=179s>. – accesate la data de 09.03.2020

2.1. Particularitățile Vaticanului²

- Vaticanul este considerat a fi cel mai mic stat din lume, dar reușește să atragă mai mulți turiști ca oriunde altundeva în lume, cu un număr de 6 milioane de turiști în fiecare an.
- În cadrul Orașului Vatican există un bancomat aparținând Băncii Vaticanului al cărui limbă de utilizare este latina, fiind astfel singurul bancomat din lume ce deține această particularitate.
- Statul Vatican a achiziționat un telescop în Arizona, Statele Unite ale Americii, întrucât poluarea din Roma devenise din ce în ce mai accentuată.
- Statul Vatican deține propria echipă de fotbal. Aceasta este formată din amatori, membrii ai administrației statului, armată și alți funcționari. Echipa nu este legitimată să joace în vreo ligă profesionistă de fotbal.
- Vaticanul deține cea mai mică cale ferată din lume, cu o distanță totală de 300 de metri și o singură stație. Calea ferată este folosită pentru a transporta marfă în cadrul Orașului, neexistând niciun tren de pasageri.
- Cetățenii Vaticanului sunt cei mai mari consumatori de vin din lume, aceștia consumând în medie 55 de litri de vin anual.
- Vaticanul este singurul stat din lume acreditat UNESCO. Astfel, există numeroase orașe, imobile sau alte obiecte de patrimoniu care se află pe lista UNESCO, însă Vaticanul este înscris pe această listă în întregime.

2.2. Istoria Statului Vatican

La începuturile creștinătății, locuitorii Romei care au adoptat această religie erau nevoiți să se ascundă pentru a o practica, fiind astfel construite numeroase catacombe din jurul orașului Roma, unde aceștia se adunau pentru a ține slujbe și a se ruga. Această practică era datorată faptului că această religie nu era acceptată la acel moment în cadrul Imperiului Roman, iar toți adepții acesteia erau persecutați și omorâți.

Primul Papă al Bisericii Romano-Catolice este considerat a fi Sfântul Petru, care el însuși a fost executat în Roma din cauza religiei sale și a faptului că propovăduia cuvântul lui Dumnezeu.

În secolul IV, odată ce la conducerea Imperiului vine Împăratul Constantin, care stabilește libertatea religiei în Imperiul Roman, iar toți cei care până la acel moment se ascundeau, și-au donat averile către Arhiepiscopul de la acea vreme. Toate aceste proprietăți donate au fost incluse în așa-numitul Patrimoniu al Sfântului Petru, patrimoniu ce se consideră că a stat la baza constituirii Vaticanului ca stat.

În perioada ocupației bizantine, Arhiepiscopul Romei nu era conducătorul bisericii și nu avea nici titlul de Papă, ci se afla la același nivel cu ceilalți episcopi.

Odată cu pierderea puterilor de către bizantini, Papa devine o figură centrală în conducerea Romei, iar odată ce francii cuceresc Italia Centrală în anul 751, Arhiepiscopul Romei devine conducătorul Romei. Împăratul francilor atribuie Papei responsabilitatea de a governa Roma.

Acesta este momentul istoric în care Papa dobândește puteri politice alături de cele religioase. De asemenea, prin documentul **Donația lui Constantin**, Împăratul Constantin îi oferea Papei dreptul de a governa Roma dreptul de a conduce Roma după moartea sa. Totuși, experții au dovedit abia în secolul XV că acest document era un fals.

---

² <https://graylinerome.com/blog/fun-facts-about-vatican-city/> - accesat la data de 08.03.2020

În secolul IX, Vaticanul decide să construiască cel mai mare edificiu arhitectural de la căderea Imperiului Roman: Zidul lui Leonine, care avea drept scop fortificarea dealului Vatican.

Până la mutarea instituției Papalității în Franța, Vaticanul conducea întreaga Italie Centrală.

După câștigarea războiului cu armata Împăratului Roman Charles al 5-lea, Vaticanul a devenit cea mai importantă forță în Peninsulă. Astfel, până în secolul 19, nicio decizie nu putea fi luată fără informarea Papei și primirea acordului din partea acestuia.

Vaticanul începe să piardă puterea odată cu atacurile din partea armatelor franceze conduse de către Napoleon, atacuri care duc la crearea Republicii Romane.

În anul 1870, trupele franceze și cele germane ajută armatele italiene să cucerească Roma, acesta fiind momentul în care Papa pierde conducerea asupra Romei și a Italiei.

Papa refuză tratatul de pace propus de către regele Italiei de la acel moment și nu îi recunoaște acestuia autoritatea asupra Romei și refuză să accepte rolul de conducător asupra Romei al regelui, devenind astfel un refugiat politic în cadrul propriei cetăți a Vaticanului. Întregul activ patrimonial al Statului Vatican a intrat în posesia Italiei.

Papa a îndemnat creștinii din Roma să nu îl susțină pe rege, iar acesta din urmă a refuzat să returneze bisericii bunurile pe care i le-a luat. Ca un rezultat al conflictului dintre instituția Papei și cea a Regelui Italiei, Statul Vatican nu a existat oficial pentru o perioadă de 50 de ani.

În anul 1929, dictatorul Mussolini și Regele au decis să rezolve acest conflict. Astfel, Regele și Papa au semnat **Tratatul Lateran**, care a fost recunoscut și validat de către Republica Italiană în anul 1947.

Din momentul semnării tratatului, Vaticanului i se recunoaște independența, acesta devenind un subiect atipic de drept internațional, putând participa în cadrul societății internaționale.³

2.3. Alegerea Papei

Alegerea Papei este făcută de către Conclav, în urma morții sau în urma abdicării precedentului Papă. Alegerea are loc în Capela Sixtină, unde toți electorii sunt închiși până când noul Papă este ales cu două treimi din numărul electorilor. Procesul elector este renumit pentru solemnitatea acestuia, astfel încât milioane de credincioși din întreaga lume privesc cu suflet la gură rezultatul alegerilor, întrucât Papa este părintele spiritual pentru mai bine de 1 miliard de catolici și nu numai. Astfel, voturile sunt puse într-un cuptor, iar cei prezenți pot vedea rezultatul alegerii în Piața Sfântului Petru, printr-un coș de fum. Astfel, dacă membrii Conclavului au reușit să aleagă noul Papă, fumul va fi alb, iar dacă nu, negru.

În urma alegerii, Decanul Colegiului Cardinalilor îl pune pe cel ales să își aleagă numele de Papă, iar după ce noul-ales își îmbracă costumul episcopal, noul Papă este introdus mulțimii de la balconul din Piața Sfântului Petru cu celebra frază în limba latină „*habemus papam*” (avem papă).⁴

³ <https://www.discoverwalks.com/blog/rome/a-history-of-the-vatican/> -accesat la data de 07.03.2020

<https://www.history.com/topics/religion/vatican-city> – accesat la data de 07.03.2020

⁴ https://en.wikipedia.org/wiki/Politics_of_Vatican_City -accesat la data de 08.03.2020

2.4. Administrația Vaticanului

Statul Vatican are drept formă de guvernământ monarhia absolută, fiind printre singurele forme de guvernământ de acest gen din lume unde alegerea conducătorului nu este făcută pe cale ereditară, ci electivă.

Papa este liderul bisericii Catolice și episcopul Romei. Acesta este monarhul Vaticanului, deținând în mâinile sale cele trei puteri în stat: cea legislativă, executivă și judecătorească.

Trebuie menționat faptul că între Orașul Vatican și conceptul de **Sfântul Scaun** există o diferență marcantă. Astfel, Orașul Vatican reprezintă ideea de stat, iar Sfântul Scaun este compus din Papă și toți ceilalți membrii ai administrației care participă la conducerea în întreaga lume a Bisericii Catolice. Sfântul Scaun este considerat a fi Guvernul Orașului Vatican, acest aparat de conducere având personalitate juridică, putându-și astfel să își asume obligații și să dobândească drepturi. Sfântul Scaun poate participa la încheierea tratatelor ca oricare alt stat și poate trimite și primi reprezentanți diplomatici în cadrul relațiilor internaționale, Orașul Vatican având, prin intermediul Sfântului Scaun, relații diplomatice cu 179 de state. Statul Orașului Vatican este văzut ca un teritoriu suveran în cadrul relațiilor internaționale, iar spre deosebire de Sfântul Scaun, acesta nu poate acționa în cadrul relațiilor internaționale, interesele sale fiind reprezentate de către Sfântul Scaun.

Chiar dacă Papa este un monarh absolut, având în mâinile sale cele trei puteri în stat, acesta nu le exercită de unul singur, ci le poate delega unor autorități distincte.

2.5. Puterea Executivă

Puterea executivă este deținută de drept de către Papă încă din anul 1929, acesta fiind considerat suveranul Statului Orașului Vatican. Totuși, Papa nu exercită atribuțiile executive, ci le delegă către autoritatea Președintelui Comisiei Pontificale a Statului Orașului Vatican, care este și șeful Guvernului Vaticanului. Președintele Comisiei are un mandat de 5 ani, dar poate fi eliberat din funcție oricând de către Papă. Spre deosebire de un stat tipic al cărui relații diplomatice sunt administrate de către Guvern, în cazul Vaticanului, acestea sunt conduse de către Sfântul Scaun.

2.6. Puterea Legislativă

În cazul puterii legislative, Parlamentul este înlocuit în Vatican de Comisia Pontificală a Statului Orașului Vatican, o comisie unicamerală, numită de către Papă și are rolul de a propune legi și politici către Papă. Înainte de a intra în vigoare, legile care au trecut de Comisia Pontificală trebuie să fie aprobate de către Suveranul Pontif prin Secretariatul de Stat, ca mai apoi să fie publicate în *Acta Apostolicae Sedis*, echivalentul Monitorului Oficial din țara noastră. În cadrul procesului legislativ pot fi consultați și Conciliatorii Statului.

2.7. Puterea Judecătorească

Statul Orașului Vatican are un sistem legislativ distinct de cel al Italiei. Puterea judecătorească a Papei este exercitată de către Prefectul Tribunalului Suprem al Apostolic Signatura, Prefectul fiind și Președintele Curții de Casație a Orașului Vatican.

În ultimul an, instanțele de judecată ale Vaticanului au judecat 640 de cazuri civile și 226 cauze penale. Cauzele penale vizează adesea infracțiuni mărunte, precum furturi din buzunare.

Totuși, dacă infracțiunile au loc în Piața Sfântului Petru, acestea vor fi judecate de către instanțele italiene, întrucât zona este patrulată de către poliția italiană, iar nu de către gărzile elvețiene.

În baza articolului 22 din Tratatul Lateran, Italia își asuma obligația de a judeca orice infracțiune comisă pe teritoriul Vaticanului, dacă infractorul s-a refugiat în Italia. Persoanele care au comis infracțiuni pe teritoriul italian și se refugiază pe teritoriul Vaticanului vor fi extrădate către autoritățile italiene.

Vaticanul nu are închisori, în afară de camere de detenție pentru procesele aflate în derulare. Infractorii pedepsiți cu închisoarea de către instanțele Orașului Vatican vor executa pedeapsa în închisorile italiene, iar costurile detenției vor fi suportate de către Statul Vatican.

2.8. Vatican – subiect de drept internațional

Sfântul Scaun este o entitate suverană de drept internațional, ce are personalitate juridică și reprezintă interesele Statului Orașului Vatican și are jurisdicție asupra Bisericii Catolice la nivelul întregii lumi. Sfântul Scaun este considerat a fi Guvernul Vaticanului, acesta fiind organul cu atribuții diplomatice, putând astfel intra în contact cu celelalte state în cadrul societății internaționale.

Sfântul Scaun este administrat de către Curia Romană, care este Guvernul Bisericii Catolice. Curia Romană include numeroase departamente, asemănătoare ministerelor, cu Cardinalul Secretar de Stat în funcția de conducere.

Nunții papali, reprezentanți diplomatici, nu reprezintă Statul Vatican, ci Sfântul Scaun, întrucât, prin Tratatul de la Lateran, Sfântul Scaun a fost cel care a negociat cu Italia independența Statului Vatican.

Pe plan internațional, Sfântul Scaun a fost recunoscut ca subiect de drept internațional, având drepturi și obligații față de celelalte state și organizații internaționale.

Chiar dacă Sfântul Scaun nu deține o populație permanentă, un teritoriu definit și un guvern stabil, condiții esențiale pentru a fi considerat subiect de drept internațional, acesta este totuși considerat a fi un subiect atipic de drept internațional, deoarece poartă relații diplomatice cu un număr de 179 de state, este stat membru la numeroase organizații internaționale.

Sfântul Scaun deține relații diplomatice cu statele încă din perioada medievală, iar în prezent are încheiate relații diplomatice cu 183 de state, dar și cu Uniunea Europeană, Ordinul Suveran Militar al Maltei. 69 din misiunile diplomatice acreditate de către Sfântul Scaun se află în Roma.

Activitățile diplomatice ale Sfântului Scaun sunt coordonate de către Secretariatul de Stat condus de către Cardinalul Secretar de Stat.

Există 13 state recunoscute internațional cu care Sfântul Scaun nu a încheiat relații diplomatice, printre acestea numărându-se China, Afghanistan, Maldive, Laos, Vietnam.

Sfântul Scaun participă în calitate de observator la numeroase organizații, precum: Consiliul Europei, Națiunile Unite, UNESCO, Uniunea Africană, Liga Arabă.

Sfântul Scaun menține relații diplomatice cu statele, iar ambasadele statelor sunt acreditate de către Sfântul Scaun, iar nu de către Statul Orașului Vatican. Sfântul Scaun este cel care încheie tratate în numele Statului Orașului Vatican.

Prin Tratatul Lateran, Sfântul Scaun are jurisdicție atât asupra Orașului Vatican, cât și a unor teritorii din afara acestuia, precum Platul Pontifical de la Castelul Gandolfo.⁵

⁵ https://en.wikipedia.org/wiki/Holy_See – accesat la data de 08.03.2020

Activitatea Vaticanului în cadrul Organizației Națiunilor Unite (O.N.U.) a început oficial pe data de 6 aprilie 1964 când Vaticanului i s-a stabilit statutul permanent de observator. Având acest statut, Vaticanul poate asista la sesiunile Consiliului de Securitate a Națiunilor Unite, Consiliul Economic și Social pentru a observa dezbaterile acestora. Având în vedere acest aspect Vaticanul și-a stabilit misiuni de observare permanentă în New York și Geneva. Vaticanul a folosit prerogativele funcției de observator pentru a implementa valori creștinești în deciziile și recomandările O.N.U.. Notabila în această privință sunt cele care au asigurat adoptarea Declarației Națiunilor pentru interzicerea oricărei forme de clonare umană și prevenirea adoptării unei rezoluții cu privire la identitatea orientării sexuale.

Vaticanul a fost un participant activ în cadrul conferinței pe teme social economice convenite de Națiunile Unite. Vaticanul a avut un impact asupra negocierilor și rezultatul acestora cum ar fi Conferința de la Beijing cu privire la femeie (1995) și Sesiunea Specială pe tema HIV/SIDA (2001).⁶

2.9. Armata Vaticanului

Vaticanul este considerat a fi un stat neutru, neparticipând la niciun conflict armat din anul 1929, data înființării sale prin Tratatul Lateran și până în prezent. Totuși, singura dată când Vaticanul a fost atacat a fost bombardamentul din cel de-al doilea Război Mondial, însă nu Orașul Vaticanului era ținta atacului, ci Italia.

În cazul unui posibil atac, chiar dacă nu au un tratat încheiat în acest sens, cel mai probabil armata italiană va interveni pentru a proteja Statul Orașului Vatican.

Chiar dacă nu are o armată recunoscută prin lege, Vaticanul deține o armată de fapt, formată din mai multe batalioane: Garda Pontificală Elvețiană, Garda Nobilă, Garda Platină și trupele de jandarmerie ale Papei. Toate aceste trupe s-au aflat în permanență pe teritoriul Vaticanului, cu excepția perioadei celui de-al doilea Război Mondial, când au fost trimise să protejeze și alte teritorii aparținând Sfântului Scaun.

Cea mai cunoscută trupă militară este Garda Elvețiană, care și în prezent se află în serviciul Papei, protejându-l pe acesta, dar și teritoriile aflate sub jurisdicția Sfântului Scaun, în special Orașul Vatican. În cadrul acestei armate pot intra doar soldați de naționalitate elvețiană, armata având în prezent 134 de membrii.⁷

2.10. Relații internaționale cu România⁸

Primele tratative purtate de statul român și Vatican, în vederea încheierii unui Concordat, au început în anul 1920, la solicitarea Vaticanului. La 12 iunie 1920, Dimitrie C. Penescu își prezintă scrisorile de acreditare ca trimis extraordinar și ministru plenipotențiar pe lângă Sfântul Scaun. La 22 decembrie 1938, Legația României a fost ridicată la rangul de ambasadă, revenindu-se, în 1940, la statutul de Legație.

Concordatul cu Vaticanul, care reglementează raporturile bilaterale, a fost semnat la 10 mai 1927 și a intrat în vigoare în 1929. Documentul a permis reorganizarea Bisericii Catolice de rit latin, garantându-se credincioșilor acesteia exprimarea libertății religioase, așa cum fusese recunoscută, în Constituția din 1923, pentru ortodocși și greco-catolici.

La începutul anului 1946, Nunțiul papal, Mons. Andrea Cassulo, a fost declarat persona non grata. Prin Decretul nr. 151 din 17 iulie 1948, Concordatul a fost denunțat de

⁶ Constantinescu Cristian, Vaticanul – Subiect de Drept Internațional, Revista PRO Excelsior, 2011, p.

⁷ <http://www.pope2you.net/does-vatican-city-have-an-army/> - accesat la data de 08.03.2020

⁸ <https://www.mae.ro/bilateral-relations/1750> – accesat la data de 08.03.2020

către autoritățile comuniste. La 1 decembrie 1948, guvernul de la București a decretat „reunificarea cu Biserica Ortodoxă Română” a greco-catolicilor, act față de care Vaticanul a protestat. Nunțiatul a interzis Bisericii Catolice din România să-și alcătuiască statutul cerut de Legea Cultelor și a determinat-o să protesteze împotriva exercitării de către Ministerul Cultelor a unor atribuții prevăzute de această lege. La 7 iulie 1950, relațiile diplomatice cu Vaticanul au fost întrerupte.

La 5 ianuarie 1989, Patriarhul BOR, Teoctist, aflat la Roma în drum spre India, este primit într-o vizită particulară de Papa Ioan Paul al II-lea. Ulterior, Patriarhul Teoctist a întreprins o vizită la Sfântul Scaun, în anul 2002.

Prin Decretul Lege nr. 9 din 31 decembrie 1989 al Consiliului Frontului Salvării Naționale, ca urmare a abrogării Decretului Lege 358/1948, Biserica Română Unită cu Roma (greco-catolică) a fost recunoscută oficial.

România și Vatican au hotărât reluarea relațiilor diplomatice la 15 mai 1990, primul ambasador al României prezentându-și scrisorile de acreditare la 8 iunie 1993.

Din ianuarie 1998 în România s-a revenit la vechea tradiție prin care Nunțiul apostolic la București devine decanul corpului diplomatic acreditat în țara noastră.

Reprezentare diplomatică:

Ambasada României pe lângă Sfântul Scaun: Ambasador Liviu-Petru Zăpîrțan

Nunțiatul Apostolic în România: Nunțiu Apostolic Mons. E.S. Miguel Maury Buendia

3. Concluzii

În concluzie, studiul urmărește prezentarea generală a Vaticanului, atât în calitate de stat, cât și în calitate de subiect de drept internațional. Pe lângă prezentarea generală a acestuia, a istoriei și a particularităților, principala problematică este cea a analizării caracterului de drept internațional și a implicațiilor pe care Statul Orașului Vatican le are asupra societății internaționale.

Scopul urmărit de către prezentul studiu este acela de a contribui la setarea diferendului dintre opiniile doctrinarilor cu privire la statutul de subiect de drept internațional al Vaticanului, studiul abordând o atitudine de susținere a acestui caracter, fiind argumentat în cadrul secțiunii ce privește această problematică.

Referințe

- Raluca Miga Beșteliu, Drept Internațional Public, Volumul I, Ediția 3, Editura C.H. Beck, p.32
- <https://www.britannica.com/place/Vatican-City>
- <https://en.wikipedia.org/wiki/Vatican>
- <https://www.youtube.com/watch?v=OPHRljI3hXs&t=179s>.
- <https://graylinerome.com/blog/fun-facts-about-vatican-city/>
- <https://www.discoverwalks.com/blog/rome/a-history-of-the-vatican/>
- <https://www.history.com/topics/religion/vatican-city>
- https://en.wikipedia.org/wiki/Politics_of_Vatican_City
- https://en.wikipedia.org/wiki/Holy_See
- Constantinescu Cristian, Vaticanul – Subiect de Drept Internațional, Revista PRO Excelsior, 2011, p.
- <http://www.pope2you.net/does-vatican-city-have-an-army/>
- <https://www.mae.ro/bilateral-relations/1750>

CRIMA ORGANIZATĂ ȘI FUNCȚIA PUBLICĂ

Ionuț Andrei TUDOROIU*

Abstract

The criminal organizations have been the subject of research by many specialists in the field, in their attempt to understand, prevent and combat their training and manifestation.

The way in which criminal organizations are trained and operated has taken many forms over the years. The factors that determine the emergence and development of organized crime are also diverse.

These are all aspects that I will briefly address in my work, wishing to give greater attention to the link between the phenomenon and the public office, as well as the implications for community life.

Cuvinte cheie: *criminal organizations, specialists in the field, prevent and combat, the factors, community life.*

1. Introducere

Prin prezenta lucrare voi încerca să redau o definiție adecvata pentru concepte precum criminalitate organizată sau grup infracțional organizat, voi arăta diferite acțiuni care pot fi întreprinse pentru a combate acest fenomen, voi încerca sa indic motivele pentru care fenomenul este într-o continuă expansiune si, nu în ultimul rând, voi evidenția relaționarea sa cu lumea lumea politică.

Datorită poziției sale strategice, România se regăsește pe harta marilor grupări infracționale internaționale. De aceea, În scop preventiv, analiza și urmărirea acestui fenomen sunt indispensabile.

Aspecte teoretice, normative și de drept comparat

Conceptul de „criminalitate” face referire la modul de manifestare în general, iar noțiunea de „crimă” se referă la orice violare a legii penale.

Grupul infracțional organizat este reglementat în art.367 Cod Penal, care prevede și pedepsele aplicate în cazul inițierii sau constituirii unui astfel de grup.

Anumiți autori utilizează aceasta noțiune de criminalitate organizată pentru a defini legătură dintre organizațiile ilegale, în timp ce alți autori folosesc noțiunea pentru a defini un grup de activități ilegale realizate de anumiți agenți.

Criminalitatea organizată este definită astfel ca o întreprindere în care sunt implicate trei sau mai multe persoane, organizată ierarhic, înființată cu scopul de a obține

---

* Student, Facultatea de Științe Economice și Drept, Universitatea din Pitești, specializare Drept (e-mail: andreiionutz321@yahoo.ro) . Acest studiu a fost alcatuit sub coordonarea lect. univ. dr. Părvu Adriana (e-mail: adrianapantoiu@yahoo.com)

putere și profit indiferent de metoda, având implicare în special în activități ilegale, dar și legale.

În literatură de specialitate internațională pot fi evidențiate două teorii principale cu privire la criminalitatea organizată, și anume: teoria organizațională și teoria rețelei.

Pe de altă parte, comparând diverse sisteme de drept, am constatat că acestea tratează diferit fenomenul. Spre exemplu, dreptul penal francez este mai drastic în ceea ce privește pedepsele pentru criminalitatea organizată. În România, pedeapsa pentru aderarea sau sprijinirea sub orice formă a unui astfel de grup infracțional se pedepsește cu închisoare de la unu la cinci ani, în Franța, pedeapsa pentru asocierea cu o grupare infracțională se pedepsește cu închisoare de minimum cinci ani. Tot ca un aspect de drept comparat, menționez ca în legislația italiană, caracterul transnațional al infracțiunii de spălare a banilor este corelat cu norma de incriminare a asocierii de tip mafiot.

În dreptul penal român, această organizație a fost prevăzută în cadrul anumitor norme din partea specială a Codului penal, dar și în norme cuprinse în legi speciale (cum este cazul Legii nr. 143/2000 privind combaterea traficului și consumului ilicit de droguri). Consider că pentru împiedicarea răspândirii fenomenului sau pentru eradicarea acestuia, ar fi necesară investirea de resurse financiare considerabile.

Un prim pas ar fi investirea în educarea populației. Întrucât tinerii sunt vulnerabili și ușor de influențat, ar fi indicată implementarea de programe de informare, care să se regăsească inclusiv în programa școlară, asupra consecințelor desfășurării de acțiuni ilicite.

Ca efect al acestor programe de informare, tinerii vor deveni mai conștienți, vor fi poate mai puțin atrași de săvârșirea faptelor ilegale sau de obținere de avantaje materiale prin mijloace de orice natură.

2. Grupurile infracționale, criminalitatea organizată și corupția

În sens larg, prin „criminalitate” se înțelege un ansamblu de manifestări anti-sociale care încalcă prevederile normei de drept și atrag intervenția forței coercitive a statului, în timp ce „crima” este definită în dreptul penal ca fiind orice violare a legii penale¹. Termenul crimă se folosește pentru a desemna o infracțiune care prezintă un grad ridicat de pericol social și pe care legea o sancționează cu pedepsele cele mai aspre.

Prin grup infracțional organizat se înțelege grupul structurat, format din trei sau mai multe persoane, constituit pentru o anumită perioadă de timp și pentru a acționa în mod coordonat în scopul comiterii uneia sau mai multor infracțiuni². În doctrină ni se arată rădăcinile clasice ale crimei organizate în mafia siciliană și în mediul infracționist american. Putem considera crima organizată drept un fenomen social care constituie baza componentelor infracționale construind un sistem complex de acțiuni ale lumii infracționale în scopul obținerii de avantaje economice.

Datorită evoluției tehnologice din ultimii ani, grupările de crimă organizată și-au diversificat acțiunile într-o gamă tot mai amplă de activități cum ar fi: traficul de armament, de droguri, de ființe umane, produse de contrabandă, furtul, corupția, etc. Tronsonul prin care crima organizată reușește să străpungă diferite structuri instituționale este cunoscut ca fiind cel de corupție.

¹ <https://www.juridice.ro/504857/criminalitatea-organizata-abordari-doctrinare-si-instrumente-juridice-internationale.html>, 12.04.20, 19:11

² <https://lege5.ro/Gratuit/gezdmnrzgi/art-367-constituirea-unui-grup-infracțional-organizat-codul-penal?dp=gqytsojvhezde>, 12.04.20, 19:11

Corupția este definită ca fiind folosirea abuzivă a puterii publice în scopuri personale pentru obținerea prosperității, puterii, unui status social. Corupția este percepută de majoritatea populației ca fiind un fenomen extrem de periculos și grav, un fenomen care distruge sistemele de autoritate și de putere, sfidând normele și principiile de drept ce caracterizează societatea.

Corupția tinde să devină un fenomen organizat, specializat și profesionalizat apărând sub forma unor rețele formale și informale de organizații și indivizi, care prin diferite mijloace ajung să corupă factorii de decizie până la cele mai înalte nivele ale politicului, legislativului, justiției și administrației.³ Sociologii și criminologii au asemănat acest fenomen cu o epidemie socială, o malformație care distruge fundamentele societății civile și ale statului de drept, doborând și orientând facilitățile economice ale societății spre interesul personal al unor persoane sau grupuri de persoane. Mergând pe această direcție, corupția nu este o simplă infracțiune, este un act de trădare împiedicând buna funcționare a societății, astfel se evidențiază modul în care funcționarii statului servesc interesele unui grup care are ca scop principal obținerea de profituri proprii.

Măsurarea criminalității organizate este o problemă îndelung dezbătută de către cercetători. Unele dintre cele mai mari amenințări la adresa securității sociale sunt: terorismul, falsificarea monedei euro și a cardurilor de plată, traficul de ființe umane, traficul internațional de droguri, fraudă, corupția și spălarea banilor, precum și alte activități legate de grupurile infracționale economice⁴

În mod similar, conceptul de crimă organizată reprezintă un fenomen social ce se caracterizează prin formarea unui cadru criminal în interiorul unei localități, regiuni sau țări, bazându-se pe un tip de ordine ierarhică, liderii nu săvârșesc faptele direct, aceștia au diferite funcții organizatorice și dirijază atragerea unor persoane cu funcții de răspundere pentru comiterea unor activități ilegale, în special a funcționarilor de stat pentru asigurarea securității membrilor grupului infracțional, dezvoltarea sferei de activități ilegale și obținerea de sume solide. Aceste grupări infracționale se bazează pe relații de corupere pentru a-și desfășura activitățile. Organizațiile criminale moderne au acumulat o putere financiară considerabilă care le permit: implicarea de resurse umane și de capital, accesul privilegiat la informații, influențarea deciziilor politice și economice, pentru obținerea de venituri prin intermediul propriilor activități, din spălarea de bani și specularea imperfecțiunilor cadrului legal.⁵

Cu timpul, infracționalitatea a evoluat însușindu-și noi trăsături și îmbrăcând forme din ce în ce mai agresive și mai organizate, sfidând frontierele statelor, astfel o infracțiune putând fi organizată într-un stat, realizată pe teritoriul altui stat, iar profitul ilegal să fie investit legal într-un alt stat, toate acestea fiind executate în aceeași zi.

Înainte, la începuturile acestui fenomen criminal, principalul scop era obținerea profiturilor colosale, dar în prezent ea se îndreaptă spre monopolizarea lumii politice. Este necesar ca specialiștii în prevenirea și combaterea fenomenului crimei organizate să se remarce prin ingeniozitate, previzibilitate și buna cunoaștere a psihologiei umane.

În Occident, corupția este considerată de către sociologi ca aparținând așa-numitor „gulerelor albe” (white collar crimes) constând în încălcarea, de cele mai multe ori, nesancționată, a legii penale de către anumite grupuri de demnitari sau de către persoanele investite cu funcții oficiale: funcționari ai statului, reprezentanți guvernamentali,

³ Dan Banciu*Sorin M. Radulescu, „CORUPȚIA ȘI CRIMA ORGANIZATĂ ÎN ROMÂNIA”, Ed. CONTINENT XXI, 1994

⁴ www.europol.europa.eu › sites › files › documents › ro_europolreview

⁵ Dr. Adrian Mihei, „CRIMA ORGANIZATĂ ȘI TERORISMUL AZI”, Vol 43, 2010, pag. 26

autoritățile publice, etc.⁶ Criminalitatea organizată este înțeleasă ca factor perturbator, punând în pericol securitatea statelor. Principalele piețe criminale care reprezintă o amenințare majoră la adresa celei mai mari părți a Europei sunt : criminalitatea fiscală, drogurile, contrabanda și traficul de persoane.

Ca și trăsături principale ale criminalității organizate, menționez:

- organizare ierarhică continuă;
- utilizarea violenței;
- obținerea profitului prin „crimă”;
- coruperea funcționarilor publici în vederea menținerii imunității;
- ideologia obținerii profitului cu orice preț;
- monopolul asupra anumitor piețe;
- limitări în ceea ce privește aderarea de noi membri;
- specularea nevoii publice de servicii;
- specializarea activităților, atât la nivelul asociației, cât și la nivelul membrilor;
- caracterul ocult al asociației, respectiv, existența unui cod de păstrare a secretului.

Corupția nu este un fenomen singular sau izolat de celelalte forme ce se manifestă în această perioadă de tranziție, aceasta este în strânsă legătură cu o serie de elemente distructive și de perturbare politică, normativă, economică și morală, apărând ca o amenințare asupra întregii societăți.

Criminalitatea organizată și corupția nu trebuiesc privite separat ci ca un dualism: corupția ca unealtă a crimei organizate, iar crima organizată ca treaptă ulterioară de dezvoltare a corupției. Observând strânsa legatură dintre crima organizată și faptele de corupție putem spune că fără un vameș corupt nu ar putea aduce în țară bunuri de contrabandă. Ele sunt circulate prin firme fantomă pentru evitarea taxelor și a impozitelor, dar și pentru finanțarea diverselor campanii, în spatele lor aflându-se un politician sau un primar. Acest fenomen nu poate să existe fără implicarea directă sau indirectă a societății. În absența unor persoane care dețin funcții de putere, o mare parte a gupărilor criminale nu ar putea să supraviețuiască sau ar avea o activitate mult mai limitată.

„Criminalitatea gulerelor albe” în afaceri este exprimată cel mai frecvent sub forma falsificării bilanțurilor financiare ale corporațiilor, manipularea bursei de valori, mita comercială, mituirea oficialilor publici pentru asigurarea unor contracte și a unei legislații favorabile, publicitatea falsă și vânzarea contrafăcută, fraudă și folosirea ilegală a fondurilor, înșelarea la încărcături și măsurători ale mărfurilor, fraude în domeniul impozitelor, tănuirea unor încasări și pseudofalimente.⁷

Referindu-ne la traficul de droguri, traficul de ființe umane sau de criminalitate economică, modul prin care se realizează mita are loc prin intermediari, acei intermediari de la care polițistul, primarul sau parlamentarul a luat foloase necuvenite în mod constant și nu a fost tras la răspundere. Acest lucru, odată cu trecerea timpului, în urma unei „colaborări” continue, întărește încrederea dintre cele două părți și astfel este susținută și încurajată corupția.

Un pas important în vederea corelării acțiunii statelor de combatere a criminalității organizate a fost elaborarea sub egida O.N.U a Convenției pentru combaterea criminalității

⁶ Dan Banciu*Sorin M. Radulescu, „CORUPȚIA ȘI CRIMA ORGANIZATĂ ÎN ROMÂNIA”, Ed. CONTINENT XXI, 1994

⁷ Dan Banciu*Sorin M. Radulescu, „CORUPȚIA ȘI CRIMA ORGANIZATĂ ÎN ROMÂNIA”, Ed. CONTINENT XXI, 1994

transnaționale organizate, deschisă pentru semnarea ei în decembrie 2000 la Palermo, de unde și denumirea de Convenția de la Palermo.⁸

Convenția de la Palermo conferă caracter de ilegalitate următoarelor conduite: ascunderea și mascarea naturii reale a bunurilor obținute din infracțiune, conversia și transferul banilor proveniți din surse ilegale. Aceste acțiuni se regăsesc ca și modalități de săvârșire a infracțiunii de spălare a banilor, infracțiune definită de Convenția de la Strasbourg privind spălarea, descoperirea, confiscarea și reținerea produsului infracțiunii.

3. Concluzii

Întreaga societate românească este „îmbibată” în de acte de corupție. Uneori este mult mai apreciată nonvaloarea, capacitatea unora de a se „descurca”, de a avea succes material și social bazate pe corupție.

Consider că reorganizarea continuă a structurilor de combatere a criminalității organizate a avut un efect negativ. Schimbările care s-au înfăptuit foarte des, au favorizat restructurarea și dezvoltarea crimei organizate. În altă ordine de idei, măsurile luate par să fie motivate de intenția de a genera schimbări ce favorizează proliferarea grupărilor criminale, iar nu eradicarea acestora.

În ultimii ani în desfășurarea activităților grupurilor criminale se evidențiază într-un mod aparte aspirația din ce în ce mai clară spre „specializare”, manifestându-se prin construirea și evidențierea grupărilor cu bază autonomă și cu o anumită orientare de activitate. Cu alte cuvinte, aceste organizații criminale specializate pot „adera” la alte comunități de același tip.

Analizând aceste aspecte, mi-am dorit să evidențiez strânsa legătură dintre societatea criminală și funcția publică. Modul de activitate al grupărilor criminale și motivele pentru care acest cancer social este aproape imposibil de eradicat, dar și cum o societate criminală este organizată.

Probabil în momentul când vom conștientiza cu adevărat că societatea nu are alternative și este obligată să lupte cu acest virus social, statul va fi obligat să-și mobilizeze toate forțele.

Referințe

- Dan Banciu și Sorin M. Radulescu, „CORUPȚI ȘI CRIMA ORGANIZATĂ ÎN ROMÂNIA”, Ed. CONTINENT XXI, 1994.
- Adrian Mihei, „CRIMA ORGANIZATĂ ȘI TERORISMUL AZI”, Vol 43, 2010.
- <http://www.monitoruljuridic.ro/act/lege-nr-565-din-16-octombrie-2002-pentru-ratificarea-conventiei-natiunilor-unite-impotriva-criminalitatii-transnationale-organizate-a-protocolului-privind-prevenirea-reprimarea-si-pedepsirea-traficului-de-persoane-in-special-al-39747.html>
- <https://www.juridice.ro/504857/criminalitatea-organizata-abordari-doctrinare-si-instrumente-juridice-internationale.html>, 12.04.20, 19:11
- <https://lege5.ro/Gratuit/gezdmnrzgi/art-367-constituirea-unui-grup-infractional-organizat-codul-penal?dp=gqytsojvhezde>, 12.04.20, 19:11
- [www.europol.europa.eu > sites > files > documents > ro_europolreview](http://www.europol.europa.eu/sites/files/documents/ro_europolreview)

⁸ <http://www.monitoruljuridic.ro/act/lege-nr-565-din-16-octombrie-2002-pentru-ratificarea-conventiei-natiunilor-unite-impotriva-criminalitatii-transnationale-organizate-a-protocolului-privind-prevenirea-reprimarea-si-pedepsirea-traficului-de-persoane-in-special-al-39747.html>

ORGANIZAȚIA NAȚIUNILOR UNITE

Loredana-Mihaela CRISTEA*

Abstract

Organizația Națiunilor Unite este, înaintea de toate, reprezentarea unei idei de ordine și cooperare internațională. Ea nu a fost vreodată intenția sau expresia unei suprastructuri globale, ci, mai degrabă schița unei infrastructuri de care statele să se folosească în realizarea unor interese comune.

Organizația Națiunilor Unite (ONU), este cea mai importantă organizație internațională din lume, ce reunește 193 de state membre. Fondată în 1945, după al doilea război mondial întemeierea ei a constat din semnarea, de către membrii ei fondatori, a Cărții Organizației Națiunilor Unite, fiind totodată un tratat constitutiv, prin care declară că obligațiile Organizației Națiunilor Unite prevalează asupra tuturor celorlalte obligații din alte tratate.

Astfel, Organizația Națiunilor Unite, în misiunile sale pe care le vom analiza în cele din urmă sunt de a asigura, „menținerea păcii și securității internaționale”, „respectarea drepturilor omului”, „cooperarea internațională în domeniul economic și social”, „respectarea dreptului internațional” și „dezvoltarea de relații prietenești între state”.

Cuvinte-cheie: *carta, reforma, adunarea generală, obiective, România în Organizația Națiunilor Unite*

1. Introducere.

Evoluția securității globale în ultimele decenii a confirmat faptul că, succesul acțiunilor și stabilitatea pot fi atinse numai în rezultatul cooperării multidimensionale a comunității internaționale, în primul rând prin colaborarea într-un cadru instituționalizat și prin activarea rolului decisiv pe care marile organizații internaționale îl au în definirea stării de securitate a lumii. Pe parcursul anilor au fost create mai multe structuri la nivel mondial și regional, care au scopul de a proteja securitatea și a asigura pacea în lume. Printre acestea menționăm: Consiliul de Securitate al ONU, NATO, OSCE.

Organizația Națiunilor Unite este cea mai importantă organizație mondială de asigurare a păcii și securității menită să acționeze pentru a preveni agresiunea, pentru a înlătura pericolele de război pe calea realizării unei colaborări strânse și permanente între toate statele lumii, pentru progresul economic, social și cultural al tuturor statelor.

---

* Cristea Loredana-Mihaela, Facultatea de Drept, Universitatea „Nicolae Titulescu” din București (e-mail: loredanacristea955@yahoo.com). Acest studiu a fost elaborat sub coordonarea asist. univ. dr. Olănescu Sandra Sophie-Elise (e-mail: sandra.olănescu@cliza.ro).

Din punct de vedere al menținerii păcii, Națiunile Unite este organizația cu cea mai mare experiență din lume, acest lucru fiind recunoscut pretutindeni. Decernarea premiului Nobel pentru menținerea păcii, în anul 1988, stă la baza recunoașterii împlinirilor sale.

2. Carta Organizației Națiunilor Unite.

Este un tratat care înființează organizația internațională numită Organizația Națiunilor Unite . A fost semnat la Conferința Națiunilor Unite privind Organizația Internațională de la San Francisco, California, Statele Unite ale Americii, pe 26 iunie 1945 , de 50 din cele 51 de țări membre originale (Polonia, inițial, apoi alte state, care nu au fost reprezentate la conferință, au semnat-o mai târziu). Acesta a intrat în vigoare la data de 24 octombrie 1945, după ce a fost ratificat de către cei cinci membri permanenți ai Consiliului de Securitate: Republica China (mai târziu înlocuită cu Republica Populară Chineză), Franța, Uniunea Republicilor Socialiste Sovietice (mai târziu înlocuită de Federația Rusă), Regatul Unit, și Statele Unite și de majoritatea celorlalte state semnatare. Cele mai multe țări din lume au ratificat Carta. O excepție notabilă este Sfântul Scaun , care a ales să rămână permanent în stare de observator și, prin urmare, nu este un semnatar al Cartei . Carta Organizației Națiunilor Unite stipulează că fiecare organ primar a ONU poate stabili variate agenții specializate pentru a-și îndeplini datoriile. Unele dintre cele mai bine cunoscute agenții sunt Agenția Internațională pentru Energie Atomică . Organizația pentru Alimentație și Agricultură , UNESCO (Organizația Națiunilor Unite pentru Educație, Știință și Cultură), Banca Mondială , și Organizația Mondială a Sănătății (OMS). ONU efectuează majoritatea acțiunilor umanitare prin aceste agenții. Exemplele includ programe de vaccinare mondiale (prin OMS), ocolirea foametei și malnutriției (prin PAM), și protecția oamenilor vulnerabili sau strămutați (prin Marele Comisar al Națiunilor Unite pentru Refugiați - MCNUR)¹.

2.1.Reforma.

Imediat după alegerea sa ca Secretar General al Națiunilor Unite în 1997, Kofi Annan , născut în Ghana, a subliniat nevoia unei reforme în cadrul Națiunilor Unite. El a prezentat Adunării Generale a Națiunilor Unite programul de reformă . Programul includea reforma Consiliului de Securitate al ONU . Pozițiile permanente din Consiliul de Securitate al ONU reflectă politicile din 1945, instituite imediat după începerea activității instituției. Annan a propus ca mai multe state să aibă poziții permanente în cadrul Consiliului de Securitate al ONU . Proiectul pentru reformă discută și reducerea birocrăției și creșterea transparenței în cadrul organizației. În ciuda eforturilor depuse de Annan, reformele nu au mai fost implementate.

2.2.Structura.

Organizația Națiunilor Unite este compusă din șase entități: Adunarea Generală a Națiunilor Unite, Secretariatul Națiunilor Unite, Curtea internațională de justiție, Consiliul de Securitate al ONU, Consiliul Economic și Social al Națiunilor Unite și Consiliul de Tutelă. Excepție, cea de-a șasea entitate, și din care au rămas doar cinci organe principale, Consiliul de Tutelă, și-a încetat activitatea în 1994, atunci când Palau a devenit stat independent. Patru dintre cele cinci entități au sediul în New York. Curtea internațională de justiție se află în Haga, Regatul Țărilor de Jos, iar alte agenții își au sediile în Biroul

¹ https://ro.wikipedia.org/wiki/Organiza%C8%9Bia_Na%C8%9Biunilor_Unite

Națiunilor Unite de la Geneva, Biroul Națiunilor Unite de la Viena și Biroul Națiunilor Unite de la Nairobi. În baza Convenției legată de privilegiu și imunități a Națiunilor Unite, ONU și agențiile sale au imunitate în fața legilor din țările în care își desfășoară activitatea, menținând astfel imparțialitatea Națiunilor Unite legată de țările gazdă și statele membre.

Alături de cele șase entități principale se regăsește „o colecție extraordinară de entități și organizații, unele dintre ele chiar mai vechi decât organizația mamă, care își desfășoară activitatea aproape independent față de Națiunile Unite” (Linda Fasulo). Această colecție include agenții specializate, instituții de cercetare și educație, programe, fonduri etc².

2.3. Adunarea generală.

Adunarea Generală este principala adunare deliberativă a Națiunilor Unite. Compusă din toate statele membre a Națiunilor Unite, adunarea se întâlnește în sesiuni regulate în fiecare an, dar se pot efectua și adunări de urgență. Adunarea este condusă de un președinte, ales dintre statele membre printr-o bază regională rotativă, și de 21 de vicepreședinți. Prima sesiune a fost convocată pe 10 ianuarie 1946 în Methodist Central Hall Westminster din Londra, incluzând reprezentanți a 54 de țări.

Când Adunarea Generală votează pe diferite teme, două treimi dintre votanți și voturi sunt necesare. Exemple de întrebări importante includ recomandății privind pacea și securitatea; selecția membrilor unei entități; admiterea, suspendarea sau expulsiunea unor membri; și decizii bugetare. Alte întrebări sunt decise prin majoritatea voturilor. Fiecare reprezentat al unei țări are un vot. În afară de aprobarea problemelor bugetare, rezoluțiile nu depind de membri. Adunarea poate face orice recomandări pe orice temă pentru ONU, exceptând cele legate de pace și securitate, acestea fiind discutate de Consiliul de Securitate.

Propuneri pentru rezoluții pot fi acordate Adunării Generale de 8 comitete:

- Comitetul General - un comitet supraveghetor constând în președintele, vicepreședintele și șefii comitetelor adunării
- Comitetul Acreditar - responsabil pentru determinarea acreditării fiecărui reprezentat al unei țări din ONU
- Primul Comitet (Dezarmare și Securitate Internațională)
- Al Doilea Comitet (Economic și Financiar)
- Al Treilea Comitet (Social, Umanitar și Cultural)
- Al Patrulea Comitet (Special Politic și Decolonizare)
- Al Cincilea Comitet (Administrativ și Bugetar)
- Al Șaselea Comitet (Legal)

2.4. Consiliul de Securitate al ONU și Secretariatul.

Consiliul de Securitate este însărcinat cu menținerea păcii și securității în state. În timp ce alte organe ale Națiunilor Unite pot face doar „recomandări” statelor membre, Consiliul de Securitate are puterea să ia decizii obligatorii pe care statele membre au înțeles să le accepte, sub termenii Articolului 25 Cartei. Deciziile Consiliului sunt cunoscute ca rezoluțiile Consiliului de Securitate al Națiunilor Unite³.

² Beatrice Onica Jarka, Sorana Păun-Pop și Oana-Adriana Iacob în Sinteze teoretice și exerciții practice de Drept internațional public, Editura C.H. Beck, București 2017, pag 344

³ La înființarea ONU un membru permanent în Consiliul de Securitate a fost URSS, fiind înlocuit de Federația Rusă după dezmembrarea URSS.

Secretariatul ONU este condus de către Secretarul General, asistat de o echipă internațională de funcționari civili din întreaga lume. Acesta asigură studii, informații, și facilități necesare entităților Națiunilor Unite pentru ședințele lor. De asemenea, preia și efectuează sarcini de la Consiliul de Securitate, Adunarea Generală, Consiliul Economic și Social, și de la alte entități ONU. Secretarul General îndeplinește funcțiuni administrative, dar și funcțiuni politice. El este chemat să-și aducă contribuția în toate domeniile de Competența Națiunilor Unite, de la administrarea operațiunilor de menținere a păcii la medierea disputelor internaționale⁴.

2.5. Curtea Internațională de Justiție.

Curtea Internațională de Justiție (CIJ) se află în Haga, Olanda. Aceasta este principalul organ judiciar al ONU, iar Statutul său este parte integrantă a Cartei Națiunilor Unite. Toți membrii ONU sunt parte și la Statutul Curții. Și un stat membru al ONU poate deveni parte la Statutul Curții, în condiții determinate în fiecare caz în parte de Adunarea Generală a ONU, la recomandarea Consiliului de Securitate al ONU. Stabilită în 1945 de Carta ONU, Curtea a fost pusă în funcțiune în 1946, ca succesorul Permanentei Curți Internaționale de Justiție. CIJ este compusă din 15 judecători care dețin funcția pentru 9 ani și sunt numiți de Adunarea Generală; fiecare judecător în funcție trebuie să fie de naționalitate diferită.

2.6. Consiliul economic și social.

Consiliul Economic și Social (ECOSOC) asistă Adunarea Generală în promovarea cooperării și dezvoltării economice și sociale globale. ECOSOC are 54 de membri, care sunt aleși de Adunarea Generală timp de trei ani. Președintele este ales pentru un an din puterile mici sau medii reprezentate de ECOSOC. Consiliul are o ședință anuală în iulie, ținută în New York sau Geneva. Funcțiile ECOSOC includ strângerea de informații, sfătuirea statelor membre și propunerea de recomandări.

Avându-și mandatul extins de coordonare a mai multor agenții, ECOSOC a fost uneori criticat ca fiind nenecesar sau instabil. Aceasta inițiază studii, pregătește rapoarte și prezintă recomandări, convoacă conferințe internaționale și pregătește proiecte de convenții în numeroasele domenii aflate în componența sa, ce reprezintă un forum central de dezbateră a problemelor economice și sociale globale. Se implică active în promovarea respectării drepturilor omului și libertăților fundamentale, și totodată reprezintă și un centru de coordonare al activităților desfășurate de instituțiile specializate din sistemul Națiunilor Unite.

2.7. Membri.

Împreună cu Sudanul de Sud ce a aderat pe 14 iulie 2011, în total există 193 de state membre ONU, incluzând toate statele independente necontestate, aparte de Vatican. Carta ONU subliniază regulile pentru a primi statutul de membru: 1. Aderarea în ONU este permisă oricărui stat ce favorizează pacea și acceptă obligațiile prezente în Carta curentă, putând să le execute binevoitor prin hotărârea Organizației. 2. Admiterea unui astfel de stat va fi efectuată de Adunarea Generală după recomandările Consiliului de Securitate. Capitolul II, Articolul 4

---

⁴ Beatrice Onica Jarka, Sorana Păun-Pop și Oana-Adriana Iacob în *Sinteze teoretice și exerciții practice de Drept internațional public*, Editura C.H. Beck, București 2017, pag 348

Aditional, există două state observatoare care nu sunt membre ale Adunării Generale: Sfântul Scaun (care deține control asupra Vaticanului) și Palestina, Insulele Cook și Niue, amândouă state în asociație liberă cu Noua Zeelandă, sunt membri deplinși a mai multor agenții specializate ONU și au „capacitatea deplină de a efectua tratate” recunoscută de Secretariat.

2.8. Grupul celor 77.

Grupul celor 77 este o coaliție liberă a ONU a țărilor în curs de dezvoltare, creată pentru a promova interesele economice ale membrilor ei și pentru formarea unei legături pentru a spori capacitatea de negociere în Națiunile Unite. Șaptezeci și șapte de țări au fondat această organizație, iar până în noiembrie 2013 alte 66 de țări au aderat, însumând 133 de state. Grupul a fost fondat pe 15 iunie 1964 de către „Declarația Comună a celor Șaptezeci și Șapte de State” emisă la Conferința Națiunilor Unite pentru Comerț și Dezvoltare (CNUCD). Prima întâlnire majoră a avut loc în Alger în 1967, unde Carta Alger a fost adoptată și bazele unor structuri instituționale au fost puse.

2.9. Obiective. Menținerea păcii și securității.

ONU, după aprobarea Consiliului de Securitate, trimite forțe pentru menținerea păcii în regiunile unde un conflict armat a încetat de curând, sau a fost suspendat, pentru a încerca impunerea unor acorduri de pace și pentru a descuraja combatanții de la a relua ostilitățile. Deoarece ONU nu are propria forță militară, aceasta este asigurată prin voluntariat de către statele membre. Soldații sunt uneori porecliți „Căștile albastre” din cauza echipamentului specific. Forța de menținere a păcii a primit Premiul Nobe pentru Pace în anul 1988.

În septembrie 2013, ONU avea în desfășurare 15 misiuni de menținere a păcii. Cea mai mare era Misiunea de Stabilizare a Națiunilor Unite din Republica Democrată Congo (MSNURDC), care a mobilizat 20.688 oameni. Cea mai mică, Grupul Militar de Observație a Națiunilor Unite din India și Pakistan (GMONUIP), include 42 de oameni responsabili de monitorizarea situației din Jammu și Kashmir. Forțele de menținere a păcii ONU și Organizația Națiunilor Unite pentru Controlul Păcii (ONUCP) au staționat în Orientul Mijlociu încă din 1948, cea mai lungă misiune de menținere a păcii încă în desfășurare⁵.

2.10. Drepturile omului.

Drepturile omului au fost motivul principal pentru crearea Națiunilor Unite. Atrocitățile celui de-al Doilea Război Mondial și genocidurile au determinat ca noua organizație să prevină tragedii similare în viitor. Un prim obiectiv a fost acela de a crea un cadru legal pentru a lua în considerare și a lua hotărâri asupra violărilor drepturilor omului.

Organizația Națiunilor Unite obligă toate statele membre să promoveze „respect universal pentru, și observarea drepturilor omului” și să ia „măsurile împreună și separate” în această privință. Declarația Universală a Drepturilor Omului, deși nu legală, a fost adoptată de Adunarea Generală în 1948 ca un standard comun de realizare pentru toți. Adunarea de obicei are în vedere probleme legate de drepturile omului.

Organizația Națiunilor Unite și diferitele agenții ale sale joacă un rol important în implementarea și respectarea principiilor din Declarația Universală a Drepturilor Omului.

---

⁵ <https://prezi.com/hz8fmqtagxgg/organizatia-natiunilor-unite/>

Un astfel de caz este sprijinul acordat de organizație țărilor ce se află în tranziție spre democrație.

Alte entități ONU responsabile pentru problemele legate de drepturile femeilor includ Comisia Organizației Națiunilor Unite pentru Statutul Femeilor, creată în 1976 ; și Institutul Internațional de Cercetare și Educație al Organizației Națiunilor Unite, fondat în 1979. Forumul Permanent al Organizației Națiunilor Unite pentru Probleme Indigene, una dintre cele trei entități cu un mandat ce permite supravegherea problemelor legate de oameni indigeni, și-a ținut prima conferință în 2012 .

2.11. Dezvoltarea economică si asistența umanitară.

Alt scop primar a ONU este „să realizeze o cooperatie internațională pentru rezolvarea problemelor internaționale legat de un caracter economic, social, cultural sau umanitar.” Numeroase entități au fost create pentru a atinge acest scop, aproape toate fiind sub conducerea Adunării Generale sau a ECOSOC.

2.12. Obiectivele de dezvoltare ale mileniului.

Declarația Mileniului, adoptată în septembrie 2000 la Summit-ul Mileniului de 191 țări, printre care și România, fixează Obiectivele de Dezvoltare a Mileniului (ODM). Declarația Mileniului este unica agendă globală în domeniul dezvoltării asupra căreia există un acord la cel mai înalt nivel între majoritatea statelor lumii. La Summit-ul Mileniului, statele membre și-au fixat un număr de 8 obiective esențiale – Obiectivele de Dezvoltare ale Mileniului – cu ținte precise de atins până în anul 2015.

2.13. România in Organizația Națiunilor Unite.

Deși dorința României de a face parte din ONU a fost exprimată oficial încă din 1946, aderarea acesteia a fost blocată până în 1955. La 14 decembrie 1955 , Adunarea generală a decis, prin rezoluția nr. 995 (X), primirea României în ONU, alături de alte 15 state.

2.14. Participarea României la operațiunile de menținere a păcii.

În prezent, România ocupă locul 70 din 113 state membre contribuitoare cu trupe și poliție la operațiunile Națiunilor Unite de menținere a păcii . Reprezentanții României (în total 69) se află în următoarele misiuni: 1.Misiunea ONU de Stabilizare în Republica Democrată Congo (MONUSCO), 2.Misiunea de Administrație Interimară a Organizației Națiunilor Unite în Kosovo (UNMIK), 3.Misiunea ONU din Coasta de Fildeș (ONUCI), 4.Misiunea ONU din Haiti (MINUSTAH), 5.Misiunea ONU din Liberia (UNMIL), 6.Misiunea ONU din Sudanul de Sud (UNMIS), 7. Misiunea ONU din Timorul de Est (UNMIT).

În plus, SPP participă cu ofițeri de pază si protecție imediată sub conducerea Departamentului de Siguranță și Protecție (DSS) în misiunile pentru menținerea păcii din Afganistan, Sudan/Khartoum și Sudan/Darfur.

2.15. Centrul de tranzit pentru refugiați din Timișoara.

La Timișoara există un centru de tranzit pentru refugiați cu 200 de locuri, finanțat și coordonat în mare parte de Națiunile Unite. În munca sa de sprijinire a refugiaților, România este susținută de țări precum Olanda, Suedia și SUA. Din noiembrie 2008 până

în 2011, Centrul de Tranzit în Regim de Urgență din Timișoara a găzduit temporar 638 de refugiați. Aceștia sunt de origine:

eritreană, sudaneză, palestiniană, etiopiană, srilankeză, irakiană și nigeriană.

2.16. Activitatea în Consiliul Drepturilor Omului.

În mai 2011, România a fost aleasă pentru a doua oară membru al Consiliului Drepturilor Omului (CDO), pentru mandatul iunie 2011- decembrie 2014.

3. Concluzii.

În urma studiului efectuat și în urma unui context istoric favorabil, sau pentru unii mai puțin nefavorabil în ceea ce privește promovarea păcii și prevenirea războiului precum și a altor obiective pe care această organizație a încercat să o transmită, fondarea Organizației Națiunilor Unite a avut din punctul meu de vedere ca efect crearea unei noi ordini mondiale. Iar în ceea ce privește implicarea în menținerea păcii a evidențiat eficiența politicii ONU. Astfel, Organizația Națiunilor Unite a evoluat treptat, fiind în prezent un complex de instituții politice, și totodată activitatea din cadrul ONU marchează interesul pentru eforturile generale de menținere a păcii, de cooperare internațională, dar și pentru încurajarea respectării drepturilor omului prin Declarația Universală a Drepturilor Omului.

În concluzie, contribuția deosebit de importantă pe care Națiunile Unite le-a adus și continuă să o aducă la pacea și securitatea mondială, la dezvoltare și progresul global, rămân fapte de necontestat și tot atâtea argumente în favoarea supraviețuirii sale. Statele lumii au obligația morală de a continua să colaboreze pentru a asigura popoarelor și națiunilor lor, ca și umanității în întregul său un viitor lipsit de pericolul unei noi conflagrații, așa cum inițiatorii O.N.U. s-au gândit în momentul semnării Cartei.

Referințe

- Alexandru Vianu, Constantin Bușe, Zorin Zamfir, Gheorghe Bădescu, Relații internaționale în acte și documente, vol. II, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1976.
- Mic dicționar de relații internaționale pentru tineret, Editura Politică, 1988
Recomandarea 1367 (1998) a Adunării Parlamentare a Consiliului Europei.
- Bodunescu Ion, Drept internațional public, Editura Hermes, 1999.
- Iacobescu Mihai, România și Societatea Națiunilor 1919-1929, Editura Academiei, București, 1988.
- Duculescu Victor, Necesitatea creșterii rolului O.N.U. în menținerea păcii și securității internaționale și adaptarea structurilor sale la realitățile lumii contemporane, Revista română de drept, nr. 7 din 1973.
- Beatrice Onica-Jarka, Sorana Păun-Pop, Oana-Adriana Iacob in Sinteze teoretice și exerciții practice de Drept internațional public, Editia 2, Editura C.H.Beck, Bucuresti 2017

JURĂMÂNTUL DE CREDINȚĂ

Andreea-Cristina DATCU*

Abstract

Prezenta lucrare am conceput-o plecând de la o curiozitate personală, observând tot mai des faptul că, în ultimii ani cât mai multe persoane, oficiali în stat depun jurământ de credință. Am în vedere ministrii și primul-ministru al României. Astfel că, acesta este pretextul de la care am pornit să documentez în literatura de specialitate dar și în legislație acest subiect.

Prin urmare, lucrarea mea se bazează pe informații din legislația în vigoare la data întocmirii acesteia și mă refer în primul rând la Constituția României, apoi la Codul administrativ dar și la alte acte normative relevante din domeniu cu privire la subiectul propus. Pe lângă Președintele țării, primul-ministru, miniștri, parlamentari, funcționari publici, membrii corpului diplomatic și consular care depun jurământul de credință, lucrarea mea va avea în vedere și o altă categorie de profesioniști și anume: medicii ori avocații.

La finalul lucrării mele se vor regăsi concluziile la care am ajuns în urma documentării subiectului jurământul de credință.

Cuvinte cheie: *Constituție, jurământ de credință, funcționari publici, lege, Cod administrativ.*

1. Introducere

În lucrarea prezentă analiza subiectului care formează titlul acesteia este împărțită în mai multe secțiuni. În prima parte a lucrării se analizează conținutul teoretic al conceptului de jurământ. Apoi, exemplificăm categoriile de destinatari ai jurământului de credință și actul normativ care îl reglementează. În finalul lucrării, atenția noastră este canalizată spre exemplificarea jurământului și la o altă categorie de profesioniști, cum ar fi avocații și medicii.

Documentarea pe care am efectuat-o asupra subiectului este amplă iar metodele de cercetare utilizate au fost: metoda informatică, metoda deductivă dar și alte metode de cercetare.

Obiectivul propus al lucrării este de a releva aplicabilitatea jurământului de credință la o cât mai mare categorie de destinatari, pornind de la funcționarii publici, ajungând apoi la cele mai importante funcții în stat și încheind cu profesiile liberale care desfășoară servicii publice, în slujba cetățenilor.

---

* Studentă, Universitatea Nicolae Titulescu, Facultatea de Drept, Specializarea Drept european și internațional, (e-mail: datcu.c@yahoo.com). Acest studiu a fost coordonat de lector univ.dr. Elena Ștefan (e-mail: stefanelena@univnt.ro).

2. Conținutul propriu-zis al lucrării

2.1. Ce este jurământul de credință?

După părerea mea, este interesant de știut că: ”Jurământul (în latină- *juramentum*) este o promisiune solemnă făcută de cineva, de regulă în public, printr-o formulă fixă, cu invocarea divinității sau a unei valori morale recunoscute¹”. De regulă, jurământul de credință îl regăsim, în administrația publică cu ocazia învestirii într-o funcție.

Așa cum se afirmă în literatura de specialitate din țara noastră, sursă bibliografică pe care o menționăm la notele de subsol, prin jurământ se înțelege: “declarația solemnă de voință (cu sau fără formulă sacramentală) prin care o persoană numită într-o funcție politică, funcție publică, de demnitate politică ori de ales local se angajează să își exercite atribuțiile cu bună-credință, diligență maximă și cu respectarea legii²”.

Caracterele jurământului sunt, de asemenea, potrivit aceluiași autor de drept administrativ³:

- a. “Întotdeauna acesta afectează eficiența unui act juridic de numire într-o funcție politică” potrivit art. 82 alin. (1) și art. 104 Președintele României și membrii Guvernului depun următorul jurământ: ”Jur să-mi dăruiesc toată puterea și priceperea pentru propășirea spirituală și materială a poporului român, să respect Constituția și legile țării, să apăr democrația, drepturile și libertățile fundamentale ale cetățenilor, suveranitatea, independența, unitatea și integritatea teritorială a României. Așa să-mi ajute Dumnezeu!”, o funcție publică art. 62 alin. (6) Legea nr. 188/1999 privind Statutul funcționarilor publici⁴, la intrarea în corpul funcționarilor publici este obligatorie depunerea următorului jurământ: “Jur să respect Constituția, dreptul și libertățile fundamentale ale omului, să aplic în mod corect și fără părtinire legile țării, să îndeplinesc conștiincios îndatoririle ce îmi revin în funcția publică în care am fost numit, să păstrez secretul profesional și să respect normele de conduită profesională și civică. Așa să-mi ajute Dumnezeu” ori de ales local conform art. 32 alin. (1) și art. 69 alin (1) Legea nr. 215/2001 a administrației publice locale⁵, consilierii locali și primarii depun următorul jurământ: “Jur să respect Constituția și legile țării și să fac, cu bună-credință, tot ceea ce stă în puterile și priceperea mea pentru binele locuitorilor comunei (orașului, municipiului, județului) (...). Așa să-mi ajute Dumnezeu.” condiționând astfel exercitarea ei.
- b. Potrivit art. 38 alin. (1) respectiv art. 104 alin. (2) din Constituție, Președintele României și Guvernul își exercită mandatul de la data depunerii jurământului.”

---

1 Informație publică, disponibilă online la adresa de internet: <https://ro.wikipedia.org/wiki/Jur%C4%83m%C3%A2nt> cu ultima accesare 24.03.2020

2 Ovidiu Podaru, *Drept administrativ*, vol. I actul administrativ, (I) repere pentru o teorie altfel, editura Hamangiu, București, 2010, pagina 222.

3 Ovidiu Podaru, *op.cit.*, pag 222 și urm.

4 Menționăm că, la data redactării lucrării prezente, Legea nr. 188/1999 privind Statutul funcționarilor publici a fost abrogată prin Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 57 privind Codul administrativ, publicată în Monitorul Oficial al României nr. 555 din 5 iulie 2019.

5 Menționăm că, la data redactării lucrării prezente, Legea nr. 215/2001 a administrației publice locale a fost abrogată prin Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 57 privind Codul administrativ, publicată în Monitorul Oficial al României nr. 555 din 5 iulie 2019.

- Este motivul pentru care noi am apreciat și cu altă ocazie că un asemenea act administrativ de numire în funcție este unul sub condiție suspensivă”;⁶
- c. ”deși formula exactă a jurământului variază de la caz la caz, în funcție de specificul funcției pe care urmează a o exercita persoana care îl depune, legiuitorul evoca în general obligația titularului funcției de a o exercita cu respectarea legii, cu bună-credință și diligență maximă;
  - d. deși apelul la divinitate nu este întotdeauna obligatoriu – ”astfel potrivit articolul 32 alin. (3) din Legea nr. 215/2001 a administrației publice⁷ locale, jurământul poate fi depus și fără forma religioasă, iar potrivit articolului 62 alin. (6) teza a III-a din Legea nr 188/1999 privind Statutul funcționarilor publici, formula religioasă de încheiere va respecta libertatea convingerilor religioase”⁸, există și excepții. Astfel Președintele României și membrii Guvernului nu au vreo opțiune în ceea ce privește formula religioasă, fiind ținuți să depună jurământul în formula exactă prevăzută de art. 38 alin. (1) din Constituție, in caz contrar ei neputând exercita funcția in care au fost numiți ori aleși.
  - e. efectele nedepunerii jurământului sunt multiple. În primul rând, cel ales ori numit în funcția în cauza nu o poate exercita. Iată, deci, un efect suspensiv al refuzului de a depune jurământul. Apoi, în măsura în care acest refuz este definitiv, el poate determina și un al doilea efect, extinctiv: încetarea efectelor juridice ale actului de numire în funcție. Aceasta se poate realiza de drept, ca în cazul aleșilor locali, potrivit art. 32 alin. (2) din Legea nr. 215/2001 a administrației publice locale, ”Consilierii locali care refuza sa depună jurământul sunt considerați demisionați de drept.”⁹ “ Aceeași situație juridică fiind stabilită și de art. 60 alin. (2) și în cazul primarului, sau ca urmare a emiterii unui act de renovare din funcție ca în situația funcționarilor publici potrivit art. 62 alin. (7) din Legea nr. 188/1999 privind Statutul funcționarilor publici.”¹⁰

Potrivit articolului 82 din Constituție :

“(1) Rezultatul alegerilor pentru funcția de Președinte al României este validat de Curtea Constituțională.

(2) Candidatul a cărui alegere a fost validată depune în fața Camerei Deputaților și a Senatului, în ședință comună, următorul jurământ: "Jur să-mi dăruiesc toată puterea și priceperea pentru propășirea spirituală și materială a poporului român, să respect Constituția și legile țării, să apăr democrația, drepturile și libertățile fundamentale ale cetățenilor, suveranitatea, independența, unitatea și integritatea teritorială a României. Așa să-mi ajute Dumnezeu!".

---

6 Ovidiu Podaru, *Drept administrativ*, vol. I actul administrativ (I) repere pentru o teorie altfel, Editura Hamangiu, București, 2010, pagina 222

7 Menționăm că, la data redactării lucrării prezente, Legea nr. 215/2001 a administrației publice locale a fost abrogată prin Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 57 privind Codul administrativ, publicată în Monitorul Oficial al României nr. 555 din 5 iulie 2019.

8 Menționăm că, la data redactării lucrării prezente, eza a III-a din Legea nr 188/1999 privind Statutul funcționarilor publici a fost abrogată prin Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 57 privind Codul administrativ, publicată în Monitorul Oficial al României nr. 555 din 5 iulie 2019.

9 Menționăm că, la data redactării lucrării prezente, din Legea nr. 215/2001 a administrației publice locale a fost abrogată prin Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 57 privind Codul administrativ, publicată în Monitorul Oficial al României nr. 555 din 5 iulie 2019.

10 Ovidiu Podaru, *Drept administrativ* vol. I actul administrativ (I) repere pentru o teorie altfel, Editura Hamangiu, București, 2010, pagina 223.

De asemenea articolul 104 alin. (1) din Constituție ne spune că: „Primul-ministru, miniștrii și ceilalți membri ai Guvernului vor depune individual, în fața Președintelui României, jurământul de la articolul 82.

(2) Guvernul în întregul său și fiecare membru în parte își exercită mandatul, începând de la data depunerii jurământului.”¹¹

2.2. Jurământul de credință în Codul administrativ

2.2.1. Consilierii locali

Potrivit Codului administrativ¹², art. 116 alin. (5): ”Consilierii locali ale căror mandate au fost validate depun jurământul prevăzut la art. 117 în cadrul ședinței privind ceremonia de constituire a consiliului local.”

Articolul 117 alin. (1) Cod administrativ menționează: ”Consilierii locali aleși al căror mandat a fost validat depun următorul jurământ în limba română: Jur să respect Constituția și legile țării și să fac, cu bună-credință, tot ceea ce stă în puterile și priceperea mea pentru binele locuitorilor comunei/ orașului/ municipiului/ județului. . . Așa să îmi ajute Dumnezeu! Formula religioasă de încheiere va respecta libertatea convingerilor religioase, jurământul putând fi depus și fără formula religioasă. Jurământul se imprimă pe un formular special și se semnează, în două exemplare, de fiecare ales local.

(2) Un exemplar al jurământului se păstrează la dosarul de constituire, iar al doilea se înmânează consilierului local ales. Dosarul de constituire se păstrează de către secretarul general al unității/subdiviziunii administrativ-teritoriale.”

2.2.2 Primarul și prefectul

Potrivit art. 150 din Codul administrativ privind depunerea jurământului și intrarea în exercițiul de drept al mandatului: “(1) **Primarul** depune jurământul prevăzut la art. 117 în prima ședință privind ceremonia de constituire a consiliului local sau în fața judecătorului delegat, în camera de consiliu, în cazul în care prima ședință privind ceremonia de constituire a consiliului local nu are loc în termen de 60 de zile de la data alegerilor.

(2) Primarul care refuză să depună jurământul este considerat demisionat de drept.

(3) După depunerea jurământului, primarul intră în exercițiul de drept al mandatului.

Art. 151 alin. (1) din Codul administrativ menționează: ”Mandatul primarului este de 4 ani.

(2) Durata mandatului constituie vechime în muncă și în specialitatea studiilor absolvite.

(3) Mandatul primarului prevăzut la alin. (1) se exercită până la depunerea jurământului de către primarul nou-ales. Mandatul primarului poate fi prelungit, prin lege organică, în caz de război, calamitate naturală, dezastru sau sinistru deosebit de grav.”

Potrivit art. 251 din Codul administrativ¹³ intitulat: “Numirea și eliberarea din funcție a prefectului și a subprefectului”- „alin. - (1) Guvernul numește câte un prefect în fiecare județ și în municipiul București.

11 Constituția României publicată în Monitorul Oficial al României nr. 767 din 31 Octombrie 2003.

Informațiile teoretice din această secțiune aparțin autorului Ovidiu Podaru, op.cit., pag 222 -224.

12 Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 57 privind Codul administrativ, publicată în Monitorul Oficial al României nr. 555 din 5 iulie 2019.

13 Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 57 privind Codul administrativ, publicată în Monitorul Oficial al României nr. 555 din 5 iulie 2019.

(2) Numirea și eliberarea din funcție a prefectilor și a subprefectilor se fac prin hotărâre a Guvernului, la propunerea ministrului care coordonează instituția prefectului.

(3) La numirea în funcție, **prefectul** depune următorul **jurământ** în fața Guvernului, respectiv a prim-ministrului sau a unui ministru desemnat, în limba română: "Jur să respect Constituția și legile țării și să fac cu bună-credință tot ceea ce stă în puterile și priceperea mea pentru binele locuitorilor județului. . /municipiului București. Așa să-mi ajute Dumnezeu!".

(4) Formula religioasă de încheiere a jurământului va respecta libertatea convingerilor religioase, jurământul putând fi depus și fără formula religioasă.

(5) Refuzul depunerii jurământului atrage revocarea actului administrativ de numire în funcție."

2.3. Jurământul de credință din Legea nr.269/2003 privind Statutul Corpului diplomatic și consular al României

Legea nr. 269/ 2003 privind Statutul Corpului diplomatic și consular al României¹⁴, în articolul 22 alin. (1) menționează că, "Jurământul de credință față de statul român este obligatoriu și are următorul conținut:

"Jur să promovez și să apăr interesele României și ale cetățenilor români în relațiile internaționale. Jur să-mi îndeplinesc cu responsabilitate, loialitate și demnitate atribuțiile care îmi revin în promovarea politicii externe a României. Jur să respect Constituția și legile țării, drepturile și libertățile fundamentale ale omului, angajamentele internaționale asumate de România, cu păstrarea strictă a secretului și confidențialității asupra informațiilor pe care le dețin ca membru al Corpului diplomatic și consular al României. Așa să-mi ajute Dumnezeu!"

(2) „ Referirea la divinitate din formula jurământului se poate schimba potrivit credinței religioase a persoanei care depune jurământul.

(3) Jurământul se poate depune și fără formula religioasă de încheiere. În acest caz persoana care depune jurământul va declara pe onoare și conștiință că va respecta jurământul.

(4) Refuzul de a depune jurământul de credință față de statul român determină pierderea calității de membru al Corpului diplomatic și consular al României” .

2.4. Jurământul de credință pentru Prim-ministru, miniștrii și ceilalți membri ai Guvernului potrivit Constituției României

Potrivit Constituției României, articolul 104 „Prim-ministrul, miniștrii și ceilalți membri ai Guvernului sunt obligați să depune individual, în fața Președintelui României, jurământul de credință menționat la art. 82 Constituție.

Așasar, Președintele României, Primul-ministru al României, miniștrii și ceilalți membri ai Guvernului vor depune următorul jurământ de credință: "Jur să-mi dăruiesc toată puterea și priceperea pentru propășirea spirituală și materială a poporului român, să respect Constituția și legile țării, să apăr democrația, drepturile și libertățile fundamentale ale cetățenilor, suveranitatea, independența, unitatea și integritatea teritorială a României. Așa să-mi ajute Dumnezeu!".

---

¹⁴ Legea nr.269/2003 privind Statutul Corpului diplomatic și consular al României, publicată în Monitorul Oficial nr.44 din 23 iunie 2003.

2.5. Jurământul de credință al deputaților și senatorilor

Legea nr. 8 / 2002 privind jurământul de credință față de țară și popor al senatorilor și deputaților din Parlamentul României¹⁵ în art. 1 alin. (1) arată că: „Senatorii și deputații depun, în ședință solemnă a Camerei din care fac parte, următorul jurământ de credință față de țară și popor: „Jur credință patriei mele România. Jur să respect Constituția și legile țării. Jur să apăr democrația, drepturile și libertățile fundamentale ale cetățenilor, suveranitatea, independența, unitatea și integritatea teritorială a României. Jur să-mi îndeplinesc cu onoare și fidelitate mandatul încredințat de popor. Așa să mă ajute Dumnezeu!

(2) Jurământul de credință se poate depune și fără formula religioasă, aceasta putând fi înlocuită cu formula: „Jur pe onoare și conștiință”, care prefațează jurământul.

Art. 2. - Jurământul scris se rostește și se semnează de fiecare senator și deputat și se încredințează spre păstrare președintelui Camerei din care face parte.

Art. 3. - (1) Senatorii și deputații vor depune individual, în ședința de validare a mandatelor, jurământul prevăzut la art. 1.

(2) Refuzul de a depune jurământul atrage invalidarea mandatului”.

2.6. Studiu de caz- Jurământul de credință la profesioniștii care prestează servicii publice

2.6.1. Jurământul de credință pentru medici

Nu doar Președintele României și funcționarii publici trebuie să depună jurământul de credință. Potrivit legislației în vigoare la data prezentă și medicii după admiterea în profesie depun jurământul de credință. În cazul acestora este vorba de Jurământul lui Hipocrate¹⁶:

”Jur pe Apollo, pe Asclepios, pe Higea și Panaceea, pe toți zeii și zeițele, luându-i martori că voi îndeplini, pe cât mă vor ajuta puterile și priceperea, jurământul și legământul care urmează. Pe învățătorul meu într-ale medicinei îl voi socoti deopotrivă cu cei care m-au adus pe lume, voi împărți cu el averea mea și, la nevoie, îi voi îndestula trebuințele, pe copiii săi îi voi privi ca pe frații mei și, dacă vor dori să devină medicii, îi voi învăța fără plată și fără să le cer vreun legământ. Preceptele, lecțiile orale și tot restul învățăturii voi împărtași fiilor mei, fiilor învățătorului meu și ucenicilor uniți print-o făgăduială și printr-un jurământ, potrivit legii medicale, dar nimănui altcuiva. Șe voi îndruma îngrijirea bolnavilor spre folosul lor, pe cât mă vor ajuta puterile și mintea și mă voi feri să le fac orice rău și orice nedreptate. Nu voi încredința nimănui otrăvuri, dacă îmi va cere și nu voi îndemna la așa ceva, tot astfel nu voi încredința nici unei femei leacuri care să o ajute să lepede. Îmi voi petrece viața și voi îndeplini meșteșugul în nevinovăție și curăție. Nu voi practica operația scoaterii pitrelor din bășica udului, lasând-o în seama celor care se ocupă cu aceasta. În orice casa aș intra, voi intra spre folosul bolnavilor, păzindu-mă de orice faptă rea și stricătoare comisă cu bunăștiință, mai ales de ademenirea femeilor și a tinerilor liberi sau sclavi. Orice aș vedea și aș auzi în timp ce îmi fac meseria sau chiar în afară de aceasta, nu voi vorbi despre ceea ce nu-i nicio nevoie să fie destăinuit, socotind că, în asemenea împrejurări, păstrarea taine este o datorie. Dacă voi respecta acet

15 Legea nr. 8 / 2002 privind jurământul de credință față de țară, și popor al senatorilor și deputaților din Parlamentul României, publicată în Monitorul Oficial nr. 101 din 05 februarie 2002.

16 Informație publică, disponibilă online la adresa de internet: https://ro.wikipedia.org/wiki/Jur%C4%83m%C3%A2ntul_lui_Hipocrate, cu ultima accesare la data de 23.03.2020.

legământ fără să-l calc, fie să mă bucur pe deplin de viață și de meseria mea, pururi cinstit de ceilalți, iar dacă îl voi nesocoti și voi fi un sperjur, merit să am o soartă dimpotrivă.”¹⁷

2.6.2. Jurământul de credință pentru avocați

Alături de medicii și avocații depun jurământ. Jurământul de credință în cazul avocaților este prevăzut de legea nr. 51/1995 pentru organizarea și exercitarea profesiei de avocat, publicată în Monitorul Oficial al României nr. 284/31 mai 2001.

Legea nr. 51/1995 pentru organizarea și exercitarea profesiei de avocat¹⁸ în art.22 alin. (1) prevede: “ La înscrierea în barou avocatul depune în fața consiliului baroului, în cadru solemn, următorul jurământ: Jur să respect și să apăr Constituția și legile țării, drepturile și libertățile omului și să exercit profesia de avocat cu cinste și demnitate. Așa să-mi ajute Dumnezeu!

(2) Jurământul poate fi depus și fără formula religioasă, în acest caz, jurământul va începe cu formula: Jur pe onoare și conștiință!”

3. Concluzii

Așa cum menționam în partea introductivă a lucrării Jurământul este o promisiune solemnă făcută de cineva, de regulă în public, printr-o formulă fixă, cu invocarea divinității sau a unei valori morale recunoscute. Cu privire la conținut, așa cum am documentat subiectul, am constatat că o serie întreagă de persoane care sunt în funcții publice sau de aleși în funcții importante în stat depun, la intrarea în funcția lor, un jurământ de credință.

În acest sens am menționat pe Președintele României, primul ministru, miniștri și alți membri ai guvernului, persoane care depun jurământul de credință prevăzut de Constituția României. Pe de altă parte, potrivit Codului administrativ, aleșii locali, precum, primarii, consilierii locali etc. depun și aceștia jurământul de credință prevăzut de Codul administrativ. De asemenea și parlamentarii ori membrii corpului consular depun jurământ de credință.

În același timp, am constat, cu plăcere, că nu numai aceștia menționați mai sus depun jurământul de credință ci și profesiile din alte ramuri, cum ar fi medicii ori avocații, categorii care desfășoară servicii publice pentru populație.

Menționez faptul că, față de recenta situație a pandemiei cu virusul Covid 19, după părerea mea, medicii și toate cadrele medicale au dovedit încă o dată că le pasă de semenii lor și că au acordat primul ajutor și au luptat pentru salvarea vieții tuturor oamenilor, indiferent de naționalitate etc. Aceștia și-au făcut meseria cu foarte multă dedicație și compasiune față de pacienții infectați, ei fiind pilonii de susținere a vieții, redându-le o nouă șansă de a merge mai departe învingători, cu riscul vieții lor. Cadrele medicale au dat dovadă de profesionalism, izolându-se de familiile lor, renunțând la viețile lor particulare, ignorându-și sentimentele și permițându-și să simtă doar compasiune față de bolnavi încercând să le ofere o șansă spre a-și continua viața. Datorită acestor oameni dedicați meseriei lor care se luptă zi și noapte cu problemele fiecărui pacient, făcând o reușita din fiecare luptă cu boala este o izbandă în favoarea vieții.

În concluzie, apreciez că obiectivul de cercetare propus al lucrării, de a releva aplicabilitatea jurământului de credință la o cât mai mare categorie de destinatari, a fost îndeplinit.

17 Informație publică, disponibilă online la adresa de internet: <http://www.rador.ro/2016/01/05/juramantul-lui-hippocrate-si-lumea-moderna/>, cu ultima accesare la data de 23.03.2020.

18 Legea nr.51/1995 pentru organizarea și exercitarea profesiei de avocat, publicată în Monitorul Oficial al României nr. 284/31 mai 2001.

Referințe

- Ovidiu Podaru, Manual de Drept administrativ, vol. I actul administrativ, (I) repere pentru o teorie altfel, editura Hamangiu, București, 2010.
- Legea nr. 215/2001 a administrației publice locale a fost abrogată prin Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 57 privind Codul administrativ, publicată în Monitorul Oficial al României nr. 555 din 5 iulie 2019.
- Teza a III-a din Legea nr 188/1999 privind Statutul funcționarilor publici a fost abrogată prin Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 57 privind Codul administrativ, publicată în Monitorul Oficial al României nr. 555 din 5 iulie 2019.
- Constituția României republicată în Monitorul Oficial al României nr. 767 din 31 Octombrie 2003.
- Legea nr. 269/2003 privind Statutul Corpului diplomatic și consular al României, publicată în Monitorul Oficial nr.44 din 23 iunie 2003.
- Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 57 privind Codul administrativ, publicată în Monitorul Oficial al României nr. 555 din 5 iulie 2019.
- Legea nr. 8 / 2002 privind jurământul de credință față de țară, și popor al senatorilor și deputaților din Parlamentul României, publicată în Monitorul Oficial nr. 101 din 05 februarie 2002.
- Legea nr.51/1995 pentru organizarea și exercitarea profesiei de avocat, publicată în Monitorul Oficial al României nr. 284/31 mai 2001.
- <https://lege5.ro/Gratuit/gq3dcnbz/art-22-depunerea-juramentului-de-credinta-lege-269-2003?dp=giztmmygyto> , cu ultima accesare la data de 24.03.2020.
- Informație publică, disponibilă online la adresa de internet: https://ro.wikipedia.org/wiki/Jur%C4%83m%C3%A2ntul_lui_Hippocrate, cu ultima accesare la data de 23.03.2020.
- Informație publică, disponibilă online la adresa de internet: <http://www.rador.ro/2016/01/05/juramentul-lui-hippocrate-si-lumea-moderna/>, cu ultima accesare la data de 23.03.2020.
- Informație publică, disponibilă online la adresa de internet: <https://lege5.ro/Gratuit/gq4deojv/juramentul-de-credinta-constitutia?dp=gqztemrwgy4tq> cu ultima accesare la data de 03.04.2020.

CONSILIUL SUPREM DE APĂRARE A ȚĂRII (CSAT), ÎN CONTEXTUL CRIZEI GENERATE DE NOUL CORONAVIRUS COVID19

Nicoleta-Adriana MARCU*

Abstract

Acest studiu urmărește să scoată în evidență rolul unei instituții care reprezintă unul dintre pilonii de bază ai coordonării apărării naționale. În acest sens, am dorit să identific structura CSAT în vederea unei mai bune înțelegeri a repartizării atribuțiilor stabilite pentru fiecare membru în parte. De asemenea, un alt scop al prezentului studiu este acela de a aduce în atenția tuturor importanța cunoașterii unei astfel de instituții, scop care vizează în final clarificarea funcționării și cooperării la nivel național a organelor de apărare în diferite contexte, ca stări de urgență, de asediu și alte asemenea cazuri.

Cuvinte cheie: *Consiliul Suprem de Apărare a Țării; democrație; apărare și securitate națională; libertate; drepturi fundamentale.*

1. Introducere

Tematica studiului vizează domeniul securității și apărării naționale, care trebuie astfel reglementate și realizate încât să nu intre în coliziune cu dezideratul apărării și respectării drepturilor fundamentale ale omului, caracteristic statului de drept, democratic și social. Studiul se bazează pe prezentarea mecanismelor de funcționare și organizare statală în domeniul menționat mai sus și evidențiază importanța Consiliului Suprem de Apărare a Țării în angrenajul statal, inclusiv prin colaborarea acestuia cu alte instituții, concretizată, de exemplu, în faptul că oferă consultanță Președintelui în integrarea politicilor interne, externe și militare în legătură cu securitatea națională.

Printre obiectivele prezentului proiect se numără și conștientizarea rolului Consiliului Suprem de Apărare a Țării în contextul actual al situației dificile cu care România și multe alte state se confruntă, și anume situația infectării cu noul tip de virus Covid19. Am adaptat tematica studiului la situația menționată în scopul evidențierii atribuțiilor pe care fiecare instituție de stat le îndeplinește atunci când se pune problema cooperării la nivel național.

Un alt scop al proiectului subliniază importanța cunoașterii instituției Consiliului Suprem de Apărare a Țării și din perspectivă istorică. De aceea, am prezentat în mod succint câteva aspecte care au dus la punerea bazelor unei instituții atât de însemnate și, în final, au dus la apariția a ceea ce astăzi reprezintă Consiliul Suprem de Apărare a Țării.

---

* Studentă, anul 1, Facultatea de Drept, Universitatea „Nicolae Titulescu” din București (e-mail: nicoletadr106219@univnt.ro). Acest studiu a fost elaborat sub coordonarea asist. univ. dr. Andrei Muraru (e-mail: andrei.muraru@univnt.ro) și asist. univ. dr. Valentina Bărbățeanu (e-mail: valentina.barbateanu@univnt.ro).

Abordarea problematicii prezentate a fost făcută din perspectiva dreptului constituțional, în condițiile în care această instituție a mai fost analizată în doctrină, prin prisma importanței sale și a rolului său în societatea actuală¹. Cu toate acestea, am considerat că un astfel de studiu prezintă în continuare interes științific, evoluția vieții sociale determinând permanent nuanțări ale modului în care activitatea acestei autorități se evidențiază și este receptată în societate.

2. Privire istorică asupra apariției Consiliului Suprem de Apărare a Țării

Libertatea și securitatea sunt două deziderate sociale care pot genera tensiuni și dezbateri aprinse atunci când democrațiile își proiectează politicile de securitate națională. Principala menire a unui stat democratic - liberal este aceea de a proteja drepturile și libertățile cetățenești. Potrivit lui Jean-Jacques Rousseau², cetățeanul încheie cu statul un contract social: el cedează o parte din drepturi în schimbul protecției asigurate de către stat. De aceea, statul are obligația să întrețină un sistem de securitate (armată, poliție, jandarmerie, servicii de informații etc.) pentru a-și respecta obligația contractuală față de cetățeni.

Existența unui organism politico-militar cu atribuții în domeniul apărării țării reprezintă o tradiție care își are izvorul în perioada dintre cele două războaie mondiale. După desăvârșirea unității naționale de la 1 decembrie 1918, statul unitar român a trecut printr-o perioadă de profunde și complexe transformări politice a căror expresie s-a regăsit în adoptarea **Constituției din 1923**, apreciată la acea vreme, printre cele mai moderne din Europa. În această Constituție, la **art. 122** se stipulează: „Se va înființa un Consiliu Superior al Apărării Țării care va îngriji, în mod permanent, de măsurile necesare pentru organizarea apărării naționale³”. Astfel, la 14 martie 1924 a fost adoptată Legea privind organizarea Consiliului Superior al Apărării Țării, care avea menirea de „a examina, coordona și soluționa toate chestiunile relative la apărarea națională”. Hotărârile Consiliului erau obligatorii după acceptarea lor de către Consiliul de Miniștri. Consiliul era compus din: Președintele Consiliului de Miniștri, Principele Moștenitor (corespunzător realității istorice a vremii), miniștri ai ministerelor de: Război, Externe, Industrie și Comerț, Comunicații, Lucrări Publice, Finanțe, Agricultură, Sănătate Publică și Interne. Din acest Consiliu mai făcea parte, cu vot consultativ, Consiliul Superior al Oștirii. Consiliul a funcționat până în 1940 fiind desființat odată cu preluarea puterii de către mareșalul Ion Antonescu.

Se impune precizarea că actualul CSAT nu are nicio legătură, ca tradiție istorică, cu fostul Consiliu de Coroană. Consiliul de Coroană a fost o structură politică cu caracter consultativ care funcționa pe lângă Regele României și care era compusă din membrii selectați de acesta, de regulă, dintre foștii prim-miniștrii și șefii partidelor politice importante, la care se adăugau unii membri ai Guvernului. Rolul Consiliului de Coroană era de a discuta decizii majore cu privire la politică și la dinastie.

¹ A se vedea, de exemplu, I.Muraru, E.S. Tănăsescu (coord.), *Constituția României – comentariu pe articole*, Editura C.H.Beck, București, 2008, p.1138-1150.

² Jean-Jacques Rousseau, *Contractul social*, Ed. Antet, pag. 15 *apud* Dr. Dorel Bahrin, *Consiliul Suprem de Apărare a Țării și controlul parlamentar asupra acestuia*, Institutul Român Pentru Drepturile Omului, București, 2009.

³ Carmen Rijnoveanu, *Consiliul Apărării al Republicii Socialiste România*, Institutul pentru Studii Politice de Apărare și Istorie Militară al Ministerului Apărării, București 2006, pag. 4-6 *apud* Dr. Dorel Bahrin, op.cit.

În regimul comunist, o decizie de înființare a Consiliului Apărării a Republicii Socialiste România a fost determinată de evenimentele din Cehoslovacia din august 1968 (intervenția militară în forță a armatelor statelor membre ale Tratatului de la Varșovia din 21 august 1968). În acest cadru, Marea Adunare Națională a adoptat, la 14 martie 1969, Legea nr.5 pentru înființarea, organizarea și funcționarea Consiliului Apărării Republicii Socialiste România. În ceea ce privește scopul creării Consiliului, la art.1 se stipula: „Se înființează Consiliul Apărării Republicii Socialiste România, organ deliberativ, care are sarcina de a examina, coordona și soluționa principalele probleme în domeniul apărării țării și asigurării securității statului atât în timp de pace, cât și în timp de război”, stabilindu-se și subordonarea Consiliului: „răspunde pentru întreaga sa activitate în fața Comitetului Central al Partidului Comunist Român, în fața Marii Adunări Naționale (M.A.N.), iar în intervalul dintre sesiunile M.A.N., în fața Consiliului de Stat”⁴. Consiliul se convoca numai de președintele acestuia cel puțin de două ori pe an și decidea prin vot majoritar, deschis exprimat, al membrilor săi. Noua structură nu era un organ cu caracter legislativ. În cadrul Consiliului erau discutate o serie de hotărâri care ulterior erau adoptate, funcție de specific de: Președinte, Consiliul de Miniștri sau de Marea Adunare Națională. Hotărârile Consiliului Apărării erau, conform legii, obligatorii pentru Guvern. În conformitate cu prevederile legii, Consiliul Apărării se compunea din: președinte - secretarul general al CC al PCR (din 1965 prin modificarea Constituției - Președintele Republicii); membri: președintele Consiliului de Miniștri, ministrul Apărării Naționale, președintele Consiliului Securității Statului, ministrul Afacerilor Interne, ministrul Afacerilor Externe, președintele Comitetului de Stat al Planificării; alți membri - desemnați de CC al PCR și numiți prin decret de către Consiliul de Stat, secretar - șeful Marelui Stat Major.

În conformitate cu art.5 al legii, Președintele Consiliului Apărării era comandantul suprem al forțelor armate ale Republicii Socialiste România, el coordonând și îndrumând întreaga activitate a Consiliului Apărării. După decembrie 1989, evenimentele tulburi de pe tot parcursul anului 1990 au obligat instituțiile statului să reînființeze, prin Legea nr. 39/1990, un consiliu al apărării sub denumirea de Consiliul Suprem de Apărare a Țării - cu largi atribuții (în care se regăsesc atât prevederi din legea din 1924, cât și din legea din 1969). Această reglementare a apărut însă într-o perioadă în care nu era adoptată noua Constituție - 1991, CSAT trebuind să acopere și cadrul instituțional precar. Însă, concepția modernă - euro-atlantică, de organizare și funcționare a unei astfel de structuri, vizează doar un consiliu cu rol consultativ, sub denumirea generică de consiliu securității naționale. Un Consiliu de Securitate Națională - CSN (National Security Council - NSC) este de obicei o ramură executivă a unui corp guvernamental responsabil pentru coordonarea politicii pentru problemele de securitate națională. (Astfel în SUA, CNS a fost înființat în 1947 pentru a-l ajuta pe președintele Statelor Unite să formuleze politica externă și pe cea militară, dar și pentru a coordona activitatea Departamentului de Stat și a Pentagonului privind domeniul militar. În timpul președinției lui John Kennedy, la începutul anilor '60, influența Consiliului a cunoscut o creștere. În prezent prerogativele CNS vor fi iarăși lărgite dincolo de domeniul său tradițional de activitate, conform anunțului noului lider de la Casa Albă - Barack Obama.).

---

⁴ Legea nr. 5/1969 pentru înființarea, organizarea și funcționarea Consiliului Apărării Republicii Socialiste România, art. 2 *apud* dr. Dorel Bahrin, *Consiliul Suprem de apărare a Țării și controlul parlamentar asupra acestuia*, Institutul Român Pentru Drepturile Omului, București, 2009.

3. Cadrul legal actual aplicabil

Importanța Consiliului Suprem de Apărare a Țării în arhitectura statului român este reliefată de faptul că existența acestuia este consacrată de însăși Lega fundamentală, care, la art.119, consacră rolul său esențial în ordinea statată, precizând că acesta „organizează și coordonează unitar activitățile care privesc apărarea țării și securitatea națională, participarea la menținerea securității internaționale și la apărarea colectivă în sistemele de alianță militară, precum și la acțiuni de menținere sau de restabilire a păcii”.

La nivel infraconstituțional, în prezent, instituția analizată în lucrarea de față este reglementată detaliat prin Legea nr.415/2002 privind organizarea și funcționarea Consiliului Suprem de Apărare a Țării⁵. De asemenea, regăsim prevederi relevante cu privire la acesta și în Legea nr.51/1991 privind securitatea națională a României⁶ (art.6 și art.7).

Primul articol al Legii nr.415/2002 definește Consiliul Suprem de Apărare a Țării ca fiind autoritatea administrativă autonomă investită, potrivit Constituției, cu organizarea și coordonarea unitară a activităților care privesc apărarea țării și siguranța națională.

În considerarea domeniului de activitate deosebit de sensibil în care Consiliul este competent să decidă, legea menționată instituie o garanție deosebit de puternică pentru evitarea oricărui posibile abuzuri, stabilind că activitatea acestuia este supusă examinării și verificării parlamentare. Astfel, potrivit art.2 din Legea nr.415/2002, anual, dar nu mai târziu de primul trimestru al anului următor, precum și la cererea comisiilor permanente de specialitate ale Parlamentului sau ori de câte ori se consideră necesar, Consiliul Suprem de Apărare a Țării prezintă, în ședința comună a Camerei Deputaților și Senatului, rapoarte asupra activității desfășurate.

În exercitarea atribuțiilor ce îi revin, Consiliul Suprem de Apărare a Țării emite hotărâri, potrivit legii, care sunt obligatorii pentru autoritățile administrației publice și instituțiile publice la care se referă. Acestea răspund, în condițiile legii, de măsurile luate pentru punerea lor în aplicare⁷.

4. Componenta Consiliului Suprem de Apărare a Țării

Președintele României îndeplinește și funcția de președinte al Consiliului Suprem de Apărare a Țării. Această poziție se justifică prin aceea că Președintele României este, din postura de șef al statului, și garant al independenței naționale, al unității și al integrității teritoriale a țării, potrivit art.80 alin.(2) din Constituție.

Funcția de vicepreședinte al Consiliului Suprem de Apărare a Țării revine prim-ministru al Guvernului României.

Membrii Consiliului Suprem de Apărare a Țării sunt: ministrul apărării naționale, ministrul afacerilor interne, ministrul afacerilor externe, ministrul justiției, ministrul economiei, ministrul finanțelor publice, directorul Serviciului Român de Informații, directorul Serviciului de Informații Externe, șeful Statului Major al Apărării și consilierul prezidențial pentru securitate națională.

⁵ Publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 494 din 10 iulie 2002.

⁶ Republicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 190 din data de 18 martie 2014.

⁷ Conform art.3 din Legea nr.418/2002.

Legea instituie și funcția de Secretar al Consiliului Suprem de Apărare a Țării, acesta fiind numit de Președintele României și având rang de consilier de stat în cadrul Administrației Prezidențiale.⁸

În doctrină s-a reținut că instituția în discuție este o autoritate colegială, compusă din membri de drept⁹.

5. Atribuțiile Consiliului Suprem de Apărare a Țării, cu privire specială asupra rolului său în gestionarea crizei generată de pandemia de infecții cu noul coronavirus COVID19

În prezentarea atribuțiilor Consiliului Suprem de Apărare a Țării este util să pornim de la considerentele de principiu reținute de Curtea Constituțională în jurisprudența sa, mai exact în Decizia nr.799 din 17 iunie 2011, prin care s-a pronunțat asupra proiectului de lege privind revizuirea Constituției României¹⁰. Astfel, instanța de control constituțional a statuat că „securitatea națională se realizează în cadrul ordinii democratice prin exercitarea deplină a drepturilor și libertăților cetățenești, asumarea conștientă a responsabilităților, perfecționarea capacității de decizie și de acțiune a statului, precum și afirmarea României ca membru activ al comunității internaționale. Ca instrument național ce dă forță și valoare concretă acestor exigențe, strategia de securitate națională reprezintă un factor integrator de sinteză, ce se concretizează printr-un ansamblu de decizii, planuri, măsuri și acțiuni menite să prevină și să contracareze eficient riscurile și amenințările ce pun în pericol valorile și interesele naționale, precum și valorile care dau identitate și unitate construcției europene”.

Legea de revizuire a Constituției, supusă cu acel prilej controlului de constituționalitate, atribuia Consiliului Suprem de Apărare a Țării, în virtutea competențelor sale de organizare și coordonare unitară a activităților care privesc apărarea țării și securitatea națională, sub toate aspectele sale: securitatea internă, securitatea energetică, securitatea alimentară, securitatea transporturilor și a infrastructurii, securitatea sănătății publice, securitatea financiară, securitatea informatică etc., o nouă obligație constituțională, și anume aceea de a elabora strategia de securitate națională pe care o supune aprobării Parlamentului.

Deși legea de revizuire a Constituției verificată de Curtea Constituțională prin decizia menționată nu a fost adoptată, până la finalul procedurii, esența considerentelor mai sus redate se reflectă în principiile generale care direcționează și în prezent activitatea Consiliului Suprem de Apărare a Țării.

În prezent, potrivit Legii nr.415/2002, cu modificările și completările ulterioare, atribuțiile Consiliului Suprem de Apărare a Țării sunt multiple și constau în analizarea, propunerea sau promovarea strategiei de securitate națională a României și a strategiei naționale de apărare a țării, a strategiei militare a României, a strategiilor de ordine publică și siguranță națională ale României, în raport cu răspunderile instituțiilor abilitate, a datelor, informărilor și evaluărilor furnizate de serviciile de informații și de celelalte structuri cu atribuții în domeniul siguranței naționale.

De asemenea, la solicitarea Președintelui României, analizează și propune măsuri pentru situațiile în care se impune instituirea stării de asediu sau a stării de urgență în

⁸Art. 5 din Legea nr.415/2002 privind organizarea și funcționarea Consiliului Suprem de Apărare a Țării.

⁹R.N.Petrescu, „O nouă reglementare privind organizarea Consiliului Suprem de Apărare a Țării”, în *Revista de Drept Public* nr.2/2003, p.64.

¹⁰ Publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 440 din 23 iunie 2011.

întreaga țară ori în unele localități. Un exemplu elocvent este **situația determinată de apariția și pe teritoriul țării noastre a virusului COVID19**, virus care, din păcate, prin viteza sa de răspândire și gravitatea efectelor, a generat o pandemie, care a afectat dramatic și situația socială de la nivel național.

Astfel, Covid19 a determinat instituirea stării de urgență și mobilizarea națională a tuturor forțelor de ordine (armată, poliție, jandarmerie, pompieri) și personal medical. În acest context, CSAT este convocat în ședințe ori de câte ori este necesar de către Președintele României pentru a discuta și lua măsuri și bineînțeles pentru dezbaterea strategiilor privind combaterea epidemiei, care ulterior s-a transformat în pandemie. Chiar dacă măsurile propuse și adoptate după ședințele CSAT au vizat unele restricții ale drepturilor cetățenilor, precum carantinarea, fiind astfel limitată libera circulație a persoanelor (prevăzută în Constituția României la art.25), acestea au avut ca scop stoparea efectelor deosebit de grave care ar fi putut agrava și mai mult situația națională și ar fi pus în dificultate toate forțele angrenate în lupta contra virusului. Așadar, hotărârile adoptate nu au avut sub nicio formă caracterul unor abuzuri, ci, din contră, scopul a fost protejarea cetățenilor, idee ce reiese și din art. 25 din Constituția României. Așa cum spuneam, în această situație deosebită au fost mobilizate și cadre medicale (sub înaltul comandament al Ministrului Sănătății, șefului Departamentului pentru Situații de Urgență) la un nivel enorm, ceea ce evidențiază cooperarea tuturor instituțiilor în situații de o asemenea amploare, instituții aflându-se sub egida Președintelui României.

Cu această ocazie, doresc să aduc mulțumirile de rigoare tuturor cadrelor care au luptat în linia I pentru ca România să nu ajungă în pragul unui colaps din punct de vedere medical și nu numai. Au fost angrenate sute, poate chiar mii de forțe de ordine și cadre medicale, care au luptat cu tricolorul în suflet și sub deviza **AUDACIA ET DEVOTIO. Vă mulțumim!**

Tot printre atribuțiile Consiliului Suprem de Apărare a Țării se numără și posibilitatea declarării mobilizării parțiale sau generale a forțelor armate, respingerea agresiunii armate îndreptate împotriva țării, declararea stării de război și încetarea sa, inițierea, suspendarea sau încetarea acțiunilor militare.

În caz de război, CSAT poate propune spre aprobare punerea în aplicare a planului de mobilizare a economiei naționale și a execuției bugetului de stat, pentru primul an de război, dar și măsurile necesare pentru apărarea și restabilirea ordinii constituționale și instituirea stării de asediu sau a stării de urgență în întreaga țară ori în unele localități.

De asemenea, CSAT are în vedere declararea mobilizării parțiale sau generale a forțelor armate, respingerea agresiunii armate îndreptate împotriva țării, declararea stării de război și încetarea sa, inițierea, suspendarea sau încetarea acțiunilor militare. Totodată, propune în vederea aprobării punerea în aplicare a planului de mobilizare a economiei naționale și a execuției bugetului de stat, pentru primul an de război și măsurile necesare pentru apărarea și restabilirea ordinii constituționale.

Consiliul Suprem de Apărare are îndatorirea de a aviza proiectele de acte normative inițiate sau emise de Guvern privind: securitatea națională, organizarea generală a forțelor armate și a celorlalte instituții cu atribuții în domeniul securității naționale, organizarea și funcționarea Consiliului Suprem de Apărare a Țării, pregătirea populației, a economiei și a teritoriului pentru apărare, propunerile de buget ale instituțiilor cu atribuții în domeniul securității naționale, alocațiile bugetare destinate ministerelor și serviciilor cu atribuții în domeniul apărării, ordinii publice și siguranței naționale, condițiile de intrare, trecere sau staționare pe teritoriul României a trupelor străine, numirea în funcțiile prevăzute în statele de organizare cu grad de general-locotenent, viceamiral, similare și superioare acestora.

În același timp, poate trimite spre aprobare comandantului forțelor armate planurile de întrebuințare a forțelor pe timp de pace, în situații de criză și la război și, de asemenea, aprobă orientările de bază în domeniul relațiilor internaționale privind securitatea națională și proiectele tratatelor și acordurilor internaționale în domeniul securității naționale sau cu incidente în acest domeniu. CSAT are și îndatorirea de a aproba stabilirea de relații cu organisme similare din străinătate de către instituțiile și structurile cu atribuții în domeniul siguranței naționale.

În exercitarea atribuțiilor, CSAT se ocupă și de completarea structurilor militare cu efective, în conformitate cu statele de organizare în timp de pace și executarea alarmei de luptă pentru aducerea structurilor militare în starea care să le permită trecerea, la ordin, la îndeplinirea misiunilor de luptă.

Un aspect foarte important este și faptul că printre îndatoriri se numără și elaborarea planului de verificare a stadiului pregătirii populației pentru apărare prin exerciții și antrenamente de mobilizare, astfel încât fiecare persoană să fie pregătită pentru orice tip de primejdie și să știe să acționeze cu calm în scopul gestionării și soluționării cu ușurință a acesteia.

De asemenea, o altă chestiune ce evidențiază cooperarea la nivel instituțional este reliefată de aprobarea planului comun de intervenție a unităților Ministerului Apărării Naționale și ale Ministerului de Interne pentru limitarea și înlăturarea efectelor dezastrelor pe teritoriul național, în sprijinul acestei aserțiuni fiind, așa cum am menționat, rolul jucat de cele două ministere în gestionarea crizei generate de Covid19. Au fost întreprinse diverse acțiuni de susținere a populației de către reprezentanții MAPN și MAI pentru întărirea măsurilor de protecție a populației în lupta contra acestui virus.

CSAT are în vedere și avizarea de acte normative inițiate sau emise de Guvern privind persoanele și obiectivele care beneficiază de protecția și paza Serviciului de Protecție și Pază și normele privind protecția antiteroristă a demnitarilor români și străini, precum și a altor persoane oficiale; principalele direcții de activitate și măsurile generale necesare pentru înlăturarea amenințărilor la adresa siguranței naționale.

În ceea ce privește structura organizatorică, efectivele și regulamentele de funcționare ale Serviciului Român de Informații, Serviciului de Informații Externe, Serviciului de Telecomunicații Speciale și Serviciului de Protecție și Pază, CSAT avizează actele normative semnificative în acest sens.

Important este și faptul că pe lângă celelalte atribuții menționate, în Legea privind organizarea și funcționarea Consiliului Suprem de Apărare a țării sunt stipulate și prevederi referitoare la planificarea, evidența, utilizarea, justificarea și controlul cheltuielilor operative destinate realizării siguranței naționale pentru instituțiile cu atribuții în acest domeniu.

Nu în ultimul rând, Consiliul Suprem de Apărare a Țării coordonează activitatea de integrare în structurile de securitate europene și euroatlantice, monitorizează procesul de adaptare a forțelor armate la cerințele NATO și formulează recomandări, în concordanță cu standardele Alianței. Totodată, numește și revocă în/din funcții, în cazurile și condițiile stabilite de lege¹¹ și exercită orice alte atribuții prevăzute de lege în domeniul apărării țării și al siguranței naționale.

---

¹¹ Art. 4 din Legea nr.415/2002 privind organizarea și funcționarea Consiliului Suprem de Apărare a Țării.

6. Concluzii

Pentru evidențierea rolului Consiliului Suprem de Apărare a Țării am făcut o scurtă incursiune în timp și am prezentat punctul de plecare al înființării acestuia și apoi, evoluția acestuia pe parcursul istoriei statului român. Proiectul a mai urmărit ca scop și însușirea principalelor informații referitoare la această instituție de stat și bineînțeles evidențierea atribuțiilor fiecărui membru în situațiile inopinate impuse de evoluția societății.

Așadar, sper că informațiile prezentate în acest proiect se vor dovedi utile în ceea ce privește înțelegerea mecanismului de funcționare a Consiliului Suprem de Apărare a Țării, dar și a modului de organizare al acestuia atunci când se pune problema atribuțiilor repartizate persoanelor desemnate să intervină în diferite împrejurări generatoare de prejudicii de orice natură.

Întrucât am expus pe larg informații despre instituția CSAT și am menționat care sunt membrii acestui consiliu, consider eficientă și studierea detaliilor referitoare la instituțiile din care aceștia fac parte, totul pentru consolidarea cunoștințelor ce vizează cooperarea instituțională.

Referințe

- Dorel Bahrin, Consiliul Suprem de Apărare a Țării și controlul parlamentar asupra acestuia, Institutul Român Pentru Drepturile Omului, București, 2009;
- I.Muraru, E.S. Tănăsescu (coord.), Constituția României – comentariu pe articole, Editura C.H.Beck, București, 2008;
- Carmen Rijnoveanu, Consiliul Apărării al Republicii Socialiste România, Institutul pentru Studii Politice de Apărare și Istorie Militară al Ministerului Apărării, București 2006;
- Jean-Jacques Rousseau, Contractul social, Editura Antet, 2013.
- Constituția României;
- Legea nr. 5/1969 pentru înființarea, organizarea și funcționarea Consiliului Apărării Republicii Socialiste România;
- Legea nr. 415/2002 privind organizarea și funcționarea Consiliului Suprem de Apărare a Țării;
- csat.presidency.ro

TRATATUL DE LA TRIANON ȘI PERSONALITATEA LUI NICOLAE TITULESCU

Andrei Bogdan DOBRE*

Abstract

Prezentul studiu are în vedere analiza a două teme de mare importanță, atât pentru istoria națională, cât și pentru cea internațională. Astfel, lucrarea este împărțită în două părți: prima parte urmărește detalierea și analiza evenimentelor după Primul Război Mondial, prezentându-se Tratatul de Pace semnat la Palatul Trianon, la Versailles, iar în cea de-a doua parte, personalitatea, biografia și evenimente importante din viața lui Nicolae Titulescu. Cele două subiecte pot fi abordate cu ambianță în cadrul aceluiași studiu, acestea aflându-se într-o strânsă legătură, Nicolae Titulescu făcând parte din delegația României care a militat, în cadrul negocierilor de pace de după război, pentru realizarea celui mai mare deziderat românesc de la acea vreme, Marea Unire. Așadar, din punct de vedere istoric, cele două teme prezentate sunt interconectate, putând merge chiar mai departe și afirma faptul că ar fi fost chiar o pierdere pentru prezenta lucrare ca cele două subiecte să nu fie prezentate împreună.

Cuvinte cheie: *Tratatul de la Trianon, Nicolae Titulescu, Marea Unire, diplomație, Primul Război Mondial*

1. Introducere

Studiul urmărește prezentarea a două teme: Tratatul de la Trianon și Personalitatea lui Nicolae Titulescu. Chiar dacă la prima vedere par a fi două teme distincte, prima vizând un eveniment istoric, iar cea de-a doua, o personalitate, cele două subiecte se află într-o strânsă legătură. Astfel, în cazul Tratatului de la Trianon, acesta marchează perioada negocierilor de pace de după Primul Război Mondial, la care participă toate statele beligerante și care urmărește stabilirea noilor delimitări teritoriale și a despăgubirilor pe care statele învinse trebuie să le acorde celor învingătoare. Delegația României îl are, printre principalii negociatori pe Nicolae Titulescu. În cadrul negocierilor de pace desfășurate la Versailles, la celebrul Palat Trianon, delegația României reușește să înfăptuiască cel mai mare deziderat românesc al vremii, Marea Unire, obținând, în urma tratatelor, provinciile istorice.

Cele două teme sunt de o importanță deosebită atât pentru materia Istoriei Statului și Dreptului Românesc, cât și pentru istoria generală a României, Tratatul de la Trianon reprezentând un moment crucial în viitoarea evoluție a statului care, în urma tratatelor,

---

* Student, Facultatea de Drept, Universitatea „Nicolae Titulescu” din București; (e-mail: dobreandreibogdan@gmail.com). Acest studiu a fost elaborat sub coordonarea lect. univ. dr. Ene-Dinu Cornelia (e-mail: liadinu78@yahoo.fr)

se reîntregește, iar Nicolae Titulescu reprezintă imaginea diplomației românești dar și a celei internaționale, ajungând, în cariera sa, reprezentant al celor mai prestigioase organizații internaționale și, bineînțeles, o figură marcantă pentru istoria noastră.

Lucrarea vizează îmbinarea celor două subiecte, astfel încât să poată fi realizată o tranziție armonioasă în cadrul studiului, tocmai pentru a facilita înțelegerea dintre cele două și a le putea prezenta într-o manieră comună. De asemenea, chiar dacă literatura de specialitate autohtonă și cea internațională prezintă cele două noțiuni în numeroase lucrări, prin prezenta lucrare s-a realizat transpunerea, din numeroase surse, a informației, pentru a face posibilă un nou tip de prezentare a celor două teme, nu separat, ci în strânsă legătură.

2. Tratatul de la Trianon

2.1 Context

Odată cu sfârșitul Primului Război Mondial în 1918, ANTANTA alcătuită din Imperiul Rus, Franța, Marea Britanie, Italia, România, Portugalia, SUA, Japonia iese învingătoare împotriva Puterilor Centrale alcătuite din Germania, Austro-Ungaria, Bulgaria și Imperiul Otoman. Astfel, după finalizarea războiului, a avut loc Conferința de Pace de la Paris, începută la data de 18 ianuarie 1919, unde au participat 32 de state. Conferința de Pace de la Paris, din anii 1919-1920, s-a impus în istoria relațiilor internaționale, fără îndoială, în primul rând prin importanța hotărârilor sale, care au schimbat nu numai harta Europei, dar și soarta unor națiuni, inclusiv a României. Ea se remarcă însă și prin rolul important pe care l-au jucat experții și oamenii de știință în impunerea unor decizii ale "Consiliului celor Patru Mari" (Statele Unite ale Americii, Marea Britanie, Franța și Italia). Practic, nu a existat până atunci și nici după aceea o conferință de pace în care rolul specialiștilor și al oamenilor de știință să fie atât de mare în determinarea hotărârilor luate de oamenii politici ai lumii.

Conferința de Pace de la Paris și-a propus dezbaterea noii configurații politico-teritoriale și rezolvarea complicatelor probleme economico-financiare rezultate din Primul Război Mondial, elaborarea și semnarea tratatelor de pace dintre statele învingătoare și cele învinse.

Germania nu a fost invitată să participe la dezbaterile purtate la Paris. Astfel, conducătorii SUA, Franței și Angliei au decis pentru Germania, care avea să accepte tratatul de la Versailles, fără a putea aduce amendamente. Woodrow Wilson a refuzat să pretindă Germaniei teritorii sau beneficii materiale, întrucât Statele Unite ale Americii nu au fost afectate de participarea la Primul Război Mondial și a venit cu inițiativa realizării Ligii Națiunilor, a cărei misiune principală era aceea de a menține pacea la nivel global, fiind prima organizație care reunea state de pe mai multe continente. Georges Clemenceau, primul-ministru al Franței a urmărit să se aplice cele mai dure condiții asupra Germaniei, întrucât țara pe care o reprezenta a fost cea mai puternic afectată de războiul ce tocmai se încheiase. Astfel, reprezentantul francez a propus dezarmarea armatei germane, plata a 132 milioane de mărci. Lloyd George, reprezentantul Marii Britanii la Conferința de Pace de la Paris, a avut o atitudine intermediară între propunerile SUA și cele ale Franței, propunând daune juste, care să nu pună la pământ economia Germaniei. Tratatul a fost semnat la data de 28 iunie de către doi reprezentanți ai Germaniei în celebra Sală a Oglinzilor din cadrul Palatului de la Versailles. Tratatul nu a fost primit bine de către națiunea germană, iar Hitler, în discursurile sale, blamează faptul că Germania a fost

neîndreptătită, fapt ce îi va aduce susținerea populației și va reprezenta una dintre cauzele începutului celui de-al doilea Război Mondial.¹

2.2 Sistemul Tratatelor de la Paris

Tratatul de pace dintre statele învingătoare și cele învinse nu au fost semnate doar la Versailles, chiar dacă acesta este monumentul cel mai reprezentativ pentru conferința de pace din 1919. Astfel, pe lângă tratatul semnat la Versailles, au fost încheiate și cele de la **Saint Germain** care viza condițiile la care era supusă Austria, cel de la **Neuilly** privea Bulgaria, iar cel de la Sèvres, Imperiul Otoman.

Tratatul care privea România

- Prin tratatul de la Saint Germain en Laye, într-una dintre clauzele acestuia, Austria era ținută să cedeze României Bucovina. Tratatul a fost semnat la data de 10 septembrie 1919. Astfel, România dobânda recunoașterea internațională asupra stăpânirii Bucovinei, întrucât, la nivel local, românii din Bucovina și-au declarat independența față de Austro-Ungaria înainte de încheierea Primului Război Mondial.
- Prin tratatul de la Neuilly, în privința României s-a restabilit frontiera româno-bulgară hotărâtă în Tratatul de pace de la București din 10 august 1913 (Cadrilaterul, precum și părți din Dobrogea de Nord reintră în componența României).

2.3 Tratatul de la Trianon

Locul desfășurării - Marele Palat Trianon de la Versailles

Tratatul de la Trianon a fost semnat la data de 4 iunie 1920, fiind tratatul a cărui acceptare a fost realizată cel mai târziu față de toate celelalte tratate încheiate cu prilejul Conferinței de Pace de la Paris. Acest lucru s-a datorat în special neînțelegerilor cu privire la Transilvania. Tratatul a fost semnat pentru a stabili frontierele noului stat Ungaria cu vecinii săi: Austria, Regatul Sârbilor, Croaților și Slovenilor (stat devenit ulterior Iugoslavia), România și Cehoslovacia.

Cauza istorică a românilor – Transilvania

Trebuie menționat încă de la început faptul că, înainte de recunoașterea internațională deplină realizată prin intermediul tratatului de la Trianon, stăpânirea română asupra Transilvaniei era recunoscută, cel puțin informal, de către comunitățile internaționale, prin intermediul Școlii Ardelene, o mișcare de emancipare politico-socială a românilor din Transilvania. Reprezentanții Școlii Ardelene au adus argumente istorice și filologice în sprijinul tezei că românii transilvăneni sunt descendenții direcți ai coloniștilor romani din Dacia.²

După nenumărate evenimente istorice și o lungă perioadă de timp, idealul, cel puțin la nivel național, se înlăptuia - la 1 Decembrie 1918, când, la Alba Iulia, peste 100.000 de reprezentanți

---

<https://www.youtube.com/watch?v=vrYhLNQMRro&t=19s>

<https://www.youtube.com/watch?v=0jycVFL8CNM>

https://en.wikipedia.org/wiki/Treaty_of_Versailles

<https://www.britannica.com/event/Treaty-of-Versailles-1919>

Zoe Petre- Istorie – Manual pentru clasa a XII-a, editura Corint, 2017

Lucia Copoeru, Corina Pop- Istoria pe Înțelesul Tuturor – Ghid de pregătire a examenului de bacalaureat 2017, editura Delfin

Mihai Manea, Adrian Pascu- Atlas de Istorie Universală, editura Corint, 2014

la Marea Adunare Națională au votat unirea teritoriilor românești din partea ungară a fostei monarhii habsburgice cu Țara, opinia publică internațională, în imensa ei majoritate, a salutat evenimentul ca un fapt de justiție și normalitate, a cărui împlinire era doar o chestiune de timp.

Cauza României a fost susținută, în primul rând, de specialiștii statelor Antantei. Astfel, comisia americană, condusă de către Woodrow Wilson și din numeroși profesori de istorie, geografie și științe politice a considerat ca "Românii trăiesc astăzi pe locurile unde au trăit cu cincisprezece secole în urma strămoșii lor daci și romani". Comisia britanică a crezut, de asemenea, că Transilvania ar trebui să revină României, conform legăturii de naționalitate.

Delegația română nu s-a lăsat mai prejos din punct de vedere al specialiștilor din care era alcătuită. Astfel, aceasta era condusă de către primul ministru I.I.C. Brătianu și Nicolae Titulescu, a avut însă în componența sa valoroși experți în domenii variate: juridic (Eftimie Antonescu, Constantin Antoniadă, Mircea Djuvara), economic și financiar (G. Caracostea, dr. Creanga, C. Crisan, N. Flondor, Eugen Neculce), geologie (Ludovic Mrazec), geografie și etnografie (Caius Brediceanu, Alexandru Lapedatu), militare (col. Toma Dumitrescu) etc. Notele, memorandumurile, aide-mémoire-urile etc. înaintate reprezentanților marilor puteri reprezentate în Consiliul celor Patru, care au avut în mâinile lor puterea deciziei, se caracterizează prin înalt profesionalism, argumentație modernă, sobră și, lucru demn de remarcat, prin respectul datorat popoarelor vecine.

Trebuie menționat faptul că nu doar statele membre ale Antantei au avut dreptul să delege comisii de specialiști pentru susținerea cauzelor la Conferința de Pace de la Paris. Astfel, se consideră că la Versailles a avut loc "un altfel de război", pe care cei învinși pe câmpul de luptă au sperat și au căutat să nu-l piardă și la masa verde. Acesta este cazul delegației maghiare, care, condusa de contele Apponyi, era alcătuită din 38 de experți aleși dintre personalitățile științifice cele mai strălucite ale inteligenței ungare, mulți dintre ei specialiști în problemele românești și, în mod special, în problemele Transilvaniei. De remarcat este și faptul că, așa cum însuși Nicolae Titulescu menționează după încheierea conferinței, comisia maghiară a prezentat un amplu document propagandist care punea la îndoială drepturile pe care românii le pretindeau asupra Transilvaniei. Aceasta situație, procesul inexplicabil de îndelungat al hotărârii Comisiei cu privire la frontiera de vest a României datorat refuzului continuu al contelei Apponyi de a semna Tratatul I-au făcut pe liderul comisiei române, I.I.C. Brătianu să demisioneze în semn de protest, fiind înlocuit de către Nicolae Titulescu.

Comisia care a dezbătut frontiera vestică a României era alcătuită din reprezentanți ai SUA, Italia, Anglia și Franța. În raportul lor, aceștia au ținut cont de elemente de ordin etnic, istoric, economic, cultural și de ordin strategic-militar. Și chiar dacă au fost exprimate puncte de vedere ușor diferite, ele s-au apropiat destul de repede. În linii generale, frontiera trasată avea în vedere revendicările românești. La 12 mai 1919, Consiliul celor Patru a aprobat traseul frontierei între România și Ungaria, care a rămas neschimbat și după ce, la începutul anului 1920, delegația ungară a luat cunoștință de el și și-a exprimat punctul de vedere.

Tratatul de la Trianon a consfințit trecerea către statele succesoare sau vecine a 71% din teritoriul Transleithaniei (partea ungară a Dublei Monarhii) și a 63% din populație, aceasta din urmă, în majoritatea ei, alcătuită din etnici nemaghiari.³

<https://www.historia.ro/sectiune/general/articol/tratatul-de-la-trianon-96-de-ani-batalia-pentru-transilvania>

https://ro.wikipedia.org/wiki/Tratatul_de_la_Trianon

Totuși, traseul noilor frontiere, în multe cazuri, nu s-a suprapus granițelor etnice (din motive obiective, dată fiind imposibilitatea delimitării exacte a regiunilor cu populație amestecată), astfel că peste sau 2.535.000 de etnici maghiari au ajuns în afara teritoriului Ungariei, majoritatea lor trăind de-a lungul granițelor din statele succesoare noi.

Tratatul de la Trianon a fost semnat la 4 iunie 1920, iar istoricii afirma ca la București și mai ales în Ardeal nu a fost exprimată o bucurie răsunătoare ci mai degrabă una liniștitoare, întrucât toată suflarea românească a luptat din greu pentru înfăptuirea acestui ideal început cu mai bine de 100 de ani în urmă, iar, odată cu realizarea lui, urmașii celor care au pus bazele drumului au simțit o liniște ca au realizat ceea ce li s-a făgăduit. Astfel, Nicolae Titulescu considera ca "Tratatul de la Trianon evoca mai curând ideea unei completări decât ideea unei amputări".

2.4 Consecințele tratatului

În urma tratatelor de la Trianon și celor de la Saint Germain en Laye și Neuilly, a fost realizată România Mare, momentul când țara noastră a avut cel mai întins teritoriu din istoria sa contemporană, cu 300.000 km² și o populație de 17 milioane de locuitori, în condițiile în care au fost integrate în acest număr și minoritățile. De asemenea, au fost realizate numeroase demersuri legislative și sociale pentru integrarea cât mai eficientă a minorităților, precum învățământul în limba maternă, alegerea unor reprezentanți care să susțină interesele comunităților în administrația publică și locală, acordarea acelorași drepturi și libertăți pe care le avea și populația română.

3. Personalitatea lui Nicolae Titulescu

3.1 Date biografice

S-a născut la 4 martie 1882 la Craiova și a încetat din viață la 17 martie 1941 la Cannes, în Franța.

3.2 Tinerețe

Nicolae și-a petrecut copilăria la moșia tatălui său, Ion Titulescu, în Titulești, Olt. Ion Titulescu a îndeplinit funcția de prefect al județului Dolj, președintele Curții de Apel din Craiova, deputat în Parlament sub guvernul Ion C. Brătianu. Între 1893-1900 urmează cursurile Liceului „Carol I” din Craiova. Pe baza rezultatelor excelente obținute (premiul de onoare la examenul de bacalaureat) primește o bursă la Paris și timp de 5 ani va urma cursurile Facultății de Drept. În 1903 obține premiul „Ernest Beaumont” la un concurs organizat la toate Facultățile de Drept din Franța. Pe perioada șederii sale în Paris, Nicolae Titulescu a locuit în cartierul Latin, cartier unde se afla și facultatea Sorbona, pe care acesta a urmat-o. Tot la Paris devine doctor în drept și este inițiat în francmasonerie.⁴

3.3 Cariera

Întors în România, devine profesor de drept la Universitatea din Iași, iar în 1907 se mută în București unde devine profesor al Universității din București și se căsătorește cu Caterina Burcă.

Ion Grecescu - NICOLAE TITULESCU - Concepție Juridică și Diplomatică, editura Scrisul Românesc, 1982
<https://radioromanianacultural.ro/portret-nicolae-titulescu-unul-din-cei-mai-inteligenti-si-mai-talentați-diplomați-ai-europei/>

În perioada 1909-1915, este unul dintre cei mai cunoscuți avocați din București, fiind vestit pentru minuțiozitate cu care tratat fiecare caz, indiferent de importanța acestuia.

Nicolae Titulescu intră în politică în 1909 și în anul 1912 câștigă un loc pe lista Partidului Conservator-Democrat condus de Take Ionescu, după ce îi este refuzată intrarea în partid de

către liberali. După primul discurs ținut în Parlament despre poziția României față de evenimentele din Balcani, Take Ionescu remarcă: „Un mare, un extraordinar talent s-a ridicat la tribuna românească și acest talent este al nostru” cinci ani mai târziu devine membru al guvernului lui Ion I. C. Brătianu ca Ministru al Finanțelor. Încă din perioada neutralității, Nicolae Titulescu susține ideea Unirii Transilvaniei cu România, într-un discurs rostit la Ploiești și intitulat „Inima României”.

Nicolae Titulescu participă și la Tratatul de la Trianon din cadrul Conferinței de Pace de la Paris, unde îl înlocuiește pe I.I.C Brătianu, care demisionase în semn de protest față de lunga așteptare pentru semnarea tratatului. Aici, Titulescu susține cauza României pentru revendicarea Transilvaniei. Astfel, după semnarea Tratatului, contele Aponnyi, fiind întrebat de jurnaliștii vremii despre corectitudinea Tratatului, acesta menționează faptul că „Ungaria a avut dreptate dar Romania l-a avut pe Titulescu”, făcându-se astfel referire la calitățile excepționale de orator ale lui Nicolae Titulescu.

În anii 1928 - 1936, Nicolae Titulescu a fost de mai multe ori Ministru al Afacerilor Străine. În primul ministeriat la Externe (1927-1928) are o contribuție decisivă la acceptarea internațională a punctului de vedere românesc cu privire la problema „optanților” maghiari, ridicată de Budapesta, precum că România ar fi discriminat la reforma agrară din 1921 pe marii proprietari (moșieri) maghiari transilvani. Titulescu a combătut reproșul guvernului maghiar, demonstrând clar corectitudinea efectuării reformei respective de către București.

În 1930 este ales membru de onoare al Academiei Române.

Pentru o perioadă de 10 ani, Nicolae Titulescu a fost ambasadorul României la Londra.

Începând cu anul 1921 a funcționat ca delegat permanent al României la Liga Națiunilor de la Geneva, fiind ales de două ori (1930 și 1931) Președinte al acestei organizații internaționale. În această calitate a militat contra revizionismului din Europa, pentru păstrarea frontierelor stabilite prin tratatele de pace, pentru raporturi de bună vecinătate între statele mari și mici, pentru respectarea suveranității și egalității tuturor statelor în relațiile internaționale, pentru securitate colectivă și prevenirea agresiunii. Acest fapt este unic în istoria diplomației, întrucât a fost singurul membru ales de două ori președinte al Ligii Națiunilor, Titulescu fiind numit de către înaltele oficialități europene și „Ministrul Europei”, întrucât acesta milita pentru cauzele tuturor statelor europene, nu numai pentru cele ale României, dar și „Genialul Titulescu”, datorită ideilor sale diplomatice inovatoare, dar și a extraordinarelor sale calități oratorice. Persoanele apropiate de Nicolae Titulescu povesteau că acesta repeta discursurile, pregătindu-și și gesturile dar și intonația vocii în fața lor, pentru a fi totalmente pregătit în fața adunărilor.

De asemenea, pentru reușita sa, ziarul englez „Morning Post” scria în septembrie 1931: „Alegerea domnului Titulescu ca Președinte al Adunării doi ani succesivi este fără

<https://www.historia.ro/tag/nicolae-titulescu>

https://en.wikipedia.org/wiki/Nicolae_Titulescu

Ion Grecescu - NICOLAE TITULESCU - Concepție Juridică și Diplomatică, editura Scrisul Românesc, 1982

precedent și împotriva tradiției Ligii. Este tributul de cinste personală ce i se aduce pentru modul remarcabil în care a condus și a controlat Adunarea de anul trecut”.

Ion I. C. Brătianu, președintele Partidului Național-Liberal și al Consiliului de Miniștri, se gândea în urma decedării regelui Ferdinand la proclamarea Republicii și alegerea lui Nicolae Titulescu în funcția de președinte

Cel mai controversat moment al carierei politice a lui Nicolae Titulescu îl reprezintă apropierea de liderul politic rus, Maxim Litvinov, diplomatul român fiind acuzat de o prea marea încredere arătată liderilor bolșevici. Titulescu urmărea apropierea de liderul sovietic pentru a reuși să stabilească noi raporturi de pace între România și Uniunea Sovietică, repornind, din 1934, raporturi diplomatice cu URSS. În 1935, Nicolae Titulescu urmărește să negocieze un tratat de neagresiune între România și Uniunea Sovietică, tratat care urmărea și recunoașterea Basarabiei ca parte a statului român.

3.4 Asasinare

După instaurarea nazismului în Germania, dându-și seama de pericolul pe care-l reprezenta acesta pentru România, Titulescu a depus o vie activitate în direcția întăririi colaborării internaționale, în interesul păcii și securității europene. Aceste demersuri îl pun în atenția liderului nazist german, Adolf Hitler, care realizase o lista cu fruntașii europeni ce trebuie uciși, Nicolae Titulescu fiind primul pe aceasta lista.

Astfel, se organizează două încercări de asasinare a diplomatului roman. Prima dintre acestea, la Zagreb, se detonează calea ferată pe care circula trenul în care se afla Titulescu, însă explozia are loc după trecerea garniturii. A doua tentativa de ucidere a avut loc în 1936, când Nicolae Titulescu, cazat la hotelul Ritz din Paris, este avertizat de către un informator francez ca se pune la cale otrăvirea sa.⁶

3.5 Viziune

Nicolae Titulescu este considerat unul dintre cei mai buni oameni politici, diplomați, oratori și susținători ai idealurilor țării pe care România i-a avut. A fost considerat un geniu, un vizionar pentru acele vremuri și un inovator, întrucât vedea diferit soluțiile diplomatice la acea vreme față de toți ceilalți înalți membrii europeni, chiar dacă a fost adesea criticat, atât de către clasa politică românească, cât și de cea internațională. De asemenea, din punct de vedere al idealurilor internaționale pentru care a militat, Titulescu este considerat a fi cel mai desăvârșit luptător pentru realizarea noii Europe.

Nicolae Titulescu a menținut mereu o atitudine rezervată în discursurile sale. Astfel, atunci când unul dintre membrii Ligii Națiunilor, în urma discursului său, este încercat a fi blocat de către jurnaliști italieni fasciști, diplomatul roman este cel care ia atitudine. În presa vremii s-a răspândit vestea că Titulescu ar fi ordonat „Să fie date afara bestiile astea!”, însă el ar fi dorit doar să se facă liniște, fiind doar o simplă greșală de traducere din limba franceză. Totuși, această situație a dus la un adevărat conflict diplomatic cu oficialitățile italiene de la acea vreme.

Nicolae Titulescu a urmărit mereu menținerea păcii și dezvoltarea organizațiilor internaționale. El a crezut cu desăvârșire că, prin arta discursului, prin cooperarea statelor și prin stabilirea tratatelor pe care le admira cu desăvârșire, războiul nu putea fi doar amânat, ci evitat pe deplin. Astfel, Titulescu este considerat, atât la nivel național, cât și internațional, unul dintre cei mai importanți susținători ai păcii din timpul perioadei

---

<https://www.youtube.com/watch?v=fjiQNUESYGo&t=1328s>

Ion Grecescu - NICOLAE TITULESCU - Concepție Juridică și Diplomatică, editura Scrisul Românesc, 1982

interbelice, acest lucru fiind datorat și pozițiilor înalte pe care le-a ocupat în organizațiile internaționale, cu precădere în Liga Națiunilor. A militat pentru păstrarea frontierelor stabilite prin tratatele de pace, pentru raporturi de bună vecinătate între statele mari și mici, pentru respectarea suveranității și egalității tuturor statelor în relațiile internaționale, pentru securitate colectivă și prevenirea agresiunii.

Din punct de vedere al diplomației, Nicolae Titulescu a privit acest concept drept „un instrument eficient, prin care statele își pot promova interesele pe arena internațională. ” Apărarea intereselor statului român și a integrității teritoriale a reprezentat idealul vieții lui Titulescu „...actualele frontiere ale României îmi sunt atât de scumpe. Intangibilitatea lor este unica preocupare a vieții mele. ”

Viziunea diplomatului roman asupra acțiunilor sale este sintetizată de el însuși „Întreagă politică externă pe care am urmat...n-a avut decât acest țel: nu de a pregăti războiul, ci de a pregăti o rețea de alianțe de așa fel încât războiul să devină imposibil”.

În scrisoarea trimisă regelui Carol al II-lea, în contextul previziunilor din anul 1939 în legătură cu izbucnirea unui nou război, Nicolae Titulescu avertizează că, la o viitoare conferință de pace, România nu ar trebui să restituie nici măcar „un centimetru pătrat din teritoriul ce posedă azi”.

Titulescu a urmărit cu îndârjire respectarea principiilor stabilite în cadrul Conferinței de Pace de la Paris. Acesta a militat, pe parcursul întregii sale cariere, pentru pacea internațională și oprirea oricăror tentative de conflict dintre state. Dezamăgirea supremă a diplomatului român, militant pentru pace, vine odată cu izbucnirea, în 1939, a celui de-al Doilea Război Mondial, când simte că eforturile depuse pentru evitarea unei noi conflagrații și alianțele și tratatele pentru care a luptat au fost în zadar. Astfel, este adevărată zicala conform căreia „Atunci când începe războiul, liniștea tace”.

3.6 Sfârșitul

În 1936, regele Carol al II-lea îl îndepărtează din toate funcțiile oficiale și îl obligă să părăsească țara. Demiterea demnitarului român din fruntea Ministerului Afacerilor Externe se datorează în special presiunilor venite din partea statelor occidentale, precum Polonia, care nu priveau cu ochi buni relațiile strânse ale lui Titulescu cu omologul său rus, Maxim Litvinov. De asemenea, o altă acuză adusă diplomatului român este apartenența la masonerie, fapt care era considerat că a influențat unele dintre deciziile acestuia. Stabilite la început în Elveția, apoi în Franța, Nicolae Titulescu a propagat chiar și în exil, prin conferințe și articole de ziare, ideea prezervării păcii, anticipând pericolul unui nou război. Demiterea diplomatului român a fost considerată declinul politicii externe române, dar și a Ligii Națiunilor.

A murit la vârsta de 59 de ani la Cannes, la 17 martie 1941. Testamentul său, întocmit în 1940, exprimă dorința sa de a fi înmormântat în România, la Brașov. Acest lucru a fost posibil după 1989, când rămășițele sale pământești au fost aduse în țară.

4. Concluzii

În cadrul lucrării s-a urmărit detalierea prezentarea, într-o manieră comună, a celor două teme, cu scopul de a realiza o trecere facilă de la cele două subiecte, acestea din urmă aflându-se într-o strânsă legătură. Studiul urmărește realizarea unei mai bune înțelegeri a urmărilor postbelice în cazul Primului Război Mondial, în special realizarea Marii Unirii, dezideratul vremii pentru societatea românească și un punct crucial în istoria statului român, urmări la care a contribuit delegația română de la acea vreme, alcătuită din

numeroși specialiști în varie domenii, printre aceștia numărându-se și Nicolae Titulescu, care ajunge chiar să conducă tratativele, considerându-se că, câștigarea negocierilor în detrimentul Ungariei i se datorează.

Referințe

- Zoe Petre- Istorie – Manual pentru clasa a XII-a , editura Corint, 2017
- Lucia Copoeru, Corina Pop- Istoria pe Înțeleșul Tuturor – Ghid de pregătire a examenului de bacalaureat 2017, editura Delfin
- Mihai Manea, Adrian Pascu- Atlas de Istorie Universală, editura Corint, 2014
- Ion Grecescu- NICOLAE TITULESCU- Concepție Juridică și Diplomatică, editura Scrisul Românesc, 1982
- <https://www.britannica.com/event/Treaty-of-Versailles-1919>
- https://en.wikipedia.org/wiki/Paris_Peace_Conference,_1919–1920
- https://ro.wikipedia.org/wiki/Tratatul_de_la_Trianon
- https://en.wikipedia.org/wiki/Nicolae_Titulescu
- <https://www.historia.ro/tag/nicolae-titulescu>
- <https://radiatoromaniacultural.ro/portret-nicolae-titulescu-unul-din-cei-mai-inteligenti-si-mai-talentati-diplomati-ai-europei/>
- <https://www.youtube.com/watch?v=fjiQNUESYGo&t=1328s>
- <https://www.youtube.com/watch?v=vrYhLNQMRro&t=19s>
- <https://www.youtube.com/watch?v=0jycVFL8CNM>
- https://en.wikipedia.org/wiki/Treaty_of_Versailles
- <https://www.historia.ro/sectiune/general/articol/tratatul-de-la-trianon-96-de-ani-batalia-pentru-transilvania>

BREXIT

Andrei Bogdan DOBRE*

Abstract

Prezentul studiu urmărește prezentarea problematicii părăsirii Uniunii Europene de către Marea Britanie, subiect de mare importanță și actualitate în cadrul societății internaționale. Astfel, se prezintă cronologia evenimentelor, cauzele care i-au făcut pe cetățenii britanicii să iasă într-o proporție covârșitoare la vot în cadrul referendumului organizat în data de 23 iunie 2016 și să opteze pentru ieșirea Marii Britanii din UE, efectele acestui vot, tipologia votanților, pentru o mai bună înțelegere a motivelor pe care aceștia le-au avut pentru votul pe care l-au susținut, posibilele tipuri de Brexit și urmările acestuia.

Acest studiu are rolul de a oferi informații într-o manieră generală în legătură cu acest subiect, tocmai pentru a se putea realiza o imagine de ansamblu și o înțelegere a conceptului, întrucât este pentru prima dată în istoria Uniunii Europene când un stat membru alege să părăsească organizația.

Cuvinte cheie: Marea Britanie, Regatul Unit, Brexit, referendum, articolul 50

1. Introducere

Problematica urmărită de către prezentul studiu este cea a ieșirii Marii Britanii din Uniunea Europeană. Astfel, acest subiect este analizat din mai multe perspective în cadrul studiului, cu scopul de a se obține o imagine de ansamblu asupra acestui subiect. Tematica aleasă este una extrem de importantă, deoarece reprezintă o noutate pentru societatea europeană dar și pentru Uniunea Europeană în calitate de organizație, deoarece niciun stat membru nu a mai optat până acum pentru părăsirea UE prin invocarea articolului 50 din Tratatul privind Funcționarea Uniunii Europene. Astfel, chiar dacă în anul 2008, în urma crizei economice de la acea vreme și a problemelor economice majore cu care se confrunta Grecia, aceasta din urmă cocheta cu ideea părăsirii comunității europene, ea nu și-a dus planul la bun sfârșit, fapt ce face ca Marea Britanie să fie primul stat membru care părăsește Uniunea. Tocmai acest eveniment trebuie studiat îndeaproape pentru a putea fi înțelese cauzele care au dus la o astfel de decizie radicală și a cunoaște astfel riscul producerii unor situații asemănătoare din partea altor state. Fiind un fapt radical, este foarte important să fie prezentat întregul context și totalitatea evenimentelor cronologice pentru realizarea unui tablou complet al acestei acțiuni.

În calitate de autor al acestei lucrări, am ales să abordez o perspectivă generală, de ansamblu asupra problematicii propuse, tocmai pentru a putea analiza subiectul din mai multe perspective și a putea include în cadrul studiului numeroase detalii și concepte pe

---

*Student, Facultatea de Drept, Universitatea „Nicolae Titulescu” din București; (e-mail: dobreandreibogdan@gmail.com). Acest studiu a fost elaborat sub coordonarea conf. univ. dr. Cliza Marta Claudia (e-mail: cliza_claudia@yahoo.com)

care le-am considerat esențiale în punerea cap la cap a pieselor care să realizeze puzzle-ul Brexit-ului. Așadar, studiul nu vizează detalierea elementelor și a factorilor determinanți ai Brexit-ului, ci la generalizarea acestora.

De asemenea, studiul urmărește ca, prin selectarea informației din mai multe surse, să creeze un rezumat al opiniilor specialiștilor și la simplificarea ideilor acestora, pentru a face posibilă înțelegerea conceptului de Brexit, fără a fi incluși termeni de specialitate.

2. Concept

Prin noțiunea de „Brexit” înțelegem, în linii mari, acțiunea de ieșire a Marii Britanii din rândul statelor membre ale Uniunii Europene. Astfel, conceptul de Brexit este alcătuit prin alăturarea a două cuvinte, „Br”, care, în engleză, este o prescurtare a cuvântului British, care, printr-o traducere relativă, se referă la Marea Britanie și a verbului „exit”, care, tradus, înseamnă ieșire.

Termenul de Brexit își are originea în mai puțin cunoscutul „Grexit”, care se referă la tentativa de părăsire a spațiului comunitar de către Grecia, ca urmare a problemelor economice pe care aceasta le-a întâmpinat în urma crizei economice din anul 2008. Totuși, tocmai faptul că această încercare nu s-a materializat face ca, cel puțin în zilele noastre, Grexit-ul să nu fie atât de cunoscut.

Brexit a reprezentat termenul politic al anului 2016, fiind invocat de către numeroși lideri politici, atât englezi, cât și de alte naționalități. Unul dintre cele mai elocvente exemple este cel al actualului președinte al Statelor Unite ale Americii, Donald Trump, care, în cursa pentru câștigarea alegerilor, s-a folosit adesea în discursurile sale de problema cu care se confrunta Marea Britanie, cea a părăsirii Uniunii, la acel moment.¹

Căutările pentru înțelesul termenului au crescut cu 4.000% în cadrul dicționarelor online, din 2012 și până în prezent.

Au fost înființate numeroase companii, localuri, magazine, produse care conțin în denumirea lor termenul BREXIT.

Brexit a fost introdus oficial în dicționarul englez „Oxford” în anul 2016, în urma referendumului organizat de către primul-ministru britanic de la acea vreme, Theresa May și se referă, în prim accepțiune, la acțiunea de părăsire a Uniunii Europene de către Regatul Unit și, într-o a doua accepțiune, la chiar referendumul organizat prin care britanicii și-au expus dorința de ieșire din spațiul comunitar.²

În urma părăsirii Uniunii Europene, Marea Britanie devine primul stat care invocă articolul 50 din Tratatul Uniunii Europene, care reglementează posibilitatea unui stat membru de a ieși din cadrul Uniunii și care, în urma parcurgerii unei lungi și tumultuoase proceduri, devine și prima țară care părăsește spațiul comunitar. Astfel, Uniunea Europeană numără astăzi 27 de state, iar nu 28, cum erau înainte de data de 31 ianuarie.

Principala cauză a Brexit-ului o reprezintă referendumul organizat de către Theresa May, susținătoare vehementă a ideii de părăsire a spațiului comunitar de către Marea Britanie. Totuși, există numeroase alte cauze ce au determinat populația să iasă la vot și să susțină idealul primului-ministru de la acea vreme, cauze ce urmează a fi detaliate în cadrul prezentului studiu.

¹ <https://www.bbc.com/news/uk-politics-38631832>

² <https://www.bbc.com/news/uk-england-oxfordshire-38326516>

3. Cronologia evenimentelor³⁴

- Pe fondul numeroaselor presiunii din partea populației, care, divizată fiind în legătură cu ideea părăsirii Uniunii Europene, David Cameron, primul-ministru britanic de la acea vreme susține, la data de 23 ianuarie 2013, că ar fi de acord cu organizarea unui referendum cu privire la această problemă, prin care britanicii să poată decide soarta națiunii lor, din punct de vedere al legăturii cu Uniunea Europeană.
- La data de 23 iunie 2016, referendumul cu privire la ieșirea din Uniunea Europeană a Marii Britanii are loc. Rezultatul este unul pozitiv pentru susținătorii aceste idei. Astfel, aceștia din urmă câștigă cu un procent de 51.9%, numărul cetățenilor britanici participanți la acest eveniment fiind unul covârșitor, de 32 milioane. În urma rezultatului referendumului, David Cameron, primul-ministru britanic care s-a declarat împotriva ideii de părăsire a spațiului comunitar european demisionează, susținând că nu mai consideră că principiile și ideile sale ar mai fi de actualitate și că cei care au luptat pentru rămânerea în cadrul Uniunii nu au fost suficient de puternici.⁵
- La data de 13 iulie 2016, Theresa May, reprezentanta conservatorilor britanici, preia puterea, devenind, în urma demisiei înaintate de către David Cameron, noul prim-ministru-britanic. Aceasta se declara a fi o susținătoare desăvârșită a Brexit-ului, alegerea ei ca prim-ministru fiind numai bună pentru înaintarea procedurilor necesare pentru realizarea dezideratului cu care britanicii au fost de acord.
- Astfel, la data de 29 martie 2017, Theresa May declanșează articolul 50 din Tratatul Uniunii Europene, articol care prevede posibilitatea statelor de a părăsi Uniunea Europeană, fapt nemaiîntalnit în cadrul organizației până la acel moment. Astfel, se pornește numărătoarea inversă în cazul procesului de părăsire a Uniunii.
- 8 iunie 2017 – Theresa May pierde majoritatea în Parlamentul britanic. Există riscul unor noi alegeri.
- 26 iunie 2017 – încep negocierile între reprezentanții Uniunii Europene și cei ai Marii Britanii cu privire la modul de ieșire a acesteia din UE, dar și urmările pe care această acțiune le va avea.
- 19 martie 2018 – negocierile avansează, cele două părți se pun de acord cu privire la situația cetățenilor europeni aflați în Marea Britanie, datele și conținutul perioadei de tranziție, fiind însă neclară situația problematică a Irlandei de Nord.
- 14 noiembrie 2018 – este publicat acordul dintre cele două tabere cu privire la Brexit
- 15 februarie 2019 – Theresa May nu reușește să primească votul de susținere din partea Parlamentului cu privire la acordul cu Uniunea Europeană.
- 29 martie 2019 – Primul-ministru britanic nu reușește, pentru a doua oară, să obțină susținerea Parlamentarilor britanici, acordul neputând fi astfel ratificat.
- 24 mai 2019 – Vădit îndurerată, Theresa May demisionează din funcția de prim-ministru în urma celor două eșecuri de a trece acordul pentru Brexit de Parlamentul Britanic.

³ <https://www.cer.eu/brexit-timeline>

⁴ <https://www.bbc.com/news/uk-politics-43546199>

⁵ <https://www.cer.eu/in-the-press/remain-camp-has-been-weak>

- 24 iulie 2019 – La două luni după demisia fostului prim-ministru, Boris Johnson, membru al partidului conservator, este cel care își asumă că, sub conducerea sa, acordul privind părăsirea UE va trece de Parlament.
- 19 octombrie 2019 – Parlamentul cere extinderea perioadei în care să se poată pronunța.
- 28 octombrie 2019 – Uniunea este de acord cu extinderea perioadei până la data de 31 ianuarie 2020.
- 31 ianuarie 2020 – Marea Britanie iese oficial din rândul celor 28 de state membre ale UE.
- 31 decembrie 2020 – Încheierea perioadei de tranziție.

4. Tipologiile de votanți⁶

Votanții care au susținut ieșirea Marii Britanii din Uniunea Europeană au câștigat referendumul din data de 23 iunie 2016 cu un procent de 51.9%, față de cei care au susținut rămânerea în UE, care au obținut 49.1%.

Susținătorii Brexit-ului sunt persoane cu vârste cuprinse între 55-65 ani, fără studii sau doar studii liceale, pensionari, majoritari din estul Angliei, nu cunosc beneficiile cetățeniei europene, nu au părăsit granițele Marii Britanii în ultimii 3 ani, nu au loc de muncă, bărbați, trăiesc din ajutor social, mediul rural.

Susținătorii rămânerii în cadrul Uniunii Europene sunt persoane care încă se află în ciclul educațional sau care au terminat studii superioare, vârste cuprinse între 18-24 ani, au părăsit de numeroase ori granițele Marii Britanii în ultimii 3 ani, cunosc avantajele cetățeniei UE, au loc de muncă, femei, trăiesc în mediul urban.

5. Cauze BREXIT⁷

Dacă ne referim la Brexit strict din punct de vedere al ieșirii Marii Britanii din Uniunea Europeană, atunci principala cauză o reprezintă referendumul din data de 23 iunie 2016, deoarece, fără votul britanicilor, nu ar fi fost posibilă părăsirea Marii Britanii.

Cauzele Brexit sunt considerate a fi și argumentele care au susținut ieșirea Marii Britanii din UE.

Totuși, care au fost cauzele care i-au făcut pe englezi să opteze pentru ieșirea din spațiul comunitar?

Suveranitatea

Suveranitatea reprezintă una dintre cauzele principale care i-a făcut pe britanici să opteze pentru părăsirea Uniunii Europene. Astfel, aceștia și-au dorit ca țara a cărei cetățeni sunt să aibă mai multă autonomie și să poată decide în legătură cu propriile interese. Această dorință vine ca o sintetizare a nemulțumirii populației față de restricțiile și impunerile Uniunii Europene, precum:

- impunerea unui sistem legislativ conform cu cel european
- reglementări unitare
- acceptarea imigranților
- contribuțiile financiare

⁶ <https://www.populus.co.uk/insights/2016/05/the-brex-it-index-a-whos-who-of-remain-and-leave-supporters/>

⁷ https://en.wikipedia.org/wiki/Causes_of_the_vote_in_favour_of_Brexit

Britanicii și-au dorit să aleagă singuri în legătură cu astfel de domenii și să nu le mai fie impuse anumite obligații din partea UE

Factori economici

Englezii sunt de părere că sistemul de contribuție din PIB-ul fiecărui stat membru la fondurile Uniunii Europene este unul inechitabil. Această susținere se argumentează pe faptul că țările bine-dezvoltate din cadrul UE contribuie mai mult ca cele mai puțin dezvoltate la fondurile organizației, însă au aceleași avantaje ca cele din urmă.

Imigrația

Cetățenii britanici, în special, cei conservatori, au fost mereu afectați de valul de străini care continuau să ajungă în Marea Britanie. Într-o primă etapă, în anii 90 și începutul anilor 2000, fenomenul imigraționist din Regatul Unit era caracterizat prin est-europeni, care veneau în Marea Britanie în căutarea unui trai mai bun. Apoi, odată cu criza din Orientul Mijlociu, britanicii au fost nevoiți, în urma prevederilor UE, să accepte persoanele de origine arabă în căutare de refugiu.

Politica

Discursul naționalist, de politici radicale a început să prindă contur prin actori precum Marie Le Pen, Donald Trump. De asemenea, tendința conservatorilor de a ajunge la putere în statele lumii este într-o continuă creștere. Politicile susținute de către aceștia au condus și populația britanică către o decizie naționalistă și chiar populistă, aceea de a renunța la ideea de comunitate și a o adopta pe cea de unitate.

Totodată, discursul anti-european începe să fie tot mai puternic, acest lucru fiind cel mai evident odată cu rezultatul votului din cadrul referendumului din 23 iunie 2016.

6. Argumente contra Brexit

Economic

Din punct de vedere economic, „munca de jos” din cadrul Regatului Unit este asigurată, într-o proporție covârșitoare, de imigranți. Astfel, în căutarea unui trai mai bun, aceștia acceptă să lucreze în anumite domenii în care britanicii refuză să o facă.

De asemenea, 70% din produsele de pe piața engleză provin din alte state membre UE. Ieșirea din organizație va duce la scumpirea acestora, întrucât atât cumpărătorii, cât și producătorii străini vor fi afectați de taxele vamale ridicate și de lipsa libertății de circulație a mărfurilor. Totuși, această situație va fi benefică pentru producătorii locali, care nu vor mai avea parte de concurența străină, fapt ce le va oferi acestora posibilitatea de a impune propriile prețuri, lucru ce va fi tot în detrimentul cetățenilor.

Mai mult, utilitățile au proveniență străină iar ieșirea din UE va duce la o majorare a prețurilor acestora.

Totodată, Uniunea sprijinea Marea Britanie cu fonduri în valoare de milioane de euro anual, ce ofereau posibilitatea unei dezvoltări în cadrul tuturor domeniilor de activitate.

Securitate

Chiar dacă concepția generală a britanicilor a fost aceea că o mai mare suveranitate asupra granițelor va reprezenta totodată diminuarea riscurilor externe, Uniunea Europeană este cea care a pus la dispoziția statelor membre un sistem bine structurat de luptă împotriva terorismului.

De asemenea, la nivel organizațional, toate statele membre susțineau urmărirea penală a persoanelor căutate de către un stat membre, prin sistemul Europol.

Sistemul bine-implementat

Membră a Uniunii Europene încă din 1974, Marea Britanie a introdus cu succes în toate domeniile de activitate sistemul unional. Astfel, schimbările ce vor avea loc după încetarea perioadei de tranziție vor fi numeroase. Printre acestea se numără: adoptarea monedei unice euro, tarife bancare unice, roaming, compensații pentru zborurile întârziate sau anulate, protecția drepturilor europene prin posibilitatea sesizării instanțelor judecătorești comunitare, toate acestea ca urmare a apartenenței la UE.

7. Variante BREXIT⁸

Analiștii au prezis mai multe variante de Brexit, în funcție de modul în care negociatorii britanici ar fi ajuns sau nu la o înțelegere cu cei europeni din punct de vedere al acordului cu privire la ieșirea Marii Britanii din UE și a efectelor pe care această acțiune le va avea, atât față de Regatul Unit, cât și față de celelalte 27 de state. Astfel, variantele de Brexit se diferențiază în principal din punct de vedere al existenței unei perioade de tranziție și a unor efecte pregătitoare pentru acest demers.

No deal Brexit

Această variantă, tradusă drept „Brexit fără acord”, reprezenta scenariul cel mai sumbru pentru ambele părți. În acest caz, Marea Britanie urma să părăsească spațiul comunitar fără o înțelegere cu Uniunea Europeană și fără o perioadă de tranziție. Una dintre urmările unei astfel de ieșiri ar fi fost folosirea reglementărilor internaționale cu privire la comerț, legislația britanică este separată radical de dreptul Uniunii Europene, sunt impuse controale și taxe vamale de îndată ce are loc ieșirea. Toate acestea prevedeau un haos economic, timpi uriași de așteptare la granițe pentru transportatori, lipsă de alimente, întrucât produsele din Marea Britanie provin, într-o proporție covârșitoare, din comerț și chiar lipsa echipamentelor necesare și a medicamentelor în spitale. Marea Britanie dobândește controlul imediat asupra granițelor și poate aplica propria politică imigraționistă.

Hard Brexit

„Brexit dur”, în traducere liberă, reprezintă varianta cea mai dorită de către cei care au votat ieșirea din Uniunea Europeană, întrucât consideră că aceasta le-ar satisface cel mai bine idealul pentru care s-au pronunțat. Astfel, Marea Britanie urma să se separe definitiv de UE și de tot ceea ce înseamnă aceasta, precum accesul la Curtea de Justiție a Uniunii Europene, dreptul de a călători liber în toate celelalte state membre, spațiul economic comun. Regatul Unit își poate stabili propriile legi, poate stabili acorduri

⁸ <https://www.youtube.com/watch?v=7eoDwv10QGk&t=517s>

economice cu state cu care, până la data părăsirii UE, nu ar fi putut. Acest tip de părăsire al spațiului comunitar ar fi fost extrem de avantajos pentru antreprenorii britanici care dețin afaceri cu desfacere strict pe piața britanică, întrucât aceștia ar fi fost lipsiți de concurența afaceriștilor străini, celor din urmă devenindu-le mult mai dificil să își exporte produsele în Regat. Astfel, producătorii autohtoni ar fi beneficiat de o situație de oligopol, unde, alături de alți compatrioți, ar fi putut controla piața și seta propriile standarde din punct de vedere a calității mărfii și a prețului acesteia. Totuși, în cazul producătorilor britanici cu desfacere pe piețele europene, acesta ar fi reprezentat un dezavantaj.

Cetățenii altor state europene stabiliți în Marea Britanie ar fi trebuit să aplice pentru permise de ședere.

Soft Brexit

Această variantă de Brexit este cea care aduce cele mai puține modificări în urma ieșirii Marii Britanii din Uniune. Este, de asemenea, cea preferată de către cei care au votat împotriva părăsirii UE, dar și a liberalilor din Parlamentul britanic. În această situație, Marea Britanie ar putea rămâne parte a spațiului economic european, să beneficieze de libertatea de trecere a granițelor, puține modificări din punct de vedere al controalelor vamale.

Varianta este văzută drept o trădare din partea susținătorilor Brexit-ului, întrucât nu produce efectele dorite de către aceștia.

Chequers Deal

Varianta propusă de către primul-ministru de la acea vreme, Theresa May, reprezintă o combinație între Soft Brexit și Hard Brexit, în sensul că se urmărește obținerea unei independențe față de UE și o creștere a suveranității Marii Britanii, dar, în același timp, realizarea unor acorduri cu Uniunea care să facă posibilă evitarea producerii unor schimbări economice radicale. Marea Britanie dobândește controlul asupra granițelor și stopează libertatea de mișcare.

8. Urmări Brexit

După o eventuală fluctuație de 1-2 ani, moderată ca intensitate, data de incertitudinile investitorilor și de unele relocări de companii, economia Marii Britanii își va reveni. Sigur, exista teoretic și scenariul unei crize economice globale, care, suprapusă cu Brexitul, ar putea face timp de câțiva ani situația economiei britanice ceva mai dificilă, din cauza dependenței brusc crescute de piețele externe (spre deosebire de UE, care se poate baza în mare parte pe propria piață de 400 de milioane de cetățeni).

În al doilea rând, decuplata de "multiplicatorul" de putere soft al UE, influența politică globală și europeană a Marii Britanii va scădea mult. În UE, Londra aproape că nu va mai conta în fața nucleului franco-german.

Chiar dacă deocamdată Marea Britanie își reafirmă angajamentul în NATO pentru securitatea europeană, cu timpul se va observa scăderea firească a interesului Londrei de a cheltui semnificativ pentru acordarea de garanții de securitate unui teritoriu dominat politic și economic de UE.

Cel mai mare risc pentru Regatul Unit îl reprezintă posibila dezintegrare. Deși respinsă acum de premierul Boris Johnson, mișcarea suveranistă scoțiană va reveni curând, întărită de ieșirea nedorită din UE. Mai devreme sau mai târziu, un viitor guvern de la Londra tot va trebui să accepte referendumul de independență cerut masiv de scoțieni.

În fine, din punct de vedere cultural, intelectual și academic, Marea Britanie va rămâne importantă, universitățile britanice fiind încă un atu foarte puternic al prestigiului Regatului Unit în lumea întreagă. Acest mare popor are încă, din fericire pentru soarta lui, o uriașă resursă umană de calitate și o cantitate de inteligență, competență și bun simț care poate compensa decizia greșită a Brexit-ului, luată într-un moment unic, în care alinierea astrelor a fost cât se poate de nefavorabilă tradiției raționalității britanice.

Tabloul privind locul și rolul Marii Britanii după Brexit nu are nimic din entuziasmul festiv al lui Boris Johnson, dar nici nu prevede un dezastru pentru britanici. Economia britanică se va reechilibra structural în maxim doi ani, datorită resurselor financiare, umane și de infrastructură importante de care dispune. Londra va pierde însă definitiv statutul de Mare Putere globală. În cel mai rău caz, va pierde și Scotia, dar pentru Anglia nici chiar această perspectivă a contracției teritoriale și de influență externă nu va fi sfârșitul lumii, atâta timp cât nivelul de viață în insulă nu va scădea.

Peste încă o generație politică, după trecerea valului populist și a iluziilor privind regăsirea grandorii Regatului Unit prin despărțirea de UE, în insulă va reapărea mișcarea proeuropeană, de tipul celei care a dus, la începutul anilor '70, la alăturarea Marii Britanii blocului european. Rămâne de văzut cum va arăta Uniunea Europeană atunci, pentru că și pentru UE urmează o perioadă de transformări inevitabile.⁹

9. Concluzii

Studiul urmărește prezentarea, într-o manieră generală, a conceptului de ieșire a Marii Britanii din Uniunea Europeană și are ca principal efect înțelegerea acestei acțiuni, cronologia evenimentelor și cauzele care au stat la baza acestei decizii, în ipoteza în care ar urma să ne reîntâlnim cu o astfel de situație.

Referințe

- <https://www.bbc.com/news/uk-politics-38631832>
- <https://www.bbc.com/news/uk-england-oxfordshire-38326516>
- <https://www.cer.eu/brexit-timeline>
- <https://www.bbc.com/news/uk-politics-43546199>
- <https://www.cer.eu/in-the-press/remain-camp-has-been-weak>
- <https://www.populus.co.uk/insights/2016/05/the-brexit-index-a-whos-who-of-remain-and-leave-supporters/>
- https://en.wikipedia.org/wiki/Causes_of_the_vote_in_favour_of_Brexit
- <https://www.youtube.com/watch?v=7eoDwvl0QGk&t=517s>
- <http://www.ziare.com/europa/marea-britanie/despartirea-de-ce-pleaca-marea-britanie-din-ue-si-ce-va-urma-1595129>

---

⁹ <http://www.ziare.com/europa/marea-britanie/despartirea-de-ce-pleaca-marea-britanie-din-ue-si-ce-va-urma-1595129>

FAMILIA DE DREPT ROMANO - GERMANIC ȘI FAMILIA DE DREPT ANGLO – SAXON

Bogdan GUNĂ
Mirela CALOIANU*

Abstract

În următoarea lucrare, vom face o prezentare succintă a familiilor de drept Romano-Germanice și Anglo-Saxone, prezentând particularitățile acestora și apoi tratându-le individual într-un mod mai detaliat. Vom începe prin a propune o clasificare a sistemelor de drept pe baza a două criterii, tipologia sistemelor de organizare socială și respectiv apartenența dreptului la un bazin de civilizație juridică. După aceea, ne vom axa pe sistemul de drept Romano-Germanic, abordându-l atât din punct de vedere istoric cât și din punct de vedere ideologic. Atât pe plan internațional, cât și pe plan național. În a doua parte a proiectului, vom aborda sistemul de drept Anglo-Saxon, prezentându-i structura și aplicabilitatea sa în plan internațional. În final vom concluziona acest proiect cu o privire de ansamblu asupra lucrurilor relatate anterior.

Cuvinte cheie: familia de drept Anglo-Saxon, familia de drept Romano-Germanic, common law, dreptul roman, constituție

1. Introducere

Lucrarea intitulată "Familia de drept Romano – Germanic și Familia de drept Anglo–Saxon" dezvăluie și aprofundează noțiuni aparent distincte, dar care, într-un final, se unesc în spre a ne prezenta o istorie a evoluției dreptului ce a suferit modificări din toate colțurile lumii, dar care se regăsește în tradițiile fiecărei țări. Dreptul deține o taină aparte atât în familia Romano - Germanică, cât și cea Anglo – Saxonă. Astfel, în conținut, vom regăsi treptele de evoluție pe care "dreptul" le suportă, sursele de realizare (codurile civile cu multiple influențe), deosebirile dintre o familie de drept și cealaltă, unde și de către cine s-a luat inițiativa spre dezvoltare.

Poate că la prima vedere, această titlu nu stârnește atenție, însă, odată înțeleasă și tâlmăcită istoria dreptului, lucrurile nu mai stau la fel. Prin comparația realizată de-a lungul materialului, importanța celor două familii de drept se va contura și definitivă de la sine. Uimește prin evoluție, caracter perpetuu, durabilitate, nevoie, consistență. Subiectele de drept, fie ele fizice sau juridice, se află într-o constantă dependență față de "drept", cu toate acestea, el, dreptul, chiar dacă prezintă aplicabilitate diferită în funcție de familia de drept aparținătoare, nu se îndepărtează de la ținta sa primordială – de a realiza dreptatea.

---

*Studentă, Facultatea de Drept, Universitatea "Nicolae Titulescu" din București; (e-mail: mirela.caloianu@gmail.com). Acest studiu a fost elaborat sub coordonarea lect. univ. Ene Cornelia (e-mail: liadinu78@yahoo.fr)

Noi, autorii acestui studiu de caz, am ales această temă tocmai pentru că am considerat a fiind, pe lângă a fi ceva interesant, un subiect despre care nu aveam la îndemână prea multe cunoștințe. Odată ce această provocare ne-a fost înmănată și am început să realizăm pași spre progres, am realizat că nimic nu este întâmplător. Informațiile pe care le-am sintetizat, formatat și prezentat ne subliniază o întregă istorie a lumii în domeniul juridic. Nu am putut decât să luăm acest subiect foarte serios; colegul meu și cu mine am făcut tot ce ne-a stat în putință ca, printr-un proiect ca acesta, să realizăm de unde a început această complexă poveste a oamenilor care au dorit o schimbare pe plan grandios și, care, prin reforme, coduri, mini sclipitoare, a avut un final fericit.

În zilele noastre, informațiile furnizate în material sunt de actualitate. Acest lucru ne arată persistența tradiției, seriozitatea și dorința de a menține toate situațiile sub control. Lumea este neprevăzută, într-o continuă mișcare, câteodată prezintă succes, câteodată regres în multe dintre domeniile cunoscute. Cu toate acestea, legea și puterea ei nu pot lăsa populația spre decădere, își spune, încrezătoare, cuvântul. Chiar dacă familia de drept Romano – Germanic operează diferit față de familia de drept Anglo – Saxon, procedurile de furnizare, aplicare și controlare nu dau greși din punctul de vedere al practicienilor. La finalul zilei, ambele familii de drept urmăresc restaurarea și menținerea echilibrului, unirea populației, promovează mijloace pozitive în spre rezolvarea problemelor, nu ține cont de rasă, sex, etnie, ci de dorința de a realiza dreptate, pentru toți.

2. Particularitățile sistemelor de drept

În dreptul comun englez, obiceiul a evoluat treptat prin intermediul acumulării practicii hotărârilor judecătorești. Rădăcinile lui își au începutul nu în legile recent adoptate, ci în cele precedente. Țările cu drept romano - germanic, dimpotrivă, au mers pe calea preluării dreptului roman, începând cu tălmăcirea Codului lui Iustinian și terminând cu introducerea în codurile naționale a unor norme abstracte. Astfel, știința dreptului comun după proveniența sa este de natură juridică, pe când cea continentală - scolastică.

În Anglia, juriști vestiți deveneau judecătorii, iar pe continent - profesorii de jurisprudență.

Pe continent, tălmăcirea normei consta în intenția de a determina conținutul ei adevărat, chiar și pentru cazurile unor situații imprevizibile, intervenite ulterior. În Anglia și SUA, opiniile savanților-juriști, au un caracter de prorocire. Această deosebire de stiluri este caracteristică pentru drept în general.

Pe continent, juriștii judecă abstract, în categoriile instituțiilor juridice, iar în SUA și Anglia - concret, prin precedent, din punctul de vedere al relațiilor dintre părți, al drepturilor și obligațiilor lor.

Pe continent persistă tendința de a perfecționa permanent sistemul de drept, dar în SUA și Anglia ,drept orientare pentru juriști, servesc hotărârile judecătorești.

Pe continent, juriștii au un sentiment de satisfacție, contribuind la sistematizarea științifică, în SUA și Anglia, domină scepticismul profund referitor la orice generalizări care epuizează sufletul.

Pe continent, se operează cu noțiuni care deseori încep să trăiască viața lor proprie, fapt ce ascunde un pericol pentru cei care le aplică.

Dreptul a cunoscut o continuă evoluție, constituindu-și o fizionomie specifică. Preocuparea de a identifica trăsături comune ale dreptului – atât din punct de vedere al conținutului, cât și al modului de exprimare a acestui conținut, a determinat realizarea, în doctrină, a unor clasificări privind tipurile de drept. Au fost propuse drept criterii în acest

sens dependența de tipologia sistemelor de organizare socială[1], respectiv apartenența dreptului la un bazin de civilizație juridică.[2]

În funcție de primul dintre criteriile arătate – dependența de tipologia sistemelor de organizare socială, au fost identificate: dreptul sclavagist, dreptul burghez, dreptul socialist, fiecare având trăsături specifice în ceea ce privește, cu precădere, regimul instituțiilor fundamentale, ponderea izvoarelor de drept, fizionomia construcțiilor juridice. Prezentarea în detaliu a fizionomiei specifice a fiecăruia dintre tipurile de drept menționate constituie obiect de studiu mai ales pentru istoria dreptului, astfel încât nu vom insista pentru caracterizarea lor.

Din punct de vedere al apartenenței dreptului la un bazin de civilizație juridică, a fost realizată o clasificare a dreptului pe mari sisteme sau familii de drept, în prezent fiind identificate :

- familia sau sistemul juridic de tradiție romanică – rezultat al receptării dreptului roman în Europa, și care se clasifică în sisteme care cunosc o mai puternică influență franceză, sistemul germano- elvețiano- italian și sistemul țărilor nordice;
- familia sau sistemul de anglo- saxon (common law) – Marea Britanie, SUA, Australia, Canada (fără Quebec);
- sistemul bazat pe dreptul religios, tradițional, destul de răspândit în statele musulmane;
- sistemul dualist– format din dreptul ebraic, hindus, chinez tradițional, japonez, care îmbină sistemul de norme tradiționale cu cele moderne scrise.

Familia juridică de tradiție romanică, din care fac parte Franța, Germania, Italia, Spania, s-a format în Europa în baza studierii dreptului roman la universitățile italiene, franceze și germane, realizându-se o sinteză a dreptului roman cu preceptele creștine morale ale dreptului canonic. S-a construit astfel, pe cale doctrinară, un proiect de drept uniform, o știință juridică pentru multe țări europene – așa numita preluare și adaptare a dreptului roman. Acest patrimoniu juridic a fost ulterior codificat, adaptat nevoilor și evoluției societății. În cadrul său, se identifică:

- sistemele de inspirație franceză (Belgia, Luxemburg, Spania, Portugalia), având ca model Codul civil napoleonian din 1804, în care există Coduri comerciale, care concep dreptul comercial nu ca un drept al comercianților, ci ca un drept aplicabil unor categorii de acte – actele de comerț, indiferent de profesia părților (concepția obiectivă a dreptului comercial)[3];
- sistemul germano-elvețiano-italian, care are la bază Codul civil german din 1900, pe cel elvețian din 1907 și pe cel italian din 1942;
- sistemele juridice din țările nordice, care sunt de tradiție romanistă, dar cu puternice influențe de common-law.

Caracteristicile de bază ale acestei familii de drept sunt: existența dreptului scris, sistemul ierarhic unic al izvoarelor dreptului, divizarea lui în public și privat, precum și divizarea lui în ramuri de drept. Comun pentru dreptul tuturor țărilor din familia juridică de tradiție romanistă este caracterul lui codificat, fondul de noțiuni comune, un sistem mai mult sau mai puțin comun al principiilor juridice. În toate aceste țări există Constituții scrise, ale căror norme au o autoritate juridică superioară, care este susținută și de stabilirea în majoritatea țărilor a unui control judiciar al constituționalității legilor ordinare.

Constituția delimitează competența diferitelor organe de stat în procesul elaborării dreptului și determină ierarhia izvoarelor dreptului. În majoritatea țărilor continentale acționează coduri civile, penale, procesual-civile, procesual-penale etc., iar sistemul legislației curente este de asemenea destul de ramificat, legile reglementând sfere distincte

ale vieții sociale. Printre izvoarele dreptului romano-germanic este semnificativ rolul actelor normative subordonate legilor: regulamente, decrete etc

În țările de tradiție romanistă este cunoscută divizarea dreptului în public și privat.

Apartenența dreptului diferitor țări europene la familia juridică romano-germanică nu exclude anumite deosebiri între sistemele juridice naționale; fiecare stat are un drept național, care îi este propriu [4].

În receptarea dreptului roman, rolul esențial avut de Corpus Juris Civilis al lui Iustinian, codificările care au avut loc în secolele al XV-lea și al XVI-lea, aportul glosatorilor și postglosatorilor la nasterea unui drept roman modernizat cunoscut sub denumirea de "usus-modernus pandectorum" au pregătit terenul unor noi pași unificatori în familia dreptului romano-germanic cum au fost: codul bavarez din 1756, codul prusian din 1794, ca și codurile civile adoptate în secolul al XIX-lea, cum ar fi codul francez sau codul austriac, codul german din 1900, ori codurile elvețiene din 1881, 1907 și 1911.

O influență puternică asupra formării sistemului de drept al statelor occidentale a avut-o și dreptul canonic catolic, cu partea sa de "drept canonic uman" având ca sursă principală "Opus juris canonici", elaborat în secolul al XVI-lea și format din reunirea mai multor acte normative fundamentale ale bisericii catolice, precum decretul lui Gratian din anul 1150.¹

"Închegarea marelui sistem romano-germanic s-a înfăptuit astfel în decursul multor secole, timp în care s-au diseminat diferite fonduri normative. Dreptul roman, cutumele "barbare" și dreptul canonic - dar îndeosebi cel dintâi - au reprezentat în acest proces sursele cele mai însemnate și mai bogate de principii și de norme. Sistemul rezultat nu se poate însă reduce la niciunul dintre acestea. Sinteza care s-a produs a condus la apariția unui drept nou, modern, care a știut să se degrezeze de toate regulile medievale care ar fi reprezentat frâne în calea dezvoltării societății"[2].

Liniile inițiale ale acestei sinteze nu pot fi înțelese fără analiza celor doi mari pionieri, sistemul juridic francez și sistemul juridic german.

3. Istoria dreptului francez se împarte în trei perioade.

Cea dintâi, purtând denumirea de "ancien droit", se întinde de la origini până la data de 17 iunie 1789, când s-a format Adunarea Constituantă. Cea de a doua - care este perioada revoluției franceze - este cunoscută sub numele de "dreptul intermediar" și durează până la începuturile perioadei codificărilor napoleoniene. În sfârșit, cea de a treia este cea începută în timpul imperiului și care continuă și astăzi, codurile elaborate sub Napoleon găsindu-și aplicarea până în zilele noastre.

Prin "ancien droit" (dreptul vechi) se înțeleg numeroasele cutume aflate în vigoare pe întreg teritoriul de astăzi al Franței. Contradicțiile dintre cutume, caracterul fragmentar și incomplet al unora dintre ele au determinat necesitatea redactării lor. Astfel, au apărut marile culegeri de cutume, denumite "cutumiere" dintre care amintim: "Marile cutumiere al Normandiei" din secolul al XIII-lea sau "foarte vechea cutumă din Bretania" (le tres ancienne cutume de Bretagne) din secolul al XIV-lea.

¹ [1]J. Poirier, Introduction à l'appareil Juridique, Tipologie des systèmes juridiques, Ethologie Générale, Encyclopedie de la Pleiade, Paris, 1968, p.1102

[2]R. David, Traité élémentaire de droit civil comparé, p.31

[3]idem, Victor Dan Zlătescu „Geografie juridică” – op.cit., p.35

[4]A se vedea Renee David, Camille Jauffret – Spinosi – „Les grands systèmes de droit contemporains”, Precis Dalloz, 1982, p.17;

În anul 1454, regele Charles al VII-lea a emis celebra ordonanță din Montil les Tours, prin care a stabilit obligația redactării cutumelor, ceea ce a condus la o activitate laborioasă care a durat mai mult de un secol și a avut ca rezultat stabilizarea cutumelor. În afara dreptului cutumiar trebuie semnalate ordonanțele (edictate declarații, scrisori patente), acte normative emanând de la puterea regală, care își găseau aplicare pe întreg regatul.

Revoluția franceză a furnizat substanța profundelor transformări legislative petrecute în perioada așa-numitului "drept intermediar".²

Sensul numeroaselor legi adoptate după 17 iunie 1789 a constat în înlăturarea mecanismului statului feudal și în crearea unui mecanism propriu celui modern în conturarea cadrului juridic propice dezvoltării relațiilor capitaliste.

Un moment de referință în formarea marelui sistem romano-germanic îl reprezintă elaborarea și adoptarea codului civil al lui Napoleon, cel mai răspândit act normativ aflat în vigoare în lumea modernă. Napoleon nu a fost jurist, ca cei chemați să redacteze codul adoptat între anii 1803 și 1804, sub forma unui număr de 36 de legi, care au fost reunite într-un singur cod la 21 martie 1804. Dar, ca om de stat eminent,

Napoleon a intuit necesitatea politicii a legii civile, a luat parte activă la dezbateri, s-a ghidat după ideea de bine, a impulsionat și a perorat, a dovedit voința și tenacitate, a imprimat un stil. A dorit un cod simplu, clar, logic și l-a avut. Mulți recunosc în frazele scurte și limpezi, elocvența sa simplă, spiritul său incandescent. Se spune că Stendhal citea zilnic pentru a-și îmbunătăți stilul, o pagină sau două din codul civil. Despre această creație juridică însuși împăratul afirmase: "Adevărata mea glorie nu constă în a fi câștigat 40 de bătălii, Waterloo va șterge amintirea atâtor biruințe. Ceea ce va trăi veșnic este codul meu civil"[3].

În forma sa finală, codul cuprindea 2.281 de articole și înlătura vestigiile orânduirii feudale din regimul proprietății mobiliare și imobiliare - dreptul de proprietate fiind "drept sacru și inviolabil de care nimeni nu poate fi privat decât în baza unei juste și prealabile indemnizații" - din raporturile succesoriale, din relațiile de familie, promovând constant principiile de libertate, egalitate și fraternitate promovate de revoluția franceză.

La codul civil s-au adăugat codul comercial (1806) și codul de procedură civilă (1807), conturându-se astfel dreptul privat francez, care a fost apoi receptat în teritorii prin diferite căi de răspândire, cu un număr enorm de locuitori.

Astfel, legea franceză a fost introdusă prin forța armelor în teritorii supuse imperiului (Belgia, Luxemburg, o parte din Elveția, din Germania și Italia - pacea de la Amiens din 1802), înfrângerea lui Napoleon neînsemnând abrogarea legislației napoleoniene.

Dreptul francez a fost receptat în unele țări datorită calităților sale incontestabile și ascendentei culturii franceze (Romania, Portugalia, Spania, Egipt). Țările care erau posesoarele unor vaste imperii coloniale (Spania, Portugalia, Olanda) au exportat legislația provocând receptări de gradele 2 și 3. Cel de-al doilea val al receptării directe a dreptului francez s-a produs în prima jumătate a secolului nostru în colonii franceze, acesta rămânând în vigoare după dobândirea independenței fostelor colonii[4].³

Cel de-al doilea mare pilon al dreptului romano-germanic, îl reprezintă sistemul juridic german. Un moment de seamă în procesul de formare a sistemului german este reprezentat de codificarea realizată în Prusia, în anul 1794, care cuprindea reglementări nu

² [2] V. D. Zlatescu, op. cit., pag. 38

³ [3] V. Hanga, op. cit., pag. 236-268

[4] V. D. Zlatescu, op. cit., pag. 50-52

numai de drept privat, dar și de drept constituțional, administrativ, penal și drept canonic. Acesta exprimă însă o epocă pe cale de dispariție, întruchipând spiritul statului polițist.

Marea perioadă de înflorire a dreptului german a rămas însă secolul al XIX-lea, cele mai însemnate realizări legislative ale acestui secol au fost codul civil (*Bürgerliches Gesetzbuch* - B.G.B.) promulgat în 1869 și intrat în vigoare la 1 ianuarie 1900 și codul civil general austriac (*Allgemeines bürgerliches Gesetzbuch* - A.B.G.B.).

Codul civil german (B.G.B.) - reprezintă unul dintre cele mai importante și originale monumente legislative ale marelui sistem juridic romano-germanic prin elementele sale inedite, limbajul tehnicist pe care îl promovează, definirea unor concepte de bază, structura sa originală. Astfel, codul consacră o parte generală care cuprinde toate principiile ce stau la baza reglementării raporturilor civile. Contribuția adusă de dreptul german la configurarea marelui sistem romano-germanic nu se limitează la teritoriul Germaniei. Influența germană poate fi menționată în Grecia, Elveția, Danemarca, Norvegia, Japonia).

4. România-apartinătoare a familiei de drept romano-germanic

Prin origine, evoluție și trăsăturile sale, dreptul românesc se înscrie categoric în aria largă a dreptului romano-germanic.

Cât privește romanitatea dreptului nostru, se știe că instaurarea stăpânirii romane în Dacia - a introdus, alături de dreptul local nescris, dreptul roman, cele două rânduiri juridice dacă și romană, aplicându-se paralel - în măsura în care cutuma locală nu combătea principiile generale ale dreptului roman, pentru ca apoi, în cadrul unui proces de întrepătrundere și de influențare reciprocă, să ia naștere un sistem de drept nou, daco-roman, în cadrul căruia conceptele și instituțiile juridice au dobândit noi funcții și noi finalități[5].

S-a apreciat că moștenirea juridică dacă și romană reprezintă "rădăcini profunde" ale vechiului drept românesc, pe care poporul roman le-a contopit într-o sinteză originală, întregită cu norme juridice proprii, elaborate treptat în epocile juridice următoare[6].

Normele juridice obișnuite care s-au cristalizat în perioada feudalismului timpuriu au format un ansamblu unitar care a fost denumit de către romani - "Legea țării", cu sensul de drept al unei societăți organizate politic în țări. În epoca feudalismului dezvoltat "Legea țării" a fost principalul izvor de drept, dar în paralel s-a aplicat și dreptul scris în forma pravilelor bisericești și laice sau a codificării unor obiceiuri juridice.

Astfel, din secolul al XIV-lea, acestor pravile sau manuale bizantine - care transmit de fapt principiile dreptului roman - li s-au alăturat pravile românești precum: "Cartea românească de învățătură" (1646) în România și "Îndreptarea legii" datând din 1652 în Țara Românească.

Legiuirea Caragea (1818), Codul Calimachi în Moldova inspirat din Codul civil austriac de la 1811, au fost actele normative cele mai importante ce s-au aplicat în Principate până la adoptarea

Codului civil. De menționat, de asemenea, și cele două Regulamente Organice în Țara Românească (1831) și în Moldova (1832), care au dat Principatelor o structură instituțională inspirată din dreptul francez.

Din acest moment, începe o adevărată epocă de inserare a legislației franceze în Principatele Române. Între anii 1831 și 1864, în ambele principate au apărut legi vădit inspirate din dreptul francez. Se traduce în româna și se adoptă Codul comercial francez,

ca lege națională în Muntenia (1840). În Moldova, acest cod nu a fost adoptat oficial ca lege, dar a fost tradus în limba română și aplicat în practica judiciară.⁴

Prin decretul domnesc din 11 iulie 1864, Consiliul de stat, creat de curând de domnitorul Alexandru Ioan Cuza, după modelul similar francez - care mai târziu avea să se transforme în Consiliul legislativ -, a fost însărcinat cu elaborarea unui proiect de Cod civil, având indicația de a urma modelul Codului francez și a modificărilor aduse acestuia prin Codul civil italian. Promulgat

spre sfârșitul aceluiași an, Codul a intrat în vigoare începând cu 1 decembrie 1865, reprezentând - cu toate aspectele criticabile - un moment de seamă în procesul de creare a României moderne.

Adoptarea în vremea lui Alexandru Ioan Cuza și din dispoziția sa a Codului civil, Codului penal, Codului de procedură civilă și Codului de procedură penală, precum și Constituția din 1866, a constituit temelia sistemului de drept românesc.

Evoluția și dezvoltarea acestui sistem, desigur cu accente specifice, a avut loc în cadrul marelui sistem de drept romano-germanic.

După dispariția "sistemului mondial socialist", sistemul juridic din țara noastră - ca și sistemele juridice naționale ale celorlalte țări din Europa de Est - și-a reluat locul în marea familie de drept romano-germanic, reprezentând un aspect important în istoria noastră contemporană.

5. Familia de drept anglo-saxona

Introducere

Sistemul de drept anglo-saxon constituie alături de sistemul de drept romano-germanic unul dintre cele mai cunoscute și răspândite sisteme de drept din întreaga lume. Deși apariția și evoluția acestui sistem de drept s-a făcut concomitent și în imediată apropiere a sistemului de drept european, cele două sisteme au modalități total diferite de abordare a ceea ce înseamnă înțelegerea și administrarea justiției.

În țările familiei juridice anglo-saxone, izvor de bază al dreptului este norma formulată de judecători și exprimată în precedente judiciare. Acesta este, așadar, un sistem judecătoresc.

Regulile de common law, mai puțin abstracte decât cele ale familiei de drept romano-germanice, vizează cazuri de speță, nu reguli generale ce se pot aplica în orice situație.⁵

Structură

Dreptul anglo-saxon are o triplă structură:

- Common law
- Equity
- Statutory law

Common law cuprinde un set de reguli de drept stabilite prin precedente judecătorești. Hotărârile judecătorești nu au un efect limitat numai la părțile dintre-un

⁴ [5] E. Cernea, E. Molcut, Istoria statului și dreptului românesc, Ed. Sansa, București, 1991, pag.24

[6] N. Iorga, Les origines et l'originalité du droit populaire roumain, Paris, 1935, pag. 118

⁵ Anemari-Iuliana Oprișoiu, Common Law și Equity – apariția și dezvoltarea sistemului de drept anglo-saxon, <https://heionline.org/>

proces concret, ci ele leagă și instanța care le-a pronunțat, acestea fiind obligate ca, în spețe similare, să pronunțe aceeași soluție.

Equity constituie o ramură a dreptului englez, formată din reguli de drept pronunțate de curți speciale anterior unificării jurisdicțiilor engleze (prin două legi din 1873 și 1875), pentru completarea lacunelor dreptului comun. În cazul unei contradicții între regulile de common law și cele de equity, se dă prioritate acestora din urmă.

Statutory law cuprinde regulile de drept create prin legi, dar și acestea se interpretează prin prisma hotărârilor judecătorești pronunțate în aplicarea lor.⁶

Caracterizare

Dreptul englez se caracterizează și în prezent ca un drept judiciar, elaborat de către judecători în procesul examinării cazurilor individuale. În cadrul său, nu se realizează divizarea dreptului în public și privat, aceasta fiind înlocuită cu divizarea în common law și equity

Chiar și prin intermediul acestor categorizări, ramurile dreptului englez nu sunt atât de bine delimitate ca în sistemele de drept continentale.

Dreptul englez este o "lege creată de către judecători". Deși în zilele noastre locul ocupat de dreptul scris este considerabil, dreptul englez și al multor alte țări anglo-saxone rămâne un drept al precedentului.

Precedentul judiciar reprezintă mecanismul cel mai important în formarea unui astfel de sistem. Acest drept al precedentelor cuprinde cel mai adesea reguli extrem de tehnice și formaliste, accesibile doar specialiștilor, făcute pentru tribunale, nu pentru justițiabili.

Aplicare

În grupul de drept anglo-saxon regăsim

- Anglia
- Irlanda de Nord
- Canada
- Noua Zeelandă

Common Law-ul s-a extins în cea mai mare parte a zonelor de dominație britanică. Astfel, regula potrivit căreia dreptul englez a fost introdus în colonii a fost stabilită de Camera Lorzilor, în 1608, în speța Calvin, prilej cu care a fost consacrată o tradiție mai veche, bazată pe următoarele principii: în măsura în care coloniștii englezi se instalează pe un teritoriu neocupat sau ocupat de populații primitive, ei vor impune pe acele teritorii dreptul englez; dacă teritoriul deja colonizat devine britanic, el își va conserva propriul drept deja instaurat la data stabilirii suveranității britanice.

După decolonizare, coloniile care au receptat dreptul englez au păstrat de regulă acest sistem, completându-l cu legi proprii adoptate după modelul legislativ european.⁷

---

⁶ Common law- dreptul comun bazat pe precedent, izvor de bază.

Equity- dreptul de echitate, care completează și corectează izvorul de bază.

Statutory law - dreptul scris de origine parlamentară.

⁷ Jeremy Bentham, An Introduction to the Principles of Morals and Legislation

6. Concluzii

Pe baza research-ului efectuat și a diverselor surse utilizate, putem afirma faptul că deținem o mai bună reprezentare a acestui subiect vast. Pe cale de consecință, putem concluziona faptul că sistemul de drept anglo-saxon este unul radical diferit în natura sa față de sistemul romano-germanic, însuși influențele și istoria acestor două familii de drept fiind total diferite. Însă, ca urmare numeroaselor contacte dintre cele două mari familii de drept, acestea, deși structural diferite, tind să se apropie din ce în ce mai mult. Common-Law-ul cunoaște o extindere a dreptului scris, statutar, în timp ce în dreptul de tradiție romanistă, jurisprudența capătă un rol din ce în ce mai important.⁸

Referințe

- <https://heinonline.org/HOL/LandingPage?handle=hein.journals/cidstue2013&div=76&id=&page=>
- <https://dreptmd.wordpress.com/referate/marile-sisteme-de->
- [https://ro.wikipedia.org/wiki/Drept_jurispruden%C8%99Bial_\(comun\)](https://ro.wikipedia.org/wiki/Drept_jurispruden%C8%99Bial_(comun))
- https://ro.wikipedia.org/wiki/Jeremy_Bentham
- <http://www.rasfoiesc.com/legal/drept/Paralela-intre-sistemul-de-dre73.php>
- http://www.rasfoiesc.com/legal/drept/SISTEMUL-ROMANO-GERMAN73.php#_ftn1
- https://dreptmd.wordpress.com/referate/marile-sisteme-de-drept/#_ftnref1

---

⁸ Camera Lorzilor -eng. House of Lords- camera superioară a Parlamentului Regatului Unit al Marii Britanii și Irlandei de Nord format din 2 arhiepiscopi, 24 episcopi ai Bisericii Anglicane și 692 de membri ai nobilimii britanice

„INFLUENȚA DIRECȚIONĂRII A 2% DIN PIB ASUPRA BUGETULUI MINISTERULUI APĂRĂRII NAȚIONALE ”

Carina-Bianca PĂTRÎNجان*

Abstract

În anul 2017, prin promulgarea Legii Bugetului de Stat, România și-a asumat prevederea impusă membrilor N.A.T.O. de a alocarea unui procent de 2% din produsul intern brut, bugetului destinat apărării. În acest articol am urmărit prezentarea impactului asumării acestui angajament asupra cheltuielilor pentru apărare, prevăzute în bugetul Ministerului Apărării Naționale.

Am ales ca perioadă de referință 2015-2019 și titlurile de cheltuieli care sunt cel mai des utilizate în practica bugetară, fiind totodată expresia relevantă a tranziției Armatei României înspre asumarea completă a angajamentului și implicațiilor acestuia, respectiv Titlul I Cheltuieli de personal, Titlul II Bunuri și servicii și Cheltuielile de capital.

Analiza are în vedere corelarea datelor extrase din bugetele aferente perioadei de referință cu obiectivele majore stabilite prin Carta Albă a Apărării, cu un management al achizițiilor performant, desfășurat în baza legislației naționale specifice.

Cuvinte cheie: *buget, cheltuieli pentru apărare, cheltuieli de personal, bunuri și servicii, cheltuieli de capital*

1. Introducere

Sistemul bugetar este cadrul organizatoric prin care se încasează, se repartizează și se cheltuie veniturile bugetare. Acesta reprezintă totalitatea relațiilor economice sub forma bănească, rezultat al repartiției venitului național, relații ce apar cu prilejul constituirii și repartizării de fonduri centralizate la și de la dispoziția statului, precum și a unităților administrativ teritoriale, în scopul satisfacerii unor interese generale ale societății ori colectivităților publice. Principalele caracteristici ale acestor relații economice sunt: conținutul economic, exprimarea valorică, rezultatul repartiției valorii nou create, constituirea și repartizarea de fonduri centralizate, implicarea puterii de stat, satisfacerea unor nevoi publice. Sistemul bugetar are așadar componente distincte, pentru care se poate utiliza și expresia de subsisteme bugetare.

Semnificația noțiunii de buget s-a conturat sub aspect economic în condițiile în care statul a trecut la întocmirea unor liste de venituri și cheltuieli privind activitatea

---

* Student, Facultatea de Economie și Administrarea Afacerilor, Universitatea “Nicolae Titulescu” din București; (e-mail: carinacae00118@univnt.ro). Acest studiu a fost elaborat sub coordonarea prof. univ. Cristina Matei (e-mail: cmatei@univnt.ro)

instituțiilor sale. Despre apariția bugetului în cadrul finanțelor publice din statele moderne, în literatura de specialitate s-a susținut că atât noțiunile de "buget", cât și de "proces bugetar" au apărut în Anglia de unde au fost preluate de francezi la începutul sec. al XIX-lea. Din punct de vedere etimologic, cuvântul "buget" provine din expresiile "bouge" și "bougette" care în limba franceză însemnau o punguță sau un săculeț. În limba engleză, prin cuvântul "budget" se înțelegea pungă (mapă) în care erau aduse la parlament documentele referitoare la situația veniturilor și cheltuielilor statului.

Bugetul de stat exprimă „relații economice în formă bănească ce iau naștere în procesul de repartitie a PIB, în legătură cu îndeplinirea funcțiilor și sarcinilor statului, relații prin intermediul cărora, pe de o parte, se mobilizează resurse la dispoziția statului, iar pe de altă parte, se repartizează aceste resurse pe destinații.”¹ Acesta este un „document prin care sunt prevăzute și aprobate în fiecare an veniturile și cheltuielile sau, după caz, numai cheltuielile, în funcție de sistemul de finanțare a instituțiilor publice.”²

Resursele unei națiuni se referă la bogăția propriu-zisă a acesteia. Resursele de care vorbim își au originea în P.I.B., acestuia din urmă i se adaugă atât importul prin intermediul căruia resursele sunt consumate, cât și din export, formare brută de capital. „*Alături de resursele materiale, umane, valutare și informaționale, un rol deosebit îl au resursele financiare.*”³

În contextul de securitate actual, analiza asupra variațiilor și influențelor suferite de bugetul de venituri și cheltuieli al Ministerului Apărării Naționale, de-a lungul ultimilor ani reprezintă un subiect complex, necesitându-se a fi tratat atât sub aspectul *cifrelor*, cât și sub aspect social-economic.

Din punct de vedere organizatoric, Ministerul Apărării Naționale este o structură componentă a Guvernului României, care își desfășoară activitatea în baza Legii nr. 346/2006 și are ca domeniu de activitate, apărarea națională prin asigurarea capabilităților structurilor din subordine. În ceea ce privește organizarea financiar-contabilă a ordonatorului principal, de-a lungul timpului au fost înființate structuri specializate, menite să deservească buna funcționare și să asigure consilierea ordonatorilor secundari, precum Statele majore ale categoriilor de forțe, Comandamentul Logistic Întrunit etc. și terțiari, precum unitățile militare subordonate acestora, urmărindu-se mereu eficientizarea procesului de management financiar al instituției.

Carta Albă a Apărării precizează faptul că managementul financiar-contabil al Ministerului este corelat unui trend ascendent, vizând finanțarea acțiunilor și măsurilor prevăzute în programele majore impuse de organisme internaționale la care România este parte.⁴

Aplecându-ne mai atent asupra particularităților temporale, se poate afirma cu certitudine că Armata României a trecut printr-un amplu proces de transformare și adaptare continuă, inclusiv în domeniul financiar-contabil, fiind realizate studii asupra fenomenelor desfășurate și fiind implementate măsuri pentru adaptarea la cerințele societății actuale în ceea ce privește gestionarea resurselor de la nivel de ordonator principal, până la nivelul ordonatorilor terțiari, respectiv orice unitate militară.

¹<http://www.dex.ro/index.php?a=term&d=Dictionar+financiar-bancar&t=BUGET+DE+STAT> , accesat în 03.07.2017.

²Legea nr. 500/2002 privind finanțele publice, M.Of. al României, Partea I, actualizată până la 18 martie 2016.

³I. Văcărel (coordonator), *Finanțe Publice*, Ediția a IV-a, Editura Didactică și Pedagogică, R.A., București, 2004, p. 338.

⁴Carta Albă a Apărării, accesată online: https://www.mapn.ro/legislatie/documente/carta_alba.pdf

În permanență s-a urmărit identificarea unor soluții eficiente de adaptare a sistemului financiar-contabil la cerințele restructurării și reformei Armatei, în limita resurselor disponibile, cu aplicarea legislației financiar-contabile în vigoare, acest lucru materializându-se efectiv prin optimizarea programelor informatice de evidență contabilă sintetică și analitică, programului de salarizare adaptat multiplelor modificări legislative sau platformei de raportare intra instituționale care servește spre centralizare Direcției Generale Financiar-Contabile pentru Ministerul Finanțelor Publice.

Această transformare vizează un management financiar-contabil performant, așa cum este descris în Strategia pentru transformarea Armatei României, elaborată de Ministerul Apărării Naționale, definind astfel structuri capabile să asigure la momentul oportun sprijinul financiar necesar oricărei acțiuni militare și informația utilă centrelor de comandă pentru adoptarea unor decizii corecte și eficiente.

Eforturile ordonatorului principal de a asigura resursele necesare atingerii standardelor de performanță impuse de organismele internaționale din care România face parte, s-au materializat prin decizia segmentului politic de a semna un acord prin care, începând cu anul 2017, bugetului apărării îi vor fi alocați un minim de 2% din produsul intern brut și menținerea acestui nivel pentru următorii 20 de ani.⁵

Termenul de *buget* este introdus în vocabularul economic, încă din antichitate, fiind în prezent obiectul numeroaselor definiții ale teoreticienilor economici precum Ștefura G. sau Georgescu M. în lucrările de specialitate.

Rezumând definițiile existente, în vederea introducerii efective a noțiunii de *buget* în studiul de față, acesta poate fi explicat prin relațiile de natură economică apărute în procesul repartiției produsului intern brut, respectiv un document de planificare adaptat la politica economică, socială și financiară înscrisă în legile bugetare anuale.

La art.2, punctul 6 din Legea nr. 500/2002 privind finanțele publice, bugetul se definește ca fiind un document supus adoptării juridice și economice, prin care statul prevede și aprobă în fiecare an toate veniturile și cheltuielile instituțiilor subordonate.

Stabilit astfel, din punct de vedere conceptual, elaborarea și adoptarea unui buget presupune un proces amplu și etapizat, care urmărește o serie de pași, implicând toate instituțiile statului cu rol stabilit prin Legea finanțelor publice. Întreg procesul bugetar se desfășoară conform unui grafic temporal, reprezentând expresia financiară a politicilor promovate de Guvern.

Atât puterea legislativă, cât și puterea executivă au atribuții clare în elaborarea bugetului, cea dintâi având responsabilitatea adoptării și aprobării legilor bugetare anuale și rectificative, iar cea din urmă având ca responsabilități stabilirea politicii fiscal-bugetare, elaborarea proiectelor supuse aprobării Parlamentului, respectiv examinarea periodică a execuției bugetare și stabilirea unor măsuri de menținere a echilibrului financiar.

Structura de bază a executivului, responsabilă cu coordonarea activităților financiare și care dispune măsuri concrete pentru aplicarea politicii fiscal-bugetare este Ministerul Finanțelor Publice. Acesta monitorizează execuția bugetară la nivelul ordonatorilor de credite, blochează utilizarea creditelor nelegale și neeconomicoase și solicită permanent informații și rapoarte de la ordonatorii principali.

În rol de ordonator principal se află și Ministerul Apărării Naționale, care similar celorlalți ordonatori, realizează proiectele de buget pentru instituțiile proprii și pentru cele

---

⁵ Angajamentul privind creșterea cheltuielilor pentru apărare, accesat online: <https://nato.mae.ro/node/1012>

din subordine, răspunde de execuția bugetară, de ținerea la zi a contabilității și administrarea patrimoniului aflat în proprietate sau administrare.

2. Bugetul Ministerului Apărării Naționale înainte și după 2017

Începând cu anul 2017, respectiv prin promulgarea Legii Bugetului de Stat nr. 6/2017, România și-a asumat prevederea impusă membrilor N.A.T.O. și s-a aliniat celorlalte state aderente prin alocarea unui procent de 2% din produsul intern brut, bugetului destinat apărării. Această măsură are ca scop definirea unei noi strategii de transformare a Armatei României, raportată la standardele alianței privind înzestrarea și calitatea vieții personalului din Ministerul Apărării Naționale.

Urmare la acordul politic de asumare, M.Ap.N. a dezvoltat *Programul privind transformarea, dezvoltarea și înzestrarea Armatei României până în anul 2026 și în perspectivă*, resursele planificate urmând a fi utilizate în vederea realizării programelor de înzestrare considerate prioritare și care conduc la creșterea capacității operaționale a Armatei.

Conform Angajamentului privind creșterea cheltuielilor pentru apărare publicat pe site-ul Delegației permanente a României la N.A.T.O.⁶, România a stabilit o tendință ascendentă începând cu anul 2016, crescând ponderea alocărilor bugetare la 1,4% din P.I.B., fondurile destinate achizițiilor de echipamente majore crescând la 20,43% din bugetul total.

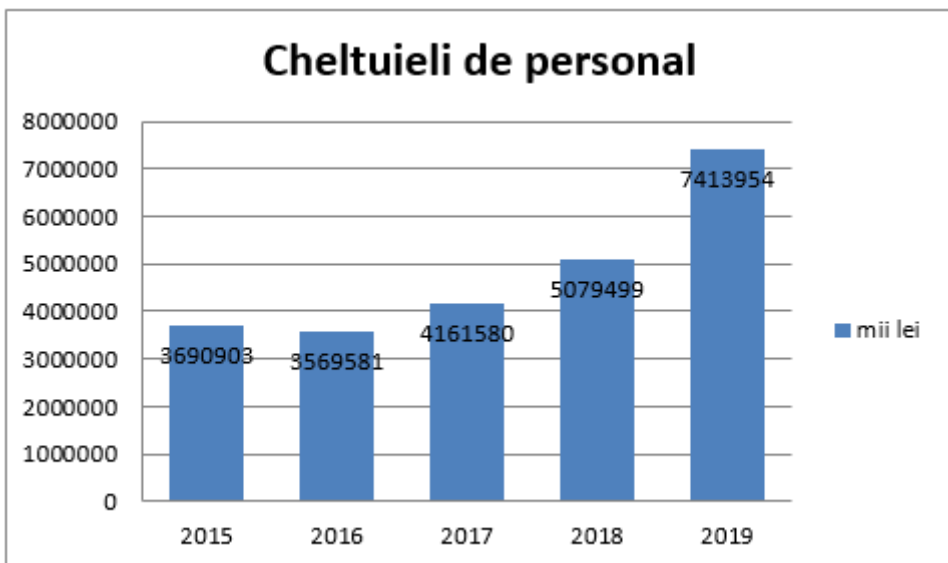
Pentru a ilustra mai clar diferența între perioada premergătoare asumării angajamentului de către reprezentanții politici și ulterior acesteia, am ales o perioadă de referință 2015-2019 în vederea studierii bugetelor Ministerului Apărării Naționale și impactul acestui angajament asupra cheltuielilor pentru apărare.

Din datele prezentate public pe site-ul M.Ap.N., am ales spre comparație titlurile de cheltuieli care sunt cel mai des utilizate în practica bugetară, fiind totodată expresia relevantă a tranziției Armatei României înspre asumarea completă a angajamentului și implicațiilor acestuia, respectiv Titlul I *Cheltuieli de personal*, Titlul II *Bunuri și servicii* și Cheltuielile de capital.

Analiza are în vedere corelarea datelor extrase din bugetele aferente perioadei de referință cu obiectivele majore stabilite prin Carta Albă a Apărării, cu un management al achizițiilor performant, desfășurat în baza legislației naționale specifice.

---

⁶ Angajamentul privind creșterea cheltuielilor pentru apărare, accesat online: <https://nato.mae.ro/node/1012>

Fig. 1: Evoluția cheltuielilor de personal din bugetul M.Ap.N. în perioada 2015-2019⁷

În figura 1 se evidențiază evoluția *Titlul I Cheltuieli de personal* în perioada de referință, pornind de la un buget anual estimat 3.690.903 mii lei în 2015, urmând a atinge pragul de 7.413.954 mii lei în 2019, reprezentând o creștere de 49,78 %.

Această majorare resimțită la acest titlu de cheltuieli se explică în principal prin modificările aduse de Legea nr. 153/2017 privind salarizarea personalului plătit din fonduri publice, care prevede o creștere etapizată a veniturilor salariale a personalului din segmentul de apărare și ordine publică, până la atingerea pragului stabilit în grila cuprinsă în Anexa VI a legii-cadru, care urmărește alinierea la standardele statelor membre ale alianței din punct de vedere al calității vieții.

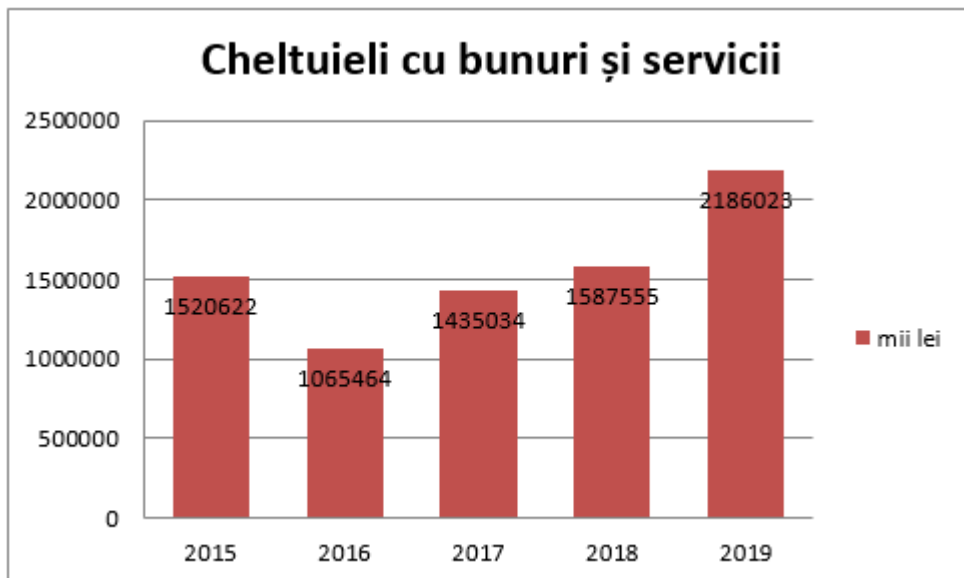
În eventualitatea respectării prerogativelor din Legea-cadru, privind majorarea cu $\frac{1}{4}$ din diferența veniturilor salariale la nivelul anului decembrie 2018 și veniturile salariale stabilite la nivelul anului 2022, se prevede o ușoară majorare a creditelor bugetare la acest titlu de cheltuieli pentru ralierea la standardele partenerilor externi din punct de vedere al nivelului venitului salarial mediu în cadrul segmentului de apărare și ordine publică.

De asemenea, decontarea tichetelor de vacanță la nivelul a 1.450 lei pentru fiecare angajat, asumarea unui proiect de hotărâre care prevede decontarea unei fracțiuni din rata pentru achiziționarea unei locuințe aceluia care întrunesc în prezent condițiile pentru acordarea chiriei conform HG 1896/2006 sau deblocarea funcțiilor vacante la nivelul instituțiilor publice cu rol în apărare sunt factori majori de influență în fluctuația bugetului în ceea ce privesc cheltuielile de personal.

Calitatea vieții personalului, managementul carierei, respectiv transformarea învățământului militar reprezintă factori majori de influență în ceea ce privește construcția bugetului la titlul I, determinând astfel creșterea atractivității profesiei militare prin facilitățile oferite concomitent cu creșterea cheltuielilor de personal în segmentul de apărare.

⁷ Ibidem

Fig. 2: Evoluția cheltuielilor cu bunuri și servicii din bugetul M.Ap.N. în perioada 2015-2019⁸

În figura 2 este surprinsă evoluția *Titlul II Cheltuieli cu bunuri și servicii* în aceeași perioadă de referință, pornind de la un buget anual estimat 1.520.622 mii lei în 2015, atingând nivelul maxim în anul 2019, respectiv 2.186.023 mii lei, reprezentând o creștere de 43,75 %.

În stabilirea bugetului la acest titlu de cheltuieli s-au avut în vedere obligațiile asumate de România prin *Programul privind transformarea, dezvoltarea și înzestrarea Armatei României până în anul 2026 și în perspectivă*, respectiv implementarea deciziilor adoptate la summitul N.A.T.O. de la Varșovia.

Prin achizițiile planificate se urmărește consolidarea statului de partener al alianței, modernizarea echipamentelor militare existente, respectiv achiziționarea de echipamente și sisteme de generație nouă pentru a crește eligibilitatea și operativitatea Armatei, asigurându-se astfel progresul și urmărindu-se a se atinge standardele de performanță impuse.

Titlul II Cheltuieli cu bunuri și servicii face obiectul acțiunilor de modernizare și reabilitare a activelor fixe aflate în administrarea Ministerului, atât cele care fac obiectul amortizării, cât și cele încadrate la categoria neamortizabile. Suplimentarea bugetului la acest titlu de cheltuieli, a avut în vedere un management al achizițiilor performant, reabilitarea infrastructurii imobiliare pentru apărare (articolul 20.02 *Reparații curente*), întreținerea și reparația tehnicii deja existente (articolul 20.01.09 *Alte bunuri și servicii pentru întreținere și funcționare*), precum și asigurarea necesarului de hrană și medicamente în vederea întreținerii stării de sănătate a trupelor angajate în activități de pregătire continuă (20.03.01 *Hrană pentru oameni* și 20.04.01 *Medicamente*).

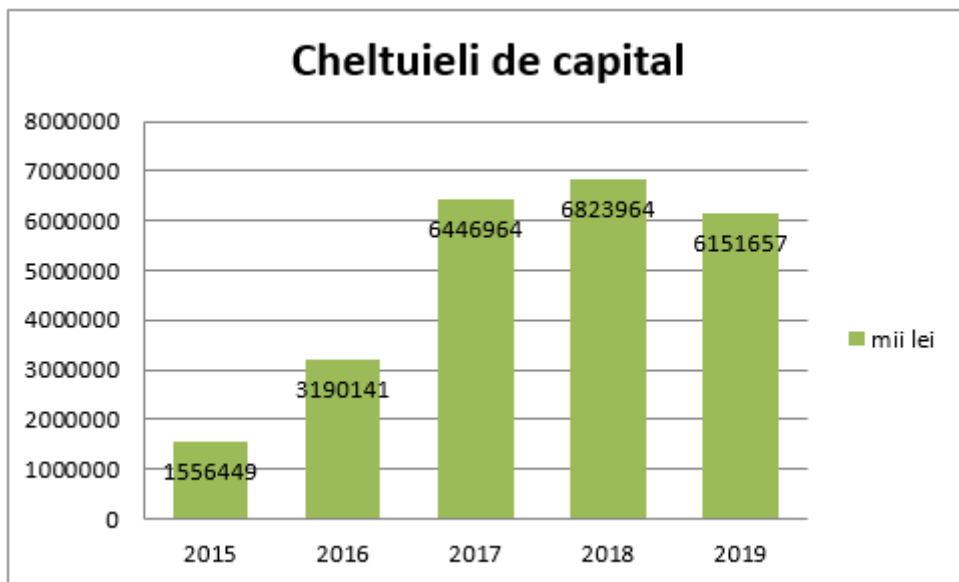
După cum ne este prezentat în mod public în Carta Albă a Apărării, managementul achizițiilor pentru apărare are ca scop principal acela de a asigura utilizarea eficientă a

⁸Ibidem

fondurilor publice alocate pentru achiziția de produse, servicii și lucrări necesare armatei, în conformitate cu cerințele fiecărei etape.

Astfel, statul, prin Ministerul Apărării Naționale urmărește satisfacerea tuturor cerințelor externe impuse prin statutul de membru și creșterea interoperabilității cu forțele NATO și UE, prin realizarea obiectivelor secundare stabilite și îmbunătățirea performanțelor în domeniul managementului achizițiilor în raport cu nevoile reale ale structurii.

Fig. 3: Evoluția cheltuielilor de capital din bugetul M.Ap.N. în perioada 2015-2019

Cheltuielile de capital reprezintă segmentul asimilat investițiilor în domeniul public, respectiv achiziționarea de bunuri de folosință îndelungată care conduc la dezvoltarea și modernizarea patrimoniului public. Acestea constau, în principal, în contractarea lucrărilor de investiții, respectiv cumpărarea de utilaje și echipamente, pentru creșterea rezervelor materiale naționale și de mobilizare.

Acest titlu de cheltuieli a fost subiectul unei creșteri considerabile în ultimii ani, fiindu-i atribuite achizițiile majore de tehnică, reparațiile capitale și stabilirea direcțiilor principale de dezvoltare a capacităților de apărare.

Bugetul alocat Cheltuielilor de capital a crescut de la 1.556.449 mii lei la 6.823.964 mii lei în anul 2018, urmând o ușoară descreștere în anul 2019, respectiv 6.151.657 mii lei, reprezentând o creștere efectivă de 395,24%, cea mai mare creștere înregistrată de un titlu bugetar în decursul perioadei de referință.

Majorarea de aproape patru ori față de anul 2015 se explică prin achizițiile de tehnică de aviație, maritimă și pentru apărare terestră, având ca scop creșterea eligibilității forțelor armate în eventualitatea unui conflict, fiind condiții necesare de adaptare la contextul politico-militar actual și de respectare a obligațiilor față de partenerii aliați.

De asemenea, bugetul este structurat având în vedere prețurile practicate în comerțul extern în industria de apărare, cât și revitalizarea industriei proprii, pentru producerea necesarului la un nivel calitativ cât mai ridicat în vederea satisfacerii nevoilor acestei structuri.

3. Evoluția cheltuielilor studiate în totalul cheltuielilor bugetare ale Ministerului Apărării Naționale

În tabelul de mai jos este prezentată evoluția principalelor categorii de cheltuieli din bugetul Ministerului Apărării Naționale în perioada 2015-2019:

Fig. 4: Extras din bugetele M.Ap.N. aferente perioadei 2015-2019⁹

mii lei	2015	2016	2017	2018	2019
Cheltuieli de personal	3.690.903	3.569.581	4.161.580	5.079.499	7.413.954
Cheltuieli cu bunuri și servicii	1.520.622	1.065.464	1.435.034	1.587.555	2.186.023
Cheltuieli de capital	1.556.449	3.190.141	6.446.964	6.823.964	6.151.657
TOTAL BUGET	7.357.396	11.230.284	16.322.286	17.723.597	18.125.001

Calculul indicatorilor privind evoluția ponderii celor trei categorii de cheltuieli bugetare se înfățișează astfel:

Creșterea nominală în mărime absolută

$$\Delta N = \Delta \text{Cheltuieli personal} \Rightarrow C_{p2019} - C_{p2015} = 3.723.051 \text{ mii lei}$$

$$\Delta N = \Delta \text{Cheltuieli bunuri și servicii} \Rightarrow C_{bs2019} - C_{bs2015} = 665.401 \text{ mii lei}$$

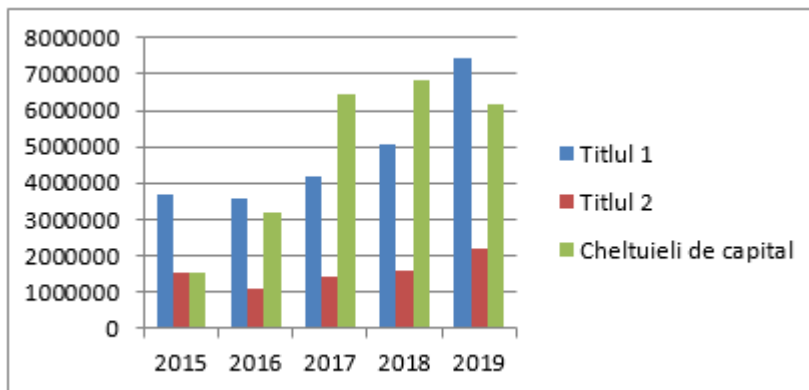
$$\Delta N = \Delta \text{Cheltuieli capital} \Rightarrow C_{k2019} - C_{k2015} = 4.595.208 \text{ mii lei.}$$

Ponderea cheltuielilor de personal în totalul cheltuielilor bugetare la nivelul anului 2015 $\% \frac{C_p}{T_B} \times 100 = \frac{3690903}{7357396} \times 100 = 50,16 \%$, față de anul 2019 unde aceasta se reduce la 40,9%, reprezintă o revizuire a politicii de transformare a capacităților operaționale ale armatei, crescând astfel nivelul investițiilor de capital de la $\% \frac{C_k}{T_B} \times 100 = \frac{1556449}{7357396} \times 100 = 21,15 \%$ în anul 2015 la 33,94% în anul 2019.

⁹ Ibidem

Fig. 5: Fluctuația cheltuielilor din bugetul M.Ap.N. în perioada 2015-2019

Aceste creșteri se datorează în parte angajamentelor statului înscrise în Carta Albă a Apărării elaborată în anul 2017, care include asumarea unui statut de membru egal în cadrul parteneriatelor internaționale și încheierea unor contracte care vizează achiziția de imobilizări reprezentând mijloace de optimizare al capacității forțelor, cât și reparațiile capitale al patrimoniului aflat în administrare, pentru a crea condiții pentru desfășurarea pregătirilor în condiții optime de trai.

4. Concluzii

În ultimii ani, contextul politic și economic mondial a influențat, într-o mare măsură modul de organizare și funcționare a armatelor naționale. Acest lucru nu influențează volumul cheltuielilor necesare, ci este o orientare spre o armată profesionistă și mai puțin numeroasă.

Caracterul neproductiv al cheltuielilor de apărare face ca acestea să nu reprezinte, de regulă, una dintre prioritățile politicii bugetare și să se urmărească o dimensionare corectă a acestora, având în vedere obiectivele politice stabilite pentru acest domeniu. Volumul acestor cheltuieli și mai ales creșterea lor va avea efecte vizibil nefavorabile asupra dezvoltării economice și sociale a statelor, dar și la un nivel mai mare. Cheltuielile de apărare consumă importante resurse umane, materiale dar și financiare cu un consum mare de: materii prime, combustibili, dar și alte materiale care se folosesc pentru întreținerea forțelor armate, echiparea și asigurarea nivelului optim de instruire.

Consumul de resurse umane este, de asemenea unul destul de mare, deoarece o mare parte din forța de muncă este implicată, în mod direct sau indirect, în servicii legate de asigurarea apărării naționale, dar și de industria care lucrează pentru armată.

În cazul în care, pentru industria militară sau pentru alte activități specifice apărării sunt necesare importuri sau împrumuturi în străinătate se impune un efort valutar deosebit, acesta având o influență negativă asupra rezervelor valutare sau se ajunge la creșterea datoriei externe.

În urma analizării datelor publice prezentate pe site-ul Ministerului Apărării Naționale în perioada 2015-2019, respectiv premergător și anterior deciziei de alocare a 2% din produsul intern brut, bugetului apărării se poate observa o majorare concretă a previziunilor pentru perioada studiată, reflectate în schimbări concrete în ceea ce privește calitatea vieții personalului, întreținerea și funcționarea instituțiilor din componența ministerului, respectiv achiziția de tehnică și investițiile în infrastructura existentă.

Fiecare segment de cheltuieli studiat prezintă o fluctuație pozitivă, reflectând asumarea pe deplin a statutului de partener în cadrul alianțelor internaționale și a strategiilor de transformare stabilite prin acord politic. Astfel, putem spune că bugetul oglindește atât obiectivele din programul de guvernare, cât și prevederile stabilite în cadrul summit-urilor internaționale privind înzestrarea forțelor armate.

Referințe

- Adriana Florina Popa (coordonator), Contabilitatea altor tipuri de entități, Ediția a III-a revizuită, Editura CECCAR, București, 2020
- Cezar Mereuta, Unele repere microeconomice în procesul de traziție din România, Editura Economică, 2015.
- Gabriela Anghelache, Politica fiscal-bugetară și piața de capital, Editura Economică, 2018
- Georgescu, M. A., Administrarea finanțelor publice și a bugetului, Ediția a III-a revăzută, Editura PRO Universitaria, București, 2011.
- I.Văcărel (coordonator), Finanțe Publice, Ediția a IV-a, Editura Didactică și Pedagogică, R.A., București, 2004.
- Laurenția Georgeta Avram, Economie. Teorie și aplicații, Editura Economică, 2017
- Liviu C. Andrei, Economie, Ediția a treia, Editura Economică, 2019.
- Moșteanu, T. (coordonator), Finanțe publice, Note de curs și aplicații pentru seminar, București, Editura Universitară, 2005.
- Moșteanu, T., Buget și trezorerie publică, Editura universitară, București, 2003.
- Mureșan, D., Sistemul de planificare, programare, bugetare și evaluare, București, Editura Universitatea Națională de Apărare „Carol I”, 2007.
- Tulai, C. I., Finanțe Publice și Fiscale, Casa cărții de știință, Cluj-Napoca, 2003.
- Văcărel I. (coordonator), Finanțe Publice, Ediția a IV-a, Editura Didactică și Pedagogică, R.A., București, 2004.
- Legea nr. 500 din 11 iulie 2002, accesată online: http://old.fonduri-ue.ro/res/filepicker_users/cd25a597fd-62/Legislatie/nationala/7_Finante_publice_nerambursabile/14_Legea_nr._500_2002_consolidat.pdf
- Carta Albă a Apărării, București, 2017, accesată online https://www.mapn.ro/legislatie/documente/carta_alba.pdf;
- Angajamentul privind creșterea cheltuielilor pentru apărare, accesat online: <https://nato.mae.ro/node/1012>
- Bugetul Ministerului Apărării în perioada 2015 – 2019, accesat online: <https://www.mapn.ro/buget/>;
- Băhnăreanu C., Influența factorului economic în realizarea securității, București, 2009, accesat online: https://cssas.unap.ro/ro/pdf_studii/influenta_factorului_economic_in_realizarea_securitatii.pdf
- Oproiu B., Sisteme de armament și echipamente majore. Ce s-a făcut, ce ar mai trebui făcut, publicat în Observatorul Militar, accesat online: <http://presamil.ro/sisteme-de-armamente-si-echipamente-majore/>.
- <http://www.dexx.ro/index.php?a=term&d=Dictionar+financiarbancar&t=BUGET+DE+STAT>

SISTEMUL DE TVA ÎN UNIUNEA EUROPEANĂ – ANALIZĂ COMPARATIVĂ LA NIVELUL STATELOR MEMBRE

Rodica MIHAI *

Abstract

Lucrarea are ca obiectiv analiza sistemului comunitar al taxei pe valoare adăugată din punctul de vedere al aplicării teritoriale, la nivelul statelor membre, a regulilor specifice operațiunilor intracomunitare. Legislația europeană privind TVA este într-o continuă evoluție, fiind în permanență un subiect de actualitate, până la definitivarea și implementarea unui regim comun. Un obiectiv al Uniunii Europene este armonizarea regulilor de aplicare și a cotelor de TVA, în vederea obținerii transparenței, limitării diferențelor de competitivitate între membri, dar și pentru combaterea evaziunii și fraudei fiscale. Lucrarea cuprinde o analiză comparativă a politicilor fiscale în domeniul TVA la nivelul statelor membre ale Uniunii, conținând referiri la cotele standard și reduse, scutiri, dar și proceduri de rambursare. De asemenea sunt evidențiate principalele probleme pe care le ridică diferențele de implementare la nivel național a Directivei 2006/112/CE și cum afectează aceste diferențe mediul de afaceri. Pe baza informațiilor colectate prin analiza legislației interne și a practicilor administrative, acest studiu evidențiază o serie de dificultăți pe care regimurile TVA operate de statele membre, incompatibile cu legislația sau jurisprudența Uniunii Europene, le ridică și identifică modalitățile prin care sistemul comun de taxă poate fi îmbunătățit.

Cuvinte cheie: taxa pe valoare adăugată, Directiva TVA, sistem comun de taxă, armonizare fiscală, cote standard de TVA, rambursarea TVA

1. Introducere

Scopul acestei lucrări este de a analiza modul cum sunt implementate regulile Directivei TVA 2006/112/EC de către statele membre, de a evidenția diferențele de abordare a taxei pe valoarea adăugată și de a prezenta mecanismele de rambursare a taxei pe valoarea adăugată în diferite țări membre ale Uniunii Europene.

Implementarea unui regim definitiv privind taxa pe valoarea adăugată necesită o perioadă îndelungată, iar până atunci țările membre continuă să se confrunte constant cu abordări diferite și probleme ridicate de punerea în practică a acestora (cu particularitate comerțul online, tranzacțiile în lanț, stocuri la dispoziția clientului – acele situații pentru care s-au găsit ”remedii rapide”, cu aplicabilitate din 2020).

În acest context, voi face o analiză comparativă asupra cotelor de TVA pe care statele membre le aplică la nivel național, dar și asupra metodelor de rambursare proprii

---

* Masterand, Facultatea de Economie și Administrarea Afacerilor (e-mail: mhrodc@gmail.com). Acest studiu a fost elaborat sub coordonarea conf. univ. dr. Maria Grigore (mgrigore@univnt.ro)

fiecărui stat membru și eficienței administrațiilor fiscale în această privință, dat fiind că o birocrație prea mare în rambursarea de TVA poate afecta consistent și constant fluxurile de trezorerie ale unei entități economice.

La baza studiului stau atât legislația intracomunitară în vigoare, cât și analizele recente ale Comisiei Europene privind taxa pe valoarea adăugată la nivel de țară și eficiența cu care administrațiile fiscale reacționează la cererile de rambursare de TVA ale contribuabililor.

2. Cotele de TVA la nivelul Uniunii Europene

Se observă în ultimii ani la nivelul Uniunii Europene o activitate intensă legată de modernizarea, organizarea și administrarea taxei pe valoarea adăugată pe teritoriul intracomunitar. Pentru implementarea unui regim definitiv de taxă se caută metode de simplificare și aplicare în siguranță, la nivel teritorial, a unor aspecte dificile, pe o piață în continuă dezvoltare și inovare.

În momentul de față se aplică un regim generalizat de taxare inversă pentru achizițiile intracomunitare B2B, un regim ce s-a dorit încă de la început tranzitoriu. Acest sistem scutește practic furnizorul de bunuri de a plăti TVA în țara de rezidență. S-a dorit însă punerea în funcțiune a unui regim definitiv, în care taxa să se aplice în țara de destinație, conform propunerilor Consiliul European, ca amendament la Directiva 2006/112/EC.¹

Prin aplicarea principiului taxării la destinație se neutralizează taxa pe valoarea adăugată în comerțul internațional. Exportul este scutit, iar importurile sunt impozitate pe același criteriu și la aceleași rate ca și livrările interne. În consecință, impozitul total plătit în legătură cu o tranzacție este determinat de regulile aplicabile în jurisdicția în care are loc furnizarea către consumatorul final.

Aplicarea acestui sistem întâmpină însă dificultăți. În primul rând, exporturile sunt scutite, ceea ce duce la o circulație liberă a mărfurilor în interiorul comunității, ceea ce crează un mediu propice fraudelor. Deși majoritatea normelor în vigoare sunt în general destinate să impoziteze livrările de bunuri și servicii în jurisdicția în care are loc consumul, mijloacele practice de punere în aplicare a acestei intenții sunt diferite între țări. Acest lucru poate, în unele cazuri, să ducă la o dublă impozitare sau la o neimpozitare neintenționată și să creeze incertitudini atât pentru plătitorii de TVA, cât și pentru administrațiile fiscale.

În ceea ce privește cotele de TVA adoptate teritorial de statele membre ale Uniunii Europene, se constată diferențe considerabile de la o țară la alta (Anexa 1).

Directiva TVA² impune cadrul legal pentru cotele de TVA în comunitate, însă lasă posibilitatea guvernelor să își stabilească numărul cotelor și nivelul ratelor pe care le aplică, în următoarele condiții:

1. Să existe o cotă standard pentru toate bunurile și serviciile.
2. Se poate opta pentru aplicarea unor cote reduse, dar numai bunurilor și serviciile specificate în Directivă.

¹ COUNCIL DIRECTIVE amending Directive 2006/112/EC on the common system of value added tax as regards the temporary application of a generalized reverse charge mechanism in relation to supplies of goods and services above a certain threshold, Brussels, 21.12.2016

² Directiva 2006/112/CE a Consiliului din 28 noiembrie 2006 privind sistemul comun al taxei pe valoarea adăugată

Art. 96 din Directiva TVA definește cota standard ca fiind cota pe care țările Uniunii Europene o aplică tuturor bunurilor și serviciile care nu sunt exceptate de la plata TVA. În plus, se specifică că aceasta cotă standard nu poate fi mai mică de 15%, dar nu există o limită maximă care poate fi impusă.

Conform Art. 98 din Directiva TVA, statele membre pot avea una sau două cote reduse, care pot fi aplicate bunurilor sau serviciilor enumerate în anexa III la Directiva TVA, dar nu și serviciilor furnizate electronic (de exemplu, în România se aplică cota de 5% pentru livrarea de carte, dar 19% pentru livrarea de carte electronică).

De asemenea, cotele reduse nu pot fi mai mici de 5% (articolul 99 Directiva TVA).

Există și acele "excepții" istorice care se fac membrilor fondatori, pentru cote reduse mai mici de 5% ori chiar 0%, excepții ce sunt tolerate pe perioada tranziției către regimul definitiv, până când legile naționale se vor adapta gradual la regulile Directivei. În acest sens, putem constata cote super-reduce în Franța – 2.1%, Italia – 4%, Spania – 4% și Luxemburg – 3%.

Cât privește cota 0, țările beneficiare a acestei derogări o folosesc pentru a încuraja consumul de bunuri de merit (cărți, ziare), pentru a promova serviciile locale (turism) ori din spirit de echitate – pentru bunuri de larg consum.

De exemplu, Belgia și Danemarca aplică cota 0 la vânzarea de ziare ori publicații cu frecvență a apariției mai des de 1 data pe lună. Suedia, Irlanda, Marea Britanie o folosesc în cazuri speciale de livrare de medicamente destinate consumului uman, ori pentru aparatură medicală, livrări de apă potabilă și transport în comun.³

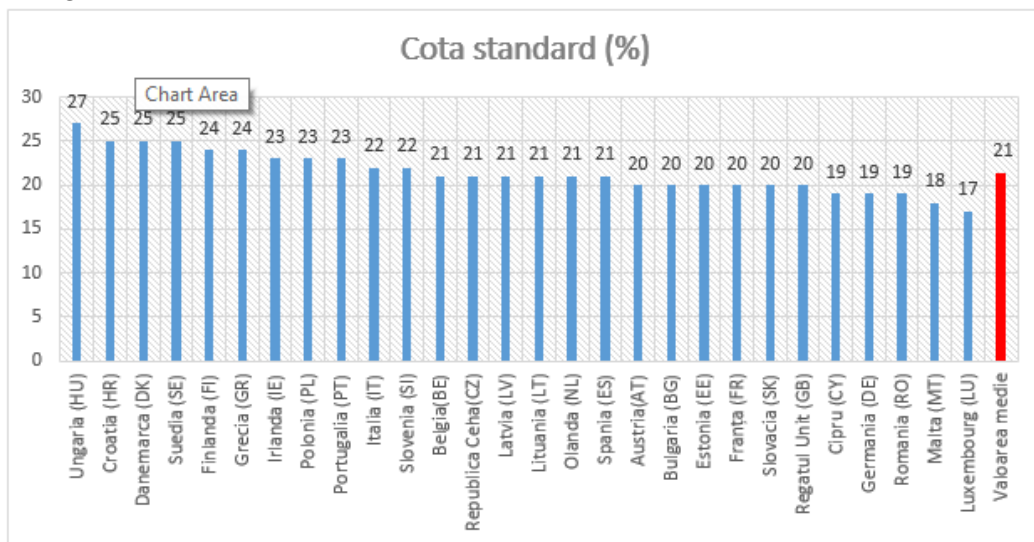
Un studiu efectuat de Organizația pentru Cooperare și Dezvoltare Economică (OECD) în 2018⁴ arată că practicarea cotelor reduse de TVA la un număr mare de bunuri și servicii are efecte negative asupra veniturilor fiscale și a capacității țărilor de a asigura efectiv baza de impozitare potențială pentru TVA.

După cum se poate observa în Figura nr. 1, țările Uniunii Europene cu cele mai ridicate cote standard de TVA sunt Ungaria 27%, Croația, Danemarca și Suedia, cu 25%. Luxemburg percepe cea mai mică cotă standard de TVA de 17%, urmată de Malta - 18%, Cipru, Germania și România - de 19%. Media cotei standard a taxei pe valoarea adăugată din statele membre ale Uniunii Europene este de 21%, cu șase puncte procentuale mai mare decât cota standard minimă de TVA impusă de Directiva TVA.

³ OECD (2018), Consumption Tax Trends 2018: VAT/GST and Excise Rates, Trends and Policy Issues, Consumption Tax Trends, OECD Publishing, Paris, <https://doi.org/10.1787/ctt-2018-en>

⁴ Id. 3

Figura nr. 1 – Cotele standard ale TVA în statele membre UE

Sursa: <https://www.vatglobal.com/>

3. Rambursarea taxei pe valoarea adăugată. Provocări și limitări.

Caracteristica de proiectare a taxei pe valoarea adăugată este aceea că impozitul este încasat printr-un proces etapizat, valoarea lui fiind egală cu cota de TVA aplicată la valoarea adăugată în fiecare etapă de producție și distribuție. Companiile din lanțul de producție și aprovizionare iau parte la procesul de control și colectare a impozitului, remițând proporția de impozit corespunzătoare marjei sale. Astfel, companiile colectează taxa de la consumatorul final, în același timp având dreptul de a-și deduce TVA aferentă achizițiilor efectuate pentru producerea bunurilor vândute, procesul fiind contabilizat și diferența dintre taxa colectată și cea dedusă o vor achita sau recupera, după caz, către sau de la autoritățile fiscale. Acesta este procesul prin care companiile gestionează o taxă care de fapt nu ar trebui să fie o povară pentru afacere. De aceea, la nivelul fiecărei țări este implementat un mecanism de control și rambursare a taxei pe valoarea adăugată către companii.

Articolul 183 din Directiva 2006/112/CE a Consiliului stabilește dreptul plătitorilor de TVA de a deduce TVA aferentă achizițiilor interne printr-o cerere de rambursare a TVA. Acest drept a fost consolidat și clarificat în mod constant prin deciziile Curții de Justiție a Uniunii Europene.

În Raportul Comisiei Europene din februarie 2019⁵ asupra rambursărilor de TVA, se arată principalii factori care determină companiile să ajungă în situația ca TVA deductibilă să depășească TVA colectată și astfel să ceară rambursarea diferenței administrațiilor financiare.

Printre factori ce conduc la excedent de taxă pe valoarea adăugată deductibilă (TVA de recuperat) se regăsesc:

- Exporturile, care sunt operații scutite de TVA, cu drept de deducere

⁵ European Commission, VAT refunds and reimbursements: A quantitative and qualitative study, Final report on VAT reimbursements, TAXUD/2017/DE/328, FWC No. TAXUD/2015/CC/131

- Achizițiile se fac cu cotă standard însă livrările se fac cu cotă redusă
- Sunt companii nou înființate care nu și-au început încă activitatea de livrare
- Investiții mari în echipamente tehnologice, cu drept de deducere

Legislațiile naționale de punere în aplicare a articolului 183 din Directiva 2006/112/CE stabilesc frecvența și condițiile pe care o întreprindere înregistrată în scopuri de TVA trebuie să le urmărească pentru a putea depune o cerere de rambursare. Pentru că Directiva nu oferă indicații clare asupra acestor proceduri, țările membre se pot ghida după soluțiile oferite de Curtea Europeană de Justiție, care a stabilit în mod neechivoc că dreptul companiilor de a solicita rambursarea de TVA este unul fundamental și că aceste proceduri nu ar trebui să le scadă eficiența.

În practică, toate statele membre se confruntă cu amânări de plată a taxei pe valoarea adăugată către contribuabili, arată un alt Raport al Comisiei Europene, care constată că întârzierile sunt adesea rezultatul unor cereri ample și repetate de documente și a unor procese de verificare extinse.⁶

Principalele aspecte ce țin de procedurile de rambursare în Uniunea Europeană sunt:

- Deși obligația de a plăti o garanție financiară înainte de a depune o cerere nu este larg răspândită, în Italia și Belgia au fost evidențiate preocupări speciale cu privire la aceste garanții. Administrațiile fiscale se asigură prin această abordare că taxa solicitată la rambursare nu face obiectul unei fraude.
- În țări precum Belgia, Grecia și Lituania contribuabilii aleg adesea să amâne cererile de rambursare din cauza unor factori precum timpul / costurile investigațiilor necesare înainte de efectuarea rambursării. Astfel de amânări între momentul plății taxei de către societate și momentul recuperării acesteia, au impact asupra fluxului de numerar.
- Raportul Comisiei⁷ arată că în toate statele membre procesul de rambursare a TVA nu este mai oneros decât alte procese de creanță și că timpul necesar pentru înfăptuirea rambursării de TVA nu este semnificativ diferit de celelalte rambursări de impozite. Cu toate acestea, în unele țări o solicitare de rambursare a TVA declanșează automat un control fiscal și acest lucru o face diferită față de solicitarea de rambursare a unor alte impozite.

În practică, sunt solicitate documente care să justifice realitatea tranzacțiilor, facturi originale, comenzi, scrisori de transport, ori, așa cum este și în România, dovada privind necesitatea pentru afacere a achizițiilor (problema deductibilității) înainte de a se efectua rambursarea ori la un control ulterior. Administrațiile fiscale iau de asemenea în calcul istoricul companiei, dacă figurează cu infracțiuni în cazierul fiscal, încadrarea într-o categorie de risc fiscal, în funcție de comportamentul fiscal – depunere declarații în termen, istoric al inspecțiilor fiscale anterioare.

În prezent, în România, deconturile cu sume negative de taxă pe valoarea adăugată cu opțiune de rambursare se soluționează în funcție de gradul de risc, după cum urmează:

- în cazul deconturilor de TVA cu risc fiscal mic - prin emiterea Deciziei de rambursare a TVA;

---

⁶ European Commission, VAT refunds and reimbursements: A quantitative and qualitative study Assessment of national legislation determining the conditions for repayment of excess VAT, TAXUD/2017/DE/328 FWC No. TAXUD/2015/CC/131

⁷ Id. 8

- în cazul deconturilor de TVA depuse de alți contribuabili decât marii contribuabili, contribuabili mijlocii sau exportatori, încadrate la risc fiscal mediu - cu analiză documentară;
- în cazul deconturilor de TVA cu risc fiscal mare - cu inspecție fiscală anticipată.⁸

Cele mai întâlnite motive pentru respingerea cererilor de rambursare sunt evidențiate în Raportul Comisiei Europene⁹:

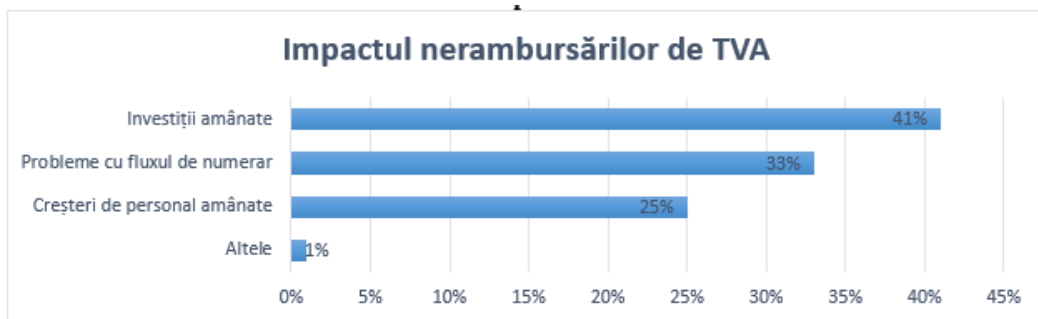
- probleme cu facturile de achiziții prezentate controlului
- TVA calculată greșit de furnizor
- lipsa de dovezi documentare oferite organelor de control
- administrația fiscală contestă că anumite cheltuieli au fost făcute în scopul activității economice de către.

Respingerea cererilor de rambursare naște diverse probleme la nivelul mediului de afaceri, de la impactul asupra fluxului de numerar până la diminuarea profiturilor, așa cum reiese din Figura nr. 2. Astfel, 41% din companiile chestionate sugerează că cel mai mare impact îl reprezintă amânarea investițiilor planificate, 33% semnalează impactul negativ asupra fluxului de numerar, iar 25% susțin că sunt nevoite să recruteze personal cu întârziere, pentru a amortiza astfel efectul produs de nerecuperarea taxei de la Bugetul de stat.

4. Concluzii și propuneri

Multe țări europene continuă să aplice cote reduse de TVA la numeroase bunuri și servicii, precum produse farmaceutice, produse de bază, servicii culturale și sportive ori pentru promovarea unor produse locale, deși cotele reduse afectează veniturile fiscale ale țărilor și îngreunează aplicarea eficientă a acestor cote asupra bazelor de impozitare, creând un mediu fiscal riscant.

Figura nr. 2 - Impactul asupra întreprinderilor a cererilor de rambursare a TVA-ului respinse

Sursa: https://ec.europa.eu/taxation_customs/sites/taxation/files/vat-refunds-final-report.pdf

Administrarea procedurilor de rambursare este o sarcină împovăraătoare pentru administrațiile fiscale din întreaga Uniune Europeană și o provocare pentru mediul de afaceri. Dacă deficiențele de la nivelul procesului de rambursare rămân necontrolate,

⁸ https://static.anaf.ro/static/10/Anaf/legislatie/A_1_ordin_Procedura_081205.pdf

⁹ Id. 5

acestea ar putea deveni un motor tot mai mare de ineficiență în modul de pregătire și procesare a cererilor, ceea ce ar putea amenința dreptul fundamental de deducere a taxei, care se află în centrul sistemului de TVA al Uniunii Europene.

Modalitățile prin care structura de implementare, abordare și eficientizare a taxei pe valoare adăugate intracomunitare ar putea fi îmbunătățită sunt: promovarea unor ghiduri de aplicare, informatizarea administrațiilor fiscale, reducerea barierei lingvistice, găsirea unei mai bune înțelegeri a regulilor de solicitare a rambursărilor de TVA, asigurarea că procedurile de verificare a creanțelor sunt proporționale, reducerea riscurilor financiare pentru solicitanții generați de regimurile actuale și promovarea colectării sistematice de date de către administrațiile fiscale.

Referințe

- PROCEDURA DE SOLUȚIONARE a deconturilor cu sume negative de taxă pe valoarea adăugată cu opțiune de rambursare, <https://static.anaf.ro/>
- Directiva 2006/112/EC, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=CELEX:32006L0112>
- COUNCIL DIRECTIVE amending Directive 2006/112/EC on the common system of value added tax as regards the temporary application of a generalized reverse charge mechanism in relation to supplies of goods and services above a certain threshold, Brussels, 21.12.2016, <https://www.europeansources.info/>
- OECD (2018), Consumption Tax Trends 2018: VAT/GST and Excise Rates, Trends and Policy Issues, Consumption Tax Trends, OECD Publishing, Paris, <https://doi.org/10.1787/ctt-2018-en>
- European Commission, VAT refunds and reimbursements: A quantitative and qualitative study, Final report on VAT reimbursements, TAXUD/2017/DE/328, FWC No. TAXUD/2015/CC/131, https://ec.europa.eu/taxation_customs/sites/taxation/files/vat-refunds-final-report.pdf
- European Commission, VAT refunds and reimbursements: A quantitative and qualitative study Assessment of national legislation determining the conditions for repayment of excess VAT, TAXUD/2017/DE/328 FWC No. TAXUD/2015/CC/131
- <https://www.vatglobal.com/eu-vat-table>

Anexa 1. Cotele de TVA în statele membre ale Uniunii Europene, Ianuarie 2020

Nr. crt.	Statul Membru	Cota super-redușă (%)	Cota redusă (%)	Cota Parking (%)	Cota standard (%)
1.	Austria(AT)	–	13/10	13	20
2.	Belgia(BE)	–	6/12	12	21
3.	Bulgaria (BG)	–	9	–	20
4.	Croația (HR)	–	5/13	–	25
5.	Cipru (CY)	–	5/9	–	19
6.	Republica Ceha(CZ)	–	10/15	–	21
7.	Danemarca (DK)	–	–	–	25

8.	Estonia (EE)	–	9	–	20
9.	Finlanda (FI)	–	10/14	–	24
10.	Franța (FR)	2.1	5.5/10	–	20
11.	Germania (DE)	–	7	–	19
12.	Grecia (GR)	–	6/13	–	24
13.	Ungaria (HU)	–	5/18	–	27
14.	Irlanda (IE)	4.8	9/13.5	13.5	23
15.	Italia (IT)	4	5/10	–	22
16.	Letonia (LV)	–	5/12	–	21
17.	Lituania (LT)	–	5/9	–	21
18.	Luxembourg (LU)	3	8	14	17
19.	Malta (MT)	–	5/7	–	18
20.	Olanda (NL)	–	9	–	21
21.	Polonia (PL)	–	5/8	–	23
22.	Portugalia (PT)	–	6/13	13	23
23.	Romania (RO)	–	5/9	–	19
24.	Slovacia (SK)	–	10	–	20
25.	Slovenia (SI)	–	9.5	–	22
26.	Spania (ES)	4	10	–	21
27.	Suedia (SE)	–	6/12	–	25
28.	Regatul Unit (GB)	–	5	–	20
29.	MEDIE				21

Sursa: <https://www.vatglobal.com/>

BONITATEA ȘI RENTABILITATEA UNUI AGENT ECONOMIC SOLICITANT DE CREDIT BANCAR

Cristina VIERU*

Abstract

Riscul de creditare în afaceri reprezintă o componentă esențială a sistemului de management al firmei, unde tot mai mulți specialiști pledează pentru introducerea sa în categoria funcțiilor generale ale managementului firmei. Obiectivul principal al acestei cercetări îl constituie diminuarea riscurilor și atingerea obiectivelor firmei, realizarea de profit, bonitatea și rentabilitatea acesteia. Se urmărește situarea entității S.C. Sig Air Handling România S.R.L. într-o arie cuprinsă între limitele în care riscul este suportabil, iar costul unui credit bancar rezonabil, situat la limita impusă de bancă. Elementele extrapatrimoniale ale unei organizații se pot constitui într-o clientelă bună, alături de existența unui vad comercial optim, de calificarea personalului angajat, toate acestea la un loc pot mări bonitatea întreprinderii.

Pe baza unui sistem de indicatori financiari calculați pe baza rezultatelor financiare ce au la bază situațiile financiare anuale (bilanțul și contul de profit și pierdere), banca analizează eligibilitatea solicitanților de împrumuturi. Bonitatea și seriozitatea sunt recunoscute ca fiind atributele fundamentale ale unei firmei în respectarea angajamentelor de plată asumate. Procesul de creditare nu se rezumă doar la minimizarea cheltuielilor, ci și la preocuparea permanentă a conducerii pentru micșorarea expunerii la risc.

Cuvinte cheie: *credit, risc de credit, bonitate, rentabilitate*

1. Introducere

În viața economico - financiară, riscul este o componentă a oricărei activități, Cauzele apariției acestuia fiind multiple: modificări neprevăzute în evoluția ratei dobânzii, ale cursului de schimb sau ale prețului unui produs; evoluția tehnologiei, cunoașterea imperfectă a variabilelor exogene, modificarea condițiilor economice etc.

Cauzele care generează risc în cadrul managementului afacerilor sunt:

- cauze obiective care nu le pot fi imputate firmelor (catastrofe naturale, dezastre ecologice, intervenții ale statului, schimbarea condițiilor politice, schimbări rapide produse de progresul tehnologic, modificări la nivelul politicii economice sau chiar situații neprevăzute într-o perioadă de timp dată, etc);

---

*Student, Facultatea de Economie și Administrarea Afacerilor, Universitatea "Nicolae Titulescu" din București; (e-mail: cristinaaaa03918@univnt.ro) . Acest studiu a fost elaborat sub coordonarea prof. univ. Rădoi Mădălina (e-mail: radoimadalina@univnt.ro)

- cauze subiective sunt cele generate de lipsa de experiență sau de gradul de incompetență. Tot aici mai pot fi incluse și situații de alt gen, cum ar fi: insuficienta cunoaștere a nevoilor clienților și a pieței pe care activează agentul economic, calitatea produselor sale, reacția competitorilor săi la dezvoltarea strategiei firmei, modificări la nivelul mediului concurențial, gestionarea ineficientă a fondurilor, anumite evenimente legate de politica de personal, generarea de tensiuni ce țin de gradul de integrare a piețelor financiare la nivel global.

Din punct de vedere al riscurilor cu care se confruntă o instituție financiară (risc de piață, risc de credit, risc de lichiditate și risc operațional), cel mai important este riscul de credit, întrucât concentrarea geografică sau sectorială a creditelor poate constitui o cauză a falimentului instituției în cauză. Instituțiile nefinanciare se confruntă în plus față de cele financiare și cu riscul de afaceri, cu toate că riscurile cele mai monitorizate și măsurate sistematic sunt riscul valutar și riscul ratei dobânzii.

Raporturile de creditare cu entitățile economice și persoanele fizice se desfășoară, îndeosebi, de către băncile comerciale, ca verigă importantă a sistemului bancar dintr-o țară. Riscul asociat operațiunilor de creditare exprimă posibilitatea că debitorii (împrumutații sau emitenții de titluri de credit) să nu-și onoreze obligațiile la scadență.

Conform Mishkin¹, în vederea obținerii de profit, instituțiile de credit pot pune în aplicare o serie de principii de gestionare a riscului de credit, și anume: verificarea și monitorizarea creditelor; stabilirea unei relații pe termen lung cu clienții; angajamentele de creditare; garanții și balanța compensatorie (balanța de compensare reprezintă o formă particulară de garanție care constă în constituirea de către firma ce a angajat un credit a unui depozit minim obligatoriu într-un cont la banca respectivă) și raționalizarea creditelor, aceasta din urmă prezentând două forme:

- creditorul refuză să acorde credite de orice valoare unui client, chiar dacă acesta este dispus să plătească o rată de dobândă mai mare;
- creditorul restricționează mărimea împrumutului la o valoare mai mică decât cea dorită de client.

În România, prudența bancară și limitarea riscului de credit sunt reglementate în baza normelor metodologice privind aplicarea regulamentului BNR, bazat pe Ordonanța de Urgență nr.26/2010 privind instituțiile de credit și adecvarea capitalului care modifică și completează OUG nr. 99/2006. B.N.R. impune limite creditării în funcție de expunerea maximă față de un debitor sau față de expunerea maximă agregată.

Riscul de credit se poate analiza în două ipostaze: risc individual de creditare și risc global de creditare.

“**Riscul individual** reprezintă expunerea unei instituții de credit față de un debitor și se determină de către persoana declarantă. Pentru calculul riscului individual se iau în considerare atât operațiunile desfășurate de debitor în nume propriu, cât și cele în care debitorul este parte componentă a unui grup de persoane fizice și/sau juridice, care reprezintă un singur debitor.”² Acest risc surprinde probabilitatea de insolvabilitate a debitorului sau și banca își asumă acest risc prin introducerea pe costuri a pierderilor rezultate la data scadenței din neplata obligațiilor pe care le are debitorul său.

¹Frederic S.Mishkin, „The Economics of Money, Banking and Financial Markets”, Columbia University, ediția a -7-a, 2004, chapter 9

²Regulament nr. 4 din 7.apr.2004 privind organizarea și funcționarea la Banca Națională a României a Centralei Riscurilor Bancare

Analiza riscului de creditare se face pentru a evalua bonitatea clientului și a posibilităților acestuia de a rambursa creditul la scadență. Analiza clientului are la bază principiile care iau în considerare toate aspectele financiare și nefinanciare care influențează activitatea clientului, profitul, precum și capacitatea de rambursare a creditului.

Aprecierea performanței financiare ale clientului în scopul diminuării riscului de creditare are în vedere atât evaluarea performanțelor trecute, cât și estimarea performanțelor viitoare, concluziile influențând direct decizia de creditare. Analiza bonității clientului se face pe baza indicatorilor de lichiditate, solvabilitate, rentabilitate și de echilibru, precum și pe baza altor indicatori care variază de la o banca la alta.

2. Literature review

Analiza cu privire la fundamentarea deciziei la acordarea creditelor efectuate de către bănci este una dintre activitățile majore care implică o seamă de activități, cum ar fi: previzionarea cerințelor financiare; analiza economico-financiară a activității clienților; riscul în activitatea de creditare; proceduri comune de fundamentare a deciziei de creditare; garanțiile creditului; contractul de credit; controlul utilizării creditelor și verificarea garanției acestora; analiza și clasificarea portofoliului de credite și constituirea provizioanelor specifice de risc.

Analiza aspectelor economico - financiare are ca obiectiv stabilirea unui diagnostic al situației economico - financiare indispensabil pentru decizia de creditare. Această analiză se bazează pe documente de sinteză contabilă (bilanțul contabil și raportul de gestiune, contul de profit și pierdere, raportări contabile periodice etc.), pe analiza fluxului de fonduri ale perioadelor expirate, precum și pe analiza fluxului de lichidități (cash-flow-ului) pentru perioada următoare.

Lucrarea de față are ca scop determinarea gradului de bonitate și rentabilitate al S.C. Sig Air Handling România S.R.L. care dorește să atragă o linie de credit de la B.R.D. Groupe Société Générale pentru finanțarea stocurilor și a chetuielilor temporare și reducerea decalajului dintre încasări și plăți și pentru a putea cumpăra materiale și se dezvolta.

B.R.D. Groupe Société Générale, în cazul cercetării noastre, trebuie să identifice riscurile care însoțesc cererea de credit și propunerea de creditare, să cunoască aceste riscuri și să contribuie la reducerea și eliminarea lor. Pentru această situație este necesar un studiu de risc, deoarece numai în acest fel acesta se poate reduce sau elimina în totalitate. În funcție de analiza realizată de instituția de creditare, se poate aproba sau refuza cererea de creditare a S.C. Sig Air Handling România S.R.L. Gestionarea riscurilor financiare a unei instituții financiare reprezintă presiunea unor variabile financiare esențiale asupra marjei dobânzii valorii financiare a fondurilor proprii și chiar a venitului său economic. Fiecare dintre aspectele descrise mai sus, permite satisfacerea unui obiectiv de gestiune financiară.

Scopul primordial al fiecărei entități este obținerea de profit și dezvoltarea sa personală, ocuparea unui loc pe piață cât mai bun față de colegii competitori care-și desfășoară activitatea în aceeași ramură.

S.C. Sig Air Handling România S.R.L. este societate cu răspundere limitată și a fost înființată în baza Legii nr. 31 / 1990 - republicată, cu modificările ulterioare, având CUI 15646493. Adresa sa este în București, soseaua Odăi, nr. 307 – 309, înregistrată la R.C. cu nr. J40 / 10645 / 2003, cod CAEN 4659, obiect principal de activitate “comerț cu ridicata al altor mașini și echipamente”. Air Trade Centre și Sig Air Handling, în trecut,

devine din 2020 Cairox, parte a grupului francez France Air Group, o nouă entitate situându-se acum printre primii cinci furnizori de soluții HVAC din Europa, fiind prezentă în 14 țări europene. Are un număr de 1800 angajați. CAIROX România, propunându-și să rămână fidelă principiilor care au consacrat-o pe piață: clienți, încredere, expertiză, accesibilitate. Într-o piață HVAC, din ce în ce mai dinamică, cu standarde în continuă evoluție, dezideratul zilnic al firmei este acela de a contribui la crearea unui mediu de trai sănătos, sigur și eficient energetic.

Din studiul efectuat la nivelul cifrei de afaceri și a veniturilor, analiză efectuată pe baza bilanțului contabil de la sfârșitul anului 2019, comparativ cu aceeași perioadă a anului 2018, am observat ca acestea au crescut, în procent de 12,86% pentru CA, respectiv de 16,67% pentru venituri. Situația patrimoniului net la 31.12.2019 este în cuantum de 4.081.442 lei. Veniturile în comparație cu cheltuielile la toate cele trei niveluri de analiză (exploatare, financiar, excepțional) au generat o marjă de rentabilitate a rezultatului brut de 46.761 lei și pentru rezultatul net de 42.085 lei. Prin analiza capitalului propriu, am obținut suma de 50.537 lei.

Indicatorii de risc (rata de îndatorare, rata datoriilor financiare, rata autonomiei financiare, rata capacității de împrumut se încadrează toate în limitele stabilite, ce denotă că

firma are o poziție financiară bună.

Analiza statică a riscului de faliment am obținut-o prin compararea mărimilor principalelor elemente de activ și a celor de pasiv și prin determinarea ratelor de solvabilitate și de structură financiară a pasivului. Astfel, se pot obține informații despre evoluția **fondului de rulment al firmei** și despre **durata medie de rambursare a datoriilor pe termen scurt**. Riscul de faliment se diminuează o dată cu creșterea fondului de rulment și atunci când activele circulante transformate în lichidități depășesc valoarea datoriilor curente.

Unul din principalele modele de analiză este **riscul de faliment, conform modelului ALTMAN**. Funcția stabilită de Altman³ a denumit-o „Z” sau punctajul „Z”. Acest model „Z”

se prezintă astfel:

$$Z = 1,2X_1 + 1,4X_2 + 3,3X_3 + 0,6X_4 + 1X_5$$

în care variabilele $x_1, x_2, x_3, \dots, x_5$ sunt indicatori economico - financiari utilizați în practica de specialitate, iar constantele cu care sunt amplificate indicatorii sunt de natură statică și exprimă ponderea sau importanța variabilei în evaluarea riscului de faliment. Riscul a fost calculat pe baza bilanțului din anul 2019 are valoare de 4,766 (acest lucru determină o situație favorabilă pentru entitate, deci riscul de faliment în cadrul firmei este practic inexistent). Rolul analizei în predicția riscului de faliment este de necontestat. Pe baza analizei S.I.G. am constatat un surplus financiar, surplus care va fi reinvestit în alte operațiuni pentru a obține un excedent de rentabilitate final, rezultatul net. Din această analiză a reieșit că situația financiară a firmei S.C. Sig Air Handling România S.R.L. este una pozitivă.

Pentru a determina analiza bonității S.C. Sig Air Handling România S.R.L., am recurs la calcularea ratelor care permit stabilirea autonomiei financiare (ratele **pasivului**) la 31.12.2019, din care a reieșit că toate aceste rate se încadrează în pargul admis de 30%, având o valoare de 39.05%.

³ Rădoi Mădălina, Gestiune bancară, Editura Economică, 2009

Bonitatea, atestă încrederea pe care entitatea o inspiră unei instituții de credit sau instituții bancare în momentul solicitării creditului de a restitui la scadență creditele contractate împreună cu dobânzile și comisioanele aferente. În momentul de față dacă S.C. Sig Air Handling România S.R.L. a dorit să apeleze la o astfel de societate, în vederea contractării unei finanțări, pe bază analizei bonității a reușit să obțină un punctaj satisfăcător, în baza căruia i s-a acordat finanțarea dorită.

Indicatorii de lichiditate calculați la 31.12.2019 se încadrează în limitele cerute, astfel că, nici unul dintre indicatorii calculați (lichiditatea curentă, lichiditatea rapidă, lichiditatea la vedere), nu au înregistrat valori sub limitele permise. Ratele solvanității generale este de 1,783 (nivelul acceptabil este de 1,66, iar nivelul optim este considerat 3,00) și rata solvabilității patrimoniale este 0,9979 (unde un nivel bun depășește valoarea de 0,5).

Cele patru rate ale rentabilității (comerciale, a resurselor consumate, economice și financiare) au valori în limitele impuse bancă. Rentabilitatea firmei înseamnă capacitatea acesteia de a obține profit.

S.C. Sig Air Handling România S.R.L. pentru a putea solicita un credit bancar a trebuit să prezinte băncii bilanțul și C.P.P.-ul la 31.12.2019. Linia de credit pe care dorește să o acceseze agentul economi, are în mare parte aceleași caracteristici ca și descoperitul de cont. Pentru a putea obține mai mulți bani, S.C. Sig Air Handling România S.R.L. poate apela la credite pentru capital de lucru, acestea acordându-se pe perioade de cel mult 12 luni, destinația uzuală fiind, în general, achiziționarea de materii prime sau reducerea decalajului dintre încasări și plăți. Punctul de bază în ceea ce privește stabilirea tipurilor de credite pe termen scurt îl reprezintă Situația lichidităților (cash-flow-ul) de la sfârșitul anului 2019, indicator care a fost calculat în cercetarea mea.

În situația dată, societatea dorește să achiziționeze o linie de credit pentru finanțarea stocurilor și a chetuielilor temporare și reducerea decalajului dintre încasări și plăți. Pentru o mai bună exemplificare a acestui aspect, în lucrare am prezentat modul în care banca mai sus menționată a evaluat cererea de credit. Creditul solicitat de aceasta este de 14.000 lei, pe o durată de 180 zile, având drept scop achiziționarea de materii prime de la un furnizor intern. Termenul de rambursare este septembrie 2020. Dobânda în conformitate cu reglementările interne ale băncii cu care s-a acordat creditul, revizibilă în funcție de rata inflației și de serviciul datoriei. Banca a perceput și următoarele comisioane:

- comision pentru analiza documentație: 50 lei;
- comision de gestiune: 500 lei;
- comision de evaluare a proprietății imobiliare propusă drept garanție: 400 lei + TVA.

Garanțiile depuse de societate sunt:

- cesionarea cash – flow - ului pe perioada împrumutului în favoarea băncii B.R.D. -Groupe Société Générale, sucursala București;
- ipoteca de rangul I asupra unui teren situat în intravilan, proprietate a firmei, în suprafață totală de 1.998 mp., poziționat în orașul Otopeni, județul Ilfov, evaluat la suma de 189.671 lei și acceptat în garanție la valoarea de 171.700 lei. În prezent pe acest teren nu se află nici o construcție.
- bilete la ordin în valoare de 14.000 lei.

În analiza riscului de creditare, cea mai subiectivă apreciere se face asupra riscului managerial, asupra calității oamenilor din conducerea firmei, și asupra relațiilor dintre firmă și mediul său de afaceri. Inspectorul de credite al băncii a ajuns, în urma analizei riscului managerial la următoarea concluzie: personalul de conducere al societății în cauza

este calificat și are experiență în domeniu, iar relațiile firmei cu banca și cu partenerii săi comerciali sunt bune.

O foarte mare importanță o au și aspectele de marketing aplicate de managerii entității, competitivitatea acestora în ceea ce privesc produsele și serviciile, precum și stabilitatea segmentelor de piață pe care deja activează, dar și cucerirea de noi piețe. În aprecierea firmei se iau în considerare și eforturile legate de activitatea de cercetare dezvoltare și puterea sa de a face față concurenței.

3. Concluzii

În urma celor prezentate mai sus, în continuare se vor găsi mai multe concluzii, sugestii și propuneri vis-à-vis de analiza prezentată în studiul de caz.

- Societatea noastră are o situație financiară bună și din acest motiv poate accesa linie de credit;
- Firma a obținut un rating bun din partea băncii fiind încadrată în categoria B de performanță care denotă performanțe financiare bune;
- Firma a adus garanții cum ar fi: cesionarea cash – flow - ului pe perioada împrumutului în favoarea băncii B.R.D. - Groupe Société Générale, sucursala București și ipoteca de rangul I asupra unui teren situat în intravilan, proprietate a firmei, în suprafață totală de 1.998 mp., poziționat în orașul Otopeni, județul Ilfov, evaluat la suma de 189.671 lei și acceptat în garanție la valoarea de 171.700 lei. În prezent pe acest teren nu se află nici o construcție și bilete la ordin în valoare de 14.000 lei;
- Când s-a realizat evaluarea financiară a firmei, banca s-a interesat în detaliu asupra comportamentului economic și financiar al clientului pentru care a solicitat informații de la instituția financiară care îl deservește și/sau de la Oficiul Registrului Comerțului de la Camera de Comerț și Industrie;
- B.R.D. a trebuit să țină cont de valorile unor anumiți indicatori după cum urmează:
  - fondul de rulment pozitiv indică capacitatea capitalurilor permanente de a finanța integral activele imobilizate și o parte din activele circulante;
  - trezoreria netă pozitivă indică faptul că există un excedent monetar la încheierea exercițiului financiar de la 31.12.2019;
  - rata lichidității parțiale are o valoare peste 1,00, astfel că firma își poate plăti datoriile pe termen scurt;
  - rentabilitatea financiară are o valoare pozitivă, de 7,73%, ceea ce arată capacitatea capitalului investit de a aduce profit;
  - Conform calculului riscului financiar, folosind modelul Altman este de 4,766, deci $Z \geq 3$, acest lucru determină o situație favorabilă pentru entitate, deci riscul de faliment în cadrul firmei este practic inexistent;
  - Cifra de afaceri și veniturile au înregistrat o creștere în 2019 față de 2018.
- Conform calculului celorlalți indicatori mai putem spune că:
  - Lichiditatea generală a firmei este bună, având o valoare peste 1,00;
  - Solvabilitatea generală este de 1,783, ceea ce înseamnă că firma își poate transforma activele în cash pentru plata datoriilor;
  - Ratele de îndatorare (levierul) sunt subunitare și se încadrează în limitele normale, astfel că firma se poate împrumuta pe termen lung sau/și scurt, deci banca poate acorda în continuare împrumuturi în condiții de garanție sigură);

- Rentabilitatea economică a firmei este bună de 9.714%, așa că firma poate obține profit din întreaga sa activitate economico-financiară.

În vederea diminuării riscului în derularea activității de creditare ar fi bine ca banca să-și ia unele măsuri de protecție încă din momentul negocierii acordării creditului. De asemenea, banca ar fi putut să țină cont și de următoarele aspecte:

- Să realizeze o analiză mai amănunțită asupra relațiilor de parteneriat → furnizori, clienți prin apelarea la diverse metode de investigare a relațiilor de afaceri ale clientului care va
- beneficia de credit;
- Când se face tranzacția să se găsească atât elemente pozitive, cât și negative, pentru a se urmări mai ușor, în viitor comportamentul clientului.
- Bonitatea atestă încrederea pe care entitatea o inspiră unei instituții de credit sau instituții bancare în momentul solicitării creditului de a restitui la scadență creditele contractate împreună cu dobânzile și comisioanele aferente. În momentul de față dacă S.C. Sig Air Handling România S.R.L a reușit să obțină un punctaj satisfăcător, în baza căruia i s-a acordat finanțarea dorită. Pentru menținerea echilibrului financiar la nivelul activității curente a firmei, trebuie să se acorde o atenție deosebită corelării politicilor comerciale ale firmei (politici de vânzare, de achiziții și stocare, politici de creditare comercială) și corelării termenelor de încasări și plăți stabilite cu diverși parteneri;
- Se recomandă folosirea cât mai eficientă a sistemului informațional; îmbunătățirea managementului riscului de credit printr-o analiză cât mai atentă a clienților creditați și un training cât mai bun al personalului. Dacă firma va menține o politică adecvată de management și marketing, realizând o gestiune financiară riguroasă, indicatori economico - financiari care să evidențieze o situație echilibrată a acesteia, iar contabilitatea strictă, corectă și reală, atunci își va putea desfășura și dezvolta activitatea economică într-un mod pozitiv.

Referințe

- ⁴Frederic S.Mishkin, „The Economics of Money, Banking and Financial Markets”, Columbia University, ediția a -7-a, 2004, chapter 9
- ⁵Regulament nr. 4 din 7.apr.2004 privind organizarea și funcționarea la Banca Națională a României a Centralei Riscurilor Bancare
- ⁶ Rădoi Mădălina, Gestiune bancară, Editura Economică, 2009

---

⁴ www.bnr.ro/raport_stabilitate_financiară_2014

* Masterand, Facultatea de Economie și Administrarea Afacerilor, Universitatea “Nicolae Titulescu” din București; (e-mail: hc_dan@yahoo.com).

⁶ O.G. 51/1997 privind operațiunile de leasing și societățile de leasing republicată în MO nr.9/2000, cu modificările ulterioare.

RISCU DE CREDIT ȘI IMPORTANȚA CADRULUI DE REGLEMENTARE ÎN VEDEREA ASIGURĂRII STABILITĂȚII SISTEMULUI FINANCIAR

Mariana Florentina MIRON*

Abstract

Ultimele patru decenii au marcat prin amploare, viteza și radicalitate o adevărată “revoluție” în piața financiară, transformare și restructurare a serviciilor financiare, a instrumentelor financiare folosite, a sistemelor de tranzacționare, dar și a proceselor concurențiale. Importanța ce trebuie acordată unor asemenea transformări ale sistemelor financiare ne este dată și de impactul acestora, atât la nivel micro, cât și la nivel macro, asupra economiei în ansamblul ei. Este cazul și sectorului bancar, segment indispensabil al ansamblului economic, fără de care economia modernă nu își poate exercita rolul și funcțiile. Reglementările de prudențialitate ale principalelor componente ale sistemului bancar devin o condiție esențială pentru asigurarea sănătății economico-financiare a unei țări.

1. Introducere

O caracteristică importantă a finanțării afacerilor este aceea că în finanțările pe termen scurt dominante sunt creditele bancare. Creditul îndeplinește funcția de mobilizare a resurselor bănești disponibile la un moment dat în economie (economiiile populației, soldurile creditoare ale conturilor curente ale societăților comerciale, depozitele unor instituții financiare, plasamente interbancare, sume alocate de stat cu o anumită destinație, etc.) și ulterior distribuirea resurselor bănești prin intermediul creditului către sectoarele de activitate ce au deficit de mijloace bănești. Ca atare, disponibilitățile bănești valorificate prin procesul de creditare sporesc rolul creditului în economie, impulsționând acțiunea productivă a capitalurilor cu consecințe directe asupra creșterii avuției naționale, prin investirea acestora în ramuri și activități rentabile.

Funcționarea, dezvoltarea și gestionarea corectă a creditului în economie sunt determinate de o serie de condiții de ambiant, cum ar fi:

- starea economiei la un moment dat;
- existența unui cadru juridic corespunzător;
- un sistem solid de instituții financiar-bancare;
- existența unui climat de stabilitate internă și externă;
- încrederea în instituțiile de credit;
- infrastructura modernă (logistică).

---

* Student, Facultatea de Economie și Administrarea Afacerilor, Universitatea “Nicolae Titulescu” din București; (e-mail: mariana01118@univnt.ro). Acest studiu a fost elaborat sub coord. Conf. univ. dr. Rădoi Mădălina (e-mail: radoimadalina@univnt.ro).

Reglementarea prudențială are ca obiectiv major asigurarea protecției clienților, acționarilor și creditorilor unei bănci prin definirea unui nivel suficient al capitalizării bancare. În România prudența bancară și limitarea riscului de credit sunt reglementate în baza normelor metodologice privind aplicarea regulamentului BNR, bazat pe Ordonanța de Urgență nr.26/2010 privind instituțiile de credit și adecvarea capitalului care modifică și completează OUG nr. 99/2006.

BNR impune limite creditării în funcție de expunerea maximă față de un debitor sau față de expunerea maximă agregată:

- Împrumuturile acordate de o societate bancară unui singur debitor nu pot depăși, cumulate, 25% din fondurile proprii ale acesteia. Se consideră un singur debitor orice persoană sau un grup de persoane fizice sau juridice care beneficiază de împrumuturi și garanții acordate de aceeași societate bancară și care sunt legate economic între ele în sensul ca: - una dintre persoane exercita asupra celorlalte, direct sau indirect, putere de control.
- Nivelul cumulat al împrumuturilor acordate reprezintă un singur risc de credit pentru societatea bancară, întrucât persoanele sunt legate într-o asemenea măsură încât, dacă una dintre ele va întâmpina dificultăți de rambursare, alta sau celelalte vor întâmpina dificultăți similare.
- Sunt restricționate împrumuturile acordate persoanelor aflate în relații speciale cu banca. Astfel volumul creditelor care pot fi acordate de către o bancă acționarilor săi nu poate depăși 20% din fondurile proprii;
- Suma totală a împrumuturilor mari acordate debitorilor nu poate depăși de 8 ori nivelul fondurilor proprii ale societății bancare;
- Un împrumut este considerat mare atunci când suma împrumuturilor acordate unui singur debitor, inclusiv a garanților și a altor angajamente asumate în numele acestuia depășește 10% din fondurile proprii ale societății bancare;
- Expunerea maximă agregată vizează debitori de talie mare. Se consideră debitor de talie mare, clientul băncii care are angajamente totale față de bancă o sumă ce atinge sau depășește 10% din fondurile proprii ale societății bancare.

2. Literature review

Criza internațională din 2008 a readus în prim plan problema creditării excesive. Limitarea creditării nesustenabile a fost unul dintre obiectivele intermediare ale politicii macroprudențiale implementate de către BNR. Reglementările macroprudențiale¹ au vizat, în primă fază, segmentul creditării populației (ce predilectă creditarea în valută), fiind extinse în anul 2012 și asupra sectorului companiilor nefinanciare. Măsurile au constat în stabilirea de limite privind gradul de îndatorare raportat la valoarea venitului disponibil (DTI) și la valoarea colateralului (LTV). Abordarea BNR nu a fost una statică, reglementările prin care au fost implementate aceste instrumente suferind o serie de modificări de la momentul primei utilizări și până în prezent.

Implementarea și calibrarea instrumentelor pe parcursul ciclului creditării au avut ca suport un cadru de analiză hibrid, bazat atât pe analize de natură cantitativă a riscurilor, cât și pe analize de natură calitativă a costurilor și beneficiilor implementării. Analizele de natură cantitativă derulate de BNR au avut la bază un set de indicatori privind:

- Riscul în sectorul bancar (cuantificat prin rata de neperformanță pe categorii de credite după valută, maturitate, destinație etc)

- Ratele de creștere a creditului și structura expunerilor (după valută, tipul creditului, debitor etc)
- Evoluțiile pe piața imobiliară.

Riscul de credit exprimă posibilitatea ca debitorii (împrumutații sau emitenții de titluri de credit) să nu-și onoreze obligațiile la scadență. Pentru aceștia, riscul de credit exprimă într-o formă mai largă deteriorarea situației financiare. Gestionarea riscului de credit se poate realiza înainte de a lua decizia de creditare și spunem că avem de a face cu o gestionare a priori sau după ce s-a luat aceasta decizie, când gestionarea este a posteriori.

Gestionarea a priori a riscului de credit constă în a lua acele măsuri și a stabili acele criterii de acordare a creditului astfel încât să se evite pierderile sau acestea să fie minime. În principal sunt vizate următoarele aspecte:

- falimentul unui debitor sa aibă consecințe minime asupra băncii
- plafonarea creditului acordat către un singur client, în funcție de soliditatea sa financiară. Aici trebuie remarcat că există astfel de norme la nivel macroeconomic, prin care autoritățile monetare și de credit plafonează angajamentele băncii în funcție de fondurile sale proprii.
- diversificarea riscurilor pentru ca în cazul în care acestea se manifestă, impactul negativ la nivelul băncii să fie minim.

Gestionarea a posteriori a riscului de credit vizează în primul rând urmărirea creditului și, în caz de nerambursare a acestuia, reducerea riscurilor prin valorificarea optimă a garanțiilor. Tot aici putem include și furnizarea de informații statistice, pentru a ajuta în cazul gestionării a priori, la stabilirea unor criterii de creditare. Aceasta gestionare crește în importanță în cazul acordării creditului sub forma unei linii de creditare. În acest caz, banca urmărește respectarea angajamentelor debitorului și, în baza acestora, permite eliberarea de noi tranșe de credit.

Mishkin l consideră riscul de credit ca fiind rezultat al proceselor de selecție adversă și hazard moral. Selecția adversă pe piața de creditare se manifestă atunci când împrumuturile cu un grad ridicat al riscului de a nu fi rambursate sunt acordate solicitanților. Hazardul moral există pe piața creditelor datorită posibilității ca, odată ce obțin creditul, clienții să investească în proiecte cu risc mare, ceea ce conduce în caz de eșec la imposibilitatea rambursării creditului. Pentru a obține profit, instituțiile financiare trebuie să depășească problemele de selecție adversă și hazard moral.

Riscul de credit prezintă două forme principale:

- Riscul de nerambursare (default risk) este riscul ca debitorul să nu dorească sau să fie în imposibilitate de a-și îndeplini obligațiile contractuale (plata dobânzii și a principalului) parțial sau total. Conform Basel II se consideră că un debitor se află în stare de nerambursare atunci când are loc oricare din evenimentele următoare:
  1. întârzierea la plată a debitorului a depășit 90 de zile pentru orice obligație semnificativă din credite către instituția de credit;
  2. instituția de credit consideră că, fără a recurge la măsuri precum executarea garanției, dacă aceasta există, este improbabil ca debitorul să-și plătească în întregime obligațiile din credite către aceasta.
- Riscul de spread (spread risk) este riscul ca valoarea de piață a instrumentului de credit să se reducă datorită modificărilor intervenite în bonitatea debitorului. Asemenea situații apar atunci când ratingul contrapartidei se deteriorează semnificativ în raport cu momentul acordării creditului.

Riscul de credit trebuie măsurat, controlat, monitorizat și gestionat atât la nivel individual, cât și la nivel de portofoliu, punându-se permanent în corelație riscurile creditelor individuale cu riscul global aferent întregului portofoliu.

Se consideră că două riscuri sunt corelate pozitiv dacă ele cresc sau descresc concomitent ca efect al schimbării factorilor de risc și sunt corelate negativ dacă unul descrește când celălalt crește și invers. Acest lucru semnifică faptul că determinarea unei astfel de corelații are o mare importanță în măsurarea și administrarea riscului global de creditare.

Cele mai utilizate instrumente ale gestionării active a portofoliului folosite pentru schimbarea poziției de risc sunt:

- titlurile derivate de creditare sunt acele contracte financiare care permit transferul riscurilor de credit, respectiv CDS-urile (credit default swap – sunt contracte financiare standardizate prin care cumpărătorul protecției se obligă să plătească regulat o primă vânzătorului protecției în schimbul obligației acestuia de a prelua riscul de credit); CLN (credit-linked notes - combină caracteristicile obligațiunilor cu cele ale CDS-urilor și sunt emise direct de cumpărătorul protecției; în cazul în care apare un eveniment de credit, valoarea obligațiunilor va fi redusă cu o anumită sumă);
- securitizarea creditelor;
- vânzarea și cumpărarea creditelor înseamnă plasarea lor în mod direct la investitori și înlăturarea lor din poziția de bilanț a băncii, riscul de neplată fiind în totalitate transferat cumpărătorului.

Conform Mishkin, în vederea obținerii de profit, instituțiile de credit pot pune în aplicare o serie de principii de gestionare a riscului de credit, și anume: verificarea și monitorizarea creditelor; stabilirea unei relații pe termen lung cu clienții; angajamentele de creditare; garanții și balanța compensatorie (balanța de compensare reprezintă o formă particulară de garanție care constă în constituirea de către firma ce a angajat un credit a unui depozit minim obligatoriu într-un cont la banca respectivă) și raționalizarea creditelor, aceasta din urmă prezentând două forme:

- creditorul refuză să acorde credite de orice valoare unui client, chiar dacă acesta este dispus să plătească o rată de dobândă mai mare;
- creditorul restricționează mărimea împrumutului la o valoare mai mică decât cea dorită de client.

Analiza la nivelul sistemului bancar indică o rată a creditelor neperformante, potrivit definiției ABE (%) pentru 4 luni ale anului 2019, de 4.90 % pentru martie 2019, 4.74 % în iunie 2019, 4.58 %, în septembrie 2019 și 4.08% în decembrie 2019. Analizând datele furnizate, observăm o scădere continuă a ratei creditelor neperformante, ceea ce înseamnă că metodele de diminuare a riscului cauzat de creditele neperformante au dat roade.

Cu cât numărul creditelor neperformante scade, cu atât rentabilitatea acestora crește, și, implicit, marja de profit a băncii de pe urma portofoliului de credite diverse.

Clienții băncilor au căutat soluții adecvate de acoperire a riscului, apelând la instrumente financiare derivate. Aceste instrumente care sunt folosite pentru a reduce riscurile au dus paradoxal la creșterea riscurilor în sistemul financiar mondial. Doar sporirea transparenței pe piața derivatelor va contribui la rezolvarea acestei probleme.

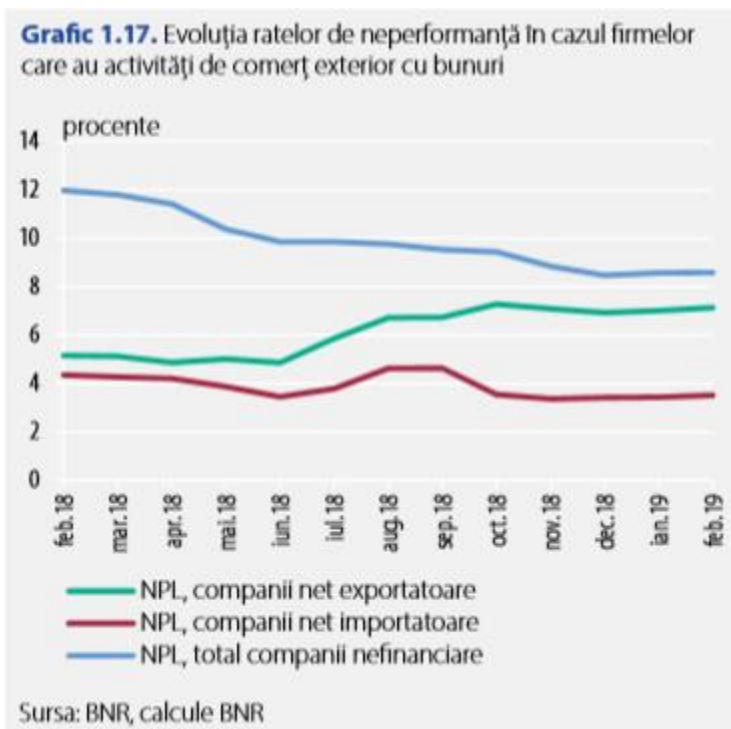
Evoluțiile înregistrate de sistemul financiar românesc în anul 2018 indică situarea în ultima parte a fazei de expansiune a ciclului financiar, ceea ce impune o monitorizare sporită a riscurilor sistemice, în condițiile existenței unor elemente de avertizare timpurie

referitoare la evoluția riscului de nerambursare a creditelor contractate de sectorul neguvernamental.

Tabel 1. Harta riscurilor la adresa stabilității financiare din România

Continuând analiza pe tipuri de companii se observă că volumul creditelor contractate de către exportatori de la bănci autohtone s-a menținut la același nivel în luna februarie 2019 comparativ cu aceeași perioadă a anului trecut, în schimb creditele acordate importatorilor s-au majorat considerabil, cu 14 la sută, evoluția fiind în linie și cu modelul de creștere economică bazat pe consum. În ceea ce privește calitatea portofoliilor, rata de neperformanță a firmelor care exportă a crescut cu 2 puncte procentuale (până la 7,1 la sută), în timp ce calitatea expunerilor pe companiile importatoare s-a îmbunătățit ușor (-0,8 puncte procentuale, la 3,5 la sută), în conformitate cu tendințele la nivel agregat (Grafic 1.17).

Îmbunătățirea profitabilității firmelor a contribuit și la o ameliorare a capitalizării acestora. Pe fondul unui avans mai rapid al capitalurilor față de datorii, gradul de îndatorare a înregistrat o diminuare ușoară (1,49 în iunie 2018, respectiv 1,54 în iunie 2017), Grafic 2.1. Datoriile firmelor, la iunie 2018, au depășit, pentru prima dată în ultimii șapte ani, nivelul consemnat în iunie 2010, înregistrând o majorare în termeni anuali de 6 la sută. În structură, se remarcă o creștere comparativ cu anul anterior, atât a datoriilor pe termen scurt, cât și a celor pe termen lung.

Analiza probabilității de nerambursare indică o deteriorare a capacității de plată a sectorului companiilor nefinanciare într-un interval de un an. Valoarea ratei de nerambursare este prognozată să crească la 4,5 la sută la martie 2020, de la 2,9 la sută la martie 2019, în condițiile unei evoluții ale cadrului macroeconomic conform așteptărilor. Conform unei analize de testare la stres, în cazul unui scenariu macroeconomic advers care ar presupune o contracție a activității economice, corelată cu o depreciere moderată a cursului de schimb, rata de nerambursare ar putea ajunge la 6,4 la sută (Grafic 2.4).

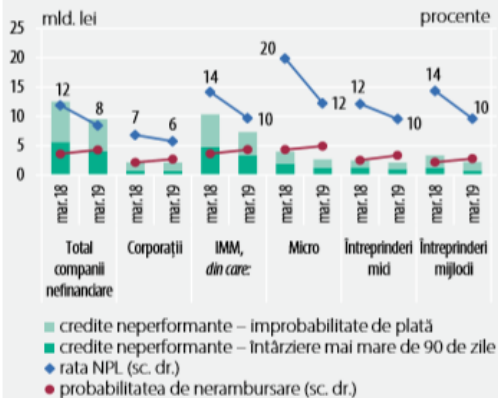
Aceste aspecte denotă necesitatea unei monitorizări atente a riscurilor dinspre sectorul companiilor, mai ales în condițiile în care dinamizarea activității de creditare pe acest segment s-a realizat și pe componenta în valută.

În ceea ce privește calitatea portofoliului de credite aflat în bilanțul instituțiilor de credit, rata de neperformanță a continuat să se reducă în intervalul T1 2018 – T1 2019, ajungând la 8,4 la sută, de la 11,9 la sută. Ajustarea ratei a fost mai pronunțată în cazul împrumuturilor în valută comparativ cu cele în lei. Mai mult, portofoliul creditelor în lei a înregistrat creșteri sporadice ale ratei de neperformanță, acest lucru datorându-se parțial și evoluțiilor recente ale costurilor de finanțare.

Comparativ cu anul precedent, calitatea creditelor s-a îmbunătățit pentru toate categoriile de firme după mărime (Grafic 2.5) și după sectorul de activitate (Grafic 2.6).

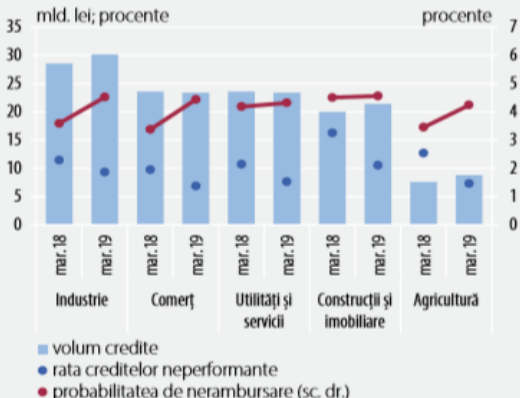

Grafic 2.5. Rata creditelor neperformante și probabilitatea de nerambursare în funcție de dimensiunea companiilor

Sursa: BNR, MFP, calcule BNR

Grafic 2.6. Distribuția ratei de performanță și a probabilității de nerambursare după sectorul de activitate

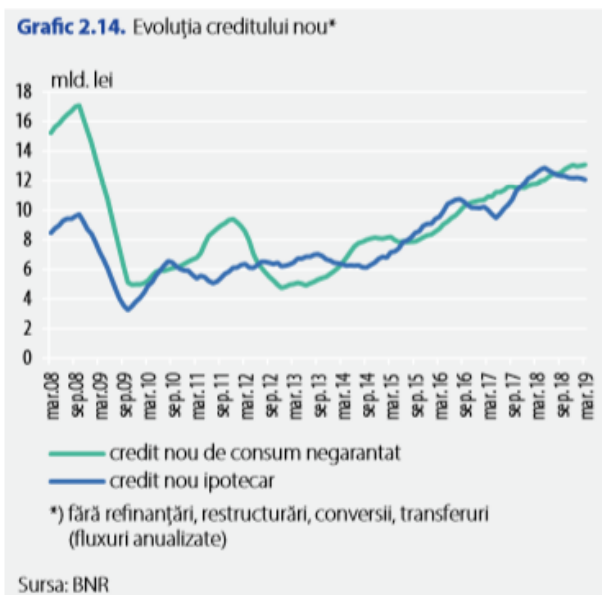

Sursa: MFP, calcule BNR

Microîntreprinderile, care aveau, în martie 2018, cea mai ridicată rată de neperformanță a creditelor, au înregistrat, în decurs de un an, cea mai mare scădere. După sectorul de activitate, cele mai mari ajustări au fost în cazul sectorului agricultură, pe de o parte, și imobiliar și construcții, pe de altă parte. Cu toate acestea, acest ultim sector continuă să dețină cele mai mari valori ale ratei de neperformanță la martie 2019.

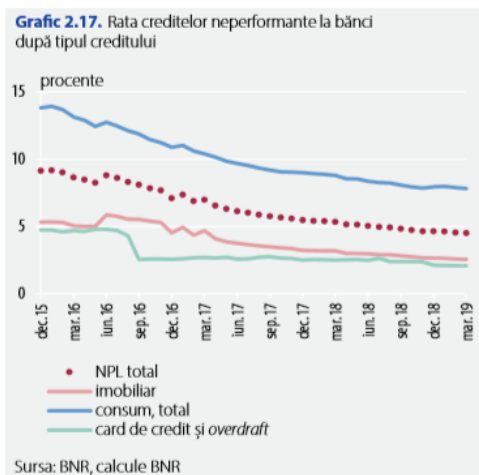
Din punct de vedere al probabilității de nerambursare, toate sectoarele prezintă o perspectivă de înrăutățire pentru anul 2019, cea mai accentuată fiind în cazul companiilor care activează în comerț. Similar estimărilor precedente, firmele din sectorul imobiliar și construcții și microîntreprinderile sunt cele mai vulnerabile, având cele mai mari valori estimate ale probabilității de nerambursare. De asemenea, firmele cu datorie externă au o capacitate redusă de gestionare a unei eventuale evoluții economice adverse, indicatorul expunere valutară raportat la capitalul propriu înregistrând valori de peste 70 la sută. Spre deosebire de acestea, companiile cu credite în valută de la instituțiile financiare autohtone au o situație mai bună, deținând rezerve de capital mai mari.

Creditul nou-acordat sectorului populației și-a încetinit ritmul de creștere față de Raportul anterior, înregistrând o rată anuală de 4 la sută în luna martie 2019. După segmentul de creditare, se remarcă tendința ascendentă a împrumuturilor de consum, cu precădere a celui negaranțat (Grafic 2.14).

În urma maximului istoric înregistrat în cursul anului 2018, creditul ipotecar nou a înregistrat o ușoară scădere în luna martie 2019 comparativ cu aceeași perioadă a anului 2018, în baza reducerii numărului de contracte noi (-10 la sută), această diminuare fiind parțial contrabalansată de majorarea valorii mediane a creditului (+8 la sută).

Evoluția descendentă a ratei de neperformanță a creditelor acordate populației a continuat, fiind susținută, pe de o parte, de dinamica pozitivă a veniturilor salariale și, pe de altă parte, de continuarea scăderii expunerilor neperformante denominate în valută. Astfel, rata creditelor neperformante aferente sectorului populației s-a redus cu 0,8 puncte procentuale în perioada martie 2018 – martie 2019, ajungând la valoarea de 4,5 la sută (Grafic 2.17).

Din punct de vedere al tipului de produs, cea mai mare scădere a fost înregistrată pentru creditul de consum, urmată de împrumuturile destinate achiziției de locuințe și expunerile aferente cardurilor de credit și overdraft.

În ceea ce privește instrumentele destinate acoperirii împotriva riscului de credit și asociate acestuia, asigurarea creditelor bancare este un astfel de tip de instrument. Înainte de criză piața asigurărilor de credite a reprezentat motorul de creștere pentru mulți asiguratori în condițiile în care erau puține restante la plata creditelor, iar despăgubirile se plăteau indiferent de cauze. Începând cu 2008 băncile au preferat să constituie provizioane în loc să cumpere asigurări întrucât riscul de neplata era mai mare. Cele mai uzuale asigurări sunt asigurarea imobilului și asigurarea de viața a împrumutatului.

Instrumentele de credit derivate au permis sistemului bancar românesc să contribuie la creșterea finanțării acordate sectorului real prin redistribuirea riscului finanțării către mai multe entități din sectorul financiar. Falimentul Lehman Brothers la 15 septembrie 2008 și salvarea AIG de la faliment au fost primele cazuri care au atras atenția asupra deficiențelor de funcționare a pieței instrumentelor derivate. Comisia Europeană s-a angajat să adopte inițiative pentru creșterea transparenței și pentru a oferi soluții la problemele legate de stabilitatea financiară. Comisia a propus compensarea prin intermediul contrapartidelor centrale a contractelor standard cu instrumente financiare, acest procedeu reducând riscul de credit al contrapartidei. Pentru a-și menține un nivel ridicat de profitabilitate și pentru a face față concurenței, după anul 2008, băncile au fost nevoite să-și asume și să gestioneze în mod eficient riscuri mai mari, atât în nume și conținut propriu, cât și în numele clienților lor, în condițiile în care indicatorul de solvabilitate a înregistrat o depreciere artificială, datorată trecerii la metodologia de calcul stabilită de Acordul de la Basel.

Băncile din sistemul bancar românesc folosesc mai multe tipuri de instrumente financiare derivate (contracte forward și futures, opțiuni valutare, swap-uri valutare etc.) ca soluții adecvate de acoperire a riscului.

3. Concluzii

Cu cât numărul creditelor neperformante scade, cu atât rentabilitatea portofoliului de credite crește, și, implicit, marja de profit a băncii de pe urma portofoliului de credite diverse.

În urma analizei datelor și informațiilor furnizate de BNR am tras următoarele concluzii:

- un scoring realizat de către bancă pentru client (persoana fizică sau juridică) mult mai drastic, cu documente aferente plauzibile și metode de combatere eficiente: adeverință angajat cu minim 1 an vechime la locul de muncă, scoring mic pentru persoanele sub 23 de ani deoarece nu prezintă încredere din punct de vedere al maturității și respectării îndatoririlor, rata de îndatorare fixată prin lege (recent).

După cum bine știm, unul dintre motivele crizei economice din 2008 a fost și oferirea creditelor fără dovezi clare de posibilitate a achitării acestora, exemplu: creditul pentru pitici de grădiniță oferit de Banca HVB Tiriac care a devenit unul dintre cele mai neperformante credite, pentru acesta solicitându-se doar buletinul;

- măsuri prudențiale cum ar fi asigurarea creditelor băncii;

- folosirea instrumentelor derivate pentru diminuarea riscului de credit cum ar fi: contracte futures, contracte forward pe curs de schimb, contracte swap pe rata dobânzii/devize, etc. Dezvoltarea utilizării instrumentelor financiare derivate poate contribui, în condiții de respectare a prudenței bancare, la fructificarea oportunităților pentru creșterea fluxurilor de capital către economia românească.

Referințe

- www.bnr.ro/raport, Stabilitate financiară, 2014.
- Country Report Romania, 2018.
- Sondaj trimestrial privind riscurile sistemice, decembrie 2018.
- Raport asupra stabilității financiare, iunie 2019
- Frederic S.Mishkin, „The Economics of Money, Banking and Financial Markets”, Columbia University, editia a -7-a, 2004, chapter 9
- Rădoi Mădălina „Gestiune bancară”, Editura Economică, București, 2009
- <http://www.bvb.ro/info/Introducere%20in%20IFD.pdf> - Introducere în instrumente financiare derivate;

IMPORTANȚA ȘI EVOLUȚIA LEASINGULUI ÎN FINANȚAREA ACTIVITĂȚILOR ECONOMICE

Dan Gabriel NAE*

Abstract

În România, în ultimii ani, leasingul a devenit una dintre principalele surse de finanțare pe termen mediu și lung, fiind preferat de companiile mici și mijlocii în detrimentul împrumuturilor bancare, astfel ocupând un loc important în economia națională. Necesitatea tot mai accentuată de a fi la zi cu modernizarea echipamentelor industriale și tehnologice, a generat dorința companiilor de a-și îmbunătăți activitatea, fără a-și diminua fluxurile de trezorerie prin ieșiri de numerar importante. Leasingul financiar, prin caracteristicile sale, oferă beneficiarilor un pachet complex de servicii speciale, respectiv întreținere, service, asigurare. El asigură o finanțare care protejează cifra de afaceri și degreveză compania de riscul de lichiditate, leasingul financiar reprezentând astfel o operațiune de o importanță deosebită.

Prin acest articol se urmărește evoluția și importanța leasingului pe piața financiară din România privind finanțarea activităților economice.

Cuvinte cheie: leasing financiar, finanțare, piața de leasing, economie națională.

1. Introducere

De-a lungul anilor, în România, cea mai cunoscută și întâlnită metodă de finanțare a fost creditul bancar. Însă, cu trecerea timpului, instituțiile care oferă finanțări au fost nevoite să-și lărgescă portofoliul pentru a cuprinde cât mai multe servicii care să satisfacă cerințele posibililor clienți. Astfel, în anul 1994, a luat naștere ROMLEASE S.A., prima societate de leasing din România.

Reglementarea legislativă a operațiunilor de leasing a fost definită pentru prima dată de Ordonanța 51/1997 care a trasat caracteristicile acestui tip de finanțare în România. Apariția primelor companii de leasing a fost caracterizată de un trend relativ scăzut, aspectele generale ale economiei nefiind încurajatoare pentru investitori, mediul de afaceri rămânând focusat pe clasicile produse de credit existente în piață la acel moment.

În prezent, reglementările la nivel național privind leasingul¹ spun că: “leasingul reprezintă operațiunea prin care o parte, denumită locator/finanțator, transmite pentru o

---

* Student, Facultatea de Economie și Administrarea Afacerilor, Universitatea “Nicolae Titulescu” din București (e-mail: naedan@univnt.ro). Acest studiu a fost elaborat sub coord. Conf. univ. dr. Rădoi Mădălina (e-mail: radoimadalina@univnt.ro).

¹ V. Dragotă, L. Obreja Brașoveanu, M. Dragotă, Management financiar. Ediția a doua. Volumul 1 – Diagnosticul financiar al companiei, Ed. Economica, București, 2012

perioadă determinate dreptul de folosință asupra unui bun al cărui proprietar este celeilalte părți, denumită utilizator, la solicitarea acestuia, contra unei plăți periodice, denumită rată de leasing, iar la sfârșitul perioadei de leasing, locatorul/ finanțatorul se obligă să respecte dreptul de opțiune al utilizatorului de a cumpăra bunul, de a prelungi contractual de leasing ori de a înceta raporturile contractuale. Utilizatorul poate opta pentru cumpărarea bunului înainte de sfârșitul perioadei de leasing dacă părțile convin astfel și dacă utilizatorul achită toate obligațiile asumate prin contract.”

Din punct de vedere economic, finanțarea prin leasing poate fi considerată o finanțare externă conform provenienței sursei de finanțare, un instrument de finanțare pe termen lung, din punct de vedere al duratei de finanțare și un instrument de investiții, privit din punct de vedere al exploatarei unui bun economic. Specialiștii în teoria și practica leasingului susțin aproape în unanimitate ideea că, în afacerile de leasing, avantajul prioritar se constituie la beneficiarul leasingului, care intră imediat în posesia bunului finanțat, finanțatorul, prin cumpărarea bunului și prin finanțarea beneficiarului, asigurându-i acestuia lichiditățile necesare pentru continuarea activităților de bază.

Decizia de a opta pentru leasing financiar, în raport cu alte tipuri de finanțare, se fundamentează, desigur pe compararea costurilor și avantajelor acestei operațiuni. Decizia de de finanțare este importanta, deoarece pe lângă criteriul principal privind costul procurării capitalurilor acționează o serie de restricții privind accesul la piața capitalurilor, legislația greoaie, situația financiară a societății. Cele mai accesibile surse sunt autofinanțarea, creditul bancar, leasingul sau vânzarea de active. Ca atare, companiile se pot finanța, teoretic, alegând dintre diferitele instrumente pe cele convenabile din punctul de vedere al costurilor, rapidității, eficienței lor. Rezultatele studiilor efectuate privind analiza structurii de capital a societăților românești a condus la următoarele opinii:

- companiile românești preferă în primul rând capitalul propriu pentru finanțare comparativ cu alte surse de capital, respectiv credite bancare, leasing, etc.;
- cauzele principale ale preferinței pentru sursele proprii de finanțare sunt costul capitalului, accesibilitatea acestor surse, politica proprie de finanțare, flexibilitatea procesului de finanțare, imposibilitatea obținerii capitalului necesar din alte surse și corespondența cu destinațiile investițiilor de capital;
- capitalul atras din surse proprii sau împrumutate nu a fost utilizat într-o măsură semnificativă pentru investiții productive în active fixe și comerciale sau active intangibile, ci mai ales pentru achiziționarea de autoturisme comerciale și alte destinații neproductive;
- societățile de leasing preferă să își finanțeze activitatea prin credite bancare, pe termen mediu, acestea fiind avantajate în obținerea unor credite cu dobândă preferențială (exista o diferențiere între captive care aleg, pe lângă credite bancare, creditul furnizor, intrucat producătorii – deținătorii acestor societăți – le utilizează numai pentru creșterea vânzărilor, în timp ce societățile de leasing independente depind numai de credit bancar);
- emisiunile de obligațiuni ale societăților de leasing au fost sporadice și fără succes, ca urmare a neîncrederii investitorilor în firmele emitente cotate;
- nu au existat societăți de leasing cotate la BVB, care să apeleze surse externe de finanțare atrase prin emisiuni noi de acțiuni.

Cu toate ca cel mai răspândit principiu de finanțare al societăților românești este autofinanțarea ce presupune ca beneficiarul finanțării să își asigure dezvoltarea cu forțe proprii a afacerii, se poate scăpa din vedere costul capitalului propriu comparativ cu costul capitalului de împrumut, realitatea economică și financiară aratand că, indiferent de

proveniență, costul capitalurilor se egalizează, în multe cazuri (respectiv costul capitalului propriu este chiar mai ridicat decât al celui împrumutat). Chiar dacă impune anumite costuri, leasingul financiar este de multe ori preferat, existând pentru beneficiar o serie de beneficii referitoare la: mecanismele de negociere de plată a ratelor de leasing; posibilitatea utilizării mai multor variante de leasing; accesul la tehnologii avansate de dezvoltare a activității; programarea riguroasă a cheltuielilor și lipsa garanțiilor suplimentare; posibilitatea folosirii bunului și după expirarea contractului, la rate mai reduse sau cumpărarea acestuia la valoarea reziduală; plata unor taxe și accize, pentru bunurile provenite din import, la valoarea reziduală, și nu în ultimul rând, o finanțare avantajoasă cu bunuri și cunoștințe (know-how) la prețuri modice.

Pentru societatea de leasing (finanțator), aceasta operațiune permite: obținerea unor câștiguri suplimentare din revânzarea sau reînchirierea echipamentelor, după perioada contractuală de bază; păstrarea dreptului de proprietate asupra bunurilor în regim de leasing financiar, cu garantarea finanțării acordate și obținerea de facilități la cumpărarea acestora, în cazul când se specializează pe anumite bunuri sau cumpără de la același furnizor. În concluzie, leasingul a fost și rămâne o formă avantajoasă de finanțare a afacerilor.

2. Literature review

Piața leasingului din România este compusă din câteva mii de agenți economici care funcționează conform normelor legislative: leasingul este domeniul principal de activitate și are un capital social de 50.000 RON. Toate informațiile despre piața de leasing sunt colectate de către membri asociațiilor de leasing ASLR (Asociația Societăților de Leasing din România) și ALB (Asociația de Leasing Bancar), fiecare având anumite criterii de alegere cu privire la indicatorii acestui segment. Asociația Societăților Financiare din România (ALB) înființată în martie 2004 și Asociația Societăților de Leasing din România (ASLR), fondată mai devreme, în februarie 1996, au ca scop reprezentarea intereselor companiilor de leasing membre, precum și desfășurarea activității pe o piață reglementată și sigură.

Având în vedere că economia românească este o economie emergentă, această tehnică de finanțare a căpătat o amploare notabilă începând cu anul 2001 în contextul în care mijloacele financiare necesare dezvoltării unei afaceri sau a ramurii de producție a unui business erau limitate sau chiar inexistente. De atunci și până în prezent, pe piața din România s-au făcut apariția 3 tipuri de leasing: leasing-ul direct, leasing-ul financiar și leaseback și vânzare.

Piața de leasing se împarte la momentul actual în două categorii: leasing-ul financiar și leasing-ul operational. Leasing-ul operational este specific în special întreprinderilor mici și mijlocii, microîntreprinderilor și societăților în curs de dezvoltare. Se poate face o comparație între cele două tipuri de leasing (financiar și operational) prin prisma prevederilor legate de contract.

Conform Codului Fiscal, contractul de leasing financiar trebuie să îndeplinească cel puțin una din următoarele condiții:

1. Riscurile și beneficiile dreptului de proprietate asupra bunului care este obiect al leasingului sunt transferate utilizatorului la momentul în care contractul de leasing produce efecte (momentul în care utilizatorul este îndreptățit să folosească bunul);

2. În contractul de leasing este prevăzut transferul dreptului de proprietate asupra bunului care este obiect al leasingului către utilizator la momentul expirării contractului;
3. Este prevăzută opțiunea utilizatorului de a cumpăra bunul la momentul expirării contractului, iar valoarea reziduală exprimată în procente este mai mică sau egală cu diferența dintre durata normală de funcționare maximă și durata contractului de leasing, raportată la durata normală de funcționare maximă, exprimată în procente;
4. Perioada contractului de leasing depășește 80% din durata normală de funcționare maximă a bunului care face obiectul leasingului. În înțelesul acestei definiții, perioada de leasing include orice perioadă pentru care contractul de leasing poate fi prelungit;
5. Valoarea totală a ratelor de leasing, mai puțin cheltuielile accesorii, este mai mare sau egală cu valoarea de intrare a bunului.

Anul 2017 a fost un an bun pentru industria de leasing financiar, în primele 9 luni ale anului, companiile de leasing finanțând bunuri în valoare de 7.626 miliarde RON în creștere cu 14% față de aceeași perioadă a anului trecut. Totuși, deși creșterea a fost robustă având în vedere maturizarea pieței de leasing, remarcăm o încetinire a dinamicii de creștere comparativ cu anii anteriori.

Motorul creșterii îl reprezintă vânzarea de autoturisme, care sunt pe plus cu 24% comparativ cu 2016 și reprezintă 38% din totalul finanțărilor. Din punct de vedere procentual și vehiculele comerciale ușoare au înregistrat +27% față de anul trecut, însă ponderea este mică în totalul volumelor finanțate. În ceea ce privește vehiculele comerciale grele ponderea ramane aproape aceeași (34% din piața), după mulți ani de creștere susținută. Acest lucru se datorează creșterii spectaculoase a achiziției de echipamente agricole (+48%), toate celelalte categorii înregistrând scaderi. Si finanțările din sectorul imobiliar au crescut cu 54%, însă ponderea este foarte mică din total piața. 21% din totalul finanțărilor au fost făcute în moneda națională, față de doar 14% în 2015. De asemenea, 78% din finanțări sunt acordate pentru bunuri noi și 22% pentru second-hand. Cele mai multe contracte sunt încheiate tot pe 4-5 ani, însă se constată o mică creștere și pentru contractele pe 6 ani.

Datele Asociației Societăților Financiare – ALB România, ce reunesc 90% din companiile de leasing financiar, arată că avansul industriei din primele trei trimestre ale anului 2017 s-a datorat, în principal, majorării finanțărilor de autoturisme (+24% an/an) și vehicule comerciale ușoare (+27% an/an). În schimb, finanțările noi pentru vehicule comerciale grele, “vedetele” din trecut, au înregistrat, după câțiva ani de creștere susținută, o ușoară scădere (-2% an/an).

Astfel, în perioada ianuarie-septembrie 2017, autoturismele și-au majorat cota de piață în totalul finanțărilor noi, la 38%, de la 34% în 2015, câștigând teren în defavoarea vehiculelor comerciale grele.

Deși se observă un trend de orientare a finanțărilor noi în leasing financiar către moneda locală, cele în euro rămân în continuare predominante, deținând o cotă de 79% în total, în scădere însă față de 2014, când reprezentau 85%.

Piața este încă dominată în euro, dar se observă o creștere a finanțărilor în moneda locală. Dacă în 2014, ponderea acestora era de aproximativ 15%, în septembrie 2017 a depășit 20%.

În funcție de durata contractelor, ponderile finanțărilor se mențin relativ constante comparativ cu 2016, singura creștere fiind înregistrată la contractele încheiate pe perioade de 5-6 ani. Astfel, durata de finanțare cel mai des întâlnită este de 4-5 ani (pondere de

41%), urmată de cea de 3-4 ani (21%), 2-3 ani (17%), 5-6 ani (6%), 1 an (6%), 1-2 ani (5%) și peste 6 ani (2%). Ultima perioadă este caracteristică finanțării în leasing financiar a sectorului imobiliar.

În ceea ce privește valoarea medie a bunurilor finanțate de companiile de leasing membre ale ALB România, aceasta se situează la 127.000 lei, în ușoară scădere față de sfârșitul anului 2016. Astfel, valoarea medie a autoturismelor finanțate a scăzut la 84.417 lei comparativ cu decembrie 2016, când se plasa la 85.861 lei. Și pentru vehiculele comerciale valoarea medie s-a redus față de finalul anului trecut, de la 162.184 lei la 158.546 lei. Spre deosebire de mașini, valoarea medie a echipamentelor finanțate a crescut cu 12% față de decembrie 2016. Leasingul financiar în 2017, respectiv 2018 s-a dezvoltat și și-a continuat expansiunea atât ca și curent printre consumatori cât și ca piața de profil. Valoarea totală a pieței leasingului financiar la finalul lui 2017 era de 2,2 miliarde de euro

La sfârșitul anului 2018, totalul finanțărilor noi prin leasing financiar cuprinde operațiuni în valoare de 10.83 miliarde RON, cu 14% mai mult față de cifrele înregistrate la finele anului 2017. De asemenea, 2018 este considerat cel mai bun an de după criză pentru piața de leasing financiar, iar acest lucru este datorat în mare parte majorării finanțărilor din segmentul auto. Acest segment s-a dezvoltat prin cererea pentru autovehicule noi, dar și pentru cele la mâna a doua. Acest segment produce aproximativ 80% din totalul afacerilor firmelor de profil.

În totalul creditelor acordate la nivelul instituțiilor financiare nebancale, la valoare netă, pe o traiectorie ascendentă s-au plasat atât finanțările sub forma leasingului financiar (avans de 12,9 la sută), cât și soldul altor tipuri de credite care și-au continuat tendința de creștere (7 la sută) într-un ritm semnificativ mai temperat comparativ cu sfârșitul anului 2017.

Experiența evoluției pieței de leasing, în țările cu economie dezvoltată, demonstrează că factorii de bază care asigură o ascensiune continuă a serviciilor de leasing sunt uzura accelerată a activelor care formează obiectul leasingului și susținerea complexă din partea statului.

Factorii stimulatori ai dezvoltării leasingului constituie avantajele fiscale, în comparație cu creditarea bancară (uzura accelerată, inclusiv atribuirea plăților de leasing la costuri de producție etc.), modalitatea accesibilă de finanțare a mijloacelor fixe, precum și riscurile moderate pentru vânzătorii de automobile și utilaje fabricate de producătorii autohtoni.

Ritmul de creștere relativ modest de dezvoltare a pieței serviciilor de leasing este condiționat, nu numai de mediul investițional din economie, dar și de efortul redus din partea instituțiilor publice în promovarea acestor servicii.

Tendențele pentru perioada imediat următoare pot fi considerate favorabile din punct de vedere al profiturilor. Companiile de leasing trebuie să limiteze nivelul investițiilor și să-și orienteze activitățile spre obținerea eficienței optime, în condițiile creșterii economice sustenabile.

Utilizarea leasing-ului financiar trebuie să devină practica uzuală deoarece majorarea venitului reinvestit demonstrează sporirea încrederii investitorilor, contribuie la armonizarea și claritatea aplicării sistemului de leasing, asigură dezvoltarea unui mediu atractiv atât pentru investitorii locali, cât și pentru cei străini.

Decizia de achiziționare a unui bun în leasing trebuie luată numai după o atentă analiză a avantajelor și dezavantajelor pe care aceasta le poate aduce companiei. Numai astfel se va achiziționa bunul dorit cu un maxim de efect și cu un minim de efort pentru companie. Astfel, în luarea deciziei de finanțare prin leasing trebuie puse în balanță atât

avantajele economico-financiare cât și dezavantajele pe care leasingul le poate avea pentru societate.

3. Concluzii

Conform valorilor furnizate de către Asociația Societăților Financiare din România – ALB piața de leasing financiar cât și piața de leasing operational mențin prognozele optimiste care arată chiar o ușoară creștere. Aceasta este fundamentată în principal pe încercarea de repornire a unor motoare ale economiei, cum ar fi producția industrială, infrastructura, domeniul transporturilor și, de ce nu, agricultura.

Leasingul va continua să existe și să se dezvolte, având în vedere că și în acest domeniu există un decalaj însemnat față de țările vecine.

Creșterea ponderii sectorului privat în România, creșterea mediului concurențial în care activează firmele/agenții economici a determinat o mult mai atentă și judicioasă organizare a resurselor financiare și direcționarea lor către cât mai multe sectoare de activitate. În acest fel, leasing-ul a devenit un instrument de finanțare din ce în ce mai folosit, avantajele acestuia, în comparație cu alte modalități de finanțare a achiziționării de mijloace fixe, promovând-ul ca un factor important al creșterii economice.

Un alt domeniu cu potențial neexploatat pentru leasing ar fi cel al mașinilor second-hand, în condițiile în care volumele de vânzări pe acest segment cresc. Societățile de leasing ar putea așadar urmări o restructurare a portofoliului de activități, acordând și acestui segment de mașini second hand o importanță considerabilă.

Și în domeniul agroalimentar există un potențial încă neexploatat. Dezvoltarea reală a acestui sector depinde însă nu doar de deschiderea finanțatorilor ci, mai ales, de strategii naționale consecvente care să încurajeze pe termen lung investițiile în agricultura și industria alimentară.

Analizând rezultatele, propunerea mea ar fi menținerea unei rate a dobânzii la leasing la un nivel optim astfel încât utilizatorul să dea preferință anume leasingului și nu altor modalități de împrumut, dar și acordarea de reduceri pentru clienții permanenți, pentru a atrage potențialii clienți

Referințe

- O.G. 51/1997 privind operațiunile de leasing și societățile de leasing republicată în MO nr.9/2000, cu modificările ulterioare
- Art. 7 din Codul Fiscal
- www.zf.ro;
- www.aslr.ro;
- www.alb-leasing.ro;
- www.bnro.ro, Raport anual 2018, pag.149
- http://doctorate.ulbsibiu.ro/wp-content/uploads/REZUMAT_POPADANIELArom.pdf

Anexe

- cerere de finanțare și fișa sintetică completate – original;
- factura proformă emisă de furnizor / înștiințare preț / precontract de vânzare-cumpărare - copie;
- specificație tehnică în care să se menționeze caracteristicile tehnice ale bunului finanțat, lista dotărilor standard și opționale precum și prețul acestora – copie;

- acord de consultare a bazei de date a Centralei Riscurilor Bancare (3 exemplare) –original;
- declarație privind identitatea beneficiarului real al fondurilor - original.
- certificatul de înmatriculare, actele constitutive și actele adiționale la actele constitutive (dacă este cazul) – copie;
- hotărâre a organelor statutare (AGA, CA etc.) din care să rezulte acordul acționarilor/asociaților privind achiziționarea bunului în leasing, precum și împuternicirea persoanelor ce reprezintă firma în negocierea și semnarea contractului de leasing - original;
- actul de identitate al persoanei care semnează contractul de leasing - copie;
- specimen de semnătura vizat de bancă – conformat cu originalul de bancă.
- ultimele două bilanțuri anuale disponibile vizate de Administrația Financiară însoțite de balanțele și anexele aferente - copie. În situația în care societatea nu are disponibile 2 situații financiare anuale, se va solicita un girant care să îndeplinească această condiție;
- ultima balanță de verificare disponibilă (cu rulaje lunare în vederea cuantificării obligațiilor de plată la bugetul de stat), semnată și ștampilată – copie;
- certificat de atestare fiscală sau copie după ordinele de plată care atestă plata la zi a obligațiilor către bugetul general consolidat.

DIAGNOSTICUL POZIȚIEI FINANCIARE A UNEI SOCIETĂȚI DIN DOMENIUL HOTELIER

Mihaela–Nicoleta BODIU*

Abstract

Diagnosticul poziției financiare reprezintă o componentă esențială a diagnosticului financiar, care urmărește analiza relației dintre activele, datoriile și capitalurile proprii deținute de firmă. Scopul acestui articol este de a analiza poziția financiară a unei societăți din domeniul hotelier, pornind de la informațiile furnizate desituațiile financiare aferente perioadei 2016-2019 și utilizând metoda empirică. Pentru realizarea diagnosticului poziției financiare am calculat și interpretat evoluția ratelor de structură a activelor, datoriilor și capitalului propriu, indicatorii și ratele de echilibru financiar și de îndatorare. Scopul analizei efectuate a fost identificarea evoluției și mutațiilor structurale survenite în cadrul celor trei componente ale poziției financiare (active, datorii și capital propriu) și a evoluției echilibrului financiar dintre nevoile de finanțare și resursele firmei. Pe baza rezultatelor obținute, managerii societăților elabora noi strategii pentru îmbunătățirea echilibrului financiar al firmei.

Cuvinte cheie: *diagnostic financiar, poziție financiară, echilibru financiar, fond de rulment, nevoie de fond de rulment, trezorerie netă, rata lichidității, rata solvabilității*

1. Introducere

”Analiza financiară are menirea de a oferi celorlalte științe economice, în special celor ce tratează problema de fundamentare a deciziilor legate de societatea comercială, o caracterizare cât mai adecvată a situației cu care aceasta se confruntă”¹

Poziția financiară a întreprinderii este definită de resursele economice pe care aceasta le controlează, de structura financiară a activelor, datoriilor și capitalului propriu, de lichiditatea și solvabilitatea valorilor economice și de capacitatea de adaptare la schimbările survenite în mediul în care își desfășoară activitatea.

Punctul de pornire în analiza poziției financiare a unei societăți este studiul structurii financiare a bilanțului, ceea ce înseamnă studiul relațiilor care există între diferite tipuri de active, datorii și capitaluri, care să definească condițiile de echilibru financiar al întreprinderii, cu alte cuvinte, capacitatea de a asigura solvabilitatea sa pentru a preîntâmpina riscul de faliment.

---

* Student, Facultatea de Economie și Administrarea Afacerilor, Universitatea “Nicolae Titulescu” din București; (e-mail: nicoletabodiu@univnt.ro). Acest studiu a fost elaborat sub coordonarea prof. univ. dr. Maria Grigore (e-mail: mgrigore@univnt.ro).

¹R. Gherghina, I. Duca, “Gestiunea financiară a întreprinderii”, Ed. Universitară, 2012, p.79

Putem defini bilanțul ca fiind documentul contabil de sinteză prin care se prezintă elemente de activ, datorii și capital propriu ale întreprinderii la sfârșitul exercițiului financiar precum și în alte situații prevăzute de lege (fuziune, încetare activitate etc).

Bilanțul caracterizează mărimea resurselor și a utilizărilor la care a recurs un agent economic în cursul unei perioade. Îndeplinind funcția de reflectare a stării patrimoniale a întreprinderii, bilanțul se încheie la sfârșitul perioadei de gestiune, pe elemente de activ, datorii și capitaluri proprii.

Ecuția fundamentală a poziției financiare este $CAPITAL\ PROPRIU = ACTIV - DATORII$. Pentru a avea o poziție financiară pozitivă, valoarea capitalului propriu trebuie să fie mai mare sau cel puțin egală cu valoarea economică. Aceasta condiție indică faptul că entitatea are posibilitatea să-și plătească datoriile față de terți, atât pe parcursul desfășurării activității cât și în momentul lichidării.

Analiza poziției financiare evidențiază căile de realizare a echilibrului financiar având ca obiective:

- stabilirea echilibrului pe termen lung, prin calcularea fondului de rulment, care rezultă din compararea capitalului resurselor permanente cu utilizările permanente;
- stabilirea echilibrului pe termen scurt, prin calcularea nevoii de fond de rulment, care rezultă din compararea activelor curente cu obligațiile pe termen scurt.
- stabilirea echilibrului monetar, determinat prin calcularea trezoreriei nete.

Societatea a cărei poziție financiară o voi analiza se numește Miotur și este constituită sub forma juridică a unei societăți cu răspundere limitată, având un capital social de 200 lei. Conducerea societății este asigurată de un singur administrator cu drepturi depline.

Personalul societății este format din 32 de persoane, dintre care: 17 persoane direct implicate în activitatea de hoteluri (3 bucătari, 2 ajutor bucătari, 3 recepționeri, 3 ospătari, 6 cameriste); 2 persoane pentru relațiile cu terții (acestea se ocupă cu întocmirea documentelor necesare pentru bancă, contabilitate primară, redactarea contractelor încheiate cu clienții, contactarea furnizorilor, întocmirea documentelor necesare obținerii avizelor); 13 persoane pentru partea de dezvoltare și modernizare (zidari, zugravi, electricieni, etc).

Societatea Miotur are ca obiect de activitate potrivit codului CAEN – 5510 “Hoteluri și alte facilități de cazare”. Serviciile oferite cuprind: servire masă în restaurant propriu, organizare evenimente (capacitate 40-220 persoane), cazare de tip camping, apartamente și vile pentru familie/ grupuri, parcare, terasă, spațiu verde. Clienții vizați sunt persoane de toate vârstele, dar în prezent cei mai mulți clienți sunt persoane cu vârsta cuprinsă între 20-45 ani.

În prima parte a articolului voi analiza poziția financiară a firmei prin prisma ratelor de structură a activelor, datoriilor și capitalului propriu. Această analiză se va efectua pe baza datelor din bilanțul contabil din perioada 2016-2019.

Următorul pas va fi calcularea și interpretarea indicatorilor de echilibru financiar, pe baza bilanțului financiar din perioada 2016-2019, respectiv: situația netă, fondul de rulment, nevoia de fond de rulment și trezoreria netă.

În final voi calcula ratele de echilibru financiar: ratele de lichiditate, rata solvabilității și ratele de îndatorare.

2. Analiza poziției financiare prin prisma ratelor de structură

Prima etapă a diagnosticului poziției financiare presupune calcularea unor rate de structură care evidențiază anumite caracteristici financiare ale societății, precum lichiditatea, autonomia financiară și calitatea echilibrului financiar pe termen scurt sau pe termen lung.

Analiza structurii elementelor din bilanț se realizează cu ajutorul ratelor calculate ca raport între un element dintr-o grupă a bilanțului și totalul grupei din care acesta face parte.

Construirea portofoliului de active și alegerea finanțării lor sunt determinate de mai mulți factori, în funcție de specificul activității, și anume: factori tehnici, factori economici, factori financiari și factori juridici.

Pentru realizarea diagnosticului structurii poziției financiare se vor calcula: ratele de structură ale activelor, ratele de structură ale datoriilor și ratele de structură ale capitalului.

2.1. Ratele de structură ale activelor

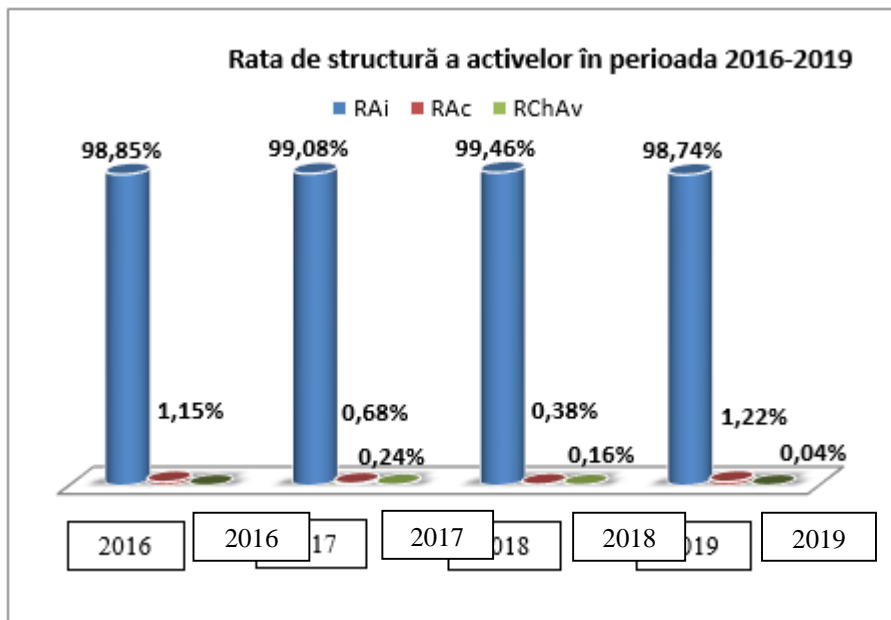
Pornind de la bilanțurile contabile ale societății în perioada 2016-2019 vom calcula ponderea pe care o dețin activele imobilizate, activele circulante și cheltuielile în avans din totalul activului societății. (Tabelul nr. 1)

Tabel nr. 1 Structura activelor din bilanțul Societății Miotur S.R.L.

Element	Valoare în bilanț(lei)				Pondere deținută (%)			
	2016	2017	2018	2019	2016	2017	2018	2019
Active imobilizate	4.308.429	4.263.749	4.166.607	4.258.660	98,85	99,08	99,46	98,74
Active circulante	50.248	29.214	15.723	52.477	1,15	0,68	0,38	1,22
Cheltuieli în avans	-	10.343	6.899	1.928	0,00	0,24	0,16	0,04
TOTAL	4.358.677	4.303.306	4.189.229	4.313.065	100	100	100	100

Sursa: Prelucrare autor pe baza datelor din situațiile financiare anuale ale societății, pentru perioada 2016 – 2019

Din reprezentarea grafică (fig. nr. 1) se observă pe întreaga perioadă analizată activele imobilizate dețin circa 99% din totalul activului, în timp ce activele circulante reprezintă între 0,38% și 1,22% din totalul activului. Cheltuielile în avans dețin o pondere nesemnificativă în activul total. Valoarea mare a ratei activelor imobilizate indică o capacitate redusă a societății de a se adapta schimbărilor bruște ale cerințelor pieței.

Fig. nr. 1 Ratele de structură a activelor din bilanțul Societății Miotur S.R.L.

Pe baza elementelor patrimoniale prezentate anterior, am calculat ratele specifice fiecărei componente din structura activelor.

2.1.1. Rata activelor imobilizate

Măsoară ponderea elementelor patrimoniale aflate în permanență în patrimoniul societății și arată gradul de imobilizare a capitalului.

Pentru ca analiza ratelor din structura elementelor de activ să fie completă, se calculează ratele de structură ale activelor imobilizate (tabelul nr. 2). Având în vedere faptul că societatea nu deține imobilizări financiare, vom calcula doar rata imobilizărilor necorporale și rata imobilizărilor corporale.

Tabel nr. 2 Structura activelor imobilizate din bilanțul Societății Miotur S.R.L.

Element	Valoare în bilanț(lei)				Pondere deținută (%)			
	2016	2017	2018	2019	2016	2017	2018	2019
Imobilizări necorporale	-	177	-	312	0,00	0,00	0,00	0,01
Imobilizări corporale	4.308.429	4.263.572	4.166.607	4.258.348	100,00	100,00	100,00	99,99
TOTAL ACTIV IMOBILIZAT	4.308.429	4.263.749	4.166.607	4.258.660	100	100	100	100

Sursa: Prelucrare autor pe baza datelor din situațiile financiare anuale ale societății, pentru perioada 2016-2019

În urma defalcării activului imobilizat pe componente, observăm că imobilizările corporale (terenul, spațiile de cazare, restaurantele) reprezintă între 99,99% și 100% din activul imobilizat.

2.1.2. Rata activelor circulante

Măsoară gradul de lichiditate al patrimoniului.

În structura acesteia intră: rata stocurilor, rata creanțelor și rata disponibilităților bănești (casa și conturi la bănci).

Tabel nr. 3 Structura activului circulant din bilanțul Societății Miotur S.R.L.

Element	Valoare în bilanț(lei)				Pondere deținută (%)			
	2016	2017	2018	2019	2016	2017	2018	2019
Stocuri	12.603	11.699	15.203	12.183	25,08	40,05	9,67	23,22
Creanțe	23.170	12.101	29.262	16.133	46,11	41,42	18,61	30,74
Casa și conturi la bănci	14.475	5.414	112.765	24.161	28,81	18,53	71,72	46,04
TOTAL ACTIV CIRCULANT	50.248	29.214	157.230	52.477	100	100	100	100

Sursa: Prelucrare autor pe baza datelor din situațiile financiare anuale ale societății, pentru perioada 2016-2019

Evoluția ratelor de structură ale activelor circulante (rata stocurilor, rata creanțelor și rata disponibilităților bănești) este reprezentată în fig. nr. 2.

Societatea analizată are o pondere foarte scăzută a activului circulant, după cum ne arată cifrele obținute în primul tabel.

În urma defalcării activului circulant pe componente, observăm că rata creanțelor deține cea mai mare pondere în anii 2016-2017 (46,11% respectiv 41,42%), scăzând în 2018 la 18,61%, pentru ca în 2019 să se ridice la 30,74%.

Valoarea calculată a ratei stocurilor variază între 9,67% și 40,05%, dar în valoare absolută variația stocurilor nu este semnificativă (între 11.669 lei și 15.203 lei). Dacă ținem cont de domeniul de activitate al societății, și anume hotel (turism), valoarea redusă a ratei este explicabilă.

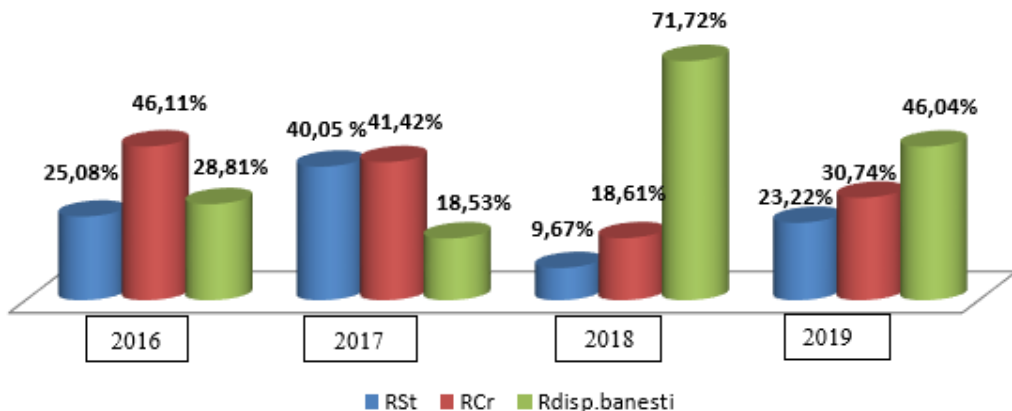

Fig. nr. 2 Ratele de structură a activelor circulante din bilanțul Societății Miotur S.R.L.

Valoarea calculată a ratei stocurilor variază între 9,67% și 40,05%, dar în valoare absolută variația stocurilor nu este semnificativă (între 11.669 lei și 15.203 lei). Dacă ținem cont de domeniul de activitate al societății, și anume hotel (turism), valoarea redusă a ratei este explicabilă.

Valoarea ratei disponibilităților bănești variază între 18,53% (în anul 2017) și 71,72% (în anul 2018). În raport cu ratele celorlalte componente ale activelor circulante, aceste valori sunt mari, mai ales în anul 2018 când disponibilitățile firmei în casa și conturi la bănci sunt de 112.765 lei.

2.2. Ratele de structură a elementelor de pasiv

În mod asemănător, utilizând datele din bilanțul societății, vom calcula ratele de structură a elementelor din pasivul bilanțier din perioada 2016-2019 (tabelul nr. 4).

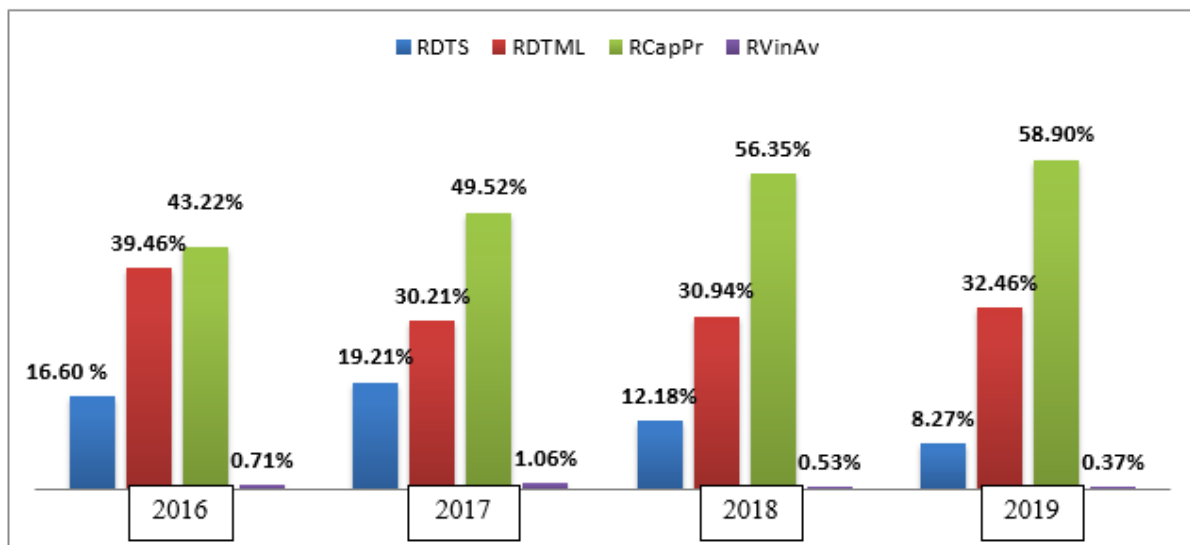
Tabel nr. 4 Structura elementelor de pasiv din bilanțul Societății Miotur S.R.L.

Element	Valoare în bilanț(lei)				Pondere deținută (%)			
	2016	2017	2018	2019	2016	2017	2018	2019
DTS	723.657	826.861	527.308	356.635	16,60	19,21	12,18	8,27
DTML	1.720.000	1.300.000	1.340.000	1.400.000	39,46	30,21	30,94	32,46
Venituri înreg. avans	31.000	45.637	23.073	15.963	0,71	1,06	0,53	0,37
Capitaluri proprii	1.884.020	2.130.808	2.440.355	2.540.467	43,22	49,52	56,35	58,90
TOTAL PASIV	4.358.677	4.303.306	4.330.736	4.313.065	100	100	100	100

Sursa: Prelucrare autor pe baza datelor din situațiile financiare anuale ale societății, pentru perioada 2016-2019

Rata capitalurilor proprii, numită și rata autonomiei globale reprezintă ponderea surselor proprii în totalul mijloacelor folosite pentru finanțarea activității societății. Analizii financiare recomandă un nivel minim al ratei de 33%. Din figura nr. 3 observăm că în cazul societății Miotur S.R.L. capitalurile proprii dețin cea mai mare pondere în totalul resurselor firmei, aceasta variind între 43,22% - 58,90%, mult peste valoarea minimă admisă de 33%. Societatea are o autonomie financiară bună, care îi permite obținerea unui credit bancar dacă va avea nevoie. Aprecierea continuă a acestei rate de la an la an se datorează creșterii capitalurilor proprii în raport cu pasivul total al societății.

Având în vedere valoarea capitalurilor proprii în comparație cu datoriile societății, putem spune că societatea este capabilă să-și onoreze datoriile, atât cele pe termen scurt, cât și cele pe termen mediu și lung.

Fig. nr. 3 Ratele de structură a pasivelor din bilanțul Societății Miotur S.R.L.

Cea mai mică pondere este deținută de valoarea datoriilor pe termen scurt (8,27% - 19,21%) ceea ce ne indică că societatea își achită la timp datoriile față de salariați, furnizori, stat. Rata datoriilor pe termen mediu și lung variază între 30% și 40%, iar veniturile în avans au valori ne semnificative.

2.2.1. Rata stabilității financiare

Reflectă ponderea surselor de finanțare ce rămân la dispoziția societății pentru o perioadă mai mare de 1 an din pasivul societății. Optimul acestei rate este de 67% (2/3 din pasiv).

Tabel nr. 5 Rata stabilității financiare a Societății Miotur S.R.L.

Element (lei)	2016	2017	2018	2019
1. Capitaluri proprii	1.884.020	2.130.808	2.440.355	2.540.467
2. DTL	1.720.000	1.300.000	1.340.000	1.400.000
3. CAPITAL PERMANENT (1+2)	3.604.020	3.430.808	3.780.355	3.940.467
4. TOTAL PASIV	4.358.677	4.303.306	4.330.736	4.313.065
(%) Rsf = Capital perm/T pasiv *100	82,69%	79,72%	87,29%	91,36%

Sursa: Prelucrare autor pe baza datelor din situațiile financiare anuale ale societății, pentru perioada 2016-2019

2.2.2. Rata de îndatorare globală/datoriilor totale

Reflectă ponderea datoriilor în totalul pasivului. O valoare optimă a acesteia este de 67% (o pondere ridicată a surselor de finanțare externe atrăgând cu sine apariția unor costuri suplimentare).

Tabel nr. 6 Rata îndatorării globale a Societății Miotur S.R.L.

Element (lei)	2016	2017	2018	2019
1. DTS	723.657	826.861	527.308	356.635
2. DTL	1.720.000	1.300.000	1.340.000	1.400.000
3. TOTAL DATORII (1+2)	2.443.657	2.126.861	1.867.308	1.756.635
4. TOTAL PASIV	4.358.677	4.303.306	4.330.736	4.313.065
(%) Rîg = T Datorii/T Pasiv *100	56,06%	49,42%	43,12%	40,73%

Sursa: Prelucrare autor pe baza datelor din situațiile financiare anuale ale societății, pentru perioada 2016-2019

Rata de îndatorare globală înregistrează valori descrescătoare de-a lungul perioadei analizate datorită reducerii semnificative a datoriilor în condițiile în care a pasivul total oscilează foarte puțin (în ambele sensuri) de la un an la altul (tabelul nr. 6).

3. Analiza poziției financiare pe baza bilanțului financiar

Prima etapă a acestei analize este transformarea bilanțurilor contabile din perioada 2016-2019 în bilanțuri financiare, în care activele sunt grupate după criteriul lichidității, iar pasivele după criteriul exigibilității.

Utilizând informațiile prezente în bilanțurile financiare, pe baza modelului considerat, voi determina indicatorii de analiză a situației patrimoniale, în următoarea ordine: situația netă, fondul de rulment, nevoia de fond de rulment și trezoreria netă.

3.1. Situația netă

Patrimoniul întreprinderii reprezintă totalitatea drepturilor și obligațiilor cu valoare economică și a bunurilor mobile și imobile ce aparțin societății. Patrimoniul mai poartă

denumirea de activ net contabil sau situație netă. Relația de calcul pentru situația netă este:
 $SN = \text{ACTIV} - \text{DATORII}^2$

Situația netă exprimă valoarea activului realizabil. Valoarea acestui indicator implică interes atât din partea asociaților și proprietarilor (deoarece aceștia vor să cunoască valoarea pe care o posedă), cât și din partea creditorilor (deoarece activul realizabil constituie gajul creanțelor lor). Situația netă evidențiază sumele ce vor reveni asociaților sau acționarilor în momentul lichidării.

Tabel nr. 7 Situația netă a Societății Miotur S.R.L.

Element	2016	2017	2018	2019
TOTAL ACTIV	4.358.677	4.303.306	4.330.736	4.313.065
DATORII	2.443.657	2.126.861	1.867.308	1.756.635
SN=A-D	1.915.020	2.176.445	2.463.428	2.556.430

Sursa: Prelucrare autor pe baza datelor din situațiile financiare anuale ale societății, pentru perioada 2016-2019

În tabelul nr. 7 este calculată valoarea situației nete a Miotur S.R.L. pentru perioada 2016-2019. Societate analizată a obținut o situație netă pozitivă și crescătoare, ceea ce reflectă o situație economică bună a firmei.

3.2. Fondul de rulment

Oferă informații pertinente atât despre echilibrul financiar al firmei, cât și despre lichiditatea acesteia și nivelul riscurilor la care se expune.

Fondul de rulment certifică existența unui echilibru financiar pe termen lung și se poate calcula în două modalități:

- f. Metoda tradițională: $FR = PTL - ATL$ (tabelul nr. 8)
- g. Metoda modernă: $FR = ATS - DTS^3$ (tabelul nr. 9)

Fondul de rulment – metoda tradițională

Tabel nr. 8 Fondul de rulment (metoda tradițională) al Societății Miotur S.R.L.

Element (lei)	2016	2017	2018	2019
PTL	3.604.020	3.430.808	3.780.355	3.940.467
ATL	4.308.429	4.263.749	4.166.607	4.258.660
FR=PTL-ATL	(704.409)	(832.941)	(386.252)	(318.193)

Sursa: Prelucrare autor pe baza datelor din situațiile financiare anuale ale societății, pentru perioada 2016-2019

Fondul de rulment – metoda modernă

²R. Gherghina, I. Duca, „Gestiunea financiară a întreprinderii”, Ed. Universitară, 2012

³ M. Grigore, *Fiscalitate și gestiune fiscală*. Note de curs, eLis 2019

Tabel nr. 9 Fondul de rulment (metoda modernă) al Societății Miotur S.R.L.

Element (lei)	2016	2017	2018	2019
ATS	50.248	39.557	164.129	54.405
PTS	754.657	872.498	550.381	372.598
FR = ATS-PTS	(704.409)	(832.941)	(386.252)	(318.193)

Sursa: Prelucrare autor pe baza datelor din situațiile financiare anuale ale societății, pentru perioada 2016-2019

Valorile negative ale fondului de rulment semnifică insuficiența capitalului permanent pentru finanțarea nevoilor permanente. Ținând cont de domeniul de activitate al firmei, și anume turism, valorile negative ale fondului de rulment nu reprezintă o situație nefavorabilă, dacă ciclul de exploatare generează excedente de resurse suficiente pentru finanțarea immobilizărilor.

3.2.1. Fond de rulment propriu

Reprezintă excedentul capitalurilor proprii raportat la immobilizări și măsoară gradul de autonomie financiară al întreprinderii.

Valorile negative ale fondului de rulment propriu obținute în fiecare an al perioadei analizate (tabelul nr. 10) semnifică insuficiența fondurilor proprii pentru finanțarea activelor immobilizate și se datorează valorilor foarte ridicate ale immobilizărilor, care dețin circa 99% din activul total. Creșterea continuă a capitalurilor proprii determină totuși o majorare a fondului de rulment propriu de la un an la altul.

Tabel nr. 10 Fondul de rulment propriu al Societății Miotur S.R.L.

Element (lei)	2016	2017	2018	2019
CPR	1.884.020	2.130.808	2.440.355	2.540.467
ATL	4.308.429	4.263.749	4.166.607	4.258.660
FRP=CPR-ATL	(2.424.409)	(2.132.941)	(1.726.252)	(1.718.193)

Sursa: Prelucrare autor pe baza datelor din situațiile financiare anuale ale societății, pentru perioada 2016-2019

3.2.2. Fond de rulment împrumutat

Semnifică mărimea îndatorărilor pe termen lung a întreprinderii.

Din tabelul nr. 11 se observă că fondul de rulment împrumutat înregistrează valoarea maximă în primul an analizat, având o evoluție oscilantă în restul perioadei.

Tabel nr. 11 Fondul de rulment propriu al Societății Miotur S.R.L.

Element (lei)	2016	2017	2018	2019
FRI = DTL	1.720.000	1.300.000	1.340.000	1.400.000

Sursa: Prelucrare autor pe baza datelor din situațiile financiare anuale ale societății, pentru perioada 2016-2019

În tabelul nr. 12 este prezentată structura fondului de rulment în perioada 2016-2019, pornind de la relația: $FR = FRP + FRI$

Tabel nr. 12 Fondul de rulment al Societății Miotur S.R.L.

Element (lei)	2016	2017	2018	2019
FRP	(2.424.409)	(2.132.941)	(1.726.252)	(1.718.193)
FRI	1.720.000	1.300.000	1.340.000	1.400.000
FR=FRP+FRI	(704.409)	(832.941)	(386.252)	(318.193)

Sursa: Prelucrare autor pe baza datelor din situațiile financiare anuale ale societății, pentru perioada 2016-2019

3.3. Nevoia de fond de rulment

Reflectă echilibrul financiar dintre nevoile și resursele temporare ale firmei. În tabelul 13 este prezentată evoluția acestui indicator.

Tabel nr. 13 Nevoia de fond de rulment a Societății Miotur S.R.L.

Element (lei)	2016	2017	2018	2019
ACR	35.773	34.143	51.364	30.244
DCR	754.657	872.498	550.381	372.598
NRF=ACR-DCR	(718.884)	(838.355)	(499.017)	(342.354)

Sursa: Prelucrare autor pe baza datelor din situațiile financiare anuale ale societății, pentru perioada 2016-2019

Nevoia de fond de rulment negativă indică faptul că activele curente (nevoile temporare) au valori mai mici față de datoriile curente (resursele temporare). În această situație nevoia de fond de rulment constituie o sursă temporară de finanțare a fondului de rulment negativ și trezoreriei nete.

3.4. Trezoreria netă

Reflectă echilibrul financiar al societății, atât pe termen lung, cât și pe termen scurt, și se determină ca diferență între fondul de rulment și nevoia de fond de rulment (tabelul nr. 14)

Tabel nr. 14 Trezoreria netă a Societății Miotur S.R.L.

Element (lei)	2016	2017	2018	2019
FR	(704.409)	(832.941)	(386.252)	(318.193)
NFR	(718.884)	(838.355)	(499.017)	(342.354)
TN=FR-NFR	14.475	5.414	112.765	24.161

Sursa: Prelucrare autor pe baza datelor din situațiile financiare anuale ale societății, pentru perioada 2016-2019

Valorile pozitive ale acestui indicator demonstrează că nevoia de fond de rulment finanțează fondul de rulment, iar societatea obține un excedent de trezorerie, reflectat în disponibilul din casierie sau conturi la bănci.

4. Analiza poziției financiare prin prisma ratelor de echilibru financiar și de îndatorare

4.1. Rata lichidității generale

Reprezintă capacitatea unei firme de a-și rambursa datoriile pe termen scurt folosindu-se de stocuri, creanțe, investiții financiare pe termen scurt și disponibilități bănești.⁴

Având în vedere formula de calcul a acesteia, putem afirma că rata lichidității generale este fondul de rulment în mărime relativă. O valoare optimă a acestei rate este cuprinsă între 2-2,5.

Tabel nr. 15 Rata lichidității generale a Societății Miotur S.R.L.

Element (lei)	2016	2017	2018	2019
ATS	50.248	39.557	164.129	54.405
PTS	754.657	872.498	550.381	372.598
RLG=ATS/PTS	0,06	0,04	0,29	0,14

Sursa: Prelucrare autor pe baza datelor din situațiile financiare anuale ale societății, pentru perioada 2016-2019

Încă din prima parte a analizei poziției financiare a societății a rezultat că activele imobilizate (cu un grad scăzut de lichiditate) dețin circa 99% din totalul activului. Așa cum era de așteptat, rata lichidității generale are valori subunitare și foarte reduse (tabelul nr. 15). Este posibil ca societatea să fie nevoită să transforme o parte a activului imobilizat în lichidități pentru a își onora obligațiile scadente pe termen scurt.

4.2. Rata lichidității parțiale

Reprezintă capacitatea unei firme de a-și onora obligațiile de plată pe termen scurt valorificând activele pe termen scurt de care dispune, cu excepția stocurilor. Optimumul acestei rate este cuprins între 0,8-1.

*Student, Facultatea de Economie și Administrarea Afacerilor, Universitatea "Nicolae Titulescu" din București; (e-mail: sebastian.nistor@univnt.ro). Acest studiu a fost elaborat sub coordonare lect.univ.dr. Nicoleta Panait (npanait@univnt.ro).

Tabel nr. 16 Rata lichidității parțiale a Societății Miotur S.R.L.

Element (lei)	2016	2017	2018	2019
ATS	50.248	39.57	164.129	54.405
Stocuri	12.603	11.699	15.203	12.183
ATS-Stocuri	37.645	27.858	148.926	42.222
PTS	754.657	872.498	550.381	372.598
RLP=ATS-St/PTS	0,05	0,03	0,27	0,11

Sursa: Prelucrare autor pe baza datelor din situațiile financiare anuale ale societății, pentru perioada 2016-2019

Rata lichidității parțiale are valori situate mult sub intervalul optime întreaga perioadă analizată (tabelul nr. 16).

4.3. Rata lichidității imediate

Reprezintă capacitatea unei firme de a-și plăti datoriile pe termen scurt din disponibilitățile bănești existente în contul bancar și în casierie. Optimul acestei rate este intervalul 0,3-0,5.

Tabel nr. 17 Rata lichidității imediate a Societății Miotur S.R.L.

Element (lei)	2016	2017	2018	2019
ATZ	14.475	5.414	112.765	24.161
PTS	754.657	872.498	550.381	372.598
RLI=ATZ/PTS	0,02	0,0062	0,20	0,06

Sursa: Prelucrare autor pe baza datelor din situațiile financiare anuale ale societății, pentru perioada 2016-2019

Rata lichidității imediate are valori foarte reduse pe întreaga perioadă analizată (tabelul nr. 17). Firma nu își poate achita obligațiile scadente pe termen scurt din activele de trezorerie pe care le deține.

4.4. Rata solvabilității

Reprezintă capacitatea firmei de a-și onora datoriile folosindu-se de toate activele de care dispune. Se consideră că o firmă este solvabilă dacă rata este mai mare sau egală cu 1.5.

Tabel nr. 18 Rata solvabilității a Societății Miotur S.R.L.

Element(lei)	2016	2017	2018	2019
ACTIV TOTAL	4.358.677	4.303.306	4.330.736	4.313.065
DATORII TOTALE	2.443.657	2.126.861	1.867.308	1.756.635
RS=A/Dtotal	1,78	2,02	2,32	2,46

Sursa: Prelucrare autor pe baza datelor din situațiile financiare anuale ale societății, pentru perioada 2016-2019

Chiar dacă firma are mari probleme de lichiditate, ea este solvabilă depășind valoarea minimă de 1.5 în fiecare an din perioada analizată.

Valorile înregistrate de rata solvabilității demonstrează capacitatea firmei de a își achita datoriile pe termen scurt, mediu și lung din totalul activului bilanțier.

4.5. Ratele de îndatorare

Furnizează informații cu privire la gradul de îndatorare a firmei. Valorile maxime acceptate de bănci pentru ratele de îndatorare sunt :

- $\frac{2}{3}$ (67%) pentru rata de îndatorare generală;
- $\frac{1}{2}$ (50%) pentru rata de îndatorare la termen.

Dacă valorile maxime menționate mai sus sunt atinse, firma are capacitatea de îndatorare saturată și nu mai poate primi credite.

Tabel nr.19 Rata de îndatorare generală a Societății Miotur S.R.L.

Element (lei)	2016	2017	2018	2019
DATORII TOTALE	2.443.657	2.126.861	1.867.308	1.756.635
PASIV TOTAL	4.358.677	4.303.306	4.330.736	4.313.065
RIG=Dtotale/Ptotal	0,56	0,50	0,43	0,41

Sursa: Prelucrare autor pe baza datelor din situațiile financiare anuale ale societății, pentru perioada 2016-2019

Ținând cont că valoarea maximă a ratei de îndatorare este de $\frac{2}{3}$, nivelul ratei îndatorării generale obținut de firmă în perioada analizată (tabelul nr. 18) arată că aceasta se mai poate îndatora.

Tabel nr.20 Rata de îndatorare la termen a Societății Miotur S.R.L.

Element	2016	2017	2018	2019
DATORII TOTALE	1.720.000	1.300.000	1.340.000	1.400.000
PASIV TOTAL	4.358.677	4.303.306	4.330.736	4.313.065
RIT=Dtotale/Ptotal	0,40	0,30	0,31	0,32

Sursa: Prelucrare autor pe baza datelor din situațiile financiare anuale ale societății, pentru perioada 2016-2019

Societatea deține o rată a îndatorării totale mai mică decât optimul acesteia, deci putem spune că societatea poate obține credite pe termen lung.

5. Concluzii

Analiza poziției financiare joacă un rol important în diagnosticul financiar, prin faptul că pune în evidență atât regulile vizând menținerea echilibrului structurilor financiare ale întreprinderii, cât și riscul de insolvabilitate cu care se pot confrunta acționarii și creditorii. În urma analizei efectuate la societatea Miotur S.R.L. au fost identificate următoarele puncte tari și puncte slabe privind poziția financiară a firmei.

Puncte tari:

- autonomie financiară foarte bună;
- pondere scăzută a datoriilor pe termen scurt;
- stabilitate financiară ridicată;
- descreșterea ratei îndatorării globale;
- trezoreria netă pozitivă;
- solvabilitate ridicată.

Puncte slabe:

- fond de rulment negativ, datorat ratei foarte ridicate a activelor imobilizate;
- fond de rulment propriu negativ;
- lichiditate generală scăzută;
- lichiditate imediată redusă.

Diagnosticul poziției financiare poate fi continuat prin compararea rezultatelor obținute cu mediile indicatorilor și ratelor de echilibru financiar aferente domeniului hotelier.

De asemenea studiul poate fi completat cu diagnosticul performanțelor și riscului, întrucât rentabilitatea firmei asigură resursele necesare dezvoltării societății, dar și rambursarea creditelor contractate.

Referințe

- V. Dragotă, L. Obreja Brașoveanu, M. Dragotă, Management financiar. Ediția a doua. Volumul 1 – Diagnosticul financiar al companiei, Ed. Economică, București, 2012
- R. Gherghina, I. Duca, Gestiunea financiară a întreprinderii, Ed. Universitara, 2012
- M. Grigore, Fiscalitate și gestiune fiscală. Note de curs, eLis 2019

STUDIU PRIVIND ROLUL FINANTELOR

Sebastian-Adrian NISTOR*

Abstract

Finanțele constituie totalitatea mijloacelor bănești de care dispune o organizație sau un stat în scopul îndeplinirii funcțiilor sale. Studiul finanțelor este strâns legat de studiul științelor economice, politice și administrative. Legat de științele economice, finanțele au ca obiect: relațiile economice ce au loc în procesul constituirii și repartiției fondurilor de resurse financiare (publice și private), referindu-se la bugetul de stat, bugetul autorităților administrative-teritoriale și a altor instituții cu caracter public, la bugetele organizațiilor (agenți economici și organizații non-profit).

În accepțiunea modernă, teoria finanțelor se bazează pe raționalitate. Comportamentul rațional al tuturor organizațiilor se caracterizează prin: maximizarea funcției de utilitate a consumului, înclinația spre câștig, aversiunea față de risc și maximizarea valorii proprietății sau a organizației.

Cuvinte cheie : *finanțe rolul finanțelor publice , nevoi individuale și sociale, PIB, funcții finanțe publice.*

1. Introducere

Locul actual al finanțelor publice în viața economică este rezultatul trecerii de la finanțele numite “clasice” ale perioadei liberale din secolul al XIX-lea și începutul secolului al XX-lea, la finanțele perioadei intervenționiste dintre cele două războaie mondiale și apoi la finanțele statului “agent economic” din a doua jumătate a secolului al XX-lea. Într-un secol, cheltuielile și veniturile publice au crescut de la mai puțin de 15% din bogăția produsă înainte de primul război mondial la ceva mai mult de 50% astăzi.

În perioada liberală (secolul al XIX-lea și până la primul război mondial) viața economică era dominată de ideea de superioritate a inițiativei private, așa cum a fost ea dezvoltată de François Quesney, Adam Smith sau J.B. Say. Statul, trebuia să lase să acționeze libera concurență și mecanismele pieței. El trebuia să fie departe de activitatea economică și acțiunea sa trebuia să fie, pe cât posibil, neutră. Statul avea rolul esențial de a crea cadrul pentru votarea și respectarea legilor și pentru acțiunea indivizilor precum și să furnizeze acele servicii care relevau competențele sale tradiționale și pe care inițiativa privată nu este în măsură să le asigure. Este vorba în mod special, de armată, de administrația generală și de construcția și întreținerea lucrărilor publice (drumuri, poduri etc.).

---

* Student, Facultatea de Economie și Administrarea Afacerilor, Universitatea “Nicolae Titulescu” din București; (e-mail: sebastian.nistor@univnt.ro). Acest studiu a fost elaborat sub coordonarea lect. univ. dr. Nicoleta Panait (e-mail: npanait@univnt.ro).

În procesul dezvoltării sale, societatea omenească, a constituit și constituie un vast câmp pentru cercetarea științifică, oferind posibilități de cercetare atât pentru științele exacte, cât și pentru cele sociale. În cadrul științelor sociale și în special a celor economice - un loc deosebit revine științei finanțelor¹.

Condițiile care au făcut necesară și posibilă apariția și dezvoltarea finanțelor se pot evidenția odată cu:

- a. apariția și dezvoltarea relațiilor marfă-bani, în măsură să permită formarea și utilizarea resurselor statului în formă bănească;
- b. apariția statului, care, pentru îndeplinirea funcțiilor și sarcinilor sale, avea nevoie de resurse ce nu puteau fi procurate în cadrul relațiilor existente anterior.

În acest context, ideea de bază care predomina era aceea a neutralității finanțelor publice. Principiile care s-au impus în această perioadă au fost:

- limitarea la maximum a cheltuielilor publice. Acestea erau considerate ca un rău necesar, dar trebuiau să rămână limitate la finanțarea serviciilor care nu puteau să fie furnizate de către întreprinderi. Orice cheltuială care depășea sfera menținerii ordinii sociale și a armatei era interpretată ca o risipă;
- neutralitatea impozitului. Conform interpretărilor perioadei liberale impozitul avea o singură funcție, și anume, de a procura statului mijloacele de finanțare a cheltuielilor sale. Erau excluse orice cheltuieli care aveau caracter economic sau social;
- respectarea echilibrului bugetar anual. Acest principiu excludea orice idee de deficit sau excedent. În caz de deficit, acesta se putea finanța prin creație de monedă, care este generatoare de inflație, sau prin împrumut care comportă un risc de bancrută din partea statului deoarece acesta, pe lângă ratele scadente, trebuie să plătească și dobânda. Împrumutul generează datorii care se reportează asupra generațiilor viitoare și cărora statul riscă să nu le poată face față. În situația excedentului, acesta se consideră a fi rezultatul unui exces de prelevări care grevau asupra economiei particulare. Avem de-a face cu niște tezaurizări de fonduri care ar fi putut să fie utilizate mult mai bine dacă erau lăsate la dispoziția inițiativei particulare;
- limitarea împrumutului la circumstanțe excepționale. Acest principiu al gestiunii finanțelor publice clasice este corolarul celui precedent. Se considera că împrumutul trebuie să fie utilizat decât în caz de forță majoră, când statul are nevoie rapid de importante resurse suplimentare.

În general, în cursul perioadei liberale, finanțele publice nu au făcut obiectul unei analize economice veritabile, dar recomandările făcute au la bază încrederea absolută în mecanismele pieței și vizează limitarea funcțiilor statului la cele tradiționale.

---

¹Cuvântul finanțe își are originea în limba latină de la cuvântul finare care înseamnă, în sens larg, a termina, a încheia, iar în sens restrâns a aranja o afacere, a termina un diferend prin mijlocirea banului, o acțiune judecătorească sau o hotărâre a justiției în legătură cu o plată în bani. În sec. al XIII-lea - al XIV-lea, se foloseau expresiile finatio, financias și financia pecuniaria, în sensul de " plată în bani ". Se presupune că aceste expresii derivă de la cuvântul finis care înseamnă adesea " termen de plată ". În Franța, în sec. al XV-lea se foloseau expresiile hommes de finances și financiers pentru denumirea arendașilor de impozite și a persoanelor care încasau impozitele regelui; finance însemna o sumă de bani și mai ales un venit al statului, iar les finances întregul patrimoniu al statului. În limba germană, în sec. al XV-lea - al XVII-lea se întâlnește noțiunea de finanz, în sensul de plată în bani, și finanzen, în sensul de cămătar. Cu timpul cuvântul finanțe a căpătat un sens foarte larg, incluzând bugetul statului, creditul, operațiile bancare și de bursă, relațiile cambiale etc., adică resursele, relațiile și operațiile bănești. În țările române se folosea încă din sec. al XIX-lea noțiunea de fisc, cu înțelesul de organ financiar ce încasa impozitele, taxele și alte obligații ale contribuabililor.

Finanțele publice în perioada intervenționistă (între cele două războaie mondiale) se caracterizează prin creșterea rolului acestora în viața economică față de perioada anterioară, în special, datorită consecințelor războiului și crizei din perioada 1929-1933. Aceste două evenimente și mai ales urmările celui de-al doilea război mondial au făcut să evolueze concepțiile despre rolul statului. Cheltuielile publice ating o pondere de 30% din produsul intern brut. Statul începe să finanțeze din plin ramuri ca: industria, transporturile, construcțiile de locuințe ș.a. Sub presiunea evenimentelor au evoluat concepțiile de despre rolul statului în sensul că acesta putea să-și lărgescă câmpul misiunilor tradiționale, să procedeze la intervenții deliberate în domeniul economic și social. Concepțiile intervenționiste care au predominat s-au aflat sub influența doctrinelor socialiste și a teoriilor lordului britanic John Maynard Keynes².

Postulatul lui Keynes constă în aceea că puterile publice pot, din punct de vedere tehnic, și trebuie, din punct de vedere politic, să utilizeze finanțele publice pentru a asigura echilibrul țării: echilibrul economic reglând conjunctura prin politica bugetară și dezvoltând infrastructurile prin investiții, deoarece bogățiile prelevate prin puterea publică nu dispar într-o prăpastie financiară, ci reapar în circuitul economic (ideea statului filtru) și pot mai bine să servească interesul colectiv decât dacă ar rămâne în proprietatea persoanelor private; echilibrul social, deoarece fiscalitatea și cheltuielile de transfer permit lupta contra inegalităților și pot atenua efectele șomajului. Este vorba, mai ales, de un intervenționism al faptelor mai mult decât un intervenționism de doctrină, care vizează în special, corectarea deficiențelor jocului liber al mecanismelor de piață, atunci când acestea au consecințe grave pe plan social.

În planul finanțelor publice aceasta se traduce nu numai printr-o creștere a cheltuielilor cu caracter economic sau social, dar, de asemenea, printr-o creștere a fiscalității și prin expansiunea deficitelor bugetare deliberat concepute ca mijloace de relansare ale unei economii în depresiune. După al doilea război mondial, în special sub impulsul teoriei keynesiste, statul a devenit un veritabil agent economic, fapt care va face să se vorbească din ce în ce mai mult de finanțele publice ale statului-agent economic.

După 1945 statul a ieșit în manieră constant și sistematică, din funcțiile sale tradiționale pentru a exercita un adevărat rol economic și social. Aceasta s-a datorat, în primul rând, transpunerii în practică a ideilor keynesiste, reluate și dezvoltate apoi de numeroși autori, care au avut rolul de a justifica, în general, măsurile de redistribuire a veniturilor și, în particular, sistemele de asigurări sociale care s-au dezvoltat în cea mai mare parte a țărilor europene după al doilea război mondial. Prin redistribuirea veniturilor în favoarea categoriilor sociale defavorizate (șomeri, pensionari, familii cu copii etc.), se reduc inegalitățile sociale și se influențează cererea globală.

Conținutul acestei concepții constă în aceea că puterile publice nu mai pot să regleze activitatea economică și socială, ci prin intervențiile lor împiedică soluționarea concomitentă a crizelor, dezvoltarea economică și libertățile. Se preconizează astfel o reglare a activității, nu numai prin stat, ci și prin piață, care presupune o dereglementare a activităților naționale, o privatizare a întreprinderilor publice (căci sectorul comercial trebuie să răspundă numai legilor pieței) și o reducere a rolului finanțelor publice, în special a prelevărilor obligatorii (pentru a stimula oferta și activitățile agenților economici) și a politicii bugetare (care trebuie pe cât posibil, să fie înlocuită de politica monetară, mai globală și mai respectuoasă față de principiile de egalitate și de prosperitate privată).

---

²J.M. Keynes - Teoria generală a utilizării mâinii de lucru, a dobânzii și a banilor - Editura Științifică, București, 1970

Acestea sunt concepțiile care inspiră, în prezent, cea mai mare parte a guvernelor, dar cu unele nuanțe; în particular, dacă dereglementarea și privatizarea au cunoscut progrese sensibile, finanțele publice au conservat o pondere și un rol (pozitiv sau negativ) considerabil.

Deci, în toate orânduirile în care a existat, statul, pentru îndeplinirea funcțiilor și sarcinilor sale, mobilizează la dispoziția sa o parte din produsul intern brut. În procesul mobilizării, repartizării și utilizării fondurilor bănești ale statului, se nasc relații sociale de repartiție între stat, pe de o parte, și diferite categorii sociale, pe de altă parte. Relațiile sociale de natură economică exprimate în formă bănească, care apar cu prilejul constituirii și utilizării fondurilor statului sunt cunoscute sub numele de relații financiare sau finanțe.

2. Conținutul economic al finanțelor

Pentru îndeplinirea funcțiilor și sarcinilor sale și pentru satisfacerea altor nevoi generale ale societății, statul are nevoie de importante fonduri bănești. Mobilizarea resurselor bănești la dispoziția statului are loc pe seama produsului intern brut prin transfer de resurse și, implicit de putere de cumpărare, de la persoane fizice și/sau juridice la dispoziția organelor administrației de stat centrale și/sau locale. Din fondurile astfel constituite la dispoziția statului, se efectuează transfer de resurse (de putere de cumpărare) în favoarea diverșilor beneficiari, persoane fizice și juridice. Fluxurile de resurse bănești care iau astfel naștere se derulează, așadar, în dublu sens, de la persoanele fizice și juridice, către fondurile financiare publice și invers, generând relații economice de repartiție între participanții la acest proces.

Relațiile de mobilizare a resurselor bănești către fondurile financiare publice au loc între agenții economici care desfășoară activități cu scop lucrativ, indiferent de forma de proprietate a acestora, și persoanele fizice (membrii societății) luate în mod individual ca cetățeni ai statului care realizează venituri, pe de o parte, și colectivitate, reprezentată de stat, pe de altă parte.

Relațiile de repartizare a fondurilor bănești ale statului apar între colectivitate, reprezentată de stat, pe de o parte și beneficiarii alocațiilor din fondurile statului, pe de altă parte, care sunt: agenții economici, instituțiile publice și persoanele fizice luate în mod individual care beneficiază de pensii, alocații pentru copii, ajutoare, burse, indemnizații etc. Relațiile de mobilizare și repartizare a fondurilor bănești ale statului, sunt, prin natura lor, relații economice de repartizare a produsului intern brut.

Existența producției de mărfuri și acțiunea legii valorii fac ca repartiția produsului intern brut în economia națională să se realizeze în cea mai mare parte prin intermediul banilor, iar relațiile economice generate de către aceasta să îmbrace forma bănească.

3. Rolul finanțelor publice

Extensia intervenției statului și a rolului finanțelor publice în viața economică și socială s-a concretizat, pe plan analitic, prin dezvoltarea studiilor relative la principalele aspecte economice și sociale ale cheltuielilor și încasărilor administrațiilor publice. Prin aceste studii, care constituie economia finanțelor publice, unii autori încearcă să justifice, să explice sau să constate același principiu sau amploarea acestor intervenții. S-au remarcat, în principal, curentele de analiză neoclasică și keynesistă.

Justificările neoclasică se bazează pe analiza microeconomică a producătorilor și consumatorilor considerați raționali, fapt care face să fie ignorată existența statului și a finanțelor publice. Concepția neoclasică este axată pe problema alocării optime a

resurselor într-o economie de schimb perfect liberă. Această problemă este privită doar în raport cu deficiențele pieței vis-à-vis de furnizarea unor servicii și de condițiile de realizare a unei situații optime în sensul lui Pareto pe care teoria neoclasică l-a arătat finanțelor publice.

Menționăm că o situație este optimă, în sensul lui Pareto, dacă este imposibil să se amelioreze bunăstarea unei persoane fără a o diminua simultan pe aceea a unei alte persoane. Această situație este caracterizată prin egalizarea între prețul de vânzare al unui produs și costul sau marginal și între prețul de cumpărare al unor factori de producție și productivitatea lor marginală exprimată valoric. Realizarea unei situații optime presupune reunirea mai multor condiții și, în particular, existența unei concurențe pure și perfecte, o perfectă independență a funcțiilor de utilitate ale consumatorilor și de producție ale întreprinderilor, adică absența efectelor externe. Aceste condiții, foarte restrictive, au determinat autorii neoclasici să pună în evidență unele deficiențe ale pieței vis-à-vis de alocarea optimală a resurselor și să justifice prin aceste deficiențe, intervențiile statului prin intermediul finanțelor publice în finanțarea unor servicii publice. Este vorba în particular de două mari categorii de servicii: serviciile colective indivizibile și serviciile numite “de protecție”.

În prima categorie sunt incluse serviciile a căror ofertă este indivizibilă, adică în situația în care acestea sunt produse beneficiază de ele, în mod imediat, toți membrii unei colectivități teritoriale date, fără ca aceștia să aibă în mod necesar cunoștință de producerea lor, uneori chiar împotriva voinței lor când consideră unele dintre aceste servicii inutile. Este cazul serviciilor de apărare națională, justiție, politică, iluminat public, salubritate etc.

În cea de-a doua categorie sunt incluse servicii așa zise divizibile care pot, din punct de vedere tehnic, să fie remise în procesul execuției, prin prețuri, beneficiarilor lor. Ele ar putea, deci, să fie furnizate prin jocul mecanismelor pieței, dar puterile publice le preiau asupra lor și le finanțează pe seama prelevărilor obligatorii deoarece le estimează ca absolut necesare pentru indivizi. Este vorba în acest caz, de, exemplu, de protecția socială sau de educația publică. Aceste servicii a căror producție generează, în opoziție cu condițiile de realizare a optimului lui Pareto, importante efecte externe legate de impactul lor pozitiv asupra activității economice, se bazează pe coeziunea socială sau pe acordul vieții colective. Aceste efecte externe justifică, după analiza neoclasică, o finanțare publică, totală sau parțială a producției serviciilor respective.

Justificarea keynesistă se înscrie în cadrul unei teorii, numită “teoria constrângerii”, potrivit căreia statul nu mai este un simplu ansamblu de indivizi care decid să acționeze în colectiv, conform teoriei neoclasice, ci este un veritabil agent economic, plasat deasupra altor agenți economici cărora poate să le impună punctele sale de vedere. Statul are un rol care îi este propriu și care este ghidat de satisfacerea interesului general.

Acțiunea sa nu se limitează la a răspunde cererilor de servicii colective, exprimate pornind de la preferințele individuale, ci constă în a efectua selecția și a lua măsuri care să fie utile pentru colectivitate. Astfel, deciziile de producție și de consum emanând de la întreprinderi și de la gospodăriile familiale pot să ducă la dezechilibre. Analizele keynesiste arată că statul poate să țină seama de efectele multiplicatoare, pozitive și negative, ale cheltuielilor sale și ale prelevărilor obligatorii pentru a relansa economia atunci când este vorba de lupta contra șomajului sau împotriva inflației.

În optica keynesistă, justificarea rolului finanțelor publice este mai largă decât în analiza neoclasică. Pentru analiza neoclasică finanțele publice trebuie, în mod esențial, să răspundă nevoilor publice sau adesea cererilor publice, pentru rațiuni tehnice legate de faptul că serviciile pe care pot să le satisfacă sunt indivizibile. Dimpotrivă, pentru analiza

keynesistă, finanțele publice răspund unor nevoi de natură foarte diversă care sunt publice pentru statul considerat, în numele interesului general.

Dar, indiferent de concepțiile care s-au exprimat, de locul și timpul în care ele s-au manifestat, putem spune că rolul finanțelor publice se manifestă, în principal, în două direcții și anume:

- în redistribuirea produsului intern brut (P.I.B.);
- în intervenția statului pentru reglarea vieții economico-sociale.

Redistribuirea P.I.B. se concretizează în faptul că statul, pe seama veniturilor sale bănești, sprijină unii agenți economici, creează o piață de stat pentru desfacerea produselor agenților economici, dezvoltă forme noi de cooperare cum ar fi societățile mixte cu capital de stat și privat etc. Destinațiile primite de fondurile bănești ale statului facilitează influențarea procesului reproductiei sociale. În același timp, cea mai mare parte a veniturilor statului provine din impozite. Are loc o creștere a ponderii impozitelor în veniturile totale ale statului și mai ales o creștere a ponderii fondurilor bănești ale statului în P.I.B.. Aceste fenomene dovedesc creșterea fiscalității, care în toate cazurile este însoțită și de o accentuare a procesului de redistribuire a veniturilor diferitelor clase și categorii sociale.

Pentru realizarea echilibrului financiar bugetar, statul apelează deseori la împrumuturi și la emisiunea de bani de hârtie. Restituirea împrumuturilor și plata dobânzilor și câștigurilor se face pe seama impozitelor încasate, majorate ulterior.

Redistribuirea veniturilor între membrii societății prin intermediul unor categorii financiare, în special, prin impozite, capătă valențe sporite în condițiile inflației monetare și creșterii economice. Impozitele sunt folosite nu numai ca mijloc de procurare a resurselor bănești ale statului, ci și pentru rectificarea disparităților dintre indivizi apărute în procesul repartiției P.I.B. În acest scop se practică diferențierea sarcinii fiscale prin impunerea progresivă.

Inflația monetară împiedică realizarea cerințelor principiului echității în materie de impozite. În condiții de stabilitate monetară creșterile de venit sunt supuse procesului de redistribuire prin intermediul impozitelor. Datorită proceselor inflaționiste veniturile nominale cresc mai repede decât cele reale. Decalajul dintre acestea reflectă gradul în care a scăzut puterea de cumpărare a banilor. Dacă impunerea se face în cote proporționale, impozitul datorat statului crește în aceeași măsură ca și masa venitului impozabil, sarcina fiscală rămânând neschimbată. Dacă impunerea este progresivă, suma impozitului crește mai repede decât masa venitului impozabil, iar sarcina fiscală se amplifică. Categoriile sociale cele mai afectate de pe urma inflației sunt cele cu venituri mici și cerere puțin elastică. Se consideră că realizarea, pe termen lung, a unor venituri publice suplimentare pe seama inflației ar atrage după sine sporirea cheltuielilor publice peste anumite limite. Se ridică astfel problema dacă este oportună modificarea mecanismului de impunere în funcție de condițiile create de inflație. În literatura de specialitate s-a exprimat părerea că nu este indicată o asemenea modificare când rata inflației este scăzută sau în condiții de cerere excedentară, precum nici atunci când se apreciază că veniturile suplimentare sunt absolut necesare pentru efectuarea unor cheltuieli sociale indispensabile.

În ceea ce privește intervenția statului pentru reglarea vieții economico-sociale cu ajutorul unor măsuri de natură financiară menționăm că baza de pornire în susținerea acestei concepții a constituit-o teoria keynesistă. Pentru asigurarea echilibrului economic, mai ales după criza economică de supraproducție din anii 1929-1933 s-a propus intervenția statului atât pentru stimularea investițiilor particulare, cât și pentru realizarea unor investiții pe seama resurselor bugetare. Keynes susține posibilitatea folosirii politicii fiscale pentru influențarea echilibrului economic și necesitatea ca statul să asigure

concordanța între înclinația spre consum și investiție, fără însă ca prin aceasta să se renunțe la inițiativa privată. Dintre instrumentele financiare care pot fi folosite de către stat în intervenția sa în viața social-economică fac parte: cheltuielile publice, impozitele, împrumuturile ș.a.

Intervenția statului în viața economică prezintă particularități de la o țară la alta. Astfel, în SUA, în perioada celui de-al doilea război mondial și chiar după aceea s-a acționat în mod deosebit în direcția finanțării producției cu caracter militar, în timp ce în țările Europei Occidentale s-a folosit finanțarea de la buget sau creditarea construcției de locuințe. Pentru cei care-și plasează capitalul în ramuri mai puțin rentabile statul poate acorda: reduceri sau scutiri de impozite, dreptul de amortizare accelerată a capitalului ș.a. Totodată, este posibilă și subvenționarea de la buget a unor ramuri economice noi și a exportului. Toate aceste măsuri au drept scop realizarea unor schimbări în structura producției și exercitarea unei anumite influențe asupra ciclului economic.

4. Concluzii

În concluzie, finanțele reprezintă o componentă a științelor economice, care studiază relațiile financiare publice și private.

Mobilizarea și repartizarea resurselor financiare ale statului se realizează în procesul repartiției produsului intern brut cu ajutorul unor metode și instrumente specifice, într-un cadru juridic adecvat, în scopul satisfacerii nevoilor sociale și al influențării activității economice. Aceste prelevări și redistribuiri de resurse bănești care au loc între persoane fizice și juridice, prin intermediul autorității publice, afectează direct sau indirect, întreaga economie națională și pe toți membrii societății. Rezultă că relațiile care apar, între membrii societății, în legătură cu satisfacerea nevoilor colective ale acestora sunt relații sociale de natură economică exprimate în formă bănească.

Referințe

- Bistriceanu Gh Adochiței M.N. Negrea E., Finanțele agenților economici, Editura Economică, București, 2001;
- K. Marx, Teorii asupra plusvalorii, vol. IV din "Capitalul", Ed. Politică, Buc.1959;
- N. Panait, Finanțe, Editura Bibliotheca, Târgoviste, 2019.
- oman Constantin, Moșteanu Roxana Narcisa, Finanțele instituțiilor publice; Sinteze, aplicații, Editura ASE, București 2014;
- I. Văcărel (coord.), Finanțe publice, ed. a VI-a, Editura Didactică și Pedagogică, București, 2013;
- <http://www.capital.ro/impozitul-pe-venitul-global-pe-intelesul-tuturor-3748.html>;

FINANȚAREA PRIN LEASING VERSUS FINANȚAREA PRIN CREDIT BANCAR

Cătălina SAIOC*

Abstract

În ultimii 20 de ani sistemul bancar s-a aflat într-o continuă schimbare evolutivă în încercarea de a se adapta transformărilor care apar pe plan internațional. Aceste schimbări au loc sub influența unor factori printre care putem să amintim concurența, schimbările tehnologice din domeniul bancar, noi reglementări precum și adaptarea clienților la schimbările tehnologice și comerciale. Datorită mutațiilor economice și politice apărute în ultimii ani, rolul creditului internațional în schimburile economice precum și diversificarea tehnicilor financiar-bancare pliate cerințelor participanților la aceste schimbări, au înregistrat o creștere fără precedent. Odată cu timpul termenul “credit” a devenit “finanțare” gândită special să includă mai multe activități de creditare.

Dacă un serviciu oferit de bancă nu poate acoperi în întregime necesitățile clientului, apar forme și instrumente complementare care pot asigura acestuia o altă metodă de finanțare pe termen mediu sau lung. Astfel, iau naștere surse alternative de finanțare care, în general urmează principiile de creditare și facilitează relațiile comerciale internaționale. În cadrul acestor surse alternative de finanțare, în fapt modalități neconvenționale de finanțare, precum factoring-ul, forfetarea, franchising-ul, achiziționarea pe bază de închiriere (hire-purchase), se înscrie și leasing-ul, care face obiectul prezentului proiect. În acest studiu de caz vom urmări diferențele dintre creditul bancar și leasing comparând atât plusurile cât și minusurile celor două metode de finanțare.

Cuvinte cheie: *credit, societate, leasing, investiții, durata*

1. Introducere

Leasing-ul a apărut ca o nevoie de a soluționa problema finanțării, producției și a consumului, astfel încât în anul 1950 americanul D.P. Bootle, care era managerul unei fabrici de produse alimentare, s-a confruntat cu o problemă neîntâlnită de el până atunci și anume: a primit o comandă foarte profitabilă de produse alimentare pentru care nu dispunea de utilajele necesare și nici de banii necesari pentru a le achiziționa. Dorind să nu piardă comanda, s-a decis să împrumute utilajele necesare. Această soluție extrem de simplă a declanșat o nouă industrie în lume și anume industria operațiunilor de leasing. În urmă acestui “experiment”, în 1952, D.P. Bootle a înființat o firmă specializată de

---

* Student Facultatea de Economie și Administrarea Afacerilor, Universitatea “Nicolae Titulescu” din București (email: Catalinasaioc@icloud.com). Acest studiu a fost elaborat sub coordonarea lect. univ. dr. Panait Nicoleta (email: npanait@univnt.ro)

închirieri numită United States Leasing Corporation. Ulterior apar tot mai multe societăți de leasing, iar guvernul American decide să le sprijine în vederea promovării exportului de produse locale.

În Europa leasing-ul a pătruns mai târziu, prin Anglia, răspândindu-se rapid în țările occidentale (Franța, Germania, Olanda, etc.) iar în 1972 se înființează Federația Europeană a Societăților de Leasing numită LEASEEUROPE, controlând aproximativ 80% din tot ce înseamnă leasing european.

În concluzie Leasing-ul reprezintă atât o formă de finanțare cât și o formă de comerț.

Prin comparație creditul reprezintă operațiunea prin care se iau resurse în stăpânire imediată în schimbul unei promisiuni de rambursare viitoare însoțit de plata unei dobânzi ce remunerează debitorul. Operațiunea de creditare include două părți: cel care acordă creditul – creditorul; și cel care primește creditul și face promisiunea unei rambusări viitoare – debitorul. Istoricii și arheologii datează vechimea primelor instituții cu activitate similară cu cea bancară cu aproximativ 20 de secole înainte de Hristos. În acea perioadă, funcția monetară era jucată de anumite mărfuri, cum ar fi cerealele sau argintul. Primele operațiuni bancare erau extrem de simple în comparație cu complexitatea activității bancare din epoca modernă, dar nu mai puțin importante pentru bunul mers al activităților economice din epocă și pentru gestionarea resurselor financiare ale indivizilor, instituțiilor și autorităților politice.

2. Noțiuni generale privind leasingul

Leasing-ul este o formă de închiriere de către societăți financiare a unor utilaje, mașini și altor bunuri din categoria mijloacelor fixe, întreprinderilor care nu dispun de fonduri suficiente achiziționării acestora. Autorul Italian Robert Rouzi definește astfel: "leasing-ul este o operațiune de finanțare pe termen mediu și lung ce are la bază un contract de locație de bunuri mobile și imobile. Această se realizează printr-un intermediar financiar, care intervine între firma producătoare a bunului ce constituie obiectul contractului și firma care solicită folosința lui, cumpărând de la prima bunul în cauză și dându-l în locație celei de-a doua, care se obligă să plătească intermediarului, într-un număr determinat de rate, o chirie a cărei valoare să depășească costul bunului respectiv, care la sfârșitul contractului poate trece, cu titlu oneros, din proprietatea finanțatorului-locator în proprietatea utilizatorului-locatar, la inițiativa celui din urmă".

Pe perioada închirierii, obiectele luate în sistem de leasing rămân în proprietatea celui ce dă în leasing, acesta încasând și ratele aferente, convenite prin contract. La sfârșitul contractului există trei posibilități: prelungirea contractului, rezilierea contractului sau cumpărarea produsului la valoarea reziduală.

Obiectul operațiunii de leasing este format din:

Bunuri de investiții mobile:

- Din sfera producției – utilaje și mașini (mașini electronice de calcul, mașini agricole, instrumente de măsură, mașini de transport, etc.);
- Din sfera bunurilor tehnice de consum de folosință îndelungată;
- Bunuri din sectorul imobiliar – se adresează atât persoanelor juridice (închirierea unor spații de producție sau de comercializare) precum și persoanelor fizice sub formă închirierii locuințelor;
- Servicii – aici ponderea cea mai mare o reprezintă turismul.

Dintre cele 3 obiecte ale operațiunii de leasing, cea mai mare parte o reprezintă mașinile și utilajele pentru echipamentul productiv, plata făcându-se sub formă de chirie iar termenul depinde de durata optimă de exploatare a utilajelor.

Operațiunea de leasing implică de regulă trei parteneri:

1. Furnizorul bunului – poate fi un simplu vânzător sau chiar producătorul având interesul să își vândă bunul, încheie un contract de vânzare - cumpărare cu finanțatorul operațiunii de leasing asumându-și și anumite obligații caracteristice cum ar fi:
  - Livrarea și instalarea bunurilor la data și locul convenit;
  - Garanția că echipamentul este conform cu ceea ce s-a specificat .
2. Finanțatorul – este de regulă o societate financiară sau o bancă specializată pe plasarea capitalului în investiții pe durată medie sau lungă în condiții optime de rentabilitate.
3. Utilizator (beneficiar) – este cel al cărui interes este să folosească un bun fără a investi foarte mult în achiziționarea lui. Acesta este personajul central al întregii operațiuni, acționând ca un reprezentant al finanțatorului, totodată asumându-și anumite obligații specifice. El nu poate rezilia contractul nici în caz de forță majoră, nu poate transmite contractul unei alte persoane iar în cazul unei subînchirieri este nevoie de acordul expres al finanțatorului.

Utilizatorul are inițiativa afacerii, furnizorul o permite iar finanțatorul facilitează, toți trei având ca scop comun o afacere profitabilă.

O operațiune tipică de leasing are, de regulă, următoarele etape de derulare:

1. Se încheie o convenție între beneficiar și furnizor stabilindu-se că societatea de leasing va prelua finanțarea operațiunii.
2. Se încheie contract între beneficiar și societatea de leasing în calitate de finanțator.
3. După aprobarea contractului de leasing, societatea de leasing va plasa comanda obiectului de leasing la furnizor.
4. Furnizorul va livra obiectul de leasing la beneficiar.
5. Se întocmește protocolul de preluare-recepție în care se consemnează că utilajele/mașinile sunt pregătite pentru punerea în funcțiune.
6. Data încheierii protocolului de preluare-recepție se consideră și dată de începere a contractului precum și dată la care societatea de leasing va face plata către furnizor.
7. Plațile ratelor de leasing se pot efectua anual, semestrial, trimestrial, etc. toate acestea achitate înăuntrul termenului scadent.
8. La sfârșitul contractului, beneficiarul poate opta pentru reînnoirea contractului, cumpărarea echipamentului sau înapoierea lui bazat implicit pe expirarea contractului de leasing.

3. Creditul bancar versus leasing

Creditul este o relație bănească ce se stabilește între o persoană fizică sau juridică (creditor), care acordă un împrumut de bani sau care vinde mărfuri sau servicii pe datorie, și o altă persoană fizică sau juridică (debitor), care primește împrumutul sau cumpără pe datorie, împrumutul acordat (cu titlu rambursabil și condiționat de obicei de plata unei dobânzi).

Creditul bancar este tipul de credit acordat agenților economici, de către instituțiile bancare, sub formă bănească. În esență, pe de o parte, agenții economici având conturi

deschise la bănci, constituie depozite care sunt folosite de către acestea drept resurse, iar pe de altă parte Băncile Comerciale acordă credite agenților economici pentru nevoile lor de investiție și producție. Spre deosebire de creditul comercial unde ambele părți sunt agenți economici, la creditul bancar unul din parteneri este reprezentată de o banca. Generalizând practica bancară putem grupa creditul bancar în mai multe tipuri:

- a. Avansuri în cont curent – destinate să acopere cheltuieli curente respectiv cheltuieli de producție imprevizibile. Aceste avansuri nu au stabilite termene de rambursare, restituirea făcându-se pe măsură ce agentul economic încasează sume din activitatea economică desfășurată.
- b. Linii de credite – reprezintă sistemul general de acordare a unui credit bancar deschisă fiecărui agent economic stabilindu-se în cadrul și un plafon maxim al creditelor ce urmează să fie acordate. În realitate acestea îmbracă mai multe forme:
  - Provizorii – cel mai puțin întâlnit deoarece banca finanțatoare are dreptul de a cere în orice moment restituirea împrumutului, acoperirea debitului și plata dobânzilor aferente;
  - Confirmate – au la bază acorduri scrise între cei 2 parteneri prevăzându-se clauze clare privind acordarea și restituirea împrumutului. Acestea sunt mai agreate de agenții economici în comparative cu prima opțiune.
  - Resolving – este modalitatea curentă și cea mai avantajoasă pentru agenții economici deoarece în cadrul liniei de credit se stabilește un plafon maxim al împrumuturilor împărțite în mai multe tranșe iar negocierea creditului se face o singură în momentul aprobării liniei de credit. Mecanismul este simplu, odată îndeplinite condițiile banca eliberează clientului prima tranșă, a doua tranșă și următoarea se acordă automat fără a mai fi reluate negocierile. Condiția este că agentul economic să-și ramburseze tranșele anterioare, în caz contrar linia de credit se blochează;
- c. Credite pentru stocuri pentru producția sezonieră sau de campanie – destinate să asigure resursele necesare în cazul unui dezechilibru, în cazul circuitului previzionare – producție – desfacere. Creditele sunt garantate cu mărfurile aflate în una din fazele circuitului economic de mai sus.
- d. Credite pe baza de documente – cel mai important document care atestă și existența mărfurilor într-un depozit general este Warrant-ul. Acesta permite transmiterea proprietății fiind utilizat la obținerea și garantarea creditelor bancare, deci se comportă ca un titlu de credit asigurând creditorului respectiv, băncii garanția asupra mărfurilor și posibilitatea recuperării creditului. Warrant-ul poate fi de asemenea vândut băncii.

Aceste tipuri de credite bancare sunt majoritare în activitatea băncilor în general, îndeosebi a băncilor comerciale. Sunt credite pe termen scurt destinate acoperirii nevoilor de producție și comercializare a agenților economici.

Dezvoltarea operațiunilor de leasing a fost încurajată de avantajele pe care le oferă părților implicate.

Avantajele beneficiarului în situația unui leasing:

- Leasing-ul poate oferi finanțare în proporție de 100% fără a fi nevoie de o cotă de participare din fondurile proprii;
- Costurile totale sunt mai reduse în comparație cu alte variante de finanțare;
- Plata unui avans sau chiriei în avans nu este obligatorie;

- Chiria având o valoare constantă ajută la planificarea cât mai corectă a cheltuielilor;
- Achiziționarea pe credit a unor utilaje de înalta tehnicitate;
- Durata perioadei de închiriere poate fi stabilită în așa fel încât întreprinderea să fie dotată constant cu utilaje de ultimă generație oferind cel mai bun randament;
- Asistență tehnică asigurată de firma de leasing;
- Asistența tehnicii-contabile asigurate de firma de leasing;

Avantajele societății de leasing în situația unui leasing:

- Obținerea unor venituri în urmă operațiunii;
- Acoperirea tuturor costurilor prin prețul de export;
- Stimularea unor ramuri prin finanțare;
- O modalitate de plasament profitabilă a fondurilor de care dispun;
- Reducerea riscurilor de investiție prin păstrarea dreptului de proprietate asupra bunurilor.

Avantajele furnizorului/producătorului în situația unui leasing:

- Promovarea produselor;
- Creșterea exporturilor precum și creșterea debuseelor pentru produsele sale;
- Încasarea rapidă și fără riscuri a prețului produselor;
- Acces rapid la surse de finanțare;
- Obținerea de câștiguri suplimentare din revânzarea sau reînchirierea bunurilor deja utilizate;
- Lărgirea zonei geografice;
- Rata profitului este în general mai ridicată în cazul unui leasing decât în cazul unei vânzări convenționale.

În ciuda avantajelor prezentate mai sus, o operațiune de leasing prezintă și anumite riscuri sau limitări pentru furnizor și beneficiar. Mai jos vom trece prin aceste lucruri pe cele două mari categorii:

Limitele și riscurile pe care le prezintă leasing-ul pentru utilizator sunt:

- Sistemul este valabil doar în cazul în care obiectul se poate exploata pe toată perioada contractului de leasing;
- Înaintea încheierii contractului de leasing este necesară examinarea posibilității de a obține un credit în vederea plății cash, ceea ce ar putea fi mai avantajoasă decât operațiunea de leasing;
- Unele operațiuni pot fi derulate doar prin societăți specializate în leasing financiar;
- Pentru importator leasing-ul poate fi uneori o formă destul de costisitoare, taxa de leasing fiind mult mai ridicată decât amortizarea;
- Neplata impozitului este valabilă doar pentru contractele de scurtă durată;

Limitele și riscurile pe care le prezintă leasing-ul pentru furnizor:

- Bunurile furnizate pot fi deteriorate sau utilizate neconform;
- Prima închiriere s-ar putea să fie și ultima, totuși în cazul unei societăți de leasing în rolul de intermediar, aceste riscuri se transmit lor, societatea de leasing devenind proprietar.

Enumerând aceste avantaje și riscuri ne dăm seama că sunt mai multe avantaje în cazul unui leasing totuși decizia asupra folosirii leasing-ului ca formă de finanțare trebuie luată abia după studierea posibilității obținerii unui credit bancar. Creditele pe termen mediu și lung au la bază criteriul duratei. Aprobarea cererii de creditare se face analizând

atât îndeplinirea condițiilor de creditare precum și bonitatea agentului economic și garanțiile asiguratorii. Întrucât într-o perioadă mai lungă pot interveni perturbări de natură micro sau macroeconomică, angajând banca și agentul economic pe acea perioadă, documentația de creditare este mai riguroasă.

Mai departe vom analiza câteva riscuri pe care le implică creditarea bancară atât din punctul de vedere al agentului economic, denumit mai departe, utilizator, cât și pentru finanțator denumit mai departe banca.

Utilizatorul se poate confrunta cu următoarele riscuri:

- Banca nu acordă finanțare 100%, utilizatorul fiind nevoit să apeleze la fondurile proprii;
- Bunurile achiziționate sunt evidențiate în bilanț ca fonduri fixe, spre deosebire de leasing;
- Procedura de obținere a creditului poate fi greoaie, astfel riscând neobținerea finanțării în timp util;
- Respingerea cererii și neacordarea împrumutului de către bancă datorată garanțării incerte a rambursării;

Banca se poate confrunta cu următoarele riscuri:

- riscul de creditare, denumit și risc de insolvabilitate a debitorilor, risc de nerambursare sau risc al deteriorării calității activelor bancare, care exprimă probabilitatea neîncasării efective, la scadență a fluxului de venituri anticipat la încheierea contractului de credit;
- riscul de faliment, riscul de capital sau riscul de îndatorare ce exprimă probabilitatea ca fondurile proprii ale băncii să fie insuficiente pentru a acoperi pierderile rezultate din activitatea curentă;
- riscul de lichiditate sau riscul de finanțare, ce exprimă probabilitatea finanțării efective a operațiunilor bancare, posibilitatea de a nu le realiza;
- riscul de piață sau de variație a valorii activelor financiare apare ca risc de variație a ratei dobânzii, risc valutar și risc de variație a cursului activelor financiare. Exprimă probabilitatea că o modificare a condițiilor de piață să afecteze negativ profitul bancar;

4. Evoluția leasingului în România

La nivelul României, leasing-ul a căpătat o amploare notabilă, începând cu anul 2001, dat fiind faptul că economia autohtonă era considerată una emergentă, aflată în plină dezvoltare.

Astfel, această tehnică a început să fie considerată o alternativă viabilă și chiar avantajoasă în contextul în care mijloacele financiare necesare dezvoltării unei afaceri sau a ramurii de producție a unui business erau limitate sau chiar inexistente.

De atunci și până în prezent, pe piața din România și-au făcut apariția 3 tipuri de leasing: leasing-ul direct, leasing-ul financiar și leaseback și vânzare.

În ceea ce privește piața de leasing, aceasta este în prezent formată din câteva mii de agenții și descrisă în ansamblul ei prin intermediul a două mari asociații, și anume: ASLR (Asociația Societăților de Leasing din România), precum și ALB (Asociația Societăților Financiare din România). ALB reprezintă conform statisticilor ALB și BNR 95% din piața de leasing financiar din România.

Piața de leasing se împarte la momentul actual în două categorii: leasing-ul financiar și leasing-ul operațional. Leasing-ul operațional este specific în special

întreprinderilor mici și mijlocii, microîntreprinderilor și societăților în curs de dezvoltare. Se poate face o comparație între cele două tipuri de leasing (financiar și operațional) prin prisma prevederilor legate de contract.

Conform Codului Fiscal, contractul de leasing financiar trebuie să îndeplinească cel puțin una din următoarele condiții:

1. Riscurile și beneficiile dreptului de proprietate asupra bunului care este obiect al leasingului sunt transferate utilizatorului la momentul în care contractul de leasing produce efecte (momentul în care utilizatorul este îndreptățit să folosească bunul);
2. În contractul de leasing este prevăzut transferul dreptului de proprietate asupra bunului care este obiect al leasingului către utilizator la momentul expirării contractului;
3. Este prevăzută opțiunea utilizatorului de a cumpăra bunul la momentul expirării contractului, iar valoarea reziduală exprimată în procente este mai mică sau egală cu diferența dintre durata normală de funcționare maximă și durata contractului de leasing, raportată la durata normală de funcționare maximă, exprimată în procente;
4. Perioada contractului de leasing depășește 80% din durata normală de funcționare maximă a bunului care face obiectul leasingului. În înțelesul acestei definiții, perioada de leasing include orice perioadă pentru care contractul de leasing poate fi prelungit;
5. Valoarea totală a ratelor de leasing, mai puțin cheltuielile accesorii, este mai mare sau egală cu valoarea de intrare a bunului.
6. În tabelul de mai jos vom observa evoluția leasing-ului în cadrul BCR Leasing România.

Anul	Activ total (mld RON)	Crestere (%)	Profitabilitate (mil RON)	Crestere (%)
2018	1,94	18	36	13
2017	1,7	17	32	18
2016	1,5	27	27,3	50

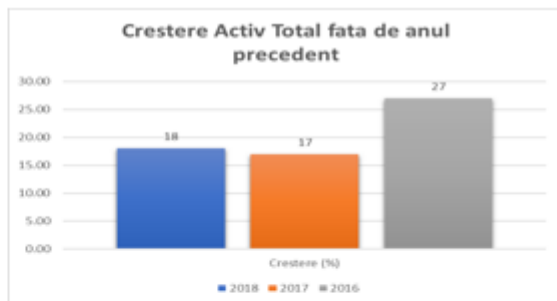
Pentru BCR Leasing IFN, 2018 reprezintă încă un an de consolidare a activității, concentrat în special pe întărirea poziției financiare reflectată de creșterea profitabilității la 36 milioane RON, cu aproximativ 13% mai mult comparativ cu anul precedent. Activul total al BCR Leasing a crescut cu 18% comparativ cu anul precedent, ajungând la valoarea de 1,94 miliarde RON având la baza creșterea volumelor de vânzări cu 22% față de anul trecut, în timp ce ponderea expunerilor neperformante s-a menținut la un nivel scăzut de 2,51% (3,9% în 2017), reflectând eforturile menținute de îmbunătățire a calității portofoliului de leasing, cât și calitatea ridicată a vânzărilor noi.

BCR Leasing IFN înregistrează în anul 2017 o creștere a profitabilității de 32 milioane lei, cu aproximativ 18% mai mult comparativ cu anul precedent, în timp ce activul total al companiei ajunge la valoarea de 1,7 miliarde lei. Volumul de vânzări a continuat să fie stimulat de ambele canale de vânzare, atât banca cât și parteneriatele cu dealeri / importatori, contribuind cu 60% și respectiv 40% la realizarea vânzărilor noi.

În anul 2016, BCR Leasing și-a concentrat eforturile în special pe stimularea vânzărilor și consolidarea cotei de piață. Activul total a crescut cu 27% comparativ cu anul precedent, ajungând la valoarea de 1,5 miliarde leu având la baza creșterea volumelor de

vânzări, în timp ce ponderea expunerilor neperformante a continuat să se îmbunătățească de la 10,6% în 2015 la 9,5% în 2016.

Profitabilitatea BCR Leasing s-a dublat în 2016 ajungând la 27,3 mil lei (comparativ cu 13,6 mn lei în 2015) principalul factor fiind venitul net din dobânzi de 12,9 mil lei. Un alt factor cheie care a contribuit în mod semnificativ la creșterea profitabilității este costul de risc care a înregistrat un nivel de 6,9 mil lei respectiv 0,52% din total portofoliu. Acest aspect reflectă eforturile reușite de a îmbunătăți calitatea portofoliului de leasing, dar și calitatea mai ridicată a vânzărilor noi.

Mai departe putem urmări grafic cifrele enunțate mai sus:

Pe partea de creditare BCR a avut următoarele rezultate pe anul 2018:

Banca Comercială Română (BCR) a finanțat achiziția a peste 13.000 de locuințe în 2018, astfel că unul din cinci români care a achiziționat un credit ipotecar a fost finanțat de bancă.

- BCR este cel mai mare finanțator în cadrul programului guvernamental Prima Casă, acordând credite în valoare de peste 1,3 miliarde de lei;
- Una din șase companii care au contractat un credit nou în anul 2018 a fost finanțată de BCR. Banca a aprobat credite noi corporative (companii mari, IMM-uri, sectorul public) în valoare totală de 7,1 miliarde de lei (1,5 miliarde de euro) în 2018. Finanțările au susținut economia locală, au creat mii de locuri de muncă și au generat investiții noi sau extinderi ale capacităților de producție;
- Banca a realizat un profit net de peste 1,2 miliarde de lei (258 milioane euro) în 2018, în creștere cu 80% față de anul precedent, pe baza rezultatului operațional solid, a costurilor de risc reduse și a performanțelor ridicate pe toate liniile de business.

<i>Date financiare BCR</i>		
Contul de profit sau pierdere (mil RON)	2017	2018
Venitul net din dobânzi	1.764,2	2.047,2
Venitul net din comisioane	700,7	706,8
Venitul net din tranzacționare	354,7	446,8
Venit operațional	2.887,9	3.285,6
Cheltuieli operaționale	(1.544,2)	(1.650,2)
Rezultat operațional	1.343,7	1.635,4
Deprecierea activelor financiare altele decât la valoarea justă prin profit sau pierdere	(32,4)	(121,2)
Rezultat net atribuibil acționarilor companiei mamă	668,1	1.202,3
Bilanț (mil RON)	Dec-17	Dec-18
Numerar și plasamente la bănci centrale	11.369,3	11.123,2
Active financiare – deținute pentru tranzacționare	104,7	214,0
Active financiare la valoare justă prin profit sau pierdere	15,1	-
Active financiare nedestinate tranzacționării evaluate obligatoriu la valoarea justă prin contul de profit sau pierdere	-	39,4
Active financiare disponibile pentru vânzare	6600,0	-
Active financiare la valoare justă prin alte elemente ale rezultatului global	-	5.222,0
Active financiare – păstrate până la scadența	14.756,9	-
Credite și avansuri acordate instituțiilor de credit	2.215,1	-
Credite și avansuri acordate clienților	33.490,9	-
Active financiare la cost amortizat	-	52.397,1
Imobilizări corporale și investiții imobiliare	1.437,2	1.332,1
Fond comercial și alte imobilizări necorporale	320,9	361,9
Alte active	621,1	840,6
Total active	70.931,2	71.530,3
Datorii financiare deținute în vederea tranzacționării	44,7	33,0
Depozite de la instituții bancare	7.826,2	5.578,1
Depozite de la clienți	52.496,1	55.099,0
Titluri de datorie emise	539,6	349,2
Alte pasive	2.585,5	2.104,3
Total capitaluri proprii	7.439,1	8.366,7
Total pasive și capital	70.931,2	71.530,3

5. Concluzii

Chiar dacă leasing-ul nu este cea mai oneroasă sursă de finanțare, de multe ori este preferat în comparație cu alte posibilități de finanțare datorită simplității sale și a efectelor asupra trezoreriei provocate în timp.

În concluzie putem spune că o companie are la dispoziție multe forme de finanțare: împrumut bancar obișnuit, vânzare de active, autofinanțare, vânzare de titluri prin bursă, împrumuturi obligatare; însă de cele mai multe ori, în practică, ele nu au posibilitatea de a opta, fie din pricina situației societății, fie a birocrăției foarte mari, a lipsei de timp pentru parcurgerea tuturor etapelor solicitate de finanțator, etc.

Din cele prezentate anterior rezultă că leasing-ul este de departe cea mai accesibilă formă de creditare datorită în general garanției oferite de dreptul de proprietate al societății de leasing. Economia românească, care se află în față unor cerințe de restructurare, modernizare și orientare spre o diversitate de tehnici manageriale de afaceri economice bazate pe eficiență, poate folosi leasing-ul atât în export și import ca o operațiune comercială ce poate întregi sfera largă de tehnici comerciale contemporane, cât și ca o formă accesibilă de privatizare, de valorificare a competențelor și responsabilităților unor manageri pregătiți care nu dispun de capital. În cooperarea internațională achiziția utilajelor prin leasing oferă creșterea dimensiunilor acțiunilor fără o creștere corespunzătoare a efortului financiar. Leasingul poate rezolva parțial probleme privind lipsa de fonduri bănești necesare re tehnologizării aducând totodată și avantajul serviciului oferit în cazul unui full-service leasing și a instruirii personalului în utilizarea utilajelor asigurând și o minimizare a uzurii lor, ceea ce poate garanta o utilizare mai îndelungată, fie de primul beneficiar fie de următorul în cazul unei reînchirieri sau vânzării acestora după expirarea contractului de leasing.

Per total, importantă este evaluarea corectă a riscului atât de către societatea de leasing cât și de către beneficiar, iar pentru asta este esențială accesul la informații financiare exacte și detaliate atât despre trecutul economico-financiar cât și despre viitorul previzionat al acestuia.

Referințe

- Căpraru, B., (2009). Activitatea bancară - Sisteme, operațiuni și practici, Editura C.H. Beck, București
- Costică Ionela, Sorin Lăzărescu, (2004). Politici și tehnici bancare, Editura ASE
- N.Panait, Finanțe, Editura Bibliotheca, Târgoviște, 2019
- www.bnr.ro - Raport asupra stabilității financiare 2018

DIAGNOSTICUL POZIȚIEI FINANCIARE A UNEI SOCIETATI DIN DOMENIUL INDUSTRIEI CHIMICE

Andreea STAN*

Abstract

Analiza poziției financiare reprezintă activitatea de diagnosticare a echilibrului financiar dintre nevoile firmei pentru exploatare și investiții, pe de o parte, și resursele entității, pe de altă parte. Actualitatea temei cercetate constă în avantajele pe care rezultatele diagnosticului financiar le aduc utilizatorilor prin: evaluarea structurii financiare (inclusiv gradul de lichiditate și solvabilitate) și posibilitatea generării de previziuni. Scopul acestei lucrări constă în diagnosticarea poziției financiare a unei societăți din domeniul industriei chimice, pornind de la situațiile financiare ale societății din perioada 2016-2019. Pentru realizarea acestuia s-au parcurs mai multe etape de analiză, precum analiza situației nete și a indicatorilor de echilibru financiar, analiza lichidității și solvabilității, analiza ratelor de îndatorare. Obiectivele urmărite sunt: aprecierea poziției financiare a societății, identificarea cauzelor care au generat o situație financiară actuală a firmei și propunerea de măsuri privind ameliorarea acestei situații. Rezultatele obținute în urma cercetării efectuate vor putea fi utilizate de managerii societății pentru previzionarea situației financiare a firmei și realizarea echilibrului financiar viitor dintre nevoile societății și resursele necesare finanțării acestora.

Cuvinte cheie: *diagnostic financiar, analiza poziției financiare, echilibru financiar, situație netă, fond de rulment, nevoie de fond de rulment, lichiditate, solvabilitate.*

1. Introducere

Diagnosticul financiar constă într-un ansamblu de instrumente și metode care permit aprecierea situației financiare și a performanțelor unei întreprinderi. În sens general, finalitatea diagnosticului financiar constă în oferirea de informații financiare atât celor din interiorul întreprinderii, cât și celor interesați din afara acesteia.

Poziția financiară a entității cuprinde resursele economice pe care aceasta le controlează, structura sa financiară, lichiditatea și solvabilitatea sa, modul de abordare a

---

* Facultatea de Economie și Administrarea Afacerilor, Management Contabil, Audit și Expertiză Contabilă, Universitatea "Nicolae Titulescu" din București; (e-mail: andreeastan175@yahoo.com). Acest studiu a fost elaborat sub coordonarea conf. univ. dr. Maria Grigore (mgrigore@univnt.ro)

riscurilor de activitate și de conducere, capacitatea de a se adapta la schimbările în mediul în care operează¹.

Finalitatea analizei financiare “se concretizează în diagnosticul financiar, parte distinctă a diagnosticului economico-financiar, orientată în special spre funcțiunea financiar-contabilă a întreprinderii. Efectuată în interiorul întreprinderii – analiza internă – sau din exterior de către organisme specializate, financiar-bancare, sau de specialiști independenți (analști financiari) – analiza externă – conduce la diagnosticul financiar intern sau extern, cu obiective specifice diversilor utilizatori.”²

Elementele legate direct de evaluarea poziției financiare sunt: activele, datoriile și capitalul.³ Situațiile financiare ale firmei furnizează informațiile necesare pentru aprecierea poziției financiare a societății.

Pentru exemplificarea modului de calcul al indicatorilor și ratelor de echilibru financiar am ales societatea Uzuc S.A. Aceasta a fost înființată în anul 1904 având ca obiect de activitate fabricarea de armament și repararea de vagoane pentru calea ferată, urmând ca în anul 1959 să se reprofileze pe execuția de echipamente tehnologice sub presiune pentru industria chimică și să înceapă construcția următoarelor secții: Secția cazangerie grea, finalizată în anul 1961, și Secția forjă mecanică, finalizată în anul 1966.

În prezent Uzuc S.A. este o societate pe acțiuni de tip deschis, cu capital integral privat, fiind tranzacționată pe B.V.B. cu simbolul “UZC. În anul 2019, societatea a avut un capital social de 11.800.262,50 lei și și-a desfășurat activitatea cu 237 de angajați. Structura salariaților pe vârstă evidențiază faptul că o pondere semnificativă (65,82%) este deținută de personalul cu vârstă cuprinsă între 45 și 55 de ani.

În secțiunea 2 a acestei lucrări voi analiza poziția financiară a societății Uzuc S.A., pe baza indicatorilor de echilibru financiar și a ratelor de lichiditate, solvabilitate și îndatorare înregistrate de firmă în perioada 2016-2019. La baza determinării acestor indicatori au stat situațiile financiare ale societății din cei patru ani analizați.

2. Diagnosticul poziției financiare a societății Uzuc S.A.

2.1 Analiza indicatorilor de echilibru financiar

Pentru calcularea indicatorilor de echilibru financiar sunt necesare prelucrarea prealabilă a bilanțului contabil și transformarea lui într-un bilanț financiar, în care activele sunt grupate după criteriul lichidității crescătoare, iar pasivele după cel al exigibilității crescătoare.⁴

Bilanțurile financiare ale societății Uzuc S.A. aferente anilor 2016-2019 (Tabel nr 1.) au fost întocmite pe baza bilanțurilor contabile din aceeași perioadă.

¹ Feleagă (Malciu) L, Feleagă N. – *Contabilitate financiară. O abordare europeană și internațională*, Vol.I, Editura InfoMega, București, 2005, p.214

² Petrescu S. – *Analiza și diagnostic financiar-contabil (Ghid teoretico-aplicativ)*, Editura CECCAR, București, 2006, pag 10

³ Moroșan I. – *Analiza economico-financiară*, Editura Fundației România de Măine, București, 2006

⁴ Grigore M. – *Diagnosticul financiar al întreprinderii. Note de curs*, eLis 2018

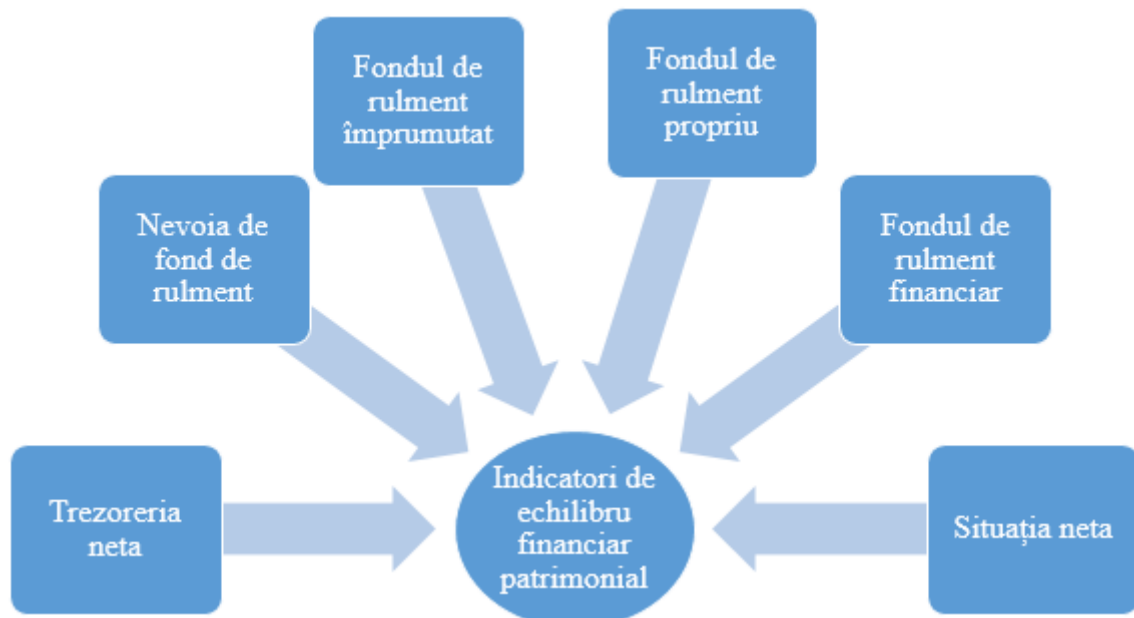
Tabel nr. 1 Bilanț financiar

Activ (lei)	2016	2017	2018	2019
1.Active pe termen lung	111.764.782	110.559.319	108.416.773	101.029.347
Imobilizări necorporale	10.534	5.274	32.420	58.054
Imobilizări corporale	62.774.643	61.626.136	59.456.444	57.333.584
Imobilizări financiare	48927.909	48.927.909	48.927.909	43.637709
Cheltuieli în avans > 1 an	51.696			
2.Active pe termen scurt	37.506.076	36.587.128	31.117.659	43.232.441
2.1 Active curente	37.195.265	35.367.022	30.985.470	42.752.491
Stocuri	23.675.681	20.922.879	9.838.946	10.176.893
Creanțe	13.502.280	14.356.956	21.091.688	32.566.988
Cheltuieli în avans < 1 an	17.304	87.187	54.836	8.610
2.2 Active de trezorerie	310.811	1.220.106	132.189	479.950
Casa și conturi la bănci	310.811	1.220.106	132.189	479.950
Total activ	149.270.858	147.146.447	139.543.432	144.261.788
Pasiv (lei)	2016	2017	2018	2019
1. Pasive pe termen lung	118.957.110	118.849,085	109.154.794	110.562.705
1.1 Capital propriu	117.375.221	117.562.272	108.159.461	109.025.450
1.2 Datorii pe termen lung	1.581.889	1.286.813	995.333	1.537.255
Venituri în avans > 1 an	1.427.885	1.139.950	848.470	1.030.554
Provizioane > 1 an	154.004	146.863	146.863	506.701
2. Pasive pe termen scurt	30.313.748	28.297.362	30.105.606	33.699.083
2.1 Datorii curente	6.363.248	4.338.335	6.115.325	10.462.132
Avansuri comenzi	1.091.728	357.657	574.667	2.184.869
Datorii comerciale	2.550.438	1.805.225	1.858.243	1.858.243
Sume datorate entităților din grup	653.129	618.413	818.240	2.632.131
Alte datorii	1.733.929	1.289.561	2.559.695	2.238.048
Venituri în avans < 1 an	334.024	317,479	304,480	304,479
2.2 Pasive de trezorerie	23.950.500	23.909.027	24.264.313	23.236.951
Sume datorate instituțiilor de credit	23.950.500	23.909.027	24.264.313	23.236.951
Total pasiv	149.270.858	147.146.447	139.534.432	144.261.788

Sursă: Prelucrare autor pe baza situațiilor financiare anuale 2016-2019 ale Uzuc S.A.

Pornind de la informațiile furnizate de bilanțul financiar putem analiza echilibrul dintre nevoile de finanțare și resursele firmei, prin intermediul indicatorilor de echilibru financiar (fig. nr. 1).

Fig. nr. 1 Indicatorii de echilibru financiar

Formulele de calcul și valorile indicatorilor de echilibru financiar ai societății Uzuc S.A. sunt prezentate în tabelul nr. 2.

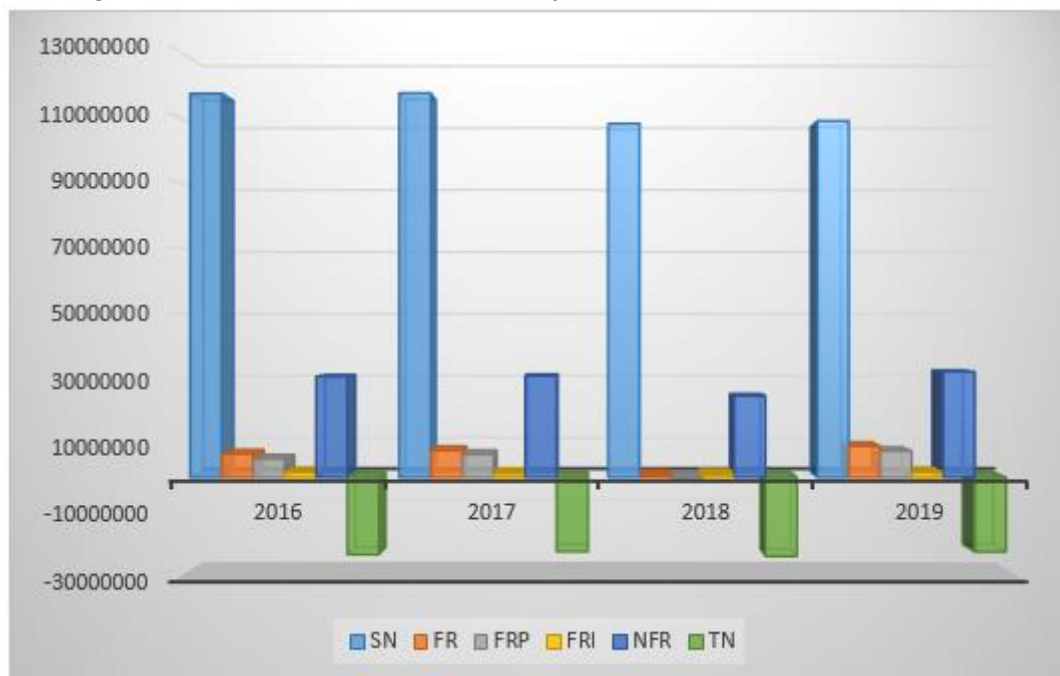
Tabel nr 2 Indicatorii de echilibru financiar ai societății Uzuc S.A.

Nr. crt.	Indicatori (lei)	Formula de calcul	2016	2017	2018	2019
1	Situția netă	SN = Activ - Datorii	117.375.221	117.562.272	108.159.461	109.025.450
2	Fond de rulment financiar	FR = PTL - ATL	7.192.328	8.289.766	738.021	9.533.358
3	Fond de rulment propriu	FRP = CPR - ATL	5.610.439	7.002.953	-257.312	7.996.103
4	Fond de rulment împrumutat	FRI = DTL	1.581.889	1.286.813	995.333	1.537.255
5	Nevoia de fond de rulment	NFR = ACR - DCR	30.842.017	31.028.687	24.870.145	32.290.359
6	Trezoreria netă	TN = FR - NFR	-23.649.689	-22.738.912	-24.132.124	-22.757.001

Sursă: Prelucrare autor pe baza situațiilor financiare anuale 2016-2019 ale Uzuc S.A.

Evoluția situației nete, fondului de rulment, necesarului de fond de rulment și trezoreriei nete sunt prezentate sugestiv în fig. nr 2.

Fig. nr 2 Evoluția indicatorilor de echilibru financiar

Sursă: Prelucrare autor pe baza indicatorilor de echilibru financiar ai Uzuc S.A.

Situația netă în perioada 2016 – 2019 este una pozitivă, însă în ultimii doi ani analizați se constată o valoare semnificativ mai mică a acesteia comparativ cu primii doi ani. Acest fapt se datorează pierderii de 9.402.812 lei înregistrate de firmă în anul 2018.

Fondul de rulment financiar în perioada analizată este pozitiv, ceea ce înseamnă că firma dispune de un excedent de resurse permanente pentru finanțarea activelor imobilizate. În 2017 și 2019 fondul de rulment crește față de primul an de analiză, însă în 2018 valoarea acestuia este de cca 100 de ori mai mică față de același an, ca urmare a capitalului propriu diminuat cu pierderea fiscală.

Fondul de rulment propriu pozitiv în exercițiile financiare 2016, 2017, 2019 arată un surplus de resurse proprii rămase după acoperirea integrală a activelor imobilizate, din care pot fi acoperite parțial activele circulante. În 2018 fondul de rulment propriu este negativ, reflectând insuficiența fondurilor proprii pentru finanțarea activelor pe termen lung.

Fondul de rulment străin este pozitiv în toți anii analizați, exprimând valoarea datoriilor pe termen mai mare de un an ale firmei. Acestea sunt formate exclusiv din venituri în avans și provizioane pe termen lung.

Nevoia de fond de rulment este pozitivă în toți anii, exprimând deficitul de resurse pe termen scurt, respectiv stocurile și creanțele care nu pot fi acoperite de datoriile comerciale și alte datorii pe termen scurt nonbancare. Aceste deficite nu pot fi acoperite din fondul de rulment disponibil, ceea ce generează o trezorerie netă negativă în toți cei patru ani. Aceste deficite monetare au valori mari, ce se finanțează din credite de trezorerie.

2.2. Analiza ratelor de lichiditate, solvabilitate și îndatorare

2.2.1 Ratele de lichiditate

Analiza ratelor rezultate prin compararea ansamblului lichidităților potențiale (active transformabile în monedă pe termen scurt), constituie o metodă rapidă și ușor de utilizat pentru aprecierea gradului în care entitatea face față obligațiilor pe termen scurt.⁵

Evoluția ratelor de lichiditate calculate în cadrul societății Uzuc S.A. este prezentată în tabelul nr. 3.

Lichiditatea firmei poate fi măsurată atât în valoare absolută, ca diferență între activele pe termen scurt și datoriile pe termen scurt, rezultatul fiind fondul de rulment financiar, cât și în mărime relativă, prin raportarea activelor pe termen scurt la datoriile pe termen scurt

Rata lichidității generale compară lichiditățile potențiale (activele transformabile în monedă pe termen scurt) cu exigibilitățile potențiale (datoriile rambursabile pe termen scurt).⁶ Deși este supraunitară în toți anii, rata lichidității generale are valori foarte scăzute (între 1,02 și 1,29). Având în vedere faptul că stocurile firmei nu sunt foarte lichide, nu este suficientă o valoare puțin peste 1 pentru evitarea problemelor generate de lipsa lichidității.

Rata lichidității restrânse are de asemenea valori situate sub intervalul optim (0,8 – 1) în primii trei ani analizați, însă remarcăm o evoluție favorabilă de la an la an a acestei rate, datorată creșterii creanțelor pe întreaga perioadă.

Rata lichidității imediate este foarte scăzută în fiecare an, exprimând incapacitatea întreprinderii de a-și rambursa instantaneu datoriile pe termen scurt din disponibilul existent.

Tabelul nr. 3 Ratele de lichiditate ale societății Uzuc S.A.

Rate de lichiditate	Anii			
	2016	2017	2018	2019
FRF = Active pe termen scurt - Datorii pe termen scurt (<i>lei</i>)	7.192.327	8.289.766	738.021	6.533358
Rata lichidității generale Rlg = ATS/DTS	1,23	1,29	1,02	1,17
Rata lichidității restrânse Rlr = (ATS - Stocuri) / DTS	0,45	0,55	0,70	0,90
Rata lichidității imediate Rli = Disponibilități/DTS	0,01	0,04	0,04	0,013

Sursă: Prelucrare autor pe baza situațiilor financiare anuale 2016-2019 ale Uzuc S.A.

2.2.2 Rata solvabilității

Solvabilitatea firmei se poate exprima în mărime absolută, prin intermediul situației nete (activului net contabil) calculat ca diferență între activul total și datoriile totale, sau

⁵ Ionescu L. – *Analiza economico-financiară*, ediția a –II-a, Ed. Pro Universtaria, București, 2016, p.170

⁶ Grigore M. – *Diagnosticul financiar al întreprinderii*. Note de curs, eLis 2018

în mărime relativă, ca raport între cele două elemente de mai sus. Ambii indicatori exprimă securitatea de care se bucură creditorii pe termen lung și scurt, precum și marja de creditare a firmei.

Societatea Uzuc S.A. a înregistrat o solvabilitate ridicată, așa cum se poate observa în tabelul nr. 4.

Tabelul nr. 4 Rata de solvabilitate a societății Uzuc S.A.

Rate de solvabilitate	Anii			
	2016	2017	2018	2019
ANC= total active –total datorii	117.384.221	117.562.272	108.159.461	109.025.450
Rata solvabilității generale (>1) Rsg = Active totale/Datorii totale	4,67	4,96	4,44	4,09

Sursă: Prelucrare autor pe baza situațiilor financiare anuale 2016-2019 ale Uzuc S.A.

Faptul că societatea Uzuc S.A. înregistrează în toți anii valori mai mari de 1,5 ale ratei solvabilității generale dovedește că aceasta este solvabilă, adică are capacitatea de a-și achita datoriile pe termen scurt, mediu și lung din activul total pe care îl deține.

2.2.3 Analiza ratelor de îndatorare

Rata îndatorării este un indicator general și calculează proporția în care activele totale sunt finanțate din alte surse decât cele proprii (de ex. credite, furnizori, datorii la stat etc.).

Evoluția ratelor de îndatorare ale societății Uzuc S.A. este prezentată în tabelul nr. 5.

Ratele de îndatorare reflectă indirect solvabilitatea prin rata îndatorării totale (levierul financiar) și prin rata îndatorării la termen. Aceste rate au avut o evoluție descendentă și confirmă creșterea autonomiei financiare a entității.

Tabelul nr. 5 Ratele de îndatorare ale societății Uzuc S.A.

Ratele de îndatorare	Anii			
	2016	2017	2018	2019
Rata îndatorării globale (levier financiar) Rîg= Datorii totale/Total Pasiv	0,21	0,20	0,22	0,24
Rata îndatorării pe termen lung Rîl = Datorii pe termen lung/ Total Pasiv	0,01	0,01	0,01	0,01
Rata îndatorării pe termen scurt Rîs= Datorii pe termen scurt/ Total pasiv	0,20	0,19	0,21	0,23

Sursă: Prelucrare autor pe baza situațiilor financiare anuale 2016-2019 ale Uzuc S.A.

3. Concluzii

Analiza poziției financiare joacă un rol important în diagnosticul financiar, prin faptul că pune în evidență atât regulile vizând menținerea echilibrului structurilor financiare ale firmei, cât și riscul lipsei de lichiditate și cel de insolabilitate cu care se pot confrunta acționarii și creditorii.

Diagnosticul poziției financiare efectuat pe modelul de activitate al societății Uzuc S.A. s-a constituit într-un studiu pertinent de dinamică economică, bazat pe cifre și indicatori ce comensurează puterea economică a companiei analizate și pune în evidență punctele forte, dar și aspectele ce trebuie îmbunătățite în viitor.

Pierderea de 9.402.812 lei înregistrată de firmă în anul 2018 a influențat negativ toți indicatorii analizați.

Situația netă este pozitivă, însă în ultimii doi ani se constată o valoare semnificativ mai mică a acesteia comparativ cu primii doi ani, ca urmare a pierderii din anul 2018.

Fondul de rulment financiar pozitiv înregistrat pe perioada analizată reflectă excedentul de resurse permanente pe care firma îl are la dispoziție pentru finanțarea activelor imobilizate. În 2017 și 2019 fondul de rulment crește față de primul an de analiză, însă în 2018 valoarea acestuia este de cca 100 de ori mai mică față de același an, ca urmare a diminuării capitalului propriu cu pierderea fiscală.

Nevoia de fond de rulment este pozitivă în toți anii, exprimând deficitul de resurse pe termen scurt, respectiv stocurile și creanțele care nu pot fi acoperite de datoriile comerciale și alte datorii pe termen scurt nonbancare. Aceste deficite nu pot fi acoperite din fondul de rulment disponibil, ceea ce generează o trezorerie netă negativă în toți cei patru ani. Se remarcă o politică ofensivă de finanțare a ciclului de exploatare. Finanțarea nevoii de fond de rulment se bazează pe credite bancare pe termen scurt, care prezintă o anumită nesigurantă.

Toate ratele de lichiditate au valori situate sub intervalele considerate optime, reflectând o situație riscantă pentru firmă, care se poate confrunta cu incapacitatea de a-și achita obligațiile scadente pe termen scurt din activele lichide pe care le deține.

În ciuda problemelor de lichiditate, firma are o solvabilitate ridicată, datorată nivelului scăzut al datoriilor comparativ cu activul total.

Pentru obținerea unui diagnostic financiar complet al firmei, diagnosticul poziției financiare trebuie completat cu diagnosticul performanțelor și riscului.

Referințe

- Feleagă (Malciu) L, Feleagă N. – *Contabilitate financiară. O abordare europeană și internațională*, Vol.I, Editura InfoMega, București, 2005, p.214
- Grigore M. – *Diagnosticul financiar al întreprinderii*. Note de curs, eLis 2018
- Petrescu S. – *Analiza și diagnostic financiar-contabil (Ghid teoretico-aplicativ)*, Editura CECCAR, București, 2006, pag 10
- Moroșan I. – *Analiza economico-financiară*, Editura Fundației România de Măine, București, 2006
- Ionescu L. – *Analiza economico-financiară*, ediția a –II-a, Ed. Pro Universitaria, București, 2016, p.170

ANALIZA ECONOMICO-FINANCIARĂ A FIRMEI ÎN VEDEREA OBTINERII UNOR LINII DE CREDIT

Cristina-Mădălina CĂPRARU *

Abstract

Analiza economico-financiară este o etapă esențială a procesului de creditare a firmelor de către bănci. Pe baza concluziilor rezultate din analiză, creditorii negociază cu societatea condițiile referitoare la volumul creditului, termenul de rambursare, dobândă, garanții etc. Scopul acestei lucrări este de a diagnostica situația economico-financiară a unei firme având ca obiect de activitate efectuarea de lucrări de drumuri și autostrăzi, care dorește obținerea unor linii de credit necesare pentru finanțarea ciclului de exploatare. Analiza efectuată are ca punct de plecare situațiile financiare ale firmei în perioada 2015-2018 și vizează determinarea și interpretarea următoarelor rate: lichiditatea generală, parțială și imediată, solvabilitatea, ratele de îndatorare, rata de rentabilitate economică și financiară. Concluziile analizei efectuate sunt sintetizate într-o matrice SWOT din care rezultă că firma are capacitatea de a-și achita datoriile pe termen scurt, mediu și lung. Sintetizarea informațiilor duce la găsirea unor structuri de finanțare adaptate nevoilor societății analizate.

Cuvinte cheie: bonitate, creditare, lichiditate, solvabilitate, rentabilitate

1. Introducere

Atunci când o firmă solicită un credit, banca analizează situația economico-financiară a acesteia și calculează indicatorii financiari ce descriu performanța societății, capacitatea acesteia de a rambursa împrumutul și de a plăti dobânda pe perioada de creditare.

Diagnosticul situației economico-financiare a solicitantului de credite este indispensabil pentru evaluarea eligibilității acestuia. Scopul diagnosticului îl reprezintă examinarea stării de sănătate financiară a societății, în funcție de evoluția mediului în care funcționează. Principalele etape ale diagnosticului financiar sunt: diagnosticul poziției financiare, diagnosticul performanțelor financiare și diagnosticul riscului.

Creditorii sunt interesați, pe termen scurt, de lichiditatea firmei, iar pe termen lung de solvabilitatea și rentabilitatea acesteia, de care depinde recuperarea împrumuturilor acordate. De aceea diagnosticul financiar realizat de bancă vizează cu precădere indicatorii care măsoară riscul de faliment și insolvabilitate.

---

* Masterand, Facultatea de Economie și Administrarea Afacerilor, Management Contabil, Audit și Expertiză Contabilă, Universitatea "Nicolae Titulescu" din București; (e-mail: caprarucristina@yahoo.com). Acest studiu a fost elaborat sub coordonarea conf. univ. dr. Maria Grigore (mgrigore@univnt.ro)

Scopul acestei lucrări este de a diagnostica situația economico-financiară a societății „Comat Roșu SRL”, având ca obiect de activitate efectuarea de lucrări de drumuri și autostrăzi, care dorește obținerea unor linii de credit necesare pentru finanțarea ciclului de exploatare.

Firma are încheiate contracte cu mai multe primării pentru executarea lucrărilor de drumuri publice. La 31.12.2018 societatea avea un număr de 12 angajați, din care 5 fac parte din personalul calificat, 3 din personalul necalificat, iar restul de 4 din personalul administrativ.

Pentru realizarea diagnosticului financiar s-au utilizat situațiile financiare ale firmei aferente anilor 2015-2018. Cu ajutorul acestor informații au fost determinați indicatorii privind poziția financiară, rentabilitatea și gradul de îndatorare a firmei.

2. Analiza economico-financiară a firmei în vederea obținerii unor linii de credit

Analiza bonității solicitanților de credite are ca și punct de plecare analiza bilanțului contabil (situația activelor, datoriilor și capitalurilor proprii, indicatorii și ratele de echilibru financiar) și a contului de profit și pierdere, deoarece acestea oferă o imagine clară privind lichiditatea, solvabilitatea și rentabilitatea firmei.

2.1. Analiza poziției financiare

„Poziția financiară a întreprinderii reprezintă totalitatea activelor și capitalurilor asupra cărora aceasta își exercită controlul”.¹ Analiza poziției financiare oferă informații privind structura financiară a firmei, lichiditatea, solvabilitatea și flexibilitatea firmei la schimbările mediului economic.

Pentru analiza poziției financiare vom analiza situația netă a firmei, ratele de structură ale activelor, datoriilor și capitalului propriu, indicatorii și ratele de echilibru financiar și de îndatorare.

2.1.1. Analiza situației nete

Situația netă este indicatorul care exprimă valoarea activului în cazul lichidării firmei și se calculează astfel:

$$SN = \text{ACTIV} - \text{DATORII}$$

Urmărind datele din tabelul 1, se poate vedea că situația netă a firmei este pozitivă și crescătoare, firma are o situație economică sănătoasă reflectând valoarea creșterii averii proprietarilor firmei. În anul 2016, situația netă crește cu 204.788 lei față de anul 2015, în anul 2017 cu 296.561 lei față de anul 2016, iar în anul 2018 cu 443.902 lei față de anul 2017. Dacă analizăm evoluția patrimonială a firmei, se poate observa că activele totale scad în anul 2016 cu 11,87%, urmând să crească în anul 2017 cu 10,78% față de anul 2016, respectiv cu 1,48% în anul 2018. Activele circulante, constituite din stocuri și creanțe pe termen scurt, au scăzut cu 44,33% în anul 2016, au crescut cu 133,90% în anul 2017, urmând să scadă cu 9,88% în anul 2018.

---

¹R. Stroe, *Gestiunea financiară a întreprinderii*, Editura ASE București, 2003

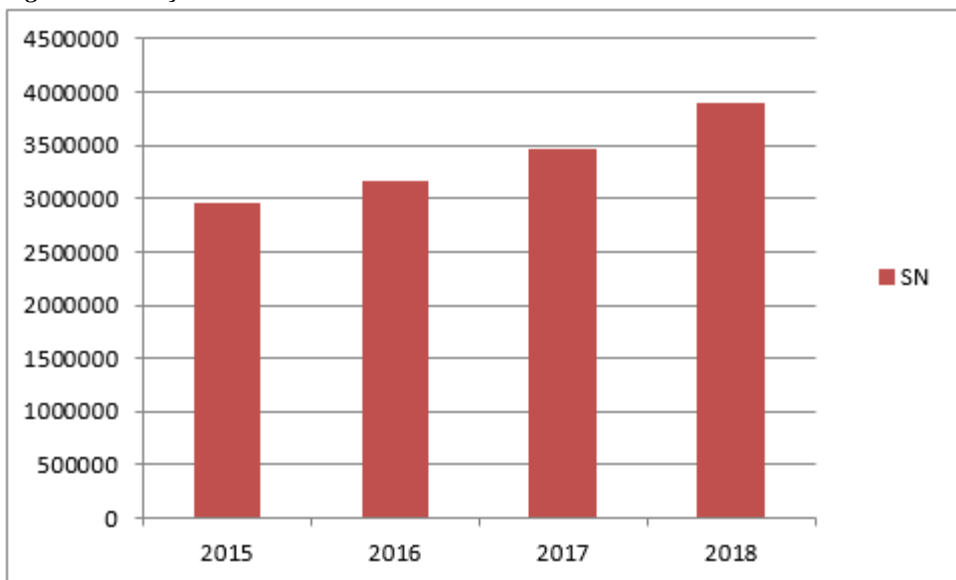
Tabelul nr. 1. Evoluția situației nete

INDICATORI	2015	2016	2017	2018
Active totale	5.453.410	4.806.034	5.323.809	5.244.596
Datorii totale	2.501.327	1.649.163	1.870.377	1.347.262
Situația netă	2.952.083	3.156.871	3.453.432	3.897.334

Sursa: Prelucrare autor pe baza situațiilor financiare anuale 2015-2018 ale *Comat Roșu SRL*

Situația netă prezintă un trend crescător, ce poate fi observat în Figura 1.

Figura 1. Situația netă

Sursa: Prelucrare autor pe baza situațiilor financiare anuale 2015-2018 ale *Comat Roșu SRL*

2.1.2. Analiza ratelor de structură ale activelor, datoriilor și capitalului propriu

Urmărind datele din Tabelul nr. 1 observăm că activul total în anul 2016 a scăzut față de anul 2015 cu aproximativ 11,87%, iar în anul 2017 a crescut cu aproximativ 10,77% față de anul precedent. În 2018 are loc o nouă scădere a activului total, cu 1,49% față de anul precedent.

Analiza evoluției activului total trebuie completată cu cea a structurii poziției financiare, care presupune ”realizarea unei analize pe verticală a poziției financiare și se bazează pe calculul unor rate de structură care evidențiază caracteristici financiare ale firmei precum: lichiditatea, autonomia financiară, calitatea echilibrului financiar pe termen scurt sau lung etc”.²

² M. Grigore, Diagnosticul financiar al firmei. Note de curs, E-lis, 2018

Pe baza datelor din bilanțul contabil vom calcula mai întâi ratele de structură ale activului (rata activelor imobilizate și rata activelor circulante), detaliind apoi ratele componentelor celor două categorii de active (Tabelul nr. 2).

Rata activelor imobilizate înregistrează în anul 2015 cea mai mică valoare (37,07%), iar în 2016 valoarea maximă (50,76%), ambele situate sub media aferentă firmelor cu activitate de producție din România.

Ca urmare a scăderii volumului de activitate în 2016 față de 2015, care se observă și din scăderea cifrei de afaceri cu 7%, activele circulante au scăzut semnificativ atât în valoare absolută, cât și ca pondere în activul total. În 2017 și 2018 rata de structură a activelor circulante crește, ajungând aproape de valoarea înregistrată în 2015. Această creștere este corelată cu evoluția cifrei de afaceri, care se majorează CA cu 5,5% în anul 2017 și respectiv cu 25,6% în 2018 față de anul precedent.

Stocurile dețin o pondere de aproximativ 40% din activele circulante în primii doi ani, oscilând apoi la circa 50% în 2017 și 30% în 2018.

Și la rata creanțelor observăm valori aproximativ egale în 2015 și 2016. În 2017 această rată scade cu 9% față de anul 2016, iar în 2018 se înregistrează o majorare semnificativă, ajungând la aproape 70%, cauza fiind creșterea în valoare absolută a creanțelor concomitent cu scăderea semnificativă a stocurilor.

Rata activelor de trezorerie înregistrează valori mici, în anul 2015 având valoarea maximă de 2,36%.

Tabelul nr. 2. Evoluția ratelor de structură ale activelor, datoriilor și capitalului propriu

	DENUMIRE	INDICATORI	2015	2016	2017	2018
1.	Rata activelor imobilizate (R_{AI})	$\frac{Ai}{At}$	37,03%	50,76%	40,97%	40,01%
1.1.	Rata imobilizărilor corporale (R _{IC})	$\frac{IC}{AI}$	100%	100%	100%	100%
2.	Rata activelor circulante (R_{AC})	$\frac{Ac}{At}$	62,97%	49,24%	59,03%	60,00%
2.1.	Rata stocurilor (R _S)	$\frac{\text{Stocuri}}{Ac}$	38,05%	39,03%	48,80%	29,48%
2.2.	Rata creanțelor (R _{CR})	$\frac{\text{Creanțe}}{Ac}$	59,60%	59,15%	50,20%	68,97%
2.3.	Rata activelor de trezorerie (R _{ATZ})	$\frac{\text{Casa} + \text{ITS}}{Ac}$	2,35%	1,82%	1,00%	2,20%
3.	Rata datoriilor (R_{DAT})	$\frac{DAT}{DAT + CPR}$	45,87%	34,31%	35,13%	25,69%
3.1.	Rata datoriilor pe termen lung (R _{DTL})	$\frac{DTL}{DT}$	73,21%	20,21%	8,18%	3,48%
3.2.	Rata datoriilor pe termen scurt (R _{DTS})	$\frac{DTS}{DT}$	26,79%	79,79%	91,82%	96,51%
4.	Rata capitalului propriu	$\frac{CPR}{\text{Datorii} + CPR}$	54,13%	65,69%	64,87%	74,31%
4.1.	Rata capitalului social (R _{Cs})	$\frac{Rcs}{CPR}$	1,05%	0,98%	0,90%	0,79%
4.2.	Rata rezervelor	$\frac{\text{Rezerve}}{CPR}$	84,43%	92,53%	90,51%	87,81%
4.3.	Rata rezultatului reportat	$\frac{\text{Rezultat reportat}}{CPR}$	14,51%	6,49%	8,59%	11,39%

Sursa: Prelucrare autor pe baza situațiilor financiare anuale 2015-2018 ale Comat Roșu SRL

Rata capitalului propriu este în creștere, în anul 2016 crește cu 11,56%, în anul 2017 scade cu 0,82%, iar în anul 2018 crește cu 9,44%. Această creștere se datorează în primul rând faptului că profiturile anuale nu se distribuie sub formă de dividende, rămânând la dispoziția firmei pentru autofinanțare. Este și motivul pentru care rezervele reprezintă circa 90% din capitalul propriu.

Rata datoriilor are un trend descendent, ca urmare a reducerii datoriilor totale. Această scădere se datorează în primul rând rambursării unei părți importante din creditele contractate pe termen lung.

2.1.3. Diagnosticul indicatorilor de echilibru financiar

Pentru calcularea indicatorilor de echilibru financiar am elaborat bilanțul financiar al societății pentru anii 2015-2018 (Anexa nr. 1), în care am grupat activele după criteriul lichidității crescătoare, iar pasivele după cel al exigibilității crescătoare. Pe baza bilanțului financiar am calculat indicatorii de echilibru financiar în perioada 2015-2018 (Tabelul nr. 3).

Tabelul nr. 3: Evoluția indicatorilor de echilibru financiar

INDICATORI	2015	2016	2017	2018
Pasive pe termen lung (PTL)	4.783.333	3.490.241	3.606.384	3.944.228
Active pe termen lung (ATL)	2.019.400	2.439.696	2.181.444	2.098.879
Fond de rulment (metoda franceză) FR=PTL-ATL	2.763.933	1.050.545	1.424.940	1.845.349
Active pe termen scurt (ATS)	3.434.010	2.366.338	3.142.365	3.145.717
Pasive pe termen scurt (PTS)	670.077	1.315.793	1.717.425	1.300.368
Fond de rulment (metoda modernă) FR=ATS-PTS	2.763.933	1.050.545	1.424.940	1.845.349
Active curente (ACR)	3.353.094	2.323.218	3.110.901	3.076.377
Datorii curente (DCR)	670.077	866.305	134.201	196.833
Nevoia de fond de rulment NFR=ACR-DCR	2.683.017	1.456.913	2.976.700	2.879.544
Trezoreria netă TN = FR-NFR	80.916	-406.368	-1.551.760	-1.034.195

Sursa: Prelucrare autor pe baza situațiilor financiare anuale 2015-2018 ale Comat Roșu SRL

Urmărind tabelul 3, observăm că fondul de rulment este pozitiv pentru cei trei ani, ceea ce semnifică un excedent de resurse permanente față de nevoile pe termen lung ale firmei. Scăderea fondului de rulment cu 1.713.388 lei în anul 2016 este determinată de creșterea activelor imobilizate, corelată cu scăderea pasivelor pe termen lung. În anii 2017 și 2018, fondul de rulment crește față de anul precedent cu 374.395 lei, respectiv 420.409 lei, ca urmare a scăderii activelor pe termen lung și creșterii resurselor permanente.

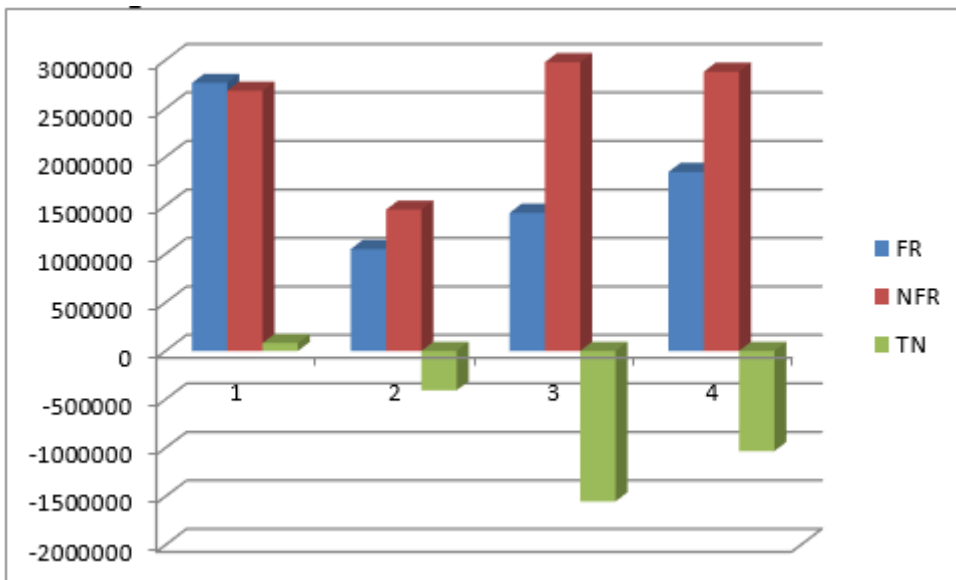
Pe termen scurt, resursele sunt insuficiente pentru finanțarea nevoilor firmei, astfel se obțin valori pozitive ale nevoii de fond de rulment în cei trei ani. Evoluția acesteia este fluctuantă ca urmare a evoluției fluctuante a activelor și datoriilor curente. Astfel, NFR scade în anul 2016 cu 1.226.104 lei, crește în 2017 cu 1.519.787 lei, urmând să scadă în anul 2018 cu 97.156 lei.

Trezoreria netă este pozitivă în primul an de analiză, ca urmare a faptului că fondul de rulment este suficient pentru finanțarea nevoii de fond de rulment. În următorii trei ani, ca urmare a rambursării masive a împrumuturilor bancare pe termen lung, fondul de rulment devine insuficient pentru finanțarea integrală a nevoilor curente nefinanțate de resursele curente, ceea ce duce la necesitatea contractării de credite de trezorerie pentru

acoperirea diferenței. Acest lucru se reflectă în trezoreria netă negativă înregistrată în 2016-2018.

Modul de realizare a echilibrului financiar dintre nevoile și resursele firmei este ilustrat în Figura nr. 2.

Figura nr. 2. Analiza indicatorilor de echilibru financiar

Sursa: Prelucrare autor pe baza situațiilor financiare anuale 2015-2018 ale Comat Roșu SRL

2.1.4. Analiza ratelor de echilibru financiar patrimonial

Ratele de echilibru și de îndatorare ale Comat Roșu S.R.L au fost determinate pe baza informațiilor furnizate de bilanțul financiar (Anexa 1). Evoluția acestora este prezentată în tabelul nr. 4.

Tabelul nr. 4. Evoluția ratelor de echilibru financiar și de îndatorare

Indicator	Formulă de calcul	2015	2016	2017	2018
Rata lichidității generale	$R_{LG} = \frac{ATS}{PTS}$	5,12	1,8	1,85	2,42
Rata lichidității parțiale	$R_{LP} = \frac{ATS - Stocuri}{PTS}$	3,8	1,1	0,94	1,72
Rata lichidității imediate	$R_{LI} = \frac{ATZ}{PTS}$	0,12	0,03	0,02	0,05
Rata solvabilității	$R_S = \frac{Activ\ total}{Datorii\ totale}$	2,18	2,91	2,85	3,89
Rata îndatorării globale	$R_{IG} = \frac{Datorii\ totale}{Pasivul\ total}$	0,46	0,34	0,35	0,26
Rata îndatorării la termen	$R_{IT} = \frac{DTL}{PTL}$	0,38	0,096	0,04	0,01

Sursa: Prelucrare autor pe baza situațiilor financiare anuale 2015-2018 ale Comat Roșu SRL

Rata lichidității generale înregistrează valori situate în intervalul optim (2; 2,5) în 2018, peste optim în 2015 și ușor sub optim în 2016 și 2017. Putem conchide că firma are o lichiditate generală bună, care îi permite achitarea obligațiilor scadente pe termen scurt din activele circulante deținute.

În cei patru ani, rata lichidității parțiale are valori situate în sau peste intervalul optim de (0,8;1), ceea ce înseamnă că firma are capacitatea de a-și plăti datoriile pe termen scurt din creanțele și activele de trezorerie pe care le deține.

Rata lichidității imediate are valori sub pragul de 0,3 în toată perioada analizată. Activele de trezorerie sunt insuficiente, fiind necesară transformarea unei părți din creanțe sau stocuri în monedă.

Firma înregistrează valori ale ratei solvabilității mult peste pragul de 1,5. Societatea este solvabilă, adică are capacitatea de a-și achita datoriile pe termen scurt, mediu și lung din activul total deținut. Cea mai mare valoare a ratei de solvabilitate se obține în anul 2018 (3,89), cu 1,71 mai mare față de anul 2015.

Rata îndatorării globale are în fiecare an valori mai mici de 0,(6). Firma nu a atins limita impusă de bancă, deci poate contracta credite bancare. Nici rata îndatorării la termen nu atinge limita de 0,5 impusă de bancă. Prin urmare societatea poate contracta credite pe termen lung.

2.2. Analiza performanțelor financiare pe baza ratelor de rentabilitate

La nivelul firmei, rentabilitatea este dată de un sistem de rate explicative de eficiență, determinate ca raport între: efectele economice și financiare, respectiv rezultatele obținute la sfârșitul unui an, și eforturile depuse pentru obținerea lor, respectiv capitalurile medii investite (capital propriu, activul economic).³

³ M. Grigore, Diagnosticul financiar al întreprinderii. Note de curs, E-lis, 2018

Ratele de rentabilitate sunt prezentate în Tabelul 5. Acestea au fost determinate pe baza informațiilor din bilanțul financiar (Anexa nr. 1) și contul de profit și pierdere (Anexa nr. 2).

Tabelul nr. 5. Evoluția ratelor de rentabilitate

INDICATORI	2015	2016	2017	2018
Capital propriu mediu (CPR)	2.737.891	3.054.477	3.305.151	3.675.383
Datorii financiare medii (DFN)	915.625	391.429	868.088	575.214
Activ economic mediu (AE)	3.653.516	3.445.906	4.173.239	4.250.598
Rezultat net (RN)	1.822.266	2.663.048	2.437.063	3.100.169
Cheltuieli dobânzile (Dob)	82.416	41.295	59.157	97.308
Rata medie a dobânzii la credite (%) $R_{dob} = \frac{Dob}{DFN} * 100$	9%	10,54%	6,81%	16,92%
Rentabilitate economică netă (%) $Rec = \frac{RN + Dob}{AE} * 100$	52,13%	78,48%	59,81%	75,22%
Rentabilitate financiară (%) $R_{fin} = \frac{RN}{CPR} * 100$	66,56%	87,18%	73,74%	84,35%
Efectul de levier financiar (%) $E_L = Rec - R_{fin}$	14,43%	8,7%	13,93%	9,13%

Sursa: Prelucrare autor pe baza situațiilor financiare anuale 2015-2018 ale Comat Roșu SRL

Rentabilitatea economică netă are valori superioare ratei medii de dobândă aferente creditelor contractate în toți cei patru ani.

Împrumutându-se de la bănci, firma poate beneficia de efectul de levier financiar, care duce la creșterea rentabilității financiare și implicit a ratei dividendelor.

3. Concluzii

Activitatea de analiză a creditului este complexă, incluzând întocmirea unui diagnostic financiar care să evidențieze capacitatea firmei de a-și achita obligațiile pe termen scurt, mediu și lung și de a genera profit.

Concluziile analizei economico-financiare efectuate la societatea Comat Roșu SRL în perioada 2015-2018 se regăsesc în Tabelul nr. 6.

Tabelul nr. 6. Analiza SWOT a societății COMAT ROȘU S.R.L

PUNCTE TARI	PUNCTE SLABE
<p>- firma deține suficiente resurse proprii pentru a putea obține credite bancare;</p> <p>- firma deține imobilizări corporale suficiente (motostivuitoare, compresoare, pompe, platforme etc.) cu ajutorul cărora prestează servicii de calitate;</p> <p>- rata lichidității generale și rata lichidității parțiale au valori foarte bune, în general peste intervalele considerate optime;</p> <p>- rata solvabilității înregistrează valori situate cu mult peste pragul minim de 1,5;</p> <p>- rata rentabilității economice a fost mai mare decât rata medie a dobânzii la credite, firma beneficiind de efectul de levier financiar.</p>	<p>- trezoreria netă negativă în anii 2016, 2017 și 2018;</p> <p>- rata lichidității imediate înregistrează valori sub nivelul optim;</p> <p>- lipsa competenței celor 3 muncitori necalificați.</p>
OPORTUNITĂȚI	AMENINȚĂRI
<p>- posibilități de încheiere a unor parteneriate avantajoase;</p> <p>- modificarea Codului fiscal de la 1 ianuarie 2019 care prevede reguli avantajoase pentru angajatorii care realizează o cifră de afaceri de minim 80% din activitatea de construcții.</p>	<p>- presiunea concurenței;</p> <p>- neîncasarea la timp creanțelor;</p> <p>- complexitatea procedurilor de atribuire a contractelor de achiziție publică, având în vedere că principalii clienți ai firmei sunt primăriile.</p>

Sursa: Analiză efectuată de autor pe baza situațiilor financiare anuale 2015-2018 ale Comat Roșu SRL

Analiza efectuată evidențiază capacitatea firmei de a obține credite bancare, deoarece are lichiditatea, solvabilitatea și rentabilitatea necesare rambursării la timp a împrumuturilor primite.

Referințe

- M. Grigore, Diagnosticul financiar al firmei. Note de curs, E-lis, 2018
- R. Stroe, Gestiunea financiară a întreprinderii, Editura ASE București, 2003
- Situațiile financiare anuale aferente societății Comat Roșu S.R.L din perioada 2015-2018

ANEXA 1: Bilanțul financiar al societății COMAT ROȘU S.R.L

ACTIV (NEVOI)					PASIV (RESURSE)				
Denumire	31.13.2015	31.12.2016	31.12.2017	31.12.2018	Denumire	31.12.2015	31.12.2016	31.12.2017	31.12.2018
1. Active pe termen lung (ATL)	2.019.400	2.439.696	2.181.444	2.098.879	1. Pasive pe termen lung (PTL)	4.783.333	3.490.241	3.606.384	3.944.228
- imobilizări corporale	2.019.400	2.439.696	2.181.444	2.098.879	1.1. Capital propriu (CPR)	2.952.083	3.156.871	3.453.432	3.897.334
					- capital social	31.100	31.100	31.100	31.100
					- rezerve	2.492.600	2.920.983	3.125.771	3.422.331
					- rezultat reportat	428.383	204.788	296.561	443.903
					1.2. Datorii pe termen lung (DTL)	1.831.250	333.370	152.952	46.894
					- sume datorate instituțiilor de credit	1.831.250	333.370	152.952	46.894
2. Active pe termen scurt (ATS)	3.434.010	2.366.338	3.142.365	3.145.717	2. Pasive pe termen scurt (PTS)	670.077	1.315.793	1.717.425	1.300.368
2.1. Active curente (ACR)	3.353.094	2.323.218	3.110.901	3.076.377	2.1. Datorii curente (DCR)	670.077	866.305	134.201	196.833
- stocuri	1.306.489	923.630	1.533.538	906.899	- datorii comerciale	182.518	105.736	73.089	78.000
- creanțe	2.046.605	1.399.588	1.577.363	2.169.478	- datorii cu personalul	16.460	18.182	18.093	12.523
					- datorii față de stat	30.668	2.226	22.859	31.658
					- clienți creditori	20.161	20.161	20.161	20.161
					- creditori diversi	150.000	150.000	0	0
					- decontări cu grupul și alte conturi cu asociați	270.270	570.000	0	54.491
2.2. Active de trezorerie (ATZ)	80.916	43.120	31.464	69.340	2.2. Pasive de trezorerie (PTZ)	0	449.488	1.583.224	1.103.535
- casa și conturi la bănci	80.916	43.120	31.464	69.340	- datorii aferente creditelor bancare curente	0	449.488	1.583.224	1.103.535
TOTAL ACTIV	5.453.410	4.806.034	5.323.809	5.244.596	TOTAL PASIV	5.453.410	4.806.034	5.323.809	5.244.596

Sursa: Prelucrare autor pe baza situațiilor financiare anuale 2015-2018 ale Comat Roșu SRL

Denumirea indicatorului	2015	2016	2017	2018
1. Cifra de afaceri netă	9.276.119	8.639.307	9.113.412	11.449.075
a) Producția vândută	261.105	337.710	414.132	410.617
b) Venituri din vânzarea mărfurilor	9.015.014	8.308.092	8.699.280	11.044.192
Reduceri comerciale acordate	0	6.495	0	5.734
2. Venituri aferente costului producției în curs de execuție-sold C	38.013	67.314	47.006	38.937
3. Venituri din producția de imobilizări necorporale și corporale	0	0	0	0
4. Venituri din subvenții de exploatare	4.083	0	0	0
5. Alte venituri de exploatare	0	60.136	2.907	37.748
VENITURI DIN EXPLOATARE-TOTAL	9.318.215	8.766.757	9.163.325	11.525.760
6.a) Cheltuieli cu materii prime și materiale consumabile	145.175	246.729	130.186	166.027
Alte cheltuieli materiale	9380	62.051	5.782	6.786
b) Alte cheltuieli externe (cu energie și apă)	2606	19.743	35.633	32.836
c) Cheltuieli privind mărfurile	8.108.276	7.526.723	7.793.036	9.928.923
7. Cheltuieli privind personalul	149.661	218.304	339.941	368.803
8) Ajustări de valoare privind imobilizările corporale și necorporale	155.501	223.789	293.894	271.803
9. Alte cheltuieli de exploatare	163.907	200.753	201.802	168.115
9.1. Cheltuieli privind prestațiile externe	148.827	56.965	170.127	117.265
9.2. Cheltuieli cu alte impozite, taxe și vărsăminte asimilate	5039	14.885	21.031	20.737
9.3. Alte cheltuieli	10.041	28.903	10.644	30.113
Ajustări privind provizioanele	0	0	0	0
CHELTUIELI DE EXPLOATARE-TOTAL	8.734.506	8.470.672	8.755.932	10.914.931
PROFITUL SAU PIERDEREA DIN EXPLOATARE -PROFIT	583.709	296.085	407.393	610.829
-PIERDERE				
10. Venituri din interese de participare	0	0	0	0
11. Venituri din dobânzi	19	0	0	0
12. Alte venituri financiare	0	0	104	2.474
VENITURI FINANCIARE-TOTAL	19	0	104	2.476
13. Ajustări de valoare privind imobilizările financiare și investițiile financiare deținute ca active circulante	0	0	0	0
14. Cheltuieli privind dobânzile	82.416	41.295	59.157	97.308
Alte cheltuieli financiare	0	0	0	0

CHELTUIELI FINANCIARE -TOTAL	82.416	41.295	59.157	97.308
PROFITUL SAU PIERDEREA FINANCIARĂ-PROFIT	0	0	0	0
-PIERDERE	82.397	41.295	59.053	94.832
VENITURI TOTALE	9.318.234	8.766.757	9.163.429	11.528.236
CHELTUIELI TOTALE	8.816.922	8.511.967	8.815.089	11.012.239
PROFITUL SAU PIERDEREA BRUTĂ - PROFIT	501.312	254.790	348.340	515.997
-PIERDERE	0	0	0	0
15. Impozitul pe profit	72.929	50.002	51.779	72.094
16. Alte impozite ne reprezentate la elementele de mai sus	0	0	0	0
17. PROFITUL SAU PIERDEREA NETĂ A EXERCITIULUI FINANCIAR - PROFIT	428.383	204.788	296.561	443.903
- PIERDERE				

Sursa: Prelucrare autor pe baza situațiilor financiare anuale 2015-2018 ale Comat Roșu SRL

APLICAREA REGLEMENTĂRILOR PRUDENȚIALE LA NIVELUL SISTEMULUI BANCAR DIN ROMANIA COMPARATIV CU SISTEMUL BANCAR DIN LUXEMBURG

Andreea-Bianca NICA*

Alexandra VELICU

Abstract

Într-o economie modernă, sectorul bancar joacă un rol important datorită intermedierei financiare, respectiv a canalizării fondurilor de la deponenți către investitori, pe care o asigură. Un sector bancar solid și eficient încurajează acumularea economiilor și permite alocarea acestora către cele mai productive investiții, sprijinind astfel inovarea și creșterea economică. Având în vedere faptul că activitatea de creditare este amenințată tot timpul de riscuri care pot periclita desfășurarea instituțiilor de credit, monitorizarea solidității sectorului bancar este o parte esențială a evaluării stabilității acestuia. Astfel, lucrarea are ca scop principal metodele de reglementare și supraveghere prudențială pe care băncile le respectă, precum și modul de aplicare ale acestora. De asemenea, pentru a explica mai clar aceste aspecte, se urmărește prezentarea normelor aplicate și indicatorii prudențiali care se urmăresc pentru a preveni riscul sistemic la nivel internațional.

Cuvinte cheie: *reglementări prudențiale, cerințe de capital, indicatori, expuneri, fonduri proprii, adecvarea capitalului*

1. Introducere

Reglementarea prudențială are ca obiectiv major asigurarea protecției clienților, acționarilor și creditorilor unei bănci prin definirea unui nivel suficient al capitalizării bancare. Având în vedere că sectorul bancar are o importanță deosebită în orice economie prin funcțiile vitale pe care le îndeplinește reglementările de prudențialitate a principalelor componente ale sistemului bancar devin o condiție esențială pentru asigurarea sănătății economico-financiare a unei țări.

Reglementările elaborate de BNR sunt aliniate la standardele internaționale, fiind în concordanță atât cu principiile generale stabilite de Comitetul de la Basel privind activitatea de supraveghere bancară, cât și cu Directivele Uniunii Europene privind reglementarea activității instituțiilor financiare și de credit. Pachetul de reglementări CRD IV pune la dispoziția autorităților naționale competente un set de instrumente

---

* Student, Facultatea de Economie și Administrarea Afacerilor, Universitatea "Nicolae Titulescu" din București; (e-mail: andreeaaa101418@univnt.ro); Student, Facultatea de Economie și Administrarea Afacerilor, Universitatea "Nicolae Titulescu" din București; (e-mail: nicoletaaa101218@univnt.ro). Acest studiu a fost elaborat sub coordonarea prof. univ. dr. Maria Grigore (e-mail: mgrigore@univnt.ro).

macroprudențiale pe care acestea le pot utiliza în scopul prevenirii apariției riscurilor sistemice ciclice sau atenuării riscurilor sistemice structurale.

Fiecare instituție de credit trebuie să dispună de strategii și procese interne formalizate, solide, eficiente și complete de evaluare și menținere în permanență a nivelului, structurii și distribuției capitalului, care, din perspectiva instituției de credit, sunt considerate adecvate pentru acoperirea tuturor riscurilor la care aceasta este sau poate fi expusă, într-un mod corespunzător naturii și nivelului acestor riscuri. Astfel, având în vedere riscurile cu care se confruntă fiecare instituție din sistemul bancar, s-au luat în calcul metode de determinare a cerințelor de capital pentru acoperirea riscurilor de poziție, a riscului de decontare/livrare, a riscului valutar și a riscului de marfă prin modele interne proprii instituției de credit sau o combinație a acestora, iar în ceea ce privește riscul operațional, banca trebuie să dispună în permanență de fonduri proprii pentru acoperirea acestui risc la care aceasta este expusă.

Regulamentul privind cerințele de capital CRR impune băncilor să dispună de rezerve de capital suficiente pentru a acoperi pierderile neașteptate și pentru a-și menține solvabilitatea în perioade de criză. Ca principiu primar, cuantumul de capital necesar depinde de riscul asociat activelor deținute de o anumită bancă. Potrivit regulamentului, aceasta se numește „cerințe de fonduri proprii” și este exprimată ca procent din activele ponderate în funcție de risc. Conceptul activelor ponderate în funcție de risc înseamnă, în esență, că activelor mai sigure li se atribuie o alocare de capital mai scăzută, în timp ce activele cu grad de risc mai ridicat primesc o pondere mai mare în funcție de risc. Astfel spus, cu cât activele au un grad de risc mai ridicat, cu atât banca trebuie să păstreze mai mult capital în rezervă.

Capitalul de nivel 1 este considerat a fi capital necesar pentru asigurarea continuității activității. Acest capital permite unei bănci să își continue activitățile și să își mențină solvabilitatea. Tipul de capital de nivel 1, considerat a avea cel mai înalt nivel de calitate, este reprezentat de așa-numitele fonduri proprii de nivel 1 de bază.

Acordul de la Basel stabilește principiile sistemului de adecvare a capitalului la bază căruia se implementează elemente semnificative:

- cerințele privind minimul de capital sunt legate de riscul de credit în funcție de structura activelor bancare. Cu cât creditul este mai riscant, cu atât cerința de capital este mai mare.
- aportul acționarilor este considerat cel mai important tip de capital, fiecare bancă trebuie să participe obligatoriu cu o rată minimă, în funcție de risc.
- cerințele minime privind capitalul total sunt stabilite la 8% din totalul activelor ponderate în funcție de risc.
- riscul aferent operațiunilor extrabilanțiere este inclus în calculul privind convertirea angajamentelor specifice în credite echivalente.

Pe lângă aceste elemente, se impun de asemenea indicatori esențiali pentru a preveni riscul, cum ar fi: amortizorul de conservare a capitalului, efectul de levier, indicatorul de lichiditate, indicatorul poziției valutare

Pe lângă cerința privind cuantumul obligatoriu de 4,5% al fondurilor proprii de nivel 1 de bază, prevăzută în Regulamentul privind cerințele de capital CRR, toate băncile trebuie să dețină un amortizor de conservare din capitalul lor de cea mai înaltă calitate, egal cu 2,5% din expunerea totală la risc a băncii respective. Scopul amortizorului este de a conserva fondurile băncii. Astfel, banca se asigură în acest mod că acumulează suficiente fonduri proprii în perioade de prosperitate încât să își permită să absoarbă pierderi în cazul survenirii unei crize. Modul său de implementare poate fi adoptat în funcție de situațiile specifice la nivel național. Astfel, la nivel național, amortizorul de conservare a capitalului

a fost implementat începând cu 1 ianuarie 2016 în trepte procentuale de la 0,625% pe an, de-a lungul perioadei 2016-2019, astfel:

- de la 1 ianuarie 2016 0,625%
- de la 1 ianuarie 2017 1,25%
- de la 1 ianuarie 2018 1,875%
- de la 1 ianuarie 2019 2,5%

Efectul de levier este relația dintre fondurile proprii ale unei bănci și totalul activelor acesteia. Activele unei bănci exercită un efect de levier atunci când depășesc fondurile proprii ale băncii respective. Regulamentul vizează reducerea efectului de levier excesiv, deoarece acesta poate avea un efect negativ asupra solvabilității acesteia.

Instituțiile financiare trebuie să dețină suficiente active lichide pentru a acoperi ieșirile nete ale lichidității pe o perioadă de criză de 30 zile. Limita minimă a indicatorului de solvabilitate, calculat ca raport între nivelul de fonduri proprii și expunerea netă, va fi de 12%, iar limita minimă a indicatorului de solvabilitate, calculat ca raport între nivelul capitalului propriu și expunerea netă, va fi de 8%.

Indicatorul de acoperire a necesarului de lichiditate-active de calitate ridicată, negrevate de sarcini, care să acopere ieșirile nete de lichidități pe o perioadă de criză de 30 zile-va fi introdus treptat, începând de la 60% în 2015 și ajungând la 100% în 2018. Cuantumul minim al activelor lichide pe care trebuie să le dețină o bancă trebuie să fie egal cu 25% din ieșiri.

La sfârșitul fiecărei zile bancare lucrătoare, pozițiile valutare ale unei bănci sunt supuse următoarelor limitări:

- maximum 10% din fondurile proprii ale băncii pentru oricare dintre pozițiile valutare individuale ajustate.
- maximum 20% din fondurile proprii ale băncii pentru poziția valutară totală.

Autoritatea Bancară Europeană publică trimestrial o analiză intitulată Tabloul de bord al riscului în care prezintă principalele vulnerabilități ale sectorului bancar european, identificate în funcție de evoluția unui set de indicatori de risc. Această analiză cuprinde informații referitoare la un eșantion de bănci (154 instituții la nivel consolidat), iar indicatorii publicați sunt calculați în conformitate cu precizările unui ghid metodologic. Indicatorii sunt grupați pe patru categorii: solvabilitate, calitatea activelor, profitabilitatea și structura bilanțului.

Fiecare indicator este evaluat în raport cu 3 intervale de prudență, valoarea acestuia putând, astfel să fie considerată foarte bună, intermediară sau deficitară în funcție de intervalul valoric căruia îi aparține. Ținând cont de indicațiile metodologice ale ABE dar și de intervalele de evaluare stabilite de aceasta, Banca Națională a României a efectuat o analiză similară a sistemului bancar național în baza informațiilor raportate de bănci la nivel individual.

INDICATORI DE RISC	INTERVALE DE PRUDENȚĂ STABILITE DE ABE	ROMÂNIA					MEDIA UE 2018
		2015	2016	2017	2018	Trimestrul 1 2019	
SOLVABILITATE							
Fonduri proprii de nivel 1	>15%						
	[12%-15%]	16.72	17.55	17.95	18.64	17.93	16.3
	<12%						
Fonduri proprii de nivel 1 de bază	>14%						
	[11%-14%]	16.72	17.55	17.95	18.64	17.93	14.7
	<11%						
CALITATEA ACTIVELOR							
Rata credite neperformante	<3%						
	[3%-8%]	13.51	9.62	6.41	4.96	4.90	3.2
	>8%						
Gradul de acoperire cu provizioane a creditelor neperformante	>55%						
	[40%-55%]	57.72	56.34	57.68	58.51	58.24	45.1
	<40%						
Rata creditelor și avansurilor cu măsuri de restructurare	<1.5%						
	[1.5%-4%]	8.43	6.56	4.80	3.26	3.23	2.1
	>4%						

PROFITABILITATE							
ROE	>10%						
	[6%-10%]	11.89	10.10	11.80	13.77	13.44	6.5
	<6%						
Cont/Venit	<50%						
	[50%-60%]	58.46	53.19	55.30	53.81	62.00	64.6
	>60%						
STRUCTURA BILANȚULUI							
Credite/Dep pentru pop și societăți nef.	<100%						
	[100%-150%]	78.18	74.34	73.21	71.89	72.98	117.1
	>150%						
Total datorii/Total capitaluri proprii	<12%						
	[12%-15%]	8.17	8.15	8.12	7.89	7.52	13.7
	>15%						

Sursa: ABE

Datele din tabel arată ca marea parte a indicatorilor se încadrează în cel mai bun interval de prudență, performanța fiind superioară mediei europene care se încadrează la intermediar cu majoritatea indicatorilor. Rata creditelor neperformante a scăzut puternic în România, coborând sub 5% în 2018 și în primul trimestru (T1) din 2019, dar depășește în continuare media UE, de circa 3%. Raportul cost/venit pentru sistemul bancar românesc este sub media UE, dar peste pragul recomandat de 50%. Rata creditelor neperformante rămâne în banda valorică considerată de ABE ca fiind deficitară în 2015-2016, observându-se o îmbunătățire din 2017, aceasta încadrându-se la stadiul de intermediar, același ritm fiind prezent și la rata creditelor și avansurilor cu măsuri de restructurare. În ceea ce privește analiza calității activelor, respectiv gradul de acoperire cu provizioane a creditelor neperformante, aceasta poziționează sistemul bancar românesc pe cel mai prudent interval valoric, cu mult peste media europeană. De asemenea, datele ilustrează o îmbunătățire a indicatorilor de profitabilitate, ROE fiind în continuă creștere și la un nivel foarte bun, valoarea acestuia ajungând să fie dublă față de media UE. Structura bilanțieră este echilibrată și respectă cele mai bune standarde atât în ceea ce privește

raportul dintre credite și depozite, cât și cel dintre datorii și capitaluri proprii. Indicatorii de solvabilitate își păstrează un nivel ridicat, aferent celui mai bun interval de prudență.

În ceea ce privește expunerile mari ale unei instituții de credit, instituțiile de credit sunt obligate să respecte în permanență cerințele privind expunerile mari. Fiecare dintre acestea trebuie să dispună de proceduri administrative și contabile riguroase și de mecanisme adecvate de control intern pentru identificarea și înregistrarea tuturor expunerilor mari și a modificărilor ulterioare ale acestora.

La nivelul cerințelor de capital pentru acoperirea riscului de credit, instituțiile de credit pot utiliza, pentru determinarea valorii ponderate la risc a expunerilor, abordarea standard sau, cu aprobarea BNR, abordarea bazată pe modele interne de rating. Atât în cazul utilizării abordării standard, cât și în cazul utilizării abordării bazate pe modele interne de rating, tratamentul specific este aplicat următoarelor categorii de expuneri:

- expuneri care beneficiază de o protecție a creditului
- expuneri care fac obiectul securitizării și pozițiilor de securizare
- expuneri din tranzacții cu instrumente financiare derivate, din tranzacții de răscumpărare, din tranzacții cu termen lung de decontare, din tranzacții de împrumuturi marjă, din operațiuni de dare de titluri/mărfuri cu împrumut și din operațiuni de luare de titluri/mărfuri cu împrumut.

BNR impune limite creditării în funcție de expunerea maximă față de un debitor:

- Suma totală a împrumuturilor mari acordate debitorilor nu poate depăși de 8 ori nivelul fondurilor proprii ale societății bancare;
- Sunt restricționate împrumuturile acordate persoanelor aflate în relații speciale cu banca. Astfel volumul creditelor care pot fi acordate de către o bancă acționarilor săi nu poate depăși 20% din fondurile proprii;
- Împrumuturile acordate de o societate bancară unui singur debitor nu pot depăși, cumulate, 25% din fondurile proprii ale acesteia.
- Se consideră debitor de talie mare, clientul băncii care are angajamente totale față de bancă o sumă ce atinge sau depășește 10% din fondurile proprii ale societății bancare.
- Un împrumut este considerat mare atunci când suma împrumuturilor acordate unui singur debitor, inclusiv a giranților și a altor angajamente asumate în numele acestuia depășește 10% din fondurile proprii ale societății bancare.

2. Aplicarea reglementărilor prudențiale la nivelul instituțiilor din Luxemburg

Riscul sistemic a devenit un domeniu de îngrijorare din ce în ce mai important de la debutul finanțelor globale la criză. În special, propagarea stresului financiar în întregul sector bancar a demonstrat necesitatea de a înțelege mai bine acumularea și impactul riscurilor care afectează sistemul financiar în ansamblu. În urma observației că multe unități bancare nu au putut suporta diferite șocuri în ciuda respectării acestor norme prudențiale în vigoare, Comitetul de la Basel a adoptat un set de noi standarde prudențiale în temeiul Regulamentului „Basel III”. Aceste măsuri abordează o serie de deficiențe în sistemul financiar, cum ar fi inadecvarea și prociclicitatea capitalului de bază, acumularea de datorii excesive, precum și riscul de lichiditate estimat. În Europa, punerea în aplicare a standardelor Basel III se face prin Directiva 2013/36 / UE și prin Regulamentul UE / 575/2013, care au fost publicate în Jurnalul Oficial al Uniunii Europene la 27 iunie 2013.

Acest studiu de caz oferă o evaluare cantitativă a riscului sistemic în domeniul bancar din Luxemburg, sector care utilizează cadrul empiric al Greenwood, Landier și Thesmar (2015).

Ca parte a misiunii lor de a preveni riscurile sistemice ciclice, autoritățile macroprudențiale trebuie anticipează materializarea vulnerabilităților care pot afecta stabilitatea sistemului financiar național. În acest scop, au în vedere utilizarea unei serii de instrumente și indicatori care să permită o evaluare adecvată a surselor de risc și a canalelor acestora transmise. Astfel, băncile din Luxemburg au în vedere:

Indexul Z-Score este o măsură utilizată pe scară largă pentru evaluarea stării de sănătate financiară a instituțiilor bancare. Atractivitatea acestui indice se află în legătură strânsă cu probabilitatea insolvenței băncii, adică cu probabilitatea că valoarea activelor sale este insuficientă pentru a acoperi rambursarea datoriilor contractate. În absența cotațiilor de acțiuni pentru anumite unități, scorul z reprezintă un substitut adecvat pentru evaluarea solidității financiare a sectorului bancar în ansamblul său și /sau băncii individual. În plus, poate fi completat prin utilizarea altor indicatori, cum ar fi indici de vulnerabilitate, raporturi macro-prudențiale și modelarea impactului șocurilor economice activități bancare sau financiare în contextul testelor de stres. Scorul z este definit ca măsură, în număr de abateri standard, a scăderii ratei de rentabilitate a băncii ceea ce duce la o absorbție completă a capitalurilor proprii. Deci, dacă valoarea scorului z este mare, riscul de eșec ar trebui să fie destul de mic. Astfel, s-a determinat la nivelul sistemului bancar din Luxemburg un nivel al indexului de 44.68, acesta aflându-se pe locul 2 la nivel global, locul 1 fiind ocupat de Jordan cu 57,16.

În realitate, este vorba de efectuarea transformărilor pe variabilele ajustate sezonier pentru a putea fi capturat impactul șocurilor asupra dezvoltării lor. Metoda constă în calcularea raportului dintre nivelul variabilei la data (t) redusă la valoarea maximă observată într-o anumită perioadă. Pentru asta, perioada respectivă este împărțită în intervale de 3 luni, păstrându-se măsurarea valorii maxime absolute. Odată ce rezultatele scorului Z sunt calculate, probabilitățile teoretice pentru fiecare perioadă sunt estimate folosind formula:

$POD_{it}=N(-Z_{it})$, unde N este funcția de distribuție a unei variabile normale centrale reduse

Comparativ cu sistemul financiar din Luxemburg, România prezintă Z-Score de 6,74, ceea ce indică un risc mult mai ridicat.

În ceea ce privește indicatorul de vulnerabilitate, sistemul bancar folosește un model care implică un șoc exogen pentru active care duce la pierderi din capitaluri proprii, crescând efectul de levier. Băncile se întorc apoi la nivelul lor anterior de levier prin vânzarea activelor, care afectează prețurile și duce la pierderi pentru băncile care dețin aceste active. Riscul sistemic se măsoară cu procentul în care capitalul scade pe întregul sector bancar de la îndepărtare. În primul rând, ieșirea modelului este utilizată pentru a construi un index ceea ce arată cum evoluează vulnerabilitatea sectorului bancar din Luxemburg în timp. În al doilea rând, modelul măsoară contribuția la risc a fiecărei bănci, identificând astfel băncile care contribuie cel mai mult la vulnerabilitatea la nivelul întregului sistem. În al treilea rând, modelul măsoară contribuția la risc a activului specific claselor. În al patrulea rând, modelul surprinde susceptibilitatea fiecărei bănci de a fi rănite de alte bănci, care diferă de capacitatea de a contribui la risc. În al cincilea rând, indicele de vulnerabilitate este dovedit predictiv la capacitate și poate fi utilizat ca indicator de avertizare timpurie pentru stresul financiar. Această caracteristică permite modelului să completeze alte măsuri de risc.

Indicele de vulnerabilitate este dezvoltat de BCL este un indice construit dintr-o gamă de variabile, cum ar fi bilanțul și variabilele de profit și pierdere (cerere și depozite interbancare, rentabilitate, variabilitatea capitalurilor proprii, provizioane pentru expuneri mari, FRBG), macro- financiar (randamentul indicelui bursier european) și structura competitivă (număr de bănci), care ar putea constitui cât mai mulți indicatori avansați ai vulnerabilității sistemului în fața șocurilor macroeconomice. În cele din urmă, un model econometric compus din trei ecuații este utilizat pentru a prezice evoluția indicelui de vulnerabilitate. Variabilele explicative utilizate pentru prognozarea acestui indice sunt PIB și investiția fizică a zonei euro, la volumul creditelor acordate economiei luxemburgheze -burgheză, precum și randamentul indicelui bursei Euro. Din perspectivă macroprudențială, dinamica acestui indice constituie un instrument relevant pentru analiza vulnerabilității sectorul bancar. Pentru a eluda limitele rezultatelor din aplicarea unei metodologii de acreditare, diferitele componente ale indicelui de vulnerabilitate sunt agregate după diferite abordări. Probabilitatea indicelui este testată printr-o analiză a acestuia dinamică în perioadele de vulnerabilitate sau crize dovedite.

Valoarea indexului de vulnerabilitate agregată (AV) pentru sectorul bancar din Luxemburg poate fi interpretat ca procentul în care capitalurile proprii ar scădea la toate băncile ca răspuns la un șoc de 1% asupra activelor. De asemenea, există o creștere constantă a riscului în anii premergătoare crizei financiare. Indicele a crescut din 2008, crescând semnificativ față de nivelurile anterioare. În această perioadă indicele se situează la 1,4%, indicând un risc scăzut.

În tabelul de mai jos sunt prezentate cele 10 bănci cu 4 cele mai mari vulnerabilități și dimensiunile corespunzătoare ale acestora.

Tabel 1. Bănci cu cele mai mari vulnerabilități

Numele băncii	Vulnerabilitate agregată relativă	Active totale	Rang de vulnerabilitate agregată	Rang de mărime
BANCA A	18.6%	13.3%	1	1
BANCA B	8.1%	7.3%	2	3
BANCA C	5.2%	3.9%	3	6
BANCA D	4.9%	6.3%	4	4
BANCA E	4.0%	7.4%	5	2
BANCA F	3.5%	2.0%	6	16
BANCA G	3.3%	2.7%	7	9
BANCA H	2.9%	2.6%	8	11
BANCA I	2.5%	2.6%	9	12
BANCA J	2.4%	0.9%	10	27
TOTAL	55.4%	49.0%		

Sursa: BCL

Acest tabel ilustrează faptul că, contribuția instituției financiare la risc nu este neapărat determinat de aceasta dimensiune. Conform tabelului 2, banca A, care are cel mai mare AV și cea mai mare dimensiune, reprezintă 18,6% din AV total în sectorul bancar și 13,3% din totalul activelor bancare. Această bancă generează relativ cantitate mare de risc comparativ cu dimensiunea sa. Pe de altă parte, unele bănci oferă un nivel relativ scăzut din cantitatea de AV comparativ cu totalul activelor. De exemplu, banca E contribuie doar cu 4,0% din total AV, dar are active echivalente cu 7,4% din sectorul bancar. Cele 10 bănci au împreună contul pentru 55% din AV total și 49% din totalul activelor. Acest lucru indică faptul că, la nivel global, aceste bănci prezintă un grad de risc mai mare decât este reflectat doar de dimensiunea lor.

Cadrul de reglementare Basel III prevede, de asemenea, introducerea a două standarde internaționale armonizate în lichiditate, pe de o parte, raportul de lichiditate pe termen scurt (LCR, lichiditatea acoperirii) și, pe de altă parte, raportul Structura de lichiditate pe termen lung (NSFR, Net Stable Foundation Ratio). Obiectivul LCR este de a promova rezistența pe termen scurt a profilului de risc al lichidității băncilor, asigurând că au suficiente lichide de înaltă calitate pentru a depăși o criză severă de lichiditate în timpul unei perioade de o lună.

Impactul asupra vulnerabilității băncilor luxemburghize la șocurile de lichiditate este simulat de teste de rezistență, care sunt modelate prin șase scenarii: scenariul interbancar, scenariul retragerii masive a depozitelor, scenariul utilizarea liniilor de credit, scenariul de retragere parțială a activelor terților, scenariul Eurosistemului și scenariul

intragroupe. Pentru a analiza impactul acestor diferite scenarii, șocurile individuale au fost aplicate unui indicator de lichiditate.

Sectorul bancar din Luxemburg aplică o nouă metodă de evaluare a riscului sistemic. Când toate băncile se confruntă cu un șoc exogen, vând active pentru a reveni la efectul de pârghie, ceea ce afectează prețurile și determină băncile care dețin acele active să realizeze pierderi în capitaluri proprii. De aceea se apelează la o serie de măsurători sistemice de risc care sunt utile din perspective politicii la nivel bancar, la nivel de sistem sau individual. Sectorul bancar din Luxemburg prezintă în prezent semne de risc scăzut și rămâne rezistent la scenariul de suferință financiară. Rezultatele impactului cerințelor de capital din Basel III indică faptul că menținerea nivelurilor de capital consolidează substanțial stabilitatea sectorului bancar din Luxemburg.

3. Concluzii

Riscurile bancare cu care se confruntă băncile comerciale în sistemul bancar românesc sunt multiple și complexe. Analiza creditelor pe clase de risc și evoluția sa dinamică evidențiază o scădere a calității portofoliilor de credite gestionate de bănci. Din informațiile riscului de credit și analiza evoluției principalilor indicatori de prudență bancară, rezultă că principalul risc cu care se confruntă sistemul bancar este riscul de credit. Acesta este monitorizat permanent de către BNR, care prevede supravegherea prudențială care are ca sferă de aplicabilitate spațiul național, făcând referiri directe către legile și normele practicate de fiecare țară. Pentru viitor este important să se continue procesul de transpunere în reglementări ale BNR a recomandărilor formulate de Autoritatea Bancară Europeană în cadrul ghidurilor emise în domeniul prudenței bancare. De asemenea este important să se revizuiască și să se completeze cadrul legislativ și de reglementare prudențială care prezintă relevanță în contextul evoluțiilor înregistrate pe piața financiară internațională și autohtonă.

Referințe

- Legea Bancară Nr. 58/1998
- Norma 8/1999
- Regulamentul Nr. 1/1999
- www.bnr.ro
- [www.bcl.luhttps://eba.europa.eu](https://eba.europa.eu)
- Mădălina Antoaneta Rădoi, “Gestiune bancară”, Editura Economica, Bucuresti, 2009
- Leonardo Badea, Adela Socol, Violeta Drăgoi, Imola Drigă, “Managementul riscului bancar”, ISBN 978-973-709-487-2, 2010

NOȚIUNI TEORETICE PRIVIND IMPOZITELE INDIRECTE

Florentina BARBU*

Abstract

Taxa pe valoare adăugată reprezintă un impozit indirect, plătit de către persoanele fizice și juridice care efectuează de o manieră independentă activități economice și care se aplică la valoarea nou creată la fiecare stadiu de producere și vânzare a mărfurilor sau serviciilor.

Scopul acestei lucrări este de a prezenta noțiuni teoretice ale aplicării impozitelor indirecte, taxa pe valoare adăugată, a tipurilor de accize practicate în România.

Cuvinte cheie: *taxa pe valoare adăugată, accize, taxe de consumație, impozite indirecte, impozite directe.*

1. Introducere

Impozitele indirecte reprezintă prelevarea de sume bănești de la populație prin adăugarea unor cote de impozit la prețurile mărfurilor, în special la cele de primă necesitate. Impozitul indirect se încasează de la populația cumpărătoare a produselor grevate de acest impozit fără să se țină seamă de venitul, averea sau situația personală a contribuabilului, ele fiind suportate în egală măsură de toate clasele și păturile sociale. Legiuitorul atribuie calitatea de subiect al impozitului altei persoane fizice sau juridice decât suportatorului acestuia.

Condițiile ce trebuie îndeplinite pentru ca o operație să intre sub incidența TVA-ului în România sunt:

1. să rezulte dintr-o activitate economică cu caracter de continuitate (producția, comerțul, prestări de servicii, activități extractive, activități agricole, activități ale profesiunilor libere, exploatarea bunurilor în scopul obținerii de venituri).
2. să fie efectuată de persoane impozabile (orice persoană, indiferent de statutul său juridic, care efectuează de o manieră independentă activități economice);
3. să fie o operație efectuată cu plată sau o operațiune asimilată acestora;
4. locul operației să fie România.

Prin utilizarea taxei pe valoare adăugată statul are posibilitatea de a încasa o mare parte din acest impozit mai repede decât în cazul impozitului pe profit, deoarece taxa pe valoare adăugată se plătește la fiecare stadiu de prelucrare și realizare a mărfii sau a serviciului. Totodată, organele fiscale au posibilitatea de a controla modul de calcul și de

---

*Student, Facultatea de Economie și Administrarea Afacerilor, Universitatea "Nicolae Titulescu" din București; (e-mail: florybarbu17@gmail.com). Acest studiu a fost elaborat sub coordonarea lect. univ. dr. Nicoleta Panait (npanait@univnt.ro)

plată la bugetul statului a acestui impozit, deoarece plătorii au obligația de a ține o evidență detaliată a tranzacțiilor de vânzare-cumpărare și a sumei impozitului plătit¹.

Impozitele indirecte sunt instituite de stat asupra vânzărilor de mărfuri și servicii.

Accizele sunt impozite indirecte care se include în prețul de vânzare. Reprezintă o taxă specială de consumație care se percepe produselor din import și din țară, al căror consum este ridicat, prezintă caracteristici merceologice care le fac greu de substituit și au un randament fiscal ridicat. Accizele se calculează sub forma unor cote procentuale și care este datorată de către agenții economici bugetului de stat, constituindu-se ca venit pentru acesta. În cazul produselor din producția internă, acciza se determină ca diferență între prețurile negociate între vânzător și cumpărător, din care se deduc accizele conform reglementărilor legale. În cazul importului, valoarea produselor importate se stabilește în vamă, conform legii, la ea adăugându-se taxele vamale și alte taxe stabilite diferențiat, pe categorii de produse; această valoare constituie baza de impozitare pentru determinarea accizelor.

Taxele generale de vânzări, care sunt întâlnite sub forma impozitului pe cifra de afaceri; Acest impozit poate fi:

- impozit cumulativ, mărfurile fiind impuse în toate fazele între producător și consumator, ceea ce implică perceperea de impozit la impozit;
- impozit unic, care se încasează o singură dată, fie în momentul vânzării mărfii de către producător (taxa de producție), fie în stadiul comercializării (impozit pe circulație sau impozit de vânzare). Astfel de impozite pot fi: impozit pe cifra de afaceri brută, care se calculează prin aplicarea cotei de impozit asupra întregii valori a mărfurilor vândute, incluzând și impozitul plătit la verigile anterioare. Acest tip de impozit conduce la perceperea de impozit la impozit, nu este transparent, respectiv nu se cunoaște cuantumul de participare al fiecărui contribuabil la acest impozit;
- impozitul pe cifra de afaceri netă se aplică numai asupra diferenței dintre prețul de vânzare și cel de cumpărare. În acest fel impozitul este transparent, iar compensația care se acordă pentru produsele destinate exportului se poate calcula cu ușurință. Acest impozit este cunoscut sub denumirea de taxă pe valoarea adăugată (TVA) și este utilizat în majoritatea țărilor dezvoltate, prin aplicarea unei cote procentuale de impozitare, fie asupra valorii adăugate dintr-un stadiu pe care îl parcurge marfa, fie asupra prețului de vânzare din stadiul anterior. În vederea atingerii unor obiective economice sau de protecție socială, în fiecare țară există produse la care TVA-ul se percepe în cote diminuate sau care sunt exonerate de la plata acestui impozit.

Taxele vamale sunt structurate astfel:

- de export, care sunt utilizate rar, deoarece statele sunt interesate, în general, să stimuleze exportul, nu să-l împovăreze cu un cost în plus ;
- de tranzit se practică numai în cazuri foarte rare, cu ocazia trecerii unor mărfuri pe teritorii străine, în tranzit ;
- de import se percep în punctele vamale, asupra valorii mărfurilor care trec frontiera țării importatoare.

Taxele vamale sunt de trei feluri:

- taxele vamale ad-valorem, care se calculează ca procent din valoarea mărfurilor importate;

---

¹ N. Feleagă, V. Avram, „Politici și opțiuni contabile”, Editura Economica, București, 2002, pag. 58

- taxele vamale specifice se stabilesc în sumă fixă în unitatea fizică de marfă importată (tonă, bucată etc.);
- taxele vamale compuse, care reprezintă o combinație între taxele vamale ad-valorem și taxele vamale specifice.

Taxele judiciare de timbru sunt datorate de către toate persoanele fizice și juridice și reprezintă plata serviciilor prestate de către instanțele judecătorești, precum și de către Ministerul Justiției și Parchetul de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție.

2. Taxa pe valoarea adăugată

Taxa pe valoarea adăugată este un impozit indirect ce se stabilește asupra operațiunilor care privesc transferul proprietății bunurilor, ca și asupra prestării serviciilor. Valoarea adăugată reprezintă valoarea nou creată de întreprindere în urma ciclului de producție. În analiza financiară, ea este definită ca diferența dintre producția exercițiului și marjă comercială, pe de o parte, și consumul intermediar, pe de altă parte. Această definiție este destul de riguroasă, chiar dacă în cadrul producției exercițiului (ca sold intermediar de gestiune) se agregă elemente eterogene din punctul de vedere al evaluării: producția vândută, evaluată la preț de vânzare; producția stocată și producția imobilizată, evaluate la cost de producție.

În România, s-a optat pentru acest mod indirect de a calcula, în primul rând, pentru că s-a urmărit introducerea unui mecanism asemănător cu cel din majoritatea țărilor U.E. și apoi pentru că este mai comod și informațiile necesare vin direct din documentele care justifică vânzările și, respectiv, cumpărările. Astfel, mai întâi se determină taxa colectată (sau faza aferentă vânzărilor) și taxa deductibilă (sau taxa aferentă cumpărărilor), pe baza documentelor justificative și apoi, prin diferență, se stabilește TVA de plată sau, dacă taxa deductibilă este mai mare decât taxa colectată, TVA de recuperat. Se precizează acest fapt, deoarece există și țări (Japonia, Turcia) în care TVA se calculează aplicând direct cota asupra valorii adăugate.

Avantajele TVA-ului:

- asigură neutralitatea externă, în sensul că bunurile din import sunt supuse taxei în aceleași condiții ca bunurile provenite din țară ;
- exportul este taxat cu cotă zero (se evită astfel impunerea dublă în țara exportatorului și în țara importatorului) ;
- reduce riscul de fraudă prin posibilitatea de a proceda la un control încrucișat.
- este un impozit cu randament fiscal ridicat, că este stabil și elastic;
- transferul proprietății bunurilor imobiliare între agenții economici, precum și între aceștia și instituții publice sau persoane fizice (construcții, terenuri, bunuri mobile care nu pot fi detașate fără a deteriora imobilele);
- importul de bunuri și servicii introduse în țară, direct sau prin intermediar autorizat, de orice persoană fizică sau juridică, în condițiile prevăzute de Regulamentul vamal al României;
- operațiuni asimilate.

Taxe de plătit în 2020, astfel avem:

- *taxe pentru locuință și teren*, acestea sunt taxe locale, astfel că banii ajung la primărie, nu la Guvern. Potrivit legislației, pot fi plătite în doua tranșe: până la 31 martie și până la 30 septembrie. Taxele pentru locuințe variază între 0,08% și 0,2% din valoarea imobilului, potrivit consultantului fiscal Emilian Duca;
- *impozitul pentru mașină și locul de parcare*, și acesta este tot o taxă locală. Impozitul pentru mașina variază în funcție de capacitatea cilindrică a acesteia și

trebuie plătit tot până în data de 31 martie, dacă doriți reducerea de 10%. Pentru motocicletele și mașinile cu motor până la 1.600 centimetri cubi trebuie achitați 8 lei pentru fiecare 200 de centimetri cubi, potrivit Codului Fiscal. Astfel:

- pentru o mașină cu motor de un litru ar trebui plătit un impozit de 40 de lei;
- pentru un motor de 1,4 litri trebuie achitați 56 de lei, iar la 1,6 litri, impozitul este de 64 de lei;
- între 1,601 și 2.000 de centimetri cubi, tariful este de 18 lei pe fiecare 100 de centimetri cubi;
- între 2.001 și 2.6000 de centimetri cubi, tariful crește la 72 de lei pentru fiecare 200 de centimetri cubi;
- cu cât crește cilindrul motorului, cu atât crește și impozitele. Spre exemplu, peste 3.001 centimetri cubi, tariful este de 308 lei pentru fiecare 200 centimetri cubi;
- la microbuze, impozitul este de 24 de lei pentru fiecare 200 de centimetri cubi ai motorului, iar la tractoare suma este de 18 lei pentru aceeași cilindree.
- declarația unică și plata contribuțiilor, până pe 15 martie trebuie achitate, însă contribuțiile sociale și de sănătate aferente anului 2019, plus impozitul pe venit, aceasta fiind cel mai strâns termen din calendarul fiscal. Impozitul pe venit este de 10%, contribuțiile sociale sunt 25%, iar cele de sănătate, tot 10%. Trebuie să depună declarație unică și să plătească aceste sume cei cu venituri din chirii, arendă, drepturi de autor sau venituri din agricultură. De asemenea, trebuie să achite contribuții de sănătate cei care nu lucrează, dacă vor să aibă parte de asigurare și să se trateze la stat. La fel și în cazul contribuțiilor sociale, pentru cei care vor să cotizeze la pensie, astfel încât să acumuleze vechime.

3. Accizele

Accizele se calculează sub formă unor cote procentuale și care este datorată de către agenții economici bugetului de stat, constituindu-se ca venit pentru acesta. În cazul produselor din producția internă, acciza se determină ca diferență între prețurile negociate între vânzător și cumpărător, din care se deduc accizele conform reglementărilor legale. În cazul importului, valoarea produselor importate se stabilește în vamă, conform legii, la ea adăugându-se taxele vamale și alte taxe stabilite diferențiat, pe categorii de produse. Această valoare constituie baza de impozitare pentru determinarea accizelor.

Acestea sunt taxe speciale de consum care se datorează bugetului de stat pentru o serie de produse stabilite prin **Codul Fiscal**, indiferent dacă acestea provin din producția internă sau din import.

În România, potrivit **Codului Fiscal**, produsele supuse accizelor se împart în:

- produse supuse accizelor armonizate:
  - a. alcool și băuturi alcoolice;
  - b. tutun prelucrat;
  - c. produse energetice și electricitate.
- alte produse supuse accizelor:
  - d. cafea verde;
  - e. cafea prăjită, inclusiv cafea cu înlocuitori;
  - f. cafea solubilă, inclusiv amestecuri cu cafea solubilă;
  - g. benzină.

Accizele, cunoscute și sub formă de taxe de consumație pe produs. Acestea sunt impozite indirecte care se includ în prețul de vânzare. Reprezintă o taxă specială de

consumație care se percepe produselor din import și din țară, al căror consum este ridicat. Prezintă caracteristici merceologice care le fac greu de substituit și au un randament fiscal ridicat. Acestea sunt de două feluri:

- a. **Accizele armonizate** sunt accizele care (1) sunt reglementate prin legislația comunitară, și (2) trebuie respectate de țările membre. Accizele armonizate (puse de acord cu legislația U. E.) se aplică, în orice țară membră a U.E., atât pentru produse provenite din producția internă, cât și pentru cele din import, fără nici o diferențiere. În România, accizele *armonizate* (reglementate în mod unitar la nivelul U. E.) se datorează bugetului de stat pentru următoarele produse provenite din producția internă sau din import (a se vedea art. 162 din Codul fiscal): a) **bere**; b) **vinuri**; c) **băuturi fermentate, altele decât bere și vinuri**; d) **produse intermediare**; e) **alcool etilic**; f) **tutun prelucrat**, care include: țigarete; țigări și țigări de foi; tutun de fumat fin tăiat, destinat rulării în țigarete; alte tutunuri de fumat; g) **produse energetice**, care includ: benzină cu plumb; benzină fără plumb; motorină; păcură; gaz natural; petrol lampant (kerosen); cărbune și cocs; h) **energie electrică**, care include: electricitate utilizată în scop comercial; electricitate utilizată în scop necomercial.
- b. **Accizele nearmonizate** sunt accizele care: 1) nu sunt reglementate prin legislația comunitară (a U.E.); 2) nu au stabilite nivelurile minime (prin legislația U. E.); 3) sunt stabilite în mod independent de fiecare dintre țările membre. Accizele care nu sunt armonizate (care nu sunt reglementate prin legislația U.E., care nu trebuie aplicate, obligatoriu, de toate țările membre), sunt accize nearmonizate, adică accize pentru care fiecare țară are libertate deplină să le reglementeze după cum consideră. Accizele reglementate prin directive ale U.E. pot fi numite accize “comunitare”, iar cele pentru care fiecare țară membră a U.E. are libertate deplină de legiferare pot fi numite accize “naționale”.

Inițial, accizele au fost concepute și introduse cu *triplul scop*:

1. de a frâna producția și, respectiv consumul ostentativ, parazitar, de lux și de vicii;
2. pentru eliminarea sărăciei absolute prin redistribuirea veniturilor, adică prin a se lua (pe calea acestor „impozite speciale”, numite și supraimpozite), o parte din venitul și/sau averea celor cu venituri/averi mari, în special de la cei care duc o viață de lux sfidător și consumatori de vicii (precum băuturile alcoolice, țigările, prostituția, jocurile de noroc etc.), și a se da celor săraci (în special celor săraci, dar nu din vina lor, nu celor ajunși săraci pentru că nu vor să muncească);
3. de a crește veniturile bugetare.

La conceperea și introducerea, pentru prima dată, a accizelor, nimeni nu ar fi acceptat ideea ca acestea să fie percepute și asupra produselor și serviciilor *de primă necesitate pentru populație*, inclusiv asupra bunurilor care fac parte din „*minimum mijloacelor de subsistență*”. În prezent, scopul principal al accizelor s-a schimbat radical, fiind acela de a asigura un volum de venituri cât mai mare la bugetul de stat, în mod sigur și constant, fapt pentru care acestea sunt stabilite și asupra unor produse: (1) de strictă necesitate pentru întreaga populație, inclusiv pentru cele folosite de cei aflați sub pragul sărăciei; (2) produse care se consumă (a) în cantități mari, (b) constant, și (c) care nu pot fi înlocuite de cumpărători cu altele, așa cum sunt, spre exemplu, electricitatea și gazele folosite pentru uzul casnic, carburanții, produsele petroliere, tutunul, cafeaua, vinul, berea, alcoolul, etc.

Există o diferență importantă între momentul în care un produs devine accizabil și momentul în care trebuie plătite accizele respective. Majoritatea produselor devin accizabile de îndată ce sunt fabricate sau importate în UE. Plata accizelor poate fi însă suspendată, adică nu trebuie efectuată înainte ca produsul să fie introdus pe piață în vederea consumului. Dacă produsele accizabile se pierd sau sunt distruse din motive imprevizibile sau din cauza unor dezastre naturale, înainte de a fi introduse pe piață în vederea consumului, nu se plătesc accize.

Accizele trebuie plătite de: persoana sau întreprinderea care are rolul de „antrepozitar autorizat” al spațiului în care sunt fabricate, procesate, depozitate, livrate sau recepționate produsele accizabile; altă persoană – expeditorul, destinatarul, transportatorul, o terță parte care furnizează o garanție de deplasare – care a scos produsele de sub regimul suspensiv de accize; persoana care importă produsele, dacă acestea sunt importate fără a fi plasate sub regimul suspensiv de accize.

Ministerul Finanțelor Publice (MFP) a publicat nivelul accizelor aplicabil în anul 2020. Toate accizele vor crește cu nivelul inflației, excepție făcând accizele la țigarete. Astfel, pentru bere, acciza va fi dec 3,53 lei/hl/1 grand Plato, iar pentru berea produsă de producătorii independenți a căror producție anuală nu depășește 200 mii hl, acciza scade la 1,95 lei/hl. Pentru vinuri spumoase, acciza este 50,73 lei/hl. La categoria băuturi fermentate, altele decât berea și vinuri, acciza pentru băuturile liniștite este 424,9 lei/hl de produs, iar pentru cele spumoase 50,73 lei/hl. Pentru alcoolul etilic, acciza este 3.540 lei/hl de alcool pur, iar pentru alcoolul etilic produs de micile distilării, acciza este 1.770,39 lei/hl. La țigarete, acciza este 500,80 lei/1.000 țigarete, iar pentru tutunul de fumat 466,18 lei/kg. La benzina cu plumb, acciza este 2.746,18 lei/tona sau 2.428,59 lei/1.000 litri. La benzina fără plumb, acciza este 3.154,01 lei/tona sau 2.116,09 lei/1.000 litri. La motorină, acciza este 2.329,03 lei/tona sau 1.967,99 lei/1.000 litri. Gaz petrolier lichefiat, utilizat drept combustibil pentru motor, acciza este 650,66 lei/tona, iar pentru gaz utilizat drept combustibil pentru încălzire, acciza este 575,78 lei/tona. Gazul utilizat în consum casnic are acciza 0. Electricitatea utilizată în scop comercial are acciza 2,54 lei/Mwh, iar electricitatea utilizată în scop necomercial 5,08 lei/Mwh. De asemenea, anul viitor are loc actualizarea nivelului accizei specifice pentru țigarete, respectiv creșterea acesteia de la 366,147 lei/1.000 țigarete la 386,377 lei/1.000 țigarete, având în vedere, potrivit Codului Fiscal, acciza specifică pentru țigarete să se determine pe baza prețului mediu ponderat de vânzare cu amănuntul, a procentului legal aferent accizei ad valorem și al accizei totale.

Dintre tipurile de taxe pe care le plătește o firma în România am identificat:

- impozitul pe profit – 16% din venitul obținut cu mențiunea ca firmele care desfășoară activități care se încadrează în categoria jocurilor de noroc sau a cluburilor de noapte plătesc doar 5% din profit, sau 16% din profitul impozabil, în funcție de care este mai mare;
- Impozitul pe venitul microîntreprinderilor – în acest caz se plătește impozitul pe venit și nu pe profit, dacă veniturile obținute în anul precedent nu depășesc 1.000.000 euro și este egal cu 1% pentru societățile cu cel puțin un angajat și 3% pentru societățile fără angajați;
- Cota standard de TVA în România este de 19%;
- Cotele de TVA reduse: 9% pentru servicii de alimentare cu apă, alimente, băuturi, servicii medicale și 5% pentru servicii de cazare, catering, manuale școlare, cărți, reviste, acces la muzee, evenimente sportive și culturale, cinema etc.;
- Impozitul pe venit: 10% (excepție fac specialiștii IT, persoanele cu dizabilități și salariații din domeniul de cercetare-dezvoltare – aceste categorii sunt scutite de plata impozitului);

- Contribuții sociale datorate de angajat: 45%;
- Contribuții sociale datorate de angajator: 2.25%;
- Impozitul pe clădirile deținute de persoane juridice: 0.08% – 0.2% din valoarea clădirilor cu scop rezidențial și 0.2% – 1.3% din valoarea clădirilor cu scop comercial.

Referințe

- M. Grigore, M. Gurău, „Fiscalitate. Noțiuni teoretice și lucrări aplicative”, Editura Cartea Universitară, București, 2009
- N. Feleagă, V. Avram, „Politici și opțiuni contabile”, Editura Economica, București, 2002
- N. Panait, Finanțe, Editura Bibliotheca, Târgoviște, 2019.
- Legea nr.227/2015 privind Codul fiscal (M.O. nr. 688 din 10 septembrie 2015) cu modificările și completările ulterioare.

ANALIZA FINANCIARĂ A CASELOR DE AJUTOR RECIPROC

Carmen Lenuța (BUSTEA) ANGHEL *

Abstract

Pornind de la importanța cunoașterii poziției financiare a întreprinderii și existența unor instituții financiare nebankare de tip C.A.R. putem spune că analiza indicatorilor economico-financiarilor într-o astfel de instituție este de o importanță majoră pentru asigurarea echilibrului financiar, asigurarea gestionării fondurilor și adoptarea unui management prudential în organizarea, conducerea și desfășurarea activității. Diagnosticul financiar al caselor de ajutor reciproc are rolul de a detecta punctele forte și slabe, riscurile, pericolele și oportunitățile aferente acestor entități și de a asigura supravegherea activității acestora din punct de vedere al solvabilității, lichidității, riscului și protejării fondurilor sociale ale membrilor, în scopul de a interveni cu măsuri de supraveghere și/sau administrare specială necesare corectării disfuncționalităților. Dezvoltarea în rândul caselor de ajutor reciproc a unui sistem de analiză și evaluare financiară este de o importanță deosebită, deoarece conducerea acestor instituții ar trebui să țină cont de evoluția indicatorilor financiarilor specifici, astfel încât să se asigure o bună gestionare a resurselor. Deținerea informațiilor de natură economico-financiară conduce la un management de calitate și asigură o protecție sporită a fondurilor sociale, ceea ce poate genera un grad ridicat de stabilitate. Analiza financiară a unei Case de Ajutor Reciproc a Pensionarilor reprezintă un mijloc de cunoaștere specifică prin aplicarea unor indicatori de tip CAREL sau PERLAS.

Cuvinte cheie: *analiza financiară, indicatori financiarilor, C.A.R., I.F.N.*

1. Introducere

Diagnosticul financiar (parte componentă a diagnosticului global al firmei) este definit în literatura de specialitate¹ drept „studiu metodic a situației și evoluției unei întreprinderi sub aspectul structurii financiare și a rentabilității, plecând de la bilanț, contul de rezultate și alte informații oferite de întreprindere, mai ales din anexe și raportul anual”.

Sursa de date pentru analiza financiară o constituie *documentele contabile de sinteză*²: bilanțul, contul de profit și pierderi și anexele la bilanț, acestea din urmă oferind explicații necesare unei înțelegeri mai bune a bilanțului și contului de profit și pierdere,

---

*Student, Facultatea de Economie și Administrarea Afacerilor, Universitatea “Nicolae Titulescu” din București; (e-mail: busteacarmen@yahoo.com). Acest studiu a fost elaborat sub coordonarea conf. univ. dr. Maria Grigore (mgrigore@univnt.ro).

¹Willi Păvăloaia, Marius Paraschivescu, C. Cojocaru, *Analiza financiară*, Ed. NEURON, Focșani, 1994, pg. 7;

²Cadrul General al IASB

aducând clarificări privind politicile firmei în materie de investiții, de finanțare, de fiscalitate, de evaluare a patrimoniului.

În România Casele de ajutor reciproc ale pensionarilor au fost înființate încă de la prima reglementare românească de sine-stătătoare a persoanelor juridice - Legea nr. 21/1924, care a fost în vigoare timp de 76 de ani - respectiv din 1924 până în 31 ianuarie 2000, când a intrat în vigoare Ordonanța nr. 26/2000 cu privire la asociații și fundații (care a abrogat legea 21/1924). În prezent, activitatea caselor de ajutor reciproc ale pensionarilor este reglementată de Legea 540/2002.

Organizațiile de tip C.A.R. sunt încadrate de legislația națională în categoria instituțiilor financiare nebankare (IFN) și sunt înregistrate în Registrul de evidență al instituțiilor financiare nebankare al Băncii Naționale a României, alături de casele de amanet și de alte entități fără scop patrimonial cu activități în acest domeniu. Ele nu sunt instituții de credit (instituții financiare monetare), în sensul în care Casele de Ajutor Reciproc nu pot atrage depozite sau alte fonduri rambursabile de la public și oferi credite în cont propriu și/sau emite monedă electronică.

Având în vedere aceste considerente putem spune ca managementul financiar-contabil într-o astfel de asociație este de o importanță majoră, deoarece analizarea datelor, informațiilor și documentelor de organizare, conducere și desfășurare a activității are un rol important atât în ceea ce privește performanța economico-financiară, cât și pentru componenta socială, de promovare a intereselor membrilor, pentru cunoașterea situației concrete, precum și în privința riscurilor ce trebuie asumate la un moment dat.

Asigurarea unui management funcțional și performant este unul dintre scopuri, încă din faza de constituire și organizare a asociațiilor, existând în acest sens prevederi în Statut, regulamente de organizare și funcționare, atribuții ale adunării generale și ale organelor alese.

Totodată în activitatea economico-financiară a asociației se vor avea în vedere sursele de finanțare ale activităților asociației, atât interne cât și atrase. Existența unor tehnici de evaluare a activităților desfășurate sunt necesare pentru ca aceste asociații să își poată calibra activitatea, ținând seama de evoluția principalilor indicatori de referință cu care operează, pentru asigurarea performanței economice a asociației.

Cunoașterea și analizarea, de către conducerea asociațiilor, a unor indicatori are rolul de a detecta punctele forte și slabe, riscurile, pericolele și oportunitățile activității caselor de ajutor reciproc și de a asigura supravegherea activității acestora din punct de vedere al solvabilității, lichidității, riscului și protejării fondurilor sociale ale membrilor în scopul de a interveni cu măsuri de supraveghere și/sau administrare specială necesare corectării disfuncționalităților.

2. Analiza financiară a activității Asociației C.A.R.P. nr.3 „Înfrățirea”

2.1. Analiza ratelor de structură ale activelor, datoriilor și capitalului

"Diagnosticul financiar furnizează un ansamblu de concepte, tehnici și metode care permit tratarea informațiilor interne și externe, interpretarea acestora, emiterea unor judecăți de valoare și aprecieri asupra activității firmei, în vederea formulării unor

recomandări pertinente privind evoluția acesteia, nivelul și calitatea performanțelor, gradul de risc într-un mediu concurențial extrem de dinamic.”³

Pentru analiza poziției financiare s-au calculat ratele de structură ale activelor, datoriilor și capitalurilor proprii pe 5 ani, respectiv 2015-2019, care au o evoluție valorică crescătoare a elementelor bilanțiere.

Ratele de structură ale activului (figura nr.1) evidențiază destinația economică a capitalului investit, gradul de lichiditate a capitalului investit și capacitatea asociației de a-și modifica structura activului sub incidența factorilor conjuncturali. Ponderea cea mai ridicată a activelor, peste 70%, este deținută de către activele imobilizate, în principal activele imobilizate financiare, iar diferența se regăsește în activele circulante, în principal activele de trezorerie.

Rata activelor circulante (figura nr.1) se situează la un nivel între 16,21% și 32,57%, datorită specificului activității asociației care nu necesită un volum mare de produse de natura stocurilor și o valoare ridicată a creanțelor, ponderea activelor circulante fiind deținută de activele de trezorerie, peste 90%, cu o evoluție crescătoare în ultimi cinci ani plecând de la 91,89% în 2015, ajungând la 98,83% în 2019.

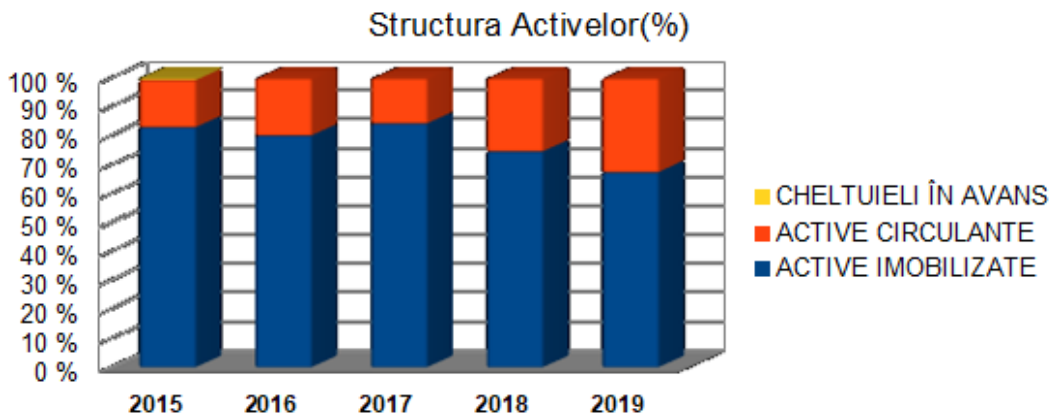

Figura nr. 1 - Sursa: Bilant contabil(Asoc.C.A.R.P. nr.3 "Înfrățirea") – Anexa 1

Rata cheltuielilor în avans (figura nr.1) nu influențează analiza structurii poziției financiare deoarece, între 2016 și 2019, nu au fost angajate astfel de cheltuieli.

Evoluția *ratelor activelor imobilizate* (R_{AI}) (figura nr.2) este influențată în special de evoluția ratei imobilizărilor financiare (R_{IF}). Aceasta are o evoluție crescătoare, de la 79,91% în 2015 la 86,50% în 2019. Concomitent are loc diminuarea ratei imobilizărilor corporale (R_{IC}) care în 2015 era de 20,09%, iar în 2019 a ajuns la 13,50%.

³Grigore M. Z., Diagnostic financiar. Note de curs, eLis, 2019

Ratele de structura ale Activelor imobilizate(%)

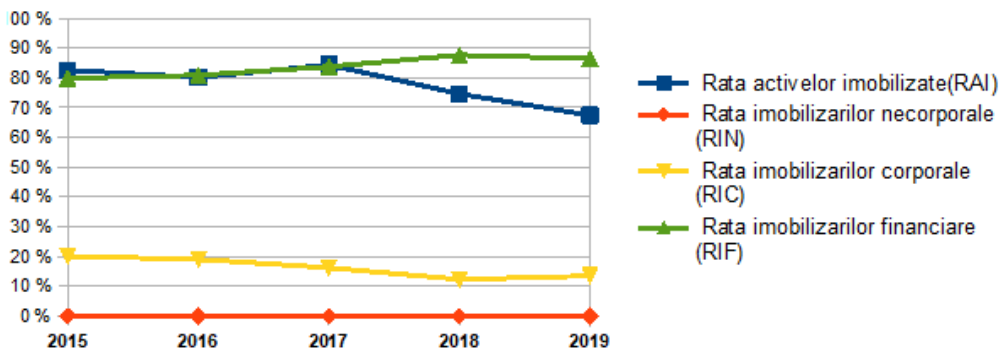

Figura nr. 2 - Sursa: Diagnosticul structurii poziției financiare (Asoc. C.A.R.P. nr.3 "Înfrățirea") – Anexa 5

Analiza structurii datoriilor și a capitalurilor proprii (figura nr. 3) reliefează ponderea în care activele reale nete sunt finanțate din resursele reale de care beneficiază asociația, analiza se realizează prin intermediul ratelor de structura ale pasivului bilanțier.

Ratele de structură ale datoriilor (figura nr. 3) sunt reduse, între 0,53% și 1,95%, ceea ce reflectă o pondere scăzută a surselor de finanțare externe, în timp ce rata capitalurilor proprii este în medie de cca. 99%, evidențiind autofinanțarea activității.

Ratele de structura ale Pasivelor(%)

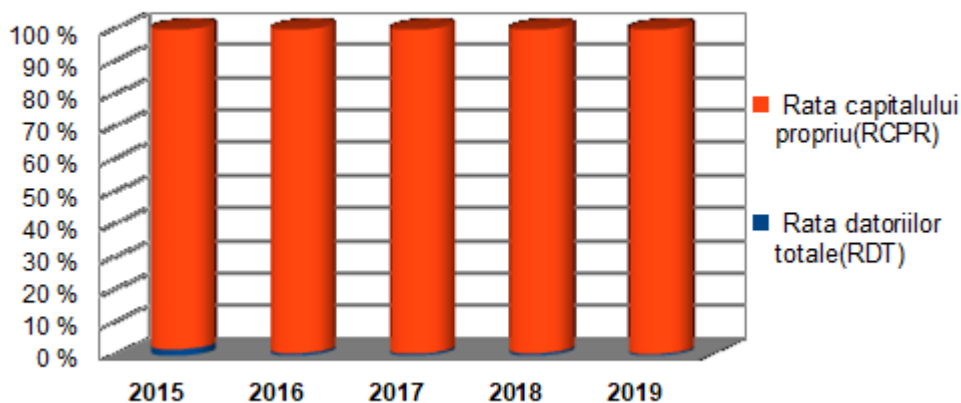

Figura nr.3 - Sursa: Diagnosticul structurii poziției financiare (Asoc. C.A.R.P. nr.3 "Înfrățirea") – Anexa 5

2.2. Analiza indicatorilor și ratelor de echilibru financiar

Analiza corelației dintre fondul de rulment patrimonial, necesarul de fond de rulment și trezoreria netă este foarte importantă, deoarece pune pe primul plan problema finanțării necesarului de fond de rulment al unei întreprinderi.

Fondul de rulment (figura nr. 4) reprezintă marja de siguranță a întreprinderii, impusă de diferențele dintre sumele de încasat și sumele de plătit, precum și de decalajul dintre termenul mediu de transformare a activelor circulante în lichidități și durata medie în care datoriile pe termen scurt devin exigibile.

În perioada analizată fondul de rulment financiar este pozitiv și într-o evoluție crescătoare, bazat în specială pe creșterea capitalului propriu și reducerea activelor imobilizate, pornind de la 4.088.797 lei în 2015 și ajungând la 5.709.661 lei în 2019.

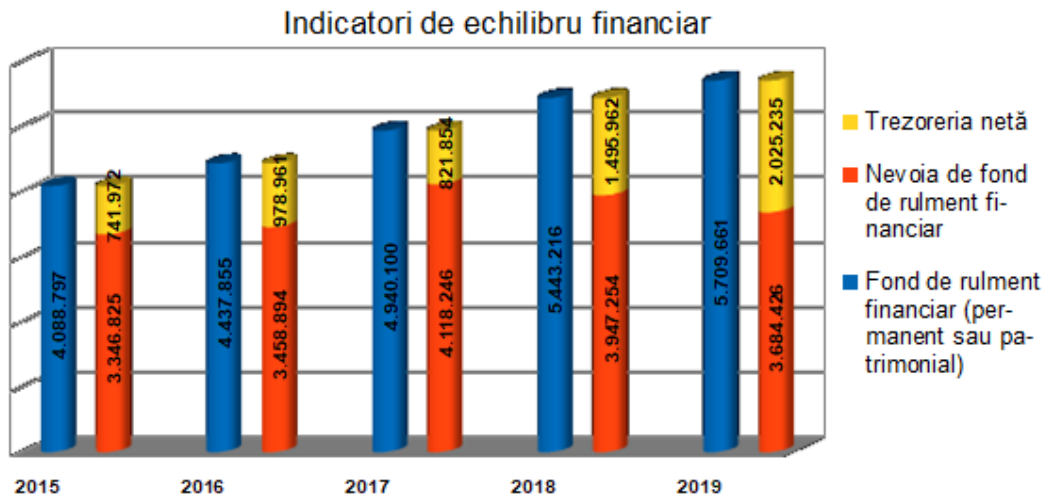

Figura nr.4 - Sursa: Indicatori de echilibru financiar(Asoc.C.A.R.P. nr.3 "Înfrățirea") – Anexa 4

Fondul de rulment financiar poate fi analizat și în funcție de structura capitalurilor permanente, analiză care pune în evidență gradul în care echilibrul financiar se asigură prin capitalurile proprii. Indicatorul Fond de rulment propriu reprezintă cca. 99% din Fondul de rulment financiar ceea ce relevă un grad de autonomie financiară, adică un excedent de capitaluri proprii în raport cu activele pe termen lung.

Nevoia de fond de rulment (figura nr.4) are de asemenea o evoluție oscilantă, de la 3.346.825 lei în 2015 ajungând la 4.118.246 lei în 2017, după care se observă o scădere până la 3.684.426 lei în 2019. Situația se explică prin creșterea activelor curente în timp ce datoriile curente s-au diminuat, astfel încât diferența între utilizări și resurse, corespunde acelei părți necesare pentru ciclul de exploatare care nu a fost finanțată de resursele generate de acest ciclu și trebuie acoperită de finanțări complementare (fond de rulment sau credite bancare pe termen scurt).

Trezoreria netă (figura nr.4) este pozitivă pe toată perioada analizată, reprezentând rezultatul întregului echilibru financiar al întreprinderii, fiind expresia existenței unui excedent de disponibilități rezultat din evoluția operațiunilor de încasări și plăți derulate în asociație în cursul exercițiilor financiare analizate, fără ca maximizarea acestora să constituie obiectiv al managementului financiar.

Trezoreria netă este pozitivă, ceea ce reprezintă un excedent de finanțare, expresia cea mai concludentă a desfășurării unei activități eficiente, se regăsește sub forma disponibilităților bănești în conturi bancare și în casă. Înregistrarea unei trezorerii nete pozitive în cadrul mai multor exerciții succesive evidențiază o rentabilitate economică ridicată.

Lichiditatea măsoară aptitudinea întreprinderii de a face față obligațiilor pe termen scurt și reflectă capacitatea de a transforma rapid activele circulante în disponibilități(bani) fiind strâns legată de modul în care conducerea gestionează capitalul de lucru. Lichiditatea se referă deci la proprietatea elementelor patrimoniale de a se transforma în bani

Lichiditatea generală arată marja conferită firmei de activele sale curente în respectarea obligațiilor curente. Se determină ca raport între activele circulante(curente) și datoriile pe termen scurt ale întreprinderii.

Mărimea acestei rate depinde de viteza de rotație a activelor curente. Se apreciază că valoarea minimă admisă poate varia între 1,2 – 1,8, funcție de sectorul de activitate. Dacă acest indicator depășește valoarea 1, atunci întreprinderea poate să-și achite obligațiile curente, pe măsură ce devin scadente, fiind consecința unui fond de rulment pozitiv.

Rata lichidității generale (figura nr.5) a asociației pe cei 5 ani analizați depășește cu mult valoarea de echilibru, ajungând chiar și la 640,02 în anul 2019. Aceste valori ridicate ale ratelor se pot explica prin particularitatea activității care are ca obiect imobilizarea capitalului propriu în împrumuturi acordate cu termen de rambursare de până la 1 an. Evoluția Ratei lichidității generale a fost influențată în special de evoluția pasivelor pe termen scurt, în special a veniturilor în avans

pe termen scurt, care au avut o evoluție fluctuantă, față de Activele pe termen scurt a căror evoluție a fost crescătoare în cei 5 ani analizați. Totuși datoriile pe termen scurt nu au fost semnificative ceea ce a condus la înregistrarea unor rate de lichiditate ridicate.

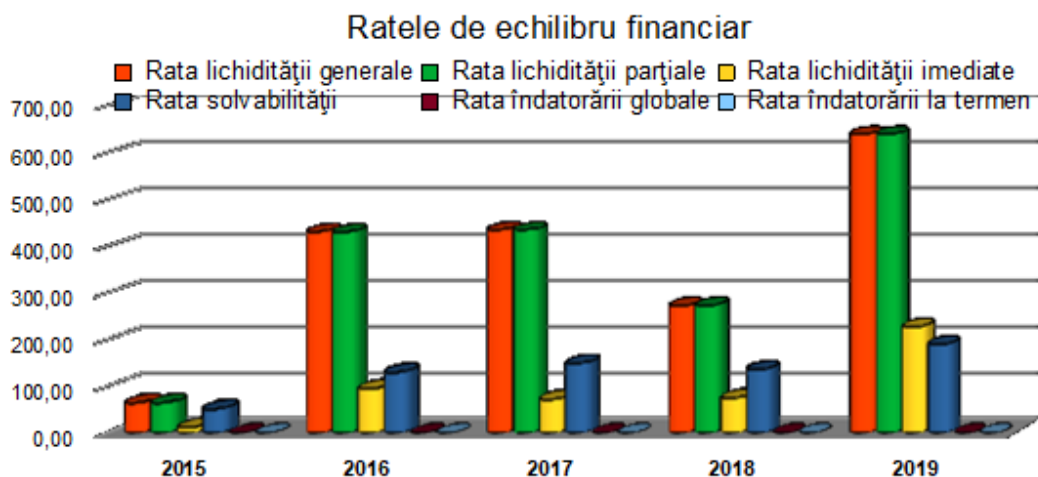

Figura nr.5 - Sursa: Ratele de echilibru financiar patrimonial(Asoc.C.A.R.P. nr.3 "Înfrățirea") – Anexa 8

Rata solvabilității (figura nr. 5) arată măsura în care activele totale ale entității pot acoperi datoriile totale ale acesteia. Practic arată măsura în care datoriile pot fi acoperite pe seama activelor.

O valoare mai mare decât 1,5 a acestei rate semnifică faptul că entitatea are capacitatea de a-și achita obligațiile bănești, imediate și îndepărtate, față de terți.

Pentru ca întreprinderea să fie într-o situație satisfăcătoare nu este suficient ca ea să-și poată achita datoriile (să fie solvabilă), ci trebuie să le poată achita la scadență convenită, adică să posede suficiente lichidități pentru a respecta scadențele.

Ratele de solvabilitate ale asociației sunt destul de ridicate, între 51,26 și 189,30, în ultimii 5 ani, ceea ce asigură acoperirea datoriilor totale ale asociației de către activele totale.

2.3. Analiza performanțelor financiare

Producția exercițiului (QE) este o sumă de valori neomogene (preț de vânzare, cost de producție) reflectând însă nivelul activității unei întreprinderi mult mai fidel decât cifra de afaceri.

În perioada analizată (figura nr. 6), anul 2017 a înregistrat o creștere peste medie față de anul precedent, datorată schimbărilor intervenite în politica internă de creditare, respectiv mărirea plafoanelor de acordare a împrumuturilor, care au făcut ca încasările din dobânzi să crească.

Valoarea adăugată (VA) (figura nr. 6) - exprimă creșterea de valoare pe care întreprinderea o adaugă la serviciile și bunurile aduse de la terți.

În urma analizei valorii adăugate (figura nr.6) se constată o creștere a acesteia în primii 3 ani analizați, realizată datorită creșterii veniturilor din exploatare (cifrei de afaceri) și a diminuării costurilor exploatarei, urmați de o perioadă de 2 de scădere, datorată diminuării veniturilor din exploatare (cifrei de afaceri).

Evolutia indicatorilor de gestiune

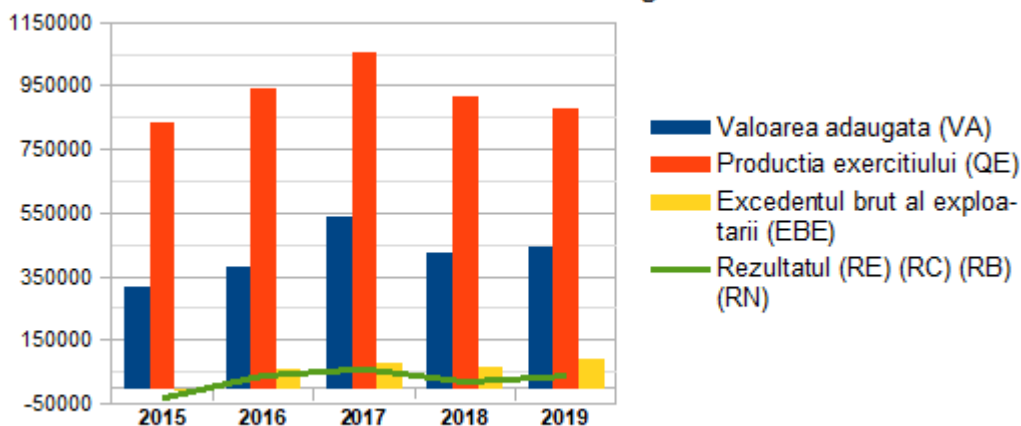

Figura nr.6 - Sursa: Situația soldurilor intermediare de gestiune (Asoc. C.A.R.P. nr.3 "Înfrățirea") – Anexa 6

Excedentul brut din exploatare (EBE) - (Insuficiența brută de exploatare - dacă valoarea acestui indicator este negativă), măsoară profitul economic brut care provine din ciclul de exploatare.

Acest indicator este independent de politica financiară și de amortizare a întreprinderii, admitând ca amortizările și provizioanelor sunt doar cheltuieli calculate nu și plătite.

Se constată că evoluția EBE (figura nr. 6) este influențată de evoluția Producției exercițiului (QE) și a Valorii adăugate (VA), deoarece evoluția cheltuielilor (cu personalul) care au stat la baza calculării acestui indicator este constantă în ultimii ani.

Rezultatul exploatării (RE) măsoară profitul economic al societății independent de politica financiară, fiscală și de distribuție a dividendelor ținând cont doar de consumul capitalului fix (amortizare).

Având în vedere că ajustările de exploatare (amortizările) au fost aproape constante pe durata celor 5 ani, evoluția acestui indicator (figura nr.6) este dată de evoluția Excedentului brut al exploatării (EBE).

Rezultatul curent (RC) este rezultatul aferent activităților cu caracter repetitiv și normal. Acest indicator nu include rezultatele excepționale care au o natură neobișnuită, permițând analiza dinamicii rezultatelor curente ale întreprinderii pe mai multe exerciții succesive.

Deoarece asociația nu are venituri și cheltuieli financiare, Rezultatul curent (RC) este același cu Rezultatul exploatării (RE) (figura nr.6).

Rezultatul brut al exploatării (RB) exprimă mărimea absolută a rentabilității activității de exploatare, obținută prin deducerea tuturor cheltuielilor din veniturile exploatării.

Deoarece asociația nu are venituri și cheltuieli cu caracter excepțional, Rezultatul brut al exploatării (RB) este egal cu Rezultatul curent (RC) (figura nr.6).

Rezultatul net al exercițiului (RN) - este rezultatul care urmează a fi repartizat fie acționarilor sub forma de dividende și/sau fie sub forma de fonduri în vederea reinvestirii în întreprindere. Profitul net nerepartizat constituie sursa de autofinanțare generată de activitatea întreprinderii.

Asociația este neplătitoare de impozit pe profit prin urmare Rezultatul brut al exploatării (RB) și Rezultatul net al exercițiului (RN) sunt egale.

Riscul financiar este legat de structura costurilor de exploatare (în fixe și variabile) și depinde în mod direct de ponderea mai mare sau mai mică a cheltuielilor fixe în totalul cheltuielilor. Pentru estimarea riscului de exploatare și a riscului financiar, practica afacerilor utilizează un instrument de analiză cunoscut sub denumirea de pragul de rentabilitate, care permite stabilirea condițiilor necesare realizării echilibrului microeconomic, cu sau fără profit (punctul mort).

Pragul de rentabilitate (figura nr.7) reprezintă volumul de activitate (volumul fizic al vânzărilor) numit volum critic, la care veniturile (cifra de afaceri critică) echilibrează cheltuielile, la punctul mort rezultatul fiind egal cu zero. Riscul de exploatare decurge din fluctuațiile rezultatului exploatării în funcție de poziția față de pragul de rentabilitate (punctul mort) și de structura costurilor de exploatare în fixe și variabile.

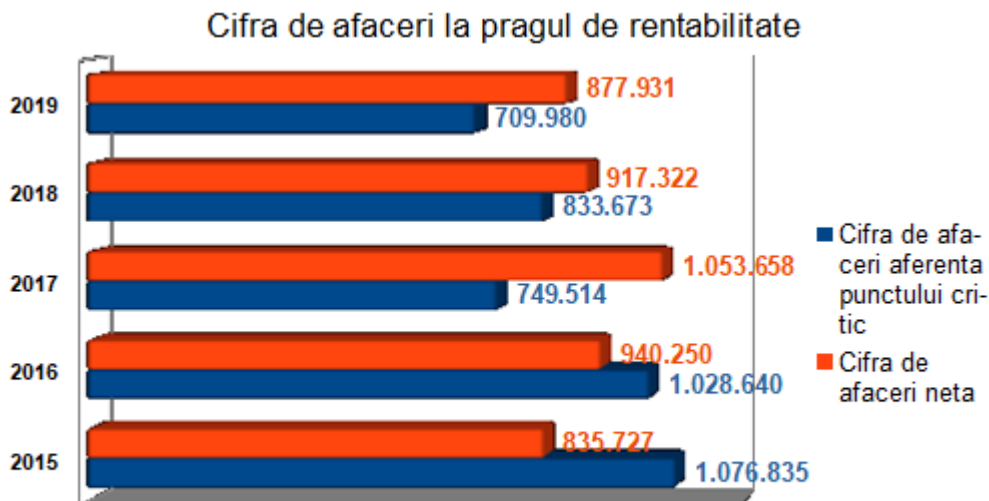

Figura nr.7 - Sursa: Analiza de risc financiar(Asoc.C.A.R.P. nr.3 "Înfrățirea") – Anexa 7

Indicatorul de poziție al cifrei de afaceri (figura nr. 8) față de pragul de rentabilitate în mărime relativă ($\alpha\%$) se numește „coeficient de volatilitate”. Cu cât valoarea $\alpha\%$ este mai mare, cu atât riscul este mai mic. Din studii statistice s-a dedus că firmele se pot găsi în următoarele situații:

1. **instabilă** când cifra de afaceri se situează cu până la 10% peste pragul de rentabilitate;

2. *relativ stabilă* când cifra de afaceri este cu 10% până la 20% mai mare decât cea corespunzătoare punctului mort;
3. *confortabilă* când cifra de afaceri depășește pragul de rentabilitate cu peste 20%.

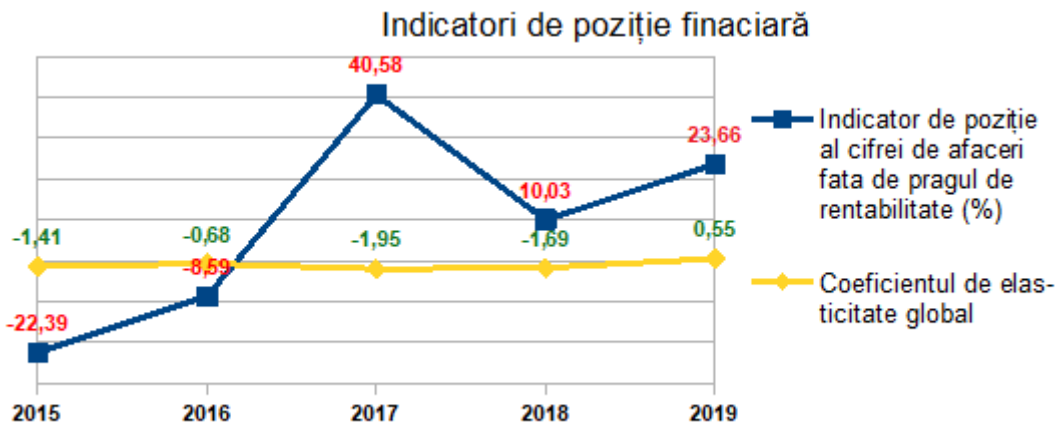

Figura nr. 8 - Sursa: Analiza de risc financiar(Asoc.C.A.R.P. nr.3 "Înfrățirea") – Anexa 7

Coeficientul de elasticitate al rezultatului de exploatare – CELE (coeficientul efectului de levier al exploatării) măsoară incidența fluctuației volumului de activitate asupra rentabilității economice.

CELE are rolul de a evalua sensibilitatea rezultatului din exploatare (RE) la variația volumului de activitate (CA).

În literatura de specialitate, în funcție de mărimea CELE, se apreciază că firmele se pot afla în următoarele situații:

- *confortabilă*, respectiv cu un risc economic redus, dacă $CELE < 6$;
- *relativ stabilă*, respectiv cu un risc economic mediu, dacă $6 < CELE < 11$;
- *instabilă* sau cu risc economic ridicat dacă $CELE > 11$.

Metoda scorurilor – Metoda A (Ion Anghel)

$$A = 5,667 + 6,3718 R_1 + 5,3932 R_2 + 5,1427 R_3 - 0,0105 R_4$$

$$A_{2015} = 5,58 \quad A_{2016} = 6,21 \quad A_{2017} = 5,91 \quad A_{2018} = 6,44 \quad A_{2019} = 6,42$$

Formulă de calcul	2015	2016	2017	2018	2019
$R_1 = \frac{\text{Profit net}}{\text{Cifra de afaceri}}$	-0,04	0,04	0,06	0,02	0,04
$R_2 = \frac{\text{Cash-flow}}{\text{Active}}$	0,010	0,05	-0,03	0,11	0,08
$R_3 = \frac{\text{Datorii}}{\text{Active}}$	0,020	0,01	0,01	0,01	0,01
$R_4 = \frac{\text{Datorii comerciale}}{\text{Cifra de afaceri}} \times 360$	0,000	0,00	0,00	0,00	0,00

Figura nr.9 - Riscul economic calculat prin Metoda Anghel

2.4. Analiza financiară specifică

Pentru o analiză specifică a indicatorilor financiari în domeniul C.A.R., direcția de supraveghere a U.N.C.A.R.S.R. a elaborat un set de indicatori de supraveghere prudențială a activității caselor de ajutor reciproc - sistemul de indicatori CAREL (**C** = capital, **A** = active, **R** = rentabilitate, **E** = eficiența, **L** = lichiditate) care are drept scop realizarea obiectivelor supravegherii prudente, adică asigurarea urmării respectării normelor de solvabilitate, lichiditate, denatalitate și limitare a riscului caselor de ajutor reciproc.

Din 1990, Consiliul Mondial al Uniunilor de Credit (WOCCU) folosește un set de indicatori financiari denumit "PERLAS" sau "PEARLS" (marca înregistrată), sistem adoptat și de FEDCAR.

Fiecare literă a cuvântului PERLAS măsoară domeniile cheie ale operațiunilor în uniuni de credit: Protecția, Eficiența structurii financiare, Rata de venituri și costuri, Lichiditatea, Activele și calitatea lor și Semnele de creștere.

Sistemul de indicatori PERLAS⁴ este unic și deosebit de alte sisteme de monitorizare. A fost mai întâi conceput ca o unealtă de management și mai apoi a devenit un mecanism de supervizare eficient.

Fiecare literă a numelui PERLAS se adresează unui domeniu diferit, dar esențial, al uniunii de credit (**P** = Protecție, **E** = Structura financiară eficientă, **R** = Rata de venituri și costuri, **L** = Lichiditate, **A** = Active și calitatea lor, **S** = Semne de creștere)

CAREL versus PERLAS

Sistemul de indicatori CAREL este un sistem de supraveghere a activității caselor de ajutor reciproc. Raportările și analiza indicatorilor CAREL permit:

- analiza și înțelegerea activității casei de ajutor reciproc în ansamblu, în scopul determinării punctelor forte și punctelor slabe ale acesteia;
- stabilirea măsurilor și strategiilor de redresare;
- protejarea solvabilității casei de ajutor reciproc și siguranța fondurilor sociale ale membrilor, prin stabilirea standardelor de solvabilitate, denatalitate, lichiditate și risc.

Sistemul de indicatori PERLAS este un instrument de management. Acesta permite conducerii casei de ajutor reciproc:

- să controleze și să optimizeze permanent portofoliul de împrumuturi și plasamente;
- să determine rentabilitatea împrumuturilor și plasamentelor;
- să urmărească împrumuturile și ratele scadente și să optimizeze cuantumul provizioanelor pentru deprecierea împrumuturilor;
- să urmărească creșterea / descreșterea de la o perioadă la alta a împrumuturilor, plasamentelor, fondurilor sociale, capitalului propriu, activelor, numărului de membri.

În concluzie, principalele deosebiri între cele două sisteme de indicatori sunt:

- indicatorii CAREL se calculează pe baza bilanțului de verificare, iar indicatorii PERLAS se calculează pe baza bilanțului funcțional (transpunerea activelor și pasivelor în ordinea lichidității, respectiv a exigibilității, în funcție de scadența realizării lor);

---

⁴<http://www.fedcar.ro/index.php/en/pearls-indicators>

- sistemul de indicatori CAREL este un instrument de supraveghere și de decizie strategică, iar sistemul de indicatori PERLAS este un instrument de management și de decizie operațională.

Acordarea împrumuturilor reprezintă una dintre activitățile specifice ale Asociației C.A.R.P. nr.3 „Înfrățirea” și cea mai importantă sursă de venituri pentru susținerea și realizarea scopurilor pentru care a fost constituită.

Evoluția împrumuturilor

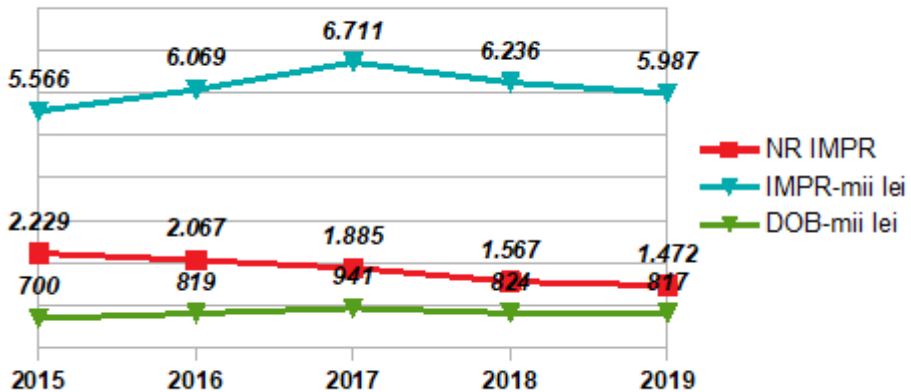

Figura nr.10 - Sursa: Situații financiare și evidențe interne (Asoc.C.A.R.P. nr.3 „Înfrățirea”)

Performanțele financiare ale Imobilizărilor financiare (împrumuturilor acordate) se reflectă în veniturile încasate din dobânzile aferente acestora.

În urma analizei evoluției împrumuturilor și a veniturilor din dobânzi (figura nr.10) pentru perioada 2015-2019 se constată că evoluția ultimilor 3 ani este nefavorabilă, deoarece sunt în scădere atât numărul împrumuturilor acordate, cât și valoarea acestora.

Ponderea împrumuturilor în total active nete (indicator CAREL) (figura nr.11) arată măsura în care casa de ajutor reciproc este orientată spre realizarea scopului său, respectiv acela de a acorda împrumuturi membrilor săi, precum și premisele pe care le are de a obține venituri din împrumuturi

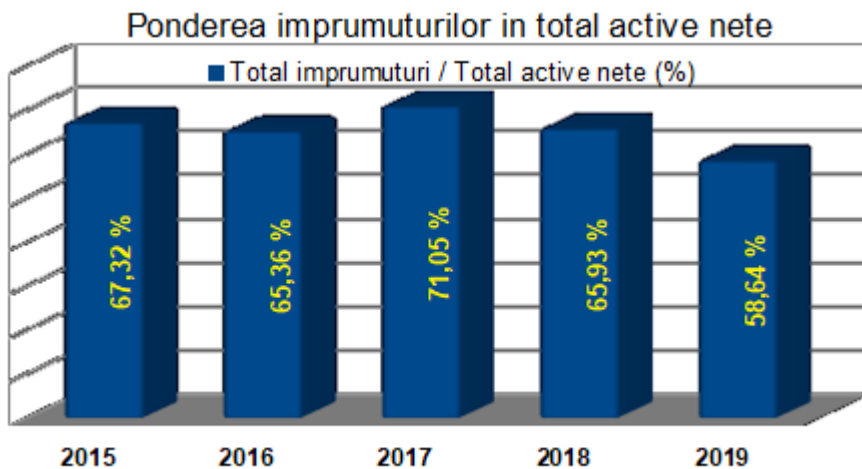

Figura nr.11 - Sursa: Bilant contabil (Asoc.C.A.R.P. nr.3 „Înfrățirea”) – Anexa 1

Valoarea optimă a acestui indicator este 80-85%, din analiză rezultă că există deficiențe la nivelul politicilor de acordare de împrumuturi necorelate cu aceea de atragere de fonduri sociale, situație în care numerarul provenit din fondurile sociale depuse nu poate fi utilizat în împrumuturi fie pentru că nu există cereri de împrumuturi, fie pentru că dobânda la împrumuturi este prohibitivă.

Ponderea activelor nerecuperate în total active împrumutate exprimă gradul de nerecuperare a împrumuturilor și oferă informații cu privire la modul în care conducerea casei de ajutor reciproc este preocupată de recuperarea împrumuturilor și dobânzilor aferente, precum și la bonitatea membrilor acesteia.

Valoarea activelor nerecuperate în perioada analizată este nulă, prin urmare și indicatorul dat de formula:
$$\frac{\text{Active nerecuperate}}{\text{Imprumuturi acordate membrilor C.A.R.}} \times 100$$
 este egal cu zero.

Aceasta indică faptul că asociația:

- nu are împrumuturi ajunse la scadență și neîncasate;
- are un risc de lichiditate redus deoarece ratele din împrumut și dobânzile aferente se încasează la scadență, conform graficelor;
- are premise favorabile pentru acordarea ritmica de împrumuturi deoarece riscul de împrumut și riscul de lichiditate sunt reduse;
- nu are membri rău-platnici și/sau fluctuații ale acestora ca urmare a compensării împrumuturilor restante și a dobânzilor aferente cu fondul social, ceea ce înseamnă că dispune de rezerve de risc suficiente din care să absoarbă eventualele pierderi din împrumuturi;
- nu-și afectează rezultatul exercițiului cu cheltuieli cu provizioanele pentru deprecierea împrumuturilor și cu cheltuieli reprezentând taxe și onorarii în vederea executării silite a debitelor.

Rentabilitatea împrumuturilor(indicator CAREL) reprezintă procentul de venituri încasate în raport cu împrumuturile acordate și recuperate (veniturile generate de împrumuturile acordate și recuperate).

Rata rentabilității împrumuturilor (figura nr.12) trebuie să fie mai mică decât dobânda pieței financiare. În urma analizei se constată o rată de rentabilitate a împrumuturilor care depășește valoarea DAE(Dobânda Anuala Efectiva) practicata pe piețele financiare.

	2015	2016	2017	2018	2019
<i>Imprumuturi acordate</i>	5.565.800	6.068.750	6.711.230	6.236.020	5.987.190
<i>Imprumuturi recuperate</i>	5.842.301	5.670.445	6.062.311	6.348.870	6.245.300
<i>Venituri din dobanzi</i>	700.477	819.028	941.254	823.514	816.660
Rata de rentabilitate a împrumuturilor = $\frac{\text{Venituri din dobanzi}}{\text{Total imprumuturi recuperate}} \times 100$	11,99 %	14,44 %	15,53 %	12,97 %	13,08 %

Figura nr.12 - Sursa: Balanțe de verificare (Asoc.C.A.R.P. nr.3 "Înfrățirea")

Valoarea mare a dobânzii este influențată de:

- împrumuturile pe termen scurt și foarte scurt, acordate cu dobânzi mai mari decât dobânda medie de pe piața financiară, dețin o pondere mare în portofoliul de împrumuturi;
- încasarea anticipată a dobânzii și evidențierea în avans a veniturilor din dobânzi asupra împrumuturilor și nu atunci când acestea devin exigibile;

Viteza de rotație a fondurilor în circuitul împrumuturilor (figura nr.13) arată de câte ori este rulat în circuitul împrumuturilor și plasamentelor 1 leu sursă de finanțare a acestora. Acest indicator se calculează prin raportarea *Totalului sumelor aflate în împrumuturi și plasamente* la *Capitalul productiv mediu*.

Denumire	2015	2016	2017	2018	2019
Capital propriu	4.882.718	5.211.830	5.699.759	5.972.665	6.257.797
Imobilizări financiare(Imprumuturi)	3.341.946	3.405.952	4.047.738	3.938.022	3.669.371
Acțiuni	616	616	0	0	0
Viteza de rotație a fondurilor în circuitul împrumuturilor	0,69	0,67	0,74	0,67	0,60

Figura nr.13 - Sursa: Bilant contabil(Asoc.C.A.R.P. nr.3 "Înfrățirea") – Anexa 1

Viteza de rotație a fondurilor nu este un scop în sine, ci oferă informații referitoare la realizarea sau nerealizarea celorlalți indicatori de performanță. O valoare mică a acestui indicator este cauzată de:

- neîncasării la scadență a împrumuturilor și a dobânzilor aferente și existența debitorilor din împrumuturi;
- menținerea surselor în casierie, cont curent, stocuri de materiale și active corporale în loc să fie utilizate în împrumuturi și plasamente.

Indicatorul de delievență – restanțe la plată (indicator PERAL) măsoară procentul total al restanțelor din portofoliul de împrumuturi folosind criteriul soldurilor împrumuturilor restante în loc de ratele restante acumulate.

$$\text{Rata împrumuturilor restante} = \frac{\text{Imprumuturi restante}}{\text{Sold împrumuturi}} \times 100$$

Valoarea optimă a acestui indicator ar trebui să fie de maxim 5%, însă în perioada analizată (figura nr.14), acesta a depășit 30%, ceea ce indică o vulnerabilitate ridicată a modului de restituire a împrumuturilor, dar care nu a condus încă la înregistrarea de pierderi înregistrate din împrumuturi neachitate. Politicile adoptate în recuperarea ratelor la împrumuturile restante se îmbină cu politicile de asistență socială, acordându-se membrilor posibilitatea reeșalonării ratelor restante.

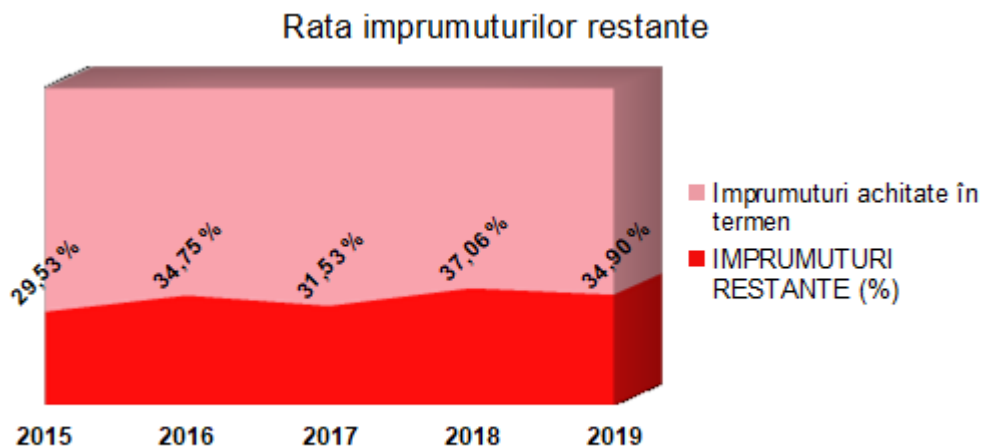

Figura nr.14 - Sursa: Evidențe interne debitori(Asoc.C.A.R.P. nr.3 "Înfrățirea")

3. Concluzii

Pentru ca asociația să își desfășoare activitatea în bune condiții, atât funcționale, cât și financiare, trebuie să se urmărească și analizeze în permanență asigurarea unui management de calitate. Acest lucru se poate realiza prin următoarele acțiuni:

- preocuparea organelor de conducere pentru realizarea de excedente anuale pentru constituirea de rezerve, care să asigure eventualele situații financiare nefavorabile;
- dimensionarea judicioasă a cheltuielilor în vederea realizării unui excedent suficient pentru constituirea rezervelor;
- constituirea provizioanelor pentru deprecierea împrumuturilor;
- preocuparea pentru un management performant, deoarece lipsa de preocupare pentru dezvoltarea asociației și o mentalitate retrogradă conduc la rezultate financiare slabe.
- luarea de măsuri în vederea utilizării numerarului din casierie și din contul curent pentru acordări de împrumuturi;
- analize financiare specifice (tip CAREL sau PERLAS).
- Conducerea asociației trebuie să asigure și îmbunătățirea activității specifice, pentru realizarea scopului pentru care a fost înființată, adoptând hotărâri care să urmărească:
  - atragerea de membrii noi, prin diversificarea activităților anexe;
  - adoptarea unei politici flexibile de împrumuturi, din punct de vedere al cuantumului și perioadei de rambursare, în funcție de dorințele membrilor;
  - adoptarea unei politici raționale a dobânzilor care să se încadreze în dobânzile practicate pe piața financiară;
  - evitarea situațiilor de împrumuturi restante;
  - acordarea unei atenții sporite recuperării la scadență a împrumuturilor și a dobânzilor aferente;
  - preocupare pentru încasarea debitorilor din împrumuturi;
  - urmărirea împrumuturilor cu probleme, pentru care s-a declanșat procedura de executare silită, pentru evitarea înregistrării eventualelor pierderi din

împrumuturi care să se constituie în cheltuieli și să afecteze rezultatul exercițiului;

O atenție sporită trebuie acordată evitării și minimizării riscului, pentru care sunt necesare măsuri pentru găsirea unor soluții tehnice și juridice cât mai coerente. Minimizarea riscurilor suportate contribuie la minimizarea pierderilor înregistrate și la maximizarea rentabilității.

Pentru controlul și evaluarea riscului în condiții optime, trebuie să existe o preocupare continuă pentru asigurarea unui personal calificat, cu experiență, care să poată înțelege legislația în domeniu și să se adapteze cu ușurință la schimbările intervenite. Asociația are în prezent probleme de personal, deoarece salariații specializați sunt în vârstă, iar înlocuirea acestora este dificilă deoarece există o criză de personal calificat în acest domeniu.

Referințe

- Grigore M. Z., Diagnostic financiar. Note de curs, eLis, 2019
- Willi Păvăloaia, Marius Paraschivescu, C. Cojocaru, Analiza financiară, Ed. NEURON, Focșani, 1994
- Cadrul General al IASB
- <http://www.fedcar.ro/index.php/en/pearls-indicators>

Anexe

- Anexa 1 – Bilanț contabil
- Anexa 2 – Bilanț financiar
- Anexa 3 – Contul de profit și pierdere
- Anexa 4 – Indicatori de echilibru financiar patrimonial
- Anexa 5 – Diagnosticul structurii poziției financiare
- Anexa 6 – Situația soldurilor intermediare de gestiune
- Anexa 7 – Analiza riscului financiar
- Anexa 8 – Ratele de echilibru financiar patrimonial

Anexa 1

BILANȚ CONTABIL

- lei -

Denumirea indicatorului	SOLD LA:				
	2015	2016	2017	2018	2019
A. ACTIVE IMOBILIZATE	4.113.362	4.210.000	4.841.719	4.491.771	4.241.806
I. IMOBILIZARI NECORPORALE					
II. IMOBILIZARI CORPORALE	826.264	803.432	786.846	553.749	572.435
III. IMOBILIZARI FINANCIARE	3.287.098	3.406.568	4.054.873	3.938.022	3.669.371
B. ACTIVE CIRCULANTE	807.484	1.042.223	903.747	1.525.291	2.049.225
I. STOCURI	10.873	4.661	877	251	
II. CREANȚE	54.639	58.601	81.016	29.078	23.990
III. INVESTITII FINANCIARE PE TERMEN SCURT					
IV. CASA SI CONTURI LA BANCI	741.972	978.961	821.854	1.495.962	2.025.235
C. CHELTUIELI IN AVANS	3.562				
D. DATORII: SUMELE CE TREBUIE PLATITE INTR-O PERIOADA DE PANA LA UN AN	5.844	6.914	7.925	17.211	8.880
E. ACTIVE CIRCULANTE, RESPECTIV DATORII CURENTE NETE					
F. TOTAL ACTIVE MINUS DATORII CURENTE					
G. DATORII: SUMELE CE TREBUIE PLATITE INTR-O PERIOADA MAI MARE DE UN AN					
H. PROVIZIOANE					
I. VENITURI IN AVANS	35.846	33.479	30.647	27.186	24.354
- Subvenții pentru investiții	35.846	32.959	30.073	27.186	24.299
- Venituri înregistrate în avans		520	574		55
J. CAPITAL SI REZERVE	4.882.718	5.211.830	5.699.759	5.972.665	6.257.797
I. CAPITAL					
- capital subscris vărsat	4.192.487	4.483.290	4.910.724	5.355.637	5.580.982
- capital subscris nevărsat					
- patrimoniul regiei	1.500	1.500	1.500	1.500	1.500
II. PRIME DE CAPITAL					
III. REZERVE DIN REEVALUARE	666.151	666.151	666.151	484.529	413.562
IV. REZERVE	9.383	9.383	9.383		
V. PROFITUL SAU PIERDEREA REPORTAT (A)					
Sold C	45.673	13.198	51.506	112.001	201.966
Sold D	-	-	-	-	-
VI. PROFITUL SAU PIERDEREA EXERCITIULUI FINANCIAR					
Sold C	-	38.308	60.495	18.998	59.787
Sold D	32.476	-	-	-	-
Repartizarea profitului					

Anexa 2

BILANȚ FINANCIAR

ACTIV (NEVOI)					
Denumire	2015	2016	2017	2018	2019
1. Active pe termen lung (ATL)	826.880	804.048	786.846	553.749	572.435
- imobilizări necorporale	0	0	0	0	0
- imobilizări corporale	826.264	803.432	786.846	553.749	572.435
- imobilizări financiare	616	616	0	0	0
2. Active pe termen scurt (ATS)	4.152.992	4.448.175	4.951.485	5.463.313	5.718.596
2.1. Active curente (ACR)	3.411.020	3.469.214	4.129.631	3.967.351	3.693.361
- stocuri	10.873	4.661	877	251	0
- creanțe pe TS	54.639	58.601	81.016	29.078	23.990
- imobilizări financiare pe TS	3.341.946	3.405.952	4.047.738	3.938.022	3.669.371
- cheltuieli în avans pe TS	3.562	0	0	0	0
2.2. Active de trezorerie (ATZ)	741.972	978.961	821.854	1.495.962	2.025.235
- casa și conturi la bănci	741.972	978.961	821.854	1.495.962	2.025.235
- investiții pe termen scurt	0	0	0	0	0
TOTAL ACTIV	4.979.872	5.252.223	5.738.331	6.017.062	6.291.031
PASIV (RESURSE)					
Denumire	2015	2016	2017	2018	2019
1. Pasive pe termen lung (PTL)	4.915.677	5.241.903	5.726.946	5.996.965	6.282.096
1.1. Capital propriu (CPR)	4.882.718	5.211.830	5.699.759	5.972.665	6.257.797
- capital social	4.193.987	4.484.790	4.912.224	5.357.137	5.582.482
- rezerve	675.534	675.534	675.534	484.529	413.562
- rezultat reportat	13.197	51.506	112.001	130.999	261.753
1.2. Datorii pe termen lung (DTL)	32.959	30.073	27.187	24.300	24.299
- venituri în avans pe termen TL	32.959	30.073	27.187	24.300	24.299
2. Pasive pe termen scurt (PTS)	64.195	10.320	11.385	20.097	8.935
2.1. Datorii curente (DCR)	64.195	10.320	11.385	20.097	8.935
- venituri în avans pe TS	58.351	3.406	3.460	2.886	53
- alte datorii pe TS	5.844	6.914	7.925	17.211	8.880
2.2. Pasive de trezorerie (PTZ)	0	0	0	0	0
TOTAL PASIV	4.979.872	5.252.223	5.738.331	6.017.062	6.291.031

Anexa 3: CONTUL DE PROFIT SI PIERDERE

Nr. crt.	Categoria	2015	2016	2017	2018	2019
Venituri din exploatare						
1	Cifra de afaceri neta (cont 701+702+703+704+705+706+708+707-709+ 766+7411)	835.727	940.250	1.053.658	917.322	877.931
4	Alte venituri din exploatare cont (758+7417+7815)	316.627	357.585	303.678	316.735	327.905
5	Venituri din exploatare (rând 1+2+3+4) – total	1.152.354	1.297.835	1.357.336	1.234.057	1.205.836
Cheltuieli de exploatare						
6	Cheltuieli materiale – total (cont 601+602- 7412+603+604+606+608+605-7413+607-609)	88.095	89.549	101.587	89.504	70.981
7	Cheltuieli cu personalul – total (cont 641+642 +643+6447414+645 - 7415)	646.666	677.200	765.775	677.798	682.597
8	Ajustări de valoare privind imob. corp. si necorp., circulante si provizioane (cont 6811+6813-7813+654+6814-754-7814+6812-7812)	22.833	22.833	16.585	46.413	55.713
9	Alte cheltuieli de exploatare (cont 611+612+613+614+621+622+623+624+625+626+627+62 8-416+635+652+658+666)	427.236	469.943	413.946	401.384	359.398
10	Cheltuieli de exploatare – total (rând 6+7+8+9)	1.184.830	1.259.525	1.297.893	1.215.099	1.168.689
11	Profitul sau pierderea din exploatare (rând 5-10)	-32.476	38.310	59.443	18.958	37.147
Venituri financiare						
12	Venituri financiare – total(cont 7611+7613+763+766+762+764+765+767+768)	0	0	1.052	40	22.640
15	Cheltuieli financiare – total	0	0	0	0	0
16	Profitul sau pierderea financiară	0	0	1.052	40	22.640
27	Venituri totale (rând 5+12+22)	1.152.354	1.297.835	1.358.388	1.234.097	1.228.476
28	Cheltuieli totale (rând 10+15+23)	1.184.830	1.259.525	1.297.893	1.215.099	1.168.689
29	Profitul sau pierderea brut(a) din care:	-32.476	38.310	60.495	18.998	59.787
30	Profit (rând 27-28)	-	38.310	60.495	18.998	59.787
31	Pierdere (rând 28-27)	32.476	-	-	-	-
32	Impozitul pe profit (cont 691)	-	-	-	-	-
33	Alte impozite nereprezentate la elementele de mai sus (cont 698)	-	-	-	-	-
34	Profitul sau pierderea neta a perioadei de raportare	-	-	-	-	-
35	Profit (rând 30-31-32-33)	-	38.310	60.495	18.998	59.787
36	Pierdere (rând 31+32+33); (rând 32+33-30)	32.476	-	-	-	-

Anexa 4

Indicatorii de echilibru financiar patrimonial

<i>Palier ale echilibrului financiar</i>	<i>Indicatorii de echilibru financiar</i>	<i>Explicații</i>	2015	2016	2017	2018	2019	
Echilibru financiar pe termen lung	1. Fond de rulment financiar (permanent sau patrimonial)	FR = PTL – ATL	4.915.677 – 826.880	5.241.903 – 804.048	5.726.946 – 786.846	5.996.965 – 553.749	5.726.946 – 786.848	
			4.088.797	4.437.855	4.940.100	5.443.216	5.709.661	
		FR = ATS – PTS	4.152.992 – 64.195	4.448.175 – 10.320	4.951.485 – 11.385	5.463.313 – 20.097	4.951.485 – 11.387	
			4.088.797	4.437.855	4.940.100	5.443.216	5.709.661	
		ΔFR / Δ%FR	ΔFR = 163.146	ΔFR = 349.058	ΔFR = 502.245	ΔFR = 503.116	ΔFR = 502.247	
			Δ%FR = 4,16%	Δ%FR = 8,54%	Δ%FR = 11,31%	Δ%FR = 10,18%	Δ%FR = 11,31%	
	1.1. Fond de rulment proprie	FRP = CPR – ATL	4.882.718 – 826.880	5.211.830 – 804.048	5.699.759 – 786.846	5.972.665 – 553.749	5.699.759 – 786.848	
			4.055.838	4.407.782	4.912.913	5.418.916	5.685.362	
		ΔFRP =	166.033	ΔFRP = 351.944	ΔFRP = 505.131	ΔFRP = 506.003	ΔFRP = 505.133	
		Δ%FRP =	4,27%	Δ%FRP = 8,68%	Δ%FRP = 11,46%	Δ%FRP = 10,30%	Δ%FRP = 11,46%	
		1.2. Fond de rulment împrumutat	FRI = DIL					
				ΔFRI = -2.887	ΔFRI = -2.886	ΔFRI = -2.886	ΔFRI = -2.887	ΔFRI = -2.888
	Δ%FRI = -8,05%		Δ%FRI = -8,75%	Δ%FRI = -9,59%	Δ%FRI = -10,62%	Δ%FRI = -9,59%		
Echilibru financiar pe termen scurt	2. Nevoia de fond de rulment financiar		3.411.020 – 64.195	3.469.214 – 10.320	4.129.631 – 11.385	3.967.351 – 20.097	4.129.631 – 11.387	
		NFR = ACR – DCR	3.346.825	3.458.894	4.118.246	3.947.254	3.684.426	
		ΔNFR =	106.122	ΔNFR = 112.069	ΔNFR = 659.352	ΔNFR = 170.992	ΔNFR = 659.354	
		Δ%NFR =	3,27%	Δ%NFR = 3,45%	Δ%NFR = 19,06%	Δ%NFR = 4,15%	Δ%NFR = 19,06%	
Echilibru financiar total (pe termen lung și scurt)	3. Trezoreria netă	TN = FR – NFR	4.088.797 – 3.346.825	4.437.855 – 3.458.894	4.940.100 – 4.118.246	5.443.313 – 3.947.254	4.940.100 – 4.118.248	
			741.972	978.961	821.854	1.495.962	2.025.235	
		ΔTN =	57.024	ΔTN = 236.989	ΔTN = -157.107	ΔTN = 674.108	ΔTN = -157.109	
		ΔTN / Δ%TN	Δ%TN = 8,33%	Δ%TN = 31,94%	Δ%TN = -16,05%	Δ%TN = 82,02%	Δ%TN = -16,05%	
		CF = TN1 – TN0	57.024	236.989	-157.107	674.108	529.273	

Anexa 5

Diagnosticul structurii poziției financiare

Denumire		Formula de calcul	2015	2016	2017	2018	2019
RATELE DE STRUCTURA ALE ACTIVELOR							
1	<u>Rata activelor imobilizate (R_{AI})</u>	$R_{AI} = \frac{AI}{A} \times 100$	82,60 %	80,16 %	84,38 %	74,65 %	67,43 %
	Rata imobilizărilor necorporale (R _{IN})	$R_{IN} = \frac{IN}{AI} \times 100$	0,00 %	0,00 %	0,00 %	0,00 %	0,00 %
	Rata imobilizărilor corporale (R _{IC})	$R_{IC} = \frac{IC}{AI} \times 100$	20,09 %	19,08 %	16,25 %	12,33 %	13,50 %
	Rata imobilizărilor financiare (R _{IF})	$R_{IF} = \frac{IF}{AI} \times 100$	79,91 %	80,92 %	83,75 %	87,67 %	86,50 %
2	<u>Rata activelor circulante (R_{AC})</u>	$R_{AC} = \frac{AC}{A} \times 100$	16,21 %	19,84 %	15,75 %	25,35 %	32,57 %
	Rata stocurilor (R _S)	$R_S = \frac{S}{AC} \times 100$	1,35 %	0,45 %	0,10 %	0,02 %	0,00 %
	Rata creanțelor (R _{CR})	$R_{CR} = \frac{CR}{AC} \times 100$	6,77 %	5,62 %	8,96 %	1,91 %	1,17 %
	Rata activelor de trezorerie (R _{ATZ})	$R_{ATZ} = \frac{ATZ}{AC} \times 100$	91,89 %	93,93 %	90,94 %	98,08 %	98,83 %
3	<u>Rata cheltuielilor în avans (R_{Cav})</u>	$R_{Cav} = \frac{Cav}{A} \times 100$	0,07 %	0,00 %	0,00 %	0,00 %	0,00 %
RATELE DE STRUCTURA ALE DATORILOR							
1	<u>Rata datoriilor totale (R_{DT})</u>	$R_{DT} = \frac{DAT}{DAT+CAP} \times 100$	1,95 %	0,77 %	0,67 %	0,74 %	0,53 %
	Rata datoriilor pe termen scurt (R _{DTS})	$R_{DTS} = \frac{DTS}{DAT} \times 100$	6,02 %	17,12 %	20,55 %	38,77 %	26,72 %
	Rata datoriilor pe termen mediu și lung (R _{DTML})	$R_{DTML} = \frac{DTML}{DAT} \times 100$	33,92 %	74,45 %	70,48 %	54,73 %	73,11 %
	Rata provizioanelor (R _{PV})	$R_{PV} = \frac{PV}{DAT} \times 100$	0,00 %	0,00 %	0,00 %	0,00 %	0,00 %
	Rata veniturilor în avans (R _{Vav})	$R_{Vav} = \frac{Vav}{DAT} \times 100$	60,06 %	8,43 %	8,97 %	6,50 %	0,17 %
RATELE DE STRUCTURA ALE CAPITALURILOR PROPRII							
1	<u>Rata capitalului propriu (R_{CPR})</u>	$R_{CPR} = \frac{CPR}{CPR+DAT} \times 100$	98,05 %	99,23 %	99,33 %	99,26 %	99,47 %
	Rata capitalului social (R _{CS})	$R_{CS} = \frac{CS}{CPR} \times 100$	85,89 %	86,05 %	86,18 %	89,69 %	89,21 %
	Rata rezervelor din reevaluare (R _{reev})	$R_{reev} = \frac{Kreev}{CPR} \times 100$	13,64 %	12,78 %	11,69 %	8,11 %	6,61 %
	Rata rezervelor (R _R)	$R_R = \frac{R}{CPR} \times 100$	0,19 %	0,18 %	0,16 %	0,00 %	0,00 %
	Rata rezultatului reportat (R _{RR})	$R_{RR} = \frac{RR}{CPR} \times 100$	0,94 %	0,25 %	0,90 %	1,88 %	3,23 %
	Rata rezultatului exercițiului (R _{RRex})	$R_{RRex} = \frac{Rrex}{CPR} \times 100$	-0,67 %	0,74 %	-1,06 %	0,32 %	0,96 %

Anexa 6

Situția soldurilor intermediare de gestiune

(viziunea franceză)

	Denumire	Formulă de calcul	2015	2016	2017	2018	2019
1	Valoarea adăugată (VA)	VA = MC + QE - Consumuri externe (exclusiv cheltuielile privind mărfurile)	320.396	380.758	538.125	426.434	447.552
		VA = MC + QE - Consumuri externe (exclusiv cheltuielile privind mărfurile)					
	Marja comercială (MC)	MC = Venituri din vânzarea mărfurilor - Cheltuieli privind mărfurile	0	0	0	0	0
	Producția exercițiului (QE)	QE = Qv + Qs + Qi	835.727	940.250	1.053.658	917.322	877.931
2	Excedentul brut al exploatării (EBE)	EBE = VA + Venituri din subvenții de exploatare - Cheltuieli cu alte impozite, taxe și vărsăminte asimilate - Cheltuieli cu personalul	-9.643	61.143	76.028	65.371	92.860
3	Rezultatul exploatării (RE)	RE = EBE - Ajustări de exploatare	-32.476	38.310	59.443	18.958	37.147
4	Rezultatul curent (RC)	RC = RE + Ven. financiare - Ch. financiare	-32.476	38.310	60.495	18.998	59.787
5	Rezultatul brut (RB)	RB = RC + Venituri cu caracter excepțional - Cheltuieli cu caracter excepțional	-32.476	38.310	60.495	18.998	59.787
6	Rezultatul net (RN)	RN = RB - Impozit pe profit	-32.476	38.310	60.495	18.998	59.787

(viziunea anglo-saxonă)

	Denumire	Formulă de calcul	2015	2016	2017	2018	2019
1	Marja asupra cheltuielilor variabile (MCV)	MCV = Cifra de afaceri - Cheltuieli monetare de exploatare	-326.270	-296.442	-227.650	-251.364	-235.045
2	Rezultatul înainte de plata dobânzilor, impozitului pe profit și ajustărilor (<i>Earnings Before Interest, Taxes, Depreciation and Amortization</i>)	EBITDA = MCV + Alte ven. - Alte chelt. monetare, exclusiv chelt. cu dobânzi	-9.643	61.143	77.080	65.411	115.500
3	Rezultatul înainte de plata dobânzilor și a impozitului pe profit (<i>Earnings Before Interest and Taxes</i>)	EBIT = EBITDA - Ajustări	-32.476	38.310	60.495	18.998	59.787
4	Rezultatul înainte de plata impozitului pe profit (<i>Earnings Before Taxes</i>)	EBT = EBIT - Cheltuieli cu dobânzile	-32.476	38.310	60.495	18.998	59.787
5	Rezultatul net (<i>Net Income</i>)	NI = EBT - Impozit pe profit	-32.476	38.310	60.495	18.998	59.787

Anexa 7: Analiza de risc financiar

Denumire	Formulă de calcul	2015	2016	2017	2018	2019
Cifra de afaceri neta	CA	835.727	940.250	1.053.658	917.322	877.931
Variația cifrei de afaceri	$\Delta\%CA = \frac{CA - CA_0}{CA_0} \times 100$	-12,89 %	12,51 %	12,06 %	-12,94 %	-4,29 %
Cheltuieli variabile	CV	515.331	559.492	515.533	490.888	430.379
Cheltuieli fixe	CF	669.499	700.033	782.360	724.211	738.310
Rezultatul exploatării	RE = CA - CV - CF	-349.103	-319.275	-244.235	-297.777	-290.758
Variația rezultatului exploatării	$\Delta\%RE = \frac{RE - RE_0}{RE_0} \times 100$	18,20 %	-8,54 %	-23,50 %	21,92 %	-2,36 %
Coefficientul de elasticitate al rezultatului exploatării	$CELE = \frac{\Delta\%RE}{\Delta\%CA}$	-1,41	-0,68	-1,95	-1,69	0,55
Marja procentuala asupra costurilor variabile	$m\%v = \frac{CA - CV}{CA} \times 100$	62,17 %	68,05 %	104,38 %	86,87 %	103,99 %
Cifra de afaceri aferenta punctului critic	$CA_{PR} = \frac{CF}{m\%v}$	1.076.835	1.028.640	749.514	833.673	709.980
Indicator de poziție al cifrei de afaceri fata de pragul de rentabilitate global – mărime relativa	$\alpha\% = \frac{CA - CA_{PR}}{CA_{PR}} \times 100$	-22,39 %	-8,59 %	40,58 %	10,03 %	23,66 %
Cheltuielile cu dobânda	Dob	0	0	0	0	0
Rezultatul curent	RC = RE - Dob	-349.103	-319.275	-244.235	-297.777	-290.758
Rezultatul net	RN = RB - 0% X RB	-32.476	38.310	60.495	18.998	59.787
Variația rezultatului curent	$\Delta\%RC = \frac{RC - RC_0}{RC_0} \times 100$	18,20 %	-8,54 %	-23,50 %	21,92 %	-2,36 %
Variația rezultatului net	$\Delta\%RN = \frac{RN - RN_0}{RN_0} \times 100$	18,20 %	-8,54 %	-23,50 %	21,92 %	-2,36 %
Coefficientul de elasticitate al rezultatului curent	$CELF = \frac{\Delta\%RC}{\Delta\%RE}$	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00
Coefficientul de elasticitate global	$CELC = \frac{\Delta\%RN}{\Delta\%CA}$	-1,41	-0,68	-1,95	-1,69	0,55
Pragul de rentabilitate global	$CA_{PRG} = \frac{CF + Dob}{m\%v}$	1.076.835	1.028.640	749.514	833.673	709.980
Indicator de poziție al cifrei de afaceri nete față de pragul de rentabilitate global – mărime absolută	$\alpha = CA - CA_{PRG}$	-241.108	-88.390	304.144	83.649	167.951
Indicator de poziție al cifrei de afaceri nete față de pragul de rentabilitate global – mărime relativă	$\alpha\% = \frac{CA - CA_{PRG}}{CA_{PRG}} \times 100$	-22,39%	-8,59%	40,58%	10,03%	23,66%

Anexa 8

**Ratele de echilibru financiar
patrimonial**

Denumire	Formulă de calcul	2015	2016	2017	2018	2019
Rata lichidității generale	$R_{LG} = \frac{ATS}{PTS}$	64,69	431,02	434,91	271,85	640,02
Rata lichidității parțiale	$R_{LP} = \frac{ATS - Stocuri}{PTS}$	64,52	430,57	434,84	271,83	640,02
Rata lichidității imediate	$R_{LI} = \frac{ATZ}{PTS}$	11,56	94,86	72,19	74,44	226,66
Rata solvabilității	$R_S = \frac{\text{Activ total}}{\text{Datorii totale}}$	51,26	130,03	148,77	135,53	189,30
Rata îndatorării globale	$R_{IG} = \frac{\text{Datorii totale}}{\text{Pasiv total}}$	0,020	0,008	0,007	0,007	0,005
Rata îndatorării la termen	$R_{IT} = \frac{DTL}{PTL}$	0,007	0,006	0,005	0,004	0,004

IMPOZITAREA VENITURILOR PERSOANELOR FIZICE ÎN UNIUNEA EUROPEANĂ

Gina-Mariana CRAIU*

Abstract

Fiscalitatea joacă un rol fundamental în crearea unei societăți echitabile și în construirea unei economii puternice. Prin aceasta se pot elimina inegalitățile, nu numai prin sprijinirea mobilității sociale, ci și prin reducerea inegalităților în veniturile pieței. De asemenea, politica fiscală poate avea o influență semnificativă asupra deciziilor privind ocuparea forței de muncă, asupra nivelului investițiilor și asupra disponibilității antreprenorilor de a-și extinde activitățile, toate aceste aspecte conducând la o creștere economică mai puternică. Scopul acestei lucrări este de a analiza nivelul impozitării veniturilor obținute de persoanele fizice din blocul comunitar, precum și locul în care se poziționează România în comparație cu celelalte state membre din punct de vedere al nivelului cotei de impozit, dar și al salariului minim și mediu. Ca metodă de cercetare vom folosi analiza comparativă, iar rezultate obținute vor fi prezentate în tabele și grafice. Obiectivele lucrării sunt identificarea celui mai eficient sistem de impozitare a veniturilor persoanelor fizice, precum și măsurile luate de Uniunea Europeană pentru armonizarea impozitării anumitor categorii de venituri obținute de persoanele fizice. În acest mod, ne propunem să identificăm cel mai bun exemplu de urmat în ceea ce privește taxarea veniturilor persoanelor fizice, precum și măsurile de politică fiscală pe care țara noastră ar trebui să le adopte pentru a deveni un stat care să fie luat drept exemplu.

Cuvinte cheie: sistem fiscal, impozit pe venit, cotă de impozit, armonizare fiscală, salariu minim, salariu mediu.

1. Introducere

Impozitele sunt clasificate în mod tradițional în directe și indirecte. Impozitul direct este un impozit pe proprietăți, venit, pe avere care este rezistentă prin natura ei și directă asupra unei persoane juridice sau fizice cu ajutorul unui aviz de evaluare (exemplu: impozitul pe clădire, pe profit, venit personal).

Lucrarea urmărește analiza nivelului impozitării veniturilor obținute de persoanele fizice din Europa, subliniind diferențele care apar între statele membre în privința cotei de impozitare și a salariilor minime și medii.

---

*Masterand, Facultatea de Economie și Administrarea Afacerilor, Management Contabil, Audit și Expertiză Contabilă, Universitatea "Nicolae Titulescu" din București; (e-mail: craiu.gina@yahoo.com). Acest studiu a fost elaborat sub coordonarea conf. univ. dr. Maria Grigore (mgrigore@univnt.ro)

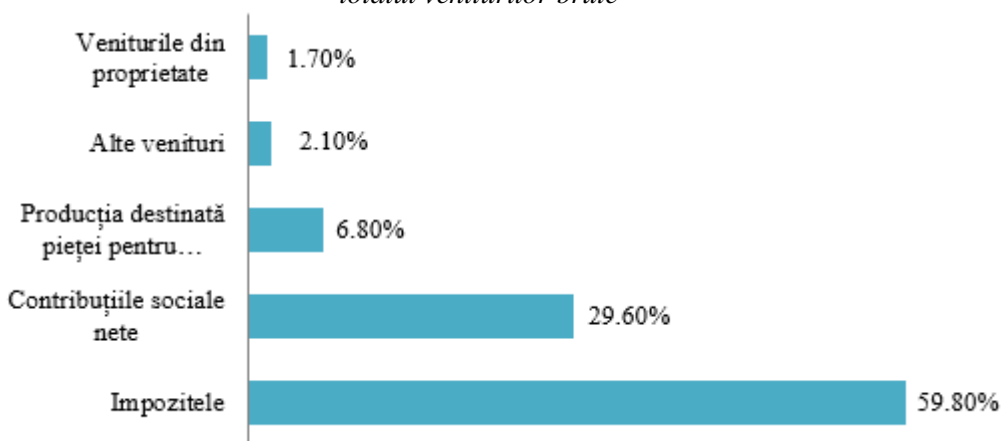
Prin acest studiu dorim să stabilim care este cel mai eficient sistem fiscal de impozitare aplicat persoanelor fizice, precum și măsurile luate pentru armonizarea veniturilor obținute de aceștia. Pentru a evidenția cât mai clar obiectivele analizate vom folosi date furnizate de site-ul oficial al Uniunii Europene (Eurostat), KPMG, INS și Numbeo. Pe baza acestora vom efectua o analiză comparativă a impozitării veniturilor obținute de persoanele fizice și impactul fiscalității asupra salariilor nete. Datele obținute vor fi utilizate la elaborarea unor clasamente ale statelor membre în funcție de mărimea cotelor de impozit și a salariilor minime și medii. Vor fi evidențiate măsurile de armonizare luate în statele membre și măsurile fiscale eficiente ce pot fi adoptate și în România.

2. Rolul veniturilor fiscale în formarea veniturilor publice în Uniunea Europeană

La nivelul UE-28 principalele componente ale veniturilor publice sunt impozitele și contribuțiile sociale. În anul 2018 impozitele au reprezentat 59,8% din veniturile totale obținute în UE-28, contribuțiile sociale 29,6%, veniturile din capital 6,8%, iar veniturile din proprietate, cum ar fi dobânzi, dividende și chirii, au reprezentat 1,7% din veniturile totale ale celor 28 de state membre.¹

Graficul nr. 1 reprezentând structura veniturilor publice în statele membre evidențiază rolul major al impozitelor și contribuțiilor sociale în formarea acestor venituri.

Grafic nr. 1- Ponderea impozitului pe venit și a contribuțiilor sociale nete din totalul venurilor brute

Sursa: https://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=gov_10a_main&lang=en

Conform datelor furnizate de Eurostat, în ceea ce privește statele membre luate individual, impozitele au deținut în 2018 un procent sub 50% din veniturile publice totale în Slovacia, România, Cehia și Lituania, în timp ce în Danemarca ele au reprezentat 87,5% din venituri, iar în Suedia 81,1%. În schimb contribuțiile sociale dețin cea mai mare cotă din veniturile publice în Cehia și Lituania (37,7%), Slovacia (37,1%) și Germania 37%,

¹ https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Government_finance_statistics/ro

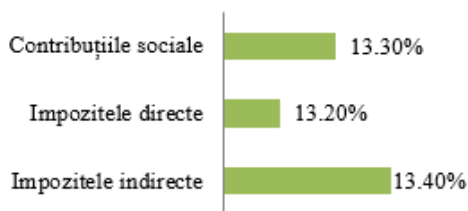
iar cele mai mici ponderi în 2018 au fost înregistrate în Danemarca (1,7%) și Suedia (6,6%).²

Structura veniturilor fiscale calculate ca pondere în PIB în UE-28 în 2018 a fost următoarea (Graficul nr. 2):

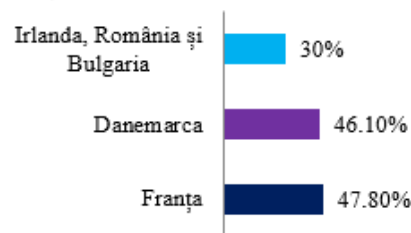
- Impozitele indirecte: 13,4% din PIB
- Impozitele directe: 13,2% din PIB
- Contribuțiile sociale: 13,3% din PIB

Această structură a variat de la un stat membru la altul. Statele membre care au raport niveluri ridicate ale cheltuielilor au și încasat cele mai mari impozite (ca pondere din PIB) pentru administrațiile publice. La nivel individual, țările care au înregistrat cele mai ridicate procente din PIB ale veniturilor din principalele clase de impozite și contribuții sociale au fost Franța cu 47,8%, urmată de Danemarca 46,1%. Irlanda, România și Bulgaria au avut ponderi ale veniturilor fiscale în PIB de sub 30% (Graficul nr. 3).³

Grafic nr. 2- Structura veniturilor fiscale calculate ca pondere în PIB

Grafic nr. 3 - Raportul dintre veniturile fiscale și PIB

Sursa:

http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?wai=true&dataset=gov_10a_main

3. Cotele de impozit de venit aplicate în Uniunea Europeană

În Europa sunt țări care folosesc cotă unică de impozitare, dar și state care folosesc cote progresive pe tranșe de venit.

Dintre țările care au optat pentru cota unică fac parte mai ales cele din estul și centrul Europei: România și Bulgaria cu 10%, Ungaria cu 15%, Estonia și Lituania cu 20%, Cehia cu 22%.

Cotele progresive de impozitare a veniturilor persoanelor fizice se aplică în țări precum Cipru, Finlanda, Franța, Germania, Grecia, Irlanda, Italia, Malta, Slovacia, Slovenia, Spania, Suedia (în prezent este țara care ajunge la cea mai ridicată cotă de impozit aplicată de aproximativ 57,19%) și Țările de Jos. Câștigurile mici obținute în aceste state sunt impozitate cu cote reduse sau nu sunt impozitate deloc, în timp ce veniturile mari sunt impozitate cu procente mai mari de 40%.

În Austria cota de impozit pe venit este 0 pentru venituri anuale până în 11.000 euro, apoi cota variind între 25% și 55,80%. Belgia aplică o cotă de 25% dacă veniturile persoanei fizice nu depășesc 10.860 euro anual, apoi cota crescând până la 50%. În Franța cota de impozit este 0 pentru veniturile anuale sub 9.807 euro, următoarele cote crescând de la 11% până la 45%. Grecia aplică o cotă de impozit pe venit de 22% pentru venituri

² https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Government_finance_statistics/ro

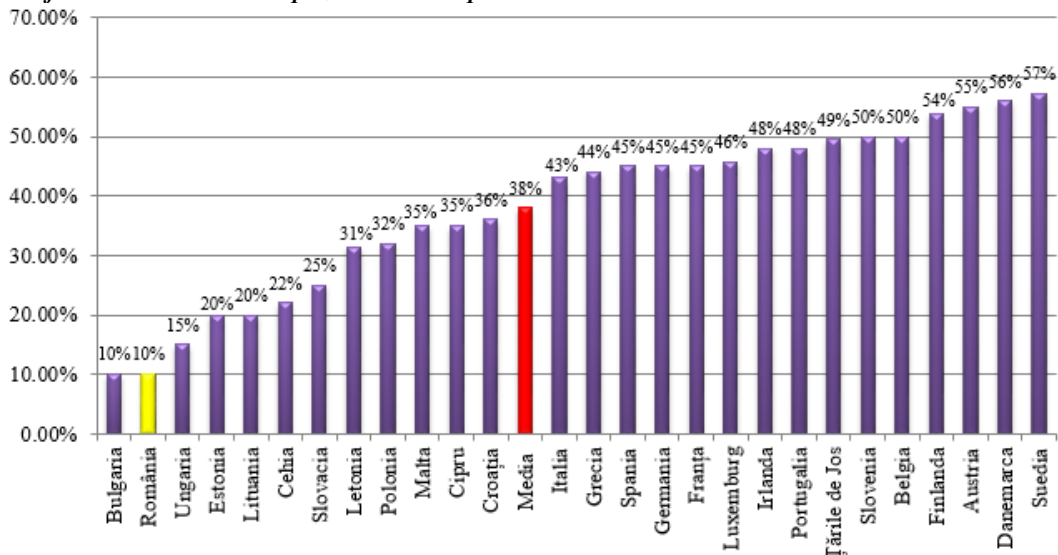
³ <https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/pdfscache/15741.pdf>

anuale până la 20.000 euro, cota crescând până la 44%. Același sistem se aplică și în Italia, cota de impozitare fiind de 23% pentru veniturile anuale sub 15.000 euro, ulterior cotele crescând de la 27% până la 43%. Un alt stat care aplică cotă progresivă este Malta, unde cota pornește de la 0, dacă veniturile anuale ale persoanei fizice sunt sub 9.100 euro, și crește până la 35%. În Irlanda veniturile anuale pentru persoanele fizice sunt impozitate cu 20%, dacă acestea sunt sub 34.550 euro, ce depășește acest prag fiind impozitat cu 48%. Slovacia aplică o cotă de impozit de 19% pentru venituri anuale sub 35.268 euro și de 25% pentru ce depășește acest plafon. În schimb, Slovenia impozitează cu 16% veniturile anuale până la 8.021 euro, iar pentru ce depășește acest plafon, cotele variază între 27% și 50% (pentru venituri de peste 70.907 euro).

Nivelul de taxare a veniturilor personale diferă de la un stat membru la altul, după cum se poate observa în *Anexa nr. 1*. În *Graficul nr.4*, pentru statele care aplică cote progresive pe tranșe de venit a fost reprezentată cota maximă de impozitare.

Țările cu cele mai mici cote de impozit aplicate veniturilor persoanelor fizice sunt România și Bulgaria, iar în fruntea clasamentului se află Suedia care aplică o cotă de impozit de 57,19%. Cota medie de impozitare a veniturilor la nivelul UE este de 38,01%.

Grafic nr. 4.- Cotele de impozite de venit aplicate în U.E. în 2020

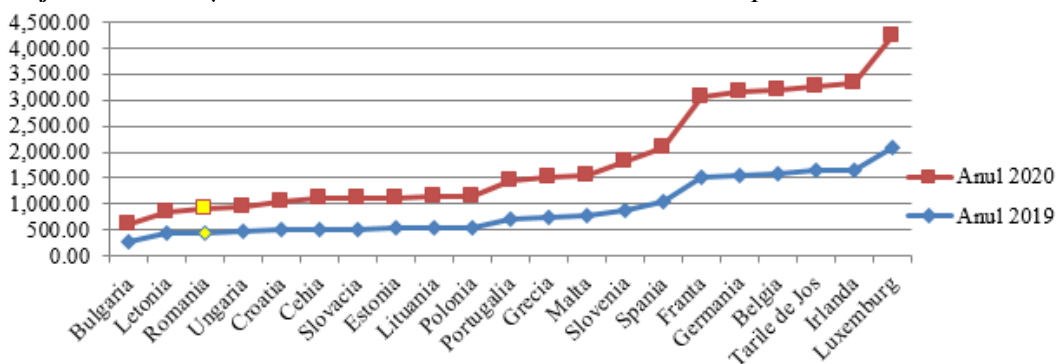
Sursa: https://ec.europa.eu/taxation_customs/tedb/splSearchForm.html

4. Salariul minim în Uniunea Europeană

Începând cu data de 1 ianuarie 2020, 21 de state membre au stabilit salarii minime naționale, excepție făcând Italia, Cipru, Austria, Finlanda, Danemarca și Suedia (*Anexa nr. 2*).

Țara cu cel mai mic salariu minim în 2020 este Bulgaria 312 euro, urmată de Letonia cu 430 euro, și România cu 466 euro, iar cu cele mai mari salarii minime sunt Luxemburg, Irlanda și Olanda.

În *Graficul nr. 5* regăsim situația tuturor celor 21 de țări analizate reprezentate grafic și poziția României față de celelalte state.

Grafic nr. 5: Situația salariilor minime nete la nivelul Uniunii Europene 2019-2020

Sursa: Monthly minimum wages, Eurostat, accesibil online la

https://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=earn_mw_cur&lang=en

Este important de menționat că în țările care nu au aderat încă la moneda euro, precum România, Bulgaria, Polonia, Cehia, Croația și Ungaria, valoarea salariului minim este influențată de cursul de schimb.

Media salariilor minime pentru anul 2019 a fost 904,90 euro, iar pentru anul 2020, primul semestru, media este 934,07 euro, apărând o creștere ușoară de 3,12 puncte procentuale.

În total, șapte state membre au salarii minime peste o mie de euro: Spania (1.050 euro), Franța (1.539 euro), Germania (1.584 euro), Belgia (1.593 euro), Olanda (1.635 euro), Irlanda (1.656 euro) și Luxemburg (2.142 euro).

În România, aflată spre coada clasamentului, un angajat remunerat cu salariul minim pe economie primește, din acest an, 466 de euro, de aproape cinci ori mai puțin decât în Luxemburg.

La nivelul Uniunii Europene se dorește stabilirea unui salariu minim, mai exact stabilirea unei formule de calcul, deoarece diferențele dintre salariilor minime din statele membre sunt uriașe. Conform Comisiei Europene care a propus aplicarea acestei formule, se dorește ca minim 60% din valoarea salariului mediu net să revină oricărui salariat.⁴

Pentru exemplificare vom alege cazul României și vom analiza valoarea ar trebui să aibă salariul minim net dacă ar reprezenta 60% din valoarea salariului mediu net.

Astfel, conform datelor furnizate de Institutul Național de Statistică, în anul 2019 România a avut un salariu mediu net de 3.200 lei, în timp ce salariul minim pe economie era de 1.160 lei, acesta reprezentând o pondere de 36% din salariul mediu net. Pentru a se ajunge la ponderea de 60%, propusă de Comisia Europeană, ar fi trebuit ca salariul minim net să fie de 1920 de lei.

Pentru anul 2020 salariul minim brut este stabilit la 2230 lei, adică un salariu minim net de 1.346 lei. Câștigul salarial mediu brut utilizat la fundamentarea bugetului asigurărilor sociale de stat pe anul 2020 este de 5.429 lei, reprezentând un salariu mediu net de 3176 lei. Pentru a se ajunge la 60% din salariul mediu, salariul minim net ar trebui să fie 1905 lei.

⁴file:///C:/Users/Computer/Downloads/C-2020-83-minimum-wages-consultation_EN.pdf

5. Salariul mediu net în Uniunea Europeană

La nivelul statelor membre din blocul comunitar, în anul 2020 salariile medii nete variază între 552,43 € și 3.450,01 € (Anexa nr.3). Media salariilor medii nete la nivelul UE-27 este de 1.472,20€.

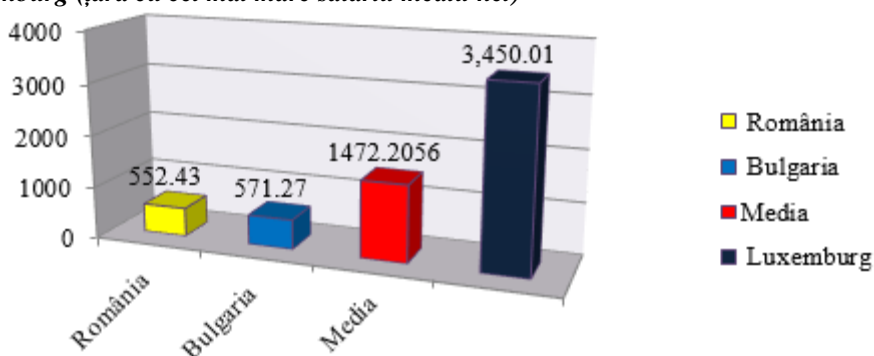
Țările cu cele mai mici salarii medii nete sunt și de această dată tot România și Bulgaria, care oferă un salariu mediu de 552€, respectiv 571 €.

Sunt unsprezece state în care salariile medii nete depășesc media UE-27 (Cipru, Austria, Franța, Belgia, Suedia, Irlanda, Germania, Finlanda, Olanda, Danemarca și Luxemburg). Este foarte interesant că toate statele membre care nu au prevăzute salarii minime se află în această listă a țărilor cu cele mai mari salarii medii nete.

Pe de altă parte, în țări ca România, Polonia, Grecia diferența dintre salariul minim net și cel mediu net este foarte mică.

Statul cu cel mai mare salariu mediu net este Luxemburg. Salariul mediu net din România este de 6 ori mai mic decât cel din Luxemburg și de aproape 3 ori mai mic decât media UE-27. Aceste diferențe sunt evidențiate în Graficul nr. 6.

Grafic nr. 6: Salariul mediu România (locul 1), Bulgaria (locul 2), media EU-27, Luxemburg (țara cu cel mai mare salariu mediu net)

Sursa: Anexa nr. 3- Salariul mediu net (după impozitare)

6. Armonizarea fiscală în domeniul impozitării veniturilor persoanelor fizice

În domeniul impozitului pe venit, gradul de armonizare fiscală este redus, singurele reglementări comune vizând domenii precum eliminarea dublei impunerii sau impozitarea economiilor și redevențelor.

Totuși există încercări de armonizare în privința veniturilor din salarii.

Comisia Europeană discută strategii pentru calitatea vieții și bunăstarea socială a angajaților statelor membre. Un studiu al CE arată că salariații au nevoie de 60% din salariul mediu net pentru a reuși să depășească pragul de sărăcie și să se poată descurca. Sunt țări în Europa care depășesc deja acest prag de 60%, astfel Comisia Europeană vine în ajutorul țărilor care încă nu au atins acest prag și doresc să ajungă la o metodă de calcul, în funcție de sistemul fiscal al fiecărei țări, în așa fel încât și state precum România și Bulgaria să ajungă la un nivel cât de cât egal cu țările dezvoltate economic.

În România deja s-a luat o măsură în ceea ce privește inițiativa Comisiei Europene, prin completarea art. 164 din Codul muncii cu un alineat care prevede că raportul dintre salariul de bază minim brut și salariul mediu brut va crește în tranșe anuale egale, începând

cu 1 ianuarie 2021, astfel încât la 31 decembrie 2024 salariul de bază minim brut să reprezinte 60% din salariul mediu brut pe economie.

Comisia Europeană a propus recent și introducerea unor coeficienți minimi de ierarhizare în funcție de pregătirea în domeniul muncii, fapt care ar duce la 11 salarii minime diferențiate și la majorarea implicită a acestora. În România există în acest moment doar trei salarii minime, respectiv cel general, cel pentru persoanele cu studii superioare și cel din domeniul construcțiilor.

7. Concluzii

Uniunea Europeană asigură pentru statele membre o zonă de prosperitate, stabilitate și pace, iar libertatea acordată de aceasta este transpusă în rezultate care sunt vizibile de cetățeni europeni și statele membre, care sunt concretizate în libera mișcare a capitalului și persoanelor, a bunurilor și serviciilor. Uniunea nu ar fi existat dacă statele membre nu ar fi acceptat un sistem de valori pentru a duce la capăt strategiile pe care și le-a propus și care au dus la formarea unei piețe unice.

Cu toate acestea, fiecare stat membru este răspunzător pentru politicile fiscale pe care le adoptă, cu condiția ca ele să respecte directivele europene. Echitatea și eficiența unui sistem fiscal se pot măsura prin gradul în care acesta încurajează investițiile, sprijină crearea de locuri de muncă și ocuparea forței de muncă, corectează inegalitățile. Deși uneori se fac compromisuri între obiectivul eficienței și cel al echității, aceste două obiective nu se sunt nicidecum opuse.

România este printre statele care aplică cea mai mică cotă unică de impozitare, dar, în același timp, oferă al treilea cel mai mic salariu minim net din Uniunea Europeană (466€), și cel mai mic salariu mediu net (552 €). Motivele sunt două: valoarea redusă a salariului brut și nivelul ridicat al contribuțiilor sociale obligatorii datorate de salariat.

Componenta sarcinii fiscale asupra costului forței de muncă este importantă pe termen scurt, deoarece diversele sale componente pot afecta fie cererea, fie oferta de forță de muncă. Elementele care alcătuiesc sarcina fiscală asupra costului forței de muncă sunt: impozitul pe venit pentru persoanele fizice, contribuțiile sociale în sarcina angajatorilor și contribuțiile la asigurările sociale care trebuie plătite de angajați. În România cota de impozit pe salariu este redusă, dar contribuțiile sociale totale suportate de salariat sunt de 35% din venitul brut, contribuind la un cost salarial ridicat, unul dintre cele mai mari din UE.

De altfel, conform unui studiu efectuat de KPMG în 2019, ”țările cu un nivel al salariului minim scăzut au costuri fiscale mai mari pentru angajați. În timp ce Irlanda, țara cu cel mai înalt nivel al salariului minim net din UE/SEE/Elveția, are o cotă efectivă de impozitare de 24,07% pentru angajat, România, țara cu cel de-al doilea cel mai mic salariu minim net din UE/SEE/Elveția, are o cotă efectivă de impozitare de 40,85%”⁵

Introducerea salariului minim la nivelul tuturor statelor membre este foarte utilă, însă, pentru a asigura creșterea bunăstării populației, trebuie să se acorde atenție special anumitor domenii publice de importanță națională, cum ar fi sănătatea și învățământul, pentru care salariul minim să fie diferențiat.

⁵<https://home.kpmg/ro/ro/home/presa/comunicate-presa/2019/05/studiu-kpmg-romania-cel-mai-mare-cost-fiscal-angajat-uniunea-europeana.html>

O măsură în ceea ce privește eficientizarea sistemului fiscal românesc ar fi ca relațiile dintre fisc și contribuabili să fie informatizate și digitalizate mai mult decât sunt deja, iar accesul la informații să se facă mult mai ușor.

Notă: Articolul reprezintă parte din lucrarea de disertație: *Analiza comparativă a sistemelor fiscale în statele membre ale Uniunii Europene*, realizat pentru finalizarea studiilor de master: Management Contabil, Audit și Expertiză Contabilă, din cadrul Universității Nicolae Titulescu București, sub coordonarea conf. univ. dr. Maria Zenovia Grigore.

Referințe

- M. Grigore, Fiscalitate și gestiune fiscală. Note de curs, eLis 2019
- Articol privind măsurile luate de Comisia Europeană pentru salariile minime nete, accesibil online: file:///C:/Users/Computer/Downloads/C-2020-83-minimum-wages-consultation_EN.pdf
- https://www.numbeo.com/costofliving/country_price_rankings?displayCurrency=EUR&itemId=105&region=150
- https://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=gov_10a_main&lang=en
- https://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=earn_mw_cur&lang=en
- <https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/pdfscache/15741.pdf>
- https://ec.europa.eu/taxation_customs/tedb/splSearchForm.html
- <https://home.kpmg/ro/ro/home/presa/comunicate-presa/2019/05/studiu-kpmg-romania-cel-mai-mare-cost-fiscal-angajat-uniunea-europeana.html>
- Legea nr. 53/2003 – Codul muncii cu modificările ulterioare

Anexe

Anexa nr. 1- Cotele de impozit de venit aplicate în U.E. în 2020

Nr. crt.	Stat membru	Cote impozit
1.	Bulgaria	10%
2.	România	10%
3.	Ungaria	15%
4.	Estonia	20%
5.	Lituania	20%
6.	Cehia	22%
7.	Slovacia	19%; 25%
8.	Letonia	20%; 23%; 31%
9.	Polonia	32%
10.	Malta	0; 15%; 25%; 35%
11.	Cipru	20%; 25%; 30%; 35%
12.	Croația	12%; 25%; 36%
13.	Media	38%
14.	Italia	23%; 27%; 38%; 41%; 43%
15.	Grecia	22%; 29%; 37%; 44%
16.	Spania	13%; 18%; 21%; 45%
17.	Germania	0; 14%; 42%; 45%
18.	Franța	11%; 30%; 41%; 45%
19.	Luxemburg	0; 19%; 42%; 46%
20.	Irlanda	20%; 48%
21.	Portugalia	14%; 35%; 37%; 45%; 48%
22.	Olanda	9%; 13%; 41%; 50%
23.	Slovenia	16%; 27%; 34%; 39%; 50%
24.	Belgia	25%; 30%; 40%; 45%; 50%
25.	Finlanda	8%; 17%; 21%; 31%; 54%
26.	Austria	0; 25%; 35%; 42%; 48%; 50%; 55%
27.	Danemarca	8%; 15%; 25%; 56%
28.	Suedia	20%; 25%; 57%

Sursa: https://ec.europa.eu/taxation_customs/tedb/splSearchForm.html

Anexa nr. 2 - Situația salariilor minime nete la nivelul Uniunii Europene în 2019 și 2020

Nr. crt.	Stat membru	2019	2020	Moneda
1.	Bulgaria	286,33	311,89	€
2.	Letonia	430,00	430,00	€
3.	România	439,35	466,23	€
4.	Ungaria	460,74	487,1	€
5.	Croația	506,94	546,07	€
6.	Cehia	524,62	574,62	€
7.	Slovacia	520,00	580,00	€
8.	Estonia	540,00	584,00	€
9.	Lituania	555,00	607,00	€
10.	Polonia	529,46	610,79	€
11.	Portugalia	700,00	740,83	€
12.	Grecia	758,33	758,33	€
13.	Malta	761,97	777,1	€
14.	Slovenia	886,63	940,58	€
15.	Spania	1.050,00	1.050,00	€
16.	Franța	1.521,22	1.539,42	€
17.	Germania	1.557,00	1.584,00	€
18.	Belgia	1.593,81	1.593,81	€
19.	Tarile de Jos	1.635,6	1.635,6	€
20.	Irlanda	1.656,2	1.656,2	€
21.	Luxemburg	2.089,75	2.141,99	€
22.	Media	904,90	934,07	€

Sursa:

https://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=earn_mw_cur&lang=en

Anexa nr.3 – Salariul mediu net Uniunea Europeană în 2020

Nr.crt.	Stat membru	Salariu mediu net	Moneda
1	România	552,43	€
2	Bulgaria	571,27	€
3	Ungaria	615,18	€
4	Polonia	713,23	€
5	Grecia	767,65	€
6	Croația	769,48	€
7	Letonia	779,33	€
8	Lituania	832,83	€
9	Portugalia	845,86	€
10	Slovacia	858,91	€
11	Cehia	967,62	€
12	Slovenia	1.131,87	€
13	Malta	1.146,12	€
14	Estonia	1.154,69	€
15	Spania	1.340,81	€
16	Italia	1.412,95	€
17	Cipru	1.750,20	€
18	Austria	1.979,26	€
19	Franța	1.995,23	€
20	Belgia	2.017,10	€
21	Suedia	2.273,01	€
22	Irlanda	2.300,22	€
23	Germania	2.324,85	€
24	Finlanda	2.346,21	€
25	Olanda	2.432,25	€
26	Danemarca	2.918,45	€
27	Luxemburg	3.450,01	€

Sursa: https://www.numbeo.com/cost-of-living/country_price_rankings?displayCurrency=EUR&itemId=105&region=150

AVANTAJELE REALIZĂRII DIAGNOSTICULUI FINANCIAR AL ÎNTEPRINDERII ANUAL. IMPORTANȚA ACESTUIA DIN PUNCTUL DE VEDERE AL UTILIZATORULUI INFORMAȚIEI

Elena-Daniela PÎRVU*

Abstract

În mod normal, diagnosticul financiar al întreprinderii se realizează în momentul când apar dificultăți în ciclul de viață al firmei sau la cerere, în anumite situații, însă realizarea regulată a acestuia este foarte importantă, deoarece are ca obiectiv aprecierea performanțelor firmei și identificarea riscurilor la care aceasta este supusă, oferind astfel o imagine de ansamblu actualizată a întreprinderii. Scopul acestei lucrări de cercetare îl reprezintă realizarea unei analize a poziției financiare și a performanțelor financiare a unei întreprinderi cu activitate descrisă prin codul CAEN “ Transport de mărfuri pe rețelele de cale ferată principală, precum și pe rețele directe de căi ferate ” în perioada 2014-2018 în care compania a cunoscut o evoluție semnificativă. Rezultatele analizei contribuie la cunoașterea stării de sănătate a întreprinderii, ajută la identificarea gradului de maturizare a afacerii, evidențiază elementele nefavorabile și ajută la crearea perspectivelor de acțiune și evoluție, dar și la identificarea cauzelor dificultăților prezente sau viitoare ale firmei. Obiectivele acestei lucrări sunt de a identifica avantajele realizării regulate a diagnosticului financiar al întreprinderii, dar și de a prezenta importanța acestuia din punctul de vedere al utilizatorului informației. Astfel, cercetarea s-a realizat prin analiza indicatorilor financiari, în funcție de utilizatorul informației, ținând cont de obiectivul urmărit, pe baza datelor din bilanț și din contul de profit și pierdere.

Cuvinte cheie: *diagnostic financiar, diagnosticul poziției financiare, diagnosticul performanțelor financiare, transport feroviar de marfă.*

1. Introducere

Diagnosticul financiar al întreprinderii reprezintă modalitatea prin care poate fi apreciată situația financiară și performanțele unei societăți, prin intermediul unui ansamblu de instrumente și metode specifice. Altfel spus, diagnosticul financiar presupune evaluarea sănătății financiare a întreprinderii și permite identificarea punctelor forte și a punctelor slabe ale managementului financiar, ale riscurilor prezente și viitoare.

---

* Masterand, Facultatea de Economie și Administrarea Afacerilor, Management Contabil, Audit și Expertiză Contabilă, Universitatea “Nicolae Titulescu” din București; (e-mail: pirvu.elenadaniela@yahoo.ro). Acest studiu a fost elaborat sub coordonarea conf. univ. dr. Maria Grigore (mgrigore@univnt.ro)

Ținând cont de obiectivele și importanța diagnosticului financiar, acesta ar trebui realizat regulat, nu doar în momentul când apar dificultăți în ciclul de viață al firmei, când se restructurează sau când se elaborează strategii sau planuri de afaceri, deoarece reprezintă singura modalitate prin care se mențin actualizate informațiile privind starea de sănătate a firmei și gradul de maturitate al afacerii, ajutând în același timp la identificarea eventualelor situații de dezechilibru financiar, dar și la găsirea celor mai potrivite decizii de gestionare a acestor situații.

Obiectivele diagnosticului financiar diferă în funcție de utilizatorii informației. Aceștia sunt de două feluri: interni și externi. În categoria utilizatorilor interni sunt incluși managerii, investitorii și personalul, iar în categoria utilizatorilor externi creditorii, furnizorii și clienții.

În funcție de fiecare utilizator, indiferent de categoria din care face parte, importanța și obiectivele diagnosticului financiar sunt diferite, însă au un punct comun și anume buna funcționare a întreprinderii.

Din perspectiva managerilor, diagnosticul financiar are un rol esențial în determinarea mijloacelor de îmbunătățire a gestiunii și rezultatelor firmei, vizând astfel echilibrul financiar, rentabilitatea capitalurilor investite și riscul financiar.

Investitorii sunt cei care investesc capitaluri ce sunt supuse riscului, astfel sunt interesați atât de creșterea valorii firmei deoarece renumerarea lor este reprezentată de dividende, cât și de creșterea valorii acțiunilor deținute, asigurându-și astfel câștigurile viitoare. Pentru această categorie de utilizatori diagnosticul financiar trebuie să vină în ajutorul lor în adoptarea deciziilor privind vânzarea sau păstrarea acțiunilor pe care le dețin.

Diagnosticul financiar din perspectiva personalului vizează echilibrul financiar și rentabilitatea afacerii deoarece angajații sunt preocupați de stabilitatea și profitabilitatea întreprinderii.

Creditorii, ca utilizatori externi ai diagnosticului financiar, sunt interesați de lichiditatea, solvabilitatea și rentabilitatea întreprinderii, elemente de care depinde recuperarea împrumuturilor acordate, indicatorii utilizați în analiză fiind cei care măsoară riscul de faliment și insolvabilitate.

Furnizorii sunt preocupați de continuarea și dezvoltarea relațiilor comerciale, diagnosticul financiar vizând solvabilitatea firmei, iar clienții sunt interesați de colaborări pe termen lung, evaluând în acest scop continuarea activității întreprinderii.

Prezenta lucrare își propune să răspundă nevoii de cunoaștere a fiecărui utilizator în parte, motiv pentru care s-a ales defalcarea și analiza diagnosticului financiar pe trei componente: diagnosticul poziției financiare (secțiunea 2), diagnosticul performanțelor financiare (secțiunea 3) și diagnosticul riscurilor (secțiunea 4).

În cadrul acestei lucrări se va analiza creșterea, echilibrul financiar, rentabilitatea și riscurile întreprinderii ABC SRL, a cărei activitate este descrisă prin codul CAEN “Transport de mărfuri pe rețelele de cale ferată principală, precum și pe rețele directe de căi ferate”.

Prin analiza efectuată îmi propun să răspund următoarelor întrebări esențiale:

1. Cum s-a desfășurat activitatea firmei în perioada de referință (2014-2018)?
2. Rezultatele obținute sunt pe măsura mijloacelor folosite? Creșterea a fost însoțită de o rentabilitate suficientă?
3. Care este structura financiară a întreprinderii? Este aceasta echilibrată?
4. Care sunt riscurile identificate? Întreprinderea prezintă puncte de vulnerabilitate? Există risc de faliment crescut sau nu?

2. Diagnosticul poziției financiare a societății ABC SRL

2.1. Diagnosticul de ansamblu al poziției financiare

a) Diagnosticul evoluției componentelor poziției financiare

Evoluția celor trei componente ale poziției financiare va fi analizată pe baza informațiilor furnizate de bilanțul contabil al societății.

Situația activului total, a datoriilor totale și a capitalului propriu în perioada 2014-2018 este prezentată în Tabelul nr. 1.

Tabel nr. 1- Evoluția activului, datoriilor și capitalului propriu în perioada 2014-2018

INDICATORI(LEI)	2014	2015	2016	2017	2018
ACTIV TOTAL (A+B+C)	166.548.661	200.628.113	221.802.224	253.054.540	254.815.250
DATORII TOTALE (D+G+H+I)	111.368.310	132.104.337	157.614.995	198.570.969	214.512.549
CAPITAL PROPRIU	55.180.351	68.523.776	64.187.229	54.483.571	40.302.701

Sursa: Prelucrări realizate pe baza bilanțului contabil

În Anexa nr. 1 au fost calculați indicii de creștere cu baza în lanț pentru fiecare element din bilanțul contabil, în scopul identificării mutațiilor structurale survenite în cadrul celor trei componente ale poziției financiare: active, datorii și capital propriu. S-au determinat de asemenea indicii de creștere a acestor elemente în ultimul an (2018) față de primul an de analiză (2014).

După cum reiese din Anexa nr.1, activul total a crescut în anul 2018 față de anul 2014 cu aproximativ 53%, ca urmare a creșterii activelor imobilizate cu aproximativ 80%, chiar dacă activele circulante s-au redus cu circa 4,4%.

Datoriile totale aproape s-au dublat (aproximativ 93%) din cauza creșterii datoriilor pe termen scurt cu aproximativ 50% și a celor pe termen lung cu circa 133%.

Capitalul propriu a scăzut cu aproximativ 27% în 2018 față de 2014 din cauza pierderilor exercițiului financiar înregistrate în ultimii doi ani de analiză.

b) Diagnosticul structurii poziției financiare

În Anexa nr. 2 este prezentată evoluția ratelor de structură ale activelor, datoriilor și capitalului propriu.

Valorile ridicate ale ratei activelor imobilizate înregistrate în cei 5 ani (cuprinse între 68% și 80%) se explică prin obiectul de activitate al firmei. Analiza structurii activelor imobilizate arată faptul că firma investește cu precădere în imobilizarile corporale (99,85%-99,98%). Rata imobilizărilor financiare și a celor necorporale sunt ne semnificative.

Rata activelor circulante are un trend descendent, scăzând de la 31,46% în 2014, la 19,67% în 2018. Dintre activele circulante, cea mai mare pondere o au creanțele (între 74,14% în 2018 și 83,79% în 2017). Rata creanțelor a oscilat în această perioadă, iar în anul 2018 a avut cea mai mică valoare din toți cei 5 ani analizați, în condițiile în care, în valoare absolută creanțele scad în 2018 față de 2014 cu 6.539.825 lei.

Rata stocurilor a înregistrat o ușoară creștere în primii 3 ani de la 3,67% în anul 2014 la 5,36% în anul 2016, urmată de o majorare mai accelerată în următorii 2 ani, când

a înregistrat valori de 9,65% în 2017 și 14,51% în 2018. Acest lucru se datorează creșterii volumului de activitate, fapt confirmat de creșterea cifrei de afaceri cu aproximativ 54% în anul 2018 față de 2014.

Rata activelor de trezorerie înregistrează în cei 5 ani valori cuprinse între 6,56% și 21,02%, în condițiile în care intervalul considerat optim este între 3%-5%. Firma înregistrează lichidități semnificative, acestea regăsindu-se în conturile la bănci.

Rata cheltuielilor în avans are valori foarte reduse pe întreaga perioadă analizată (între 0,38% și 0,5%).

În cadrul surselor de finanțare ale firmei, ponderea cea mai importantă o dețin datoriile. Valoarea maximă admisibilă a ratei datoriilor totale în cazul solicitării unui credit bancar este 66,(6)%, nivel depășit cu o singură excepție, anul 2015 când a înregistrat o valoare de 65,845%. Creșterea acestei rate cu aproximativ 18% în anul 2018 față de 2014 se datorează creșterii sumelor datorate entităților afiliate. Ponderea datoriilor pe termen lung și a celor pe termen scurt în datoriile totale este aproximativ egală.

Firma nu are veniturile înregistrate în avans, iar provizioanele au pondere relativ scăzută în datoriile totale (între 3,1% și 7,48%).

Rata capitalului propriu scade cu aproximativ 18% în anul 2018 față de 2014, capitalul social având cea mai mare pondere aici, 54,36% în 2014 și 74,43% în 2018. Creșterea ponderii capitalului social se datorează exclusiv scăderii capitalului propriu, mărimea capitalului social rămânând constantă pe toată perioada.

Rezervele dețin ponderi mici în capitalul propriu, însă sunt în continuă creștere, de la 1,80% în 2014 la circa 4% în 2018.

Rata rezultatului reportat deține ponderi mari în capitalul propriu, fiind în creștere de la în perioada 2014-2017, în timp ce rata rezultatului exercițiului deține ponderi mici în capitalul propriu, în ultimii doi ani fiind negativă, deoarece firma a înregistrat pierderi.

2.2. Diagnosticul echilibrului poziției financiare

Pentru a realiza diagnosticul echilibrului poziției financiare am ales analiza patrimonială, care presupune într-o primă etapă transformarea bilanțului contabil în bilanț financiar (Anexa nr. 3).

După cum se poate vedea și în Tabelul nr. 2, situația netă a firmei este pozitivă și a fost în creștere în primii trei ani, după care a scăzut considerabil ca urmare a pierderilor înregistrate în 2017 și 2018.

Tabel nr. 2 - Situația netă în perioada 2014-2018

Indicator (lei)	2014	2015	2016	2017	2018
Situația netă	55.180.351	68.523.776	64.187.229	54.483.571	40.302.701

Sursa: Prelucrări realizate pe baza bilanțului contabil

Pe baza bilanțului financiar am calculat indicatorii de echilibru financiar (Tabelul nr. 3).

Fondul de rulment negativ în toi cei cinci ani analizați semnifică un deficit de resurse permanente față de nevoile pe termen lung ale firmei. Chiar dacă pasivele pe termen lung au crescut în anul 2018 cu 52.725.232 lei față de 2014, fondul de rulment a scăzut cu 37.369.046 lei, din cauza majorării activelor pe termen lung cu 90.094.278 lei.

Fondul de rulment propriu negativ reflectă insuficiența fondurilor proprii pentru finanțarea activelor imobilizate.

Pentru finanțarea parțială a imobilizărilor, firma a recurs la împrumuturi pe termen lung, reflectate de fondul de rulment împrumutat (împrumuturi de la entitățile afiliate). Acesta are valori semnificative și este în continuă creștere (vezi tabel 3), astfel că în anul 2018 este mai mare cu 67.602.882 față de anul 2014.

Tabel nr. 3 - Indicatorii de echilibru financiar

Indicatorii de echilibru financiar (lei)	Formula	2014	2015	2016	2017	2018
Fond de rulment financiar (modelul francez)	FR=PTL-ATL	-7.640.497	-13.312.682	-35.437.072	-51.086.709	-45.009.543
Fond de rulment financiar (modelul anglo-saxon)	FR=ATS-PTS	-7.640.497	-13.312.682	-35.437.072	-51.086.709	-45.009.543
Fond de rulment propriu	FRP=CPR-ATL	-58.495.325	-81.813.935	-108.295.557	-148.975.176	-163.467.253
Fond de rulment împrumutat	FRI=DTL	50.854.828	68.501.253	72.858.485	97.888.467	118.457.710
Nevoia de fond de rulment financiar	NFR=ACR-DCR	-1.4425.923	-23.746.277	-42.676.498	-54.272.463	-50.697.003
Trezoreria netă	TN=FR-NFR	6.785.426	10.433.595	7.239.426	3.185.754	5.687.460

Sursa: Prelucrări realizate pe baza bilanțului contabil

Nevoia de fond de rulment negativă semnifică existența unui surplus al resurselor temporare în raport cu necesitățile temporare. Acesta este un caz frecvent întâlnit la firmele cu activitate comercială, deoarece creditele- furnizor sunt mult mai mari decât creditele- client.

Acest surplus de resurse temporare acoperă în întregime deficitul de resurse permanente, degajând o trezorerie netă pozitivă semnificativă.

Trezoreria netă pozitivă reprezintă rezultatul întregului echilibru financiar al firmei. Acest lucru reflectă faptul că există un excedent de disponibilități.

Înregistrarea trezoreriei nete pozitive în toți cei cinci ani analizați arată o rentabilitate economică ridicată. Analizând evoluția trezoreriei nete de la un an la altul se desprinde un indicator cu putere mare de sinteză și anume cash-flow-ul. Acesta a fost pozitiv doar în anul 2015 și 2018, ceea ce reflectă o creștere a capacității reale de finanțare a investițiilor, însă în ceilalți trei ani acesta a fost negativ, reflectând o situație inversă.

2.3. Diagnosticul lichidității și solvabilității

Ratele de lichiditate, solvabilitate și îndatorare au fost calculate pe baza bilanțului financiar. Evoluția acestora în perioada 2014-2018 este prezentată în Tabelul nr. 4.

Rata lichidității generale exprimă fondul de rulment în mărime relativă și are valori situate cu mult sub intervalul optim (2-2,5) în toți cei cinci ani analizați.

Rata lichidității parțiale sau „testul acid” reprezintă capacitatea firmei de a-și plăti datoriile pe termen scurt din creanțe și active de trezorerie. Nivelul recomandat este între 0,8 și 1, nivel atins doar în anul 2014, ceea ce înseamnă că în ceilalți ani, firma a fost incapabilă să-și achite obligațiile scadente pe termen scurt din creanțele și activele de trezorerie pe care le deținea.

Rata lichidității imediate exprimă capacitatea firmei de a-și rambursa imediat datoriile pe termen scurt din disponibilul existent. Nivelul optim recomandat este între 0,3-

0,5, nefiind atins în niciun an, ceea ce înseamnă că activele de trezorerie deținute de firmă sunt insuficiente.

Tabel nr. 4 - Ratele de lichiditate și solvabilitate

DENUMIRE RATĂ	FORMULA	2014	2015	2016	2017	2018
Rata lichidității generale	$R_{LG} = \frac{ATS}{PTS}$	0,87	0,79	0,58	0,49	0,53
Rata lichidității parțiale	$R_{LP} = \frac{ATS - Stocuri}{PTS}$	0,84	0,75	0,55	0,45	0,46
Rata lichidității imediate	$R_{LI} = \frac{ATZ}{PTS}$	0,11	0,16	0,09	0,03	0,06
Rata solvabilității	$R_S = \frac{AT}{DAT}$	1,50	1,81	1,65	1,71	1,55
Rata îndatorării globale	$R_{IG} = \frac{DAT}{PT}$	0,67	0,66	0,71	0,78	0,84
Rata îndatorării la termen	$R_{IT} = \frac{DTL}{PTL}$	0,48	0,50	0,53	0,64	0,75

Sursa: Prelucrări realizate pe baza bilanțului contabil

Rata solvabilității exprimă gradul în care firma face față datoriilor totale. Valoarea recomandată pentru această rată este de minim 1,5, fiind atinsă în anul 2014 și ușor depășită în ceilalți patru ani, ceea ce dovedește că firma este solvabilă, adică are capacitatea de a-și achita datoriile pe termen scurt, mediu și lung din activul total deținut.

Ratele de îndatorare ating sau sunt foarte aproape de limitele maxime impuse de bănci pentru acordarea de credite (0,67 pentru rata îndatorării globale și 0,5 pentru rata îndatorării la termen). Firma este deja prea îndatorată și nu mai poate obține credite de la bănci.

3. Diagnosticul performanțelor financiare ale societății ABC SRL

3.1. Diagnosticul structurii performanțelor financiare

Diagnosticul rentabilității se realizează pe baza contului de profit și pierdere, cu ajutorul unor indicatori și rate precum soldurile intermediare de gestiune (Anexa nr. 4), capacitatea de autofinanțare și ratele de rentabilitate. Am grupat fluxurile de venituri și cheltuieli evidențiate în contul de profit și pierdere după criteriul financiar: venituri și cheltuieli de exploatare în sens restrâns, venituri și cheltuieli financiare și venituri și cheltuieli cu caracter excepțional.

Creșterea continuă a cifrei de afaceri, formată exclusiv din producția vândută, indică o extindere a activității firmei.

Valoarea adăugată evidențiază performanța comercială a firmei, respectiv capacitatea sa de vânzare, fiind pozitivă și în creștere în toți anii analizați.

Excedentul brut de exploatare, calculat independent de politica de finanțare a întreprinderii, are valori pozitive în toți anii, dar se observă o diminuare a valorii în ultimii

trei ani. În primii trei ani analizați, rezultatul de exploatare este pozitiv, însă în 2017 și 2018 nivelul ridicat al cheltuielilor cu amortizarea și provizioanele determină pierderi ale activității de exploatare.

În primii doi ani analizați, rezultatul curent este pozitiv, ceea ce reprezintă o situație ideală deoarece firma degajă rentabilitate din activitatea sa, iar rezultatul exploatarii nu este absorbit de cheltuielile financiare.

În următorii trei ani, rezultatul curent este negativ. În anul 2016, motivul din cauza căruia s-a ajuns în această situație poate fi considerat nivelul ridicat al cheltuielilor financiare înregistrate, ținând cont că firma reușește să-și acopere cheltuielile de exploatare din veniturile din exploatare. În anii 2017 și 2018, nici activitatea de exploatare nu este rentabilă, iar în 2018, nivelul ridicat al cheltuielilor financiare agravează și mai mult situația.

Firma trebuie să depisteze cauzele deficitului de exploatare, stabilind și măsurile de remediere a acestuia.

Capacitatea de autofinanțare (CAF) reprezintă suma pe care firma o are la dispoziție pentru a-și autofinanța activitatea fără costuri suplimentare de finanțare. Aceasta are valori pozitive în toți anii, dar din 2015 scade an de an, semnalând o situație îngrijorătoare (Tabel nr. 5).

Tabel nr. 5 - Calcul CAF - metoda adițională

ANUL	2014	2015	2016	2017	2018
CAF (lei)	11.985.866	19.189.163	15.274.273	14.220.922	8.245.163

Sursa: Prelucrări realizate pe baza contului de profit și pierdere

3.2. Diagnosticul performanțelor financiare pe baza ratelor de rentabilitate

Ținând cont că în ultimii doi ani firma a înregistrat pierdere, nu au fost determinate ratele de rentabilitate, deoarece acestea nu se calculează dacă există valori negative la numărător sau numitor (Anexa nr. 5).

Rata de rentabilitate economică netă a scăzut în anul 2016 față de anul 2015 cu aproximativ 8,1%. În cei doi ani, această rată este mai mare decât rata dobânzii capitalurilor împrumutate, ceea ce înseamnă că proprietarii pot beneficia de efectul de levier al firmei, iar apelarea la capitaluri împrumutate conduce la creșterea rentabilității financiare și a valorii pe piață a companiei.

Rata rentabilității financiare exprimă eficiența investiției efectuate de proprietari în cadrul firmei. Ea a scăzut de la 21,6% în anul 2015 la 3,76% în anul 2016 și, iar în cei doi ani analizați este mai mare decât rata rentabilității economice nete care exprimă eficiența utilizării capitalurilor investite.

Trendul descendent al ratelor de rentabilitate în 2016 față de 2015 anunță scăderea dramatică a profitabilității în următorii doi ani, când firma înregistrează pierderi.

4. Diagnosticul riscurilor societății ABC SRL

Prima etapă în determinarea riscului economic pe baza pragului de rentabilitate și a riscului financiar pe baza pragului de rentabilitate global este împărțirea cheltuielilor de exploatare în două categorii: cheltuieli variabile de exploatare și cheltuieli fixe de exploatare (Anexa nr. 6).

4.1. Diagnosticul riscului economic pe baza pragului de rentabilitate

Cifra de afaceri la prag de rentabilitate reprezintă nivelul la care rezultatul exploatării este egal cu zero.

După cum se poate observa în Tabelul nr. 6, în primii 3 ani pragul de rentabilitate este atins târziu, astfel că posibilitatea apariției riscului este mai mare, iar în ultimii 2 ani acesta nu a fost atins, deoarece firma a înregistrat pierdere din activitatea de exploatare.

Indicatorul de poziție exprimat în valoare relativă ($\alpha\%$) depășește 20% în anii 2014 și 2015, ceea ce înseamnă că firma a fost într-o situație confortabilă din punct de vedere al riscului economic. În anul 2016 valoarea indicatorului a scăzut la aproximativ 5%, iar în 2017 și 2018 a înregistrat valori negative deoarece firma a înregistrat pierdere. Riscul economic în ultimii trei ani analizați a fost foarte ridicat.

Indicele de securitate a înregistrat valori mici, ceea ce înseamnă un risc economic ridicat. În anul 2014 societatea putea suporta o reducere a cifrei de afaceri cu 20% înainte de a înregistra pierdere, în 2015 o reducere de 34%, iar în 2016 doar 5%.

Tabel nr. 6 - Diagnosticul riscului economic pe baza pragului de rentabilitate

INDICATORI	2014	2015	2016	2017	2018
CA	126.773.651	159.191.111	178.834.459	192.639.051	195.013.761
$\Delta\%CA = \frac{CA - CA_0}{CA_0} \times 100$	-	25,57	12,34	7,72	1,23
CV	96.735.936	114.826.261	130.628.462	149.940.489	154.256.077
CF	24.017.425	29.359.818	45.935.084	53.384.263	49.743.308
RE=CA-CV-CF	6.020.290	15.005.032	2.270.913	-10.685.701	-8.985.624
MCV=CA-CV	30.037.715	44.364.850	48.205.997	42.698.562	40.757.684
$mcv\% = \frac{MCV}{CA} \times 100$	23,69	27,87	26,96	22,17	20,90
$CA_{PR} = \frac{CF}{mcv\%}$	101.365.122,3	105.349.664,1	170.409.833	240.848.714,4	238.007.379,9
$PR_{ZILE} = \frac{CA_{PR}}{CA} \times 100$	291,85	241,55	347,81	456,34	445,47
$\alpha = CA - CA_{PR}$	25.408.528,69	53.841.446,88	8.424.626,04	-48.209.663,36	-42.993.618,85
$\alpha\% = \frac{CA - CA_{PR}}{CA_{PR}}$	25,07%	51,11%	4,94%	-20,02%	-18,06%
$I_S = \frac{CA - CA_{PR}}{CA}$	0,20	0,34	0,05	-0,25	-0,22

Sursa: Prelucrări realizate pe baza contului de profit și pierdere

4.2. Diagnosticul riscului financiar pe baza pragului de rentabilitate global

Pragul de rentabilitate global reprezintă punctul în care cifra de afaceri netă acoperă cheltuielile de exploatare fixe și variabile și cheltuielile cu dobânda, iar rezultatul curent este zero. Abia după ce este atins acest prag, activitatea firmei devine rentabilă.

În anul 2015, pragul de rentabilitate global a fost atins cel mai repede, în 2014 și 2016 a fost atins foarte târziu, urmând ca în 2017 și 2018 să nu fie atins, deoarece activitatea firmei nu a degajat profit (Tabel nr. 7).

Indicatorul de pozitie în valoare relativă nu a atins valori semnificative. În nici un an indicatorul de pozitie nu a atins nici măcar 1%, iar în ultimii doi ani a avut valori negative, firma aflându-se într-o situație instabilă, cu risc financiar foarte ridicat.

Indicele de securitate a înregistrat în primii trei ani valori pozitive foarte mici, sub 1%, iar în următorii doi ani valori negative, ceea ce demonstrează un risc financiar foarte ridicat.

Tabel nr. 7 - Diagnosticul riscului financiar pe baza pragului de rentabilitate global

INDICATORI	2014	2015	2016	2017	2018
CA	126.773.651	159.191.111	178.834.459	192.639.051	195.013.761
$\Delta\%CA = \frac{CA - CA_0}{CA_0} \times 100$	-	25,57	12,34	7,72	1,23
CV	96.735.936	114.826.261	130.628.462	149.940.489	154.256.077
CF	24.017.425	29.359.818	45.935.084	53.384.263	49.743.308
RE=CA-CV-CF	6.020.290	15.005.032	2.270.913	-10.685.701	-8.985.624
MCV=CA-CV	30.037.715	44.364.850	48.205.997	42.698.562	40.757.684
$mcv\% = \frac{MCV}{CA} \times 100$	23,69	27,87	26,96	22,17	20,90
DOBÂNDA	702.061	1.132.618	1.216.000	1.437.670	2.143.977
$CA_{PRG} = \frac{CF + Dob}{mcv\%}$	104.328.158,5	109.413.753,5	174.920.946	247.334.913,7	248.265.691,3
$PR_{ZILE} = \frac{CA_{PRG}}{CA} \times 100$	300,38	250,87	357,01	468,63	464,67
$\alpha = CA - CA_{PRG}$	22.445.492,51	49.777.357,46	3.913.512,99	-54.695.862,69	-532.51.930,35
$\alpha\% = \frac{CA - CA_{PRG}}{CA_{PRG}}$	0,22	0,45	0,02	-0,22	-0,21
$I_S = \frac{CA - CA_{PRG}}{CA}$	0,18	0,31	0,02	-0,28	-0,27

Sursa: Prelucrări realizate pe baza contului de profit și pierdere

4.3. Diagnosticul riscului de faliment prin metoda scorurilor (modelul Ion Anghel)

Riscul de faliment reflectă posibilitatea de apariție a incapacității de onorare a obligațiilor scadente ale societății. Pentru aprecierea riscului de faliment am apelat la metoda scorurilor, modelul Ion Anghel. Pentru a putea calcula ratele utilizate în acest model vom utiliza indicatorii din Tabelul nr. 8.

Tabel nr. 8 – Indicatori necesari pentru determinarea ratelor

INDICATORI (lei)	2015	2016	2017	2018
Profit net	13.343.426	2.492.210	-9.703.658	-14.180.870
Cifra de afaceri	159.191.111	184.127.355	192.639.051	195.013.761
Cash- flow	3.648.169	-3.194.169	-4.053.672	2.501.706
Active	200.628.113	221.802.224	253.054.540	254.815.250
Datorii	132.104.337	15.7614.995	198.570.969	214.512.549
Datorii comerciale	35.589.677	45.760.580	34.212.641	31.538.573

Sursa: Prelucrări realizate pe baza contului de profit și pierdere

Pe baza indicatorilor din Tabelul nr. 8 am calculat ratele care stau la baza modelului folosit pentru a determina riscul de faliment.

Tabel nr. 9 - Diagnosticul riscului de faliment prin metoda scorurilor (modelul A- Ion Anghel)

Indicator	2015	2016	2017	2018
$R_1 = \frac{\text{Profit Net}}{CA}$	0,08	0,01	-0,05	-0,07
$R_2 = \frac{\text{Cash - flow}}{\text{Active}}$	0,02	-0,01	-0,02	0,01
$R_3 = \frac{\text{Datorii}}{\text{Active}}$	0,66	0,71	0,78	0,84
$R_4 = \frac{\text{Datorii Comerciale}}{CA} \times 360$	80,48	89,47	63,94	58,22
$A = 5,667 + 6,3718R_1 + 5,3932R_2 - 5,1427R_3 - 0,0105R_4$	2,07	1,08	0,55	0,32

Sursa: Prelucrări realizate pe baza situațiilor financiare

După cum se poate observa în tabelul nr. 9 valoarea funcției – scor A este mai mare de 2,05 doar în anul 2015 ceea ce înseamnă că firma a fost într-o zonă favorabilă, cu risc de faliment mic doar în acest an. În următorii trei ani valoarea scorului a fost într-o continuă scădere, de la 1,08 în anul 2016 la 0,32 în anul 2018, ceea ce indică o stare de incertitudine care se agravează de la an la an și impune o analiză suplimentară.

5. Concluzii

În urma realizării diagnosticului financiar al întreprinderii sunt identificate situațiile de dezechilibru financiar și se pot lua decizii de gestionare a acestor situații.

Unul din avantajele realizării diagnosticului financiar anual îl reprezintă faptul că fiecare utilizator primește informații actualizate, putând astfel să urmărească evoluția afacerii, fiind, în același timp, mai ușor și procesul de luare al deciziilor.

Ținând cont de faptul că diagnosticul financiar stă la baza elaborării strategiilor de menținere și dezvoltare a întreprinderii, realizarea acestuia regulat ajută la îmbunătățirea strategiilor, acestea fiind adaptate la nevoile curente ale firmei.

Utilizatorii informației, indiferent de scopul și obiectivele lor, au un punct comun și anume buna funcționare a întreprinderii. Au nevoie de informații de actualitate, fiind interesați de situația întreprinderii în momentul când au de luat o decizie și nu se pot raporta la analizele realizate cu ani în urmă.

Prin analiza curentă și actualizată a activității întreprinderii, a rezultatelor obținute și a cauzelor care au condus la aceste rezultate rezultă o cunoaștere continuă a eficienței utilizării resurselor materiale, financiare și umane.

În urma diagnosticului financiar realizat reiese faptul că, deși societatea prezintă o creștere continuă a cifrei de afaceri datorată extinderii activității firmei, în ultimi trei ani analizați (2016-2018) afacerea nu degajă rentabilitate.

În același timp, capacitatea de autofinanțare, deși este pozitivă de-a lungul celor cinci ani analizați prezintă o puternică scădere în anul 2018 ceea ce indică faptul că societatea nu o să-și mai poată suporta dezvoltarea din mijloacele financiare proprii.

Pentru a oferi o imagine de ansamblu asupra stării de sănătate a întreprinderii, dar și pentru a putea răspunde la întrebările fixate în introducere am realizat o analiză de tip SWOT (Tabelul nr. 10).

Tabel nr. 10 – Analiza SWOT a societății ABC SRL

<p>PUNCTE TARI:</p> <ul style="list-style-type: none"> •Cifra de afaceri a crescut în perioada analizată; •Structura activelor corespunde obiectului de activitate al societății (transport de marfă pe calea ferată); •Firma este solvabilă, are capacitatea de a-și achita datoriile totale din activul total deținut; •Existența unui surplus al resurselor temporare în raport cu necesitățile temporare. 	<p>PUNCTE SLABE:</p> <ul style="list-style-type: none"> •Insuficiența fondurilor proprii pentru finanțarea imobilizărilor; •Creșterea continuă a împrumuturilor pe termen lung; •Evoluția nesatisfăcătoare a soldurilor intermediare de gestiune; •Poziția societății într-o zonă nefavorabilă privind riscul de faliment; •Nivelul ratei lichidității generale sub intervalul considerat optim; •Scăderea treptată a rentabilității; •Risc economic și financiar în creștere.
<p>OPORTUNITĂȚI:</p> <ul style="list-style-type: none"> •Intrarea pe noi piețe care pot crește cifra de afaceri; •Interes ridicat pentru serviciile oferite de firma analizată; •Posibilități de extindere a gamei de servicii. 	<p>AMENINȚĂRI:</p> <ul style="list-style-type: none"> •Risc tehnic, din cauza uzurii fizice și morale a mijloacelor fixe; •Concurența puternică din partea agenților cu același profil economic.

Referințe

- Maria Zenovia Grigore, „Diagnosticul financiar al întreprinderii”, note de curs, Universitatea „Nicolae Titulescu”, Elis 2017
- Situațiile financiare anuale aferente societății ABC SRL din perioada 2014 – 2018.

Anexa nr. 1 - Diagnosticul evoluției componentelor poziției financiare

Denumirea indicatorului(a)	2014	2015	2016	2017	2018	DIAGNOSTICUL EVOLUTIEI COMPONENTELOR POZITIEI FINANCIARE				
						I 2015/ /2014	J 2016/ /2015	I 2017/ /2016	J 2018/ /2017	I 2019/ /2014
ACTIV TOTAL (A+B+C)	166,548,661	200,628,113	221,802,224	253,054,540	254,815,250	120.46	110.55	114.09	100.70	153
A. ACTIVE IMOBILIZATE	113,675,676	150,337,711	172,482,786	203,458,747	203,769,954	132	115	118.0	100.2	179.3
I. Imobilizări necorporale	133,927	53,139	19,882	9,883	2,114	40	37	49.708	21.390	1.578
II. Imobilizări corporale	113,504,262	150,235,893	172,404,830	203,401,711	203,720,529	132	115	117.979	100.157	179.483
III. Imobilizări financiare	37,487	48,679	58,074	47,153	47,311	130	119	81.195	100.335	126.206
B. ACTIVE CIRCULANTE	52,399,541	49,630,981	48,669,712	48,570,738	50,110,438	95	98	99.797	103.170	95.631
I. Stocuri	1,923,854	2,395,586	2,607,999	4,685,993	7,272,542	125	109	179.678	155.197	378.019
II. Creanțe	43,690,261	36,801,800	38,822,287	40,698,991	37,150,436	84	105	104.834	91.281	85.031
1. Creanțe comerciale										
2. Creanțe comerciale > 1 an										
III. Investiții pe TS	6,714,723	0	0	0	0	0				
IV. Casieri conturi la bănci	70,703	10,433,595	7,239,426	3,185,754	5,687,460	14,757	69	44.006	178.528	8044.157
C. CHELTUIELI IN AVANS	47,444	659,421	649,726	1,025,055	934,858	139	99	157.767	91.201	197.459
DATORII TOTALE (D+G+H+I)	111,368,310	132,104,337	157,614,995	198,570,969	214,512,549	118.62	119.31	125.98	108.03	192.62
D. DA TORII CARE TREBUIE PLATITE IN < 1 AN	56,572,804	59,542,079	72,962,512	88,426,100	84,778,546	105	123	121.194	95.875	149.857
I. Datorii comerciale - furnizori	40,328,420	35,589,677	45,760,580	34,212,641	31,538,573	88	129	74.764	92.184	78.204
II. Plăți în avans	0	0	0	0	143,396					
III. Suma datorate entităților afiliate	14,329,961	21,135,015	23,360,637	50,522,011	49,687,171	147	111	216.270	98.348	346.736
IV. Alte datorii, inclusiv datoriile fiscale și datoritiile privind	1,914,423	2,817,387	3,841,295	3,691,448	3,409,406	147	136	96.099	92.360	178.091
E. ACTIVE CIRCULANTE NETE/ DA TORII CURENTE NETE	3,699,819	9,326,472	23,698,294	38,830,307	33,733,250	252	254	163.853	86.874	911.754
F. TOTAL ACTIVE MINUS DATORII CURENTE	109,975,857	141,086,034	148,839,712	164,628,440	170,036,704	128	105	110.608	103.285	154.613
G. DA TORII CARE TREBUIE PLATITE IN > 1 AN	50,854,828	68,501,253	72,858,485	97,888,467	118,457,710	135	106	134.354	121.013	232.933
I. Suma datorate entităților afiliate	50,802,673	68,496,932	72,858,485	97,888,467	118,457,710	135	106	134.354	121.013	233.172
II. Alte datorii, inclusiv datoriile fiscale și datoritiile privind	52,155	4,321	0	0	0	8	0			
H. PROVIZOANE	3,940,678	4,061,005	11,793,998	12,256,402	11,276,293	103	290	103.921	92.003	286.151
I. VENITURI IN AVANS	0	0	0	0	0					
J. CAPITAL SI REZERVE										
I. Capital	55,180,351	68,523,776	64,187,229	54,483,571	40,302,701	124.18	93.67	84.88	73.97	73.04
1. Capital subscris varsat	29,996,600	29,996,600	29,996,600	29,996,600	29,996,600	100	100	100	100	100
II. Prime de capital										
III. Rezerve din reevaluare										
IV. Rezerve	995,728	1,427,406	1,610,376	1,610,376	1,610,376	143	113	100	100	161.729
V. Profitul sau pierderea reportată(ă) - Sold C	20,602,311	24,188,023	30,271,013	32,580,253	22,876,595	117	125	107.629		
VI. Profitul sau pierderea exercitiului financiar - Sold C	3,824,289	13,343,426	2,492,210			349	19	0		
- Sold D				9,703,658	14,180,870				146.139	370.811
Repartizarea profitului	238,577	431,679	182,970			181	42	0		

Sursa: Prelucrări realizate pe baza bilanțului contabil

Anexa nr. 2- Evoluția ratelor de structură ale activelor, datoriilor și capitalului propriu

	2014	2015	2016	2017	2018
I. RATELE DE STRUCTURA ALE ACTIVELOR%					
1. RATA ACTIVELOR IMOBILIZATE%	68,254	74,934	77,764	80,401	79,968
1.1. RATA IMOBILIZAILOR NECORPORLE %	0,118	0,035	0,012	0,005	0,001
1.2. RATA IMOBILIZARILOR CORPORALE%	99,849	99,932	99,955	99,972	99,976
1.3. RATA IMOBILIZARILOR FINANCIARE%	0,033	0,032	0,034	0,023	0,023
2. RATA ACTIVELOR CIRCULANTE%	31,462	24,738	21,943	19,194	19,665
2.1. RATA STOCURILOR%	3,672	4,827	5,359	9,648	14,513
2.2. RATA CREAMTELOR%	83,379	74,151	79,767	83,793	74,137
2.3. RATA ACTIVELOR DE TREZORERIE%	12,949	21,022	14,875	6,559	11,350
3. RATA CHELTUIELILOR în AVANS%	0,416	0,439	0,377	0,504	0,459
II. RATELE DE STRUCTURA ALE DATORILOR%					
1. RATA DATORILOR TOTALE%	66,868	65,845	71,061	78,470	84,184
1.1 RATA DATORILOR PE TERMEN SCURT%	50,798	45,072	46,292	44,531	39,521
1.1.1 RATA DATORILOR COMERCIALE%	71,286	59,772	62,718	38,691	37,201
1.1.2 RATA DATORILOR FATA DE ENTITATILE AFILIATE%	25,330	35,496	32,017	57,135	58,608
1.1.3 RATA ALTOR DATORII PE TERMEN SCURT%	3,384	4,732	5,265	4,175	4,022
1.2 RATA DATORILOR PE TERMEN MEDIU și LUNG%	45,664	51,854	46,226	49,296	55,222
1.2.1 RATA DATORILOR PE TL FATA DE ENTITATILE AFILIATE	99,897	99,994	100	100	100
1.3 RATA PROVIZIOANELOR	3,538	3,074	7,483	6,172	5,257
III. RATELE DE STRUCTURA ALE CAPITALULUI%					
1. RATA CAPITALULUI PROPRIU%	33,132	34,155	28,939	21,530	15,816
1.1 RATA CAPITALULUI SOCIAL%	54,361	43,775	46,733	55,056	74,428
1.2 RATA REZERVELOR%	1,804	2,083	2,509	2,956	3,996
1.3 RATA REZULTATULUI REPORTAT	37,336	35,299	47,160	59,798	56,762
1.4 RATA REZULTATULUI EXERCITIULUI	6,931	19,473	3,883	-17,810	-35,186

Sursa: Prelucrări realizate pe baza bilanțului contabil

Anexa nr. 3- Bilanțul financiar

ACTIV (NEVOI)	2014	2015	2016	2017	2018
I. Active pe termen lung (ATL)	113.675.676	150.337.711	172.482.786	203.458.747	203.769.954
Imobilizari necorporale	133.927	53.139	19.882	9.883	2.114
Imobilizari corporale	113.504.262	150.235.893	172.404.830	203.401.711	203.720.529
Imobilizai financiare	37.487	48.679	58.074	47.153	47.311
2. Active pe termen scurt (ATS)	52.872.985	50.290.402	49.319.438	49.595.793	51.045.296
2.1 Active curente (ACR)	46.087.559	39.856.807	42.080.012	46.410.039	45.357.836
Stocuri	1.923.854	2.395.586	2.607.999	4.685.993	7.272.542
Creante pe termen scurt	43.690.261	36.801.800	38.822.287	40.698.991	37.150.436
Cheltuieli în avans pe termen scurt	473.444	659.421	649.726	1.025.055	934.858
2.2 Active de trezorerie (ATZ)	6.785.426	10.433.595	7.239.426	3.185.754	5.687.460
Casa	70.703	10.433.595	7.239.426	3.185.754	5.687.460
ITS	6.714.723	0	0	0	0
TOTAL ACTIV	166.548.661	200.628.113	221.802.224	253.054.540	254.815.250
PASIV (RESURSE)					
1. Pasive pe termen lung (PTL)	106.035.179	137.025.029	137.045.714	152.372.038	158.760.411
1.1 Capital propriu (CPR)	55.180.351	68.523.776	64.187.229	54.483.571	40.302.701
Capital social	29.996.600	29.996.600	29.996.600	29.996.600	29.996.600
Rezerve	995.728	1.427.406	1.610.376	1.610.376	1.610.376
Rezultatul reportat	24.188.023	37.099.770	32.580.253	22.876.595	8.695.725
1.2 Datorii pe termen lung (DTL)	50.854.828	68.501.253	72.858.485	97.888.467	118.457.710
Sume datorate entitatilor afiliate	50.802.673	68.496.932	72.858.485	97.888.467	118.457.710
Alte datorii pe termen lung	52.155	4.321	0	0	0
2. Pasive pe termen scurt (PTS)	60.513.482	63.603.084	84.756.510	100.682.502	96.054.839
2.1 Datorii curente (DCR)	60.513.482	63.603.084	84.756.510	100.682.502	96.054.839
Datorii fata de furnizori	40.328.420	35.589.677	45.760.580	34.212.641	31.538.573
Provizioane	3.940.678	4.061.005	11.793.998	12.256.402	11.276.293
Alte datorii pe termen scurt	16.244.384	2.952.402	27.201.932	54.213.459	53.096.577
Plati în avans	0	0	0	0	143.396
2.2 Pasive de trezorerie (PTZ)	0	0	0	0	0
TOTAL PASIV	166.548.661	200.628.113	221.802.224	253.054.540	254.815.250

Sursa: Prelucrări realizate pe baza bilanțului contabil

Anexa nr. 4 - Soldurile intermediare de gestiune în viziunea franceză

NR. CRT	DESCRIERE	2014	2015	2016	2017	2018
1	MC	0	0	0	0	0
2	QE=Productia vanduta	126.773.651	159.191.111	178.834.459	192.639.051	195.013.761
3	CHELTUIELI CU MATERILE PRIME	16.441.320	16.722.086	17.444.160	17.805.713	14.816.337
4	ALTE CHELTUIELI MATERIALE	173.169	255.785	271.456	350.262	185.424
5	ALTE CHELTUIELI EXTERNE(ENERGII și APA)	11.152.958	10.698.293	10.878.590	13.073.806	12.158.364
6	CHELTUIELI PRIVIND PRETATIILE EXTERNE	65.464.726	85.715.253	103.069.032	114.654.178	112.563.977
7	VA=QE- CONSUMURI EXTERNE(3-6)	33.541.478	45.799.694	47.171.221	46.755.092	55.289.659
8	REDUCERI COMERCIALE PRIMITIVE	79.885	286.490	500.202	0	0
9	CHELTUIELI CU PERSONALUL	19.004.496	22.482.304	19.793.825	15.149.963	14.869.906
10	CHELTUIELI CU ALTE IMPOZITE, TAXE și VARSAMINTE ASIMILATE	177.783	400.288	741.784	388.315	199.143
11	EBE=VA+8-9-10	14.439.084	22.082.016	19.052.041	14.761.648	14.670.763
12	AJUSTARI DE VALOAE PRIVIND IC și IN, CHELTUIELI	7.707.276	10.997.850	15.633.470	19.796.849	22.532.937
13	AJUSTARI DE VALOARE PRIVIND ACIVELE CIRCULANTE	8.550	1.959.590	429.451	4.943.210	2.103.559
	CHELTUIELI	0	1.963.936	2.510.844	5.059.309	2.508.922
	VENITURI	8.550	4.346	2.081.393	116.099	405.363
14	AJUSTARI PRIVIND PROVIZIOANELE	720.068	5.880.456	718.207	707.290	980.109
	CHELTUIELI	720.068	305.864	718.207	707.290	850.378
	VENITURI	0	6.186.320	0	0	1.830.487
15	RE=EBE-12+13+14	6.020.290	15.005.032	2.270.913	-10.685.701	-8.985.624
16	CHELTUIELI FINANCIARE- TOTAL	2.926.988	4.277.539	6.761.448	9.200.895	11.319.887
17	VENITURI FINANCIARE- TOTAL	1.421.018	2.871.574	4.265.517	8.660.169	4.894.287
18	RC=RE-16+17	4.514.320	13.599.067	-225.018	-11.226.427	-15.411.224
19	ALTE VENITURI DIN EXPLOTARE	5.095.501	2.622.302	5.292.896	2.329.252	2.851.950
20	ALTE CHELTUIELI DE EXPLOATARE	4.838.284	1.391.055	1.293.831	806.483	1.621.596
21	RB=RC+19-20	4.771.537	14.830.314	3.774.047	-9.703.658	-14.180.870
22	IMPOZITUL PE PROFIT	947.248	1.486.888	1.281.837	0	0
23	RN=RB-22	3.824.289	13.343.426	2.492.210	-9.703.658	-14.180.870

Anexa nr. 5- Ratele de rentabilitate

DETERMINAREA ACTIVULUI ECONOMIC MEDIU PENTRU ANUL 2015

	2014	2015	MEDIA
CPR	55.180.351	68.523.776	61.852.063,5
DFN	65.132.634	89.631.947	77.382.290,5
AE			139.234.354

RATE DE RENTABILITATE ECONOMICA și FINANCIARA 2015

DENUMIRE	FORMULA	CALCUL%
RATA EXCEDENTULUI BRUT DE EXPLOATARE	$R_{EBE} = \frac{EBE}{AE} \times 100$	15,86
RATA DE RENTABILITATE ECONOMICA BRUTA	$R_{ec}^b = \frac{RE}{AE} \times 100$	10,78
RATA DE RENTABILITATE ECONOMICA NETA	$R_{ec}^n = \frac{RN + DOB}{AE} \times 100$	10,41
RATA PROFITULUI NET	$R_{PN} = \frac{RN}{AE} \times 100$	9,58
RATA DE RENTABILITATE FINANCIARA	$R_{FIN} = \frac{RN}{CPR} \times 100$	21,57
LEVIER FINANCIAR (COEFICIENT DE INDATORARE)	$L = \frac{DFN}{CPR}$	1,25
EFFECTUL DE LEVIER FINANCIAR(EFECTUL INDATORARII)	$E_L = \frac{R_{FIN}}{R_{ec}^n}$	11,16
RATA DOBANZII	$R_{DOB} = \frac{DOB}{DFN} \times 100$	1,49

Sursa: Prelucrări realizate pe baza bilanțului și contului de profit și pierdere

DETERMINAREA ACTIVULUI ECONOMIC MEDIU PENTRU ANUL 2016

	2015	2016	MEDIA
CPR	68.523.776	64.187.229	66.355.502,5
DFN	89.631.947	96.219.122	92.925.534,5
AE			159.281.037

RATE DE RENTABILITATE ECONOMICA și FINANCIARA 2016		
DENUMIRE	FORMULA	CALCUL
RATA EXCEDENTULUI BRUT DE EXPLOATARE	$R_{EBE} = \frac{EBE}{AE} \times 100$	11,96
RATA DE RENTABILITATE ECONOMICA BRUTA	$R_{ec}^b = \frac{RE}{AE} \times 100$	1,43
RATA DE RENTABILITATE ECONOMICA NETA	$R_{ec}^n = \frac{RN + DOB}{AE} \times 100$	2,33
RATA PROFITULUI NET	$R_{PN} = \frac{RN}{AE} \times 100$	1,56
RATA DE RENTABILITATE FINANCIARA	$R_{FIN} = \frac{RN}{CPR} \times 100$	3,76
LEVIER FINANCIAR (COEFICIENT DE INDATORARE)	$L = \frac{DFN}{CPR}$	1,40
EFFECTUL DE LEVIER FINANCIAR(EFFECTUL INDATORARII)	$E_L = \frac{R_{FIN}}{R_{ec}^n}$	1,42
RATA DOBANZII	$R_{DOB} = \frac{DOB}{DFN} \times 100$	1,32

Anexa nr. 6 - Împărțirea cheltuielilor de exploatare în fixe și variabile

ANUL 2014			
CV de exploatare		CF de exploatare	
Cheltuieli mat prime și mat consumabile	16.441.320	Ajustari de valoare privind IC și IN	7.707.276
Alte cheltuieli materiale	173.169	Ajustari privind proviziunile	720.068
Cheltuieli externe (apa și energie)	11.152.958	Ajustari privind AC	8.550
Cheltuieli cu personalul	17.531.007	Cheltuieli cu personalul administrativ	1.473.489
Cheltuieli privind prestațiile externe	51.339.584	Chirii spații sediu social	848.793
Cheltuieli cu alte impozite, taxe și varaminte	177.783	Chirii material rulant, dispozitiv linii, etc.	13.276.349
Reduceri comerciale primite	79.885		
TOTAL CV DE EXPLOATARE	96.735.936	TOTAL CF DE EXPLOATARE	24.017.425

ANUL 2015			
CV de exploatare		CF de exploatare	
Cheltuieli mat prime și mat consumabile	16.722.086	Ajustari de valoare privind IC și IN	10.997.850
Alte cheltuieli materiale	255.785	Ajustari privind proviziunile	5.880.456
Cheltuieli externe (apa și energie)	10.698.293	Ajustari privind AC	1.959.590
Cheltuieli cu personalul	21.808.982	Cheltuieli cu personalul administrativ	1.794.898
Cheltuieli privind prestatiile externe	65.227.317	Chirii spatii sediu social	861.841
Cheltuieli cu alte impozite, taxe și varaminte	400.288	Chirii material rulant, dispozitiv linii, etc.	19.626.095
Reduceri comerciale primite	286.490		
TOTAL CV DE EXPLOATARE	114.826.261	TOTAL CF DE EXPLOATARE	29.359.818
ANUL 2016			
CV de exploatare		CF de exploatare	
Cheltuieli mat prime și mat consumabile	17.444.160	Ajustari de valoare privind IC și IN	15.633.470
Alte cheltuieli materiale	271.456	Ajustari privind proviziunile	718.207
Cheltuieli externe (apa și energie)	10.878.590	Ajustari privind AC	429.451
Cheltuieli cu personalul	25.864.627	Cheltuieli cu personalul administrativ	2.012.971
Cheltuieli privind prestatiile externe	75.928.047	Chirii spatii sediu social	1.154.102
Cheltuieli cu alte impozite, taxe și varaminte	741.784	Chirii material rulant, dispozitiv linii, etc.	2.5986.883
Reduceri comerciale primite	500.202		
TOTAL CV DE EXPLOATARE	130.628.462	TOTAL CF DE EXPLOATARE	45.935.084
ANUL 2017			
CV de exploatare		CF de exploatare	
Cheltuieli mat prime și mat consumabile	17.805.713	Ajustari de valoare privind IC și IN	19.796.849
Alte cheltuieli materiale	350.262	Ajustari privind proviziunile	707.290
Cheltuieli externe (apa și energie)	13.073.806	Ajustari privind AC	4.943.210
Cheltuieli cu personalul	29.738.469	Cheltuieli cu personalul administrativ	1.866.660
Cheltuieli privind prestatiile externe	88.583.924	Chirii spatii sediu social	1.496.974
Cheltuieli cu alte impozite, taxe și varaminte	388.315	Chirii material rulant, dispozitiv linii, etc.	2.4573.280
TOTAL CV DE EXPLOATARE	149.940.489	TOTAL CF DE EXPLOATARE	53.384.263
ANUL 2018			
CV de exploatare		CF de exploatare	
Cheltuieli mat prime și mat consumabile	14.816.337	Ajustari de valoare privind IC și IN	22.532.937
Alte cheltuieli materiale	185.424	Ajustari privind proviziunile	980.109
Cheltuieli externe (apa și energie)	12.158.364	Ajustari privind AC	2.103.559
Cheltuieli cu personalul	38.240.973	Cheltuieli cu personalul administrativ	2.178.780
Cheltuieli privind prestatiile externe	88.655.836	Chirii spatii sediu social	1.610.150
Cheltuieli cu alte impozite, taxe și varaminte	199.143	Chirii material rulant, dispozitiv linii, etc.	22.297.991
TOTAL CV DE EXPLOATARE	154.256.077	TOTAL CF DE EXPLOATARE	49.743.308

DIAGNOSTICUL RENTABILITĂȚII FIRMELOR CU ACTIVITATE DE COMERȚ

Alexandra Maria ȚUGUI*

Abstract

Informațiile referitoare la performanța unei companii, în special cu privire la rentabilitatea sa, sunt utile în fundamentarea deciziilor manageriale cu privire la potențialele schimbări în domeniul resurselor economice pe care societatea le va putea accesa în viitor. Prin determinarea ratelor de performanță se urmărește realizarea unor rezultate economice superioare care vor duce la creșterea competitivității companiei și la satisfacerea intereselor părților implicate. De asemenea se pot evidenția gradul de realizare a obiectivelor propuse și măsurile ce trebuie luate pe termen lung în vederea îmbunătățirii performanțelor. Scopul lucrării este analiza rentabilității societății Vamy Implex SRL, având ca principal obiect de activitate comerțul cu amănuntul. Sistemul de indicatori de performanță ales pentru cercetare este analizat pe o perioadă de trei ani consecutivi și are la bază situațiile financiare ale societății aferente anilor 2017-2019. Rezultatele cercetării efectuate pot oferi o viziune reală cu privire la evoluția întreprinderii pe viitor în cadrul domeniului în care activează.

Cuvinte cheie: diagnosticul rentabilității, performanță financiară, rata rentabilității financiare, rata rentabilității economice

1. Introducere

Pentru a putea funcționa corect și pentru a se dezvolta, o firmă are nevoie de manageri care pot înțelege bine mediul economic și pot opera în conformitate cu cerințele acestuia. Desfășurarea activităților de afaceri este legată de rata de utilizare a avantajelor competitive ale fiecărei firme. Este foarte greu pentru o întreprindere, mai ales în condițiile în care mediul de afaceri se dezvoltă rapid, să mențină aceste avantaje în mod constant. Doar companiile care se adaptează la schimbarea condițiilor mediului de afaceri și care monitorizează și evaluează constant nivelul performanței încercând constant să îl crească, pot avea în continuare o dezvoltare de succes.¹

În prezent, investitorii și managerii financiari se așteaptă ca prin utilizarea unor indicatori de încredere să poată afla informații care să reflecte profitul real al unei întreprinderi, statutul numerarului, câștigurile potențiale precum și oportunitățile de

---

* Masterand, Facultatea de Economie și Administrarea Afacerilor, Management Contabil, Audit și Expertiză Contabilă, Universitatea "Nicolae Titulescu" din București; (e-mail: alexa.tugui@yahoo.ro). Acest studiu a fost elaborat sub coordonarea conf. univ. dr. Maria Grigore (mgrigore@univnt.ro)

¹ Pavelková, D., & Dostál, P. (2013). Measuring a company's performance: The identification of correlation between EVA and selected financial indicators with use of genetic algorithm. *Wseas Transactions on Business and Economics*

creștere ale firmei. De aceea, este esențială alegerea și utilizarea indicatorilor adecvați de evaluare și supraveghere a performanței companiei deoarece ajută la atingerea obiectivelor stabilite prin detectarea și ajustarea timpurie a tuturor posibilelor deviații de la nivelul stabilit al profitabilității.

Analiza profitabilității grupează măsurile și evaluează performanța unei întreprinderi în funcție de profitul obținut în raport cu investiția acționarilor sau în funcție de capitalul utilizat în afaceri sau în relațiile cu vânzările. Deoarece majoritatea întreprinderilor investesc cu scopul de a obține profit, aceasta valoare a profitului poate fi utilizată pentru a măsura succesul investiției.

Pentru a evalua rentabilitatea unei întreprinderi pe parcursul lucrării vor fi analizați o serie de indicatori cunoscuți în domeniu și care reprezintă părți importante din situațiile financiare ale unei întreprinderi. Printre indicatorii analizați se numără rentabilitatea economică a întreprinderii, rentabilitatea financiară, rentabilitatea veniturilor, rezultatul brut din exploatare, rezultatul net.

Această lucrare încearcă să descopere dacă societatea Vamy Impex SRL, având ca obiect de activitate comerțul cu amănuntul în magazine nespecializate, cu vânzarea predominantă de produse alimentare, băuturi și tutun, este o rentabilă sau nu. Societatea este își desfășoară activitatea în București și are un singur asociat care deține 100% din părțile sociale. Pentru efectuarea studiului au fost folosite situațiile financiare ale firmei pe o perioadă de trei ani.

2. Diagnosticul rentabilității firmelor cu activitate de comerț

O serie de factori afectează rentabilitatea unei întreprinderi. Influența lor variază atât pe termen scurt, cât și pe termen lung. Recunoașterea acestor factori și determinarea modului lor de acțiune va fi de mare ajutor în gestionarea unei entități de afaceri.

Conform reglementărilor contabile, fiecare întreprindere este obligată să întocmească situațiile financiare anuale, și anume bilanțul sau situația activelor, datoriilor și capitalurilor proprii, contul de profit și pierdere, situația modificărilor capitalului propriu, situația fluxurilor de trezorerie, politici contabile și note explicative. Toate aceste situații trebuie să cuprindă informații relevante, credibile, inteligibile și comparabile care să redea imaginea fidelă a situației patrimoniale a întreprinderii.

Contul de profit și pierdere reprezintă situația financiară care sintetizează veniturile obținute și cheltuielile efectuate de întreprindere, deci care măsoară performanțele acesteia, pe parcursul unei perioade delimitate.

Bilanțul contabil este definit ca fiind documentul contabil de sinteză prin care se prezintă elementele de active, datorii și capital propriu ale entității la un moment dat (sfârșitul exercițiului financiar, semestrial sau în alte condiții prevăzute de lege). Acesta cuprinde toate elementele de activ grupate după ordinea lichidității și toate elementele de capitaluri proprii și datorii în ordinea exigibilității lor.

Având la bază informațiile preluate din situațiile financiare aferente celor 3 ani analizați (2017 - 2019) am efectuat analiza performanței financiare a companiei Vamy Impex SRL în mărimi absolute, prin intermediul soldurilor intermediare de gestiune, și în mărimi relative, prin intermediul ratelor de rentabilitate.

2.1. Analiza performanțelor financiare prin soldurile intermediare de gestiune

Soldurile intermediare de gestiune (SIG) sunt indicatori care evidențiază etapele formării rezultatului net al exercițiului în strânsă legătură cu structura veniturilor și a cheltuielilor aferente activității desfășurate.

Pornind de la informațiile furnizate de contul de profit și pierdere al societății (Anexa nr. 2), vom calcula SIG în viziunea franceză pentru anii 2017, 2018 și 2019 (Tabelul nr. 1).

Pentru determinarea primului sold intermediar de gestiune, valoarea adăugată, este necesar calculul a doi indicatori preliminari: producția exercițiului și marja comercială.

Producția exercițiului este indicatorul ce înglobează toată activitatea de producție și prestări de servicii a întreprinderii. Activitatea principală a firmei fiind comerțul cu amănuntul, principala componentă a cifrei de afaceri o reprezintă veniturile din vânzarea mărfurilor, în timp ce producția vândută reprezintă doar circa 5% din veniturile din vânzări ale firmei. Producția exercițiului este egală cu producția vândută în toți anii, celelalte două componente ale producției exercițiului fiind nule.

Tabelul nr. 1. Soldurile intermediare de gestiune

Denumirea indicatorului (lei)	2017	2018	2019
1. Venituri din vânzarea mărfurilor	5.168.944	5.180.464	5.476.899
2. Cheltuieli privind mărfurile	4.161.897	4167490	4300387
3. Marja comercială (MC) (1 - 2)	1.007.047	1.012.97	1.176.512
4. Producția vândută Qv	58.686	58.850	56.000
5. Producția stocată Qs	0	0	0
6. Producția imobilizată Qi	0	0	0
7. Producția exercițiului (QE) (4 + 5 + 6)	58.686	58.850	56.000
8. Consumuri externe (exclusiv cheltuieli privind mărfurile)	377.718	401.752	482.210
9. Valoarea adăugată (VA) (3 + 7 - 8)	688.015	670.072	750.302
10. Alte venituri monetare din exploatare	2.407	37.959	38.126
11. Cheltuieli cu personalul	536.056	658.921	731.626
12. Cheltuieli cu alte impozite și taxe	13.571	22.672	25.918
13. Excedentul brut al exploatării (EBE) (9+10 - 11 -12)	140.795	26.438	30.884
14. Ajustări de exploatare	33.189	31.855	20.925
15. Rezultatul exploatării (RE) (13 - 14)	107.606	-5.417	9.959
16. Venituri financiare	9.477	13.301	15.459
17. Cheltuieli financiare	0	0	134
18. Rezultatul curent (RC) (15 + 16 - 17)	117.083	7.884	25.284
19. Venituri cu caracter excepțional	0	0	0
20. Cheltuieli cu caracter excepțional	0	0	0
21. Rezultatul brut (RB) (18 + 19 - 20)	117.083	7.884	25.284
22. Impozit pe profit	15.989	3.499	5.809
23. Rezultatul net (RN) (21 - 22)	101.094	4.385	19.475

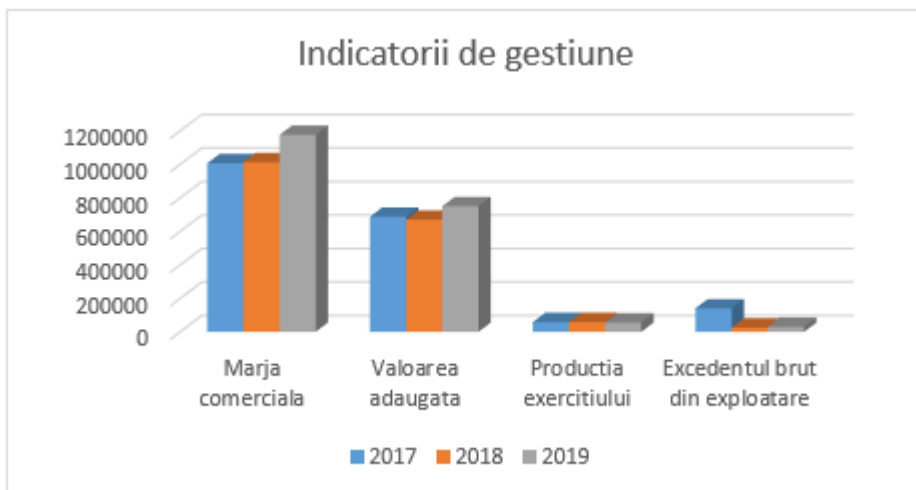
Sursa: Prelucrare autor pe baza Anexei 2

Marja comercială este indicatorul utilizat în măsurarea profitabilității vânzărilor de marfă ale unei societăți. Cu ajutorul lui se identifică și se analizează sursele de câștig și de pierderi ale vânzărilor firmei. Deoarece întreprinderea analizată are activitatea de comerț, acest indicator este relevant atât din perspectivă financiară, cât și comercială. Pe toată perioada analizată, marja comercială are valori pozitive și crescătoare, ceea ce înseamnă că sunt acoperite atât costurile directe ale vânzării, cât și cele indirecte. (Graficul nr. 1)

Valoarea adăugată reprezintă adaosul stabilit de întreprindere care urmează a fi adăugat la valoarea bunurilor și serviciilor aduse de la terți. Acest indicator scade cu 2,6% în anul 2018 comparativ cu precedentul, acest lucru fiind o consecință directă a creșterii cheltuielilor care vizează consumurile externe. În 2019 se observă o creștere a valorii adăugate datorată ritmului superior de creștere a cifrei de afaceri față de cel al creșterii consumurilor externe. (Graficul nr. 1)

Excedentul brut din exploatare este pozitiv în primul an analizat, ceea ce denotă faptul că întreprinderea este capabilă să își autofinanțeze investițiile pentru exploatare și de asemenea își poate remunera investitorii (Grafic1). În următorii doi ani, deși EBE este pozitiv, valoarea lui scade dramatic față de 2017, cu 81,22 % în 2018 și 78,09 % în 2019. Această deteriorare a excedentului de exploatare se datorează creșterii semnificative a cheltuielilor cu personalul, dar și majorării impozitelor și taxelor plătite de firmă. (Graficul nr. 1)

Grafic 1

Sursa: Contul de profit și pierdere (Anexa 2)

Rezultatul exploatării arată gradul de performanță al activității de exploatare ținând cont de activitatea de investiții, dar nu și de cea financiară. După cum putem observa în Graficul 2, rezultatul exploatării are cea mai mare valoare în primul an analizat (107.606 lei). În 2018, firma înregistrează o pierdere din activitatea de exploatare din cauza faptului că valoarea ajustărilor de valoare privind imobilizările corporale depășește valoarea excedentului brut de exploatare. Chiar dacă în 2019 rezultatul exploatării redevine pozitiv, valoarea acestuia reprezintă doar 9,26% din rezultatul exploatării din 2017.

Rezultatul curent reprezintă valoarea tuturor operațiilor obișnuite ale întreprinderii înglobând atât rezultatul exploatării, cât și pe cel financiar. În cazul firmei analizate activitatea financiară este profitabilă, ducând la valori mai mari ale rezultatului curent comparativ cu cele ale rezultatului de exploatare. Se observă o valoare pozitivă a rezultatului curent pe toată perioada analizată, inclusiv în 2018, când activitatea de exploatare a generat pierdere. (Graficul 2).

Rezultatul brut al exploatării reflectă profitabilitatea activității curente la care se adaugă veniturile cu caracter excepțional și se deduc cheltuielile cu caracter excepțional. Firma analizată nu a înregistrat astfel de venituri și cheltuieli, așa că valoarea acestui indicator este egală cu rezultatul curent.

Rezultatul net reprezintă valoarea care urmează să fie repartizată asociaților după ce din rezultatul brut a fost scăzut impozitul pe profit datorat. Întreprinderea înregistrează profit în toți cei trei ani, însă valoarea acestuia scade foarte mult în 2018 față de 2017 (cu 95,66%) și cu 80,74% în 2019 față de 2017. Trebuie totuși să remarcăm o ușoară îmbunătățire a situației în ultimul an față de cel precedent. (Grafic 2).

Grafic 2

Sursa: Contul de profit și pierdere, Anexa 2

2.2. Analiza performanțelor financiare pe baza ratelor de rentabilitate

La nivelul firmei, rentabilitatea este dată de un sistem de rate explicative de eficiență, determinate ca raport între: efectele economice și financiare (diferite solduri intermediare de gestiune) și eforturile depuse pentru obținerea lor.² În Tabelul nr. 2 se regăsesc valorile obținute de ratele de rentabilitate selectate pentru analiză în perioada 2017-2019.

Rata rentabilității economice (ROA) este folosită pentru a vedea în ce măsură elementele patrimoniale contribuie la obținerea rezultatelor. În cazul întreprinderii analizate ROA are valoarea cea mai mare în anul 2017 (15,38%) dar scade brusc sub 1% în 2018 ca urmare a scăderii profitului net. În anul 2019 se înregistrează o ușoară creștere

² Grigore M., Diagnosticul financiar al întreprinderii. Note de curs, eLis, 2018

a ratei până la nivelul de 2,63%. Chiar dacă indicatorul este pozitiv pe toată perioada analizată, întreprinderea își poate remunera în siguranță furnizorii de capital doar în anul 2017, în următorii doi ani profitul fiind foarte mic.

Rata rentabilității financiare (ROE) măsoară randamentul capitalurilor proprii și eficiența cu care au fost făcute investițiile în cadrul întreprinderii. Valorile ratei rentabilității financiare sunt în scădere de la un an la altul, fiind direct influențate de scăderea profitabilității întreprinderii. Chiar dacă profitul net scade dramatic în 2018 și 2019 față de 2017, ritmul de scădere a rentabilității este atenuat de faptul că și numitorul fracției (capitalul propriu) scade foarte mult în ultimii doi ani față de primul an. Cea mai mică valoare a ratei rentabilității financiare este înregistrată în 2019, când atinge valoarea de 77,69%, ceea ce înseamnă ca pentru fiecare leu al capitalului propriu, întreprinderea generează un profit de 77 de bani.

Rata rentabilității veniturilor (RRV) are valori foarte mici în primul și ultimul an (2,06% și respectiv 0,18%), iar în 2018 nu poate fi calculată din cauză că numărătorul fracției este negativ. Acest lucru este o consecință a creșterii cheltuielilor de exploatare care ajung să depășească veniturile din exploatare. Din cauza valorilor scăzute ale indicatorului putem afirma că întreprinderea are o capacitate de autofinanțare aflată în scădere.

Rata rentabilității generale (RRG) arată în ce măsură profitul net poate acoperi cheltuielile totale ale întreprinderii. Valoarea indicatorului este aproape 0 în 2018, ceea ce înseamnă că întreprinderea nu va mai putea să își acopere cheltuielile totale pentru mult timp. Chiar dacă în 2019 există o creștere ușoară, aceasta nu este suficientă pentru a susține că întreprinderea este în siguranță.

Rata rentabilității comerciale (RRC) are de asemenea un trend descrescător cu o ușoară creștere în 2019. Pentru fiecare leu obținut din vânzări, întreprinderea va genera un profit între aproximativ 2 bani în 2017 și 0,08 bani în 2018. Dacă se decide o scădere a prețului, atunci volumul vânzărilor ar putea crește, însă marja câștigului unitar va scădea.

Tabelul nr. 2. Ratele de rentabilitate

Denumirea indicatorului (lei)	2017	2018	2019
1. Profitul net	101.094	4.385	19.475
2. Active totale	657.396	665.374	739.282
3. Rata rentabilității economice - ROA (1/2)*100	15,38%	0,66%	2,63%
4. Capitaluri proprii	102.300	5.591	25.066
5. Rata rentabilității financiare - ROE (1/4)*100	98,83%	78,43%	77,69%
6. Profitul din exploatare	107.606	-5.417	9.959
7. Cifra de afaceri	5.227.630	5.239.314	5.532.899
8. Rata rentabilității veniturilor – RRV (6/7)*100	2,06%	Nu se calculează	0,18%
9. Cheltuieli totale	5.112.960	5.269.389	5.545.741
10. Rata rentabilității generale – RRG (1/9)*100	1,98%	0,08%	0,35%
11. Rata rentabilității comerciale – RRC (1/7)*100	1,93%	0,08%	0,35%

Sursa: Prelucrare autor pe baza Anexelor 1 și 2

3. Concluzii

După cum s-a demonstrat, importanța și utilitatea analizei economico-financiare în viața și activitatea unei întreprinderi sunt relevate de problemele la a căror soluționare pot contribui adesea în mod substanțial. Performanța unei companii și felul în care resursele sale sunt gestionate sunt puternic legate.

În condițiile economiei de piață, profitul constituie obiectivul de bază al oricărei întreprinderi. Creșterea acestuia și, implicit, a rentabilității constituie o necesitate obiectivă, vitală pentru însăși existența întreprinderii. Întreprinderile care se dovedesc nerentabile sunt supuse falimentului. Calcularea ratelor de rentabilitate scoate în evidență caracteristicile economice și financiare ale întreprinderilor, permițând compararea performanțelor industriale și comerciale.

Pentru a trage o concluzie cu privire la performanțele financiare a societății Vamy Impex SRL vom face o analiză de tip SWOT (Tabelul nr. 3), bazându-ne pe datele obținute în urma analizării bilanțului și contului de profit și pierdere.

Tabelul nr. 3. Analiza SWOT

<p>PUNCTE TARI</p> <ul style="list-style-type: none"> - Cifra de afaceri a întreprinderii are o ușoară creștere pe toata perioada analizată. - Marja comercială are valori pozitive în toți anii analizați lucru benefic pentru întreprindere deoarece își poate acoperi costurile vânzării, având o activitate comercială profitabilă. - Valoarea adăugată fluctuează pe tot parcursul perioadei analizate însă are mereu o valoare pozitivă de unde rezultă că factorii de producție ai societății sunt utilizați corespunzător. 	<p>PUNCTE SLABE</p> <ul style="list-style-type: none"> - Excedentul brut din exploatare are o scădere substanțială în 2018 și 2019 comparativ cu 2017. Chiar dacă este pozitiv, tendința descrescătoare denotă faptul că întreprinderea va avea probleme cu autofinanțarea investițiile pentru exploatare în următorii ani. - Firma înregistrează o pierdere din activitatea de exploatare în 2018. Chiar dacă în 2019 rezultatul exploatării redevine pozitiv, valoarea acestuia reprezintă doar 9,26% din rezultatul exploatării din 2017. - Întreprinderea înregistrează valori pozitive ale profitului net pe tot parcursul perioadei analizate, însă valoarea acestuia scade cu 95,66% în 2018 față de 2017 și cu 80,74% în 2019 față de 2017. - Rata rentabilității financiare este în scădere de la un an la altul, ca urmare a diminuării profitului net al întreprinderii. - Pe întreaga perioadă analizată toate ratele de rentabilitate calculate scad foarte mult în 2018 față de 2017, înregistrând o ușoară creștere în 2019 față de 2018, insuficientă însă pentru a putea afirma că firma nu este în pericol de faliment.
<p>OPORTUNITĂȚI</p> <ul style="list-style-type: none"> - Posibilitatea magazinelor mici de a-și adapta rapid și în timp real gama de produse comercializate la clienții locali. - Creșterea cererii pentru serviciile de livrare la domiciliul clientului. 	<p>AMENINȚĂRI</p> <ul style="list-style-type: none"> - Presiunea constantă și în continuă creștere din partea concurenței. - Scăderea puterii de cumpărare a populației în condițiile economice actuale. - Fluctuația cursului valutar și a inflației. - Instabilitatea politică și economică, ce determină o creștere a prețurilor.

Pentru îmbunătățirea performanțelor financiare ale firmei propun următoarele:

- crearea serviciului de livrare la domiciliul clientului, foarte solicitat în perioada actuală, care ar determina creșterea profitului de exploatare;
- îmbunătățirea calității produselor și serviciilor pentru a satisface cerințele clienților;
- investirea în poziții manageriale a unor persoane competente, capabile să asigure dezvoltarea firmei.

Referințe

- Pavelková, D., & Dostál, P., Measuring a company's performance: The identification of correlation between EVA and selected financial indicators with use of genetic algorithm. Wseas Transactions on Business and Economics, 2013
- Grigore M., Diagnosticul financiar al întreprinderii. Note de curs, eLis, 2018

Anexa I. BILANTUL CONTABIL AL SOCIETĂȚII VAMY IMPEX SRL			
Denumirea indicatorului	SOLD LA:		
	2017	2018	2019
A. ACTIVE IMOBILIZATE	102.701	123.838	159.927
I. IMOBILIZARI NECORPORALE	364	0	0
II. IMOBILIZARI CORPORALE	102.337	123.838	159.927
III. IMOBILIZARI FINANCIARE	0	0	0
B. ACTIVE CIRCULANTE	554.388	535.315	569.904
I. STOCURI	440.309	354.360	450.771
II. CREANTE	64.502	72.700	60.410
III. INVESTITII PE TERMEN SCURT	49.000	108.000	58.000
IV. CASA SI CONTURI LA BANCII	577	255	723
C. CHELTUIELI IN AVANS	307	6.221	9.451
Sume de reluat intr-o perioada de pana la un an (din ct 471*)	307	6.221	9.451
Sume de reluat intr-o perioada mai mare un an (din ct 471*)	0	0	0
D. DATORII: SUMELE CE TREBUIE PLATITE INTR-O PERIOADA DE PANA LA UN AN	555.096	659.783	714.216
E. ACTIVE CIRCULANTE, RESPECTIV DATORII CURENTE NETE	-401	-118.247	-134.861
F. TOTAL ACTIVE MINUS DATORII CURENTE	102.300	5.591	25.066
G. DATORII: SUMELE CE TREBUIE PLATITE INTR-O PERIOADA MAI MARE DE UN AN	0	0	0
H. PROVIZIOANE	0	0	0
I. VENITURI IN AVANS	0	0	0
- Subvenții pentru investiții	0	0	0
- Venituri înregistrate în avans	0	0	0
J. CAPITAL SI REZERVE	102.300	5.591	25.066
I. CAPITAL	1.000	1.000	1.000
- capital subscris vărsat	1.000	1.000	1.000
- capital subscris nevărsat	0	0	0
II. PRIME DE CAPITAL	0	0	0
III. REZERVE DIN REEVALUARE	0	0	0
IV. REZERVE	200	200	200
Acțiuni proprii	0	0	0
V. PROFITUL SAU PIERDEREA REPORTAT (A) - Sold C	6	6	4.391
VI. PROFITUL SAU PIERDEREA EXERCITIULUI FINANCIAR - Sold C	101.094	4.385	19.475
Repartizarea profitului	0	0	0
CAPITALURI PROPRII - TOTAL	102.300	5.591	25.066

**Anexa 2. CONTUL DE PROFIT ȘI PIERDERE AL SOCIETĂȚII VAMY
IMPEX SRL**

Nr. crt.	Categoria	2017	2018	2019
Venituri din exploatare				
1	Cifra de afaceri neta – 701,702,703,704,705,706,708,707,709,766,7411	5227630	5239314	5532899
2	Producția vândută - 701,702,703,704,705,706,708	58686	58850	56000
3	Venituri din vânzarea mărfurilor - 707	5168944	5180464	5476899
4	Alte venituri din exploatare -758,7417,7815,751	2407	37959	38126
5	Venituri din exploatare – total (1+4)	5230037	5277273	5571025
6	a)Cheltuieli cu materii prime si materiale consumabile - 601,602	41587	29527	39363
	Alte cheltuieli materiale - 603,604,606,608	1.847	614	6.311
	b) Alte cheltuieli externe (cu energia si apa) - 605	54.307	23.211	76.426
	c) Cheltuieli privind mărfurile - 607	4.161.897	4.167.490	4.300.387
7	Cheltuieli cu personalul	536.056	658.921	731.626
	a) Salariați si indemnizații - 641,642,643,644	445.222	546278	711772
	b)Cheltuieli cu asigurările si protecția sociala - 645	90.834	112.643	19.854
8	Ajustări de valoare privind imobilizările corporale si necorporale	33.189	31.855	20.925
	Cheltuieli - 6811,6813,6817	33.189	31.855	20.925
	Venituri - 8713	0	0	0
9	Alte cheltuieli de exploatare	293.548	371.072	386.028
	a) Cheltuieli privind prestațiile externe - 611,612,613,614,615,621,622,623,624,625,626,627,628	279.977	348.400	360.110
	b) Cheltuieli cu alte impozite, taxe, vărsăminte asimilate - 635,6586	3.590	8.690	6.757
	c) Alte cheltuieli - 651,6581,6582,6583,6588	9.981	13.982	19.161
10	Cheltuieli de exploatare - total (6 - a,b,c)+7+8+9)	5.122.431	5.282.690	5.561.066
	Profitul sau pierderea din exploatare (5-10)	107.606	-5.417	9.959
11	Alte venituri financiare - 762,764,765,767,768,7615	9.477	13.301	15.459
12	Venituri financiare - total	9.477	13.301	15.459
13	Cheltuieli privind dobânzile	0	0	134
14	Alte cheltuieli financiare - 663,664,665,667,668	0	0	0
15	Cheltuieli financiare - total (13+14)	0	0	134
	Profitul sau pierderea financiară (12-14)	9.477	13.301	15.325
16	VENITURI TOTALE (5+12)	5.230.043	5.277.273	5.571.025
17	CHELTUIELI TOTALE (10+15)	5.112.960	5.269.389	5.545.741
18	PROFITUL SAU PIERDEREA BRUTA (16-17)	117.083	7.884	25.284
19	Impozitul pe profit - 691	15.989	3.499	5.809
20	PROFITUL SAU PIERDEREA NETA (18-19)	101.094	4.385	19.475

DATORIA PUBLICĂ EXTERNĂ A ROMÂNIEI

Mălina-Mihaela PÎRJOL*

Abstract

Acest proiect își propune să prezinte situația economică a țării noastre în ceea ce privește deficitul bugetar reprezentat prin datoria publică externă a României. Aceasta este alcătuită din soldul pasivelor reale, actuale și necondiționate ce presupun plăți viitoare de rate de capital și/sau de dobânzi, datorate de rezidenții unei economii față de nerezidenți.

Datoria publică externă este înregistrată, monitorizată și administrată de către Ministerul Finanțelor Publice (Legea nr. 109/2008 pentru aprobarea OUG 64/2007 privind datoria publică). Operațiunile valutare de capital de natura datoriei private externe pe termen mediu și lung (TML) se notifică la BNR conform prevederilor Regulamentului nr. 4/2014 privind raportarea de date și informații statistice la Banca Națională a României cu modificările și completările ulterioare (Regulamentul nr.6/2015 și Regulamentul nr. 6/2016).

Cuvinte cheie: datoria, împrumuturi, public, plăți, bani.

1. Introducere

Domeniul vizat de tematica studiului este una dintre ramurile economice, reprezentată de finanțele publice. Importanța studiului propus are în vedere conștientizarea situației economice a statului, iar obiectivele vizate sunt legate de încercarea reducerii deficitului bugetar, evitarea evoluției negative anuale a economiei, consolidarea bugetului în vederea acoperirii altor datorii. Am încercat să prezint succint evoluția datoriei publice externe a României.

Datoria publică a României include datoria administrației publice, conform legislației naționale include, în plus față de datoria publică conform metodologiei UE, datoria garantată de Guvern, prin MFP, și de către UAT, rambursată din sursele proprii ale beneficiarilor de garanție, precum și împrumuturile din disponibilitățile CCGTS, în timp ce datoria publică conform metodologiei UE conține în plus datoria agenților economici reclassificați în sectorul administrației publice.

2. Datorie publică versus datorie externă

Datoria publică reprezintă totalitatea obligațiilor financiare interne și externe ale statului, la un moment dat, provenind din împrumuturi contractate directe sau garantate de

---

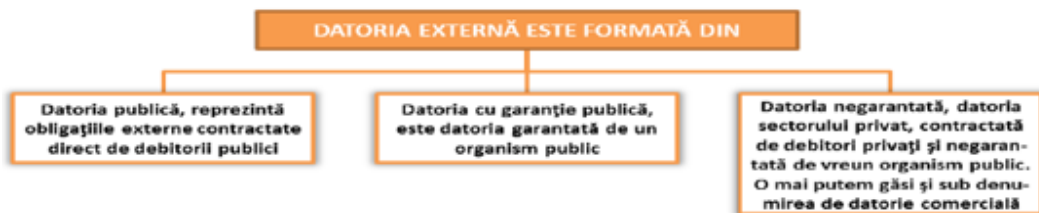
* Studentă, anul I, Facultatea de Economie și Administrarea Afacerilor, Specializarea Contabilitate și Informatică de Gestiune, Universitatea „Nicolae Titulescu” din București. (e-mail: malyna_mihaela@yahoo.com). Acest studiu a fost elaborat sub coord. lect. univ. dr. Nicoleta Panait (e-mail: npanait@univnt.ro)

Guvern, prin Ministerul Finanțelor Publice, sau de autoritățile administrației publice locale de la diverși creditori, persoane fizice sau juridice rezidente sau nerezidente în România.

Noțiunea de datorie externă este mai largă decât aceea de datorie publică externă, deoarece cuprinde pe lângă datoria publică externă directă și garantată și datoria negarantată public (privată sau comercială). Astfel, pentru datoria externă există mai multe interpretări:

- datorie externă brută în sens larg - cuprinde sumele de bani și alte valori pe care rezidenții unei țări, persoane fizice și juridice, le datorează străinătății la un moment dat. Aici sunt cuprinse toate obligațiile bănești față de străinătate, cu caracter public sau privat, indiferent de gradul lor de exigibilitate, de existența sau nu a unei garanții. Această interpretare nu are decât un caracter teoretic, întrucât nu are aplicabilitate în practică, datorită dificultății de exprimare a tuturor obligațiilor existente la un moment dat față de străinătate;
- datorie externă brută în sens restrâns – cuprinde obligațiile bănești față de străinătate, cu următoarele excepții: creditele pe termen scurt (sub 1 an); investiții străine directe; ajutoare cu caracter nerambursabil; împrumuturile externe cu o perioadă de grație de 10-15 ani sau mai mare; împrumuturile acordate de unii creditori externi sucursalelor, filialelor sau alte reprezentante ale acestora în condiții mai avantajoase decât cele practicate pe piața mondială; creditele contractate de persoane fizice sau juridice, negarantate de autoritățile publice competente;
- datoria externă în interpretarea Băncii Mondiale și a celorlalte instituții din sistemul său - cuprinde sumele datorate unor creditori publici și privați, în valută, bunuri sau servicii, cu o perioadă de rambursare mai mare de un an și sumele datorate de persoane private, dar garantate de o autoritate publică. În cadrul acestei interpretări nu sunt cuprinse următoarele categorii: datoria persoanelor private către străinătate negarantată de autoritățile publice; datoria din tranzacțiile cu Fondul Monetar Internațional; datoria care poate fi achitată, la opțiunea debitorului, în moneda țării sale; sumele datorate unor creditori rezidenți în străinătate, pentru care nu au fost stabilite termene de plată;
- datoria externă netă - diferența dintre activele publice și private ale rezidenților unei țări în străinătate (disponibilități valutare, împrumuturi acordate, investiții directe, titluri, diverse alte creanțe și valori) și activele deținute de rezidenții străini în țara considerată (împrumuturi primite de la guverne, agenții guvernamentale și alte entități publice; credite primite de la bănci private, organisme financiare și alți creditori; investiții de capital, titluri, disponibilități valutare și alte valori aparținând unor persoane publice sau private străine). Adesea, în datoria externă netă se includ numai creanțele lichide sau ușor realizabile față de străinătate, în timp ce celelalte creanțe care nu pot fi ușor mobilizate sunt excluse din calcul.

Datoria externă constituie o soluție de completare a resurselor privind creditul intern, contribuind chiar și la creșterea nivelului de trai. De asemenea, creditele externe pot fi folosite și pentru finanțarea balanței de plăți externe, asigurând o creștere economică a țării în condițiile unei utilizări eficiente a acestora paralel cu o majorare a exporturilor. O folosire inefficientă a împrumuturilor externe poate provoca o restricționare a accesului privind finanțarea de pe piața externă, conducând chiar spre o criză a datoriei

3. Indicatori privind datoria publică externă

Cel mai important indicator de analiză a datoriei publice externe îl reprezintă serviciul datoriei publice externe (SDPE) și arată nivelul cheltuielilor aferente acestei datorii la nivelul fiecărui an financiar.

Serviciul datoriei publice externe cuprinde: cheltuieli privind rambursarea ratelor de capital scadente în fiecare an, cheltuieli cu dobânzile plătite anual în contul datoriei externe, comisioane și alte costuri specifice datoriei publice externe. În legătură cu datoria externă a unei țări se folosesc diverși indicatori care reflectă gradul de îndatorare față de străinătate, precum și efortul valutar pe care acesta îl reclamă. Astfel, gradul de îndatorare al unei țări față de străinătate se exprimă cu ajutorul mărimii absolute a datoriei externe, al mărimii medii a datoriei respective pe un locuitor, al raportului dintre datoria externă și PIB și al raportului dintre datoria externă și încasările din exportul de bunuri și servicii. Principalii indicatori ai datoriei externe sunt:

1. indicatorul datoriei externe totale – arată suma datorată străinătății la un moment dat, se determină prin transformarea valutilor în care a fost exprimată datoria externă într-o valută de largă circulație internațională;
2. indicatorul datoriei externe medii pe locuitor se determină prin împărțirea datoriei externe totale, exprimate într-o valută de largă circulație internațională la numărul populației și servește la efectuarea de comparații în timp pe plan național și internațional;
3. indicatorul privind raportul dintre datoria externă și PIB arată cât din PIB al anului considerat ar fi necesar pentru rambursarea acelei datorii;
4. indicatorul privind raportul dintre datoria externă și exporturile de bunuri și servicii - arată în cât timp s-ar putea rambursa datoria unei țări față de străinătate pe seama valutei încasate din vânzările de bunuri și prestările de servicii peste graniță.

Sustenabilitatea datoriei publice externe este reflectată în principal de indicatorul “rata serviciului datoriei”, respectiv raportul dintre SDPE și exportul de bunuri și servicii și arată ce sumă din încasările din export acoperă plata serviciului la nivelul unui an.

Povara datoriei externe se determină cu ajutorul mai multor indicatori și anume:

- raportul dintre SDE și exportul de bunuri și servicii;
- raportul dintre SDE și PIB;
- raportul dintre dobânda aferentă datoriei externă și exporturi.

În perioada ianuarie - septembrie 2019, datoria externă totală a României a crescut cu 8,398 miliarde de euro, potrivit unui comunicat al Băncii Naționale Române (BNR).

Astfel, datoria externă pe termen lung a României a însumat 73,831 miliarde de euro la 30 septembrie 2019 (68,2 la sută din totalul datoriei externe), în creștere cu 8,1 la sută față de 31 decembrie 2018.

Totodată, datoria externă pe termen scurt a înregistrat, la 30 septembrie anul curent, nivelul de 34,408 miliarde euro (31,8 la sută din totalul datoriei externe), în creștere cu 9% față de 31 decembrie 2018.

În perioada ianuarie - septembrie 2019, contul curent al balanței de plăți a înregistrat un deficit de 8,103 miliarde de euro, comparativ cu 6,798 miliarde de euro în perioada ianuarie - septembrie 2018.

În structură, balanța bunurilor a consemnat un deficit mai mare cu 2,342 miliarde de euro, balanța serviciilor a înregistrat un excedent mai mare cu 343 milioane de euro, balanța veniturilor primare a înregistrat un deficit mai mic cu 747 milioane de euro, iar balanța veniturilor secundare a înregistrat un excedent mai mic cu 53 milioane de euro.

Rata serviciului datoriei externe pe termen lung a fost 17,11% în perioada ianuarie - septembrie 2019, comparativ cu 22,6% în anul 2018. Gradul de acoperire a importurilor de bunuri și servicii la 30 septembrie 2019 a fost de 5,0 luni, în comparație cu 4,9 luni la 31 decembrie anul trecut.

Gradul de acoperire a datoriei externe pe termen scurt, calculată la valoarea reziduală, cu rezervele valutare la BNR la 30 septembrie 2019 a fost de 75%, comparativ cu 74,1% la 31 decembrie 2018.

Investițiile directe ale nerezidenților în România au însumat 4,237 miliarde de euro (comparativ cu 4,520 miliarde euro în perioada ianuarie - septembrie 2018), din care participațiile la capital (inclusiv profitul reinvestit net estimat) au însumat 3,473 miliarde de euro, iar creditele intragrup au înregistrat valoarea netă de 764 milioane de euro.

Datoria externă include următoarele instrumente financiare de natura pasivelor: numerar și depozite, împrumuturi, titluri de valoare de natura datoriei, credite comerciale și avansuri primite, pasive rezultate din sisteme de asigurări, de pensii și scheme de garanții standardizate, alocări de DST de la FMI și alte angajamente.

Datoria externă publică directă include împrumuturile externe contractate direct de MFP și de autoritățile administrației publice locale, în baza legislației privind datoria publică, inclusiv titlurile de stat cumpărate de nerezidenți - calculate la valoarea de piață. Soldul titlurilor de stat cumpărate de nerezidenți este estimat ca diferență între soldul emisiunilor efectuate de Administrația Publică și soldul deținerilor de titluri de stat aferente sectoarelor instituționale rezidente raportat de principalii intermediari financiari atât în nume propriu, cât și în numele clienților pentru care prestează servicii de custodie, pe baza Regulamentului BNR nr. 4/2014 cu modificările și completările ulterioare.

Datoria externă garantată public include împrumuturile externe garantate de MFP și de autoritățile administrației publice locale, conform legislației privind datoria publică.

Rata serviciului datoriei externe pe termen lung se calculează ca raport între serviciul datoriei externe pe termen lung și exportul de bunuri și servicii.

Gradul de acoperire a importurilor de bunuri și servicii se calculează ca raport între rezervele internaționale ale României (valută + aur) la sfârșitul perioadei și importul mediu lunar de bunuri și servicii din perioada respectivă.

Gradul de acoperire a datoriei externe pe termen scurt, calculată la valoarea reziduală, cu rezervele valutare la BNR se determină ca raport între rezervele valutare la BNR și datoria externă pe termen scurt calculată la valoarea reziduală (soldul datoriei externe pe termen scurt la care se adaugă plățile de rate de capital aferente datoriei externe pe termen lung scadente în următoarele 12 luni).

Creșterea datoriei publice și a deficitului bugetar au devenit o problemă crucială în multe state industrializate sau emergente. În ultimele decenii, foarte multe state au acumulat importante stocuri de datorie publică, de regulă urmate de creșteri ale dimensiunii sectorului public și de politici fiscale și bugetare imprudente. Nevoia de o

coordonare a politicilor fiscale și bugetare în Uniunea Economică și Monetară, conștientizarea faptului că acumularea unei datorii publice mari reprezintă o amenințare pentru generațiile următoare, creșterea presiunii fiscale pe o piață cu tendințe de globalizare și impactul pe care procesul de îmbătrânire al populației îl va avea asupra finanțelor publice a stârnit controverse, atât în mediul academic, cât și în presă. A împrumuta resurse în mod continuu și a le putea menține nivelul constant în timp presupune a avea o datorie publică sustenabilă, obiectiv important al oricărei politici fiscale a unui stat. O datorie publică sustenabilă este rezultatul pieței și al deciziilor de politică fiscală și bugetară.

4. Concluzii

Datoria publică necesită existența unui cadru legislativ transparent, directivele Băncii Mondiale și Fondului Monetar Internațional punând accent pe aspectele legate de existența unor reglementări legislative clare, care să specifice cadrul organizatoric al gestionării datoriei publice.

Trebuie reținut caracterul unitar al datoriei publice, dar și problema opțiunii între abordarea datoriei publice în sens larg și în sens restrâns. În sens larg, datoria publică include și îndatorările instituțiilor financiare ale unei țări, precum și ale autorităților locale. Din ansamblul lărgit al problemelor datoriei publice vor fi analizate cele legate de împrumuturile efectiv contractate și gestionate de către Ministerul Finanțelor Publice, care sunt considerate în mod curent ca datorie publică.

Datoria publică contractată poate fi analizată din punct de vedere al sursei de proveniență (datorie publică externă/internă), după maturitatea inițială a portofoliului de datorie (datorie publică pe termen scurt, mediu și lung), precum și în funcție de instrumentele de datorie publică guvernamentală. Limitarea deficitului bugetar la 3% din PIB și a datoriei publice la 60% din PIB, reprezintă un criteriu de convergență pentru adoptarea monedei euro.

Referințe

- Ciumara M, Ciutacu, C. (coord.) - Inflația în România, vol. I-III, Editura Expert, București, 2001, 2004
- Dăianu, D. - Criza zonei euro și viitorul Europei, Polirom, 2016
- Dăianu, D. - Marele impas în Europa. Ce poate face România. Editura Polirom, Colecția Economie și Societate, 2015
- Dobrescu, E. - Tranziția în România. Abordări econometrice, Editura Economică, 2002

ANALIZA CHELTUIELILOR DE PERSONAL LA UN ORDONATOR TERȚIAR DE CREDITE - UNITATE DE ÎNVĂȚĂMÂNT SECUNDAR SUPERIOR

Florina Giuliana CALIN*

Abstract

Dreptul la salariu, echivalentul dreptului la muncă, a devenit unul din drepturile fundamentale ale omului, stabilite în majoritatea Constituțiilor țărilor democratice dar și în Codul Muncii. Resursele financiare îndeplinesc un rol important și în cele mai multe cazuri sunt limitate. De aici rezultă obligația tuturor instituțiilor publice de a utiliza în mod corect, în concordanță cu prevederile legale în vigoare de a utiliza în mod corect și eficient fondurile puse la dispoziție prin bugetele alocate în acest sens.

Principalul obiectiv al cercetării îl constituie analiza fundamentării cheltuielilor salariale la nivelul unei unități de învățământ secundar superior aflat în subordinea Ministerului Educației Naționale. În cadrul acestei cercetări vor fi analizate etapele premergătoare fundamentării bugetului pornind de la costul standard, dar și etapele ulterioare în vederea angajării, lichidării, ordonantării și plății cheltuielilor de personal. Se va analiza și execuția bugetară la capitolul cheltuieli de personal.

Cuvinte cheie: *cheltuieli de personal, fundamentarea bugetului de cheltuieli, execuție bugetară.*

1. Introducere

Articolul de față își propune să realizeze un studiu în detaliu asupra fundamentării bugetului de cheltuieli de personal, dar și analiza execuției cheltuielilor cu personalul la nivelul unui ordonator terțiar de credite din cadrul Ministerului Educației Naționale. Acest proces reprezintă una dintre activitățile principale ale compartimentului financiar-contabil dintr-o unitate de învățământ secundar superior. În sectorul public, modificările efectuate au fost facute pentru optimizarea fundamentării și execuției bugetare astfel încât acestea să reflecte în mod corect, destinațiile banilor publici în vederea realizării obiectivelor generale ale entității.

---

* Facultatea de Economie și Administrarea Afacerilor, Universitatea "Nicolae Titulescu" din Bucuresti (e-mail: florinacae00218);. Acest studiu a fost elaborat sub coordonarea lect. univ. dr. Nicoleta Cristina Matei(cmatei@univnt.ro)

1 Ordinul 1917/2005 privind organizarea și conducerea contabilității instituțiilor publice, Planul de conturi pentru instituțiile publice și instrucțiunile de aplicare a acestuia;

Această temă tratează în principiu situațiile întâlnite în cadrul instituțiilor publice referitoare la parcurgerea în întregime a etapelor necesare, din punct de vedere financiar-contabil, pentru plata drepturilor salariale cuvenite personalul angajat.

În cadrul instituțiilor publice, contabilitatea asigură informații ordonatorilor de credite cu privire la execuția bugetelor de venituri și cheltuieli, rezultatul execuției bugetare, patrimoniul aflat în administrare, rezultatul patrimonial (economic), costul programelor aprobate prin buget, dar și informații necesare pentru întocmirea contului general anual de execuție a bugetului de stat, a contului anual de execuție a bugetului asigurărilor sociale de stat și fondurilor speciale¹.

Fundamentarea și întocmirea unui buget de cheltuieli nu sunt etape constituite numai dintr-o previzionare asupra cheltuielilor, unde este necesar a fi respectate reglementările legislative, ci trebuie avute în vedere atât nevoile, cât și problemele specifice în cauză din instituția publică .

2. Rolul contabilității în procesul fundamentării execuției bugetare

Fiind o unitate de învățământ secundar superior este subordonată indirect Ministerului Educației Naționale prin Inspectoratul Școlar Județean. Instituția publică supusă cercetării are obligația să organizeze și să conducă contabilitatea proprie, respectiv contabilitatea financiară, potrivit Legii contabilității 82/1991 republicată, și contabilitatea de gestiune adaptată la specificul activității. Contabilitatea se ține în limba română și în moneda națională.

Responsabilitatea pentru organizarea și conducerea contabilității revine ordonatorului de credite, respectiv directorului unității școlare. Compartimentul financiar-contabil este organizat pe departamente distincte, respectiv Secretariat -Salarizare, Contabilitate și Casierie, conduse de contabilul-șef. Contabilul șef este cel care răspunde de activitatea de încasare a veniturilor sau plată a cheltuielilor.

În procesul execuției bugetare este implicat compartimentul contabilitate care are în componență un contabil șef (administrator financiar grad I) și un administrator financiar debutant. Contabilul șef este responsabil cu acordarea vizei de control financiar preventiv pentru documentele specifice angajării, lichidării, ordonanțării și plății cheltuielilor. Totodată, în cadrul compartimentului contabilitate este ținută evidența de către contabil șef a creditelor bugetare atât în Sistemul Național de Raportare ForexBug, cât și în programul propriu de contabilitate.

La unitatea de învățământ în cadrul compartimentului contabilitate se ține evidența operațiunilor și activităților privind deschiderea și retragerea creditelor bugetare, precum și raportarea execuției bugetelor către ordonatorul secundar de credite. Raportările se fac după un calendar prestabilit care se prezintă astfel :

Tabel nr.1-Calendarul raportărilor întocmite lunar de departamentul contabilitate

Denumirea operațiunii	Termen	Departament/ Persoana responsabilă
Întocmirea și transmiterea cererii de deschidere de credite aferente cheltuielilor salariale	Până pe data de 8 a lunii în curs pentru luna în curs	Departament contabilitate prin contabilul șef.
Întocmirea și transmiterea situației privind monitorizarea cheltuielilor de personal	Până la data de 5 a lunii în curs pentru luna precedentă	Departament contabilitate prin contabilul șef.
Întocmirea și transmiterea cererii de deschidere de credite aferente vărsămintelor pentru persoane cu handicap neîncadrate	Până pe data de 5 a lunii în curs pentru luna în curs	Departament contabilitate prin contabilul șef.
Întocmirea și transmiterea cererii de deschidere de credite pentru plata burselor sociale	Până pe data de 10 a lunii pentru luna precedentă.	Departament contabilitate prin contabilul șef.
Transmiterea datelor privind execuția bugetară.	Până pe data de 5 a lunii în curs pentru luna precedentă	Departament contabilitate prin contabilul șef.

Operațiunile și activitățile privind deschiderea creditelor bugetare, precum și raportarea execuției bugetului se realizează către ordonatorul de credite secundar .

3. Fundamentarea cheltuielilor de personal

Bugetul este un document prin care sunt prevăzute și aprobate în fiecare an veniturile și cheltuielile sau, după caz, numai cheltuielile, în funcție de sistemul de finanțare a instituțiilor publice așa cum este prevăzut în Legea nr. 500/2002 privind Finanțele publice. Bugetul instituțiilor publice finanțate integral de la buget prezintă doar partea de cheltuieli deoarece aceste instituții nu încasează venituri.

Metodele de dimensionare a cheltuielilor și veniturilor bugetare folosite sunt metodele clasice respectiv :

- metoda automată - pentru previzionarea veniturilor și a cheltuielilor pentru anul următor (t+1) se iau drept bază veniturile și cheltuielile aferente anului (t-1) al cărui exercițiu s-a încheiat;
- metoda majorării (diminuării): se iau în considerare rezultatele exercițiilor bugetare aferente a cinci sau mai mulți ani premergători celui pentru care se realizează previziunea, pe baza cărora se calculează ritmuri medii de modificare a veniturilor și a cheltuielilor bugetare.

La unitatea de învățământ studiată metoda de dimensionare a cheltuielilor folosită este metoda automată.

Drepturile personalului angajat sunt calculate în baza prevederilor legale ale Legii nr. 153/2017 din 28 iunie 2017 privind salarizarea personalului plătit din fonduri publice cu modificările și completările ulterioare.

Evidența drepturilor de personal pentru întreg personalul didactic, personal didactic auxiliar și personalul nedidactic este ținută cu ajutorul programului informatic Edusal în conformitate cu prevederile legii .

Responsabilitatea pentru întocmirea statului de plată lunar pentru personalul unității îi revine secretarului șef. Secretarul șef este persoana din cadrul unității de învățământ care răspunde de dosarele de personal, de centralizarea orelor lucrate în cadrul unității de angajați. După centralizarea tuturor datelor din luna precedentă pentru stabilirea drepturilor salariale și obținerea aprobării finale de la Inspectoratul Școlar Județean a datelor introduse în programul Edusal, se realizează prelucrarea acestuia de către departamentul de contabilitate pentru a putea fi repartizate sumele din statul de plată pe articole bugetare distincte.

Pentru fundamentarea cheltuielilor finanțate integral de la bugetul de stat sunt avute în vedere drepturile personalului încadrat în unitatea școlară. Personalul încadrat în unitatea școlară totalizează un număr de 88 de persoane dintre care: 74 persoane-personal didactic de predare, 6 persoane - personal didactic- auxiliar, 8 persoane - personal nedidactic.

Costurile standard per elev pentru cheltuielile cu salariile și contribuțiile aferente pe anul 2019 sunt luate în calcul la întocmirea bugetului de cheltuieli al institutiei așa cum sunt prezentate în Costul Standard per elev aferent anului 2019 prevăzut în HG.72/2013 cu modificările și completările ulterioare. Nu intra în baza de calcul aferentă costului standard cheltuielile cu voucherele de vacanță acordate personalului angajat și cheltuielile cu indemnizația de hrană. Acestea se prevăd în buget, nefiind incluse în costul standard.

Costurile standard per elev/preșcolar pentru cheltuielile cu salariile și contribuțiile aferente pe anul 2019 sunt redată în tabelul următor:

Tabel nr.2 - Cost standard

Nr. crt.	Nivel de învățământ /filieră/profil	Unitatea de învățământ	Forma de învățământ Zi/Seral/FR	Nr. elevi/preșcolari	Cost standard per elev/preșcolar pe medii și pe niveluri	SUMA
1	Învățământ liceal teoretic	Școala A	zi	484	5.384	2.605.856
2	Învățământ liceal tehnologic	Școala A	zi	786	5.568	4.376.448
6	Total învățământ liceal		zi	1270		6.982.304
4	Învățământ profesional	Școala A	zi	136	5.896	801.856
5	TOTAL GENERAL		zi	1406		7.784.160

Costul standard astfel stabilit pentru fundamentarea cheltuielilor de personal este de 7.784.160 lei pentru anul 2019. Întocmirea bugetului de stat aferent cheltuielilor de personal pentru anul 2019 fracționat pe cele 4 trimestre, se realizează plecând de la costul standard.

La împărțirea bugetului pe trimestre se ține cont, în principal, de perioadele în care personalul didactic de predare este în vacanță și aici ne referim la trimestrul 3 al anului când prevederile sunt mai mici decât celelalte trimestre deoarece majoritatea personalului este în concediu de odihnă și nu mai beneficiază de sporul de suprasolicitare neuropsihică prevăzut la articolul bugetar 10.01.06 și de indemnizația de hrană prevăzută la articolul bugetar 10.01.17.

În acest studiu sunt utilizate articolele bugetare din tabelul următor:

Tabel nr.3- Articole bugetare

Titlu	Articol	Alineat	Denumirea indicatorilor
10			Titlul I-Cheltuieli de personal
	10.01		Cheltuieli salariale în bani
		10.01.01	Salarii de bază
		10.01.05	Sporuri pentru condiții de muncă
		10.01.06	Alte sporuri
		10.01.11	Plata cu ora
		10.01.17	Indemnizație de hrană
		10.01.30	Alte drepturi salariale în bani
		10.03.07	Contribuție asiguratorie de muncă
		10.02.06	Vouchere de vacanță
		59.40.00	Varsaminte aferente persoanelor cu handicap neîncadrate

Voucherele de vacanță se acordă personalului angajat cu normă întreagă în unitate și sunt prevăzute la articolul 10.02.06.

La articolul 10.01.05 Spor pentru condiții de muncă este prevăzut sporul de noapte pentru cei doi paznici angajați. Personalul care, potrivit programului normal de lucru, își desfășoară activitatea între orele 22.00 și 6.00 beneficiază, pentru orele lucrate în acest interval, de un spor pentru muncă prestată în timpul nopții de 25% din salariul de bază, dacă timpul astfel lucrat reprezintă cel puțin 3 ore de noapte din timpul normal de lucru.

De la articolul bugetar 10.01.06 Alte sporuri se suportă sporul de suprasolicitare neuropsihică pentru personalul didactic de predare în cuantum de 10% din salariul de bază.

La articolul bugetar 10.01.11 Plata cu ora, sunt prevăzute sumele necesare pentru plata orelor suplimentare care poate fi de până la 40% peste norma de bază din unitate în limita normelor stabilite pentru anul școlar respectiv. De asemenea, de la acest articol bugetar se plătesc și indemnizațiile de examen ale persoanelor participante la examenul de bacalaureat din comisiile avizate de Inspectoratul Școlar Județean.

La articolul bugetar 10.01.17 Indemnizație de hrană, sunt prevăzute sume pentru plata indemnizației de hrană pentru tot personalul angajat, respectiv personalul didactic, didactic auxiliar și nedidactic. Indemnizația de hrană este în cuantum de 346 de lei pentru o lună întreagă lucrată și reprezintă, potrivit Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 114/2018 privind instituirea unor măsuri în domeniul investițiilor publice și a unor măsuri fiscal-bugetare, valoarea brută. Aceasta este asimilată salariilor, prin urmare face parte din baza de calcul a impozitului pe veniturile de natura salariilor și a contribuțiilor sociale aferente.

La articolul bugetar 10.01.30 Alte drepturi salariale în bani sunt prevăzute sume estimative pentru plata concediilor medicale ale întregului personal angajat al unității. În cazul în care în cursul anului sunt prevăzute sume insuficiente, neputând fi prevăzute cu

exactitate numărul de persoane și numărul de zile de concediu medical, se solicită Inspectoratului Județean Școlar rectificarea bugetară pentru a suplimenta suma necesară achitării cheltuielilor cu concediile medicale efectiv realizate.

La articolul bugetar 10.03.07 Contribuție asiguratorie pentru muncă este prevăzut un procent de 2,25% din fondul de salarii pentru plata acestei contribuții la Bugetul de stat.

La articolul bugetar 10.01.01 Salarii de bază sunt prevăzute cele mai mari sume deoarece acest articol bugetar cuprinde salariile de bază ale întregului personal angajat.

La articolul bugetar 59.40.00 Vărsaminte aferente persoanelor cu handicap neîncadrate sunt prevăzute sumele datorate conform legii. Instituțiile publice care au cel puțin 50 de angajați, au obligația de a angaja persoane cu handicap într-un procent de cel puțin 4% din numărul total de angajați, altfel platesc lunar către bugetul de stat o suma reprezentând salariul de baza minim brut pe țară garantat în plată înmulțit cu numărul de locuri de muncă în care nu au angajat persoane cu handicap.

În tabelul următor este prezentat bugetul estimat pentru cheltuieli de personal pentru anul 2019, repartizate pe trimestre, care a fost înaintat ordonatorului principal de credite pentru aprobare.

Tabel nr.4-Buget inițial estimat pe trimestre an 2019

- lei -							
2019	COD	Buget inițial	TOTAL	Trim. 1	Trim. 2	Trim. 3	Trim. 4
INVATAMANT - TOTAL CHELTUIELI		7.799.000	7.799.000	1.522.000	2.262.000	1.818.000	2.197.000
I. Credite de angajament		7.799.000	7.799.000	1.522.000	2.262.000	1.818.000	2.197.000
II. Credite bugetare		7.799.000	7.799.000	1.522.000	2.262.000	1.818.000	2.197.000
CHELTUIELI CURENTE (01 = 10+20+30+40+50+51+55+57+59)							
	I	7.799.000	7.799.000	1.522.000	2.262.000	1.818.000	2.197.000
	II	7.799.000	7.799.000	1.522.000	2.262.000	1.818.000	2.197.000
TITLUL I CHELTUIELI DE PERSONAL							
	I	7.799.000	7.799.000	1.522.000	2.262.000	1.818.000	2.197.000
	II	7.799.000	7.799.000	1.522.000	2.262.000	1.818.000	2.197.000
Cheltuieli salariale în bani		7.500.463	7.500.463	1.488.963	2.086.500	1.773.000	2.152.000
Salarii de baza	01	5.633.770	5.633.770	1.141.452	1.505.318	1.395.000	1.592.000
Spor pentru conditii de muncă	05	10.625	10.625	1.625	3.000	3.000	3.000
Alte sporuri	06	318.772	318.772	63.590	85.182	85.000	85.000
Fond aferent platii cu ora	11	1.206.912	1.206.912	223.912	387.000	230.000	366.000
Indemnizații de hrana	17	263.317	263.317	43.317	85.000	50.000	85.000
Alte drepturi salariale in bani	30	67.067	67.067	15.067	21.000	10.000	21.000
Cheltuieli salariale în natura		130.500	130.500	0	130.500	0	0
Vouchere de vacanță	06	130.500	130.500	0	130.500	0	0
Contributii		168.037	168.037	33.037	45.000	45.000	45.000
Contributie asiguratorie pentru muncă	07	168.037	168.037	33.037	45.000	45.000	45.000

După aprobarea acestuia de către ordonatorul principal de credite, compartimentul contabilitate, prin contabilul șef, depune bugetul aprobat în sistemul național de raportare FOREXEBUG .

4. Angajarea, lichidarea, ordonanțarea și plata cheltuielilor de personal

Angajarea reprezintă prima etapă a execuției bugetare. Unitatea de învățământ are obligația de a plăti cheltuielile cu personalul, rezultată dintr-un angajament legal, reprezentat de contractul de muncă încheiat cu fiecare angajat în parte. Angajarea

cheltuielilor cu personalul se face printr-un angajament bugetar global și se întocmește ori de câte ori există modificări la nivelul bugetului.

În urma finalizării statelor de plată pentru salarii de către compartimentul de specialitate se întocmesc angajamentele bugetare globale. Acestea trebuie să aibă viza de control financiar preventiv acordată de persoana desemnată apoi se transmit ordonatorului de credite în vederea aprobării.

Tabelul nr. 5: Propunere de angajare a cheltuielilor

Subdiviziunea clasificăției bugetare Cap. 65 subcap 04 Titlul art....alin.....	Disponibil înaintea efectuării plății (cont 8066 – cont 770)	Suma de plata	Disponibil după efectuarea plății
0	1	2	3=(col.1-col.2)
Art.10.01			
10.01.01	1.834.785	366.832	1.467.953
10.01.05	4.795	601	4.194
10.01.06	115.810	20.051	86.459
10.01.11	416.924	85.139	287.135
10.01.30	28.022	1.171	26.851
10.01.17	214.749	21.970	188.741
10.03.07	57.352	12.433	44.919
TOTAL	2.676.843	508.197	2.106.252

Angajarea cheltuielilor se face în limita prevăzută de lege și fără a depăși bugetul aprobat. În cazul în care, din motive justificate, bugetul aprobat inițial nu este suficient pentru cheltuielile efectuate se poate solicita rectificarea bugetară și transferul de sume între articole bugetare acolo unde permite bugetul.

Nicio cheltuială din fonduri publice nu poate fi angajată, ordonanțată și plătită dacă nu este aprobată potrivit legii și nu este prevăzută în buget. Angajamentul bugetar global întocmit de unitatea de învățământ este redat mai jos:

Tabelul nr. 6 - Angajarea cheltuielilor

Clasificatie bugetară Capitol 65.04.02 Titlul I –Cheltuieli de personal	Suma angajată
10.01.01	400.000
10.01.05	600
10.01.06	30.000
10.01.11	120.000
10.01.17	25.000
10.01.30	1.000
10.03.07	10.000

Lichidarea cheltuielilor reprezintă a doua fază din procesul execuției bugetare în care este verificată existența angajamentelor, se determină sau se verifică realitatea sumei datorate, se verifică condițiile de exigibilitate ale angajamentului legal pe baza documentelor justificative care atestă operațiunile executate.

Aceasta este etapa în care șeful structurii de resurse umane verifică existența obligației de plată, realitatea sumei datorate, exigibilitatea obligației de plată și acordă viza de certificare a „Realității, regularității și oportunității operațiunilor” pe statul de plată. Tot

în această fază, ordonatorul de credite certifică verificarea lichidării cheltuielilor, prin mențiunea „Bun de plată”. Prin acordarea semnăturii și a mențiunii “Bun de plata” pe documentul justificativ, persoana împuternicită să efectueze lichidarea cheltuielilor confirmă ca aceasta îndeplinește condițiile legale și poate fi platită.

Ordonanțarea cheltuielilor este cea de a treia fază în care se confirmă ca plata poate fi realizată și se întocmește documentul numit ordonanțarea de plată.

Ordonanțarea de plata va fi însoțită de documentele justificative în original și va purta viza persoanelor autorizate din compartimentele de specialitate, care să confirme corectitudinea sumelor de plată, prestarea serviciilor, existența unui alt titlu care să justifice plata.

Ordonanțarea de plată se prezintă spre aprobare ordonatorului de credite după ce persoana împuternicită să exercite controlul financiar preventiv propriu a acordat viza.

Ordonanțările de plată nevizate de persoana desemnată să exercite controlul financiar preventiv propriu sunt nule și fără valoare, dacă nu sunt autorizate în condițiile prevăzute de lege.

Răspunderea pentru angajarea, lichidarea și ordonanțarea cheltuielilor revine ordonatorului de credite sau persoanelor împuternicite să exercite această calitate prin delegare, potrivit legii.

Plata cheltuielilor reprezintă ultima fază a execuției bugetare a cheltuielilor cu personalul în care unitatea de învățământ își îndeplinește obligațiile sale de plată față de salariați. Plata este efectuată în lei, respectând limita bugetară aprobată. Plata se realizează prin intermediul Trezoreriei și a băncilor la care angajații au conturi deschise. Plata cheltuielilor îi revine conducătorului departamentului financiar – contabil, iar acesta trebuie să respecte limita creditelor bugetare deschise sau disponibilităților aflate în conturi.

Instrumentele de plată utilizate de unitățile de învățământ sunt cecul de numerar pentru plata prin casierie și ordinul de plată multiplu, generat din programul special de salarizare – Edusal, pentru plata drepturilor salariale prin intermediul viramentului bancar. Aceste documente sunt semnate de două persoane, ordonatorul de credite, respectiv directorul unității, și contabilul șef. Tot în cadrul acestei etape este generat în sistemul național de raportare Forexbug, în aplicația Control Angajamente Bugetare, extrasul de cont aferent plății cheltuielilor salariale. Acesta va fi înregistrat în programul de contabilitate, iar după înregistrare se verifică corelația între operațiuni, soldurile înscrise în extras, documentele și soldurile din contabilitate.

Execuția bugetară se încheie la data de 31 decembrie a fiecărui an.

Forma de execuție bugetară aplicată în România se prezintă prin contul de execuție bugetară ca o imagine de ansamblu a tuturor operațiunilor care afectează fondurile publice. Dacă bugetul de cheltuieli este un document previzional, care estimează mărimea indicatorilor, contul de execuție prezintă gradul de îndeplinire a ceea ce instituția și-a propus și cuprinde toate operațiile efectuate de instituție în anul bugetar în legătură cu plățile efectuate, în structura în care a fost aprobat bugetul.

Structura contului de execuție pentru cheltuieli este următoarea: credite bugetare inițiale/definitive; angajamente bugetare; angajamente legale; plăți efectuate; angajamente legale de plătit; cheltuieli efective.

Execuția bugetară urmărește permanent ca toate cheltuielile să fie încadrate în limita creditelor bugetare aprobate, execuția unei cheltuieli având la bază obligativitatea parcurgerii fazelor de angajare, ordonanțare, lichidare și plată.

Tabel nr.7 CONTUL DE EXECUTIE A BUGETULUI PE ANUL 2019 -cheltuieli de personal

Denumirea indicatorilor	Cod	Credite de angajament inițiale	Credite de angajament definitive	Credite bugetare definitive	Angajamente bugetare	Angajamente legale	Plăți efectuate
A	B	1		2	3	4	5
TOTAL CHELTUIELI	00	8.388.678	7.061.927	8.388.678	7.056.635	7.056.635	7.056.635
CHELTUIELI CURENTE 01=10+20+30+50+51+55	01	8.388.378	7.061.927	8.388.678	7.056.635	7.056.635	7.056.635
CHELTUIELI DE PERSONAL	10	7.843.678	6.437.222	7.843.678	6.437.222	6.437.222	6.437.222
Cheltuieli salariale in bani	10.01	7.666.775	6.176.756	7.666.775	6.176.756	6.176.756	6.176.756
Salarii de bază	10.01.01	5.669.582	4.577.418	5.669.582	4.577.418	4.577.418	4.577.418
Sporuri condiții de muncă	10.01.05	10.625	6.511	10.625	6.511	6.511	6.511
Alte sporuri	10.01.06	318.772	262.079	318.772	262.079	262.079	262.079
Plata cu ora	10.01.11	1.206.912	1.051.384	1.206.912	1.051.384	1.051.384	1.051.384
Indemnizație de hrană	10.01.17	393.817	230.775	393.817	230.775	230.775	230.775
Alte drepturi salariale în bani	10.01.30	67.067	48.589	67.067	48.589	48.589	48.589
Cheltuieli salariale în natura	10.02	117.450	117.450	117.450	117.450	117.450	117.450
Vouchere de vacanta	10.02.06	117.450	117.450	117.450	117.450	117.450	117.450
Contributii	10.03	176.903	143.016	176.903	143.016	143.016	143.016
Contributii de asigurari sociale	10.03.01	5.658	4.876	5.658	4.876	4.876	4.876
Contributii de asigurari de somaj	10.03.02	179	103	179	103	103	103
Contributii de asigurari sociale de sanatate	10.03.03	1.862	1.424	1.862	1.424	1.424	1.424
Contributii pentru concedii si indemnizatii	10.03.06	304	232	304	232	232	232
Contribuția asiguratorie muncă	10.03.07	168.843	136.339	168.843	136.339	136.339	136.339

În urma analizei contului de execuție se constată că la sfârșitul anului 2019 unitatea s-a încadrat în bugetul aprobat inițial și nu a cheltuit în totalitate sumele puse la dispoziție pentru cheltuielile salariale în decursul anului.

În urma analizei execuției putem determina faptul că din totalul de 8.388.678 lei, credite bugetare aprobate, s-au făcut plăți în valoare de 7.056.635 fapt care a determinat o execuție în procent de 84,12% și o valoare de 1.332.043 credite bugetare aprobate și neutilizate, care la sfârșitul exercițiului financiar au fost restituite la bugetul de stat.

5. Concluzii

În vederea efectuării cheltuielilor din fonduri publice, acestea trebuie prevăzute în bugetul de venituri și cheltuieli al instituției publice în cauză, buget care trebuie aprobat de ordonatorul de credite superior.

Întocmirea de către unitatea școlară studiată a bugetului, care este prezentat spre aprobare ordonatorului de credite superior, presupune utilizarea metodei automate de dimensionare a cheltuielilor. Conform acestei metode, pentru previzionarea veniturilor și a cheltuielilor aferente anului următor se iau drept bază veniturile și cheltuielile aferente exercițiului încheiat.

Întocmirea bugetului din care sunt finanțate cheltuielile de personal, supuse analizei pe parcursul cercetării, se realizează plecând de la costul standard.

Execuția bugetară are rolul de a urmări permanent ca toate cheltuielile să fie încadrate în limita creditelor bugetare aprobate, execuția unei cheltuieli având la bază obligativitatea parcurgerii fazelor de angajare, ordonanțare, lichidare și plată, faze descrise în prezenta lucrare pentru cheltuielile de personalul unei unități de învățământ.

Din analiza costului standard și a execuției bugetare la nivelul cheltuielilor de personal se constată ca unitatea de învățământ se încadrează în prevederile bugetare aprobate inițial și pe parcursul anului nu au fost cereri aferente rectificării bugetare la această unitate de învățământ. Estimarea cheltuielilor de personal pentru anul 2019 a fost întocmită pe baza prevederilor bugetare și ținând cont de particularitățile aferente plății salariilor în anul 2019. Astfel, unitatea de învățământ s-a încadrat în prevederile legale și nu a cheltuit în totalitate sumele prevăzute în bugetul aprobat pe anul 2019, diferența neutilizată fiind restituită la bugetul de stat.

Referințe

- Popa, Adriana Florina (coordonator), Contabilitatea altor tipuri de entități – ediția a III-a revizuită, Ed. CECCAR, București, 2020
- Gisberto, Alberta; Nișulescu-Asharafzadeh, Ileana, Contabilitatea în instituțiile publice, ASE, București, 2017
- Legea – cadru 153/2017 privind salarizarea personalului plătit din fonduri publice;
- Legea nr. 500/2002 privind finanțele publice;
- OMF 1792/2002 – Norme metodologice privind angajarea, lichidarea, ordonanțarea și plata cheltuielilor instituțiilor publice;
- Ordinul 1917/ 2005 privind organizarea și conducerea contabilității instituțiilor publice, Planul de conturi pentru instituțiile publice și instrucțiunile de aplicare a acestuia;
- Legea Nr. 50/2019 din 15 martie 2019- Legea bugetului de stat pe anul 2019

STUDIU PRIVIND IMPOZITUL PE PROFIT. ANALIZĂ COMPARATIVĂ LA NIVELUL STATELOR MEMBRE U.E.

Andreea Elena VÎLCU*

Abstract

Lucrarea are ca obiectiv analiza sistemului de impozitare a profitului din punctul de vedere al aplicării teritoriale, la nivelul statelor membre U.E. Comunitatea Economică Europeană și-a propus, încă de la constituire, ca prin crearea unei piețe comune și prin apropierea progresivă a politicilor economice ale statelor membre, să promoveze o dezvoltare armonioasă a activității economice în întreaga Comunitate, o dezvoltare continuă și echitabilă, o stabilitate sporită, o creștere rapidă a nivelului de trai și relații mai strânse între statele membre. U.E. nu are un rol direct în colectarea impozitelor sau în stabilirea cotelor de impozitare. Valoarea cotei de impozit pe profit se stabilește la nivelul statelor membre, nu la nivel european. Articolul prezintă nivelul acestor cote în statele membre și principalele probleme ridicate de diferența dintre ele. În ceea ce privește baza impozabilă, Comisia Europeană a lansat încă din 2011 Propunerea privind o bază fiscală consolidată comună a societăților (CCCTB), menită să prevadă un set unic de reguli de calculare a bazei fiscale și de consolidare a acesteia pentru societățile care desfășoară activități pe teritoriul comunitar. Discuțiile au fost reluate în 2016, Comisia propunând etapizarea consolidării bazei impozabile comune prin implementarea, într-o primă fază, a CCTB începând cu 1 ianuarie 2019, urmată de adoptarea CCCTB la 1 ianuarie 2021. Lucrarea reprezintă o analiză comparativă a politicilor fiscale în domeniul impozitului pe profit la nivelul statelor membre ale Uniunii Europene și modul în care acționează fiecare stat pentru a atrage investitori străini. Studiul evidențiază tendința puternică, în special a noilor statelor membre, de reducere a cotelor impozitului pe profit pentru a putea rămâne atractive în această competiție globală.

Cuvinte cheie: *impozit pe profit, cota de impozitare, profit impozabil, armonizare fiscală, bază fiscală consolidată comună a societăților*

1. Introducere

Într-o societate modernă, sistemul fiscal joacă un rol important în cadrul activității economice, prin funcțiile care îi sunt

---

* Masterand Contabilitatea și Auditul Entităților Economice, Facultatea de Economie și Administrarea Afacerilor, Universitatea "Nicolae Titulescu" din București; (e-mail: vilcuandreeaelena@yahoo.com). Acest studiu a fost elaborat sub coordonarea conf. univ. dr. Maria Grigore (mgrigore@univnt.ro)

atribuite. Impozitul constituie un instrument creat în scopul de a recompensa statul pentru asigurarea anumitor utilități de natură publică, cu caracter colectiv. Așadar, impozitul este o categorie economică, o componentă din circuitul economic, strâns legată de apariția statului. El este considerat a fi un preț pe care agenții economici și cetățenii trebuie să îl plătească pentru serviciile publice sociale, culturale sau administrative, inclusiv securitatea, furnizate de stat.

Impozitul pe profitul societății a fost și este foarte controversat, întreprinzătorii subliniind impactul său negativ asupra prețurilor, deoarece determină creșterea costului de producție, iar unii politicieni și economiști au sugerat chiar anularea lui.

Lucrarea are ca obiectiv analiza sistemului de impozitare a profitului din punctul de vedere al aplicării teritoriale, la nivelul statelor membre U.E. Comunitatea Economică Europeană și-a propus, încă de la constituire, ca prin crearea unei piețe comune și prin apropierea progresivă a politicilor economice ale statelor membre, să promoveze o dezvoltare armonioasă a activității economice în întreaga Comunitate, o dezvoltare continuă și echitabilă, o stabilitate sporită, o creștere rapidă a nivelului de trai și relații mai strânse între statele membre. U.E. nu are un rol direct în colectarea impozitelor sau în stabilirea cotelor de impozitare. Valoarea impozitului se stabilește la nivelul statelor membre, nu la nivel european. Nivelul impozitelor și al contribuțiilor poate fi diferit de la un stat la altul, în funcție de gradul de dezvoltare al fiecăruia. Uniunea Europeană a depus eforturi susținute pentru a limita competiția fiscală și a combate tehnicile de evaziune fiscală.

Motivația alegerii acestei teme are la bază argumente ce țin de contribuția impozitului pe profit în procesul de procurare a resurselor bugetare, cât și de influența acestuia asupra deciziilor manageriale și nu în ultimul rând asupra performanței întreprinderilor.

Întrucât sistemele fiscale naționale au prezentat modificări majore de-a lungul timpului datorită procesului de globalizare, am considerat oportună realizarea unei lucrări care să surprindă evoluția și impactul politicilor fiscale asupra mediului de afaceri și creșterii economice.

Studiul efectuat are la bază informațiile furnizate de baza de date a Uniunii Europene (Eurostat) și este structurat în două secțiuni. În prima va fi efectuată o analiză comparativă a cotelor de impozit pe profit practicate de fiecare stat membru în parte, evidențiind tipurile de cote practicate, nivelul acestora și poziția României în clasamentul cotelor de impozit pe profit. În a doua secțiune a lucrării voi analiza gradul de armonizare fiscală a impozitului pe profit, cu accent asupra încercărilor Comisiei Europene de armonizare a bazei impozabile a acestui impozit.

2. Impozitul pe profit în Uniunea Europeană

2.1. Analiză comparativă privind cotele de impozit pe profit în statele membre

Comunitatea Economică Europeană și-a propus, încă de la constituire, ca prin crearea unei piețe comune și prin apropierea progresivă a politicilor economice ale statelor membre, să promoveze o dezvoltare armonioasă a activității economice în întreaga Comunitate, o dezvoltare continuă și echitabilă, o stabilitate sporită, o creștere rapidă a nivelului de trai și relații mai strânse între statele membre.

U.E. nu are un rol direct în colectarea impozitelor sau în stabilirea cotelor de impozitare. Valoarea impozitului se stabilește la nivelul statelor membre, nu la nivel european. Nivelul impozitelor și al contribuțiilor poate fi diferit de la un stat la altul, în funcție de gradul de dezvoltare al fiecăruia. Uniunea Europeană a depus eforturi susținute pentru a limita competiția fiscală și a combate tehnicile de evaziune fiscală.

Rolul U.E. este să monitorizeze normele naționale în materie de impozitare, pentru a se asigura că sunt în concordanță cu anumite obiective ale politicilor europene, precum:

- promovarea creșterii economice și a creării de locuri de muncă;
- asigurarea liberei circulații a bunurilor, serviciilor și capitalurilor pe teritoriul U.E. (pe piața unică);
- garantarea faptului că întreprinderile dintr-o țară nu dispun de un avantaj neloyal față de concurenții din alt stat;
- combaterea discriminării consumatorilor, a lucrătorilor sau a întreprinderilor din alte țări ale U.E.

În plus, deciziile U.E. în domeniul impozitării trebuie să fie aprobate în mod unanim de guvernele statelor membre. Astfel se garantează că sunt luate în considerare interesele fiecărei țări din U.E.

Toate legislațiile fiscale contemporane au reglementat un impozit pe companii care grevează profitul acestora. Legislația fiecărui stat membru reglementează aceste forme de impozit.¹

Totuși, în conformitate cu normele europene, legislațiile naționale nu ar trebui să pună bariere în calea mobilității în Europa. Cu alte cuvinte, deși fiscalitatea directă este în competența statelor membre, acestea trebuie să își exercite competența cu respectarea dreptului comunitar.

În privința cotelor de impunere a profitului, nu există limitări inferioare sau superioare prevăzute de legislația europeană, cum este cazul impozitelor indirecte.

Cotele de impozit pe profit pot fi cote unice, ce implică înlocuirea setului complex al diferitelor tipuri de impozitare, în funcție de venit cu un sistem conform căruia statul va declara o cotă unică de impozitare a tuturor veniturilor superioare unui plafon anterior stabilit, cum este și cazul României, dar și cote progresive, în funcție de anumite praguri. Acest lucru înseamnă că veniturile obținute se încadrează între anumite puncte diferențiate și sunt impozitate la un anumit nivel. Impunerea cu cotă unică se aplică în șapte țări din U.E., în general țări cu economii emergente, printre care și România.

De-a lungul timpului, s-a pus în mod repetat problema implementării și în România a unui sistem de taxare progresiv pe venitul global, cu cote moderate, care să aducă mai multe resurse la bugetul de stat, insistându-se asupra faptului că această cotă unică încurajează evaziunea fiscală și corupția.

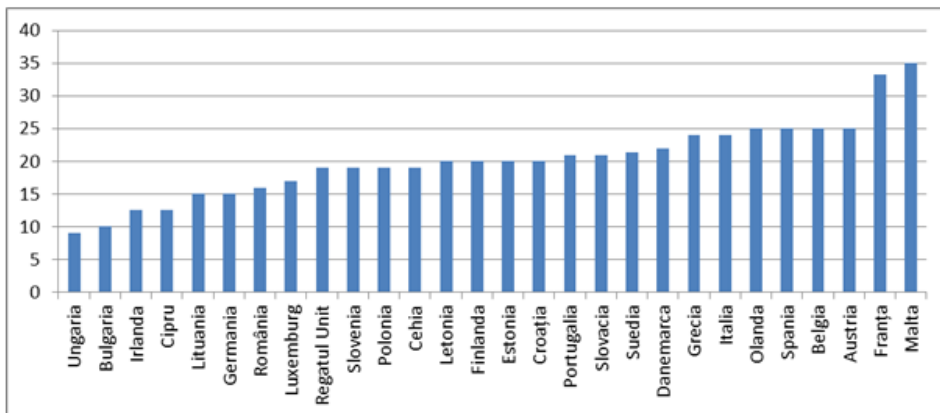
În Anexa nr. 1 este prezentată evoluția cotelor de impozit pe profit în statele membre ale U.E. Țările care practică o cotă unică de impozit pe profit sunt evidențiate colorat în această anexă. Pentru statele care practică cote progresive pe tranșe, au fost evidențiate doar cotele maximale.

Se observă preponderent o tendință de descreștere a cotei de impozit pe profit pe parcursul anilor analizați, respectiv 2016-2020. Deși o cotă pe profit mai mare ca în alte țări poate ridica probleme de colectare, nu se observă intenția de diminuare a acestora din partea statelor cu cele mai ridicate cote.

---

¹ I. M. Costea, "Fiscalitate europeană. Note de curs", Editura Hamangiu, 2016

Grafic 1. Cotele de impozit pe profit în statele membre

Sursa: https://ec.europa.eu/taxation_customs/tedb/splSearchForm.html

Din graficul nr. 1 rezultă faptul că Malta se situează în partea superioară a clasamentului ce grupează cele mai puternice țări industrializate și deține cea mai ridicată cotă de impozit pe profit, respectiv 35%, iar Ungaria deține cea mai scăzută cotă, respectiv 9%, existând o diferență de mai mult de 25 de puncte procentuale între cele două țări. De asemenea, analizând toate datele prezentate, la nivelul U.E. rezultă o cotă generală medie de 19,99%.

În continuare, voi face o scurtă prezentare privind impozitul pe profit în trei state membre U.E. Cele trei state pe care le-am considerat relevante pentru analiza comparativă cu România sunt: Danemarca, considerată țara cu cele mai mari taxe din lume, Franța, una dintre cele mai puternice țări industrializate având o cotă de impozit pe profit semnificativă, și Ungaria, țară vecină cu România și în același timp statul membru cu cea mai mică cotă de impozit pe profit, ceea ce va face mai intensă competiția din regiune pentru atragerea investițiilor străine.

Ungaria

În ultimii ani a existat o tendință puternică de reducere a cotelor impozitului pe profit, în special în noile state membre. În acest context, Ungaria a introdus o cotă a impozitului pe profit de 18% în 1995, diminuată până la 16% în 2004. Deși începând cu 1 ianuarie 2010, a fost lărgită baza de impozitare, iar cota a fost majorată până la 19% (cu excepția cotei de 10% încă aplicabilă pentru baza de impozitare mai mică de 500 mil HUF³), aplicarea taxei de solidaritate de 4 puncte procentuale a fost întreruptă, conducând la scăderea poverii fiscale cu 1pp. Întreprinderile mici puteau alege regimul simplificat de impozitare al profitului cu o cotă totală de 37% din cifra de afaceri. Municipalițiile mai puteau percepe o taxă pe afacerile locale de până la 2% pentru anumite activități. Începând cu anul 2010 o fost introdusă o suprataxă pe activitatea instituțiilor financiare². Începând cu anul 2017, cota de impozitare a scăzut la 9%, devenind țara cu cea mai mică cotă de impozit pe profit din Uniunea Europeană și una dintre cele mai mici din lume, ceea

² L. Țătu, C. Șerbănescu, D. Ștefan, D. Cataramă, A. Nica, E. Miricescu, „Fiscalitate. De la lege la practică”, Ediția a VIII-a, Editura All Beck, 2013, p. 39.

ce va face mai intensă competiția din regiune pentru atragerea investițiilor străine. De asemenea, sunt adăugate diferite cote suplimentare pentru instituțiile financiare, tranzacțiile financiare, activitățile de publicitate, serviciile de telecomunicații și companiile de energie.

Danemarca

Danemarca este statul care stă cel mai bine la capitolul încasări din impozite, și se consideră că această țară are cele mai mari taxe din lume. Cu toate acestea, majoritatea acestor venituri sunt destinate finanțării sferei sociale - sănătate, educație, dezvoltare de personal, fonduri de muncă și programe speciale. Toate acestea creează un standard de viață ridicat. Cota impozitului pe profit a fost redusă de la 30% în 2005 la 25% în 2007, stabilindu-se la această cotă până în anul 2014 când a fost scăzută la 24,5%. În anul următor, cota de impozit pe profit a fost diminuată la 23,5%, iar în anul 2016, urmând a fi din nou diminuată la o cotă de 22%, cotă valabilă și în prezent. Deși nu există nicio taxă pe profit la nivel local, municipalitățile primesc o parte din veniturile încasate din impozitul pe profit. Începând cu 2004 s-au introdus norme de consolidare fiscală naționale obligatorii pentru unitățile permanente și filialele rezidente, în timp ce grupurile rezidente legate de filiale ale societăților nerezidente pot aplica pentru consolidarea internațională. Se practică amortizarea liniară pentru o perioadă de peste 20 de ani pentru clădirile folosite pentru afaceri (nu birouri) și amortizare degresivă pentru mașini și echipamente (până la 25%). Cota de amortizare pentru clădiri a fost redusă de la 5% la 4% în 2008 ca parte a reformei impozitului pe profit, prin extinderea perioadei până la 25 de ani. Cota de amortizare a infrastructurii a fost de asemenea redusă de la 25% la 7% în 2008. Cota de amortizare pentru bărci, sonde de foraj, aeronave și trenuri este redusă treptat de la 25% în 2007 la 15% în 2016. Danemarca se evidențiază prin impozite și taxe ridicate, cu o presiune fiscală enormă, ceea ce o situează pe primele locuri în clasamentul statelor din Uniunea Europeană. De remarcat este faptul că statul danez se află pe primul loc la procentul de colectări de impozite la bugetul de stat.

Franța

Franța aplică un sistem de impunere în care deținătorul de acțiuni este îndreptățit la un credit fiscal la o rată variabilă în funcție de calitatea contribuabilului. Obligația fiscală se poate stabili, fie prin mandat, fie prin opțiune. Principalele entități mandatate să suporte impozitul pe profit sunt: corporațiile (societățile anonime), companiile simplificate pe acțiuni, societățile cu răspundere limitată și parteneriatele limitate pe acțiuni. Acest tip de impozit se aplică tuturor profiturile realizate în Franța de către companii și alte entități juridice. Cota standard este de 33,33%. IMM-urile sunt impozitate cu o cotă redusă de 15% pentru primii 38.120 € din profit sau la cota standard pentru beneficiile care depășesc acest plafon. Companiile mari sunt supuse la o cotă suplimentară de 3,3%. Din anul 2012 se aplică o cotă suplimentară de 5% la societățile cu venitul brut de peste 250 mil. de euro (înainte de a folosi creditele fiscale).

Impozitul pe profit este calculat pentru veniturile obținute în ultimul an financiar. Subiecții impozitului trebuie să întocmească o declarație de impunere în trei luni de la data încheierii exercițiului financiar, în care să calculeze cuantumul impozitului datorat după deducerea plăților anticipate³. În contul impozitului anual, contribuabilii trebuie să

³ .Popeangă V. Nicolae”.Impozitul pe profit și impozitul pe venit în Franța”, http://www.utgjiu.ro/revista/ec/pdf/2007_01/99_Popeanga%20Vasile%20Nicolae.pdf-data accesării: 06.04.2020

efectueze plăți anticipate, trimestriale până la datele de 20 februarie, 20 mai, 20 august și 20 noiembrie. Aceste plăți sunt determinate prin raportare la impozitul aferent ultimului an financiar încheiat și reprezintă 8,33% din valoarea acestuia. Diferențele de impozit achitate în plus se restituie contribuabilului în termen de 30 de zile de la data depunerii declarației fiscale.

Franța atrage investitorii prin dimensiunea și dinamismul pe termen lung al pieței sale, prin calitatea și productivitatea forței de muncă, prin densitatea și eficiența infrastructurii. În schimb, punctele slabe sunt determinate de constrângerile administrative și costurile sociale și fiscale ridicate. În ceea ce privește volumul investițiilor directe străine atrase, Franța se situează în partea superioară a clasamentului ce grupează cele mai puternice țări industrializate.

2.2. Armonizarea bazei impozabile a impozitului pe profit

Spre deosebire de regulile cu privire la TVA, armonizate la nivelul U.E, normele de determinare a impozitului pe profit în U.E. nu sunt corelate, fiecare stat având legislație specifică în acest sens. Astfel, grupurile de societăți trebuie să urmeze sisteme diferite sau chiar contradictorii de impozitare, ceea ce poate duce la neconcordanțe care creează riscuri de dublă impunere sau de dublă neimpozitare.

Comisia Europeană a lansat încă din 2011 propunerea privind o bază fiscală consolidată comună a societăților CCCTB (Common Consolidated Corporate Tax base), menită să prevadă un set unic de reguli de calculare a bazei fiscale și de consolidare a acestora pentru societățile care desfășoară activități pe teritoriul comunitar⁴. Baza consolidată comună de impozitare este un sistem pe baza căruia companiile multinaționale și-ar determina în mod consolidat volumul veniturilor impozabile.

CCCTB ar putea fi un instrument deosebit de eficient pentru realizarea obiectivelor de impozitare mai echitabilă și mai eficientă, având potențialul de a îmbunătăți considerabil mediul de afaceri din UE⁵. Două obiective ale acestei inițiative sunt prevenirea evaziunii fiscale și eliminarea dublei impunerii internaționale.

Armonizarea impozitării întreprinderilor poate fi justificată atât pentru a preveni denaturarea concurenței, cât și pentru a evita „concurența fiscală” și, de asemenea, pentru a reduce posibilitățile de manipulare a contabilității.⁶

Discuțiile au fost reluate în 2016, atunci când Comisia a prezentat o propunere de directivă a Consiliului privind o bază fiscală comună a societăților, denumită în continuare CCTB (Common Corporate Tax base) care să intre în vigoare etapizat începând cu 1 ianuarie 2021 și o nouă propunere de directivă a Consiliului privind CCCTB, care se limitează în prezent la elemente de consolidare.

Propunerea privind CCTB stabilește norme comune privind impozitul pe profit pentru calcularea bazei fiscale a societăților de pe teritoriul UE. Conform acestei propuneri, contribuabilii ar trebui să își calculeze obligațiile fiscale prin aplicarea cotei naționale a impozitului pe profit și a eventualelor credite fiscale (niciunul dintre aceste

⁴ Mihaela Iacob. ”Propunerea de consolidare fiscală” <https://www2.deloitte.com/ro/ro/pages/tax/articles/propunerea-de-consolidare-fiscala-ce-avantaje-ar-avea-grupurile-de-companii.html>-data accesării 09.04.2020

⁵ E. Moraru. ”Aspecte normative cu privire la relansarea CCCTB” p.400 https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/400-404_0.pdf-data accesării:29.04.2020

⁶ ”Impozitarea directă: Impozitarea întreprinderilor și a persoanelor”, <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/ro/sheet/80/impozitarea-directa-impozitarea-intreprinderilor-si-a-persoanelor> - data accesării 13.04.2020

elemente nefăcând parte din domeniul de aplicare al CCTB) aplicabile în statul membru de reședință al acestora.

Normele CCTB și CCCTB ar fi obligatorii pentru o societate din România care îndeplinește cumulativ următoarele criterii:

- este o societate înființată ca societate pe acțiuni, societate în comandită pe acțiuni sau societate cu răspundere limitată;
- este supusă impozitului pe profit;
- este membră a unui grup consolidat în scopuri de contabilitate financiară cu un venit total consolidat al grupului care depășește 750 milioane de euro în exercițiul financiar care precedă exercițiul financiar relevant;
- face parte dintr-un grup de societăți, definit prin cerințe minime de control: mai mult de 50% din drepturile de vot și de deținere, mai mult de 75% din capitalul social sau din drepturile la profit, sau are unul sau mai multe sedii permanente în alte state membre.
- CCTB creează cadrul de determinare a bazei impozabile pentru impozitul pe profit, similar Titlului II din Codul fiscal. Aceasta înseamnă că societățile din U.E. care vor aplica CCTB se vor raporta la aceleași reguli pentru stabilirea rezultatului fiscal⁷. Rămâne însă la latitudinea fiecărui stat să stabilească cota de impozit pe profit aplicabilă. Astfel, deși baza de impozitare a profitului va ține cont de aceleași reguli, cota de impozit pe profit poate fi în continuare diferită de la un Stat Membru la altul, similar situației TVA.

Spre deosebire de versiunea din 2011, noul sistem de impozitare a societăților (CCCTB)⁸:

- va realiza asigurarea unei impozitări efective;
- va asigura sporirea transparenței fiscale;
- va îmbunătăți piața unică, în beneficiul societăților;
- va contribui la combaterea practicilor de evitare a obligațiilor fiscale;
- va înlătura neconcordanțele dintre sistemele naționale de care profită în prezent societățile care practică planificarea fiscală agresivă;
- va sprijini creșterea economică, locurile de muncă și investițiile în UE;
- va oferi societăților norme puternice și previzibile, un cadru de concurență corect și echitabil, costuri reduse și mai puțină birocrație.

Un aspect important de menționat este că formula de calcul a bazei impozabile se determină în funcție de elemente clar definite atât din perspectivă contabilă, cât și din perspectivă fiscală. Se elimină astfel potențiale neconcordanțe ca urmare a politicilor contabile diferite de la un stat U.E. la altul, rezultatul contabil nemaifiind baza de calcul a rezultatului fiscal, însă nu putem vorbi încă despre transpunere, în lipsa unei Directive în vigoare.

Armonizarea regimurilor fiscale a fost unul din obiectivele majore ale U.E., încă de la înființarea acesteia, din 1957, deși a fost demarat în mod concret mult mai târziu. Procesul armonizării fiscale la nivelul U.E. a fost deosebit de anevoios întrucât țările membre s-au opus în permanență transferului de suveranitate în materie fiscală.

Reformele fiscale globale și creșterea economică slabă continuă să aibă un impact puternic asupra peisajului fiscal internațional, determinând unele state să introducă noi

⁷ "Baza fiscală consolidată comună a societăților"-<https://www.consilium.europa.eu/ro/policies/ccctb/> - data accesării 13.04.2020

⁸ E. Moraru."Aspecte normative cu privire la relansarea CCCTB" p. 402, https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/400-404_0.pdf-data accesării:29.04.2020

stimulente fiscale pentru a putea rămâne atractive în această competiție globală. Majoritatea țărilor U.E. au încheiat tratate menite să elimine dubla impunere, dar acestea nu pot acoperi toate impozitele sau toate situațiile transfrontaliere. Uneori s-ar putea chiar să nu fie aplicate în mod eficient în practică. De aceea, Comisia acționează pe mai multe căi pentru a rezolva aceste probleme. Ele merg de la a propune soluții coordonate guvernelor până la introducerea unor acțiuni în justiție, dacă este vorba despre discriminare sau încălcarea legislației U.E.

3. Concluzii

La nivelul Comisiei Europene există discuții și propuneri privind o bază fiscală consolidată comună a societăților, menită să prevadă un set unic de reguli de calculare a bazei fiscale și de consolidare a acesteia pentru societățile care desfășoară activități pe teritoriul comunitar. În 2016 Comisia a prezentat o propunere de directivă a Consiliului privind o bază fiscală comună a societăților, denumită CCTB (Common Corporate Tax base) care să intre în vigoare etapizat începând cu 1 ianuarie 2021 și o nouă propunere de directivă a Consiliului privind o CCCTB (Common Consolidated Corporate Tax base), lansată în 2011 și care se limitează în prezent la elemente de consolidare.

O anumită armonizare a impozitării întreprinderilor poate fi justificată atât pentru a preveni denaturarea concurenței, cât și pentru a evita „concurența fiscală” și, de asemenea, pentru a reduce posibilitățile de manipulare a contabilității, însă nu putem vorbi încă despre transpunere, în lipsa unei Directive în vigoare.

Cotele de impunere a profitului au cunoscut un trend descrescător la nivel european datorită măsurilor adoptate de guvernele naționale pentru stimularea investițiilor și crearea locurilor de muncă. În urma analizelor efectuate rezultă că Malta se situează în partea superioară a clasamentului cotelor de impunere a profitului deținând cea mai ridicată cotă de impozit pe profit, respectiv 35%, iar Ungaria deține cea mai scăzută cotă, respectiv 9%, existând o diferență de mai mult de 25 de puncte procentuale între cele două țări. La nivelul U.E. se aplică o cotă medie de impozitare a profitului de 20,17%, România situându-se sub această medie cu o cotă de 16%. Deși o cotă de impozit pe profit mai mare ca în alte țări poate ridica probleme de colectare, statele din topul clasamentului nu par a avea în plan diminuarea acestei cote.

Contribuția impozitului pe profit la constituirea veniturilor bugetare variază de la o țară la alta, aceasta fiind mai semnificativă la nivelul unor țări precum: Malta, Danemarca, Irlanda, Franța etc, în timp ce statele care au aderat mai târziu dețin o pondere mai redusă a impozitului pe profit în total venituri fiscale.

În România, tranziția la economia de piață cât și obținerea titlului de membru al Uniunii Europene cu drepturi depline în 2007, au determinat o restructurare a sistemului fiscal. De la data aderării legislația din România privind impozitarea companiilor s-a modificat continuu, prevăzând totuși două modalități de impunere distincte în funcție de nivelul activității. Astfel, companiile cu o cifră de afaceri mai mică de un anumit plafon (în prezent, un milion de euro) sunt impozitate cu o cotă de 1% sau 3% aplicată asupra veniturilor, în timp ce firmele cu o cifră de afaceri peste acest plafon sunt impozitate cu o cotă unică de 16% aplicată profitului fiscal. În ultimul deceniu atât plafonul, cât și cotele specifice microîntreprinderilor s-au modificat de multe ori. Nici în privința impozitării profitului modificările Codului fiscal nu au fost puține.

România se caracterizează printr-o lipsă de eficiență în ceea ce privește colectarea impozitelor, printr-o birocrație destul de ridicată, precum și printr-un grad înalt de instabilitate a legislației fiscale.

Referințe

- M. Costea, "Fiscalitate europeană. Note de curs", Editura Hamangiu, 2016
- L. Țâțu, C. Șerbănescu, D. Ștefan, D. Cataramă, A. Nica, E. Miricescu, "Fiscalitate. De la lege la practică", Ediția a VIII-a, Editura All Beck, 2013
- V. N. Popeangă, "Impozitul pe profit și impozitul pe venit în Franța",
- http://www.utgjiu.ro/revista/ec/pdf/200701/99_Popeanga%20Vasile%20Nicolae.pdf
- E. Moraru, "Aspecte normative cu privire la relansarea CCTB",
- https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/400-404_0.pdf
- M. Iacob, "Propunerea de consolidare fiscală",
- <https://www2.deloitte.com/ro/ro/pages/tax/articles/propunerea-de-consolidare-fiscala-ce-avantaje-ar-avea-grupurile-de-companii.html>
- <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/ro/sheet/80/impozitarea-directa-impozitarea-intreprinderilor-si-a-persoanelor>
- <https://www.consilium.europa.eu/ro/policies/ccctb/>

Anexa 1. Evoluția cotelor de impozit pe profit în statele membre în perioada 2016-2020

Nr. crt.	Stat membru	UM	2020	2019	2018	2017	2016
1	Ungaria	%	9	9	9	9	19
2	Bulgaria	%	10	10	10	10	10
3	Irlanda	%	12,5	12,5	12,5	12,5	12,5
4	Cipru	%	12,5	12,5	12,5	12,5	12,5
5	Lituania	%	15	15	15	15	15
6	Germania	%	15	15	15	15	15
7	România	%	16	16	16	16	16
8	Luxemburg	%	17	18	18	19	21
9	Regatul Unit	%	19	19	19	19	20
10	Slovenia	%	19	19	19	19	17
11	Polonia	%	19	19	19	19	19
12	Cehia	%	19	19	19	19	19
13	Letonia	%	20	20	20	15	15
14	Finlanda	%	20	20	20	20	20
15	Estonia	%	20	20	20	20	20
16	Croația	%	20	20	18	18	20
17	Portugalia	%	21	21	21	21	21
18	Slovacia	%	21	21	21	21	22
19	Suedia	%	21,4	21,4	22	22	22
20	Danemarca	%	22	22	22	22	22
21	Grecia	%	24	28	29	29	29
22	Italia	%	24	24	24	24	27,5
23	Olanda	%	25	25	25	25	25
24	Spania	%	25	25	25	25	25
25	Belgia	%	25	25	33	33	33
26	Austria	%	25	25	25	25	25
27	Franța	%	33,33	33,33	33,33	33,33	33,33
28	Malta	%	35	35	35	35	35
Medie generală:			20,17%	20,35%	20,62%	20,48%	21,10%

Sursa: https://ec.europa.eu/taxation_customs/tedb/splSearchForm.html

PRINCIPIILE CONTABILE CARE GUVERNEAZĂ LEASINGUL FINANCIAR SUBSTANCE OVER THE FORM

Flavia IBĂNESCU*
Mihaela Ioana GURĂU

Abstract

Pornind de la ideea că leasingul financiar presupune o formă diferită de finanțare, în această lucrare prezentăm principiile contabile care trebuie respectate la recunoașterea și evaluarea bunurilor economice procurate printr-un contract de leasing financiar.

Ne vom opri cu precădere asupra prezentării principiului contabilizării și prezentării elementelor din bilanț și din contul de profit și pierdere ținând seama de fondul economic al tranzacției sau al angajamentului în cauză cunoscut și sub numele de principiul prevalenței economicului asupra juridicului deoarece face parte din acele principii mai puțin abordate de literatura de specialitate, cea mai cunoscută aplicare a acestuia fiind în cazul leasingului financiar.

Prin prezentul material, urmărim să dezvoltăm viziunea privind principiul prevalenței economicului asupra juridicului și vom exemplifica și analiza câteva situații de aplicare incorectă a acestui principiu, precum și consecințele care decurg din aceasta.

Cuvinte cheie: *leasing financiar, leasing operațional, principiului prevalenței economicului asupra juridicului, principiul contabilității de angajamente, active imobilizate*

1. Introducere

Deseori, companiile trebuie să ia decizii de natură financiară, nu de puține ori fiind nevoite să apeleze la finanțare externă care se poate concretiza în credite bancare sau în leasing financiar sau operațional.

În demersul nostru vom analiza leasingul financiar ca fiind unul dintre cele mai des întâlnite moduri de finanțare în economia modernă punând accent pe principiile contabile care se aplică la recunoașterea și evaluarea operațiilor de leasing financiar.

Reglementările contabile definesc leasingul ca fiind un acord prin care locatorul cedează locatarului, în schimbul unei plăți sau serii de plăți, dreptul de a utiliza un bun pentru o perioadă stabilită.

Leasingul poate îmbrăca două forme: leasing financiar și leasing operațional.

---

* Masterand, Master CAEE, Universitatea „Nicolae Titulescu” din București; (e-mail:flavia.ibanescu@yahoo.com; contact@mihaelagurau.com). Acest studiu a fost elaborat sub coordonarea lect. univ. dr. Mariana Gurau (marianagurau@univnt.ro).

- leasing financiar este operațiunea de leasing care transferă cea mai mare parte din riscurile și avantajele aferente dreptului de proprietate asupra activului;
- leasing operațional este operațiunea de leasing ce nu intră în categoria leasingului financiar.

Conform Ordonanței nr. 51/1997 privind operațiunile de leasing și societățile de leasing, un contract de leasing este recunoscut ca leasing financiar dacă îndeplinește cel puțin una dintre următoarele condiții:

- a. leasingul transferă locatarului titlul de proprietate asupra bunului până la sfârșitul duratei contractului de leasing;
- b. locatarul are opțiunea de a cumpăra bunul la un preț estimat a fi suficient de mic în comparație cu valoarea justă la data la care opțiunea devine exercitabilă, astfel încât, la începutul contractului de leasing, există în mod rezonabil certitudinea că opțiunea va fi exercitată;
- c. durata contractului de leasing acoperă, în cea mai mare parte, durata de viață economică a bunului, chiar dacă titlul de proprietate nu este transferat;
- d. valoarea totală a ratelor de leasing, mai puțin cheltuielile accesorii, este mai mare sau egală cu valoarea de intrare a bunului, reprezentată de valoarea la care a fost achiziționat bunul de către finanțator, respectiv costul de achiziție;
- e. bunurile ce constituie obiectul contractului de leasing sunt de natură specială, astfel încât numai locatarul le poate utiliza fără modificări majore¹.

Pentru recunoașterea inițială și ulterioară în contabilitate a leasingului financiar trebuie avută în vedere respectarea, cu precădere a anumitor principii ale contabilității, ceea ce va constitui tema prezentului studiu, pornind de la faptul că teoria contabilă în domeniul principiilor are un istoric relativ scurt. De asemenea, este cunoscut faptul că în practica contabilă se acordă mai multă atenție fiscalității, contabilitatea fiind considerată doar o tehnică a înregistrării (bookkeeping) fără a se cunoaște importanța regulilor privind recunoașterea și evaluarea.

2. Leasingul financiar și principalele principii contabile aplicabile

În condițiile unei realități economice dinamice, complexe, și nu de puține ori incerte și riscante, contabilitatea se confruntă cu dilema opțiunii între diverse politici, tratamente și baze de măsurare, ținând cont, totodată, și de respectarea principiilor contabile. Alegerile trebuie făcute în așa fel încât să nu fie alterată informația transmisă utilizatorilor situațiilor financiare anuale.

Literatura de specialitate abordează, într-o mare măsură, subiecte legate de principiile contabile – instrumente și pârghii ce contribuie la „construirea” imaginii fidele a poziției financiare, a rezultatului și a modificărilor poziției financiare a unei entități economice. Cei mai mulți autori se opresc cu precădere la studiul principiului prudenței, considerat a avea² „cel mai mare impact asupra acurateții informațiilor transmise de situațiile financiare”.

¹ https://static.anaf.ro/static/10/Anaf/legislatie/OMFP_1802_2014.pdf, accesat la data de 17.03.2020.

² M. Gurău, M. Grigore - The Informational Vocation of Financial Reporting, The 4th International Scientific Session “Challenges of the Knowledge Society” pg 1802 - 1810, Universitatea Nicolae Titulescu, București, 24-25 aprilie 2010, ISBN, ISBN 978-973-129-541-1

Referindu-se la principiile contabile, M. Ristea afirmă că³ „adevărul contabil este un adevăr construit în concordanță cu un set de principii...” cu ajutorul cărora „situațiile financiare se transformă din ceea ce trebuie să fie în ceea ce doresc cei care le întocmesc, pentru a obține avantaje din principiile... existente și/sau ignorând unele dintre ele” sau, am adăuga noi, din insuficiență cunoaștere a acestora.

Principiile contabile pot fi definite ca fiind «convențiile, regulile și procedeele necesare pentru definirea unei practici contabile acceptate la un moment dat»⁴. Vom prezenta în studiul nostru principiile cu cel mai mare impact asupra leasingului financiar cu interpretările aferente⁵. Dintre principiile contabilității, cele de care trebuie să ținem seama la recunoașterea și evaluarea leasingului financiar sunt următoarele:

1. Principiul privind „Contabilizarea și prezentarea elementelor din bilanț și din contul de profit și pierdere ținând seama de fondul economic al tranzacției sau al angajamentului în cauză” este principiul care guvernează leasingul financiar.

Acest principiu presupune că orice tranzacție sau eveniment se înregistrează în contabilitate în conformitate cu fondul și cu realitatea economică, punând în evidență drepturile și obligațiile, precum și riscurile asociate acestor operațiuni.

Până în urmă cu 6 ani acest principiu era cunoscut sub denumirea de “Principiul prevalenței economicului asupra juridicului” sau, în engleză, “substance over the form”.

Considerăm că această sintagmă este mai explicită în recunoașterea leasingului financiar unde bunul care face obiectul finanțării este în proprietatea finanțatorului (proprietar juridic) însă pentru utilizator (proprietar economic) acesta îndeplinește condițiile⁶ pentru a fi recunoscut în categoria activelor, respectiv:

- este o resursă controlată⁷ de entitate deoarece are capacitatea de a obține beneficii economice viitoare *ca urmare a utilizării bunului în funcție de nevoile proprii, fără vreo îngrădire din afară*, și de a restricționa accesul altora la beneficiile respective.
- este evaluat în mod credibil pe baza contractului și facturilor eliberate de finanțator.

Altă situație prevăzută de principiul prevalenței economicului asupra juridicului care se poate reflecta și asupra leasingului financiar este cea referitoare la încadrarea reducerilor primite, la reduceri comerciale sau financiare, situație pe care o vom dezvolta la un principiu prezentat ulterior.

Alte exemple de situații când se aplică principiul prevalenței economicului asupra juridicului pot fi considerate:

---

³ M. Ristea „Prudență și agresivitate în tratamentele contabile” pg 13 – Ed. Tribuna Economică, București, 2008, ISBN 978-973-688-116-9

⁴ Needles Jr., Belverd E.; Anderson, Henry R.; Caldwell, James, C., 2001, p. 9.

⁵ Ne vom limita la prezentarea principiilor în situația leasingului financiar.

⁶ Conform Reglementărilor contabile (OMFP 1.802/2014), un element de imobilizări corporale este **recunoscut** în bilanț atunci când se încadrează definiției dată de referențialul contabil și îndeplinește cele două condiții de recunoaștere a unui activ:

-este probabil ca întreprinderea care îl deține și controlează să obțină beneficii economice viitoare asociate acestuia;

-costul lui poate să fie evaluat în mod fiabil (credibil).

⁷ Conform Reglementărilor contabile (OMFP 1.802/2014), o entitate controlează un activ dacă are capacitatea de a obține beneficii economice viitoare de pe urma resursei de bază și de a restricționa accesul altora la beneficiile respective.

- încadrarea operațiunilor la vânzare în nume propriu sau comision, respectiv consignatie;
- recunoașterea veniturilor, respectiv a cheltuielilor în contul de profit și pierdere sau ca venituri în avans, respectiv cheltuieli în avans;
- încadrarea participațiilor ca fiind deținute pe termen lung sau pe termen scurt;
- recunoașterea participațiilor deținute ca fiind de natura acțiunilor deținute la entități afiliate, a intereselor de participare sau sub forma altor imobilizări financiare.

2. Principiul contabilității de angajamente. Acesta este principiul cu aplicabilitate în toate tranzacțiile economico-financiare. Conform acestui principiu efectele tranzacțiilor și ale altor evenimente sunt recunoscute atunci când tranzacțiile și evenimentele se produc (și nu pe măsură ce numerarul sau echivalentul său este încasat sau plătit) și sunt înregistrate în contabilitate și raportate în situațiile financiare ale perioadelor aferente.

Conform acestui principiu, datoria privind leasingul financiar se recunoaște la momentul primirii facturii, indiferent de momentul achitării acesteia. O altă situație în care trebuie să facem apel la principiul contabilității de angajamente (accrual principle) este reprezentată de eventuala primire a reducerilor comerciale.

3. Principiul prudenței conform căruia activele și veniturile nu trebuie să fie supraevaluate, iar datoriile și cheltuielile, subevaluate.

În cazul leasingului financiar, exercitarea prudenței nu permite subevaluarea deliberată a activului, dar nici supraevaluarea deliberată a datoriilor sau cheltuielilor, deoarece situațiile financiare nu ar mai fi neutre și nu ar mai avea calitatea de a fi credibile. Acest lucru este posibil cu o bună cunoaștere și aplicare a următorului principiu,.

Tot principiul prudenței prevede că în contul de profit și pierdere poate fi inclus numai profitul realizat la data bilanțului.

În cazul leasingului financiar această prevedere se reflectă în modul și momentul de recunoaștere a diferențelor de curs valutar, acolo unde este cazul. Prin urmare, diferențele de curs valutar favorabile sau nefavorabile se recunosc la fiecare factură primită și la fiecare sfârșit de lună (unde este cazul), aceste diferențe nu se recunosc pentru întreaga perioadă de finanțare ci doar pentru perioada curentă.

4. Principiul evaluării la cost de achiziție sau cost de producție. Bunurile achiziționate în regim de leasing financiar se evaluează la costul de achiziție alcătuit din prețul de achiziție din care se scad eventualele reduceri comerciale și la care se adaugă taxele nerecuperabile și cheltuielile conexe.

Costul de achiziție al bunurilor procurate pe baza unui contract de leasing financiar cuprinde prețul de achiziție, comisionul de acordare a finanțării și alte costuri suportate până la data în folosință a bunului. Costurile sunt suportate ulterior, cum sunt dobânzile datorate, diferențele de curs valutar, nu vor fi incluse în costul de achiziție.

Reduceri comerciale pot fi:

- a. rabaturile - se primesc pentru defecte de calitate și se practică asupra prețului de vânzare;
- b. remizele - se primesc în cazul vânzărilor superioare volumului convenit sau dacă cumpărătorul are un statut preferențial; și
- c. risturnele - sunt reduceri de preț calculate asupra ansamblului tranzacțiilor efectuate cu același terț, în decursul unei perioade determinate.

Reduceri comerciale primite ulterior facturării pentru imobilizări corporale se recunosc în contul 475 "Subvenții pentru investiții". Acestea vor fi reluate, de asemenea, în contul de profit și pierdere pe durata de viață rămasă a imobilizărilor respective.

3. Principiul prevalenței economicului asupra juridicului

În unele situații, pot exista diferențe între conținutul economic al unor operațiuni și forma juridică sub care sunt consemnate în documente și de aceea nerespectarea acestui principiu poate determina riscuri legate de reclasificarea unor operațiuni, fapt care poate avea implicații contabile și fiscale nedorite la nivel de entitate.

Practica a pus în evidență faptul că, în unele cazuri principiul prevalenței economicului asupra juridicului nu a fost înțeles, nefiind aplicat sau, dimpotrivă, unele entități au făcut „abuz” de acest principiu.

Ca urmare, am ales ca temă a cercetării principiul prevalenței economicului asupra juridicului deoarece utilizatorii de informații contabile trebuie să cunoască cât mai multe aspecte legate de situațiile în care se face apel la acest principiu și să înțeleagă că aplicarea corectă a acestuia poate să aibă impact asupra informațiilor oferite de situațiile financiare, de la modificarea poziției financiare, implicit a capitalurilor proprii, până la modificarea rezultatului contabil, cu consecințe fiscale inclusiv .

Lucrarea de față are la bază cercetarea normată. În acest sens principalele materiale studiate sunt Standardele Internaționale de Contabilitate (IAS) și Ordinul ministrului finanțelor publice nr. 1802/2014 pentru aprobarea Reglementărilor contabile privind întocmirea situațiilor financiare anuale simplificate și a situațiilor financiare anuale consolidate, precum și diverse lucrări de specialitate.

Respectarea de către entitățile din România a principiului prevalenței economicului asupra juridicului este impusă de reglementările contabile în acord cu legislația în domeniul contabil din Uniunea Europeană.

Reglementările contabile naționale în vigoare prevăd ca elementele prezentate în situațiile financiare anuale să fie evaluate în conformitate cu principiile contabile generale, și anume: principiul continuității activității, principiul permanenței metodelor, principiul prudenței, principiul contabilității de angajamente, principiul evaluării separate a elementelor de active și de datorii, principiul intangibilității, principiul necompensării, principiul pragului de semnificație, principiul contabilizării și prezentării elementelor din bilanț și din contul de profit și pierdere ținând seama de fondul economic al tranzacției sau al angajamentului în cauză (principiul prevalenței economicului asupra juridicului) și Principiul evaluării la cost de achiziție sau cost de producție.

Principiul prevalenței economicului asupra juridicului a fost introdus pentru prima dată în legislația contabilă din România prin *Reglementările contabile armonizate cu Directiva a IV-a a Comunităților Economice Europene și cu Standardele Internaționale de Contabilitate*, aprobate prin Ordinul ministrului finanțelor publice nr. 94/2001⁸.

Prin ordinul menționat, s-a preluat în legislația contabilă națională și *Cadrul general de întocmire și prezentare a situațiilor financiare* elaborat de Comitetul pentru Standarde Internaționale de Contabilitate, acesta cuprinzând inclusiv referințe la principiul prevalenței economicului asupra juridicului.

Cadrul general al IASB face referire la prevalența economicului asupra juridicului (substance over form), arătând că fondul tranzacțiilor sau a altor evenimente nu este întotdeauna în concordanță cu ceea ce transpare din forma lor juridică sau convențională, iar pentru ca informația să prezinte, credibil, evenimentele și tranzacțiile pe care își propune să le reprezinte, este necesar ca acestea să fie contabilizate și prezentate în concordanță cu fondul lor și cu realitatea economică, și nu doar cu forma lor juridică.

⁸ Ordinul ministrului finanțelor publice nr. 94 din 29 ianuarie 2001 pentru aprobarea Reglementărilor contabile armonizate cu Directiva a IV-a a Comunităților Economice Europene și cu Standardele Internaționale de Contabilitate, M.O. nr. 85 din 20 februarie 2001

În Cadrul general de întocmire și prezentare a situațiilor financiare, prevalența economicului asupra juridicului nu este ridicată la rang de principiu ci este considerată o caracteristică calitativă a situațiilor financiare .

Ulterior, principiul prevalenței economicului asupra juridicului a fost preluat și în celelalte reglementări contabile emise de Ministerul Finanțelor Publice, respectiv Ordinul ministrului finanțelor publice nr. 1752/2005⁹ pentru aprobarea *Reglementărilor contabile conforme cu directivele europene, cu modificările și completările ulterioare*, în vigoare până la 31 decembrie 2009 și Ordinul ministrului finanțelor publice nr. 3055/2009¹⁰ pentru aprobarea *Reglementărilor contabile conforme cu directivele europene*, în vigoare de la 1 ianuarie 2010. De asemenea, reglementările contabile emise de instituțiile cu atribuții de reglementare în domeniul contabilității, respectiv Banca Națională a României, Comisia de Supraveghere a Asigurărilor, Comisia de Supraveghere a Sistemului de Pensii Private, Comisia Națională a Valorilor Mobiliare, au prevederi explicite referitoare la prevalența economicului asupra juridicului.

Principiul prevalenței economicului asupra juridicului presupune că prezentarea valorilor din cadrul elementelor din bilanț și contul de profit și pierdere se face ținând seama de fondul economic al tranzacției sau al operațiunii raportate, și nu numai de forma juridică a acestora.

Respectarea acestui principiu are drept scop înregistrarea în contabilitate și prezentarea fidelă a operațiunilor economico-financiare, în conformitate cu realitatea economică, punând în evidență drepturile și obligațiile, precum și riscurile asociate acestor operațiuni.

Înregistrarea tranzacțiilor în funcție de conținutul economic și nu de forma lor legală reprezintă un element cheie în raportarea unei informații de încredere.

Pentru marea majoritate a tranzacțiilor nu există nici o diferență între cele două aspecte economic și juridic, dar pentru alte tranzacții există această separație, și aceasta dă naștere unei probleme de raționament ce constă în recunoașterea sau nerecunoașterea unui activ sau unei datorii.

În practică, principiul prevalenței economicului asupra juridicului se aplică cu predilecție pentru anumite tipuri de operațiuni, unele dintre acestea referindu-se la:

- încadrarea, de către utilizatori, a contractelor de leasing în leasing operațional sau financiar;
- încadrarea operațiunilor de vânzare ca fiind în nume propriu, comision sau consignație;
- recunoașterea veniturilor, respectiv a cheltuielilor în contul de profit și pierdere sau ca venituri în avans, respectiv cheltuieli în avans;
- încadrarea participațiilor ca fiind deținute pe termen lung sau pe termen scurt;
- recunoașterea participațiilor deținute ca fiind de natura acțiunilor deținute la entități afiliate, a intereselor de participare sau sub forma altor imobilizări financiare;
- încadrarea reducerilor acordate, respectiv primite, la reduceri comerciale sau financiare.

⁹ Ordinul ministrului finanțelor publice nr. 1752/2005 pentru aprobarea *Reglementărilor contabile conforme cu directivele europene*, M.O. nr. 1080 din 30 noiembrie 2005, cu modificările și completările ulterioare

¹⁰ Ordinul ministrului finanțelor publice nr. 3055/2009 pentru aprobarea *Reglementărilor contabile conforme cu directivele europene*, Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 766 din 10 noiembrie 2009

4. Riscurile neaplicării adecvate principiului prevalenței economicului asupra juridicului

Așa cum se prevede în legislația contabilă națională, este necesar ca operațiunile și tranzacțiile economice să fie consemnate în documente justificative astfel încât acestea să reflecte realitatea.

Aplicarea principiului prevalenței economicului asupra juridicului (contabilizarea și prezentarea elementelor din bilanț și din contul de profit și pierdere ținând seama de fondul economic al tranzacției sau al angajamentului în cauză) reprezintă, în fond, o cerință de a se prezenta fidel în contabilitate operațiunile, chiar și atunci când modul de consemnare în documente justificative nu este în deplină concordanță cu fondul economic și nu trebuie considerată ca o posibilă ”exceptare legală” de la obligația entităților de a consemna în documente, evenimentele și operațiunile întocmai cum acestea se produc.

Vom exemplifica în continuare câteva din situațiile în care se aplică acest principiu, precum și eventualele riscuri sau consecințe ale reclassificării operațiunilor.

a) încadrarea, de către utilizatori, a contractului de leasing ca fiind leasing operațional sau financiar

În ultimii ani în România, asistăm la o extindere a ariei de aplicare a contractelor de leasing financiar, iar practica contabilă a acestor tranzacții a determinat o recunoaștere chiar și din partea juriștilor a aplicării principiului prevalenței economicului asupra juridicului, mai cu seamă la instituțiile de credit și financiare.

Reglementările contabile naționale prevăd criteriile în funcție de care un contract de leasing se încadrează ca fiind de leasing operațional sau financiar. Entitățile care au calitatea de utilizator întâmpină dificultăți la înregistrarea în contabilitate a contractelor de leasing încheiate, deoarece în unele cazuri, contractele nu cuprind suficiente elemente pentru a stabili natura lor sau cuprind elemente mixte caracteristice atât contractelor de leasing operațional, cât și celor de leasing financiar.

Poate exista situația, în care o entitate a încheiat un contract de leasing operațional care cuprinde însă și clauze specifice leasingului financiar și consideră contractul ca fiind de natura leasingului operațional. Entitatea înregistrează în contabilitate potrivit reglementărilor contabile naționale aplicabile ratele scadente la plată, în conturi de cheltuieli, iar ratele neajunse la scadență în conturi în afara bilanțului.

La sfârșitul exercițiului financiar, cu ocazia auditului statutar, auditorii au analizat contractul și au stabilit că acesta este contract de natura leasingului financiar, îndeplinind fără rezerve condițiile prevăzute de reglementările contabile.

În consecință, fiind vorba de o eroare, entitatea va reclassifica contractul de leasing din leasing operațional în leasing financiar, va storna din conturile de cheltuieli valoarea redevențelor plătite și va înregistra bunurile ce fac obiectul contractului – de obicei imobilizări corporale, calculând amortizarea corespunzătoare pentru perioada de la achiziție până la data întocmirii situațiilor financiare anuale. Astfel de recalculări au și influență fiscală, pentru că, de regulă, valoarea redevențelor plătite în cazul leasingului operațional este mai mare decât valoarea amortizării calculate conform politicilor contabile adoptate de entitate și legislației fiscale.

De asemenea, în practică există unele contracte care conțin atât clauze specifice leasingului financiar, cât și contractelor de vânzare cu plata în rate.

Unele dintre cele mai complexe contracte sunt cele întâlnite în domeniul imobiliar, aceste contracte derulându-se, de regulă, pe perioade îndelungate.

Astfel de operațiuni constau în închirierea de spații de către o entitate în baza unui contract de promisiune de vânzare, care se derulează pe un anumit număr de ani, pentru care chiriașii plătesc periodic avansuri pe toată perioada contractului. Transferul dreptului de proprietate are loc la data achitării integrale de către chiriași a prețului care este ferm și pentru care nu se percep dobânzi.

La sfârșitul contractului, după ce acesta a fost achitat integral, se transferă dreptul de proprietate prin încheierea unui contract de vânzare - cumpărare.

Din punct de vedere juridic, promisiunea bilaterală de vânzare-cumpărare reprezintă angajamentul prin care ambele părți se obligă să încheie în viitor, la un preț stabilit, un contract de vânzare-cumpărare.

Din punct de vedere contabil, *Reglementările contabile* precizează că o promisiune de vânzare nu generează contabilizarea de venituri.

Plata unor sume periodice, în baza unui contract care dă dreptul de proprietate chiriașului la achitarea în totalitate a valorii bunurilor, este un element specific contractelor de leasing, dar societatea comercială respectivă nu are posibilitatea, conform legislației, să efectueze operațiuni de leasing, nefiind instituție autorizată în acest scop.

Vânzarea cu plata în rate a bunurilor presupune că transferul dreptului de proprietate și ieșirea din evidență a acestora au loc, de regulă, la data vânzării, entitatea evidențiind în contabilitate o creanță și un venit.

Având în vedere că astfel de contracte sunt de valori considerabile, este foarte importantă încadrarea din punct de vedere juridic a acestora, înregistrarea în contabilitate fiind determinată de aspectele juridice.

b) recunoașterea în contabilitate a contractelor de concesiune

Potrivit reglementărilor contabile naționale aplicabile, concesiunile primite se reflectă ca imobilizări necorporale atunci când contractul de concesiune stabilește o durată și o valoare determinate pentru concesiune.

Atunci când în contractul de concesiune se prevede plata unei redevențe/chirii și nu o valoare amortizabilă, în contabilitatea entității care primește concesiunea se reflectă cheltuiala reprezentând redevența/chiria, fără recunoașterea unei imobilizări necorporale.

În practică există "contracte de concesiune" care nu cuprind elemente sau prevederi pentru a fi astfel clasificate. De cele mai multe ori, contractele cuprind perioada pentru care este încheiat contractul și redevența de plătit anual, cu termene de plată în cursul anului. În astfel de cazuri, unele entități au înmulțit redevența anuală de plată cu numărul de ani aferenți perioadei contractului, rezultând o valoare care a fost înregistrată în contabilitate ca imobilizare necorporală, pe care o amortizează pe durata contractului și o datorie care, dacă este exprimată în valută sau este decontată în lei în funcție de cursul unei valute, se actualizează periodic.

Datorită faptului că datoria în valută se evaluează periodic (lunar începând cu anul 2010), și faptului că au fost, în timp, fluctuații însemnate ale cursului de schimb valutar, s-a ajuns la situația în care există diferențe semnificative între valoarea rămasă neamortizată a imobilizării necorporale și valoarea datoriei (de regulă datoria fiind mai mare datorită evaluărilor periodice).

Consecința înregistrării unei astfel de operațiuni, este că entitățile au prezentat în bilanț datorii supraevaluate care cuprind și redevențele aferente perioadelor viitoare, neajunse la scadență.

c) recunoașterea activelor ca fiind active pe termen lung (active imobilizate) sau active circulante

Încadrarea activelor ca fiind active imobilizate sau active circulante se efectuează în funcție de destinația acestora și intenția de păstrare (mai mare sau mai mică de un an), potrivit reglementărilor contabile naționale conforme cu directivele europene.

De exemplu, o clădire achiziționată se încadrează la imobilizări corporale - dacă îndeplinește criteriile de recunoaștere prezentate de reglementările contabile, respectiv la stocuri dacă este destinată vânzării sau dezafectării.

Înregistrarea unui activ la imobilizări corporale are drept consecințe prezentarea în bilanț la active imobilizate, evaluarea sau reevaluarea potrivit reglementărilor contabile și politicilor contabile adoptate de entitate, precum și amortizarea acestuia.

Înregistrarea activului la stocuri presupune prezentarea în bilanț la active circulante și evaluarea în mod corespunzător acestei categorii, precum și faptul că aceasta nu se amortizează.

Cele două variante au efect asupra structurii activului ceea ce influențează și indicatorii economico-financiar calculați pe baza informațiilor oferite de situațiile financiare.

d) recunoașterea titlurilor primite gratuit ca fiind pe termen lung sau pe termen scurt

Potrivit reglementărilor contabile naționale, titlurile primite gratuit și deținute pe termen lung, sunt prezentate în bilanț la imobilizări financiare și în capitaluri proprii, în timp ce titlurile pe termen scurt primite gratuit sunt prezentate la active circulante și în contul de profit și pierdere (înregistrare în cont de venituri).

Criteriul în funcție de care titlurile sunt clasificate ca fiind pe termen lung sau pe termen scurt este intenția de păstrare a acestora. În cazul în care valoarea titlurilor este semnificativă, neprezentarea în mod corespunzător în bilanț și în conturile de capitaluri proprii ținând seama de toate informațiile disponibile, poate influența indicatorii economico-financiar calculați pe baza datelor din situațiile financiare anuale.

5. Concluzii

Principiul contabilizării și prezentării elementelor din bilanț și din contul de profit și pierdere ținând seama de fondul economic al tranzacției sau al angajamentului în cauză (principiul prevalenței economicului asupra juridicului) cere să se acorde prioritate substanței economice a operațiunilor economico-financiare. Astfel, deși aplicarea acestui principiu este necesară în unele cazuri pentru a realiza o prezentare corespunzătoare în situațiile financiare anuale a evenimentelor și tranzacțiilor entității, pot exista riscuri determinate de reclasificarea unor operațiuni, fapt pentru care managementul trebuie să ia măsuri pentru reducerea acestor riscuri.

Am ales ca temă a cercetării principiile contabile aplicabile în cazul leasingului financiar și, cu precădere, a principiului contabilizării și prezentării elementelor din bilanț și din contul de profit și pierdere ținând seama de fondul economic al tranzacției sau al angajamentului în cauză deoarece utilizatorii de informații contabile trebuie să cunoască cât mai multe aspecte legate de situațiile în care se face apel la acest principiu și să înțeleagă că aplicarea corectă a acestuia poate să aibă impact asupra informațiilor oferite de situațiile financiare, de la modificarea poziției financiare, implicit a capitalurilor proprii, până la modificarea rezultatului contabil.

Cu convingerea că prezenta lucrare va fi de ajutor utilizatorilor de informații contabile, ne propunem ca, din aceeași perspectivă, cea a efectului asupra imaginii fidele, să efectuăm în viitor un studiu și asupra principiului permanenței metodelor.

Referințe

- Anca Bratu, Mariana Gurău - Contabilitatea financiară a entităților economice necotate la bursă - Editura Universității din București, 2019
- Mariana Gurău, Maria Grigore - The Informational Vocation of Financial Reporting, The 4th International Scientific Session “Challenges of the Knowledge Society” pg 1802 - 1810, Universitatea Nicolae Titulescu, București, 24-25 aprilie 2010, ISBN, ISBN 978-973-129-541-1
- Mariana Gurău, Mihaela Ioana Gurău - Contabilitatea în era economiei digitale Politici și proceduri contabile - Editura Universității din București, 2020
- Needles Jr., Belverd E.; Anderson, Henry R.; Caldwell, James, C., 2001
- Mihai Ristea - Prudență și agresivitate în tratamentele contabile – Ed. Tribuna Economică, București, 2008, ISBN 978-973-688-116-9
- Ordinul ministrului finanțelor publice nr. 94 din 29 ianuarie 2001 pentru aprobarea Reglementărilor contabile armonizate cu Directiva a IV-a a Comunităților Economice Europene și cu Standardele Internaționale de Contabilitate, M.O. nr. 85 din 20 februarie 2001
- Ordinul ministrului finanțelor publice nr. 1752/2005 pentru aprobarea Reglementărilor contabile conforme cu directivele europene, M.O. nr. 1080 din 30 noiembrie 2005, cu modificările și completările ulterioare
- Ordinul ministrului finanțelor publice nr. 3055/2009 pentru aprobarea Reglementărilor contabile conforme cu directivele europene, Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 766 din 10 noiembrie 2009
- Ordinul ministrului finanțelor publice nr. 1802 din 29 decembrie 2014 pentru aprobarea Reglementărilor contabile privind situațiile financiare anuale individuale și situațiile financiare anuale consolidate, Monitorul Oficial nr. 963 din 30 decembrie 2014
- https://static.anaf.ro/static/10/Anaf/legislatie/OMFP_1802_2014.pdf

IMPLICAȚIILE PARADISURILOR FISCALE ÎN DOMENIUL ECONOMIC ȘI JURIDIC

Izabela IBĂNESCU*

Abstract

Paradisurile fiscale reprezintă o practică în economiile internaționale, prin care se încearcă obținerea unei fraudări fiscale la nivel internațional. Din cauza impactului negativ resimțit, se dau naștere unor întrebări privind procedeele favorabile prin care să se diminueze aceste distorsiuni la nivel microeconomic și macroeconomic.

Drept urmare, prezenta lucrare are drept scop prezentarea principalelor forme de paradisuri fiscale, precum și măsurile ce pot fi luate pentru combaterea și înlăturarea acestor practici nesănătoase ale economiei la nivel global.

Cuvinte cheie: *paradis fiscal, offshore, impozite, taxe, investiții străine.*

1. Introducere

Paradisul fiscal este un stat, o țară sau un teritoriu, unde sunt în vigoare legi fiscale deosebit de favorabile pentru constituirea sediului social al persoanelor juridice și fizice ce doresc să achite un impozit mai scăzut. În limbajul uzual, paradisurile fiscale sunt acele state ce oferă o gamă variată de avantaje fiscale corporațiilor offshore înregistrate pe acest teritoriu”¹

Drept urmare, conceptul de paradis fiscal reprezintă un temă importantă atât pentru organismele decidente, cât și pentru mediul academic. Astfel, se conturează modalitățile prin care nerezidenții încearcă evitarea datoriilor fiscale.

De aceea, conceptul de paradis fiscal prezintă interes la nivel european, precum și la nivel internațional prin adoptarea unor mijloace de combatere a acestor dezechilibre economice voite. Lucrarea prezentă arată că aceste activități infraționale sunt încă un subiect actual.

2. Noțiunea și caracteristicile paradisurilor fiscale

Încă din cele mai vechi timpuri, omul a încercat diferite soluții să scape din calea autorității fiscale. Odată cu creșterea comerțului internațional, au început să apară și

---

*Masterand, Facultatea de Economie și Administrarea Afacerilor, specializarea Contabilitatea și Auditul Entităților Economice, Universitatea “Nicolae Titulescu” din București; (e-mail: izabela.ibanescu@yahoo.com). Acest studiu a fost elaborat sub coordonarea Lect. univ. dr. Mariana Gurău, e-mail: marianagurau@univnt.ro).

¹ J.M. Rosenberg, *Dicționar Internațional de Administrație și Finanțe*, Ed. Universal Dalsi, București, 2000;

restricții și limitări ordonate de conducătorii din acea vreme, ajungându-se astfel la apariția și concretizarea teritoriilor offshore.²

„Metodele de evitare a impunerii fiscale din acea perioadă, folosite de negustorii acelor vremuri, cuprind într-un context mai restrâns chiar sensul denotativ al termenului „offshore”, care într-o traducere liberă înseamnă realizarea tranzacțiilor comerciale în largul marilor sau a oceanelor, departe de taxele fiscale de pe țarm.”³

Apariția sistemelor fiscale mai mult sau mai puțin favorizante s-a concretizat odată cu valul de reacții împotriva taxelor, declanșat la nivel mondial după cel de-Al Doilea Război Mondial, când economia statelor marcate de război a intrat în refacere. În Europa, creșterea taxelor a fost cauzată de costurile mari ale războiului, ce au scos la iveală conflictele dintre clasele sociale.⁴

„Într-o eră a globalizării, afacerile legale și cele ilegale sunt din ce în ce mai mult într-o strânsă conexiune; astfel, crima organizată investește în afaceri ilegale, apoi analizează resursele financiare obținute și redirecționează către economia neagră (ilegală) prin controlarea băncilor și a societăților implicate în spălarea banilor murdari. Instituțiile bancare au fost dintotdeauna un pilon al lanțului furnizării de capital către paradisurile fiscale, pretinzând faptul că tranzacțiile desfășurate au caracter legal și sunt efectuate cu bună-credință. Mai mult decât atât, băncile sunt cele care finanțează prin acordarea de credit cu dobânzi ridicate, activitățile criminale în scopul unor comisioane uriașe, în detrimentul unor investiții productive legale în industrie sau agricultura.”⁵

Printre caracteristicile paradisurilor fiscale, se enumeră următoarele:

- există un nivel de impunere deosebit de scăzut față de statul de proveniență al investitorului;
- se asigură secretul operațiunilor bancare și financiare la cote ridicate;
- este foarte bine dezvoltată infrastructura de transport și de comunicare;
- sunt implementate strategii fiscale fiabile care duc la micșorarea sarcinii fiscale;
- există viziune către acceptarea de capital strain;
- se asigură de către autoritățile centrale o stabilitate politică și economică.⁶

„O întreprindere exercită în două moduri activitățile sale în străinătate. Ea poate să realizeze tranzacții în monede străine sau ea poate să aibă activități în străinătate. Pentru ca tranzacțiile în monede străine și activitățile în străinătate să poată fi incluse în situațiile financiare ale unei întreprinderi, tranzacțiile vizate și situațiile financiare ale activităților în străinătate trebuie să fie convertite în moneda de prezentare a întreprinderii.”⁷

Folosit cu înțeles uzual, termenul de paradis fiscal înseamnă un teritoriu în care sistemul de impozitare este unul deosebit de scăzut sau inexistent. Literatura de specialitate internațională definește paradisul fiscal ca fiind un teritoriu în care persoanele fizice și/sau juridice sunt supuse impozitării mai puțin. Sensul denotativ al termenului de „paradis

² A se vedea Daniela Iuliana Radu, Dan Drosu Șaguna, *Paradisurile fiscale. Implicații economico-juridice*, Ed. C.H. Beck, București, 2016, p. 3;

³ Daniela Iuliana Radu, Dan Drosu Șaguna, *Paradisurile fiscale. Implicații economico-juridice*, Ed. C.H. Beck, București, 2016, p. 4;

⁴ A se vedea Daniela Iuliana Radu, Dan Drosu Șaguna, *op. cit.*, p. 7;

⁵ Daniela Iuliana Radu, Dan Drosu Șaguna, *op. cit.*, p. 9;

⁶ Idem, p. 19;

⁷ Nicolae Feleagă, Liliana Malciu, *Politici și opțiuni contabile (Fair Accounting versus Bad Accounting)*, Ed. Economică, București, 2002, p. 273;

fiscal” este preluat din limba engleză „tax-heaven”, ce înseamnă „port fiscal” sau „refugiu”.⁸

3. Cazuri de jurisdicții offshore

3.1. Cazul HSBC Holdings PLC

La 3 martie 1865, în Insulele Britanice și apoi în aprilie, în Shanghai, a fost fondată Hong Kong și Shanghai Banking Corporation (HSBC). În anul 1980, a cumpărat 51% dintre acțiunile Marine Midland Bank (SUA), urmând ca în 1987 să dețină proprietatea deplină. În anul 1981 a fost înființată în Regatul Unit HSBC Holdings plc, ca societate mamă pentru Hong Kong și Shanghai Banking Corporation. Revista Bloomberg acuză în anul 2005, că societatea spală bani pentru dealerii de droguri, iar în 2007, HSBC închide sucursalele din HSBC Finanțe din SUA.⁹

Grupul HSBC Holdings a rezistat crizei financiare din perioada 2007-2010, mai bine decât celelalte bănci de la nivel mondial. Atunci când Trezoreria Majestății sale a cerut băncilor aflate în Marea Britanie să crească capitalul, în octombrie 2007, HSBC a transferat la Londra 750 milioane de lire sterline în doar câteva ore.¹⁰

În 2011, holdingul propune o nouă strategie de afaceri și reduce operațiunile privind sectorul comerțului cu amănuntul. Următorul an, HSBC a fost audiat de subcomitetul permanent al Senatului Statelor Unite în ceea ce privește practicile acesteia de spălare de bani. Se ajunge la concluzia că holdingul a transferat 7 miliarde de dolari către filialele sale din Statele Unite, în bancnote mexicane. Au fost dovezi că o valoare importantă din acest total avea legătură cu traficul de droguri, având la bază finanțarea terorismului și scopul de a ocoli legile și organele competente.¹¹

O filială a holdingului din Marea Britanie, transferă în iunie 2014, 4,2 miliarde de lire sterline către o altă companie bancară, Swiss Re din Elveția. International Consortium of Investigative Journalists prezintă informații despre afaceri nu tocmai legale ale HSBC ce evită rigorile legii, afaceri ce se desfășoară prin intermediul tranzacțiilor bancare realizate prin conturile băncii din Elveția. Această bancă elvețiană a ajutat peste 100.000 de persoane și societăți din 200 de state să ocolească reglementările fiscale, ascunzând identitatea deponenților, conform unor informații publicate de International Consortium of Investigative Journalists.¹²

Holdingul HSBC este investigat în prezent în țări ca Franța, SUA, Marea Britanie și altele, după ce a recunoscut că a permis ca unii dintre clienții săi să înșele fiscal prin intermediul departamentului private banking din Elveția. HSBC colaborează cu organele competente care investighează problemele de natură fiscală.¹³

3.2. Cazul Franklin Jurado

Franklin Jurado, absolvent de Harvard, reușește să fie unul dintre cele mai interesante cazuri de condamnări din Statele Unite. Economistul a elaborat 4 scheme

⁸ A se vedea Daniela Iuliana Radu, Dan Drosu Șaguna, *op. cit.*, p.10;

⁹ Idem, p. 101;

¹⁰ Ibidem;

¹¹ Ibidem;

¹² Ibidem;

¹³ Ibidem;

meticuloase prin care conferea legalitate traficului de droguri și proteja sumele obținute de confiscare. A reușit să spele sume uriașe de bani pentru Jose Santacruz Londono, membru de bază al Cartelului Cali.¹⁴

Prima etapă o constituia un depozit inițial, în Panama, din cauza faptului că banii erau foarte „fierbinți”, se aflau foarte aproape de originea lor. În a doua etapă, Franklin Jurado transfera banii din Panama în Europa. Avea deschise 100 de conturi, unde transfera dolarii americani din băncile panameze, la cele 69 de bănci din 9 țări: Marea Britanie, Austria, Danemarca, Germania, Franța, Italia, Ungaria, Luxemburg, Monaco, unde erau constituite depozite între 500.000 și 1.000.000 de dolari. Următoarea etapă era să ascundă identitatea deținătorului contului, transfera bani în conturile unor cetățeni europeni, cu nume diverse: Peter Hoffman, Hanikka Schimdt, pentru a evita să atragă atenția cu nume hispanice sau columbiene. Ultima etapă era constituită de întoarcerea fondurilor columbiene, prin intermediul unor companii de fațadă care realizau investiții în afacerile legale ale lui Jose Santacruz, de exemplu: companii de construcții, companii imobiliare, farmaceutice, restaurante.¹⁵

Franklin Jurado a reușit să spele 30 de milioane de franci francezi, apelând la conturile deschise la băncile din Franța. A căutat și a identificat instituții financiare care erau orientate spre spălarea de bani. Paradisurile fiscale sunt orientate spre activitatea bancară, întrucât scopul este să încurajeze activitățile bancare externe, făcându-se o distincție de regim juridic între cei rezidenți și cei nerezidenți.¹⁶

4. Modele de paradisuri fiscale

4.1. Paradisuri fiscale majore

Singapore

Singapore este o republică ce are un sistem parlamentar de guvernare. La data de 9 august 1965, după ce și-a câștigat independența, aceasta a adoptat modelul Westminster. Astăzi, la ora actuală, în Singapore se evidențiază trei ramuri ale guvernului: judiciară, legislativă, executivă.¹⁷

Privind latura juridică, Singapore adoptă sistemul comun de drept, în situația în care hotărârile instanțelor superioare reprezintă precedent cu caracter obligatoriu pe terenuri având statut egal ori mai mic în jurisdicția lor, față de sistemul juridic de drept civil în Europa continentală. Înaintea Codului Penal actual a fost Codul Penal indian, ce s-a adoptat când Singapore a fost colonie a Coroanei Britanice.¹⁸

În ceea ce privește latura fiscalității, impozitul pe venit este solicitat pentru toate veniturile realizate pe teritoriul țării, dar și veniturile realizate din activități desfășurate în afara statului Singapore. Însă, o companie străină care nu funcționează pe teritoriul singaporez nu este impozitată pentru sursele străine de venituri aduse în Singapore.¹⁹

---

¹⁴ Idem, p. 95;

¹⁵ Idem, p. 96;

¹⁶ Idem, p.203-204;

¹⁷ Idem, p. 204;

¹⁸ Ibidem;

¹⁹ Ibidem;

O societate este prezumată a fi rezidentă în Singapore, atunci când controlul și gestiunea activității se exercită pe teritoriul statului Singapore. Nu prezintă relevanță locul de înființare al companiei. Remitențele de venituri externe care iau forma dividendelor, profiturilor de ramură și a veniturilor pe servicii, adică venituri din străinătate, de la societăți din statul singaporez, sunt scutite de impozit. În situația în care se fac transferuri de venituri, societățile pot beneficia de scutirea de impozit. Singapore reprezintă un lider în serviciile financiare din zona Asia-Pacific, precum și un centru internațional pentru domeniul bancar și financiar. La nivel mondial, Singapore ocupă locul 4 ca centru financiar, alături din cele 79 de centre financiare studiate la nivel mondial de Global Financial Centres Index Survey 2013.²⁰

Băncile singaporeze se caracterizează ca fiind bănci ce oferă servicii de înaltă calitate, foarte stabile, existând de peste 18 ani pe piață, familiarizate cu ideea de „offshore”, serviciile acestora se pot compara cu cele ale băncilor vestice europene, dar cu tarife mult mai mici decât ale acestora din urmă. Printre produsele și serviciile oferite de statul Singapore se situează și politica bancară, politica schimbului valutar și instrumentele derivate privind gestionarea activelor și de asigurări. Sistemul de private banking, gestionarea averii, managementul riscului au apărut ca reprezentând arii de creștere majore, coroborate cu reputația statului singaporez pentru confidențialitate, încredere și secretul operațiunilor bancare, dar și boom-ul economic din zonă, mai ales în China și în India.²¹

4.2. Paradisuri fiscale semnificative

Costa Rica

Costa Rica are un grad ridicat de anonimat, secretul bancar este recunoscut în legislația sa națională, nu există absolut nicio obligație prin care se poate dezvălui beneficiarul unei companii.²²

Companiile din statul costarican nu sunt obligate să plătească impozit pe veniturile obținute în afara țării. Rata maximă de impozitare este aproximativ 30%, nefiind taxe de oraș ori de stat, iar impozitele pe proprietate sunt reduse. Impozitul pe venit personal se impune doar la salarii mai mari de 750 dolari americani pe lună. Iar persoanele care exercită activități independente pot să obțină până la 3.000 de dolari pe an, nefiind obligați să plătească impozite. În situația în care o companie obține venituri mai mari de 100.000 de dolari, atunci îi este impus un impozit de 30%, procentul aplicându-se la un venit net, adică după toate cheltuielile. Astfel, este chiar simplu să întemeiezi o societate offshore în statul Costa Rica, precum societățile anonime, în ideea de a adăposti câștiguri financiare și de a plăti, cu siguranță, mai puține taxe.²³

Corporațiile acestea offshore sunt folosite în scopul unor tranzacții de afaceri în Costa Rica, cât și în străinătate, tocmai pentru că acest tipar de societate este văzut ca o entitate străină care nu este obligată la nicio taxă în Statele Unite ale Americii. Și, pe deasupra, aceste societăți achită în Costa Rica doar taxe minime sau chiar deloc. Statul a menținut un deficit primar vechi, ce se acoperă printr-o datorie publică nouă care ajunge să crească costurile de servicii. Această situație generează presiune asupra ratelor

²⁰ Idem, p. 204-205;

²¹ Ibidem;

²² Idem, p. 215;

²³ Ibidem;

dobânzilor, precum și abateri care stimulează investițiile speculative. Din cauza unui regim slab de colectare a impozitelor, precum și a unui sistem de impozitare denaturat, Costa Rica a ajuns la un deficit primar.²⁴

Câștigurile de capital se impozitează, „iar pierderile de capital sunt deductibile în cazul în care rezultă din transferul de active amortizabile sau din transferul de active nondepreciabile în cursul operațiunilor ce țin de o meserie sau de afaceri. Câștigurile de capital impozabile sunt tratate ca venituri ordinare și sunt supuse impozitului la cota normală de impozit de profit”.²⁵

Nu se impozitează dividendele plătite între entitățile rezidente, societăți cu răspundere limitată și parteneriatele cu stoc. Dividendelor plătite persoanelor fizice cu domiciliul în stat, nonrezidenților ori a agenților economici non rezidenți li se alocă un impozit cu reținere la sursă de 15%.²⁶

Conform reglementărilor din Legea privind impozitul pe venit, societățile cu sediul în statul Costa Rica cuprind companii constituite și companii ce au sediul permanent pe teritoriul costarican. Legat de semnarea unor acte juridice internaționale privind domeniul fiscal, Costa Rica face parte dintr-un tratat ce privește impozitul pe venit numai cu Spania.²⁷

4.3. Paradisuri fiscale minore

Maldives

Maldives și-a câștigat independența în anul 1965, după ce a fost sub protectoratul Marii Britanii. Este cel mai mic stat din Asia, în ceea ce privește populația și teritoriul. Capitala este la Male, iar limba oficială este divehi. Maldives și-a ales un model politic de republică prezidențială, unde șeful guvernului este chiar președintele țării. Puterea legislativă este deținută de un parlament unicameral.²⁸

Cel mai important sector al economiei statului îl reprezintă turismul, ce ocupă aproximativ 30% din PIB, urmat de industria pescuitului. Agricultură și construirea de bărci și obiecte de artizanat ocupă circa 8% din PIB. Marea majoritate a produselor alimentare și alte bunuri sunt importate.²⁹

Pentru că nu există nici impozit pe venit, nici impozit pe profit, PIB-ul în creștere, precum și nivelul de trai global fac din statul Maldives un mediu de afaceri offshore căutat din ce în ce mai mult de către investitori. Numărul companiilor străine care investesc în Maldives crește în fiecare an. Serviciile preferate sunt în contabilitate, management, transport aerian, stațiune de fabricație. Astfel, Maldives va atrage în continuare investițiile străine pe teritoriul său.³⁰

Veniturile guvernamentale sunt realizate din taxele de import, câștigurile pe întreprinderi de stat, închirieri de leasing pe stațiuni, taxe de turism, etc. Se plătesc taxe de licență pentru autoturisme și pentru bărci. Insulele care nu sunt locuite se închiriază persoanelor fizice contra unor cotizații anuale la guvern. Mai mult de 90% dintre

²⁴ Ibidem;

²⁵ Daniela Iuliana Radu, Dan Drosu Șaguna, *op. cit.*, p. 216;

²⁶ A se vedea Daniela Iuliana Radu, Dan Drosu Șaguna, *op. cit.*, p. 216;

²⁷ Ibidem;

²⁸ Idem, p. 224;

²⁹ Idem, p. 225;

³⁰ Ibidem;

proprietarii acestor insule locuiesc în Male. Investitorii străini beneficiază de un mediu politic și economic transparent. Legea nr. 25/79 privind investițiile străine reglementează în Maldive siguranța investițiilor. Pe deasupra, structurile juridice orientate către dezvoltare, sectorul privat dinamic, mediul comercial liberal creează o zonă de confort pentru comerț și investiții.³¹

„Cu toate acestea, securitatea investițiilor, scutirea de taxe și alte facilități sunt oferite și garantate investitorilor după cum se stipulează în actul de guvernare cu privire la investițiile străine în Maldive.”³²

5. Măsuri privind prevenirea și combaterea practicilor ilicite

Avizul Comitetului Economic și Social European pe tema „Paradisurile fiscale și financiare, o amenințare pentru piața internă a UE” menționează la punctul 2.7, că paradisurile fiscale introduc distorsiuni atât la nivel macro, cât și microeconomic. Așa cum s-a afirmat deja, la nivel macro pot constitui o amenințare la adresa stabilității sistemelor financiare. De asemenea, posibilitatea de a ocoli sau de a sustrage impozitării investițiilor reale și/sau financiare reduce veniturile statului, ceea ce duce la recuperarea inevitabilă a acestora prin impozitarea veniturilor din muncă: paradisurile fiscale constituie așadar o sursă de denaturare a echilibrului just dintre impozitarea capitalului și cea a muncii. La nivel macro, există un dezechilibru între întreprinderile mari, cele mici și microîntreprinderi: într-adevăr, cu cât una dintre cele trei categorii de operatori este mai mică, cu atât posibilitatea de a beneficia de pe urma evaziunii, sau măcar a unei planificări agresive a declarațiilor fiscale, posibilitate oferită de paradisurile fiscale, este mai redusă.³³

În Comunicarea Comisiei către Parlamentul European și Consiliu privind modalitățile concrete de intensificare a luptei împotriva fraudei și evaziunii fiscale, inclusiv în ceea ce privește țările terțe³⁴ la punctul 3.2.3 – combaterea tendințelor și a schemelor de evaziune și fraudă fiscală, se subliniază că este esențial să se elaboreze și să se facă schimb de instrumente, sisteme și metode de lucru care identifică tendințele și schemele care implică fraude și evaziuni fiscale, precum și fraudatori individuali în context transfrontalier. Pentru a realiza acest obiectiv, Comisia își va continua activitatea privind extinderea rapidă a Eurofisc și a sistemului său de avertizare rapidă la domeniul impozitării directe, precum și privind intensificarea tehnicilor de gestionarea a riscurilor. Comisia va propune, de asemenea, un mecanism de reacție rapidă cu privire la cazurile de fraudă privind TVA-ul.

Comisia își va propune, de asemenea, să elaboreze o strategie pentru combaterea planificării fiscale agresive. Aceasta va examina modalitățile de îmbunătățire a accesului la informațiile privind fluxurile monetare, facilitând astfel urmărirea plăților semnificative efectuate prin intermediul conturilor bancare offshore. În cadrul Uniunii Europene, ar trebui să se acorde o atenție deosebită înființării unei echipe de auditori menită să verifice fraudă fiscală transfrontalieră. Ar trebui să se incurajeze creșterea numărului de auditori

³¹ Ibidem;

³² Daniela Iuliana Radu, Dan Drosu Șaguna, *op. cit.*, p. 226;

³³ Avizul Comitetului Economic și Social European pe tema „Paradisurile fiscale și financiare, o amenințare pentru piața internă a UE” (aviz din proprie inițiativă), <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/?uri=CELEX%3A52012IE1289> (accesat la 26.03.2020, ora 18:35);

³⁴ Comunicare a Comisiei către Parlamentul European și Consiliu privind modalitățile concrete de intensificare a luptei împotriva fraudei și evaziunii fiscale, inclusiv în ceea ce privește țările terțe, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/?uri=CELEX%3A52012DC0351> (accesat la 26.03.2020, ora 17:01);

comune periodice, prin utilizarea pe scară largă a dispozițiilor legale existente privind controalele simultane și prin prezența funcționarilor unui stat membru într-un alt stat membru³⁵.

6. Concluzii

Având în vedere situația generală, de impunere fiscală, multe corporații și persoane fizice au ajuns să exploateze jurisdicții care oferă scutiri de dări sau reduceri semnificative ale acestora. Aceste practici frauduloase atent gândite sunt îndreptate spre evaziune fiscală sau spălare de bani. Băncile străine se implică activ, întrucât existența lor facilitează ilegalitățile, de pe urma cărora sunt câștiguri uriașe.

Aceasta este cauza pentru care autoritățile cooperează în vederea întreprinderii unor măsuri restrictive și punitive asupra tendințelor entităților de a frauda. Este nevoie de cercetări de durată pentru a identifica și a evita astfel de practici.

Referințe

- Feleagă Niculae, Malciu Liliana, Politici și opțiuni contabile (Fair Accounting versus Bad Accounting), Ed. Economică, București, 2002;
- Radu Daniela Iuliana, Șaguna Dan Drosu, Paradisurile fiscale. Implicații economico-juridice, Ed. C.H. Beck, București, 2016;
- Rosenberg J.M., Dicționar Internațional de Administrație și Finanțe, Ed. Universal Dalsi, București, 2000;
- Directiva 2010/24/UE a Consiliului privind asistența reciprocă în materie de recuperare a creanțelor legate de impozite, taxe și alte măsuri;
- Directiva 2011/16/UE a Consiliului privind cooperarea administrativă în domeniul fiscal și de abrogare a Directivei 77/799/CEE;
- Regulamentul nr. 389/2012/UE al Consiliului privind cooperarea administrativă în domeniul accizelor și de abrogare a Regulamentului (CE) nr. 2073/2004;
- Regulamentul nr. 904/2010/UE al Consiliului privind cooperarea administrativă și combaterea fraudei în domeniul taxei pe valoare adăugată (reformare);
- Avizul Comitetului Economic și Social European pe tema „Paradisurile fiscale și financiare, o amenințare pentru piața internă a UE” (aviz din proprie inițiativă), <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/?uri=CELEX%3A52012IE1289> (accesat la 26.03.2020, ora 18:35);
- Comunicare a Comisiei către Parlamentul European și Consiliu privind modalitățile concrete de intensificare a luptei împotriva fraudei și evaziunii fiscale, inclusiv în ceea ce privește țările terțe, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/?uri=CELEX%3A52012DC0351> (accesat la 26.03.2020, ora 17:01).

³⁵ Articolul 7 din Directiva 2010/24/UE; Articolele 28, 29 și 30 din Regulamentul nr. 904/2010/UE; Articolele 11 și 12 din Directiva 2011/16/UE; Articolele 12 și 13 din Regulamentul nr. 389/2012/UE

REALIZAREA UNUI SITE WEB DE COMERȚ ELECTRONIC

Marian RADU*

Abstract

“Într-o lume dominată de micul e, într-o lume care nu conține a vorbi despre e-business (afaceri electronice), e-commerce (comerț electronic), o lume care devine practic e-everything (e-orice), impactul extraordinar al tehnologiilor noi, revoluționare, tot ceea ce este sau devine “e”, își pune amprenta asupra întregii vieți economice, sociale, culturale a omenirii și guvernează practic toată lumea modernă..”

Comerțul electronic (e-commerce, pe scurt EC) este acea manieră de a conduce activitățile de comerț care folosește echipamente electronice pentru a mari aria de acoperire (locul în care se pot afla potențialii clienți) și viteza cu care este livrată informația.

Pentru această firmă se dorește realizarea unui site web care să furnizeze clienților informații despre produse, să recepționeze comenzile acestora, să permită înregistrarea clienților și păstrarea istoricului comenzilor acestora și să permită adăugarea on-line a produselor, modificarea prețurilor și a altor proprietăți.

Cuvinte cheie: *site web, promovii, discount-uri, oferte, publicitate, servicii către client, cataloage, posta electronică*

1. Introducere

Lucrarea de față propune descrierea unui site web pentru compania **Bad Beauty Company**, firmă de produse cosmetice, care a decis extinderea activității sale prin comercializarea produselor on line.

Produsele aparțin unor mărci diferite și sunt grupate în domenii, iar fiecare domeniu aparține unei categorii.

Clienții pot adăuga propriile opinii referitoare la produse.

Cumpărătorul va putea căuta un produs sau o marcă după un cuvânt cheie.

De asemenea, clientul va putea căuta produsele aparținând unei anumite mărci, aflate în promoție sau nou apărute, va putea ști primele 10 produse cel mai bine vândute sau va putea filtra produsele după anumite limite de preț.

Accesul la interfața de administrare se va face prin web, pe bază de username și parolă. Prin intermediul acestei interfețe administratorii pot adăuga, edita, sau șterge mărci, categorii, domenii, produse și informații despre acestea, pot modera comentariile clienților, gestiona comenzile primite și au acces la statistici privind vânzările. Comerțul

---

* Masterand, an 2 AAA la Universitatea „Nicolae Titulescu” din București (e-mail: radumarian@univnt.ro). Acest studiu a fost elaborat sub coordonarea conf. univ. Adina Crețan(e-mail: cretanadina@univnt.ro)

electronic (**e-commerce**) este un concept integrativ ce desemnează o gamă largă de servicii suport pentru procesele de afaceri, incluzând poșta electronică schimbată în cadrul organizațiilor, cataloagele electronice, sistemele suport pentru comerțul cu mărfuri și servicii, pentru preluare de comenzi, logistică și tranzacții, sistemele de raportare statistică și informațiile atât de necesare managementului

Comerțul electronic reprezintă vânzarea și comercializarea bunurilor și serviciilor prin intermediul tehnologiilor oferite de Internet . Comerțul electronic reprezintă un schimb electronic de informații între o afacere și clienții sai, constitutind una din cele mai vizibile fațete ale afacerilor pe web. Un magazin online presupune în primul rând disponibilitatea comerciantului de a-și trata clienții "virtuali" cu aceeași seriozitate cu care își tratează clienții "reali" ce îi trec pragul magazinului. Odată înțeles acest lucru, comerciantul trebuie să aibă la dispoziția sa mijloacele prin care să-l pună în practică. Aceasta înseamnă în primul rând mijloacele tehnice pentru a putea modifica conținutul site-ului în funcție de ofertă și în al doilea rând mijloacele tehnice pentru a menține un contact permanent cu vizitatorii (clienții). Dacă prima parte este de la sine înțeleasă și se referă la actualizarea preturilor, listelor de produse, a promoțiilor și discount-urilor oferite, cea de-a doua este deseori neglijată și se referă la existența unei baze de date cu clienți, carora să li se transmită periodic noutăți, să li se ofere discount-uri la achiziționari ulterioare, să li se comunice permanent stadiul comenzii pe care au efectuat-o și, ceea ce este cel mai important, să li se răspundă prompt la întrebări. Să mai adăugăm facilități cum ar fi: formular de cautare a unui produs în baza de date, opțiune de promovare de tipul "Recomandă acest produs unui prieten", calculul taxelor de transport în funcție de destinație, afisarea celor mai vândute produse, precum și posibilitatea de plată prin intermediul unui card bancar.

Toate acestea fac dintr-un site de comerț electronic o aplicație deosebit de complexă care, împreună cu preocuparea permanentă a comerciantului pentru acest canal de vânzare, reprezintă ingredientele principale ale unei afaceri de succes.

În a doua etapă a lucrării este descrisă arhitectura unui sistem de comerț electronic

2. Arhitectura unui sistem de comerț electronic

Pentru a construi un sistem de e-commerce, din punct de vedere arhitectural este nevoie de colaborarea a patru componente (subsisteme electronice/informatic) corespunzătoare următoarelor roluri:

- d. *Client*. Un echipament, clasic un PC, conectat direct (via un ISP) sau indirect (o rețea a unei corporații) la Internet. Cumpărătorul folosește acest echipament pentru a naviga și a face cumpărături.
- e. *Comerciant*. Sistem informatic (hard & soft), situat de regulă la sediul comerciantului, care găzduiește și actualizează catalogul electronic de produse disponibile a fi comandate on-line pe Internet.
- f. *Sistemul tranzacțional*. Sistemul informatic (hard & soft) responsabil cu procesarea comenzilor, inițierea plăților, evidența înregistrărilor și a altor aspecte de business implicate în procesul de tranzacționare.
- g. *Dispecer plăți*. (Payment Gateway). Sistem informatic responsabil cu rutarea instrucțiunilor de plată în interiorul rețelelor financiar-bancare, cu verificarea cartilor de credit și autorizarea plăților; acest sistem joacă rolul unei porți care face legătura dintre rețeaua globală Internet și subrețeaua financiar-bancară (supusă unor cerințe de securitate sporite), poartă prin care accesul este controlat de un "portar" (gatekeeper); pe baza informațiilor specifice cartii de credit

(tip_card, nr_card) din instrucțiunile de plată "portarul" redirectează informația către un centru de carduri (CC - un server certificat în acest scop și agreat de bancă emitentă); în acest loc este identificată banca care a emis cardul iar instrucțiunile de plată sunt trimise mai departe către serverul acestei banci conectat în rețeaua interbancară; odată informațiile ajunse în rețeaua bancii cu care lucrează cumpărătorul, sunt efectuate (automat) o serie de verificări privind autenticitatea și soldul disponibil în contul cardului implicat în tranzacție; în funcție de rezultatul acestor verificări, banca decide fie efectuarea plății (transfer bancar - către contul comerciantului care poate fi deschis la orice altă bancă), fie refuză să facă această plată. În ambele cazuri, rezultatul deciziei (confirmare plată sau refuz) este trimis în timp real, parcurgând acest lanț de servere în sens invers, către client. Cu alte cuvinte, în câteva secunde cumpărătorul află dacă banca sa a operat plata sau nu

-În cea de a treia etapă avem caracteristicile site-ului :

3. Caracteristicile unui site de e-commerce

Principalele caracteristici ale unui magazin virtual pot fi grupate astfel:

Caracteristici website:

- Număr nelimitat de produse
- Cont personal pentru fiecare client
- Listă de adrese de livrare pentru fiecare client Order history
- Cos de cumpărături
- Vizitatorul poate selecta limba în care este afișat site-ul (română / engleză /germană)
- Cautare după caracteristici produse sau după producător
- Notificări pe e-mail de confirmare a comenzii
- Afișare număr de produse în fiecare categorie
- Afișare reduceri produse / promovii
- Afișare impresii / comentarii produse
- Topul celor mai bine vândute produse
- Cupoane de reduceri
- Afișare produse asemănătoare recomandate („Clienții care au cumpărat acest produs au mai cumpărat și ...”)
- Modalitate de promovare de tipul „Recomandă unui prieten”
- Posibilitatea vânzării către clienți internaționali cu plata prin card

4. Caracteristici interfața de administrare:

- Adăugare/Modificare/Stergere categorii, produse, producători, clienți, impresii
- Număr nelimitat de categorii și subcategorii
- Statistici pe produse și clienți
- Atribute și caracteristici speciale pentru produse
- Taxe, adaosuri, transport calculate per produs
- Module pentru plăți și transport
- Actualizare automată prețuri produse în funcție de cursul valutar
- Produsele pot fi scoase din stoc (neafișate pe site) printr-un simplu click de mouse

- Utilitare backup pentru baza de date (siguranța pentru cazurile de pierdere a datelor)
- Administrare bannere publicitare pe site
- Trimitere newsletter (e-mail către toți clienții)

5. Etapele realizării unui site web:

Pentru realizarea efectivă a unui sit web (proiectare), trebuie parcurși următorii pași:

- Planificare
- Planificarea reprezintă procesul prin care se definesc în mod clar motivele pentru care vrem să realizăm un sit web, ce mijloace avem la dispoziție pentru a realiza acest lucru, care va fi publicul țintă, etc.
- Machetare
- Prin machetarea unei pagini web se înțelege modul cum sunt aranjate elementele constitutive ale unei pagini : conținut, grafică, legături, sistem de navigare, elemente multimedia, etc.
- În cadrul aceluiași proces de machetare se va analiza structura paginii. Pentru ca toate informațiile să fie prezentate într-un mod atractiv și original , o pagină web poate să fie simplă sau împărțită în : cadre, tabele simple, tabele multiple sau îmbricate, o combinație a acestor elemente.
- Programare
- Pentru acest lucru , trebuie să avem instalat pe calculatorul de lucru instrumentul cu care se poate vizualiza un sit web, browserul , un sever web, un SGBD și un limbaj de programare.

Deoarece site-ul creat va trebui să fie accesibil tuturor vizitatorilor, urmează etapa de publicare a site-ului și deci parcurgerea altor pași importanți, după cum urmează :

- Gazduire
- Pentru ca site-ul creat să poată fi accesat de netsurferi trebuie să-i stabilim un nume de domeniu și să găsim o gazdă web .
- Transfer
- După ce numele de domeniu a fost ales și s-a stabilit care va fi gazda web, va trebui să transferăm fișierele care alcatuiesc situl web. Aceste fișiere vor fi transferate de pe calculatorul de lucru pe unul din serverele (calculatoarele) puse la dispoziție de compania care asigură gazduirea web. Transferul fișierelor se face prin FTP (File Transfer Protocol)
- Verificare
- După ce am transferat prin FTP toate fișierele site-ului , trebuie să ne asigurăm încă o dată că nu există erori și totul funcționează așa cum trebuie
- Întreținere
- Pe baza statisticilor, s-a constatat că o pagină web neactualizată este interesantă o perioadă medie de 60 de zile. De aceea, pentru a menține interesul vizitatorilor, un site web nu trebuie să fie static.
- În continuare, va trebui dusă o campanie activă de promovare a site-ului. Aceasta se poate face folosind o mulțime de metode și mijloace de promovare. Printre cele mai cunoscute și folosite sunt următoarele : Motoare de căutare, directoare, Marketing prin email, Newsgroup, Schimb de banere, Schimb de legături, Inele web, Fișiere semnatura, Autoresponder, Pagini FFA, Premii, Promovare offline

6. Concluzii :

Internetul este un mijloc foarte puternic pentru derularea comerțului. Internetul reprezintă o platformă globală comercială. Pe măsură ce tehnologia Internetului avansează și apar probleme legate doar de viteza de transmitere a informațiilor, se constată că acesta este cel mai convenabil mod de schimbare a informațiilor despre bunuri și servicii. Foarte multe firme consideră Internetul ca fiind unul dintre “anagații” săi și caută noi programe și aplicații pentru managementul stocurilor care se aplică direct pe Internet. În plus, firmele pe lângă vânzarea pe care o fac prin Internet, utilizează acest sistem pentru supravegherea clienților, oferă informații pentru media, oferă documente despre vânzările efectuate și asigură transferuri de fonduri.

Astfel, comerțul electronic, ca un complex de articole atinge toate aspectele majore ale vieții economice: dimensiunea tehnologica, reprojectarea modului de a face comerț, necesită noi cunostinte și forme de organizare industrială.

Câteva dintre avantajele comerțului electronic (e-commerce):

- Creșterea semnificativă a vitezei de comunicare;
- Reducerea stocurilor și a costurilor legate de procesul de cumpărare;
- Micșorarea virtuală a distanței dintre furnizori și clienți;
- Reducerea costurilor de promovare;
- Promovarea produsului - se poate realiza printr-un contact direct și interactiv cu clienții. Primul avantaj fiind posibilitatea de a oferi informații recente și ample despre produs.
- Noi canale de vânzare - produsele existente pot fi livrate pe o arie largă fără a mai fi nevoie de întreținut un magazin cu existență fizica. Mai mult, limitele geografice dispar în toate zonele unde există Internet, o afacere poate fi desfășurată în toată lumea la un singur centru de comandă dotat cu mijloace computerizate.
- Economii la vânzarea /cumpararea produsului - generate de suprimarea costului deplasării până la vânzător, eliminarea cheltuielilor necesare pentru a întreține un magazin clasic, reducerea timpului afectat tranzacției, etc.
- Timpul redus de acces la produs - este un avantaj pentru servicii cu un ciclu de viață scurt (stirile).
- Service mai bun pentru clienți- consultanta poate fi disponibilă non-stop, relațiile interumane fiind mai strânse;

Referințe

- Adina Cretan- Comerțul Electronic -Editura -Universitatii Nicolae Titulescu – Bucuresti -2019
- Oana Săulescu – *Website dinamic* – CHIP Special, februarie 2003
- Vasile Baltac – E-Business între oportunitate și necesitate – Conferința E-business, 2000
- Dumitru Rădoiu – HTML, Publicatii web – Ed. Computer Press Agora, Tg. Mureș, 1996

ANALIZA COMPARATIVĂ PRIVIND IMPOZITELE DIRECTE DIN DIFERITE STATE MEMBRE ALE UNIUNII EUROPENE

Iuliana SAMOILĂ*

Abstract

Impozitarea directă reprezintă un instrument important la dispoziția statului, care poate stimula mediul de afaceri prin intermediul cotelor de impozitare, al deducerilor fiscale sau al facilităților acordate în scopul stimulării producției sau al realizării de investiții în domenii cheie. Scopul acestei lucrări este de a identifica care este modelul de politică fiscală privind impozitele directe din statele membre ale Uniunii Europene, cum se diferențiază aceste modele pe țări și care dintre acestea sunt cele mai performante, în vederea îmbunătățirii sistemului fiscal din România. Obiectivul acestei lucrări constă în evidențierea caracteristicilor și rolului impozitelor directe în economiile statelor membre. Metoda de cercetare utilizată este analiza comparativă. Cu ajutorul acestei analize putem descoperi atât modele performante de politică fiscală, demne de urmat, cât și modele mai puțin performante, pe care le-am putea evita în viitor.

Cuvinte cheie: politică fiscală, impozite directe, impozit pe profit, impozit pe venit, profit impozabil, cote de impozit

1. Introducere

Fiecare stat este liber să își definească politica fiscală, să își stabilească cota de impozitare și să își definească baza de impozitare, să își definească nivelul cheltuielilor publice precum și al veniturilor bugetare corespunzătoare. Statul poate sau nu să țină seama de politica fiscală a altor state, ceea ce poate duce la concurență fiscală.¹

O dovadă a concurenței fiscale dintre statele membre ale Uniunii Europene o constituie tendința de reducere a cotelor de impozit pe profit și de impozit pe venit în majoritatea statelor.

În cadrul acestei lucrări vor fi analizate diferențele privind impozitele directe din diferite state membre ale Uniunii Europene cu scopul de a identifica care este modelul de politică fiscală, cum se diferențiază aceste modele pe țări și care dintre aceste modele sunt cele mai performante în vederea îmbunătățirii sistemului fiscal din România. Obiectivul lucrării constă în evidențierea caracteristicilor și a rolului impozitelor directe în economiile statelor membre.

---

*Masterand, Facultatea de Economie și Administrarea Afacerilor, Management Contabil, Audit și Expertiză Contabilă, Universitatea "Nicolae Titulescu" din București; (e-mail:iulianamcaec00218@univnt.ro). Acest studiu a fost elaborat sub coordonarea conf. univ. dr. Maria Grigore (mgrigore@univnt.ro)

¹ Philippe Malherbe, *Elemente de drept fiscal internațional*, Editura Hamangiu, 2017

Impozitele directe au atât avantaje, cât și dezavantaje. Impozitul direct reprezintă cea mai simplă formă de impunere și cea mai veche, având avantajul echității fiscale. O caracteristică a impozitelor directe este aceea că sunt stabilite nominal în responsabilitatea unor persoane fizice ori juridice, pe baza cotelor de impozitare impuse de lege în funcție de veniturile sau averea acestora și se încasează direct la anumite termene dinainte stabilite.² Dezavantajul principal al impozitelor directe este faptul că un nivel ridicat al acestora duce la evaziune fiscală și dezvoltarea economiei subterane.

În prima parte a acestei lucrări vor fi analizate impozitele directe realizate de fiecare țară a Uniunii Europene, atât în valoare absolută, cât și raportate la PIB și la totalul veniturilor fiscale, în perioada 2006-2018.

În a doua parte a lucrării vor fi analizate componentele impozitelor directe, respectiv impozitul pe venit, impozitul pe profit și alte impozite directe. Va fi analizată ponderea fiecărei categorii de impozite directe în PIB, dar și în total impozite directe.

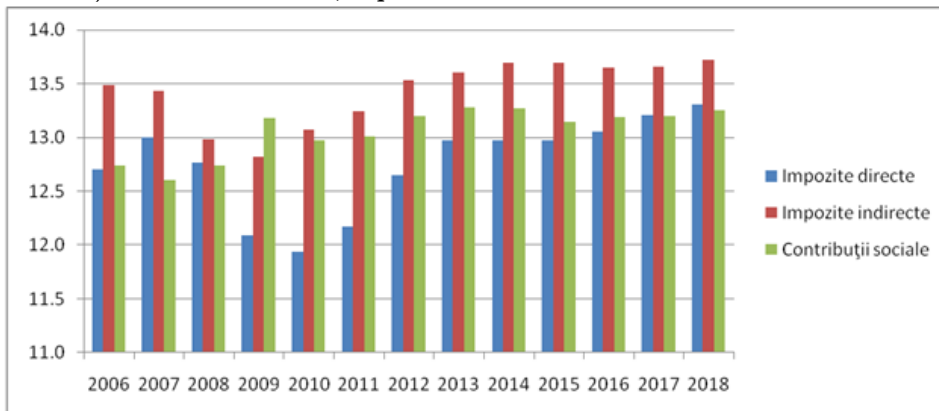
Graficele și analizele efectuate au ca sursă de informare baza de date a Uniunii Europene (Eurostat), iar metoda de cercetare utilizată este analiza comparativă.

2. Analiza impozitelor directe în raport cu celelalte impozite în Uniunea Europeană

Impunerea directă constă în impozitele aplicate persoanelor juridice și entităților asimilate pentru veniturile obținute din activități economice ori din alte activități.³

Pentru a sublinia rolul pe care impozitele directe îl au în formarea resurselor bugetare comparativ cu celelalte două categorii de obligații fiscale (impozitele indirecte și contribuțiile sociale) am reprezentat grafic raportul dintre fiecare grupă de impozite și produsul intern brut (Figura nr. 1).

Figura nr. 1: Ponderea în PIB a impozitelor directe, a impozitelor indirecte și a contribuțiilor la nivelul UE-27, în perioada 2006-2018

² M. Grigore, Fiscalitate și gestiune fiscală. Note de curs, elis 2019

³ Ioana Maria Costea, Fiscalitatea Europeană. Note de curs, Editura Hamangiu, 2016

Sursa: Prelucrare proprie pe baza:

https://ec.europa.eu/taxation_customs/business/economic-analysis-taxation/data-taxation_en

Conform graficului nr. 1, în perioada 2006-2018 impozitele directe, impozitele indirecte și contribuțiile sociale au înregistrat evoluții oscilante. Astfel, impozitele directe au avut un trend ascendent în perioada 2006-2007 înregistrând o creștere a ponderii în produsul intern brut de la 12,6% în 2006, la 13% în anul 2007. Începând din anul 2007 până în anul 2010 impozitele directe au înregistrat un trend descendent în ceea ce privește ponderea în PIB. Astfel, acestea au scăzut în anul 2010 sub 12% din PIB, însă, începând cu 2010, au înregistrat o ușoară creștere de 0,7% până în anul 2013. În perioada cuprinsă între anii 2013-2015 ponderea impozitelor directe a stagnat, ulterior până în anul 2018 a crescut la 13,2% din PIB. În raport cu celelalte impozite, impozitele directe au ponderea cea mai mică, cu excepția anilor 2017 când se află la egalitate cu ponderea înregistrată de contribuții și 2018 când impozitele directe le depășesc ușor cu 0,1%.

Spre deosebire de impozitele directe, cele indirecte înregistrează cele mai mari ponderi în PIB pe toată perioada cuprinsă între anii 2006-2018, cu excepția anului 2009.

Având în vedere evenimentele care au adus dificultăți de-a lungul perioadei analizate, se poate observa că în perioada de debut a crizei economico-financiare severe cuprinsă între anii 2008-2009, ponderea impozitelor directe scade semnificativ, contribuțiile fiind cele care nu înregistrează diferențe atât de mari precum ceilalți doi indicatori folosiți în analiză. Se poate observa că în perioade dificile, impozitele directe și cele indirecte scad (ca urmare a scăderii consumului de către populație și nu numai), iar ponderea contribuțiilor sociale în resursele statelor crește.

În ceea ce privește nivelul de impozitare din fiecare stat membru, acesta diferă în funcție de gradul de dezvoltare al acestuia și de politica fiscală aplicată în acel stat. Astfel cele mai mari ponderi ale impozitelor directe în PIB se regăsesc în state foarte dezvoltate, cum ar fi Danemarca, Suedia, Belgia, Luxemburg și Finlanda, iar cele mai mici în țări mai puțin dezvoltate precum România, Lituania, Bulgaria, Croația și Ungaria.

Danemarca a înregistrat o pondere a impozitelor directe în PIB de 29% în anul 2006. Cea mai mică pondere a fost înregistrată în anul 2008, respectiv 28,2%, iar cea mai mare pondere a fost înregistrată în anul 2014, respectiv 33,3%. Danemarca a înregistrat în anul 2018 o pondere în PIB de 29,1%, astfel că această țară ocupă primul loc în Uniunea Europeană, în ceea ce privește ponderea impozitelor directe în produsul intern brut.

La mare distanță de locul 1 se situează Suedia, ocupanta locului 2 în clasamentul ponderilor impozitelor directe în PIB, care a înregistrat în anul 2018 o pondere de 18%.

În perioada 2006-2018, Belgia a înregistrat un trend oscilant privind ponderea impozitelor directe în PIB. Cea mai mare pondere, de 17,8% a fost înregistrată în anul 2013, iar cea mai mică pondere, de 15,8%, în anul 2009. În anul 2018, Belgia deținea impozite directe de 17,7% din PIB, ocupând locul trei în Uniunea Europeană.

Luxemburg ocupă poziția patru în ceea ce privește ponderea impozitelor directe în PIB, cu un procent de 16,5% în anul 2018. La mică distanță se situează Finlanda cu o pondere de 16,2%.

România ocupă ultimul loc în Uniunea Europeană în ceea ce privește ponderea impozitelor directe în PIB. Ponderea cea mai ridicată de 6,6% a fost înregistrată în anul 2007, respectiv 2015, iar cea mai mică pondere se regăsește în anul 2018, respectiv 4,9%.

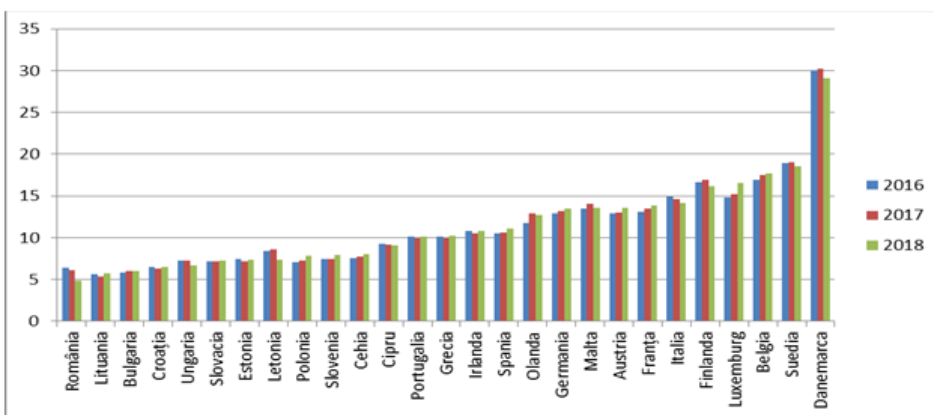
În anul 2018 Lituania a înregistrat o pondere a impozitelor directe în PIB de 5,7%, ocupând penultima poziție în Uniunea Europeană.

Bulgaria a înregistrat în anul 2006 o pondere a impozitelor directe în PIB de 5%. Cea mai mică pondere a fost înregistrată în anul 2011, respectiv 4,8%, iar cea mai mare pondere a fost înregistrată în anul 2008, respectiv 6,3%. În anul 2018, Bulgaria a înregistrat o pondere în PIB de 6% , astfel că această țară ocupă locul 25 în Uniunea Europeană, în ceea ce privește ponderea impozitelor directe în PIB.

Ca medie UE-27, cea mai mică pondere a impozitelor directe în PIB (11,9%), a fost înregistrată în 2010, din cauza crizei economice puternice ce a afectat întreaga lume, iar ponderea cea mai ridicată a fost înregistrată în anul 2018, respectiv 13,3%.

Pentru a ilustra ponderea impozitelor directe în produsul intern brut în statele membre U.E. am reprezentat grafic aceste ponderi pe o perioadă de trei ani, respectiv 2016-2018.

Figura nr. 2: Raportul dintre impozitele directe și produsul intern brut în perioada 2016-2018

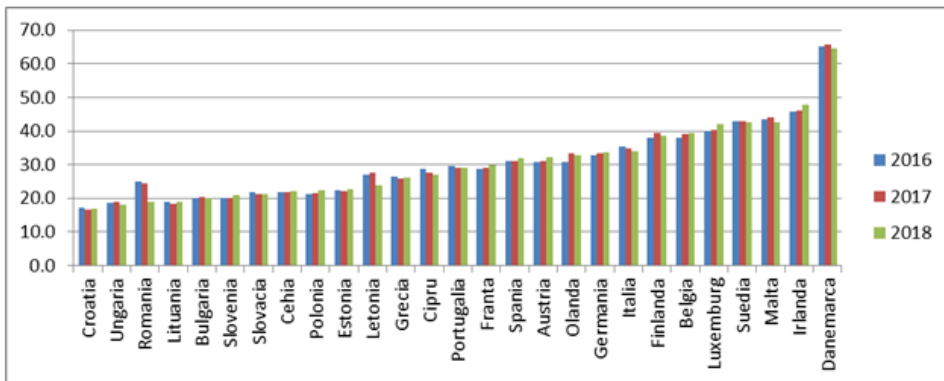
Sursa: Prelucrare proprie pe baza Anexei nr.1

Conform figurii nr. 2, printre țările cu cea mai mare pondere a impozitelor directe în PIB se numără țări ca Danemarca, cu aproximativ 30% pondere în PIB, urmată de Suedia, cu o pondere de aproximativ 20%, Belgia, cu o pondere de peste 15%, Luxemburg, Franța și Italia cu o pondere de aproximativ 15%. Conform graficului, cea mai mică pondere a impozitelor directe în PIB în 2018 este deținută de România (aproximativ 5%), una dintre cauzele înregistrării acestui procent redus fiind cotele mai mici de impozitare față de celelalte țări ale Uniunii Europene. Ponderi mici în PIB înregistrează și țări precum Lituania și Bulgaria, cu o pondere de aproximativ 5%, Croația, Ungaria și Estonia toate având ponderi de circa 6%-7% . În cei trei ani analizați nu s-au înregistrat modificări majore.

Conform figurii nr. 3, cele mai mari valori ale ponderii deținute de impozitele directe în total impozite, au fost înregistrate în țări ca Danemarca, care deține peste 60% impozite directe în total impozite la nivelul țării, urmată de Irlanda, cu aproximativ 50%, Suedia și Malta cu peste 40%, Luxemburg, Finlanda și Belgia cu o pondere de aproximativ 40%. În partea opusă, cu cea mai mică pondere a impozitelor directe în total impozite sunt situate următoarele state: Croația, cu 15%, Lituania și Ungaria, cu aproximativ 20%, Polonia, România, Slovenia și Slovacia, cu peste 20%. În perioada 2016-2018 ponderea impozitelor directe în total impozite a scăzut în țări precum România (a înregistrat o scădere de peste 6%), Letonia, cu o scădere de aproximativ 3%, Cipru, cu 2%, Italia cu

1,5%. În privința țărilor care au avut o creștere mai accentuată în perioada 2016-2018 în ceea ce privește ponderea impozitelor directe în totalul impozitelor se numără Irlanda, Franța, Luxemburg, Olanda, toate cu o creștere de aproximativ 2%, Austria cu 1,5%, restul țărilor membre Uniunii Europene neavând creșteri mai mari de 1% ale ponderii impozitelor directe în total impozite.

Figura nr. 3: Ponderea impozitelor directe în total impozite în perioada 2016-2018

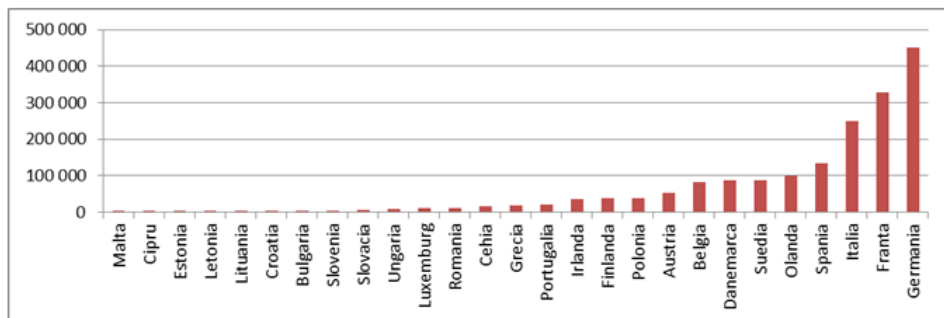

Sursa: Prelucrare proprie pe baza

https://ec.europa.eu/taxation_customs/business/economic-analysis-taxation/data-taxation_en

Interesant de analizat este și nivelul absolut al încasărilor bugetare din impozitele directe în statele membre UE. Pentru 2018 acest nivel este reprezentat în Figura nr. 4.

Figura nr. 4: Veniturile din impozitele directe în țările din UE în anul 2018 (în mil.euro)

Sursa: Prelucrare proprie pe baza Anexei nr. 2

Conform figurii nr. 4, veniturile fiscale reprezentate de impozitele directe înregistrate în anul 2018 au variat foarte mult de la un stat la altul. Cele mai mari valori au fost înregistrate în țări ca Germania, cu peste 450.000 mil. euro, Franța, cu peste 300.000 mil. euro, Italia cu aproximativ 250.000 mil. euro. Cele mai mici venituri din impozite directe au fost înregistrate de țări ca: Cipru, Malta, Estonia, Lituania, Letonia, Bulgaria, Croația, Slovenia și Slovacia cu valori sub 50.000 mil. euro.

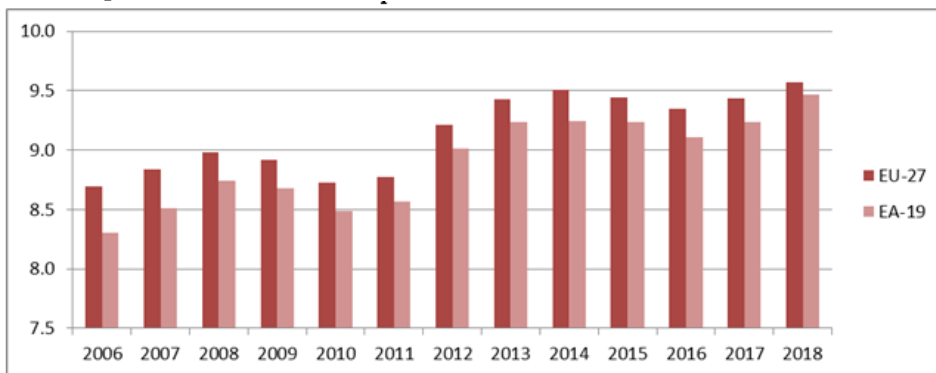
3. Analiza structurii impozitelor directe la nivelul Uniunii Europene

Se consideră această analiză a fi interesantă în oferirea unei imagini asupra impozitelor directe din Uniunea Europeană, întrucât fiecare stat promovează distinct propria politică fiscală, stabilind exact quantumul impozitelor ce vor fi suportate de contribuabilii persoane fizice sau persoane juridice. Această stabilire trebuie să fie în concordanță cu puterea economică a contribuabililor, permisivă și cu principiile promovate de sistemul fiscal. Privind asupra evoluției impozitelor directe de-a lungul perioadei, putem spune că în U.E. ponderea acestora a fost cea mai mică comparativ cu impozitele indirecte și contribuțiile sociale. În această parte a lucrării, se va realiza o analiză comparativă a structurii impozitelor directe în Uniunea Europeană. Astfel, vom avea o imagine mai clară asupra sistemelor fiscale ale celor 27 state membre ale Uniunii Europene.

În *Anexa numărul 2* se poate observa că în aproape toate țările, cele mai mari valori ale impozitelor directe sunt reprezentate de impozitul pe veniturile persoanelor fizice, excepție făcând Cipru, unde impozitul pe profit este superior impozitului pe venitul individual.

În graficele 5, 7 și 9 sunt reprezentate evoluțiile ponderilor fiecărui tip de impozit direct (impozit pe venit, impozit pe profit și alte impozite) în PIB, calculate ca medie pentru EU-27 și EA-19 pe o perioadă de 13 ani, respectiv perioada 2006-2018. Graficele 6, 8 și 10 reprezintă ponderile fiecărui tip de impozit direct în PIB, pentru fiecare țară membră a Uniunii Europene în anul 2018.

Figura nr. 5: Ponderea impozitelor pe veniturile individuale în PIB pentru EU-27 și EA-19 în perioada 2006-2018

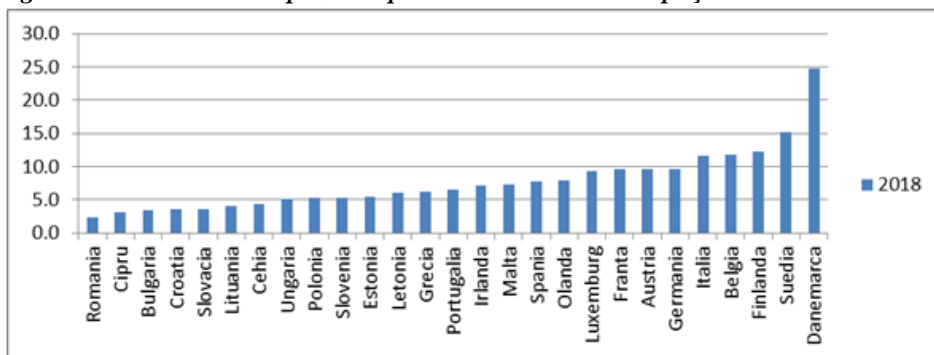
Sursa: prelucrare proprie pe baza

https://ec.europa.eu/taxation_customs/business/economic-analysis-taxation/data-taxation_en

Conform figurii cu numărul 5, ponderea impozitului pe venit în PIB are o evoluție oscilantă. Astfel, în perioada 2006-2008 ponderea impozitelor individuale a înregistrat un trend ascendent, înregistrând în anul 2008 un procent de 9% pentru țările din UE-27. Și pentru țările din zona EA-19 a crescut ponderea impozitului pe venit în PIB, însă într-un ritm mai mic, ajungând în anul 2008 să depășească 8,5%. Începând din anul 2008 atât EU-27 cât și EA-19 au înregistrat un trend descendent până în anul 2010, când ponderea EU-27 era de sub 9%, iar zona EA-19 sub 8,5%. Începând din anul 2011, atât zona Euro-

19, cât și Euro-27 au înregistrat un trend ascendent până în anul 2014 când UE-2 a atins 9,5% pondere în PIB, iar zona EA-19 a depășit 9%. Începând din anul 2014 s-a înregistrat o scădere ușoară până în anul 2016 când EU-27 a scăzut sub 9,5% însă zona EA-19 și a păstrat ponderea peste 9%. În perioada 2016-2018 atât EU-27, cât și EA-19 au avut un trend ascendent astfel că EU-27 deține peste 9,5% pondere în PIB, iar EA-19 deține aproape 9,5%.

Figura nr. 6: Ponderea impozitelor pe veniturile individuale pe țări în 2018

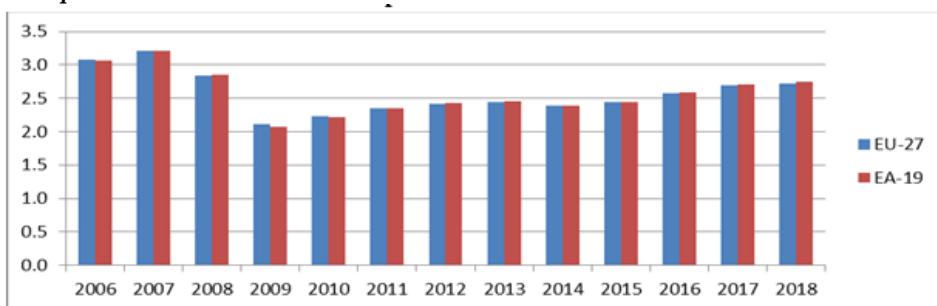

Sursa: prelucrare proprie pe baza

https://ec.europa.eu/taxation_customs/business/economic-analysis-taxation/data-taxation_en

După cum se poate observa în figura nr. 6, cele mai mari ponderi ale impozitelor pe veniturile individuale în anul 2018 sunt înregistrate de următoarele țări: Danemarca, cu aproximativ 25%, urmată de Suedia, cu o pondere de aproximativ 15%, Finlanda, Belgia și Italia cu peste 10%. La polul opus, cu ponderea cea mai mică a impozitelor pe veniturile individuale, se numără țări ca România, Cipru, Bulgaria, Croația, Slovacia, Lituania și Cehia, toate cu ponderi sub 5%. Pentru o creștere a ponderii acestor impozite în PIB, consider că este necesară adoptarea unor cote de impozite progresive pe tranșe de venit.

Figura nr. 7: Ponderea impozitului pe profit în produsul intern brut în EU-27 și EA-19 în perioada 2006-2018

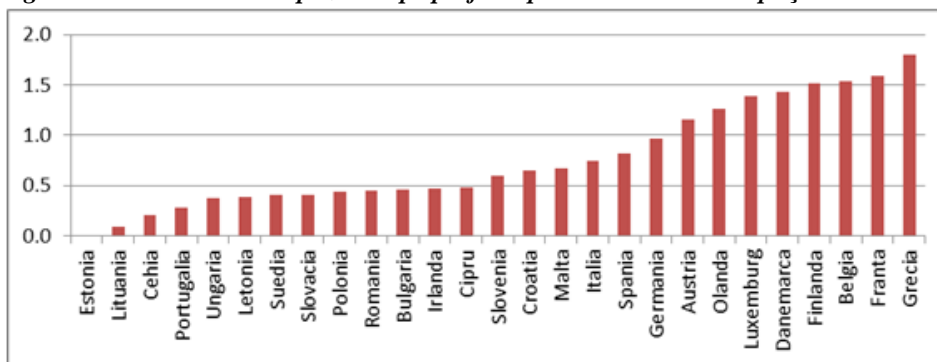
Sursa: prelucrare proprie pe baza

https://ec.europa.eu/taxation_customs/business/economic-analysis-taxation/data-taxation_en

După cum se poate observa în figura numărul 7, în perioada analizată se înregistrează atât creșteri, cât și scăderi în ceea ce privește ponderea deținută de impozitul pe profit în PIB. În perioada 2006-2007 se observă un trend ascendent, puțin mai ridicat al Uniunii Europene 27 față de EA-19, în anul 2007 se înregistrează o pondere de peste 3%, însă începând cu anul 2008 aceasta scade sub 3%, iar acest trend este menținut inclusiv în anul 2018. În perioada 2008-2012 înregistrează un trend ascendent, ajungând la o pondere în PIB aproape de 2,5%. Această pondere se menține și în anul 2013 atât pentru EU-27, cât și pentru EA-19, scade ușor în 2014, urmând ca până în anul 2018 să aibă un trend ascendent, reușind să depășească 2,5% pondere în PIB.

Conform figurii numărul 8, țările care dețin cea mai mare pondere a impozitului pe profit în PIB sunt reprezentate de: Luxemburg, Malta, Cipru, toate înregistrând o pondere de aproximativ 6%. În partea opusă, cu cea mai mică pondere a impozitelor pe profit în PIB, regăsim țări ca Lituania, aproximativ 1%, Ungaria și Lituania peste 1%, Italia, Slovenia, Estonia, România, Polonia înregistrează o pondere de aproximativ 2%. Și în acest caz o măsură de creștere economică o reprezintă introducerea de cote progresive pentru aplicarea impozitului pe profit, inclusiv în România consider ca sunt necesare astfel de modificări.

Figura nr. 8 : Ponderea impozitului pe profit în produsul intern brut pe țări în 2018

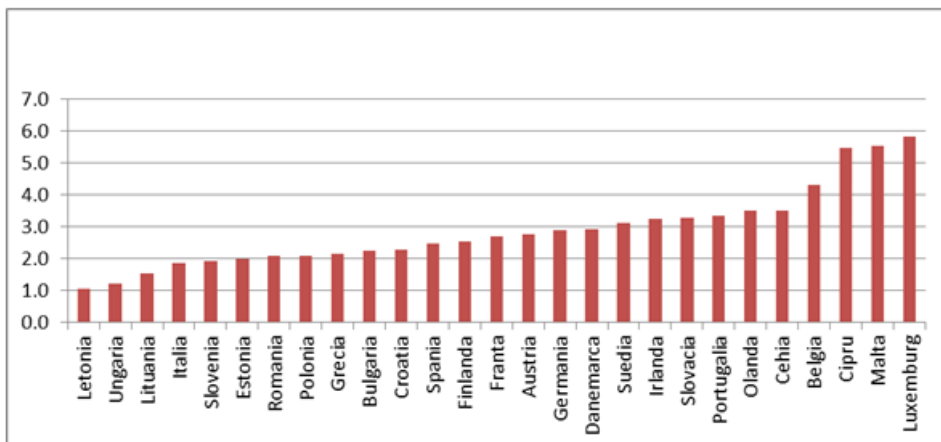
Sursa: prelucrare proprie pe baza

https://ec.europa.eu/taxation_customs/business/economic-analysis-taxation/data-taxation_en

Conform figurii cu numărul 9, ponderea altor impozite directe în produsul intern brut în EU-27 și EA-19, nu a înregistrat fluctuații însemnate în perioada 2006-2018. Conform reprezentării grafice, acestea au stagnat între anii 2006-2008, au crescut ușor în anul 2009 depășind 1% ca pondere în PIB atât pentru EU-27 cât și EA-19. În anul 2010 au scăzut sub 1% ca pondere în PIB. În perioada 2011-2013 ponderea altor impozite directe în PIB a crescut ușor atât pentru EU-27, cât și pentru EA-19, aceasta din urmă depășind 1%, iar EU-27 înregistrând o pondere de aproximativ 1,2%. În perioada 2013-2018 au fost înregistrate mici oscilații în ceea ce privește ponderea altor impozite directe în EU-27 și EA-19. Astfel, în anul 2018 ponderea înregistrată de EU-27 a depășit ușor 1% iar ponderea înregistrată de EA-19 este de 1% .

Figura nr. 9: Ponderea altor impozite directe în produsul intern brut în EU-27 și EA-19 în perioada 2006-2018

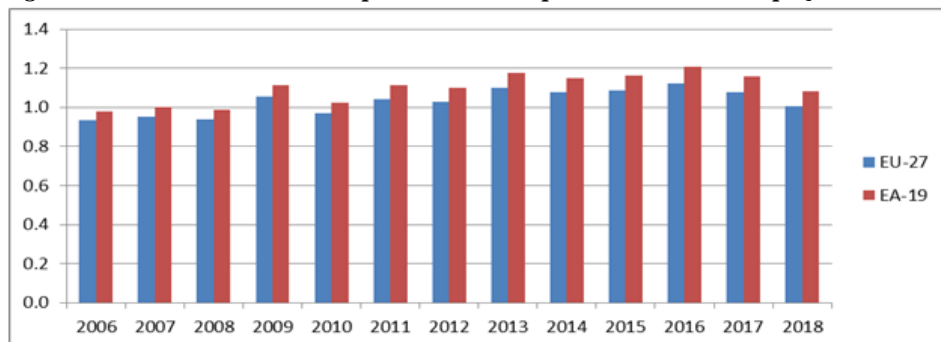

Sursa: prelucrare proprie pe baza

https://ec.europa.eu/taxation_customs/business/economic-analysis-taxation/data-taxation_en

Conform figurii cu numărul 10, ponderea cea mai ridicată a altor impozite directe o regăsim în țări ca: Grecia, Franța și Belgia, acestea deținând o pondere peste 1,5%. Țările cu cea mai mică pondere în PIB a altor impozite directe sunt: Estonia, cu valoarea 0, Lituania, Cehia, Portugalia, Ungaria, Letonia, Suedia, Slovacia, Polonia, România, Bulgaria, toate având ponderi sub 0,5%.

Figura nr. 10: Ponderea altor impozite directe în produsul intern brut pe țări în 2018

Sursa: prelucrare proprie pe baza

https://ec.europa.eu/taxation_customs/business/economic-analysis-taxation/data-taxation_en

4. Concluzii

În perioada 2006-2018 ponderea impozitelor directe în PIB la nivelul UE-27 a fost cea mai mică, comparativ cu impozitele indirecte și contribuțiile sociale. În perioada de

debut a crizei economico-financiare severe cuprinse între anii 2008-2009, ponderea impozitelor directe scade semnificativ în toate statele membre, contribuțiile sociale obligatorii fiind cele care nu înregistrează diferențe atât de mari precum ceilalți doi indicatori folosiți în analiză. În perioade dificile, impozitele directe și cele indirecte scad (ca urmare a scăderii consumului de către populație și nu numai), iar resursele statelor se constituie într-o pondere mai mare din contribuțiile sociale.

Studiul efectuat arată că impozitarea directă aduce mai multe venituri la bugetele de stat în statele cu economii dezvoltate. De altfel, în aceste state și cotele de impunere sunt mai ridicate decât în țările din sud-estul Europei. Printre statele cu cea mai mare pondere a impozitelor directe în PIB se numără Danemarca, cu aproximativ 30% pondere în PIB, urmată de Suedia, cu o pondere de aproximativ 20%, Belgia, cu o pondere de peste 15%, Luxemburg, Franța și Italia cu o pondere de aproximativ 15%. Cea mai mică pondere a impozitelor directe în PIB în 2018 este deținută de România (aproximativ 5%), una dintre cauzele înregistrării acestui procent redus fiind cotele mai mici de impozitare comparativ cu celelalte țări ale Uniunii Europene. Ponderi mici în PIB înregistrează și țări precum Lituania și Bulgaria, cu o pondere de aproximativ 5%, Croația, Ungaria și Estonia toate având ponderi de circa 6%-7%. În cei trei ani analizați nu s-au înregistrat modificări majore.

Cele mai mari valori ale ponderii deținute de impozitele directe în total impozite au fost înregistrate în Danemarca, pentru care impozitele directe reprezintă peste 60% din total impozite, urmată de Irlanda, cu aproximativ 50%, Suedia și Malta cu peste 40%, Luxemburg, Finlanda și Belgia cu o pondere de aproximativ 40%. În partea opusă, cu cea mai mică pondere a impozitelor directe în total impozite, sunt situate următoarele state: Croația, cu 15%, Lituania și Ungaria, cu aproximativ 20%, Polonia, România, Slovenia și Slovacia, cu peste 20%. În perioada 2016-2018 ponderea impozitelor directe în total impozite a scăzut în țări precum România (a înregistrat o scădere de peste 6%), Letonia, cu o scădere de aproximativ 3%, Cipru, cu 2%, Italia cu 1,5%.

În aproape toate statele membre, cele mai mari valori ale impozitelor directe sunt reprezentate de impozitul pe veniturile persoanelor fizice, excepție făcând Cipru, unde impozitul pe profit este superior impozitului pe venitul individual. Și la acest capitol Danemarca ocupă primul loc, cu aproximativ 25%, urmată de Suedia, cu o pondere de aproximativ 15%, Finlanda, Belgia și Italia cu peste 10%. La polul opus, cu ponderea cea mai mică a impozitelor pe veniturile individuale, se numără țări ca România, Cipru, Bulgaria, Croația, Slovacia, Lituania și Cehia, toate cu ponderi sub 5%.

Țările care dețin cea mai mare pondere a impozitului pe profit în PIB sunt reprezentate de: Luxemburg, Malta, Cipru, toate înregistrând o pondere de aproximativ 6%. În partea opusă, cu cea mai mică pondere a impozitelor pe profit în PIB, regăsim țări ca Lituania, cu aproximativ 1%, Ungaria și Lituania peste 1%, Italia, Slovenia, Estonia, România, Polonia înregistrează o pondere de aproximativ 2%.

În urma studiului realizat privind impozitele directe în Uniunea Europeană, consider ca măsură importantă pentru creșterea economică în România, preluarea modelului de la țările care au adoptat impozitele progresive pe venit și pe profit. Prin intermediul acestor impozite progresive, presiunea fiscală de pe umerii întreprinzătorilor mici va scădea în intensitate, își vor putea achita impozitele și vor fi stimulați să-și extindă afacerile.

De asemenea având în vedere situația actuală, efectele negative ale declarării pandemiei la nivel global și ale instaurării stării de urgență vor duce la consecințe puternic resimțite de către companii. Facilitățile fiscale au un rol extrem de important în această

situație. Consider că sunt necesare, în primul rând, măsuri de amânare, cât și de susținere a plății impozitelor prin acordarea de bonificații.

Referințe

- Philippe Malherbe, Elemente de drept fiscal internațional, Editura Hamangiu, 2017
- Ioana Maria Costea, Fiscalitatea Europeană. Note de curs, Editura Hamangiu, 2016
- M. Grigore, Fiscalitate și gestiune fiscală. Note de curs, elis 2019
- https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Government_finance_statistics/ro
- https://ec.europa.eu/taxation_customs/business/economic-analysis-taxation/data-taxation_en

Anexa nr.1: Impozitele directe în țările Uniunii Europene raportate la PIB în perioada 2006-2018 (%)

	Țara/An	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
1.	Belgia	17.0	16.7	17.0	15.8	16.2	16.7	17.2	17.8	17.7	17.3	16.9	17.5	17.7
2.	Bulgaria	5.0	7.7	6.3	5.5	5.1	4.8	4.9	5.4	5.6	5.6	5.8	6.0	6.0
3.	Cehia	8.6	8.8	7.8	7.1	6.8	7.0	7.0	7.2	7.3	7.2	7.6	7.7	8.0
4.	Danemarca	29.0	28.8	28.2	28.6	28.7	28.7	29.4	30.4	33.3	30.8	30.0	30.2	29.1
5.	Germania	11.8	12.2	12.5	11.7	11.1	11.5	12.1	12.3	12.3	12.5	12.9	13.2	13.5
6.	Estonia	7.0	7.3	7.7	7.4	6.5	6.2	6.6	7.1	7.3	7.7	7.5	7.2	7.4
7.	Irlanda	13.8	13.4	12.4	12.0	11.8	12.3	12.9	12.9	13.0	10.8	10.8	10.5	10.8
8.	Grecia	8.4	8.4	8.4	8.8	8.4	9.3	10.9	10.6	9.8	9.6	10.1	9.9	10.2
9.	Spania	11.9	13.0	10.7	9.5	9.5	9.6	10.4	10.5	10.7	10.5	10.5	10.6	11.1
10.	Franța	12.3	12.2	12.3	11.0	11.6	12.2	12.9	13.4	13.2	13.2	13.1	13.5	13.9
11.	Croația	7.0	7.5	7.3	7.4	6.6	6.4	6.3	6.5	6.3	6.1	6.5	6.3	6.5
12.	Italia	13.8	14.5	14.7	14.9	14.3	14.2	14.9	15.2	14.7	14.7	14.9	14.6	14.2
13.	Cipru	9.2	11.9	11.1	9.6	9.4	10.1	9.9	10.4	10.4	9.9	9.3	9.2	9.1
14.	Letonia	7.9	8.3	9.1	7.0	7.4	7.3	7.7	7.7	7.8	7.9	8.4	8.6	7.4
15.	Lituania	9.6	9.1	9.2	5.9	4.6	4.4	4.8	5.0	5.0	5.4	5.6	5.4	5.7
16.	Luxemburg	13.2	13.3	13.9	14.4	14.4	14.0	14.4	14.4	13.8	14.5	14.8	15.2	16.5
17.	Ungaria	9.2	10.1	10.3	9.6	7.8	6.3	6.8	6.6	6.7	6.9	7.3	7.3	6.7
18.	Malta	11.6	12.9	12.4	13.2	12.5	12.6	13.3	13.8	13.7	13.0	13.5	14.1	13.6
19.	Olanda	11.0	11.3	11.0	11.1	11.2	10.7	10.2	10.2	10.8	11.5	11.8	12.9	12.7
20.	Austria	12.8	13.3	13.9	12.6	12.7	12.8	13.1	13.7	13.8	14.2	12.9	13.0	13.6
21.	Polonia	7.4	8.3	8.4	7.2	6.7	6.7	7.0	6.7	6.8	6.9	7.1	7.3	7.8
22.	Portugalia	8.4	9.2	9.3	8.6	8.5	9.4	9.1	11.3	10.9	10.7	10.1	9.9	10.1
23.	România	6.0	6.6	6.4	5.9	5.8	6.1	5.8	5.9	6.2	6.6	6.4	6.1	4.9
24.	Slovenia	9.0	9.1	8.8	8.1	8.0	7.8	7.5	7.0	7.2	7.2	7.5	7.5	7.9
25.	Slovacia	6.2	6.3	6.6	5.7	5.5	5.6	5.6	6.2	6.7	7.1	7.2	7.2	7.3
26.	Finlanda	17.0	17.2	17.1	15.7	15.6	16.0	15.8	16.4	16.6	16.8	16.6	16.9	16.2
27.	Suedia	21.3	20.3	18.9	18.5	18.1	17.5	17.4	17.8	17.8	18.3	18.9	19.0	18.6
	Medie UE-27	12.7	13.0	12.8	12.1	11.9	12.2	12.7	13.0	13.0	13.0	13.1	13.2	13.3

Sursa:https://ec.europa.eu/taxation_customs/business/economic-analysis-taxation/data-taxation_en

Anexa nr. 2: Valoarea categoriilor de impozite directe (în milioane eur) și ponderea deținută de către acestea în total impozite directe în statele membre UE în anul 2018

Nr. crt.	Stat membru	Valoarea impozitului pe veniturile individuale		Valoarea impozitului pe profit		Valoarea altor impozite directe		Total impozite directe
		mil. euro	%	mil. euro	%	mil. euro	%	mil. euro
1	Belgia	54388	66,96%	19766	24,34%	7064	8,70%	81217
2	Bulgaria	1874	55,25%	1259	37,12%	259	7,64%	3392
3	Cehia	9006	53,93%	7266	43,51%	428	2,56%	16700
4	Danemarca	73754	84,99%	8749	10,08%	4273	4,92%	86776
5	Germania	323363	71,53%	96342	21,31%	32346	7,15%	452051
6	Estonia	1411	73,15%	518	26,85%	0	0	1929
7	Irlanda	23074	65,76%	10500	29,92%	1515	4,31%	35089
8	Grecia	11427	60,92%	3998	21,31%	3332	17,76%	18757
9	Spania	93247	70,19%	29711	22,37%	9883	7,43%	132841
10	Franța	226324	69,18%	63487	19,41%	37351	11,41%	327162
11	Croația	1831	54,80%	1177	35,23%	333	9,96%	3341
12	Italia	204405	81,63%	32783	13,09%	13216	5,28%	250404
13	Cipru	668	34,68%	1155	59,97%	102	5,30%	1926
14	Letonia	1742	80,65%	308	14,26%	111	5,13%	2160
15	Lituania	1838	71,54%	691	26,90%	40	1,56%	2569
16	Luxemburg	5599	56,41%	3494	35,20%	833	8,39%	9926
17	Ungaria	6904	76,63%	1606	17,82%	500	5,54%	9010
18	Malta	905	54,16%	684	40,93%	83	4,96%	1671
19	Olanda	61559	62,62%	27009	27,48%	9730	9,89%	98298
20	Austria	37175	71,07%	10686	20,43%	4448	8,50%	52309
21	Polonia	26400	67,77%	10401	26,70%	2154	5,53%	38956
22	Portugalia	13317	64,38%	6802	32,28%	567	2,74%	20686
23	România	4875	48,65%	4227	42,19%	919	9,16%	10020
24	Slovenia	2439	67,77%	886	24,61%	274	7,61%	3599
25	Slovacia	3216	49,33%	2935	45,25%	368	5,64%	6520
26	Finlanda	28569	75,07%	5936	15,60%	3551	9,33%	38056
27	Suedia	71143	81,08%	14711	16,77%	1891	2,15%	87745
	Medie UE-27	47795	65,56%	13466	27,81	5021	6,63	66411

Sursa: https://ec.europa.eu/taxation_customs/business/economic-analysis-taxation/data-taxation_en

IMPACTUL PROIECTELOR CU FINANȚARE EXTERNĂ NERAMBURSABILĂ ASUPRA CHELTUIELILOR CU RESURSELE UMANE

Petronela-Loredana LUNGU*

Abstract

România are posibilitatea de a accesa fonduri externe nerambursabile în domeniul precum cercetare și inovare, agricultură și dezvoltare rurală, dezvoltare regională și urbană, ocuparea forței de muncă și ajutorul umanitar. Astfel, cel mai important factor care stă la baza accesării fondurilor europene îl putem considera ca fiind resursa umană.

În lucrare este prezentată o modalitate de calcul pentru plata salariilor membrilor din cadrul echipelor de implementare a proiectelor cu finanțare externă, integrală sau parțială, precum și înregistrările în contabilitate aferente acestora. Acest aspect este necesar deoarece, la momentul actual nu există o modalitate clară privind modalitatea de calcul pentru renumerarea acestora având în vedere sursele diferite de finanțare a proiectelor.

Cuvinte cheie: *fonduri externe nerambursabile, salarizare, resursa umană, surse de finanțare, mod de calcul*

1. Introducere

Scopul acestei lucrări este de a prezenta o modalitate de calcul al majorării salariale ce li se cuvine personalului care desfășoară activități în cadrul echipelor de implementare a proiectelor cu finanțare externă conform prevederilor legislative. Aceasta modalitatea poate fi utilizată și de către alte instituții publice aflate în subordinea Ministerului Afacerilor Interne cu scopul eficientizării acordării drepturilor salariale precum și a înregistrării acestora în contabilitate.

Studiul are la bază legislația privind prevederile legislative, literatura de specialitate și informațiile oficiale din mediul online, precum cele de pe site-ul Ministerului Fondurilor Europene.

Anul 2007 a reprezentat un an cu multe posibilități pentru țara noastră, deoarece atunci a fost semnat documentul care atestă faptul că aceasta face parte din Uniunea Europeană.

Aderarea presupune sprijinirea tuturor forțelor de natură politică și socială, având drept scop dezvoltarea societății în măsura în care se poate asigura stabilitatea socială precum și prosperitatea populației și a mediului înconjurător.

---

* Masterand, Facultatea de Economie și Administrarea Afacerilor, Universitatea „Nicolae Titulescu” din București (e-mail: petronelalungu@univnt.ro); Acest studiu a fost elaborat sub coordonarea lect. univ. dr. Nicoleta Cristina Matei (cmatei@univnt.ro)

Pentru îndeplinirea obiectivelor s-au semnat numeroase contracte de finanțare, astfel unele au fost finalizate până la acest moment, iar altele se află în curs de implementare. Conform Ministerului Fondurilor Europene, la nivelul țării se află în desfășurare următoarele proiecte cu finanțare din fonduri externe nerambursabile: Programul Operațional Regional (POR), Programul Operațional Infrastructură Mare, Programul Operațional Capacitate Administrativă (POCA), Programul Operațional Capital Uman, Programul Operațional Ajutorarea Persoanelor Defavorizate, Programul Operațional Competitivitate, Programul Operațional Asistență Tehnică.

Potrivit Strategiei UE. O strategie europeană pentru o creștere inteligentă, ecologică și favorabilă a incluziunii, începând cu anul 2020 ar fi ideală îndeplinirea a cinci obiective: „ocuparea forței de muncă, cercetarea și inovarea, schimbările climatice și energia, educația și combaterea sărăciei”,¹.

2. Modalitatea de calcul pentru plata drepturilor salariale

La nivelul Inspectoratului General pentru Situații de Urgență București se află în curs de implementare mai multe proiecte cu finanțare externă precum Programul Operațional Regional 2014-2020 (POR), Programul Operațional Infrastructura Mare 2014-2020 (POIM), Programul Operațional Capacitate Administrativă 2014-2020 (POCA), Programe transfrontaliere (România – Republica Moldova, România – Bulgaria, România – Ucraina), Mecanismul Financiar Norvegian, Fondul pentru Azil, Migrație și Integrare (FAMI) și Programul ERASMUS+.

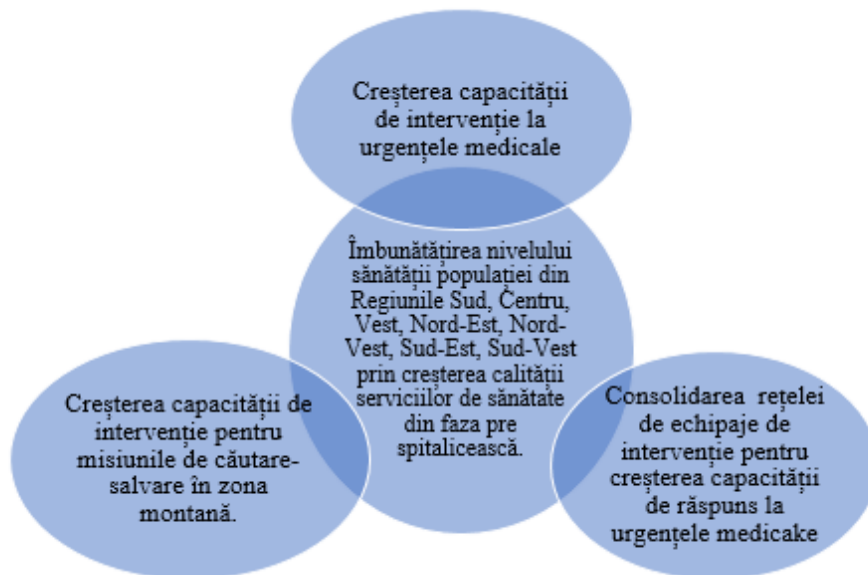
Programul Operațional Infrastructura Mare 2014-2020 a fost elaborat pentru realizarea creșterii durabile prin promovarea economiei bazate pe un consum cât mai redus de carbon, a energiei verzi, a modurilor de transport prietenoase cu mediul înconjurător cât și a utilizării în mod eficient a resurselor. În cadrul acestui program s-au finalizat proiectele Efficient Response Saves Lives (ERSL II) și Multi-risk Modul I, iar în curs de derulare se află proiectul Concept modern integrat pentru managementul situațiilor de urgență – VIZIUNE 2020 – I.

Programul Operațional Capacitate Administrativă are în componența sa două proiecte, mai exact Evaluarea riscurilor de dezastre la nivel național – Ro-Risk (finalizat – obiectivul general a constat în realizarea unei evaluări a riscurilor de dezastre la nivel național) și Managementul performant și unitar la nivelul Ministerului Afacerilor Interne pentru serviciile de urgență – Sipoca 52 (în implementare – obiectivul general constă în dezvoltarea unui cadru unitar pentru realizarea managementului performant privind gestionarea și intervenția situațiilor de urgență).

Programul Operațional Regional 2014-2020 este succesorul Programului Operațional Regional 2007-2013 iar obiectivul general al proiectelor derulate este „*Îmbunătățirea nivelului sănătății populației din Regiunile Sud, Centru, Vest, Nord-Est, Nord-Vest, Sud-Est, Sud-Vest prin creșterea calității serviciilor de sănătate din faza pre spitalicească*” (figura nr. 1).

---

¹ Comunicare a Comisiei Europa 2020, O strategie europeană pentru o creștere inteligentă, durabilă și favorabilă incluziunii

Figura nr. 1. Obiectivul general și obiectivele specifice P.O.R. 2014-2020

Pentru îndeplinirea obiectivelor menționate anterior este necesar ca resursa umană care desfășoară activități pentru implementarea proiectelor să dețină cunoștințele necesare, să se adapteze noilor cerințe, să cunoască și să respecte prevederile legislative.

„Personalul din instituțiile publice nominalizat în echipele de implementare a proiectelor cu finanțare europeană nerambursabilă, beneficiază în funcție de numărul de ore lucrat de o majorare salarială a soldelor de funcție până la 50%”².

Pentru fiecare proiect, conducătorul entității nominalizează, prin act administrativ, persoanele care vor desfășura activități pentru îndeplinirea obiectivelor din cadrul proiectelor din care fac parte.

Cheltuielile cu salariile personalului care fac parte din echipa de proiect pot fi rambursate, conform contractului/acordului/ordinului de finanțare semnat dacă acestea respectă condițiile de eligibilitate stabilite. Mai mult, pentru persoanele care fac parte din mai multe echipe, atunci rambursarea cheltuielilor se va realiza pentru fiecare proiect în parte având în vedere numărul de ore lucrate conform fișei de pontaj.

În continuare va fi prezentat un mod de calcul a drepturilor ce se cuvin unei persoane care lucrează în mai multe proiecte, precum și înregistrările contabile aferente acestora. Datele de identificare ale persoanei în cauză sunt fictive, necesară fiind înțelegerea aplicării modului de calcul.

Domnul lt. Popa Marius, având funcția de ofițer specialist I în cadrul I.G.S.U. realizează în luna ianuarie 2020 un număr de 24 de ore pentru toate echipele din care face parte. Astfel, conform actului administrativ emis de către structura competentă și semnat de comandantul unității, acesta beneficiază de 20% din solda de funcție de la decembrie 2019. Conform fișei de pontaj acesta a realizat următoarele ore aferente fiecărui proiect în parte:

- Pentru POR 2014-2020 Regiunea Centru, 8 ore;

² Legea-cadru nr. 153/2017 privind salarizarea personalului din fonduri publice, art. 16

- Pentru SMURD 2, 5 ore;
- Pentru Foișorul de foc, 7 ore;
- Pentru VIZIUNE I 2020, 4 ore.

Pentru calcularea drepturilor ce i se cuvin personalului, se va întocmi o *Bază de calcul repartizare brut pe proiecte* pentru fiecare lună. În figura nr.2 este prezentat modul de calcul, metoda utilizată pentru aflarea valorilor corespunzătoare s-a utilizat regula de 3 simplă.

BAZA DE CALCUL REPARTIZARE BRUT PE PROIECTE

Nume și prenume	Explicații	Total	Denumire proiect			
			POR 2014-2020 Regiunea Centru	SMURD 2	Foișorul de foc	Viziune I 2020
POPA MARIUS	nr. ore	26	8	5	7	6
	procent	100	31	19	27	23
	brut	1100	341	209	297	253
	Legea 285	138	43	26	37	32
	casi	310	96	59	84	71
	cass	124	38	24	33	29
	impozit	80	25	15	22	18
	net	724	225	137	195	167
	verificare	0	0	0	0	0
TOTAL	1,238	384	235	334	285	

Tabel nr. 1. Bază de calcul repartizare brut pe proiecte

Un aspect important constă în faptul că fiecare proiect în care persoana a realizat activități este finanțat din diferite articole bugetare, după cum urmează:

- POR 2014-2020 Regiunea Centru: articol bugetar 58.01.01(10%) – cheltuieli suportate din bugetul instituției și articol bugetar 58.01.02(70%) – cheltuieli suportate din fonduri externe;
- SMURD 2: articol bugetar 58.12.01 sursa A (40,71%) – cheltuieli suportate din bugetul instituției și articol bugetar 58.12.02 sursa D (59,29%) – cheltuieli suportate din fonduri externe;
- Foișorul de foc; articol bugetar 10.01.01 – cheltuielile pentru salariile membrilor din echipa de implementare este suportată în totalitate din bugetul instituției;
- Viziune I 2020: articol bugetar 58.03.01 (15%) – cheltuieli suportate din bugetul instituției și articol bugetar 58.03.02 (85%) – cheltuieli suportate din fonduri externe.

Pe baza datelor introduse, se întocmesc documentele care stau la baza înregistrării în contabilitate, mai exact *Centralizatoarele* pentru fiecare proiect în parte, precum și *Statele de plată* aferente acestora. În continuare, vor fi prezentate documentele menționate anterior doar pentru proiectul POR 2014-2020 Regiunea Centru.

EXEMPLAR UNIC

APROB
CONDUCĂTORUL UNITĂȚIISTAT DE PLATĂ PERSONAL MILITAR
DIFERENȚE SALARIALE PE LUNA IANUARIE 2020
(MAJORARE SALARIALĂ ACTIVITĂȚI PROIECT POR CENTRU)

Nr. crt.	Numele și prenumele	Solda funcției de bază	Ind. sporuri brute luna curentă	Venit brut luna curentă	Total venit brut	Avantaje în bani și natură	Total venit brut majorat	Cont. ind. Asig. soc. Curent	Total cont. ind. asig. soc.	Contrib. Asig. soc. Curent	Total cont. asig. san.	Cotizație sindicat	Venit brut de calcul total	Impozit curent	Avans concediu de odihnă	Rest de plată FCN	SEMNETATURA
			Majorări+ Maj. cls. de salarizare	Dif. brute luni precedente	Venit brut plăți intermediare	Majorare conform Legii 205	Cont. ind. Asig. soc. Pl. inter.	Contrib. Asig. soc. Pl. inter.	Deduceri pers. Suma intrat.	Scheme facultative de pensii	Total impozit	Impozit plăți intermed.	Rețineri	STATICARD			
1	LT. POPA MARIUS		341			43	384	96	96	38	38		25	25		225	CARD
	TOTAL		341			43	384	96	96	38	38		25	25		225	CARD

CONDUCĂTORUL COMPARTIMENTULUI
FINANCIAR-CONTABIL

ÎNTOCMIT

Tabel nr. 2. Stat de plată personal militar luna ianuarie 2020

Pe baza documentului menționat anterior se realizează Centralizatorul pentru diferențe salariale care cuprinde drepturile bănești convenite personalului pentru o anumită perioadă. În cazul nostru este doar o singură lună.

APROB
BUN DE PLATĂ

SEFUL UNITATII

CENTRALIZATOR
DIFERENȚE SALARII IANUARIE 2020
(PROIECT POR CENTRU)

cap 61.01.05

ART. BUG.	Brut	Militari	CASI militari	CASS	Impozit	Rest de plata	Rest de plata pe stat	Rest de plata pe card
0	1	2	3	4	5	6	7	8
58.01.01	115	115	29	11	7	68	0	68
58.01.02	269	269	67	27	18	157	0	157
Total 58.01	384	384	96	38	25	225	0	225
contribuții angajator 2.25%	9	9						
58.01.01	3	3						
58.01.02	6	6						
TOTAL GENERAL	393		96	38	25	225	0	225

Certific realitatea, regularitatea și legalitatea
sumei de 393.00 LEI

Intocmit

Tabel nr. 3. Centralizator diferente salarii ianuarie 2020

3. Reflectarea în contabilitate a cheltuielilor cu resursele umane din cadrul echipelor de implementare a proiectelor cu finanțare externă

„Contabilitatea ca activitate specializată în măsurarea, evaluarea, cunoașterea, gestiunea și controlul activelor, datoriilor și capitalurilor proprii, precum și a rezultatelor obținute din activitatea persoanelor juridice și fizice”.³ Aceasta cuprinde aspectele precizate în figura nr. 2.

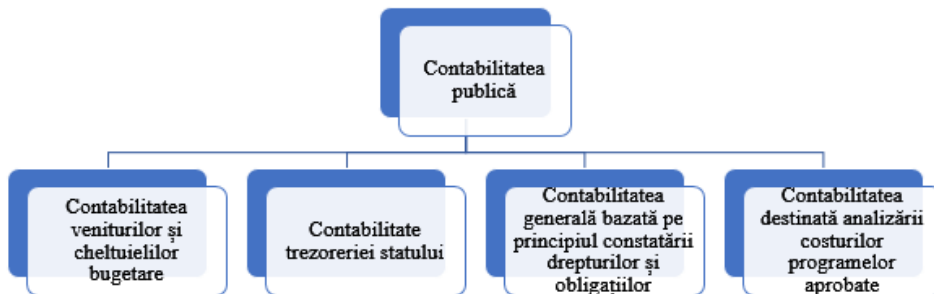

Figura nr 2. Componenta contabilității publice

„Contabilitatea instituțiilor publice asigură informații ordonatorilor de credite cu privire la execuția bugetelor de venituri și cheltuieli, patrimoniul aflat în administrare, precum și pentru întocmirea contului general anul de execuție a bugetului de stat, a contului anual de execuție a bugetului asigurărilor sociale de stat, fondurilor speciale, precum și a conturilor anuale de execuție a bugetelor locale”⁴.

În cadrul I.G.S.U, contabilitatea este organizată într-un birou distinct, condus de către directorul economic. Răspunderea privind organizarea și conducerea contabilității îi revine ordonatorului secundar de credite, mai exact comandantului unității.

Conturile utilizate pentru înregistrarea în contabilitate a drepturilor bănești aferente activităților prestate în cadrul echipelor de implementare a proiectelor cu finanțare externă sunt următoarele:

- contul 641 „Cheltuieli cu salariile personalului” – cu ajutorul acestuia se ține evidența cheltuielilor realizate cu salariile personalului;

641 „Cheltuieli cu salariile personalului”	
Debit	Credit
- se înregistrează valoarea salariilor precum și a altor drepturi ce li se cuvin angajaților (contul 421);	- se înregistrează drepturile de personal care nu au la bază state de plată, potrivit exercițiului încheiat (contul 428).

Tabelul nr. 4. Contul 641 „Cheltuieli cu salariile personalului”

- Contul 645 „Cheltuieli privind asigurările și protecția socială” – ține evidența cheltuielilor ce constau în asigurări și protecție socială;

³ Legea contabilității nr. 82/1991, art 2, alin. (1)

⁴ *ibidem* art 2 alin. (2)

645 „Cheltuieli privind asigurările și protecția socială”	
Debit	Credit
- sunt evidențiate cheltuielile efectuate cu asigurările și protecția socială;	- se evidențiază cheltuielile repartizate asupra contului de rezultat patrimonial, la sfârșitul perioadei.

Tabelul nr. 5. Contul 645 „Cheltuieli privind asigurările și protecția socială”

- Contul 431 „Asigurări sociale” – se ține evidența decontărilor privind contribuțiile obligatorii privind asigurările sociale, asigurările sociale de sănătate, asigurările pentru muncă.

431 „Asigurări sociale”	
Debit	Credit
- se ține evidența sumelor plătite în contul contribuțiilor menționate anterior;	- se înregistrează contribuțiile menționate anterior.

Tabelul nr. 6. Contul 431 „Asigurări sociale”

„Instituțiile publice pot detalia subdiviziunile prevăzute în clasificția economică și funcțională a cheltuielilor, pentru necesități de analiză, raportare sau prelucrare a datelor”⁵. Clasificția economică constă în gruparea cheltuielilor după natura și efectul acestora din punct de vedere economic, iar clasificția funcțională repartizează cheltuielile după destinația lor cu scopul de a aprecia alocarea fondurilor publice unor scopuri care definesc necesitățile publice. Astfel, în cazul Inspectoratului General pentru Situații de Urgență, bugetul instituției se împarte conform clasificției bugetare în Capitolul 61.05.00 – Protecția civilă și protecția contra incendiilor, capitolul 68.06.00 – Asistență socială pentru familie și copii și capitolul 68.08.00 – Ajutoare la trecere în rezervă, retragere sau pensionare. Mai mult, sursele de finanțare sunt următoarele:

- sursa A – integral de la buget;
- sursa D – fonduri externe nerambursabile.

În cadrul instituțiilor publice se utilizează conturile analitice deoarece acestea reflectă în același timp componentele mijloacelor, surselor, proceselor și rezultatelor economice respective, după însușirile lor specifice.

În continuare vor fi prezentate principalele înregistrări contabile conform reglementărilor contabile aplicabile instituțiilor publice:

Înregistrarea venitului brut pentru proiectul POR 2014-2020 Regiunea Centru:

⁵ Ordinul nr. 1.954/2005 pentru aprobarea Clasificției indicatorilor privind finanțele publice, art. 4

641 00 00 01 A 61 05 00 00 10 58 01 01 00 „Cheltuieli cu salariile personalului”	=	421 00 00 01 A 61 05 00 00 10 58 01 01 00 „Personal - salarii datorate”	115
641 00 00 01 A 61 05 00 00 10 58 01 02 00 „Cheltuieli cu salariile personalului”	=	421 00 00 01 A 61 05 00 00 10 58 01 02 00 „Personal - salarii datorate”	269

Înregistrarea contribuției asiguratorie pentru muncă datorate de către angajator:

645 07 00 01 A 61 05 00 00 10 58 01 01 00 „Cheltuieli cu contribuția asiguratorie pentru muncă”	=	431 06 00 01 A 61 05 00 00 10 58 01 01 00 „Contribuția asiguratorie pentru muncă”	3
645 07 00 01 A 61 05 00 00 10 58 01 02 00 „Cheltuieli cu contribuția asiguratorie pentru muncă”	=	431 06 00 01 A 61 05 00 00 10 58 01 02 00 „Contribuția asiguratorie pentru muncă”	6

Înregistrarea contribuției individuală la bugetul de stat pentru pensia militară de stat pentru cadrele militare:

421 00 00 01 A 61 05 00 00 10 58 01 01 00 „Personal - salarii datorate”	=	446 01 00 03 01 A 61 05 00 00 10 58 01 01 00 „Contribuția individuală la bugetul de stat pentru pensia militară de stat suportată de cadre militare și polițiști”	29
421 00 00 01 A 61 05 00 00 10 58 01 02 00 „Personal - salarii datorate”	=	446 01 00 03 01 A 61 05 00 00 10 58 01 02 00 „Contribuția individuală la bugetul de stat pentru pensia militară de stat suportată de cadre militare și polițiști”	67

Înregistrarea contribuțiilor asigurațiilor pentru asigurările sociale de sănătate în cazul cadrelor militare:

421 00 00 01 A 61 05 00 00 10 58 01 01 00	=	431 04 00 01 A 61 05 00 00 10 58 01 01 00	11
„Personal - salarii datorate”		„Contribuțiile asiguraților pentru asigurări sociale de sănătate”	

421 00 00 01 A 61 05 00 00 10 58 01 02 00	=	431 04 00 01 A 61 05 00 00 10 58 01 02 00	27
„Personal - salarii datorate”		„Contribuțiile asiguraților pentru asigurări sociale de sănătate”	

Înregistrarea impozitului:

421 00 00 01 A 61 05 00 00 10 58 01 01 00	=	444 00 00 01 01 A 61 05 00 00 10 58 01 01 00	7
„Personal - salarii datorate”		„Impozitul pe venitul din salarii și din alte drepturi ale personalului”	

421 00 00 01 A 61 05 00 00 10 58 01 02 00	=	444 00 00 01 01 A 61 05 00 00 10 58 01 02 00	18
„Personal - salarii datorate”		„Impozitul pe venitul din salarii și din alte drepturi ale personalului”	

Declararea acestor contribuții se realizează conform regulilor generale, mai exact prin completarea Declarației privind obligațiile de plată a contribuțiilor sociale, impozitului pe venit și evidența nominală a persoanelor asigurate – D 112 cu respectarea termenului de 25 ale lunii următoare celei pentru care se datorează salariile.

Rambursarea cheltuielilor în proporție de 70% pentru proiectul menționat se poate realiza doar în momentul în care este depusă și înregistrată Cererea de rambursare aferentă cheltuielilor dintr-o anumită perioadă. Astfel, în urma verificărilor, Autoritatea de Management decide dacă cheltuielile respective respectă prevederile contractuale.

4. Concluzii

Lucrarea realizată a avut un obiectiv practic, deoarece a evidențiat modalitatea de calcul privind salarizarea personalului din cadrul proiectelor cu finanțare externă, precum și înregistrările contabile aferente.

Având în vedere faptul că în legislație nu a fost prezentată o modalitate de calcul pentru achitarea drepturilor ce li se cuvin membrilor din cadrul echipelor de implementare, această lucrare poate fi considerată ca un ghid pentru îndrumarea persoanelor care se confruntă pentru prima dată cu o situație asemănătoare. În situația în care există plata pentru un singur proiect, pașii ce trebuie urmați sunt mai simpli, însă în cazul în care acesta lucrează în mai multe proiecte trebuie avut în vedere mai multe aspecte.

Un aspect important este reprezentat de eligibilitatea cheltuielilor conform contractului. Mai exact, dacă în cadrul proiectului sunt prevăzute cheltuieli cu managementul acestuia atunci plata de poate realiza conform articolelor bugetare

specificate. În schimb, în cazul în care acestea nu sunt prevăzute, cheltuielile pot fi suportate din cadrul bugetului instituției fără a fi posibilă rambursarea parțială sau integrală a valorilor.

Ideal este ca virarea drepturilor să se realizeze în alte perioade decât cele în care sunt programate multiple plăți, deoarece se pot distinge mai ușor înregistrările în contabilitate.

Referințe

- Lege-cadru nr. 153 din 28 iunie 2017 privind salarizarea personalului plătit din fonduri publice;
- Legea contabilității nr. 82 din 24 decembrie 1991 republicată;
- Ordinul Ministrului Finanțelor Publice nr. 1.917 din 12 decembrie 2005 pentru aprobarea Normelor metodologice privind organizarea și conducerea contabilității instituțiilor publice, Planul de conturi pentru instituțiile publice și instrucțiunile de aplicare a acestuia;
- Ordinul Ministrului Finanțelor Publice nr. 1.954/2005 pentru aprobarea Clasificației indicatorilor privind finanțele publice;
- Programe și strategii publicate de către Ministerul Finanțelor Publice valabile la: <https://www.mfinante.gov.ro/acasa.html?method=inceput&pagina=acasa>
- Finanțare externă valabilă la:
- <https://www.igsu.ro/FinantareExterna/ProgrameEuropene2014>
- Comunicare a Comisiei Europa 2020, O strategie europeană pentru o creștere inteligentă, durabilă și favorabilă incluziunii valabilă la: <https://ec.europa.eu/transparency/regdoc/rep/1/2010/RO/1-2010-2020-RO-F2-1.Pdf>

IMPOZIT PE PROFIT VERSUS IMPOZIT PE VENIT

Simona–Marilena STROE*

Abstract

Prevederile Codului fiscal privind impozitarea veniturilor obținute de societățile din România s-a modificat foarte mult în perioada 2015-2018. În această perioadă, plafonul de venituri înregistrate anual până la care o companie este considerată microîntreprindere a fost majorat de mai mult de 15 ori, acesta crescând de la 65.000 euro, cât era în anul 2015, la 100.000 euro în 2016, 500.000 euro în 2017 și 1.000.000 euro în 2018. De asemenea, microîntreprinderile au primit posibilitatea de a opta pentru plata impozitului pe profit, condițiile de capital necesare pentru a putea exercita această opțiune fiind modificate și ele de mai multe ori, de la echivalentul a 25.000 euro în 2015 la 45.000 lei începând cu anul 2017. Scopul acestei lucrări este de a sintetiza principalele modificări legislative privind impozitarea câștigurilor firmelor din România în perioada 2015-2020 și de a analiza în ce condiții este avantajos pentru o microîntreprindere să opteze pentru plata impozitului pe profit. Pentru exemplificare a fost aleasă o societate al cărei obiect de activitate constă în activități de editare a ziarelor și care a fost plătitoare de impozit pe profit în perioada 2015-2017 și plătitoare de impozit pe venit începând din 2018, odată cu majorarea plafonului de microîntreprindere la un milion de euro. Studiul compară impozitul pe veniturile microîntreprinderii datorat în 2018 cu impozitul pe profit pe care firma l-ar fi datorat pentru acest an dacă ar fi optat pentru impozitul pe profit.

Cuvinte cheie: *impozit pe profit, impozit pe veniturile microîntreprinderii, cota de impozitare, baza de impozitare, plafonul de microîntreprindere.*

1. Introducere

În România sunt practicate următoarele variante de impozitare a profitului/veniturilor rezultate din activități economice:

- Persoana juridică cu cifra de afaceri anuală < 1.000.000 euro/an plătește impozit pe veniturile microîntreprinderilor (IVM) egal cu 1% sau 3% din venituri;
- Persoana juridică cu cifra de afaceri anuală > 1.000.000 euro/an plătește impozit pe profit egal 16% din profitul impozabil;
- Persoana fizică care obține venituri din activități independente plătește impozit pe venit egal cu 10% din venitul net.

---

*Masterand, Facultatea de Economie și Administrarea Afacerilor, Management Contabil, Audit și Expertiză Contabilă, Universitatea “Nicolae Titulescu” din București; (e-mail: simona.marilena02@gmail.com). Acest studiu a fost elaborat sub coordonarea conf. univ. dr. Maria Grigore (mgrigore@univnt.ro).

În această lucrare vom analiza comparativ doar primele două variante, respectiv impunerea specifică persoanelor juridice.

Având în vedere posibilitatea firmelor cu cifra de afaceri anuală mai mică de 1.000.000 euro/an de a opta pentru plata impozitului pe profit, vom analiza în ce condiții exercitarea acestei opțiuni este posibilă și totodată avantajoasă.

Scopul acestei lucrări este de a sintetiza principalele modificări legislative privind impozitarea câștigurilor firmelor din România în perioada 2015-2020 (secțiunea 2) și de a analiza în ce condiții este avantajos pentru o microîntreprindere să opteze pentru plata impozitului pe profit (secțiunea 3). Pentru exemplificare a fost aleasă o societate al cărei obiect de activitate constă în activități de editare a ziarelor și care a fost plătitoare de impozit pe profit în perioada 2015-2017 și plătitoare de impozit pe venit începând din 2018, odată cu majorarea plafonului de microîntreprindere la un milion de euro. Studiul compară impozitul pe veniturile microîntreprinderii datorat în 2018 cu impozitul pe profit pe care firma l-ar fi datorat pentru acest an dacă ar fi optat pentru impozitul pe profit (secțiunea 4).

2. Modificările legislative privind regimul de impozitare a câștigurilor obținute de persoanele juridice în perioada 2015-2020

În anul 2015 erau considerate microîntreprinderi societățile care înregistrau venituri anuale sub echivalentul în lei a 65.000 euro, iar cota de impunere era de 3% care se aplica veniturilor. De asemenea, companiile cu un capital social peste nivelul echivalent în lei a 25.000 euro aveau posibilitatea de a alege să plătească impozit pe profit, această opțiune fiind definitivă. Existau și anumite limitări în ceea ce privește această posibilitate a firmelor de a se încadra în categoria microîntreprinderilor și să plătească impozit aplicat veniturilor. De exemplu, firmele care obțineau venituri din management și consultanță în proporție de minim 20% din veniturile totale nu erau considerate microîntreprinderi, ci plătitoare de impozit pe profit.

În anul 2016, plafonul de venituri anuale până la care o companie era în categoria microîntreprinderilor a crescut la 100.000 euro. Mai mult, cotele de impunere au fost diferențiate în funcție de numărul de salariați: 3% pentru entitățile fără angajați, 2% pentru cele cu un salariat și 1% pentru firmele cu doi sau mai mulți angajați. În plus, firmele nou înființate cu un angajat, beneficiau în primii doi ani de cota de 1%. Posibilitatea de a opta pentru impozit pe profit a rămas ca și în 2015, condiționată de capitalul social de 25.000 euro.

Din anul 2017, plafonul de venituri anuale a fost semnificativ majorat ajungând la nivelul de 500.000 euro, iar numărul de cote a fost redus, prin desființarea cotei de 2% pentru societățile cu un angajat. Cota de 1% a fost utilizată pentru microîntreprinderile cu cel puțin un salariat, iar cea de 3% pentru cele fără angajați. În plus, opțiunea de a plăti impozit pe profit a fost condiționată de un capital social de minim 45.000 lei, plafon mult mai mic decât cel din 2016.

Tot de la 01.01.2017 s-a introdus un impozit specific pentru hoteluri, campinguri, tabere, restaurante, catering și baruri (HoReCa), datorat de firmele au ca activitate principală sau secundară anumite coduri CAEN aferente acestor activități. Pentru hoteluri impozitul specific standard este determinat în LEI / loc cazare / an, iar pentru restaurante și baruri la impozitul standard determinat în LEI se aplică un set de coeficienți:

- o variabilă în funcție de rangul localității și zona în care este amplasat restaurantul
- o variabilă în funcție de suprafață utilă

- un coeficient de sezonabilitate
- un coeficient fix care ține cont de spațiul tehnic¹

În anul 2018, plafonul de venituri anuale pentru încadrarea firmelor la microîntreprinderi a fost majorat la nivelul de 1.000.000 euro, iar posibilitatea de a opta pentru plata impozitului pe profit a devenit condiționată de îndeplinirea a două criterii: nivelul minim al capitalului social de 45.000 lei, la fel ca și în anul 2017, dar și un număr minim de doi angajați.

Mai mult, s-a eliminat restricția privind veniturile obținute din management și consultanță. Până la 31.12.2017, firmele care obțineau astfel de venituri în proporție de minim 20% din veniturile totale nu intrau în categoria microîntreprinderilor, fiind plătitoare de impozit pe profit.

Tot de la 01.01.2018 s-a eliminat și restricția privind activitățile desfășurate în domeniul bancar, al asigurărilor și reasigurărilor și al pieței de capital, în domeniul jocurilor de noroc sau activități de explorare, dezvoltare, exploatare a zăcămintelor petroliere și gazelor naturale. Începând cu 01.01.2018 nu există restricții privind încadrarea unei entități în categoria de microîntreprindere în funcție de tipul de activitate desfășurată.

În Tabelul nr. 1 este prezentată variația plafonului până la care o firmă este considerată microîntreprindere din punct de vedere fiscal, precum și variația cotelor de impunere practicate în ultimii 5 ani.

Tabelul nr. 1. Evoluția plafonului și cotelor de impunere pentru microîntreprinderi

Anul	Plafon maxim	Cota
2015	65.000 euro	3%
2016	100.000 euro	1% pentru firmele cu 2 angajați 2% pentru firmele cu 1 angajat 3% pentru firmele fără angajați
2017	500.000 euro	1% pentru firmele cu minim un angajat 3% pentru firmele fără angajați
2018	1.000.000 euro	1% pentru firmele cu minim un angajat 3% pentru firmele fără angajați
2019	1.000.000 euro	1% pentru firmele cu minim un angajat 3% pentru firmele fără angajați
2020	1.000.000 euro	1% pentru firmele cu minim un angajat 3% pentru firmele fără angajați

Sursa: <http://www.consiliulfiscal.ro/17ian2019.pdf>

3. Opțiunea de trecere de la plătitor de IVM la plătitor de impozit pe profit

Conform Codului fiscal, microîntreprinderile care au subscris un capital social de cel puțin 45.000 lei și au cel puțin 2 salariați pot opta, o singură dată, să fie plătitoare de

¹ Maria Zenovia Grigore, Fiscalitate și gestiune fiscală, Note curs, elis 2019

impozit pe profit începând cu trimestrul în care aceste condiții sunt îndeplinite cumulativ, opțiunea fiind definitivă.²

Dacă aceste condiții nu mai sunt respectate, persoana juridică devine plătitoare de IVM începând cu anul fiscal următor celui în care capitalul social este redus sub 45.000 lei și/sau numărul salariaților scade sub 2.

Dacă în perioada în care persoana juridică este plătitoare de impozit pe profit, numărul de salariați scade sub 2, condiția trebuie reîndeplinită în termen de 60 de zile, termen care se prelungește și în anul fiscal următor.

Calculul și plata impozitului pe profit de către microîntreprinderile care optează pentru impozitul pe profit se efectuează luând în considerare veniturile și cheltuielile realizate începând cu trimestrul respectiv.

Opțiunea se realizează prin completarea și depunerea la ANAF a declarației 010 sau a declarației 700, iar calcularea și plata impozitului pe profit se efectuează luând în considerare veniturile și cheltuielile pe care firma le va realiza începând din trimestrul respectiv.

Exercitarea opțiunii pentru plata impozitului pe profit în loc de IVM se justifică în următoarele situații:

- firma înregistrează o marjă mică de profit, astfel încât 16% aplicat la diferența dintre venituri impozabile și cheltuielile deductibile este mai puțin decât 1% sau 3% aplicat veniturilor;
- firma implementează proiecte de investiții cu valoare mare și pe termen lung, ceea ce presupune înregistrarea de pierderi pentru mai mulți ani, perioadă în care impozitul pe profit este 0, spre deosebire de IVM.
- Există și câteva dezavantaje de a fi plătitor de impozit pe profit care nu trebuie ignorate:³
- costuri mai ridicate cu serviciile de contabilitate;
- riscuri mai mari în ceea ce privește preturile de transfer dacă firma derulează tranzacții cu părți afiliate.

4. Studiu de caz privind impozitul la compania SCÂNTEIA S.R.L

Pentru exemplificarea modului de calcul al impozitului pe profit și al impozitului pe veniturile microîntreprinderii, am ales o societate cu răspundere limitată, constituită în anul 2011 cu sediul în București, al cărei obiect de activitate constă în activități de editare a ziarelor, având codul CAEN 5813. SCÂNTEIA S.R.L. este un ziar de știri financiare din România, care imprimă periodic revistele “SCÂNTEIA Construcțiilor”, dar și alte suplimente și reviste cu informații din domeniul economic.

Societatea a fost plătitoare de impozit pe profit în anii 2016 și 2017, iar din 2018, ca urmare a majorării plafonului de încadrare în categoria microîntreprinderilor, a devenit plătitoare de IVM. Firma îndeplinea în 2017 și îndeplinește și în prezent condițiile prevăzute de Codul Fiscal pentru a opta pentru plata impozitului pe profit. Vom analiza dacă această opțiune ar fi fost avantajoasă în anul 2018.

² https://static.anaf.ro/static/10/Anaf/legislatie/Cod_fiscal_norme_11022020.htm

³ **Robert Gearba**, Este mai eficient impozitul pe profit decât impozitul pe venit?,

<https://www.fiscalitate.ro/este-mai-eficient-impozitul-pe-profit-decat-impozitul-pe-venit-18243/>

Pentru determinarea impozitului pe profit și a IVM s-au utilizat datele din Contul de profit și pierdere al societății (Anexa nr. 1) și din Registrul de evidență fiscală din anii 2016-2018.

4.1. Determinarea impozitului pe profit pentru anul 2016

Profitul contabil și profitul impozabil s-a determinat astfel:

Profit contabil = venituri totale – cheltuieli totale
 = 4.051.487 – 3.107.090 = 944.397 lei

Pentru calcularea profitului impozabil au fost considerate nedeductibile: alte cheltuieli de exploatare în valoare de 20.091 lei.

Profit impozabil = profit contabil – venituri neimpozabile + cheltuieli nedeductibile – deduceri = 944.397 + 20.091 = 964.397 lei

Impozitul pe profit = 964.397 * 16% = 154.304 lei

Până la data de pe 25 martie 2017, societatea a depus Declarația 101 privind impozitul pe profit și a achitat impozitul.

4.2. Determinarea impozitului pe profit pentru anul 2017

Pe baza contului de profit și pierdere, rezultatul contabil s-a determinat astfel:

Profit contabil = venituri totale – cheltuieli totale
 = 3.881.542 – 3.068.594 = 812.948 lei

Pentru determinarea profitului impozabil vom evidenția categoriile de cheltuieli nedeductibile sau deductibile limitat și deducerile fiscale înregistrate de firmă.

Firma a înregistrat mai multe categorii de cheltuieli nedeductibile și deductibile limitat, conform Tabelului nr. 3.

Tabelul nr. 2. Tipuri de cheltuieli în 2017

Cheltuieli	Tip de cheltuieli
Cheltuieli cu protocolul - cont 623	deductibile limitat
Cheltuieli cu despăgubiri, amenzi - cont 6581	nedeductibile
Cheltuieli nedeductibile - cont 628.06	nedeductibile
Cheltuieli cu materialele - cont 604.1	nedeductibile
Cheltuieli cu alte impozite și taxe - cont 635	nedeductibile
Alte cheltuieli de exploatare - cont 6588	nedeductibile
Cheltuieli cu TVA pentru protocol 635.01	nedeductibile
Cheltuieli cu materialele nestocate – cont 604.01	nedeductibile
Alte cheltuieli nedeductibile	nedeductibile

Sursa: Contul de profit și pierdere din anul 2017 (anexa nr. 1)

Cheltuielile deductibile limitat au fost cele de protocol.

Limita cheltuielilor de protocol deductibile = 2% (65.9982,74 + 161.886 + 64.292,63)

= 17.721,79 lei

Cheltuieli de protocol deductibile = 17.721,79 lei

Cheltuieli de protocol nedeductibile = $64.292,63 - 17.721,79 = 46.570,84$ lei

TVA protocol = $19\% * 46.570,84 = 8848,46$ lei

Cheltuielile nedeductibile înregistrate de firmă au fost:

- Cheltuieli de sponsorizare 18.000 lei
- Despăgubiri, amenzi, penalități 2.260,42 lei
- Cheltuieli nedeductibile 14.116,87 lei
- Cheltuieli cu alte impozite și taxe 11,99 lei
- Cheltuieli cu TVA pentru protocol 8848,46 lei
- Cheltuieli cu materialele nestocate 689,76 lei
- Alte cheltuieli nedeductibile 8.864,72 lei
- Cheltuieli de protocol nedeductibile 46.570,84 lei
- Alte cheltuieli de exploatare 1.931,18 lei

Cheltuieli nedeductibile totale = $18.000 + 46.570,84 + 2.260,42 + 14.116,87 + 11,99 + 8.848,46 + 689,76 + 8.864,72 + 1.931,18 = 101.294$ lei

Deduceri fiscale: Rezerva legală = $1/5 * 200 = 40$ lei

Determinarea profitului impozabil se realizează astfel:

Profit impozabil = profit contabil – venituri neimpozabile + cheltuieli nedeductibile – deduceri = $812.948 - 0 + 101.294 - 40 = 914.202$ lei

Impozitul pe profit = $914.202 * 16\% = 146.272$ lei

Cheltuielile de sponsorizare de 18.000 lei se scad din impozitul pe profit datorat dacă sunt îndeplinite cumulativ următoarele condiții:

1. sunt în limita a **5⁰/100** din cifra de afaceri = $5^0/100 * 3.858.528,54 = 19.292,64$ lei
2. nu reprezintă mai mult de **20%** din impozitul pe profit = $20\% * 146.272 = 29.254,46$ lei. Cheltuielile de sponsorizare care se deduc din impozitul pe profit sunt de 18.000 lei.

Impozitul pe profit după deducerea acestor cheltuieli este:

Ip datorat = $146.272 - 18.000 = 128.272$ lei

Până la data de pe 25 martie 2018, societatea a depus Declarația 101 privind impozitul pe profit și a achitat impozitul.

4.3.Determinarea impozitului pe veniturile microîntreprinderii în anul 2018

De la 01.01.2018 plafonul de venituri anuale până la care entitatea face parte din categoria microîntreprinderilor a fost majorat la 1.000.000 euro.

Veniturile totale din 2018 = 3.272.431 lei (mai mici de 1.000.000 euro)

Deoarece se încadrează la microîntreprindere, firma a depus declarația 010 pentru a modifica vectorul fiscal.

Baza impozabilă a IVM o constituie veniturile din orice sursă din care se scad următoarele elemente:

- reducerile comerciale acordate (contul 709) = 55.871 lei
- venituri din diferențe de curs valutar (contul 765) = 849,70 lei
- subvenții (contul 784) = 10.192 lei
- valoare achiziție casa de marcat = 6.260 lei

Baza de calcul = $3.384.173,98 - 55.871,76 - 849,7 - 10192 - 6.260 = 3.311.000$ lei

IVM = $1\% * 3.311.000 = 33.110$ lei

IVM datorat = 33.110 lei

Plata și calcul impozitului pe veniturile microîntreprinderilor s-a făcut trimestrial până pe data de 25 a lunii următoare trimestrului pentru care s-a calculat. Până la aceleași date societatea a depus declarația 100.

4.4.IVM versus impozit pe profit în anul 2018

Vom calcula impozitul pe profit pe care firma l-ar fi datorat pentru acest an dacă ar fi optat pentru impozitul pe profit.

Conform contului de profit și pierdere rezultatul contabil s-a determinat astfel:

$$\text{Profit contabil} = \text{venituri totale} - \text{cheltuieli totale} \\ = 3.272.431 - 2.412.029 = 860.402 \text{ lei}$$

Firma a înregistrat mai multe categorii de cheltuieli nedeductibile și deductibile limitat, conform Tabelului nr. 3.

Tabelul nr. 3. Tipuri de cheltuieli în 2018

Cheltuieli	Tip de cheltuieli
Cheltuieli cu protocolul - cont 623	deductibile limitat
Cheltuieli cu despăgubiri, amenzi - cont 6581	nedeductibile
Cheltuieli cu alte impozite și taxe - cont 635	nedeductibile
Alte cheltuieli de exploatare - cont 6588	nedeductibile

Sursa: Contul de profit și pierdere din anul 2018 (anexa nr. 1)

Cheltuielile deductibile limitat au fost cele de protocol.

$$\text{Limita cheltuielilor de protocol deductibile} = 2\% \\ (860.402 + 146.972,66 + 34.224,19) \\ = 20.831,98 \text{ lei}$$

Cheltuieli de protocol deductibile = 20.831,98 lei

Cheltuieli de protocol nedeductibile = 34.224,19 - 20.831,98 = 13.392,21 lei

Cheltuieli nedeductibile:

- Despăgubiri, amenzi, penalități 372,24 lei
- Cheltuieli cu alte impozite și taxe 4.028,71 lei
- Cheltuieli de protocol nedeductibile 13.392,21 lei
- Alte cheltuieli de exploatare 40.796,39 lei

Deduceri fiscale: Rezerva legală = $1/5 \cdot 200 = 40$ lei

Profitul impozabil se determină astfel:

Profit impozabil = profit contabil - venituri neimpozabile + cheltuieli nedeductibile - deduceri = $860.402 - 0 + 58.217,31 - 40 = 918.579$ lei

Impozitul pe profit = $918.579 \cdot 16\% = 146.272 = 146.972$ lei

Dacă Codul fiscal nu s-ar fi modificat și firma ar fi rămas plătitoare de impozit sau dacă firma ar fi optat pentru plata impozitului pe profit în condițiile Codului fiscal în vigoare, în anul 2018 societatea ar fi plătit un impozit de 146.972 lei.

Impozitul pe profit în anul 2018 este mai mare decât impozitul pe veniturile microîntreprinderii de 33.110 lei, plătit de firma. Firma a fost avantajată de schimbarea legislației deoarece plătește un impozit mai mic la bugetul de stat.

5. Concluzii

Impozitele și taxele sunt principala formă prin care statul își constituie resursele financiare publice necesare în desfășurarea activităților sale. Impozitele directe sunt la dispoziția statului și au scopul de a stimula mediul de afaceri prin deducerile fiscale sau facilitățile de care beneficiază contribuabilii pentru a stimula producția sau pentru realizarea de investiții în diferite domenii importante și prin intermediul cotelor de impozitare.

În România, în perioada 2015 – 2020, au avut loc schimbări legislative semnificative din punct de vedere al modalității de impozitare a câștigurilor entităților economice, care au modificat foarte mult sfera de încadrare a firmelor în categoria microîntreprinderilor, cota de impozitare sau condițiile necesare pentru optarea plății impozitului pe profit.

Plafonul de venituri anuale pentru care o firmă este considerată microîntreprindere a fost majorat de mai multe ori în această perioadă, ceea ce a dus la impozitarea veniturilor în locul impozitării profitului. Cotele de impunere au fost scăzute și diferențiate în funcție de numărul de salariați.

În general societățile care aplică proiecte de investiții mari, care se întind pe mai mulți ani, sunt avantajate să fie plătitoare de impozit pe profit, pentru că aceste investiții presupun cheltuieli mai în primii ani, care duc la pierderi ce se pot reporta pe o perioadă 7 ani.

Schimbările legislative privind impozitarea câștigurilor firmelor din țara noastră au avut consecințe semnificative și s-au resimțit la nivelul bugetului de stat. Per ansamblu aceste modificări fiscale au avantajat firmele în perioada 2015 – 2018, dar au dus la micșorarea încasărilor la bugetul de stat.

Referințe

- Maria Zenovia Grigore, Fiscalitate și gestiune fiscală, Note curs, elis 2019
- Robert Gearba, Este mai eficient impozitul pe profit decât impozitul pe venit?, <https://www.fiscalitatea.ro/este-mai-eficient-impozitul-pe-profit-decat-impozitul-pe-venit-18243/>
- https://static.anaf.ro/static/10/Anaf/legislatie/Cod_fiscal_norme_11022020.htm
- <http://www.consiliulfiscal.ro/17ian2019.pdf>
- Legea nr. 227/2015 privind Codul fiscal, cu modificările și completările ulterioare

Anexa nr. 1 Contul de profit și pierdere a firmei S.C SCÂNTEIA S.R.L

Denumirea elementului	Anul 2016	Anul 2017	Anul 2018
1.Cifra de afaceri netă	4.032.734	3.858.529	3.260.208
2.Productia vândută	3.821.590	3.708.199	3.066.765
3.Venituri din vânzarea mărfurilor	270.748	216.118	249.315
Reduceri comerciale acordate	59.604	65.788	55.872
4. Alte venituri din exploatare	17.619	9.523	10.501
TOTAL VENITURI DIN EXPLOATARE	4.050.353	3.868.052	3.270.709
5. a)Cheltuieli cu materiile prime și materialele consumabile	78.261	62.924	90.413
Alte cheltuieli materiale	28.204	99.002	52.540
b) Alte cheltuieli externe (cu energie și apă)	43.403	51.194	58.904
c) Cheltuieli privind mărfurile	896.106	333.797	154.983
Reduceri comerciale primite	4.400	1.399	
6. Cheltuieli cu personalul	781.818	853.649	980.895
a) Salarii și indemnizații	633.186	687.767	932.057
b) Cheltuieli cu asigurările și protecția socială	148.632	165.882	48.838
7. a) Ajustări de valoare privind imobilizările corporale și necorporale	34.484	33.097	25.917
a.1) Cheltuieli	34.484	33.097	25.917
8. Alte cheltuieli de exploatare	1.241.630	1.636.300	1.047.272
8.1 Cheltuieli privind prestațiile externe	1.219.371	1.579.855	1.002.447
8.2 Cheltuieli cu alte impozite, taxe și vărsăminte asimilate; cheltuieli reprezentând transferuri și contribuții datorate în baza unor acte normative speciale	2.168	12.709	4.029
8.3 Alte cheltuieli	20.091	43.736	40.796
Ajustări privind provizioanele	-346		
Venituri	346		
TOTAL CHELTUIELI DE EXPLOATARE	3.099.160	3.068.564	2.410.924
PROFITUL SAU PIERDEREA DIN EXPLOATARE			
- Profit	951.193	799.488	859.785
- Pierdere			
9. Venituri din dobânzi	746	258	32
Alte venituri financiare	388	13.232	1.690
TOTAL VENITURI FINANCIARE	1.134	13.490	1.722
10.Alte cheltuieli financiare	7.930	30	1.105
TOTAL CHELTUIELI FINANCIARE	7.930	30	1.105

PROFITUL SAU PIERDEREA FINANCIAR(Ă):			
- Profit		13.460	617
- Pierdere	6.796		
VENITURI TOTALE	4.051.487	3.881.542	3.272.431
CHELTUIELI TOTALE	3.107.090	3.068.594	2.412.029
11. PROFITUL SAU PIERDEREA BRUT(Ă):			
- Profit	944.397	812.948	860.402
- Pierdere			
12. Impozitul pe profit	154.304	128.272	
13. Alte impozite ne reprezentate la elementele de mai sus			33.110
PROFITUL SAU PIERDEREA NET(Ă) A EXERCİIULUI FINANCIAR:			
- Profit	790.093	684.676	827.292
- Pierdere			

Sursa: Situațiile financiare ale firmei Scântea SRL anii 2016-2018

ANALIZA COMPARATIVĂ PRIVIND IMPOZITAREA SALARIILOR ÎN DOMENIUL CONSTRUCȚIILOR ÎN STATELE MEMBRE ALE UNIUNII EUROPENE

Nicoleta Aurelia TRANDAFIR*

Abstract

Impozitarea salariilor din domeniul construcțiilor reprezintă un instrument important la dispoziția statului, care poate stimula mediul de afaceri prin intermediul cotelor de impozitare, precum și stoparea migrării forței de muncă către alte state din Uniunea Europeană. Sectorul construcțiilor joacă un rol important în economia europeană. De asemenea, construcțiile reprezintă unul dintre principalii consumatori de produse intermediare (materii prime, produse chimice, echipamente electrice și electronice) și de servicii conexe. Datorită importanței sale economice, performanța sectorului construcțiilor poate influența în mod semnificativ dezvoltarea economiei în ansamblu. Prin urmare, competitivitatea întreprinderilor de construcții constituie o temă importantă nu numai pentru creșterea economică și ocuparea forței de muncă în general, ci și pentru garantarea durabilității acestui sector. Scopul acestei lucrări este de a identifica care este modelul de politică fiscală privind impozitele aplicate în domeniul construcțiilor din statele membre ale Uniunii Europene, cum se diferențiază aceste modele pe țări, care dintre acestea sunt cele mai performante și cum le putem aplica și în România, în vederea îmbunătățirii sistemului fiscal privind domeniul construcțiilor. Obiectivul acestei lucrări constă în evidențierea caracteristicilor și rolului impozitelor în domeniul construcțiilor în economiile statelor membre. Metoda de cercetare utilizată este analiza comparativă. Cu ajutorul acestei analize vom putea descoperi dacă facilitățile fiscale privind salariul minim precum și impozitarea salariilor pentru domeniul construcțiilor, acordate în România începând din anul 2019, sunt în concordanță cu cele din celelalte state din Uniunea Europeană. Vom vedea de asemenea ce loc ocupă România în clasamentul salariilor din domeniul construcțiilor din statele membre ale Uniunii Europene.

Cuvinte cheie: politică fiscală, facilități fiscale, salariu minim, impozitarea salariilor, construcții

---

* Facultatea de Economie și Administrarea Afacerilor, Management Contabil, Audit și Expertiză Contabilă, Universitatea "Nicolae Titulescu" din București; (e-mail: nicomitu78@yahoo.com). Acest studiu a fost elaborat sub coordonarea conf. univ. dr. Maria Grigore (mgrigore@univnt.ro)

1. Introducere

Forța de muncă este foarte importantă în funcționarea unei economii. Impozitarea salariilor din domeniul construcțiilor este un instrument important la dispoziția statului, care poate stimula mediul de afaceri prin intermediul cotelor de impozitare, precum și stoparea migrării forței de muncă către alte state din Uniunea Europeană.

În cadrul acestei lucrări vom identifica care este modelul de politică fiscală privind impozitele aplicate în domeniul construcțiilor din statele membre ale Uniunii Europene, cum se diferențiază aceste modele pe țări, care dintre acestea sunt cele mai performante și cum le putem aplica și în România, în vederea îmbunătățirii sistemului fiscal privind domeniul construcțiilor.

Datele utilizate sunt cele furnizate de Eurostat, legislația națională specifică fiecărui stat și studiile internaționale realizate anual de către organizația nonprofit.

Cu ajutorul acestei analize vom putea descoperi dacă facilitățile fiscale privind salariul minim, precum și impozitarea salariilor pentru domeniul construcțiilor, acordate în România începând din anul 2019, sunt în concordanță cu cele din celelalte state din Uniunea Europeană. Vom vedea de asemenea ce loc ocupă România în clasamentul salariilor minime din domeniul construcțiilor din statele membre ale Uniunii Europene.

În acest context, s-a realizat o analiză comparativă a datelor, urmată de o analiză a rezultatelor interconectate cu indicatori statistici internaționali.

2. Nivelul salariului minim brut și net în statele membre ale Uniunii Europene în anii 2018 și 2019

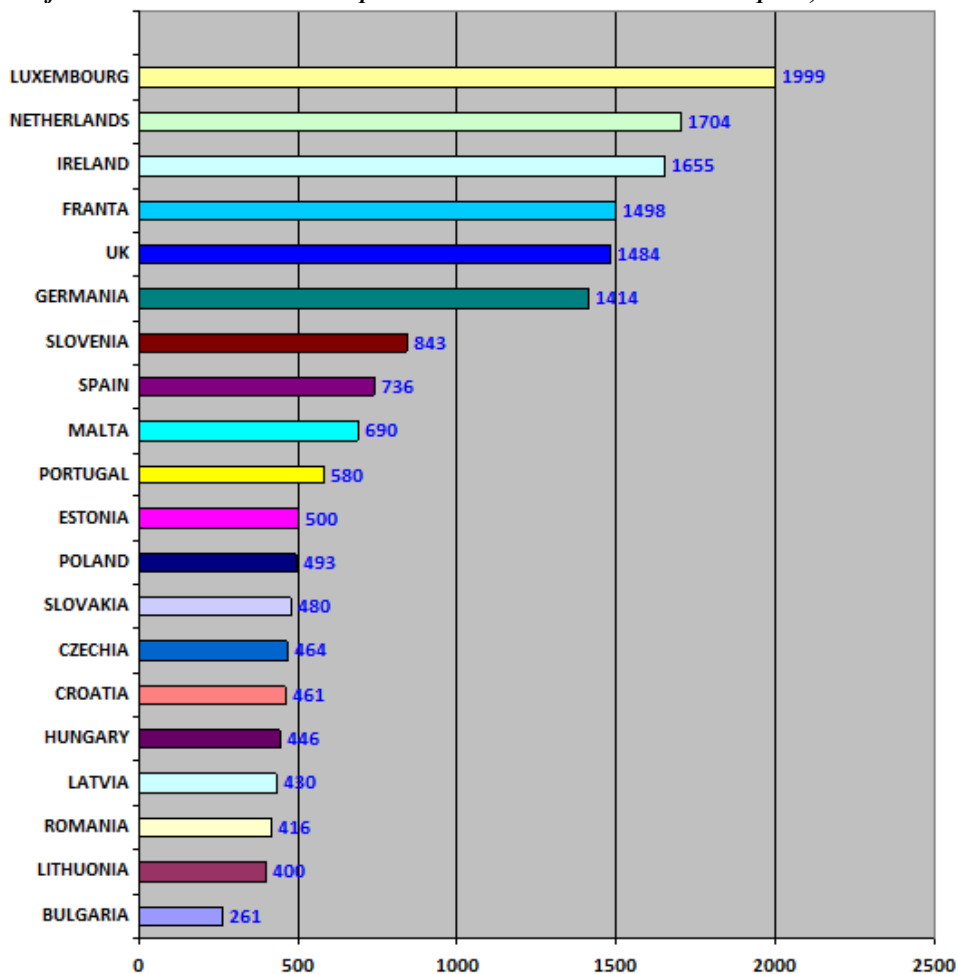
În Uniunea Europeană, cheltuielile cu forța de muncă, respectiv cu salariile și contribuțiile, sunt în continuă creștere, în toate domeniile de activitate, ceea ce ridică costurile angajatorilor.

În această secțiune, voi prezenta datele privind salariul minim brut pe economie, a celor 28 de țări din cadrul Uniunii Europene, Spațiul Economic European și Elveția, valabile pentru anul 2018.

Salariul minim național este stabilit ca o sumă fixă, fie lunară, fie săptămânală, zilnică sau pe oră. În anumite state, unde salariul minim este stabilit ca o sumă pe oră, numărul de ore lucrate săptămânal poate varia în funcție de sectorul de activitate.

Ca regulă generală, salariul minim național reprezintă o valoare brută la care se calculează și se rețin impozitul pe venit și contribuțiile la asigurările sociale. Metoda de calculare și de reținere a contribuțiilor poate să difere de la un stat la altul.

Graficul 1: Salariul minim brut pe economie în statele Uniunii Europene, în 2018

Sursa:

https://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=earn_mw_cur&lang=en

Statele sunt împărțite în funcție de **salariul minim brut** în două grupuri principale. Primul grup, mai mare, este format din țările care au prevăzut în statut național un salariu minim pe economie. Sunt 20 de state, din cele 31 analizate, care au un salariu minim național. Cel de-al doilea grup, mai mic, este format din state care nu au stabilit un salariu minim pe economie, la nivel național, acesta fiind stabilit pe baza Acordurilor de negociere colectivă.¹

Analizând Graficul nr. 1, observăm că aceste state pot fi împărțite și în funcție de nivelul salariului lunar minim brut la nivel național, astfel:

¹ Mădălina Racovițan, Minimum wage requirements within Europe în the context of posting of workers, <https://home.kpmg/ro/en/home/insights/2018/05/minimum-wage-requirements-kpmg-survey-2018.html>

- Grupul 1, în care salariile minime la nivel național au fost mai mici de 500 EURO pe lună în ianuarie 2018. Acest grup este alcătuit din următoarele state membre ale UE: Bulgaria, Lituania, România, Letonia, Ungaria, Croația, Cehia, Slovacia, Polonia și Estonia; salariile minime la nivel național au variat între 261 EURO în Bulgaria și 500 EURO în Estonia.
- Grupul 2, în care salariile minime la nivel național au fost de cel puțin 500 EURO, dar mai mici de 1 000 EURO. Acest grup este alcătuit din patru state membre ale UE, respectiv: Portugalia, Malta, Spania și Slovenia; salariile minime la nivel național au variat între 580 EURO în Portugalia și 843 EURO în Slovenia.
- Grupul 3, în care salariile minime la nivel național au fost de cel puțin 1 000 EURO. Acest grup este alcătuit din următoarele state membre ale UE: Germania, UK, Franța, Irlanda, Olanda și Luxemburg; salariile minime la nivel național în aceste țări au variat între 1 414 EURO în Germania și 1 999 EURO în Luxemburg.

În concluzie, în aceste state salariul minim brut poate diferi în funcție de industrie, poziție, ocupație, vârstă. Suedia este singurul stat membru care nu are un salariu minim național.

În cele 20 de state care au un salariu minim stabilit la nivel național, acesta variază între 261 euro pe lună în Bulgaria și 1.999 euro pe lună în Luxemburg.

În anul 2018 România se află pe locul al 18-lea în clasamentul celor 20 de state studiate din Uniunea Europeană, privind salariul minim brut pe economie, cu un nivel al salariului minim în valoare de 416 euro. România a urcat în clasament ca urmare a modificărilor legislative privind transferarea contribuțiilor salariale de la angajator la angajat, astfel făcându-se un artificiu privind creșterea salariului brut.

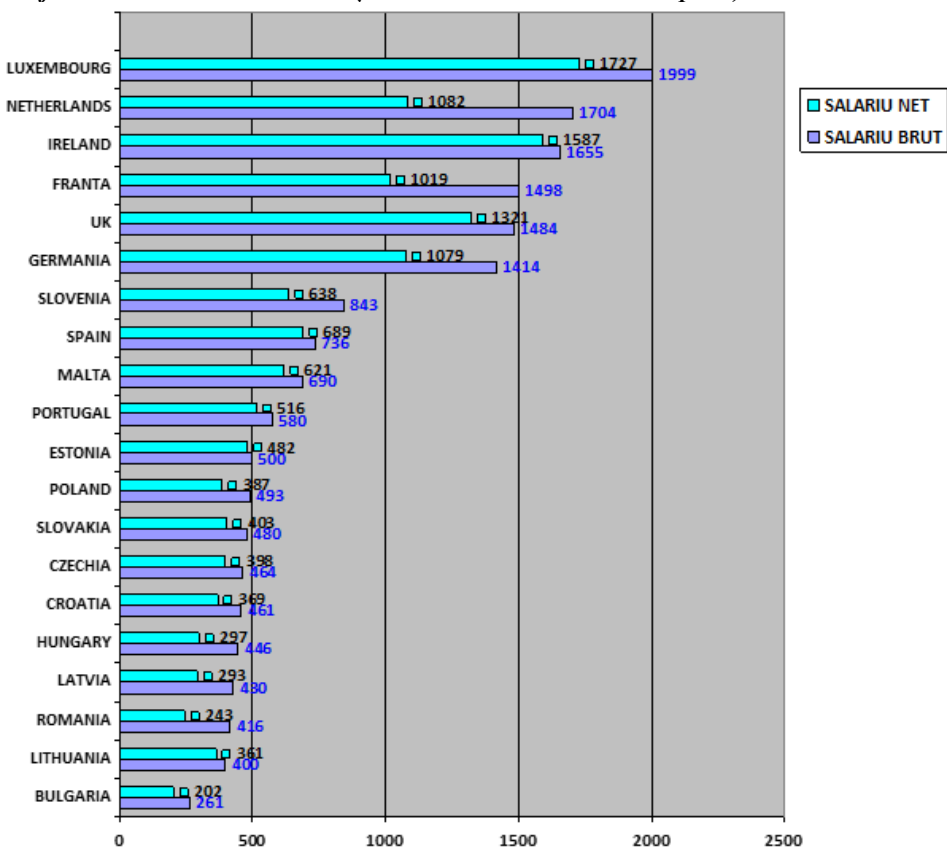
Firmele din România au în continuare cele mai mari creșteri procentuale ale costurilor cu forța de muncă, inclusiv cu salariile, comparativ cu situația din toată Uniunea Europeană. Creșterea procentuală a salariilor nu a produs și o creștere a sumelor primite de salariații români, aceștia situându-se tot printre ultimii în Uniunea Europeană, în ceea ce privește banii pe care îi primesc efectiv de la angajatori.

Atunci când comparăm **salariul minim net** cu salariul minim brut al fiecărui stat membru, clasamentul se schimbă. Chiar dacă extremele rămân la fel, Bulgaria având cel mai mic salariu brut și net, iar Luxemburg cel mai mare salariu brut și net, nivelurile salariilor minime nete ale celorlalte state membre se modifică (graficul nr. 2).

De exemplu, Marea Britanie urcă în topul clasamentului cu cel de-al treilea nivel salarial minim net, după Luxemburg și Irlanda. Irlanda are al doilea cel mai mare salariu net, înlocuind Olanda, care a avut al doilea cel mai mare salariu minim brut, acum fiind pe locul patru în clasament.

Cota efectivă de impozitare se aplică salariului minim brut ale statelor membre, cele mai scăzute cote de impozitare fiind în Irlanda de 15%. În colțul opus, Franța are cea mai mare rată de impozitare efectivă de aproape 87%, ceea ce înseamnă că costul efectiv al angajatorului pentru acordarea salariului minim este de 87%. În mod surprinzător, țările în care salariul minim este relativ mic (Bulgaria, Lituania, România) au cote de impozitare efective ridicate, peste 40%, în timp ce țările cu un salariu minim ridicat (Luxemburg, Irlanda, Marea Britanie) au cote de impozitare efective sub 30%.

Graficul 2: Salariul minim brut și net în statele Uniunii Europene, în anul 2018

Sursa: Mădălina Racovițan, Minimum wage requirements within Europe in the context of posting of workers, <https://home.kpmg/ro/en/home/insights/2018/05/minimum-wage-requirements-kpmg-survey-2018.html>

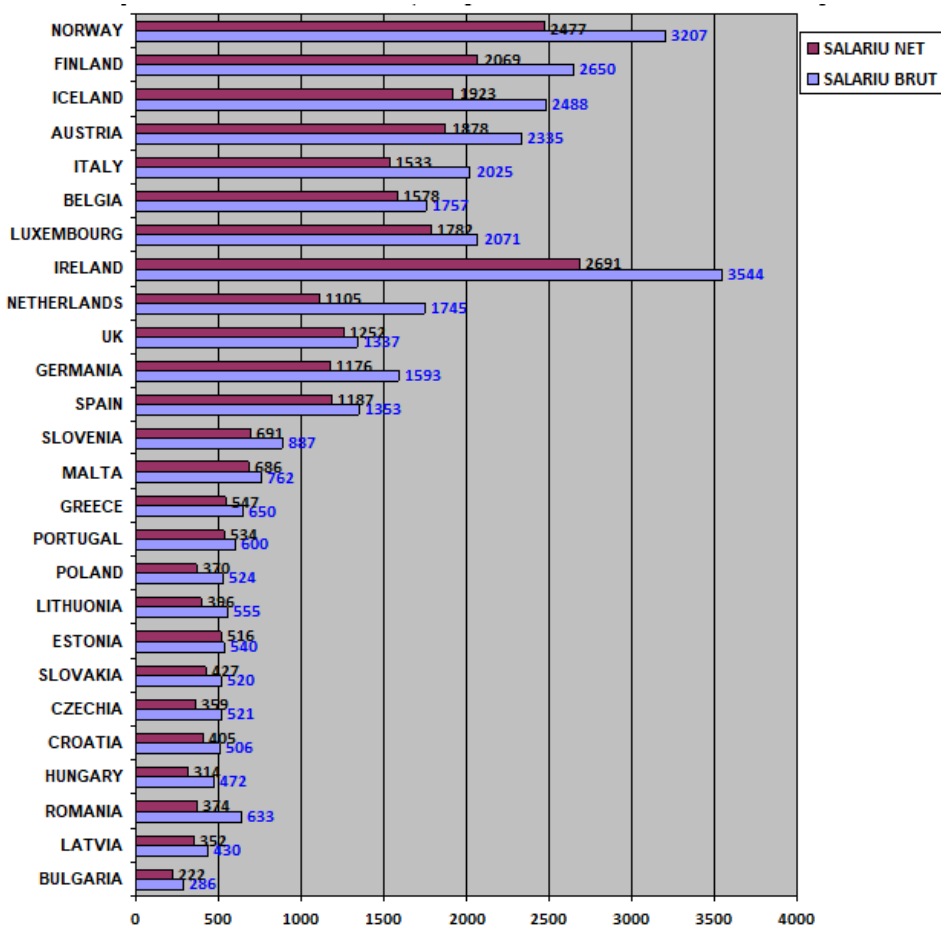
În cele ce urmează, vom urmări unde se plasează România, în anul 2019, din punct de vedere al salariului minim, față de alte state apropiate ca istorie și dezvoltare economică, din Uniunea Europeană (**Graficul nr. 3**).

În anul 2019, din cele 21 de state incluse în studiu care au un salariu minim standard stabilit la nivel național, România se situează pe locul 19 cu un salariu minim standard de (439 EUR), urmată doar de Letonia (430 EUR) și Bulgaria (286 EUR).

Începând din 1 ianuarie 2019, România are un salariu minim diferit pentru industria construcțiilor (633 EUR), semnificativ mai mare decât salariul minim standard. În acest context, România se situează în sectorul construcțiilor pe locul 16 din cele 26 de țări care au furnizat informații referitoare la salariul minim brut aplicabil în acest domeniu.

După cum se poate observa în Graficul nr. 3, Irlanda și Norvegia rămân în fruntea clasamentului cu cele mai mari salarii minime nete.

Graficul 3: Salariul minim brut și net pe economie în statele Uniunii Europene, în 2019

Sursa: Mădălina Racovițan, Minimum wage requirements within Europe în the context of posting of workers, <https://home.kpmg/ro/en/home/insights/2018/05/minimum-wage-requirements-kpmg-survey-2018.html>

Țările care nu au deloc un salariu minim stabilit la nivel național și care au doar un salariu minim printr-un Acord de Negociere Colectivă - CBA (Norvegia, Finlanda, Islanda, Austria, Belgia, Italia), se regăsesc de asemenea la capătul superior al clasamentului.

Atunci când analizăm strict sumele nete, anumite state își schimbă locurile în clasamentul general. Acest lucru se datorează calculului contribuțiilor fiscale, precum și procentelor diferite suportate de salariați în conformitate cu legislația fiscală internă din fiecare stat membru.

Contrar așteptărilor, statele cu salarii nete minime mici au costuri fiscale mai mari pentru angajați. În timp ce Irlanda, țara cu cel mai mare salariu net, are un nivel al

contribuțiilor în valoare de 24,07%, statele cu cele mai mici salarii minime nete, sunt Ungaria, cu valoarea contribuțiilor de 33,5% și Bulgaria cu contribuții în valoare de 22,4%.

În România, începând cu luna ianuarie 2020², salariul minim brut standard a fost majorat de la 439 euro (2080 lei) la 466 euro (2230 lei). Astfel, a fost aprobată o majorare a salariului minim de 31 euro (150 lei), dar se menține valoarea salariului minim pentru personalul încadrat cu studii superioare la 491 euro (2350 de lei) lunar. Salariul minim net crește astfel și ajunge la 271 euro (1297 lei).

Guvernul³ a ajuns la această creștere de 7,2% având în vedere o formulă de calcul bazată pe rată inflației și creșterea reală a productivității muncii pe fiecare persoană, dar și factori de corecție în funcție de dinamică creșterii economice. Conform datelor furnizate de Institutul Național de Statistică din România⁴, peste 1,3 milioane de salariați activi vor beneficia de această majorare, adică aproape un sfert dintre salariații activi în România.

Din 01.01.2020, în România sunt trei categorii de salarii minime, diferențiate în funcție de activitatea prestată de către salariați și în funcție de nivelul de studii ale acestora.

Salariul minim brut standard este în valoare de 466 euro reprezentând 2230 lei, al doilea salariu minim este cel care ține cont de nivelul de studii, conform OUG 937/2018 care stabilește că cei care au studii superioare și au o vechime de cel puțin un an în acest domeniu vor avea un salariu minim brut pe economie de 491 euro reprezentând 2.350 lei lunar, pentru un program normal de lucru de 167,333 ore în medie pe luna, reprezentând 14.044 lei/ora (2.94 euro).

De asemenea, cei care lucrează în domeniul construcțiilor vor avea un salariu minim brut de 633 euro reprezentând 3.000 de lei, conform OUG 114/2018. Această prevede o serie de beneficii pentru cei care lucrează în construcții. Vorbim despre scutirea impozitului pe venit, a CASS-ului și reducerea CAS cu 3,75%.

3. Facilitățile fiscale în domeniul construcțiilor în România, valabile de la 01.01.2019

Între anii 2019 și 2028, angajatorii din domeniul construcțiilor din România, vor plăti taxe mai mici pentru salariații proprii, cu condiția ca aceștia din urmă să realizeze salarii brute de minim 3.000 lei și maximum 30.000 de lei.

Angajatorii vor fi scutiți de plata contribuției la sănătate (CASS) și a impozitului pe venit, în timp ce pentru contribuția la pensii (CAS) și cea de muncă (CAM) vor achita valori mai mici.

În plus, pentru 2019, a fost stabilit un salariu minim brut pe țară garantat de 3.000 de lei în domeniul construcțiilor, acesta fiind obligatoriu.

Salariaților care activează în domeniul construcțiilor li se aplică, între 1 ianuarie 2019 și 31 decembrie 2028, prevederi speciale, reglementate prin intermediul Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 114/2018, modificată prin Ordonanța de Urgență a Guvernului nr. 43/2019, începând cu dată de 21 iulie 2019, publicată în Monitorul Oficial.

Astfel, se extinde categoria persoanelor fizice scutite de la plata impozitului pe veniturile din salarii și pentru salariații ai căror angajatori desfășoară activități în sectorul

² HG nr. 935/2019 pentru stabilirea salariului de baza minim brut pe țară garantat în plată (M.O. 1010/16.12.2019)

³ Guvernul României - <https://gov.ro/ro/print?modul=stiri&link=declaratii-de-presă-sustinite-de-ministrul-muncii-i-protectiei-sociale-violeta-alexandru-i-eful-cancelariei-prim-ministrului-ionel-danca>

⁴ Institutul Național de Statistică din România - [https://insse.ro/cms/ro/content/ipc%E2%80%9393serie-de-date-anuala](https://insse.ro/cms/ro/content/ipc%E2%80%9393serie-de-date-<u>anuala</u>)

construcțiilor. Scutirea de impozit pe veniturile din salarii, în cota de 10%, se aplică numai dacă angajatorii activează în domeniul construcțiilor și realizează cel puțin 80% din cifra de afaceri totală din activitățile din domeniul respectiv.

Totodată, măsură este valabilă doar acolo unde veniturile brute lunare ale angajatului sunt cuprinse între 3.000 și 30.000 de lei. Prin actul normativ menționat s-a stabilit că suma de 3.000 de lei să reprezinte salariul minim brut obligatoriu acordat salariaților ce activează în domeniul construcțiilor, facilitățile fiscale urmând a fi acordate pentru angajații cu venituri lunare brute de minim 3.000 lei și nu mai mari de 30.000 de lei.

În ceea ce privește CAS, aceasta va fi redusă, în următorii 10 ani, cu 3,75%, de la 25% la 21,25%, condiția fiind aceeași: veniturile brute lunare să nu depășească 30.000 de lei.

Scutirea completă de la plata CASS este a treia facilitate fiscală acordată de Guvern angajatorilor din domeniul construcțiilor, reducerea contribuției la muncă de la 2,25%, în mod normal la 0,34%, fiind a patra.

Desigur, toate aceste facilități sunt valabile pentru salariile brute realizate cuprinse între 3.000 și 30.000 de lei. Pentru salariații ale căror venituri lunare brute sunt sub pragul de 3.000 lei sau depășesc 30.000 de lei, se datorează taxele salariale obișnuite, adică:

- impozit pe venit: 10%;
- contribuția la sănătate: 10%;
- contribuția la pensii: 25%;
- contribuția asiguratorie de muncă: 2,25%.

Potrivit OUG nr. 114/2018, salariul minim brut pentru domeniul construcțiilor, de 3.000 de lei, este obligatoriu și se aplică următoarelor domenii de activitate:

- activitatea de construcții definită la codul CAEN 41.42.43 – secțiunea F – Construcții;
- domeniile de producere a materialelor de construcții, definite de următoarele coduri

CAEN:

- 2312 – Prelucrarea și fasonarea sticlei plate;
- 2331 – Fabricarea plăcilor și dalelor din ceramic;
- 2332 – Fabricarea cărămizilor, țiglelor și altor produse pentru construcții din argilă arsă;
- 2361 – Fabricarea produselor din beton pentru construcții;
- 2362 – Fabricarea produselor din ipsos pentru construcții;
- 2363 – Fabricarea betonului;
- 2364 – Fabricarea mortarului;
- 2369 – Fabricarea altor articole din beton, ciment și ipsos;
- 2370 – Tăierea, fasonarea și finisarea pietrei;
- 2223 – Fabricarea articolelor din material plastic pentru construcții;
- 1623 – Fabricarea altor elemente de dulgherie și tâmplărie pentru construcții;
- 2512 – Fabricarea de uși și ferestre din metal;
- 2511 – Fabricarea de construcții metalice și părți componente ale structurilor metalice;

- 0811 – Extracția pietrei ornamentale și a pietrei pentru construcții, extracția pietrei calcaroase, ghipsului, cretei și a ardeziei;
- 0812 – Extracția pietrisului și nisipului;
- 2351 - Fabricarea cimentului
- 2352 - Fabricarea vărului și ipsosului
- 2399 - Fabricarea altor produse din minerale nemetalice n.c.a.
- 711 – Activități de arhitectură, inginerie și servicii de consultanță tehnică.

Așadar, salariul minim de 3.000 de lei este obligatoriu pentru companiile în cauză, indiferent dacă acestea aplică sau nu facilitățile fiscale prezentate anterior, și trebuie acordat inclusiv lucrătorilor administrativi (contabili, secretare, șoferi etc) ai companiilor din construcții.

Toți angajatorii care au cod CAEN de activitate principala activitatea de construcții sunt obligați să aplice, începând cu 1 ianuarie 2019, un salariu minim brut de 3.000 de lei pentru fiecare angajat.

În cazul în care condițiile prevăzute la articolul 60 punctul 5 din Codul Fiscal sunt îndeplinite, și facilitățile fiscale se pot aplica de către societate, venitul net al angajatului ar crește comparativ cu cel din 2018 cu aproximativ 34%.

Orice angajat din domeniul construcțiilor va beneficia de noul nivel salarial minim aplicabil în domeniu, în valoare de 3.000 de lei brut pe luna, indiferent de nivelul de studii sau vechimea să în muncă.

În sectorul construcțiilor, angajatorul acordă angajatului, în condiții normale de muncă, un salariu minim brut de 3000 de lei, angajatul fără persoane în întreținere primește un salariu net în valoare de 2362 de lei, iar costul total al angajatorului reprezentând cost salarial, este în valoare de 3010 lei.

Firmele din România din domeniul construcțiilor au avut cele mai mari creșteri de costuri cu salariile. Costul orar cu salariile în construcții, a crescut, ajungând la 19,8%, în timp ce costurile non-salariale suportate, au scăzut substanțial, cu 26,9% în trimestrul I al anului 2019 față de primul trimestru al anului 2018.⁵

Cele mai afectate firme de construcții, s-au văzut nevoite să plătească salarii minime mai mari, tuturor salariaților indiferent de postul pe care îl ocupă în societate, și celor care nu muncesc efectiv în construcții, dar care nu s-au încadrat în condițiile cerute pentru reducerile de taxe. Vorbim aici în principal de firmele mici.

În cele ce urmează vom prezenta țările care au cele mai mari cheltuieli cu forță de muncă în domeniul construcțiilor, ceea ce înseamnă și salarii atractive pentru muncitori.

Pe primele trei locuri în clasament se află Irlanda cu un salariu minim în valoare de 3544 euro, urmată pe locul doi de Norvegia, cu un salariu minim în valoare de 3207 euro și pe al treilea loc de Finlanda cu un salariu minim în valoare de 2650 euro.

Pe ultimele trei locuri se află Ungaria, cu un salariu minim în valoare de 472 euro, urmată de Letonia, cu un salariu minim în valoare de 430 euro, ultimul loc fiind ocupat de Bulgaria cu un salariu minim în valoare de 286 euro.

Începând 1 ianuarie 2019, România are un salariu minim diferit pentru industria construcțiilor (633 EUR), semnificativ mai mare decât cel standard. În acest context, România se situează în sectorul construcțiilor pe locul 16 din cele 26 de țări care au furnizat informații referitoare la salariul minim brut aplicabil în acest domeniu (Graficul 3).

⁵ Claudiu Zamfir - Firmele din România suportă cea mai bruscă majorare a costurilor cu lucrătorii, din UE. Salariul în construcții - <https://www.startupcafe.ro/taxe/salariu-romania-2019-construcții-firme-costuri.htm>

4. Clasificarea statele membre ale Uniunii Europene în funcție de salariul minim standard și a salariului minim în domeniul construcțiilor în anul 2020

Din cercetările efectuate am constatat că doar două state membre mai aplică salarii minime în industria construcțiilor mai mari decât cele standard. Este vorba despre Spania, cu un salariu minim aplicabil în industria construcțiilor de 1.353 Euro cu 303 Euro mai mare decât cel standard de 1.050 Euro, și Irlanda, cu un salariu minim aplicabil în industria construcțiilor de 3.544 Euro, cu 1.888 mai mare decât cel standard de 1.656 Euro.

În domeniul construcțiilor, nici un stat membru în afară de România nu acordă reduceri sau scutiri de impozit pe salariu sau de contribuții sociale obligatorii aferente, care să influențeze salariul net aferent.

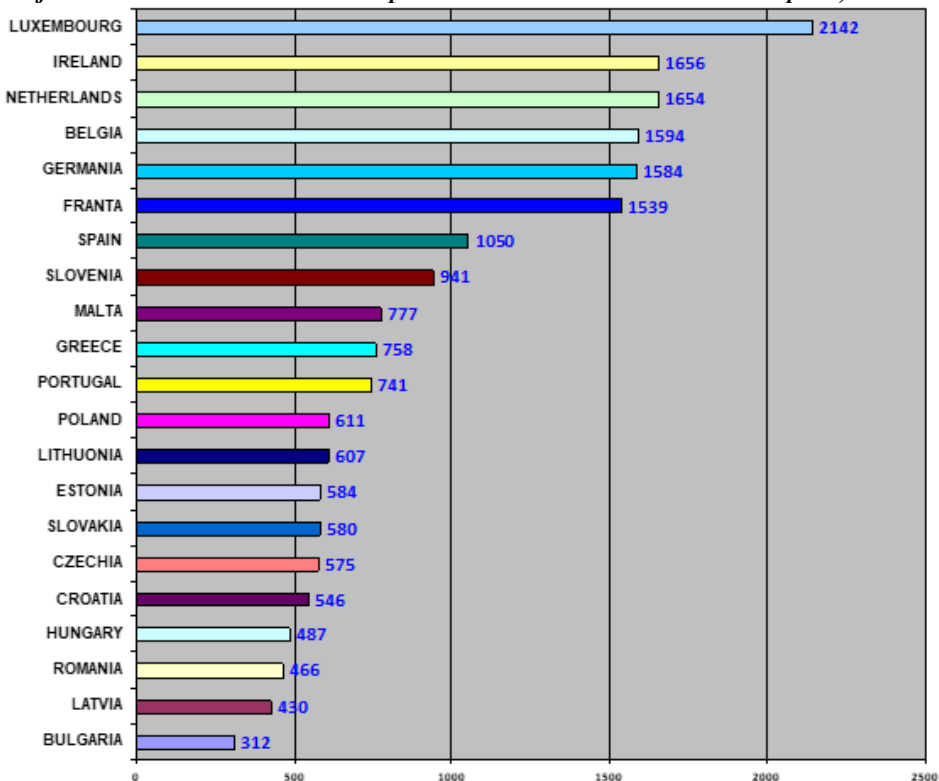
Două treimi din statele membre ale Uniunii Europene, mai exact 21 din 27 de state membre, aveau la 1 ianuarie 2020 un salariu minim brut pe economie, care avea o valoare mai mică de 600 de euro pe luna în est și de peste 1.500 de euro pe luna în nord-vestul UE, arată datele publicate de Eurostat. Statele membre care nu au încă un salariu minim pe economie sunt: Danemarca, Italia, Cipru, Austria, Finlanda și Suedia.

Conform Graficului nr. 4., la începutul acestui an, Bulgaria avea cel mai scăzut salariu minim brut pe economie din UE (312 euro), urmată de alte nouă state membre din est cu salarii minime cuprinse între 400 și 600 de euro pe luna: Letonia (430 euro), România (466 euro), Ungaria (487 euro), Croația (546 euro), Cehia (575 euro), Slovacia (580 euro), Estonia (584 euro), Lituania (607 euro) și Polonia (611 euro). România se află pe locul trei cu cel mai mic salariu minim brut standard, în clasamentul statelor membre.

Statele membre cu cea mai ridicată valoare a salariului minim standard pe economie sunt: Olanda - 1.654 euro, Irlanda - 1.656 euro și Luxemburg - 2.142 euro. Cel mai mare salariu minim pe economie din Uniunea Europeană este de aproape șapte ori mai mare decât cel mai scăzut.

Comparativ cu prima luna a anului 2010, salariul minim standard exprimat în euro, era mai mare în luna ianuarie 2020, în toate statele membre care au un salariu minim pe economie, mai puțin Grecia, care are un salariu mai mic cu 12%.

Conform datelor Eurostat, România a avut în ultimii zece ani cea mai mare rată medie anuală de creștere a salariului minim standard de 12,5%, fiind urmată de Lituania, cu o rată medie anuală de creștere a salariului minim standard de 10,1%.

Graficul nr. 4: Salariul minim brut pe economie în statele Uniunii Europene, în 2020

Sursa: EUROFOUND - Minimum wages în the EU în 2020 –
<https://www.eurofound.europa.eu/data/statutory-minimum-wages>

Firmele din toate domeniile din România au creșteri procentuale ale costurilor cu forța de muncă și cu salariile, comparativ cu alte state din Uniunea Europeană. Discutăm despre creșterea procentuală a salariilor minime brute standard, pentru că în cifre absolute salariații români se află tot printre ultimii din Uniunea Europeană în privința salariilor nete pe care le primesc de la angajatori.

O schimbare importantă a avut loc în România, unde salariul minim aplicabil în industria construcțiilor este semnificativ mai mare decât cel standard, 633 euro comparativ cu 466 EUR.

Creșterea salariului minim în domeniul construcțiilor și acordarea facilităților fiscale, începând cu 01.01.2019, au propulsat România în clasamentul salariilor minime în domeniul construcțiilor opt locuri.

Cel mai mare salariu minim în domeniul construcțiilor este plătit de Irlanda (3.544 euro) care a depășește Luxemburgul, statul membru cu cel mai mare salariu minim standard stabilit la nivel național (2.142 EUR). Spania își păstrează locul, chiar dacă are un salariu minim aplicabil în industria construcțiilor mai mare decât cel standard (1.353 euro față de 1050 euro).

Restul statelor membre au același salariu aplicabil sectorului construcțiilor ca și cel standard și astfel își mențin poziția în clasamentul general.

5. Situația sectorului de construcții din România, în condițiile actuale privind suspendarea activității ca urmare a răspândirii COVID-19

Activitatea desfășurată în domeniul construcțiilor este extrem de expusă din punct de vedere al riscului de răspândire al COVID-19, având în vedere că activitatea nu se poate desfășura în regim de distanță, cum ar fi telemunca.

În condițiile blocajului economic actual, o serie de proiecte private de construcții s-au suspendat sau au fost amânate pe o perioadă nelimitată de timp. Astfel, o mare parte dintre angajații care lucrează în domeniul construcțiilor au fost trimiși în șomaj tehnic sau li s-au închis contractele de muncă.

Guvernul României ar trebui să includă și activitatea de construcții pe lista domeniilor pentru care sunt necesare măsuri urgente de susținere a companiilor și a angajaților.

Antreprenorii români solicită autorităților abilitate cum ar fi Guvernul, Ministrul Muncii, Finanțelor, Economiei, Energiei și Mediului de Afaceri, implicarea urgentă, cu strategii coerente pentru susținerea activității economice și a antreprenorilor locali în această perioadă. Pe lista măsurilor evidențiate de către aceștia se numără:

- Prorogarea termenelor de declarare și de plată a obligațiilor fiscale
- Amânarea termenelor de depunere a declarațiilor informative 2020 și a situațiilor financiare an 2019;
- Excepții privind aplicarea dobânzilor și penalităților aferente neachitării obligațiilor fiscale;
- Subvenționarea costurilor salariale pentru menținerea salariaților, scutirea de impozit, pentru angajatorii care nu fac concedieri și își păstrează angajații;
- Extinderea deductibilității la impozitul pe profit a cheltuielilor suportate de contribuabil pentru plata unor daune pentru care nu sunt acoperite de contractele de asigurare sau nu s-au prevăzut garanții de bună execuție;
- Deductibilitatea 100% asupra ajustărilor de creanțe neîncasate;
- Digitalizarea procesului de avizare a noilor construcții, pentru deblocarea activității în sector, având în vedere lipsa de disponibilitate a reprezentanților administrației publice în aceste momente.

6. Concluzii

În anul 2018 România se află pe locul al 18-lea în clasamentul celor 20 de state europene care aplică salariul minim brut pe economie, cu un nivel al salariului în valoare de 416 euro. România a urcat în clasament datorită modificărilor legislative privind transferarea contribuțiilor salariale de la angajator la angajat, astfel făcându-se un artificiu privind creșterea salariului brut. În acest clasament România a întrecut doar Letonia și Bulgaria, care au cele mai mici salarii minime pe economie.

Datorită modificărilor legislative din România, care au intrat în vigoare începând cu data de 01.01.2019, prin care salariul minim în domeniul construcțiilor a fost stabilit la valoarea de 3000 lei, respectiv 633 euro, țara noastră a urcat opt locuri în clasamentul țărilor din Uniunea Europeană.

Datorită facilităților fiscale acordate tot la aceeași dată pentru domeniul construcțiilor, a crescut și salariul minim net al salariaților din acest domeniu, ajungând la valoarea 2362 lei, respectiv 494 euro.

Prin modificarea salariului minim în domeniul construcțiilor, precum și prin acordarea facilităților fiscale, în România mediul de afaceri a fost stimulat și încurajat să contracteze mai multe lucrări și implicit angajarea mai multor muncitori. Astfel a fost micșorat numărul salariaților care plecau să muncească în alte state membre ale Uniunii Europene în domeniul construcțiilor.

Scutirea de la plata impozitului pe salariu, exceptarea de la plata CASS, precum și reducerea cotei CAS au dus la creșterea salariului net al salariaților și implicit la dorința acestora de a lucra în acest domeniu, în România.

Conform Institutului de Statistică, România a înregistrat în luna iunie 2019, cea mai mare creștere a numărului de lucrări de construcții din Uniunea Europeană.

În luna iunie 2019, lucrările de construcții din România au înregistrat o creștere de 23,3% comparativ cu iunie 2018. România a avut cel mai mare ritm anual de creștere a lucrărilor de construcții înregistrat în rândul statelor membre ale Uniunii Europene. În Uniunea Europeană, lucrările de construcții au crescut cu 0,6% anual, în timp ce în statele din Zona Euro au înregistrat o creștere de 1%.

Conform datelor prezentate de Institutul Național de Statistică, în România, în iunie 2019 față de aceeași lună din 2018, volumul total al lucrărilor de construcții a crescut cu 21,9%, în serie brută, respectiv cu 22,2%, în serie ajustată.

Începând cu luna martie a anului 2020, sectorul construcțiilor din România și în alte state membre ale Uniunii Europene se confruntă cu probleme economice grave datorită întreruperii lucrărilor de construcții, din cauza apariției și răspândirii virusului SARS-CoV-2.

Guvernul României, împreună cu Ministerul Finanțelor, trebuie să ia mai multe măsuri economice în ceea ce privește domeniul construcțiilor, pentru a ajuta societățile care desfășoară activități de construcții să își revină din punct de vedere financiar.

Dacă nu se vor lua măsuri, multe dintre societățile care desfășoară activități în domeniul construcțiilor vor da faliment.

Referințe

- Maria Grigore, Fiscalitate și gestiune fiscală. Note de curs, eLis 2019
- Mădălina Racovițan - Minimum wage requirements within Europe în the context of posting of workers - [https://home.kpmg/content/dam/kpmg/ro/pdf/2018/minimum%20wage%20survey%](https://home.kpmg/content/dam/kpmg/ro/pdf/2018/minimum%20wage%20survey%20)
- Mădălina Racovițan - Minimum wage requirements within Europe în the context of posting of workers - <https://assets.kpmg/content/dam/kpmg/ro/pdf/2019/minimum-wage-survey-2019.pdf>
- Claudiu Zamfir - Firmele din România suportă cea mai bruscă majorare a costurilor cu lucrătorii, din UE. Salariul în construcții - <https://www.startupcafe.ro/taxe/salariu-romania-2019-construcții-firme-costuri.htm>
- Ordonanța de urgență a Guvernului 937/2018 pentru stabilirea salariului de baza minim brut pe țară garantat în plată (M.O. 1045/10.12.2018)
- HG nr. 935/2019 pentru stabilirea salariului de baza minim brut pe țară garantat în plată (M.O.1010/16.12.2019)

- Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 114/2018 privind instituirea unor măsuri în domeniul investițiilor publice și a unor măsuri fiscal-bugetare, modificarea și completarea unor acte normative și prorogarea unor termene (M.O.1116 / 29.12.2018)
- Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 43/2019 pentru modificarea și completarea unor acte normative care privesc stabilirea unor măsuri în domeniul investițiilor (M.O. 507 / 21.06.2019)
- <https://www.eurofound.europa.eu/dată/statutory-minimum-wages>
- https://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=earn_mw_cur&lang=en
- <https://www.wall-street.ro/articol/Real-Estate/251530/masterbuild-construcții-măsur-urgente-de-sustinere-comaniilor-si-angajaților.html>
- <https://financialintelligence.ro/lucrările-de-construcții-în-românia-au-înregistrat-o-creștere-de-233-în-luna-iunie-2019-comparativ-cu-iunie-2018/>
- <https://www.wall-street.ro/articol/Real-Estate/243844/românia-a-înregistrat-cea-mai-mare-creștere-a-lucrărilor-de-construcții-din-uniunea-europeană-în-luna-iunie.html>
- Institutul Național de Statistică din România –
- <https://insse.ro/cms/ro/content/ipc%E2%80%93serie-de-date-anuala>
- Guvernul României - <https://gov.ro/ro/print?modul=stiri&link=declaratii-de-presa-sustinite-de-ministrul-muncii-i-protectiei-sociale-violeta-alexandru-i-eful-cancelariei-prim-ministrului-ionel-danca>

STRATEGIA OCEANULUI ALBASTRU

Valeria DAMIAN*

Abstract

Ideea centrală a acestei strategii e următoarea: nu are rost să continui lupta în “oceanele roșii” cu feroce atacuri concurențiale asupra cotei de piață și profiturilor, ci trebuie să cauți sau să creezi “oceanele albastre”, neatins de concurență, unde poți crește rapid și profitabil. În oceanele roșii îți desfășori activitatea în piața existentă și te lupți să fii mai bun decât concurenții exploatănd cererea existentă și alegând între diferențiere și cel mai mic cost. În oceanele albastre, creezi o piață nouă în care concurenții sunt irelevanți, dezvolti cererea și reușești să obții și diferențiere și cel mai mic cost.

Globalizarea, a dus de fapt la accentuarea concurenței. Cu greu poate fi găsit un teritoriu care să fie considerat neatins - concurența este numele jocului pe piață. Piețele pe care concurența este acerbă au luat culoarea roșie. În oceanele sângeroase roșii, chiar și organizațiile care reușesc să rămână pe linia de plutire și pastrează o cotă de piață considerabilă se confruntă adesea cu problema năucitoare de diminuare a marjelor de profit pentru fiecare creștere în placinta rotundă numită piața.

Obiectivul general al lucrării îl reprezintă determinarea impactului pe care îl generează aplicarea strategiei oceanului albastru asupra rezultatelor economice ale unei companii, cu scopul de a promova oportunitatea aplicării acestei strategii la nivelul companiilor. În acest sens, metoda de cercetare teoretică și cea empirică au fost îmbinate, studiul de caz asupra activității Philip Morris International oferind o sursă de informații edificatoare.

Cuvinte cheie: *strategie, concurență, piață, riscuri, globalizare*

1. Introducere

Oceanele albastre sunt piețele nou create de companii, ca urmare a unor decizii strategice conștiente. Crearea unui nou spațiu de piață oferă companiilor o poziție de monopol natural, de care acestea se pot bucura. Aceasta este teoria reconstrucționistă a strategiei, însemnând că firmele pot modifica granițele industriilor. În opinia specialiștilor, oceanele albastre desemnează toate sectoarele care nu există astăzi, spațiile de piață necunoscute, în care concurența nu și-a făcut simțită prezența.

---

* Masterand, specializarea „Antreprenariat și Administrarea Afacerilor”, Universitatea “Nicolae Titulescu” din București, Facultatea de Economie și Administrarea Afacerilor (e-mail: valeriadammian@gmail.com). Acest studiu a fost elaborat sub coordonarea: lector univ. dr. Elena Mihaela Iliescu (e-mail: mag_mihaela@yahoo.com) Articolul reprezintă parte din lucrarea de disertație „Strategia oceanului albastru”

În oceanele albastre, cererea este creată, nu se lupta nimeni pentru ea. Creșterea este profitabilă și rapidă și sunt șanse mari de dezvoltare. Crearea de piețe noi care să se detașeze de cele existente au dus la progres. Industrii cunoscute astăzi, precum industria automobilelor, înregistrările muzicale, aviația, petrochimia, industria farmaceutică și consultanța managerială erau complet necunoscute acum 300 de ani. În aceeași situație se aflau în urma cu 30 de ani, alte sectoare economice care valorează actualmente milioane de dolari - fondurile mutuale, telefoanele mobile, servicii de curierat rapid, cafenele.

Oceanele albastre pot fi create în două moduri: în unele cazuri, companiile pot da naștere unor industrii complet noi, așa cum a procedat eBay în cazul sectorului licitațiilor online, iar în alte cazuri oceanele albastre sunt create din oceanele roșii, caz în care, o companie modifică frontierele unui sector existent. Un bun exemplu pentru această ultimă situație se încadrează, Cirque du Soleil care a trecut granița care separa în mod tradițional ciroul și teatrul, creând astfel, un ocean albastru nou și profitabil, din oceanul roșu al industriei ciroului. Logica la baza strategiei oceanului albastru se distanțează de modelele tradiționale axate pe concurență în piețele existente.

Studiind modele de succes care s-au bazat pe acest tip de gândire, s-a elaborat o metodologie de aplicare a strategiei. Astfel, strategia oceanului albastru vizează:

- crearea unui spațiu de piață necontestat;
- transformarea concurenței într-un element irrelevant;
- crearea și captarea de cerere nouă;
- anularea compensării între valoare și costuri;
- alinierea întregului sistem de activități ale companiei, în vederea realizării obiectivului dublu - diferențiere și costuri reduse.

Cea mai importantă trăsătură a strategiei oceanelor albastre este aceea că respinge principiul fundamental al strategiei convenționale: existența unei compensări între valoare și cost. Potrivit acestei afirmații, companiile pot crea valoare sporită pentru clienți, cu costuri mai ridicate, sau pot crea o valoare rezonabilă, cu costuri inferioare. Cu alte cuvinte, strategia este practic o opțiune între diferențiere și costuri inferioare. În cazul creării oceanelor albastre, statisticile ne arată că firmele de succes se orientează concomitent către diferențiere și costuri inferioare. Inovația de valoare (Value Innovation) este urmărirea simultană a diferențierii și a menținerii unui preț scăzut. Inovarea în valoare se concentrează pe a face concurența irelevantă prin crearea unui salt de valoare pentru cumpărători și pentru companie, ajungându-se astfel la deschiderea unui spațiu nou pe piață și de necontestat.

Pentru a reclădi elementele de valoare pentru cumpărător, în scopul de a obține o nouă curbă a valorii, trebuie dezvoltat cadrul de lucru pentru patru acțiuni: creare, dezvoltare, eliminare, diminuare.

Creare – Care dintre factorii pe care domeniul respectiv nu i-a oferit niciodată ar trebui creat?

Dezvoltare – Care dintre factori ar trebui dezvoltat mult sub standardele ramurii respective?

Eliminare – care dintre factorii considerați de la sine înțeleși în acest domeniu ar trebui eliminați?

Diminuare – Care dintre factori ar trebui diminuat mult sub standardele ramurii respective?

2. IQOS - studiu de caz din perspectiva oceanului albastru

2.1. Descrierea activității și perspective privind evoluția pieței

Philip Morris International (PMI) a transformat industria tutunului pentru a crea un viitor fără fum și, în cele din urmă, pentru a înlocui țigările cu produse fără fum în beneficiul adulților care, altfel, ar continua să fumeze, al societății, al companiei și al acționarilor săi. Pornind de la această idee și până la lansarea pe piață a produsului IQOS – Heat not burn, Philip Morris International și-a bazat acțiunile pe strategia Oceanului Albastru. Astfel, începând cu anul 2008, Philip Morris a angajat peste 400 de oameni de știință și experți și a investit peste trei miliarde de dolari în cercetare și în dezvoltarea de noi produse. IQOS a fost lansat pe piață la 26 iunie 2014. Până la sfârșitul anului 2016, aceasta era disponibil în peste 20 de țări, cu planuri de expansiune către alte țări, pe măsură ce crește capacitatea de producție. Phillip Morris a cheltuit numai în 2016, 500 de milioane de euro pentru dezvoltarea IQOS.

Rezultatele cercetărilor care au evaluat potențialul de risc al IQOS ca fiind scăzut sunt promițătoare, iar compania împărtășește în mod deschis metodologiile științifice, precum și concluziile sale, pentru a fi reexamineate și verificate independent de către terți.

PMI folosește termenul de "produse cu risc redus" pentru produsele care au potențialul de a reduce riscul individual și efectele nocive asupra populației, o alternativă pentru fumatul tradițional. Prin eforturi multidisciplinare în dezvoltarea de produs, dotări tehnologice de ultimă generație și parteneri științifici de top, PMI își dorește să realizeze un portofoliu de produse cu risc redus, ce va conține cât mai multe oferte care să satisfacă preferințele fumătorilor, dar care să îndeplinească toate reglementările actuale.

În cadrul programului său de evaluare științifică, PMI a testat cu rigurozitate produsul IQOS timp de mai bine de 7 ani, demonstrând că trecerea la cel mai avansat produs care nu generează fum din portofoliul său prezintă un risc mai redus de nocivitate comparativ cu continuarea fumatului. Philip Morris International Inc. (PMI) este liderul mondial al industriei de tutun, ce deține șase dintre cele 15 branduri și produse de top la nivel internațional, ce sunt comercializate în peste 180 de piețe. Alături de fabricarea și comercializarea țigaretelor, incluzând Marlboro, brandul de țigarete numărul unu mondial, dar și al altor produse de tutun, PMI este implicat în dezvoltarea și comercializarea produselor cu risc redus (Reduced-Risk Products – RRP).

Un studiu independent privind IQOS a criticat compania Phillip Morris, spunând că "dansul în jurul definiției fumului pentru a evita interzicerea fumatului în interior este neetic".

Cu toate acestea, potrivit estimărilor Philip Morris International, în 30 iunie 2019, erau aproximativ 8,8 milioane de fumători adulți din întreaga lume care au renunțat la fumat și au adoptat produsul din tutun încălzit fabricat de Philip Morris International, disponibil spre vânzare în 51 de piețe, cele mai recente lansări fiind în Statele Unite, Emiratele Arabe Unite și Belarus, sub brandul IQOS.

Potrivit unui studiu realizat la începutul acestui an, la nivel mondial, opt din zece persoane (79%) sprijină colaborarea Philip Morris International cu guvernele, autoritățile de reglementare și experții în domeniul sănătății publice în procesul de eliminare treptată a țigărilor în favoarea unor alternative fără fum. În doar doi ani, 7,3 milioane de oameni din întreaga lume au abandonat țigările și au trecut la utilizarea exclusivă a IQOS.

Tabel nr. 1 Volumul vânzărilor la nivel mondial 2018

Piața convenționale	țigărilor	a scăzut cu 4,5%
Piața țigărilor electronice		a crescut cu peste 8%

Sursa: informații publice oferite de Philip Morris International¹

În 2019 produsele cu risc redus au generat vânzări de 4,1 miliarde de dolari, respectiv aproximativ 14% din veniturile totale ale PMI, de 29,63 de miliarde de dolari. Compania vrea ca până în 2025 să crească această pondere la 38%-42%.

Până la începutul anului 2020 se investiseră de peste 4 miliarde de dolari pentru a transforma în realitate viziunea unui viitor fără fum, iar 400 de oameni de știință și tehnicieni lucrează în centrele de cercetare și dezvoltare PMI pentru a dezvolta produse ce au potențialul de a reduce riscurile asociate fumatului, prin eliminarea combustiei.

Piața globală a produselor heat-not-burn este în creștere, iar în viitorul apropiat este proiectată să genereze încasări de peste 21 de miliarde de dolari până în 2023. Experiența consumatorilor de dispozitive heat-not-burn este superioară, pentru că oferă gustul autentic de tutun. În plus, popularitatea lor continuă să crească în Japonia, Coreea de Sud, Germania, Italia, România, Israel, Rusia, Elveția, Marea Britanie, Portugalia, Polonia, Spania, Danemarca, Franța, Africa de Sud sau în țări din America de Sud.

2.2. Dezvoltarea Iqos România

Philip Morris, lider mondial în fabricarea de produse din tutun, și-a lansat activitatea pe piața din România în 1993, iar în 1998 a început producția, cu o investiție de 100 milioane dolari într-o fabrică de țigărete în Otopeni, județul Ilfov.

În România consumatorii adoptă ușor inovațiile și noile soluții, IQOS înregistrează o cotă de piață de 5% , adică peste o sută de mii de fumători români care au ales acest produs.

România se află pe poziția a treia în Europa în ceea ce privește preferința consumatorilor de tutun pentru respectivele dispozitive. Pe primul loc se situează Grecia, cu o cotă de piață de 2,5%, urmată de Portugalia, cu 1,6%.

O fabrică Philip Morris din Italia, alături de cea de la Otopeni produce rezerve de tutun pentru aceste dispozitive, cota de piață a acestora fiind de 0,9%, iar în Elveția, de 1,1%.

Compania a înregistrat un profit de 1,56 miliarde de la o cifră de afaceri majorată cu 14%, de 6,9 miliarde de dolari. Analizii chestionați de Thomson Reuters anticipau o cifră de afaceri de 7 miliarde de dolari.

3. Concluzii

Privind în perspectivă, oceanele albastre vor rămâne, cu siguranță, principalul motor al creșterii, iar șansele de dezvoltare a majorității piețelor consacrate – oceanele roșii – se vor reduce în permanență. Progresul tehnologic a îmbunătățit semnificativ

¹ <https://www.pmi.com>, accesat online la 28.04.2020

productivitatea industrială, permițându-le furnizorilor să producă o gamă fără precedent de bunuri și servicii.

Pe măsură ce barierele comerciale dintre țări și regiuni se estompează, iar informațiile privind produsele și prețurile devin disponibile instantaneu, la nivel global, încep să dispară treptat nișele de piață și monopolurile.

Totodată, cel puțin pe piețele dezvoltate, unde statisticile indică un declin al populației, nu se observă creșteri la nivelul cererii. Așadar, în tot mai multe sectoare economice, oferta depășește cererea. Desigur, odată creat un nou domeniu pe piață, concurența nu va întârzia să apară. Este un fapt dovedit că ”nu există companii excelente permanente, așa cum nu există nici industrii excelente permanente”². Dar studiind clienții și nevoile lor dintr-o altă lumină, cu o gândire ”out of the box”, mereu se vor putea crea spații noi pe piață. Spații unde nu este concurență, doar o mare albastră de posibili clienți.

Referințe

- W. Chan Kim, Renée Mauborgne (2015), *”Strategia oceanului albastru”*, București, Ed. Publica
- W. Chan Kim, Renée Mauborgne (2018), *”Trecerea la oceanul albastru”*, București, Ed. Publica
- Harvard Business Review (February 1997), *”Value Innovation: The Strategic Logic of High Growth”*, Harvard Business School Press, Boston
- <http://www.blueoceanstrategy.com/>
- <http://www.technoparktoday.com/blue-ocean-strategy>
- <https://www.pmi.com/>
- http://en.wikipedia.org/wiki/Blue_Ocean_Strategy
- <https://engineeringdemand.files.wordpress.com/2012/06/pollard-blue-ocean-flaw-cmo.pdf>

---

² W. Chan Kim, Renée Mauborgne (2015), *”Strategia oceanului albastru”*, București, Ed. Publica, p.23

DIAGNOSTICUL POZIȚIEI FINANCIARE PENTRU O SOCIETATE DIN DOMENIUL TRANSPORTURILOR

Claudia Rodica MARIN*

Abstract

Diagnosticul financiar este instrumentul analizei financiare care evaluează starea de sănătate economico-financiară a societății analizate. Scopul acestei lucrări este de a analiza poziția financiară a unei societăți care desfășoară următoarele activități: transport intern de marfă, liftare și manipulare marfă, servicii de logistică, depozitari. Pornind de la situațiile financiare anuale ale societății pe patru ani consecutivi și folosind metoda empirică, am analizat poziția financiară pe baza următorilor indicatori: ratele de structură ale activelor, datoriilor și capitalurilor proprii, fondul de rulment, nevoia de fond de rulment, trezoreria netă, rata lichidității și rata solvabilității. Studiul arată ca societatea are o poziție financiară favorabilă, dar cu tendință de depreciere spre finalul perioadei analizate. Obiectivele urmărite prin acest studiu sunt aprecierea evoluției poziției financiare a societății în perioada 2015-2018 și evidențierea punctelor tari și slabe ale acesteia, pe baza cărora managerii firmei pot elabora strategii de menținere și dezvoltare.

Cuvinte cheie: *diagnostic financiar, poziție financiară, rate de structură ale activelor, datoriilor și capitalurilor proprii, fond de rulment, nevoie de fond de rulment, trezorerie netă, rata lichidității, rata solvabilității.*

1. Introducere

Diagnosticul general al societății este un instrument al managementului, prin care se apreciază „starea de sănătate” a societății în corelație cu evoluția mediului în care aceasta funcționează.¹ Necesitatea diagnosticului financiar se naște din dorința evidențierii principalelor puncte forte și slabe ale societății, iar obiectivul diagnosticului financiar este reprezentat de găsirea modalităților de prevenire sau remediere a punctelor slabe constatate prin analiza societății. Analiza este utilă atât managementului, salariaților, cât și potențialilor investitori și, nu în ultimul rând, statului.

Societatea analizată în această lucrare se numește Cib Trans SRL. Este înființată în 2002 cu un capital social de 200 lei. Obiectul principal de activitate al firmei este “Alte activități anexe transporturilor”. Cifra de afaceri este realizată din următoarele activități: transport intern de marfă, liftare și manipulare marfă, servicii de logistică, depozitari.

---

* Masterand, Facultatea de Economie și Administrarea Afacerilor, Management Contabil, Audit și Expertiză Contabilă, Universitatea “Nicolae Titulescu” din București; (e-mail: claudyacc@yahoo.com). Acest studiu a fost elaborat sub coordonarea conf. univ. dr. Maria Grigore (mgrigore@univnt.ro)

¹ Grigore M. Z., Diagnostic financiar. Note de curs, eLIS, 2018

Societatea deține în patrimoniu următoarele mijloace fixe: rafturi metalice depozitare, trei autoturisme, mobilier și aparatură birotică.

Studiul de caz are la bază informațiile furnizate de situațiile financiare anuale, balanțele lunare și bilanțul financiar prelucrat de autor pe baza situațiilor financiare ale societății Cib Trans SRL aferente anilor 2015, 2016, 2017 și 2018.

Evaluarea poziției financiare se realizează pe baza bilanțului financiar care furnizează informații privind structura activelor, datoriilor și capitalurilor proprii și împărțirea acestora în funcție de gradul de lichiditate și exigibilitate.

Diagnosticul poziției financiare presupune următoarele etape ce vor fi parcurse în acest studiu:

- determinarea ratelor de structură ale activelor, datoriilor și capitalului;
- determinarea indicatorilor de echilibru financiar: fondul de rulment, nevoia fondului de rulment și trezoreria netă;
- determinarea ratelor de echilibru financiar: rata lichidității generale, rata solvabilității și rata îndatorării globale.

În urma stabilirii acestor indicatori, se determină „punctele tari și slabe” ale societății analizate.

2. Diagnosticul poziției financiare

2.1. Diagnosticul structurii poziției financiare

Poziția financiară a unei societăți este reprezentată de relația dintre activele, datoriile și capitalurile proprii ale societății. Aceste date le regăsim în situațiile financiare anuale ale societății, respectiv în bilanțul financiar prelucrat cu ajutorul situațiilor financiare (Anexa nr. 1).

Diagnosticul structurii poziției financiare presupune realizarea unei analize pe verticală a poziției financiare și se bazează pe calculul unor rate de structura care evidențiază caracteristici financiare ale firmei precum: lichiditatea, autonomia financiară, calitatea echilibrului financiar pe termen scurt sau lung etc.²

Pentru determinarea diagnosticului structurii poziției financiare a societății, se calculează ratele de structură ale activelor, datoriilor și capitalurilor proprii.

Prima categorie este prezentată în Tabelul 1, cuprinzând rata activelor imobilizate, rata activelor circulante și rata cheltuielilor în avans fiind raport al cheltuielilor în avans în total active.

Rata activelor imobilizate (R_{AI}), calculată ca raport procentual între activele imobilizate și totalul bilanțului, reprezintă de fapt ponderea elementelor patrimoniale ce servesc întreprinderea în mod permanent și reflectă gradul de investire a capitalului în întreprindere și gradul de imobilizare a activului. Analizând rezultatele din Tabelul nr. 1, constatăm că firma nu investește mult în activele imobilizate, utilizând pentru desfășurarea activității echipamente în sistem de leasing operațional. În anul 2015 rata activelor imobilizate este în procent de 15.07% comparativ cu anii următori 2016-2018 când scade la aproximativ 10%.

Rata activelor circulante (R_{AC}) reprezintă ponderea activelor circulante în totalul bilanțului. Ea are valori foarte mari în toți cei 4 ani, ca urmare a valorii foarte ridicate a creanțelor. De altfel, stocurile firmei sunt egale cu 0 pe toată perioada. Cel mai mic nivel

---

² Grigore M. Z., Diagnostic financiar. Note de curs, eLIS, 2018

al ratei activelor circulante se înregistrează în anul 2015, 83.91%, iar în următorii ani rămâne constantă în jur de 90%.

În primii doi ani 2015 și 2016, rata cheltuielilor în avans este în jur de 1%, iar în următorii 2 ani scade sub 0,2%.

Tabelul 1: Ratele de structură ale activelor

	An	An	An	An
Denumire indicator	2015	2016	2017	2018
Active imobilizate: AI	836,439	696,040	555,196	418,118
Active circulante: AC	4,656,250	6,130,458	5,484,372	3,416,241
Cheltuieli în avans: CAV	56,638	75,312	11,146	2,427
Total active: A	5,549,327	6,901,810	6,050,714	3,836,786
Rata activelor imobilizate: $R_{AI}=AI/A*100$	15.07%	10.08%	9.18%	10.90%
Rata activelor circulante: $R_{AC}=AC/A*100$	83.91%	88.82%	90.64%	89.04%
Rata cheltuielilor în avans: $R_{CAV}=CAV/A*100$	1.02%	1.09%	0.18%	0.06%

Sursa: Prelucrare autor pe baza datelor din situațiile financiare anuale ale societății și a bilanțului financiar prelucrat cu ajutorul situațiilor financiare (Anexa 1), perioada 2015-2018

În Tabelul nr. 2 sunt prezentate ratele de structură ale datoriilor, atât pentru totalul datoriilor, cât și pentru fiecare componentă. Rata de îndatorare, indiferent de forma sa de calcul, caracterizează dependența financiară a firmei și gradul de risc al politicii sale financiare.

Tabelul 2: Ratele de structură ale datoriilor

	An	An	An	An
Denumire indicator	2015	2016	2017	2018
Total datorii: DAT	2,907,962	3,269,779	5,013,664	2,883,302
Capitaluri proprii: CPR	2,641,365	3,632,031	1,037,081	953,484
Datorii pe termen scurt: DTS	2,858,379	3,242,775	5,000,080	2,882,112
Datorii pe termen lung: DTL	49,583	27,004	13,553	1,190
Rata datoriilor totale: $RDT=DAT/(DAT+CPR)*100$	52.40%	47.38%	82.86%	75.15%
Rata datoriilor pe termen scurt: $RDTS=DTS/DAT*100$	98.29%	99.17%	99.73%	99.96%
Rata datoriilor pe termen mediu și lung: $RDTML=DTML/DAT*100$	1.71%	0.83%	0.27%	0.04%

Sursa: Prelucrare autor pe baza datelor din situațiile financiare anuale ale societății și a bilanțului financiar prelucrat cu ajutorul situațiilor financiare (Anexa 1), perioada 2015-2018

Cu cât valoarea ratei datoriilor totale este mai mică de 2/3 (66,67%), cu atât crește autonomia financiară a firmei, aceasta dispunând încă de capacitate de îndatorare. În general se apreciază favorabilă situația în care modificările în structura datoriilor sunt în favoarea datoriilor cu costuri reduse.³

În anii 2015 și 2016 rata datoriilor totale este în valoare de 52.40% respectiv 47.38%. Este o situație favorabilă datorită faptului că firma analizată nu au depășit procentul de 66.67%. În anii 2017 și 2018, valoarea ratei datoriilor a crescut semnificativ, la 82.86% și respectiv 75.15%. Datoriile pe termen lung, formate exclusiv din rate de leasing, au o pondere foarte mică în totalul datoriilor (între 0.04% și 1.71%). Datoriile pe termen scurt cu un procent mediu de 99%, au ca și componente principale datoriile comerciale (circa 42%), decontările cu asociații (peste 40% în 2016 și 2017) și decontările cu salariații (circa 1.71%). Datoriile exigibile în mai puțin de un an aferente contractelor de leasing reprezintă doar 0.36% din datoriile totale.

Ratele capitalului propriu și ratele de structură ale capitalului sunt prezentate în Tabelul nr. 3.

Tabelul 3: Ratele de structură ale capitalului

	An	An	An	An
Denumire indicator	2015	2016	2017	2018
Capitaluri proprii: CPR	2,641,365	3,632,031	1,037,081	953,484
Total datorii: DAT	2,907,962	3,269,779	5,013,664	2,883,302
Capital social: CS	200	200	200	200
Rezerve: R	40	40	40	40
Rezultat reportat: RR	2,641,125	3,631,791	1,036,841	953,244
Rata capitalului propriu: $R_{CPR} = CPR / (DAT + CPR) * 100$	47.60%	52.62%	17.14%	24.85%
Rata capitalului social: $R_{CS} = CS / CPR * 100$	0.01%	0.01%	0.02%	0.02%
Rata rezervelor: $R_R = R / CPR * 100$	0.002%	0.001%	0.004%	0.004%
Rata rezultatului reportat: $R_{RR} = RR / CPR * 100$	99.99%	99.99%	99.98%	99.97%

Sursa: Prelucrare autor pe baza datelor din situațiile financiare anuale ale societății și a bilanțului financiar prelucrat cu ajutorul situațiilor financiare (Anexa 1), perioada 2015-2018

Un capital propriu mai mare sau egal cu o treime din pasivul firmei este o premisă a autonomiei financiare a acesteia. În anii 2015 și 2016 firma avea o structură financiară favorabilă, rata capitalului propriu fiind în medie de 50%. În anii următori rata scade

³ Grigore M. Z., Diagnostic financiar. Note de curs, eLIS, 2018

semnificativ față de primii 2 ani, la 17.14% în 2017 și 24.85% în 2018. Firma este expusă riscului de insolvență ca urmare a dependenței prea mari de împrumutatori.

În componența capitalului propriu, capitalul social și rezervele au valori neglijabile, profiturile obținute de firmă și nedistribuite sub formă de dividende reprezentând singura componentă semnificativă a acestuia.

2.2 Diagnosticul poziției financiare pe baza indicatorilor de echilibru financiar

Pentru a analiza echilibrul financiar al societății există două posibilități: analiza patrimonială, cunoscută analiza lichiditate-exigibilitate, care măsoară echilibrul între nevoile și resursele societății grupate după lichiditatea nevoilor și exigibilitatea resurselor, și analiza funcțională a societății care analizează echilibrul între nevoile și resursele societății grupate după destinațiile nevoilor și stabilitatea resurselor.

În această lucrare am optat pentru analiza patrimonială a societății. În acest sens, am transformat bilanțurile contabile ale societății Cib Trans în perioada 2015-2018 în bilanțuri financiare, prezentate în Anexa 1.

În cadrul indicatorilor de echilibru financiar se determină fondul de rulment financiar al societății, nevoia de fond de rulment financiar și trezoreria netă a societății (Tabelul nr. 4)

Tabelul 4 Indicatorii de echilibru financiar patrimonial

Denumire indicator	2015	2016	2017	2018
Passive pe termen lung: PTL	2,690,948	3,659,035	1,050,634	954,674
Active pe termen lung: ATL	836,439	696,040	555,196	418,118
Active curente: ACR	4,475,281	2,134,731	1,955,297	1,535,268
Datorii curente: DCR	2,858,379	3,242,775	5,000,080	2,882,112
Fond de rulment financiar: FR=PTL-ATL	1,854,509	2,962,995	495,438	536,556
Nevoia de fond de rulment financiar: NFR=ACR-DCR	1,616,902	-1,108,044	-3,044,783	-1,346,844
Trezoreria netă: TN=FR-NFR	237,607	4,071,039	3,540,221	1,883,400

Sursa: Prelucrare autor pe baza datelor din situațiile financiare anuale ale societății și a bilanțului financiar prelucrat cu ajutorul situațiilor financiare (Anexa 1), perioada 2015-2018

Fondul de rulment exprimă surplusul de resurse permanente rezultat din finanțarea activelor pe termen lung. Fondul de rulment este pozitiv în toată perioada analizată, ceea ce înseamnă un echilibru financiar pe termen lung al societății. În primii doi ani, valoarea fondului de rulment este cu mult mai mare decât valoarea fondului de rulment în următorii doi ani. Acest lucru se explică prin scăderea semnificativă a resurselor disponibile pe termen lung, respectiv a rezultatelor reportate mult mai mici decât cele din primii doi ani de analiză.

În general nevoia fondului de rulment exprimă partea din activele curente care nu este finanțată din datoriile curente. În 2016 se înregistrează o nevoie de fond de rulment pozitivă, ce reflectă un surplus de nevoi temporare în raport cu resursele temporare posibile de mobilizat. Acest deficit de resurse temporare este finanțat din fondul de rulment.

În următorii 3 ani, nevoia de fond de rulment este negativă, reflectând necesități temporare mai mici decât sursele temporare posibile de mobilizat. Aceste excedente de resurse temporare se adaugă excedentelor de resurse permanente, ducând la valori foarte mari ale trezoreriei nete.

Trezoreria netă este rezultatul întregului echilibru financiar al societății. Trezoreria netă pozitivă înregistrată în toți cei 4 ani analizați reflectă excedentul de finanțare ce se regăsește sub forma disponibilităților bănești în conturi bancare și în casă și în investițiile pe termen scurt.⁴

2.3. Diagnosticul poziției financiare pe baza ratelor de echilibru financiar

În cadrul ratelor de echilibru financiar se determină rata lichidității generale, rata solvabilității și rata îndatorării globale, prezentate în Tabelul 5.

Tabelul 5 Ratele de echilibru financiar patrimonial

Denumire indicator	2015	2016	2017	2018
Active termen scurt: ATS	4,712,888	6,205,770	5,495,518	3,418,668
Pasive termen scurt: PTS	2,858,379	3,242,775	5,000,080	2,882,112
Total active	5,549,327	6,901,810	6,050,714	3,836,786
Total datorii	2,907,962	3,269,779	5,013,664	2,883,302
Pasiv total	5,549,327	6,901,810	6,050,714	3,836,786
Rata lichidității generale: $R_{LG} = \text{ATS} / \text{PTS}$ active termen scurt/pasive termen scurt	1.65	1.91	1.10	1.19
Rata solvabilității: $R_S = \text{Activ total} / \text{Datorii totale}$	1.91	2.11	1.21	1.33
Rata îndatorării globale: $R_{IG} = \text{Datorii totale} / \text{Pasiv total}$	0.52	0.47	0.83	0.75

Sursa: Prelucrare autor pe baza datelor din situațiile financiare anuale ale societății și a bilanțului financiar prelucrat cu ajutorul situațiilor financiare (Anexa 1), perioada 2015-2018

Rata lichidității generale exprimă fondul de rulment financiar în mărime relativă și compară lichiditățile potențiale cu exigibilitățile potențiale.⁵ Mărimea optimă a ratei este cuprinsă între 2 și 2.5. Analizând datele din tabel se observa ca în toți anii, a înregistrat valori ale ratei lichidității generale între 1 și 2, ceea ce dovedește faptul că întreprinderea face față obligațiilor pe termen scurt, având capacitatea de a transforma rapid activele circulante în disponibilități.

Rata solvabilității exprimă gradul în care întreprinderea face față datoriilor totale și exprimă situația netă a întreprinderii în mărime relativă. O valoare de cel puțin 1.5 (așa cum se obține în 2016 și 2017) dovedește ca întreprinderea este solvabilă, adică are

⁴ Grigore M. Z., *Finanțele firmei*, Editura Cartea Studențească, 2011

⁵ M. Grigore, *Diagnosticul financiar al întreprinderii*. Note de curs, platforma eLIS, 2018

capacitatea de a-și achita datoriile. În ultimii doi ani analizați valorile ratei solvabilității sunt sub pragul minim, arătând un risc de insolvabilitate crescut al firmei.

Conform normelor bancare, datoriile totale ale întreprinderii nu trebuie să depășească de două ori capitalul său propriu, cu alte cuvinte rata îndatorării globale nu trebuie să depășească 2/3 (0.67). În 2016 și 2017 această limită nu este atinsă, capacitatea de îndatorare a firmei nefiind saturată.

În 2017 și 2018 rata îndatorării globale trece peste această limită, ceea ce duce la apariția riscului de insolvabilitate, punând în evidență o structură financiară inadecvată, care poate duce la incapacitate de plăți.

Managerul firmei trebuie să găsească soluții pentru schimbarea structurii de finanțare.

3. Concluzii

În urma analizei poziției financiare efectuate la societatea Cib Trans SRL, se constată că în primii doi ani firma înregistrează o stabilitate financiară ridicată, dar situația se deteriorează în ultimii doi ani, așa cum rezultă din tabelul nr. 6.

Tabelul nr. 6 Analiza SWOT

PUNCTE TARI	PUNCTE SLABE
<p>* Datoriile pe termen lung, formate exclusiv din rate de leasing, au o pondere foarte mică în totalul datoriilor (între 0.04% și 1.71%).</p> <p>*Fondul de rulment este pozitiv în toată perioada analizată, ceea ce înseamnă un echilibru financiar pe termen lung al societății</p> <p>*Trezoreria netă este de asemenea pozitivă în toată perioada analizată, reflectând un excedent financiar regăsit în disponibilitățile bănești</p> <p>*Rata lichidității generale se încadrează în intervalul optim, ceea ce dovedește faptul că întreprinderea face față obligațiilor pe termen scurt, având capacitatea de a transforma rapid activele circulante în disponibilități</p>	<p>*Rata capitalului propriu a scăzut semnificativ în ultimii doi ani, ca urmare a scăderii accentuate a rezultatului exercițiului</p> <p>*În ultimii doi ani analizați valorile ratei solvabilității sunt sub pragul minim, arătând un risc de insolvabilitate crescut al firmei</p> <p>*În 2017 și 2018 rata îndatorării globale trece peste limită, ceea ce reflectă incapacitatea firmei de a obține credite bancare</p>
OPORTUNITATI	AMENINTARI
<p>*Crearea unui departament de vânzări pentru extinderea în piață</p> <p>*Piața domeniului de activitate este în creștere</p>	<p>*Companie mică, fără forță de achiziție la nivel local</p> <p>*Concurența acerbă, obținerea cu dificultate de noi contracte</p>

Studiul poate fi continuat prin compararea rezultatelor obținute cu indicatorii și ratele aferente domeniului de activitate al societății supuse analizei. De asemenea, poate fi continuat cu analiza performanțelor financiare și a riscurilor societății.

Referințe

- V. Dragotă, L. Obreja Brașoveanu, M. Dragotă, *Management financiar. Ediția a doua. Volumul I - Diagnosticul financiar al companiei*, Ed. Economică, București, 2012, p. 75-91.
- M. Grigore, Diagnosticul financiar al întreprinderii. Note de curs, platforma eLIS, 2018
- M. Grigore, *Finanțele firmei*, Ed. Cartea Studențească, București, 2011, p. 9-17.
- G. Vintilă, *Gestiunea financiară a întreprinderii*, Editura didactică și pedagogică, București, 2010, p. 29-57.
- Situațiile financiare anuale ale societății Cib Trans SRL din perioada 2015-2018

Anexa 1: Bilanț financiar 2015, 2016, 2017 și 2018

ACTIV (NEVOI)				
Denumire indicator	2015	2016	2017	2018
1. Active pe termen lung (ATL)	836.439	696.040	555.196	418.118
- imobilizări necorporale	0	0	0	0
- imobilizări corporale	836.439	696.040	555.196	418.118
- imobilizări financiare	0	0	0	0
- creanțe pe TL	0	0	0	0
- cheltuieli în avans pe TL	0	0	0	0
2. Active pe termen scurt (ATS)	4.712.888	6.205.770	5.495.518	3.418.668
2.1. Active curente (ACR)	4.475.281	2.134.731	1.955.297	1.535.268
- stocuri	0	0	0	0
- creanțe pe TS	4.418.643	2.059.419	1.944.151	1.532.841
- imobilizări financiare pe TS	0	0	0	0
- cheltuieli în avans pe TS	56.638	75.312	11.146	2.427
2.2. Active de trezorerie	237.607	4.071.039	3.540.221	1.883.400
- casa și conturi la bănci	237.607	3.648.649	3.117.831	1.461.010
- investiții pe termen scurt	0	422.390	422.390	422.390
TOTAL ACTIV	5.549.327	6.901.810	6.050.714	3.836.786

PASIV (RESURSE)				
Denumire indicator	2015	2016	2017	2018
1. Pasive pe termen lung (PTL)	2.690.948	3.659.035	1.050.634	954.674
1.1. Capital propriu (CPR)	2.641.365	3.632.031	1.037.081	953.484
- capital social	200	200	200	200
- prime de capital	0	0	0	0
- rezerve	40	40	40	40
- rezultat reportat	2.641.125	3.631.791	1.036.841	953.244
1.2. Datorii pe termen lung (DTL)	49.583	27.004	13.553	1.190
- sume datorate instituțiilor de credit	0	0	0	0
- datorii aferente împrumuturilor din emisiunea de obligațiuni	0	0	0	0
- provizioane pe TL	0	0	0	0
- venituri în avans pe termen TL	0	0	0	0
- alte datorii pe TL-leasing	49.583	27.004	13.553	1.190
2. Pasive pe termen scurt (PTS)	2.858.379	3.242.775	5.000.080	2.882.112
2.1. Datorii curente (DCR)	2.858.379	3.242.775	5.000.080	2.882.112
- datorii față de furnizori	1.167.403	1.368.359	793.561	1.244.747
- datorii față de salariați	50.046	44.698	44.008	49.237
- datorii față de stat (impozite, taxe)	172.535	89.831	169.989	189.639
- datorii exigibile în mai puțin de un an aferente împrumuturilor pe TL (leasing)	0	11.972	12.510	13.676
- venituri în avans pe TS	0	0	0	0
- dividende de distribuit acționarilor	245.315	245.315	3.877.107	1.282.156
- provizioane pe TS	0	0	0	0
- alte datorii pe TS – decontări cu asociații	1.223.080	1.482.600	102.905	102.657
2.2. Pasive de trezorerie (PTZ)	0	0	0	0
- datorii aferente creditelor bancare curente (contractate pe TS)	0	0	0	0
- datorii aferente creditelor de scont				
- datorii aferente creditelor de factoring	0	0	0	0
TOTAL PASIV	5.549.327	6.901.810	6.050.714	3.836.786

REDUCEREA PIERDERILOR DIN TVA PRIN IMPLEMENTAREA SAF-T (FISIER STANDARD INTERNAȚIONAL DE AUDIT)

Adriana MURDAREA*

Abstract

Frauda masivă cu TVA costă țările UE 30-60 miliarde euro anual. Comisia Europeană monitorizează anual deficitul de încasare a TVA pentru țările membre ale Uniunii Europene. România este țara cu cel mare Gap de TVA (indicator ce reprezintă diferența dintre TVA preconizate și cele colectate efectiv) din Europa. Metodele folosite de ANAF pentru îmbunătățirea colectării printre care: split TVA, formularul 088 sau declarația 394, au avut ca efect îngreunarea activității contribuabililor. Soluția acestei probleme la nivel european este digitalizarea administrației fiscale. Scopul acestui studiu este analiza efectelor utilizării SAF-T (formatul standard de fișiere de audit pentru taxe realizat de OCDE) în Europa în perioada 2009-2019. Șapte țări europene au implementat deja SAF-T, îmbunătățind astfel, printre altele, colectarea TVA. Utilizarea fișierului SAF-T duce la simplificarea raportării TVA de către operatorii economici și oferă autorităților fiscale acces direct și rapid la aceste informații. România a anunțat implementarea SAF-T pentru toți plătitorii de TVA până la sfârșitul anului 2020.

Cuvinte cheie: taxa pe valoarea adăugată, fraudă fiscală, Gap de TVA, SAF-T

1. Introducere

Funcționarea instituțiilor statului depinde de resursele colectate: venituri fiscale (impozite directe și indirecte), venituri proprii (din companiile de stat, instituții de stat) sau din alte surse nefiscale (donații, venituri de capital). Nivelul veniturilor bugetare este important pentru dimensionarea cheltuielilor și explică o parte din deficitul bugetar (în situația în care aceste venituri scad prin comparație cu cheltuielile). Veniturile bugetare depind de gradul de conformare fiscală precum și de amploarea fenomenului de evaziune fiscală.

Analiza evoluției pe termen lung a ponderii veniturilor fiscale în PIB relevă faptul că România are o problemă reală cu conformarea fiscală și cu sistemul său fiscal.

România nu reușește să ajungă la performanța colectării fiscale la care au ajuns celelalte țări din UE. Explicațiile țin, în bună măsură, de dificultatea raportării și plății acestor obligații fiscale de către contribuabil.

Taxa pe valoarea adăugată reprezintă o importantă sursă de venit la bugetul statului. Frauda în domeniul TVA este principala cauză a pierderilor de venituri din bugetele

---

* Masterand, Facultatea de Economie și Administrarea Afacerilor, Contabilitatea și Auditul Entităților Economice, Universitatea "Nicolae Titulescu" din București; (e-mail: adi.hancel@yahoo.com). Acest studiu a fost elaborat sub coordonarea conf. univ. dr. Maria Grigore (mgrigore@univnt.ro)

naționale. Comisia Europeană urmărește anual și prezintă un raport privind Gap-ul de TVA pentru țările membre. Agenția Națională de Administrare Fiscală (ANAF) este de cinci ani codașa UE la colectarea TVA. ANAF a pierdut anual între 35-36% din TVA-ul preconizat a fi încasat, adică aproximativ 6 miliarde de euro. În acest context pentru îmbunătățirea colectării TVA cea mai bună soluție pe care o are ANAF este digitalizarea.

Majoritatea a statelor aplică E-Audit (control electronic), altele au implementat Standard Audit File for Tax (SAF-T) - un format electronic standard și E-reporting (raportarea electronică a unor documente, de exemplu facturi). Sunt metode moderne care ajută autoritățile fiscale să desfășoare controale mai eficiente pentru a identifica mai rapid și ușor principalele zone de neconformare în raportarea obligațiilor fiscale.

2. Impactul modificării cotei TVA asupra încasărilor bugetare

Taxa pe valoarea adăugată este o taxă indirectă și este suportată de beneficiarii bunurilor și serviciilor. La acest impozit participă toți cei care sunt implicați în ciclul economic realizării bunurilor și serviciilor care sunt purtătoare de TVA. Agenții economici, înregistrați ca plătitori de TVA, care au luat parte la acest proces au dreptul de deducere, fiind obligați apoi să vireze soldul TVA rămas la bugetul de stat.

În prezent există următoarele cote de TVA: cota standard de 19%, cotele reduse: 9% și 5% și cota 0 pentru operațiuni scutite de TVA.

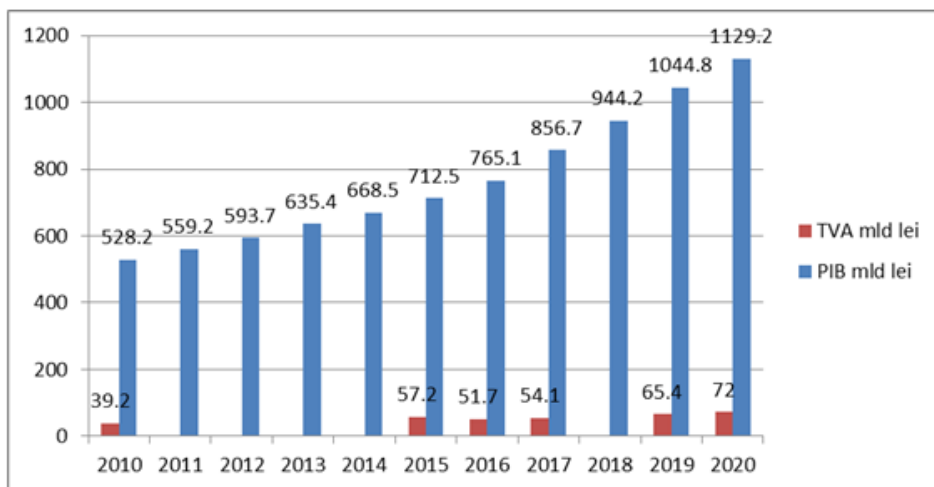
De la introducerea la 1 iulie 1993 a taxei pe valoarea adăugată în România și până în prezent, s-au înregistrat următoarele cote de TVA, redată în ordine crescătoare a mărimii lor: 0%; 5%; 9%; 11%; 18%; 19%; 20%; 22% și 24%.

Cota de TVA de 24%, practică în România în perioada 1 iulie 2010 – 31 decembrie 2015, se situa printre cele mai ridicate cote standard ale taxei pe valoarea adăugată din Uniunea Europeană (UE), după Ungaria cu cota de 27%, Danemarca și Suedia cu cota de 25%. Cotele medii standard de TVA, din țările membre ale UE se situează între 18% – 21%.

Veniturile bugetului general consolidat din TVA aproape s-au dublat în ultimii 10 ani (*Fig. 1*). Reducerea în 2016 a cotei de TVA standard cu 4 puncte procentuale, de la 24% la 20% și a cotei de TVA pentru alimentele de bază la 9% de la 1 iulie 2015 a avut drept impact reducerea încasărilor la buget în anul 2016 de la 57.2 mld lei la 51.7 mld lei, aproximativ 10%. În 2017, în ciuda operării unei noi reduceri a cotei standard de TVA (de la 20% la 19%), încasările statului din TVA au crescut.

Statul a încasat din TVA la nivelul anului 2019 65 mld. lei, în creștere față de 2018 cu 9,7%, arată execuția bugetului general consolidat, publicată de Finanțe. Estimarea Finanțelor pentru 2020 este că încasările din TVA vor aduce bugetului de stat 72 mld. lei, o pondere de 20% în veniturile bugetare totale.

Fig. 1. Evoluția PIB-ului și încasărilor din TVA 2010-2020

Sursa: <https://www.zfcorporat.ro/banci-asigurari/grafic-evolutia-pib-ului-si-a-incasarilor-din-tva-in-perioada-2010-2020>

Începând cu anul 2019 au fost modificate mai multe cote ale TVA pentru anumite servicii și produse: pentru serviciile de canalizare cota de TVA a scăzut la 9%, pentru transportarea persoanelor în scopuri turistice cota de TVA a scăzut de la 19% la 5%, pentru serviciile de catering și restaurant, cota de TVA a scăzut la 9%, la fel și pentru distribuirea apei potabile și a apei pentru irigații.

Cota de TVA de 5% se aplică în acest moment pentru manuale școlare, reviste și publicații, în afară de cele publicitare, serviciile hoteliere beneficiază de TVA de 5%, casele pentru care valoarea este mai mică de 450.000 de lei, precum și casele construite în scopuri sociale. Proiectul de reducere a cotei standard de TVA de la 19% la 16% pentru anul 2020 nu a fost aprobat. Aplicarea legii ar fi avut un impact bugetar de 12 mld. lei în 2020.

Veniturile fiscale ca pondere în PIB în România rămân la un nivel cu mult sub media europeană. În același timp, gap-ul de TVA (diferența dintre cât și-a propus statul să încaseze din TVA și cât a încasat efectiv) este la cel mai mare nivel din Uniunea Europeană.

3. GAP-ul de TVA în Uniunea Europeană

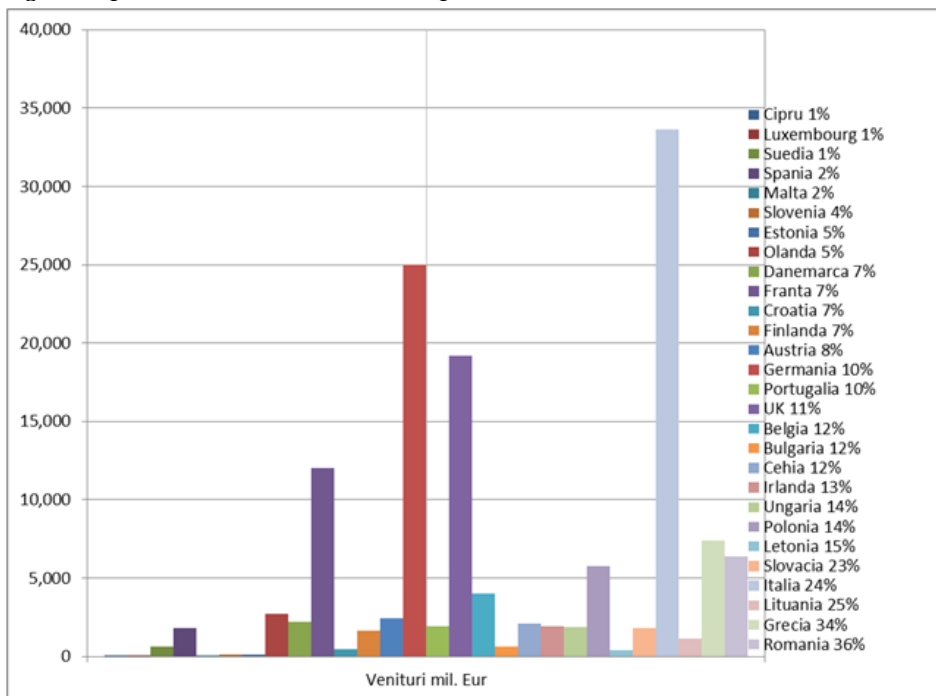
Taxa pe valoarea adăugată (TVA) este o taxă pe consum, percepută pe majoritatea bunurilor și serviciilor comercializate în UE.

La nivelul UE, există norme standard referitoare la TVA, dar aplicarea lor poate fi diferită de la o țară la alta. În majoritatea cazurilor, trebuie plătită TVA pentru toate bunurile și serviciile în toate etapele lanțului de aprovizionare, inclusiv vânzarea către consumatorul final.

Gap-ul de TVA este definit ca diferența dintre valoarea TVA efectiv colectată și obligația fiscală totală din TVA (VTTL), în termeni absoluți sau procentuali. VTTL este un cantitatea estimată de TVA care poate fi teoretic colectabilă pe baza legislației TVA.

În 2017 Gap-ul total al TVA în statele membre UE a scăzut de la 145,5 miliarde EUR în 2016 la 137,5 miliarde EUR în 2017. În termeni relativi, decalajul la nivelul UE a scăzut la 11,2%, în scădere față de 12,2% în 2016. Procentele Gap TVA înregistrate în 2017 de state membre au variat între 0.6% în Cipru și 35.5% în România (Fig. 2).

Fig. 2. Gap-ul de TVA în Uniunea Europeană în anul 2017

Sursa: https://ec.europa.eu/taxation_customs/sites/taxation/files/vat-gap-full-report-2019_en.pdf

Măsurile cheie convenite de statele membre pentru reducerea fraudei cu TVA sunt următoarele:

- Schimbul de informații între autoritățile fiscale fără o cerere prealabilă;
- Audituri comune TVA de către statele membre;
- Proceduri de rambursare a TVA persoanelor impozabile care nu sunt stabilite în statul membru de restituire;
- Consolidarea Eurofisc - o rețea de oficiali fiscali naționali - cu o capacitate comună de analiză a riscurilor și posibilitatea de a coordona anchetele și de a coopera cu OLAF (Oficiul European Antifraudă) și Eurojust în divulgarea cazurilor grave de fraudă TVA și cu EPPO (Parchetul European);
- Combaterea fraudei care implică regimul dual TVA aplicabil automobilelor prin îmbunătățirea accesului la datele de înmatriculare a vehiculelor; și
- Acces pentru autoritățile vamale la informațiile din registrul numerelor de identificare TVA și la declarațiile recapitulative (pentru a evita devierea mărfurilor pe piața neagră).

- Deficitul de încasare a TVA are în vedere pierderile de TVA înregistrate din evaziune, fraudă, insolvențe, faliment, erori administrative, obținerea de avantaje fiscale necuvenite.

Metodele de evaziune cu TVA cele mai cunoscute sunt:

- Frauda cu TVA la tranzacțiile intracomunitare

Frauda intracomunitară cu firme “fantomă” (missing trader intra-community fraud -MTIC, cunoscută și sub denumirea de „fraudă de tip carusel”) care are loc atunci când un client al unor livrări transfrontaliere achiziționează bunuri sau servicii fără TVA și percepe TVA fără a o plăti autorităților fiscale, deși clientul său o poate deduce.

- Frauda privind vânzarea de autoturisme rulate pentru care se impozitează numai marja, și nu întreaga valoare a vânzării.
- alta metodă de evaziune la tranzacțiile între statele membre UE vizează exporturile fictive, urmate de cereri de rambursare prin care firmele primesc nejustificat TVA înapoi de la stat. Statul este fraudat prin aceste metode în fiecare an cu miliarde de euro.
- Rambursările ilegale de TVA

Facturile false, firmele fantoma care desfășoară exporturi fictive sau achiziții la preturi supraevaluate și ulterior exporturi reprezintă principalele metode prin care statul este fraudat și forțat să acorde rambursări de TVA.

- Diminuarea valorii mărfurilor în vamă

Diminuarea valorii mărfurilor în vamă, în special la cele provenite din China sau Turcia, este una dintre cele mai cunoscute metode de evaziune fiscală. Valoarea mărfurilor are efecte directe asupra TVA pe care trebuie să o plătească importatorul și astfel statul este fraudat prin încasările de TVA la un nivel mai redus.

- Evaziunea prin metoda insolvenței

Sunt firme care își desfășoară activitatea până la insolvență sau până la vânzarea acestora către persoane de negăsit cu scopul de a fraudă statul. Ele fac fie comerț la prețuri inferioare celor din piața cu diverse firme care dispar și nu plătesc TVA.

4. Despre SAF-T

Dosarul de Audit Standard pentru Impozite (SAF-T) este un standard internațional pentru schimbul electronic de informații contabile între întreprinderi și autoritățile fiscale naționale sau auditorii externi. A fost elaborat de Organizația pentru Cooperare și Dezvoltare Economică (OCDE) în anul 2005. Până în acest moment schema a fost adoptată doar de șapte țări europene: Portugalia, Luxemburg, Franța, Lituania, Polonia, Norvegia și Austria (Tabelul nr.1), a opta, România, trebuie să introducă cerințe de raportare SAF-T până la sfârșitul anului 2020.

Cele două principii care stau la baza standardului sunt următoarele:

1. Organizațiile ar trebui să poată exporta informații din sistemele lor de contabilitate, cum ar fi facturile, plățile, jurnalele de evidență generală și fișierele master, într-un format standardizat; și
2. Autoritățile fiscale și auditorii externi ar trebui să poată face inspecțiile și auditurile fiscale mai eficiente și eficiente ca urmare a punerii la dispoziție a datelor în formatul standardizat.

Țările care au adoptat până în prezent SAF-T au adoptat în general una sau mai multe dintre trei abordări generale:

1. Datele care trebuie furnizate la cererea autorității fiscale;

2. Depunerea periodică a datelor suplimentare, precum și declarația periodică de TVA; și
3. Depunerea datelor de tranzacție ca o înlocuire a declarației periodice de TVA.

Tabelul nr. 1. Țările care au implementat SAF-T

Tara	Data introducerii SAF-T	Obligația transmiterii
Austria	Ianuarie 2009	La cerere
Franța	Ianuarie 2014	La cerere
Lituania	2016, pentru unele activități economice. SAF-T va fi implementat pentru toate companiile în ianuarie 2020	La cerere
Luxembourg	Ianuarie 2011- doar companiile rezidente	La cerere
Norvegia	Ianuarie 2017	La cerere, dar devine obligatoriu în 2020
Polonia	Ianuarie 2016 pentru mari contribuabili Obligatoriu pentru toți contribuabili din ianuarie 2018	Lunar în data de 25
Portugalia	Ianuarie 2008	Lunar în data de 20

Sursa: <https://sovos.com/blog/2019/06/19/saf-t-where-are-we-now>

Informațiile din fișierul SAF-T vor fi furnizate autorităților fiscale naționale în format de fișiere bazate pe xml. Acestea sunt create prin exportarea informațiilor direct din sistemul ERP. S-ar putea să existe și posibilitatea de a crea și de a trimite datele printr-un software terț.

În general, există cinci cerințe de raportare:

1. Registrul - jurnal și Cartea mare
2. Conturi furnizori, date și facturi
3. Conturi clienți, date și facturi
4. Stocuri din depozite
5. Registrul imobilizărilor, inclusiv amortizarea

4.1. Modelul Polonez

Începând cu ianuarie 2016 în Polonia a fost implementat SAF-T pentru mari contribuabili. Apoi din anul 2018 toți contribuabilii polonezi au avut obligația de a transmite fișierul SAF-T și Decontul de TVA, urmând ca din 2019 să transmită doar noua varianta a fișierului de audit, varianta poloneza JPK(pl. Jednolity Plik Kontrolny). Implementarea noii variante a fost amânată pentru anul 2020 deoarece au fost necesare:

- Adaptarea bazelor de date pentru a putea transfera corect datele în fișier și
- Instruirea persoanelor responsabile pentru pregătirea conformității TVA

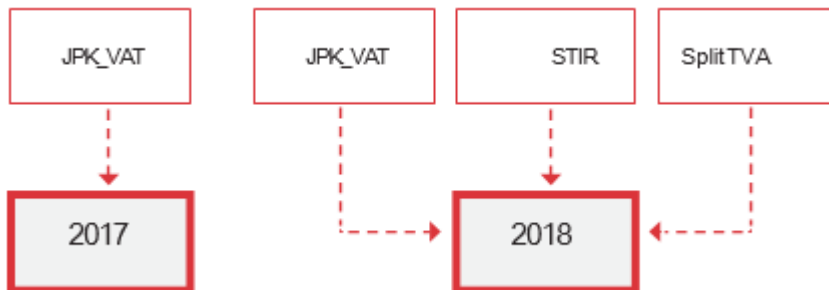
Importanța colectării TVA în Polonia este data de faptul că reprezintă 40% din veniturile bugetare.

Au fost analizate în prima jumătate a anului 2018 aproape 2 miliarde de facturi (din care peste 155 mii dintre ele fiind emise de persoane care au evitat înregistrarea în scopuri de TVA) și diferențele între declarații și informațiile din SAF-T. Au fost examinate peste 70.000 de cazuri din care inspectorii fiscali au descoperit peste 20.000 de încălcări ale

legii. Aceasta a condus la recuperarea a 343 mil PLN (aprox. 307 mil eur). Succesul implementării SAF-T a fost evidențiat de reducerea GAP-ului de TVA de la 24% în 2015 la 12% în 2018, conform datelor furnizate de Comisia Europeană.

Aceasta nu a fost singura măsură aplicată de polonezi. De la 1 iulie 2018 au aplicat mecanismul de plata separata SPLIT TVA (un comparator plătește TVA direct în contul bancar dedicat TVA al furnizorului, acesta având acces limitat la banii din acest cont) și STIR (un sistem de analiza a fluxurilor de numerar între entități, care descoperă tranzacțiile anormale și suspecte).

STIR, denumit în mass-media drept „arma atomică a fiscoșului”, le oferă oficialilor capacitatea de a bloca conturile companiei suspecte.

STIR este sistemul de teleinformare al casei de compensare, care folosește algoritmi pentru analiza datelor provenite, printre altele din JPK_VAT și date din conturile bancare deschise. Sistemul primește aceste informații în mod regulat de la bănci și instituțiile de credit. Presupunerea STIR este creșterea eficienței în captarea infracțiunilor fiscale și economice, contracararea fraudei fiscale și închiderea decalajului fiscal.

Rapoartele și analizele macroeconomice au indicat faptul că numărul și amploarea fraudei fiscale a scăzut în ultimul an, ceea ce înseamnă că metodele de îmbunătățire a sistemului fiscal produc rezultatele dorite.

Reforma administrației fiscale, construirea unui sistem fiscal modern și eficient face partea din strategia actualului guvern. Înființată în martie 2017, Administrația Națională a Veniturilor (KAS) a consolidat administrarea fiscală, serviciul vamal și controlul fiscal, care anterior operau separat.

Impactul reformei a fost vizibil în mai puțin de pe an: există mai puține verificări, dar sunt mai eficiente.

Competiția MinFinTech

Administrația fiscală poloneză este constant în căutare de programatori calificați și analiști pentru a crea, implementa și rula noi instrumente digitale care automatizează analiza datelor.

KAS a fost prima administrație fiscală la nivel global pe care a organizat o competiție IT.

Prima competiție a fost lansată în octombrie 2017. În timpul maratonului de 24 de ore pentru programatori (hackathon), aproape 2.000 de participanți au răspuns provocării lansate de Ministerul Finanțelor care a inclus dezvoltarea analizorului și software-ului JPK, soluții pentru identificarea antreprenorilor care vând „electronic post carousel” la licitații pe site-uri web.

La a doua ediție din noiembrie 2018, funcționarii au lucrat cu programatorii și analiștii la sigilarea granițelor maritime și terestre ale Poloniei împotriva contrabandei cu droguri, arme, alcool și țigări. Scopul lor a fost crearea unui algoritm care analizează fotografiile cu raze X ale containerelor care intra în Polonia.

4.2. Să ne uităm și în curtea vecinilor

Bulgaria a realizat o primă reformă a administrației fiscale în perioada 2003-2008, cu ajutorul Băncii Mondiale, cu o finanțare de 63 milioane dolari. Reforma a vizat maximizarea conformării fiscale, creșterea eficacității și eficienței colectării, crearea unui corp profesionist de angajați, reducerea corupției, reducerea poverii fiscale și sprijinirea creșterii economice.

Ulterior încheierii RARP, autoritățile bulgare au continuat îmbunătățirea colectării, cu un nou program de reducere a economiei gri și a costurilor de conformare fiscală derulat în perioada 2015-2017.

Bulgaria a reușit cea mai mare reducere a gap-ului de TVA ca procent în venituri teoretice din UE.

În 2018, gap-ul de TVA era în Bulgaria de 11,8%, iar în România de 32,5% din totalul obligațiilor de plată. În 2016, gap-ul de TVA al Bulgariei era de 14%, iar în România de 36%.

5. Cum am reușit să nu ne „digitalizam”

În 2019 programul de modernizare IT a ANAF demarat în anul 2013 cu Banca Mondială a fost stopat și s-au restituit 52 de milioane de euro, 18 milioane de euro au fost cheltuite de România, din 2013 până în 2018, pe consultanță și pregătire. ANAF ar fi trebuit să implementeze RAMP (Proiectul de modernizare a administrației fiscale din Romania), care să unifice toate nevoile Fiscului într-o singură soluție IT.

Obiectivele de dezvoltare ale Proiectului erau: creșterea eficienței și eficacității în procesul de colectare a impozitelor și contribuțiilor sociale; îmbunătățirea conformării voluntare; reducerea poverii asupra contribuabililor pentru asigurarea conformării.

Separat de proiectul RAMP se derulau două proiecte majore cu finanțare UE: rescrierea proceselor de activitate și implementarea noului Sistem Informatic Centralizat de Administrare a Creanțelor (SIAC), ambele necesare realizării proiectului RAMP.

Principalul scop al RAMP era implementarea unui sistem informatic integrat de administrare a veniturilor (COTS RMS) care să susțină funcțiile operaționale ale ANAF, managementul conformării pe bază de analiză de risc și comunicarea cu contribuabilii pe baze electronice.

În 2016, conducerile tehnocrate ale Ministerului de Finanțe și ANAF au blocat atât instalarea centralizată a SIAC, Sistemul Informatic Centralizat de Administrare a Creanțelor, fără de care RAMP-ul devenea imposibil de realizat, cât și construcția noului sediu al Centrului de date al ANAF. De asemenea, nu s-au mai făcut achiziții, care erau vitale pentru funcționarea Fiscului. Între timp se lucrează concomitent cu peste 300 de aplicații IT.

Acest sistem în care bazele de date a diverse instituții nu sunt interconectate între ele nu este viabil, la el neputându-se conecta online casele electronice de marcat. ANAF are un centru de date care funcționează cu tehnologii învechite și care nu este în stare să facă față, tehnic, nici măcar la datele trimise de casele de marcat electronice ale comercianților, care au devenit obligatorii, pentru a combate evaziunea fiscală.

Cum la noi lucrurile nu urmează un curs logic, peste 500.000 de firme au fost obligate prin lege să achiziționeze case de marcat cu jurnal electronic, dar soft-ul care trebuie să le conecteze la baza de date ANAF nu este nici măcar contractat. Este posibil în mai-iunie 2020 dacă nu se contestă licitația.

6. Efectele crizei provocate de COVID-19

Efectele corona-crizei au determinat accelerarea implementării de către ANAF a măsurilor privind digitalizarea în relațiile cu contribuabilii. În acest context pentru a se evita infectarea cu acest virus, ANAF a anunțat că se pot utiliza metodele de comunicare la distanță prin intermediul Spațiului Privat Virtual pentru obținerea de informații și depunere declarații, iar plățile se pot face prin internet banking, ghișeul.ro, OPME (ordinul de plată electronic multiplu). Au fost lansate servicii noi pentru contribuabili: serviciul de programări online și serviciul de seminar WEB.

Măsurile întreprinse în perioada stării de urgență au fost: suspendarea acțiunilor de control, soluționarea solicitărilor transmise de contribuabili prin SPV, accelerarea procesului de rambursare a TVA iar pentru obligațiile fiscale scadente începând cu data intrării în vigoare a ordonanței de urgență și neachitate în termen de 30 de zile de la încetarea stării de urgență, nu se calculează și nu se datorează dobânzi și penalități de întârziere.

Consecințele măsurilor de sprijinire a mediului de afaceri pe perioada crizei au dus la o scădere la încasărilor bugetare în luna martie, ca urmare a amânării plății obligațiilor fiscale scadente în această perioadă cu 7.7 mld lei. Restituirile suplimentare de TVA au fost de 3.7 mld lei, deficitul bugetar pe primul trimestru al anului 2020 fiind de 18.06 mld, conform datelor furnizate de Ministerul Finanțelor.

Efectul măsurilor de izolare va avea repercusiuni considerabile asupra activității economice pe termen mediu și lung. Multe din activitățile suspendate nu este sigur ca vor putea reveni la nivelul anterior, veniturile și încasările agenților economici vor fi mai mici anul acesta, implicit și încasările la bugetul de stat, deci și cele din TVA.

Implementarea SAF-T va fi amânata pentru anul viitor în condițiile în care licitația pentru faza pilot, în valoare de 3 mil. lei a avut loc în noiembrie 2019, dar nu se cunoaște câștigătorul licitației și nici marile companii de software are au mii de clienți ai soluțiilor software de management financiar-contabil integrat, nu dețin informații despre SAF-T.

7. Concluzii

Implementarea fișierului de audit SAF-T, așa cum rezultă din experiența altor țări, are multiple beneficii: simplifică modalitatea de raportare a agenților economici, crește capacitatea administrației fiscale de analiză a informațiilor raportate, scade povara de conformare fiscală, administrația detectează rapid neregulile și zonele de risc.

România a decis în 2018 implementarea acestui mecanism după ce a renunțat la Proiectul de reforma a ANAF prin Banca Mondială demarat în anul 2013. Realizarea acestui proiect este sub semnul întrebării deoarece până în acest moment nu a fost implementat programul pilot pentru mari contribuabili pentru a putea să devină obligatoriu pentru toți contribuabilii până la sfârșitul anului 2020.

Consider că îmbunătățirea procesului de colectare și declarare a TVA și a celorlalte impozite și taxe nu se poate realiza doar prin implementarea unui singur mecanism impus de obligațiile asumate de guvern la nivel european, dacă acesta nu este susținut de o infrastructura IT moderna și o reforma reală a administrației fiscale. Din păcate guvernarea noastră nu are o viziune pe termen mediu și lung, ei concentrându-se pe satisfacerea nevoilor imediate a electoratului (cheltuielile cu salariile din sistemul public și pensiile reprezintă 80% din PIB), ajungând să „cârpească” bugetul prin modificări peste noapte ale legislației fiscale. Acest mod de lucru afectează mediul de afaceri prin impredictibilitatea și instabilitatea sistemului fiscal din România dar și eficiența colectării impozitelor și taxelor.

Notă: Articolul reprezintă parte din lucrarea de disertație: *Studiu privind taxa pe valoarea adăugată la o societate comercială*, realizat pentru finalizarea studiilor de master: Contabilitatea și auditul entităților economice din cadrul Universității Nicolae Titulescu București, sub coordonarea conf. univ. dr. Maria Zenovia Grigore.

Referințe

- M. Grigore, Fiscalitate și gestiune fiscală. Note de curs, eLis 2019
- <http://europa.eu/youreurope/business/taxation>
- https://ec.europa.eu/taxation_customs/sites/taxation/files/vat-gap-full-report-2019_en.pdf
- <https://www.ibfd.org/sites/ibfd.org/files/content/pdf/Poland-Reducing-the-VAT-Gap-Polish-Experience-and-Legislative-Measures-Introduced-In-Years-2016-2018.pdf>
- <https://sovos.com/blog/2019/06/19/saf-t-where-are-we-now/>
- <http://www.consiliulfiscal.ro/raport2018final.pdf>
- <https://www.zfcorporate.ro/banci-asigurari/grafic-evolutia-pib-ului-si-a-incasarilor-din-tva-in-perioada-2010-2020>
- Legea nr. 227/2015 privind Codul fiscal (M.O. 688 / 10.09.2015), cu modificările ulterioare

POZIȚIA ROMÂNIEI FAȚĂ DE ALTE STATE MEMBRE ALE UNIUNII EUROPE PRIVIND IMPOZITELE DIRECTE

Florin Daniel DUMITRACHE*

Abstract

Consider cunoașterea fiscalității și a reformelor acesteia ca fiind de o importanță majoră atunci când se dorește dezvoltarea unei societăți sau a unui stat, din punct de vedere economic, acesta fiind și motivul alegerii acestei teme. Lucrarea prezintă aspecte ale aplicării fiscalității directe în mediul economic din România, dar și comparații cu situația prezentă în statele din Uniunea Europeană. Scopul prezentei lucrări este de a compara mai multe sisteme fiscale din cadrul țărilor membre ale Uniunii Europene, pentru a crea un sistem fiscal cât mai eficient plecând de la sistemul fiscal al României, ca bază. Obiectivul constă în crearea unui sistem fiscal care să ajute firmele, dar să fie avantajos și pentru economia statului. Metoda folosită este cea a analizei comparative, deoarece ne oferă o viziune mai bună asupra modelelor analizate, prin identificarea punctelor forte pe care ne dorim să le implementăm pentru crearea unui sistem fiscal îmbunătățit și a punctelor slabe care se doresc evitate pe cât posibil în viitor.

Cuvinte cheie: *fiscalitate, sistem fiscal, impozite directe, impozit pe profit, impozit pe venit, Uniunea Europeană*

1. Introducere

„Taxele și impozitele sunt prețul pe care-l plătim pentru o societate civilizată.“¹

Impozitele și taxele reprezintă o sursă de venit extrem de importantă pentru bugetul public și de aceea acestea trebuie gândite și impuse într-o manieră cât mai avantajoasă pentru stat, dar care să respecte și principiul echității fiscale pentru contribuabili. Dintre toate categoriile de impozite, cele directe respectă cel mai bine acest principiu, deoarece au în vedere capacitatea contributivă individuală.

Lucrarea prezintă o comparație privind nivelul și importanța impozitelor directe, pe total și pe categorii (impozitul pe profit, impozitul pe veniturile persoanelor fizice și a alte impozite directe) în țările Uniunii Europene, cu analiză detaliată asupra celor din sud-estul Europei.

Studiul este structurat în trei secțiuni. În prima secțiune este analizată evoluția produsului intern brut pentru fiecare stat membru UE în perioada 2010-2018. Această

---

* Masterand, Facultatea de Economie și Administrarea Afacerilor, Management Contabil, Audit și Expertiză Contabilă, Universitatea “Nicolae Titulescu” din București; (e-mail: florinmcaec03118@univnt.ro). Acest studiu a fost elaborat sub coordonarea conf. univ. dr. Maria Grigore (mgrigore@univnt.ro)

¹ Inscripție pe clădirea Internal Revenue Service, Washington, D.C - <https://wol.jw.org/ro/wol/d/r34/lp-m/102003882>

evoluție este relevantă în contextul în care raportul dintre impozite și PIB este prezent în toate statisticile UE privind fiscalitatea.

În a doua parte a lucrării vom analiza evoluția ponderii veniturilor provenite din impozitele directe în produsul intern brut al fiecărui stat analizat în perioada 2010-2018.

A treia secțiune cuprinde analiza impozitelor directe la o granularitate mai mare, urmărind evoluția fiecărei grupe din cele trei ale impozitelor directe, mai exact impozitele pe profit/venit ale persoanelor juridice, impozitele pe veniturile persoanelor fizice și alte impozite directe.

Scopul prezentei lucrări este de a compara mai multe sisteme fiscale din cadrul țărilor membre ale Uniunii Europene, pentru a crea un sistem fiscal cât mai eficient care să susțină creșterea economică plecând de la sistemul fiscal al României, ca bază.

Metoda folosită este cea a analizei comparative, deoarece ne oferă o viziune mai bună asupra modelelor analizate, prin identificarea punctelor forte pe care ne dorim să le implementăm pentru crearea unui sistem fiscal îmbunătățit și a punctelor slabe care se doresc evitate pe cât posibil în viitor.

2. Evoluția PIB în statele membre ale U.E. în perioada 2010-2018

În Anexa numărul 1² este prezentată evoluția PIB-ului pentru fiecare țară membră a Uniunii Europene în perioada 2010 – 2018 unde observăm următoarele aspecte pentru țările din partea de sud - est a Europei care sunt și membre ale Uniunii Europene:

România: A înregistrat o creștere continuă de la an la an. În 2011 a avut o creștere de 5,20% față de 2010, în 2012 a înregistrat cea mai mică creștere a PIB-ului, o creștere de 0,93% față de 2011, în 2017 a înregistrat o creștere de 10,20% față de 2016, fiind și cea mai mare creștere a PIB-ului din perioada analizată și în 2018 a înregistrat o creștere de 8,98% față de 2017.

Bulgaria: vecină în partea de sud a României, a înregistrat și aceasta o creștere a PIB-ului, nu la fel de mare ca a României, dar apropiată. În 2011 a înregistrat o creștere de 8,43% față de 2010, fiind și cea mai mare creștere a PIB-ului din perioada analizată, în 2012 a înregistrat o creștere de 1,89% față de 2011, în 2013 a înregistrat o scădere de 0,35% a PIB-ului, aceasta fiind singură creștere negativă din perioada analizată, în 2017 a înregistrat o creștere de 7,59% față de 2016 și în anul 2018 o creștere de 7,22% față de anul 2017.

Grecia: este singura țară membră UE din sud-estul Europei care a înregistrat o scădere a PIB-ului în perioada analizată. În anul 2011 a înregistrat cea mai mare scădere din toată perioada, 9,16% față de anul 2010, în 2012 PIB-ul a scăzut cu 4,42% față de anul 2011. În anul 2017, la fel ca și celelalte state analizate, a înregistrat cea mai mare creștere, de 2,31% față de anul precedent.

Croația: PIB a crescut, ușor, dar continuu în perioada analizată. În anul 2012, ca și celelalte țări, a avut una din cele mai scăzute modificări relative a PIB-ului, de fapt, o scădere de 1,07% față de anul 2011. În anul 2017 s-a înregistrat cea mai mare creștere, de 8,83% față de anul precedent.

Cipru: deși în perioada analizată PIB-ul a scăzut 3 ani la rând, în 2012, 2013 (cel mai slab an din punct de vedere al evoluției PIB-ului) și 2014, începând cu 2015 a început

---

² Anexă construită pe baza informațiilor furnizate de https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Monitoring_GNI_for_own_resource_purposes#GNI_data_in_2019

să înregistreze creșteri, 2017 fiind cel mai bun an, cu o majorare de 7,23% față de anul anterior.

Slovenia: a avut o scădere de 2,51% în anul 2012 și a început să își revină treptat până în anul 2017 când s-a notat cea mai mare creștere a PIB-ului, de 7,29% față anul 2016.

Din această analiză observăm că România a înregistrat cea mai mare creștere a PIB-ului în perioada analizată, cu o creștere medie de 6,35%, și este singura țară din sud-estul Europei care nu a înregistrat o scădere a PIB-ului în perioada analizată. România este urmată de Bulgaria cu o creștere medie de 5,02%. Cel mai rău în această analiză s-a arătat a fi Grecia, cu o medie negativă de 2,07%.

3. Evoluția ponderii impozitelor directe în PIB în perioada 2010-2018

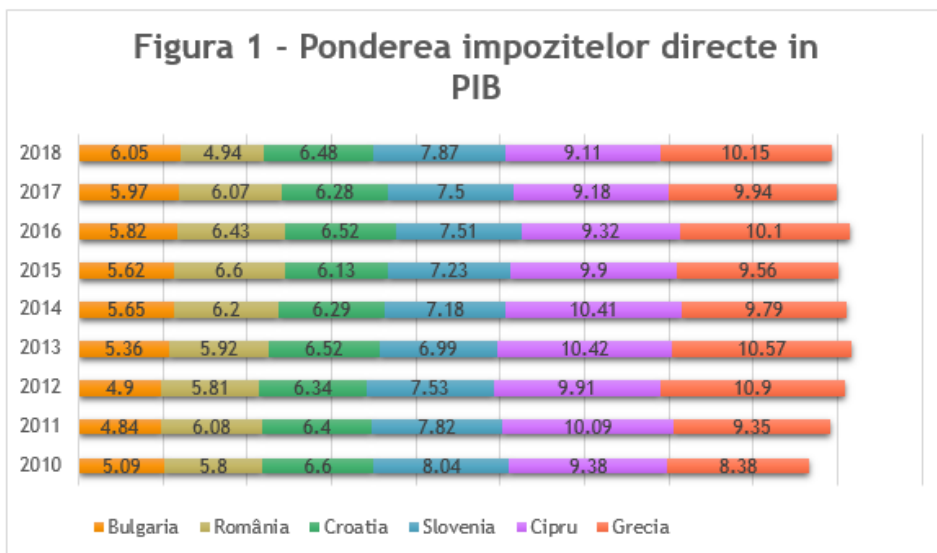
„Impozitarea directă reprezintă forma legală de prelevare la buget a unor sume de bani colectate în mod direct și în raport cu mărimea veniturilor realizate într-o perioadă determinată, de către contribuabilii indicați de lege. Impozitele directe sunt, datorate, în persoană proprie, calculate, plătite și suportate de către aceeași persoană, contribuabilul.”³

Anexa numărul 2⁴ ilustrează ponderea impozitelor directe în PIB-ul pentru fiecare stat membru al Uniunii Europene, urmând ca analiza să fie aprofundată pentru fiecare țară membră din sud-estul Europei. Per ansamblu se observă că statele membre cu economie dezvoltată au cele mai mari ponderi ale impozitelor în PIB, în timp ce țările din sudul și estul Europei înregistrează cele mai mici valori ale acestor ponderi.

După cum se poate observa în figura nr. 1, România în anul 2010 a avut o pondere de 5,80% a impozitelor directe în PIB, în anul 2015 această pondere a atins valoarea maximă în perioada analizată, adică 6,60%, iar în anul 2018, a fost cea mai mică pondere, 4,94% din produsul intern brut, cu o contribuție totală a impozitelor directe, de 10,020.40 mil. euro.

³ <https://legeaz.net/dictionar-juridic/impozitele-directe>

⁴ Anexă construită pe baza informațiilor furnizate de https://ec.europa.eu/taxation_customs/business/economic-analysis-taxation/data-taxation_en

Sursa: Prelucrare proprie pe baza datelor din Anexa 2

Pentru Bulgaria, observăm că cea mai scăzută pondere este în anul 2011, o pondere de doar 4,84% din PIB, dar crește de la an la an până în 2018 când înregistrează cea mai mare pondere 6,05% cu valoare totală a veniturilor din impozitele directe de 3.392,10 mil. EURO.

În Grecia, statul cu evoluție negativă a PIB-ului, ponderea impozitelor directe este una destul de ridicată pe tot parcursul perioadei analizate. În anul 2010 a avut cel mai mic procent, 8,38%, crescând până în anul 2012, când a înregistrat valoarea de 10,90%. Această creștere a fost urmată de o scădere până la 9,56% în 2015 și până la sfârșitul perioadei a ajuns la 10,15% din PIB, reprezentând 18,757 mil. EURO.

Croatia a avut o evoluție destul de stabilă în perioada analizată cu ponderea cea mai ridicată în anul 2010, o pondere de 6,60% și s-a situat în jurul acestei valori până la sfârșitul perioadei. În anul 2015 ponderea a fost de 6,13% fiind cea mai scăzută. În anul 2018 a înregistrat venituri din impozitele directe de 3.341 mil. EURO reprezentând 6,48% din PIB.

Cipru a avut variații mai mari ale ponderii impozitelor directe în PIB decât Croatia, înregistrând în anul 2013 cea mai mare valoare, de 10,42%, urmată de o scădere până la 9,11% în anul 2018, cu o valoare a veniturilor din impozitele directe de 1.925,5 mil. EURO.

Slovenia o avut vârful în 2010, când ponderea a fost de 8,04 procente din PIB, urmând și aici o scădere până la valoarea minimă de 6,99%, după care a urmat un trend ascendent până la finalul perioadei analizate, când a ajuns la venituri de 3.598,9 mil. EURO.

În urma datelor analizate în Figura 1 observăm că țările care au avut o evoluție negativă a PIB-ului, au o pondere medie a veniturilor din impozitele directe în PIB, mai mare decât statele care au avut tot timpul creștere. În topul clasamentului se află Grecia, cu o medie de 9,86%, urmată de Cipru cu 9,75%, ambele țări înregistrând reduceri ale PIB-ului în perioada analizată. Cele mai mici ponderi se înregistrează în România cu 5,98% și Bulgaria cu o pondere medie a veniturilor din impozitele directe în PIB de 5,48%.

4. Evoluția ponderii impozitului pe profit în PIB în perioada 2010-2018

Anexa numărul 3 prezintă situația fiecărei țări la o granularitate mai mare, adică la nivel de venituri fiscale provenite din impozitul pe profit raportate la PIB, pentru perioada 2010-2018.

De asemenea această anexă prezintă și valoarea veniturilor fiscale provenite din impozitul pe profit (în milioane EURO) în anul 2018. Dacă ordonăm cele șase state membre din sud-estul Europei selectate pentru analiză în funcție de valoarea absolută a impozitului pe profit colectat la bugetul de stat, observăm că România ocupă primul loc cu o valoare a impozitului pe profit de 4.226,6 mil. EURO, care reprezintă 2,08% din PIB-ul acestui an, urmată de Grecia cu un venit de 3.998 mil. EURO, de Bulgaria cu un venit de 1.259 mil. EURO, Croația cu un venit de 1.176 mil. EURO, Cipru cu un venit de 1.155,20 mil. EURO și Slovacia cu o valoare de 885,9 mil. EURO.

În Figura nr. 2 este reprezentată grafic evoluția ponderii veniturilor fiscale provenite din impozitul pe profit în PIB în perioada 2010-2018 pentru cele șase state membre selectate.

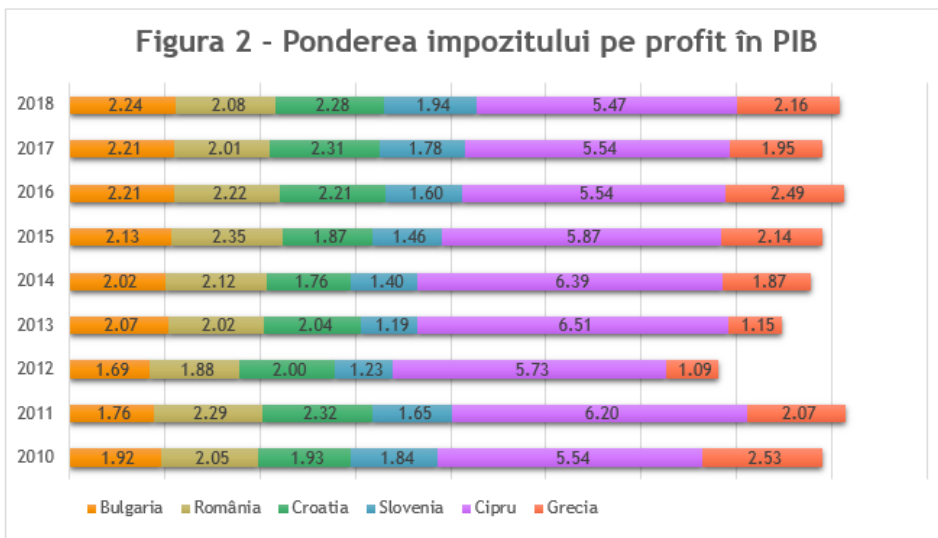
În România, cota de impozit pe profit este neschimbată de mai bine de 10 ani, rămânând la nivelul de 16% din baza impozabila care se calculează ca diferență între veniturile și cheltuielile înregistrate, din care se scad veniturile neimpozabile și deducerile fiscale și la care se adaugă cheltuielile nedeductibile. De asemenea, pentru a stabili rezultatul fiscal se iau în considerare și elementele similare cheltuielilor și veniturilor, dar și pierderile fiscale. Dacă rezultatul este pozitiv, atunci rezultă profit impozabil, dacă este negativ, rezultă pierdere fiscală⁵.

Chiar dacă a avut o creștere continuă a profitului intern brut, România a înregistrat o pondere foarte mică a veniturilor din impozitul pe profit în PIB, cu un procent minim înregistrat în 2012 de 1,88% din PIB și un nivel maxim de 2,35% în 2015.

Bulgaria, deși în perioada 2010-2012 a avut un declin, înregistrând cea mai mică pondere de 1,69% în 2012, a reușit să crească treptat și să ajungă la un procent de 2,24% în 2018.

---

⁵ https://static.anaf.ro/static/10/Anaf/legislatie/Cod_fiscal_norme_2020.htm#T2C1 – Titlul II – Impozitul pe profit

Sursa: Prelucrare proprie pe baza datelor din Anexa nr.3

Grecia a avut cel mai mare procent în 2010, la începutul perioadei analizate, urmat de o scădere drastică în numai 2 ani până la 1,09%, ca mai apoi să revină într-un trend ascendent până în 2016 când a ajuns la 2,49%, urmat de o scădere la 1,95% în 2017 și o creștere cu 0,21 de procente în 2018.

Croatia a început cu o pondere de 1,93% în 2010 și a ajuns la valoarea maximă de 2,32% în 2011, a continuat cu o scădere până la minima de 1,76% în 2014, urmată de o nouă creștere până la 2,28% în 2018.

Cipru are cea mai mare pondere a impozitului pe profit în PIB dintre cele 6 țări membre ale Uniunii Europene din Europa de sud-est. Aceasta are o valoare minimă în anii 2010, 2016 și 2017 de 5,54% și o maximă de 6,51% în 2013.

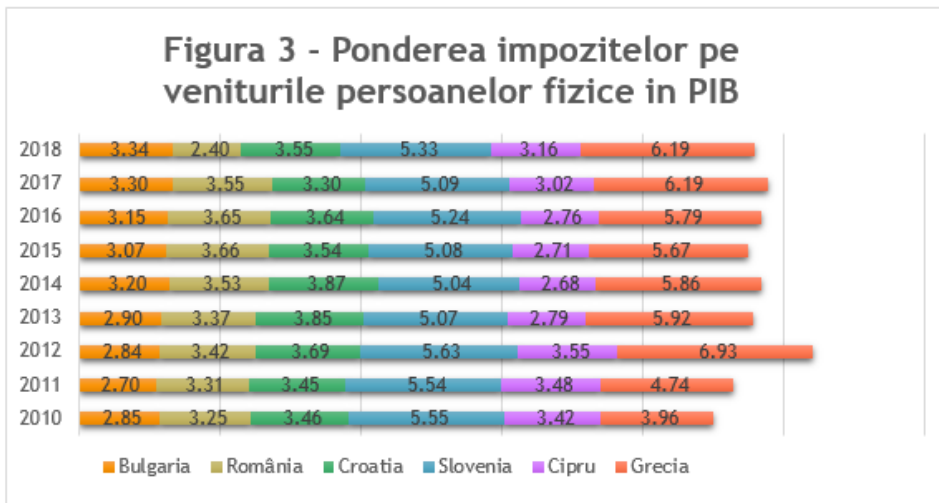
Slovenia nu reușește să depășească bariera de 2%, după cum putem observa și în Figura 2, având ponderea maximă în 2018, de 1,94%, iar minima în 2013 cu doar 1,19 procente din PIB.

5. Evoluția ponderii impozitului pe veniturile persoanelor fizice în PIB în perioada 2010-2018

Aportul procentual adus în PIB de impozitele pe veniturile persoanelor fizice (din activități independente, salarii, cedarea folosinței bunurilor, investiții etc.) este prezentat în Anexa nr. 4.

Figura nr. 3 reprezintă grafic evoluția ponderii veniturilor fiscale provenite din impozitul pe veniturile persoanelor fizice în PIB în perioada 2010-2018 pentru cele șase state membre din Europa de sud-est selectate.

În perioada analizată, România începe cu o pondere de 3,25% a impozitului pe veniturile persoanelor fizice în PIB, continuând să crească în următorii ani, până la valoarea maximă de 3,66% înregistrată în anul 2015. Această creștere a fost urmată de o scădere imediat după ce a atins maximumul perioadei, astfel că în 2018 a ajuns la un procent de doar 2,40% din PIB, adică 4.874,9 mil. EURO.

Sursa: Prelucrare proprie pe baza datelor din Anexa nr.4

Bulgaria a avut o creștere continuă a impozitelor pe veniturile persoanelor fizice în PIB, începând cu 2011, când ponderea a fost de 2,70%, cea mai scăzută din perioada analizată, și a continuat să crească până în 2018, când a ajuns la valoarea maximă de 3,34 de procente, reprezentând 1.874,20 mil. EURO.

Grecia a avut o creștere semnificativă a ponderii acestor impozite în perioada analizată, cum se poate vedea și în Figura nr. 3, de la 3,96%, care este și minima perioadei analizate, în anul 2010, până la 6,93%, maxima perioadei în anul 2012. Pe cât de bruscă a fost această creștere, a urmat și o scădere destul de abruptă, până la 5,92% în 2013 și până în 2018, Grecia nu a mai ajuns aproape de maxima din 2012, înregistrând în ultimul an analizat o pondere de 6,19% din PIB, cu o valoare de 11.427 mil. EURO.

Croatia, așa cum se poate vedea și în Figura 3, s-a menținut din nou destul de stabilă, fără creșteri sau scăderi bruște. Maxima a înregistrat-o în anul 2014 cu 3,87%, iar minima de 3,30% s-a produs în anul 2017. În 2018 ponderea a fost de 3,55% în PIB, cu o valoare a impozitului pe venit de 1.831 mil. EURO.

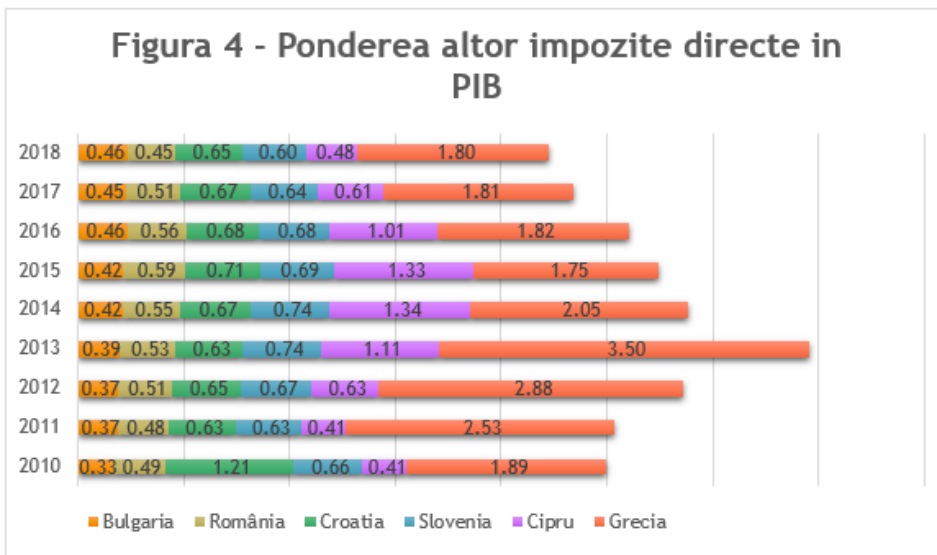
Cipru a înregistrat o variație destul de mică, maxima fiind în 2012 cu 3,55 de procente, iar minima în 2015 cu 2,71%. La sfârșitul perioadei veniturile au fost de 667,9 mil. EURO, reprezentând 3,16% din PIB.

Slovenia a fost ca și Croatia destul de stabilă, fără variații foarte mari de la an la an. Maxima a fost de 5,63% în 2012, iar minima de 5,04% în 2014, încheiat perioada analizată cu venit 2.439,10 mil. EURO, respectiv 5,33% din Produsul Intern Brut.

Așa cum se poate observa și în Figura nr. 3, Grecia este în fruntea clasamentului Europei de sud-est la acest capitol, cu o medie în perioada analizată, de 5,69%, urmată de Slovenia cu 5,28%, pe a treia poziție se află Croatia cu 3,59%, pe a 4-a poziție, România cu 3,35% și ultimele două poziții sunt ocupate de Cipru cu 3,07% și de Bulgaria cu 3,04%.

6. Evoluția ponderii altor impozite directe în PIB în perioada 2010-2018

În Anexa numărul 5, avem ponderile veniturilor din celelalte impozite directe (impozitele pe avere) în PIB. Se observă că aceste venituri au o pondere foarte mică în PIB, cea mai mare fiind în Grecia cu 1,81% și o valoare de 3.332 mil. EURO, urmată de Croația cu 0,65% și o valoare de 333,10 mil. EURO, Slovenia cu 0,61%, reprezentând 273,90 mil. EURO, cu 0,50% și o valoare de 102,40 mil. EURO, urmată de Cipru și Bulgaria cu 0,46% din PIB, iar România ocupă ultimul loc cu 0,45% și un venit de 918,90 mil. EURO.

Sursa: Prelucrare proprie pe baza Anexei nr. 5

Din analiza veniturilor din alte impozite directe raportate la PIB, reprezentate în Figura nr. 4, luând ca puncte de reper anul 2010 și anul 2018 din perioada analizată, observăm un trend descendent al indicatorului pentru Grecia, Croația, România și Slovenia, pe când Bulgaria și Cipru prezintă un trend ascendent.

7. Concluzii

Chiar dacă România a avut una dintre cele mai mari creșteri economice din Uniunea Europeană, PIB-ul țării a ajuns în 9 ani, de la 125 mld. EURO, în 2010, la 204. mld EURO în 2018, o creștere extrem de mare, care nu se reflectă în situația economică actuală. Ponderea impozitelor directe în veniturile statului român a scăzut continuu în ultimii ani ai perioadei analizate, începând cu 2015. Acest lucru indică mai puțini bani pentru dezvoltare și pentru bunuri publice cum ar fi educația, sănătatea sau infrastructură țării.

Ca principale cauze identificate sunt impozitarea în mod egal a capitalurilor și a gospodăriilor sărace cu cele bogate și relaxarea fiscală din ultimii ani.

Recapitulând cele analizate, observăm că țările care au avut o evoluție negativă a PIB-ului, au o pondere medie a veniturilor din impozitele directe în PIB mai mare decât statele care au avut tot timpul creștere. Acest lucru se explică prin practicarea unor cote ridicate de impozitare a profiturilor și averilor, în încercarea de a susține și stabiliza

economia. De exemplu, Grecia se situează în topul clasamentului cu o medie de 9,86%, urmată de Cipru cu 9,75%, iar la baza clasamentului, se află România cu 5,98% și Bulgaria cu o pondere medie a veniturilor din impozitele directe în PIB de 5,48%.

În urma analizei veniturilor din impozitul pe profit raportate la PIB, remarcăm că în anul 2018 în fruntea clasamentului se află Cipru, cu un procent de 5,47%, la mare distanță de celelalte cinci state analizate care au încasat impozit pe profit de circa 2% din PIB. Pe ultimul loc se situează Slovenia cu 1,94%, iar România ocupă penultimul loc, cu un procent de 2,08%.

România se situează pe ultimul loc și în clasamentul ponderilor impozitelor pe veniturile persoanelor fizice în PIB în 2018, cu o valoare de 2,4%, iar Grecia este în fruntea clasamentului țărilor din Europa de sud-est cu o valoare de 6,19% în 2018 și cu o medie în perioada analizată, de 5,69%. Observăm o scădere destul de mare pentru România, de la 3,55% în 2017, până la 2,40% în 2018, ca urmare a reducerii cotei de impozitare a veniturilor de la 16% la 10%.

Celelalte impozite directe dețin o pondere foarte mică în PIB, cea mai mare pondere fiind în Grecia cu 1,8%. România ocupă ultimul loc cu 0,45% și un venit de 918,90 mil. EURO. În urma analizei efectuate se observă că doar Cipru prezintă un trend ascendent a ponderii altor impozite directe în PIB, restul statelor analizate înregistrând reduceri ale acestor ponderi.

În timp ce țările cu o evoluție negativă a PIB înregistrează creșteri ale ponderii veniturilor din impozitele directe pentru a se redresa și pentru a anula efectele scăderii economice, România relaxează impozitarea directă, ceea ce determină o scădere a ponderii menționate.

În opinia mea, pentru că România să continue creșterea economică, ar trebui să adopte o serie de măsuri precum:

1. Adaptarea impozitelor directe aferente persoanelor fizice în funcție de mărimea veniturilor acestora.
2. Adoptarea impozitelor progresive pe profit/venit, astfel încât să se încaseze mai mult de la contribuabilii care au resurse suficiente și mai puțin de la cei care produc mai puțin. Această măsură ar fi de ajutor și în sprijinirea noilor afaceri și ar putea atrage mai multe investiții.

Referințe

- <https://wol.jw.org/ro/wol/d/r34/lp-m/102003882>
- https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Monitoring_GNI_for_own_resource_purposes#GNI_data_in_2019
- https://ec.europa.eu/taxation_customs/business/economic-analysis-taxation/data-taxation_en
- <https://legeaz.net/dictionar-juridic/impozitele-directe>
- https://static.anaf.ro/static/10/Anaf/legislatie/Cod_fiscal_norme_2020.htm#T2C1 – Titlul II – Impozitul pe profit

Anexa nr. 1. Evoluția PIB în perioada 2010 - 2018

Nr. Crt.	Țara	U.M.	An									
			2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	
1.	Belgia	mil EUR	360,626.40	367,598.80	385,509.20	392,937.00	411,459.40	422,598.80	434,453.70	451,180.40	462,773.50	
2.	Bulgaria	mil EUR	38,044.13	41,252.64	42,033.45	41,885.36	42,876.15	45,675.84	48,620.50	52,310.00	56,086.92	
3.	Cehia	mil EUR	156,718.24	164,040.46	161,434.33	157,741.65	156,659.97	168,473.29	176,370.13	191,721.76	207,570.32	
4.	Danemarca	mil EUR	240,750.66	247,052.96	253,459.42	260,578.45	276,209.52	282,841.36	291,020.20	299,332.49	310,496.02	
5.	Germania	mil EUR	2,541,010.00	2,694,889.00	2,732,546.00	2,809,342.00	2,992,470.00	3,108,964.00	3,212,928.00	3,321,983.00	3,439,573.00	
6.	Estonia	mil EUR	15,223.01	15,757.01	17,044.27	18,290.36	19,609.42	20,327.67	21,207.84	23,215.43	25,548.70	
7.	Irlanda	mil EUR	133,709.02	130,445.17	132,849.73	143,184.29	164,454.47	202,034.41	221,595.47	235,951.17	254,182.75	
8.	Grecia	mil EUR	218,630.02	198,610.35	189,841.21	177,843.73	179,866.37	177,502.29	176,494.30	180,568.22	183,728.09	
9.	Spania	mil EUR	1,041,205.00	1,027,302.00	1,005,341.00	996,137.00	1,028,374.00	1,077,348.00	1,116,592.00	1,161,609.00	1,204,894.00	
10.	Franța	mil EUR	1,999,251.61	2,069,356.01	2,087,434.69	2,117,591.60	2,205,319.60	2,256,703.74	2,292,608.39	2,361,325.32	2,417,899.52	
11.	Croația	mil EUR	43,594.80	43,476.78	41,503.96	42,819.65	43,487.48	45,163.34	45,622.90	48,294.53	51,464.60	
12.	Italia	mil EUR	1,582,855.00	1,619,137.00	1,597,112.00	1,583,905.00	1,627,548.00	1,643,911.00	1,700,459.00	1,746,102.00	1,784,617.00	
13.	Cipru	mil EUR	18,874.92	20,055.86	19,052.09	17,544.27	16,943.24	17,710.17	18,118.27	19,428.87	20,388.02	
14.	Letonia	mil EUR	16,966.67	18,966.63	20,327.72	21,244.22	31,560.72	24,287.21	25,008.67	26,675.25	28,649.48	
15.	Lituania	mil EUR	28,684.45	31,428.42	33,476.24	35,488.44	37,644.00	10,860.71	37,467.30	40,694.20	43,810.73	
16.	Luxemburg	mil EUR	29,425.49	30,223.13	30,607.12	30,873.21	33,097.14	33,919.81	34,932.12	36,632.79	38,255.60	
17.	Ungaria	mil EUR	98,986.77	101,552.73	99,733.55	102,032.29	105,905.89	112,210.34	115,259.21	125,603.10	133,782.20	
18.	Malta	mil EUR	6,252.03	6,497.50	6,802.98	7,305.03	8,149.11	9,123.14	9,470.40	10,357.35	11,330.94	
19.	Olanda	mil EUR	631,254.00	649,242.00	653,244.00	654,115.00	669,898.00	690,537.00	697,862.00	743,711.00	781,718.00	
20.	Austria	mil EUR	286,163.87	298,428.55	305,404.91	310,530.69	333,585.00	340,879.53	357,272.77	367,005.65	384,653.29	
21.	Polonia	mil EUR	361,803.89	380,241.71	389,376.78	394,733.77	411,163.16	430,258.12	426,555.74	467,312.90	496,360.91	
22.	Portugalia	mil EUR	170,034.04	169,301.72	160,362.17	164,612.32	169,513.18	174,892.49	181,959.59	191,347.64	199,410.78	
23.	România	mil EUR	125,408.81	131,925.36	133,147.11	143,801.63	150,457.97	160,297.79	170,393.60	187,772.65	204,640.48	
24.	Slovenia	mil EUR	35,107.52	35,803.19	34,903.00	35,153.23	37,288.91	37,654.33	39,341.63	42,209.33	45,033.52	
25.	Slovacia	mil EUR	65,248.68	67,464.07	70,995.58	72,382.01	75,407.39	77,830.63	78,952.48	82,783.22	88,302.53	
26.	Finlanda	mil EUR	182,861.00	191,223.00	194,683.00	198,017.00	208,968.00	213,595.00	218,587.00	225,820.00	235,241.00	
27.	Suedia	mil EUR	374,329.53	411,873.80	428,825.38	440,191.18	437,540.91	454,184.32	466,347.62	479,605.40	471,207.90	
28.	UK	mil EUR	1,819,302.61	1,949,632.92	2,034,354.25	2,052,252.20	2,337,054.15	2,544,556.55	2,271,345.92	2,307,599.82	2,351,003.74	

Sursa: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Monitoring_GNI_for_own_resource_purposes#GNI_data_in_2019

Anexa nr. 2. Ponderea impozitelor directe în PIB în perioada 2010 - 2018

Nr. Crt.	An Tara	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	Venituri 2018 (mil. EURO)
		1.	Belgia	16.16	16.72	17.15	17.82	17.73	17.29	16.86	17.47
2.	Bulgaria	5.09	4.84	4.90	5.36	5.65	5.62	5.82	5.97	6.05	3,392.10
3.	Cehia	6.80	7.00	6.95	7.17	7.31	7.23	7.58	7.72	8.04	16,700.40
4.	Danemarca	28.73	28.68	29.37	30.40	33.35	30.82	29.97	30.16	29.09	86,775.80
5.	Germania	11.13	11.53	12.05	12.28	12.26	12.49	12.89	13.18	13.52	452,051.00
6.	Estonia	6.53	6.22	6.56	7.13	7.33	7.73	7.50	7.19	7.41	1,929.10
7.	Irlanda	11.81	12.34	12.89	12.92	12.96	10.75	10.80	10.45	10.83	35,089.00
8.	Grecia	8.38	9.35	10.90	10.57	9.79	9.56	10.10	9.94	10.15	18,757.00
9.	Spania	9.46	9.61	10.36	10.52	10.66	10.53	10.45	10.56	11.05	132,841.00
10.	Franța	11.57	12.20	12.88	13.35	13.23	13.22	13.10	13.45	13.90	327,162.00
11.	Croația	6.60	6.40	6.34	6.52	6.29	6.13	6.52	6.28	6.48	3,341.00
12.	Italia	14.29	14.19	14.86	15.21	14.67	14.73	14.92	14.55	14.18	250,404.00
13.	Cipru	9.38	10.09	9.91	10.42	10.41	9.90	9.32	9.18	9.11	1,925.50
14.	Letonia	7.40	7.31	7.67	7.74	7.78	7.86	8.40	8.02	7.41	2,160.10
15.	Lituania	4.63	4.35	4.83	4.97	5.03	5.45	5.65	5.41	5.67	2,568.50
16.	Luxembourg	14.39	14.01	14.39	14.35	13.79	14.46	14.76	15.23	16.53	9,925.70
17.	Ungaria	7.84	6.26	6.78	6.56	6.73	6.86	7.33	7.27	6.74	9,010.30
18.	Malta	12.46	12.65	13.27	13.81	13.72	12.97	13.53	14.06	13.56	1,671.10
19.	Olanda	11.24	10.75	10.20	10.19	10.77	11.50	11.78	12.92	12.70	98,298.00
20.	Austria	12.70	12.78	13.09	13.67	13.83	14.23	12.87	13.01	13.56	52,309.00
21.	Polonia	6.70	6.74	6.98	6.73	6.79	6.94	7.13	7.35	7.85	38,955.60
22.	Portugalia	8.46	9.42	9.07	11.30	10.86	10.73	10.08	9.91	10.15	20,686.00
23.	Romania	5.80	6.08	5.81	5.92	6.20	6.60	6.43	6.07	4.94	10,020.40
24.	Slovenia	8.04	7.82	7.53	6.99	7.18	7.23	7.51	7.50	7.87	3,598.90
25.	Slovacia	5.49	5.59	5.64	6.22	6.71	7.14	7.21	7.24	7.27	6,519.70
26.	Finlanda	15.57	15.96	15.76	16.44	16.57	16.76	16.61	16.89	16.23	38,056.00
27.	Suedia	18.11	17.53	17.40	17.80	17.80	18.34	18.86	18.98	18.62	87,744.50
28.	Regatul Unit	15.5	15.7	16.7	14.9	14.8	14.7	14.0	13.9	13.6	343,845

Sursa: https://ec.europa.eu/taxation_customs/business/economic-analysis-taxation/data-taxation_en

Anexa nr 3. Ponderea impozitului pe profit în PIB în perioada 2010 – 2018

Nr. Crt.	An Tara	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	Venituri din impozit pe profit în 2018 (mil. EURO)
1.	Belgia	2.55	2.84	3.01	3.10	3.12	3.27	3.40	4.06	4.30	19,765.50
2.	Bulgaria	1.92	1.76	1.69	2.07	2.02	2.13	2.21	2.21	2.24	1,259.00
3.	Cehia	3.22	3.20	3.14	3.23	3.34	3.41	3.51	3.48	3.50	7,266.10
4.	Danemarca	2.27	2.18	2.61	2.80	2.84	2.83	2.87	3.30	2.93	8,748.70
5.	Germania	2.04	2.38	2.52	2.39	2.35	2.36	2.65	2.73	2.88	96,342.00
6.	Estonia	1.30	1.19	1.40	1.72	1.71	2.04	1.70	1.54	1.99	517.90
7.	Irlanda	2.37	2.22	2.29	2.40	2.40	2.64	2.74	2.79	3.24	10,500.00
8.	Grecia	2.53	2.07	1.09	1.15	1.87	2.14	2.49	1.95	2.16	3,998.00
9.	Spania	1.83	1.78	2.15	2.00	1.99	2.21	2.22	2.24	2.47	29,711.00
10.	Franța	2.34	2.65	2.68	2.77	2.66	2.64	2.59	2.92	2.70	63,487.00
11.	Croația	1.93	2.32	2.00	2.04	1.76	1.87	2.21	2.31	2.28	1,176.90
12.	Italia	2.28	2.17	2.33	2.51	2.16	2.02	2.13	2.07	1.86	32,783.00
13.	Cipru	5.54	6.20	5.73	6.51	6.39	5.87	5.54	5.54	5.47	1,155.20
14.	Letonia	0.98	1.40	1.61	1.62	1.54	1.59	1.69	1.59	1.06	307.60
15.	Lituania	0.99	0.81	1.30	1.36	1.37	1.54	1.61	1.49	1.53	691.20
16.	Luxembourg	5.75	4.98	5.12	4.76	4.29	4.41	4.48	5.11	5.82	3,494.00
17.	Ungaria	1.15	1.13	1.26	1.16	1.49	1.61	2.15	1.86	1.20	1,606.30
18.	Malta	5.75	5.39	5.87	6.23	6.02	6.07	6.28	6.47	5.55	684.00
19.	Olanda	2.28	2.16	2.10	2.13	2.54	2.74	3.35	3.28	3.49	27,009.00
20.	Austria	1.96	2.09	2.10	2.24	2.18	2.31	2.42	2.53	2.77	10,685.80
21.	Polonia	1.95	2.02	2.08	1.77	1.75	1.84	1.84	1.93	2.10	10,401.30
22.	Portugalia	2.75	3.14	2.75	3.25	2.85	3.12	3.04	3.20	3.34	6,801.80
23.	Romania	2.05	2.29	1.88	2.02	2.12	2.35	2.22	2.01	2.08	4,226.60
24.	Slovenia	1.84	1.65	1.23	1.19	1.40	1.46	1.60	1.78	1.94	885.90
25.	Slovacia	2.44	2.39	2.33	2.85	3.28	3.66	3.48	3.46	3.27	2,935.40
26.	Finlanda	2.42	2.60	2.10	2.35	1.91	2.15	2.21	2.71	2.53	5,936.00
27.	Suedia	3.08	2.94	2.46	2.65	2.60	2.91	2.86	2.94	3.12	14,710.50
28.	Regatul Unit	2.93	2.80	2.60	2.47	2.47	2.35	2.66	2.69	2.67	64,683.30

Sursa : https://ec.europa.eu/taxation_customs/business/economic-analysis-taxation/data-taxation_en

**Anexa nr. 4. Ponderea impozitului pe veniturile persoanelor fizice în PIB în
perioada 2010 - 2018**

Nr. Crt.	An Tara	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	Venituri 2018 (mil. EURO)
		1.	Belgia	12.16	12.42	12.56	13.01	12.93	12.45	11.96	
2.	Bulgaria	2.85	2.70	2.84	2.90	3.20	3.07	3.15	3.30	3.34	1,874.20
3.	Cehia	3.31	3.54	3.55	3.68	3.73	3.58	3.84	4.01	4.33	9,006.40
4.	Danemarca	24.90	24.89	25.22	26.05	29.00	26.42	25.64	25.41	24.73	73,753.80
5.	Germania	8.21	8.21	8.67	8.99	8.93	9.08	9.19	9.47	9.67	323,363.00
6.	Estonia	5.22	5.03	5.16	5.41	5.62	5.69	5.80	5.65	5.42	1,411.20
7.	Irlanda	8.72	9.15	9.61	9.45	9.41	7.48	7.53	7.17	7.12	23,074.00
8.	Grecia	3.96	4.74	6.93	5.92	5.86	5.67	5.79	6.19	6.19	11,427.00
9.	Spania	6.98	7.22	7.51	7.61	7.74	7.37	7.29	7.47	7.76	93,247.00
10.	Franța	7.71	7.90	8.50	8.84	8.80	8.75	8.69	8.65	9.62	226,324.00
11.	Croatia	3.46	3.45	3.69	3.85	3.87	3.54	3.64	3.30	3.55	1,831.00
12.	Italia	11.30	11.08	11.81	11.89	11.89	12.09	11.82	11.70	11.58	204,405.00
13.	Cipru	3.42	3.48	3.55	2.79	2.68	2.71	2.76	3.02	3.16	667.90
14.	Letonia	6.21	5.59	5.74	5.79	5.91	5.91	6.33	6.63	5.97	1,741.50
15.	Lituania	3.60	3.50	3.48	3.57	3.63	3.86	3.98	3.84	4.06	1,837.60
16.	Luxembourg	7.86	8.22	8.38	8.73	8.69	9.06	9.08	8.90	9.32	5,598.90
17.	Ungaria	6.36	4.82	5.25	4.96	4.89	4.88	4.79	5.03	5.16	6,903.90
18.	Malta	5.91	6.45	6.59	6.84	6.59	6.17	6.56	6.90	7.34	904.60
19.	Olanda	7.64	7.30	6.83	6.74	6.88	7.43	7.08	8.32	7.95	61,559.00
20.	Austria	9.64	9.63	9.93	10.13	10.41	10.77	9.32	9.32	9.64	37,175.10
21.	Polonia	4.35	4.33	4.45	4.47	4.57	4.66	4.83	4.97	5.32	26,399.90
22.	Portugalia	5.37	5.97	5.82	7.70	7.70	7.32	6.77	6.43	6.53	13,316.90
23.	Romania	3.25	3.31	3.42	3.37	3.53	3.66	3.65	3.55	2.40	4,874.90
24.	Slovenia	5.55	5.54	5.63	5.07	5.04	5.08	5.24	5.09	5.33	2,439.10
25.	Slovacia	2.63	2.81	2.89	2.93	2.98	3.09	3.31	3.38	3.58	3,216.00
26.	Finlanda	11.98	12.21	12.43	12.72	13.30	13.15	12.94	12.52	12.18	28,569.00
27.	Suedia	14.59	14.18	14.53	14.73	14.76	14.96	15.56	15.63	15.10	71,143.40
28.	Regatul Unit	9.52	9.50	8.98	8.93	8.74	8.94	8.98	9.07	9.10	220,214.50

Sursa: https://ec.europa.eu/taxation_customs/business/economic-analysis-taxation/data-taxation_en

**Anexa nr.5. Ponderea veniturilor din alte impozite directe în PIB în perioada
2010 – 2018**

Nr. Crt.	Tara	An										Venituri 2018 (mil. EURO)
		2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018		
1.	Belgia	1.46	1.47	1.58	1.71	1.68	1.57	1.50	1.48	1.54	7,063.50	
2.	Bulgaria	0.33	0.37	0.37	0.39	0.42	0.42	0.46	0.45	0.46	258.90	
3.	Cehia	0.27	0.26	0.26	0.26	0.24	0.24	0.23	0.23	0.21	427.90	
4.	Danemarca	1.56	1.60	1.54	1.55	1.51	1.56	1.46	1.45	1.43	4,273.30	
5.	Germania	0.88	0.93	0.86	0.90	0.98	1.05	1.05	0.98	0.97	32,346.00	
6.	Estonia	-	(0.00)	-	-	-	-	0.00	-	0.00	-	
7.	Irlanda	0.72	0.97	1.00	1.07	1.15	0.64	0.54	0.49	0.47	1,515.00	
8.	Grecia	1.89	2.53	2.88	3.50	2.05	1.75	1.82	1.81	1.80	3,332.00	
9.	Spania	0.65	0.62	0.71	0.90	0.92	0.95	0.95	0.85	0.82	9,883.00	
10.	Franta	1.52	1.65	1.71	1.74	1.77	1.83	1.82	1.88	1.59	37,351.00	
11.	Croatia	1.21	0.63	0.65	0.63	0.67	0.71	0.68	0.67	0.65	333.10	
12.	Italia	0.71	0.94	0.72	0.81	0.62	0.62	0.97	0.78	0.75	13,216.00	
13.	Cipru	0.41	0.41	0.63	1.11	1.34	1.33	1.01	0.61	0.48	102.40	
14.	Letonia	0.21	0.32	0.32	0.33	0.34	0.35	0.38	0.39	0.38	111.00	
15.	Lituania	0.05	0.05	0.05	0.03	0.04	0.05	0.05	0.07	0.09	39.70	
16.	Luxembourg	0.78	0.82	0.89	0.86	0.81	0.99	1.19	1.22	1.39	832.80	
17.	Ungaria	0.33	0.31	0.27	0.44	0.35	0.37	0.39	0.39	0.37	500.10	
18.	Malta	0.81	0.81	0.81	0.74	1.11	0.73	0.69	0.69	0.67	82.50	
19.	Olanda	1.31	1.29	1.27	1.32	1.35	1.34	1.35	1.32	1.26	9,730.00	
20.	Austria	1.09	1.06	1.07	1.31	1.24	1.15	1.13	1.16	1.15	4,448.10	
21.	Polonia	0.41	0.40	0.45	0.48	0.48	0.44	0.46	0.45	0.43	2,154.40	
22.	Portugalia	0.34	0.32	0.50	0.35	0.31	0.29	0.27	0.28	0.28	567.30	
23.	Romania	0.49	0.48	0.51	0.53	0.55	0.59	0.56	0.51	0.45	918.90	
24.	Slovenia	0.66	0.63	0.67	0.74	0.74	0.69	0.68	0.64	0.60	273.90	
25.	Slovacia	0.43	0.39	0.42	0.44	0.44	0.40	0.42	0.40	0.41	368.30	
26.	Finlanda	1.16	1.15	1.24	1.36	1.36	1.46	1.47	1.65	1.51	3,551.00	
27.	Suedia	0.44	0.42	0.42	0.42	0.45	0.46	0.44	0.41	0.40	1,890.60	
28.	Regatul Unit	2.38	2.44	2.38	2.45	2.40	2.42	2.39	2.40	2.44	58,947.10	

Sursa: https://ec.europa.eu/taxation_customs/business/economic-analysis-taxation/data-taxation_en

PARADIGME DE FINANȚARE A AFACERILOR ÎN ERA DIGITALIZĂRII

Adrian GUȚĂ*

Abstract

Această lucrare are ca scop popularizarea și promovarea metodelor alternative de finanțare, metode ce, în contextul economiei digitale, au câștigat teren în raport cu cele tradiționale. În acest sens, lucrarea are atât caracter teoretic, prezentând pe scurt, principalele metode alternative de finanțare a afacerilor (crowdfunding, peer-to-peer, factoringul, debt-based securities, venture capital), dar și empiric, deoarece analizează comparativ evoluția acestor metode în Europa, Asia și America.

Utilizarea acestor metode, prin platformele online specifice de tranzacționare, facilitează legătura dintre finanțator și cel finanțat –firme debutante, firme cu dificultăți financiare sau firme aflate în dezvoltare.

Lucrarea are ca punct de pornire rapoartele publicate anual de către Centrul de Cercetare din cadrul Universității Cambridge din Marea Britanie, cu privire la gradul în care companiile din întreaga lume își finanțează activitatea prin intermediul platformelor online.

Este supus analizei, în acest context și interesul pe care mediul de afaceri din România îl acordă acestor tipuri de finanțare tot mai des utilizate în celelalte țări ale Uniunii Europene și nu numai.

Obiectivul principal al acestui articol îl reprezintă relevarea dinamicii, diversității și în special a disponibilității unor piețe alternative de finanțare, dezvoltate în afara sistemului bancar clasic (tradițional), metode ce ar putea constitui soluția de finanțare rapidă dar, în același timp cu garanții limitate și cu formalități legislative minime.

Cuvinte cheie: *finanțare alternativă, crowdfunding, peer-to-peer, venture capital*

1. Introducere

Acest articol se dorește o sursă de promovare în țara noastră a celor mai noi tendințe în materie de finanțări, oferind informații atât din perspectivă conceptuală, cât și empirică despre metodele de finanțare alternativă, informații utile celor care se confruntă cu dificultăți în obținerea de finanțare (entități de orice formă de proprietate și formă juridică

---

* Masterand, specializarea „Antreprenoriat și Administrarea Afacerilor”, Universitatea “Nicolae Titulescu” din București, Facultatea de Economie și Administrarea Afacerilor (e-mail: adi31971@yahoo.com). Acest studiu a fost elaborat sub coordonarea: lector univ. dr. Elena Mihaela Iliescu (e-mail: mag_mihaela@univnt.ro)
Articolul reprezintă parte din lucrarea de disertație „Metode Alternative de Finanțare a Afacerilor”

de organizare, inclusiv persoane fizice care urmăresc deschiderea unor afaceri), dar și pentru cei care doresc să fie informați cu privire la ultimele tehnici de finanțare.

Principalele surse de informare utilizate pentru întocmirea prezentei lucrări au fost reprezentate de următoarele rapoarte de cercetare:

- Al cincilea Raport al Industriei Financiare Alternative din Marea Britanie (*The 5th UK Alternative Finance Industry Report*), realizat de Centrul de Cercetare Cambridge pentru Finanțe Alternative (CCAF).
- Al patrulea Raport European de Evaluare Comparativă a Finanțării Alternative / Modificarea Paradigmelor (*The 4th European Alternative Finance Benchmarking Report /Shifting Paradigms*), CCAF.

Mediul economic este un mediu dinamic, ce se află într-o continuă evoluție și progres, tocmai de aceea, în această lucrare vor fi prezentate și distribuțiile sumelor angrenate în mecanismul finanțării alternative pe zone geografice, particularități zonale, precum și evoluția în timp a sumelor investite.

Pe fondul crizei financiare globale din anul 2008 și a scăderii încrederii în mecanismele clasice de economisire, de investiții și de împrumuturi, au apărut și alte metode de creditare. Acestea au fost denumite *metode alternative de finanțare* și se remarcă printr-un grad mult mai mare de transparență între finanțator și cel finanțat, ceea ce amplifică reciproc gradul de încredere.

În aceste condiții, finanțatorii tradiționali ar trebui să ia în considerare revizuirea politicii de creditare deoarece, sumele atrase și accesate prin intermediul acestor metode alternative cresc exponențial de la un an la altul, volumul sumelor implicate depășind de fiecare dată previziunile, ceea ce face posibilă transformarea acestor *paradigme* din sectorul financiar în metode dominante de finanțare.

Punctul slab din acest domeniu, al finanțării alternative, îl reprezintă lipsa unor reglementări legislative clare, corecte și coerente care să se integreze în mod armonios în sistemul normativ existent.

În România avem o singură lege care face referire la finanțările alternative și anume **Legea 120/2015** privind stimularea investitorilor individuali-business angels. Această lege reglementează condițiile în care persoanele fizice denumite *investitori individuali-business angels*, pot beneficia de facilități fiscale, urmare a dobândirii de părți sociale prin investiții în microîntreprinderi și întreprinderi mici. Investitorul *business angel* este scutit de impozit asupra veniturilor din dividendele de la firma în care a făcut investiția, timp de 5 ani. În plus când decide să vândă părțile sociale obținute în firmă, este scutit de impozit pe câștigul obținut (diferența pozitivă dintre prețul de vânzare și prețul de cumpărare), dacă transferul are loc după trecerea unui termen de trei ani de la dobândire.

2. Scurtă prezentare conceptuală a principalelor metode alternative de finanțare

Crowdfunding-ul reprezintă unul dintre cele mai interesante moduri prin care se poate atrage finanțare pentru o idee sau pentru un proiect din partea comunității, prietenilor, necunoscuților, în general din partea celor care cred cu adevărat în acea idee/proiect. Prin colectarea unor sume mici de bani de la un număr mare de persoane, se poate finanța o nouă activitate de afaceri, utilizând accesibilitatea ușoară a rețelelor vaste de oameni prin intermediul rețelelor de socializare și a site-urilor de finanțare (*crowdfunding*), astfel atrăgându-se investitori și antreprenori cu potențialul de a desfășura antreprenoriatul prin extinderea grupului de investitori dincolo de cercul tradițional de proprietari, rude și capitaliști de risc. Acest model modern de finanțare implică în general,

trei categorii de participanți: inițiatorul proiectului (cel care propune ideea sau proiectul ce urmează să fie finanțat), **indivizii sau grupurile care susțin ideea**, și organizația moderatoare - **platforma** (aduce părțile împreună pentru a lansa ideea/proiectul și oferă oricărui individ un forum pe care să își expună ideea în fața investitorilor în așteptare. Cele mai importante **beneficii** care pot fi obținute dacă se apelează la **crowdfunding** sunt:

- **Obținerea de finanțare fără a se crea datorii** (se primesc bani pentru afacere fără obligația restituirii sumei primite). Tot ce trebuie făcut este doar menționarea tuturor celor care au contribuit financiar, mulțumindu-li-se public sau oferindu-li-se lor prima oară serviciul ori produsul finanțat când acesta va fi gata.
- **Identificarea unor potențiali clienți deja cunoscuți pe piață**, beneficiindu-se astfel de o pre-promovare. Atunci când proiectul va fi gata, nu va porni cu notorietatea de la zero, având deja un public gata format și pregătit să întâlnească produsul.
- **Cercetare de piață de calitate**, prin folosirea unei astfel de campanii de strângere de fonduri **se poate observa dacă există sau nu interes pentru afacerea propusă**, iar dacă nu sare nimeni în ajutor, aceasta înseamnă că ideea nu este potrivită și va trebui regândită sau chiar se va renunța la ea.

Real Estate Crowdfunding (*finanțarea proprietăților imobiliare*) reprezintă oferta persoanelor fizice sau a finanțatorilor instituționali de capitaluri proprii pentru finanțarea unor proprietăți imobiliare. Întrucât platforma web trebuie să efectueze mai multe evaluări de apreciere a activelor imobiliare sau mobiliare ale celui care solicită finanțarea, calificarea proiectului este esențială pentru succesul acestuia. Una din trăsăturile importante ale acestei metode de finanțare este garanția pe care o poate oferi, cu riscul de malpraxis specific domeniului imobiliar.

Reward-based Crowdfunding (*finanțare bazată pe recompensă*) este metoda prin care persoanele fizice fac donații pentru a sprijini un proiect, așteptând o recompensă tangibilă, dar nefinanciară, ori pentru a sprijini un produs la o dată ulterioară, în schimbul contribuției lor. Prin această metodă, întreprinzătorii vând un produs sau prestează un serviciu pentru a lansa un concept de afaceri, fără a suferi datorii sau a sacrifica din acțiunile deținute, iar perspectiva de a avea un produs nou înainte de apariția pe piață, în special în situația lansării de produse noi, fiind foarte tentantă pentru cei ce investesc folosind această metodă. Această metodă de finanțare este metoda preferată de către antreprenori, în special pentru rapiditatea cu care se poate obține finanțarea și în aceeași măsură le oferă și un control extins asupra proiectului și pot de asemenea să folosească banii în funcție de prioritățile avute.

În crowdfunding-ul bazat pe recompensă, finanțarea nu se sincronizează cu localizarea, fiind distribuită inegal cu câteva proiecte care reprezintă majoritatea finanțării globale. În plus, finanțarea crește pe măsură ce un proiect se apropie de obiectivul pe care și l-a propus, astfel încurajându-se fenomenul numit "*comportament herding*" (*de imitare*). Acest model de finanțare este modelul care a stârnit foarte mult interesul atât al publicului larg, dar și al presei, având rata de utilizare cea mai mare dintre metodele (*crowdfunding*) analizate.

Donation-based Crowdfunding (*finanțare bazată pe donații*) este metoda prin care persoanele fizice donează sume mici de bani pentru a îndeplini un obiectiv mai mare de finanțare, un proiect distinct de caritate, fără a obține în schimb vreun folos material sau bănesc. Acest tip de finanțare (*crowdfunding*) nu se adresează startup-urilor, ci a fost inclus printre noile metode pentru a se putea crea o imagine de ansamblu a întregului fenomen, fără a exista nicio legătură cu finanțarea noilor companii.

Equity-based Crowdfunding (*finanțare capitaluri-proprii*) reprezintă vânzarea unui pachet de acțiuni către o serie de investitori în schimbul investițiilor, utilizat în mod direct de către startup-uri. Inițiatorul nu trebuie să producă doar produsul pentru care colectează capitalul, ci și să creeze capitaluri proprii prin înființarea unei societăți. Spre deosebire de *donarea și recompensele pe bază de crowdfunding*, *equity-based crowdfunding* conectează companiile care sunt în căutare de bani, cu un număr cât mai mare de persoane dornice să investească, implicând oferta de valori mobiliare în care se regăsește și potențialul necesar unei rentabilități așteptate a investiției.

Peer-to-Peer (P2P) Lending reprezintă acea practică de a împrumuta bani unor persoane fizice sau juridice prin intermediul serviciilor online, în care creditorii stau față în față cu debitorii. Întrucât companiile de împrumut *peer-to-peer* care oferă aceste servicii, în general funcționează online, ele pot funcționa cu cheltuieli mai mici și furnizează servicii mult mai ieftine decât instituțiile financiare clasice (tradiționale). Creditorii pot realiza profituri mai mari comparativ cu economiile și investițiile în produsele oferite de bănci, în timp ce debitorii pot împrumuta bani cu rate de dobândă mai mici, chiar și după perceperea taxei pentru utilizarea platformei și a verificării creditului de către instituția de creditare. În acest caz există riscul ca debitorul să nu achite împrumuturile extrase de pe site-urile de creditare, iar din această cauză este considerat un împrumut negarantat.

Peer-to-Peer Business Lending este un concept nou de finanțare alternativă prin care o companie se împrumută cu o rată a dobânzii mult mai atractivă de la persoanele fizice sau de la anumite instituții prin intermediul unei platforme web specializată în acest tip de serviciu și reprezintă metoda recomandată afacerilor debutante (*startup-uri*), datorită ușurinței și a rapidității accesării de fonduri, timpul de procesare fiind de doar 30 de minute, plata făcându-se în una sau două săptămâni, câteodată în numai câteva zile.

P2P Consumer Lending semnifică împrumutul destinat consumului, reprezentând acea datorie personală în vederea achiziționării de bunuri și servicii. Deși orice tip de împrumut personal ar putea fi etichetat un credit de consum, termenul este de obicei utilizat pentru a descrie datoriile negarantate care sunt făcute pentru a cumpăra bunuri și servicii de zi cu zi și nu este utilizat pentru a descrie de exemplu cumpărarea unei case, care este considerată o investiție pe termen lung și achiziționată de obicei cu un credit ipotecar garantat, astfel că și un card de credit poate fi de fapt o formă de credit de consum. Creditele pentru consum sunt extinse de bănci, de comercianți și de alți finanțatori pentru a permite consumatorilor să achiziționeze imediat bunurile dorite și să plătească în timp costul creditului cu dobândă. Este împărțit în linii mari, în două clasificări: *creditul de rată și creditul rotativ*.

- Creditul pentru rată este utilizat pentru un scop specific și este emis la o sumă definită pentru o perioadă determinată de timp, este utilizat pentru achiziții de aparate majore, mașini și mobilier, oferind de obicei rate ale dobânzii mai mici decât creditul rotativ, iar produsul achiziționat servind drept garanție în cazul neplății consumatorului.
- Creditul rotativ se poate utiliza pentru orice achiziție, are această denumire (*rotativ*), în sensul că linia de credit rămâne deschisă și poate fi utilizată până la limita maximă în mod repetat, atâta timp cât cel împrumutat continuă să-și plătească plata la timp.

Alături de *Reward-based Crowdfunding*, este metoda cea mai recomandată, deținând clar ponderea cea mai mare din finanțările alternative.

Factoringul reprezintă facturarea de tranzacții, în care firmele își vând facturile sau creanțele unui grup de investitori individuali ori instituționali, unde intermediarii de

tranzacționare permit IMM-urilor să își vândă facturile/creanțele mai multor investitori individuali sau instituționali și la rândul lor să reducă în cel mai rentabil mod costurile finanțării. Platformele de tranzacționare a facturilor permit companiilor să vândă facturi entităților individuale cu posibilitatea eliberării de numerar către o comunitate online de investitori. Acest tip de finanțare folosește principiul împrumutului *peer-to-peer* și îl aplică în cadrul finanțării facturilor.

Cryptocurrency (*moneda-virtuală*) reprezintă un tip de monedă digitală, o monedă surogat, nebanară, folosită ca mijloc de plată, deasemenea poate reprezenta o sursă de capital pentru orice afacere, mai ales pentru un startup. Este un sistem descentralizat, nu există o autoritate centrală (o bancă centrală), datele personale despre utilizatori sunt ascunse, plata se poate face fără ca datele personale să fie asociate cu tranzacția, având dezavantajul utilizării reduse, nu toți comercianții acceptă criptomoneda ca metodă de plată.

În cazul unei oferte inițiale de monede (*ICO – Initial Coin Offering*) se va precede lansarea unei *cryptocurrency*, iar o anumită cantitate este alocată investitorilor sub formă de *jetoane* în schimbul unor plăți legale sau a altor *cryptocurrency* cum ar fi *bitcoin*, *ripple*, ori *ethereum*. Aceste jetoane devin unități de monedă funcționale când obiectivul de finanțare al *ICO* este îndeplinit iar proiectul este lansat. Sumele vehiculate prin intermediul criptomonedelor sunt greu de estimat întrucât nu se supun niciunei reglementări legale, cu excepția cazurilor în care sunt interzise, iar evidențierea sumelor tranzacționate este practic imposibilă, numărul acestor monede fiind în continuă creștere.

Debt-based securities (*datorii securizate*) se referă la instrumentele de datorie, cum ar fi obligațiunile de stat, obligațiuni corporative, certificate de depozit (*CD*), obligațiuni municipale sau stocuri preferate care pot fi cumpărate sau vândute între două părți și au termeni de bază definiți, cum ar fi suma noțională (*suma împrumutată*), ratele dobânzii, scadența și data reînnoirii, de asemenea includ și titluri garantate. Titlurile de creanță au un nivel implicit de siguranță pentru că se asigură ca suma principală să fie restituită creditorului la data scadenței sau la vânzarea garanției. În general acestea sunt clasificate în funcție de nivelul de risc implicit, de tipul emitentului și de ciclurile de plată a veniturilor. Cu cât este mai riscantă obligațiunea, cu atât rata dobânzii ori randamentul acesteia este mai mare.

Venture capital (*capital de risc*) este o formă de capital privat și un tip de finanțare pe care investitorii îl oferă companiilor de start și întreprinderilor mici despre care se crede că au potențial de creștere pe termen lung. Aceste fonduri de capital de risc sunt *vehicule* de investiții în acțiuni private care încearcă să investească în firme care au profiluri cu risc ridicat și cu rentabilitate mare, bazate pe dimensiunea, pe activele și pe stadiul de dezvoltare al produsului unei companii. În trecut investițiile de capital de risc erau accesibile doar capitaliștilor de risc profesioniști, în timp ce investitorii acreditați de acum au o capacitate mai mare de a lua parte la investițiile de capital de risc.

Fondurile de capital de risc au profituri de portofoliu ce se aseamănă cu o abordare de tip *investitor*. Multe dintre aceste fonduri realizează mici pariuri pe o mare varietate de startup-uri tinere, crezând astfel că cel puțin unul va realiza o creștere mare și va recompensa fondul cu o plată relativ mare la final, acest lucru permițând fondului să diminueze riscul implicării anumitor investiții.

Business angels (*îngeri investitori*) sunt acele persoane dispuse să folosească propriile resurse pentru o afacere *la debut* (start-up). Resursele nu reprezintă doar capitalul ci și experiența, timpul și contactele investitorului. Termenul *business angel* a fost folosit pentru prima dată în America (Broadway), cu scopul de a descrie tipul de persoane care ofereau bani pentru producții teatrale. Spre deosebire de o finanțare banară, un *business*

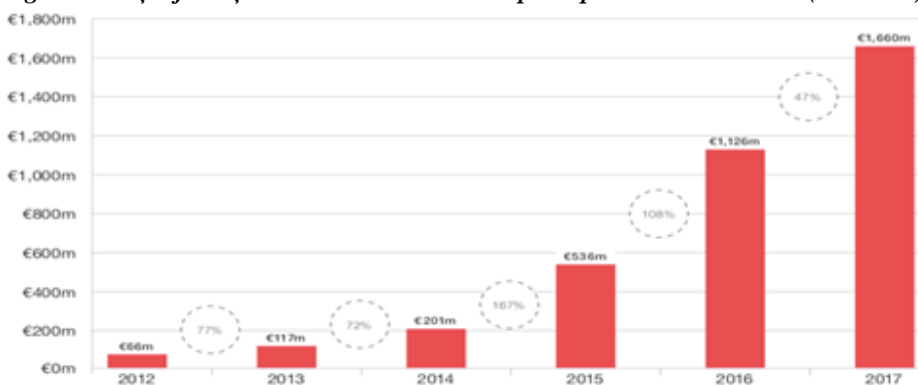
angel nu cere nici o garanție pentru investiția oferită, iar ca și partener se implică personal în strategia afacerii, oferind cu toată încrederea din cunoștințele și contactele sale, cu mențiunea că acesta poate investi de la câteva mii până la câteva sute de mii de euro. În general antreprenorii care apelează la grupurile de investitori de tip *business angels*, au necesități mici de capital (servicii, comunicații, turism, afaceri din domeniul IT).

3. Dinamica finanțărilor alternative la nivel global

3.1. Evoluția finanțărilor alternative în Europa

La nivel global, Europa a înregistrat an de an creșteri, cu o rată anuală medie de 195%, menținându-și astfel această tendință. Așadar, de la un volum de 1,17 mld.euro în 2013, s-a ajuns în 2016 la 11,26 mld.euro. Comparativ cu primul an de raportare, au apărut noi metode de finanțare alternativă (*Balance Sheet Lending, Mini Bonds, Profit Sharing*), având însă o contribuție modestă în balanța sumelor angrenate dar cu importanță în acoperirea anumitor necesități pe piața finanțărilor alternative¹.

Fig.1: Evoluția finanțărilor alternative în Europa în perioada 2012-2017 (mld.euro)

Sursa: Tania Ziegler, Bryan Zhang (2018), *Shifting Paradigms - The 4th European Alternative Finance benchmarking Report*, University of Cambridge, Judge Business School, p.98

Marea Britanie domină piața finanțărilor alternative în zona europeană, având o pondere de 73% din volumul total al investițiilor, aceasta fiind și cauza pentru care cercetarea sumelor antrenate s-a făcut atât dintr-o perspectivă globală cât și prin rapoarte ce nu includ în eșantion Marea Britanie, tocmai pentru a se putea evidenția mai clar tendințele celorlalte țări.

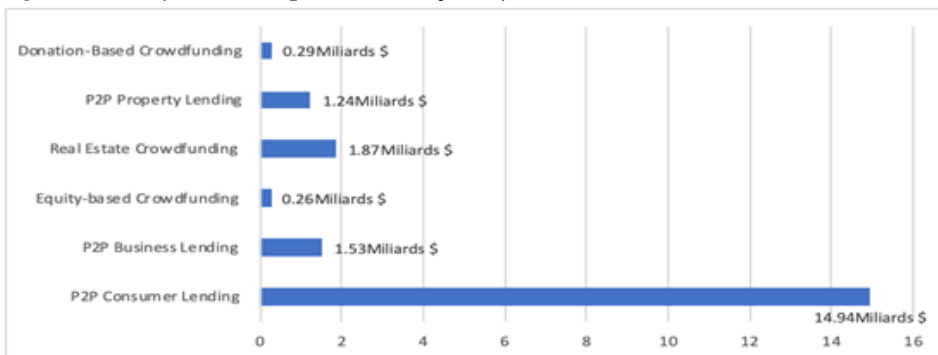
3.2. Evoluția finanțărilor alternative în America

În cazul continentului American, ca influență în ponderea generală, SUA deține cea mai mare pondere, fiind cu două ordine de mărime mai mare decât toate celelalte state.

¹ Tania Ziegler, Bryan Zhang (2018), *Shifting Paradigms – The 4th European Alternative Finance benchmarking Report*, University of Cambridge, Judge Business School, p.98

Trendul este de asemenea crescător, evoluția fiind determinată aproape în totalitate de piața SUA.

Fig.2: Distribuția sumelor pe metode de finanțare în America (2017)

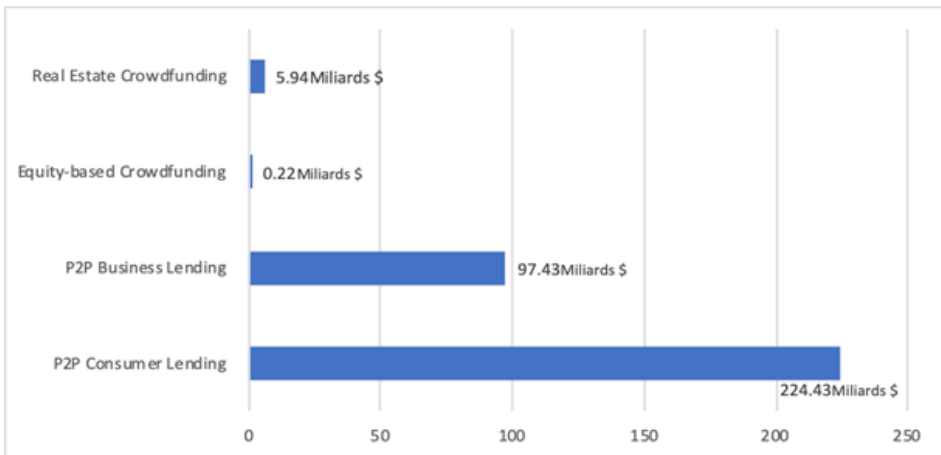
Sursa: Tania Ziegler, Bryan Zhang (2017), Reaching New Heights – The 3rd Americas Alternative Finance Industry Report, University of Cambridge, Judge Business School, p.123

În 2017 finanțările de tip Consumer Lending au atins valoarea de 14.94 mld.dolari, cu 29% mai puțin față de anul 2016. Din totalul finanțărilor alternative această metodă are o pondere de 33.6%, iar aproximativ 23% dintre creditorii au mai apelat la acest tip de finanțare și în trecut. În ceea ce privește finanțările de tip Real Estate Crowdfunding, aceasta se bucură de o creștere semnificativă, ajungând la un total de finanțare de 1.87 mld.dolari, cu 128% mai mult față de anul 2016 (821 mil.dolari). Modelul acesta reprezentând doar 4.2% din totalul finanțărilor alternative. Una dintre metodele care înregistrează o scădere semnificativă în 2017 este Equity-based Crowdfunding, cu un procent de 54% față de 2016, doar 260.9 mil.dolari față de 596,5 mil.dolari în 2016, aceasta reprezentând 0.6% din piața de finanțare alternativă.

3.3. Evoluția finanțărilor alternative în Asia

Așa cum se poate observa în figura 3, în regiunea Asia-Pacific (excluzând China), *P2P Consumer Lending* a continuat să fie cel mai des utilizat model de finanțare alternativă, având o cotă de piață de 22,9% (224,43 mld.dolari) în 2017, comparativ cu 24% în 2016.

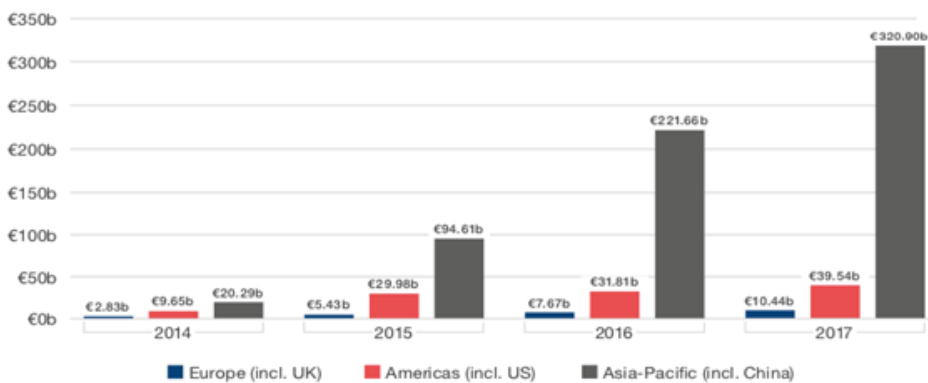
Fig. 3: Distribuția sumelor pe metode de finanțare în Asia-Pacific (2017)

Sursa: Tania Ziegler, Bryan Zhang (2017), *The 3rd Asia Pacific Region Alternative Finance Industry Report*, University of Cambridge, Judge Business School, p.196

Ponderea mare a *P2P Consumer Lending* în regiunea Asia-Pacific (excluzând China) a fost de altfel, în concordanță cu tendințele globale raportate anterior, unde mai mult de 55% din totalul activităților alternative de finanțare online din 2016 aparțineau acestui tip de finanțare. Volumele acestui model au crescut cu 70% pe an, față de 42% în anii precedent. Statisticile arată că 29% dintre potențialii debitori au fost acceptați pe platformele de finanțare pentru a continua o campanie, dintre care 80% au reușit să obțină cu succes finanțare. Având în vedere riscurile inerente asociate cu creditele personale negarantate oferite de către acest model, platformele online au fost nevoite să se conformeze unor diverse procese de înregistrare destul de riguroase.

Fig. 4: Evoluția finanțărilor alternative la nivel global 2014-2017 (mld.euro)

Sursa: Tania Ziegler, Bryan Zhang (2018), *Shifting Paradigms - The 4th European Alternative Finance benchmarking Report*. University of Cambridge, Judge Business School p.212

Această reprezentare grafică ne ilustrează într-un mod evident tendința de creștere foarte redusă și destul de timidă (*sceptică*) din zona Europa (10,44 mld.euro în 2017), iar trendul zonei America făcând pași mult mai mari în această privință (39,54 mld.euro în 2017). Asia-Pacific este de departe zona campioană în ceea ce privește evoluția acestor paradigme de finanțare, în fiecare an având creșteri de aproximativ 100% până în 2016, urmând ca în anul următor să înregistreze o ușoară încetinire, însă deloc neglijabilă (320 mld.euro în 2017).

4. România în contextul finanțărilor alternative

România se clasează din punct de vedere al finanțărilor alternative în rândul țărilor cu un grad redus de asimilare a noilor tendințe, ocupând astfel, ultima poziție în rândul țărilor din Europa de Sud-Est.

“În România finanțările alternative reprezintă încă o piață aflată într-un stadiu incipient, în ciuda faptului că site-urile dedicate crowdfunding-ului raportează o rată mai mare de succes a companiilor”.²

În țări precum România, care s-au aflat o perioadă îndelungată în proces de tranziție către economia de piață, nevoia atragerii de investiții în domenii care sunt pretabile a se dezvolta, este o necesitate obiectivă³.

Volumul finanțărilor alternative este situat la o valoare de 1,17 mil.euro, fiind utilizate de doar 2% din IMM-uri, zona de sud-est a Europei (România, Bulgaria, Grecia și Slovenia) fiind caracterizată de cea mai mică acoperire în ceea ce privește numărul de platforme de finanțare online, precum și al volumului de tranzacții (9,6 mil.euro).

Metodele cunoscute a fi folosite în România la nivelul anului 2016 erau Donation-based Crowdfunding și Reward-based Crowdfunding. Tocmai de aceea, prezenta lucrare are drept obiectiv principal, popularizarea acestor noi pârgii de finanțare prin evidențierea dinamicii, a diversității și mai ales a disponibilității unei piețe financiare alternative, derulate în afara sistemului bancar tradițional, pe platforme online de tranzacționare. Aceasta deoarece, această piață poate constitui o soluție eficientă la îndemâna tuturor entităților economice dornice de finanțare rapidă, cu o arie mare, dar cu garanții limitate și cu formalități procedurale și legislative neînsemnate.

Referitor la reglementările legale privind metodele alternative de finanțare, platformele românești interviewate au răspuns că nu există reglementări legale, clare în acest domeniu, cu excepția unei singure legi care face referire la finanțările privind stimularea investitorilor individuali-business angels (*legea 120/2015*) și că acestea ar fi foarte necesare.

Tot din partea aceluiași platforme, riscul cel mai mare îl reprezintă schimbările reglementărilor la nivel european⁴.

“Dacă întrebăm analiștii străini despre dinamica economiei românești pentru următoarea perioadă, aflăm de la aceștia pe un ton detașat, că România este foarte legată de Europa...”⁵

² Mihaela Matei (2014), *România, piață aflată într-un stadiu incipient*, disponibil online pe www.bursa.ro, accesat la data 20.02.2020

³ Revista Română de Statistică – Supliment nr.1 / 2019, p.16, accesat la data 20.02.2020

⁴ Ziegler Tania, Shneur Rotem, Garvey Kieran, ș.a. (2018) *Expanding Horizons - THE 4th EUROPEAN ALTERNATIVE FINANCE INDUSTRY REPORT*, University of Cambridge, Judge Business School, p.113

⁵ Claudiu Vrînceanu (2014), *Economia la „firul ierbii”*, disponibil online pe romania.pozitivă.ro/romania-internațională, accesat la data 20.02.2020

În momentul elaborării acestei lucrări au fost identificate și selectate spre cunoaștere trei site-uri românești

(www.potsieu.ro/www.startarium.ro/www.wearehere.ro) care folosesc operațiuni asemănătoare platformelor online de finanțare, nefiind însă foarte competitive și nici prea bine pregătite pentru a putea ține piept concurenței.

Acestea promovează conceptul de Crowdfunding dar nu au nimic referitor la Peer-to-Peer, Invoice Trading, Debt-based Securities sau orice altă metodă alternativă de finanțare.

Primul dintre ele (*potsieu*) se adresează unor proiecte sociale și culturale, promovând ideea de Donation-based Crowdfunding.

Prin *potsieu.ro*, toți cei care doresc să susțină un proiect social în care cred, o pot face în condiții garantate de siguranță și transparență. Susținătorii primesc o recompensă din partea antreprenorului, în funcție de suma cu care contribuie pe niște paliere de sume investite, stabilite anterior. Ei au garanția că proiectele sunt reale și concretizate dacă se strânge suma propusă pentru demararea business-ului, sunt implicați și ajută la rezolvarea unei probleme de care le pasă, din comunitate⁶.

“Am inițiat platforma PotSiEu pentru că am considerat că este o mare nevoie de a ajuta în mod inteligent și alternativ pe cei care doresc să intre în antreprenoriat pentru o cauză bună, dar care au o mare piedică în mobilizarea capitalului de început. PotSiEu este singura platforma de crowdfunding care este adresată proiectelor de antreprenoriat cu impact social durabil.”⁷

Principiul de funcționare al *potsieu* este acela de *multifinanțare* sau *crowdfunding*. Față de alte platforme de crowdfunding, platforma *potsieu* este adresată proiectelor de antreprenoriat sustenabile, cu o componentă durabilă de ajutor social.

Proiectele care se înscriu pe www.potsieu.ro au la dispoziție un instrument de promovare pe care, dacă îl folosesc intens, pot mobiliza comunitatea pentru suport. Ei au ocazia să își valideze ideea, să primească sugestii din partea clienților/susținătorilor, să o adapteze dacă e posibil, să o promoveze creând deja o bază de clienți, și toate acestea cu investiții minime, pornind de la cel mai simplu produs sau serviciu pe care doresc să îl dezvolte prin afacerea lor.

Când se înscriu pe platformă, proiectele se prezintă folosind resursele puse la dispoziție și au o anumită perioadă de expunere, timp în care se promovează, angrenându-se toate comunitățile (online și offline). Suma stransă se virează către proiect, dar numai în condițiile în care atinge bugetul inițial.

Platforma *potsieu.ro* este organizată pe principiul “*totul sau nimic*”. Dacă suma nu se strânge în totalitate, banii se vor întoarce la finanțatori. În acest fel, antreprenorul își va testa și își va valida ideea de business, oferind susținătorilor săi posibilitatea de a achiziționa produsele/serviciile la un preț de pre-comandă⁸.

Cei care doresc să susțină un proiect sau altul, trebuie doar să intre pe platformă și să-și aleagă proiectul preferat și forma de recompensă pentru suma investită.

Platforma *startarium.ro* este o inițiativă 100% privată, cea mai complexă platformă pentru antreprenorii la început de drum. A fost lansată în anul 2016 de către *Impact Hub Bucharest* și *ING Bank*. *Startarium* oferă tuturor acces gratuit, național, online, la toate

⁶ Dragoș Nicolaescu, Cătălina Azamfirei, Ioana Raluca Opreșan (2013), *PotSiEu: Platforma de susținere a proiectelor de antreprenoriat social*, disponibil online pe www.csmedia.ro, accesat la data 20.02.2020

⁷ Dragoș Nicolaescu (2013), *PotSiEu.ro cea mai inovativă formă de susținere a proiectelor de antreprenoriat social*, disponibil online pe www.romania pozitivă.ro/romania internațională, accesat la data 20.02.2020

⁸ Cătălina Azamfirei (2013), *Prima platforma de crowdfunding pentru proiecte de antreprenoriat social din Romania*, disponibil online pe www.wall-street.ro, accesat la data 21.02.2020

resursele necesare pentru a lansa și a crește o afacere de succes, având conținut educațional, mentorat de business, proiecte de incubare și accelerare, instrumente moderne de finanțare precum platforma proprie de crowdfunding și competiția de pitching Startarium PitchDay⁹.

Nivelul tehnic e submediocru, iar gradul de risc din punct de vedere al securității cibernetice, este foarte mare. Acest site a fost creat folosind sprijinul a doi sponsori, dintre care unul este o bine cunoscută bancă (ING), standardul tehnic fiind unul corespunzător necesităților.

De asemenea, pe acest site este promovată acțiunea de sprijinire a ideilor de afaceri prin intermediul crowdfunding-ului. Neajunsul acestei platforme este că meniul nu oferă decât înscrierea ca afacere, nu și ca investitor pe o platformă, ceea ce transformă site-ul dintr-o posibilă platformă online de finanțare într-o variantă de creditare la respectiva bancă, îndepărtându-se astfel de conceptul de finanțare alternativă.

Cea de a treia platformă, *wearehere*, este tot o platformă de crowdfunding care oferă sprijin de finanțare organizatorilor de evenimente și proiectelor de creație și educative (un film, o piesă de teatru sau dans / o aplicație sau un gadget) deja planificate și cărora le mai este necesară doar finanțarea. Site-ul va organiza campanii de maximum 45 de zile, în scopul strângerii de fonduri prin donații sau sponsorizări pentru o serie de proiecte culturale, creative, educative sau tehnologice. Aceste proiecte pot fi propuse de orice fel de entități (persoane fizice, persoane juridice sau ONG-uri) și vor fi acceptate pe *site* după o filtrare preliminară, efectuată de echipa proiectului. Principalul scop al acestor campanii este intermedierea interacțiunii între *inițiatorii* de proiecte și *publicul* lor prin intermediul *site-ului*, în scopul promovării, creșterii vizibilității acestor proiecte și asigurării suportului financiar pentru lansarea sau demararea acestora.

Condiția pentru ca un proiect să poată fi postat pe această platformă este ca acesta să fie un proiect bine realizat (fezabil), bine definit și cu un termen de lansare sau de livrare localizat în timp. *WeAreHere* este un loc de întâlnire între oamenii creativi și restul comunității active, este un schimb de valoare, în care cel ce se înscrie pe *site* va primi ajutorul dorit pentru lansarea proiectului, iar publicul participant (sponsori) va contribui financiar în schimbul unei recompense (*un lucru pe care altfel nu îl poate obține*), sau a unei experiențe (*participarea la o petrecere exclusivistă a unui număr limitat de persoane*). Recompensele trebuie categoric să aibă legătură cu proiectul și să îi determine pe cei care contribuie cu bani să se simtă parte din el¹⁰.

Întregul conținut al fiecărui proiect în parte (imagini, texte, grafice, simboluri, elemente de grafică web, scripturi, programe și alte date), conceput în mod special pentru această platformă, este proprietatea *inițiatorului* de proiecte, acesta deține drepturile legale pentru afișarea materialelor din cadrul proiectului, fiind apărat de legea pentru protecția drepturilor de autor. *Site-ul* nu își asumă verificarea întregului conținut, iar pentru orice fel de reclamații în ceea ce privește materialele prezentate pe site, se va lua legătura cu *site-ul* sau cu fiecare *inițiator* în parte, acesta din urmă (*inițiatorul*) păstrându-și în întregime drepturile de proprietate intelectuală asupra materialelor prezentate, dar nu poate solicita sau modifica aceste materiale după încheierea campaniei.

Așadar, singurele opțiuni disponibile în acest moment pentru eventualii inițiatori de startup-uri românești sunt reprezentate de metodele clasice de finanțare, metodele neconvenționale de tip *Venture Capitals* și *Angel Investors*, sau să realizeze un proiect

⁹ www.startarium.ro, accesat la data 21.02.2020

¹⁰ www.wearehere.ro, accesat la data 20.02.2020

suficient de bun pentru a fi acceptat de una dintre platformele consacrate din restul Europei.

La nivel european, sectorul de *private equity (PE)* și *venture capital (VC)* a continuat să fie marcat de o ușoară redresare în procesul de creare de noi fonduri de capital, în special în segmentul dedicat companiilor aflate în dezvoltare.

Firmele cu potențial de dezvoltare rapidă (cu abilitate de extindere), dar cu un capital circulant limitat, se află în continuare în situația de a se confrunta cu absența finanțării în momentele critice de dezvoltare.

În susținerea dezvoltării afacerilor, atât în cadrul Uniunii Europene cât și în afara ei, fondurile cu capital de risc joacă un rol foarte important.

Comparativ cu Statele Unite ale Americii, un fond *Venture Capital* european are o valoare de peste 50 mil.euro, în timp ce în SUA, acest fond poate ajunge la o valoare chiar de două ori mai mare. În România, investițiile de tip *private equity / venture capital* s-au ridicat la 70 mil.euro în cursul anului 2013¹¹.

În ceea ce privește ponderea acestor investiții (*private equity/venture capital*) în PIB (un indicator de benchmarking important în industrie), **România** continuă să se prezinte destul de slab, cu doar **0,049%**, față de 0,253% la nivel european. În același timp, alte țări din Europa Centrală și de Est prezintă rezultate de 1,5-2 ori mai bune pe același indicator (Polonia 0,098%, Republica Cehă 0,090%, Țările Baltice 0,071%, Ungaria 0,058%). România are cu toate acestea, un indicator mult mai bun (0,049%) decât Bulgaria (0,028%).

Situația este cu atât mai puțin avantajoasă pentru piața românească atunci când analiza nu se limitează numai la investițiile cu capital de risc. În cazul României, acestea se prezintă la 0,002% din PIB, comparativ cu o medie 0,024% din PIB la nivelul Uniunii Europene¹².

România a făcut de curând primii pași în acest mediu prin aceste platforme de crowdfunding, prezența acestora în mediul online nu garantează însă nici pe departe succesul lor și implicit ale companiilor care se înscriu pe ele.

Crowdfunding-ul este un concept implementat inițial în SUA, prin care antreprenori și firme își expun și își prezintă cât mai convingător ideile (de produse, servicii etc), iar dacă acestea sunt apreciate, cei ce finanțează (internauții) pot oferi sume de bani pentru a le susține și au de cele mai multe ori o serie de beneficii (pot participa la perioada de teste, sunt prezenți la inaugurare, primesc produsul și așa mai departe). Dacă respectiva campanie întrunește suma necesară, antreprenorii primesc banii și pot demara proiectul¹³.

5. Concluzii și propuneri

În urma studiului realizat în această lucrare, din cifrele raportate, putem observa cu un oarecare regret, faptul că Europa se clasează pe treapta cea mai de jos în ierarhia utilizatorilor de noi metode de finanțare, distribuția sumelor angrenate înclinând clar balanța către zona Asia-Pacific, urmată de America, zona Europa mobilizând sume mult mai mici de finanțare (de 4 ori mai puțin decât America și de 30 de ori mai puțin decât Asia, în anul 2017).

Un element de noutate adus acestei lucrări, îl reprezintă cercetarea făcută asupra interesului pe care mediul de afaceri din România îl acordă acestor tipuri de finanțare, cu

¹¹ www.finanțare.ro, accesat la data 21.02.2020

¹² www.countrveconomy.com/business/doing-business/romania, accesat la data 21.02.2020

¹³ www.wall-street.ro, accesat la data 21.02.2020

recomandarea ca într-o campanie să se pornească doar atunci când lucrurile sunt impecabile și clare, iar produsul proiectat și propus promovării să corespundă întocmai celor mai înalte standarde stabilite inițial, cu deplina convingere de reușită.

Procedeele practicate de către platformele sus menționate au cunoscut un adevărat progres în ultimul timp, atât din punct de vedere tehnic, dar mai ales din punct de vedere al instrumentelor financiare întrebuintate.

Un nou concept complet diferit modului de abordare al metodelor anterioare, atât din punct de vedere tehnic, cât și financiar, a fost introdus în această nouă eră, anume cryptomonedele (monede virtuale), noutatea adusă fiind reprezentată de particularitatea speculativă a acestor produse, valabilitatea lor oscilând temporar.

Această nouă eră a digitalizării ne ajută să ne familiarizăm mai ușor cu noile platformele online dedicate finanțării, creându-se astfel legături mai ușoare și mai consolidate între cei ce finanțează și cei finanțați.

Piața acestor metode alternative de finanțare este formată din trei zone vaste, acestea fiind Asia-Pacific, America și Europa, grupate astfel, atât din punct de vedere al zonei în care se desfășoară activitatea dar și datorită trăsăturilor identice referitoare la prioritățile finanțatorilor și ale celor care atrag sumele de bani.

De exemplu, metodele centrate spre business sunt foarte solicitate în Asia (în mod special în China), iar în zona Americii (mai cu seamă SUA) și în Europa, recordul este deținut de modelele ghidate spre finanțarea persoanelor fizice, aceasta fiind în mare și direcția în ansamblu a economiei pe zonele respective.

Atât volumul finanțărilor atrase în aceste instrumente alternative, cât și numărul platformelor din mediul online de finanțare, sunt grupate în nucleul unui singur stat pentru fiecare dintre zonele cercetate, astfel: China pentru zona Asia-Pacific, SUA pentru zona America și Marea Britanie pentru zona Europa.

Valoarea sumelor a crescut în fiecare an pentru cele mai multe metode și în majoritatea zonelor, cel mai mare procent de creștere fiind înregistrat bineînțeles, în zona Asia-Pacific, sporindu-se astfel, disproporțiile dintre zone. În Europa, de asemenea s-au înregistrat în fiecare an creșteri, nu foarte mari, însă destul de semnificative. Toate acestea, întăresc convingerea că direcția pentru următorii ani este de creștere atât pe zone cât și la nivel global.

Pentru fiecare metodă de finanțare planează riscuri de ambele părți, atât pentru finanțatori cât și pentru cei finanțați. Riscurile celor ce doresc finanțare pentru un proiect sunt cele legate de protecția drepturilor de proprietate intelectuală, aceasta deoarece promovarea proiectului cuprinde implicit divulgarea mai multor detalii despre bunul propus, iar pentru creditorii (investitori), riscurile ce pot apărea sunt riscurile de fraudă, promovare falsă a proiectului sau alegerea greșită (un proiect fără sorți de izbândă și multe altele).

În aceste circumstanțe, autoritățile de reglementare abilitate sunt datoare să sprijine și să găsească modalitățile legale de contracarare a apariției acestor posibile riscuri cu care se confruntă entitățile ambelor tabere (creditori/debitori) și să se obțină armonia și încrederea atât de necesare mediului de afaceri. Un astfel de demers a fost întreprins în Statele Unite ale Americii, prin Jumpstart Our Business Startups Act (JOBS), introducându-se reguli speciale în sprijinul acestor platforme de finanțare. Mai mult, prin Financial Industry Regulatory Authority (FINRA) și prin Securities and Exchange Commission (SEC) s-au propus norme clare pentru implementarea acestor reguli.

Un astfel de interes este acordat și de către Uniunea Europeană, Parlamentul European adoptând trei astfel de rezoluții - prima adoptată la data de 9 iulie 2015, iar celelalte două în anul următor (2016), la 19 ianuarie, respectiv 26 mai. Scopul principal îl

reprezintă realizarea unei piețe unice de capital și crearea unui climat prielnic finanțării afacerilor cu ajutorul înmulțirii (diversificării) paradigmelor de finanțare, altele decât cele bancare (crowdfunding / peer-to-peer), și extinderea acestora la nivel global.

Legat de aceste reglementări, în zona Asia-Pacific au fost înregistrate discordanțe. China a adoptat destul de târziu numai câteva reguli prin intermediul Băncii Populare Chineze, conducându-se astfel către o piață cu un progres gradual, unele platforme tinzând către tipul de finanțare Equity-based Crowdfunding, metodă despre care acele reguli nu fac nicio referire. Acestea, nesupunându-se legii, rămânând expuse multor riscuri.

În același context, Noua Zeelandă, fiind țara cu cea mai mică populație din celălalt capăt al acestei zone a Asiei-Pacific, prin adoptarea în avans a unor reguli, a atras de această dată, metoda de finanțare Peer-to-peer.

Despre toate reglementările amintite până acum, putem spune că acestea au fost conturate cu predilecție în jurul acelor metode alternative renumite de finanțare și care au un grad mare de atragere. Noile idei (concepte) de genul monedelor virtuale (cryptocurrency) au rămas însă, nesupuse reglementărilor, ceea ce a generat un ritm accelerat de dezvoltare, dar și un grad ridicat de instabilitate și risc major.

Băncile, fondurile de pensii și alți mari investitori își îndreaptă foarte mult atenția asupra acestor noi mecanisme de finanțare, lansând totodată oferte de resurse și tehnici aceluia care aleg aceste platforme de împrumut, ori chiar să cumpere companii pricepute în acest domeniu. Menționăm faptul că un procent semnificativ din numărul platformelor de finanțare aflate în proprietate instituțională din mediul online, este deținut de China.

Autoritățile de reglementare a valorilor mobiliare împreună cu autoritățile bancare poartă o deosebită grijă la riscurile de malpraxis sau la încălcări ale securității cibernetice, informându-se permanent despre aceste riscuri care ar putea compromite accesibilitatea și chiar încrederea în aceste noi metode de finanțare, având în vedere numărul mare de hackeri raportați în fiecare an. Drept urmare, astfel de amenințări se arată a fi mai degrabă utile (benefice) acestei industrii de finanțare alternativă care pune accentul și mai tare pe asigurarea securității structurale a companiilor și a platformelor decât pe concurenții clasici de pe aceste piețe, foarte multe bănci având o viziune și o cunoaștere necorespunzătoare asupra amenințărilor (riscurilor) decât o au platformele de finanțare online.

Se observă faptul că și în cazul țărilor mai puțin dezvoltate, utilizarea unor astfel de platforme de finanțare online este în creștere, concomitent cu introducerea reglementărilor de aplicare a diverselor finanțări transfrontaliere (cu predilecție în zona Europa și America).

Platformele de finanțare din mediul online realizează probarea exactității și calității proiectului, iar normele acestora sunt mult mai îngăduitoare decât normele impuse de bănci sau de către metodele neconvenționale de finanțare.

De aceea, din punct de vedere al unui startup, piața financiară alternativă este o soluție viabilă, deținând resurse suficiente pentru a putea susține proiecte inovatoare. Cel mai important lucru îl reprezintă ideea de afacere și gradul de sustenabilitate al proiectului, metodologia finanțării fiind mai facilă și mai promptă.

Referințe

- Ghenea Marius (2011), *Antreprenoriat - Drumul de la idei către oportunități și succes în afaceri*, București, Editura Universul Juridic
- Ziegler Tania, Shneor Rotem, Garvey Kieran, ș.a. (2018), *Shifting Paradigms - The 4th European Alternative Finance benchmarking Report*, University of Cambridge, Judge Business School

-
- Zhang Bryan, Deer Luke, Wardrop Robert, ș.a. (2017), The 3rd Asia Pacific Region Alternative Finance Industry Report, November, University of Cambridge, Judge Business School
  - Zhang Bryan, Wardrop Robert, Ziegler Tania, ș.a. (2016), Sustaining Momentum, The 2nd European Alternative Finance Industry Report, University Of Cambridge, Judge Business School
  - Revista Română de Statistică – Supliment nr.1 / 2019
  - Azamfirei Cătălina (2013), Prima platforma de crowdfunding pentru proiecte de antreprenariat social din Romania, articol disponibil online pe www.wall-street.ro
  - European Parliament (2017), Crowdfunding in Europe: Introduction and state of play, articol disponibil online pe <https://www.europarl.europa.eu>
  - Matei Mihaela (2014), România, piață aflată într-un stadiu incipient, articol disponibil online pe www.bursa.ro
  - Nicolaescu Dragoș, Azamfirei Cătălina, Oprișan Ioana Raluca (2013), Platforma de susținere a proiectelor de antreprenariat social, articol disponibil online pe www.wall-street.ro
  - Vrînceanu Claudiu (2014), Economia, la "firul ierbii": politica fiscală are un impact major asupra afacerilor, articol disponibil online pe <https://www.romaniapozitiva.ro>
  - www.countryeconomy.com/business/doing-business/romania
  - www.finantare.ro
  - www.investopedia.com
  - www.startarium.ro
  - www.wearehere.ro
  - www.wall-street.ro

DEFRIȘĂRILE DIN ROMÂNIA, PROBLEMĂ DE INTERES INTERNAȚIONAL. IMPACTUL ECONOMIC ȘI SOCIAL

Mariana STOICA*

Abstract

Pădurile reprezintă factorul determinant în menținerea echilibrului ecologic. Defrișarea pădurilor reprezintă înlăturarea arborilor de pe o anumită suprafață de teren și schimbarea categoriei de folosință a acestui teren. Prin studiile și cercetările efectuate în cadrul prezentei lucrări s-a încercat să se pună în evidență cauzele defrișărilor pădurilor, efectele asupra mediului înconjurător cât și prezentarea unor soluții de stopare a acestui fenomen

Cuvinte cheie: *păduri , defrișare, cauzele și efectele defrișării*

1. Introducere

“**Defrișarea pădurilor din România** este un proces economic care s-a manifestat din cele mai vechi timpuri, fiind una din principalele resurse ale populațiilor ce s-au dezvoltat în spațiul actual al României. Lemnul, fiind o resursă regenerabilă, este ideal¹ pentru susținerea și dezvoltarea indivizilor, a civilizației umane în general, fiind folosit ca materie primă energetică, material pentru construcții, unelte, arme, hârtie, mobilier etc. În ciuda percepției populare,¹ în România pădurile și masa lemnoasă totală au crescut, nu scăzut, respectiv de la 1,4 miliarde metri cubi masă lemnoasă în 1986 la 2,2 miliarde metri cubi în 2016, de la 6,4 milioane hectare în 1990 la 6,9 milioane hectare în 2016”

În primul rând , pădurile reprezinta factorul determinat in mentinerea echilibrului ecologic . Defrișarea pădurilor reprezintă înlăturarea arborilor de pe o anumită suprafață de teren și schimbarea categoriei de folosință a acestui teren.

“Problema defrisarilor in Romania este cat se poate de alarmanta, caci padurile sunt exploatate peste orice limita si intr-un ritm mult prea rapid. Daca, pana la sfarsitul secolului al XIX-lea, teritoriul Romaniei era acoperit in proportie de 80% cu paduri, in prezent a ajuns sa acopere doar un sfert din suprafata tarii, Romania situandu-se sub media europeana de 30%. Pe durata anului 2007 s-a estimat o suprafata de aproape 1.000 hectare de padure distrusa ilegal, iar in urma retrocedarilor terenurilor impadurite din perioada 1994-2004 au fost rase de pe suprafata pamantului in jur de 30.000 de hectare, proprietarii actionand la taierea padurilor imediat dupa ce au intrat in posesia terenurilor. “

Aceasta problema a defrisarii fiind, a pornit odata cu dorintele proprietarilor terenurilor de a-si construi case, utilizarea lemnului in industrie sau extinderea suprafetelor agricole.

---

*Student, Facultatea de Economie și Administrarea Afacerilor, Universitatea “Nicolae Titulescu” din București; (e-mail: marianastoica498@yahoo.com). Acest studiu a fost elaborat sub coordonare prof.univ.dr. Nicoleta Jula (nicoletajula@yahoo.com).

În prezent oamenii se gândesc mai mult la ei și la binele lor decât la țara lor, nu le mai pasă de absolute nimic, calca tot în picioare și merg mai departe. Exact așa au făcut și cu pădurile, deși avem o țară frumoasă cu peisaje superbe și mulți străini admira cu drag aceste peisaje, noi ne batem joc de țara noastră.

2. Cauzele defrișărilor

Defrișările se produc din diferite motive:

- valorificarea masei lemnoase brute sau semiprelucrate;
- fabricarea mangalului (cărbunele de lemn);
- deschiderea și extinderea unor obiective industriale (de ex: carierele de lignit din Bazinul Olteniei);
- construcția, modernizarea și extinderea infrastructurii rutiere și feroviare;
- extinderea terenurilor arabile și desinate pășunatului;
- plantații pomicole, viticole etc.;
- construcții industriale și civile;
- extinderea sau crearea zonelor rezidențiale;
- extinderea sau crearea zonelor de agrement (parcuri, stațiuni montane, grădini zoologice etc.).

Dacă la începutul secolului al XX-lea, România era acoperită de păduri în proporție de 40,8%, în prezent acest procent a scăzut la doar 26,7%, din acest punct de vedere România fiind codașă în topul țărilor europene privind suprafața împădurită (statisticile arată că în Europa suntem pe ultimul loc la capitolul suprafață împădurită) (EcoAssist, 2013). România a devenit un gater uriaș, peste 350.000 de hectare de pădure fiind rase ilegal de pe fața pământului în doar 15 ani.

Fondul forestier al României a însumat, în anul 2015, 6,5 milioane de hectare, din care 6,4 milioane de hectare au reprezentat pădurile. Aceste suprafețe sunt în ușoară creștere față de anii anteriori, arată un studiu privind activitatea forestieră realizat de Institutul Național de Statistică (INS, 2016).

În anul 2015, mai arată studiul INS, s-au recoltat 18,1 milioane de metri cubi (volum brut) de lemn, cu 244.000 de metri cubi mai mult față de anul 2014, dar în scădere față de 2011.

Pe specii forestiere, rășinoasele reprezintă 37,4% din volumul total de masă lemnoasă recoltată, fagul 34,3% și stejarul 10,8%, apoi diverse specii tari (salcâm, paltin, frasin, nuc etc.) au reprezentat 9,7%, și diverse specii moi (tei, salcie, plop etc.) au reprezentat 7,8%

La nivelul regiunilor de dezvoltare, 26,5% din volumul total de masă lemnoasă s-a recoltat din regiunea Nord-Est, 22,0% din regiunea Centru, 12,8% din regiunea Nord-Vest, 12,6% din regiunea Vest, 10,0% din regiunea Sud-Muntenia, 8,4% din regiunea Sud-Vest Oltenia, 7,3% din regiunea Sud-Est și 0,4% din regiunea București-Ilfov.

În ceea ce privește evoluția cazurilor de tăieri ilegale, în perioada 2009-2015, numărul acestora a crescut de la un an la altul, ajungând să se tripleze în 2015 față de valorile din 2009. Mai exact, autoritățile au înregistrat, în 2009-2011, 30 de cazuri de tăieri ilegale pe zi, în 2012 - 50, în 2013-2014 au fost înregistrate 62, iar în 2015 - 96.

Defrișarea este un proces care modelează continuu caracteristicile climatice și geomorfologice ale unei regiuni dar și la nivel global.

Defrișarea este un factor care contribuie la încălzirea globală, fiind deseori considerată ca una din cauzele majore ale accentuării efectului de seră (Lazăr și Dumitrescu, 2006).

Efectul de seră nu trebuie privit doar la scară globală, el fiind prezent și manifestându-se într-o manieră perceptivă în marile orașe. Un exemplu în acest sens este și orașul București, cunoscut fiind faptul că este capitala europeană cu cea mai mică suprafață împădurită raportată la numărul de locuitori. Astfel observațiile meteorologice arată că în centrul orașului, unde vegetația a făcut loc clădirilor și bulevardelor, temperatura medie în zilele de vară este cu 3 până la 5 grade mai ridicată decât temperatura măsurată la periferie sau în zona preurbană unde vegetația forestieră este mai bogată.

Calcululele recente arată că emisiile de dioxid de carbon cauzate direct de defrișări și degradarea pădurilor contribuie în medie cu aproximativ 12% din totalul emisiilor antropice de dioxid de carbon, cu valori cuprinse între 6 și 17% la nivel de țară. Arborii și alte plante pot elimina din atmosferă carbonul (sub formă de dioxid) în timpul procesului de fotosinteză cu eliberare de oxigen în timpul respirației normale.

O a doua mare problemă o constituie alunecările de teren care adesea se soldează cu importante pagube materiale dar și cu pierderi de vieți omenești. Pe lângă reducerea coeziunii solului datorită reducerii umidității acestuia, defrișările mai contribuie direct la instabilitatea solului prin distrugerea sistemului radicular (cunoscut fiind efectul de armare pe care îl au rădăcinile arborilor) (Lazăr și Faur, 2015). Cele mai expuse terenuri la apariția fenomenelor de instabilitate sunt cele cu pantă abruptă, care manifestă fenomene incipiente de eroziune și unde stratul de sol are adâncime relativ redusă (sub 1 m).

Defrișările și implicit degradarea ecosistemelor forestiere au fost încurajate printr-o serie de stimulente economice care conduc la ideea că valorificarea masei lemnoase și utilizarea terenurilor ocupate de păduri în alte scopuri este mult mai profitabilă decât conservarea pădurilor. Multe funcții importante ale pădurilor nu pot fi cuantificate, nu au o piață de desfacere, și prin urmare nici o valoare economică intrinsecă pentru proprietarii acestora sau pentru comunitățile a căror bunăstare se bazează pe valorificarea lemnului.

În concluzie , vreau sa va spun ca actorul Leo DiCaprio apara padurile Romaniei . Ecologic de ani buni , celebrul actor american a introdus si in viata privata principiile unei vietii traite in acord cu natura . Foloseste masini ecologice si consuma doar hrana bio . Este un exemplu pentru noi toti , este un om deosebit ce iubeste cu adevarat natura .

Pasul decisiv insa il au actorii principali in problema defrisarilor, si anume companiile forestiere care executa taierile, proprietarii terenurilor impadurite si mai ales ocoalele silvice, Garda de Mediu, Ministerul Mediului si Dezvoltarii Durabile si Ministerul Agriculturii si Dezvoltarii Rurale. Acestia sunt primii care trebuie sa constientizeze problema si consecintele grave ale defrisarilor si sa-si concentreze atentia asupra salvarii naturii si sa actioneze imediat.

Aplicarea prevederilor legilor funciare referitoare la reconstituirea dreptului de proprietate asupra terenurilor cu vegetație forestieră

Forme de proprietate	Suprafata validata (ha)	Suprafata pusa in posesie (ha)	Suprafata nepusa in posesie (ha)
0	1	2	3
Persoane fizice	1.413.105	1.305.898	107.207
Unitati administrative-teritoriale	968.696	956.886	11.810
Unitatide invatamant	7.503	7.295	208
Unitati de cult	129.052	124.012	5.040
Forme asociate de proprietate	766.466	749.467	16.999
Academia Romana	16.887	16.412	475
Fundatia Elias	2.989	2.006	983
Alte personae juridice	0	0	0
Total	3.304.698	3.161.976	142.722

Fondul forestier național al României este constituit din totalitatea pădurilor, a terenurilor destinate împăduririi, a celor care servesc nevoilor de cultură, producție sau administrație silvică, a iazurilor, a albiilor pâraielor, a altor terenuri cu destinație forestieră, inclusiv cele neproductive, cuprinse în amenajamente silvice la data de 1 ianuarie 1990, inclusiv cu modificările de suprafață, conform operațiunilor de intrăriiesiri efectuate în condițiile legii, indiferent de forma de proprietate. Fondul forestier național este, după caz, proprietate publică sau privată și constituie bun de interes național. Suprafața totală a fondului forestier național al României este de 6.565 mii ha și reprezintă 27,5% din suprafața țării. Media europeană este de 32%.

Zonă deficitară în păduri-județul în care suprafață fondului forestier reprezintă mai puțin de 30% din suprafața totală a acestuia, conform Legii nr. 46/2008 - Codul silvic, republicată, cu modificările și completările ulterioare. Din cele 41 de județe ale României, 29 sunt județe deficitare în păduri, conform tabelului anexat. Pentru perioada următoare se preconizează o majorare a suprafeței ocupate cu vegetație forestieră, cu prioritate în aceste județe, prin împăduriri în terenuri degradate inapte pentru agricultură și prin împăduriri în vederea realizării Sistemului național de perdele forestiere de protecție.

Suprafața fondului forestier proprietate privată a persoanelor fizice și juridice, proprietate publică și privată a unităților administrativ – teritoriale

La 31.12.2017 suprafața fondului forestier deținută de alți proprietari decât statul era de 3.376 mii ha (în creștere cu 0,03 % față de anul 2016), din care:

- proprietate privată a persoanelor fizice și juridice 2.239 mii ha;
- proprietate publică a unităților administrativ – teritoriale 1.044 mii ha; proprietate privată a unităților administrativ – teritoriale 93 mii ha.

În conformitate cu competențele stabilite prin Legea nr.46/2008 – Codul silvic, în anul 2017, Ministerul Apelor și Pădurilor și structurile teritoriale de specialitate au aprobat scoaterea definitivă din fondul forestier național a unei suprafețe de 34,1727 ha și ocuparea temporară a unor suprafețe ce însumează 33,1955 ha. În majoritatea situațiilor, terenurile

scoase definitiv din fondul forestier au fost compensate cu terenuri echivalente ca suprafață și bonitate de 49,9296 ha, oferite de beneficiari pentru a fi preluate în fondul forestier.

Termenul pădure include, potrivit art. 2 alin. (2) din Codul silvic-Legea nr. 46/2008, republicată, cu modificările și completările ulterioare, următoarele:

- terenurile cu folosință pădure
- perdelele forestiere de protecție
- terenurile pe care sunt instalate jnepenișurile
- terenurile acoperite cu pășuni împădurite cu consistența mai mare sau egală cu 0,4 și plantațiile cu specii forestiere din zonele de protecție a lucrărilor hidrotehnice și de îmbunătățiri funciare.

Terenurile din fondul forestier național acoperite de pădure însumau la finele anului 2017 o suprafață de 6.406 mii ha, reprezentând 97,6% din suprafața fondul forestier național.

Volumul total pe picior al pădurilor este de 2.221 milioane mc repartizat pe specii și categorii de specii astfel:

Specia	Pondere din volumul total
Rășinoase	30.97 %
Fag	38.94 %
Stejar	13.74 %
Diverse	16.34 %

Evoluția lucrărilor de regenerare în perioada 2007-2017:

Anul	<i>Regenerări naturale</i>	<i>Împăduriri</i>	<i>Total</i>
2007	12.026	10.716	22.742
2008	11.940	11.244	23.184
2009	11.891	10.962	22.853
2010	13.628	10.106	23.734
2011	13.501	11.499	25.000
2012	14.701	11.026	25.727
2013	15.848	10.437	26.285
2014	16.997	12.508	29.505
2015	16.904	11.846	28.750
2016	16.841	11.615	28.456
2017	17.296	10.736	28.032

Regenerarea pădurii este un proces silvicultural prin care o generație de arbori care și-a încheiat ciclul de vegetație este înlocuită de o noua generație. Regenerarea este o verigă obligatorie în evoluția pădurii care îi asigură acesteia permanența în spațiu și timp.

Codul silvic impune executarea lucrărilor de regenerare în conformitate cu prevederile amenajamentelor silvice sau ale studiilor de specialitate.

În vederea realizării unor arborete de calitate superioară și exercitarea cu continuitate de către acestea a funcțiilor de protecție, Codul silvic prevede, cu unele excepții, aplicarea regimului codrului iar în ceea ce privește lucrările de regenerare artificială și de completare a regenerărilor naturale se prevede ca acestea să fie executate în termen de cel mult două sezoane de vegetație de la tăierea unică sau definitivă.

În anul 2017 au fost executate lucrări de regenerare a pădurilor pe suprafața de 28.032 ha, înregistrându-se o scădere de 1,5% față de anul anterior.

Împădurirea terenurilor degradate agricol

Reconstrucția ecologică a terenurilor inapte pentru folosințe agricole și a terenurilor neproductive se realizează prin împădurirea cu specii forestiere, având drept scop protejarea solului, refacerea echilibrului hidrologic și îmbunătățirea condițiilor de mediu și a diversității biologice.

Terenurile care și-au pierdut definitiv capacitatea de producție agricolă (prin eroziune, poluare sau acțiunea distructivă a factorilor antropici) și pot fi ameliorate prin împădurire sunt considerate terenuri degradate.

În terenuri degradate s-au realizat lucrări de completare sau refacere a plantațiilor înființate în anii anteriori astfel : 100 ha completări curente și 28 ha refaceri ale plantațiilor calamitate, iar pe 988 ha s-au efectuat lucrări de întreținere în plantații.

Recoltarea masei lemnoase din fondul forestier național

Volumul de masa lemnoasă recoltat în anul 2017 (18.316 mii mc) a fost mai mare față de cel din anul 2016 (17.198 mii mc) cu 6,5% (1.118 mii mc). Volumul recoltat exclusiv din fondul forestier național a fost de 17.344 mii mc, restul de 972 mii mc a fost recoltat din vegetația forestieră situată pe terenuri din afara fondului forestier.

În anul 2017 masa lemnoasă recoltată pe categorii de proprietari/deținător este următoarea:

Total în anul 2017	18.316	100%
Proprietate publică a unităților administrativ teritoriale	2.600	14,2%
Proprietate privată a persoanelor fizice și juridice	5.060	27,6%
Proprietate publică a statului	9.684	52,9%
Vegetația situată pe terenuri din afara fondului forestier național	972	5,3%

Suprafața parcursă cu tăieri, pe tipuri de tratamente în perioada 2013-2017

Tipuri de	2013	2014	2015	2016	2017
tăieri					
Tăieri de regenerare	71.6%	71.2%	70.9%	47.5%	39.7%
- codru					
Tăieri de regenerare - crâng	3.7%	3.6%	3.7%	2.4%	1.8%
Tăieri de substituiri-refacere a Arboretelor slab productive și degradate	1.0%	1.0%	0.8%	0.6%	0.4%
Tăieri de conservare	23.6%	24.2%	24.6%	49.6%	58.1%

În perioada 2013-2017 se înregistrează o înjumătățire a suprafețelor parcurse cu tăieri de regenerare- codru și o majorare semnificativă a suprafețelor parcurse cu tăieri de conservare, acestea însumând o suprafață ce reprezintă 58,1% din suprafața parcursă cu tăieri la nivelul anului 2017.

Lucrări de protecție a pădurilor în fondul forestier proprietate publică a statului

În anul 2017, suprafața arboretelor de foioase infestate cu insecte defoliatoare a fost de 331.233 ha. Din această suprafață, pe 5.972 ha s-au efectuat lucrări de combatere a insectelor defoliatoare ale foioaselor, iar restul de 325.261 ha au fost menținute în zona de supraveghere.

Principalii defolioratori depistați în pădurile de foioase au fost: *Tortrix viridana* pe 256.314 ha, *Geometridae* pe 202.368 ha, *Lymantria dispar* pe 6.551 ha, *Stereonichus fraxini* pe 10.917 ha, *Parectopa robiniella* pe 5.010 ha, *Apetimus filiformis* pe 2.259 ha, *Nycteola asiatica* pe 3.075 ha și *Pygaera anastomosis* 505 ha.

Defoliorarii din pădurile de foioase pentru combaterea cărora s-au aplicat tratamente în anul 2017 au fost: *Lymantria dispar* pe 326 ha, *Tortrix viridana* pe 5.603 ha și *Geometridae* pe 43 ha.

Din evaluările făcute pe teren în pădurile tratate rezultă că în anul 2017 eficacitatea tratamentelor a fost foarte bună în toate arboretele și la toți dăunătorii combătuți, procentele de mortalitate a insectelor dăunătoare fiind cuprinse între 96 și 99%.

În paralel cu aceste acțiuni, a continuat promovarea metodelor de combatere biologică, prin stimularea înmulțirii păsărilor insectivore, protejarea furnicilor folositoare și a mamiferelor utile (lilieci, arici, etc).

Pentru combaterea gândacilor de scoarță specifici arboretelor de rășinoase s-au amplasat 65.262 arbori cursă clasici și 16.877 curse feromonale. Suprafața totală pe care s-au executat lucrări de combatere a gândacilor de scoarță a fost de 128.621 ha.

În plantații tinere de rășinoase, dăunătorii *Hylobius abietis* și *Hylastes sp.* au fost combătuți în timpul sezonului de vegetație, prin instalarea de scoarțe toxice și prin aplicarea de tratamente chimice, pe 3.205 ha.

În pepiniere, au fost combătute insectele pe 463 ha, paraziții vegetali (în principal *Oidium sp.*) pe 402 ha și rozătoarele pe 53 ha.

În regenerările naturale și artificiale de cvercinee s-au aplicat tratamente împotriva paraziților vegetali pe 3.781 ha. Preventiv, au fost tratate rădăcinile a 16.869 mii puiți forestieri înainte de a fi plantați în teren.

Pentru prevenirea pășunatului ilegal s-au instalat 5,3 km de gard viu și s-au executat 36,4 km de șanțuri de minim sanitar. Pentru a preveni propagarea și extinderea incendiilor în suprafețele de fond forestier, s-au mineralizat linii parcelare în suprafață totală de 1.128 ha. Pe ansamblu, în pepiniere, în regenerările naturale și artificiale și în arborete, s-au executat lucrări preventive și curative pe 147.740 ha

În anul 2017 a fost consemnată în România producerea unui număr total de **447 incendii de vegetație forestieră**, care au afectat o **suprafață totală de 2459,3 ha**, din care:

- 442 incendii s-au manifestat în fondul forestier național pe 2446 ha
- 5 incendii s-au produs la vegetația forestieră situată pe terenuri din afara fondului forestier pe 13,3 ha.

În urma acestor incendii au fost estimate **pagube materiale în valoare totală de 618 mii lei**, produse prin arderea unui număr de 207 mii puiți din plantații și regenerări naturale și a unei cantități de 267 mc material lemnos.

La acțiunile de stingere a incendiilor au participat un număr total de 9470 persoane, din care:

- personal silvic – 2329 persoane
- pompieri militari și civili – 2940 persoane
- polițiști și jandarmi – 615 persoane
- cetățeni – 3586 persoane

Din analiza fișelor incendiilor de vegetație forestieră produse în 2017 au reieșit următoarele date:

a) Cauzele producerii incendiilor forestiere:

1. Necunoscute – 76 incendii pe 250 ha
  2. Neglijență - 371 incendii pe 2209,3 ha, din care: o Rețele electrice – 2 incendii pe 7,7 ha
- Utilizarea armelor în poligoane – 1 incendiu pe 14 ha
  - Autoaprindere – 3 incendii pe 36,1 ha
  - Propagare din teren agricol – 288 incendii pe 1756 ha
  - Arderea miriștilor – 70 incendii pe 389,5 ha
  - Arderea gunoaielor – 1 incendiu pe 1,5 ha
  - Țigară – 6 incendii pe 4,5 ha

b) Natura proprietății afectate:

1. Proprietate publică a statului – 316 incendii pe 1621,4 ha
  2. Proprietate publică a UAT – 37 incendii pe 130 ha
  3. Proprietate privată - 116 incendii pe 690,9 ha
- (14 incendii au fost comune în proprietatea statului și cea privată)

c) Tipul de incendiu:

1. Incendii de litieră – 426 incendii pe 2405,6 ha
2. Incendii mixte (litieră, coronament) – 21 incendii pe 53,7 ha

3. Concluzii

Pădurea reprezintă un tot unitar în ciclul oamenilor, dar și al viețuitoarelor care trăiesc aici, este un bun regulator de temperatură și hidrologic, și totodată protejează atunci când șocurile climatice intervin; iarna oprește viscocele, vara absoarbe cantitatea de apă care este în plus, iar apoi o restituie treptat în natură. Dacă pădurile din țara noastră ar dispărea, odată cu el vor pieri peste 70% dintre speciile de plante și animale existente.

Dintre toate ecosistemele terestre pădurea este singura care asigură un complex și o mare stabilitate. Modificările aduse pădurilor prin factorii generați de om sunt în mare parte create pentru a aduce beneficii economice.

Chiar dacă țara noastră intervine cu diferite măsuri legislative, cel mai important rol îi revine în acest sens, educației și mai exact schimbarea atitudinii omului față de ceea ce îl înconjoară, în mod special de pădure. Soluțiile pentru ca țara noastră să revină la normal și eliminarea acestor efecte este clar reîmpădurirea. Defrișările pe suprafețe întinse ar trebui oprite complet, astfel încât mediile forestiere să rămână oarecum intacte.

Tăierea copacilor trebuie înlocuită cu plantarea altor lăstari într-un mod sustenabil.

Referințe

- https://ro.wikipedia.org/wiki/Defri%C8%99area_p%C4%83durilor_din_Rom%C3%A2nia
- <https://www.green-report.ro/defrisarile-cea-mai-importanta-problema-de-mediu-din-romania/>
- Articol despre actorul Leo DiCaprio care apara padurile Romaniei
- Lazăr M., Faur F., (2011), Identificarea și evaluarea impactului antropic asupra mediului, Editura Universitas, Petroșani
- Greenpeace România b, (2016), Tăierile ilegale de arbori din pădurile României 2015. www.greenpeace.ro

DIAGNOSTICUL POZIȚIEI FINANCIARE A SOCIETĂȚII SOCAR PETROLEUM S.A

Otilia NEACȘU*

Abstract

Diagnosticul poziției financiare are ca scop evaluarea stării de sănătate economico-financiară a societății analizate și identificarea modalităților de realizare a echilibrelor financiare. Această lucrare analizează indicatorii prin care poate fi evaluată poziția financiară a entităților economice. Studiul a fost realizat pe baza informațiilor furnizate de situațiile financiare anuale ale societății SOCAR PETROLEUM S.A. pentru perioada 2015 – 2018. Scopul acestei lucrări este de a analiza echilibrul financiar al societății, pe baza indicatorilor și ratelor de echilibru financiar.

Cuvinte cheie: *echilibru financiar, fondul de rulment, necesarul de fond de rulment, rata solvabilității, indicatori de solvabilitate*

1. Introducere

Folosind metode și tehnici specifice, diagnosticul financiar permite aprecierea situației financiare trecute și actuale, pe baza informațiilor furnizate pentru luarea deciziilor de către acționari. Informațiile necesare pentru efectuarea diagnosticului financiar sunt preluate din situațiile financiare care cuprind: bilanțul, contul de profit și pierdere, anexele la bilanț.

Diagnosticul financiar poate fi defalcat pe următoarele 3 componente: diagnosticul poziției financiare, diagnosticul performanțelor financiare și diagnosticul riscurilor.

1. Diagnosticul riscului economic
2. Diagnosticul riscului financiar
3. Diagnosticul riscului de faliment

Aceasta lucrare urmărește explicarea modului de realizare a primei etape a diagnosticului financiar, respectiv diagnosticul poziției financiare, pe exemplul societății SOCAR PETROLEUM S.A.

SOCAR este o companie petrolieră de gaze naturale deținută de statul Azerbaidjan (The State Oil Company of Azerbaidjan Republic) și este renumită la nivel mondial pentru activitatea sa de producție de petrol și gaze naturale. Din anul 2011, compania s-a implicat în România prin compania SOCAR PETROLEUM S.A. și prin crearea și consolidarea unei rețele de benzinării la nivel național. Astfel, a devenit unul dintre jucătorii importanți pe piața distribuției de carburanți din România. Până în prezent, investițiile companiei SOCAR în economia românească au creat aproximativ 500 de locuri de muncă. În acest

---

*Student, Facultatea de Economie și Administrarea Afacerilor, Management Contabil, Audit și Expertiză Contabilă, Universitatea "Nicolae Titulescu" din București; (e-mail: otliacristescu@hotmail.com). Acest studiu a fost elaborat sub coordonarea conf. univ. dr. Maria Zenovia Grigore (mgrigore@univnt.ro).

moment, SOCAR deține 41 stații de alimentare în următoarele județe din România: București, Botoșani, Suceava, Neamț, Iași, Bihor, Bistrița, Buzău, Bacău, Vrancea, Timiș, Ilfov, Cluj, Vâlcea, Arad, Sibiu, Brașov și Hunedoara.

Diagnosticul poziției financiare este întocmit în scopul de a evidenția capacitatea firmei de a contracta credite bancare prin care să finanțeze un proiect de investiții.

Studiul efectuat se bazează pe bilanțurile contabile ale societății pentru anii 2015-2018 și pe alte documente din evidența contabilă.

2. Diagnosticul poziției financiare a societății SOCAR PETROLEUM SA

Pentru realizarea studiului voi parcurge următoarele etape:

- Diagnosticul de ansamblu al poziției financiare (evoluția nivelului și structurii activelor, datoriilor și capitalurilor proprii) (tabelele 1-9)
- Diagnosticul echilibrului poziției financiare, prin intermediul indicatorilor și ratelor de echilibru financiar (tabelele 10-11);

2.1. Evoluția imobilizărilor corporale ale societății în perioada 2015-2018

Această analiză are ca scop identificarea evoluției și mutațiilor structurale survenite în cadrul celor trei componente ale poziției financiare: active, datorii și capital propriu, așa cum se regăsesc în bilanțul contabil.

În conformitate cu situația patrimonială prezentată în tabelul 1, se constată o creștere de 16% a activelor imobilizate ale societății, ca urmare a continuării programului de investiții pentru construcția de noi stații de distribuție. Astfel în anul 2016 au fost construite și recepționate 2 noi stații. Față de anul 2015, numărul locațiilor achiziționate pentru construcția de stații a crescut de la 3 la 5 terenuri. Astfel, investițiile în curs încă nepuse în funcțiune au înregistrat o scădere de 60% la sfârșitul anului 2016 față de sfârșitul anului anterior.

Tabelul 1 - Evoluția imobilizărilor corporale în perioada 2015-2016

Denumirea elementului	Nr rd.	Sold RON la:	Sold RON la:	Variație	Variație
		31.12.2015	31.12.2016	RON	%
1	2	3	4	5=4-3	6=5/3
II. IMOBILIZĂRI CORPORALE					
Terenuri și construcții	5	104.411.157	120.885.035	16.473.878	15,78
Instalații tehnice și mașini	6	14.570.491	14.837.332	266.841	1,83
Alte instalații, utilaje și mobilier	7	9.735.640	9.806.176	70.536	0,72
Avansuri și imobilizări corporale în curs de execuție	8	4.437.505	1.792.677	(2.644.828)	(59,60)
TOTAL (rd.05 la 08)	9	133.154.793	147.321.220	14.166.427	10,64
III. REZERVE DIN REEVALUARE	37	9.079.437	11.610.345	2.530.908	27,88

Sursa: Prelucrare autor pe baza datelor din situațiile financiare anuale ale societății, pentru perioada 2015 – 2016

Ca urmare a înregistrării reevaluării tuturor construcțiilor precum și a terenurilor, societatea a înregistrat o apreciere netă a acestora, pe seama rezervelor din reevaluare în valoare de 2.531 mii RON.

Tabelul 2 - Evoluția imobilizărilor corporale în perioada 2016-2017

Denumirea elementului	Nr rd.	Sold RON la:	Sold RON la:	Variație	Variație
		31.12.2016	31.12.2017	RON	%
1	2	3	4	5=4-3	6=5/3
II. IMOBILIZĂRI CORPORALE					
Terenuri și construcții	5	120.885.035	125.776.855	4.891.820	4,05
Instalații tehnice și mașini	6	14.837.332	15.207.724	370.392	2,50
Alte instalații, utilaje și mobilier	7	9.806.176	8.563.936	1.242.240	(12,67)
Avansuri și imobilizări corporale în curs de execuție	8	1.792.677	8.254.430	6.461.753	360,45
TOTAL (rd.05 la 08)	9	147.321.220	157.802.945	10.481.725	7,11
III. REZERVE DIN REEVALUARE	37	11,610,345	11,610,345	-	-

Sursa: Prelucrare autor pe baza datelor din situațiile financiare anuale ale societății, pentru perioada 2016 – 2017

În conformitate cu situația patrimonială prezentată în tabelul 2, se constată o creștere de 6% a activelor imobilizate ale societății, ca urmare a continuării programului de investiții pentru construcția de noi stații de distribuție. Astfel în anul 2017 a fost construită și recepționată încă o stație nouă.

Față de anul 2016, numărul locațiilor achiziționate pentru construcția de stații a scăzut de la 5 la 4 terenuri.

Investițiile în curs încă nepuse în funcțiune au înregistrat o creștere de 300% la sfârșitul anului 2017 față de sfârșitul anului anterior.

La sfârșitul anului 2017 existau încă 2 noi stații aproape finalizate.

În conformitate cu situația patrimonială prezentată în tabelul 3, se constată o creștere de 7% a activelor imobilizate ale societății, ca urmare a continuării programului de investiții pentru construcția de noi stații de distribuție. Astfel în anul 2018 au fost construite și recepționate încă patru stații noi.

Față de anul 2018, numărul locațiilor achiziționate pentru construcția de stații a crescut de la patru la cinci terenuri.

Investițiile în curs încă nepuse în funcțiune au înregistrat o scădere de 73% la sfârșitul anului 2018 față de sfârșitul anului anterior.

Tabelul 4 cuprinde evoluția imobilizărilor corporale în perioada 2015-2018.

Tabelul 3 - Evoluția imobilizărilor corporale în perioada 2017-2018

Denumirea elementului	Nr rd.	Sold RON la:	Sold RON la:	Variație	Variație
		31.12.2017	31.12.2018	RON	%
1	2	3	4	5=4-3	6=5/3
II. IMOBILIZĂRI CORPORALE				-	
Terenuri și construcții	5	125.776.855	139.857.488	14.080.633	11,19
Instalații tehnice și mașini	6	15.207.724	17.221.175	2.013.451	13,24
Alte instalații, utilaje și mobilier	7	8.563.936	9.724.679	1.160.743	13,55
Avansuri și imobilizări corporale în curs de execuție	8	8.254.430	2.243.772	-6.010.658	-72,82
TOTAL (rd.05 la 08)	9	157.802.945	169.047.114	11.244.169	7,13
III. REZERVE DIN REEVALUARE	37	11.610.345	11.610.345	-	-

Sursa: Prelucrare autor pe baza datelor din situațiile financiare anuale ale societății, pentru perioada 2017 – 2018

Tabelul 4 - Evoluția immobilizărilor corporale în perioada 2015-2018

Denumirea elementului	Nr rd.	Sold RON la: 31.12.2015	Sold RON la: 31.12.2016	Sold RON la: 31.12.2017	Sold RON la: 31.12.2018
1	2	4	3	4	4
II. IMOBILIZĂRI CORPORALE					
Terenuri și construcții	5	104.411.157	120.885.035	125.776.855	139.857.488
Instalații tehnice și mașini	6	14.570.491	14.837.332	15.207.724	17.221.175
Alte instalații, utilaje și mobilier	7	9.735.640	9.806.176	8.563.936	9.724.679
Avansuri și immobilizări corporale în curs de execuție	8	4.437.505	1.792.677	8.254.430	2.023.772
TOTAL (rd.05 la 08)	9	133.154.793	147.321.220	157.802.945	169.047.114

Sursa: Prelucrare autor pe baza datelor din situațiile financiare anuale ale societății, pentru perioada 2015 – 2018

2.2. Analiza ratelor de structură ale activelor, datoriilor și capitalurilor proprii

În analiza economică sunt utilizate informațiile din situațiile financiare standardizate prin formularele de raportare fiscală. Aceste situații sunt concepute astfel încât să poată fi înțelese și citite de oricine ar fi interesat să afle informații despre o entitate economică, din punct de vedere al rezultatelor obținute la un moment dat, sau în timp prin compararea datelor aparținând mai multor perioade, informații despre datorii, active, capitaluri dar și despre posibilitățile de dezvoltare în viitorul apropiat. Utilizând informațiile sintetizate în situațiile financiare publicate la sfârșitul unei perioade de raportare fiscală se pot calcula o serie de indicatori financiari care permit prin intermediul rezultatelor oferite o analiză pertinentă a performanței economice dar și a poziției acestora în ierarhia din domeniul în care activează fiecare.¹ În continuare, ne propunem o analiză a ratelor de structură ale activului societății Socar Petroleum SA.

Din analiza bilanțului societății desprindem următoarele informații pe care le utilizăm în determinarea ratelor particulare pentru fiecare componentă patrimonială.

Activul total crește în anul 2016 față de anul 2015, dar scade apoi în anul 2017/2016 cu aprox. 0.94%, ca urmare a reducerii activelor circulante cu 31%, chiar dacă activele imobilizate au înregistrat creșteri de aproximativ 6%. În schimb în anul 2018/2017 activul crește cu 0.97%, această majorare fiind influențată direct de creșterea activelor imobilizate (7%), activele circulante rămânând în continuare în scădere (aprox. 11%).

Rata activelor imobilizate este un instrument de măsurare a gradului în care elementele de capital patrimonial sunt imobilizate, reflectând astfel ponderea elementelor

¹ Grigore, M. Z. (2019), Diagnostic financiar. Note curs

de activ aflate în permanență în patrimoniu. Acest indicator are o importanță foarte mare în analiza activității unei entități economice.²

Tabelul 5 – Ratele de structură ale activelor (%)

Denumire	Formula de calcul	2015	2016	2017	2018
Rata activelor imobilizate	$AI/A * 100$	61,83	61,91	66,36	70,32
Rata activelor necorporale	$IN/AI * 100$	2,14	1,78	1,58	1,61
Rata activelor corporale	$IC/AI * 100$	97,06	97,20	98,05	98,18
Rata activelor financiare	$IF/AI * 100$	0,8	1,02	0,36	0,21

Sursa: Prelucrare autor pe baza datelor din situațiile financiare anuale ale societății, pentru perioada 2015 – 2018

În valoare absolută activele imobilizate cresc în fiecare an din perioada 2015-2018. Rata activelor imobilizate (tabelul 5) are valori crescătoare, de la 61,83% în 2015 la 70,32% în 2018. Această creștere este dată preponderent de imobilizările corporale. Observăm astfel că firma investeste periodic în aceste active imobilizate, urmărind să-și mărească activitatea economică prin deschiderea de noi stații de distribuție.

Rata activelor circulante (tabelul 6) înregistrează valori mai reduse decât rata activelor imobilizate în perioada 2015-2018.

Tabelul 6 – Ratele de structură ale activelor circulante (%)

Denumire	Formula de calcul	2015	2016	2017	2018
Rata activelor circulante	$AC/A * 100$	38,05	37,94	33,53	29,52
Rata stocurilor	$Stocuri/AC * 100$	45,61	40,67	32,16	40,78
Rata creanțelor imediate	$Creanțe/AC * 100$	25,01	13,55	15,66	28,86
Rata activelor de trezorerie	$[(CASA+ITS)/AC] * 100$	29,38	45,77	52,18	30,36

Sursa: Prelucrare autor pe baza datelor din situațiile financiare anuale ale societății, pentru perioada 2015 – 2018

Structura activelor circulante variază în cei patru ani. În primul an stocurile ocupă cea mai mare pondere în activele circulante (45,61%), urmate de activele de trezorerie (29,38%) și creanțe (25%). În 2016 activele de trezorerie dețin 45,77% din activele circulante, urmate de stocuri (40,67%) și creanțe (13,55%). În 2017 componentele activelor circulante păstrează ordinea din 2016. În 2018 situația se reia ordinea anului 2015

² Anghel, M.G. (2014), The System of Financial Analysis Indicators Applying to the Activity run by an Economic Agent. Romanian Statistical Review Supplement, 7, 75-83

și anume stocuri (40,78%), activele de trezorerie (30,36%) și creanțe (28,86%). Este urmarea investițiilor făcute de firmă, dar și a creșterii termenelor de încasare a creanțelor.

Cea mai mare parte a activelor de trezorerie sunt formate de investițiile financiare pe piața monetară. Firma are un grad de lichiditate foarte ridicat pe întreaga perioadă analizată, de aproximativ 10 ori mai mare decât nivelul recomandat.

În schimb cheltuielile în avans au ponderi ne semnificative în activul total (tabelul 7).

Tabelul 7 – Ratele cheltuielilor în avans(%)

Denumire	Formula de calcul	2015	2016	2017	2018
Rata cheltuielilor în avans	ChA/A * 100	0,12	0,15	0,11	0,16

Sursa: Prelucrare autor pe baza datelor din situațiile financiare anuale ale societății, pentru perioada 2015 – 2018

Calculăm în continuare utilizând, ca și în cazul analizei realizate pentru activul patrimonial, datele din bilanțul contabil, indicatorii relevanți pentru elementele patrimoniale cuprinse în partea de datorii și capitaluri proprii.¹

După cum se poate observa în tabelul 8, datoriile totale au ponderi reduse și descrescătoare în primii trei ani de analiză (între 12,72% și 2,8%) ca urmare a rambursării parțiale a datoriilor financiare (contracte de leasing). În 2019 ele cresc ușor, ajungând la 3,97%.

Datoriile pe termen lung ale firmei dețin o pondere ne semnificativă în cadrul datoriilor totale, între 4,85% în 2015 și 12,86% în 2017. Datoriile pe termen scurt variază între 95,15% în primul an analizat și 87,14% în 2017, fiind formate din datorii comerciale, rate aferente contractelor de leasing, decontări cu salariații și bugetul statului și alte datorii pe termen scurt.

Tabelul 8 – Ratele de structură a datoriilor(%)

Denumire	Formula de calcul	2015	2016	2017	2018
Rata datoriilor	[Datorii/(Datorii+Cpr)]*100	12,72	4,47	2,80	3,97
Rata datoriilor pe TS	DTS/Datorii * 100	95,15	90,44	87,14	90,72
Rata datoriilor pe TL	DTL/Datorii * 100	4,85	9,56	12,86	9,28

Sursa: Prelucrare autor pe baza datelor din situațiile financiare anuale ale societății, pentru perioada 2015 – 2018

Rata capitalului propriu (tabelul 9) are valori foarte ridicate în toți cei patru ani (între 87,28% și 97,20%). Această rată crește în 2016 față de 2015 cu 8,25%, lucru care se explică prin majorarea capitalului propriu cu 40.230.504 lei. În următorii doi ani nu se înregistrează fluctuații deosebite ale ratei capitalurilor proprii.

¹ Anghel, M.G. (2013). Modele de gestiune și analiză a portofoliilor, Editura Economică, București

Tabelul 9 – Ratele capitalului propriu(%)

Denumire	Formula de calcul	2015	2016	2017	2018
Rata capitalului propriu	$[CPR/(Datorii+CPR)]*100$	87,28	95,53	97,20	96,03
Rata capitalului social	$Cs/CPR*100$	134,30	126,46	125,46	125,78
Rata rezervelor din reevalaure	$R_{reev}/CPR * 100$	4,69	4,96	4,93	4,94
Rata rezervelor din reevalaure	$Rezerve/ CPR * 100$	0,03	0,07	0,15	0,15
Rata rezultatului reportat	$Rez_{rep}/ CPR * 100$	(34,48)	(32,31)	(32,15)	(30,63)
Rata rezultatului exercitiului	$Rez_{ex}/CPR * 100$	(4,54)	0,86	1,70	(0,24)

Sursa: Prelucrare autor pe baza datelor din situațiile financiare anuale ale societății, pentru perioada 2015 – 2018

Cu privire la structura capitalului propriu remarcăm faptul că rezultatul reportat are valoare negativă pe întreaga perioadă, iar rezultatul exercițiului este pierdere în 2015 și 2018. De asemenea remarcăm ponderea semnificativă a capitalului social, care este suficient de mare pentru acoperirea pierderilor. Rezervele și rezervele din reevaluaure au ponderi ne semnificative în capitalul propriu.

2.3. Analiza indicatorilor de echilibru financiar

Noțiunea de echilibru financiar poate fi înțeleasă în două moduri diferite, dar nu opuse:

- ea semnifică, mai întâi, că întreprinderea trebuie să fie aptă, grație lichidităților sale, să facă față datoriilor atunci când acestea devin exigibile;
- ea presupune, de asemenea, menținerea unui echilibru funcțional între nevoile și resursele întreprinderii, ținând cont de destinațiile nevoilor și de stabilitatea resurselor.

În continuare vom realiza primul tip de analiză a echilibrului financiar al întreprinderii pe baza bilanțului, respectiv analiza patrimonială (analiză lichiditate-exigibilitate).

Pentru aceasta am întocmit bilanțul financiar al firmei (Anexa nr. 1) regrupând elementele de activ, datoriile și capitalul propriu din bilanțul contabil în funcție de gradul de lichiditate a activelor și respectiv de exigibilitate a resurselor.

Pe baza bilanțului financiar am determinat indicatorii de echilibru financiar (Tabelul 10) pentru perioada 2015-2018.

Tabelul 10 - Analiza indicatorilor de echilibru financiar

Paliere ale echilibrului financiar	Indicatori de echilibru financiar		2015	2016	2017	2018
Echilibru financiar pe termen lung	1.Fond de rulment financiar	FR = PTL-ATL	57.820.097	83.345.729	75.660.809	63.842.846
		FR = ATS-PTS	57.820.097	83.345.729	75.660.809	63.842.846
	1.1 Fond de rulment propriu	FRP = CPR-ATL	56.452.203	82.299.601	74.787.330	62.940.056
	1.2. Fond de rulment împrumutat	FRI=DTL	1.387.894	1.046.128	873.479	902.790
Echilibru financiar pe termen scurt	2.Nevoia de fond de rulment financiar	NFR = ACR-DCR	33.015.072	40.830.881	33.229.705	41.900.055
Echilibru financiar total	3.Trezoreria netă	TN = FR -NFR	24.805.025	42.514.848	42.431.104	21.942.791

Sursa: Prelucrare autor pe baza datelor din situațiile financiare anuale ale societății, pentru perioada 2015 – 2018

Fondul de rulment financiar este pozitiv, ceea ce înseamnă că resursele permanente depășesc activele imobilizate, în toți cei patru ani analizați existând un excedent de resurse pe termen lung ce finanțează activele circulante.

Fondul de rulment propriu ne arată că în perioadele analizate capitalul propriu finanțează în întregime imobilizările și o parte din activele circulante. Valoarea pozitivă a acestuia certifică autonomia financiară a firmei.

Fondul de rulment împrumutat are o pondere cuprinse între 0.01% și 0.02% din totalul fondului de rulment pentru perioada 2015-2018, ceea ce ne arată că resursele permanente ale firmei sunt formate aproape integral din fonduri proprii.

Nevoia de fond de rulment oscilează în perioada analizată, ca urmare a fluctuațiilor apărute în evoluția activelor și datoriilor curente. Astfel, în 2015 și 2017 NFR este de aproximativ 33 mil. lei, iar 2016 și 2018 depășește 40 mil. lei.

Trezoreria netă este pozitivă și foarte mare în toți cei patru ani. Firma înregistrează un excedent monetar, ceea ce ne arată că activitatea desfășurată generează lichidități. Raportat la anii analizați se observă cum trezoreria netă este însă în scădere cu 83.744 lei în anul 2017 față de anul 2016, după care urmează din nou o scădere cu 20.488.313 lei în anul 2018 față de anul 2017. Trebuie menționat totodată că firma investește pe termen scurt sume considerabile care depășesc lichiditățile din casă și conturi la bănci.

Menținerea echilibrului financiar reprezintă un obiectiv permanent al politicii financiare, care poate fi considerat realizat atunci când exercițiul financiar se încheie cu o trezorerie pozitivă.⁴ Analiza corelației dintre fondul de rulment (FR), nevoia de fond de rulment (NFR) și trezoreria netă (TN) ne arată că există un echilibru financiar între nevoile de finanțare ale firmei și resursele pe care le are la dispoziție.

⁴ Dumbravă, M. (2010). Analiza performanței firmei: metode și modele, Editura Economică București

2.4. Analiza ratelor de echilibru financiar

Analiza patrimonială pe baza bilanțului financiar se continuă cu determinarea ratelor de lichiditate, solvabilitate și îndatorare (Tabelul nr. 11).

Tabelul 11 - Analiza ratelor de lichiditate, solvabilitate și îndatorare

Denumire	Formula de calcul	2015	2016	2017	2018
Rata lichidității generale	ATS/PTS	3,15	9,43	13,79	8,23
Rata lichidității parțiale	(ATS-Stocuri)/PTS	1,72	5,61	9,37	4,89
Rata lichidității imediate	ATZ/PTS	0,92	4,30	7,17	2,49
Rata solvabilității	Activ total/ Datorii totale	7,86	22,38	35,71	25,16
Rata îndatorării globale	Datorii totale/Pasiv Total	0,127	0,045	0,028	0,040
Rata îndatorării la termen	DTL/PTL	0,007	0,004	0,004	0,004

Sursa: Prelucrare autor pe baza datelor din situațiile financiare anuale ale societății, pentru perioada 2015 – 2018

Rata lichidității generale compară lichiditățile potențiale (activele transformabile în monedă pe termen scurt) cu exigibilitățile potențiale (datoriile rambursabile pe termen scurt). Firma analizată înregistrează în toți anii analizați valori ale ratei lichidității generale situate cu mult peste intervalul considerat optim, de [2;2.5]. Excesul de lichiditate ridică un cost de oportunitate pentru firmă, reprezentând stocuri supradimensionate, creanțe cu termene mari de încasare, nivel al numerarului foarte ridicat.

Rata lichidității parțiale exprimă capacitatea firmei de a-și plăti datoriile pe termen scurt din creanțe și active de trezorerie. Valorile considerate optime pentru lichiditatea parțială a firmei sunt cuprinse în intervalul [0.8;1]. Firma se încadrează în acest interval doar în primul an, în următorii trei rata lichidității parțiale având valori foarte mari.

Rata lichidității imediate exprimă capacitatea întreprinderii de a-și rambursa instantaneu datoriile pe termen scurt din disponibilul existent. Această rată depășește în toți anii intervalul optim cuprins între [0.3;0.5]. Această lichiditate imediată excesivă înseamnă ”bani neutilizați” în mod eficient.

Rata solvabilității generale înregistrează pe întreaga perioadă o valoare mai mare de pragul minim de 1,5, ceea ce dovedește că întreprinderea este solvabilă, adică are capacitatea de a-și achita datoriile pe termen scurt, mediu și lung și activul total pe care îl deține.

Rata îndatorării globale este situată în fiecare an cu mult sub limita maximă acceptată de 2/3. Firma are capacitatea de a se mai îndatora până la atingerea acestui prag.

Rata îndatorării la termen este aproape nesemnificativă și constantă în toți cei patru ani. Ea reflectă o pondere foarte mică a datoriilor pe termen lung în capitalul permanent.

3. Concluzii

În conformitate cu situația patrimonială prezentată, se constată o creștere de 7% a activelor imobilizate ale societății, ca urmare a continuării programului de investiții pentru construcția de noi stații de distribuție. În anul 2018 au fost construite și recepționate încă 4 stații noi față de anul 2017, numărul locațiilor achiziționate pentru construcția de stații crescând de la 4 la 5 terenuri.

În urma calculelor efectuate putem enumera punctele tari și punctele slabe ale poziției financiare a societății SOCAR PETROLEUM SA.

Punctele tari:

- Structură bună a activului având în vedere obiectul de activitate al firmei, respectiv 2/3 active imobilizate și 1/3 active circulante;
- Politica de investiții a dus la creșterea activului în 2018;
- Rata capitalului propriu are valori foarte ridicate în toți cei patru ani (între 87,28% și 97,20%), principala componentă fiind capitalul social.
- Fondul de rulment propriu ne arată că în perioadele analizate capitalul propriu finanțează în întregime imobilizările și o parte din activele circulante. Valoarea pozitivă a acestuia certifică autonomia financiară a firmei.
- Realizarea echilibrului financiar între nevoile de finanțare ale firmei și resursele pe care le are la dispoziție (conform trezoreriei nete pozitive);
- Firma nu se confruntă cu probleme de lichiditate, având în permanență capacitatea de a-și achita obligațiile scadente pe termen scurt din activele lichide deținute.
- Rata solvabilității generale înregistrează pe întreaga perioadă o valoare mai mare de pragul minim de 1,5, ceea ce dovedește că întreprinderea este solvabilă, adică are capacitatea de a-și achita datoriile pe termen scurt, mediu și lung și activul total pe care îl deține.
- Rata îndatorării globale este situată în fiecare an cu mult sub limita maximă acceptată de 2/3. Firma are capacitatea de a se mai îndatora până la atingerea acestui prag.
- La sfârșitul anului 2018 societatea nu înregistrează datorii către bănci sau către societăți afiliate.

Punctele slabe:

- Creșterea creanțelor în 2018 pe fondul majorării TVA de recuperat;
- Ca urmare a cheltuielilor foarte mari cu investițiile, rezultatul reportat are valoare negativă pe întreaga perioadă analizată, iar rezultatul exercițiului este pierdere în 2015 și 2018. Se remarcă totuși că în 2018 pierderea este de doar 568.097 lei, față de pierderea din 2015 de 8.800.637 lei.

În concluzie, poziția financiară a firmei este bună, iar studiul poate fi continuat cu diagnosticul performanțelor financiare și al riscului.

Referințe

- 1. Anghel, M.G. (2014). The System of Financial Analysis Indicators Applying to the Activity run by an Economic Agent. Romanian Statistical Review Supplement, 7, 75-83
- 2. Anghel, M.G. (2013). Modele de gestiune și analiză a portofoliilor, Editura Economică, București
- 3. Dumbravă, M. (2010). Analiza performanței firmei: metode și modele, Editura Economică București

- 4. Grigore, M. Z. (2019), Diagnostic financiar. Note curs
- 5. Situațiile financiare ale societății SOCAR PETROLEUM S.A în perioada 2015-2018.

Anexa 1 – Bilanțul financiar al SOCAR PETROLEUM S.A.

ACTIV(NEVOI)					PASIV(RESURSE)				
DENUMIRE	2015	2016	2017	2018	DENUMIRE	2015	2016	2017	2018
1.Active pe termen lung (ATL)	137188780	151571886	160934932	172188226	1.Pasive pe termen lung (PTL)	195008877	234917615	236596741	236031072
- în obiectivi necorporale	2940384	2700909	2545722	2780443	1.1 Capital propriu (CPR)	193640983	233871487	235722262	235128282
- în obiectivi corporale	133154793	147321220	157802945	169047114	- capital social	260067632	295747628	295747628	295747628
- în obiectivi financiare	1093603	1549757	586265	360669	- rezerve	331477	13682623	15767442	11396057
					- rezultatul reportat	-66758126	-75558764	-75792808	-72015403
					1.2 Datorii pe termen lung (DTL)	1367894	1046128	873479	902790
					- alte datorii pe TL	1367894	1046128	873479	902790
2.Active pe termen scurt (ATS)	84674538	93236902	81577695	72671737	1.Pasive pe termen scurt(PTS)	26854441	9891173	5916886	8828891
2.1 Active curente (ACR)	59869513	50722054	39146591	50728946	2.1 Datorii curente (DCR)	26854441	9891173	5916886	8828891
- stocuri	38508815	37776154	26152705	29476471	- datorii față de furnizori	23497885	8494883	3877361	6329742
- creanțe pe TS	21114818	12587618	12734902	20863358	- datorii față de stat (impozite, taxe)	2832860	754942	1608404	1901393
- cheltuieli în avans pe TS	245880	358282	258984	389117	- alte datorii pe TS	523696	641348	431121	597756
2.2 Active de trezorerie (ATZ)	24805025	42514848	42431104	21942791	2.2 Pasive de trezorerie (PTZ)	0	0	0	0
- casa și conturi la bănci	5417130	5670447	4742033	5334304	- datorii aferente creditelor bancare curente	0	0	0	0
- investiții pe termen scurt	19387895	36844401	37689071	16608487					
TOTAL ACTIV	221863318	244808788	242512627	244859963	TOTAL PASIV	221863318	244808788	242512627	244859963

Sursa: Situațiile financiare ale societății SOCAR PETROLEUM S.A în perioada 2015-2018

DIAGNOSTICUL PERFORMANTELOR FINANCIARE ALE UNEI SOCIETĂȚI DIN SECTORUL COMERCIALIZĂRII DE CARBURANȚI

Mihaela ROTARU*

Abstract

Diagnosticul financiar vizează măsurarea rentabilității capitalurilor investite și a riscurilor, aprecierea condițiilor de realizare a echilibrelor financiare, urmând ca în baza lui întreprinderea să își redefinească strategia sau politica pe termen scurt. Aceasta lucrare prezintă diagnosticul performanțelor financiare ale societății Oscar Downstream România SA, realizat prin compararea și analizarea rezultatelor financiare evidențiate în contul de profit și pierdere și în bilanțul contabil al firmei pentru perioada cuprinsă între anii 2016-2019. Societatea supusă analizei are ca domeniu de activitate importul și distribuția de combustibil, iar perioada aleasă poate oferi cele mai elocvente rezultate în analiza diagnosticului financiar, deoarece în aceasta perioadă societatea s-a dezvoltat constant, investind resurse în vederea extinderii ariei de afaceri.

Cuvinte cheie: *Solduri intermediare de gestiune, excedent brut al exploatării, valoarea adăugată, rezultatul de exploatare, rezultat financiar, rezultat curent, rezultat net, capacitatea de autofinanțare.*

1. Introducere

Scopul diagnosticului financiar este de a detecta situațiile riscante care ar putea conduce la dezechilibre financiare și de a putea planifica, prin decizii de gestionare corecte, activitatea societății în viitor.

Pentru un diagnostic eficient al performanțelor financiare, analiza se va face atât pe baza informațiilor furnizate din interior (contul de profit și pierdere, bilanțul financiar), dar și din mediul extern (starea economiei, a sectorului de activitate etc.). Celelalte tipuri de informații: comerciale, juridice, manageriale, de potențial tehnic s.a.m.d. sunt utilizate pentru alte componente ale diagnosticului general, dar nu au rol definitoriu în aprecierea corectă a unei situații financiare.

În cadrul acestei lucrări vom parcurge o etapă importantă a diagnosticului financiar, cea a diagnosticului performanțelor financiare, pe exemplul societății Oscar Downstream România SA. Vom putea astfel considera și clasifica potențialul societății, precum și poziția reală a acesteia în sectorul de comercializare a carburanților din România.

---

* Facultatea de Economie și Administrarea Afacerilor, Management Contabil, Audit și Expertiză Contabilă, Universitatea "Nicolae Titulescu" din București; (e-mail: svmhl@yahoo.com). Acest studiu a fost elaborat sub coordonarea conf. univ. dr. Maria Grigore (mgrigore@univnt.ro)

Cu o activitate intensă în piața de distribuție en-gross și cu servicii integrate personalizate, societatea Oscar Downstream România SA își completează ca „jucător” pe piața distribuției de carburanți și o rețea proprie de benzinării la nivel național. Ajunge astfel să dețină la finalul anului 2019, 45 de stații de distribuție carburanți en-detail, urmând ca în viitorul apropiat să mai fie deschise încă două stații noi în zona de vest a României.

Din acest motiv acționarii societății Oscar Downstream România SA solicită efectuarea unui diagnostic financiar, întrucât se dorește o echilibrare a fondurilor investite și o echilibrare a stocurilor de marfă alocate.

De asemenea este important ca la nivel managerial să fie identificate și transmise pe baza datelor contabile toate elementele care ar putea crea dezechilibre financiare și cauzele care ar putea provoca astfel de situații.

Elementele din situațiile financiare, cu precădere cele din Conturile de profit și pierdere (Anexa nr. 1), vor fi utilizate pentru a putea evidenția care este rentabilitatea firmei, nivelul capacității de autofinanțare și nu în ultimul rând independența firmei în investițiile viitoare.

2. Diagnosticul performanțelor financiare ale societății Oscar Downstream România SA în perioada 2016-2019

Diagnosticul performanțelor financiare ale societății se va realiza pe baza soldurilor intermediare de gestiune și a ratelor de rentabilitate pentru perioada cuprinsă între anii 2016 și 2019.

2.1. Soldurile intermediare de gestiune (SIG)

Soldurile intermediare de gestiune reprezintă în esență, analizarea în trepte succesive a indicatorilor care fac referire la volumul și rentabilitatea activității firmei până la formarea rezultatului final. Calculul acestor indicatori se realizează în cascadă, pornind de la cel mai cuprinzător (valoarea adăugată) și încheind cu cel mai sintetic (rezultatul net al exercițiului). Fiecare sold intermediar reflectă rezultatul gestiunii financiare la respectivul nivel de acumulare.

Contul de profit și pierdere permite determinarea indicatorului global de rentabilitate: rezultatul exercițiului (înainte și după impozitare).

În realitate, tabloul soldurilor intermediare de gestiune, constituie o variantă alternativă de prezentare a contului de rezultate.

Vom prezenta pe rând cele două abordări ale soldurilor intermediare de gestiune: cea franceză și cea anglo-saxonă.

Soldurile intermediare de gestiune în viziunea franceză au la bază gruparea financiară a veniturilor și cheltuielilor, respectiv împărțirea lor în trei categorii:

- venituri și cheltuieli de exploatare (în sens strict), privind activitatea de bază a firmei
- venituri și cheltuieli financiare, privind activitatea de plasament și datoriile financiare
- venituri și cheltuieli cu caracter excepțional, respectiv veniturile și cheltuielile din operații de gestiune (amenzi, penalități încasate / plătite, donații acordate / primite), veniturile și cheltuielile din operații de capital (cele determinate de vânzarea de imobilizări corporale), cheltuielile privind calamitățile naturale și

alte evenimente similare. În contul de rezultate acestea sunt incluse în veniturile și cheltuielile de exploatare.¹

După tratarea prealabilă a contului de profit și pierdere (Anexa nr.1) pentru a evidenția gruparea veniturilor și cheltuielilor firmei conform criteriului de mai sus, vom determina soldurile intermediare de gestiune (Tabelul nr. 1)

Tabelul nr. 1 – Soldurile intermediare de gestiune în viziunea franceză

Denumirea indicatorului (lei)	31-Dec-16	31-Dec-17	31-Dec-18	31-Dec-19
1. Venituri din vânzarea mărfurilor	744413399	611585836	565124997	721895344
2. Cheltuieli privind mărfurile	721227670	582056024	529986086	677018414
3. Marja comercială (MC) (1 - 2)	23185729	29529812	35138911	44876930
4. Producția vândută Qv	1940090	4679846	7555454	9624961
5. Producția stocată Qs	0	0	2475369	1351651
6. Producția imobilizată Qi	0	0	0	0
7. Producția exercițiului (QE) (4 + 5 + 6)	1940090	4679846	10030823	10976612
8. Consumuri externe (exclusiv cheltuieli privind mărfurile)	8794441	12001689	17445557	22444697
9. Valoarea adăugată (VA) (3 + 7 - 8)	16331378	22207969	27724177	33408845
10. Cheltuieli cu personalul	12546486	13957850	17138156	21602589
11. Cheltuieli cu alte impozite și taxe	1624283	1379860	1857065	839242
12. Excedentul brut al exploatării (E BE) (9 -10-11)	2160609	6870259	8728956	10967014
13. Ajustări de exploatare	6470634	6420823	8523311	8412379
14. Rezultatul exploatării (RE) (12 - 13)	-4310025	449436	205645	2554635
15. Venituri financiare	6430839	5159607	6975533	1164276
16. Cheltuieli financiare	8214431	3147956	2141620	3126652
17. Rezultatul curent (RC) (14 + 15 - 16)	-6093617	2461087	5039558	592259
18. Venituri cu caracter excepțional	693482	428870	0	0
19. Cheltuieli cu caracter excepțional	3400502	870356	1036100	1160356
20. Rezultatul brut (RB) (17 + 18 - 19)	-8800637	2019601	4003458	-568097
21. Impozit pe profit	0	0	0	0
22. Rezultatul net (RN) (20 - 21)	-8800637	2019601	4003458	-568097

Sursa: Prelucrare autor pe baza datelor din situațiile financiare anuale ale societății, pentru perioada 2016 – 2019

Marja comercială (MC) este principalul indicator de apreciere al performanțelor unei activități comerciale și este indispensabil pentru aprecierea gestiunii unei întreprinderi. La societatea analizată veniturile din vânzarea mărfurilor, principala componentă a cifrei de afaceri, au scăzut față de anul precedent în 2017 și 2018, iar în ultimul an au crescut semnificativ, fără să ajungă însă la nivelul anului de bază. Cheltuielile privind mărfurile au avut același trend ca și veniturile din vânzarea mărfurilor, dar ritmul

¹ Grigore, M. Z. (2019), Diagnostic financiar. Note curs, elis 2019

diferit de scădere și respectiv de creștere a acestora a determinat o marjă comercială crescătoare pe tot parcursul perioadei.

Producția exercițiului (QE) este un indicator specific firmelor cu activitate de producție. La societatea OSCAR DOWNSTREAM ROMÂNIA SA producția se realizează doar din producția vândută în primii doi ani, iar în 2018 și 2019 din producția vândută și din venituri aferente costurilor stocurilor de produse. Se observă o creștere constantă a producției exercițiului de la un an la altul, dar chiar și așa, ea are o valoare nesemnificativă față de veniturile din vânzarea mărfurilor.

Valoarea adăugată (VA) exprimă creșterea de valoare degajată de utilizarea factorilor de producție (capital și muncă), adică gradul de eficacitate al întreprinderii în utilizarea capitalului său economic. Valoarea adăugată crește pe toată perioada analizată, ca urmare a majorării marjei comerciale, însă într-un ritm diferit de la un an la altul. Astfel, în anul 2017/2016 se observă o creștere a valorii adăugate cu 36%, în anul 2018/2017 cu 24%, iar în anul 2019/2018 cu 20%.

Excedentul brut de exploatare (EBE) exprimă acumularea brută din activitatea de exploatare, reprezentând în linii mari fluxul de trezorerie potențial degajat de această activitate. Nivelul ridicat al cheltuielilor salariale duce la excedente brute de exploatare mult mai mici decât valoarea adăugată, în toată perioada analizată. Se remarcă o creștere semnificativă a EBE de la un an la altul. În anul 2017/2016 excedentul brut de exploatare crește cu 318%, în următorii doi ani creșterea anuală este de circa 27%.

Rezultatul exploataării (RE) ține cont de deprecierea capitalului de producție și de riscurile exploataării prin intermediul ajustărilor privind imobilizările corporale și necorporale, privind activele circulante și provizioanele. Investițiile realizate de firmă au generat un nivel foarte ridicat al amortizării imobilizărilor corporale, situație ce a dus la diminuarea importantă a rezultatelor de exploatare, în primul an înregistrându-se chiar pierdere.

Rezultatul curent (RC) este calculat pornind de la elementele normale și obișnuite ale activității, excluzând elementele cu caracter excepțional și incidența fiscală a impozitului pe profit. Practic rezultatul curent se poate determina prin însumarea rezultatului de exploatare cu rezultatul financiar. În anul 2016 ambele rezultate sunt negative, ducând la o pierdere din activitatea curentă de - 6.093.617 lei. În următorii doi ani se înregistrează profit și din activitatea de exploatare și din cea financiară, astfel încât rezultatul curent este pozitiv și se dublează în 2018 față de 2016. În ultimul an cheltuielile financiare depășesc veniturile financiare, ducând la o pierdere din activitatea financiară, dar rezultatul curent rămâne pozitiv.

Rezultatul brut (RB) se determină pornind de la rezultatul curent, ținând cont de veniturile și cheltuielile din operații de gestiune (amenzi, penalități încasate / plătite, donații acordate / primite) și din operații de capital (cele determinate de vânzarea de imobilizări corporale). Din aceste operații cu caracter excepțional se înregistrează în toți anii pierderi, care reduc rezultatul brut astfel: în 2016, pierderea devine mai mare, în 2017 și 2018 profitul scade, iar în 2019 profitul curent nu este suficient de mare pentru acoperirea pierderii din activități cu caracter excepțional, obținându-se un rezultat brut negativ.

Rezultatul net (RN) exprima mărimea absolută a rentabilității financiare a firmei și se determină prin scăderea impozitului pe profit din profitul brut. În cazul firmei analizate impozitul pe profit este 0 chiar și în 2017 și 2018 când rezultatul brut este pozitiv, datorită reportării pierderilor din exercițiile anterioare la determinarea profitului impozabil. Prin urmare rezultatul net este egal cu rezultatul brut în toți anii analizați.

2.2. Capacitatea de autofinanțare (CAF)

Capacitatea de autofinanțare corespunde ansamblului de resurse proprii degajate de întreprindere reprezentând:

- un excedent de venituri (corespunzând unor încasări efective sau viitoare) în raport cu cheltuielile (corespunzând unor plăți efective sau viitoare);
- un cumul al profitului și cheltuielilor care nu corespund unor plăți efective sau viitoare, din care se scad veniturile care nu corespund unor încasări certe sau viitoare.²

Se recomandă excluderea din CAF a rezultatului excepțional, pentru a elimina impactul activităților întâmplătoare asupra trezoreriei.

Evoluția CAF a societății Oscar Downstream România SA în perioada 2016-2019 este prezentată în Tabelul 4.

Tabelul 4 – Capacitatea de autofinanțare

Indicator	2016	2017	2018	2019
1. Rezultatul net	-8.800.637	2.019.601	4.003.458	-568.097
2. Ajustări	6.470.634	6326.512	8523.311	8.412.379
3. Rezultat excepțional	-2.707.020	-441.486	-1.036.100	-1.160.356
4. CAF (1+2-3)	377.017	8.787.599	13.562.869	9.004.638

Sursa: Prelucrare autor pe baza datelor din situațiile financiare anuale ale societății, pentru perioada 2016 – 2019

Chiar dacă anii 2016 și 2019 prezintă pierderi la finalul exercițiilor contabile anuale, CAF este pozitivă în toți cei patru ani, fiind influențată pozitiv de ajustările aferente activelor și de eliminarea rezultatului excepțional.

Autofinanțarea conferă societății o serie de avantaje precum: stabilitate, grad de libertate privind alegerea investițiilor, libertate de acțiune prin autonomie financiară, atragere de capital extern. Totodată ea certifică pentru creditorii nivelul capacitații de rambursare și nivelul riscului de neplată.

2.3. Diagnosticul performanțelor financiare pe baza ratelor de rentabilitate

Ratele de rentabilitate exprimă eficiența utilizării resurselor materiale și financiare în activitatea de exploatare la nivelul societății în perioada 2016-2019.

Întrucât ratele de rentabilitate nu se calculează dacă numărătorul și /sau numitorul fracției este mai mic sau egal cu zero, iar societatea Oscar Downstream Romania SRL înregistrează pierderi în anii 2016 și 2019, se vor calcula ratele de rentabilitate doar pentru anii 2017 și 2018 când societatea a înregistrat profit (Tabelul 5).

² Grigore, M. Z. (2019), Diagnostic financiar. Note curs, elis 2019

Tabelul 5 – Ratele de rentabilitate

Denumirea indicatorului (lei)	31 dec 2017	31 dec 2018
1. Rezultatul net (RN)	2.019.601	4.003.458
2. Cheltuielile cu dobânda (Dob)	0	0
3. Activul economic mediu (AE)	233,871,487	235,722,262
4. Rata de rentabilitate economică netă $R_{ec}^n = (1 + 2) / 3 \times 100$	0,86%	1,70%
5. Rezultatul net (RN)	2.019.601	4.003.458
6. Capitaluri proprii medii (CPR)	233,871,487	235,722,262
7. Rata de rentabilitate financiară $R_{fn} = 5 / 6 \times 100$	0,86%	1,70%
8. Efectul de levier financiar $EL = 7 - 4$	0	0
9. Cheltuielile cu dobânda (Dob)	0	0
10. Datorii financiare nete medii (DFN)	0	0

Sursa: Prelucrare autor pe baza datelor din situațiile financiare anuale ale societății, pentru perioada 2017 – 2018

Firma analizată nu are datorii financiare, prin urmare cheltuielile cu dobânzile sunt zero. Din acest motiv rata rentabilității economice nete este egală cu rata rentabilității financiare, efectul de levier financiar fiind zero.

Se remarcă un nivel foarte redus al ratei rentabilității economice în cei doi ani, de 0,86% în 2017 și 1,7% în 2018.

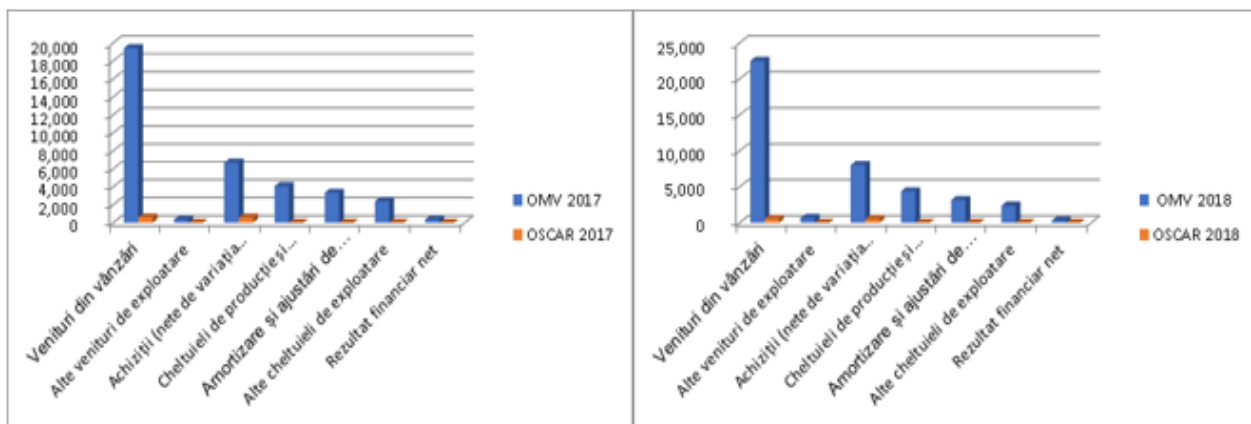
3. Analiza comparativă a veniturilor, cheltuielilor și profitului OMV PETROM ROMÂNIA vs. OSCAR ROMÂNIA DOWNSTREAM

OMV Petrom este o companie integrată de petrol, combustibilii produși în segmentul Upstream fiind procesați și comercializați, în principal, în segmentul Downstream. Fiind o companie cu o evoluție constant ascendentă, OMV Petrom ocupă o poziție de leader în piața din România în segmentul distribuției de carburanți. Întrucât managementul societății OSCAR ROMÂNIA DOWNSTREAM dorește o abordare corectă de pătrundere și dezvoltare pe întreg teritoriul României, vom efectua o analiză comparativă a elementelor care influențează performanțele financiare ale celor două societăți pentru anii 2017- 2018, anii în care OSCAR ROMÂNIA DOWNSTREAM a obținut profit.

Situația simplificată a veniturilor și cheltuielilor (mil. lei)	OMV PETROM		OSCAR DOWNSTREAM	
	OMV 2017	OMV 2018	OSCAR 2017	OSCAR 2018
Venituri din vânzări	19,435	22,523	612	573
Alte venituri de exploatare	372	682	6	9
Achiziții (nete de variația stocurilor)	6,698	8,040	585	533
Cheltuieli de producție și similare	4,091	4,381	17	19
Amortizare și ajustări de depreciere a activelor imobilizate	3,345	3,180	6	9
Alte cheltuieli de exploatare	2,402	2,390	12	18
Rezultat financiar net	366	299	2	4
Impozit pe profit	415	836	0	0

Situația simplificată a veniturilor și cheltuielilor (mil. lei)	OMV 2017	OSCAR 2017	Δ%	OMV 2018	OSCAR 2018	Δ%	Comparație 2018/2017
Venituri din vânzări	19,435	612	31.74	22,523	573	39.33	↗
Alte venituri de exploatare	372	6	60.82	682	9	72.16	↗
Achiziții (nete de variația stocurilor)	6,698	585	11.45	8,040	533	15.09	↗
Cheltuieli de producție și similare	4,091	17	239.16	4,381	19	227.23	↘
Amortizări și ajustări de depreciere a activelor imobilizate	3,345	6	528.73	3,180	9	373.09	↘
Alte cheltuieli de exploatare	2,402	12	200.04	2,390	18	136.21	↘
Rezultat financiar net	366	2	181.22	299	4	74.69	

Situații comparative OMV Petrom/OSCAR Downstream

Se observă că veniturile din vânzări păstrează un trend constant la nivelul ambelor societăți, variațiile fiind distincte, dar omogene pentru cele două companii, volumul dezvoltării OMV Petrom fiind net superior.

Elementul „Alte venituri de exploatare” din contul de Profit și Pierdere include în anul 2018 reversarea unui ajutor de depreciere, recunoscute anterior. Se observă o tendință ușoară de creștere echilibrată în piață a ambelor societăți.

Achizițiile (nete de variația stocurilor) ce includ costul bunurilor și materialelor folosite de OMV Petrom au fost în valoare de 8.040 mil. lei și 5.328 mil. lei la Oscar Downstream România, ele au crescut cu aprox. 20% față de 2017, ca urmare a creșterii cotațiilor prețului/baril la bursa de valori.

Cheltuielile de exploatare au scăzut în anul 2018 atât la OMV Petrom, cât și la Oscar Downstream România, în principal datorită ajustărilor de depreciere mai mici.

Alte cheltuieli de exploatare au crescut la ambele societăți în anul 2018 față de anul 2017, în principal datorită impactului pozitiv din reversarea parțială în 2017 a provizioanelor legate de litigiile judecătorești.

Rezultatul net s-a îmbunătățit însă vizibil la societatea Oscar Downstream România în anul 2018 față de anul 2017 cu aprox. 100%. Comparativ cu aceasta, OMV Petrom înregistrează un profit anual în 2018 mai mic față de anul 2017 cu aprox. 67 mil. lei, aceasta scădere fiind datorată în principal creșterii cheltuielilor de producție și similare.

4. Concluzii

În urma analizei efectuate se constată că societatea Oscar Downstream România nu are o profitabilitate ridicată, fapt ce se explică prin investițiile masive efectuate în ultimii ani.

Punctele tari evidențiate de diagnosticul performanțelor financiare sunt:

- Valoarea adăugată crește pe toată perioada analizată, ca urmare a majorării marjei comerciale.
- Se remarcă o creștere semnificativă a excedentului brut al exploataării de la un an la altul. În anul 2017 față de 2016 excedentul brut de exploatare se majorează cu 318%, iar în următorii doi ani creșterea anuală este de circa 27%.
- Rezultatul net pozitiv se dublează în 2018 față de 2017, datorita evoluției favorabile a prețului țițeiului, optimizării proceselor, reducerii costurilor și livrărilor mai mari atât pe piața internă, cât și la export.
- Chiar dacă a înregistrat pierdere în 2019, firma are o capacitate de autofinanțare pozitivă, adică dispune de mijloacele necesare activității de menținere a procesului de producție și a celei de expansiune după repartizarea profitului, efectuând noi investiții la finalul anului 2019 (deschiderea a două stații peco noi).

Punctele slabe privind performanțele financiare sunt:

- Investițiile realizate de firmă au generat un nivel foarte ridicat al amortizării imobilizărilor corporale, situație ce a dus la diminuarea importantă a rezultatelor de exploatare, în primul an înregistrându-se chiar pierdere.
- Activitatea financiară a firmei generează pierderi semnificative în primul și în ultimul an analizat.
- Rezultatul net este negativ în 2016 și 2019, în principal din cauza creșterii ajustărilor privind imobilizările corporale.

Continuarea scăderii prețurilor la țiței, precum și volatilitatea pieței au condus la revizuirea de către Oscar Downstream România a estimărilor de preț la țiței atât pe termen scurt, cât și pe termen lung. Din acest motiv, pentru perioada următoare nu se întrevide o îmbunătățire semnificativă a performanțelor financiare ale firmei.

Acest studiu poate fi continuat cu analiza riscurilor de exploatare, a riscului financiar și al riscului de faliment.

Referințe

- Victor Dragotă, Laura Obreja Brașoveanu, Ingrid-Mihaela Dragotă, “Management financiar. Ediția a doua. Volumul I - Diagnosticul financiar al companiei”, Ed. Economică, București, 2012
- Ghica, G., Grigorescu, C.J. (2015). Analiză economico-financiară. Repere teoretice și practice, ediția a V-a, Editura Universitară, București
- Grigore, M. Z. (2019), Diagnostic financiar. Note curs, elis 2019
- Situațiile financiare ale societății Oscar Downstream România SA
- https://www.bvb.ro/infocont/infocont19/SNP_20190419171013_Rapoarte-anuale-situatii-financiare-si-plati-catre-guverne.pdf

Anexa 1. CONTUL DE PROFIT SI PIERDERE - SOCAR PETROLEUM SA						F20 - pag. 1
Denumirea indicatorilor	Nr. Rd.	Exercitiul financiar				
		12/31/2016	12/31/2017	12/31/2018	12/31/2019	
1. Cifra de afaceri netă (rd. 02+03-04+05+06)	1	746,353,489	616,265,682	572,680,451	731,520,305	
Producția vândută (ct. 701+702+703+704+705+706+708)	2	1,940,090	4,679,846	7,555,454	9,624,961	
Venituri din vânzarea mărfurilor (ct. 707)	3	744,681,058	612,222,549	566,083,854	723,614,719	
Reduceri comerciale acordate (ct. 709)	4	267,699	636,713	958,857	1,719,375	
Venituri din dobânzi înregistrate de entitățile radiate din Registrul general și care mai au în derulare contracte de leasing (ct.766*)	5					
Venituri din subvenții de exploatare aferente cifrei de afaceri nete (ct.7411) 06	6					
2. Venituri aferente costului producției în curs de execuție (ct.711+712)						
Sold C	7			2,475,369	1,351,651	
Sold D	8					
3. Venituri din producția de imobilizări necorporale și corporale (ct.721+ 722)	9					
Venituri din reevaluarea imobilizărilor corporale (ct. 755)	10		528,335			
5. Venituri din producția de investiții imobiliare (ct. 725)	11					
6. Venituri din subvenții de exploatare (ct. 7412 + 7413 + 7414 + 7415 + 7416 + 7417 + 7419)	12					
7. Alte venituri din exploatare (ct.751+758+7815)	13	695,482	428,870			
din care, venituri din fondul comercial negativ (ct. 7815)	14					
din care, venituri din subvenții pentru investiții (ct. 7584)	15					
VENITURI DIN EXPLOATARE – TOTAL (rd. 01+ 07 - 08 +09 + 10 + 11 + 12 + 13)	16	747,046,971	617,222,887	575,155,820	732,871,956	
8. a) Cheltuieli cu materiile prime și materialele consumabile (ct.601+602)	17	884,281	802,151	832,276	1,007,035	
Alte cheltuieli materiale (ct.603+604+606+608)	18	317,027	560,753	364,602	651,086	
b) Alte cheltuieli externe (cu energie și apă)(ct.605)	19	1,312,400	1,504,186	1,595,949	1,902,537	
c) Cheltuieli privind mărfurile (ct.607)	20	722,341,614	582,679,820	530,876,639	679,059,053	
Reduceri comerciale primite (ct. 609)	21	1,113,944	623,796	890,553	2,040,639	
9. Cheltuieli cu personalul (rd. 23+24)	22	12,546,486	13,957,850	17,138,156	21,602,589	
a) Salarii și indemnizații (ct.641+642+643+644)	23	10,007,436	11,531,079	13,945,625	17,401,127	
b) Cheltuieli cu asigurările și protecția socială (ct. 645)	24	2,539,050	2,426,771	3,192,531	4,201,462	
10.a) Ajustări de valoare privind imobilizările corporale și necorporale (rd. 26 - 27)	25	6,671,996	6,438,042	7,000,826	7,809,439	
a.1) Cheltuieli (ct.6811+6813+6817)	26	6,671,996	6,438,042	7,000,826	7,809,439	
a.2) Venituri (ct.7813)	27					
b) Ajustări de valoare privind activele circulante (rd. 29 - 30)	28	-201,362	-111,530	1,522,485	602,940	
b.1) Cheltuieli (ct. 654+6814)	29	768,680	1,384,065	5,211,462	1,279,202	
b.2) Venituri (ct.754+7814)	30	970,042	1,495,595	3,688,977	676,262	

11. Alte cheltuieli de exploatare (rd. 32 la 38)	31	11,305,518	12,007,461	17,545,895	20,883,637
11.1. Cheltuieli privind prestațiile externe (ct. 611+612+613+614+615+621+622+623+624+625+626+627+628)	32	6,280,733	9,134,599	14,652,730	18,884,039
11.2. Cheltuieli cu alte impozite, taxe și vărsăminte asimilate; cheltuieli reprezentând transferuri și contribuții datorate în baza unor acte normative speciale(ct. 635 + 6586)	33	1,624,283	1,379,860	1,857,065	839,242
11.3. Cheltuieli cu protecția mediului înconjurător (ct. 652)	34				
11.4. Cheltuieli din reevaluarea immobilizărilor corporale (ct. 655)	35		622,646		
11.5. Cheltuieli privind calamitățile și alte evenimente similare (ct. 6587)	36				
11.6. Alte cheltuieli (ct. 651+ 6581+ 6582 + 6583 + 6584 + 6588)	37	3,400,502	870,356	1,036,100	1,160,356
Cheltuieli cu dobânzile de refinanțare înregistrate de entitățile radiate din Registrul general și care mai au în derulare contracte de leasing (ct.666*)	38				
Ajustări privind provizioanele (rd. 40 - 41)	39				
Cheltuieli (ct.6812)	40				
Venituri (ct.7812)	41				
CHELTUIELI DE EXPLOATARE – TOTAL (rd. 17 la 20 - 21 +22 + 25 + 28 +31 + 39)	42	754,064,016	617,214,937	575,986,275	731,477,677
PROFITUL SAU PIERDEREA DIN EXPLOATARE:					
Profit (rd. 16 - 42)	43		7,950		1,394,279
Pierdere (rd. 42 - 16)	44	7,017,045		830,455	
12. Venituri din interese de participare (ct.7611+7612+7613) din care, veniturile obținute de la entitățile afiliate	45				
13. Venituri din dobânzi (ct. 766*) din care, veniturile obținute de la entitățile afiliate	47	158,684	279,384	266,570	287,167
14. Venituri din subvenții de exploatare pentru dobânda datorată (ct. 7418)	48				
15. Alte venituri financiare (ct.762+764+765+767+768+7615) din care, venituri din alte immobilizări financiare (ct. 7615)	50	6,272,155	4,880,223	6,708,963	877,109
51					
VENITURI FINANCIARE – TOTAL (rd. 45+47+49+50)	52	6,430,839	5,159,607	6,975,533	1,164,276
16. Ajustări de valoare privind immobilizările financiare și investițiile financiare deținute ca active circulante (rd. 54 - 55)	53				
Cheltuieli (ct.686)	54				
Venituri (ct.786)	55				
17. Cheltuieli privind dobânzile (ct. 666*) din care, cheltuielile în relația cu entitățile afiliate	56	44,297			
57					
Alte cheltuieli financiare (ct. 663+664+665+667+668)	58	8,170,134	3,147,956	2,141,620	3,126,652
CHELTUIELI FINANCIARE – TOTAL (rd. 53+56+58)	59	8,214,431	3,147,956	2,141,620	3,126,652
PROFITUL SAU PIERDEREA FINANCIAR(Ă):					
Profit (rd. 52 - 59)	60		2,011,651	4,833,913	
Pierdere (rd. 59 - 52)	61	1,783,592			1,962,376
VENITURI TOTALE (rd. 16 + 52)	62	753,477,810	622,382,494	582,131,353	734,036,232
CHELTUIELI TOTALE (rd. 42 + 59)	63	762,278,447	620,362,893	578,127,895	734,604,329
18. PROFITUL SAU PIERDEREA BRUT(Ă):					
Profit (rd. 62 - 63)	64		2,019,601	4,003,458	
Pierdere (rd. 63 - 62)	65	8,800,637			568,097
19. Impozitul pe profit (ct.691)	66				
20. Alte impozite neprezentate la elementele de mai sus (ct.698)	67				
21. PROFITUL SAU PIERDEREA NETĂ(Ă) A EXERCITIULUI FINANCIAR:					
Profit (rd. 64 - 65 - 66 - 67) 68	68		2,019,601	4,003,458	
Pierdere (rd. 65 + 66 + 67 - 64) 69	69	8,800,637			568,097

CONTRAVENȚIA

Crina-Andreea ZANFIR*

Abstract

În această lucrare voi analiza cea mai des întâlnită încălcare a legii și anume contravenția.

În acest sens voi analiza prevederile legislației și anume Ordonanța de Guvern nr.2/2001 privind regimul juridic al contravențiilor.

De asemenea, în exemplificarea noțiunilor teoretice, voi prezenta un studiu de caz cu privire la sancțiunile contravenționale aplicate în diferite domenii de activitate. De actualitate am considerat important să prezint sancțiunile contravenționale aplicate pe plan național, din domeniul protecției datelor, în perioada 2018-prezent.

La finalul lucrării mele se vor regăsi concluziile la care am ajuns în urma documentării și prezentării temei alese.

Cuvinte cheie: *contravenție, amendă, proces-verbal contravențional, Ordonanța Guvernului 2/2001 privind regimul juridic al contravențiilor, G.D.P.R.*

1. Introducere

Este de notorietate faptul că toți oamenii sunt predispuși la încălcarea legii. De la o simplă aruncare pe stradă a unei cutii goale la traversarea ca pieton a unei străzi prin alte locuri decât trecerea de pietoni, suntem în situația de a fi sancționați că am încălcat legea.

Ce este așadar contravenția, potrivit prevederilor legale?

Așa cum ne arată Ordonanța Guvernului 2/2001 privind regimul juridic al contravențiilor: ”Constituie contravenție fapta săvârșită cu vinovăție, stabilită și sancționată prin lege, ordonanță, prin hotărâre a Guvernului sau, după caz, prin hotărâre a consiliului local al comunei, orașului, municipiului sau al sectorului municipiului București, a Consiliului Județean și a Consiliului General al Municipiului București¹”.

---

* Student, Facultatea de Relații Internaționale și Administrație, Universitatea “Nicolae Titulescu” din București, (email: crinajolene1997@gmail.com). Acest studiu a fost coordonat de lector Elena Ștefan, email: stefanelena@gmail.com).

¹ Ordonanța de Guvern nr.2/2001 privind regimul juridic al contravențiilor, publicată în Monitorul Oficial nr.410 din 25 iulie 2001 cu modificările și completările ulterioare. Informațiile teoretice din prezenta lucrare sunt preluate din Elena Emilia Ștefan, Manual de drept administrativ partea a II-a, caiet de seminar, editura Universul Juridic, București, 2015, p.180 și următoarele

2. Conținutul lucrării

2.1. Trăsăturile contravenției sunt următoarele:

- a. este o faptă săvârșită cu vinovăție;
- b. fapta trebuie să fie stabilită și sancționată ca atare prin lege, onrdonanță, hotărâre a Guvernului sau, după caz, prin hotărâre a Consiliului local al comunei, orașului, municipiului sau al sectorului municipiului București, a Consiliului Județean ori a Consiliului General al Municipiului București.
- c. Fapta care aduce atingere unor valori sociale².

2.2. Sancțiunile contravenționale

Din punct de vedere al importanței lor, așa cum se arată și în doctrina noastră, se disting următoarele categorii de sancțiuni:

- a. sancțiuni *contravenționale principale*: advertismntul, amenda contravențională, prestarea unei activități în folosul comunității
- b. sancțiuni *contravenționale complementare*: confiscarea bunurilor destinate, folosite sau rezultate din contravenții, suspendarea sau anularea, după caz, a avizului, acordului sau a autorizației de exercitare a unei activități, închiderea unității, blocarea contului bancar, suspendarea activității agentului economic, retragerea licenței sau avizului pentru anumite operațiuni și pentru activități de comerț exterior, temporar sau definitiv, desființarea lucrărilor și aducerea terenului în starea inițială.³

2.3. Amenda contavențională

Amenda este acea sancțiune contravențională principal care constă în obligarea contravenitului la plata unei sume de bani, care se face venit la bugetul de stat sau la bugetele locale, după caz. Cuantumul amenzilor este stabilit de legiuitor în mod diferențiat, avându-se în vedere forța juridică a actului normativ prin care se reglementează materia.

În literatura de specialitate se menționează despre principiul ablațiunii. Principiul *ablațiunii* presupune achitarea a jumătate din minimul legal amenzii în cazul executării pe loc sau într-un anumit termen a sancțiunii.⁴

2.4. Aplicarea sancțiunilor contravenționale

“De regulă, aplicarea sancțiunii contravenționale este dată în competența agentului-constatator.

Sancțiunea contravențională se aplică în limitele prevăzute de actul normativ și trebuie să fie proporțională cu gradul de pericol social al faptei.

---

² Elena Emilia Ștefan, Manual de drept administrativ partea a II-a, caiet de seminar, editura Universul Juridic, București, 2015, p.180

³ Elena Emilia Ștefan, Manual de drept administrativ partea a II-a, caiet de seminar, editura Universul Juridic, București, 2015, p.183-184

⁴ Elena Emilia Ștefan, Manual de drept administrativ partea a II-a, caiet de seminar, editura Universul Juridic, București, 2015 p.185

La aplicarea sancțiunii contravenționale, agentul constatator trebuie să țină cont de împrejurările în care a fost săvârșită fapta, de modul și mijloacele de săvârșire a acesteia, de scopul urmărit și de consecințele faptei, de circumstanțele personale ale contravenientului, precum și celelalte date înscrise în procesul-verbal.

Persoana împuternicită să aplice sancțiunea, este abilitată să dispună și confiscarea bunurilor prevăzute de lege conform art. 24 alin. (1) din Ordonanță.

Procesul-verbal se va înmâna sau, după caz, se va comunica, în copie, contravenientului și dacă este cazul, părții vătămate și proprietarului bunurilor confiscate.

Comunicarea procesului-verbal se face de către organul din care face parte agentul constatator, în termen de *cel mult două luni* de la data aplicării sancțiunii, potrivit art. 25 alin. (2) din O.G. nr. 2/2001.

Ca urmare a ultimelor modificări legislative recente, acest termen de două luni este modificat ca prin O.G. nr. 5/2015, după ce anterior termenul de comunicare a procesului-verbal era de o lună.

De asemenea, o alta modificare interviene potrivit O.G. nr. 5/2015 se referă la conținutul art. 25 alin. (3) care are următorul conținut de acum: „ În cazul în care contravenientul nu este prezent sau, deși prezent, refuză să semneze procesul-verbal, comunicarea acestuia precum și a înștiințării de plată se face de către agentul constatator în termen de cel mult două luni de la data încheierii”.

Când contravenientul a fost sancționat cu amendă, precum și dacă a fost obligat la despăgubiri, o dată cu procesul-verbal, acestuia i se va comunica și înștiințarea de plată.

În înștiințarea de plată se va face mențiune cu privire la obligativitatea achitării amenzii la instituțiile abilitate de lege, în termen de *15 zile de la comunicare*, în caz contrar urmând să se procedeze la executarea silită.

Potrivit art. 28 din Ordonanță în vechea forma: „ Contravenientul poate achita, pe loc sau în termen de cel mult 48 de ore de la data încheierii procesului-verbal ori, după caz, de la data, comunicării acestuia, jumătate din minimul amenzii prevăzute în actul normativ, agentul consultator făcând mențiune despre această posibilitate în procesul-verbal. În actul normativ de stabilire a contravențiilor, această posibilitate trebuie menționată în mod expres”.

Așadar, acum, contravenientul are la dispoziție *15 zile* termen să achite amenda nu 48 ore cum era anterior modificării O.G.nr.2/2001.

Comunicarea procesului-verbal și a înștiințării de plată se poate face prin poștă (cu aviz de primire), sau prin afișare la domiciliul persoanei fizice, respectiv la sediul persoanei juridice. În cea de-a doua ipoteză, se va întocmi proces-verbal de afișare semnat de cel puțin un martor”.⁵

3. Studiu de caz

În cele ce urmează, voi analiza activitatea Autorității Naționale de Supraveghere a Prelucrării Datelor cu Caracter Personal- A.N.S.P.D.C.P.

Prin urmare, mi-am propus să vă prezint câteva exemple de operatori sancționați, indiferent de domeniul lor de activitate, care au fost sancționați contravențional din cauza nerespectării regulilor de prelucrare a datelor cu caracter personal, în perioada 2018-prezent.

---

⁵ Elena Emilia Ștefan, Manual de drept administrativ partea a II-a, caiet de seminar, editura Universul Juridic, București, 2015 p.188-189

În unele situații au fost aplicate avertismente și chiar și amenzi iar cuantumul lor a fost destul de mare.

Datele care urmează să fie prezentate în continuare în această secțiune sunt informații publice și sunt preluate de pe site-ul oficial www.dataprotection.ro.

Așa cum reiese din pagina de internet a instituției, Autoritatea Națională de Supraveghere a Prelucrării Datelor cu Caracter are drept obiectiv apărarea drepturilor și libertăților fundamentale ale persoanelor fizice, în special a dreptului la viață privată, în legătură cu prelucrarea datelor cu caracter personal și cu libera circulație a acestor date.⁶

„Autoritatea Națională de Supraveghere a Prelucrării Datelor cu Caracter Personal, în calitate de unică autoritate publică centrală autonomă cu competență generală în domeniul protecției datelor personale, reprezintă garantul respectării drepturilor fundamentale la viață privată și la protecția datelor personale.

După cum se cunoaște deja în spațiul public, începând cu data de 25 mai 2018, a fost pus în aplicare Noul Regulament General privind Protecția Datelor - Regulamentul (UE) 2016/679⁷ - G.D.P.R.

Protecția conferită de Regulamentul General privind Protecția Datelor vizează persoanele fizice, indiferent de cetățenia sau de locul de reședință al acestora, în ceea ce privește prelucrarea datelor cu caracter personal.

Regulamentul General privind Protecția Datelor Personale conferă persoanelor fizice mai multe drepturi, pe care și le pot exercita în mod gratuit față de entitățile care le prelucrează datele – operatorii de date, astfel: dreptul la informare, dreptul de acces la datele personale, dreptul la rectificare și ștergere (dreptul de a fi uitat), dreptul la restricționarea prelucrării, dreptul la portabilitatea datelor, dreptul la opoziție.

În măsura nerespectării drepturilor persoanelor vizate, Regulamentul conferă persoanelor fizice în cauză dreptul de a depune o plângere la Autoritatea Națională de Supraveghere. Similar cererii de exercitare a drepturilor către operatori, plângerea este scutită de taxe.

Dacă plângerea este admisibilă, aceasta va putea fi urmată de o investigație la operatorul de date reclamat.

Măsurile corective pe care Autoritatea de Supraveghere le va putea dispune în temeiul Noului Regulament General privind Protecția Datelor Personale se referă la: dispunerea unei avertizări în atenția unui operator, acordarea unei mustrări, obligarea operatorului să informeze persoana vizată cu privire la o încălcare a protecției datelor, impunerea unei limitări temporare sau definitive, inclusiv o interdicție asupra prelucrării, rectificarea sau ștergerea datelor sau restricționarea prelucrării, etc.

În privința stabilirii sancțiunilor cu amendă, aceasta va avea la bază o analiză temeinică, în funcție de circumstanțele fiecărui caz în parte.

Atunci când se va lua decizia dacă să se impună o amendă administrativă, precum și valoarea acesteia în fiecare caz în parte, se va acorda atenția cuvenită criteriilor prevăzute de Regulamentul General privind Protecția Datelor, astfel încât să se asigure principiul proporționalității”.⁸

⁶ Informație publică, preluată de pe pagina de internet <https://www.dataprotection.ro/?page=about&lang=ro>, accesată la data de 22.01.2020

⁷ Regulamentul General privind Protecția Datelor - Regulamentul (UE) 2016/679- RGPD, disponibil la adresa de internet publică, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/PDF/?uri=CELEX:32016R0679&from=EL>, cu ultima accesare la data de 24.01.2020.

⁸ Informație publică, disponibilă pe pagina de internet https://www.dataprotection.ro/?page=Objective_RGPD&lang=ro, accesat la data de 20.01.2020

3.1.Exemple de sancțiuni contravenționale aplicate de A.N.S.P.D.C.P.în cadrul RGPD- perioada 2019-prezent

Cazul nr.1.

“Autoritatea Națională de Supraveghere a finalizat în data de 07.11.2019 o investigație la operatorul X și a constatat că acesta a încălcat prevederile art. 32 alin. (4) coroborat cu art. 32 alin. (1) și alin. (2) din Regulamentul General privind Protecția Datelor. Investigația a fost efectuată ca urmare a notificării autorității de supraveghere de către XY din data de 13.09.2019 cu privire la încălcarea securității datelor cu caracter personal.

Operatorul X a fost sancționat contravențional cu amendă în cuantum de 95.194 lei, echivalentul a 20.000 EURO.

Sancțiunea a fost aplicată operatorului ca urmare a faptului că acesta nu a implementat măsuri tehnice și organizatorice adecvate pentru a se asigura că orice persoană fizică care acționează sub autoritatea acestuia și care are acces la date cu caracter personal, nu le prelucreează decât la cererea sa.

Corelat cu acest aspect, operatorul nu a luat nici măsuri adecvate pentru a asigura un nivel de securitate corespunzător riscului generat de divulgarea neautorizată sau accesul neautorizat la datele cu caracter personal transmise, stocate sau prelucrate într-un alt mod.

Această situație a condus la accesarea neautorizată, de către un angajat propriu, a aplicației de rezervări și fotografierea unei liste conținând datele cu caracter personal a 22 pasageri/clienti T. și la divulgarea neautorizată în mediul on-line a acestei liste.⁹

Cazul nr. 2.

“Autoritatea Națională de Supraveghere a finalizat în data de 04.11.2019 o investigație la X– Sucursala București, ca urmare a unei sesizări, constatând faptul că operatorul a încălcat prevederile art. 25 alin. (1) coroborat cu art. 5 alin. 1 lit. f) din RGPD, ceea ce a condus la aplicarea unei amenzi contravenționale în cuantum de 80.000 euro.

În acest sens, operatorul nu a asigurat respectarea principiului protecției datelor începând cu momentul conceperii și cel al protecției implicite a datelor (privacy by design și privacy by default), întrucât nu a procedat la adoptarea de măsuri tehnice și organizatorice corespunzătoare, privind integrarea de garanții adecvate în sistemul automatizat de prelucrare a datelor în cadrul procesului de decontare al tranzacțiilor cu cardul, fiind afectat un număr de 225.525 de clienți ale căror operațiuni de plată au fost dublate în perioada 8-10.10.2018, raportat și la prevederile art. 32 alin. (1) lit. d) din RGPD.

În acest context, precizăm că art 25 alin. (1) din RGPD prevede următoarele:

”Având în vedere stadiul actual al tehnologiei, costurile implementării, și natura, domeniul de aplicare, contextul și scopurile prelucrării, precum și riscurile cu grade diferite de probabilitate și gravitate pentru drepturile și libertățile persoanelor fizice pe care le prezintă prelucrarea, operatorul, atât în momentul stabilirii mijloacelor de prelucrare, cât și în cel al prelucrării în sine, pune în aplicare măsuri tehnice și organizatorice adecvate, cum ar fi pseudonimizarea, care sunt destinate să pună în aplicare în mod eficient principiile de protecție a datelor, precum reducerea la minimum a datelor,

⁹ Informație publică, disponibilă pe pagina de internet https://www.dataprotection.ro/?page=Sanctiune_CN_TAROM&lang=ro, 18.01.2020.

și să integreze garanțiile necesare în cadrul prelucrării, pentru a îndeplini cerințele prezentului regulament și a proteja drepturile persoanelor vizate.”

De asemenea, art. 5 alin. (1) lit. f) din RGPD stabilește unul dintre principiile de prelucrare a datelor și anume faptul că datele trebuie ”prelucrate într-un mod care asigură securitatea adecvată a datelor cu caracter personal, inclusiv protecția împotriva prelucrării neautorizate sau ilegale și împotriva pierderii, a distrugerii sau a deteriorării accidentale, prin luarea de măsuri tehnice sau organizatorice corespunzătoare (“integritate și confidențialitate”).”

Totodată, potrivit art. 32 alin. (1) lit. d) din RGPD, printre măsurile tehnice și organizatorice adecvate pe care operatorul trebuie să le ia în vederea asigurării unui nivel de securitate corespunzător riscului, se numără și cea privind existența unui proces pentru testarea, evaluarea și aprecierea periodice ale eficacității măsurilor tehnice și organizatorice pentru a garanta securitatea prelucrării”.¹⁰

Cazul nr.3.

„Autoritatea Națională de Supraveghere a finalizat pe data de 15.10.2019 o investigație la operatorul X și a constatat încălcarea prevederilor art. 13 alin. (1) lit. q) din Legea nr. 506/2004, coroborat cu art. 13 alin. (5) din Legea nr. 506/2004 și cu art. 8 din O.G. 2/2001.

Operatorul X a fost sancționat contravențional cu *amendă în cuantum de 10.000 lei*.

Sancțiunea a fost aplicată întrucât operatorul nu a luat în considerare opțiunea unui petent de a nu mai primi mesaje cu promoții, concursuri și orice alte mesaje în afara celor ce privesc costurile și securitatea convorbirilor, opțiune adusă la cunoștința operatorului.

Deși ulterior solicitării sale i s-a confirmat dezabonarea de la comunicările comerciale trimise de operator, acesta a primit pe adresa sa de poștă electronică un alt mesaj nesolicitat din partea X, încălcându-se astfel dispozițiile art. 12 alin. (1) din Legea nr. 506/2004 referitoare la comunicările nesolicitate.

În acest context, s-a recomandat societății să respecte solicitarea petentului de a nu mai primi mesaje cu promoții, concursuri și orice alte mesaje în afara celor ce privesc costurile și securitatea convorbirilor. Totodată, s-a recomandat operatorului luarea măsurilor necesare respectării prevederilor art. 12 din Legea nr. 506/2004, în vederea transmiterii de mesaje comerciale prin mijloace de comunicare electronică numai cu consimțământul expres prealabil al destinatarilor”.¹¹

Cazul nr. 4.

”Autoritatea Națională de Supraveghere a finalizat în data de 18.11.2019 o investigație la operatorul X constatând următoarele: încălcarea dispozițiilor art. 12 alin. (3) și (4) și art. 15 din Regulamentul General privind Protecția Datelor și încălcarea art. 5 alin. (1) lit. f) și art. 32 alin. (1) lit b) din Regulamentul (UE) 679/2016.

Operatorul X a fost sancționat cu *avertisment* pentru încălcarea prevederile art. 15 și art. 12 alin. (3) și (4) din Regulamentul (UE) 679/2016 și cu *amendă în cuantum de*

¹⁰ Informație publică, disponibilă la adresa https://www.dataprotection.ro/?page=Amenda_ING_RGPD&lang=ro, accesat la data de 16.01.2020.

¹¹ Informație publică, disponibilă la adresa https://www.dataprotection.ro/?page=O_noua_amenda_in_baza_Legii_506/_2004_Vodafone&lang=ro, data accesării 24.01.2020.

11.932,25 lei, echivalentul sumei de 2500 EURO pentru încălcarea art. 5 alin. (1) lit. f) și art. 32 alin. (1) lit. b) din Regulamentul (UE) 679/2016.

Sanțiunile au fost aplicate ca urmare a unei plângeri prin care se reclama faptul că X a refuzat soluționarea unei cereri de exercitare a dreptului de acces prevăzut de art. 15 din Regulamentul General privind Protecția Datelor, precum și faptul că acesta a dezvăluit date cu caracter personal fără acordul persoanei vizate.

În cadrul investigației, operatorul X nu a putut face dovada soluționării cererii de exercitare a dreptului de acces în termenul prevăzut de art. 12 alin. (3) din Regulamentul (UE) 2016/679.

De asemenea, s-a constatat că datele cu caracter personal colectate prin intermediul fișei de cazare nu au fost prelucrate într-un mod care să asigure securitatea lor, prin luarea de măsuri tehnice sau organizatorice corespunzătoare, pentru a se putea evita orice dezvăluire neautorizată încălcându-se prevederile art. 5 alin. (1) lit. f), ale art. 32 alin. (1) lit. b) și ale art. 32 alin. (2) din Regulamentul (UE) 2016/679,

Totodată, operatorului i s-a aplicat și o măsură corectivă care a constat în întocmirea și implementarea unei proceduri interne privind protecția datelor cu caracter personal ale beneficiarilor serviciilor de cazare, prin raportare la prevederile art. 32 din Regulamentul (UE) 2016/679¹².

Cazul nr. 5.

Autoritatea Națională de Supraveghere a finalizat o investigație la operatorul X Sucursala București, constatând încălcarea dispozițiilor art. 12 alin. (3) din Regulamentul General privind Protecția Datelor.

Operatorul X a fost sancționat contravențional cu amendă în cuantum de 9508 lei, echivalentul sumei de 2000 EURO.

Investigația s-a demarat ca urmare a unor plângeri prin care se reclama faptul că operatorul nu a răspuns petentului în termenul prevăzut de art. 12 alin. (3) din Regulamentul General privind Protecția Datelor, deși acesta solicitase ștergerea anumitor date personale raportate în sistemul de evidență al Biroului de Credit.

În conformitate cu art. 12 alin. (3) din Regulamentul General privind Protecția Datelor, operatorul are obligația de a răspunde cererilor persoanelor vizate fără întârzieri nejustificate și cel târziu în termen de o lună de la primirea cererii.

De asemenea, operatorului X i s-a aplicat și o măsură corectivă care a constat în adoptarea de măsuri, la nivelul societății, cu privire la soluționarea cererilor persoanelor vizate, astfel încât să fie respectate, în toate cazurile, prevederile art. 12 din Regulamentul (UE) 2016/679.¹³

Cazul nr. 6.

Autoritatea Națională de Supraveghere a finalizat în data de 29.11.2019 o investigație la o Asociație de Proprietari și a constatat încălcarea anumitor dispoziții din Regulamentul General privind Protecția Datelor.

Asociația de Proprietari a fost sancționată astfel:

---

¹² Informație publică, disponibilă online la adresa https://www.dataprotection.ro/?page=alta_sanctiune_Royal_President&lang=ro, accesat la data de 23.01.2020.

¹³ Informație publică, disponibilă online https://www.dataprotection.ro/?page=Amenda_pentru_inalcarea_RGPD&lang=ro, accesata la data de 10.01.2020.

- pentru contravenția constatată potrivit art. 12 din Legea nr. 190/2018, prin raportare la dispozițiile enumerate la art. 83 alin. (5) lit. a) din RGPD - amendă în cuantum de 2389,05 lei, echivalentul a 500 euro;
- pentru contravenția constatată potrivit art. 12 din Legea nr. 190/2018, prin raportare la dispozițiile enumerate la art. 83 alin. (5) lit. b) din RGPD – avertisment;
- pentru contravenția constatată potrivit art. 12 din Legea nr. 190/2018, prin raportare la dispozițiile enumerate la art. 83 alin. (4) lit. a) din RGPD – avertisment.

Sanțiunile au fost aplicate ca urmare a unei plângeri prin care petentul a reclamat accesarea, utilizarea și dezvăluirea către diverse persoane, fără teme legal, a unor imagini cu persoana sa, provenite din sistemul de supraveghere video al Asociației de Proprietari.

În urma investigației s-a constatat că Asociația de Proprietari nu a adoptat suficiente măsuri de securitate, tehnice și organizatorice, adecvate pentru protejarea datelor personale colectate prin intermediul sistemului de supraveghere video.

Totodată, Asociației de Proprietari i s-au aplicat și următoarele măsuri corective:

- măsura corectivă de a asigura conformitatea cu RGPD a operațiunilor de prelucrare efectuate prin intermediul sistemului de supraveghere video în sensul informării persoanelor vizate conform *art. 12 și 13 din RGPD*, inclusiv prin postarea unor avertizări și note de informare în apropierea locurilor unde sunt montate camerele video, în termen de 10 zile lucrătoare de la data comunicării prezentului proces-verbal (art. 58 alin. (2) lit. d) din RGPD);
- măsura corectivă de a asigura conformitatea cu RGPD a operațiunilor de prelucrare prin *adoptarea unor măsuri de securitate, tehnice și organizatorice, adecvate* pentru protejarea datelor personale colectate prin intermediul sistemului de supraveghere video, inclusiv sub aspectul integrării principiilor de protecție a datelor (cum ar fi cel al stocării limitate a înregistrărilor), al stabilirii unui număr limitat de persoane care să aibă acces la acest sistem, al drepturilor ce pot fi alocate fiecăreia dintre acestea, al prevederii unor instrucțiuni clare de prelucrare pentru persoanele care prelucrează date sub autoritatea asociației, astfel încât să se evite accesarea, diseminarea sau prelucrarea în alt mod neautorizat a datelor personale prelucrate prin intermediul acestui sistem, conform art. 25 și art. 32 din RGPD, în termen de 30 zile de la data comunicării prezentului proces-verbal (art. 58 alin. (2) lit. d) din RGPD).¹⁴

Cazul nr.7.

Autoritatea Națională de Supraveghere a finalizat în data de 25.11.2019 o investigație la operatorul X, constatând următoarele:

- încălcarea dispozițiilor art. 32 alin. (1) lit. b) și art. 32 alin. (2) din Regulamentul General privind Protecția Datelor;
- încălcarea art. 5 alin. (1) lit. d) din Regulamentul (UE) 679/2016.

Operatorul X a fost sancționat cu avertisment pentru încălcarea prevederilor art. 32 alin. (1) lit. b) și art. 32 alin. (2) din Regulamentul (UE) 679/2016 și cu *amendă în cuantum de 9,544.40 lei, echivalentul sumei de 2000 EURO* pentru încălcarea art. 5 alin. (1) lit. d) din Regulamentul (UE) 679/2016.

¹⁴ Informație publică, disponibilă la adresa https://www.dataprotection.ro/?page=Amenda_asociatie_proprietari&lang=ro, data accesării 10.01.2020.

Sancțiunile au fost aplicate ca urmare a unei plângeri prin care se reclama faptul că petentul primește la adresa sa de domiciliu facturi adresate unei alte persoane, client al operatorului, precum și faptul că a semnalat operatorului această situație, dar nu a primit răspuns.

În cadrul investigației X nu a putut face dovada exactității datelor prelucrate, fapt ce a condus la încălcarea principiului de bază pentru prelucrarea datelor prevăzut de art. 5 alin. (1) lit. d) din RGPD.

De asemenea, s-a constatat că operatorul nu a luat măsuri tehnice și organizatorice adecvate în vederea asigurării confidențialității datelor cu caracter personal, fapt care a condus la dezvăluirea datelor cu caracter personal ale unui client al operatorului prin expedierea pe adresa petentului a unor facturi emise pe numele clientului respectiv”.¹⁵

Cazul nr. 8.

“Autoritatea Națională de Supraveghere, în exercitarea atribuțiilor sale de investigare, a sancționat operatorului X, pe data de 26.11.2019 cu *amendă în cuantum de 14329,5 lei, echivalentul sumei de 3000 EURO*.

Sancțiunea a fost aplicată operatorului pentru fapta prevăzută de art. 83 alin. (5) din Regulamentul (UE) 679/2016, raportat la art. 58 alin. (1) lit. a) și lit. e) și coroborat cu art. 8 din O.G. nr. 2/2001.

Astfel, X nu a furnizat informațiile solicitate de Autoritatea Națională de Supraveghere, încălcându-se astfel prevederile art. 58 alin. (1) lit. a) și lit. e) din Regulamentul (UE) nr. 679/2016.

Prin urmare, s-a aplicat operatorului *sancțiunea avertismentului* și a fost dispusă *măsura corectivă* constând în obligarea operatorului de a transmite către Autoritate, în scris, toate informațiile solicitate, în termen de 10 zile calendaristice de la comunicarea procesului-verbal.

Ulterior s-a constatat că operatorul X nu a dus la îndeplinire măsura corectivă dispusă și s-a luat măsura amendării acestuia.

Totodată, s-a dispus și măsura corectivă de a transmite către Autoritate, în scris, toate informațiile solicitate, în termen de 5 zile calendaristice de la comunicarea procesului-verbal.

Cazul nr. 9.

“Autoritatea Națională de Supraveghere, în exercitarea competențelor sale de investigare, a sancționat pe data de 02.12.2019 operatorul X cu *amendă în cuantum de 9555,4 lei, echivalentul sumei de 2000 EURO*, pentru fapta prevăzută de art. 83 alin. (5) și (6) din Regulamentul (UE) 679/2016, raportat la art. 58 alin. (1) lit. a) și lit. e) și coroborat cu art. 8 din O.G. nr. 2/2001.

Astfel, X nu a furnizat informațiile solicitate de Autoritatea Națională de Supraveghere, încălcând prevederile art. 58 alin. (1) lit. a) și lit. e) din Regulamentul (UE) nr. 679/2016.

A fost aplicată sancțiunea *avertismentului* și a fost dispusă măsura corectivă constând în obligarea operatorului de a transmite către Autoritate, în scris, toate

---

¹⁵ Informație publică, disponibilă online la adresa <https://www.dataprotection.ro/?page=O-noua-amenda- Pentru-incalcarea-RGPD-comunicat-decembrie&lang=ro>, accesat la data de 08.01.2020.

informațiile solicitate în termen de 10 zile calendaristice de la comunicarea procesului-verbal.

Întrucât operatorul nu a dat curs măsurii corective dispuse, acesta a fost amendat și, în același timp, s-a dispus măsura corectivă de a transmite în scris către Autoritatea Națională de Supraveghere toate informațiile solicitate anterior, ce privesc conformitatea operațiunilor de prelucrare efectuate în calitate de operator de date, în termen de 5 zile de la comunicarea procesului-verbal.¹⁶

4. Concluzii

În prezentul studiu, am încercat să prezint informații despre contravenție și sancțiunile contravenționale dintr-un domeniu foarte actual și de noutate, anume, derivate din încălcarea Regulamentului General privind Protecția Datelor, folosindu-mă de legislație, internet, dar și de cursuri de drept administrativ.

Am analizat pentru început ce presupune contravenția ca mai apoi să prezint cazuri reale în care amenda contravențională a fost aplicată.

În urma analizei efectuate, am constatat că în România, în perioada 25 mai 2018-prezent au fost date mai multe amenzi în cadrul GDPR, iar lista acestora se extinde, Autoritatea de supraveghere vrea, așa cum reiese din informațiile publice, să clădească o adevărată cultură a protecției datelor personale.

În situațiile prezentate de mine în lucrare, amenzile aplicate operatorilor au fost destul de mari și nu a fost aplicată doar sancțiunea avertismentului.

În concluzie, nimeni nu este mai presus de lege și orice încălcare a legii, de către oricine, oricât de mică este, atrage aplicarea de sancțiuni.

Referințe

- Elena Emilia Ștefan, Manual de drept administrativ partea a II-a, caiet de seminar, editura Universul Juridic, București, 2015.
- Ordonanța de Guvern nr.2/2001 privind regimul juridic al contravențiilor, publicată în Monitorul Oficial nr.410 din 25 iulie 2001 cu modificările și completările ulterioare.
- Regulamentul General privind Protecția Datelor - Regulamentul (UE) 2016/679,
- <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/PDF/?uri=CELEX:32016R0679&from=EL>, cu ultima accesare la data de 24.01.2020.
- www.dataprotection.ro, cu ultima accesare la data de 24.01.2020.

---

¹⁶Informație publică, disponibilă online la adresa https://www.dataprotection.ro/?page=Noi_amenzi_in_aplicarea_RGPD&lang=ro, cu data accesării 05.01.2020.

FEMEILE ÎN STRUCTURILE DE CONDUCERE ALE AUTORITĂȚILOR PUBLICE

Lavinia PUIU*

Abstract

Am ales această temă deoarece, în ultimii ani, s-a observat faptul că femeile sunt implicate din ce în ce mai mult în structurile de conducere ale autorităților publice, nu numai în ceea ce privește țara noastră dar și pe plan internațional.

Prin urmare, plecând de la curiozitatea personală de a analiza această temă, prin prezenta lucrare, așa cum va reieși din documentarea subiectului, se dorește a se prezenta în ce măsură, principiul constituțional al egalității de șanse este cu adevărat respectat, atât pentru femei cât și pentru bărbați, pentru a beneficia de un tratament egal și șanse egale la aderarea unor funcții importante în stat, funcții care în trecut erau foarte greu de îndeplinit, precum acelea de prim-ministru, șef de stat dar nu numai.

În acest sens, pe lângă partea teoretică a lucrării, am optat să prezint și un studiu de caz care are în vedere o selecție a femeilor implicate în vârfurile administrației publice din diferite zone ale administrației publice, atât la nivel național cât și european. Studiul de caz are în vedere o selecție aleatorie a celor mai interesante cazuri de femei lider, atât pe plan național cât și din dreptul comparat.

În finalul lucrării se vor regăsi concluziile la care am ajuns, în urma documentării acestui subiect.

Cuvinte cheie: *autoritate publică, leadership, lege, egalitate de șanse, nediscriminare.*

1. Introducere

În prezenta lucrare se va analiza în ce măsură femeile sunt implicate în structurile de conducere ale autorităților publice. În acest sens, studiul se va concentra pe tot ceea ce înseamnă ocuparea unei funcții de conducere (funcție de demnitate publică sau funcție publică) în administrația publică și nu în administrația privată, unde accesul la piața muncii se pune în alte coordonate, cel puțin temporal și, astfel cum normele europene o dictează, temporar.

Prin urmare, ca structură, lucrarea va prezenta câteva noțiuni teoretice relevante, va analiza succint principiul egalității de șanse, pentru ca apoi, partea centrală a lucrării să fie concentrată pe studiul de caz.

---

* Studentă, Facultatea de Relații Internaționale și Administrație (e-mail:lavinia.dallav@gmail.com). Acest studiu a fost coordonat de lector univ.dr. Elena Ștefan (e-mail:stefanelena@gmail.com).

Cu privire la partea teoretică a lucrării, aceasta este documentată din cursuri de drept administrativ împletite cu documentare informatică pentru legislație sau alte informații iar referitor la studiul de caz, studiul de caz, documentarea pe care am efectuat-o este exclusiv informatică, fiind prezentate informații diverse. Obiectivul principal al lucrării presupune să analizăm în ce măsură este respectat principiul egalității de șanse cu privire la accesarea în cele mai importante funcții în stat, precum: șef de stat, prim-ministru dar și altele.

2. Conținutul lucrării

2.1. Egalitatea de șanse între femei și bărbați

Așa cum lesne se poate observa, societatea în care trăim este în continuă schimbare. Legislația rămâne în urma prevederilor legislative, oricât de bune ar fi acestea. De aceea, este imperativ necesar ca oamenii să se adapteze acestor schimbări, să fie deschiși noului, precum exploziei informatice care a pătruns în toate domeniile. Însă, la nivel statal, nu este suficient să avem acces numai la resurse, ci o țară, o organizație, o autoritate publică este condusă de oameni. Prin urmare este nevoie de lideri în toate domeniile.

Apreciem că leadership-ul este necesar în cadrul autorităților publice, deoarece un conducător este un exemplu personal pentru toți subordonații dar și pentru opinia publică. Ori altfel spus, în tradiția populară românească, există proverbul - „omul potrivit la locul potrivit”. Așa cum se afirmă în doctrină, se poate arăta că leadershipul, ca și concept, este caracterizat de următoarele trăsături¹:

- “Este un proces de influență intenționată.
- Este un fenomen de grup – întrucât nu s-ar putea vorbi despre leadership fără existența unui grup de „adepti” ai liderului.
- Este un fenomen orientat spre obiective – mai precis, activitatea liderului are în spate un set de obiective care trebuie atinse de „adepti”.
- Este un proces mai degrabă inspirațional, non-material – punând accent pe latura informală a relațiilor interpersonale”.

Având în vedere că aceste caracteristici reprezintă un demers comun, pentru acordarea egalității de șanse între femei și bărbați, Uniunea Europeană a căutat legiferarea în diverse domenii pentru realizarea unui balans pentru acest drept fundamental.

În aceeași idee de dezvoltare durabilă, la nivel mondial s-a înființat un corp de control care se ocupă de chiar ”indicatorii internaționali ai birocrăției (WWBI)²”, corp aflat sub supravegherea Băncii Mondiale³, fiind definit de aceștia ca “un nou set de date privind ocuparea forței de muncă și salariile din sectorul public, care ar putea veni în ajutorul cercetătorilor și practicienilor dezvoltării, dar și să înțeleagă mai bine dimensiunile personalului capacității de stat, amprenta sectorului public pe piața generală

¹ Leadership în administrația publică. Suport curs, Finanțat prin Programul Operațional Dezvoltarea Capacității Administrative din Fondul Social European în perioada 27.09.2013 - 27.11.2014, disponibil online la adresa <https://www.scribd.com/document/336054028/Suport-curs-leadership-in-administratia-publica-pdf>, cu ultima accesare la data de 26.03.2020

² Informație publică, preluată de pe pagina de internet <https://datacatalog.worldbank.org/dataset/worldwide-bureaucracy-indicators>, accesată la data 23.03.2020.

³ Organizațiile care alcătuiesc Grupul Băncii Mondiale sunt deținute de guvernele națiunilor membre, care au puterea de decizie finală în cadrul organizațiilor cu privire la toate problemele, inclusiv probleme de politică, financiare sau de membru.

a muncii și implicațiile fiscale ale facturii salariale guvernamentale”. Printre lucrările principale, „s-a încercat realizarea egalității de șanse pe mai multe planuri⁴, precum și remunerarea egală pentru o muncă de valoare egală, ca unul din principiile fundamentale ale Uniunii Europene”.

Potrivit Tratatului U.E, egalitatea de șanse între femei și bărbați reprezintă una dintre cele cinci valori care stau la baza Uniunii Europene (U.E.)⁵. Acest principiu este înscris în Tratatul de la Roma din 1957, făcând obiectul unei directive în 1975, care interzice orice discriminare referitoare la toate aspectele privind remunerarea femeilor și a bărbaților pentru aceeași muncă prestată sau pentru o muncă de aceeași valoare.

În Constituția României, principiul egalității de șanse este prevăzut în art. 16⁶ intitulat “*egalitatea în drepturi*”- Alineat (3) cu următorul conținut: „*Funcțiile și demnitățile publice, civile sau militare, pot fi ocupate, în condițiile legii, de persoanele care au cetățenia română și domiciliul în țară. Statul român garantează egalitatea de șanse între femei și bărbați pentru ocuparea acestor funcții și demnități*”.

De asemenea, menționăm faptul că Legea fundamentală care este Constituția României, dedică Titlul III, intitulat *Autoritățile publice*, enumerării autorităților publice din țara noastră precum- Parlamentul, Președintele României, Guvernul, Administrația publică centrală de specialitate, administrația publică locală, Autoritatea judecătorească⁷ iar cel mai important articol constituțional cu privire la autoritățile publice este art. 52 intitulat *dreptul persoanei vătămate de o autoritate publică*. În țara noastră autoritatea publică care veghează la respectarea și aplicarea principiului nediscriminării este Consiliul Național de Combatere a Discriminării⁸.

Situația statistică cheie în Europa privind egalitatea între femei și bărbați la locul de muncă, în funcție de rata de ocupare și durata medie de lucru fiind reprezentată în tabelul de mai jos⁹:

⁴ Informație publică, preluată de pe pagina de internet https://www.fonduri-ue.ro/images/files/documente-relevante/orientari_beneficiari/Ghid.egalitate.sanse.1.pdf, accesată la data de 23.03.2020.

⁵ Potrivit art. 2 din Tratatul UE, aceasta „se întemeiază pe valorile respectării demnității umane, libertății, democrației, egalității, statului de drept, precum și pe respectarea drepturilor omului, inclusiv a drepturilor persoanelor care aparțin minorităților. Aceste valori sunt comune statelor membre într-o societate caracterizată prin pluralism, nediscriminare, toleranță, justiție, solidaritate și egalitate între femei și bărbați”.- https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:2bf140bf-a3f8-4ab2-b506-fd71826e6da6.0001.02/DOC_1&format=PDF

⁶ Art. 16 Constituția României

“Alineat (1) Cetățenii sunt egali în fața legii și a autorităților publice, fără privilegiu și fără discriminări.

Alineat (2) Nimeni nu este mai presus de lege.

Alineat (3) Funcțiile și demnitățile publice, civile sau militare, pot fi ocupate, în condițiile legii, de persoanele care au cetățenia română și domiciliul în țară. Statul român garantează egalitatea de șanse între femei și bărbați pentru ocuparea acestor funcții și demnități.

Alineat (4) În condițiile aderării la Uniunea Europeană, cetățenii Uniunii care îndeplinesc cerințele legii organice au dreptul de a alege și de a fi aleși în autoritățile administrației publice locale.

⁷ Pentru mai multe detalii despre autoritățile administrației publice, a se vedea lucrarea: Elena Ștefan, Manual de drept administrativ. Partea I, Caiet de seminar, ediția a IV-a, revizuită, completată și actualizată, Editura Universul Juridic, București, 2019, pag.28-32 și lucrarea : Elena Ștefan, Drept administrativ Partea I, Curs universitar, ediția a III-a, revizuită, completată și actualizată, Editura Universul Juridic, București, 2019, pag.19-23 .

⁸ Informație publică, preluată de pe pagina de internet <https://cncd.ro/home>, accesată la data de 23.03.2020.

⁹ Informație publică, preluată de pe pagina de internet <https://ec.europa.eu/social/BlobServlet?langId=ro&docId=1920&>, ultima accesare la data 20.03.2020.

	Femei	Bărbați
Rata de ocupare a forței de muncă (%)	58,3	72,5
Cota de lucrători cu fracțiune de normă (%)	31,2	7,7
Durata medie alocată săptămânal pentru activitățile salariate (inclusiv perioada de deplasare) – în ore **	38,1	45,5
Cota angajaților din sectoarele „Administrație publică, învățământ, sănătate și asistență socială și alte activități desfășurate în folosul comunității”	40,5	18,1

3. Studiu de caz

În prezenta secțiune voi prezenta, selectiv, câteva dintre cele mai interesante personalități feminine aflate la conducerea autorităților publice din cadrul Uniunii Europene, respectiv a autorităților publice naționale. Sursele tuturor informațiilor, pe care le-am documentat, se vor regăsi la notele de subsol.

3.1. Personalități din țara noastră din perioada interbelică

În trecut, cu privire la țara noastră, printre personalități -femei- care s-au remarcat, putem menționa pe:

- **Regina Maria a României**¹⁰ “născută *Marie Alexandra Victoria de Saxa-Coburg și Gotha*—a fost nepoată de pe urma fratelui Reginei Victoria a Marii Britanii și nepoată de pe urma Țarului Alexandru al II-lea al Rusiei. Regina Maria a domnit asupra României împreună cu Ferdinand I în perioada 1914-1927. Regina Maria a fost o puternică susținătoare a recuperării provinciilor românești de sub dominația austro-ungară, motiv pentru care a susținut alianța României cu Antanta în Primul Război Mondial. De aici a reușit să arate puterea de influență în deciziile lui Ferdinand, al cărui sfătuitor a fost.

Regina Maria participă activ în Primul Război Mondial, fiind chiar membru onorific al Regimentului 4 Roșiori și căpătându-și supranumirea ”Regina soldat”. Aceasta a militat pentru recunoașterea României pe plan regional, în urma Primului Război Mondial și fiind cea care a participat activ, împreună cu I.C. Brătianu, la demersurile pentru pledarea României la Conferința de Pace de la Paris.

La 1 decembrie 1918, reușește Marea Unire a României prin eforturi comune cu verii săi Regele George al V-lea al Marii Britanii și ale Țarului Nicolae al II-lea al Rusiei, dar și datorită întreprinderilor cu președintele SUA Woodrow Wilson și prim-ministrul Franței Georges Clemenceau.

Demersurile sale nu s-au lăsat nevăzute, în 1926, aceasta atigând apogeul recunoașterii sale, dar și a României (prin ea) la nivel mondial când a fost invitată în SUA

¹⁰ Informațiile din prezenta secțiune despre Regina Maria a României sunt informații publice și prezentate selectiv de mine, informații care se regăsesc pe pagina de internet: www.familiaregala.ro, cu ultima accesare la data de 20.03.2020.

pentru participarea la o întâlnire cu președintele în funcție, Calvin Coolidge. Viata și personalitatea Reginei Maria a României au fost amplu prezentate publicului larg în filme de lung și scurt metraj, documentare și cărți”.

3.2. Femei - Președinte (șef de stat)

- **Kersti Kaljulaid**¹¹ – “ prima și cea mai tânără femeie președinte în istoria Estoniei din 10 octombrie 2016. Aceasta a provenit din mediul privat, unde a excelat, dar a acoperit și mediul public fiind consilier al Ministrului Economiei Mart Laar din 1999 până în 2002. Din 2002 a condus o companie energetică de stat până în 2004, iar până la alegerile prezidențiale a fost membru al Curții Europene de Auditori” ;
- **Mary Robison**¹² – „ prima femeie președinte a Irlandei, fiind aleasă în anul 1990 până în anul 1997, când renunță la președinție fără a mai candida pentru un alt mandat, în considerarea acceptării mandatului de președinte al Comisiei Națiunilor Unite pentru Apărarea Drepturilor Omului”;
- **Mary McAleese** – „președinte al Irlandei cu două mandate consecutive, primul din 1997 și fiind realesă în 2004, servind funcția până în 2011”;
- **Atifete Jahjaga**¹³ – „prima femeie președinte al Kosovo, în perioada 2011-2016”;
- **Doris Leuthard**¹⁴ - „președinte al Elveției în anul 2010, dar și în perioada 1 ianuarie 2017 – 31 decembrie 2017”;
- **Eveline Widmer-Schlumpf**¹⁵ – „,președinte al Elveției în anul 2012 și vice-președinte în anul 2011”;
- **Marie-Louise Coleiro Preca**¹⁶ – a fost „al nouălea președinte al Maltei, în perioada 2014-2019”;
- **Dalia Grybauskaitė**¹⁷ – „președinte al Lituaniei supranumită și ”Doamna de fier a Lituaniei” (care a câștigat două mandate cu peste 50% din numărul de votanți prezenți la urnele de voturi, primul în 2009, ulterior în 2014)”;

---

¹¹ Informațiile despre Kirstie Kaljulaid sunt informații publice care se regăsesc pe pagina de internet: <https://www.president.ee/en/president/biography/index.html> și accesate de mine ultima oară la data 20.03.2020.

¹² Informațiile despre Mary Robison sunt informații publice care se regăsesc pe pagina de internet: <https://www.britannica.com/biography/Mary-Robinson>, și accesate de mine ultima oară la data 20.03.2020

¹³ Informațiile despre Mary McAleese sunt informații publice care se regăsesc pe pagina de internet: <https://www.britannica.com/biography/Mary-McAleese> și accesate de mine ultima oară la data 20.03.2020

¹⁴ Informațiile despre Doris Leuthard sunt informații publice care se regăsesc pe pagina de internet: <http://www.councilwomenworldleaders.org/doris-leuthard.html> și accesate de mine ultima oară la data 20.03.2020

¹⁵ Informațiile despre Eveline Widmer-Schlumpf sunt informații publice care se regăsesc pe pagina de internet: <http://www.councilwomenworldleaders.org/eveline-widmer-schlumpf.html> și accesate de mine ultima oară la data 20.03.2020

¹⁶ Informațiile Marie-Louise Coleiro Preca sunt informații publice care se regăsesc pe pagina de internet: <https://www.marielouisecoleiropreca.com/> cu ultima accesare la data 20.03.2020.

¹⁷ Informațiile despre Dalia Grybauskaitė sunt informații publice care se regăsesc pe pagina de internet: <https://www.britannica.com/biography/Dalia-Grybauskaitė> cu ultima accesare la data 20.03.2020.

- **Kolinda Grabar- Kitarović¹⁸** – „a fost al patrulea președinte al Croației și prima femeie președinte al acesteia, în perioada 2015 – 2019 (pierzând al doilea mandat), anterior ocupând funcția de ministru de externe în perioada 2005-2008, ulterior ambasador al Croației în SUA până în 2011, când preia vice -secretariatul NATO pentru Diplomatie Publică”.

3.3. Femei prim-ministru

Angela Merkel¹⁹ - din anul 2005 în funcția de Cancelar al Germaniei.

„Angela Merkel este născută în 17 iulie 1954. Angela Merkel s-a evidențiat prin calități de lider, fiind prima femeie la conducerea unui partid politic german (aprilie 2000), ulterior intrării sale în domeniu, deși a finalizat studiile de fizică, în care și-a realizat și lucrarea de doctorat pe chimie cuantică în 1986.

În anul 1990, Angela Merkel a intrat în primul partid democrat după căderea zidului Berlinului din noiembrie 1989. Astfel, așa cum se arată în presa vremii, Angela Merkel s-a alăturat în 1990 Partidului Democrat (*Demokratischer Aufbruch* devenit *Christlich Demokratische Union Deutschlands* sau CDU ulterior unificării de la sfârșitul lui 1990), ca prim partid ales după căderea comunismului și reunificarea Germaniei Federale și unde avea calitatea de purtător de cuvânt.

În considerarea ideologiilor și mentalității discriminatorii de la acea vreme, deși conducea partidul, în 2001, a pierdut alegerile pentru Cancelar al Germaniei în fața lui Gerhard Schröder și a prezentat o noua candidatură în 2005, pe care aceasta a și câștigat-o la alegeri. De la alegerea acesteia în funcția de cancelar a continuat să mențină funcția prin realegere (2009, 2013, 2017) până în prezent.

Aceasta a ocupat funcția de lider principal al G7 (*Group of 7*) din 2014 și anterior din 2011 până în 2012. În 2007, doamna Merkel a fost președinte al Consiliului European și a jucat un rol central în negocierea Tratatului de la Lisabona și a Declarației de la Berlin. Printre prioritățile consistente ale Angelei Merkel s-au numărat: consolidarea relațiilor economice transatlantice, gestionarea crizei financiare la nivel european și internațional. Datorită acestor priorități, Consiliul European o supranumește „decidentul”.

În 2014 a devenit cel mai îndelungat funcționar public în funcția de șef de guvern, dintre șefii de stat din cadrul Uniunii Europene”.

- **Margaret Thatcher²⁰** – „este prima femeie prim-ministru al Marii Britanii, dar și din istoria Europei, supranumită și ”Doamna de fier” pe o perioadă cuprinsă între 1979-1990, cel mai lung mandat din istoria Europei în ultimele două decenii. Thatcher a participat la numeroase reforme ale țării, participând direct la negocierile dificile directe pentru încheierea Războiului Rece”;
- **Theresa May²¹** – „prim-ministru al Marii Britanii în perioada 2016-2019”;

¹⁸.In formațiile despre - Kolinda Grabar- Kitarović se regăsesc pe pagina de internet <https://www.un.org/pga/wp-content/uploads/sites/3/2015/03/biography-KGrabar.pdf>, ultima accesare fiind la data 20.03.2020.

¹⁹ Informațiile despre Angela Merkel prezentate în această secțiune sunt informații publice care se regăsesc la pagina de internet <https://www.britannica.com/biography/Angela-Merkel>, accesată la data de 20.03.2020.

²⁰ Informațiile despre doamna Margaret Thatcher sunt informații publice care se regăsesc pe pagina de internet: <https://www.margaretthatcher.org/essential/biography.asp>, cu ultima accesare la data 20.03.2020.

²¹ Informațiile despre doamna Theresa May sunt informații publice care se regăsesc pe pagina de internet: <https://www.britannica.com/biography/Theresa-May>, cu ultima accesare la data 20.03.2020.

- **Katrín Jakobsdóttir**²² – „prim-ministrul Islandei din anul 2017. Aceasta fost încă din 2003 vicepreședinte al Partidului Mișcării Verzi de Stânga al Islandei pe care din 2013 îl prezidează. Totodată, din 2007 a fost membru al parlamentului. În 2009 a fost numită ministru al educației, științei și culturii precum și ministru al cooperării nordice până în 2013”;
- **Ana Brnabić**²³ – „prima femeie prim-ministru al Serbiei și prima care să dețină o funcție având etnie croată, din iunie 2017. Aceasta a lucrat în numeroase reforme ale administrației publice din Serbia în perioada 2002-2016, an în care a fost numită ministru al administrației publice și locale. Un an mai târziu a fost validată de către președintele Aleksandar Vučić ca prim-ministru al Serbiei”;
- **Sanna Mirella Marin**²⁴ – „cea mai tânără șef de guvern din lume, deține funcția de prim-ministru al Finlandei din 2019. Finlanda, de altfel, este țara care are la conducerea tuturor partidelor din coaliție (5), femei. Mai mult, ca și paritate femei-bărbați, femeile sunt predominante, aflându-se în aceste ministere un număr de 12 femei și 7 bărbați”;
- **Mette Frederiksen**²⁵ – „a doua femeie prim-ministru a Danemarcei, însă cea mai tânără prim-ministru din istoria înregistrată a acestei țări, din 2019. Frederiksen s-a înscris în partidul de tineret social democrat, încă de la vârsta de 15 ani, fiind numită cea mai tânără membră a parlamentului la vârsta de 24 de ani, când a fost numită și purtător de cuvânt pentru cultură, media și egalitate de șanse”.
- **Jadranka Kosor**²⁶ - ”fiind prima femeie prim-ministru al Croației, în perioada 2009-2011”;
- **Iveta Radicová**²⁷ – ”fiind prima femeie prim-ministru a Slovaciei în perioada 2010-2012, anterior prima și singura femeie candidat la președinția Slovaciei, care să intre în al doilea tur al alegerilor în 2009”;
- **Gro Harlem Brundtland**²⁸ - „este una dintre cele mai renumite femei datorită ambiției și ideologiilor arătate încă de la vârsta de 7 ani (1946), când s-a înrolat în Mișcarea Muncii Naționale norvegiane, secția de copii, partid pe care ulterior l-a și condus în perioada 1981-1992.

Este prima și cea mai tânără femeie prim-ministru al Norvegiei, fiind numită în cabinet de trei ori în anii 1981, 1986–1989, precum și 1990–1996. Gro Harlem Brundtland

²² Informațiile despre Katrín Jakobsdóttir sunt informații publice care se regăsesc pe pagina de internet: <https://www.althingi.is/alttext/cv/en/?nfaerslunr=109> cu ultima accesare la data 20.03.2020.

²³ Informațiile sunt informații publice ce se pot regăsi la pagina de internet oficială a doamnei Ana Brnabić: <http://www.belgradeforum.org/speaker/ana-brnabic-prime-minister/> cu ultima accesare la data 20.03.2020.

²⁴ Informațiile despre Sanna Mirella Marin sunt informații publice ale CV-ului acesteia de la <https://www.eduskunta.fi/EN/kansanedustajat/Pages/1297.aspx>, ultima accesare a paginii fiind la data 20.03.2020.

²⁵ Informațiile despre Mette Frederiksen sunt informații publice ce pot fi verificate la pagina de internet http://www.stm.dk/_p_11001.html, cu o ultimă accesare la data 20.03.2020.

²⁶ Informațiile despre Jadranka Kosor sunt informații publice ce pot fi verificate la pagina de internet, <http://www.councilwomenworldleaders.org>, cu o ultimă accesare la data 20.03.2020.

²⁷ Informațiile despre Iveta Radicová sunt informații publice ce pot fi verificate la pagina de internet, cu o ultimă accesare la data 20.03.2020. <http://www.councilwomenworldleaders.org>

²⁸ Informațiile despre Gro Harlem Brundtland sunt informații publice ce pot fi verificate la pagina de internet <http://www.councilwomenworldleaders.org> cu ultima accesare la data 20.03.2020.

în 1983 era invitată să conducă Comisia de Mediu și Dezvoltare a Națiunilor Unite, care ajunge să poarte denumirea ”Comisia Brundtland”.

Brundtland este văzută ca una dintre cele mai renumite dintre liderii norvegieni, pentru lupta pe care aceasta a dus-o în egalitatea de șanse, pace și justiție. Gro Harlem Brundtland a fost cea care a numit în cabinetul său, 8 femei ministru în toate cele 8 ministere ale cabinetului guvernamental, în perioada 1986-1989. Aceasta a renunțat la cariera politică pentru a putea candida la poziția de director general al Organizației Mondiale de Sănătate, pe care o și ocupă în perioada 1998-2003, în considerarea activității sale în domeniu (de profesie doctor)”;

- **Erna Solberg**²⁹ – ”prim-ministru al Norvegiei, în perioada 2013-2019”;
- **Jóhanna Sigurðardóttir**³⁰ – „prima femeie prim-ministru al Islandei în perioada 2009-2013”;
- **Hanna Suchocka**³¹ - „prima femeie prim-ministru al Poloniei în perioada 1992-1993”;
- **Helle Thorning-Schmidt**³² – ”prima femeie prim-ministru al Danemarcei în perioada 2011-2015. Ulterior, fiind prima femeie la conducerea Children International, în perioada 2016-2019”.
- **Maia Sandu**³³ – „prim-ministrul Moldovei din iunie 2019, însă a fost demisă prin moțiune de cenzură în noiembrie a aceluiași an, în urma asumării răspunderii pentru modificările propuse asupra Legii Procuraturii.

Maia Sandu și-a demonstrat abilitățile și cunoștințele acumulate la Harvard Kennedy School, prin titlul deținut în calitate de consilier al directorului executiv al Băncii Mondiale în perioada 2010-2012, în Statele Unite. Ulterior, Maia Sandu a revenit în țara natală și a fost pe rând ministru al educației al Moldovei în perioada 4 iulie 2012 până 30 iulie 2015, iar în 2016 a candidat la președinția țării, pe care a pierdut-o în fața lui Igor Dodon”.

- **Iulia Timoșenko**³⁴ – „a fost prim-ministru interimar în ianuarie 2005 pentru o perioadă de 11 zile și ulterior confirmată în funcție până în 8 septembrie 2005, când a fost demisă de președintele în funcție Viktor Iușcenko.

Ulterior, a devenit în urma alegerilor parlamentare prim-ministru al Ucrainei, președintele în funcție numind-o și validând-o pentru perioada 2007-2010. În 2010 aceasta și-a întrerupt mandatul pentru a putea candida la președinția Ucrainei. Aceasta a fost arestată într-un caz de corupție în 11 octombrie 2011 până în 22 februarie 2014, când a fost eliberată ca urmare a solicitărilor acutizate ale poporului. În martie 2019, aceasta a candidat din nou la alegerile prezidențiale, pierzând în fața lui Volodimir Zelenski”.

²⁹ Informațiile despre Erna Solberg sunt informații publice ce pot fi verificate la pagina de internet <http://www.councilwomenworldleaders.org> cu ultima accesare la data 20.03.2020.

³⁰ Informațiile despre Jóhanna Sigurðardóttir sunt informații publice ce pot fi verificate la pagina de internet <http://www.councilwomenworldleaders.org> cu ultima accesare la data 20.03.2020.

³¹ Informațiile despre Hanna Suchocka sunt informații publice ce pot fi verificate la pagina de internet <http://www.councilwomenworldleaders.org> cu ultima accesare la data 20.03.2020.

³² Informațiile despre Helle Thorning-Schmidt sunt informații publice ce pot fi verificate la pagina de internet <http://www.councilwomenworldleaders.org/helle-thorning-schmidt.html> cu ultima accesare la data 20.03.2020.

³³ Informațiile despre Maia Sandu sunt informații publice ce pot fi verificate la pagina de internet <https://web.archive.org/web/20190708103552/https://gov.md/ro/content/maia-sandu-prim-ministru> cu ultima accesare la data 20.03.2020.

³⁴ Informațiile despre Iulia Timoșenko sunt informații publice ce pot fi verificate la pagina de internet <http://www.councilwomenworldleaders.org> cu ultima accesare la data 23.03.2020.

- **Vasilica-Viorica Dăncilă**³⁵ – „a făcut parte din Parlamentul European în perioada 2009-2018. Aceasta a fost președinte al Organizației Naționale de Femei a Partidului Social Democrat în perioada 2015-2019. Pe plan european aceasta a fost nominalizată pentru Europarlamentarul Anului 2017, la categoria Drepturile Femeii și Egalitate de Gen.

Viorica Dăncilă a fost prima femeie prim-ministru al României deținând funcția pentru o perioadă scurtă, din 29 ianuarie 2018 până în 4 noiembrie 2019, când a fost demisă prin moțiune de cenzură. Dăncilă a candidat în anul 2019 la președinția României, unde a intrat în al doilea tur, însă pe care l-a pierdut în fața lui Klaus Werner Johannis”.

3.4. Femei în funcții de conducere în cadrul altor autorități publice naționale și europene

- **Ursula von der Leyen**³⁶ - ”de la 1 decembrie 2019 în funcția de președinte al Comisiei Europene. Născută la data de 8 octombrie 1956, Ursula von der Leyen a reușit să-și demonstreze capacitățile de lider în decursul timpului”.

Consider că aceasta și-a arătat aceste aptitudini prin îmbinarea dezvoltării unei vieți sociale încărcate, fiind mamă a 7 copii, economist, doctor în medicină și începându-și cariera diplomatică încă din anul 1990. Această afirmație venind în întâmpinarea faptului că liderul unei organizații este acela care poate face ca organizația să funcționeze, să se adapteze, și să schimbe direcția atunci când este necesar, ceea ce consider că aceasta a făcut cu succes prin cele arătate anterior câștigând majoritatea voturilor din Parlamentul European pentru funcția de președinte al Comisiei Europene.

„Înainte de a-și câștiga titlatura de președinte al Comisiei Europene, aceasta a fost pe rând ministru de stat (*‘Niedersächsischer Landtag’*-2003-2005) în cadrul Parlamentului Saxoniei de Jos, ministru al Afacerilor de familie, Cetățenilor Seniori, Femei și Tineri (*‘Bundesministerium für Familie, Senioren, Frauen und Jugend’* - 2005-2009), ministru al Muncii și Afacerilor Sociale (*‘Bundesministerium für Arbeit und Soziales’* – 2009 - 2013) și ministru al Apărării (*‘Bundesministerium der Verteidigung’*– 2013-2019)”.

- **Laura-Codruța Kövesi**³⁷ – „procuror-șef al Parchetului European din 1 octombrie 2019. Laura-Codruța Kövesi este născută la 17.05.1973, actualmente în funcția de procuror-șef al Parchetului European, aleasă în urma mai multor rânduri de vot în Parlamentul European, pentru un mandat de 7 ani”.
- **Nicoleta Țiņț**³⁸ – „actuala președinte al Consiliului Superior al Magistraturii, numită în funcție cu majoritate, din 19 membri cu drept de vot³⁹, în decembrie

³⁵ Informațiile despre Vasilica-Viorica Dăncilă sunt informații publice ce pot fi verificate la pagina de internet <http://www.cdep.ro/> cu ultima accesare la data 20.03.2020.

³⁶ Informațiile despre doamna Ursula von der Leyen prezentate aici sunt informații publice, preluată de pe paginile de internet https://ec.europa.eu/commission/commissioners/2019-2024/president_en, respectiv https://ec.europa.eu/info/working-methods-von-der-leyen-commission_en accesate la data de 23.03.2020.

³⁷ Informațiile despre Laura-Codruța Kövesi sunt informații publice ce pot fi verificate la pagina de internet <https://www.consilium.europa.eu/media/41019/cv-laura-codruta-kovesi-epo.pdf> cu ultima accesare la data 23.03.2020

³⁸ Informațiile despre Nicoleta Țiņț sunt informații publice ce pot fi verificate la pagina de internet https://www.universuljuridic.ro/wp-content/uploads/2016/09/CV_Nicoleta_Tint.pdf cu ultima accesare la data 20.03.2020.

³⁹ Votul se exprimă în plenul Consiliului Superior al Magistraturii, cu minimum de 15 membrii prezenți. <https://www.csm1909.ro/268/Regulament-de-organizare-%C5%9Fi-func%C5%A3ionare> cu ultima accesare la data 23.03.2020

2019. Aceasta a deținut anterior funcția de președinte al Curții de Apel Brașov încă din 2013, fiind judecător al secției penale până la numirea în această funcție”;

- **Tatiana Toader**⁴⁰ – „actuală vicepreședinte al Consiliului Superior al Magistraturii, numită în funcție prin vot, odată cu președintele, în decembrie 2019.

Împreună cu doamna judecător Țint, Consiliul Superior al Magistraturii va avea pentru anul 2020, pentru prima dată, o conducere exclusiv feminină. Deși anterior președinția a mai fost deținută de femei, vicepreședinția a fost asigurată de bărbați”.

- **Corina Alina Corbu**⁴¹ – „este președinta Înaltei Curți de Casație și Justiție a României, numită de Consiliul Superior al Magistraturii în iulie 2019”;
- **Renate Weber**⁴² – „a fost europarlamentar în perioada 2007 – 2019. Din iunie 2019 asumându-și funcția de Avocat al Poporului, fiind prima femeie care a ocupat această funcție, până în prezent”;
- **Gabriela Firea**⁴³ - „prima femeie primar la conducerea Primăriei Municipiului București, aleasă în anul 2016. Gabriela Firea provine din lumea media unde a reușit să se remarce și să-și câștige notorietatea și astfel reușind să-și câștige alegătorii, inițial ca senator, din anul 2012”.
- **Lia Savonea**⁴⁴ - „președinte al Consiliului Superior al Magistraturii în perioada 2018-2019”.
- **Lidia Bărbulescu**⁴⁵ – „prima femeie președinte a Înaltei Curți de Casație și Justiție a României (ICCJ) în perioada septembrie 2009 – ianuarie 2010”.
- **Aspazia Cojocaru**⁴⁶ – „a fost prima femeie judecător în cadrul Curții Constituționale a României, asumându-și funcția în anul 2004 și activând în această funcție până în anul 2013”.

Conform Autorității Electorale Permanente⁴⁷, „la ultimele alegeri parlamentare din 2016, în România au fost alese 84 de femei parlamentare, dintre care 64 în cadrul Camerei Deputaților și 20 în cadrul Senatului. Totodată, la oraș există un număr de 9 femei primar. Conform Asociației Comunelor din România sunt 138 de comune cu femei primar”.

⁴⁰ Informațiile despre Tatiana Toader sunt informații publice ce pot fi verificate la pagina de internet <https://www.csm1909.ro/Agenda.aspx?PersonTitle=Vicepresedinte> cu ultima accesare la data 20.03.2020.

⁴¹ Informațiile despre Corina Alina Corbu sunt informații publice ce pot fi verificate la pagina de internet <https://www.scj.ro/725/Declaratiile-de-avere-si-interese-ale-judecatorilor-conform-OUG-nr-14-din-2005-respectiv-a-Legii-nr-> cu ultima accesare la data 23.03.2020

⁴² Informațiile despre Renate Weber sunt informații publice ce pot fi verificate la pagina de internet http://www.avp.ro/cv-uri%20conducere/renate.weber/cv_renate_weber.pdf cu ultima accesare la data 23.03.2020

⁴³ Informațiile despre Gabriela Firea Weber sunt informații publice ce pot fi verificate la pagina de internet <http://www.cdep.ro/pls/parlam/structura2015.mp?idm=66&cam=1&leg=2012&pag=0&idl=1&prn=0&par=> cu ultima accesare la data 23.03.2020

⁴⁴ Mandatul președintelui Consiliului Superior al Magistraturii poate fi deținut o singură dată și are perioada de 1 (un) an, conform Regulamentului de organizare și funcționare al CSM. Consiliul Superior al Magistraturii este condus de președinte și acesta este ajutat de vicepreședinte. Ambii cu un mandat de un an ce nu poate fi reînnoit.

⁴⁵ Informațiile despre Lidia Bărbulescu sunt informații publice ce pot fi verificate la pagina de internet https://www.juridice.ro/wp-content/uploads/Lidia_Barbulescu.pdf cu ultima accesare la data 23.03.2020

⁴⁶ Informațiile despre Aspazia Cojocaru sunt informații publice ce pot fi verificate la pagina de internet <https://www.ujmag.ro/autori/cojocaru-aspazia> cu ultima accesare la data 23.03.2020

⁴⁷ Sursa din informațiile publice afișate pe pagina de internet a Autorității <https://www.roaep.ro/prezentare/wp-content/uploads/2017/07/Raport-activitate-AEP-2016.pdf>, ultima data accesată la data 20.03.2020.

4. Concluzii

Prin cercetarea domeniului egalității de șanse, dar și prin studiul de caz realizat, finalizez acesta lucrare prin arătarea statisticilor publicate de Eurostat în ceea ce privește domeniile cuprinse. În acest sens, se poate ușor observa complinirea condițiilor impuse de Uniunea Europeană de tratament egal, precum și egalitatea de șanse, motiv pentru care este evidentă creșterea numărului femeilor în cadrul autorităților publice, atât la nivel european (general), cât și pe plan național (local).

O altă concluzie este aceea că nu este suficient ca țările să aibă menționate în legislațiile lor drepturi și libertăți pentru femei și bărbați dacă nu le pun în practică, iar tendințele ultimilor ani arată că femeile sunt, din ce în ce mai mult implicate în structurile de conducere ale autorităților publice.

Astfel, din studiul de caz prezentat putem observa că cele mai tinere conducătoare în cadrul administrației publice le regăsim în zona nordică, în frunte fiind Norvegia, de unde putem observa ambiția și perseverența nordicilor. Exemplu în acest sens este Gro Harlem Brundtland, care și-a început activitatea ”diplomatică”, de la o vârstă foarte fragedă și a reluat cabinetul de două ori după ce a fost numită. Continuându-și activitatea a urcat treptat în ierarhia leadershipului în administrația publică, ajungând printre membrii seniori activi din cadrul Organizației Mondiale de Sănătate, ulterior întreprinzând activități de tip non-guvernamental în cadrul Bătrâniei (“The Elders”).

Nu departe regăsim Danemarca, Estonia și Finlanda ca țări europene care au dintre conducătorii cei mai tineri.

Pe de altă parte, printre cele mai importante dețineri a calității de lider, nu putem să nu numărăm România, prin conducerea Reginei Maria a României, care impresionează cu voința și ambiția luptei împotriva misoginismului din perioada interbelică. Mai mult, aceasta este cea care se evidențiază și în lumea politică, reușind participarea la negocieri directe pentru semnarea de tratate de către România, la Paris, într-o perioadă în care nici nu se putea vorbi de femei în activitatea aparatului administrației publice. Ceea ce o face pe acesta să fie, în viziunea mea, militanta și inițiatoarea ideii de egalitate de șanse, despre care se vorbește în prezenta lucrare. Motiv pentru care, Regina Maria este cea mai puternică femeie lider din istorie, întrucât într-o lume a bărbaților este cel mai greu să deschizi ușa unor discuții pe poziție de egalitate.

Asadar, reprezentantele sexului frumos au ajuns în linia întâi, datorită abilităților manageriale referitoare la comunicare, socializare, atenția la detalii și alte atribute specifice acestora, părășind rolul femeilor puternice din spatele bărbaților lideri.

Referințe

- Elena Ștefan, *Manual de drept administrativ. Partea I, Caiet de seminar*, ediția a IV-a, revizuită, completată și actualizată, Editura Universul Juridic, București, 2019.
- Elena Ștefan, *Drept administrativ Partea I, Curs universitar*, ediția a III-a, revizuită, completată și actualizată, Editura Universul Juridic, București, 2019.
- Constituția României
- Toate site-urile prezentate mai jos au fost ultima data accesate la data 20.03.2020, respectiv 23.03.2020, astfel:
- www.roaep.ro/prezentare/en/stire/femei-in-parlament/
- https://ec.europa.eu/health/sites/health/files/social_determinants/docs/2019_gen_cad_frep_en.pdf

- http://www.insse.ro/cms/ro/search/node/type%3Apublicatii_electronice_ins%20language%3Aro%20femei%20OR%20in%20OR%20parlament
- <https://www.europarl.europa.eu/news/ro/headlines/society/20190226STO28804/femeile-din-parlamentul-european-infografic>
- https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-datasets/-/sdg_05_50
- https://ec.europa.eu/eurostat/data/database?p_p_id=NavTreeportletprod_WAR_NavTreeportletprod_INSTANCE_nPqeVbPXRmWQ&p_p_lifecycle=0&p_p_state=pop_up&p_p_mode=view&p_p_col_id=column-2&p_p_col_pos=1&p_p_col_count=2&_NavTreeportletprod_WAR_NavTreeportletprod_INSTANCE_nPqeVbPXRmWQ_nodeInfoService=true&nodeId=237348
- https://ec.europa.eu/info/index_en
- <https://www.roaep.ro>
- <http://www.councilwomenworldleaders.org/>
- <https://familiaregala.ro/istorie/regina-maria>

GUVERNUL ROMÂNIEI

Florina BOGHIU*
Vanessa Daniela SECEANU

Abstract

Formarea Guvernului este un subiect de mare actualitate în țara noastră, având în vedere faptul că în ultimii ani, în massmedia se mediatizează intens acest subiect datorită succesiunii guvernelor formate prin algoritme politice. Ca o trăsătură a ultimilor 2 ani, am constatat că, în țara noastră au fost foarte multe guverne care nu au îndeplinit un mandat complet de 4 ani. Prin urmare, acesta este motivul principal datorită căruia noi am ales această temă, pornind de la curiozitatea analizării legislației pentru a putea vedea care sunt pașii descriși de Constituție pentru a putea avea un Guvern.

În acest sens, documentarea pe care am efectuat-o se referă la analiza tezelor constituționale atât din țara noastră cât și din două țări din Europa, Lituania și Finlanda cât privește etapele formării Guvernului. Am analizat astfel, Constituția Republicii Lituania și Republicii Finlanda. De asemenea, analiza noastră a avut în vedere și Codul administrativ cu privire la structura și rolul Guvernului. În finalul lucrării se vor regăsi concluziile la care am ajuns în această lucrare, pe baza documentării pe care am făcut-o.

Cuvinte cheie: *Constituție, candidat la funcția de prim-ministru, Guvern, ministru, program politic de guvernare.*

1. Introducere

Lucrarea prezentă este compusă din mai multe secțiuni care se ocupă de analiza Guvernului. Cea mai mare parte a lucrării noastre prezintă etapele formării Guvernului- anume procedura învestirii Guvernului României, potrivit legislației în vigoare. Apoi, se prezintă informații despre rolul Guvernului și structura Guvernului, potrivit Constituției noastre și Codului administrativ. De asemenea, avem și un studiu de caz care se ocupă de analiza Constituției a două state din Europa pentru a putea observa cum se formează Guvernul în alte țări.

Așa cum reiese din legislația noastră, administrația publică din România este împărțită prin 3 niveluri: central, intermediar și local. Guvernul face parte din administrația centrală. În România, legislația cu privire la Guvern s-a modificat, astfel că, până în data

---

* Studentă, Universitatea Nicolae Titulescu, Facultatea de Relații Internaționale și Administrație., (email: florybg123@gmail.com). Studentă, Universitatea Nicolae Titulescu, Facultatea de Relații Internaționale și Administrație, (email: seceanu.vanessa@yahoo.com). Acest studiu a fost coordonat de lect. univ.dr. Elena Ștefan (e-mail:stefanelena@gmail.com).

de 5 iulie 2019, funcționa legea numărul 90/2001 privind organizarea și funcționarea Guvernului¹.

În data de 5 iulie s-a publicat în Monitorul Oficial numărul 555 Ordonanța de Urgență numărul 57/2010 privind Codul Administrativ. În plus de asta, despre Guvern se scrie și în Constituția României în titlul III *Autoritățile publice*, capitolul III *Guvernul* și Capitolul IV *Raporturile Parlamentului cu Guvernul*. Prin urmare în prezenta lucrare vom analiza procedura de investitură a Guvernului potrivit legislației în vigoare.

2. Cuprinsul propriu zis al lucrării

Informațiile din prezenta lucrare sunt preluate din cursuri de drept administrativ² și din Constituția României.

Guvernul are alocat în Constituție articolele 102-110. Așa cum reiese din Constituția României, articolul 102, “Guvernul potrivit programului său de guvernare acceptat de Parlament, asigură realizarea politicii interne și externe a țării și exercită conducerea generală a administrației publice. În îndeplinirea atribuțiilor sale, Guvernul cooperează cu organisme sociale interesate. Guvernul este alcătuit din prim-ministru, miniștri și alți membri stabiliți prin lege organică”.

“În textul Constituției României se consideră dublu rol al Guvernului:

- rol politic care constă în realizarea politicii interne și externe a țării.
- rol administrativ care se manifestă prin conducere generală a administrației publice.

Codul administrativ reglementează rolul Guvernului astfel: “Guvernul este autoritatea publică a puterii executive care funcționează în temeiul votului de încredere acordat de Parlament în baza programului de guvernare. Guvernul asigură realizarea politicii interne și externe a țării și exercită conducerea generală a administrației publice”³.

2.1. Etapele procedurii de investitură a Guvernului

Potrivit prevederilor legale în vigoare, articolele 85 și 103 Constituție, Guvernul se formează prin parcurgerea a 4 etape: desemnarea candidatului la funcția de prim-ministru; solicitarea de către candidat la funcția de prim ministru a votului de încredere; acordarea votului de încredere; numirea Guvernului de către șeful statului.

Etapa nr.1. Desemnarea candidatului la funcția de prim-ministru

Potrivit literaturii de specialitate, “În absența unui partid cu majoritate absolută în Parlament, încredințarea mandatului de către șeful de stat este o dimensiune a funcției de mediator, în măsura în care abilitatea șefului de stat se manifestă în planul identificării unui numitor comun între grupurile din Parlament.

Față de prevederile constituționale, respectiv articolul 80 privind Rolul Președintelui, apreciem că acesta, se implică în procedura formării Guvernului prin desemnarea candidatului la funcția de prim ministru în virtutea funcției sale de mediere.

---

1 Legea numărul 90/2001 privind organizarea și funcționarea Guvernului, publicată în Monitorul Oficial nr 164 din 2 aprilie 2001, abrogate în prezent prin Codul administrativ.

2 Elena Ștefan, Drept administrativ Partea I, Curs universitar, ediția a III-a revizuită, completată și actualizată, Editura Universul Juridic, București, 2019, pag.106-119.

3 Elena Ștefan, Drept administrativ Partea I, Curs universitar, ediția a III-a revizuită, completată și actualizată, Editura Universul Juridic, București, 2019, pag.114-115

Ulterior, Parlamentul este cel care decide dacă acordă votul său de încredere viitoarei echipe guvernamentale.

În cazul în care, după alegerile parlamentare un partid sau o coaliție de partid a obținut majoritatea absolută, Președintele se va consulta cu reprezentanții acestuia, în vederea desemnării candidatului la funcția de prim ministru. Dacă însă nici un partid nu a obținut majoritate absolută, Președintele are obligația constituțională de a se consulta cu reprezentanții tuturor partidelor politice parlamentare, pentru desemnarea candidatului la funcția de prim ministru.

Dacă Președintele țării nu consultă un partid parlamentar, indiferent care este numărul parlamentarilor acestuia, se face vinovat de încălcarea Constituției⁴.

Etapa nr.2. Solicitarea de către candidat la funcția de prim ministru a votului de încredere

Tot în literatura de specialitate, se arată, “Candidatul desemnat are la îndemână un interval de 10 zile în interiorul căruia să realizeze cele 2 elemente care vor fi prezentate în fața Parlamentului și pentru care se va solicita votul de încredere respective echipa și programul de guvernare. Există 2 variante:

- dacă există un partid majoritar, programul de guvernare al candidatului la funcția de prim ministru va fi programul politic al acestui partid.
- dacă nu există partid majoritar și avem o coaliție din mai multe partide programul de guvernare al candidatului la funcția de prim ministru va fi axat pe programul unui singur partid, la care aderă partenerii politici din coaliția de guvernare ori poate fi o combinație a mai multor programe a mai multor partide politice.

Este posibil ca Parlamentul să fie de acord cu programul, dar să critice pe unul sau mai mulți candidați pentru postul de ministru, în această situație, persoana desemnată pentru funcția de prim ministru va propune alți candidați pentru a nu risca un vot de neîncredere.

Dacă persoana desemnată să formeze Guvernul, în intervalul de 10 zile pus la dispoziție de Constituție, în urma dialogurilor politice cu partidele realizează că nu are șanse să fie susținut de Parlament, poate renunța la mandatul primit de la Președinte în acest sens, situația în care procedura de investitură se reia, Președintele chemând iar la consultări partidul majoritar/ toate partidele în vederea desemnării unui alt candidat la funcție⁵.

“Este de menționat ca persoana desemnată poate fi șeful unui partid politic sau o persoană din afara ariei politice⁶”.

Etapa nr.3. Acordarea votului de încredere

Concret, ce se întâmplă în această etapă este prezentat mai jos. Candidații la funcțiile de miniștri vor fi audați în comisiile de specialitate ale celor 2 Camere, în vederea obținerii unui aviz consultativ.

“Curtea Constituțională, în jurisprudența sa a apreciat că există reglementări obligatorii pentru audierea candidaților la funcția de ministru de către consiliile

---

4 Elena Ștefan, Drept administrativ Partea I, Curs universitar, ediția a III-a revizuită, completată și actualizată, Editura Universul Juridic, București, 2019, paginile 114-115

5 În România, recent s-a întâmplat de 2 ori acest lucru, renunțând la mandatul de candidat desemnat să formeze Guvernul, dl. F. Cățu și dl L. Orban

6 Elena Ștefan, Drept administrativ Partea I, Curs universitar, ediția a III-a revizuită, completată și actualizată, Editura Universul Juridic, București, 2019, pag 115- 117

parlamentare, ca organe de specialitate și de pregătire a lucrărilor Parlamentului. Aceste audieri privesc corespunderea pentru funcție a candidaților propuși de primul ministru privitor la pregătirea generală.

Hotărârile Parlamentului au la bază constatările făcute de comisiile permanente parlamentare privind corespunderea pe funcție a candidaților propuși și în temeiul acestor garanții, urmează investitura în funcție de către Președinte, depunerea jurământului și intrarea în exercițiul funcțiunii.

Lista cu viitorii miniștri ai Guvernului se votează în bloc de către Parlament și nu nominal. Parlamentul nu va da votul pentru fiecare candidat de ministru dar din participările la cuvânt ale parlamentarilor va rezulta care sunt persoanele neagreate și candidatul pentru funcția de premier va înlocui pe cei criticați pentru a evita un vot de neîncredere, însă este posibil să nu înlocuiască acele persoane și să aștepte votul de investire, riscând așadar să nu fie votată întreaga echipă și programul de guvernare propus.

Votul de investitură este încheierea unui contract de guvernare între prim ministru și echipa guvernamentală”⁷.

Etapa nr.4. Numirea Guvernului de către șeful statului

“Membrii guvernului, votați în Parlament, sunt numiți prin decret de Președintele României. Aceștia vor depune individual următorul jurământ de credință, prevăzut la art. 82 alin. 2 din Constituție în fața Președintelui, data depunerii jurământului reprezentând așadar data de la care Guvernul în întregul său și fiecare membru în parte încep exercitarea mandatului:

“Jur să-mi dăruiesc toată puterea și priceperea pentru propășirea spirituală și materială a poporului român, să respect Constituția și legile țării, să apăr democrația, drepturile și libertățile cetățenilor, suveranitatea, independența, unitatea și integritatea teritorială a României. Așa să-mi ajute Dumnezeu!”⁸

2.2. Rolul Guvernului conform Codului Administrativ

Codul administrativ în cuprinsul articolului 14 precizează rolul Guvernului astfel: “Guvernul este autoritatea publică a puterii executive care funcționează în temeiul votului de încredere acordat de Parlament în baza programului de guvernare. Guvernul asigură realizarea politicii interne și externe a țării și exercită conducerea generală a administrației publice”.

“Pe lângă rolul general al Guvernului există prevăzut în legislație și rolul special al acestuia în realizarea obligațiilor statului în domeniul economic, obligații prevăzute în art 135 alin 2 din Constituție, rol special exprimat în expresia: „asigură funcționarea echilibrată și dezvoltarea sistemului național, economic și social”⁹.

Prin urmare așa cum arată recent doctrina¹⁰, “în ceea ce privește rolul Guvernului așa cum este precizat în Codul Administrativ art 14 vine cu un continu complex:

7 Elena Ștefan, Drept administrativ Partea I, Curs universitar, ediția a III-a revizuită, completată și actualizată, Editura Universul Juridic, București, 2019., pag 117-118.

8 Elena Ștefan, Drept administrativ Partea I, Curs universitar, ediția a III-a revizuită, completată și actualizată, Editura Universul Juridic, București, 2019, pag 118-119

9 Elena Ștefan, Drept administrativ Partea I, Curs universitar, ediția a III-a revizuită, completată și actualizată, Editura Universul Juridic, București, 2019, pag.109

10 Idem.

- Se dă o definiție Guvernului de autoritate publică a puterii executive care funcționează în temeiul votului de încredere acordat de Parlament în baza programului de guvernare .
- Se determină rolul său, care constă în a asigura realizarea politicii interne și externe a țării și exercită conducerea generală a administrației publice , reglementarea fiind sensibil apropiată de cea consacrată prin art 102 din Constituție”.

Potrivit Codului Administrativ, art. 15, Guvernul, pentru realizarea programului său de guvernare, exercită funcțiile următoare: funcția de strategie; funcția de implementare; funcția de reglementare; funcția de administrare a proprietății statului; funcția reprezentare; funcția de autoritate de stat.

2.3 Structura Guvernului potrivit legislației în vigoare

Strict cu privire la structura Guvernului, facem următoarele precizări în cele ce urmează. Avem pe de o parte prevederile Constituției României și apoi ale legislației speciale. Așa cum a arătat în partea introductivă a lucrării, legislația în domeniul dreptului administrativ s-a modificat în vara anului 2019. Prin urmare, până la data de iulie 2019 am avut Legea nr.90/2001 privind organizarea și funcționarea Guvernului și apoi, de la acea dată până în prezent vorbim de Codul administrativ.

Așadar, potrivit prevederilor art. 102 alineat 3 din Constituția României, Guvernul este alcătuit din: „prim – ministru, miniștri și alți membri stabiliți prin lege organică”.

Legea organică a Guvernului, respectiv Legea nr. 90/2001 privind organizarea și funcționarea Guvernului, prevedea, până la data apariției Codului Administrativ, iulie 2019: „Guvernul este alcătuit din prim-miniștri și miniștri . Din Guvern pot face parte și miniștrii delegați, cu însărcinări special pe lângă primul-ministru, prevăzuți în lista Guvernului, prezentată Parlamentului pentru acordarea votului de încredere ¹¹”. Referitor la structura Guvernului, Codul Administrativ în articolul 18 intitulat *componența Guvernului* se arată: „Guvernul este alcătuit din prim - ministru și miniștri. Din Guvern pot face parte: vice – prim ministrul, miniștrii de stat, miniștrii, miniștri de delegație, miniștri cu însărcinări special pe lângă primul - ministrul, numiți de Președintele României, pe baza votului de încredere acordat de Parlament” .

2.4. Discuție despre ultimele Guverne:

Ni s-a părut interesant de reamintit ca o trăsătură a ultimilor ani, faptul că, în țara noastră Guvernele nu au mai dus mandatul de 4 ani la capăt. În acest sens, prezentăm următoarele informații pe care le-am documentat din mass-media ¹²:

- „Guvernul condus de dna. Viorica Dăncilă a fost la guvernare între 29 ianuarie 2018 până la 10 octombrie 2019 când a fost demisă prin moțiune de cenzură, rămânând în funcție ca interimar până la validarea următorului guvern la 4

11 Elena Ștefan, Drept administrativ Partea I, Curs universitar, ediția a III-a revizuită, completată și actualizată, Editura Universul Juridic, București, 2019, pag-112

12 Informații publice, selecționate de la adresele de internet: https://ro.wikipedia.org/wiki/Viorica_D%C4%83ncil%C4%83, https://ro.wikipedia.org/wiki/Florin_C%C3%AE%C8%9Bu, <https://romania.europalibera.org/a/iohannis-l-am-desemnat-pe-ludovic-orban-pentru-func%C8%9Bia-de-prim-ministru-am-promisiuni-de-la-toate-partidele-privind-votul-%C3%AEen-parlament/30485892.html>, toate cu ultima data de accesare 30.03.2020.

noiembrie 2019. Structura Guvernului s-a caracterizat prin aceea că, a avut 27 membri.’’

- “Guvernul condus de dl. Ludovic Orban (I) a guvernat România începând cu 4 noiembrie 2019, când a fost validat de Parlament și a depus jurământul. A fost un guvern minoritar, condus de PNL. Guvernul Orban (I) a fost demis prin moțiune de cenzură pe 5 februarie 2020 cu 261 de voturi pentru și 139 voturi pentru împotriva dintre cele 400 de voturi exprimate. Dl L.Orban A fost desemnat să formeze al 2-lea guvern dar a renunțat după 10 zile”.
- “Dl. Florin Cîțu la 26 februarie 2020 a fost desemnat de președintele Klaus Iohannis candidat la funcția de prim-ministru al României. Pe 12 martie și-a depus mandatul de premier desemnat și a renunțat”.
- În prezent avem Guvernul Ludovic Orban (II). Acesta ocupă funcția de prim-ministru și conduce Guvernul de când a început criza din cauza Covid 19-Corona virusului. Guvernul prezent și a luat măsurile potrivite pentru a combate boala și dorește să gestioneze criza cât mai eficient și în continuare.

3. Studiu de caz

În cele ce urmează, vom efectua un studiu de caz pentru a descoperi cum este prevăzută în diverse Constituții europene procedura învestiturii Guvernului. De asemenea, spre finalul lucrării noastre vom prezenta cu privire la țara noastră o sinteză a ultimelor guverne. Pentru aceasta, cu privire la dreptul comparat am ales Lituania și Finlanda iar Constituțiile acestor țări le-am documentat de pe internet.

3.1. Formarea Guvernului în Republica Lituania

Constituția Republicii Lituania¹³ se referă la capitolul 7 la *Guvern* și la modalitatea de formare a Guvernului, capitol care este compus din articolele 91 – 101. Prin urmare, potrivit Constituției, “Guvernul Republicii Lituania este alcătuit din Prim Ministru și Miniștri”.

Articolul 92 Constituție arată că, “Prim Ministrul este numit și demis de Președintele Republicii cu acordul Parlamentului. Miniștrii sunt numiți și demisi de Președintele Republicii în baza propunerii primului ministru. În termen de 15 zile de la numirea sa, Primul ministru va prezenta Parlamentul Guvernului format de aceasta și aprobată de Parlament. Guvernul predă prerogativele sale Președintele Republicii, după alegerile pentru Parlament sau după alegerile pentru funcția Președinte al Republicii.

Noul Guvern va fi investit cu prerogativele desfășurării activității după aprobarea de către Parlament a programului acestuia cu votul majorității membrilor Parlamentului care participă la ședința”.

De asemenea, în cuprinsul articolului 93 se menționează că:”la momentul preluării mandatului, prim ministrul și miniștrii vor depune înaintea Parlamentului, jurământul de credință față de Republica Lituania și de respectare a Constituției și a legilor. Textul jurământului este stabilit prin legea privind organele și funcția Guvernului”.

---

13 Informații publice, disponibile online la adresele <https://constitutii.files.wordpress.com/2013/01/lituania.pdf> și <http://abcjuridic.ro/Brosura-Codex.pdf>, cu ultima accesare la data de 18.03.2020.

3.2. Formarea Guvernului în Finlanda

Constituția Republicii Finlanda¹⁴ se referă la formarea Guvernului în cuprinsul articolului 61.

Iată ce zice articolul 61 din Constituția Finlandei: “Parlamentul alege Prim-ministrul, după care acesta este numit în funcție de Președintele Republicii. Președintele Republicii numește ceilalți miniștri, în conformitate cu propunerile făcute de Prim-Ministru.

Înainte de alegerea Prim-ministrului, grupurile parlamentare negociază programul politic și componența Guvernului. Președintele Republicii, în baza rezultatului acestor negocieri și după ascultarea opiniei Președintelui Parlamentului și a grupurilor parlamentare, comunică Parlamentului numele candidatului la funcția de Prim ministru.

Candidatul este ales de Prim ministru dacă alegerea sa a fost susținută de mai mult de jumătate din voturile exprimate în mod deschis în Parlament. În situația în care candidatul nu întrunește majoritatea necesară, este propus un nou candidat la funcția de Prim ministru, conform aceleiași proceduri.

Dacă al doilea candidat nu obține sprijinul a mai mult de jumătate din voturile exprimate, Parlamentul alege Prim ministrul prin vot deschis. În acest caz, este aleasă persoana care întrunește cel mai mare număr de voturi. Parlamentul se întrunește în sesiune în momentul numirii Guvernului și atunci cand componența Guvernului este modificată în mod esențial”.

4. Concluzii

În urma analizării temei pe care am propus-o am ajuns la mai multe concluzii. Guvernul României, așa cum reiese din legislația analizată este format din vice-prim ministru, miniștri de stat, miniștri delegați și miniștri cu însărcinări speciale pe lângă primul-ministru numiți de Președinte.

În țara noastră, formarea Guvernului presupune parcurgerea a patru etape constituționale, cu implicarea Președintelui și a Parlamentului. În prezent la guvernare se află Guvernul condus de domnul Ludovic Orban (II) iar în ultimii 2-3 ani au fost mai multe guverne care au avut mandate mai scurt de 4 ni de zile. Și în alte țări, așa cum reiese din studiul de caz prezentat de noi, precum Finlanda și Lituania, Guvernul este format prin colaborarea mai multor puteri, precum Președintele țării și Parlamentul.

Referințe

- Elena Ștefan, Drept administrativ Partea I, Curs universitar, ediția a III-a revizuită, completată și actualizată, Editura Universul Juridic, București, 2019.
- Constituția României.
- Legea numărul 90/2001 privind organizarea și funcționarea Guvernului, publicată în Monitorul Oficial nr 164 din 2 aprilie 2001.
- Ordonanța de Urgență numărul 57/2010 privind Codul Administrativ publicată în Monitorul Oficial numărul 555 din 5 iulie 2019.
- <http://abcjuridic.ro/Brosura-Codex.pdf> cu ultima accesare la data de 18.03.2020.
- <https://constitutii.files.wordpress.com/2013/01/lituania.pdf>, cu ultima accesare la data de 18.03.2020.

---

¹⁴Informații publice, disponibile online la adresa de internet <http://abcjuridic.ro/Brosura-Codex.pdf> cu ultima accesare la data de 18.03.2020.

- <http://abcjuridic.ro/Brosura-Codex.pdf>, cu ultima accesare la data de 18.03.2020.
- https://ro.wikipedia.org/wiki/Viorica_D%C4%83nci%C4%83, cu ultima data de accesare 30.03.2020.
- https://ro.wikipedia.org/wiki/Florin_C%C3%AE%C8%9B, cu ultima data de accesare 30.03.2020.
- <https://romania.europalibera.org/a/iohannis-l-am-desemnat-pe-ludovic-orban-pentru-func%C8%9Bia-de-prim-ministru-am-promisiuni-de-la-toate-partidele-privind-votul-%C3%AEen-parlament/30485892.html>, cu ultima data de accesare 30.03.2020.

PRIMARII BUCUREȘTIULUI

Diana STAN*

Abstract

În această lucrare pe care o propun, voi analiza instituția primarului - autoritate a administrației publice locale.

În acest sens, voi prezenta prevederile legislației cu privire la ce înseamnă să fii primar, durata mandatului, condițiile ce trebuie îndeplinite de o persoană oentru a ajunge în funcția de primar, atribuțiile primarului, încetarea mandatului de primar, precum și răspunderea primarului potrivit Codului aministrativ. Nu în ultimul rând, voi exemplifica teoria prin practică printr-un studiu de caz, adică voi prezenta pe scurt primarii Capitalei țării noastre în decursul a peste 50 de ani. Documentarea la care am avut acces pentru analiza acestui subiect este complexă, cuprinzând cursuri de drept administrativ și internet.

La final, voi prezenta concluziile la care am ajuns în urma analizei pe care am efectuat-o.

Cuvinte cheie: *primar, autoritate publică locală, Constituție, Cod administrativ, legalitate.*

1. Introducere¹

Legislația din țara noastră cu privire la autoritățile administrației publice s-a modificat, în sensul că anterior 2019 funcționa Legea nr.215/2001 privind administrația locală iar acum Codul administrative care a abrogat această lege. Prin urmare, în lucrarea mea abordez pe de o parte noțiunile teoretice ale acestei autorități publice-primarul și apoi voi exemplifica printr-un amplu studiu de caz, pe scurt, primarii capitalei noastre.

Astfel, anterioara lege a administrației publice locale, nr. 215/2001 preciza: „comunele, orașele și municipiile de județ, au câte un primar și un viceprimar, iar municipiile reședință de județ, au câte un primar și 2 viceprimari, iar cele 6 sectoare ale municipiului București au câte un primar și câte un viceprimar fiecare”.

„Primăria se compune din primar, viceprimar, secretarul unității administrativ-teritoriale și aparatul de specialitate a primarului. Consiliul local aprobă, la propunerea primarului, înființarea, organizarea și statul de funcții ale aparatului de specialitate ale primarului, iar primarul numește, sancționează și dispune încetarea raporturilor de serviciu, sau după caz, a raporturilor de muncă pentru personalul din cadrul aparatului de specialitate. Validarea alegerii primarului general al municipiului București se face de președintele Tribunalului București.

---

* Studentă, Facultatea de Relații Internaționale și Administrație, (email: dianam342@yahoo.com). Acest studiu a fost coordonat de lector univ.dr. Elena Ștefan (e-mail:stefanelena@univnt.ro).

¹ Informațiile din prezenta secțiune sunt preluate din cursul de Drept Administrativ al autoarei: Elena Emilia Ștefan, partea 1, Curs Universitar, ediția a III-a, editura Universul Juridic, 2019, paginile 188-196.

Primarul reprezintă autoritatea administrației publice cu caracter executiv. Alegerea primarului se face prin vot universal, egal, direct, secret și liber exprimat. Condițiile cerute de lege pentru ca o persoană să poate fi aleasă primar sunt: drept de vot, vârsta de 23 ani împliniți până în ziua alegerilor, domiciliul în unitatea administrativ-teritorială în care urmează să fie ales, să nu-i fie interzisă asocierea în partide politice.

După validare, primarul depune jurământul de credință, în prima sedință privind ceremonia de constituire a consiliului local, sau în fața judecătorului delegat, în camera de consiliu în care prima ședință privind ceremonia de constituire a consiliului local nu are loc în 60 de zile de la data alegerilor²”.

2. Continut lucrare

Așa cum reiese din legislația noastră, mandatul primarului este de 4 ani și se exercită de la depunerea jurământului, până la depunerea jurământului de către primarul nou-ales.

2.1. Atribuțiile primarului

Primarul, potrivit legii, exercită o serie de atribuții în numele colectivității care l-a ales, precum și în numele statului, astfel:

- Atribuții referitoare la relația cu consiliul local;
- Atribuții referitoare la bugetul local;
- Atribuții privind serviciile publice asigurate cetățenilor;
- Alte atribuții prevăzute de lege.

Așadar, „atribuțiile primarului, potrivit legislației prezente, sunt:

- a. Îndeplinește funcția de ofițer de stare civilă și de autoritatea tutelară și asigură funcționarea serviciilor publice locale de profil.
- b. Îndeplinește atribuții privind organizarea și desfășurarea alegerilor, referendumului și recensământului.
- c. Prezintă consiliului local, în primul trimestru al anului, un raport anual privind starea economică, socială și de mediu a unității de administrativ-teritoriale, care se publică pe pagina de internet a unității administrativ-teritoriale.
- d. Participă la ședințele consiliului local și dispune măsurile necesare pentru pregătirea și desfășurarea acestora.
- e. Prezintă, la solicitarea consiliului local alte rapoarte și informări.
- f. Exercită funcția de ordonator principal de credite.
- g. Întocmește proiectul bugetului unității administrativ-teritoriale și contul de încheiere a exercițiului bugetar și le supune spre aprobare consiliului local, în condițiile și la termenele prevăzute de lege.
- h. Ia măsuri pentru prevenirea și gestionarea situațiilor de urgență.
- i. Asigură elaborarea planurilor urbanistice prevăzute de lege, le supune aprobării consiliului local și acționează pentru respectarea prevederilor acestora etc.

Primarii și viceprimarii sectoarelor municipiului București funcționează în condițiile prevăzute de lege pentru primari și viceprimari ai comunelor, orașelor și îndeplinesc atribuțiile stabilite de lege pentru aceștia, cu excepția celor referitoare la consultarea populației prin referendum organizat pentru soluționarea problemelor locale

---

² Informațiile din prezenta secțiune sunt preluate din cursul de Drept Administrativ al autoarei: Elena Emilia Ștefan, partea 1, Curs Universitar, ediția a III-a, editura Universul Juridic, 2019, paginile 188-196.

de interes deosebitși la măsurile prevăzute de lege pentru desfășurarea adunărilor publice, care se exercită numai de către primarul general al municipiului București.

De asemenea, primarul poate delega, prin dispoziție, atribuții către: viceprimar; secretarului general al unității administrativ-teritoriale; conducătorilor compartimentelor funcționale sau personalului din aparatul propriu de specialitate; administratorului public; conducătorilor și instituțiilor serviciilor publice de interes local, în funcție de competențele ce le revin pe domeniile respective³.

2.2. Răspunderea primarului

„Răspunderea primarului îmbracă forma încetării de drept a mandatului în condițiile Codului administrativ, încetării mandatului ca urmare a rezultatului unui referendum local și suspendării de drept a mandatului. Primarul răspunde în fața consiliului local de buna funcționare a administrației publice locale, răspundere care are o natură politică și nu juridică”.⁴

2.3. Mandatul primarului

Se suspendă de drept :

- „Atunci când s-a dispus măsura arestării preventive ;
- Atunci când s-a dispus măsura arestării la domiciliu .
- Mandatul primarului încetează de drept fiind demis, cu titlu de sancțiune juridică în următoarele situații :
- Condamnarea la o pedeapsă privativă de libertate ;
- Pierderea drepturilor electorale ;
- Imposibilitatea exercitării funcției datorită unor boli grave certificate timp de 6 luni pe parcursul unui an calendaristic.

„Potrivit Statutului aleșilor locali, dar care în prezent este abrogată de Codul administrativ, se stabilea că, mandatul de primar încetează de drept înainte de termen în următoarele împrejurări:

- a. Demisie;
- b. Constatarea și sancționarea, în condițiile legii privind integritatea în exercitarea funcțiilor și demnităților publice, a unei stări de incompatibilitate;
- c. Schimbarea domiciliului într-o altă unitate administrativ-teritorială;
- d. În cazul de condamnare prin hotărâre judecătorească rămasă definitivă la o pedeapsă privativă de libertate, indiferent de modalitatea de individualizare a executării pedepsei;
- e. În cazul punerii sub interdicție judecătorească;
- f. În cazul pierderii drepturilor electorale;
- g. Imposibilitatea exercitării funcției datorită unei boli grave certificate care nu îi permite exercitarea activității în bune condiții timp de 6 luni pe parcursul unui an calendaristic;
- h. Pierderea, prin demisie a calității de membru al partidului politic sau al organizației minorității naționale pe a cărei listă a fost ales;

³ Informațiile din prezenta secțiune sunt preluate din cursul de Drept Administrativ al autoarei: Elena Emilia Ștefan, partea 1, Curs Universitar, ediția a III-a, editura Universul Juridic, 2019, paginile 188-196.

⁴ Idem

- i. În cazul de condamnare prin hotărâre judecătorească rămasă definitivă pentru săvârșirea unei infracțiuni electorale, pe durata procesului electoral în cadrul căruia fost ales, indiferent de modalitatea de individualizare a executării pedepsei;
- j. Deces.⁵

De asemenea, mandatul primarului poate înceta înainte de termen, ca urmare a rezultatului unui referendum local, special organizat în acest sens. Organizarea referendumului trebuie să fie solicitată, în scris, de cel puțin 25% dintre locuitorii cu drept de vot înscriși în Registrul electoral cu domiciliul sau reședința în unitatea administrativ-teritorială.

Legea arată că mandatul primarului se suspendă de drept, prin ordin al prefectului, numai în cazul în care acesta a fost arestat preventiv. Măsura arestării preventive se comunică, de îndată, de către parchet sau de instanța de judecată, după caz, prefectului care, prin ordin, constată suspendarea mandatului. De asemenea, mandatul primarului poate fi prelungit prin lege organică în caz de război sau catastrofă⁶.

Potrivit Codului administrativ, în toate cazurile de încetare înainte de termen a mandatului de primar, prefectul emite un ordin de încetare a mandatului primarului. Ordinul are la bază un referat semnat de secretarul general al unității/subdiviziunii administrativ-teritoriale precum și actele din care rezultă motivul legal de încetare a mandatului⁶.

3. Studiu de caz

În prezenta lucrare, pentru exemplificarea noțiunilor teoretice, voi prezenta informații despre primarii Capitalei, potrivit informațiilor publice care se regăsesc pe pagina de internet, informații ale căror surse le-am menționat la notele de subsol.

Așa cum a reieșit din documentarea informatică pe caream efectuat-o, Bucureștiul a avut, de la înființarea Primăriei Capitalei, la 7 august 1864-prezent, 90 de mandate de primar. În cele ce urmează, voi prezenta, pe scurt câteva personalități care au ocupat funcția de primar în București, personalități alese selectiv, aleatoriu de către mine.

Primul primar al Bucureștiului a fost Barbu Vlădoianu

Potrivit informațiilor publice, “În perioada 7 august 1864-octombrie 1865, primul primar care a ocupat funcția aceasta este Barbu Vlădoianu (1812-1876). Acesta a luat decizia ca sistemul de canalizare a râului Dâmbovița să fie proiectat astfel încât să oprească inundațiile abundente, de la acea vreme. Pentru pietruirea străzilor din București, acesta a organizat primul corp de pietrari. Oficiul de stare civilă, a fost înființat de el în 1865 și tot atunci a fost semnat contractul de cesiune pentru a se construi prima linie de cale ferată, și anume București-Giurgiu.”⁷

Gheorghe Grigore Cantacuzino

⁵ Informațiile din prezenta secțiune sunt preluate din cursul de Drept Administrativ al autoarei: Elena Emilia Ștefan, partea 1, Curs Universitar, ediția a III-a, editura Universul Juridic, 2019, paginile 188-196.

⁶ Informațiile din prezenta secțiune sunt preluate din cursul de Drept Administrativ al autoarei: Elena Emilia Ștefan, partea 1, Curs Universitar, ediția a III-a, editura Universul Juridic, 2019, paginile 188-196.

⁷ Potrivit informației publice disponibilă la adresa de internet <https://observator.tv/social/istoria-primarilor-bucurestiului-179224.html>, accesată la data de 02.12.2019.

Potrivit informațiilor publice, “Prințul Gheorghe Grigore Cantacuzino(1832-1913), politician, jurist, moșier, este primarul care și-a pus amprenta asupra istoriei orașului. Între mai 1869 și ianuarie 1870, acesta a condus Capitala. Datorită bogăției sale, acesta mai este cunoscut sub numele de “Nababul”. Fântâna din parcul Carol, care îi poartă numele, este construită din banii săi. Acesta a dorit să renunțe la salariul lui ca edil al orașului. Încă un motiv pentru care Cantacuzino a rămas în istorie este faptul că el a construit un castel și două palate, acestea fiind: castelul de la Bușteni, palatul din București-Calea Victoriei și cel de la Florești (Prahova⁸)”.

Primarii Capitalei în perioada interbelică

“Alte trei nume de care se leagă modernizarea orașului București sunt Pache Protopopescu, Barbu Ștefănescu Delavrancea și Dem I. Dobrescu⁹”.

Pache Protopopescu

“Pache Protopopescu(1888-1991), a fost politician, jurist, profesor și doctor în drept. Acesta a reușit să extindă iluminatul public, până în piața Teatrului Național. Tot el a introdus și telefonul public. Pache Protopopescu a construit 28 de școli, care îi poartă numele, Liceul “Gheorghe Lazăr”, primele trotuare și noi artere de circulație.”¹⁰

Barbu Ștefănescu Delavrancea

“Acesta a condus Primăria Bucureștiului între anii 1899 și 1901. Barbu a reușit să introducă tramvaiele electrice și filtrarea apei potabile, cu un buget mic, și toate acestea doar în doi ani de mandat. El a reușit să curețe Cartierul Tei, care la acea vreme era foarte insalubru¹¹”.

Dem I Dobrescu

“Acesta este poreclit “primarul târnăcop”. El a cerut lărgirea străzilor, inclusiv a Căii Victoriei. Dobrescu a deschis primele terenuri de sport publice, a făcut parcurile Snagov și Băneasa. În tot orașul au fost plantați copaci, și la toate colțurile străzilor au fost montate fântâni publice. Acesta a luat măsuri asupra scăldatului în râul Dâmbovița deoarece de aici venea apa potabilă pentru mulți locuitori. Gazetarii vremii îi spuneau “primarul milostiv”, “primarul dreptății”, “primarul mahalalelor”, dar și “primarul târnăcop etc¹²”.

---

⁸ Potrivit informației publice disponibilă la adresa de internet <https://observator.tv/social/istoria-primarilor-bucurestiului-179224.html>, accesată la data de 03.12.2019.

⁹ Potrivit informației publice disponibilă la adresa de internet <https://observator.tv/social/istoria-primarilor-bucurestiului-179224.html>, accesată la data de 03.12.2019.

¹⁰ Potrivit informației publice disponibilă la adresa de internet <https://observator.tv/social/istoria-primarilor-bucurestiului-179224.html>, accesată la data de 05.12.2019.

¹¹ Potrivit informației publice disponibilă la adresa de internet <https://observator.tv/social/istoria-primarilor-bucurestiului-179224.html>, accesată la data de 07.12.2019.

¹² Potrivit informației publice disponibilă la adresa de internet <https://www.bucuresti-centenar.ro/primarul-tarnacop/>, cu ultima ccesare la data de 06.04.2020.

Primăria Capitalei în vremea comunismului

“Până în 1989, Primăria Capitalei a fost condusă pe rând de Victor Dombrovski (1938-1940), Victor Dombrovski (1938-1940, 1944 -1948), Nicolae Pârvulescu (1948 - 1949), Ion Cosma (1962 – 1968), Radu Constantin (1988 – 1989). Ridicarea Arcului de Triumf și a altor monumente istorice, a fost mai degrabă voința Regelui decât a primarului sau a orașenilor¹³.”

Primăria București, după 1989¹⁴

“Până la Sorin Oprescu, după Revoluție, Capitala a avut 11 primari și 13 mandate. Primii au fost Dan Predescu (ianuarie 1990 - iulie 1990), Ștefan Ciurel (iulie 1990 - noiembrie 1990), Nicolae Viorel Oproiu (noiembrie 1990 - septembrie 1991) și Doru Viorel Pană (septembrie 1991 - februarie 1992), toți membri ai Frontului Salvării Naționale (FSN), dar care nu s-au remarcat în niciun fel¹⁵.”

Mult mai cunoscut este Crin Halaicu (1992-1996), care a fost primul primar ales după Revoluție.

“Crin Halaicu a devenit primar general, la 23 februarie 1992. Printre cele mai importante realizări din timpul mandatului de Primar General al Capitalei, se enumera:

- rezolvarea problemei alimentării cu apă a zonei centrale a capitalei, prin construirea unui apeduct care a ajuns până în zona Pache Protopopescu/ Mântuleasa. Lucrarea a implicat construirea unui rezervor de mari dimensiuni în zona de Nord a capitalei (rezervorul Nord)
- construirea a 90% din infrastructură (apă, canal, termoficare, gaze, electricitate, curenți slabi, drumuri) aferentă blocurilor și locuințelor din perimetrul bulevardul Unirii, piata Alba Iulia, bulevardele Decebal, Burebista și zona adiacentă. În această zonă au fost finalizate în mare măsură blocurile lăsate în paragină după decembrie 1989 (circa 16.000 de apartament)”¹⁶

Victor Ciorbea

„Victor Ciorbea, a fost primar în capitală. S-a născut la 26 octombrie 1954 are funcția de avocat și de politician român. El este primul premier al României după 1989 care a făcut parte din fosta opoziție anticomunistă.

Victor Ciorbea, în anul 1979, este absolvent cu Summa Cum Laude, șef de promoție pe țară, al Facultății de Drept din cadrul Universității Babeș Bolyai, Cluj-Napoca. La 6 mai 2014 a început mandatul de 5 ani, pentru conducerea instituției de Avocatul Poporului¹⁷.”

¹³ Potrivit informației publice disponibilă la adresa de internet <https://observator.tv/social/istoria-primarilor-bucurestiului-179224.html>, accesată la data de 16.12.2019

¹⁴ Potrivit informațiilor publice disponibile la adresa de internet <https://observator.tv/social/istoria-primarilor-bucurestiului-179224.html> și https://ro.wikipedia.org/wiki/Crin_Halaicu, accesate la data 05.01.2020.

¹⁵ Potrivit informațiilor publice disponibile la adresa de internet <https://observator.tv/social/istoria-primarilor-bucurestiului-179224.html> și https://ro.wikipedia.org/wiki/Crin_Halaicu, accesate la data 05.01.2020.

¹⁶ Potrivit informațiilor publice disponibile la adresa de internet <https://observator.tv/social/istoria-primarilor-bucurestiului-179224.html> și https://ro.wikipedia.org/wiki/Crin_Halaicu, accesate la data 05.01.2020.

¹⁷ Potrivit informației publice disponibilă la adresa de internet <https://www.agerpres.ro/flux-documentare/2014/10/26/documentar-victor-ciorbea-avocat-al-poporului-implineste-60-de-ani-12-53-17>, accesată la data de 20.03.2020.

Viorel Lis

“Viorel Lis, născut la 19 martie 1944, a avut funcția de politician, în perioada tranziției. El este cunoscut pentru mandatul de primar al Capitalei între anii 1997-2000.

După ce a devenit Victor Ciorbea prim-ministru al României, la data de 16 ianuarie 1997, Viorel Lis a preluat conducerea administrației locale a municipiului București. Viorel Lis, a fost ales primar al Capitalei, prin vot universal din partea PNȚCD, la 13 noiembrie 1998-26 iunie 2000. Partidul Noua Generație este fondat de acesta, în urma eșecului guvernării CDR. Acest lucru s-a întâmplat imediat după demisionarea lui din PNȚCD¹⁸”.

Traian Băsescu

“Traian Băsescu a fost ales în funcția de primar general al Municipiului București. A fost ales din partea PD, mandatul său începând din iunie 2000, până în decembrie 2004. Mandatul lui de primar a coincis cu guvernarea lui Adrian Năstase. În 2014, Traian Băsescu este ales președinte al României, funcție care a fost ocupată până în 2014¹⁹”.

Adrieian Videanu

“Adrieian Videanu, este fost politician roman, în cadrul PD și PDL. Anul 2005 este un an câștigător pentru Videanu deoarece câștigă alegerile pentru Primăria Generală a Capitalei. Acesta a avut o strategie și aceea de a dezvolta orașul cu 35 de proiecte. Principalele proiecte care au marcat dezvoltarea orașului sunt Pasajul Basarab, Centrul Vechi și Arena Națională.

Se lansează numeroase proiecte, în mandatul său cum ar fi: linia de metrou între Gara de Nord și Aeroportul Henri Coandă, din Otopeni; renovarea parcului Cișmigiu, parcului Herăstrău, parcului Carol, parcului Tineretului; lansarea proiectul Esplanada (Biblioteca Națională- Poșta Vitan); străpungerea dintre autostrada A1(București-Pitești) și Lacul Morii pentru a se fluidiza traficul între A1 și A2²⁰”.

Sorin Oprescu²¹

“De profesie medic chirurg Sorin Oprescu a fost de asemenea și politician român, și chiar primarul general al Municipiului București. El a fost director la Spitalul Universitar de Urgențe(1994-2006) și la Spitalul Elias(2001-2005). În 2008 acesta și-a dat demisia din PSD pentru a candida la funcția de primar general. Deciziile acestuia nu au fost cele mai bune pe timpul mandatului său, cum ar fi:

- până ca Centrul Vechi să fie un loc pentru distracții, acesta era locuit de artiști pensionari. Ei au primit acele locuințe de la statul comunist. Din păcate mulți dintre ei au ajuns să fie aruncați în stradă, pentru că au început retrocedările, și totodată nu se știe cât au fost de legale.

¹⁸ Potrivit informației publice disponibilă la adresele de internet https://ro.wikipedia.org/wiki/Viorel_Lis și <https://stirescu.ro/tag/viorel-lis-172.html>, accesate la data de 20.03.2020.

¹⁹ Potrivit informației publice disponibilă la adresa de internet https://ro.wikipedia.org/wiki/Traian_B%C4%83sescu accesată la data de 13.01.2020.

²⁰ Potrivit informației publice disponibilă la adresa de internet https://ro.wikipedia.org/wiki/Adrieian_Videanu#Primar_General_al_Capitalei, accesată la data de 27.03.2020.

²¹ Potrivit informației publice disponibilă la adresa de internet <https://www.vice.com/ro/article/xyxgkn/cum-a-distru-sorin-oprescu-bucurestiul>, accesată la data de 27.03.2020.

- în mod ilegal, au fost demolate monumente istorice. Hala Matache este unul din monumentele demolate de Oprescu și cel mai cunoscut.
- în clădirile cu risc seismic, a fost luată hotărârea de a se închide afacerile, ceea ce a adus la golirea a cel puțin 150 de imobile²²”.

Gabriela Firea

Prima femeie primar în Capitală este dna Gabriela Firea. “Gabriela Firea a început cariera politică în anul 1999 dar, după o scurtă perioadă, a renunțat la aceasta și a revenit în presă. Membră a Partidului Social Democrat din august 2012, a ajuns primar în anul 2016.

În această perioadă tensionată pentru toată lumea, Primarul General Gabriela Firea a avut o întâlnire importantă la sediul Primăriei Capitalei cu profesorul universitar dr. Adrian Streinu Cercel împreună cu primarii de sector și mulți alții pentru a discuta măsurile de prevenire a răspândirii COVID-19. Una dintre măsuri este aceea de a testa peste 10.000 de bucureșteni, iar pentru acest lucru Primăria Capitalei va cumpăra 4.000 de teste. Primarii din fiecare sector vor achiziționa câte 1.000 de teste. Această întâlnire a avut scopul de a vedea ce măsuri trebuie luate în vederea răspândirii cât mai mică a virusului și pentru a informa corect cetățenii²³”.

4. Concluzii

În urma analizei temei acestei lucrări am tras mai multe concluzii. În primul rând, primarii Capitalei noastre au fost peste 90% bărbați și o singură femeie. Primarii, fiecare în epoca lui, au reușit să servească interesului cetățenilor localităților unde au fost aleși de oameni și și-au adus contribuția la dezvoltarea orașului.

Activitatea primarului dar și modul de desfășurare a activității lor trebuie să fie supus legii și, în cazul nostru avem Constituția și Codul administrativ, este o altă concluzie certă la care am ajuns.

Apreciez în concluzie că, în perioada de dinainte de 1989, chiar și în cea interbelică, deși era mai greu traiul față de aceste vremuri, când avem telefoane mobile, internet etc., cetățenii erau mai mulțumiți de activitatea primarilor iar orașul era superb, avea un anume farmec care nu se mai poate egala acum.

Ieșirile la plimbare pe Calea Victoriei sau pe malul lacurilor din capitală, Herăstrău ori Cișmigiu sunt doar câteva din amintirile nostalgice ale locuitorilor capitalei noastre dragi.

Referințe

- Elena Emilia Ștefan, Drept Administrativ partea 1, Curs Universitar, ediția a III-a, editura Universul Juridic, București, 2019, paginile 188-193.
- <https://observator.tv/social/istoria-primarilor-bucurestiului-179224.html>
- https://ro.wikipedia.org/wiki/Crin_Halaicu, accesat la data 05.01.2020.
- <https://www.agerpres.ro/flux-documentare/2014/10/26/documentar-victor-ciorbea-avocat-al-poporului-implineste-60-de-ani-12-53-17>, accesată la data de 20.03.2020.

²² Potrivit informației publice disponibilă la adresa de internet <https://www.vice.com/ro/article/xyxgkn/cum-a-distrus-sorin-oprescu-bucurestiul>, accesată la data de 27.03.2020.

²³ Potrivit informației publice disponibilă la adresele de internet https://ro.wikipedia.org/wiki/Gabriela_Firea, http://www.pmb.ro/pmb/comunicate/presa_com.php?msj=7750,

http://www.pmb.ro/pmb/comunicate/presa_com.php?msj=7745, accesate la data de 04.04.2020.

- https://ro.wikipedia.org/wiki/Viorel_Lis și <https://stirescu.ro/tag/viorel-lis-172.html>, accesate la data de 20.03.2020.
- https://ro.wikipedia.org/wiki/Traian_B%C4%83sescu accesată la data de 13.01.2020.
- https://ro.wikipedia.org/wiki/Adrian_Videanu#Primar_General_al_Capitalei, accesată la data de 27.03.2020.
- <https://www.vice.com/ro/article/xvxgkn/cum-a-distrus-sorin-oprescu-bucurestiul>, accesată la data de 27.03.2020.
- https://ro.wikipedia.org/wiki/Gabriela_Firea, accesată la data de 14.01.2020.
- http://www.pmb.ro/pmb/comunicate/presa_com.php?msj=7745 , accesată la data de 04.04.2020.
- http://www.pmb.ro/pmb/comunicate/presa_com.php?msj=7750 , accesată la data de 04.04.2020.
- [https://ro.wikipedia.org/wiki/Epoca_de_Aur_\(Rom%C3%A2nia\)](https://ro.wikipedia.org/wiki/Epoca_de_Aur_(Rom%C3%A2nia)) , accesată la data de 05.04.2020.
- https://adevarul.ro/locale/hunedoara/gheorghe-gheorghiu-dei-omul-stalinizat-romania-rapoartele-sua-idealistul-abuziv-fanatic-sovieticilor-1_5c45ea6adf52022f75da82c3/index.html, accesată la data de 05.04.2020.
- https://ro.wikipedia.org/wiki/Carol_al_II-lea_al_Rom%C3%A2niei, accesată la data de 05.04.2020.
- <https://www.bucuresti-centenar.ro/primarul-tarnacop/>, cu ultima ccesare la data de 06.04.2020.

ÎNCETAREA MANDATULUI GUVERNULUI

Ionela Georgiana CALENIUC*

Abstract

În această lucrare voi analiza modalitățile de încetare ale mandatului membrilor Guvernului. Am ales această temă deoarece am observat tendința din ultimii ani care se conturează în realitatea românească și anume: foarte puține guverne își duc mandatul de 4 ani la capăt și eșuează după câteva luni- 1 an. În acest sens voi prezenta prevederile constituționale, dar și ale legislației specifice. De asemenea, voi exemplifica guverne ale României care și-au încetat mandatul prin demisia prim-ministrului sau prin moțiunea de cenzură ridicată în Parlament, în ultimii ani de zile.

Pentru aceasta, am consultat surse documentare precum, cursuri de drept administrativ și internet. Perioada supusă analizei mele se referă la 1990-2020. La finalul lucrării voi prezenta concluziile la care am ajuns.

Cuvinte cheie: *Constituție, Guvern, Demisie, Moțiune de Cenzură, Prim-ministru.*

1. Introducere

În această lucrare voi prezenta Guvernul, autoritate publică centrală din țara noastră. Așa cum arată doctrina, în anul 1991 legiuitorul constituant român a înțeles să se îndeparteze de formula clasică, făcută înțeleasă și consacrată prin Constituția de la 1923¹. Putem spune că în prezent Guvernul României reprezintă puterea executivă, dar în același timp, reprezintă și o autoritate publică, potrivit Constituției.

În legea fundamentală regăsim două capitole care fac strictă referire la Guvern, acestea fiind în cadrul titlul III «Autoritățile publice» :

- capitolul III "Guvernul" care tratează problematici precum: rolul și structura Guvernului (art.102 din Constituție); investitura Guvernului (art. 103 din Constituție); jurământul de credință al membrilor Guvernului (art. 104 din Constituție); incompatibilități ale funcției de membru al Guvernului (art. 105 din Constituție); încetarea funcției de membru al Guvernului (art. 106 din Constituție); Primul-ministru (art. 107 din Constituție); actele Guvernului (art. 108 din Constituție); răspunderea guvernului și a membrilor săi (art. 109 din Constituție); încetarea mandatului Guvernului (art. 110 din Constituție).
- capitolul IV reglementează " Raporturile Parlamentului cu Guvernul" și cuprinde referiri precum: obligația de informare a Parlamentului (art. 111 din Constituție); întrebări, interpelări, moțiuni simple (art. 112 din Constituție); angajarea

---

*Studentă, Facultatea de Relații Internaționale și Administrație (e-mail:caleniucgeorgiana25@gmail.com). Acest studiu a fost coordonat de lector univ.dr. Elena Ștefan (e-mail:stefanelena@univnt.ro).

¹ Elena Emilia Ștefan, Drept administrativ Partea I, Curs universitar, Editura Universul Juridic, București, 2019, pag. 106.

răspunderi Guvernului (art. 113 din Constituție); delegarea legislativă (art. 115 din Constituție).

De asemenea, menționăm și Legea organică nr. 90/2001 privind organizarea și funcționarea Guvernului României (s.n. abrogată în prezent de Codul administrativ) care detaliază aspecte privind instituția Guvernului.²

Prin urmare, lucrarea are următoarea structură: prima parte prezintă noțiunile teoretice despre rolul și structura guvernului, apoi prezintă motiunea de cenzură. Ulterior, lucrarea va analiza guvernele din perioada 1990-2000 pentru a trage o concluzie cu privire la încetarea mandatului acestora.

2. Conținutul lucrării :

2.1. Rolul și structura Guvernului potrivit Codului administrativ

Rolul Guvernului este precizat de Codul Administrativ astfel: Codul administrativ precizează rolul Guvernului astfel: "Guvernul este autoritatea publică a puterii executive care funcționează în temeiul votului de încredere acordat de Parlament în baza programului de guvernare. Guvernul asigură realizarea politicii interne și externe a țării și exercită conducerea generală a administrației publice".

În doctrina este prevăzut că rolul politic al Guvernului:

- a. Guvernul stabilește liniile directoare și obiectivele generale ale politicii interne și externe a țării, acestea sunt concretizate și realizabile prin programul de guvernare sau prin programe sectoriale prin care își asumă răspunderea în fața Parlamentului ;
- b. Guvernul asigură politica internă și externă a țării.³

Ca și rol administrativ Guvernul conduce în mod general administrația publică. În art.102 din Constituție, Guvernul României face posibilă realizarea politicii interne dar și externe în timp ce acesta are rol și în conducerea administrației publice. Pe lângă acestea, Guvernul, potrivit prevederilor art. 74 din Constituție are inițiativă legislativă.

În Codul administrativ se precizează că Guvernul pentru a putea realiza programul de guvernare asigură funcțiile de mai jos.

- a. funcția de strategie;
- b. funcția de implementare;
- c. funcția de reglementare;
- d. funcția de administrare a proprietății statului;
- e. funcția de reprezentare;
- f. funcția de autoritate de stat.

În art. 102 alin. (3) din Constituția României Guvernul se precizează ca este alcătuit din: "prim-ministru, miniștri și alți membri stabiliți prin lege organică". Legea organică a Guvernului, adică Legea nr. 90/2001, spunea, până când a apărut Codul administrativ următoarele: "Guvernul este alcătuit din prim-miniștri și miniștri. Din Guvern pot face parte și miniștri delegați, cu însărcinări specifice pe lângă prim-ministru, prevăzuți în lista Guvernului, prezentată Parlamentului pentru acordarea votului de încredere".⁴

² Elena Ștefan, Drept administrativ Partea I, Curs universitar, Editura Universul Juridic, București, 2019, pag.107-108

³ Idem., pag. 111 și urm.

⁴ Elena Ștefan, Drept administrativ Partea I, Curs universitar, Editura Universul Juridic, București, 2019, pag.112

Codul administrativ precizează că pe lângă prim-miniștri și miniștri Guvernul mai are în componență și:

- vice-prim ministru;
- miniștri de stat;
- miniștri delegați;
- miniștri cu sarcini specifice pe lângă primul-ministru;

Prim-ministrul este desemnat de către Președintele României după ce ia sfârșit examinarea partidului majoritar în Parlament ori a partidelor reprezentate în Parlament. Validarea examinării și a alegerii Președintelui se face de către Camera Deputaților și Senat în ședință comună. Membrii Guvernului votați în Parlament depun individual jurământul de credință prevăzut în art. 82(2) din Constituție în fața reprezentantului statului după ce aceștia sunt numiți prin decret de către Președinte. Guvernul integral cat și fiecare membru în parte începe efectuarea mandatului în data depunerii jurământului.

Jurământul pe care îl depun cei aleși este următorul: "Jur să-mi dăruiesc toată puterea și priceperea pentru propășirea spirituală și materială a poporului român, să respect Constituția și legile țării să apăr democrația, drepturile și libertățile fundamentale ale cetățenilor, suveranitatea, independența, unitatea și integritatea socială a României. Așa să-mi ajute Dumnezeu!"

2.2. Încetarea mandatului membrilor Guvernului

*Moțiuni de cenzură*⁵

Moțiunea de cenzură reprezintă modul prin care Parlamentul își poate retrage încrederea acordată Guvernului, aceasta fiind precizată în art. 113 din Constituția României. În art. 113 alineatul (1) se prevede:

"Camera Deputaților și Senatul, în ședința comună, pot retrage încrederea acordată Guvernului prin adoptarea unei moțiuni de cenzură cu votul majorității deputaților și senatorilor".

Cu privire la moțiunea de cenzură avem trei momente procedurale;

- inițierea moțiunii de cenzură;
  - dezbateră moțiunii de cenzură;
  - adoptarea moțiunii de cenzură.
- a. Pentru a fi inițiată moțiunea de cenzură este nevoie ca un sfert din numărul total al Deputaților și Senatorilor să susțină asta. După ce aceasta este depusă, apare obligația de a se face cunoscut către Guvern textul moțiunii de cenzură.
  - b. În ședința comună a Camerei Deputaților și a Senatului are loc dezbateră moțiunii de cenzură care are loc în termen de trei zile de la data când a fost depusă.
  - c. Pentru votarea moțiunii de cenzură dezbătută de majoritatea deputaților și Senatorilor este nevoie de o majoritate absolută.

În urma votului sunt posibile două variante:

- aceasta este adoptată, iar în consecință Guvernul își retrage încrederea; ceea ce înseamnă că Guvernul este demis la data adoptării respectiv a votării moțiunii de cenzură;

---

⁵ Mai multe informații despre tipurile și efectele moțiunilor se pot regăsi accesând pagina de internet <http://www.cdep.ro/pls/parlam/motiuni.home>. Ultima accesare la data 30.03.2020.

- aceasta este respinsă, parlamentarii care au semnat-o nu mai pot iniția o altă moțiune de cenzură, în aceeași sesiune, cu excepția cazului în care Guvernul își angajează răspunderea potrivit art. 114 din Constituție⁶.

3. Studiu de caz

3.1. Guvernul Petre Roman (1990-1991).

Informațiile din prezenta secțiune sunt menționate mai jos la nota de subsol. “Primul guvern Petre Roman, instalat în urma alegerilor de după Revoluția din 1989, a fost în perioada 28 decembrie 1989 - 28 iunie 1990. Următorul guvern Roman și-a derulat existența între 29 iunie 1990 - 26 septembrie 1991. Alegerile din „Duminica orbului” au dus la câștigarea alegerilor de către FSN, sub spectrul mineriadei din 13-15 iunie, pentru care, în prezent, este trimis în judecată. Petre Roman a depus jurământul în ziua de 28 iunie 1990.

Precum principiul de drept *mutatis mutandis*, guvernul Roman avea să cadă în 16 octombrie 1991, tot după o mineriadă, pentru care acesta urma să-și dea demisia. Minerii au intrat atunci în Parlament, evenimentul fiind marcat de intervenția excepțională a lui Ion Rațiu de la tribună, prin care a salvat firava noastră democrație: Postul de premier al lui Petre Roman a fost luat de Theodor Stolojan, care a rămas în fruntea guvernului până la alegerile din 1992”⁷.

3.2. Guvernul Victor Ciorbea (1996-1998).

Informațiile din prezenta secțiune sunt menționate mai jos la nota de subsol. “În urma alegerilor din anul 1996, câștigate de Convenția Democratică din România (CDR), prim-ministru a fost desemnat Victor Ciorbea, care a depus jurământul în Parlament în ziua de 12 decembrie 1996. Acesta renunța atunci la postul de primar al Capitalei, pe care-l câștigase cu câteva luni în urmă, pentru preluarea guvernului.

În primăvara anului 1998, neînțelegerile dintre PNT-CD și FSN au atins punctul culminant, mai ales prin atitudinea agresivă a lui Traian Băsescu la adresa prim-ministrului Ciorbea. Pentru a menține majoritatea parlamentară, PNT-CD a decis retragerea mandatului lui Victor Ciorbea și, după o perioadă scurtă de interimat, deținută de Gavril Dejeu, l-a desemnat ca prim-ministru pe Radu Vasile, un apropiat al partidului condus de Petre Roman⁸”.

3.3. Guvernul Radu Vasile (1998-1999)

Informațiile din prezenta secțiune sunt menționate mai jos la nota de subsol. „Nici guvernul Radu Vasile nu a apucat să-și termine scurtul mandat, căci în 1999 a avut loc a nouă mineriadă, în două etape(...). În 13 decembrie 1999, toți miniștrii țărăniști și liberali

---

⁶ Elena Ștefan, Drept administrativ Partea I, Curs universitar, Editura Universul Juridic, București, 2019, pag.147
⁷ Informație publică, preluată de pe pagina de internet <http://www.ziare.com/politica/guvern/care-dintre-guvernele-postdecembriste-considerati-ca-a-fost-cel-mai-competent-sondaj-ziare-com-1158110>, accesată la data 27.03.2020

⁸ Informație publică, preluată de pe pagina de internet <http://www.ziare.com/politica/guvern/care-dintre-guvernele-postdecembriste-considerati-ca-a-fost-cel-mai-competent-sondaj-ziare-com-1158110> accesată la data 27.03.2020

și-au depus demisia, însă nu la guvern, ci la Cotroceni, încercând să determine căderea Guvernului.

Pe 17 decembrie, Radu Vasile își dă demisia din funcția de prim-ministru, iar 10 zile mai târziu avea să fie exclus din PNT-CD. După interimatul de 9 zile al lui Alexandru Athanasiu (PSDR), a fost desemnat premier Mugur Isărescu, guvernatorul Băncii Naționale, care avea să ducă mandatul până la alegerile din anul 2000”.⁹

3.4. Guvernul Mugur Isărescu - (16 decembrie 1999- noiembrie 2000)

Informațiile din prezenta secțiune sunt menționate mai jos la nota de subsol. „La data de 16 decembrie 1999 a devenit Prim-ministru al României, dar după numai un an, coaliția aflată atunci la putere a pierdut alegerile (în noiembrie 2000). Guvernul condus de el a elaborat strategia economică de aderare la Uniunea Europeană”¹⁰.

3.5. Guvernul Adrian Năstase - (28 decembrie 2000 - 21 decembrie 2004)

Informațiile din prezenta secțiune sunt menționate mai jos la nota de subsol. „Pe 20 decembrie 2000, președintele Ion Iliescu îl desemnează, oficial, pe Adrian Năstase pentru funcția de prim-ministru al României. Pe 28 decembrie 2000, noul guvern primește votul de investire din partea Parlamentului (314 'pentru' și 145 'împotriva'), iar membrii guvernului depun jurământul de credință în prezența președintelui Ion Iliescu. Au fost ani dificili, cu succese, dar și cu obstacole, totuși, direcția generală pe care Adrian Năstase a imprimat-o PSD în perioada 2000-2004 a fost pozitivă. În prima parte a anului 2006, Adrian Năstase s-a auto-suspendat din funcția de președinte executiv al PSD și, ulterior, chiar a demisionat din această funcție”¹¹. Guvernul și-a dus mandatul la capăt.

3.6. Guvernul Emil Boc (2008-2009; 2009-2012).

Informațiile din prezenta secțiune sunt menționate mai jos la nota de subsol. „Câștigarea alegerilor din 2008 de către Partidul Democrat (PD) a dus la desemnarea lui Emil Boc în fruntea guvernului.

Emil Boc avea să fie primul șef al guvernului care a fost demis de o moțiune de cenzură, trecută prin Parlament în 13 octombrie 2009, după ce miniștrii PSD au părăsit guvernul. După ce Traian Băsescu a câștigat al doilea mandat de președinte, Emil Boc a fost desemnat din nou ca prim-ministru, fiind investit în 23 decembrie 2009.

Nici al doilea mandat de prim-ministru obținut de Emil Boc nu a fost unul liniștit, căci, în urma protestelor violente din ianuarie 2012, acesta este nevoit să demisioneze,

---

⁹Informație publică, preluată de pe pagina de internet <http://www.ziare.com/politica/guvern/care-dintre-guvernele-postdecembriste-considerati-ca-a-fost-cel-mai-competent-sondaj-ziare-com-1158110> accesată la data 27.03.2020

¹⁰Informație publicată, preluată de pe pagina de internet https://ro.wikipedia.org/wiki/Mugur_Is%C4%83rescu accesată la data 27.03.2020.

¹¹ Informație publicată, preluată de pe pagina de internet <https://adriannastase.ro/omul-politic/>, accesată la data 27.03.2020.

ceea ce a atras la căderea întregului guvern. În urma căderii guvernului Boc II, a preluat interimatul (pentru doar 3 zile) Cătălin Predoiu¹²”.

3.7. Guvernul Mihai Răzvan Ungureanu (9 februarie – 7 mai 2012).

Informațiile din prezenta secțiune sunt menționate mai jos la nota de subsol. „La căderea guvernului Boc, Mihai Răzvan Ungureanu era șeful SIE. După un interimat de trei zile deținut de deputatul Cătălin Predoiu, este desemnat premier Mihai Răzvan Ungureanu, care avea să dețină cel mai scurt mandat, de mai puțin de trei luni.

În mod surprinzător, el avea să fie desemnat de Traian Băsescu pentru a forma guvernul. Ungureanu acceptă și a fost investit pe 9 februarie 2012. Acesta a fost nevoit să ia cele mai dure măsuri de restructurare pentru a ține sub control principalii factori economici ai țării¹³, însă nu a reușit să măsoare corect impactul reformelor și de aceea efectele lor nu au fost resimțite de cetățeni.

După numai 78 de zile, noua alianță USL, formată din PSD și PNL depune o moțiune de cenzură care, cu sprijinul UNPR¹⁴, trece în 7 mai 2012. Ungureanu astfel, avea să devină al doilea premier demis prin moțiune de cenzură”.

3.8. Guvernul Victor Ponta (2012-2015).

Informațiile din prezenta secțiune sunt menționate mai jos la nota de subsol. „După căderea guvernului Mihai Răzvan Ungureanu, Victor Ponta a fost desemnat premier și a condus fără probleme guvernul până la alegerile din iarna anului 2012. După ruperea neașteptată a USL, Victor Ponta avea să conducă în continuare guvernul cu majoritatea formată de PSD și UNPR. Când totul părea să decurgă liniștit pentru guvern, în noaptea de 30 octombrie 2015 are loc tragedia din clubul „Colectiv”, urmată de o puternică manifestație de protest din București, dar și în marile orașe din țară.

Victor Ponta își anunță demisia în ziua de 5 noiembrie 2015 și provoacă astfel căderea guvernului PSD. Ca interimar, pentru 12 zile, este desemnat Sorin Câmpeanu. Președintele Klaus Iohannis îl desemnează totuși, în urma consultărilor civile, ca premier (tehnocrat) pe Dacian Cioloș. Dacian Cioloș deși nu avea o majoritate parlamentară declarată, reușește să obțină investitura în Parlament cu sprijinul PSD-ului¹⁵.

3.9. Guvernul Sorin Grindeanu (4 ianuarie - 29 iunie 2017)

Informațiile din prezenta secțiune sunt menționate mai jos la nota de subsol. „Conducător de politicianul social-democrat Sorin Grindeanu, guvernul a fost girat de Partidul Social Democrat (PSD) și Partidul Alianța Liberalilor și Democraților (ALDE).

¹² Informație publică, disponibilă http://www.romania-actualitati.ro/investit_demis_reinvestit_demisionar_cabinetele_emil_boc-37732, cu ultima accesare la data de 06.04.2020.

¹³ Mai multe despre discuțiile și măsurile necesare se pot regăsi și în stenogramele de ședință din anul 2012, accesând pagina de internet <http://www.cdep.ro/pls/steno/steno2015.stenograma?ids=6999&idl=1>, ultima accesare la data 30.03.2020.

¹⁴ Mai multe despre discuțiile și măsurile necesare se pot regăsi și în stenogramele de ședință din anul 2012, accesând pagina de internet <http://www.cdep.ro/pls/steno/steno.stenograma?ids=7122&idm=1,035&idl=1>, ultima accesare la data 30.03.2020.

¹⁵ Informație publicată, preluată de pe pagina de internet https://ro.wikipedia.org/wiki/Guvernul_Sorin_Grindeanu accesată la data 27.03.2020

Modificarea prin ordonanță de urgență a codurilor penal și de procedură penală în ianuarie 2017 a stârnit mari proteste împotriva acestui guvern, care a abrogat ulterior modificarea legislativă. Totuși, la data de 8 februarie, guvernul a rezistat unei moțiuni de cenzură inițiate de opoziție.

Cabinetul a căzut la 21 iunie 2017 în urma unei moțiuni de cenzură, care după alte 8 zile a fost înlocuit cu guvernul Tudose¹⁶.

3.10. Guvernul Mihai Tudose (29 iunie 2017-16 ianuarie 2018)

Informațiile din prezenta secțiune sunt menționate mai jos la nota de subsol. „A fost cel de-al 128-lea guvern al României, condus de Mihai Tudose, care a preluat funcția de prim-ministru al României la 29 iunie 2017. Avea 27 de mandate, iar 16 dintre miniștri au făcut parte și din guvernul Sorin Grindeanu, demis de parlament.

Prim-ministrul Tudose a revocat din funcție doi miniștri, plus ministrul transporturilor cu care avusese o relație tensionată până atunci. Aceasta a creat un conflict între șeful guvernului și șeful principalului partid din coaliția de guvernare, conflict care a dus la retragerea sprijinului partidului și la demisia prim-ministrului, la data de 16 ianuarie 2018”¹⁷.

3.11. Guvernul Viorica Dăncilă (29 ianuarie 2018-10 octombrie 2019)

Informațiile din prezenta secțiune sunt menționate mai jos la nota de subsol. „Este cel de-al 129-lea guvern al României, condus de Viorica Dăncilă, care a guvernat țara de la 29 ianuarie 2018 până la 10 octombrie 2019, când a fost demis prin moțiune de cenzură, rămânând în funcție ca interimar până la validarea următorului guvern la 4 noiembrie 2019. Acest guvern a avut 27 de membri, iar unii dintre aceștia făcuseră parte și din guvernul Mihai Tudose.

Parlamentarii au votat în majoritate împotriva Guvernului Dăncilă, 238 de voturi au fost în favoarea moțiunii de cenzură, din cele 245 exprimate. „Parlamentul retrage încrederea Guvernului”, a anunțat Marcel Ciolacu, președintele Camerei Deputaților.¹⁸

3.12. Guvernul Orban (4 noiembrie 2019-5 februarie 2020)

Informațiile din prezenta secțiune sunt menționate mai jos la nota de subsol. „Guvernul Ludovic Orban a fost cabinetul care a guvernat România începând cu data de 4 noiembrie 2019, fiind validat de Parlament a depus jurământul. Guvernul Orban a fost demis prin moțiune de cenzură anul acesta, pe 5 februarie, cu 261 de voturi „pentru” și 139 de voturi „împotrivă” dintre cele 400 de voturi exprimate¹⁹.”

„Moțiunea de cenzură depusă împotriva Guvernului a venit în urma procedurii de angajare a răspunderii Guvernului, pe baza unui proiect de lege ce prevede alegerea

¹⁶ Informație publică, disponibilă on line <https://www.dw.com/ro/guvernul-grindeanu-a-c%C4%83zut/a-39347131>, cu ultima accesare la data de 06.04.2020.

¹⁷ Informație publicată, preluată de pe pagina de internet https://ro.wikipedia.org/wiki/Guvernul_Mihai_Tudose accesată la data 27.03.2020

¹⁸ Informație publicată, preluată de pe pagina de internet https://ro.wikipedia.org/wiki/Guvernul_Viorica_D%C4%83ncil%C4%83 accesată la data 27.03.2020.

¹⁹ Informație publicată pe Mediafax. 5 februarie 2020. Accesat în 5 februarie 2020, de pe pagina de internet <https://web.archive.org/web/20200205155349/>, <https://www.mediafax.ro/politic/marcel-ciolacu-guvernul-orban-a-fost-demis-cu-261-de-voturi-18797417>.

democratică a primarilor cu 50%+1 din totalul voturilor exprimate, cunoscută și ca alegerea primarilor în două tururi de scrutin. Guvernul demis a fost totuși reinvestit, în aceeași componență, de către chiar Parlamentul ce îl demisese, la data de 14 martie 2020, pe fondul răspândirii SARS-CoV-2²⁰.”

4. Concluzie

Așa cum reiese din legislația noastră, Guvernul este instituția publică a puterii executive care își îndeplinește atribuțiile în baza votului de încredere atribuit de Parlament și care garantează îndeplinirea politicii interne și externe a statului român exercitând guvernarea la nivel național a administrației publice.

În ultimele trei deceni s-a asistat la următorul scenariu: de fiecare dată când a căzut un guvern, a venit altul în locul său, fiind foarte multe guverne care au eșuat demise de Parlament.

De altfel, ultimele guverne și-au încetat mandatul tot prin moțiuni de cenzură, indiferent de culoarea politică, ne referim la guvernul Dăncilă și la guvernul Orban, fiind important după părerea noastră de urmărit tandemul majoritate-opoziție din Parlament.

- **Referințe**
- 1. Elena Emilia Ștefan, Drept administrativ Partea I, Curs universitar, Editura Universul Juridic, București, 2019.
- 2. Constituția României.
- <http://www.ziare.com/politica/guvern/care-dintre-guvernele-postdecembriste-considerati-ca-a-fost-cel-mai-competent-sondaj-ziare-com-1158110>, accesată la data 27.03.2020.
- <http://www.ziare.com/politica/guvern/care-dintre-guvernele-postdecembriste-considerati-ca-a-fost-cel-mai-competent-sondaj-ziare-com-1158110> accesată la data 27.03.2020.
- <http://www.ziare.com/politica/guvern/care-dintre-guvernele-postdecembriste-considerati-ca-a-fost-cel-mai-competent-sondaj-ziare-com-1158110> accesată la data 27.03.2020.
- https://ro.wikipedia.org/wiki/Mugur_Is%C4%83rescu accesată la data 27.03.2020.
- <https://adriannastase.ro/omul-politic/> accesată la data 27.03.2020
- https://ro.wikipedia.org/wiki/Guvernul_Sorin_Grindeanu accesată la data 27.03.2020.
- https://ro.wikipedia.org/wiki/Guvernul_Mihai_Tudose accesată la data 27.03.2020 .
- https://ro.wikipedia.org/wiki/Guvernul_Viorica_D%C4%83ncil%C4%83 accesată la data 27.03.2020.
- [https://ro.wikipedia.org/wiki/Guvernul_Ludovic_Orban_\(1\)](https://ro.wikipedia.org/wiki/Guvernul_Ludovic_Orban_(1)) accesată la data 27.03.2020.
- https://drept.unibuc.ro/dyn_doc/oferta-educationala/scoala-doctorala/rezumateza/oprican-mariana-iun-2015-ro.pdf accesată la data 27.03.2020 .
- http://www.romania-actualitati.ro/investit_demis_reinvestit_demisionar_cabinetele_emil_boc-37732, cu ultima accesare la data de 06.04.2020.

---

20 Informație publicată, preluată de pe pagina de internet [https://ro.wikipedia.org/wiki/Guvernul_Ludovic_Orban_\(1\)](https://ro.wikipedia.org/wiki/Guvernul_Ludovic_Orban_(1)) accesată la data 27.03.2020.

- <https://www.mediafax.ro/politic/marcel-ciolacu-guvernul-orban-a-fost-demis-cu-261-de-voturi-18797417>, cu ultima accesare la data de 05.04.2020.
- <https://www.dw.com/ro/guvernul-grindeanu-a-c%C4%83zut/a-39347131>, cu ultima accesare la data de 06.04.2020.

MOTIVAREA ÎN CADRUL ORGANIZAȚIEI

Cristina Adriana SILIVESTRU*

Abstract

Studiul de față analizează rolul motivării în creșterea satisfacției în muncă și a performanței atât la nivel individual cât și organizațional.

Motivarea personalului reprezintă o componentă majoră a managementului.

Ea ține de arta managerului de a influența comportamentul angajaților în vederea corelării motivației acestora cu necesitățile și obiectivele organizației.

Cuvinte cheie: *motivare, organizație, satisfacție, performanță, management.*

1. Introducere

Motivația reprezintă una dintre cele mai importante probleme ale oricărei organizații, aceasta întrucât relația dintre organizație și angajați este guvernată de motivele pentru care angajații se simt implicați în munca lor. Consecința acestui fapt este necesitatea ca managementul organizației să fie capabil să traducă obiectivele organizației la nivelul angajaților și să le coreleze cu obiectivele lor personale, deoarece numai astfel organizația devine eficientă și își poate atinge obiectivele.

Pentru orice manager este important să cunoască faptul că fiecare angajat al său reprezintă o personalitate distinctă și că el trebuie tratat individual și nu în grup. În cadrul unei organizații fiecare angajat joacă mai multe roluri, acestea punându-și amprenta asupra nevoilor și comportamentului său.

Motivația în muncă implică un comportament al angajaților caracterizat prin interese, orientare și persistență în îndeplinirea sarcinilor. Acest comportament nu depinde numai de individ sau de contextul în care lucrează, ci reprezintă o interacțiune între personalitatea individului și mediul de lucru.

Este destul de dificil să-i motivezi pe angajați. Într-o organizație, în motivarea personalului trebuie ținut cont de un ansamblu de variabile, unele de natură internă, altele de natură externă, unele ce țin de caracteristicile intrinseci ale individului, altele, de cele extrinseci.

Deși majoritatea oamenilor caută activități care să îi stimuleze din punctul de vedere al împlinirii profesionale, există și persoane motivate de numeroase alte activități, dar nu și de munca pe care o depun în calitate de salariați ai unei firme sau instituții. Locul acordat muncii poate fi secundar în ierarhia motivațiilor individuale, chiar dacă munca este prima în ordinea nevoilor materiale.

Nu există o formulă unică care să le arate managerilor cum să asigure motivația muncii. Managerii trebuie să adopte un stil de conducere care să le furnizeze lucrătorilor

---

* Student: Cristina Adriana Silivestru, Facultatea de Relații Internaționale și Administrație, Universitatea "Nicolae Titulescu" din București; (e-mail: silivestru.cristina28@yahoo.com). Acest studiu a fost elaborat sub coordonarea prof. univ. dr. Elena Nedelcu (doina.nedelcu@yahoo.com).

motivația de a-și îndeplini sarcinile cu eficiență, dar, din păcate, nu există nici o rețetă infailibilă. Mai degrabă este necesar ca fiecare manager să-și creeze propriile metode de abordare a problemei, ținând seama de propria lor personalitate, de preceptele filosofiei manageriale și de buna cunoaștere a lucrătorilor din subordine.

Calea către un management eficient al resurselor umane se află în realizarea motivării acestora. Numai știind ce-l determină pe individ să desfășoare activități, ce motive stau la baza acțiunilor lui este posibilă conceperea unui sistem eficient de metode și forme de management al resurselor umane.

Am ales această temă deoarece sunt de părere că resursele umane reprezintă pentru orice organizație o componentă esențială a acestora, ele fiind mai mult decât o sursă de costuri sau de consum. Ele pot asigura excelența, dar și dezastrul organizației.

O companie nu poate avea o imagine favorabilă la nivelul opiniei publice dacă personalul său nu reușește să creeze o atmosferă specifică și atrăgătoare. Prestigiul unei instituții poate fi ridicat sau distrus de prestația și calitatea personalului.

Un corporatist, competent, bine instruit și, bineînțeles, motivat, dispus să-și apere profesia și, în același timp, conștient că de activitatea sa depinde în mare măsură succesul companiei, contribuie uneori decisiv la crearea și consolidarea imaginii companiei sale.

În partea dedicată studiului teoretic ne-am oprit asupra conceptului de motivație, prezentând un scurt istoric și redând câteva din cele mai semnificative definiții pe care acest concept le-a primit de-a lungul timpului în diverse domenii de activitate.

Am continuat cu prezentarea celor două componente ale motivației, cu prezentarea funcțiilor și principiilor care stau la baza motivării în muncă a angajaților, precum și a surselor motivării în muncă. Am continuat cu prezentarea formelor motivării. Acestea sunt redată în perechi pentru a evidenția, prin contrast, valențele fiecărui tip de motivație. Este vorba despre: motivația pozitivă și motivația negativă, motivația economică și motivația morală spirituală, motivația intrinsecă și cea extrinsecă și nu în ultimul rând motivația cognitivă și cea afectivă.

De asemenea, ne-am oprit și asupra principalelor teorii motivaționale. Acestea au fost grupate în trei categorii: teorii de conținut (teoria ierarhiei nevoilor, teoria X și teoria Y, teoria factorilor duali, teoria ERG, teoria achiziției succeselor); teorii de proces (teoria performanțelor așteptate și teoria echității) și teorii de întărire (teoria achiziției succeselor).

Am încheiat partea de teorie cu prezentarea factorilor care mențin motivarea în muncă a oamenilor și a factorilor care cresc motivarea angajaților.

2. Motivarea personalului

Motivarea personalului reprezintă o componentă majoră a managementului, fiind totodată bază a structurilor globale în management, ce rezidă în corelarea satisfacerii necesităților personalului cu realizarea obiectivelor și sarcinilor atribuite.

2.1. Conceptul de motivație

Apărut în literatura de specialitate în jurul anului 1930, termenul de motivație a cunoscut până astăzi un mare succes. El poate fi întâlnit în aproape toate domeniile ce vizează mai mult sau mai puțin conduita umană: economică, pedagogică, politică, artă, morală, religie.

Interesul pentru acest concept relevă, pe de o parte, puternica sensibilitate a epocii noastre față de tot ceea ce ține de influențarea oamenilor, iar, pe de altă parte, neliniștea în

fața unor mereu perfecționate tehnici de manipulare, precum și, nu în ultimul rând, apariția unor comportamente sociale imprevizibile și agresive.

Din punct de vedere etimologic, termenul de motivație derivă din cuvântul latin „*movere*“ și înseamnă deplasare.

Din punct de vedere psihologic, motivația reprezintă „ansamblul stărilor de necesitate ce se cer satisfăcute și care îl împinge, îl instigă și îl determină pe individ să le satisfacă.“¹

Din punct de vedere istoric, conceptul de motivație a evoluat de la forma de „motivare“ prin teama de pedeapsă fizică și/sau financiară, spre forme de implicare socială prin care salariatul își poate asuma propriile responsabilități. Aceasta a determinat o redefinire (remodelare) a conceptului de motivație cu implicații pe piața muncii.

Termenul de motivare a fost utilizat încă din Evul Mediu, în special în secolele „luminilor“ (al XVII-lea și al XVIII-lea), când R. Descartes sau T.Hobbes considerau că anumite acțiuni ale individului sunt determinate de forțe interne și externe asupra cărora omul nu are control.²

În limbajul curent, prin motivare se înțelege „de ce-ul“ prin care se realizează o acțiune. Cauza este o pulsivitate, o dorință, o energie, o invidie. Satisfacerea nevoilor se va realiza într-o anumită prioritate, specifică fiecărui individ.

O definiție univocă a motivației nu există, în literatură de specialitate fiind întâlnite diverse definiții. În continuare vom prezenta câteva exemple de definiții date motivației:

- „Motivația poate fi definită ca procesul de selecție, orientare și menținere a comportamentului uman, în funcție de anumite nevoi și aspirații. Prin motivație se explică de ce oamenii aleg un anumit mod de acțiune preferându-l altuia sau altora, de ce și-l mențin, uneori pe o perioadă îndelungată, chiar în condiții nefavorabile.“³
- „Motivația reprezintă o stare interioară care antrenează individul în realizarea obiectivului.“⁴
- „Prin motivație înțelegem energiile interne și externe care inițiază și dirijează comportamentul spre un scop care, o dată atins, conduce spre satisfacerea unei anumite necesități.“⁵
- „Motivația presupune facilitarea apariției și dezvoltării resurselor unei persoane, care să-i permită realizarea acordului între trebuințele și valorile sale, pe de o parte, și interesul colectiv, pe de alta. Înseamnă, totodată, a depăși obstacolele ce stau în fața creativității și ingeniozității, precum și formarea unui climat care să faciliteze obiectivele colective și personale.“⁶
- Termenul de motivație reunește „ansamblul factorilor dinamici care determină conduita unui individ“ sau „totalitatea mobilurilor interne ale conduitei, fie că

¹ GAVRILĂ, Tatiana; LEFTER, Viorel. Managementul organizațiilor, Editura Economică, București, 2007, p.280.

² VAGU, Paraschiv; STREGĂROIU. Motivarea în muncă: de la teorie la practică, Editura Bibliotheca, Târgoviște, 2000, p.12.

³ BURDUȘ, Eugen; CĂPRĂRESCU, Gheorghică. Fundamentele managementului organizației. Editura Economică, București, 1999, p. 480.

⁴ COSTEA Valeriu. Managementul în afaceri, Editura Gaudeamus, Iași, 1994, p. 201.

⁵ CRAIOVEANU Mihai Petru. Introducere în psihologia resurselor umane, Editura Universitară, București, 2006, p. 50.

⁶ DRUȚĂ Florin. Motivația economică, Editura Economică, București, 1999, p. 9.

sunt înăscute sau dobândite, conștientizate sau neconștientizate, simple trebuințe fiziologice sau idealuri abstracte.⁷

- „Este o stare care energizează comportamentul și îi oferă o direcție. Este trăită subiectiv sub forma unei dorințe conștiente – dorința de a mânca, a bea.”⁸.
- Ea se referă la acele stări și procese emoționale și cognitive care pot declanșa, orienta și susține diferite comportamente și activități.⁹
- „Motivarea constă în corelarea necesităților, aspirațiilor și intereselor personalului din cadrul organizației cu realizarea obiectivelor și exercitarea sarcinilor, competențelor și responsabilităților atribuite în cadrul organizației.”¹⁰.
- Ea este, totodată, „îndemnul de a te pune în mișcare, adică de a face lucrurile să se miște.”¹¹.
- „În contextul muncii poate fi definită ca fiind gradul de disponibilitate a angajatului de a se implica și de a depune un efort susținut în vederea atingerii unor obiective profesionale, definite individual sau organizațional.”¹².
- „Motivația exprimă faptul că la baza conduitei umane se află întotdeauna un ansamblu de mobiluri – trebuințe, tendințe, afecte, interese, intenții, idealuri – care susțin realizarea anumitor acțiuni, fapte, atitudini.”¹³.

În ciuda dificultăților privind consensul asupra definirii conceptului de motivare, se observă, în aceste definiții, că există unele elemente comune care facilitează înțelegerea fenomenului motivării:

- Nevoie intensă, care dă energie comportamentului uman;
- Dinamism, forța internă care orientează comportamentul într-un anumit sens;
- Obiective, respectiv incitări sau recompense care consolidează satisfacția persoanelor, aceasta din urmă consolidând motivația.

2.2. Sursele motivării

Fenomenul de antrenare a resurselor umane gravitează în jurul motivației. Acesta este factorul psihologic care determină activarea performanței și a eficienței. Motivarea în resurse umane înseamnă a motiva oamenii în activitatea lor. Nu înseamnă în primul rând a-i răsplăti bănește, ci a îmbunătății reprezentările mentale/sociale cu privire la muncă, la organizația în care ea se desfășoară și la produsele obținute prin respectiva activitate.

A motiva oamenii în munca lor înseamnă a le răsplăti bănește contribuția la progresul firmei – inițiativa, efortul și reușita – dar, mai ales, de a dezvolta pentru ei înșiși utilitatea dată de dimensiunea subiectivă a muncii. Și pentru aceasta nu-i suficient să îmbunătățești câteva caracteristici vizibile ale muncii și recompensei sale, ci trebuie făcute unele progrese în reprezentările mentale cu privire la muncă, la firma în care ea se desfășoară și la produsele sale.

⁷ GOLU Mihai. Bazele psihologiei generale, Editura Universitară, București, 2002, p. 571.

⁸ SMITH, Edward E.; NOLEN-HOEKSEMA, Susan FREDRICKSON, Barbara LOFTUS, Geoffrey. Introducere în psihologie, Editura Tehnică, București, 2005, p. 507.

⁹ LEMENI, Gabriela; MICLEA, Mircea. Consiliere și orientare: ghid de educație pentru carieră, Editura ASCR, Cluj-Napoca, 2004, p. 40.

¹⁰ NICOLESCU, Ovidiu VERBONCU, Ion. Management. Editura Economică, București, 1999, p. 471.

¹¹ PELL, Arthur R. Managementul resurselor umane, Editura Curtea Veche, București, 2007, p. 263.

¹² CONSTANTIN, Ticu. Evaluarea psihologică a personalului, Editura Polirom, Iași, 2004, p. 170.

¹³ Motivație – www.wikipedia.ro (15..04.2009).

Analizându-se fenomenul motivației, s-au descoperit două surse de alimentare: una subiectivă și una obiectivă. Dimensiunea obiectivă – utilizează ca principală sursă motivațională efectul inegalității în recompensarea muncii. Repartiția egală a veniturilor are efect demotivant. Diferențierea recompenselor bănești în funcție de eficacitate, de calificare și de reușită constituie o modalitate eficientă de motivare.

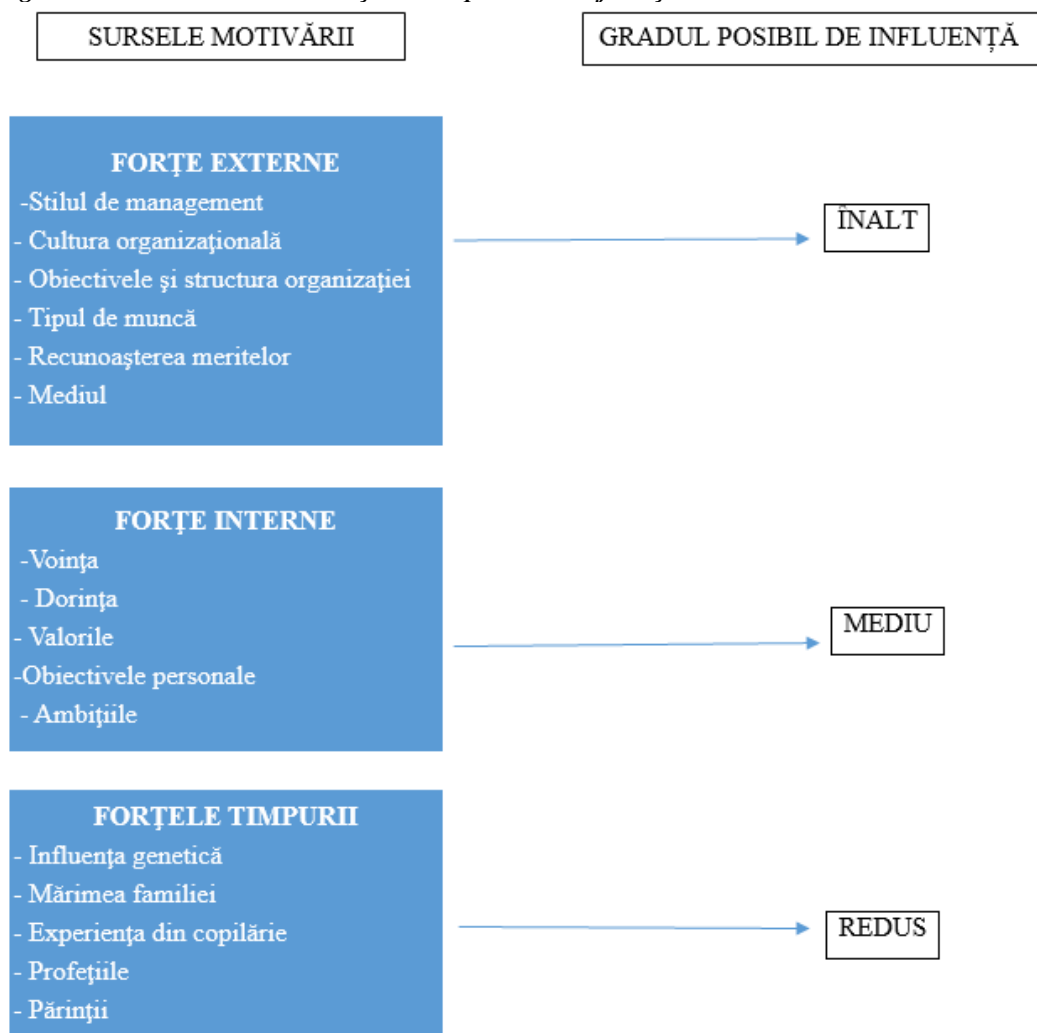
Dimensiunea subiectivă a muncii folosește drept sursă motivațională efectul recompenselor nepecuniare. Numeroase studii au atras atenția asupra faptului că multe categorii de indivizi pot fi motivați în acțiunile lor tot atât de bine și pe alte căi decât cele bănești, materiale.

Paraschiv Vagu și Ion Stregăroiu în lucrarea „Motivarea în muncă: de la teorie la practică” prezintă trei domenii de surse de motivare care sunt în măsură să influențeze comportamentul individului în muncă. În figura nr. 1.1. sunt prezentate aceste domenii de surse de motivare și gradul posibil de influență a acestora.¹⁴

---

¹⁴ VAGU, Paraschiv; STREGĂROIU, Ion, op. cit., p. 48.

Figura nr. 1.1. Sursele motivării și nivelul posibil de influență a acestora

Sursa: VAGU, Paraschiv; STREGĂROIU, Ion. Motivarea în muncă: de la teorie la practică. Târgoviște : Editura Bibliotheca, 2007, p. 48.

2.3. Formele motivării

Formele motivării grupează circumstanțele, modalitățile și mijloacele de natură diversă prin care organizațiile și, respectiv, managerii influențează și orientează comportamentul indivizilor și al grupurilor. Pentru a relata, prin contrast, valențele fiecărui tip de motivație, studiul teoretic le grupează în perechi componente opuse.

Delimitarea motivării pozitive și, respectiv, negative are la bază criteriul influenței motivațiilor asupra mărimii satisfacțiilor personalului din participarea la procesele de muncă din cadrul firmei.

Motivarea pozitivă are în vedere creșterea eforturilor și contribuției personalului la realizarea obiectivelor firmei, pe baza amplificării satisfacțiilor sale din participarea la

procesul muncii ca urmare a realizării sarcinilor atribuite, în condițiile în care nivelul obiectivelor și sarcinilor de realizat este accesibil majorității salariaților, iar motivațiile utilizate preponderent asigură creșterea veniturilor salariaților, a moralului și statutului lor corespunzător așteptărilor.

Managerul trebuie să-și construiască o adevărată structură a motivației pozitive care să ofere fiecărui individ în parte tipul de satisfacții la care este sensibil (vezi tabelul nr.1.1.).

Aspecte ale motivației pozitive; Tabelul nr. 1.1.

Motivația/ obiective	Material-pecuniară	Pshiosocială	Morală	Profesională
Certitudini	-câștiguri bănești. -siguranța locului de muncă.	-respectul și statutul social ce derivă din postul ocupat. -prestigiul organizației, compartimentului sau echipei în care lucrează.	-semnificația umanitară a activității desfășurate (educație, poluare, religie etc.).	-punerea în valoare a capacității profesionale (talent, aptitudini, formare profesională).
Avantaje Suplimentare	-facilități și gratuități de ordin material atât pentru angajați, cât și pentru familie.	- participarea la deciziile din activitatea desfășurată. -statutul de a fi propriul stăpân.		
Perspective	-avansare pe merit în timp relativ scurt. -salarizare progresivă pe același post.	-notorietatea și extinderea sferei relațiilor, cunoștințelor, simpatiilor generate de postul ocupat și de activitatea desfășurată.	-servirea unei cauze superioare. -participarea la progresul social.	-descoperirea de noi cunoștințe ori perfecționarea celor existente: posibilitatea aplicării lor prin postul ocupat. -perfecționarea organizației profesionale și dezvoltarea profesională și dezvoltarea carierei.

				-achiziția unor cunoștințe greu accesibile. -desfășurarea unor activități variate și atrăgătoare cu caracter competitiv.
--	--	--	--	---

Sursa: BURDUȘ, Eugen; CĂPRĂRESCU, Gheorghică. Fundamentele managementului organizației. București: Editura Economică, 1999, p. 485.

Motivarea negativă vizează sporirea eforturilor și contribuției personalului firmei la îndeplinirea obiectivelor sale pe baza diminuării satisfacțiilor în procesul muncii sau a amenințării cu reducerea lor, dacă sarcinile și obiectivele de realizat, de regulă deosebit de solicitante, nu sunt realizate, iar motivațiile folosite generează frecvent scăderi de venituri, moral, prezență și statut al salariaților în raport cu așteptările lor.

În funcție de natura mijloacelor utilizate pentru motivarea personalului firmei se realizează distincția între *motivația economică și motivația moral-spirituală*.

Motivarea economică reprezintă motivarea realizată prin mijloace clasice, ce vizează și satisfacerea aspirațiilor și așteptărilor de ordin economic ale salariaților.¹⁵

Principalele motivații utilizate sunt: salariile, primele, participările la profit, gratificațiile, resursele firmei, amenzi pentru săvârșirea de abateri etc.

Motivarea moral-spirituală are în vedere satisfacerea aspirațiilor și așteptărilor de natură moral-spirituală, ce vizează în primul rând sistemul de valori, atitudinile și comportamentul salariaților.

În realizarea motivării moral-spirituale se folosesc motivațiile din următoarea categorie: încrederea pe care managerii o acordă salariaților, exprimarea de mulțumiri și laude, lansarea de avertismente, muștrări și invecive, acordarea de titluri onorifice și medalii, organizarea de ceremonii pentru anumite persoane sau evenimente din cadrul organizației etc.

După natura relațiilor motivaționale care se produc și amplasamentul sursei care generează efectul motivațional se face distincția între *motivație intrinsecă și motivație extrinsecă*.

Dacă sursa generatoare se află în trebuințele personale ale individului, atunci se poate vorbi de existența unei motivații directe sau intrinseci. Specificul acestei forme de motivație constă în satisfacerea ei prin însăși îndeplinirea unor acțiuni adecvate acesteia.

Dacă sursa generatoare a motivației se află în afara subiectului, fiindu-i sugerată acestuia sau chiar impusă de o altă persoană, dacă ea nu izvorăște din specificul activității desfășurate, atunci avem de-a face cu o motivație indirectă sau extrinsecă.

Această motivație se manifestă subiectiv prin trăiri emoționale care pot fi negative (reacții de teamă sau aversiune) sau pozitive (reacții de satisfacție). De aceea se pot distinge două tipuri de motive extrinseci.¹⁶

¹⁵ NICOLESCU, Ovidiu; VERBONCU, Ion, op. cit., p. 489.

¹⁶ GAVRILĂ, Tatiana LEFTER, Viorel, op. cit., p.284.

- *Motive extrinseci negative* – ce se manifestă prin reacții de respingere sau de adversiune față de consecințe neplăcute precum : retrogradare, concediere, teama de eșec sau de pierdere a prestigiului, critică, blam.
- *Motive extrinseci pozitive*, care vizează dobândirea unor beneficii prin practicarea cu succes a muncii precum: salariu mare, promovare și dobândire a unor poziții ierarhice superioare și influențe, prestigiu social și profesional, facilități specifice.

În funcție de componenta personalității umane avută în vedere sunt delimitate două categorii de motivare – **cognitivă și afectivă**.

Motivarea cognitivă are în vedere latura, dimensiunea intelectuală a salariatului, axându-se pe satisfacerea nevoilor individuale de a fi informat, a cunoaște, învăța, inova, de a opera și controla mediul în care își desfășoară activitatea.

Motivarea afectivă vizează dimensiunea afectivă, strict umană a salariatului, concentrându-se asupra satisfacerii nevoilor sale de ordin sentimental în cadrul firmei.

2.4. Teorii motivaționale

Abordările în înțelegerea motivației sunt diferite pentru că mulți teoreticieni au dezvoltat propriile opinii și teorii cu privire la motivație.

Nici una dintre teorii nu poate fi considerată ca fiind cea mai corectă și completă, ci fiecare își aduce contribuția la înțelegerea comportamentului uman și are limitele ei.

Clasificarea teoriilor motivaționale

Tabelul nr. 1.2.

Categorii	Caracteristici	Teorii	Exemple
Teorii de conținut	Vizează factorii care incită sau inițiază comportamentul motivat.	- Ierarhia nevoilor; - X-Y; - Factorii duali; - ERG; - Achiziția succeselor.	Motivația prin bani, statut social și realizări.
Teorii de proces	Vizează factorii care diferențiază comportamentul.	- Performanțe așteptate; - Echitate.	Motivația prin pornirea interioară a individului pentru muncă, performanță și recunoaștere.
Teorii de întărire	Vizează factorii care determină repetarea unui comportament	- Condiționării operante.	Motivația prin recompensarea comportamentului.

Sursa: MATISH, Robert ; NICA, Panaite ; RUSU, Costache. *Managementul resurselor umane*. București : Editura Economică, 1997, p. 40.

2.4.1. Teorii de conținut

Din categoria teoriilor de conținut fac parte: teoria ierarhiei nevoilor, teoria X și teoria Y, teoria factorilor duali, teoria ERG și teoria achiziției succeselor.

Teoria ierarhiei nevoilor

A fost dezvoltată de un psiholog de clinică, Abraham Maslow, a cărui terapie despre motivația umană continuă să fie referință în literatura managerială. El a clasificat nevoile umane în cinci categorii care sunt prezentate în ordinea de importanță pentru individ (vezi figura nr. 1.2.).

Figura nr. 1.2. Ierarhia nevoilor a lui Maslow

Prin dispunerea celor cinci categorii de nevoi într-o structură ierarhică strictă – piramida nevoilor – A.H. Maslow a vrut să arate că nevoile de pe nivelurile inferioare cer să fie satisfăcute în primul rând și, prin urmare, influențează comportamentul individului înainte ca asupra motivării să influențeze nevoile de nivel superior.

- *Nevoile fiziologice* sunt cele ce asigură funcționarea normală a organismului. Ele constituie cel mai jos nivel în ierarhia lui A.H. Maslow. Din această categorie fac parte nevoia de hrană, apă, aer, locuință, căldură, somn și celelalte nevoi de primă necesitate, adică acele nevoi indispensabile pe care individul trebuie să le satisfacă pentru a susține și menține viața, pentru a menține organismul în activitate, pentru a supraviețui.
- *Nevoile de securitate, de siguranță*, reflectă dorința indivizilor de a se simți protejați de anumite pericole. Nevoile din această categorie sunt legate de tendința și dorința oamenilor de a se afla într-o situație stabilă și de siguranță care să-i protejeze de teamă, frică, boli și alte suferințe.
- *Nevoi sociale, numite, uneori, și nevoi de apartenență și participare*. Oamenii, ca ființe sociale, simt nevoia de a aparține la unul sau mai multe grupuri, tind să

participe la acțiuni comune, vor prietenie, vor să fie iubiți, să participe la acțiuni sociale.

- *Nevoia de stimă, respect, recunoaștere.* În legătură cu această categorie de nevoi, A.H. Maslow a identificat două aspecte: autorespectul și respectul din partea altor indivizi. Autorespectul este legat de nevoia individului de a avea realizări, competență, autosuficiență, încredere în fața oamenilor, independență și libertate. În afară de acestea, indivizii caută respect din partea altor oameni, nevoia unor înalte reputații în ochii oamenilor, pe care A.H. Maslow o numește prestigiu, statut, recunoaștere, atenție.
- *Nevoi de autorealizare, de autoexprimare, de autoactualizare, de împlinire profesională.* Această categorie de nevoi se află în vârful piramidei ierarhice și exprimă nevoile care se referă la tendința omului de a folosi cât mai complet cunoștințele, capacitățile, aptitudinile și deprinderile sale. Aceste nevoi au, într-o măsură mai mare decât nevoile din celelalte categorii, un caracter individual. Acestea sunt nevoi de creativitate.

În figura nr. 1.3. se dau unele exemple despre modul în care un manager poate folosi ideile lui A.H.Maslow pentru a veni în întâmpinarea subordonaților săi, în sensul motivării acestora.

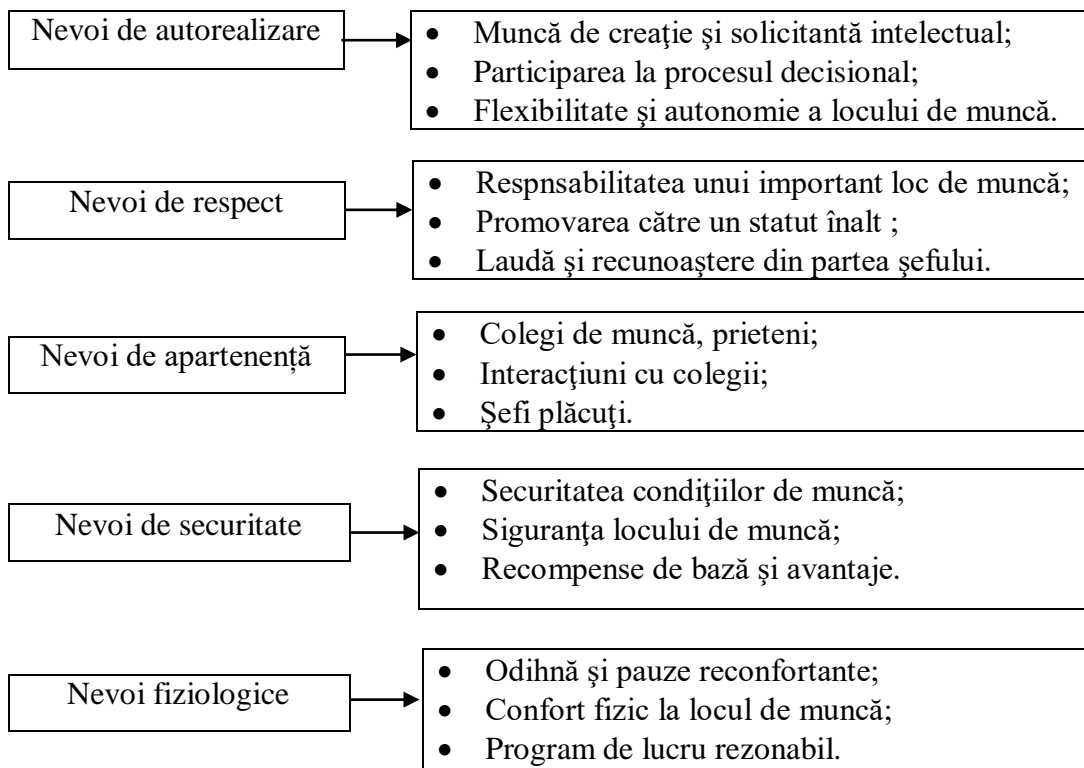

Figura nr. 1.3. Oportunități de satisfacere a nevoilor individuale

Sursa: VAGU, Paraschiv; STEGĂROIU, Ion. Motivarea în muncă: de la teorie la practică, Editura Bibliotheca, Târgoviște, 2007, p. 143.

Teoria X și Teoria Y

Douglas McGregor a prezentat două seturi de presupuneri despre motivația în muncă a oamenilor, care au fost luate în considerare de cei mai mulți manageri. Unul din seturi a fost denumit Teoria X, iar celălalt poartă denumirea de Teoria Y. Acesta argumentează că oamenii sunt mai curând atrași de Teoria Y decât de Teoria X.

Premise ale teoriilor „X” și „Y”

Tabelul nr.1.3.

Teoria X	Teoria Y
<ul style="list-style-type: none"> - Oamenilor nu le place munca și vor trebui sancționați pentru a o face; - Va trebui utilizată constrângerea pentru atingerea obiectivelor organizației; - Oamenilor le place să fie conduși și să nu aibă responsabilități; - Oamenii doresc securitate la locul de muncă. 	<ul style="list-style-type: none"> - Oamenii muncesc cu plăcere; - Oamenilor nu le place să fie controlați și supravegheați; - Oamenii nu resping responsabilitățile; - Oamenii doresc securitate dar au și alte nevoi, de autoactualizare sau stimă.

Sursa: MATHIS, Robert L.; NICA, Panaite C.; RUSU, Costache. Managementul resurselor umane, Editura Economică, București, 1997, p. 40.

Teoria factorilor duali

Ideea centrală a acestei teorii constă în afirmarea discontinuității între factorii care produc satisfacție și cei care produc insatisfacție în muncă. Spre deosebire de concepția tradițională, teoria bifactorială susține că satisfacția în muncă este determinată numai de un anumit tip de factori (motivatori), iar insatisfacția este produsă de un alt tip de factori (igenici). Totuși, absența factorilor motivatori nu conduce în mod necesar la apariția sentimentului de insatisfacție. Factorii de igenă când sunt la niveluri acceptabile reduc insatisfacția. Totuși ei nu conduc în mod necesar la niveluri ridicate ale motivației.

Teoria ERG

Teoria ERG are la bază concepția lui Alderfer care consideră că există trei tipuri de nevoi individuale: nevoi existențiale (E); nevoi relaționale (R); nevoi de împlinire (G).

- d. *Nevoile existențiale* sunt foarte importante în desfășurarea muncii. Astfel de nevoi sunt: securitatea muncii, condițiile de muncă, ore rezonabile pentru muncă, plata adecvată a salariilor și beneficiilor. Teoria acceptă că acest tip de nevoi trebuie relativ satisfăcut înainte ca individul să ajungă la nevoile relaționale.
- e. *Nevoile relaționale* implică relații de prietenie cu familia, colegii, șefii, subordonații și alții. Caracteristica acestor nevoi este că satisfacerea lor depinde esențial de raportul cu ceilalți: fie de tip ostil, fie de tip amical.
- f. *Nevoile de împlinire* sunt nevoile ce fac ca eforturile să devină creative, stimulative pentru sine. Ele își au geneza în nevoia intimă ca experiența să

completeze devenirea umană. Satisfacerea acestor nevoi este expresia modului de realizare a capacităților și talentelor personale.

Teoria achiziției succeselor

Această teorie a fost propusă de McClelland care a încercat o măsurare a nevoilor umane prin „Thematic Apperception Test“. Acest test presupune că privind o fotografie, o imagine, să faci o descriere a ceea ce presupui că ar fi și a emoțiilor care te domină privind-o.

Organizația oferă satisfacerea a trei tipuri de nevoi individuale: nevoia de putere, nevoia de afiliere, nevoia de realizare.

Autorul arată că nivelul de aspirație orientează comportamentul. Nivelul de aspirație definește acele nevoi de succes care variază de la o persoană la alta și care sunt determinate de performanțele obținute anterior.

2.4.2. Teorii de proces

În categoria teoriilor de proces sunt cuprinse: teoria performanțelor așteptate și teoria echității.

Teoria performanțelor așteptate:

Denumită și teoria lui Victor Vroom, combină, în explicarea motivației, factorii individuali cu actorii organizaționali. Ideea care domină teoria este aceea că indivizii iau o anumită decizie cu privire la comportamentul lor în speranța satisfacerii unor nevoi sau dorințe. Relația între comportament și rezultatele dorite este afectată de un complex de factori individuali (nevoi, calificare, abilitate etc.) și factori organizaționali (organizarea controlului, sistemul de recompense, performanțele etc.). Relația comportamentperformanță este caracterizată de existența a trei mărimi: raportul „efortperformanță“ (așteptare); raportul „performanță – recompensă“ (instrumentalitate).

Teoria echității:

Oamenii doresc să fie tratați corect, în mod egal, nu numai în ceea ce privește câștigul, dar mai ales în ceea ce privește timpul liber, sancțiunile, realizarea muncii.

Imputurile, pe care fiecare persoană le aduce în organizație, pot fi: nivel educațional, vârstă, experiență, productivitate, alte talente și eforturi.

Rezultatele obținute de o persoană sunt recompensele obținute în schimbul imputurilor. Ele se concretizează în bani, beneficii, recunoaștere, prestigiu și alte recompense obținute. O recompensă poate fi tangibilă, cum ar fi rezultatele economice, sau intangibilă, în cazul rezultatelor interne de recunoaștere sau achiziție.

Dacă imputul depășește rezultatul, atunci angajatul va avea tendința de a reduce imputul. Într-o astfel de situație, reacțiile sale pot include următoarele efecte: creșterea insatisfacției, sustragerea de bunuri pentru echivalarea recompensei, părăsirea postului pentru unul mai echitabil, modificarea percepției comparației sau reducerea productivității. Aceste acțiuni duc la diminuarea inechității.

Dacă rezultatul depășește imputul, s-ar putea crede că angajatul are tendința de a mări efortul. Dacă simte că primește mai mult decât oferă, s-ar putea să muncească mai mult, pentru a justifica plata mai mare. Asta ar însemna să execute aceleași lucrări, dar cu mai multă acuratețe și cu o calitate superioară a rezultatelor. O altă acțiune ar putea include refacerea comparației crezând că nu și-a evaluat corect eforturile și că nu a fost plătit echitabil.

2.4.3. Teorii de întărire

Din categoria teoriilor de întărire face parte teoria condiționării operante.

Conceptul de bază în această teorie este : individul va obține performanță dacă va fi plătit. Este particularizarea teoriei comportamentale de întărire pozitivă: dacă un comportament este recunoscut și recompensat atunci el se va repeta.

Psihologul B.F. Skinner a stabilit existența unei relații între câștig și performanță, ceea ce determină utilizarea câștigurilor ca motivație efectivă. În aceste condiții performanța este controlată și direcționată spre realizarea obiectivelor.

Procesul de operare condiționată are următoarea expresie:¹⁷

Stimuli	→	comportament	→	consecințe	→	comportament viitor
----------------	---	---------------------	---	-------------------	---	----------------------------

Modul în care managerii reacționează sau nu la comportamentul altora influențează acest comportament, la fel cum toate reacțiile sau nereacțiile unei persoane influențează comportamentul nostru.

Procesul de operare condiționată presupune existența următoarelor ipoteze: stimulii trebuie să fie clar identificabili de către angajați; consecințele comportamentului trebuie să aparțină acestuia, adică performanța trebuie reflectată în recompense sau consecințe pozitive, iar rezultatele slabe să determine consecințe negative.

2.5. Factorii motivatori

Una dintre metodele cele mai folosite este aceea de implicare a angajatului în mod efectiv în activitatea organizației, pentru a-i da sentimentul că nu este un simplu angajat, ci un partener. În acest fel, binele organizației devine binele său personal, ceea ce e o motivație mult mai consistentă decât orice mărire de salariu.

Factori motivatori care pot fi folosiți:¹⁸

- cutia cu sugestii;
- politica ușilor deschise;
- cercuri de calitate;
- programe de lucru flexibile;
- promovarea muncii în echipă;
- promovarea creșterii calității vieții.

Un alt tip important de motivație este dat de implicarea organizației în planurile de viață ale angajatului, făcând lucruri care au influență în viața sa personală (asigurarea unei bone, a unei menajere sau a unei asistente medicale pentru părintele salariatului etc.).

2.5.1. Factorii care mențin motivarea angajaților

Pentru a putea menține motivația trebuie recunoscute mai întâi cauzele posibile ale lipsei de motivație a angajaților.

Principalii factori demotivatori sunt:¹⁹

- nesiguranța privind păstrarea locului de muncă;
- condiții de muncă neprielnice sau chiar periculoase;
- nivelul scăzut al salariului;

¹⁷MATHIS, Robert L.; NICA, Panaite C.; RUSU, Costache. Managementul resurselor umane, Editura Economică, București, 1997, p. 49.

¹⁸ACHIM, Roxana. Motivarea angajatului în Cariere pentru oameni mari, nr.115, 2008, p.36 – 39.

¹⁹Factorii care mențin motivarea angajaților - <http://www.legislatiamuncii.ro/a/274/3-factori-care-menținmotivarea-angajatilor.html> (20.02.2009) .

- inechitatea în privința salariilor acordate personalului;
- tratarea diferită a angajaților din firmă sau întreprindere;
- probleme personale acute (sănătate, distanța mare între serviciu și locuință, condiții de locuit etc.)

Potrivit lui Horald Preyer, primii cinci factori de demotivare sunt:²⁰

- Lipsa oportunităților de dezvoltare;
- Neexplicarea deciziilor importante;
- Blamarea greșelilor;
- Izolarea departamentală;
- Liderii slabi.

Factorii care mențin satisfacția în muncă a personalului nu cresc motivarea angajaților, dar lipsa lor crează insatisfacția și demotivarea acestora. Factorii care mențin motivarea angajaților sunt: factorii economici, condițiile de muncă, siguranța postului, factorii sociali.²¹

- a. **Factorii economici** se referă la salarii sau la beneficii materiale oferite angajaților.
- b. **Condițiile de muncă** neprielnice (localizare neatractivă, existența unor riscuri de îmbolnăvire sau accidente, probleme legate de luminozitate, căldură, aerisire) distrag atenția și alimentează frustrarea angajaților.
- c. **Siguranța postului** se referă în principal la privilegiile oferite angajaților cu vechime în întreprindere dar și modul în care sunt enunțate și se aplică politicile, regulamentele și procedurile de firmă.
- d. **Factorii sociali** se referă la: statutul ocupat în firmă, titlul postului, gradul de supervizare exercitat, existența unui birou propriu.

2.5.2. Factorii care cresc motivarea angajaților

Factorii care cresc motivarea angajaților sunt factori psihologici: aduc acea satisfacție suplimentară pe care o caută angajații în muncă. Acești factori se orientează în special asupra conținutului posturilor ocupate de angajați și atunci când sunt prezenți, satisfacția în muncă a angajaților tinde să crească.

Principali factori motivatori sunt: salariul potențial bun; un pachet de beneficii (facilitarea unor împrumuturi, călătorii în străinătate etc.); autoritatea, responsabilitatea pe post; recunoașterea de către conducerea firmei și de către colegi a succeselor în muncă; dezvoltarea profesională.²²

- a. **Nivelul salariului** este văzut ca o măsură importantă în firmă de motivare a unui angajat. Mai ales pentru angajații la nivelurile ierarhice joase (muncitori, funcționari), principala funcție de motivare o constituie perspectiva unor salarii mai mari.
- b. **Beneficii atractive.** Acolo unde salariul încetează să mai motiveze, un pachet atractiv de beneficii poate prelua rolul de stimulare în muncă.
- c. **Atractivitatea muncii prestate.** Postul în sine, atractivitatea acestuia, poate oferi cele mai importante și motivante recompense. Nu trebuie subestimată puterea motivațională de a ști să faci bine un lucru și de a-l face bine din atracție, din pasiune, de aici crește autoritatea și responsabilitatea pe post.

²⁰OANCEA, Daniel. De la angajați satisfăcuți la performeri motivați în Cariere pentru oameni mari, nr. 117, 2008, p. 41.

²¹ACHIM, Moise Ioan. Managementul resurselor umane, Departamentul pentru învățământ la distanță, Alba Iulia, 2008, p.33.

²²Factorii care cresc motivarea angajaților – <http://www.de-contabilitate.ro> (27.03.2007).

- d. **Urcarea într-o ierarhie (promovarea)** este o formă de recunoaștere a dezvoltării profesionale și îl motivează pe cel promovat.

2.6. Importanța motivării angajaților într- o companie

Gestionarea oamenilor este una dintre cele mai mari provocări ale managementului contemporan. Departamentele de HR din companii sunt constant în căutarea unor noi metode când vine vorba de menținerea celor mai buni dintre angajați. Performanța lor și a tuturor angajaților, în cele din urmă, depinde de climatul în care lucrează și de cât de motivați se simt la locul de muncă.

O echipă motivată va livra întotdeauna rezultate bune și va ridica standardele cu fiecare proiect încheiat.

Un angajat dedicat companiei este cu 43% mai productiv decât unul demotivat, potrivit studiilor de specialitate.

În procesul de elaborare a profilurilor de angajați ce urmează a fi selectați și reținuți în organizație, a devenit deja o constantă prezentă unor cerințe care se leagă în mod explicit sau implicit de motivația persoanei. În plan profesional, motivația a fost cel mai adesea considerată drept ansamblul de factori sau imbolduri care declanșează, mențin și direcționează acțiunile sau comportamentele unei persoane.

Angajatorul vizează constant, cu insistență, identificarea și atragerea acelor persoane a căror sursă de motivare se găsește în interior (satisfacția muncii, pasiunea pentru profesie) și care pun în plan secund avantajele de natură materială.

În contextul economic actual, când presiunea pusă pe angajat se situează la un nivel ridicat, o serie de companii importante se confruntă cu situația unui număr mare de membri care, deși se află sub spectrul pierderii locului de muncă (element pe care din păcate mulți manageri de resurse umane îl văd ca pe o unealtă de creștere a performanței personalului rămas în companie), nu manifestă acel "interes activ" dorit de managementul organizației.

Pentru a stabili care sunt responsabilitățile organizațiilor în această ecuație, consultanții în domeniul resurselor umane aduc tot mai des în discuție conceptul de "engagement", utilizat ca noțiune ce include mai multe dimensiuni delimitate cu dificultate: motivația, angajamentul, implicarea în activitate și comportamentul dezirabil în organizație.

Această categorie de angajați este implicată activ și interesată în mod real de organizația lor, o recomandă deschis altor persoane și este dispusă să investească eforturi importante în activitatea profesională. Acest lucru înseamnă în primul rând productivitate, pentru că un angajat dedicat este cu 43% mai performant decât unul care nu prezintă această trăsătură.

Eficiența individuală generează performanța organizațională, dar în același timp relația este influențată și invers: un angajat dedicat se atașează emoțional de organizația în care lucrează, studiile de specialitate indicând ca **probabilitatea de părăsire a companiei este cu 87% mai mică decât în cazul altor categorii de angajați**.

Angajații dedicați cred în proporție de 88% ca pot influența în mod pozitiv calitatea produselor sau a serviciilor companiei în care lucrează, spre deosebire de 38% dintre cei neimplicați, care cred același lucru. De asemenea, relația cu clientul este privită mult mai favorabil prin ochii angajaților dedicați, care cred cu tărie în impactul favorabil pe care activitatea lor îl are pentru partenerii și clienții din afara organizației.

Consultanții străini consideră că **în cele mai multe dintre organizații întâlnim 21% angajați total dedicați**, 41% angajați "aproape" implicați, 30% angajați dezamăgiți și 8% angajați total demotivați. Cifrele de mai sus pot varia, proporțiile prezentate având

un caracter flexibil și putând fi influențate de către liderii organizației prin diverse măsuri, astfel încât procentul celor situați în primele două categorii să poată fi ridicat.

Deciziile strategice cu rol de mobilizare a personalului sunt utile în plan economic mai ales în perioadele dificile, pentru că pot genera creșteri reale ale productivității, pot scădea semnificativ numărul accidentelor de muncă și pot consolida un climat favorabil în organizație.

Cheia se află deopotrivă la angajați - care pot să își înțeleagă propriile valori, interese și aspirații, la manageri - care pot convinge angajații prin dialog și puterea exemplului, și la lideri - care prin comunicare pot transmite încredere și pot consolida cultura organizațională.

3. Concluzii

Nu există nici un dubiu că motivația este esențială pentru o bună performanță, dar nu există doar un singur răspuns la întrebarea „cum să motivez angajații”. Bani sunt un factor motivator pentru oameni, dar nu sunt singurul. Cercetarea realizată în rândul corporatiștilor a demonstrat faptul că angajații manifestă în primul rând nevoi de realizare și afiliere și abia apoi nevoi de subzistență și de putere. Deci oamenii pot fi motivați la fel de bine și prin alte mijloace, important este ca managerul să afle ce își doresc oamenii și apoi să propună o strategie de motivare eficientă, dar eficientă pentru fiecare angajat.

În vederea îmbunătățirii motivării angajaților din diferitele companii, ar trebui să gândească o strategie de motivare care să pună accent pe următorii factori motivatori :

- Un prim factor motivator ar fi dezvoltarea personală și plăcerea muncii. Atunci când știi exact cum să faci anumite sarcini, le faci cu entuziasm, siguranță și obții rezultate bune. Din această perspectivă angajații trebuie încurajați să urmeze diverse cursuri de perfecționare, avantajele pentru companie fiind importante: crește eficiența pentru motivație, crește eficiența prin reducerea costurilor, scade nivelul de stres al angajaților, crește loialitatea față de companie, crește nivelul de autorespect.
- Al doilea factor motivator este reprezentat de responsabilitate. Oamenilor le place să fie responsabili de ceva sau de cineva, întrucât le oferă un sentiment de utilitate și importanță a propriei persoane. Când directorul ne investește cu o responsabilitate, majoritatea facem eforturi ca acea îndatorire să fie dusă la bun sfârșit cu cele mai bune rezultate. Când responsabilitatea aparține altcuiva nivelul de implicare și efortul depus scade semnificativ, iar în cazul în care responsabilitatea este a tuturor se ajunge până la indiferență. Directorul poate alocă anumite responsabilități angajatului.
- Al treilea factor al motivației este reprezentat de recunoaștere. Atunci când unui angajat îi sunt recunoscute meritele pentru anumite activități, respectivul are tendința de a le repeta din ce în ce mai bine. Dacă directorul laudă fără zgârcenie lucrurile bine făcute, autorii acestora se vor simți bine și își vor propune să obțină rezultate și mai bune.

Referințe

- GAVRILĂ, Tatiana; LEFTER, Viorel. *Managementul organizațiilor*, Editura Economică, București, 2007.
- VAGU, Paraschiv; STREGĂROIU, Ion. *Motivarea în muncă: de la teorie la practică*, Editura Bibliotheca, Târgoviște, 2000.

- BURDUȘ, Eugen; CĂPRĂRESCU, Gheorghită. *Fundamentele managementului organizației*, Editura Economică, București, 1999.
- COSTEA, Valeriu. *Managementul în afaceri*, Editura Gaudeamus, Iași, 1994.
- CRAIOVEANU, Mihai Petru. *Introducere în psihologia resurselor umane*, Editura Universitară, București, 2006.
- DRUȚĂ, Florin. *Motivația economică*, Editura Economică, București, 1999.
- GOLU, Mihai. *Bazele psihologiei generale*, Editura Universitară, București, 2002.
- SMITH, Edward; NOLEN-HOEKSEMA, Susan; FREDRICKSON, Barbara; LOFTUS, Geoffrey. *Introducere în psihologie*, Editura Tehnică, București, 2005.
- LEMENI, Gabriela; MICLEA, Mircea. *Consiliere și orientare: ghid de educație pentru carieră*, Editura ASCR, Cluj-Napoca, 2004.
- NICOLESCU, Ovidiu; VERBONCU, Ion. *Management*, Editura Economică, București, 1999.
- PELL, Arthur. *Managementul resurselor umane*, Editura Curtea Veche, București, 2007.
- TICU, Constantin. *Evaluarea psihologică a personalului*, Editura Polirom, Iași, 2004
- MATISH, Robert; NICA, Panaite; RUSU, C. *Managementul resurselor umane*, Editura Economică, București, 1997.
- ACHIM, Moise Ioan. *Managementul resurselor umane*, Editura Aeternitas, Alba Iulia, 2008.
- ACHIM, Roxana. *Motivarea angajatului. Cariere pentru oameni mari*, nr.115, 2008.
- OANCEA, Daniel. *De la angajați satisfăcuți la performeri motivați. Cariere pentru oameni mari*, nr. 117, 2008.
- Factorii care mențin motivarea angajaților - <http://www.legislatiamuncii.ro/a/274/3-factori-care-mentin-motivarea-angajatilor.html>
- Factorii care cresc motivarea angajaților – [http:// www.de-contabilitate.ro](http://www.de-contabilitate.ro)
- Motivație – www.wikipedia.ro

BUCUREȘTI - CAPITALĂ EUROPEANĂ CU O SINGURĂ ADMINISTRAȚIE

Daniela Mirela OANCEA*

Abstract

Orașul este un loc unde un număr mare de oameni, de diferite vârste trăiesc relativ aproape. Orașele în viziunea legiuitorului nostru constituant au statutul de unități administrativ-teritoriale.

Am ales această temă deoarece, pe de o parte, mi se pare extrem de interesantă și actuală, iar pe de altă parte, locuiesc chiar în București, capitala țării noastre. În plus, curiozitatea personală apărută la cursul de drept administrativ a fost aceea care m-a făcut să documentez acest subiect asupra căruia am reflectat de ceva timp iar conferința studențească mi-a dat ocazia să analizez și legislația aferentă și părerile specialiștilor în domeniu, astfel încât să am o părere avizată.

Lucrarea mea analizează așadar aspect legislative naționale referitoare la subiectul propus, însă am ales să prezint și un studiu de caz, de drept comparat, respectiv Primăria orașului New York din Statele Unite ale Americii. În final se vor regăsi concluziile la care am ajuns în urma documentării temei.

Cuvinte cheie: *Constituție. autoritate publică, administrație publică, București, primar.*

1. Introducere

Lucrarea prezentă este organizată în mai multe secțiuni. În primul rând, acesta realizează o scurtă incursiune în istoria Bucureștiului și pentru aceasta m-am documentat din doctrină și de pe internet. Astfel că, sursele informațiilor din această secțiune se regăsesc la notele de subsol.

Apoi, voi analiza din punct de vedere tehnic actuala configurație legală a capitalei noastre și voi avea propriile propuneri pentru funcționarea mai bună a activității autorităților publice din București. Pentru că de un an de zile există legislație nouă în domeniul dreptului administrativ, legislația la care mă refer în lucrare se bazează pe cursuri de drept administrativ și pe Codul administrativ. Codul administrativ a fost adoptat prin Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 57 publicată în Monitorul Oficial al României nr.

---

* Studentă, Facultatea de Relații Internaționale și Administrație, Universitatea "Nicolae Titulescu" din București: (email: danielaap107319@univnt.ro). Acest studiu a fost coordonat de lector Elena Ștefan, (email: stefanelena@univnt.ro).

555 din 5 iulie 2019 și la data adoptării lui, a fost abrogată Legea nr.215/2001 a administrației publice locale.¹

Partea finală a lucrării mele cuprinde o analiză a primăriei orașului New York din Statele Unite ale Americii și o descriere scurtă a activității primarului acestui oraș.

Obiectivul lucrării mele este acela de a aduce argumente concrete prin care Bucureștiul cu o singură administrație să poată deveni un oras metropolitan.

2. Conținutul propriu zis al lucrării

2.1. Bucureștiul în istorie

Scurta prezentare a istoriei capitalei noastre din această secțiune a avut la bază informații documentate pe internet din surse publice².

“La începuturi Bucureștiul a fost un sat așezat pe raul Dambovită care s-a dezvoltat până la stadiul de cetate de scaun a Valahiei, mai târziu fiind capitala a Principatelor Unite ale Tarii Românești și Moldovei. La sfârșitul anilor 1830, sub ocupația armatei imperiale ruse orașul s-a modernizat³.”

În anul 1864 s-a înființat Primăria Bucureștiului, după modelul francez și prin aplicarea legii comunale, care stabilea existența a două tipuri de comune: rurale și urbane. Printre drepturi menționăm “dreptul de a se îngriji singure de interesele lor și a se administra în marginea legilor”, iar printre obligații erau prevăzute următoarele:

- “sa aibă o casă a comunei numită Primărie
- sa îngrijească biserica sau bisericile religiei “de care aparține”
- sa se îngrijească de copiii găsiți și de cei neajutorați
- sa aibă una sau mai multe școli
- sa aibă un corp de pompieri
- comunele cu mai mult de 6000 de locuitori să dețină un spital
- fiecare comună rurală să dețină o “grădina de plantăciune pentru răspândirea duzelor”⁴

“În același an, 1864 primul primar al Bucureștiului a fost Barbu Vlădoianu pentru doar un an, respectiv 1865.

În anul 1926, prin *Legea pentru organizarea administrației orașului București*, acesta a fost organizat în patru sectoare cu nume de culori: Sectorul I Galben, Sectorul II Negru, Sectorul III Albastru și Sectorul IV Verde.

Pe lângă cele patru sectoare a fost constituită o zonă periferică alcătuită din 12 comune suburbane. Treburile publice ale orașului și comunelor erau asigurate de un Consiliu General format din 36 de consilieri aleși, 24 de consilieri cooptați și până la alți 7 cooptați.

Primarul General era ales de Consiliu și avea rolul de conducere a administrației.

---

¹ Legea nr.215/2001 a administrației publice locale, republicată în Monitorul Oficial nr.123 din 20 februarie 2007 și abrogată de Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 57 publicată în Monitorul Oficial al României nr. 555 din 5 iulie 2019.

² Sursele acestor informații publice sunt documentate de pe paginile de internet: www.bucurestiiivechisinoi.ro, www.agerpres.ro, cu ultima dată de accesare 14.04.2020, informații pe care le-am rezumat pe scurt aici.

³ Informații publice, disponibile pe internet la adresa: www.bucurestiiivechisinoi.ro (accesat la 8 Aprilie 2020)

⁴ Informații publice, disponibile pe internet la adresa: Ionela Gavril, www.agerpres.ro cu ultima dată de accesare data de 8 Aprilie 2020.

Bucurestiul s-a modernizat rapid, fiind denumit si Micul Paris, datorita cladirilor municipale marete cu reperi arhitecturale moderniste, de design francez si prin stilul de viata balcanic.

In anul 1950, prin *Legea administrativa*, sectoarele orasului Bucuresti s-au transformat in 8 raioane: Grivita Rosie, 30 Decembrie, 1 Mai, 23 August, Tudor Vladimirescu, Nicolae Balcescu, V.I. Lenin, 16 Februarie. Raionul 30 Decembrie avea suprafata cea mai mare iar raionul 23 August, suprafata cea mai mica. Prin aceasta lege se urmarea cresterea initiativei locale si o administratie mai intensiva.

Dupa abdicarea fortata a Regelui Mihai I al Romaniei, statul roman a devenit Republica Populara Romana iar cele 8 raioane au fost inlocuite de sfaturi populare, fiecare raion avand un sfat popular (primaria) si Sfatul Popular al orasului Bucuresti (primaria capitalei)⁵.

“In anul 1979 prin Decretul nr.284/1979 al Consiliului de Stat, numarul sectoarelor a fost redus de la opt la sase prin comasarea sectoarelor 1 cu 8 si 2 cu 3 si este in vigoare pana in prezent. Fiecare dintre cele sase sectoare administrative este condusa de o primarie proprie. Sectoarele sunt dispuse radial si numerotate in sensul acelor de ceasornic, astfel incat fiecare sa aiba in administratie o parte a centrului Bucurestiului⁶”

“Prin Legea administratiei publice locale 215/2001 Municipiul Bucuresti are un primar general si 2 viceprimari, iar cele 6 sectoare ale municipiului Bucuresti au cate un primar si un viceprimar fiecare, aspect preluate si de Codul administrativ. De asemenea, Consiliul General al Municipiului Bucuresti este compus din 55 de consilieri generali iar cele 6 sectoare au cate un consiliu local compus dintr-un numar de consilieri aferent numarului de locuitori din fiecare sector⁷”.

Potrivit legii in vigoare in prezent si ne referim la Constitutie si Codul administrativ al Romaniei adoptat in anul 2019, avem un primar general si 6 primari de sector iar primarii si consilierii locali sunt alesi de catre cetateni, in conditiile legii,

2.2. Bucurestiul in prezent si propuneri de organizare legala in viitor

In opinia mea, asa cum reiese din prevederile legislatiei de la acest moment, actuala impartire a Bucurestiului si relatia administrativa cu Ilfovul sunt anacronice, ineficiente si nefunctionale. Vorbim la acest moment de existenta la nivelul capitalei a unui primar general si a 6 primari de sector.

Sursele de documentare ale informatiilor din aceasta sectiune sunt preponderent informatice si sunt mentionate la notele de subsol aferente.

Criticile pe care le aduc acestei forme de organizare pornesc de la ideea ca, la acest moment, Capitala cu 7 primari, este de fapt, un oras “al nimanui” care supravietuieste din inertie, care decade constant si este in pragul unei crize majore

---

⁵ Informatii publice, disponibile pe internet la adresa: Noua sfaturi populare postbelice, www.bucurestivechisinoi.ro, cu ultima accesare la data de 14 Aprilie 2020.

⁶ Informatii publice, disponibile pe internet la adresa: Ionela Gavril, www.agerpres.ro, cu ultima data de accesare la 8 Aprilie 2020.

⁷ Elena Emilia Stefan, Drept administrativ, Partea I, Curs Universitar, Editia a II-a, revizuita, completata si actualizata, Universul Juridic, Bucuresti, 2019.

După părerea mea, o soluție ar fi, așa cum reiese din opiniile specialiștilor din domeniu⁸, “redimensionarea administrativă, unde Bucureștiul este o metropola cu o singură administrație care va permite acestuia să asigure rezidenților securitate și siguranță, scopul unei autorități publice fiind asigurarea *calității vieții* un concept care înlocuiește pe cel al *calității serviciilor oferite*”. Opiniile specialiștilor le prezentăm în cele ce urmează.

Avantajele unei singure administrații sunt numeroase⁹, printre care:

- “Administrație eficientă prin birocrație simplificată și digitalizată unde multe dintre documentele solicitate de către Primărie cetățenilor, pot fi completate online. De asemenea, relația cu mediul de afaceri ar fi mai facilă prin asigurarea transparenței deciziilor în ceea ce privește achizițiile publice, facilitarea consultării patrimoniului etc.
- Consultarea cetățenilor cu privire la proiectele primăriei aflate în dezbateră publică și informarea acestora cu privire la orice subiect de interes general.
- Un avantaj major este dezvoltarea unei viziuni urbanistice unitare cu impact pozitiv asupra vieții locuitorilor și a mediului înconjurător.
- Protejarea parcurilor, a spațiilor verzi urbane (ex. spațiile verzi dintre blocuri, ale diverselor instituții publice, colțuri stradale), protejarea pădurilor din jurul orașului să fie în sarcina unei singure administrații.
- Infrastructura urbană (rețele de apă, canalizare, electricitate, gaze, drumuri, trotuare) va putea fi securizată și întreținută de serviciile Primăriei Generale.

În acest fel se va putea dezvolta un management eficient iar în situații de criză majoră (pandemie, cutremur, incendii, inundații etc.) se va putea acționa rapid în stabilirea măsurilor necesare pentru asigurarea hranei, cazării și a alimentării cu energie și apă potabilă a populației evacuate ca urmare a unei calamități naturale.

Impartirea administrativă actuală poate îngreuna comunicarea și gestionarea optimă a acestor atribuții principale (...).

Bucureștiul cu o singură administrație poate deveni un oraș metropolitan. Conceptul unui oraș metropolitan constă în unirea administrației unui oraș mare cu administrațiile comunelor suburbane, în cazul nostru cu comunele județului Ilfov.

Avantajul este că Bucureștiul are deja un număr de peste 2,5 milioane de locuitori și deține o infrastructură urbană dezvoltată iar comunele suburbane dețin spații excedentare – terenuri¹⁰”.

“Uniunea Europeană acordă o importanță deosebită dezvoltării urbane prin alocarea unor fonduri considerabile din politica de coeziune recunoscând zonele urbane componente cheie în dezvoltarea economică și socială. Zonele urbane sunt motorul economiei, a neliniștilor sociale - caracterizate prin somaj, sărăcie și excluziune socială dar și a îngrijorărilor cu privire la poluarea mediului înconjurător.

Subiectul zonelor metropolitane este de mare interes pentru Uniunea Europeană, care prin politica sa de coeziune economică urmărește reducerea dezechilibrelor economice, sociale și economice între statele membre.

---

⁸ Opinia lui Stelian Arion.

⁹ Informații publice disponibile pe internet la adresa: <http://www.revista-alarma.ro/>, Securitatea urbană și protecția infrastructurii critice, Stelian Arion.

¹⁰ Informații publice disponibile pe internet la adresa: <http://www.revista-alarma.ro/>, Securitatea urbană și protecția infrastructurii critice, Stelian Arion.

În ceea ce privește reorganizarea administrativă, este un act de durată și dificil dar fiecare stat își poate traduce obiectivele prin intermediul Programelor Operationale Naționale sau Programele Operationale Regionale cu respectarea cerințelor de eligibilitate în accesarea fondurilor”¹¹.

Un oraș metropolitan joacă un rol important în atragerea resurselor financiare pentru dezvoltare. Municipalițiile din lumea întreagă participă la conferințe unde se prezintă modele și studii de caz ale orașelor deja declarate orașe metropolitane, de exemplu orașul New York. Depe orașul New York voi dezvolta în partea finală a lucrării mele.

“Este importantă participarea administrației orașului București la conferințe și seminarii, pe teme urbane la nivel internațional.

Noua guvernare administrativă va trebui să aibă în vedere comunicarea cu diferite instituții publice și private, succesul depinde de modul constructiv al dialogului și al abordării subiectului și în același timp să găsească calea de a întreține relațiile cu trei grupuri:

1. instituții publice private, firmele și societatea reprezentată prin ONG-uri, activiști civici etc.
2. Instituțiile publice reprezentate pe plan local.
3. Celelalte orașe învecinate care implică crearea unor scheme de colaborare, partajarea activelor locale, a infrastructurii, a competențelor și cunoștințelor, și a proiectelor cu impact major economic, social sau cultural major¹².”

Consider că o singură administrație poate fi o schimbare reală pentru bucureșteni deoarece s-ar centraliza serviciile publice pentru populație. Având în vedere avantajele enumerate de mine mai sus, apreciez că, această centralizare va conduce la eficiență în prestarea serviciilor publice, în folosul nostru, al cetățeanului și practic s-ar îmbunătăți calitatea vieții noastre.

În prezent, Bucureștiul cu cele șapte primării aduce o serie de dezavantaje, printre care amintim¹³ :

- Dualitatea în abordarea forței publice cu care sunt înzestrate autoritățile locale.
- Ineficiența cheltuirii banilor publici .
- Intimidarea locuitorilor de a se implica în viața publică a orașului și de a deveni cetățeni activi.
- Decizii ale primarilor de sector cu impact negativ asupra intereselor tuturor locuitorilor orașului¹⁴.”
- Așa cum se menționa un reputat specialist în domeniu: “Atribuțiile primarului general și ale primarilor de sector sunt aceleași, cu câteva excepții: primării de sector nu pot consulta populația prin referendum cu privire la soluționarea

---

11 © 2016 The Authors. Published by Elsevier Ltd This is an open access article under the CC BY-NC-ND license (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>)

12 Informații publice, disponibile pe internet la adresa: www.ambrosetti.eu The model for developing metropolitan cities, ambrosetti.eu, cu ultima accesare la data de 15 Aprilie 2020.

13 Informațiile sunt publice și disponibile pe internet. Tudorel Chesoi, Conceptul de administrație publică locală și principiile de organizare și funcționare a acesteia, Lucrare, https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/92-98.pdf, cu ultima accesare la data de 14 Aprilie 2020.

14 Informațiile sunt publice și disponibile pe internet. Tudorel Chesoi, Conceptul de administrație publică locală și principiile de organizare și funcționare a acesteia, Lucrare, https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/92-98.pdf, cu ultima accesare la data de 14 Aprilie 2020.

problemelor locale de interes deosebit și nu pot aproba desfasurarea adunarilor publice, acestea fiind exclusiv atribuțiile primarului general¹⁵”.

“În ceea ce privește suspendarea sau încetarea mandatului se aplică în mod corespunzător atât pentru primarul general cât și pentru primarii de sector în condițiile prevăzute în lege. Primarul general poate convoca, o dată pe lună, sau la propunerea a 3 primari de sector, o întrunire a primarilor de sector pentru a analiza modul în care sunt duse la îndeplinire hotărârile Consiliului General și dispozițiile primarului general. Primarii de sector participă de drept la ședințele Consiliului General și pot avea intervenții la dezbaterile problemelor aflate pe ordinea de zi.¹⁶”

Astfel, așa cum arată legislația la acest moment, în București sunt 7 primari care reprezintă autoritatea administrației publice cu caracter executiv ceea ce, după părerea mea, poate fi excesiv.

3. Studiu de caz – Primăria în New York City, USA

Sursele la care am apelat în documentarea studiului de caz sunt în mare parte informatice și se regăsesc menționate la notele de subsol.¹⁷ Modul de organizare al orașului New York din Statele Unite ale Americii, din punct de vedere al administrației publice locale, mi s-a părut un model de succes și în legătură cu subiectul analizat de mine și de aceea am optat să îl prezint, pe scurt în această secțiune.

“Orașul New York este așezat pe coasta de Est a Statelor Unite ale Americii. Are o populație de peste 8.000.000 locuitori și este alcătuit din cinci cartiere principale: Manhattan, Brooklyn, Queens, Bronx, Staten Island. New York este un oraș metropolitan cu un primar și 51 de consilieri. Fiecare consilier reprezintă 157.000 de persoane. Primarul și consilierii sunt aleși pentru un mandat de 4 ani. Primarii și consilierii pot fi aleși de două ori consecutiv. Consilierii sunt aleși după reguli specifice și sunt foarte bine cunoscuți de locuitori¹⁸”.

“Primarul orașului New York este directorul executiv al orașului și are puterea de a numi și demite comisarii din peste 40 de agenții ai orașului și membrii comisiei ai acestuia. Primarul administrează serviciile orașului, proprietatea publică, poliția și serviciile de protecție împotriva incendiilor, agențiile publice și aplică legile. Numeste mai mulți viceprimari pentru a conduce și coordona departamente majore ale orașului.

În prezent, există cinci viceprimari și toți țin legătura direct cu primarul. Încetarea mandatului de primar se face în cazul demisiei, decesului sau incapacității exercitării funcției. Funcția de primar intermediar este asigurată de avocatul public până la alegerea specială sau la alegerile generale în funcție.

Cu un buget în jur de 92 miliarde de dolari pe an, orașul New York are cel mai mare buget municipal din Statele Unite ale Americii. Sunt angajați în posturi

---

15 Informațiile sunt publice și disponibile pe internet. Tudorel Chesoi, Conceptul de administrație publică locală și principiile de organizare și funcționare a acesteia, Lucrare, https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/92-98.pdf, cu ultima accesare la data de 14 Aprilie 2020.

16 Codul administrativ al României- Capitolul Guvernul României din OUG 57/2019, publicat în Monitorul Oficial nr.555 din 5 iulie 2019, Capitolul V Administrația publică a municipiului București, art.169.

17 Informațiile sunt publice disponibile la adresa <https://en.wikipedia.org/> "Office of the Mayor". New York City. Archived from the original on December 17, 2013. Retrieved December 17, 2013 (accesat în 8 Aprilie 2020) și <https://worldlandscapearchitect.com/>, Global Street Design, Damian Holmes (accesat în 8 Aprilie 2020)

18 Informațiile sunt publice, disponibile pe internet la adresa: www.academia.edu/2414731/ "An administrative analysis of New York City and the New York City area" - the Academy of Economic Studies, Faculty of Management and administrative sciences, ASE, Bucharest, 2006, accesat la data de 8 Aprilie 2020

administrative aproximativ 320.000 de oameni, se cheltuiește aproximativ 21 de miliarde de dolari pentru educația a peste 1,1 milioane de elevi (este cel mai mare sistem școlar public din Statele Unite) și percepe impozite de 27 de miliarde de dolari. Orașul New York primește 14 miliarde de dolari de la Statul New York și Guvernul Federal.

Primarul este responsabil de pregătirea și administrarea bugetului anual de cheltuieli și a planului financiar al orașului. Acesta gestionează comunicarea cu entitățile de conducere ale statului New York și cele federale. El are drept de vot pentru legile locale adoptate de Consiliul Local, dar acesta poate fi anulat printr-un vot de două treimi al Consiliului.

Primarul are competențe și responsabilități cu privire la utilizarea terenurilor publice și contractele publice, colaborează cu agențiile orașului, statale și federale responsabile pentru dezvoltarea economică și infrastructura orașului. Primarul ține legătura cu organele guvernamentale care se ocupă de pensii, finanțe publice, achiziții, francize și concesiuni¹⁹.

4. Concluzii

Așa cum menționez în partea introductivă a lucrării mele, informațiile legislative pe care le-am prezentat s-au bazat pe concepția Codului administrativ asupra organizării administrației publice locale, dat fiind faptul că în luna iulie a anului 2019, anterioara lege a administrației publice locale nr.215/2001 a fost abrogată de Codul administrativ menționat.

Potrivit prevederilor legale de la acest moment, la nivelul municipiului București, capitala țării noastre, există un primar general și 6 primari de sector. Argumentele aduse de mine sunt centrate pe ideea că, s-ar simplifica foarte mult mersul activității zilnice desfășurate de autoritățile locale prin existența unei singure primării mari.

În concluzie, apreciez faptul că, schimbarea administrativ-teritorială se poate face prin referendum de consultare a populației Bucureștiului, inițiat de primarul general și prin lege organică. "Organizarea administrației publice locale, a teritoriului, precum și regimul general privind autonomia locală, se reglementează prin lege organică"²⁰

Schimbarea administrativ-teritorială este un beneficiu pentru București și un pas în regionalizarea României. Prin dezvoltarea regională, Bucureștiul împreună cu județul Ilfov devine un oraș metropolitan ce își va diversifica infrastructura de drumuri și cale ferată, infrastructura de apă, canal, gaze și va putea atrage investiții în multe proiecte majore putând astfel să își mărească bugetul destul de mult.

O singură administrație cu o singură primărie poate să își exercite competențele administrative pentru toți cetățenii Bucureștiului, pentru a fi mai aproape de nevoile acestora. Prin studiul de caz prezentat am vrut să arăt că, pe alt continent, într-o altă țară administrația publică locală funcționează foarte bine după un alte reguli.

Față de cele arătate în lucrarea mea, consider în concluzie, că am îndeplinit obiectivul propus în partea introductivă a lucrării și anume, acela de a aduce argumente concrete prin care Bucureștiul cu o singură administrație să poată deveni un oraș metropolitan.

---

19 Informații publice preluate de pe pagina de internet https://en.wikipedia.org/Office_of_the_Mayor". New York City. Archived from the original on December 17, 2013. Retrieved December 17, 2013, cu ultima accesare la data de 8 Aprilie 2020.

20 Constituția României art.73 alin. lit.o, Editura Hamangiu, 2019.

Referințe

- Elena Emilia Stefan, Drept administrativ, Partea I, Curs Universitar, Editia a II-a, revizuita, completata si actualizata, Universul Juridic, Bucuresti, 2019.
- Constituția României.
- Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 57 privind Codul administrativ publicată în Monitorul Oficial al României nr. 555 din 5 iulie 2019.
- Legea nr.215/2001 a administrației publice locale, republicată în Monitorul Oficial nr.123 din 20 februarie 2007 și abrogată de Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 57 publicată în Monitorul Oficial al României nr. 555 din 5 iulie 2019.
- Informații publice și disponibile la adresa www.bucurestivechisinoin.ro cu ultima dată de accesare 8 Aprilie 2020.
- Informații publice și disponibile la adresa www.agerpres.ro, cu ultima dată de accesare 14.04.2020.
- Informații publice și disponibile la adresa : ambrosetti.eu , cu ultima dată de accesare 15 Aprilie 2020.
- Tudorel Chesoi, Conceptul de administratie publica locala si principiile de organizare si functionare a acesteia, Lucrare https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/92-98.pdf, cu ultima data de accesare 14 Aprilie 2020.
- Informații publice și disponibile la adresa :[https://en.wikipedia.org/\"Office of the Mayor\". New York City. Archived from the original on December 17, 2013. Retrieved December 17, 2013](https://en.wikipedia.org/\), cu ultima dată de accesare 8 Aprilie 2020.
- Informatii publice si disponibile la adresa <https://worldlandscapearchitect.com>, Global Street Design, Damian Holmes
- Informații publice și disponibile la adresa: www.academia.edu/2414731/ “An administrative analysis of New York City and the New York City area” - the Academy of Economic Studies, Faculty of Management and administrative sciences, ASE, Bucharest, 2006, accesat la data de 8 Aprilie 2020.

NECESITATEA INTERVENȚIEI STATULUI ÎN ECONOMIE

Lavinia PUIU*

Abstract

În această lucrare, propun să fac o analiză a activității recente a Consiliului Concurenței ca instituție reprezentativă a necesității intervenției statului în economie pentru a corecta imperfecțiunile pieței. În acest scop, în prima parte a lucrării voi discuta aspecte teoretice care aduc în discuție necesitatea intervenției statului în economie prin diverse politici publice, iar în cea de-a doua parte a lucrării, îmi propun să analizez câteva situații și cazuri care au intrat în atenția Consiliului Concurenței în ultimii ani.

Cuvinte cheie: *economie, stat, politici publice, concurență.*

1. Introducere

Pornind de la tema lucrării voi face o scurtă introducere prin arătarea definiției constituționale a statului, astfel cum este prevăzut în primul articol al Constituției României¹. Constituția este fundamentul după care se dirijează fiecare și orice stat, motiv pentru care consider oportună discuția pentru a putea vorbi de necesitatea intervenției statului în economie.

În temeiul Constituției, statul român este un stat de drept ce se reprezintă prin mecanismele exercitării puterii statale, în raporturile dintre putere și libertatea individuală a persoanelor din societate și în aplicarea principiului legalității la întreaga activitate statală, dar și la comportamentul fiecărui membru al societății.

Pentru a discuta de această posibilitate, statul trebuie să-și realizeze politicile de intervenție prin organisme specific reglementate, care să nu aducă atingere libertății de acțiune a persoanelor, atât în sfera privată cât și în cea public-privată. Ori pornind de la aceste posibile atingeri ce ar putea fi aduse, pentru această lucrare voi porni de la drepturile fundamentale și definiția statului de drept, caracterizat prin separația puterilor în stat.

---

* Studentă, Facultatea de Relații Internaționale și Administrație (e-mail:lavinia.dallav@gmail.com). Acest studiu a fost coordonat de lector univ.dr. Diana-Elena Neaga (e-mail:diana_elena_neaga@yahoo.com).

¹Constituția României de la 1991, Republicată în M.Of. nr. 767 din 31 octombrie 2003.

ARTICOLUL 1

- (1) România este stat național, suveran și independent, unitar și indivizibil.
- (2) Forma de guvernământ a statului român este republica.
- (3) România este stat de drept, democratic și social, în care demnitatea omului, drepturile și libertățile cetățenilor, libera dezvoltare a personalității umane, dreptatea și pluralismul politic reprezintă valori supreme, în spiritul tradițiilor democratice ale poporului român și idealurilor Revoluției din decembrie 1989, și sunt garantate.
- (4) Statul se organizează potrivit principiului separației și echilibrului puterilor - legislativă, executivă și judecătorească - în cadrul democrației constituționale.
- (5) În România, respectarea Constituției, a supremației sale și a legilor este obligatorie.

Conform doctrinei², cerințele statului de drept privesc scopurile majore ale activității statale, respectiv supremația legii și implicit subordonarea statului față de drept. Sens în care, dreptul asigură mijloacele prin care pot fi cenzurate opțiunile sau deciziile politice, dar și să elimine eventualele tendințe abuzive și discreționare ale anumitor structuri ale statului.

Mai mult, statul de drept asigură supremația Constituției, existența regimului de separație a puterilor publice și consacră garanții (inclusiv de natură jurisdicțională, care să asigure respectarea drepturilor și libertăților cetățenilor), în primul rând prin limitarea autorității statului, fapt ce reprezintă încadrarea activității autorităților publice în limitele legii.

Astfel, dincolo de toate acestea, în ceea ce privește economia și necesitatea intervenției statului în economie, aceasta poate fi realizată printr-un organism autonom al statului, pe două componente principale³: una **preventivă și totodată educativă**, alocând acestor organisme ale statului și funcția de monitorizare a piețelor și supraveghere a actorilor de pe aceste piețe; precum și una **corectivă**, menită să restabilească și să asigure dezvoltarea unui mediu concurențial normal, precum și combatere a corupției prin politici proprii și politici ale statului.

2. Conținutul lucrării

2.1. Consiliul Concurenței. Considerații generale.

Statul îi rezervă Consiliului Concurenței, prin **funcția corectivă**, în aria de competență **protecția liberei concurențe**, precum și **a concurenței loiale; dar și funcția de monitorizare și educare** în ceea ce privește legalitatea acestor protecții conferite, de către participanții pieței.

Consiliul Concurenței, în calitatea sa de autoritate administrativă autonomă, își desfășoară activitatea în temeiul unei legi care reprezintă lege-cadru în materia concurenței, ca mijloc de punere în aplicare a limitărilor impuse de statul de drept, respectiv conform art. 3 din Legea concurenței nr. 21/1996⁴, republicată, cu completări ulterioare.

În acest sens, misiunea⁵ autorității române de concurență, în persoana Consiliului Concurenței, poate fi definită ca fiind aceea *”de a proteja și de a stimula concurența pe*

---

² A. Iorgovan. Cuvânt înainte la: D. Apostol Tofan, *Puterea discreționară și excesul de putere al autorităților publice*, Ed. All Beck, București, 1999, dar și R.A. Lazăr, *Legalitatea actului administrativ. Drept românesc și drept comparat*, Ed. C.H. Beck București 2005

³ Pagina de internet reprezintă informație publică, accesată de pe pagina de internet oficială a Consiliului Concurenței, <http://www.consiliulconcurenței.ro/ro/despre-noi/descriere/rolul.html>, cu ultima accesare la data 11.04.2020.

⁴ Legea 21/1996 Legea concurenței – Republicare cu ultimele modificări, astfel cum a fost aceasta publicată în M.Of. 153 din 29.02.2016.

⁵ Consiliului Concurenței îi revine și misiunea administrării și punerii în aplicare a Legii nr. 11/1991 privind concurența neloială. Având anterior modificări aduse în 2004 Legii Concurenței, un organ separat ce funcționa în paralel, Oficiului Concurenței, ca organ de specialitate din structura Ministerului Finanțelor Publice. Întrucât existau o seamă de suprapuneri ale atribuțiilor, prin modificarea din 2004 a Legii nr. 21/1996 s-a renunțat la sistemul dualist, adoptându-se un model monist: o singură autoritate are competențe în domeniul supravegherii concurenței și al sancționării întreprinderilor pentru conduite sau operațiuni cu impact negativ sensibil asupra concurenței. Instanțelor de contencios administrativ le revine misiunea de a verifica legalitatea deciziilor adoptate de Consiliul Concurenței.

piața românească în vederea dezvoltării unui mediu concurențial normal, pentru ca, în final, să se asigure o promovare cât mai bună a intereselor consumatorilor”⁶.

2.2.Rol. Organizare.

În conformitate cu art.14 alin. (1), Consiliul Concurenței are personalitate juridică și sediul în municipiul București. Prin aplicarea art. 21 din lege, Consiliul Concurenței a adoptat actul normativ prin care și-a constituit aparatul propriu, la nivel central și local, și-a organizat structurile și a stabilit normele după care își desfășoară activitatea prin Regulamentul de organizare, funcționare și procedură al Consiliului Concurenței. Regulamentul precizează că organele de conducere ale Consiliului sunt: președintele, secretarul general, directorii, șefii de serviciu, iar organele de decizie sunt: plenul, comisiile și președintele.

Conducerea Consiliului Concurenței este asigurată de un Plen⁷, sub forma unui organ colegial din 7 membri, numiți în funcție de către Președintele României, la propunerea Guvernului, astfel:

- un președinte (a cărui funcție este asimilată celei de ministru),
- 2 vicepreședinți (a căror funcție este asimilată celei de secretar de stat) și
- 4 consilieri de concurență (a căror funcție este asimilată celei de subsecretar de stat).

Durata mandatului membrilor Plenului Consiliului Concurenței este de 5 ani, acesta putând fi reînnoit.

Totodată, astfel cum Consiliului Concurenței i se acordă atribuții în baza legii, membrii Plenului îndeplinesc atribuții conform regulamentelor aprobate de către Plen sau conform delegării Președintelui.

Consiliul Concurenței își desfășoară activitatea, deliberează și ia decizii în plen și în comisii.

Fiecare comisie este formată din 2 consilieri de concurență în componența stabilită de președintele Consiliului Concurenței, pentru fiecare caz în parte, și este condusă de către un vicepreședinte al Consiliului Concurenței.

Structurile cu caracter funcțional și operațional ale Consiliului Concurenței sunt: direcțiile, serviciile, compartimentele și modulele specializate pe anumite domenii de activitate, constituite prin ordin al președintelui și având funcționare temporară.

2.3. Atribuțiile⁸ Consiliului Concurenței

2.3.1.Consiliul Concurenței în domeniul antitrust

Înțelegerile anticoncurențiale sau practicile concertate (coordonarea comportamentului pe piață, fără să se fi încheiat un acord) între doi sau mai mulți operatori economici ce pot avea loc:

- la nivel orizontal, între concurenți (companii care operează la același nivel al lanțului de producție sau distribuție). Cele mai grave sunt înțelegerile orizontale secrete, de tip cartel, privind fixarea prețurilor, împărțirea piețelor și/sau a

⁶ A se vedea art. 1 Legea 21/1996 –republicată cu ultimele modificări.

⁷ Pagina de internet reprezintă informație publică, accesată de pe pagina de internet oficială a Consiliului Concurenței, <http://www.consiliulconcurentei.ro/ro/despre-noi/membri.html>, cu ultima accesare la data 11.04.2020

⁸ Pagina de internet reprezintă informație publică, accesată de pe pagina de internet oficială a Consiliului Concurenței, <http://www.consiliulconcurentei.ro/ro/despre-noi/descriere/atributii.html>, cu ultima accesare la data 11.04.2020.

clienților (inclusiv în cadrul licitațiilor publice), limitarea producției și distribuției.

- la nivel vertical, între întreprinderi care operează la niveluri diferite ale lanțului de producție sau distribuție, de exemplu, între un producător și un distribuitor al acestuia. Impunerea prețului de revânzare este, în multe cazuri, considerată de autoritatea de concurență ca fiind o înțelegere gravă, având ca obiect, direct sau indirect, stabilirea unui preț de revânzare fix sau minim, ce trebuie respectat de către cumpărător. ■
- Decizii ale asociațiilor de întreprinderi (patronale sau profesionale) privind stabilirea și impunerea unei conduite comune membrilor săi, în privința, spre exemplu, a prețurilor, standardelor sau a unei obligații de a schimba informații sensibile cu privire la politica comercială

Atribuțiile Consiliului în acest caz vizează, în principal controlul concentrărilor economice (legalitatea fuziunilor și achizițiilor – publice/private, dacă acestea ar putea aduce atingere interesului general) și identificarea și sancționarea practicilor anticoncurențiale care împiedică, restrâng sau denaturează concurența pe piață (de tipul înțelegerilor între întreprinderi și exercitarea unui abuz de poziție dominantă, pe o anumită piață, de către o companie în relațiile comerciale cu alți agenți economici).

2.3.2. Consiliul Concurenței domeniul concurenței neloiale.

Consiliul Concurenței analizează și decide doar cu privire la practicile de concurență neloială interzise de Legea nr. 11/1991 privind combaterea concurenței neloiale (denigrarea unui competitor sau a produselor/serviciilor sale și deturnarea clientelei unei întreprinderi prin folosirea unor secrete comerciale).

2.3.3. Consiliul Concurenței domeniul ajutorului de stat,

Consiliul Concurenței îndeplinește în prezent rolul de autoritate națională de contact în raporturile dintre Comisia Europeană și autoritățile și instituțiile publice, alți furnizori și beneficiarii de ajutor de stat.

Principala atribuție a Consiliului Concurenței constă în acordarea de consultanță, la solicitarea autorităților și instituțiilor publice, furnizori și beneficiari de ajutor de stat, în vederea întocmirii notificărilor, informărilor privind diverse măsuri de ajutor de stat, a răspunsurilor, formulărilor de poziții sau a altor acte, pentru transmiterea acestora Comisiei Europene.

Consiliul Concurenței are deci caracterul de organ administrativ cu competență cvasi-absolută în materia organizării, supravegherii și conservării concurenței la nivel național. Mai mult, acesta constituie un veritabil organism de jurisdicție economică, fiind organul cu competențe de a investiga, decide și sancționează în privința practicilor anticoncurențiale, a concentrărilor economice și a practicilor de concurență neloială, având atât baze pe o procedură ce se revendică, parțial, de la procedura civilă, la procedura penală.

2.4. Obiectivele Consiliului Concurenței

În configurația politicilor publice naționale, Strategia Națională Anticorupție ocupă un loc important, la intersecția mai multor politici publice, reprezentând la rândul său o

politică sectorială, dacă ne-am raporta la Strategia Națională de Apărare a Țării (SNApT) 2015-2019⁹.

SNApT confirmă evaluarea internă a SNA legată de capacitatea redusă a administrației centrale și locale de a implementa politicile publice naționale și europene, asumată, de asemenea, ca vulnerabilitate conform evaluărilor din anii anteriori, 2015-2019.

SNA deși este o strategie cu caracter orizontal, aceasta este aptă de a produce efecte la nivelul tuturor instituțiilor și autorităților publice. SNA nu este un remediu universal și nu poate soluționa singură cauzele profunde ale corupției din România, totuși, prin acest document strategic nu se poate realiza reforma administrativă sau descentralizarea serviciilor publice, după cum nu se pot soluționa problemele de salarizare ale diferitelor categorii profesionale.

Pentru a atinge efectele scontate, SNA se completează și se corelează cu alte strategii sectoriale¹⁰.

Din perspectiva responsabilității instituțiilor publice, alocate prin Strategia Națională Anticorupție 2016–2020, așa cum au fost înscrise în Hotărârea Guvernului nr. 583/10.08.2016 (SNA 2016 – 2020), pentru îndeplinirea valorilor și principiilor unei administrații publice moderne și eficiente, **Consiliul Concurenței este implicat prin asumarea următoarelor obiective specifice:**

- Dezvoltarea unei culturi a transparenței pentru o guvernare deschisă la nivel local și central;
- Creșterea integrității instituționale prin includerea măsurilor de prevenire a corupției ca elemente obligatorii ale planurilor manageriale și evaluarea lor periodică ca parte integrantă a performanței administrative;
- Consolidarea integrității, reducerea vulnerabilităților și a riscurilor de corupție;
- Creșterea gradului de cunoaștere și înțelegere a standardelor de integritate de către angajați și beneficiarii serviciilor publice;
- Consolidarea performanței de combatere a corupției prin mijloace penale și administrative;
- Creșterea gradului de implementare a măsurilor anticorupție prin aprobarea planului de integritate și autoevaluarea periodică la nivelul tuturor instituțiilor publice centrale.

---

⁹ De altfel, SNApT identifică în mod direct corupția ca pe un risc și o vulnerabilitate importantă:

- "nerealizarea obiectivelor de dezvoltare ale României poate fi generată de persistența dificultăților economice, proliferarea economiei subterane și a corupției, evaziunea fiscală, precaritatea infrastructurii, dar și de factori externi precum perpetuarea decalajelor de dezvoltare la nivelul UE și gradul scăzut de rezistență față de turbulențele majore de pe piețele externe, mai ales pe zona financiar-bancară";

- "corupția vulnerabilizează statul, generează prejudicii economiei și afectează potențialul de dezvoltare a țării, buna guvernare, decizia în folosul cetățenilor și comunităților, precum și încrederea în actul de justiție și în instituțiile statului. În plan extern, persistența corupției are impact negativ asupra credibilității și imaginii țării noastre".

Citat preluat direct din conținutul Strategiei Naționale Anticorupție, respectiv cum a fost acesta publicat prin Hotărârea nr. 583 din 10 august 2016 privind aprobarea Strategiei naționale anticorupție pe perioada 2016 - 2020, a seturilor de indicatori de performanță, a riscurilor asociate obiectivelor și măsurilor din strategie și a surselor de verificare, a inventarului măsurilor de transparență instituțională și de prevenire a corupției, a indicatorilor de evaluare, precum și a standardelor de publicare a informațiilor de interes public. Strategia Națională Anticorupție (SNA), a fost publicată în Monitorul Oficial nr. 644 din 23.08.2016.

¹⁰ Cu rol exemplificativ voi enumera alte strategii sectoriale cu impas în SNApT, respectiv Strategia de reformă a funcției publice, Strategia pentru consolidarea administrației publice, Strategia pentru dezvoltarea justiției ca serviciu public, Strategia națională pentru achiziții publice sau Strategia națională pentru competitivitate, Strategia națională privind agenda digitală pentru România 2020.

Ca urmare a implementării noilor prevederi¹¹, Consiliul Concurenței are competența exclusivă de a stabili dacă există sau nu o încălcare a Legii concurenței neloiale, precum și de a decide, după caz:

- a. încetarea practicilor de concurență neloială, pe durata soluționării sesizării;
- b. interzicerea practicilor de concurență neloială și
- c. aplicarea amenzilor contravenționale (de fond), dacă practica de concurență neloială constituie contravenție, așa cum am detaliat în punctul 5 anterior.

În ceea ce privește contravențiile procedurale, așa cum sunt expuse în cadrul Legii 11/1991, constatarea și sancționarea acestora revine inspectorilor de concurență, cu excepția inspectorilor debutanți.

2.5.Practici sancționate de Consiliul Concurenței

2.5.1.Cartelurile

Printre practicile sancționate de Consiliul Concurenței se numără și cartelurile. Cartelurile sunt înțelegeri între două sau mai multe întreprinderi care au ca rezultat **denaturarea concurenței prin stabilirea prețurilor și/sau împărțirea piețelor**.

Efecte negative ale înțelegerilor de tip cartel, pe care Consiliul caută să le evite sunt limitarea artificială a concurenței prin posibile astfel de înțelegeri ale întreprinderilor; creșterea prețurilor; evitarea constrângerilor care generează inovație (ex. dezvoltarea unui produs sau introducerea unor metode de producție mai eficiente); restrângerea oportunităților de angajare.

2.5.2.Divulgarea secretului comercial

Secretul comercial și condițiile cumulative care trebuie îndeplinite de o informație pentru a putea fi considerată secret comercial prezintă interes pentru Consiliu, astfel de practici fiind de natură să distorsioneze piața.

Astfel, trebuie avut în vedere în primul rând categoriile de informații ce se consideră un secret comercial, pentru care Legea 11/1991 prevede că informația trebuie să îndeplinească următoarele condiții:

- a. Să nu fie, total sau parțial, general cunoscută sau să nu fie ușor accesibilă persoanelor din mediul care se ocupă în mod obișnuit cu acest gen de informație;
- b. Să dobândească o valoare comercială prin faptul că este secretă;
- c. Deținătorul legitim al informației să fi luat măsuri rezonabile ținând seama de circumstanțe pentru a putea menține informația în regim secret.

Fapta de divulgarea secretului comercial reprezentând infracțiune și fiind pedepsită penal.

2.5.3.Denigrarea unui competitor

Din noua reglementare a concurenței neloiale, prin descrierea mai pe larg a faptelor considerate ca reprezentând acte de concurență neloială s-a inclus și definiția denigrării. Astfel, în cazul denigrării unui competitor, criteriile de existență a faptei sunt:

- a. Comunicarea de informații care nu corespund realității despre activitatea unui concurent;
- b. Informații care sunt de natură să îi lezeze interesele.

---

¹¹ Modificările aduse prin Ordonanța 12/2014 pentru modificarea și completarea Legii nr. 11/1991 privind combaterea concurenței neloiale și a altor acte în domeniul protecției concurenței, publicată în Monitorul Oficial cu numărul 586 din data de 6 august 2014.

Anterior acestei modificări, legea concurenței neloiale prevedea doar necesitatea existenței unor "afirmații mincinoase care să fie de natură să dăuneze bunul mers al întreprinderii".

Denigrarea competitorului reprezintă contravenție și sancționează conform Legii nr. 11/1991 cu modificările aduse prin OG 12/20014.

3. Studiu de caz

În prezenta secțiune voi prezenta, selectiv, câteva dintre cele mai recent implementate modalități de intervenție a Consiliului Concurenței în domeniile în care am arătat că acesta ar avea atribuții, pentru îndeplinirea misiunii sale, dar și coroborat la obiectivele instituite prin SNA. Sursele informațiilor, pe care le-am documentat, se vor regăsi la notele de subsol pe care le voi prezenta.

Principalele documente analizate pentru redactarea studiului de caz, dar și conducerea concluziilor ce le voi prezenta în conformitate cu cele ce le voi expune mai jos, îl reprezintă raportul MCV¹² realizat de Comisia Europeană în ceea ce privește progresele României în modalitatea de implementare a procedurilor și măsurilor impuse statelor europene, dar și doctrina¹³ și practica în materia dreptului concurenței, precum și informațiile publice ale site-ului instituției Consiliului Concurenței, ce oferă posibilitatea regăsirii politicilor dorite a veni la îndemâna petenților, persoanelor interesate sau a autorității pentru îndeplinirea rolului și misiunii acestuia.

În contextul creșterii importanței serviciilor în ansamblul economiei; intrarea pe piață a numeroase corporații multinaționale; creșterea nivelului de educație al consumatorului autohton; dublat de o deschidere a economiei naționale (odată cu aderarea la Uniunea Europeană); s-a creat o presiune concurențială suplimentară asupra întreprinderilor autohtone.

Întreprinderile ce au fost nevoite să se adapteze unui mediu concurențial mult mai dur pentru a supraviețui în acest context economic, ar putea avea tendința unor practici neconcurențiale (oricare dintre cele arătate în expunerea de mai sus), Motiv pentru care, Consiliului Concurenței a necesitat intervenția în economie pentru a impune măsuri de supraveghere și mijloace de combatere a practicilor neconcurențiale, astfel cum i-a fost instituit la momentul aderării¹⁴.

---

¹² Mecanismul de cooperare și de verificare (MCV) a fost instituit în 2007, în momentul aderării României la Uniunea Europeană, ca măsură tranzitorie menită să faciliteze eforturile susținute ale României de a-și reforma sistemul judiciar și de a intensifica lupta împotriva corupției. Mecanismul a fost expresia angajamentului comun al statului român și al UE în acest sens. În conformitate cu decizia de instituire a mecanismului și așa cum a subliniat și Consiliul, MCV se va încheia atunci când vor fi îndeplinite în mod satisfăcător toate obiectivele de referință aplicabile României.

¹³ UDRIȘTE Ana-Maria, Elemente de noutate în domeniul reglementării concurenței neloiale din România, Pandectele Române nr. 9/2016, Ed. Wolters Kluwer.

¹⁴ Prima modificare a Legii 11/1991, după aderarea României la UE a fost efectuată prin Legea 149/2011 pentru aprobarea Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 75/2010 privind modificarea și completarea Legii concurenței nr. 21/1996, Publicată în Monitorul Oficial cu numărul 490 din data de 11 iulie 2011, prin care s-au instituit măsuri și s-au conferit competențe Consiliului Concurenței împotriva cartelurilor, dar s-au și efectuat clarificări ale termenului de "întreprindere" cu referire la definiția dată de Noul Cod Civil. Ultima modificare adusă asupra Legii nr. 11/1991 a fost prin Ordonanța de urgență nr. 25/2019 privind protecția know-how-ului și a informațiilor de afaceri nedivulgate care constituie secrete comerciale împotriva dobândirii, utilizării și divulgării ilegale, precum și pentru modificarea și completarea unor acte normative

Prin urmare, se simțea necesitatea unei reforme substanțiale a Legii nr. 11/1991 privind concurența neloială¹⁵, pentru a putea corespunde realităților mediului economic actual, care diferă fundamental de cel din anii '90, folosit ca punct de referință pentru elaborarea legii.

Aici, o importantă linie de acțiune pentru supravegherea efectuată în anul 2019 a fost reprezentată de misiunile tematice de evaluare ale Comisiei Europene, *inter pares*, din și de către mai multe instituții publice, axate pe teme comune. Subiectele analizate în cadrul acestei verificări anuale ale Comisiei Europene, s-au aflat conflictele de interese în timpul exercitării funcției și ulterior; transparența instituțiilor publice și accesul la informațiile publice; incompatibilitățile; declararea cadourilor și protecția avertizorilor de integritate.

Motiv pentru care, mă voi opri pentru a analiza modalităților și practicilor implementate de către Consiliul Concurenței, pentru încurajarea practicilor loiale de concurență și evitarea concentrațiilor economice și practicilor neconcurențiale.

După cum făceam mențiune, misiunea Consiliului Concurenței este de supraveghere și control a funcționării optime a piețelor comercializării cu amănuntul a produselor, precum și cu privire la manifestarea concurenței, care misiune pe aceste piețe a fost și rămâne în continuare axată pe două direcții principale.

- c. Prima dintre acestea este reprezentată de **monitorizarea modului de funcționare a mecanismelor de piață**. Această activitate are rolul de a depista eventualele abateri/încălcări ale reglementărilor legale, iar, în cazul în care există probe concludente în acest sens, **de a sancționa întreprinderile răspunzătoare**.
- d. Cea de-a doua direcție de acțiune a autorității de concurență are ca obiectiv **stimularea concurenței** pe piețele comercializării cu amănuntul a produselor, precum și îmbunătățirea climatului concurențial, în vederea obținerii de avantaje pentru consumatorii finali.

În acest sens, din studiul efectuat constat că aceste practici atât de defavorabile dezvoltării unei economii normale, astfel cum impune art. 1 din Legea 21/1996, au fost implementate de către Consiliul Concurenței prin:

- Monitorizarea piețelor și publicarea datelor generale pentru luarea la cunoștință de către consumatori;
- Instituirea unei politici de clemență pentru cei ce ajută la implementarea obiectivelor Consiliului;
- Instituirea unor platforme pentru avertizorii de concurență.

3.1. Monitorizarea și sancționarea

Pentru îndeplinirea atribuțiilor sale, Consiliului Concurenței a dezvoltat în urmă cu șapte ani, un instrument analitic pentru a măsura înclinarea spre concurență a industriilor din economia națională, denumit Indicele Agregat de Presiune Concurențială (denumit în continuare IAPC), care poate fi regăsit în fiecare dintre raportările anuale ale Consiliului.

Abordarea analizei pentru determinarea indicelui este una de tip top-down, care astfel furnizează o imagine de ansamblu a presiunii concurențiale la nivel de industrie națională, folosind ca punct de plecare substituibilitatea la nivelul ofertei. Totuși, în

---

¹⁵ Legea 11/1991 privind combaterea concurenței neloiale, M.Of. 24 | Lege din 29 ianuarie 1991

cazurile instrumentate de autoritatea de concurență, abordarea are la bază piețe relevante (în sens restrâns), pentru care prezintă importanță substituibilitatea la nivelul cererii¹⁶.

3.1.1. Politici de clemență

În acest sens, Legea nr. 11/1990 și Legea 21/1990 dau posibilitate instituirii unor politici de clemență celor ce se dezic de practicile neconcurențiale și ajută în depistarea și incriminarea întreprinderilor ce practică astfel de metode neconcurențiale. Această politică de clemență reprezintă un tratament favorabil acordat de Consiliul Concurenței întreprinderilor implicate într-un cartel, care cooperează cu acesta din urmă pentru a putea descoperi acest fel de practici anticoncurențiale.

Începând cu anul 2009, politica de clemență se aplică și înțelegerilor verticale foarte grave, cum sunt cele referitoare la fixarea prețurilor și împărțirea piețelor care conduce la protecție teritorială absolută.

Întreprinderile care apelează la politica de clemență, în condițiile instituite de Consiliul Concurenței și prin mijloacele puse la dispoziție de acesta ar putea beneficia de imunitate la amendă¹⁷ (amendă zero) sau de reducerea amenzii¹⁸.

3.1.2. Avertizorii de concurență

Consiliul Concurenței pune la dispoziția persoanelor (din cadrul întreprinderii ori nu) ce au cunoștință despre încălcări ale legislației concurenței (oricare dintre domeniile de competență Consiliului) o platformă, ce a fost implementată și a devenit funcțională începând cu februarie 2015. Avertizorii fiind deci persoanele care doresc să semnaleze date legate de carteli, ori alte abateri de la legislația concurenței.

Este de menționat faptul că, prin utilizarea acestui mijloc de comunicare, persoanele în cauză rămân anonime, cu excepția cazului în care doresc să își comunice datele de identificare

Pentru utilizarea acesteia, având în vedere diversificarea metodelor de identificare a posibilelor încălcări ale legislației de concurență, respectiv colectarea indiciilor și analizarea acestora. Platforma avertizorilor de concurență, funcționează on-line¹⁹, în limba română.

Scopul urmărit de Consiliul Concurenței prin administrarea acestui instrument este acela de a obține informații oferite în mod voluntar de către persoane fizice care au cunoștință de existența unor înțelegeri anticoncurențiale de tip cartel, precum și informații privind încălcarea altor prevederi ale legislației din domeniul concurenței.

Sistemul se derulează într-o soluție tehnică –web based – cu garantarea confidențialității celor care utilizează sistemul. Avertizorii se loghează prin intermediul internetului în sistem, printr-o conexiune criptată de tip https – SSL. Astfel, sistemul garantează pe deplin rămânerea anonimă a identității avertizorului. Precizările sunt

---

¹⁶ A se vedea *Raportul Evoluția Concurenței În Sectoare Cheie* –al Consiliului Concurenței, pentru anul 2019, pentru detalii se poate vizita linkul http://www.consiliulconcurenței.ro/uploads/docs/items/bucket15/id15560/raportul_privind_evolutia_concurentei_in_sectoare_cheie_2019_ok_web.pdf, cu ultima accesare în data 13.04.2020.

¹⁷ Mai multe detalii referitoare la condițiile ce se impun a fi îndeplinite se pot regăsi și pe pagina de internet pusă la dispoziție de Consiliul Concurenței, la adresa <http://www.clementa.ro/ro/politica/imunitate-amenda.html>. Ultima accesare în data 14.04.2020.

¹⁸ Mai multe detalii referitoare la condițiile ce se impun a fi îndeplinite se pot regăsi și pe pagina de internet pusă la dispoziție de Consiliul Concurenței, la adresa <http://www.clementa.ro/ro/politica/reducere-amenda.html>. Ultima accesare în data 14.04.2020.

¹⁹ <https://report.whistleb.com/ro/consiliulconcurenței>. Platforma fiind ținută printr-un colaborator extern al Consiliului, WhistleB, care pentru siguranța identității colaboratorului este ținută pe serverele colaboratorului extern și aplicându-i-se legislația suedeză, dar care umează dispozițiile europene în materie..

necesare întrucât există situații când persoane din interiorul unei companii dețin informații specifice despre anumite înțelegeri ilegale, dar de teama consecințelor negative unui posibil denunț, nu dezvăluie aceste informații. Totuși, recomandarea Consiliului este în sensul transmiterii acestor informații, pe cât posibil, printr-un dispozitiv personal, care să nu fie gestionat de întreprinderea despre care se dețin informațiile.

Furnizarea de informații utile pentru detectarea și sancționarea faptelor anticoncurențiale ajută la prevenirea altor activități cu consecințe grave atât pentru consumatori, cât și pentru companiile din sectorul economic afectat.

3.2. Stimularea concurenței.

Concurența prin preț este o caracteristică importantă a economiei de piață, având rolul de a genera atât eficiență economică, cât și beneficii importante la nivelul consumatorilor, printre care se numără o ofertă variată de produse de calitate la prețuri competitive.

Autoritatea de concurență nu are competența de a interveni în formarea unor prețuri de vânzare ale întreprinderilor active pe o piață anume sau de a reglementa un nivel al acestor prețuri. Cu toate acestea, Consiliul Concurenței militează constant pentru bunăstarea consumatorului final, prin remedierea eventualelor disfuncționalități dintr-un anumit sector, pentru care pune la dispoziție mecanisme de verificare proprie a prețurilor.

Însă, putem reaminti ca mecanisme de stimulare a concurenței prin preț, secțiunea 2.5., respectiv modalitatea de intervenție pentru menținerea unor prețuri "normale" pentru întreprinderile în circuitul economic, prin descurajarea practicilor neloiale arătate mai sus.

3.2.1. Monitorizarea pietelor și publicarea datelor generale pentru luarea la cunoștință de către consumatori

În această direcție, Consiliul Concurenței a pus în funcțiune alte două direcții referitoare la monitorizarea pieței, respectiv a pus în funcțiune o platformă pentru monitorizarea produselor alimentare și una pentru carburanți. Acestea urmăresc informarea consumatorilor cu privire la prețurile practicate de rețelele participante, cu raportare la data vizualizării și consultării de către aceștia²⁰.

„Monitorul Prețurilor Carburanților”, fiind un mecanism nou al Consiliului Concurenței, a fost implementat în luna iulie 2019. Aceasta este o platformă on-line, care permite consumatorilor să afle prețurile practicate de către principalele rețele de distribuție a carburanților auto. Aceasta, comparativ cu Monitorul produselor alimentare, prin care Consiliul Concurenței își propune să acorde consumatorilor posibilitatea de a compara prețul aferent coșului de produse a cărui achiziție intenționează să o realizeze.

Conform celor dispuse de Consiliul Concurenței „monitorul prețurilor ține cont de faptul că prețul nu este singurul criteriu de apreciere a unui produs, fiind completat de elemente cum ar fi: tipul și calitatea serviciilor disponibile, calitatea și cantitatea de informații auxiliare disponibile consumatorului, calitatea în sine a produsului, asistență post-vânzare și, nu în ultimul rând, decizia consumatorului cu privire la proveniența, brand-ul sau prezentarea produsului”²¹.

În acest scop, informațiile ce le regăsim pe această platformă, doresc a fi prezentate de o manieră care să permită evaluarea acestor elemente adiționale, fără a transforma, însă,

²⁰ Platforma este pusă la dispoziția consumatorilor la pagina de internet oficială a Consiliului Concurenței, <https://www.monitorulpreturilor.info/>, cu ultima accesare la data 13.04.2020.

²¹ Informație preluată de la descrierea platformei administrată de Consiliul Concurenței, Monitorul Prețurilor, <https://www.monitorulpreturilor.info/Home/Monitor>, cu ultima accesare la data 13.04.2020

platforma într-un canal de publicitate, ori o modalitate de intermedierea comercializării de produse.

4. Concluzii

În concluzie, prin racolarea de informații (de la cei implicați în săvârșirea unor astfel de practici, ori de la persoane care au cunoștință de astfel de practici de concurență neloyală ori concentrări economice), ori prin investigațiile întreprinse de Consiliu, aleatoriu, ori ca urmare a informațiilor primite, intervine prin restabilirea sistemului economic stabilind măsurile ce se impun a fi luate prin aplicarea de sancțiuni.

Prin cercetarea domeniului intervenției statului în economie, dar și prin studiul de caz realizat, finalizez prin arătarea statisticilor publicate de Raportul MCV în ceea ce privește domeniile cuprinse. Mai mult, redau mai jos rezultatele înregistrate de către Consiliul Concurenței, prin Raportul publicat pentru anul 2019, referitor la evoluția prețului pieței în sectoare cheie, respectiv:

”în ceea ce privește valorile înregistrate de IAPC (Indicele Agregat de Presiune Concurențială), conform datelor (n.r. publicate în Raport) din capitolul 2, se poate observa faptul că toate sectoarele analizate în prezentul raport prezintă un indicator IAPC situat în intervalul 21% - 40%, ceea ce evidențiază o înclinație mai mare către practici anticoncurențiale în aceste sectoare. Coroborând această concluzie cu analiza comparativă a nivelului de concentrare per sector la nivel european, prezentată anterior (n.r. într-o secțiune anterioară din același Raport), care arată fără echivoc că aceste sectoare se încadrează sub media UE la nivel european, putem să concluzionăm că, din punct de vedere structural – concurențial, sectoarele analizate²² sunt funcționale”.

Rezultatele obținute prin coroborarea metodelor de analiză (comparații internaționale și IAPC) sugerează faptul că o analiză pe domeniul concurențial, aplicată doar la nivel național, ar putea genera concluzii ce pot fi interpretate diferit de situația în care acestea sunt completate cu încadrarea în tendințele europene.

În acest sens deducem că utilitatea IAPC se manifestă pe mai multe planuri, astfel²³:

- intern (la nivelul Consiliului Concurenței), indicele compozit ajută la uniformizarea procesului de monitorizare continuă a industriilor din economia

---

²² Dintre domeniile analizate în raport regăsim Comercializarea de îmbrăcăminte și încălțăminte, Serviciile de consultanță IT Canalele TV cu plată, Serviciile de arhitectură Servicii IT de outsourcing, Producția și comercializarea băuturilor spirtoase, Servicii de cloud (infrastructură), Distribuția pieselor de schimb pentru autovehicule, Furnizarea energiei electrice, Producția și comercializarea medicamentelor, Transportul rutier de mărfuri, Serviciile de integrare IT, Servicii de acces la internet de mare viteză, Serviciile avocațiale, Serviciile auditorilor financiari, Serviciile practicienilor în insolvență, Procesarea și comercializarea laptelui, Distribuția autoturismelor, Retransmisia programelor TV, Materiale de construcție – BCA, Serviciile de telefonie fixă, Transportul feroviar de mărfuri Serviciile de telefonie mobilă, Producția și comercializarea uleiului de floarea soarelui, Materiale de construcție - Blocuri ceramice, Comercializarea produselor alimentare (retail modern), Asigurările de viață. Distribuția de filme către cinematografe, Producția și comercializarea energiei electrice, Producția și comercializarea țigaretelor, Asigurările auto de răspundere civilă, Asigurările auto facultative, Distribuția cu amănuntul a carburanților, Transportul feroviar de călători, Serviciile bancare asociate cardurilor de credit, Asigurările de locuințe, Distribuția engross de medicamente, Serviciile bancare asociate cardurilor de debit, Distribuția cu amănuntul a produselor farmaceutice, Serviciile notariale, Producția și comercializarea cimentului.

²³ Informație preluată de la descrierea platformei administrată de Consiliul Concurenței, respectiv http://www.c1onsiliulconcurenței.ro/uploads/docs/items/bucket15/id15560/raportul_privind_evolutia_concurenței_in_sectoare_cheie_2019_ok_web.pdf, cu ultima accesare la 13.04.2020.

națională. Aceasta ajutând în procesul decizional intern privind alocarea resurselor în activitatea specifică a autorității de concurență.

- extern, IAPC poate completa cu succes alte inițiative proactive ale autorității de concurență, precum eforturile de promovare a culturii concurenței sau de implementare a politicii de clemență.
- Totodată, IAPC este un instrument ce prezintă într-o manieră sintetică aspecte complexe ale trăsăturilor structurale ale industriilor, utilitatea acestuia se arată pentru interacțiunile autorității de concurență cu alte instituții sau entități din mediul de afaceri (de exemplu, facilitând discuțiile cu alte autorități sau reglementatori ai anumitor industrii - de ex: Autoritatea Națională de Reglementare în Domeniul Energiei, ca autoritate competentă și de reglementare în domeniul energiei electrice convenționale).

Un scor mic al IAPC-ului sugerează doar existența unor riscuri, cele mai multe de natură structurală, însă acest lucru nu presupune automat existența unor perturbări ale concurenței în respectiva industrie. Astfel de situații se determină de la caz la caz. De asemenea, un scor foarte ridicat nu exclude automat existența riscurilor sau a unor comportamente anticoncurențiale în industriile care înregistrează valori ridicate ale IAPC.

”Dată fiind construcția indicatorului, care se bazează în cea mai mare parte pe aspecte structurale ale industriei și relativ generale (care pot fi apreciate pentru majoritatea industriilor), scorurile generate nu tind să înregistreze creșteri foarte mari de la o perioadă la alta. Astfel, schimbări *majore* pot fi observate doar într-o perioadă de timp suficient de mare cât să poată surprinde o modificare structurală semnificativă.”²⁴ Ori cum mecanismele de primire de informații (avertizorii de concurență) și comunicare de informații (monitorul prețurilor) sunt relativ noi introduse, nu putem avea o perspectivă generală. Mai mult, putem spune că în conformitate cu concluziile Raportului Consiliului Concurenței pentru activitatea desfășurată în anul 2018, se observă și intenția implementării pentru anul trecut, pentru 2019, a unui alt modul denumit ”Big Data”, care în momentul de față nu este implementat.

Totuși, dintre elementele esențiale ale unui program de conformare, putem constata conform unui Raport de implementare a transparenței decizionale, dar și din concluziile Raportului MCV, că în domeniul concurenței, Consiliul Concurenței înregistrează îmbunătățiri, considerând implementate 25, dintre cele 30 de măsuri impuse²⁵.

Concurența eficientă reprezintă, în consecință, „motorul” care determină întreprinderile ce operează pe o piață, să lupte pentru realizarea unei repartiții optime a resurselor, atât la nivelul propriei afaceri, cât și, datorită efectului sinergetic, la nivelul întregii economii. Finalmente, acest lucru conduce la consolidarea componentei industriale și comerciale naționale și respectiv a Produsului Intern Brut ce se reflectă în Comunitățile Europene, și care poate astfel să se confrunte cu concurența impusă de partenerii ne-europeni, iar firmele europene pot să-și asigure o poziție de succes pe piața mondială.

²⁴ Extras din Raport privind evoluția concurenței în sectoare cheie 2019. Un raport al întregii activități al Consiliului Concurenței fiind disponibil doar în luna noiembrie 2020.

²⁵ A se vedea concluzia din documentul disponibil la adresa oficială a Consiliului Concurenței, pe pagina de interne http://www.consiliulconcurentei.ro/uploads/docs/items/bucket15/id15766/raport_evaluare_implementare_1g_5_2_2003.pdf, cu ultima accesare în data 14.04.2020.

Referințe

- Elena Ștefan, *Manual de drept administrativ. Partea I, Caiet de seminar*, ediția a IV-a, revizuită, completată și actualizată, Editura Universul Juridic, București, 2019.
- Elena Ștefan, *Drept administrativ Partea I, Curs universitar*, ediția a III-a, revizuită, completată și actualizată, Editura Universul Juridic, București, 2019.
- Constituția României
- Legea nr. 21/1996 Legea concurenței – Republicare;
- Legea nr. 11/1991 privind combaterea concurenței neloiale;
- Laura Lazăr, *Abuzul de poziție dominantă. Evoluții și perspective în dreptul european și național al concurenței*, Edit. C.H. Beck, 2013;
- *Pandectele Române nr. 9 din 30.09.2016*, Edit. Wolters Kluwer, 2016;
- Toate site-urile prezentate mai jos au fost ultima data accesate la data 14.04.2020, astfel:
- <http://www.consiliulconcurentei.ro/>
- <https://www.monitorulpreturilor.info/>
- <http://www.clementa.ro/>
- <https://report.whistleb.com/ro/consiliulconcurentei>
- <https://whistleb.com/whistleblowing-service/demo/introduction-romanian/>
- https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/ro/IP_19_6135

„MÂNA INVIZIBILĂ” ȘI ABORDAREA FRACTALĂ ÎN DEFINIREA STRATEGIEI

Maria Mirabela DREGICI
Valeriu Constantin MUREȘAN*

Abstract

Economia politică modernă datează de obicei din cartea publicată de Adam Smith, Bogăția națiunilor, în 1776. Această lucrare reunește nenumărate teme economice care de-a lungul secolelor a fost reînviată și interpretată, dând naștere unor noi curente de gândire și teorii noi. Primii care se inspiră din unele subiecte abordate de autor sunt: Ricardo, Malthus, Mill și Marx care împreună cu Smith reprezintă exponenții școlii din gândire clasică. Unii economiști și savanți ai gândirii economice de la sfârșitul secolului XX au dat o lectură nouă și mai completă a gândirii lui Adam Smith.

Integrarea celei de-a doua sale opere Avuția Națiunilor, cu prima, Teoria sentimentelor morale (1759) ne-a oferit o privire de ansamblu fără precedent a unor concepte precum interesul propriu și mâna invizibilă.

Prezenta lucrare intenționează să răspundă la întrebările:

Cum se regăsește conceptul de „Mâna invizibilă” în neo-economia de astăzi?

Este posibil ca abordarea fractală să joace un rol în selectarea alternativelor strategice de dezvoltare a unei companii sau economii și chiar să fie folosită în prognoze economice?

Pentru a găsi un răspuns la prima întrebare, a fost prezentată la început gândirea răspândită cel mai mult, care ulterior a fost aprofundată prin comentarii ale autorilor care au studiat tema și citări literare ale lucrărilor lui Smith însuși.

În ceea ce privește a doua întrebare, a fost prezentată o analiză, ca să spunem „în amonte” și propune considerente metodologice privind contribuția teoriei fractale la verificarea probabilității scenariilor strategice prezentate în scopuri de planificare și programare.

Cuvinte cheie: Concept, mâna-invizibilă, controversă, fractal, strategie

---

*Maria Mirabela Dregici și Valeriu Constantin Mureșan, Facultatea de Economie și Administrarea Afacerilor - Universitatea „Nicolae Titulescu” în București (e-mail: imobiliare.nou@gmail.com; mirabela.md@gmail.com). Acest studiu a fost elaborat sub coordonarea conf. univ. dr. Constantin Bragaru (constantin.bragaru@univnt.ro)

1. Introducere

1.1. Domeniul acoperit

Această lucrare a luat naștere din interesul trezit de cursurile de „ economie” și de „management” în egala măsură, timp în care am încercat să înțelegem, în linii mari, cum gândirea economică, dezvoltându-se secol după secol, pe baza caracteristicilor demografice, istorice și caracteristicilor politice, ne-au permis să obținem cunoștințele și instrumentele pe care economiștii le au astăzi la dispoziție să interpreteze contextul macro și micro economic pentru a propune soluții. Astăzi există unele teorii economice considerate mai corecte decât ale altora; dar este posibil ca acestea să fi fost distorsionate de ochii celor care le citesc și le interpretează.

1.2. Importanța studiului și obiective vizate

Întrebările la care aceasta lucrare urmărește să răspundă sunt:

1. Cum trebuie abordat în zilele noastre conceptul de „mână invizibilă”?
2. Cum poate simularea fractală modela și prezice natura general statistică a unui sistem fără a-i prezice comportarea într-un moment definit.

1.3. Modalitatea de răspuns pentru obiectivele asumate

Dezvoltarea acestei lucrări necesită studierea și aplicarea conceptelor pur teoretice și, prin urmare, necesită o lectură amănunțită a literaturii existente.

Prin urmare, metodologia adoptată va viza citirea articolelor științifice, a cursurilor de economie și de management dar și accesarea diverselor materiale despre gândirea economică și pe alocuri va fi prezentă chiar interpretarea autorilor.

1.4. Stadiul cunoașterii având în vedere contribuțiile deja existente în literatura de specialitate

Conceptul de „mână invizibilă” poate fi parcurs printr-un salt în timp în perioada lui Platon (428/427 î.Hr. - 348/347 î.Hr.), care nu a efectuat studii într-un mod sistematic și amănunțit pentru că în acea perioadă economia era considerată o ramură a filozofiei și a politicii. (Balestrino & Martinetti, 2012, p. 40)

Mai târziu Aristotel (384/383 î.Hr. - 322 î.Hr.), elevul său și filosof grec, a scris primele texte despre bani, dobânzi și taxe (Mirante & Baranzini, 2013, p. 81) care au fost de referință până în secolul al XVI-lea. (Mirante A. , 2010, p. 25), deoarece în Evul Mediu știința economică nu a făcut progrese suficiente.

Cauza aceasta se datora tipului de organizare a societății, care era închisă și statică, și în care averea era derivată din posesia terenurilor (Balestrino & Martinetti, 2012, p. 81) iar activitatea economică redusă, se baza pe organizarea feudală, pe credința și tradiții. (Screpanti & Zamagni, 2000, p. 35)

Fractalii sunt clase de structuri (obiecte) matematice, fizice, biologice etc. ce nu pot fi studiate cu ajutorul metodelor matematicii clasice (e.g. structurile geometriei nu pot fi studiate cu metodele geometriei euclidiene, iar cele fizice cu metodele dinamice ale lui Newton) și care din punctul de vedere al acestora, sunt considerate haotice sau chiar „patologice”. (<https://m.dex.ro/fractal>)

2. Continut

2.1. Conceptul de „mana invizibilă”- controversă¹

În cadrul acestei secțiuni a studiului propus, autorii vor prezenta și vor susține argumentat rezultatele cercetării întreprinse. Menționăm faptul că poate fi posibilă orice structură care poate susține lucrarea.

Asemenea altor științe sociale sau ale naturii pe care se bazează cunoașterea umană și progresul societății, economia a parcurs un lung proces de formare și dezvoltare.

În general, studiile de specialitate delimitează patru faze sau etape în evoluția științei economice delimitate de situațiile clasice respective.

Prima etapă în evoluția gândirii economice, numită de unii autori faza preștiințifică, începe cu antichitatea și se încheie spre sfârșitul secolului XVIII-lea, prin contribuția epocală a lui Adam Smith, care prin lucrarea sa “Avuția națiunilor” (1776) a reușit să dea expresie primei situații clasice.

A doua etapă în evoluția științei economice corespunde, în esență, perioadei afirmării școlii clasice engleze, reprezentate de David Ricardo („Despre principiile economiei politice și ale impunerii” – 1818), Thomas Malthus („Principii de economie politică” – 1820), John Stuart Mill („Principiile economiei politice” – 1848). Unii specialiști încadrează în linia de gândire din această perioadă și contribuțiile francezului J. B. Say („Tratat de economie politică” – 1803).

A treia etapă în evoluția științei economice se încadrează într-un orizont de timp cuprins între anii '70 ai secolului al XIX-lea și marea recesiune economică din anii '30 ai secolului trecut. Această etapă este dominată de contribuțiile strălucite ale marginaliștilor sau neoclasicilor, reprezentați în principal de trei mari școli: Școala de la Viena (C. Mengel, F. von Wieser); Școala de la Lousanne (Leon Walras, V. Pareto); Școala de la Cambridge fondată de Alfred Marshall. În acesta perioadă s-a afirmat și Școala istorică germană reprezentată de F. List, W. Roscher și alții.

A patra etapă în evoluția gândirii economice este numită faza modernă a științei economice, marcată decisiv la început de contribuțiile marelui economist englez J. M. Keynes care și-a publicat opera sa fundamentală “Teoria generală a ocupării, a dobânzii și a banilor” în 1936. Ea a dat un puternic impuls dezvoltării științei economice în general, îndeosebi prin trecerea de la analiza la nivel microeconomic la cel macroeconomic.

Deocamdată, toate teoriile elaborate în trecut au fost și sunt dezvoltate și actualizate. În acest context se poate vorbi de o a cincea perioadă în evoluția și dezvoltarea științei economice, perioadă ce ar fi început cu deceniul al optulea al secolului trecut (Iliescu, 2020).

Prima temă căreia i se acordă un sens limitat și cumva înșelător este cea a „mâinii invizibile” care va fi tratat arătând diferitele fațete pe care le prezintă această teorie, dar care nu sunt considerate în viziunea principală a gândirii lui Adam Smith.

În capitolul 3.2. din Avuția națiunilor a fost prezentată mâna invizibilă prin conceptul general care îl definește ca o „forță care împinge piața către atingerea unui echilibru ”cu toate acestea conceptul de” mână invizibilă ”a fost introdus pentru prima dată de Smith într-o lucrare postumă, History of Astronomy, în care s-a referit la mâna invizibilă a lui Jupiter. Prin acest concept, autorul explică convingerile populațiilor

---

¹ Prezentul subcapitol se bazează în principal pe reperatele din *Sentimente economice: Adam Smith, Condorcet și Iluminismul* (2003) de Emma Rotschild. Autoarea, născută în 1948 este directorul centrului de cercetare comuna de istorie și economie la Harvard University și Cambridge University; și de asemenea expert al istoriei și economiei din secolul XVIII și XIX.

politeiste, care atribuiau evenimentele extraordinare ale naturii (de exemplu, furtuna), la ființele inexistente, considerate de ele drept Zei. (Rothschild, 2003, p. 177)

A doua apariție poate fi considerată deja legată de mediul economic și de piață, atunci când s-a referit la categoria celor bogați, el i-a definit ca fiind niste persoane rapace și egoiste, care se gandeau exclusiv la propriul avantaj. Cu toate acestea, pentru a-și satisface dorințele, ei au angajat mii de oameni, ajutând la îmbunătățirea stării lor. Prin urmare:

„Sunt conduși de o mână invizibilă, să facă aproape aceeași distribuție a lucrurilor necesare vieții, care s-ar fi făcut dacă pământul ar fi fost împărțit în părți egale tuturor locuitorilor săi, și astfel, fără să știe, ei avansează interesul societății oferind mijloace pentru înmulțirea speciei.” (Smith, 1790/2016, p. 376).

Pe scurt, în cadrul eseurilor filozofice, mâna invizibilă a lui Jupiter a fost folosită ca sursă de explicare a fenomenelor naturale, dar acest concept nu a fost recunoscut în lumea antică și, prin urmare, nu va fi considerată în interpretarea acestei teme.

Pe de o parte este corect să spunem că una dintre contribuțiile oferite de Smith a vizat atenția către echilibru care este realizat într-un mod neintenționat, însă trebuie să amintim imediat că o asemenea concluzie nu se limitează la situații de piață sau producție de bunuri.

La sfârșitul secolului XX, în special mulțumită intervenției lui Amartya Sen², Teoria sentimentelor umane a dobândit o importanță nouă pentru interpretarea gândirii Smithiene. El a susținut că viziunea lui Smith asupra conduitei umane din prima lucrare ar trebui să fie considerată în legătură cu ceea ce ghidează indivizii în morală, drept, politică și în administrarea afacerilor publice.

„Faptul că Smith a observat că comerțul reciproc avantajos este un lucru foarte obișnuit, nu indică deloc faptul că el a crezut că doar iubirea pentru sine, sau chiar prudența în sens larg, ar putea fi adecvate pentru binele societății. În realitate, el afirma exact opusul. (Sen, 2015, p. 32).

De asemenea, în opinia Emmei Rothschild, filosoful și economistul scoțian se referă la aceasta teorie cu un ton ironic, căruia i s-a acordat probabil o importanță mai mare decât însuși Smith și-ar fi dorit.

În sprijinul „neînsemnătății” acestei teorii, se poate aminti faptul că mâna invizibilă a fost studiată abia de la începutul secolului XX, până atunci tema rămânând doar o temă marginală.

Un alt aspect care nu este luat în considerare, potrivit lui Alexander Lyon Macfie, este evoluția pe care mâna invizibilă a avut-o. Smith a pornit de la o forță „capricioasă” care a provocat evenimente naturale și apoi a trecut la o forță „providențială” care a distribuit în mod uniform bogăția ajutând săracii, urmând ca în cele din urmă să se metamorfozeze într-o forță de „păstrare a ordinii” care menținea echilibrul pieței. (Rothschild, 2003, p. 179)

Acest lucru nu face decât să accentueze viziunea simplista atribuită unui concept foarte vast și complex. În cadrul Avutiei Natiunilor, după Smith, interesul comercianților și antreprenorilor s-a ciocnit cu interesul general al societății.

„Având profitul ca și sursa de venit, au căutat să limiteze concurența prin formarea de monopoluri pentru a-și putea încasa propriile profituri în detrimentul interesului

---

² Amartya Sen (1933 -) este în prezent profesor de economie și filozofie la Universitatea Harvard din Cambridge. El a adus contribuții importante în diverse sectoare, cum ar fi economia bunăstării, teoria alegerilor sociale, tehnicile de măsurare economică a veniturilor naționale reale, sărăcia, inegalitatea, șomajul. Pentru studiile sale, în 1998 a primit premiul Nobel pentru economie.

comun. În plus, aceste persoane au căutat să propună noi legi sau reglementări comerciale capabile să le aducă beneficii ulterioare suplimentare. Prin urmare, clasa politică a trebuit să evalueze cu atenție motiunile în acest scop pentru a proteja interesul public.” (Smith, Avutia Națiunilor, 1776/1987, p. 375).

Din acest motiv, „mâna invizibilă” necesită atât instituții bune, dar și standarde bune, prin care persoanele își pot urmări propriile interese, însă sub rezerva unor reguli bine definite și fără a încerca să le manipuleze.

Potrivit lui Lionel Robbins „este mâna legiuitorului, mâna care exclude din sfera căutării de interes personal acele elemente care nu se armonizează cu binele public”. ” (Rothschild, 2003, p. 190)

Aceasta înseamnă că Smith nu a crezut în libertatea absolută a piețelor și că acestea au ajuns la un echilibru care aduce beneficii tuturor; pe de altă parte, era convins că absența statului nu conducea către binele public și că era necesară o reglementare pentru a proteja partea mai slabă a societății.

Preluând cele spuse până acum, importanța acordată „mâinii invizibile” credem ca a fost exagerată; interpretarea care s-a răspândit de-a lungul secolelor e limitată exclusiv viziunii din lucrarea Avutia națiunilor, neglijând sensurile mai largi și, în final, a fost modificată, omitând importanța reglementarilor.

Cu toate acestea, mâna invizibilă este doar un mod de interpretare a societății, și nu condiția în care se află aceasta. (Rothschild, 2003, pp. 202-204)

2.2. Abordarea Fractală în definirea Strategiei³

Termenul de fractal a fost creat și introdus în matematică în anul 1967 de matematicianul polonez (naturalizat francez) Benoit Mandelbrot care este cunoscut drept părintele geometriei fractale.

Fractali se întâlnesc pretutindeni în natură, de la rețelele hidrologice, roiuri de galaxii, fulgi de zăpadă și sunt prezente chiar în sistemul respirator prin ramificațiile bronhiilor și bronhiolilor.

Fractalul, conform lui B.Mandelbrot este o formă geometrică simplă sau un fragment din aceasta, care poate fi divizat în mai multe părți, fiecare dintre acestea reprezentând o copie redusă a întregului, având ca și caracteristici de bază formele auto-similare și repetitivitatea.

Grație fantasticei opere a lui Mandelbrot, care a regândit dimensiuni vitale, intuind ordinea din dezordine, matematicienii încep, astăzi, să le întrevadă potentialul enorm, aventurându-se într-un teritoriu necartografiat, al unor, deocamdată enigme, ale matematicii și vietii, descoperirile lor remarcabile, adâncind cunoștințele noastre asupra naturii și stimulând un nou val de inovații științifice, medicale și artistice, mergând de la ecologia amenințatei păduri tropicale, la efectele speciale cinematografice, moda vestimentară, medicina și economie.

S-a văzut că dezvoltarea geometriei fractale a fost un pas central pentru Mandelbrot în dezvoltarea de modele practice și teoretice capabile să analizeze și să simuleze comportamentul piețelor economice-financiare. Deși aceste modele au primit o atenție bună în domeniile academice, din punctul de vedere al aplicării practice nu se poate spune

---

³ Prezentul subcapitol se bazează în special pe reperele din *Dezordinea piețelor. O viziune fractală a riscului, ruinei și rentabilității și în lumea fractalilor* de Mandelbrot Benoit B. Autorul este considerat drept părintele geometriei fractale.

același lucru. Singura perioadă în care modelul Mandelbrot a fost luat în serios de operatorii de pe Wall Street, a fost cea imediat următoare crizei din 1987.⁴

Asistăm la o accelerare a evenimentelor, niciodată văzute până acum, totul este fluid, schimbările apar atât de brusc încât impun axiome pentru a supraviețui. Pentru a fi rapide și flexibile, întreprinderile trebuie să interpreteze schimbarea ca un fapt fiziologic, încorporat în ADN-ul cuiva.

Dorind să pună pe un plan cartezian curbele reprezentând modificări ale paradigmei economice, în funcție de timp, economiștii au trebuit chiar să introducă un instrument tipic din fizică, utilizarea fractalilor .

Piața nu mai răspunde la principiile carteziene cauză și efect, ci se angajează în comportamente, adesea imprevizibile, din ce în ce mai creative și fără legătură cu modelele; exercițiul de predicție pare a fi o lucrare a vrăjitoriei, deoarece caută ordinea și continuitatea în sisteme care devin din ce în ce mai haotice și neliniare.

Un fapt este cert: întregul sistem de producție suferă transformări violente care impun noi paradigme economiei.

Pregătirea planurilor strategice se bazează pe definirea preliminară a mai multor scenarii viitoare. Și cu referire la fiecare dintre ele se cuantifică rezultatele așteptate prin ipoteze și estimări privind tendința viitoare posibilă a variabilelor care determină măsurarea lor.

Aceste rezultate sunt exprimate în termeni de rentabilitate preconizată (operațională și netă), la adoptarea așa-numitei contabilități (Brunetti, Coda, & Favotto, 1984, pp. Cap 3-5) valoarea actuală a fluxurilor de numerar preconizate actualizate la o rată care elimină riscul intrinsec (Sharpe, 1964) dacă se folosește așa numitul model valoric. În definirea scenariilor și în elaborarea planurilor și programelor, sunt utilizate modelele de analiză bine cunoscute ale relațiilor cauză-efect (Coda V. , 1983, p. 31) și a diagramelor de flux.

Astfel, simulările economico-financiare continuă cu o metodă iterativă bazată pe estimări ipotetice.

Tendința fiecărei variabile este văzută ca un efect al modificărilor altor variabile și, în același timp, ca o cauză (sau mai degrabă ca un factor contribuitor) a modificărilor altor cantități și, prin urmare, a rezultatelor.

Mai presus de toate variabilele „externe” (sau de mediu) care definesc configurația schimbătoare a sistemului economic (în special a sectorului și a piețelor), a mediului fizic-natural, social și politic sunt în principal „necontrolabile”, în sensul că performanțele lor nu pot fi în general influențate, decât într-o foarte mică măsură, de companii individuale.

Doar pentru a da câteva exemple, gândiți-vă la efectele asupra costurilor, veniturilor și rezultatelor care decurg din presiunea exercitată de actorii sistemului competitiv (conurenți, potențiali intrați, producători de bunuri de înlocuire, furnizori și clienți) (Porter, 1987, pg. 10-17), din politicile publice, de la evenimente naturale, de război, politice etc.

În retrospectivă este posibil să se analizeze precauțiile fundamentale ale tendinței variabilelor determinând rezultatele, dar atunci când trecem din perspectiva interpretării

---

⁴ Dupa crash-ul bursier din 1987 au fost premiați doi teoreticieni, Harry Markowitz și William Sharpe, care au construit minunate modele platonice pe baze gaussiene, contribuind la ceea ce se numește “teoria portofoliului modern”. Dacă înlăturăm asumțiile gaussiene și considerăm prețurile scalabile, rămânem cu aburii. Comitetul Nobel ar fi putut testa modelele Sharpe și Markowitz- ele funcționează ca remedii șarlătanești vândute pe internet-, dar se pare ca la Stockholm nimeni nu s-a gândit să faca asta. (*Taleb, Nassim Nicholas; Zaicu, Viorel (traducător) (2010) [2007]. „Nebunii lui Locke sau Clopotul lui Gauss așezat unde nu trebuie”. Lebăda neagră: Impactul foarte puțin probabilului. Curtea Veche, p. 314*)

dinamicii care au apărut deja, la cea a planificării și programării, problema devine mai complicată.

Construirea scenariilor viitoare se poate face numai în termeni probabilistici. Volumele de producție și vânzări, nivelul costurilor variabile și a prețurilor pot avea valori foarte diferite în comparație cu programele; chiar și o modificare modestă a măsurii unei variabile este suficientă pentru ca efectele să se propage, ca într-o reacție „în lanț”, asupra celorlalte și asupra rezultatelor.

Cu cât orizontul de timp este mai extins, cu atât este mai probabil să existe abateri între valorile programate și cele reale.

Prin aceasta, nu vrem să afirmăm că planificarea strategică este inutilă; dimpotrivă, dacă nu ar explica relațiile dintre variabilele interne și de mediu și rezultatele așteptate în planul anual și bugete, nu ar fi posibilă direcționarea managementului, alocarea obiectivelor, resurselor, responsabilităților, identificarea zonelor de ineficiență, proiectând asupra rezultatelor așteptate efectele abaterilor care apar în faza de implementare a strategiei (control concomitent). Este necesar totuși, să nu atribuim capacități predictive ridicate simulărilor economico-financiare.

Ca răspuns la criza planificării formale pe termen lung, a apărut orientarea numită învățare prin acțiune, a strategiei *learning by doing* (I. Ansof, R. Norman, & V. Coda, 1984, pg. 63-70) și cu operațiuni zilnice. Un management care și-a concentrat activitatea exclusiv pe punerea în aplicare a planurilor, fără să se deranjeze să supună validității ipotezelor și estimărilor subiacente criticii, ar ajunge să abordeze managementul în mod inconsistent în ceea ce privește schimbarea constantă a mediului economic.

Prin urmare, în faza de implementare a strategiei, prin colectarea și analiza sistematică a valorilor și informațiilor despre mediu și companie, este necesar să se mențină mereu în viață „sensibilitatea strategică” pentru a înțelege și „semnalele slabe” (Norman, 1985) de schimbare. (Coda V. , 1984, p. 39)

În economie, probabil cel mai important lucru este prezicerea într-un mod cât mai sigur a ceea ce se va întâmpla pe piață după o perioadă de timp.

Până recent, teoria dominantă folosită în acest scop era Teoria Portofoliului (https://ro.wikipedia.org/wiki/Teoria_modern%C4%83_a_portofoliilor). Conform acesteia, probabilitatea schimbărilor de pe piață puteau fi modelate prin clopotul lui Gauss. Însă piața are atât memorie pe termen lung, cât și pe termen scurt. Una din revelațiile majore ale analizei fractale a pieței este memoria sau persistența pe piață. Modele economice tradiționale, iau în considerare un consumator care trăiește totdeauna în prezent, care ia decizii pe baza prețurilor curente ale pieței și pe dorința perfect rațională de a obține profit în orice moment și este persistentă la fiecare scară posibilă, de la ore la secole. Adevăratul participant la economie își aduce aminte și când a obținut profit maxim, și când și-a pierdut un prieten ferma.

În domeniul pieței, ca și în alte domenii în care fractalii și haosul dau rezultate, rareori se dovedesc atât de folositori pentru prezicere, pe cât sunt pentru simulare. Simularea fractala poate modela și prezice natura general statistică a unui sistem, fără a îi prezice comportarea într-un anumit moment. Abordarea analizei de sensibilitate este cu siguranță utilă pentru aprecierea riscului operațional și a beneficiului care rezultă din variații sau, respectiv, nefavorabile sau favorabile rezultatului operațional estimat determinat.

Această metodologie prezintă însă, câteva limite care sunt reticente, deoarece presupune ipoteze care simplifică excesiv realitatea. Variabilele externe și interne ale sistemului unei companii care influențează rezultatele, au tendințe neregulate și imprevizibile și, deseori, opiniile experților și estimările sunt respinse de realitate.

Abaterile variabilelor: care nu pot fi controlate (cum ar fi cele mai multe dintre cele de mediu, dar și multe dintre cele din cadrul companiilor) în ceea ce privește valorile asumate în planuri și programe, nu pot lua tendința „curbei clopotului”, adică s-ar putea să nu aibă o distribuție gaussiană.

Prin urmare, în evaluarea sustenabilității economico-financiare a strategiei și în selectarea alternativelor strategice, este necesar să fie luate în considerare două niveluri de sensibilitate: cea a rezultatelor scontate cu privire la modificările variabilelor care influențează măsura și cea a acesteia din urmă (Benoit, 2005).

Doar unele dintre aceste variabile sunt „controlabile”, în sensul că pot (chiar trebuie) să fie influențate de alegerile conducerii, dar altele, în special de așa-numitele. „de context”, nu sunt. Tocmai cu referire la estimarea câmpului de variabilitate al acestuia din urmă, geometria fractală poate oferi o contribuție valoroasă. Nu putem prezice niciodată momentul în care vor fi întreruperi de acest tip sau de întinderea lor. Dar este deja foarte important să știm că statistic, neregulile care au fost prezente în trecut, pot apărea în viitor (Benoit, 2005). Indicațiile care derivă din seria istorică, cu alte cuvinte, ne pot ajuta să perfecționăm simulările pentru a le face mai credibile, să ne simțim mai confortabil cu privire la riscul diferitelor alternative, dar cu siguranță nu ne vor permite să prezicem viitorul.

Cu toate acestea, nu trebuie să uităm niciodată că ne mișcăm în sfera posibilului, probabilului și incertului. Dacă acest lucru este valabil în general, este mai important atunci când este evaluat și când eventual se ia decizia de a începe o afacere sau de a lansa un nou produs / serviciu în absența datelor istorice privind cererea, de fapt, gradul de aproximare a estimării costurilor de vânzare și de producție este, în general, foarte scăzut și, în consecință, rezultatele economice și financiare derivate din simulare pot suferi abateri foarte importante (Benoit, 2005).

În faza de planificare strategică, se pun întrebări cruciale: fluxurile financiare și fluxurile economice preconizate vor fi în echilibru? Va fi suficient flux de numerar? Din punct de vedere financiar și monetar, fiecare zi începe ca o partidă diferită, dar ținând cont de scorul din ziua precedentă. Suma fluxurilor financiare și monetare și momentul în care acestea apar depind de asemenea, de tendința variabilelor „incontrolabile”, atât externe cât și interne ale companiei.

Prin analiza seriei istorice a unor variabile cheie și măsurarea dimensiunii fractale a acestora (adică gradul lor de neregularitate), este posibil să se testeze probabilitatea estimărilor și ipotezelor asupra posibilităților lor tendințe viitoare și, procedând astfel, se verifică dacă prudența a fost suficientă.

Cu siguranță, nu este posibil să se prezică exact tendința lor viitoare, momentul în care vor apărea intrările și ieșirile, suma lor și efectele pe care le pot avea asupra dinamicii monetare, cu toate acestea, este posibil ca estimările și ipotezele propuse care au stat la baza simulărilor economice și financiare să fie foarte verosimile.

3. Concluzii

3.1. Prezentarea principalelor direcții abordate și a rezultatelor obținute

Primul obiectiv a constat în valoarea actuală a conceptului de „mână invizibilă”.

Acest obiectiv a constat în prezentarea și înțelegerea unor elemente controversate apărute de-a lungul secolelor din cauza celor care îl văzuseră pe Smith exclusiv ca pe tatăl

liberalismului economic și al „mâinii invizibile.” Astfel prezentarea elementelor din Subcapitolul 4.1. Elemente controversate răspunde la acest obiectiv.

Conceptul de mână invizibilă utilizat pe scară largă în economie, provine dintr-o concepție limitată a sensului pe care i l-a dat Smith.

De asemenea, era vorba despre o temă marginală în lucrările sale care până la sfârșitul secolului XX nu a jucat un rol central nici măcar în contextul economiei politice.

Cu toate acestea, nevoia de a simplifica realitatea pentru a o putea modela, a acordat temei o importanță deosebită.

„Mâna invizibilă este doar un mod de interpretare a societății, și nu condiția în care se află aceasta.”

Al doilea obiectiv a avut ca scop înțelegerea faptului că abordarea fractală poate juca un rol în selectarea alternativelor strategice de dezvoltare a unei companii sau economii și chiar să fie folosită în prognoze economice.

După cum am descris în Subcapitolul 4.2. elementele prezentate aici răspund obiectivului formulat.

Dacă s-ar presupune că toate rezultatele companiilor sunt „necontrolabile”, adică neinfluențabile în mod semnificativ de deciziile/alegerile conducerii, s-ar nega chiar esența acestor organisme care realizează producție economică.

Ele își creează propria valoare profitând de neregularitatea și incertitudinea variabilelor de context și transformând dinamica în avantajul lor. Venitul și riscul, nu trebuie să fie uitate, ele reprezintă cele două părți ale aceleiași monede.

Instrumentele și principiile teoriei fractalilor pot fi utilizate în mod util pentru a testa estimările și ipotezele asupra tendinței lor viitoare.

Selectând variabilele-cheie, adică cele considerate a fi cele mai influente asupra rezultatelor și calculând dimensiunea fractală pentru a exprima cantitativ neregularitatea performanței lor trecute, se obține un termen de referință prețios pentru a testa probabilitatea ipotezelor și a estimărilor asupra dinamicii viitoare.

Este bine să reiterăm, nu este posibil să știm dacă, cum și când vor putea reapărea întreruperile/discontinuitățile care deja s-au manifestat. Totuși, indiciile care provin din trecut ne pot ajuta să perfecționăm simulările pentru a le face mai verosimile, însă cu siguranță nu pentru a prezice viitorul.

Prin urmare, răspunsul afirmativ la această întrebare, devitalizează faptul că abordarea fractală poate juca un rol în selectarea alternativelor strategice de dezvoltare și chiar ca aceasta să fie folosită în prognoze economice (Benoit, 2005).

3.2. Prezentarea impactului al acestor rezultate

În concluzie, gândirea lui Adam Smith a fost inovatoare și nu întotdeauna bine văzută în interiorul Angliei secolului al XVIII-lea, totuși s-a dovedit a fi corectă în multe părți și tocmai pentru acest lucru este încă considerat părintele economiei moderne și noțiunile sale sunt încă la baza altor școli economice de gândire.

Cu toate acestea, în cadrul reinterpretărilor, epoca de referință a încetat să fie considerată total diferită de cea de astăzi, ceea ce face ca unele aversiuni la rolul statului să fie inutile. În plus, *laissez-faire* și libertatea economică au fost susținute într-o post-perioadă mercantilistă în care statele au favorizat economiile închise și acumularea de metale prețioase.

În zilele noastre, însă, suntem într-o eră a globalizării și unele reglementări sunt necesare pentru a proteja economia locală și bunăstarea populației.

Ieri, întreprinderea s-a concentrat pe aspecte tangibile sau măsurabile (structuri, materii prime, forță de muncă, capital, bilanț), astăzi sunt aspectele intangibile care dictează regulile competitivității (leadership, imagine, informație, cunoștințe, viziune, strategii).

Acum, noua economie necesită management, atât un salt din tradiția deterministă și mecanicistă, cât și abandonarea regulilor și a paradigmatelor care sunt încă baza vechii culturi.

Paradoxal, la complexitatea, fluiditatea și neliniaritatea noii economii nu este posibil să se răspundă cu modele complexe, cu o restructurare costisitoare și cu o pierdere continuă de resurse, ci invers, cu o simplificare a modelelor de management și cu accent pe unele principii inovatoare. (Benoit, 2005)

3.3.Sugestii pentru viitoare activitati de cercetare in acest domeniu

Într-o simbioză cu conceptul "think outside the box", cei care se aventurează în aceste domenii vaste, credem că ar trebui să aibă îndrăzneala să gândească și dintr-o nouă perspectivă, astfel, conform acestei metafore să le interpreteze într-o nouă cheie.

În același timp însă, tot patrimoniul științific, toată contribuția pe care merituoșii economiști și savanți ai gândirii economice au avut-o de-a lungul istoriei, ar trebui să constituie piatra unghiulară a întregii construcții economice fiind în același timp o moștenire autentică.

Credem că următoarele citate pot sintetiza aceste aspecte :

„Dacă eu am putut vedea în depărtare, este și pentru că stăteam pe umerii gigantilor.”

(Newton, 1676)

„Adevărul nu este făcut să rămână un secret în mâinile câtorva filozofi și a unui număr limitat de oameni educați ai lumii, sau, mai degrabă, îndoctrinați de filosofi; răsând, împreună cu ei, de erorile în care poporul este victima. ”

(Condorcet, 1847)

Referințe

- Balestrino, A., & Martinetti, C. (2012). *Manual de Economie Politică* (Vol. "Microeconomia și Macroeconomia"). Napoli: Grupul Editorial Simone.
- Benoit, M. (2005). *Dezordinea piețelor* (Vol. "O viziune fractală a riscului, ruinei și rentabilității"). Torino: Einaudi.
- Brunetti, G., Coda, V., & Favotto, F. (1984). *Analize, prognoze, simulări economico-financiare*. Milano: Etas Libri.
- Coda, V. (1983). Analiza relației cauză-efect în conducerea societăților. Spogli Riviste.
- Coda, V. (1984). Orientarea strategică a companiei.
- Condorcet, N. (1847). *Viata lui Voltaire*. Paris: Didot.
- I.Ansof, R.Norman, & V.Coda. (1984). *Implantarea Managementului Strategic*. Englewood Cliffs: Prentice Hall.
- Iliescu, M. E. (2020). *Curs Microeconomie*. București: Universitatea „Nicolae Titulescu” din București.
- Mirante, A. (2010). Interdisciplinaritatea teoriei economice. Principii filosofice, politice și etice Teza de Doctorat. Lugano: Universitatea din Elvetia Italiana.

- Mirante, A., & Baranzini, M. (2013). *Economia politica*. Padova: Casa Editoare Dott. Antonio.
- Newton, I. (1676). Isaac Newton trimite o scrisoare răspuns către Robert Hooke. Urmare a unor dispute pe tema ipotezei gravitației și legilor opticii, se pun de acord să discute prin intermediul scrisorilor/consultațiilor personale fără intermediari.
- Norman, R. (1985). *Condiții de dezvoltare a afacerilor*. Milano: Etas Libri.
- Porter, M. (1987). *Avantajul competitiv*. Milano: Edizioni di Comunità.
- Rothschild, E. (2003). *Sentimente economice: Adam Smith, Condorcet și Iluminismul*. (G. Grussu, Trad.) Bologna: Societatea editoriala il Mulino.
- Screpanti, E., & Zamagni, S. (2000). *Profil al istoriei gândirii economice*. Roma: Carocci.
- Sen, A. (2015). *Etica și Economia*. Roma-Bari: Editor Laterza.
- Sharpe, W. (1964). *O teorie a echilibrului pieței în condiții de risc*. (M. Graw-Hill, Trad.) Milano: Libri Italia.
- Smith, A. (1776/1987). *Avuția Natiunilor*. (U. T.-E. Torinese, Ed.) Torino.
- Smith, A. (1790/2016). *Teoria Sentimentelor Morale*. (E. Lecaldano, & S. D. Pietro, Trad.) Milano: Biblioteca Universitaria Rizzoli.
-

Cuprins

ACORDUL DE RECUNOAȘTERE A VINOVĂȚIEI

Marian ANTOHI, Mihai-Alexandru MERIȘESCU 4

EXPERTIZA GENETICĂ JUDICIARĂ

Ștefan Alberto LUPU, Cristina Florentina STÎNGĂ 16

PREZUMȚIA DE NEVINOVĂȚIE

Maria-Cristina PAVELESCU 34

PROCEDURA REPARĂRII PAGUBEI PRODUSE DE EROAREA
JUDICIARĂ ȘI PRIVAREA NELEGALĂ DE LIBERTATE

Noemi CĂDARIU..... 48

SINUCIDEREA ASISTATĂ ȘI TESTAMENTUL BIOLOGIC

Sebastian-Ionuț COJUHARII..... 56

DREPTUL LA LIBERĂ EXPRIMARE ȘI PREZUMȚIA DE
NEVINOVĂȚIE ÎN CADRUL PROCESULUI PENAL

Radu-Mihai URSU..... 61

ACORDUL DE RECUNOAȘTERE A VINOVĂȚIEI

Andrada Georgiana DAVID 77

CRIMINALITATEA ORGANIZATĂ

Marian ANTOHI, Mihai-Alexandru MERIȘESCU 87

EXPERTIZA MEDICO-LEGALĂ PSIHIATRICĂ

Anamaria Daniela BREDET..... 98

IMPORTANȚA CAMEREI PRELIMINARE ÎN PROCESUL PENAL.
PROCEDURĂ ȘI ASPECTE CONTROVERSATE

Mirel Georgian PETRE 108

PĂRĂSIREA LOCULUI ACCIDENTULUI ORI MODIFICAREA SAU
ȘTERGEREA URMELOR ACESTUIA

Marian ANTOHI, Mihai-Alexandru MERIȘESCU 117

DESIGN-PROTECTION THROUGH THE CASES OF THE CJEU

Zalán TOPLENSZKI..... 132

CONTRACTUL DE FRANCIZĂ

Marian ANTOHI, Mihai-Alexandru MERIȘESCU 143

STUDIUL ASUPRA CAZURILOR DE NEDEMNITATE
SUCESORALĂ PREVĂZUTE DE NOUL COD CIVIL

Marian ANTOHI, Mihai-Alexandru MERIȘESCU 157

PARTICULARITĂȚILE MALPRACTICII MEDICALE

Victoria SĂNDUȚA 167

ASPECTE PROCESUALE PRIVIND ACȚIUNEA ÎN REVENDICARE

Diana SOARE 175

INTERMEDIARII FURNIZORI DE SERVICII INFORMAȚIONALE ÎN
CONTEXTUL PROTEJĂRII DREPTURILOR DE AUTOR ASUPRA
OPERELOR CINEMATOGRAFICE

Maria Anca CHIRICĂ..... 182

THE ISSUES OF DATA PROTECTION RELEVANT TO DNA TESTS

Mónika MERCZ 189

DIMENSIUNEA EUROPEANĂ A FUNCȚIEI PUBLICE

Diana SOARE 196

EGALITATEA DE ȘANSE ÎN MEDIUL UNIVERSITAR

Radu-Mihai URSU 204

FORME ALE TERORISMULUI ÎN CONFLICTUL ARMAT

Elena SIMION, Ana HRISTEA..... 216

ÎNFIINȚAREA PARCHETULUI EUROPEAN

Beatrice-Larisa RUSU 225

CLAUZA NAȚIUNII CELEI MAI FAVORIZATE

Ioana PĂCURAR 233

DICTATURA

Daniel-Mădălin TĂTULESCU 243

OBIECTIVELE SI VALORILE STABILITE PRIN TRATATUL DE LA LISABONA	
Andreea-Cristina DATCU*	256
PROCEDURA PRELIMINARĂ DE URGENȚĂ ȘI PROCEDURA ACCELERATĂ ÎN FAȚA CURȚII DE JUSTIȚIE A UNIUNII EUROPENE	
Marilena-Diana PETRE*	262
CARTA DREPTURILOR FUNDAMENTALE A UNIUNII EUROPENE. GENEZĂ ȘI CONȚINUT	
Ștefania-Daniela M. LUNGU	274
ROLUL JURISPRUDENTEI KADI IN CONTURAREA DREPTURILOR OMULUI	
Alexandru Daniel IOSIF	286
POPULȚIILE INDIGENE ȘI TRIBURILE NECONTACTATE CA SUBIECȚI AI DREPTULUI INTERNAȚIONAL PUBLIC	
Anca-Gabriela MATEI	294
DREPTUL LA O BUNĂ ADMINISTRARE	
Oana-Evelina JACĂ	304
RASPUNDEREA STATELOR IN MATERIA CRIMEI DE GENOCID	
Ana-Patricia BUTNARIU, Ioana COJOCARIU, Radu-Pavel MÎNZICU	313
ȘEFUL DE STAT ÎN ZILELE NOASTRE – PERSONALITĂȚI DISTINCTE	
Andreea GRIGORESCU, Beatrice-Larisa RUSU	329
COOPERAREA JUDICIARĂ ÎN MATERIE CIVILĂ ÎN CADRUL UNIUNII EUROPENE	
Oana-Evelina JACA	339
ISTORIA APARIȚIEI ȘI EVOLUȚIEI DREPTULUI ÎN SOCIETATEA ROMÂNEASCĂ	
Nicoleta-Adriana MARCU	344

REGIMUL DIPLOMAȚILOR

Theodora-Gabriela MARIN, Loredana Valentina NĂNĂU 357

CODIFICAREA ADMINISTRATIVĂ

Marcel Daniel CAMEN..... 366

PROTECȚIA DATELOR CU CARACTER PERSONAL ÎN UNIUNEA EUROPEANĂ

Anca-Teodora HRIȚCU 374

REGIMUL JURIDIC AL STRĂINILOR ÎN ROMÂNIA

Gabriela-Roxana CĂMĂRĂSCU, Mihaela TUDOR..... 384

FORME ALE LEGII FUNDAMENTALE ÎN STATELE MUSULMANE

Ana HRISTEA, Elena SIMION..... 389

PRINCIPIUL CONSTITUȚIONAL AL EGALITĂȚII ÎN DREPTURI REFLECTAT ÎN JURISPRUDENȚA CURȚII CONSTITUȚIONALE A ROMÂNIEI

Alesia Antonia SORA* 397

DEFRIȘAREA SUB LUPA DREPTULUI

Alina-Mihaela TIRICĂ..... 407

VATICANUL – SUBIECT DE DREPT INTERNATIONAL

Andrei Bogdan DOBRE..... 423

CRIMA ORGANIZATĂ ȘI FUNCȚIA PUBLICĂ

Ionuț Andrei TUDOROIU 431

ORGANIZAȚIA NAȚIUNILOR UNITE

Loredana-Mihaela CRISTEA..... 436

JURĂMÂNTUL DE CREDINȚĂ

Andreea-Cristina DATCU 443

CONSILIUL SUPREM DE APĂRARE A ȚĂRII (CSAT), ÎN CONTEXTUL CRIZEI GENERATE DE NOUL CORONAVIRUS COVID19

Nicoleta-Adriana MARCU 451

TRATATUL DE LA TRIANON ȘI PERSONALITATEA LUI
NICOLAE TITULESCU

Andrei Bogdan DOBRE..... 459

BREXIT

Andrei Bogdan DOBRE..... 468

FAMILIA DE DREPT ROMANO - GERMANIC ȘI FAMILIA DE
DREPT ANGLO – SAXON

Bogdan GUNĂ, Mirela CALOIANU..... 476

„INFLUENȚA DIRECȚIONĂRII A 2% DIN PIB ASUPRA
BUGETULUI MINISTERULUI APĂRĂRII NAȚIONALE ”

Carina-Bianca PĂTRÎNجان 485

SISTEMUL DE TVA ÎN UNIUNEA EUROPEANĂ – ANALIZĂ
COMPARATIVĂ LA NIVELUL STATELOR MEMBRE

Rodica MIHAI 495

BONITATEA ȘI RENTABILITATEA UNUI AGENT ECONOMIC
SOLICITANT DE CREDIT BANCAR

Cristina VIERU..... 503

RISCU DE CREDIT ȘI IMPORTANȚA CADRULUI DE
REGLEMENTARE ÎN VEDEREA ASIGURĂRII STABILITĂȚII
SISTEMULUI FINANCIAR

Mariana Florentina MIRON* 510

IMPORTANȚA ȘI EVOLUȚIA LEASINGULUI ÎN FINANȚAREA
ACTIVITĂȚILOR ECONOMICE

Dan Gabriel NAE..... 521

DIAGNOSTICUL POZIȚIEI FINANCIARE A UNEI SOCIETĂȚI DIN
DOMENIUL HOTELIER

Mihaela–Nicoleta BODIU 528

STUDIUL PRIVIND ROLUL FINANȚELOR

Sebastian-Adrian NISTOR..... 543

FINANȚAREA PRIN LEASING VERSUS FINANȚAREA PRIN CREDIT BANCAR	
Catalina SAIOC	550
DIAGNOSTICUL POZITIEI FINANCIARE A UNEI SOCIETATI DIN DOMENIUL INDUSTRIEI CHIMICE	
Andreea STAN	560
ANALIZA ECONOMICO-FINANCIARĂ A FIRMEI ÎN VEDEREA OBȚINERII UNOR LINII DE CREDIT	
Cristina-Mădălina CĂPRARU	568
APLICAREA REGLEMENTĂRILOR PRUDENȚIALE LA NIVELUL SISTEMULUI BANCAR DIN ROMANIA COMPARATIV CU SISTEMUL BANCAR DIN LUXEMBURG	
Andreea- Bianca NICA, Alexandra VELICU	581
NOȚIUNI TEORETICE PRIVIND IMPOZITELE INDIRECTE	
Florentina BARBU	591
ANALIZA FINANCIARĂ A CASELOR DE AJUTOR RECIPROC	
Carmen Lenuța (BUSTEA) ANGHEL	598
IMPOZITAREA VENITURILOR PERSOANELOR FIZICE ÎN UNIUNEA EUROPEANĂ	
Gina-Mariana CRAIU	621
AVANTAJELE REALIZĂRII DIAGNOSTICULUI FINANCIAR AL ÎNTREPRINDERII ANUAL. IMPORTANȚA ACESTUIA DIN PUNCTUL DE VEDERE AL UTILIZATORULUI INFORMAȚIEI	
Elena-Daniela PÎRVU	632
DIAGNOSTICUL RENTABILITĂȚII FIRMELOR CU ACTIVITATE DE COMERȚ	
Alexandra Maria ȚUGUI	650
DATORIA PUBLICĂ EXTERNĂ A ROMÂNIEI	
Mălina-Mihaela PÎRJOL	661

ANALIZA CHELTUIELILOR DE PERSONAL LA UN ORDONATOR
TERTIAR DE CREDITE - UNITATE DE ÎNVĂȚĂMÂNT SECUNDAR
SUPERIOR

Florina Giuliana CALIN..... 666

STUDIU PRIVIND IMPOZITUL PE PROFIT. ANALIZĂ
COMPARATIVĂ LA NIVELUL STATELOR MEMBRE U.E.

Andreea Elena VÎLCU..... 676

PRINCIPIILE CONTABILE CARE GUVERNEAZĂ LEASINGUL
FINANCIAR SUBSTANCE OVER THE FORM

Flavia IBĂNESCU, Mihaela Ioana GURĂU..... 686

IMPLICAȚIILE PARADISURILOR FISCALE ÎN DOMENIUL
ECONOMIC ȘI JURIDIC

Izabela IBĂNESCU*..... 696

REALIZAREA UNUI SITE WEB DE COMERȚ ELECTRONIC

Marian RADU..... 704

ANALIZA COMPARATIVĂ PRIVIND IMPOZITELE DIRECTE DIN
DIFERITE STATE MEMBRE ALE UNIUNII EUROPENE

Iuliana SAMOILĂ..... 709

IMPACTUL PROIECTELOR CU FINANȚARE EXTERNĂ
NERAMBURSABILĂ ASUPRA CHELTUIELILOR CU RESURSELE
UMANE

Petronela-Loredana LUNGU..... 722

IMPOZIT PE PROFIT VERSUS IMPOZIT PE VENIT

Simona–Marilena STROE..... 732

ANALIZA COMPARATIVĂ PRIVIND IMPOZITAREA SALARIILOR
ÎN DOMENIUL CONSTRUCȚIILOR ÎN STATELE MEMBRE ALE
UNIUNII EUROPENE

Nicoleta Aurelia TRANDAFIR..... 741

STRATEGIA OCEANULUI ALBASTRU

Valeria DAMIAN..... 755

DIAGNOSTICUL POZIȚIEI FINANCIARE PENTRU O SOCIETATE
DIN DOMENIUL TRANSPORTURILOR

Claudia Rodica MARIN..... 760

REDUCEREA PIERDERILOR DIN TVA PRIN IMPLEMENTAREA
SAF-T (FISIER STANDARD INTERNAȚIONAL DE AUDIT)

Adriana MURDAREA U 769

POZIȚIA ROMÂNIEI FAȚĂ DE ALTE STATE MEMBRE ALE
UNIUNII EUROPE PRIVIND IMPOZITELE DIRECTE

Florin Daniel DUMITRACHE..... 779

PARADIGME DE FINANȚARE A AFACERILOR ÎN ERA
DIGITALIZĂRII

Adrian GUȚĂ..... 793

DEFRIȘĂRILE DIN ROMÂNIA, PROBLEMĂ DE INTERES
INTERNAȚIONAL. IMPACTUL ECONOMIC ȘI SOCIAL

Mariana STOICA 808

DIAGNOSTICUL POZIȚIEI FINANCIARE A SOCIETĂȚII SOCAR
PETROLEUM S.A

Otilia NEACȘU 817

DIAGNOSTICUL PERFORMANȚELOR FINANCIARE ALE UNEI
SOCIETĂȚI DIN SECTORUL COMERCIALIZĂRII DE
CARBURANȚI

Mihaela ROTARU 829

CONTRAVENȚIA

Crina-Andreea ZANFIR..... 839

FEMEILE ÎN STRUCTURILE DE CONDUCERE ALE
AUTORITĂȚILOR PUBLICE

Lavinia PUIU 849

GUVERNUL ROMÂNIEI

Florina BOGHIU, Vanesa Daniela SECEANU 861

PRIMARII BUCUREȘTIULUI

Diana STAN 869

ÎNCETAREA MANDATULUI GUVERNULUI

Ionela Georgiana CALENIUC..... 878

MOTIVAREA ÎN CADRUL ORGANIZAȚIEI

Cristina Adriana SILIVESTRU 887

BUCUREȘTI - CAPITALĂ EUROPEANĂ CU O SINGURĂ
ADMINISTRAȚIE

Daniela Mirela OANCEA 905

NECESITATEA INTERVENȚIEI STATULUI ÎN ECONOMIE

Lavinia PUIU 913

„MÂNA INVIZIBILĂ” ȘI ABORDAREA FRACTALĂ ÎN DEFINIREA
STRATEGIEI

Maria Mirabela DREGICI, Valeriu Constantin MUREȘAN..... 926